IN TERTIVM

Sententiarum disputationes Theologicæ Ioannis Maioris Hadyngtonani denuo recognitæ & repurgatæ.

Vænundantur Iodoco Badio &
Ioanni Paruo.

IN TERTIVM

Sententiarum disputationes Theologicæ Ioannis Maioris Hadyngtonani denuo recognitæ & repurgatæ.

Vænundantur Iodoco Badio &
Ioanni Paruo.

IOANNES MAIOR

Hadyngtonanus, Matthęo Galtero Doctori Theologo perſpicaciſſimo, necnon Maioris monaſterii ſub diuo Benedicto Abbati vigilantiſſimo, S.

Æpicule veritus ſum, pater oculatiſſime, ingratitudine, qua ſcelus nullū duco fœdius, me notatum iri, ſi lucubratiõ nū mearum, qualeſcunq; ſunt, tuæ præſtantiæ dicarem nihil. Idq; in hanc ſuſpicionẽ me impulit, q; in literario ludo Pariſii tã in artibus liberalibus q̃ in Theoſophia a multis annis tecum familiaritatem & amicitiam cõtraxi non vulgarẽ, immo talẽ, vt omniũ iudicio chariorem te habuerim neminem. In cuius rei argumentum in hoc Montiſacuti collegio & aliubi paſſim, vt noſti, quoties de te ſermo aut mẽtio incidebat, noſtram familiaritatẽ amicitiãq; attẽdẽtes, Maioris te priorẽ aut Abbatem appellitabant omnes, vſqueadeo vt augurari liceat, nec ab re fortaſſe, eam compellationem omen quoddã aut præſagium fuiſſe, te maioris monaſterii aliquando futurum antiſtitẽ. Et reuera, quocunq; illi ducti ſiue caſu aliquo, ſiue Prouidentiæ nutu, Maioris te abbatẽ cõpellitarint: tu virtute ſingulari & doctrina illuſtri, pręſagii atq; ominis incertum ad certũ atq; felicẽ perduxiſti euentum. Quocirca vt a me oẽm ingrati animi rubiginem abiiciam, vtq; antiquę amicitię noſtræ qualecũq; pignus apud te reponam, has in Tertium Sententiarum diſputatiũculas denuo recognitas, partimq; nequid minus theologum contineant, reciſas, & partim ne minus clarę aut integræ forent, auctas, tuo pater chariſſime nomini rurſus & nũcupo & dico. Non enim vna eademq; fidelia geminos parietes dealbare ſoleo. Accipe igitur hoc opuſculum rurſus ea fronte qua nuper oblatum eſt rurſuſq; offertur tibi, ac vale. Raptim ex Monteacuto nunc ad Kalendas Auguſti. M. D. XXVIII.

Sequitur tabula alphabetica præſentis libri: in qua fo. deſignat folium: & numerus numerũ foliorũ. a/primã colũnã. b/ſecũdã. c/tertiã. d/quartã.

Abſtinentia quid eſt, & quomodo cadit in latitudinẽ tẽ perãtie: habes folio. lxxxiij. c.

Abſtinẽtia virtus ſpecialis oſtenditur/& q; nõ diſtinguitur a tẽperãtia cardinali virtute. ibidem.

Abſtinentia eſt genus ſeiunij virtutis. ibidem.

Acceptor perſonarum dupliciter dicitur/& qualiter non conuenit deo: notatur fo. ci. a.

Act⁹ idẽ exterior ex ꝑte latria vulia & hyperdulia. xviij. a

Actus aliqui exteriores ſunt ſolt deo applicati: & aliqui qui non poſſunt exhiberi per vullam. eodem a.

Actus animę Chriſti propter concurſum gratię infinitesan ſemper fuerit infinitus: vide fo. xxi. d.

Actus contrarij non erant in Chriſto reſpectu mortis tempore paſſionis. xxxi. a.

Actus beatificus non eſt meritorius. xxxij. a.

Actus libere productus in inſtanti neceſſario cõtinuatur ſecundum ſe vel aliquid eius. xxxij. b.

Actus beatificꝰ animę Chriſti an ſit perfectior entitatiue beatitudine angeli. xxxij. b/& c.

Actum quãcũq; remiſſus ſi eſſe productiuum alicuꝰ habitus. xl. a/b/c/probatur.

Actus beatificus non producit habitũ: nec aliquis aliꝰ ꝓducꝰ a notitia intuitiua. fo. eodẽ. c/& fo. xc. d.

Actus intẽſiſſimus quẽ anima poteſt habere cũ habitu non datur: ſed bene datur intenſiſſimus quez poteſt habere ſine habitu. fo. xli. b. & fo. ſeq. d/& fo. lxvi. b.

Actus vitales ꝓducti a cauſis ſpecie differentib⁹ diſtinguunt ſpecie/niſi altera cauſarũ ſit habitus. xli. d.

Actus ſcientie fidei & opinionis reſpectu eiuſdem incõpoſſibiles declarantur & ſoluuntur rationes in oppoſitum. xlvij. d/& ſequenti a/b/c.

Actus voluntatis oẽs ꝓplexi ſunt obiectiue. lvi. b.

Actus quo deus diligit ſe & omnia alia eſt eſſentialis & non propritus alicui perſone. lxiij. a.

Actus vt ſit moraliter bonus ſufficit q; reguletur a diſcamine prudentiali vel ignorãtia inuincibili. lxvij. c. d

Actus idem ſpectat ad diuerſas virtutes cardinales. lxx. b/& lxxvi. a/b.

Actus factus tunore pene an ſit melior q̃ actus factus amore boni temporalis: notatur lxxxix. a.

Actus proſecutiuus appetitus ſenſitiui & fugitiuus in voluntate reſpectu eiuſdẽ obiecti nõ ꝓtrariatur. xci. c.

Actus poſitiuos tenemur elicere in caſu circa preceptа negatiua. ci. d.

Actus intrinſece malus qualiter datur declaratur aliquibus concluſionibus & varie rationes in oppoſitum adducuntur que ſoluuntur. cij. a/b/c/d. & ſequenti a.

Actus intrinſece bonus qualiter datur/oſtenditur duabus concluſionibus. ciij. b/c/d.

Actus elicitus nullus eſt ſimul bonus & malus moraliter: & idem defendi poteſt de imperato. cvi. a.

Actus diſiunctim latus in bonũ & malũ eſt bon⁹. eodẽ. b

Actus totalis poteſt eſſe malus parte eius exiſtente bona. eodem. c.

Actus primus meritorius non oportet q; ſit magis meritorius/vel eque meritorius ſicut ſecundus/vel alius ſequens. cvij. d.

Actus ſurrepticij & indeliberati in quo differunt a deliberatis: habes fo. cviij. a/b.

Actus idem numero eſt inceſtus & adulterium. cxviij. b.

Adam in ſtatu innocẽtie & angeli qui nunq̃ peccauerũt habuerunt gratiã nõ virtute paſſionis Chriſti. xxxiij. d. & ſequenti a.

Adoptio quid eſt & quis filius adoptiu⁹ habes. xviij. b.

Adulterij quid eſt & ipſum eſt grande peccatũ. cxxi. c.

Adulterium non quodlibet cum quolibet alio eſt equaliter graue. ibidem.

Adulterium committit aliquis ſolutus ſolutam etiam cognoſcens. cxxij. a.

Adulti eccleſie omnes tempore legis gratie tenentur ſcire illa que publicantur eis in eccleſia de articulis fidei. xlix. a.

Adulti non omnes tenentur ſcire omnia contenta in fide explicite. ibidem.

Adultus non poteſt bene in omnibus ſuis naturalibus vti quin illuminetur a deo in neceſſarijs. xliij. a.

Adultus quilibet ratione vtens ſemp ab orbe condito tenebatur aliqua explicite credere. xlix. a

Agibile & factibile ſimiliter actio & factio quomodo differunt. xliij. a/b.

Amor quo deus diligitur propter ſe eſt ſincera & purus. fo. lx. a.

Angelus eſt maioris capacitatis actiue vel perceptiue q̃ anima ſed non receptiue. xx. c.

Angelus per eandem notitiam perfectius cognoſceret q̃ anima. ibidem.

Anima quantam gratiam poteſt recipere in eſſe qualitatis tantam poteſt recipere in eſſe charitatis. ibidem.

Alia Chriſti erat beata in primo inſtanti eius eſſe. xxij. a.

Anima ſeparata beata vel beatus ſue nature relictus poteſt angelos & ſubſtantias impartibiles creatas clare videre. xxij. c.

Anima Chriſti poteſt ſimpliciter deum videre ſine lumine glorie. ibidem.

Anima Chriſti cognoſcit diſtincte tot ſicut deus & quaſliter hoc poſſibile eſt fieri ipſa actiue concurrente ad tales notitias vel non: vide fo. xxiij. c/d. & fo. ſequenti ſoluuntur varie rationes in oppoſitum. a/b/c.

Anima Chriſti, qualiter poterat acquirere in via nouas notitias tam intuitiuas q̃ abſtractiuas illorum que nouit in verbo: vide. xxv. d.

Anima Chriſti quomodo profecit in acquiſitione nouarum notitiarum/licet ſibi nihil incognitũ addidicit. ibidem & ſequenti a/b.

Anima Chriſti non potuiſſet virtute ſua non exire corpus ſtante ordine dato cum corpore aſſumpto. xxix. c

Anima Chriſti an comprehẽdat verbum & quot modis capitur comprehendere: habes. xxij. a.

Anima Chriſti dectpi nõ põt aſſentiendo. fo. xxv. d.

Anima ſeparata qualiter realiter eſt in loco/& poteſt ſe mouere ſubito/vel ſucceſſiue/oſtenditur. xxxvij. c.

Anima Chriſti in primo inſtãti eius eſſe poterat elicere actũ meritoriũ: & pro tunc multos habuit. xxxij. a.

Anima Chriſti realiter deſcẽdit ad inferos: & q; hoc eſt articulus fidei: oſtenditur. xxxvij. c/d.

Anima Chriſti poſt deſcenſum ſtetit in inferno ad diem reſurrectionis vſq;. xxxviij. a.

Alia rõnalis inmortalis oſtenditur ſm ꝓbm. lxxiij. b.

Alias xꝓi deſcẽdiſſe ad purgatoriũ ſicut ad limbũ patrũ & oẽs illic exiſtes liberaſſe eſt ꝓbabile. xxxvij. d. & ſeq. a

Alie quas eripuit Chriſtꝰ ab inferno ante ſuũ aſcenſum erant cum ipſo vbi erat ſcdm humanitatem. ibidem.

Aperire viro nolenti viam peccatiminoris vt maioꝛ de relinquat eſt licitum.cxviij.b.
A poteſtate demonis ſumus liberati quomodo intelligitur:habes,xxxiij.b.
Appetitus diuiſio declaratur.fo.xxx.b.
Appetitus quilibet Chriſti voluit illud quod deus voluit cum velle.xxx.c.
Appetitus naturalis ⁊ ſenſitiuus in Chriſto nō erāt cōformes in volito cum voluntate dei.ibidem.
Appetitus deliberatiꝰ in Chriſto erat cōformis in volito ⁊ in modo volendi cum voluntate dei. ibidem.
Appetitus ſenſitiuus in Chriſto quare nullum actum elicuit rationem preuertendo/licet erant ſimiles cauſe in ipſo ſicut in nobis.xxxi.a.
Appetitꝰ ſenſitiuꝰ habituari pōtſ̄ formiter ad eiꝰ naturalē inclinationē ⁊ ſſr ꝓtra eādē.xc.d.⁊ ſequenti.a.
Appetitus ſenſitiuus poteſt captiuari ab ipſa voluntate ne vllo modo reluctetur.rationi.xci.b.
Appetitus ſenſitiuus in homine eſt res perfectioꝛ q̄ intellectiuus ſed non perfectioꝛ potentia:⁊ ita de apperitu ſenſitiuo in homine reſpectu ſimilis appetitus in aliquo bruto:eodem.c.
Arte diuinatoꝛia vel carminādi quis pōt variſ̄ modis exercere:⁊ an ſemp ſit mortale:vide fo.cxl.c/d.
Articulorum in apoſtoloꝝ ſymbolo poſitoꝝ ordinatio ⁊ ratio habetur licet ꝺe ordine apoſtoloꝝ in particulis addendis nō ſufficienter conſtat.l.b/c.
Articulus fidei quid eſt:⁊ de numero articulorum habetur tota materia partitio.l.a/⁊ b.
Aſſenſus eſt notitia reflexa.xliij.c.
Aſſenſus totiꝰ copulatiue diſtinguit ab aſſenſibꝰ partiſ licet illos ſtupponat vt cauſetur.lxvi.d.⁊ ſeq.a.
Aſſumere poteſt vna ꝑſona diuina plures,naturas creatas in vnitatem ſuppoſiti ſimul.v.a.
Aſſumi poteſt aliquid in vnitatem ſuppoſiti ⁊ nō in vnitatem perſone.i.d.
Aſſumi poteſt aliquid in vnitatem nature ⁊ non in vnitatem ſuppoſiti.ij.a.
Aſſumi poteſt eadē natura eque primo⁊ ſimul ab omnibus tribus perſonis diuinis.tij.c.
Aſſumere bifariā accipitur.xij.d.

Beata Maria ſemper manſit virgo:⁊ auctoritates pro oppoſito adducuntur que ſoluuntur.ix.a.
Beata Maria fuit concepta ſancta ⁊ ſine originali.vij.d.⁊ ſequenti a.
Beata Maria nunq̄ venialiter peccauit.viij.a.
Beata virgo erat impeccabilis per gratiam/ ſed aliter q̄ apoſtoli.viij.c.
Beata virgo poterat ſtetiſſe in originali q̄ inſtās ꝑfecte ⁊ poſtea ſucceſſiue acquiſiuiſſe gratiam.ix.b.
Beata virgo poterat habere gratiam ſubito productaꝫ poſtq̄ ſtetiſſet in originali per inſtans precipue , ibidem.
Beata virgo cooperata eſt ad mutationem ſubitam materie ꝺelate ad matricem.x.b.
Beata virgo cooperata eſt ad condenſationem ſubitaꝫ materie corporis Chriſti.ibidem.
Bta virgo q̄liter eſt mater Chriſti ⁊ mater dei. fo.xi. b.
Beata virgo eſt mater Chriſti partim naturalis ⁊ partim miraculoſa.xi.c.
Beata virgo eſt mater dei ſed non deitatis.ibidem.
Beata virgo nō eſt mater humanitatis Chriſti/licet ſit mater Chriſti ſcām humanitatem.xi.d.⁊ ſeq.a.
Beata virgo meruit eſſe mater humanitatis ſi verbū humanāt em ꝺeſeruiſſet.ibidem.d.
Beatam Mariam habuiſſe aliquam actiuitatem reſpectu expulſionis corporis Chriſti ab vtero oſtenditur ꝓbabile/⁊ ſimiliter oppoſitum.x.d.⁊ ſeq.a.
Beate virgini ⁊ inferioribus in ſanctimonia ꝺebeꝫ cultus hyperdulie ⁊ non latrie.xvij.d.
Beatitudines octo enumerantur ⁊ ꝺeclaranꝫ idēptificari cum virtutibus.lxxxviij.a/b.
Beatus ꝺemonſtratiue cognoſcit aliquam concluſionē quam nos ſola fide credimus/ nec poſſumus naturaliter ſcire.lij.a/b.
Beſtialitas naturalis eſt intēperātia terribilioꝛ:ſed nō deterioꝛ.xcliij.c.
Beſtialitas acquiſita per actus culpabiles in voluntate eſt intemperantia peſſot.ibidem.
Bonitas vel malitia intrinſeca qualiter reperiatur in actib⁹ voluntatis:habes fo.cij.a/b/c/d.⁊ ſequenti.
Bono propoſito homo bene conſulit conſulendo bono cōmuni.lxvij.b.
Boues quinq̄ pro vno boue ablato ⁊ niſi quatuoꝛ oues pro vna oue quare tenebantur reddere in veteri lege. vide fo.cxxxvij.d.⁊ ſequenti a.
Bura ſi ꝺelectantur aliis tribus ſenſibus a guſtu/⁊ tactu notatur fo.lxxxi.c.
Butum a fortiore habitu ⁊ apprehēſione placibili ꝺicitur.xli.b.

Cauſa equiuoca partialis imperfectioꝛ eſt ſuo effectu,fo.x.b/⁊ xli.b.
Cauſa aliqua agit ad corruptionem ſui effectus/ ſimmo ꝓducere poteſt effectum ſibi ipſi incompoſſibilem.xlvi.c.
Cauſe que ꝺicuntur eiuſdem ordinis/ ⁊ que alterius ordinis.ij ꝺ.
Cauſe que ꝺicuntur totales ſicut partiales.ibidem.
Celum nō eſt nobiliſſimum ſed ſupremū.xxxvij.d.
Charitas ⁊ ſpes nonnuq̄ ſunt circa falſum/ ſed nunq̄ fides.xlv.c.
Charitas quare ꝺicitur forma oīm virtutum xlvi.d.
Charitas immediate cōcurrit ad actum ſpei.liij.b.
Charitas habitus infuſus inclinans ad ꝺilectionem ꝺei probatur ponenda.lv.c.
Charitas multiplex ⁊ qs obiectū charitatis.lvij.c/d.
Charitas perfecta expellit timoꝛem imperfectuꝫ ſed nō non perfectum.lxxxviij.d.
Charitatis ratio obiectiua eſt ꝺeus ſcām eius bonitatē intrinſecam/licet ſint alie cauſe allectiue ⁊ minus principales quare ꝺeum ꝺiligamus.lvij.b/c.
Charitatis ordo qualiter ꝺe neceſſitate eſt ſeruandus: oſtenditur.lvij.b.
Charitatiue aliquid facere vel ꝺiligere:⁊ ꝺiligere ex charitate quomodo ꝺifferunt.lvij.d.⁊ ſequenti.a.
Chriſtus ꝺicitur Xp̄us.
Claritas corporis Chriſti in tranſfiguratione erat eiuſdem nature cum claritate in beatitudine corporum communium.xxx.a.
Clauis/ cruci ⁊ veſtibus Chriſti ꝺebetur cultus latrie ꝺe per accidens.xvij.c.
Clauſtra virginalia eſſe aperta non eſt antecedens ad amiſſionem virginitatis.xi.c.
Clerici a clericis ꝺe q̄ accidēs decimas petūt. cxxvi. d.
Cognoſcere in proprio genere quid eſt.xxv.d.
Colere ꝺeum in ſabbato homo tenebatur in lege Moyſaica.cxij.c.
Colere ꝺeum in ꝺominico homo tenetur pro tempore legis gratie.ibidem.
Colere tenetur homo ꝺeum in aliquo tempore qualibet lege poſitiua ſecluſa:⁊ ſi in certo tēpore. fo.eodem c/d.
Communicatio idiomatum quid ſit:⁊ que propoſitiones concedende ſunt vel negande ratione illius: notatur fo.xiij.a/b/c/d.
Conceptio multiplex ꝺeclaratur.vij.d.
Conceptio virginis Marie ꝺeclaratur fuiſſe ſine peccato originali.eodem.d.⁊ ſequenti.a.
Confeſſio fidei in publico qualiter eſt ꝺe precepto:habetur.xlvij.a/b.
Confiteri fidem pro opere conſilij vbi iudicatur moꝛs ſequens eſt licitum.ibidem b.
Connexio cuiuſcunq̄ virtutis moralis cum prudentia oſtenditur,xci.c/d.
Connexio virtutum cardinalium adinuicem ꝺeclaratur variis concluſionibus.xcij.c/d/⁊ ſequenti.
Conſuetudo regulat legem humanam/ſed non ꝺiuinam aut naturalem.xcix.d.
Contemplationes creaturarum qualiter ſpectant ad vitam contemplatiuam.lxxxi x.c.
Contemptus tripliciter ꝺicitur:⁊ quomodo intelligitur q̄ contemptus facit peccatum : quod alias non eſſet peccatum.cix.d.
Continentia ⁊ incontinētia circa que verſantur: ⁊ q̄ requirunt iudicium rationis bonum ⁊ fortem impetum paſſionis oſtenditur,xcij.d/⁊ ſequenti.a.
Continentia eſt melioꝛ perſeuerantia xcvi.a.
Continentia gradus qualiter accipitur q̄ non eſt virtus.fo.eodem.d.
Contractus aliqui facti per metum irritantur ex iure/licet ſint iuramento firmati.cxxxiij.c.
Contrarie oppoſita contrarietate terminoꝝ non inferunt contradictoria/ſed bene cōtraria ꝺe contrario modo enunciandi.xi.c.
Contrarietas duplex:formalis ⁊ virtualis.xliij.b.
Corpora gloꝛioſa/nec naturaliter/ nec violente mouentur.xxxviij.c.
Corpus Chriſti ꝺiutius ſtetit animatum in vtero virgineo q̄ aliorum hominum corpora animata: ſed nō materia.vij.b.
Corpus Chriſti fuit animatum in minore quantitate q̄ aliorum hominum corpora.ibidem.c.
Corpus Chriſti fuiſſet immoꝛtale ſi ꝺeus reliquiſſet beatitudinem anime redundare in corpus.xxix.c.
Corpus Chriſti ſi fuiſſet putrefactum in ſepulchro dato q̄ reſurrectio non fuiſſet accelerata ꝺeclaratur:vide fo.xxxv.a/b.
Corpus Chriſti in triduo fuit materia ſine aliqua forma ſuperaddita ſubſtantiali . Similiter fuit idem corpus vnum ⁊ mortuum.ibidem.d.
Corpus Chriſti continet ſub hac hoſtia quacūq̄ ꝺemōſtrata non eſt ꝺe fide.xlv.d.
Credenda ſunt multa alia explicite/⁊ a prelatis/⁊ aliis ſimplicibus q̄ cōtineantur in ſymbolo Apoſtolorum habetur fo.l.d.
Credenda oſtēditur aliqua propoſitio ab aliquo que tamen non eſt ab aliis credenda.xcix.b.
Credere aliquid explicite ⁊ ſimiliter implicite quid ſit ꝺeclaratur.xlviij.d.
Credere omnes articulos fidei explicite vel implicite ſi omnes equaliter tenentur ⁊ tenebantur : ꝺeclaratur fo.xlix.a/b.
Credere poteſt aliquis aliquid implicite explicite eidē diſſentendo.xlix.c.
Credibilia triplicia.lxij.d.

Damnati non ſunt ꝺiligendi ex charitate : licet circa ipſos poſſimus habere aliquos actus meritorios.lvij.d.⁊ ſequenti.a.
Decima poteſt capi non pro quota:ſed pro portione ꝺebita miniſtroꝝ:⁊ ſic eſſet ꝺe iure ꝺiuino ſoluere decimam fo.cxxiij.d.
Decimā quotam ſoluere eſt ſolū ꝺe iure humano:⁊ quidem maxime pontificis in aliquibus locis.cxxiij.a.b contra quod adducuntur rationes ⁊ ſoluūtur.ibidem. d.⁊ duobus ſequentibus.
Decimas ſoluere quomodo erat ꝺe iure ꝺiuino pro tempore legis Moyſaice.cxxiij.a.
Decimas non ꝺantes vbi non eſt conſuetudo loci non peccant.cxxv.c.
Decimas qui tenentur ſoluere ⁊ quando.cxxvi.c/d.
Decimas tenentur ſoluere curato vbi eſt conſuetudo/ licet cognoſcatur curatus prodigus/⁊ aliis vicijs irretitus/aliunde etiam ſufficienter habens.cxxvi.d.
Decimatus qualiter erat leui in Abraham/⁊ non Chriſtus.ix.d.
Decime multiplices ꝺeclarantur.cxxiij.a.
Decimas licite in feudū in ꝓpriū laici habēt.cxxvi.d.
Delectatio ⁊ abominatio alicuius ſenſus circa obiectū alterius reddit ꝺelectationē alterius ſenſus circa illud obiectum maioꝛem vel minoꝛem.lxxxi.d.
Deliberatio formalis ⁊ interpretatiua actus in quo cōſiſtit notatur.cvij.a/b.
Demon qualiter multis modis prediceꝛe poteſt verum ꝺe futuro contingenti.cxi.b.
Demon varios effectus facere poteſt quos non poteſt homo.ibidem.b/c.
Demon non poteſt hominem ſin beatam realiter mutare.fo.eodem.d.
Deſperatio proprie ſicut preſumptio eſt ponenda in voluntate:⁊ qui actus vel habitus ſunt:vide.liij.a.⁊ ſeq.a
Deum fefelliſſe vel inſtigaſſe ad deceptionem varie rationes nituntur probare que ſoluuntur.fo.cxxx.⁊ duobus ſequentibus.
Deus quare reparauit naturam humanam ⁊ non angelicam.v.c.
Deus q̄re ita diu expectauit anteq̄ incarnaꝛ eſt.ibidē.
Deus poteſt aſſumere naturam nō ſolum irrationalem/ ſed etiam rationalem adultam cognoſcentem veſ intuitiue ⁊ non fruentem deo.vi.b/c.
Deꝰ pōt aſſumere creaturā rōnalē ſine gratia. eodē.c.
Deus nō poteſt aſſumere creaturā cū culpa.ibidem.d.
Deꝰ nullo mō eſt effectus/nec eiꝰ eſt aliqua cauſa.xi.d.
Deus eſt homo:eſt in materia cōtingenti.fo.xv.d.
Deus non poteſt peccare.fo.xix.c.
Deus qualiter non eſt comprehenſibilis ab intellectu creato.xxiij.a.
Deus non eſt obiectum beatitudinis ſub ratione finiti ſed infiniti.ibidem.
Deus non eſt ꝺiligendus propter mercedem tanq̄ finem proprie ꝺictum.lix.d.
Deus poteſt ꝺiligi propter ipſum ꝺilectum.ibidem.
Deus ꝺiligit omnia equaliter equalitate actus.lxij.d.
Deus eodē actu plus ꝺiligit ſe q̄ creaturam.lxij.a.
Deus qualiter inequaliter ꝺiligit ꝺiligibilia ex parte obiecti voliti.ibidem.
Deus non obligat hominem ſub pena peccati facere opus vecalogi ex charitate pro omni tempore quo eſt preceptum.cvij.a.
Deus ad mendacium ⁊ deceptionem partialiter ꝺe facto concurrit.cxxx.a.

Deus quomodo potest ydirecte decipere ⁊ fallere.ibidē.
Deus de nulla potentia potest se solo aliquem decipere/nec aliquem instigare ad aliū deciplendū.ibidē ⁊ d.
Deus aliquid cognouit qđ anima Christi nunq̄ cognoscere poterat.xxv.a.
Deus non potest producere odium dei in animam se solo nisi impediat tendentiam in obiectum quam si impediat qualitas illa nō est odium dei.ciij.c.
Deus plus effectue cōcurrere potest cum actu malo q̄ solet concurrere cum actu bono licet alio speciali modo cum actu bono.ciiij.a.
Dicatam deo cognoscens qua specie luxurie peccat.fo. cxviij.b.
Difficilior quomodo erat lex vetus q̄ noua. cxxxviij.b.
Difficultas aliqua auget ⁊ aliqua non auget meritum lxi.b.⁊fo.xcvij.a.
Dilectio una potest esse alia maior variis modis. lvij.b.
Dilectio proximi non est negligenda sed summe amplectenda.lvij.b.
Dilectio dei qualiter est magis meritoria q̄ dilectio proximi.lx.a.
Dilectio inimici est laudabilior ⁊ magis meritoria ceteris paribus q̄ dilecto amici.lxi.b.
Dilectione charitatiua deus est super omnia diligēdus: consequenter ipsemet plus q̄ proximus: ⁊ quicūq̄ proximus plus q̄ corpus proprium.lvij.b.
Diligenda ex charitate que sunt declaratur aliquibus conclusionibus.lvij.b.
Diligendi qualiter non sunt omnes proximi equaliter: sed vbi est maior vnio debet esse maior dilectio ceteris paribus.lix.a/b.
Diligere deum qualiter tenemur magis q̄ proximum: sed in nullo gradu.lvi.c/d.
Diligere deum ex toto corde/tota mente/⁊ ceteris qualiter intelligitur.ibidem d.
Dispensare in lege/reuocare legem/⁊ legem interpretari qualiter differunt.ciij.a.
Dispensare qualiter potest deus in preceptis decalogi. lxj. folio eodem b.
Distinctio nature debet semper esse inter causam ⁊ effectum.xi.d.
Diuinationum varie species declarantur.cx.c.
Diuinatores/ariolī/magi/⁊ phitones: ⁊ qui eos consulunt grauiter peccant.ibidem.d.
Diuinitas non separabatur a corpore nec ab anima in triduo/nec etiam de virtute sermonis ab humanitate fo.xxxiij.d.
Dolor ⁊ delectatio sunt passiones sensuales extense/⁊ qualiter causantur.xxvi.b/c.
Dona/beatitudines/⁊ fructus/ ostenduntur non distingui a virtutibus.lxxxvij.a/b.
Dubitare proprie quid est/⁊ quid dubitare cum pertinacia.li.o/⁊ sequenti.a.
Dulia quid est ⁊ similiter hyperdulia.xvij.a/b.

Ecclesia an faciat articulum fidei quādo facit q̄ propopositio que tenebatur licite problematica non amplius teneatur talis.l.d.⁊ seq.a.
Effectu aliquo producto in aliquo passo ab aliquo agēti an simile agens omnino possit effectum ipsum mutare.xlij.c.
Effectus eiusdem quomodo possunt esse plures cause. fol.iij.a.
Effectus idem non potest produci a pluribus causis totalibus:⁊ sufficientibus,eodem.a.
Episcis quid est ostenditur.ciij.c.
Esse essentie existentie suppositale ⁊ propositionale declarantur.xlij.a/b.
Esse essentie duplex vel triplex reperitur in Christo. folio eodem.b.
Esse suppositale vnum tm̄ reperitur in Christo. folio eodem.b.
Essentia diuina potest esse primus terminus vnionis cuiuscunq̄ nature create.iij.c.
Essentia diuina est terminus secundarius vnionis hypostatice:sed nulla alia persona a verbo. iij.d.
Essentia diuina vnitur humanitati ⁊ contra.xij.d.
Ethnici non tenebantur communiter scire explicite actum meritatoris inter homines ⁊ deum sed in lege Moysi multo magis explicite ad hoc tenebantur ⁊ que tenebantur scire explicite ethnici declarantur. fo.xlix.a/b.
Euidens ostenditur deum esse.cv.b.
Euidens est ista:si deus est deus est summo cultu colendus.ibidem.
Euidentia quid est ⁊ de incompossibilitate euidentie et ineuidentie respectu eiusdem.xlvij.d.⁊ sequenti.
Euidentiam ⁊ scientiā potest viator habere de ista:deus est trinus ⁊ vnus.lij.a/b.
Excellens intelligibile confortat intellectum: licet existimum sensibile sensum indispouit.xxvi.a.
Excessus quilibet extra latitudinem temperantie facit intemperantiam.lxxxij.d.
Expectando contingit expuerare ⁊ deficere similiter ⁊ inuadendo.lxxv.a.
Expectare tenetur aliquando fortis in bello vbi certum est et q̄ occidetur etiam q̄uis nō poneretur vita post hanc vitam.lxxiij.c.d.
Extrema fortitudinis aliquando vendalia ⁊ non nunq̄ mortalia dantur tam respectu expectationis q̄ inuasionis.lxxv.c.

Facilitas aliqua diminuit meritum/⁊ aliqua non diminuit.lxb.⁊ sequenti a.
Fallitur aliquis quando nullus ipsum fallit. folio.cxxx.b.
Festa non sunt faciliter introducenda ab episcopo ⁊ clero vt populus impediatur ne laboret pro vite necessariis.cxiij.d.
Festa aliqua per consuetudinem coluntur sed non est idem de omnibus.ibidem.c/d.
Festum aliquod ex deuotione populi introduci potest sub precepto obseruandum.ibidem.d.
Festum quando habet initium ⁊ terminum.cxv.b.
Fidei acceptiones ⁊ diffinitio declarantur.xliij.c/d.
Fidei actus ⁊ habitus tam infuse q̄ acquisite multiplices declarantur.xliij.a/b.
Fidei actus primus non poterit pure naturaliter causari:sed qualiter vide.xlvi.a/b,
Fidei primus actus potest esse meritorius.ibidem.d.
Fides qualiter concedenda est necessaria ad salutem ⁊ que.xliij.c.
Fides infusa vna in specie est respectu omnium credibilium.ibidem.d.
Fides acquisite variantur secundū diuersitatem articulorum non solum numero:sed specie.ibidem.
Fides infusa inclinat eque immediate in quodlibet credibile.xliij.b.
Fides infusa concurrere potest ad contraria. ibidem.d.
Fides infusa licet non prerequirat acquisitā non tamē concurrit se sola cum intellectu ab actu.ibidem.
Fides infusa sicut acquisita actus vel habitus semper est de vero.xlv.a/b.
Fides aliqua potest esse de falso:⁊ error.ibidem.c.
Fides habitus non semper dicitur qui ex actibus fidei productus est.ibidem.d.
Fides infusa ⁊ formata qualiter non oportet q̄ differant specie.xlvi.d.
Fides infusa non repugnat actui aut habitui scientifico.xlvij.d.
Fides infusa modernorum ⁊ antiquorum fuit eadem secundum speciem:non autem acquisita respectu omnis articulorum.xlix.d.
Fides tam infusa q̄ acquisita qualiter deperditur / variis conclusionibus ostenditur.li.c.
Fides infusa qualiter augetur videtur.lij.d.
Fides an omnem dubitationem excludit ab intellectu notatur.ibidem.
Fides qualiter non manebit in patria.lxij.b.
Filiatio vnica est ⁊ eadem Christi ad patrem ⁊ ad matrem.xvi.c.
Filiatio inciperet in humanitate si de eli inqueret a verbo scōm ponentes relationes distingui.ibidem.
Filij in parentes multipliciter peccant cōtra precepti de honorandis parentibus.cxvi.c.
Filios duos virginē successiue ⁊ nō simul habere/quos tamen simul ⁊ non successiue gennit est possibile.xi.d.
Filium virginis esse qui tamen non est genitus filius a virgine est possibile.ibidem ⁊ sequenti a.
Filius est nouem suppositi.ibidem.
Firmiter credens propositionibus credibilibus nō abiicit a se rationem naturalem.lij.d.
Fomes quid est ⁊ quomodo erat extinctus totaliter in beata virgine in primo instanti eius.viij.c.
Fomes maior non semper est res maior.ibidem.d.
Forma vltima in generatione alterius animalis ab homine a quo producitur vide.x.b.
Fornicario simplex erat prohibita iure diuino in vtroq̄ testamento.cxvij.d.⁊ cxix.c.
Fornicatio simplex an prohibeatur p̄cepto de mechia: ⁊ qualiter in nouo testamento ,phibetur habes. ibidē.
Fornicatio simplex est contra ius nature.cxvij.d.
Fornicatio simplex est furto simplici peior a toto genere:sed non quelibet fornicatio quolibet furto est peior. fo.cxx.a.
Fornicatio simplex vaga ⁊ cum vilibus personis est minus mala.ibidem.b.
Fortis existēs in bello an debeat potius expectare mortem q̄ fugere vide.lxxiij.c/d.
Fortis in nullo casu auctoritate propria vl' humana potest licite se occidere.lxxiij.c/d.
Fortis qualiter delectatur in omni operatione sua: vide.lxxvij.a/b.
Fortitudinis acceptiones eius materiam:⁊ in qua acceptione est virtus cardinalis vide.lxix.b/c/d.
Fortitudinis similitudinarie species.lxx.b/c.
Fortitudinis similitudinarie nulla species est vera fortitudo/licet prima sit virtus ⁊ vere fortitudini simillima fo.lxx.c/d.⁊ lxxi.a.
Fortitudinis vere species declarantur ⁊ quomodo se habent admixtem in bonitate.lxxij.a/b/c/d.
Fortitudinis extrema declarantur esse actus vel habitus voluntatis ⁊ non passiones aliquando mortalis sed nōnunq̄ venialia.lxxv. b/c.
Fortitudo belli cum contrapugnatione non est virt⁹ cardinalis licet sit virtus.lxix.b.
Fortitudo excellentior est pati mortem pro defensione iustitie sine contrapugnatione cū ꝓtrapugnatiōe,ibidē c.Est in voluntate,ec.b.
Fructus duodecim enumerantur: ⁊ ostenduntur id est esse cum virtutibus.lxxxviij.b.

Gentiles Iouem,Herculem magog baal/ ⁊ huius modi malos viros colentes pro diis grauiter peccabant.cv.d.
Gratia subito producta non produceretur in instanti: nec tali poterit certum augmentum immediate post eius subitam productionem apponi.ix.c.
Gratia quantacūq̄ est in anima vel angelo in esse quali tatis tanta est in esse gratie.xx.c.
Gratia infinita intrinsice communicata est anime Christi.xxi.b/c.
Gratia vnionis gratia singularis persone Christi ⁊ gratia capitis an sint eadem.ibidē d.⁊ sequenti a.
Gratia sacramentalis datur paruulis sine vllo actu ratione passionis Christi.xxxiij.b.
Gaudium ⁊ tristitia sunt passiones anime inherentes:⁊ qualiter generantur.xxvi.c.
Gaudium excellens tristitiam impertinentem non admittit.ibidem ⁊ xxviij.c.
Gaudium ⁊ tristitia etiam de eodem obiecto vno modo a variis notitijs causantur non repugnant.xxvij.a.
Gaudium ⁊ tristitia potest precedere in voluntate oēm actum liberum voluntatis propter connectionē eius cum sensu.ibidem.
Gaudium excellens ⁊ tristitia simul tempore passionis miraculose fuerunt in anima Christi.xxvij.b.
Grece tenentes inconcusse simplicem fornicationem nō esse peccatum sunt heretici.cxix.c.

Habitui est magis essentiale prompte exire in actū habitui cōformē q̄ delectabiliter. xlij.d.
Habitum inclinare ad actum.ibidem.b.
Habitus nullus acquisitus aut infusus potest necessitare voluntatem.xxi.d.
Habitus ab actu/potentia/⁊ passione propie victa distinguuntur.xxxix.a.
Habitus qui acquiritur ex actibus currendi probabiliter probat motum localem distingui.ibidem.
Habit⁹ in quibus potētijs reperiantur notat. ibidē.c.
Habitus ex vnico actu licet ex pluribus generatur.ibidem d.⁊ sequenti.a/b.
Habitus probatur efficientiam habere respectu actus ⁊ improbatur opinio Durandi.xl.d.
Habitus ⁊ actus respondens in successiua intēsione vel subita ,ductione an producant eiusmodi.xli.a.
Habitus qualiter mirum in modum multus facit ad bonum ⁊ ad malum declaratur.ibidem.c.
Habitus acquisitus p̄cise inclinat in similes act⁹ in specie illis a quibus emergit.ibidem.c/d.
Habitus maximus quē anima potest habere non datur ⁊ ita nec actus.xlij.b.c.
Habitus ab aliquo actu productus non potest intendi a consimili actu precise.ibidem.c.
Habitus naturaliter acquisitus non remittit per actus cessationem:sed per actum contrarium eius actui.ibidem d.⁊ fo.sequenti.a.
Habitus in aīa intellectiua cuius actui cōtrarius act⁹ nō adducitur nullo modo corrūpit aut remittit.ibidē.
Habitus non semper facit animam exire in actum conformem.xliij.a.
Habitus mali non manent in patria neq; aliquod malum pene nec error.ibidem.b.⁊ lxxxvij.c.

Habitus nullus ineſt ale a principio ſui eſſe.lxxxvij.c.
Habitus taciturnitatis nō ꝓducitur ſine actu.ibidē.c.
Habitus vt ſit virtus non ſufficit q ex actibus ſtudioſis fuerit productus.xlv.d.ꝛ.cxvij.b.
Habitus acquiſiti quoum actus repugnant ſunt incōpoſſibiles,xlvij.d.ꝛ ſequenti a.
Habitus infuſi diuerſi eque immediate ad eundez actū concurruntſed non acquiſiti.liij.b.
Habitus ꝓducit in angelo ſicut in anima.xc.c.
Habitus in appetitu ſenſitiuo eſt minus principaliter virtus ꝙ habitus in voluntate.xci.a.
Habitus inclinās appetitū ſenſitiuū cōtra eius naturalem inclinationem a quo producitur in ipſo ꝛ quomodo varij modi notantur.ibidem.a/b.
Habitus iurādi non ſufficit ſe ſolo mouere ad actum iurandi.cxxxv.a.
Habitus periurandi ex ventalibus genitus non inclinat in periurium mortale.cxxxvi.a.
Hereſis ꝛ propoſitio ſapiens hereſim quomodo differunt habetur.xcix b.
Heretici an ſunt ſuſcipiendi ad fidem quotienſcūq redeūt.li.b.
Heretici occulti ꝛ eorum libert dominium rerū nō amittunt.ibidem.
Hereticus hereſim tenens magis peccat ceteris paribꝰ ꝙ infidelis fidem non ſuſcipiens.ibidem.
Homicidium eſt grauius peccatum ꝙ periurū.cxxxv.d.
Homo eſt aſinus in caſu conceditur.v.b.
Homo equiuoce dicitur de deo ꝛ natura creata:concedū tur tamen ſimpliciter omnis homo eſt humanitas:nullus homo eſt humanitas:propter equiuocationem.xv.d.
Homo tripliciter poteſt ſe habere circa p̄cepta.cvij b.
Honor qualiter vario modo eſt exhibēdus creaturis rationabilibus:ꝛ irrationalibus.xvij.a.
Honorandi qualiter ſunt parentes.cxvi.b.
Honorare eſt actus bonus ꝛ laudabilis ꝛ melius eſt honorare ꝙ honorari honorato.lxxvij.c.
Honorare primo alios aliqui tenentur.ibidem.d.
Honore ſimili equalis non reſalutando equalem eū primo ſalutātem non eſt excuſandus.ibidem.d.
Honoris triplex acceptio declaratur ꝛ qualiter magnanimus circa honores verſatur.lxxvi.c.
Humanitas aſſumpta a verbo qualiter dicitur ſuppoſitari ſuppoſito alieno ex quo non eſt ſuppoſitum.if.a.
Humanitas Chriſti quare potius eſt aſſumpta a verbo ꝙ alia humanitas.ibidem.d.
Humanitas ſi aſſumeretur ab eſſentia primo nec eſſet ꝑſona in ſe nec in aſſumente primo ꝓnaretur nec etiā ſuppoſitaretur.liij.c.
Humanitas talis ſuppoſitaretur in qualibet perſona diuina ſecundario ibidem.
Humanitas Chriſti nō eſt filiꝰ virginis ſi tū verbū deſereret ipſam inciperet eſſet filius virginis.xi.d.
Hūanitas xpi nō debet dici ſuppoſitare vel bū.xij.d.
Humanitas aſſumpta ſi relinqueret eſſet impeccabilis per grattam ſed non per naturam xix.d.
Humanitatem verbo conjunctam peccare eſt impoſſibile.ibidem.
Humanitati aſſumpte a verbo nō debeꝫ de ꝑ ſe vel rōne ſui cultus latrieſed de per accidens.fo.xvij.b.
Humanitatē xpi ab hoīe addiſcere dedecebat. xxvi. b.
Humilis an debet ſe iudicare inferiorē oībus. lxxix.a.
Humilis vt vere ſias que ſunt conſideranda.ibidem.
Humilitas actu homo non magis exaltatur ꝙ latria ceteris paribus,xvij.a.
Humilitatis ſignum eſt equalem ſibi in honore preuenire.lxxvij.d.
Humilitatis actus vel habitus quis ꝛ circa quid verſatur:vide concluſiones aliquas.lxxviij.b.c.
Humilitatis aliqui actus ſub magnanimitate continētur:ſed non omnes.ibidem.c.
Humilitatis gradus ſcōm Anſelmum ꝛ beatum Bene dictum declarantur.ibidem.c.

IDem poteſt eſſe pater ꝛ filius ſecundū cōmunicationem idiomatum.v.b.
Ignorantia inuincibilis in iure diuino.cviij.d.
Imagines quare non licuit facere in lege Moyſaica.folio.xvij.d.
Imaginibus Chriſti ꝛ aliorum ſanctorum ꝙ eccleſia licite vtatur oſtenditur.cxij.b.
Imprudentia qualiter eſt peccatum vide.lxviij.c.
In incarnatione verbi formatione corporis ꝛ animatione eiuſdem que concurrunt habes.fo.vij.a.
Incarnari deum oſtenditur fuiſſe congruum.v.c.
Incarnari poterat Chriſtus nullus peccaſſet.cvi b.
Incarnatio verbi/aſſatio/plaſmatio corporis/ꝛ unitatio materie ad locū debitū oīa hec cōplera ſunt in inſtanti termināte verba virginis.Ecce ancilla dñi ꝛc.vij.a.
Incarnatio ipſa erat fundamentum omnis meriti poſt lapſum.xij.c.
Incarnatione futura preſuppoſita ſancti meritū ſunt abbreuiationē temporis incarnationis.ibidem.
Incarnatione futura ꝓpoſita beata virgo merito cōgrui ꝛ decentie meritū eſt eſſe mater Chriſti.ibidem.
Incarnationem verbi non preceſſit tempore vel inſtanti animatio aut plaſmatio corporis.vij.a.
Incarnationē filij dei nō p̄ceſſit aliquod meritū qđ erat cauſa illius quantum ad eius eſſentiam.xij.c.
Incarnatum fuiſſe Chriſtum ſi Adam nō peccaſſet oſtenditur probleuma neutrum.xvi.b.
Inceſtus quid eſt ꝛ ꝙ eſt graue peccatum.folio.cxij.d.ꝛ ſequenti.a.
Inceſtus vno tempore pro alio tempore non eſt inceſtus.cxxiij.a.
Incontractum aliquod frequēter eſt de iure nature vel diuino/cui tamen addendo aliquid reſultans totū non erit de illo iure.cxxvi.c.
Incōtinēs ſi poteſt habere rectū iudiciū in intellectu cū vniuerſale ꝙ particulare ꝛ illi contrauenire.xcv.d.
Incōtinentia ꝙ eſt peccatum ꝛ incōtinentia debilis peior incontinentia pręuolantium.xciij.a.
Incontinētia habitualis naturalis ꝛ aſſuefactiua quomodo differunt:ꝛ ꝙ prima eſt aliis peior.ibidem. a/b.
Incontinentia concupiſcentie peior eſt ꝛ turpior incontinentia ire.xcv.b.
Indeliberatio actus in quo conſiſtit.ꝛ qualiter facit de mortali ventales/ed non tollit ſemper a ventali totam eius malitiam.cviij.a/b.
Infernus quadruplex quo ad ſitum: ꝛ de quo ad alium poterit eſſe trāſitus/ſimiliter ſi anima Chriſti ad quē libet deſcenderit notatur.xxxvij.d.
Infidelitas capitur negattue ꝛ contrarie: ꝛ vtroq modo eſt peccatum.li.a.
Infinitū gratiā anima Chriſti poteſt recipere.xx.b.
Infinitum gratiū cathegoreumatice deꝰ poteſt producere ꝛ tantā cōmunicauit anime Chriſti.xxi.b.
Inimiꝯ qualiter ꝛ ad que eſt diligendus.lx.b.c.
Inimicus laudabilius et magis meritorie diligitur ꝙ amicus.lxi.b.
Innocens probatus nocens vtrum ſit condemnandus ab eo qui ſcit innocentem.lxxxvi.a.
Inſidie qualiter ſunt licite in bello iuſto nec inſidiator mentitur.cxxviij.b.
Intellectus creatus cū influxū dei generali de ꝓmunt lege nō poteſt deum videre ſine lumine glorie.xxij.c.
Intemperātia nō omnibus aliis vitijs eſt vitium peius licet ſit exprobrabilius.lxxxij.a.
Intemperantia licet ſit inſenſibilitate fedior ꝛ communior: non tamen ſemper eſt periculoſior.ibidem.
Intemperatus petor incontinente.xciij.c.
Intentio dei obligantis eſt ꝙ homo faciat opus precepti ex charitate.cvij.a.
Intentio dei circa precepta duplex declaratur: et ſcōm quam tenemur obſeruare illa.cvi.b.
Ira vel alia paſſio moderate aſſumpta iuuat actū fortitudinis.lxxi.c.
Iram qualiter conducit aſſumere moderate circa materiam fortitudinis:vide ibidem.d.
Iudex iniuſtitiam faciens propter munera vel timorem qualiter grauiter delinquit oſtenditur aliquibus concluſionibus.lxxxv.c.d.
Iudex cupiditate corruptus plus peccat ꝙ timore corruptus.ibidem.c.
Iudex cupiditate corruptus plus peccat ꝙ pars corrū pens:ſed non timore vehementi corruptus. ibidem.d.
Iudex recte volens iudicare debet amorem et odium a ſe penitus abolere.ibidem.
Iudex debet condemnare innocentem cognitum talem dummodo probetur nocens ꝛc.lxxxvi.a .
Iuramenti diffinitio ꝛ diuiſio in promiſſorium ꝛ aſſertorium declarantur.cxxxii.c.d.
Iuramento illius differens quē ſcit ſe periuraturū perſona priuata male agit.cxxxiii.b.
Iuramentum aliquod licitum honeſtū ꝛ aliquod actus meritorius declaratur.cxxxii.d.
Iuramentum non quodcunqꝫ prohibetur per illud.Ego autem dico vobis non iurare omnino.ꝛc.cxxxiii.a.
Iuramentum incautum.ibidem.d.
Iuramētum recipere ab idolatra per ſuum idolum pro pace gentis eſt licitum.cxxxiii.b.
Iuramentum recipit interpretationem.cxxxv.c.
Iurans doloſe: licet non tenetur ſeruare iuramentum/ tamen tenetur ſeruare alium indemnem.cxxxii.d.
Iurans timore mortis dare graſſatoribus mille: an teneatur adimplere quod iurauit/vide ibidem.c.
Iurans occidere hominem ſi poſtea occidat peccat nouo peccato.cxxxiii.a.
Iurantem poteſt abſoluere epiſcopus vbi iuramentum continet turpitudinem ex parte recipientis.cxxxiii.c.
Iurare poteſt facere aliquos in iudicio perſona publicā ſcōm ordinem iuris quoum alterum probabiliter ſcit falſum iuraturum.cxxxiij.b.
Iurare verū per Mahometum videtur peius ꝙ iurare falſum per ſanctum Petrum.cxxxv.c.
Iuſtitia non eſt latria perfectior.cxviij.b.
Iuſtitia preclara virtus probatur: et ꝙ eſt virtus cardinalis.lxxxiij.b.
Iuſtitia legalis qualiter diſtinguitur ab alijs virtutibus moralibus.ibidem.d.
Iuſtitia legalis ꝛ particularis in aliquo conueniſit ꝛ in aliquo differunt.ibidem.d.
Iuſtitia diſtributiua ꝛ cōmutatiua nō diſtinguntur ſpē penes res ipſas cōmutatas ꝛ diſtributas. lxxxv.b.
Iuſtitia nobiliſſima virtutum cardinalium. lxxxvij.d.
Iuſtitia non conſiſtit in medio rei:ſed rationis ſicut alie virtutes,xcvij.d.
Iuſtitie acceptiones ꝛ diffinitio declarantur.lxxxiij.b.
Iuſtitie diſtributiue medium quomodo aliter ſumendū eſt ꝙ iuſtitie cōmutatiue:vide.lxxxiij.d. ꝛ ſequenti.a.
Iuſtitie partes potentiales declarantur.lxxxvij.d.
Iuſtitie diſtributiue ꝛ cōmutatiue aliqui actus ſunt eiuſdem ſpeciei ꝛ aliqui differunt ſpecie.lxxxv.b.
Iuſtū eſſe quare eſt difficilꝰ ꝙ eē bonū medicū.lxxxvi.c.

LAnguentes qualiter vocere oportet vt rapiantur in deum.cxiij.c.
Latria quid eſt quod eius obiectum ꝛ que eius extrema notatur.xvij.a.
Latria quomodo de per accidens debetur humanitati Chriſti.ibidem.b.
Latria qualiter de per accidens debetur cruci/clauis/ et veſtibus Chriſti.ibidem.c.
Latria qualiter inter morales virtutes primatum obtineat,xvij.a.
Latria quare deo debetur.ibidem.b.
Latrie quatuor gradus declarantur.cxvi.a.
Legem Chriſtianam non quilibet ſuſcipere tenetur ꝙ primū peruenit ad annos diſcretionis. ci.c.
Legem humanam poſſtuam adimplens homo crebriter tus diuinū vel naturale adimplet.cvij.b.
Legem diuinam ſi aliquis tranſgreditur ex ignorantia inuincibili alter ſciens debet hoc illi aperire et etiam legem humanam ſi ſit in altertius preiudiciū.cviij.d.
Legis diffinitio,xcviij.c.
Legi diuine ſtandum eſt quando apparet in legibus cōtrarietas.xcix.d.
Legis partitionem in naturalem diuinam ꝛ humanam cū declarationibus membrorꝫ/habes.xcix.a.b.
Legis dicta partitio bona oſtenditur.ibidem.c.
Legis precepta omnia naturalia iudicialia vel cerimonialia oſtenduntur cum declarationibus terminorum et ſolutionibus obiectionū in oppoſitum.cxxxvi.c.d.
Legis veteris cerimonialis qualiter debantur in feſtis ſempiternum.cxxxviii.b.
Legis naturalis diuine ꝛ humane differentia. xcix.d.
Lētitudo an peior ſit puſillanimitate.lxxii.b.c.
Letitia mēris ſuperuenies actui vel concomitans nihil facit ad meritum.lxi.c.
Lex quelibet eſt obligatoria.xcviii.c.
Lex naturalis antiquior an iuerſaliori ꝛ indiſpēſabilior lege diuina aut humana.xcix.d.
Lex naturalis vel diuina non diſtinguitur per conſuetudinem in oppoſitum.ibidem.
Lex humana conſuetudine regulatur.ibidem.
Lex naturalis ꝛ diuina exponit legem humanā.ibidē.
Lex diuina eſt prima lex obligatoria.c.b.
Lex Moyſaica qualiter quo ad aliquos obligabat oēs et quo ad alia ſolos Judeos.ibidem.d.
Lex nona qualiter obligat omnes oſtenditur.ci.b.
Lex nature vel aliquid eſſe de lege nature. cv.a. b.
Lex humana iniqua vel iniuſta eſſe poteſt variis modis nec aliquem obligat in foro conſcientie.cix.b.
Lex humana iuſta quecūq obligat in foro anime ſcōm dictamen recte rationis.ibidem.c.
Lex varijs modis capitur in ſcriptura.cxxxvi.a.
Lex Moyſaica data eſt a deo mediante angelo: et non immediate per ſeipſum.ibidem.
Lex nona quomodo in veteri cōtinebaꝫ:vide. cxxxvi.a.
Lex nona qualiter euacuat obſeruantias legis veteris habetur.ibidem.a.b.
Lex Moyſaica quare dicitur lex timoris/ et euāgelica lex amoris: habetur.ibidem.c.

Lex Moysaica qualiter erat difficilior lege gratie.ibi.c.
Liberalitas/latria/religio/⁊ deuotio/ declarantur esse partes potentiales iustitie ⁊ nō subiective. lxxxviij.d.
Literalis ratio olim preceptor legis Moysaice qualiter reddi potest notatur. cxxxvi.d.⁊ sequēti per totū.
Literalis sensus quis est ⁊ qualiter intelligitur q̄ littera occidit:habes.cxxxviij.d.
Lumen glorie ponendum est in anima Christi sicut in aliis beatis animabus intellectuis. xxij.c.
Lumen glorie non potest habere efficientiam respectu actus beatifici.ibidem.d.
Luxuria vitium maxime fugiendum declaratur: ⁊ quo modo se poterit homo preseruare ab illa/pulchra habentur documenta.cxix.a.b.
Luxurie acceptiones an ⁊ species eius cōmuniter assignate sufficiant:vide.cxviij.b.c.
Luxurie filie que sunt:notatur.ibidem.d.

Magnanimitas/humilitas/⁊ patientia/non sunt species fortitudinis cardinalis : sed eius partes potentiales.lxix.d.
Magnanimitas preclara virtus ⁊ qualiter circa honores versatur:vide fo.lxxvi.c.d.
Magnanimitas ⁊ humilitas qualiter se habent adinuicem:vide.lxxviij.b.c.d.
Magnanimi proprietates ⁊ in quibus a superbo differt habes fo.lxxvi.d.⁊ sequenti.a.
Magnanimus aliter recusat honorem q̄ pusillanimis . fo.lxxvij.b.
Maledicere inimicis vel his qui nobis displicent vtrū liceat:vide fo.lxi.a.
Maledicto multum fugienda ostenditur.ibidem.
Maria/videatur supra beata virgo.
Martyrij actus requirit iustam ⁊ rationabilem causam pattende mortis : et etiam q̄ si homo vellet desistere ab opere suo non occideretur.lxxvi.a.
Martyrium aliquod est actus temperantie/aliquod iustitie/⁊ aliquod fortitudinis.lxxv.d.
Masculus fetus ante.xl.diem non animatur.viij.c.
Materia corporis Christi in primo instāti animationis simul erat in termino a quo/et ad quem.vij.c.
Non erat in illo instanti sub forma sanguinis.ibidē.
Maternitas ⁊ virginitas contrariantur/licet simul cōpetebant beate virgini .xx.b.c.
Maternitatis vera ratio in quo consistit.x.c.
Matrem virtutem expulsuram habere respectu fetus ostenditur problematicum.ibidem.d.⁊ sequenti.a.
Maxima forma finita producibilis a deo in subiecto vel extra subiectum non datur.xxi.a.
Medium ret ⁊ rationis declarantur similiter qualiter medium in omni virtute sumendum est quo ad nos ⁊ non scōm rem/notatur fo.xcvij.c.d.
Mendacium diffinitur.cxxvij.b.
Mendacium quodcunq̄ peccatum.ibidem.c.d.
Mendaciū gradus habet quo ad grauitatem. ibidē.d.
Mendacium poeticum vel tronicum nō est proprie mēdacium. cxxviij.a.
Mendacium dicitur locosum duobus modis / et in vna acceptione non est peccatum.ibidem.b.
Mendaciū officiosum:quō est/⁊ simpliciter pernicioſum.ibidē.c.d.
Mendaciū aliquod deliberatū est solū veniale. ibidē.d.
Mendacium quod est veniale in viris imperfectis est solum veniale in perfectis.ibidem.
Mēdaciū pniciosū aliquō est veniale ⁊ aliquō mortale.ibi.
Mendacium est peccatum multū exprobrabile.ibidem.
Mēdacio se laudādo est pena q̄ vituperādo.cxxix.c.
Mendacium/licet sit minus peccatū q̄ homicidiū deus potest in secundo dispensare ⁊ non in primo. cxxx.b.
Merces potest esse causa allectiua quare aliquis diligit deum.lix.d.
Merentur aliqui equaliter qui inequaliter conantur:et contra.lxij.a.
Meretriculas consulto interdū relinquit rectores rerū publicarū ⁊ non punit eas in foro humano. cxvij.d.
Meretrix soluta a soluto cognoscetur vbi nō est simplex fornicatio.cxxi.a.
Meritum vel actus meritorius quid sit:notatur.xxxi.d.
Meritū fidei qualiter nō diminuitur propter rationes inductas ad ea que fidei sunt:notatur.xlvij.c.
Ministri ecclesie multo plures sunt in lege gratie q̄ in veteri:sed nō tot in comparatione ad populū.cxxv.a.
Missa qualiter pretermittenda est pro sermone vbi sunt incompossibiles.cxij.b.
Missam an quilibet tenetur audire quolibet die vel do minico tñ.ibidem.
Missam vt homo audiat non debet accedere ad pedes sacerdotis.ibidem.d.
Missam audiendo homo satisfacit simul dicendo horas quas habet de precepto.ibidem.
Morbum impatienter ferens mortum morbo superadditi fo.lxxx.c.
Mors Christi qualiter fuerit volūtaria naturalis ⁊ violenta:notatur.xxx.a.
Mors tolerari poterit licite pro opere consilij.xlvij.b.
Motus subreptitij qualiter contingunt circa precepta decalogi:⁊ de differentia inter motū primo primum secūdo primū/et deliberatum/habes.cviii.a.b.
Motus primo vel secundo primus quare nō eque bene dicitur actus primus vel secundo primus.ibidem.c.
Mulier reperta in adulterio an debeat occidi.cxxij.d.
Mulier habens filios ex alio viro mortuo patre putativo si tales adeant hereditatē : an ipsa debeat dicere verum ⁊ denigrare suam famam:vide ibidem.

Natura vna creata vtrum potest sustentare aliam vide fo.v.b.
Natura humana vel humanitas ī abstracto sem per pro natura assumpta accipitur.xiii.c.
Natura diuina non est de virgine nata : licet incarnata concedatur. xvi.d.
Necessitas non est latitudo vel regula temperātie perfectis magis q̄ imperfectis.cxxix.a.b.
Necessitate occurrente licet capere alienum pro defensione vite.cxxiii.c.
Necessitates secluse non licet capere alienū nisi capiēs habeat voluntatem domini presumptam. ibidem.
Non videbit me homo ⁊ viuet.xxii.b.
Notitia vel volitio potest esse in anima vel in angelo maior in esse notitie aut volitionis q̄ in esse qualitatis et contra.xx.c.
Notitia creata que habetur de deo non est infinite perfectа:licet semper perfectionis obiecti perfectior habeatur notitia.xxii.b.
Notitia reflexa non representat illud proprie quod per directam representatur.xxiii.a.
Notitia distincta vnius obiecti non potest aliud representare.xxij.d.
Notitia intuitiua quam habuit anima Christi in verbo specie distinguebatur a notitia intuitiua in proprio genere eiusdem obiecti.xxvi.a.
Notitia intuitiua (sicut nec actus voluntatis productus ab ipsa) non producit habitum.xl.b.
Notitia practica ⁊ speculatiua qualiter differunt : et si eadem sit practica et speculatiua vel vna ex alia deducibilis declaratur.lxviij.d.
Notitiam possibile est esse in anima creata sine cōcursu quocunq̄ alterius.xxiij.c.d.
Notitie simplices quarum vna est alia clarior respectu eiusdem non repugnant.xxvi.a.
Notitie eiusdem speciei differentes scōm intensum ⁊ remissum ꝑducūt iudicia specie distincta.xcix.d.⁊ seq.a.
Obiectū actus vel habitus fidei acquisite quid sit:vide fo.xliij.a.b.
Obiecto variis modis assensus varij ꝑcedūt.xlvi.d
Occidere se auctoritate propria vel humana in nullo casu licet: nec est viri fortis.lxxiij.c.d.
Occidere volens innocentem vel auctoritate propria peccat.cxvij.b.
Occidere qualiter non licet tyrannū morte dignum auctoritate propria:habes ibidem d.
Occidens aliquem qui iuste illum occidit vel occidere facit/male agit.cxvij.a.
Occidens inuadentem se iniuste qui non potest aliter euadere quin occidat qualiter non peccat occidendo inuasorem probatur.ibidem.
Oculi si ponerentur extra celum nec celum nec aliquid aliud videret.xxxviij.d.
Odium dei qualiter sit intrinsece malum.cij.a.
Offendens alium an teneatur illum adire petiturus veniam:habes.lxi.a.
Offendenti aliquem verbo vel facto an sunt ei ostenden da ab offenso signa amicitie:habes ibidem .
Okkam quomodo nō impugnat Scotum de differētia specifica graduū virtutū ad eius mētē:vide.xcvi.b.c.
Omissio pura poterit esse demeritoria : sed non meritoria.ci.b.⁊ sequenti.a.
Opera seruilia varia enumerantur que licet facere in dominico vel in alio festo.cxiij.a.
Opera seruilia faciens in sabbato extra certos casus violat sabbatum.cxv.a.
Opinio dicens eandē naturam non posse simul et eque primo assumi a pluribus personis reprobatur.iij.b.
Opinio Bandensis q̄ verbum nō poterat assumere naturam irrationalem improbatur.fo.v.d.
Opinio dicens q̄ nō datur maxima qualitas:sed maxima que potest in tali subiecto recipi improbat. xx.b.
Opinio ponens maximam gratiam creabilem a deo finitam improbatur.ibidem.d.⁊ sequenti.a.
Opinio ponens q̄ visione verbi videntur creature que dicuntur videri in verbo improbatur.xxij.a.b.
Opinio Hugonis de sancto Victore dicentis Christum in triduo esse hominem improbatur.xxxvi.d.
Opinio Durandi dicentis animam Christi non realiter descendisse ad inferos improbatur.xxxvij.b.c.
Opinio ponens plures actus requiri ad productionem habitus improbatur.xxxix.d.⁊ sequenti.a.
Opinio Thome dicentis actus procedentes ab habitibus infusis non causare habitus improbatur.xl.c.
Opinio Martini dicentis habitum aliquem sicut virgi nitatis posse inclinare in actus alterius rationis etiā improbatur.xli.d.
Opinio Altissi. dicentis vetulam peccare que assentit heresi predicare a prelato improbatur.xlix.b.
Opinio Bandensis q̄ incumbentes theologie maiorem notitiam acquirunt q̄ notitiaꝫ fidei improbatur. fo.lij.a.b.
Opinio cōmunis circa requisita ad virtutem theologicam improbatur.liij.b.
Opinio beati Thome de vnica prudentia respectu oīm agibilium improbatur.lxvi a.
Opinio Thome de principali actu prudentie quem vocat recipere improbatur.lxviij.a.
Opinio Martini de regula temperantie q̄ respectu q̄fectorum est necessitas : et q̄ non quilibet recessus a medio est peccatū improbatur. lxxxiij.a.b.⁊.cxxix.a.
Opinio Thome q̄ fortitudo ⁊ temperantia non ponūtur in voluntate sicut iustitia improbatur.xc.b.
Opinio Thome ponentis iustitiam consistere in medio rei ⁊ non rationis improbatur.xcvij.d.
Opinio Dionysij Cistertiensis q̄ nemo potest aliquod preceptū implere sine gratia improbatur.cvi.d.
Opinio Holkot q̄ actus primus meritorius est magis meritorius q̄ aliquis sequens improbatur.cvij.c.
Opinio Martini de prohibitione fornicationis simplicis improbatur.cxix.c.d.
Opinio ponens furtum peius fornicatione simplici improbatur.cxx.a.
Opinio et processus Petri Rauennatis de solutione decimarum improbatur.cxxvij.b.⁊ sequenti.a.
Opinio tenens periurium grauius peccatum q̄ homicidium improbatur.cxxxv.c.d.
Opiniones opposite de concursu actiuo seminis matris in generatione fetus ponuntur:et rationes varie hinc inde adducuntur ⁊ soluuntur.x.a.
Opiniones varie circa illud: quid egerit virgo Maria ratione cuius debeat dici mater Christi . ibidem.c.d.
Opiniones quas Magister recitat in secta distinctione circa materiam incarnationis sunt false.xiij.c.d.
Opiniones varie circa scientiā anime Christi. xxiii.a.b.
Opiniones circa species fortitudinis que sit difficilior aut excellentior improbatur.lxxii.c.
Opiniones improbatur de actu conformiter elicito ad ignorātiā inuincibilem an sit moraliter bonus improbantur. lxvij.c.d.
Opiniones philosophi temperantiam ⁊ intemperantiā esse circa delectationes corporales et animales quo modo debeant intelligi.lxxxi.a.b.
Orans in dominico vel alio sabbato melius auditur q̄ alio tempore orans. cxiii.d.
Oratio vel orare quid sit notatur. cxxi.a.
Ordo nature solum et non temporis fuit inter mutationem materie ad locum debitum corporis plasmationem/animationem/et animati assumptionem / in incarnatione verbi.vii.a.
Osculum aliquod est simplex fornicatio:aliquod adulterium/et aliquod non peccatum.cxviij.d.

Pactum expressum vel tacitum habens cum demone peccat : sed grauius qui habet expressum pactum cum illo. cx.d.
Pactum habere cum demone tacitū vel expressum quid est.ibidem.
Passionis varie acceptiones ponuntur.cxxix.d.
Pater filiū intertui tradidit quō intelligat.habes.34.c.
Pater variis modis capitur et in quacunq̄ acceptione est honorandus ratione precepti.cxvi.b.
Pater ⁊ spūssanctus tñ fecerūt ad incarnationē verbi quātū filius:sed nō ꝓpterea sunt incarnati. ij.b.⁊.xii.d.
Pater ⁊ filius si assumant eandem humanitatem essent plures homines et non vnus homo.fo iij.a.
Pater si incarnaretur an esset filius: vide ibidem.b.
Pater ⁊ filius quare non sunt nisi vnus spirator/sed tamen duo spirantes spiritum sanctum.v.b.

Pater filium non causat/licet producat .xi.d.
Patre in diuinis assumente corpus filio animam precise neuter eorum esset homo/et ipsi duo essent homo aut plures homines.xij.b.
Patri non semper succurrēdū est/alio ꝓtermisso. lix.b.
Patt bene malum pene est melius ꝙ illud malum inferre.lxxiii.a.
Patientia est pars potentialis naturalis fortitudinis. fo.lxxix.d. Qualiter impedit generationem tristitie. xxvi.d.& xxvii.c.
Pattētta quelibet preclara virtus ostēditur: & qualiter per tribulationē optime emicat & cognoscitur.lxxix.d.
Patientia non importat ꝙ homo non potest euadere damnum et illatum.ibidem.
Peccans committue vel omittue in sabbato duplici peccato peccat. cxv.a.
Peccare vel peccatum quid,importat.xix.c.
Peccare venialiter contingit circa quecunq; precepta decalogi.cvij.d. Contingit circa materiam prohibitam in decalogo.ibidem.
Peccati vel difformitatis deus est causa / sed non causat peccatum/nec agit difformiter.xix.d.
Peccatum contra conscientiam non semper est peius quocunq; alio facto conformiter ad conscientiam erroneam.fo,xciij.d.
Peccatum commissum in festo est grauius ꝙ alio tempore/et violat sabbatum. cxv.a.
Peccatum Socrates in seipso magis debet euitare ꝙ in aliqua tota multitudine:licet deus magis offenderetur per peccata multitudinis.lxvi.a.
Pena quam passus est Christus tēpore passionis tam in corpore ꝙ in anima/licet fuerit mirabiliter magna: non tamen fuit mator pena damnatorum. xxvij.d.
Periurium quid est/& ꝙ omne est peccatum.cxxxiij.d.
Periurium aliquod deliberatum non est mortale/sicut nec aliquod indeliberatum. ibidem.
Periurium quodlibet deliberatū tam asserto ꝙ in iuramento assumpto vulgariter captū est mortale. ibidē.
Periurū aliquando cōtingit sine mendacio. cxxxv.c.
Periurium per deū grauius est ꝙ per euangelia.ibidē.
Perplexitas non cadit inter precepta decalogi/nec in legem.cix.d.
Perseuerantia que virtus est,xcvi.a.
Persona quid sit & ꝙ est inferius ad suppositum .i.d.
Persona diuina potest assumere simul plures virtutes suppositi in unitatem suppositi.v.a.
Persona diuina sic assumens plures humanitates non esset plures homines/sed unus homo.ibidem.
Persone plures diuine assumentes eandem humanitatem an essent fratres unus homo an plures. xij.c.
Phitonissa utrum vere suscitauit Samuelem. xi.a.
Potentia concupiscibilis & irascibilis.lxij.a.
Potentie naturales cognitiue & appetitiue sunt habituales sicut potentie libere. xxxix.b.c.
Praxis & speculatio diffiniuntur.lxviij.c.d.
Precepta negatiua qualiter obligant semper et pro semper/& affirmatiua semper/sed nō pro semper. ci.d.
Precepta tam affirmatiua ꝙ negatiua potest quis trāsgredi per actus positiuos/et etiam per puram omissionem.ibidem.
Precepta decalogi omnia uno dempto sunt aliquo modo de iure nature.cv.b.
Precepta qualiter possint adimpleri sine charitate:licet deus intendat ꝙ homo faciat opus precepti ex charitate.fo.cvi.d.& sequenti.a.
Precepta decalogi qualiter transgreditur aliquis solū venialiter:vide. cvij.d.
Preceptorum decalogi sufficientia.cx.a/b.
Preceptum charitatis de dilectione dei qualiter potest impleri in via:licet perfectus in patria.lvi.b.c.
Preceptum de dilectione dei non obligat sub certo gradu/et qualiter magis tenemur diligere deum appreciatiue ꝙ proximum.ibidem.c.d.
Preceptum de dilectione dei nō potest impleri sine opere consilij.lvij.a.
Preceptum decalogi non morale.cv.b.
Preceptum per peccatū homo adimplet sic ꝙ nō amplius est obligatus ad illius obseruationem. cvi.a.
Preceptum aliquod cuius opus homo tenetur facere ex charitate sub pena peccati.cvij.a.
Preceptum de sanctificatione sabbati qualiter nunc obligat/& qualiter in lege Moysaica.cxij.c.d.
Preceptum de sanctificatione sabbati quare dabatur hoc modo: memento ꝙ diem sabbati sanctifices: habes.cxij.a.
Preceptum de honorandis parentibus quare includit vt sis longeuus super terram.cxvi.d.
Preceptum quare non datur de diligendis filijs sicut de honorandis parentibus.ibidem.
Preceptum in lege quod dicebatur naturale quod iudiciale & quod ceremoniale.cxxxvi.c.
Preceptum legis posittue vel Moysaice de colendo deo in sabbato adimplens simul adimplet preceptum legis nature.cxij. c.d.
Preces certas dicere quolibet die vel in dominico si quilibet teneatur:vide.cxiij.a.b.
Predestinationis ratio declaratur.xviij.c.
Predestinatꝰ est ꝙ homo sit Xp̄s vel filius dei.ibidē.d
Prelati ecclesie plura tenentur explicite credere ꝙ simplices & subditi.xlix.a.c.
Prelati nō oēs equalis tenētur explicite scire. ibidē.c.
Prelatis ecclesie non sufficit habere vicarios sufficientes loco sui.ibidem.
Profectus existens in gratia est filius adoptiuus dei scōm presentem iustitiam : sed non scōm eternam dei predestinationem : et opposito modo predestinatus existens in mortali.xviij. c.
Profectus facit aliquos actus meritorios sicut predestinatus demeritorios.xxxi.d.
Prophete proprie quare aliquis dicitur/& ꝙ Cayphas et Pharao non erant sic prophete.lij.c.
Prophete poterant habere notitiam euidentem de futuris contingentibus de quibus alij solum habuerūt fidem et verisimiliter ita fuit.ibidem.a.c.
Propositiones equiualentes propter additionē eiusdē vtrobiq; non semper equiualent.xv.a.
Prudens an debeat dici aliquis malus.lxix.a.
Prudens simpliciter loquendo nullus est nisi bonus & multum exercitatus in materia virtutum cardinaliū. xci.d.& sequenti.d.
Prudentia nonnūꝙ est vniuersalium licet magis sit singularium ꝙ vniuersalium.lxiij.d.
Prudentia & scientia aliquādo materialiter coincidūt et qualiter intelligenda est distinctio philosophi inter scientiam & prudentiam. lxv.a.
Prudentia est semper de vero:licet aliqua erit vel potest esse error.ibidem.a.b.
Prudentia aliqua sicut & ars est opinio ij quomodo intelligendus est philosophus distinguens eas.ibidē.b.
Prudentia est specialis virtus & pulchra,ibidem,b.c.
Prudentia economica/ politica/ & monastica/qualiter differunt.lxvij.b.c.
Prudentie & artis varie assignantur differentie. lxvi.d. et sequenti.a.
Prudentie varie tam actuales ꝙ habituales specie distincte probantur.lxvi.a.
Prudentie partes & species inferiores.lxviij.a.b.
Prudentie species propie sunt synesis & gnome/sed non eubulia.ibidem.b.
Purrefactum fuisset corpus Christi dato ꝙ relictum fuisset sibi cum diuinitate sicut erat in triduo:& ꝙ resurrectio non fuisset accelerata si non fuisset nouum miraculum.xxxv.b.

Qualitates eiusdem speciei esse in eodem subiecto: et non constittuere vnum ascribendum est miraculo.fo.xx.d.
Quies media non semper datur inter motus ante reflexionem & post reflexionem.ix.b.
Quotā aliquā dare prelato ecclesie ꝑ eius nutrimēto decet & ꝙ sit de iure diuino:ostenditur. cxxtij. a.c.d.:

Rapina an prohibeatur in furto et quare homicida magis verecundātur de furto ꝙ de rapina: cū rapina sit grauius peccatū.cxxiij.d.& seq.a.
Raptus quid est/& ꝙ est species luxurie grauc peccati et de illo multa notanda. cxx.c.
Ratio formalis terminande unionis hypostatice est ꝑsona filij vel proprietas personalis et non essentia diuina.ii.d.
Ratio formalis quid importat declaratur. ibidem.
Rationes et manuductiones qualiter licet acquirere: circa illa que sunt fidei. xlvii.c.
Rebellio nulla fuit in Christo/licet sensualitas vel voluntas vt natura refugiebat mortem quam voluntas deliberatiua voluit.xxx.d.
Rebellio in nobis quomodo contingit inter carnem et spiritum.ibidem.
Rebellionem & insultū passionum non habuerunt apostolus et Hieronymus naturaliter/sed mitigante deo me.xcvii.b.
Redemptio humani generis congruētissime fiebat per passionem.xxxiiii.c.
Redemptio humani generis non necessario/sed contingenter fuit per passionem Christi sicut contingēter & non necessario humanū genus redimebatur. ibidē.b.
Regentes Parisijs facientes lectiones in festis nō violant sabbatum.cxv.b.
Regitur melius ciuitas per bonum virum ꝙ per bonam legem.lxxxv.b.
Regentes et alij magistri an peccent non euntes ad cōgregationes vniuersitatis et processiones rectoris: vide fo. cxxxv.b.
Relationem nullam esse ponendā ostenditur varijs rationibus:et soluūtur rationes ad oppositum. i.a.b.c.
Relationes ponendo distingui a fundamento et termino multiplicande sunt tam ad multiplicationem termini ꝙ fundamenti.cvi.c.
Relationes ponendo distinctas probabile est nullam filiationem esse Christo.ibidem.
Res proprias rapiens vel clanculum auferens an teneatur restituere:habes fo.cxxiiii.a.
Reuelare potest deus alicui/siue existēti in gratia/siue extra gratiam/sinum peccatum futurum.lvii.c.
Reuelare potest deus alicui eius finalem damnationē de potentia sua absoluta. ibidem.
Reuelatione interiori vel exteriori facta Socrati de eius damnatione/vel tali iudicio habito aliunde an stat Socratē sperare vel necessario desperat/vel quo modo se debet habere circa hoc habentur varie conclusiones.ibidem.d.
Reuelationibus quibuscunq; non semper statim parendum est/sed quibus declaratur.ibidem.

Sabbati sanctificatio unum affirmatiuum et aliud negatiuum includit.cxii.c.
Sabbati sanctificatio qualiter seruanda est quo ad cultum dei.ibidem & d.
Sabbatum quare ecclesia transtulit in diem dominicum:vide fo.cxiii.a.
Sabbatum in lege veteri strictius prohibebatur ꝙ dominica vel aliud festū in tēpore legis gratie. ibidē.d. et sequenti.a.
Sabbatū violās sine rationabili causa peccat. cxiiii.b.
Sabbatum qualiter violatur per peccatum/et per alia opera seruilia extra certos casus monstratur per conclusiones.cxv.a.
Sabbatum in scriptura tripliciter accipitur: & triplex ratio de precepto sanctificationis sabbati. cxii.c.
Sacrificior in veteri lege triplicis erat gen?.cxxxvii.b.
Sancti multo melius considerarēt circa humilitatem habendam et superbiam suppeditandam ꝙ gentiles philosophi/vt ostenditur. lxxix.a.
Sanctitas multis modis accipitur.vii.d.
Sanctorum nullum ab orbe condito passus est tot cruciatus quot Christus.xxix.a.
Sanguine maiori eget viator ꝙ comprehensor.cxv.d.
Sanguinis Christi magna pars effusa est tēpore passionis.ibidem.c.
Sanguis non est animatus in animali:licet animal naturaliter sine sanguine esse nequiuit.ibidem.d.
Sanguis assumendus in Christo a resurrectione nunq̄ fuit a diuinitate dimissus.ibidem.c.
Sanguis Christi aliquis realiter est in terris.ibidem.
Sapientia qualis habitus est/ & de quo obiecto habetur et declaratur aliquibus conclusionibus.lxvi.a.b.
Sapientia est melior prudentia.ibidem.c.
Sapientia tripliciter capitur.ibidem.d.
Sapientia qualiter est intellectus & scientia.b.d.
Saul licet excusetur scōm Hebreos se occidendo / non tamen excusandus ostenditur.lxxiii.d.
Scientia/fides/& opinio:actus similiter & habitus qualiter repugnāt/vel sunt compossibiles:declaratur aliquibus conclusionibus.xlvii.d.
Scientia de aliquibus credibilibus haberi potest tam apud viatores ꝙ apud beatos:de aliquibus apud beatos solum: et de aliquibus/ nec apud viatores/ nec apud beatos.lii.a.b.
Scientia aliqua totalis est practica / cuius multe sunt conclusiones speculatiue.lxviii.d.
Scirt potest naturaliter aliqua veritas theologica/sed non queliber.lii.a.b.
Scriptura crebro ponit plurale ꝑ singulari. xxxviii.a.
Scriptura vtitur aliquando vniuersalibus propositionibus scōm modum loquendi:que non sunt vere vniuersalitate logica.viii.b.
Scrupulus conscientie quid est/declaratur.li.d.
Semen maternum an actiue concurrat ad generationē fetus:vide fo,x.a.b.
Semmis virtus diuina ab Eluiceima appellat quomodo hoc est intelligendum:habes,x .c.
Semen paternum scōm aliquid eius ingreditur compositionem fetus.fo,xij.b.

Sensualitas in homine est perfectior entitative q̄ voluntas: sed est non perfectior potentia,fo.xxxi.c.
Seruilis opera aliqua potest homo licite facere in dominico/aut in alio festo sicut in sabbato. cxtiij.a.
Symbolum apostolorum quare non cantatur alta voce in ecclesia sicut ꝓ̄ticenum aut Athanasij.fo.l.c.
Sodomia quid est/que eius species/ꝛ quomodo est,grave peccatum/habes. cxxij.b.ꝛ sequenti a.
Sodomia licet a toto genere sit grauius peccatū q̄ cetera carnis vitia: est tamē aliquod peccatū.Sodomite de quo dubium est an sit peccatum mortale.cxxiij.b.
Solutus cognoscens continuetam plus peccat q̄ cōligatus cognoscens soluram. cxxij.b.
Spei varie acceptiones.fo.lij.b.
Spei actu non vtitur aliquis deo / licet diligat ipsum propter creaturam.lij.b.
Spei actus propter cōcursum charitatis ad ipsum potest haberi intensior actu proprio charitatis. ibidem.
Spei actus qualiter est meritorius: vide.lij.c.
Spei obiectum quid est:vide fo.lij.b.ꝛ.lxij.a.
Sperare qualiter possint beati:vide.lv.c.
Spes nō est passio nec fides aut charitas: sed habitus voluntatis cuius actus est diligere deum propter diligentem.fo.lij.b.ꝛ sequenti.a.
Spes qualiter spectat ad voluntatem ꝛ non ad intellectum:licet iudicium intellectus presupponat. lij.a.
Spes infusa nō ad omnem actum eiusdem rationis cū suo proprio actu inclinat etiam.ibidem b.c.
Spes virtus ostenditur ꝛ theologica virtus. ibidē.c.d.
Spes vtrū sit in cōcupiscibili an in irascibili. lxij.a.b.
Spes non manebit in patria. lxij.a.b.
Spiritussanctus non debet dici pater Christi.xij.a.
Stupium quid est ꝛ q̄ aliquod est eiusdem speciei cum simplici fornicatione. cxx.b.c.
Stupium est species luxurie ꝛ graue peccatū . ibidē.c. multa de hoc notanda declarātur.ibidē.c.d.ꝛ seq.a.b.
Succurrendum est in aliquo casu/extraneo pretermisso patre. lix.b.
Succurrendū est potius parentibus q̄ liberis vel vxori et potius patri q̄ matri si sint in equali necessitate constituti. ibidem.c.
Succurrendum est potius existenti in gratia q̄ in mortali.ibidem.d.
Succurrendum potius est amico q̄ inimico: licet dilectio inimici sit magis meritoria/ꝛc.lxi.d.
Suppositum quid sit. i.d.
Suppositum/gratia/et natura/quomodo se habent ad inuicem. ibidem.
Suppositum nullum creatum esse nulle creatura possūt esse est possibile. ibidem.

Temperātia est circa delectationes ꝛ tristitias/et qualiter sit circa tristitias. fo.lxxx.d. ꝛ seq.a. Temperantia et intemperantia sunt circa delectationes corporales/non tamen omnes:sed circa delectationes gustus et tactus et principaliter circa delectationes tactus q̄ gustus:sed non circa omnes delectationes tactus.lxxxi.a.
Temperantia qualiter est virtus cardinalis et quomodo varij sunt actus temperantie specie distincti notatur aliquibus conclusionibus.ibidem.d.
Temperantia probatur ponenda in voluntate sicut iustitia. xc.b.
Temperantia gradus prestat gradui cōtinentie,xcvi.a.
Temperantie acceptiones declarantur.lxxx.d.
Temperantie regula in quo consistit ꝛ quomodo varijs modis homo potest illam transgredi. lxxxij.c.d.
Temperantiam virtutem habentes gradu temperātie non habet necessitatem ꝓ regula. lxxxij.a.
Tentare deum quid sit ꝛ qualiter homines variis modis peccant in illo notatur.cxi.d.ꝛ sequenti.a.
Tentare deum est grāde peccatum ꝛ contra preceptum prime tabule.cxij.a.
Tempus inducierum in quo quis non peccat nullam legem capiendo.fo.li.b.
Tenebras posuit latibulum suum.Psal.xvij.quomodo intelligitur.fo.xxij.b.
Tentio que erit in patria est incompossibilis spei.lxij.c.
Timor est peius vicium q̄ audacia.lxxv.c.
Timor mundanus seruilis filialis ꝛ initialis specie distinguntur. lxxxvij.c.d.
Timor mundanus est peccatum mortale.ibidem.d.
Timor seruilis in vna acceptione est peccatum et non in alia.ibidem.
Timor initialis est bonus et charitate compossibilis. ibidem.
Timorem initialem ꝛ imperfectum perfecta charitas expellit:sed non castum ꝛ filialem.ibidem.
Timoris acceptiones ꝛ eiusdem diuisio in mūdanū seruilem filialem ꝛ initialem. ibidem.c.d.
Transitus de vno contradictorio in aliud crebriter contingit sine acquisitione aut deperditione alicuius.f.c.
Tribulatio quando nobis occurrit grataneter est accepranda.lxxx.a.
Tribulationes ꝛ mala pene multo solidius ꝛ frequentius homines a peccatis conseruant q̄ prosperitates ostenditur variis exemplis.lxxix.d.ꝛ sequenti.a.
Tribus Leuitica.xi.habebat partem vbi quelibet alia solum habebat nouam partem.cxxv.a.
Trinitas tota vnuit naturam humanam filio in vnitatem suppositi. xij.d.
Triplicia credenda.lxij.d.
Tristabatur voluntas anime Christi vt natura: similiter vt sensus:coniuncta de eisdē de quibus volebat sensus Christi.xxvij.a.
Tristitia ꝛ gauditm sunt passiones spirituales anime inherentes.xxvi.c.
Tristitia quomodo variis modis generari potest/ꝛ eius generatio impediri notatur.ibidē.c.d. ꝛ sequenti.a.b.
Tristitia ꝛ ira qualiter fuerunt in Christo. xxvij.c.d.
Tristitia de quib⁹ ꝛ quomodo scōm portionē superiorē vel inferiorē fuerit repore passionis in aia Christi/per varias pclusiones ꝛ ppositiones declarat.xxviij.a.b.c.
Tristitia aliqua in materia patientie est in potestate nostra.lxxix.d.

Vtaliter quomodo contingit peccare circa precepta decalogi:vide.cvij.d.ꝛ sequenti.a.b.
Verbum ꝛ solum verbum incarnatū ostenditur, folio. i.d.ꝛ sequenti.a.b.
Verbum ratione incarnationis est homo.ibidem.
Verbum non potest assumere personam :sed personam potest assumere.ij.a.
Verbum non sic vnitur humanitati assumpte vt ex eis fiat vnum compositum.ij.c.
Verbum potest assumere immo defacto assumpsit naturam irrationalem.v.d.
Verbum diuinū omnem naturam creabilem potest assumere in aliquam vnionem.vi.a.
Verbum solum suppositat naturam humanam. xij.d.
Verecūdia quomodo non est virtus:sed laudabilis passio salt em in iuuene.lxxi.a.b.
Veteris testamenti sanctos cur preter Maccabeos nō veneretur ecclesia.cxtiij.d.
Videri aliquid in verbo quid est.xxiij.c/d.
Vir seu maritus sepe est causa quare vxor eius est impudica.cxxi.c/d.
Vir senex qui iuuenculam ducit est delirus.ibidem.d.
Vir ꝛ vxor qualiter se debent habere adinuicem ponuntur doctrine notande.ibidem.
Vir non seruans fidem vxori frequēter habet fidem vicinam.ibidem.
Vir non debet,propter diuitias pulchritudinem aut nobilitatem capere vxorem mulierem notatam de impudicitia,ibidem.
Vir debet enim capere caste mulieris filiam. ibidem.
Virginem parere cum apertione naturali claustrorum virginalium est possibile.xi.c.
Virgo Maria declaratur omnimodo concepta sine originali.vij.d.ꝛ sequenti.a.
Virgo Maria nunq̄ peccauit venialiter.ibidem.
Virgo Maria erat in maxima gratia viatorum quando angelus ei apparuit.viij.d.
Virgo Maria aliter erat impeccabilis per gratiam q̄ Apostoli:licet a comprehensoribus differebat.ibidez.
Virgo erat mater Christi partum miraculose ꝛ partim naturaliter vt declarat.xi.c.
Virtus quare dicitur theologalis ꝛ qualiter a morali differt.lij.d.
Virtus theologalis non,habet extrema obiective sicut virtus moralis:sed qualiter habet.lij.a.
Virtus habit⁹ sine prudentia habituali habetur. xcij.a.
Virtus heroica contingit ex parte obiecti vel circumstantie,xcvi.a.
Est aliis gradibus virtutum superior.ibidem.
Virtus quecūq̄ quomodo consistit in medio rationis ꝛ quo ad nos ꝛ pulchrum sedem obtinet.xcviij.c/d.
Virtutes due theologales in voluntate quare ponuntur ꝛ tantū vna in intellectu.lij.a.
Virtutes theologice que manebunt in patria ꝛ que nō manebunt.lxij.b.
Virtutes cardinales quomodo tantum sunt quattuor ꝛ quare dicantur cardinales:habes.lxiij.b/c.
Vir.card.penes quid distinguuntur.lxxxvij.a/b.
Virtutes cardinales an omnes manētes in patria exibunt in suas operationes.ibidem,b/c.
Virtutes cardinales que in quotidiano vsu eueniunt se inuicem protegunt ꝛ vna multum iuuat ad alterius productionem.xcij.d.
Vir.card.qualiter connectuntur adinuicem variis conclusionibus ostenditur.ibidem.ꝛ sequenti.a.
Virtutes exēplares politice purgatorie ꝛ purgati animi que sunt notatur.xcv.d.ꝛ sequenti.a.
Virtutis varie acceptiones ponuntur.xxxviij.d.
Virtutis vel operantis secundū virtutem conditiones declarantur.lxx.c.
Virtutis moralis nullus actus habetur sine prudentia actuali ostenditur variis rationibus ꝛ soluuntur rationes in oppositum.xci.d.ꝛ sequenti.a/b.
Virtutum theologalium ꝛ actuum earundē ordo perfectionis ꝛ productionis declaratur.litij.b.
Virtutum cardinalium ordo perfectionis. lxxxvi.d.
Virtutum gradus declarantur. fo.xcvi.a.
Virtutū gradus nō oportet specie distingui.ibidē.a/b/c
Visio eadem non potest esse dei ꝛ creature diuisim ꝛ separatim fo.xxij.d.
Vita contemplatiua melior/securior/ꝛ laudabilior actiua/declaratur.lxxxix.d.et sequenti.a.
Vite contemplatiue actus qui sunt et qualiter boni vel santur in vita contemplatiua ꝛ actiua.ibidem.b.c.
Vnio humanitatis ad verbum declaratur non esse relatio distincta ꝛc.folio.i.a.b.
Vnio humane nature ad verbum est eadem vnioni verbi cum humana natura.xvi.d.
Vnio vnica an sit ponenda an plures quando verbum vnitur humanitatiter ita quando vnebatur corpori ꝛ anime in triduo.xxxv.a.
Vnio est causa dilectionis sic q̄ vbi est maior vnio debet esse maior dilectio.lix.a.b.c.
Volitio efficax ꝛ inefficax in quo differunt.lij.b.
Volitio qua volo occidere innocentem non regulatur tali dictamine innocens est occidendus sicut hoc iudicium soluta est a me cognoscenda non regulat hunc actum volo cognoscere solutam.cxvij.c.
Voluntas in Christo quomodo erat conformis voluntati dei/notatur.xxx.c.
Voluntas sine habitu infuso charitatis potest deū diligere super omnia saltem cum auxilio speciali.lv.c.d.
Voluntas non potest ita intense diligere deum sine ejus visione infusa sicut cum ipsa.ibidem.
Voluntas perfectior potentia q̄ intellectus ostenditur. fo.lxxxvi.d.
Voluntas diuina est prima causa rerū cōtingētiū: sed nō est causa veritatis propositionū necessariarum.c.c.
Voluntas diuina alicuius productionis necessarie est principium.ibidem.

Xpus.seu (vt rectius scribitur) Christus non decēdit sm rationē seminalē Ade/ꝛ ita nō cōtinet sub regula:Omnes peccauerūt in Adam.viij.d.
Xpm mori non fuit necessarium simpliciter.xxiij.c.
Xpm meruisse sibi proprium beatitudinem ostenditur variis modis defensabile.xxxij.c.d.ꝛ sequenti.
Xpm non decuit statim ascendere,xxxvij.b.
Xps non dicerentur filius Dei licet assumeret humanitatem adulā Socratis qui est filius Dei. xij.a.
Xps qualiter assumpsit hominem/vide ibidē d.ꝛ seq.a.
Xps non est aliquis duo.xij.b.
Xps est tm̄ homo qualiter concedenda est.ibidem.c.
Xps non est natura humana nec humanitas. ibidem.c.
Xps est simplex et indiuisibilis nec aliquo modo compositus.ibidem.d.
Xps non est factus deus licet factus sit homo et factus Christus.xiij.b.et sequenti.a.
Xps bis natus est/sed nō bis natus de virgine:licet bis fuerit filius virginis.xvi.d.
Xps non est filius adoptiuus dei.xviij.d.
Xps habet adoptionem scōm humanitatem..ibidem. c.
Xps non est predestinatus licet sit predestinatus scōm humanitatem:sicut predestinatum est q̄ Christus sit homo.ibidem.d.
Xps fuit ab eterno sed incepit esse Christus vel homo. folio.xviii.d.
Xps qualiter conceditur esse creatura / vel homo creatus.xix.c.
Xps quomodo dicitur caput ecclesie scōm humanitatem notatur.xxii.a.
Xps qualiter vere passus est pro nobis dolores et tristitiam/ostenditur.xxvij.b.
Xps habuit dolorem scōm sensum precise respectu pro pri corporis.xxviii.a.
Xps non habuit tristitiam de carentia fruitionis aut peccato proprio.ibidem.

Xps scom portionem superiorem et inferiorem qualiter et de quibus habuit tristitiam.ibidem.a.b.
Xps si assumpsit naturam humanam cum aliquibus defectibus/vide.xxxix.b.
Xps qualiter mortuus fuisset stante ordine corporis assumpti vsto q̄ mors illi ab extrinseco non fuisset illata.xxix.c.
Xps potuisset diutius viuere naturaliter/ q̄ aliquis purus homo ab orbe condito.ibidem.d.
Xps frequenter orauit scom humanitatem : non tamen scom diuinitatem.xxxi.b.
Xps auditus est in sua oratione in omni illo quod voluntate deliberata voluit: sed non in illo pro quo cōditionaliter orauit aut voluntate vt natura.ibidem.
Xps orauit tā pro se q̄ pro aliis/vario tamē modo.ibidē
Xps meruit sibi per passionem et alios actus votes corporis q exaltationem sui nominis.xxxij.c.
Xps sua passione meruit Xde q toti posteritati gratiā et apertionem regni.xxxij.c.
Xps meruit sufficienter sua passione vt premissa precedē tibus remissionem culpe et collationem gratie et vt exhibita apertionem regni q gloriam.ibidem.c.d.
Xps sua passione efficaciter solum predestinatis meruit gratiā finalem q gloriam. ibidem.d.
Xps licet meruit principaliter omnibus in alijs tamen re cutrebatur aliqua dispositio secundum legem communem.ibdem.
Xps scom humanitatem meritorie et instrumentaliter redemit nos.xxxiij.b.
Xps mortuus fuit in triduo : et eius anima a corpore fuit pro tunc separata.ibidem.c.
Xps resurrexit cum cicatricibus sicut et martyres resurgent. xxxvi.c.
Xps qualiter efficaciter et sufficienter ostendit suam resurrectionem/habes ibidem.b.c.
Xps qualiter,non fuit homo in triduo.d.et sequenti.a.
Xps est mortuus qualiter intelligitur nunc vera eo viuente.xxxvij.a.
Xps scom humanitatem ascendit ad partem supremā celi/licet ascendere poterat extra celos.xxxviij.b.
Xps in vacuo infinito imaginario extra celum.ibidem.
Xps an subito vel successiue ascenderit/vide ibidem. c.
Xps quomodo dicitur sedere ad dextram patris cū est in supremo parte celi.ibidem.d.

Finis.

¶Sequuntur errata in hac impressione que vt facile q transcursum deprehensa corrigas : numerus ante literā a vel b ꝛc. est folij/post literam est linee seu versiculi: a notat primam columnam/ b secundam/c tertiam/et d quartam.

Fo.I.a.xxvi. Secundo.xliij. Hanc ob.b.f x. Ita autem. xvij. sic. Sint.xxiij. Hec tela.xxxii.ab omni.c. tiit. quadringentis annis.xxv.quod omni.xlii.c.i.inquit. Fo.ij. b.x. Psal.xxix.d.xxviii.vele/cū quelibet pars sit vnita. Fo.iij.a.vi.eiusdem effectus.d.xvii.ita accidens. Fo.v. b.xiii.cet:vtcūq̄.xix.spiratoꝛ.et duo.xxix. Christus aut hic. Fo.vi.a.xlix. corpus xpi.c.lv. vele et a deo accepta sine gratia. Fo.vij.c.lxii.quia hoc miraculose.lxv. Hanc partium. Fo.viij.c.xii.ante.xl.diem. Fo.ix.a.lx. vnū instans.c.lxv.post a gratiam. Fo.x.d.i.ergo si spiritussanctus. Fo.xi.c.xlix de concep. Fo.xij.b.xxxvi. adde. Ad tertium suo loco respondebimus. Ad quar. Fo.xiij.b.ix. siue subsistentie.c.xl.stus.tamen non est aliqua. Fo.xv. b.liii.quero/vtrum.d.xx.q̄ sic. Probatur. Fo.xvj.d. lxiii. Ibiq̄ hoc. Fo.xv.a.xlii.quo ad iudicium. Fo. xxvi.b.xvi.equaliterum.d.xliij.susceptionem. Fo.xxvij. d.iii. in corporibus. xvi. tristabilis. xxv. conclusiones. Fo.xxx.a.lv. cēturio. Fo.xxxi.c.lvi.oppetere horre. Fo. xxxij.d.lxiii.est premissa corp. Fo.xxxiij.d.xv. auctoritatib9. Fo.xxxiij.b.xliii.in secundo libro. Fo.xxxix.d.xxx. Tertio queritur. Fo.xlvij.d.vii.se inuicem. Fo.xlix.a/ lxiii.in side/dicerem infidelitate. Fo.l.a.xxxix.numero et. Fo.lij.d.li.repudiatum. Fo.lv.a.xxxiii.de eiuita. Fo. lvij.a.lxv.tonem q̄. Fo.lix.c.lxv.relinquere patrem et. Fo.lxij.d.xlviii. immarcescibilem inenarrabilem. Fo. lxv.c. xliii. Principalissimam. d. xxii. in habente gra. Fo.lxviii.a.xxvi.asynnestos. Fo.lxix.c.xlii.cōtrapugnatione. Fo.lxxij.c.xlviii.resistendum.d.lv. Thelamonij fugientis. Fo.lxxviij.a.xl.intellectam. Fo.lxxxiii.a.i. perationes.b.xxxii.corumpit.fo.c.i.c.xix. qui foris sunt. Fo.cv.a.l.de et honorandis.d.xxii. Disq̄ deeq̄. Fo.cvi. terdum modo.xliii.quod tactie. Fo.cx.c.lx.vocant sortes. Fo.cxi.c.xlv. pneumatis vel numinis. Folio.cxij.b. xxvi.deletur in principio. Fo.cxv.d.xi. Tenet consequē tia. Fo.cxvi.a.xxi.percursione. Fo.cxviij.b.lxv. tale peccatum. Fo.cxxi.c.xv. neq̄ fornicarij.c.xvi.londini. Fo. cxxij.a.xviii. Rachelem.xxviii. libellum. Fo.cxxiij.c. alie quas. Fo.cxxvi.c.xxx.incontractum.lvi. Nouum genus. Fo.cxxviij.a.lix.explano. b.xxxii. Salsus vir. Fo.cxxxvi.b.viii.eius. Fo.cxxxviij.b.xxvi. Abessalon. Offendes forsan diligens lector et alia sed leuiora q̄ vt mediocriter doctum in errorem trahant : Bene vale et clementer ignosce.

¶Eiusdem Ioannis Maioris in Tertii libri magistri sententiarum distinctionem primam, Quæstio. I. cum breui eiusdem solutione.

IN duobus primus libris conformiter ad ordinē magistri loquuti sum⁹ de deo quātum ad rationem naturalis perfectionis eius et inquantum illius perfectio in creaturarum productione ac conservatione emicat. Nunc in hoc tertio libro superest inuestigare quonam pacto dei perfectio ac misericordia in restaurationis opere eluceat. Sine autem vlteriore prefatione questiōes huius distinctionis aggrediar. In qua quinq̄ questiones materie explanatiuas tractare decreuimus. Prima fuerit an hypostatica vnio sit relatio distincta a fundamento et termino. Hoc vero tanq̄ metaphysicum in secundo questo presupponitur: a quo me minime preterit hanc materiā inexercitatis in dialecticis esse onerosam: rapidissime omnia perstringam. Secunno explorabimus: an sit possibile solum verbum naturam humanam in vnitatem suppositi vel persone assumere. Tertio an tres persone in diuinis eandem naturam copulatiue simul assumere queant. Quarto/an vna persona in duabus plures naturas simul assumere valeat. Quinto/ an creatum suppositum alterius substātie suppositalem dependentiam terminare possit.

CIrca primam questionem: triplex placitū inter scholasticos in presentia offenditur. Primum tenet relationem omnem a fundamento ac termino distingui: hoc paradoxum diuus Thomas ac cōterranеus meus sustinēt. Tametsi inter se digladiētur. Siquidem doctor subtilis tam ad multitudinem fundamenti q̄ termini relationes multiplicat: nō autem Thomas. Alij relationem extrinsecus aduenientem ab omnibus absolutis distinctam autumant. Hanc viam Hutlermus ockam cum sibi adherētibus sonet. Hec ob vnionem quam pertractamus potissimum mouetur. Tria cōmunis nominalis nihil tale pluralificat. Nos igitur duas ponemus conclusiones : quarū prior est. Nulla relatio a fundamento ac termino distinguitur. Secunda conclusio tanq̄ auctarium prioris sequens est. Vnio humane nature ad verbum est ipsa humana natura a verbo assumpta. Iridē vnio verbi ad humanam naturam: reipsa est verbū. Prior conclusio ostenditur sic. Eadez paternitate Socrates pater multos ad filios refertur. Proinde pari ratiōe idem pater citra vllam relationem inherentē plures ad filios refertur. Hec ratiuncula in thomistas nō autem scotistantes dirigitur: vt ex prenarratis liquere arbitror. Secundo sic forma informat materiam mediante informatione forme inherēte: per te. Queritur igitur an illa informatio immediate forme inhereat sine relatione superadditā: nec ne. Ex prioris autem membri concessione consequenter loquendo incassum relationes multiplicas. Secundo ex membro concathenationem infinitam relationem oart oportet. Tertio verbum nature humane vnitur sine accidente superadditoꝛ: qua ratione hoc ipsum sustentas : eodē iure id in humanitate sustinebo. Non me latet tua spelūca: dicendo verbum esse meapax relationis : non autem humanitatez: satis est: superiacanee illam habitudinem fundamento superaddis. Quarto/non est petēda pluralitas rerum illic vbi omnia paucitate saluantur. Ita aut est impresentiarum: igitur. ¶Secūda conclusio ex priori emergit : quocirca superuacaneū est eam alijs machinamentis solidare. Verum (vt omnia sint testatiora) aliquot arietibus predicta pulsabimus. Primo sic argumentamur. Quandocunq̄ sunt due res sic se habentes q̄ earum vna manet alia non manente: distinguntur realiter. At paternitas et ipse Socrates sunt huiusmodi: igitur. Secundo sic. Fiat Socrates ꝛ Plato albi vt. iij similliuscantendatur albedo Socratis candore Platonis inuariatoꝛ: tunc sic hec albedo intenditur: a hec albedo est similitudo Socratis ad Platonem per me: igitur similitudo Socratis ad Platonem intenditur expositone. Conclusio ē falsa: amatoꝛ ex hypothesi vera. Itaq̄ minoꝛ falsa relinquitur. Hec tota facile repelluntur. Hoc enim cauillum sane probaret te distingui a teipso sedente: siquidem retenta eadem maiore loco minoris appone Socrates ꝛ Socrates sedens sunt huiusmodi. Ceterum maioꝛ est falsa: atq̄ manifeste dissonātie implicatiua. Hē pe si vna res existat a nullo non existēte distinguitur. Forasse loco de distinguitur pones non sunt idem tunc audacter dicam: ealu: quo premissas verifieas cēclusionem verificabis. Ad secundum: a premissas ꝛ conclusionē pariter concedo: similitudo Socratis ad Platonem intendit at nō itēdit similitudo Socratis ad platonē: quinno remittitur ea similitudo inter eosdem. ¶Cōtra secundam conclusionem argumentoꝛ sic. Quocūq̄ absoluto intellectoꝛ vera ratio vnionis minime intelligitur. Humanitate in se intellecta nō concipitur vnio: citra habitudinem minime concipitur vnio: proinde sic vnio est quedam habitudo ab omnium absoluto distincta. Secūdo humanitas vnitur verbo vnione. At humanitas non vnitur verbo humanitate: proinde hec vnio nullatenus est humanitas. Tertio sic. Non est possibilis translatus de vno contradictoriarum in alterum sine acquisitione none rei vel deperditione antique: sed si humanitas a verbo esset deserta esset nō vnita: et nichil deperditur nisi vnio: igitur. Quarto sic: tunc eadem res numero esset duo opposita: quo nihil absurdius. Sequela tamen patet: quia per eādem albedinē Socrates est similis Platoni albo: a dissimilis ethiopi nigro. ¶Ad primum: non voco res absolutas aut respectiuas nisi quia per tales nationes significantur. Sed conuenientes cum alijs in modo loquendi dicamus. Allata argutia si aliquid valeret equitem ab homine equitante seiungeret: eques siquidem connotato habitudinem ad equum importat : nichilo tamen minus pro homine equo vecto supponit: sic vnio humane nature p humanitate in recto accipitur: talem habitudinē ad verbum connotat. Verum de modo quo se habet est difficultas nobis ac diuersarijs communis: non facilis explanatu. Joannes baptista anteambulo Christi materno vtero sanctificatus eam explanationem arduissimam reputabat. Indignum ingenue fatebatur se corrigiam calceamenti domini Jesu soluere. Hoc est incarnationem propalare vt sancti moralisant. Humanitas illa est assumpta: que omnia distincte cognoscit : infinita gratia decorata; citra virilem operam producta: a non qua vnio et inhe-

ret.Ad scām dicim⁹:q concretū gratia significantie abstracti sepiculę verificatur: vt sortes est albus albedine. In quibus concretum ⁊ abstractum pro variis accipiuntur.Multi a quadragintis annis Hilbertum pontanum sequuti: putabant idem contingere in omnibus trēaturis: vt Socrates est sedens sessione Socrati inherente: nos non opinamur cum eis. Deus est sapiens sapientia et illa sapientia est deus. Modum piscorum loquēdi nō aspernabimur:re ipsa tamen differemus. Communi vsu concedimus:Socrates risibilitate est risibilis:que risibilitas est animalitas:⁊ tamen nō cōsideamus dicere Socrates animalitate est risibilis. Propter enim connotationes terminorum ⁊ modum significandi alique propositiones ab omnibus recipiūtur: etiam alijs veris extra peculiarem materiam non concessis. Ad tertium:maiorem reijcio. Num virgula erecta protinus incuruatur sine curuitate accidente superaddita: ⁊ ex ebore marmore ve Polycletus nobilis statuarius facit imaginem: pro cuius fabrica centum talenta fului auri suscipit: nullam substantiam producendo: sed solum talem dispositionem affabre celo celando. Ad quartum. Ibo constanter inficias similitudinem ac dissimilitudinem opponi. Ostenditur: non enim relatiue adūersantur. Similitudo non est dissimilitudinis similitudo:nec contrarie opponūtur: cū de eodem respectu diuersorum verificentur: quod omnū tempore contrarijs non conuenit:propterea magnum et parvum author Aristotelē in predicamētis minime ad uersantur. Non etiam opponuntur priuatiue. Sane priuatiue oppositā grecas ad kalendas de eadem diuersorum etiam comparatione verificantur: nec contradictorie opponuntur: nec sunt plures oppositiones incomplexe (vt logici nouunt omnes). Quinto argumētor:impossibile est eisdē de rebus conceptus alterius rationis habere: at si nullum absolutum esset in mundo preter duas albedines adhuc anima conceptum albedinis ac similitudinis elicit:propterea est nonnihil pter absoluta. Sexto argumentor: commentator commento secundo tertio physicorum ait: relatio est vna dispositio existens inter duo que inuicem referuntur:⁊ est quoddam interuallum inter illa:et.ij. metaphysice literā cōmenti noui dicit:relatio inter omnia predicamentā est esse debilissimus. Septimo:Aurelius Augustinus.vij.de trinitate titu.x.inquit: Omnis essentia que relative dicitur: est etiā aliquid excepto relatiuo:⁊ si essentia relatiue diceret: essentia ipsa non esset essentia. Et quinto de trinitate cap.iiij. In rebꝰ creatis atq; mutabilibus quod non secundum substantiam dicitur:restat vt secundum accidēs dicatur. Ad quintum. Maior est interimenda. Idem est transcēdens cum re ac ente conuertitur:res non connotat. Idem sicut suū genus connotationis lēges subiteisdem a rebus diuersis modo consideratis varijs conceptus emergunt. Ad Auerroym commētatorem dicimus: relatio que est dispositio inter duo:est duorum nodus atq; nexus:et non est vnius sine habitudine:homo autem est ad se homo:quolibet extrinseco adempto:sic ḡtum ac quale. At pater a filio et contra pendet. Pari modo sine extrinseco non est simile dissimile:dextrum/sinistrum:⁊ cetera. Ad genus. Relatio autem est debilioris esse:quia eius denominatio ab extrario communiter pendet: ⁊ cum plura eius ad denominationem exigantur exilis est illius existentia sua cum micupatione: dixi communiter / quoniam est denominatio ad se vt dictio idem manifestat. Ad nouissimum dico q beatus Augustinus non vult habere in patre esse essentiam que non est pater/nec essentia diuina et paternitas patrem constituant:vt in primum sententiarum locuple

tius ostendere conamur:sed vult deum esse patrem: ⁊ dicitur pater relatiue in ordine ad filium. Deus ⁊ essentia in ordine ad se: ⁊ non ad aliud dicuntur. Hec in materia aliquibus tediosa lectorem non morabimur: quare recepti ēnimus.

Circa hanc eandem primam distinctionem huius tertij.secundo inuestigabimus: an natura humana q hypostaticam vnionem in solo verbo sit personata:gratia cuius verbum est homo. Natura apud hec tractantes pro materia aut forma non capitur vt secundo physicorum: sed tantumdem valet quantum dictio res. Suppositum et persona se habent vti superius suo cum inferiori. Omnis persona est suppositum:⁊ non contra. Persona est suppositum intellectuale. Suppositum est substantia completa totalis a nullo alio sustentata. Quelibet res mundi est vnum numero/ individuum/ atq; singulare. Quibus ex finitionibus nonulla corollaria inferuntur. Primum/tametsi quelibet pars Socratis sit natura/non tamen est suppositum. Secūdo sequitur anima separata non est suppositum: quia habet naturalem inclinationem ad informādum. hoc Richardus in.iiij. de trinitate concedit. Tertio sequitur humanitas assumpta a verbo non est suppositum. Quarto sequitur: omnis persona est suppositum:⁊ non e diuerso:asinus est suppositum ⁊ non persona:solus deus/angelus/ ⁊ homo non assumptus:est persona. Quinto sequitur:aliquid incipit esse suppositum: quādo nullum suppositum incipit esse: hoc corollarium patet: per ablationem vigiti. Socratis:residuum est suppositum:⁊ prius non erat suppositum:pari forma aliquid desinit esse suppositum: quādo non desinit esse. Et ex illo sequitur hec consequentia est nulla/a incipit esse suppositum: ergo a incipit esse aliquid: licet omne suppositus sit aliquid. Sexto sequitur: humanitas assumpta a verbo non est persona:patet nō est suppositum:ergo non est persona:a superiore ad inferius negatiue sine errore vllo. Septimo sequitur:aliquid potest assumi in vnitatem suppositi/⁊ non ad vnitatem persone patet de asino: non q asinus assumptus sit suppositum: sed ad sensum communem de quo post hac erit mentio. Octauo sequitur: aliquid supponitur suppositum ꝑpter aliquid suppositatur suppositio alieno: primum patet de Socrate secundū de humanitate assumpta a verbo. Nono sequitur:restat nullum suppositum creatum esse in mundo ⁊ nullum ens desinere esse:patet si suppositā assumatur a deo. Decimo sequitur: suppositum ⁊ non suppositi esse eiusdem speciei:⁊ suppositum ex non suppositis componi / Socrates ex materia ⁊ forma componitur quarū neutra est suppositum. Ultimo sequitur:q omnis persona est suppositum ⁊ omne suppositum est singulare: sed non e diuerso:albedo est res singularis sed non est suppositum:angelus est persona/suppositum/⁊ res singularis. His suppositis respondetur ad quęstionem per cōclusiones. Prima conclusio:verbum est incarnatum. Secunda cōclusio:solum verbum incarnatum est. Tertia conclusio: ratione talis vnionis sine incarnationis verbum est homo. Prima conclusio patet Joannis.i.vbi caro factum est:vbi caro pro homine ponitur sm Augusti.in homilia super Joannem:⁊ in Enchiridij cap.xxij.⁊ iiij.de trini.capi.xxij.⁊ xiij.de ciuitate dei.cap.ij. Secunda conclusio patet quo ad eius prefacentem ex conclusione precedenti: q pater ⁊ spiritus sanctus non sunt incarnati:sola fide credimus:vnde August.primo de trinitate cap.x. dicit trinitatē non natam de virgine: sed tātū filiū:pater poterat incarnari:⁊ spūs sctūs si voluissent:h̄ et magister det congruētias de filio in hac distinctione: pater mittit filium ⁊ non mittitur:quia pater a nullo est ergo magis decuit filium incarnari ꝙ patres. Et cum est dei filius ⁊ spiritus sanctus non est filius: decuit q esset hominis filius citius ꝙ spiritus sanctus. Iste sunt soluz congruentie:⁊ si spiritus sanctus fuisset incarnatus: vel pater:⁊ non filius:fuissent ad hoc etiam cōgruentie:quia deus nihil nisi illud quod est congruum facit. Tertia conclusio patet ex eisdem probationibus cum prima:ergo ponitur pro homine. Contra corollaria argumētor: sequitur ex dictis q verbum non potest assumere personam:sed hoc est falsum: eadē enim res est suppositum et natura in Socrate:sed naturam potest deus assumere ergo personam Socratis deus potest assumere. Respōdetur concedendo q verbum non potest assumere personam:implicat enim ex terminis:⁊ potest assumere naturam Socratis:⁊ licet sint vna ⁊ eadem res: verbum potest assumere vnum ⁊ non alterum cum illa denominatio neatie propositiones sunt vere:personam potest assumere verbum:non est possibile q verbum assumat personā: verbum non potest assumere personam:verbum potest assumere naturam: hec est possibilis persona est assumpta participialiter: subiectum ampliatur ratione participij: quare illa est possibilis. Et si dicas:qualibet natura creata verbum potest assumere: persona est natura creata: ergo verbum potest assumere personam consequentia est nulla:male concluditur:concludēdum est:personam verbum potest assumere. Contra octauū corollarium arguꝫ.humanitas assumpta suppositatur suppositio alieno: ergo humanitas assumpta est suppositum: contra corollaria illata:consequentia tenet:quid enim aliud est aliquid suppositari? Respondetur distinguendo antecedens enthimematis:q humanitas assumpta a verbo suppositetur suppositio alieno:vel ad hunc sensum:esset suppositum si esset derelicta a verbo: ⁊ desinit habere esse suppositi per assumptionem: sed ꝓpria verbi ⁊ suppositū quod est verbum denominat illic totum esse suppositi:⁊ hoc est verum:⁊ ita omnes loquentes intelligunt: ⁊ eodem modo q humanitas assumpta personatur persona verbi:q; in illa sacra visione nō est alia persona a verbo: alius sensus assumptus in argumento est falsus ⁊ negandus.

Contra: ex illo sequitur q si pater assumeret animā intellectiuam q ipsa esset suppositā: consequens est falsum:quia si pater eam verelinquat non esset suppositum ex dictis. Et consequentia patet: illic esset precise vnum suppositum:⁊ hoc est suppositari in proposito. Respōdetur:ad suppositari ampliꝰ requiritur:vtpote q natura assumpta si sibi relinquatur esset suppositum:sed cum anima est assumpta non est suppositum:⁊ est precise illic vnum suppositum. Ex quo sequitur anima albedo potest assumi in vnitatem nature ⁊ non in vnitatem suppositi:si ad vnitatem suppositi sufficeret q esset precise illic vnum suppositum:tūc argumentum concluderet: sed loquentes non ita vocabulo vtuntur: modo loquendum est vt plures.ij.de celo. Contra secundam conclusionē argumentor:opera trinitatis sunt indiuisa ad extra: sm August.in.i.libro de trinitate:et.x.⁊ ratio est: in omnibꝰ est eadem voluntas ⁊ omnipotētia qua aliquid ad extra producitur:⁊ sine qua nihil producet:ergo pater tātum facit ad hanc vnionem sicut filius:ergo pater assumpsit sicut filius. Secūdo argu. pater ⁊ filius vnū sunt. Joannis.x.ego ⁊ pater vnum sumus:sed que identificantur sic se habent q vnum non potest incarnari nisi aliud incarnetur. Ad primum: cōcedo totum antecedens q nihil agit ad extra vna persona in diuinis quin quelibet alia cū illa coagat:⁊ concedo q pater ⁊ spiritus sanctus tantum fecerūt ad hanc incarnationem quātū filius: sed non sequitur q sunt incarnati sicut filius. Exemplum in simili:si Socrates ⁊ Plato iuuarent me ad induendam vestem meam:⁊ equaliter mecum operarent: adhuc ego dicor indutus ⁊ vestit⁹ hac veste:⁊ nō Socrates ⁊ Plato:sicut ꝓposito. Modo humanitas assumpta respectu verbi comparatur vesti ad vestitum. Unde Psal.lxxix. scribitur: conuertisti planctum meum in gaudium mihi: conscidisti saccum meum ⁊ circundedisti me letitia:vbi q saccum vt glosa Augustini dicit intelligitur humanitas christi. Et Calliarius saccus inq̄t vestis est aspera in vita laboris vel tempore tristitie concessa:vt imiuntis .i. caro humana que scissa est mortēdo. Cui astipulat illꝰ Psal. xxxiij. cum mihi molesti essent induebar cilicio. Cilicium est substantia:sic humanitas Christi. Alia comparatio dari solet accidentis ad subiectum: sed duas habitudines habet accidens ad subiectum/vnam qua subiecto inhereat:⁊ hec dicit imperfectionem in subiecto. Recipere enim aliquid in se non est perfectio simpliciter:sed perfecto supplens imperfectionem quando susceptum perficit suscipientem. Altera est habitudo sustentati ad sustētans. subiectum autem sustentat accidens eius: capiatur secunda habitudo:que est perfectionis:priore relicta. Imo vero hypostatica secūde assimilatur. Hec loquēdo vt vulgus pono relationes a fundamento distinctas. Tertia analogia seu manuductio dari potest de ramo vnꝰ arboris inserta in truncum alterius: in istis tribus non est aliquod vnum. Aliqui dant analogiam de natura sustētata in suo proprio supposito:sed hec nō placet. Realiter natura est suppositum cuius est natura: nec vlla est distinctio inter naturam ⁊ suppositum suum nec idem est in seipso:sufficiant ergo manuductiones iste date. Ad secundum:concedo q pater ⁊ filius vnum sunt in essentia: innocentio nego q filius non potest incarnari nisi pater cum ipso idem in essentia incarnetur. Fide enim docetur oppositum istius propositionis: et patere potest per distinctionem proprie sonalem inter eos. Relinquo modum aliorum determinare ad eorum mentem q filius est terminus ultimus relationis que est vnio. Sed cōtra: propter identitatem essentialem inter personas diuinas: vna nō potest cognosci alia non cognita:nec diligi alia non dilecta: ergo nec incarnari alia non incarnata. Respondetur:consequētia est nulla:oppositum enim consequentis fide habem⁹:⁊ quodam modo antecedens ex verbis Christi ad Philippum vt in.i.distinctione.i.et in secundum distinctione. xliij.dicimus. Tertio argumentor. Filius humanitatē ad se sumit/pater humanitatem ad se non sumit:ergo filius aliquid in assumptione illa facit: quod / non facit pater. cōclusio est falsa: ergo altera premissarum ⁊ non maior ex pruna cōclusione:ergo minor. Quarto argu. pater est ita presens nature assumpte sicut filius:quia quilibet creature illabitur: ⁊ in qualibet creatura est presens per essentiam potentiam ⁊ presentialitatem: sed ratione intime presentialitatis verbi ad humanitatem filius dicitur incarnatus:sed ita intima presentialitas est patris ad humanitatem sicut verbi:igitur. Ad tertium/concedo maiorem et minorem propter relatiuum reciprocū: sed consequentia est nulla. Equaliter fit a tribus personis diuinis ratione cuius filius dicitur incarnatus:⁊ nō pater. Ad quartum respōdeo. Deus est presens cuilibet creature per generalem assistentiam ⁊ presentialitatem: pens creature grate ꝙ gratiam speciali ꝓsentia: filꝰ est

presens nature assumpte per specialissimam manutenen tiã:p sciẽtiã supiã ⁊ gratiã creatã maximã : vt posthac distinctiose.xnj.et.xnij.videbit:⁊ per cõmunicationẽ inu tuã idiomatũ: nõ est sic ꝑsens patri et spũ sctõ q̃ modus fide credẽdus est: cui simile omnino in creaturis dare nõ possumus.Contra oẽs istas cõclusiones sit argumentor: verbũ est actus purus ergo nõ põt cõiungi nature huma ne assumpte:q; sic esset compositio:ergo nõ est ponibilis hec vnio vbi ad humanitatẽ.Sedo:verbũ incarnat ergo vbũ patit ⁊ mutat:cõsequens est inconuenies:ḡ ⁊ aũs.Ad primũ cõcedo aũs : verbũ enĩ non conungit humanitati assumpte/ ita q̃ ex eis fiat aliq̃ vnũ compositũ sicut q̃dam ⁊ male putãt:si verbũ naturaz humanã diuntteret: nulla res defineret esse:sicut nulla res incipit esse qñ verbũ est primo incarnatũ dẽptu humanitate ⁊ grib⁹ ei⁹ sul tẽ nõ opter aliud tunc incipe esse/nec etiã humanitatẽ:q incipit esse Christus:⁊ desineret esse Christus.Christ⁹ est terminus cõnotatiuus ,p solo verbo in recto supponens: humanitatẽ assumptã in cõnotato importãs.¶Et si dicas: p symbolũ Athanasij sicut ex anima rationali ⁊ carne vnus est hõ: ita ex deitate ⁊ humanitate vnus est christus.¶Respondeꝝ q̃ sicut dicit aliquale similitudinẽ:sicut enim illa duo requrunt ad hoc q̃ dicaꝝ hõita ista duo requrunt ad hoc q̃ verbũ dicaꝝ Christus.Sed dissimile est : est vera cõpositio in homine cuius anima corpus informat:modo nec humanitas informat diuinitatem / nec e diuerso: nec vlla est compositio in Christo. Deus nulli est communicabilis in ratione compositionis proprie dicte. ¶Ad scdm negatur consequentia:anima enim deum/ergo deus a me assumeretur:non tamen patitur aliquid in se suscipiendo:tamen patitur vt est predicamẽtum passionis sic in proposito : nec est de essentia vnionis humanitatis q̃ humanitas aliquid in se suscipiat : nõ est vnio distincta a rebus vnitis:gratia ⁊ immensa charitas infunduntur solum ẽm legem: Christus tamen passus est dolorem tẽpore passionis:vt in distinctionẽ.xv.dicemus. ¶Tertio argumentor:si verbum est incarnatum:de pronomine idem demonstrante dicunt predicata contradictorie opposita: scilicet/homo et non homo: Christus est homo:et est ens quod non est homo: quia est essentia diuina que nõ est homo.¶Quarto argumentor:Christus est incarnatus:ergo essentia diuina est incarnata:tenet consequentia:nam quicquid dicitur de verbo dicitur de essentia diuina . Ad tertium:responsum est quarta distinc.primi. Ad quartũ: nego cõsequẽtiã:⁊ ꝓbatio nõ valet:multa enĩ ꝑdicata dicunt de ꝑsonis in diuinis q̃ non ponũ de essentia diuina:vt gẽnare ⁊ gignari.¶Quinto argumentor:iter vnibilia maxia debet esse ꝓportio:sunti ad infinitũ nulla est ꝓportio:vbũ aũt est infinitũ/natura humana finita:ergo.¶Sexto argu.natura humana ⁊ diuina magis distãt q̃ duo ꝑsonarũ sunt sub eodẽ gẽre decimo metaphysicẽ:q impossibile est vnũ ꝑsonarũ alteri vnirι: ḡ ꝑ impossibile est naturã humanã ꝑsone diuine vniri.¶Ad quintũ:procedo ,proportionẽ in ,ppositũ:q̃ natura humana est in obedientia ad dependẽdũ a verbo:vel vt patiaꝝ a vbo:sed nõ reqrit ꝓportio ⁊ similitudo ꝑfectiõis entitatiue.¶Ad sextũ dicit illa q̃ maxime distãt cõiter magi vnumq̃: patet de substãtia ⁊ accidẽte q̃ ꝑstituũt ens ꝑ accidens. Duo individua ꝓpleta eiusdẽ speciei nõ ꝑstituũt vnũ p se: nec vnũ ꝑ accidẽs:sed vnũ per aggregationem.

Circa hanc ꝗstionẽ dubitat: quõ hec humanitas/demõstrãdo humanitatẽ Christi/est plus assumpta a vbo q̃ alia humanitas:puta Socratis vel ꝑlatonis: cũ nulla vnio illi humanitati plus inhereat q̃ alteri. ¶Scdo dubitat an ,pprietas relativa sit ratio formalis hui⁹ vnionis hypostatice.¶Rñdeꝝ ad primo q̃ cũ placuit deo assumere hãc humanitatẽ a virgine assumptã:nõ alitã : nõ potuit aliã causam inqrere ab eius voluntate:vnio nihil facit loquendo de vnione relatione distincta a fundamẽto ⁊ termino:q; nulla talis est.¶Ad secundã dubitationẽ rñdetur: q̃ ratio formalis terminãde vnionis hypostatice est ꝑsona filij vel ,ppietas ꝑsonalis qõ idẽ esset nõ essentia diuina:hoc patet per q̃d nois rationis formalis : que est hec:q̃ est causa ratione cuius aliq̃d cõuenit alicui ⁊ quo secluso nõ conuenret illi:sicut calor est ratio formalis calefaciendi:quia quolibet alio secluso calor calefaceret: et calore secluso nõ esset calefactio. Sic dicimus q̃ deus est ratio formalis et causa cultus latrie humanitati dandee essentia diuina non est ratio formalis terminande huius vnionis hypostatice: quia tunc essentia diuina primo ⁊ p se vnionem hanc hypostaticam terminaret: et per consequens filius nõ magis assumeret q̃ pater : quia quod cõuenit essentie diuine primonon magis convenit vni persone q̃ altere in diuinis: nec per hunc terminum vnionis intelligo medium distinctum ab altero extremorumiquia notum est q̃ pater in diuinis terminat relationem ⁊ habitudinem filij ad eũ: a cõtra filius terminat habitudinẽ patris in diuinis ad filiũ:⁊ non ꝑ aliquã relationẽ distinctã a patre vel filiozita m ,ppositoiimo si ponerez vnio q̃ quã humanitas diceret vnirι verbo:cũ q̃libet pars hũanitatis ,pportionalis sit verbo vnita:oportet ponere infinitas vniones infinitis partibus inhereteo:cũ q̃libet ꝑs sit vnita. Si dicas:ꝑ nõ est nisi vna vnio totius . Tũc in triduo corrũpebaꝝ vna vnio:et ,pducebauꝝ plures nouez vt patebit ex decimis distinct.xxij.huius.

Tertio circa hanc primã distinctionẽ tertiũ ꝗro an eadẽ natura creata põt assumi in eodẽ tẽpore adeq̃to a pluribꝰ suppositis in diuinis: vtpote a qualibet triũ ꝑsonarũ in diuinis:vel a duabus:ꝗsuit in eodẽ tpe adeq̃to: successiue enĩ nõ est vtrium.Hec ꝗstio hz varios/ptes oppositas ꝗstiois tenẽtes.Aliq̃ tenẽt partem negatiuam quorũ precipua ratio est:q; nihil potest dependere a pluribus causis totalibus.Aliis placet pars affirmatiua . ¶Circa questionem primo dicam de veritate illius dicti metaphysici:an idem effectus posset a pluribus causis totalibus dependere: quia ex hoc in parte (vt aliqui putant) questionis solutio dependet. Secundo ad questionis titulum respondebo . Quo ad primum quasdam distinctiones premittũ. Quarum prima est. Causarum quedam sunt eiusdem ordinis : et sunt cause in eodem genere cause eque prime et eiusdem speciei:vt duo homines nauim trahentes.Quedã sunt cause alterius ordinis et sunt cause specifice distincte essentialiter subordinate secundum prius et posterius vt Sol et homo in hominis generatione . Secunda causarum partitio.Causarum eiusdem ordinis quedam est totalis: que non eget alia eiusdem ordinis in illo genere cause ad secum concausandum:nisi ipa per se sufficit.Quedam est causa partialis : et est que in illo genere non sufficit ad causandum effectũ sine alia: vt duo homines nauim trahentes que ab altero tantum trahi non potest. Omnes cause efficientes sunt eiusdez generis cause inter se: sicut omnes materiales sunt eiusdem generis cause inter se. Sed due cause quarũ vna est efficiens:⁊ altera materialis:sunt alterius generis cause. Ex his paucis de causaꝝ partitionibus plebitatis pono tres cõclusiões . Quarũ prima est:eiusdem effectus sunt plures cause totales alterius generis cause:secundo physicorum:et quinto metaphysice hoc patet: q; statue factor ⁊ eo sunt cause statuarum curando de illo exemplo : Socrates habet causam materialem formam ⁊ efficiẽtem.¶Secunda cõclusio eiusdẽ affectus possunt esse plures cause totales eiusdẽ generis ⁊ alterius ordinis:patet de sole ⁊ homine respectu hominis:de sole ⁊ bone respectu bouis.¶Tertia conclusio:effectus ab aliquibus causis effectum attingẽtibus naturaliter productus: non potest tlle idem numero ab alijs naturalibus causis produci:hoc est. Idem effectus nõ potest produci a duabus causis totalibus:hoc est sufficientibus:probatur hec conclusio: opposito enim istius conclusionis dato : sequitur q̃ proprie corruptum potest naturaliter idem numero reproduci:quod aristoteles secundo de generatione reprobat:cõsequentia patet: si/c/effectus producibilis ab q causa effectum attingente/potest a b/ causa produci: nihil obstat quin ,pducatur a b/cum producebatur semel ab a/quia c/ dependet tantum a b/sicut ab a. Secũdo arguitur ad idem:notitia intuitiua producta ab a/obiecto nullo modo potest produci a b/obiecto:aliquin notitia intuitiua singularis vnius obiecti potest aliud obiectum representare quod falsum suppono: ⁊ suppositio declaratur in tertia distinctio ne secundi:semper enim notitia intuitiua representat obiectum a quo partialiter producitur:nolo dicere q̃ sit de ratione notitie intuitiue/q̃ representet omnem suam causam effectuam:non enim representat de necessitate ipsam animam: nisi ipa fuerit obiectum alicuius notitie intuitiue: et si deus se solo produceret notitiam a obiecto:nullam suam causam effectuam representaret : sed semper notitia intuitiua naturaliter representat suum obiectum : quod ipsam partialiter producit. ¶Contra hanc tertiam conclusionem argu.sic:calor vt quatuor/in aqua productus ab a/igne conseruatur a b/igne:remoto a/igne:sed conseruare est causare ex prima distinctione secundi : ergo effectus productus ab vna causa effectum attingente produci potest ab alia causa.¶Secundo argu.si vtio ignes essent mutuo penetratiue a/et b / produceretur idem calor ab vtroq; illorum:igitur.¶Tertio argu.si duo luminosa obiciantur b opaco causant eandem umbram : quia non percipis duas umbras de nocte vel die : ⁊ umbra est effectus:quia lumen secundarium corporis luminosi vel corporum luminosorum ex.xiij.distinctione secundi:igitur:similiter aliquis propter duos fines potest adire fourniter go pari ratione idem effectus potest produci a duabus causis efficientibus.¶Finaliter argu.ignis nunc non ꝑducit vnum gradum caloris plus q̃ alius: nisi pro ꝗto determinatur a prima causa ad productionem huius caloris vel huius ignis : sed libere prima causa determinat ignem ad hunc effectum nunc:ergo potest eum determinare nunc ad productionem alterius ignis vel ad productionem eiusdem postea. ¶Respondetur ad primum:negando q̃ b/ignis possit conseruare calorem productum ab a igne: notum enim est q̃ b / onum non potest conseruare noticiam productam ab a/quoniam ratio aliqua probat oppositum hic:licet aqua calefacta ab a igne posita prope b/ ignem maneat continuo calefacta : hoc non est quia calor productus ab a/conseruetur a b / igne : sed b/ ignis intendit calorem aque proportionabiliter sicut remittitur a fouma substantiali:supposito q̃ sit tante actiuitatis in agendo sicut fouma aque in remittẽdo:calor a/ ignis remittit a fouma substãtialt aque ita cito ,ppe contrarιũ ac si nõ esset cõtrariũ: et hoc tenẽdo hãc solutionẽ ꝓbabilẽ oppositũ non est inprobabile:vt alibi diximus.

¶Ad scdm argumẽtũ: cõcedo q̃ aliqs calor ,pducit aliã a/⁊ b/ignibus copulatim:non aũt copulatiue:calor producibilis ab a/nõ est producibilis a b.¶Tertium argumentum similiter soluitur. Argumẽtum aũt de umbris non est ponderandũ:quia sepius est de causis efficiẽtibus naturalibus:volitiones producte ab vna causa non ,pducuntur ab alia: motus localis est mobile quod mouetur: vel si ponatur ens successiuum:quod est probabile: motꝰ localis productus ab vno mouente non est producibilis ab alio copulatiue.non tamen nego quin quelibet duarũ causarum naturaltum producat vnum totum effectum: sed non totaliter. ¶Ad argumẽtum finale quod monet quendam doctorẽ ad tenendum oppositum: habet apparentiã. Ad qõ dico: licet deus determinet agẽs scdm ad productionẽ vnius effectus ante altũ : ille effectus cadit in ambitu illius agentis: non tamen potest facere vnum agẽs producere effectũ alterius agẽtis:saltẽ nõ habet in agẽtibus creatis:immo nõ videt q̃ possit facere calorem frigefacere aut frigus calefacere: q̃ hoc est tollere omnẽ causalitatẽ a causis secũdis Et argumentũ ꝗstuus doctoris refello:quia in ipso plurimũ cõicdit : hoc non cõcedit de notitijs ⁊ cõceptibus vitalibus.Sed ,pbo q̃ argumẽtum eius equaliter concludat cõtra eũ sicut pro eo:q̃ sic declaro:a albedo potest producere nullc notitias : immo infinitas sui:quero ab arguẽte quare citius ,pducat hanc notitiam nũc ꝑ illam:cũ vtrãq; istarũ ,pducat successiue. Si eas ad libertatem dei determinantis nunc ad hũc effectum ⁊ non aliũ:cũ hoc tñ non potest facere p te q̃ vnũ obiectum ,pducat notitiã alterius:sic dico vtrobiq;.

De metaphysico ꝑuisso veniẽdum est ad titulũ ꝗstionis qua querebatur an tres ꝑsone in diuinis possint simul eandẽ naturã assumere. Hic sunt due positiões oppositeiquarũ vna tenet partẽ affirmatiuã : q̃ inutilẽ opposito tertie cõclusionis.Altera partẽ negatiuã tenet. Fundamentũ prioris positionis iam reprobauimus. Partẽ negatiuam tenet q̃dã alius subtilis doctor questione secũda huius distinc. Middltovvñ.ꝗstione quarta.hui⁹ distinctionis dicit:q; si primus terminus istius vnionis sit essentia diuina : iam eadem natura potest assumi a tribus personis mediante vna essentia existente in tribus : sicut vna albedo potest esse in tribus corporibus:si vna superficies in qua est/esset in eis. Sed si primus terminꝰ istius vnionis est persona:tunc nulla vna natura potest simul assumi a tribus ꝑsonis: quia in omni dependẽtia ceñtali vnũ dependens non dependet precise nisi ad vnum quod totaliter terminat eius dependentiam. Hanc opinionem non credo veram: nec motiua eius in proposito efficacia habere:propterea.¶Ponitur hec conclusio. Eandẽ naturã humanam a tribꝰ diuinis suppositis simul assumi est possibile:probatur hec cõclusio:quia eadẽ natura humana põt assumi a tribus secundario : si essentia diuina esset primo:terminus vnionis:vt opinãs dicit: sed idem sequitur inconueniens ad hoc (si inconueniens sit) quod sequitur ad illud quod ipse negat : quia idem effectus dependet a pluribus causis sufficiẽtibus secundario dictis:nullum actum dat personis: contra eas concretiue denominabit:aliqua earuz primo quelibet ex hypothesi erit hõ. Secũdo argu. ad idẽ:eadẽ albedo põt inherere duobus subiectis primis:a quorũ quolibet dependet:ergo eius ꝓpatio est nulla:probat: quia põt poni in duob⁹ locis eadẽ albedo (sicut recte ipse tenet) pono q̃ in vno loco inhereat a subiecto : hec albedo põt nõ inherere in alio loco ⁊ postea potest inherere b/subiecto: ⁊ per cõsequens si nul inherebit duobus subiectis. Ubere est mihi extraneis

quo modo neget possibilitatem huius casus. Pari forma quomodo neget q eadem forma non posset informare diuersas materias totales / cum accidens rarenter a suo subiecto producatur a forma substantialis nunq a materia. Etiam non est negandum deum posse producere eundem effectum:quem causa secunda elicit: ergo de? potest facere effectum dependere a qualibet persona diuina:nō tantum sicut effectum respectu cause: sed etiam hac speciali dependentia. Tertio argu.deus potest omne illud facere q non implicat contradictionem:quia nō est impossibile apud deum omne verbum:sed nulla sequitur contradictio ad tres personas simul assumere eādem naturam:vt ex argumētoum solutionibus patebit. Quarto argu. ad vnionem hypostaticam verbi de facto equaliter quelibet persona in diuinis concurrit: sed vna solum terminat:puta verbum: ergo non habes propterea si eadem natura creata a tribus suppositis assumat:q plus dependeat ab vna q ab alia:a ita est nunc de facto:a plures possunt esse termini respectu eiusdem fundamenti et plures relationes in illo vt patet in aliis. Confirmat hec ratio: vel quinto argu: plures relationes possunt esse in eodem fundamento respectu plurium terminorum:patet de forte habēte multos filios: ergo in humanitate assumpta a verbo possunt esse plures vniones ad diuinas personas. Hoc argumentum duco cōtra aduersarios qui ponunt relationes distingui a fundamento a termino. Sed dicis:non repugnat relationi: vnde relatio est q plures sint in eodem subiecto:sed bene vnde talis relatio nō possunt esse plures dependente causam ad causas:nec due filiationes in codē filio et sicut est dependentia essentialis causati ad causam efficientem ita est in natura assumpta ad personam que eius dependentiam terminat. Contra: dicere esse dependentiam essentialem esse nature assumpte ad assumentem pari iure cum causa efficiente est rationi dissentaneum: viso q tota trinitas omnem efficientiam hic efficiat. Sexto argu. In istum doctorem distinctione xlij. quarti idem effectus potest produci a pluribus causis copulatiue:similiter distinctione.xx.secundi:si Adam non peccasset soli electi natt fuissent:a per cōsequēs beata Barbara/beata Christina: a huiusmodi poterant fuisse ab aliis parētibus:ergo idem effectus potest esse a pluribus causis. Ergo a fortiore tres persone possunt vnam naturam assumere. Preterea vnam formam substantialem vel accidentalem infinitas materias posse informare non arguit eius infinitatem:cum hoc est deo possibile, nec sequitur vlla forme infinitas:dependere enim a multis terminatiue nullam perfectionez aut exiguam dicit. Propter has rationes teneo has duas conclusiones quarum prior est tam posita q eadem natura potest assumi a pluribus suppositis diuinis: siue ab omnibus tribꝰ eque primo:siue a duobus eque primo: vel primo ab vna persona:a stante illa potest assumi a duobus aliis. Secunda conclusio:essentia pōt esse primus terminus vnionis cuiuscunq alterius nature create:patet:ipsa natura est independens:potens cuiuscunq nature create dependentiam terminare: sicut persona in diuinis quelibet potest naturam quamcunq in vnionem assumere. Contra priorē stant conclusioni obstitit p argumenta quibꝰ doctor prefatus tenet oppositum. Primo sic: quia essentia diuina concluditur esse infinita ex hoc q ipsa eadem potest esse in tribus personis:igitur ista natura esset infinita si posset esse in pluribus personis: probatur consequentia: quia qua ratione posset esse in duabus personis pari ratione et in infinitis: si etiam simul posset aliqua habere plures personalitates perfectas increatas: igitur posset habere personalitatem creatam et increatam, vel plures creatas:quia non magis repugnant simul esse personalitas creata et increata:natura vna:q due personalitates increate quarum vtraq supplet vicem perfecte personalitatis create. Respondetur: q essentia diuina est eadem tribus personis: et ex ista identitate sequitur q sit infinita. Illa autem natura assumpta non esset eadem illis tribus personis: sed aduentitia:licet simul esset in eis. Similiter natura diuina fundat tres relationes et tres personalitates increatas: et ex hoc sequitur eius infinitas: illa autem natura aduentitia non fundaret eas. Iste est solutio Guilermi Varronis: et recta quo ad priorem partem. De hoc q natura diuina fundat tres relationes nunc nihil determino.

Contra hanc solutionem replicat iste doctor: quia sicut forma substantialis / si substantialiter perficeret plura suppositа esset actualiter illimitata:ita accidens consequens quod accidentaliter perficeret eadem suppositа esset illimitatum. Exemplum: sicut anima est illimitata ad perficiendum plures partes corporis substantiales: ita scientia est accidens illimitatum respectu partium corporis: igitur sicut essentia diuina que est essentialiter natura trium suppositorum est infinita: quasi natura essentialis eorum: ita natura humana esset infinita licet esset aduēttia pluribus suppositis sicut idem accidens est infinitum quod infinitis subiectis inheret. Respondeo: negando si forma substantialis perficeret substantialiter plura suppositа q ipsa esset propterea infinita. Dico de facto si deus vellet potest eandem animam ponere infōnatiue in omnium hominum corpora: sicut enim eadem anima nunc infōmat plures partes corporis / ita potest corpora totalia si deus vellet:et peraendem formam numero essent infōmata centum nulla hominum totalium distinctorum: ad distinctionem autem duorum hominum sufficit distinctio partium: quemadmodum biachium distinguitur a tibia in eodem homine. Similiter accidens idem numero potest esse in quibuscunq subiectis: vel infinitis: secundum q deo placuerit. Ad aliam partem argumenti: concedo q eadem natura potest dependere ab infinitis personis si essent: sed si persona creata assumatur desinit esse persona: est enim repugnantia in adiecto q persona assumat personam: patet ex questione precedenti:si aliquid assumptum fuerit ipsum / est dependens: et si sit persona est independens. Quo fit / hec consequentia est nulla: multiplicato suppositо creato in se multiplicatur natura: ergo multiplicato suppositо increato multiplicabitur natura. Quodlibet suppositum creatum est natura creata identice. Sed tenendo q vnum suppositum creatum posset vnire hypostatice naturam creatam: de quo infernus loquemur: tunc dico mille suppositа creata possunt eandem naturam creatam assumere. Sed sicut sunt mille suppositа assumentia sic mille sunt nature assumentes. Sed contra hoc sic argumentor: ponatur sortes in duobus locis in vno loco assumatur: in altero loco nō assumatur: iam est dependens et independens: siue persona et non persona. Hoc argumentum est solutu facile: admitto enim q potest assumi in vno loco et non in alio: quemadmodum sortes potest esse cecus in vno loco a videns in alio. Ex quo nullo pacto sequitur q est cecus et videns: sicut diximus decima distinctione quarti: semper negabitur consequens cum consequentia / arguendo a parte ad totum cum dictione negationem includente: sic cum istis terminis suppositum persona: considerando terminorum naturas quomodo negationem includent.

Tertio argu. auctoritate Anselmi de incarnatiōe verbi capi. tertio dicentis: universas personas vnam eandemq personam esse cum vno eodemq homine nequit intelligi: et secundo cur deus homo cap. nono dicit: plures persone eundem hominem nequeūt assumere ad vnitatem persone: sed in vna persona necesse est fieri vnionem. Respondetur: Anselmus intendit q non est possibile q tres persone diuine simul sint vna persona cum eo dem homine assumpto: ita q si fit assumptio ad vnitatem nature: non tamen oportet q hoc sit in vna persona: quia impossibile est concurrere plures diuinas personas in vnam personam: quia licet pater et filius eandem naturam humanam assumant: non tamen sunt vnus homo / quod probo: quia da oppositum: Pater et Filius sunt vnus homo: et cum homo sit determinate: ergo sunt iste vnus homo: demonstrando patrem: vel iste vnus homo: demonstrando filium / consequens est dissunctiua pro vtraq sui parte falsa / quia pater et filius non sunt iste vnus homo / demonstrando patrem: nec iste homo: demonstrando filium: et hoc potissimum capiendo et complexue. Non sic ram in talibus: Parisij et Rome venditur piper / Sortes et Pamellus est animal: qn sint vere in sensu categorico: quia probabile est q sic: cōplexue ergo capto copulatiua ista est vera: Pater et Filius sunt plures homines / quia duo homines per eandem humanitatem: et si eadem anima infōmaret viginti materias totales (quod dico deo possibile) tam essent viginti homines. Regula illa appellationum de significatione vnius termini cadente in formale alterius / non habet verum in terminis numeralibus: nam si eadem anima infōmaret duas materias distinctas/essent duo animata et non vnum solum animatum.

Quarto argu. non est nisi vna dependentia in vna humanitate: ergo ipsa non potest dependere a pluribus suppositis diuinis.

Quinto argu. sequitur ex dictis q pater potest assumere Christum consequens est incōueniens. Ad quartum dico / primoq dependentia realiter est res dependens: et eo modo quo est vnitas in natura assumpta: est vnitas dependentie: sicut est vna conseruatio passiua eius a tribus personis in diuinis. Secundo dico ponendo dependentiam relationem: in eadem natura sunt tres dependentie: hoc est vniones in ordine ad tres terminos sicut in eodem patre sunt tres paternitates in ordine ad tres terminos scil: est filios. Ad quintum: nego sequelam Christus enim est deus: modo deus a nullo potest dependere.

Sexto argu. idem effectus non potest dependere a pluribus causis totalibus: sed sic esset si eadem natura humana assumeretur a tribus suppositis in diuinis: quia a qualibet illarum dependeret: maior patet. si c/ dependet ab / a / causa totali: et a / b / ergo altera illarum seclusa ab altera dependeret.

Respondetur iam humanitas a verbo assumpta: tantum dependet a patre et spiritu sancto sicut a verbo: nullus effectus potest esse quin a qualibet persona in diuinis dependeat: et si per impossibile esset nisi vna persona in diuinis: sufficienter quilibet effectus ab illa dependeret: sicut in primam distinctionem secundi dictum est. Si dicas: eadem albedo dependet a pluribus subiectis secundum dicta mea: et eadem forma a pluribus corporibus totalibus. Dico q hoc est in genere cause materialis solum.

Septimo argu. impossibile est patrem incarnari: quia impossibile est q pater in diuinis esset filius: sed esset filius si esset incarnat?: eodem modo probatur q spiritus sanctus non potest incarnari: quia tunc esset filius.

Octauo argu. incarnari est mitti: sed patri non conuenit mitti vt patet ex primo: igitur. Ad septimum: nego q sit impossibile q pater incarnetur: concedo q pater non potest esse filius dei. Potest etiam incarnari sine hoc q esset filius temporalis mulieris: creando enim corpus vel assumendo naturam sortis adulti: iam pater non esset natus ex muliere: etiam poterat assumere humanitatem in vtero virgineo sicut filius fecit: et tunc fuisset filius hominis et temporalis: et non filius sin vetta tem. Impossibile autem solum est q pater sit filius secundum humanam naturam. Ad octauum respondetur q pater non propterea mitteretur: nec sua incarnatio esset missio sicut filij et spiritus sancti. Quia non est manifestatio q pater est ab alio. Patet in simili: licet pater diceret: hic est filius meus dilectus: non erat patris nullo. Incarnatio in communi abstrahit a missione: hoc est, potest esse incarnatio absq; missione: quia incarnari nihil aliud dicit nisi carni vniri in vnitate suppositi vel nature: vt in explicatione secunde conclusionis dicemus.

Nono argumentor: in primo libro dictum est: pater ex sua proprietate est innascibilis: ergo non potest esse natus: quia tunc idem esset genitus et ingenitus. Responsio est facilis: pater est innascibilis secundum naturam diuinam: et nasci potest secundum naturam humanam: sicut filius est mortalis sin natūram humanam et immortalis sin diuinam.

Decimo argumentor: specialiter de spiritu sancto: et probo q non possit incarnari a nasci: quia hoc repugnat suo modo procedendi qui est per modum amoris vel voluntatis: non autem per modum nature: procedit enim non quomodo natus sed quomodo datus secūn Augusti. v. de trinitate.

Undecimo: ex sua proprietate dicitur spiritus: sed spiritus non potest esse corpus vel aliquod corporeum igitur. Ad decimum: dicitur q hoc repugnat eius modo procedendi ad intra non autem ad extra. Ultimum argumentum non mouet: nam spiritus sanctus licet appropriate dicatur spiritus: non tamen est magis spiritus q pater vel filius: ergo argumentum equaliter procedit in omnibus: non enim inconuenit spiritum suscipere per cōmunicationem Idiomatum denominationem concretam corporeum. Jam cōtra vnam probationum quam feci argumētari potest sic: si eadē anima posset informare multa corpora totalia: sic rediret error cōmētatoris vnā animam in omnibus hominibus ponentis. Sed forte dicis (a sic dicendum reor) commētator loquitur de factor a sic errat perniciose a puerliter ego loquor de possibili. Contra: ad illud sequitur q qualitates contrarie essent in eodem subiecto: sicut contra commentatorem instare solemus: a ad contrario esse simul sequitur contradictoria vera: quarto metaphysice: quod est contra primum principium. Respondetur sufficiēter inter arguēdum ad calcem vlcs argumentum ad quam dico sine sequatur illa de inesse sine non dico consequens esse valde possibile/ a necessarium q qualitates contrarie possunt esse simul in eodem subiecto primo. Deus enim potest ponere penetratiue duo corpora simul: quorum vnum est calidum et alterum frigidum: a destruere alterum subiectorū: vtrūq accidens relinquēdo in altero subiecto. Insuper: fin multos illorum qui hoc pro inconuenienti suscipiūt qualitates cōtrarie vel qualitates eiusdē speciei cū cōtrariis pñt se cōpati: qb? infero si ceteris oēs tales grad? pñt se cōpati de vei potēcia absolutamente tunat tre ad actionē a ad vel

+ impprie. n. est aut dr dependetia in ordine ad ram et sic pp̄e nō magis n̄ abr dependt nā assumpta a Xpo q̄s a pr̄e et s. sic impp̄e relatiū dependt a correlativo q̄z nō est vnū cū altero ita n̄ filig abr cū n̄ assumpte q̄s pr̄ aut. n.

lum hostile mutuo in gradibus intensis quia ſ deus nō agat cum altera vel cum neutra non potest esse actio et pugna inter illas. nego ergo q ad qualitates contrarias esse simul vllo modo sequatur contradictio: Aristote. naturaliter loquutus est . idem potest poni in variis locis etiam sin ullos: ⁊ addo : tunc idem sibi relictus cum influentia dei generali potest consecedere scalam ⁊ simul descendere: calefieri prope ignem frigefieri prope gelu: ⁊ per consequens calefit ⁊ frigefit simpliciter. ¶ Jam contra secundam conclusionem objicitur: essentia diuina nō potest assumere naturam humanam: ita q essentia diuina sit punctus terminus nature humane: patet: quia illo dato aliqua erit natura intellectualis nec persona in ꝓpria personalitate nec in personalitate aliena : patet: cū natura creata dependeat ab essentia : non est persona in se: ex secunda questione huius distinctionis: nec termin? primus assumens est formaliter persona . ¶ Respondetur : concedendo q natura assumpta nec est in se persona nec natura assumens est immediate vel formaliter ꝓsona : potest admitti distinctio formalis inter essentiam diuinam ⁊ personam: patet: illa distinctio erit eorum que realiter sunt eadem res: et aliquid dicitur de vno signi catiue qđ nō dicitur de alio: vt pater generat: essentia diuina non generat: essentia diuina est communicabilis tribus: pater non est communicabilis tribus : licet hic stare potes dicendo q essentia diuina est res generans : q pater generans. pater est res pluribus communicabilis quia pater est essentia communicabilis: sed quoniam essentia diuina est primus terminus istius assumptionis: natura intellectualis assumpta nec est persona in se nec personatur in assumente: saltem primo: et sic non suppositatur: sed assumitur ad vnionem nature: et non in vnitatem suppositi tanq̄ in termino primo. ¶ Sed an suppositetur natura assumpta in tribus suppositis: secūdario est difficultas cum natura humana assumatur ad vnionem nature tanq̄ ad terminum primum: et essentia diuina realiter sit in tribus personis per identitatem : videtur q quelibet illarum personarum erit terminus secundarius illius vnionis : et sic natura humana suppositaꝫ in tribus suppositis secundarijs. Sed contra illud insta tur. Ex illo sequetur q essentia diuina est nunc de facto terminus secundarius in vnione hypostatica humanitatis assumpte a verbo: verbum est terminus primus ill? vnionis: ⁊ verbum realiter est essentia diuina: ergo essentia diuina est terminus secundarius istius vnōis hypostatice: et ex consequenti sic argumento. Essentia diuina est terminus secundarius vnionis hypostatice: ⁊ essentia diuina realiter est in patre: ergo pater est terminus secūdarius istius vnionis. ¶ Respondeo : concedendo q essentia diuina est terminus secundarius vnionis hypostatice ad verbum: et concedo q essentia diuina realiter est pater : non tamen sequitur q pater est terminus secundarius istius vnionis . Ista est concedenda in communi theologia: verbum est essentia diuina: nō autem hec: verbum est pater: propterea essentia diuina est terminus secundarius vnionis hypostatice. Non autem pater : non enim oportet q omne illud quod idemptificatur cū termino secundario sit terminus secundarius vnionis hypostatice: sed quicquid identificatur immediate cum termino primario est terminus secundarius : ⁊ consequenter loquendo concedi potest: sicut essentia diuina est homo in cesu nostre secunde conclusionis quo essentia diuina esset primus terminus vnionis nature hūane ita pater est homo: filius est homo: spiritussanctus est homo: licet secundario. ¶ Secundo argumentor: si essentia diuina esset primus terminus assumēdo naturam humanā: tūc hic esset vnio nature ad naturam: ⁊ sic idem esset natura assumens ⁊ assumpta. Respondetur nō esset ad vnitatem compositionis pluſq̄ Christ : qui nullo modo est compositus : sed verbum . nec esset ad vnitatem nature: ad hunc sensum: q vna natura coincideret in aliam: quia hoc est impossibile : sed est vnio vnius nature assumpte ad naturam assumentem: sic scilicet: q natura vna assumit aliam. Quando queritur a te: an est vnio nature ad naturam: distinguas illam: vel ad hunc sensum q vna natura sustentet aliam : et q vna natura scilicet creata sustentatur a natura increata: et sic conceditur: vel q vna natura coincidat realiter cum alia : vel in aliam mutatur: et sic negatur . Ostende sensum in quo illam concedis et in verbis non luceris. ¶ Ecce summatim illa que in hac questione pretendimus: q effectus productus ab a : causa effectum attingente in genere cause efficientis sufficienter non est producibilis a b: causa: non tamen est dubium quin idem effectus potest produci a duab? causis effectum non attingentibus: et ex industria sic loquutus sum : non vtens hac: idem effectus potest produci a duabus causis totalibus: quia illa est distinguenda : vel si totalibus tantum valet sicut precisis ⁊ sic est negan da : vel si tantum valet sicut sufficientibus: ⁊ illam concedit Ockam in principio tertii cum multis aliis adherentibus: qui est sensus de quo contradicitur : quem sensum dixi falsum . Hoc non obstante dixi eadem natura humana potest simul assumi a qualibet persona in diuinis: et eadem natura dependet a qualibet persona in diuinis : immo ita est nunc de facto de natura assumpta a verbo quelibet persona diuina est causa sufficiens: ita q si per impossibile esset nisi vna persona in diuinis : sicut philosophi imaginati sunt : ab illa dependere potest natura humana: et ita dico de qualibet persona in diuinis. Secundo quelibet persona in diuinis potest terminare hanc dependentiam: non q dependentia distinguatur a natura dependente realiter vel formaliter ad sensum aliorum : et si filius sufficienter terminet dependentiam humanitatis assumpte tota dependentia humanitatis non est exhausta : quin ad alias personas terminari possit. Opinor vlterius q essentia diuina potest esse primus terminus vnionis nature: ⁊ sic erit vnio vnius nature ad aliam non per identitatem sed assumptionem et non erit vnio hypostatica: saltem primo. Ratione primi termini : loquor vt plures quando dico personam diuinam terminare vnionem hypostaticam . multi ponentes relationem inherentem humanitati vñ. sunt hoc modo loquendi: concipientes q verbum sit terminus istius relationis cuius fundamentum est natura assumpta : nō vtor illo modo loquendi in illo sensu: conseruatio creature et eius dependentia ad deum realiter est creatura dependens ad deum: et illic non est relatio distincta a fundamento : vt tenet doctor subtilis : licet alij reales hoc non approbant et tamen adhuc diceret q deus terminat hanc dependentiam et conseruationem : sic diceret de habitudine totius ad suas partes . Similiter pater in diuinis filiationem filii in diuinis terminat : et filius paternitatem : diuerso terminat: et tamen non propterea relatio illic ponitur distincta a fundamento ⁊ termino : nec distinctionem pono inter paternitatem et patrem tam in diuinis q̄ in creatura: nihil significatiue dici potest de vno et negari de reliquo : sed hic potes cautare hunc modum loquendi : si vis : tu qui relationes negas distingui a fundamento et termino et vti hoc modo loquendi : nunc in hac materia : filius assumit naturam humanam : vel assumpsit naturam humanam/et non pater: quia per illam denotabitur q est communicatio mutua inter filium ⁊ humanitatem in concreto/ ⁊ nō in patre vel spiritu sancto: dummodo enim sensum teneris de verbis minime refert.

Quarto circa hanc distinctionem queritur an vna persona in diuinis: vtpote filius posset assumere in vnitatem suppositi plures humanitates siue homines.

¶ Respondeꝺ per conclusionem affirmatiuam q̄ sic: que cōclusio sic probaꝫ: humanitas est in pura ⁊ plena obedientia ad verbū: ⁊ qua ratione vna humanitas eadem ratione quelibet: nec incompossibilitas vlla est q̄ plures simul assumant: ergo possibile est verbū simul sumere tres humanitates vel quotquot voluerit. ¶ Secundo: q̄ naturā assumptā potētia filij dei nō est diminuta: sed ante assumptionē humanitatis poterat assumere a naturā: ergo nūc pōt assumere a naturā: q̄ verbū est suppositū duarū naturarum diuine ⁊ humane: ergo pari ratione potest esse suppositū duarū vel plurū naturarū humanarū. ¶ Cōtra hāc cōclusionē instaꝫ sic: ponēdo cēs q̄ verbū assumat tres humanitates: tūc verbū debet esse tres homines. patet: q̄ verbū nunc est vn? homo ab humanitate: ergo si tres assumat humanitates/erit tres homines: ⁊ si duas assumat humanitates/erit duo homines: significatum de ly tria debet cadere in cōnotationē termini homo: homo enī vt de deo dicit est termin? cōnotatiuus: sicut hic: socrates est niger monach? denotaꝫ migredo habitus monachali cōpetere. ¶ Respōdetur ab aliqbus q̄ verbū est tres homines in cāsu tllo. aliq̄ dicūt q̄ nec est vn? homo nec plures hoīes: neutra earū solutionū valet. nō prima: q̄ bene sequitur verbū est tres hoīes: ergo hi tres homines/vel illi tres: ⁊ sic de singulis: posita cōstātia: cōsequēs est diuisiua nullā partē habēs verā: ergo cōsequēs est falsum. si esū aliquā habeat partē verā: quero qđ demonstras. si aliud a verbo: eam extrema illius affirmatiue non supponūt ꝓ eodem vltra instātias oñes/ ⁊ per consequens ipsa est falsa. Si demonstras verbum: eam verbū non est plures res. Jtē si verbū est tres hoīes: verbum est tres ꝓsone: ⁊ sic erit numer? quinarius pīnarū in diuinis: qđ est impossibile. Illa regula appellationū nō habet verū in terminis numeralib? vt in questione precedenti dictū est: si eadē anima informaret tria corpora: illa essent tria animata/ ⁊ nō vnū animatū. Hec valet secunda solutio. verbū est ens: ⁊ nō/nōhomo: ergo/est homo. Jtē: vnum: ⁊ multa sunt opposita immediate diuidentia ens: igit ⁊ a simili circa hoc ens q̄ est homo: vnū vel alterū est immediate verū: vt si est homo necesse est q̄ sit vn? homo. Jtē: homo ⁊ vnus homo cōuertuntur primo elēcho: ergo si verbū est homo est vnus homo. ¶ Dico ergo: si verbū assumeret mille humanitates esset vn? homo. sicut vn? homo multitudine vestiū circūamictus est vnus vestitus. ⁊ multos habēs gradus albedinis est vnū albū. ⁊ multas habēs scientias est vnum scies: ad abstractos multiplicatione nō est necesse multiplicare cōcretū. ¶ Secūdo obijcitur: impossibile est duo accidentia eiusdem speciei simul esse in eodē subiecto quinto metaphysice: ergo a simili impossibile est duas naturas eiusdem speciei specialissime simul esse in eodem suppposito. ¶ Tertio obiciē: pater ⁊ filius sunt vnus spirator spūssancti. ex. xij. distī. pīm: licet sint due persone spirātes: ergo similiter si due ꝓsone assumāt eādem humanitatē erūt vnus homo: ⁊ sic si due humanitates assumant a verbo erūt duo hoīes. ¶ Ad secūdum dico q̄ illa ꝓpositio est falsa: sed debet intelligi nisi constituant aliquod vnū. si de lumnib? hoc patiaꝫ instātiam: dicēdo q̄ nō cōstituunt vnū: sed manēt distincta. sicut dicit diuus Dionysius. ij. c. de diuinis nominibus inquiens q̄ lumina plurium luminarū simul possunt esse in eadem parte medij manēte distincta)hoc tamē potest exponi: manēt distincta: licet vnā formā cōponāt: vnum eñ lumē non est aliud. Secūdo dico q̄ argumētū a simili: frequēter quarto quoq; pede vel. ij. claudicat. ¶ Ad tertium qō magis impugnat solutionē ad quoddam argumētum questionis precedentis q̄ solutionē principalē: licet: vtcūq; vtriq; applicet: sed siue hoc siue illud appareat sufficit nobis. Respōdeꝺ: spirator ex sanctor cōsuetudine dicit principiū vel potētiā spirandi/ ⁊ nō ꝑsonas spirantes. ⁊ q̄ in patre ⁊ in filio nō est nisi vnū principiū spirandi: sez nō nisi eadem veritas: eadē intelligētia ⁊ eadem volūtas: recte cōcediē: ideo pater ⁊ filius sunt vn? spirator/ q̄ ⁊ duo spirantes: q̄ huiusmodi adiectiua suppōsita/ ⁊ nō principiū spirandi respiciunt. ¶ Quarto: sic ex hac cōclusione sequit hec ꝓpositio: idem generat se q̄ intellect? capere nō potest: sm Auguſt. primo de trinita. ca. i. q̄ autē hoc sequaꝫ patet: ponēdo q̄ eadem persona in diuinis assumat tam patrē q̄ filiū. tūc erit pater ⁊ filius. vel assumat humanitatē in vtero anteq̄ vterum materni egrediaꝫ: vel in primo instāti quo est in rerū natura: ⁊ cum hoc matrē vel patrē. Quinto sicut verbum assumet socratē ⁊ platonē: Jam socrates esset plato: dā hoc verbū: vel hic christus ⁊ hic homo est socrates: ⁊ hic homo est plato: ergo plato est socrates. ¶ Ad quartū respondetur: nō inconuenit sm cōmunicationē idiomatum q̄ idem sit pater ⁊ filius respectu diuersarū naturarū.

Quinto ⁊ finaliter circa hāc distinctionē queriē: an vnū suppositū creatum posset alterius suppositi creati dependentiā sustētare. ¶ Pro solutione q̄stionis notare q̄ questio potest bifariam intelligi. vno modo q̄ suppositum creatū suapte natura causet effectiue vnionē nature extrinsece ad ipsam. Alio modo q̄ vna creatura terminet dependentiā alterius creature substātialis: deo specialiter ad hoc cooperāte. Hoc duplici sensu premisso: ad questionē p̄duas cōclusiones respondeo. Quarū prior est: natura creata nō potest sustētare primo modo naturā creatā suppositabilē in ꝓpio suppposito. ¶ Secūda cōclusio: natura creata potest sustētare naturā creatā sedo modo. Prior conclusio ꝓbatur: q̄ quelibet natura suppositabilis ꝓpue: actualiter est suppositum: vētpta humanitate assumpta a verbo: ergo nullā aliā suppositat: ⁊ nō est verisimile quin si suppositare posset aliqua esset suppositata. causa naturalis naturaliꝫ suppositaret: ⁊ causa libera velle potest suppositare: ⁊ sic interdum naturaliꝫ contigisset. Secūdo arguit ad idem: accidens separatū nunq̄ actualiꝫ dependere potest naturaliꝫ ab aliquo subiecto (vt experimur) alio a suo ꝓpio subiecto: ⁊ si suū subiectū reproduceret fortasse nō reuniret naturaliꝫ illi: ꝙ a fortiore substātia. ¶ Secūda cōclusio ꝓbatur: deus potest ꝓducere vnionē respectū a creatura cui? termin? erit b creatura: ergo a potest assumi a b creatura. vtor modo aduersariorum de relationib? vt clarius ꝓpositū ostēdam. ⁊ tūc sic: vbicūq; potest esse vnio ꝙ hāc vnionē respectum: potest esse vnio sine illo respectu superaddito: igit. ¶ Secūdo argumētor ad idem: non implicat vnā creaturā terminare dependētiā suppositalem alterius: ergo deus potest illud

facere:cōsequentia liquet:antecedēs patet:illud non po
nit illimitationē t infinitatē in creatura:vt patet de sub
iecto fuscēte ante accidens. ¶Cōtra secundam ꝓclusionē
instat primo sic natura creata t suppositū creatum sunt
adequate,ꝓportionabiliter,igit neutrū excedit alterū:ne
tur sicut natura nō potest esse eadem plurib suppositis:
sic nec e diuerso. ¶Secōdo sic:que nature nō sunt visibles
nutuo nisi sint act t potētie:t tūc non remanet vtraq;
in se mcōfusa cum reliqua:quod tamē pertinet ad illam
vnionē. ¶Tertio sic:suppositū assumēs debet esse inde
pēdens simpliciter:modo quelibet creatura a deo depē
det. ¶Ad primū:rādetur maior:licet natura sit persona
cōmunis:sed ex superioribꝰ patuit quomodo eadem na
tura potest assumi a pluribꝰ suppositis mcreatis:sic hic
eadē natura potest assumi ab vna natura creata,t multe
nature simul assumi possunt ab vna creata. ¶Ad secū
dum negat maior:patet instātia de humanitate a verbo
assumpta. ¶Ad tertium negat maior:licet ita sit de fac
to:de possibili ipsa est neganda.

13

15

CIrca hāc ꝗstionē dubitat:an cōgruū fuit deum in
carnari. ¶Secōdo dubitat:quare deus reparauit t
redemit naturā hūanā,t nō angelicā. ¶Tertio:
ꝗre de ex pectant ita diu añ incarnat ē. ¶Ad primā du
bitationē dicit q sic.quāto enī ꝑsona est maior:tāto ma
gis ei conuenit humilitas sm illud Eccli.iij.¶Quāto ma
ior es humilia te in oībus:ergo cū deus est maximus,t
in carnis assumptione fuit maxima humilitas:sic q ꝑ
ipsum exinanuit formā serui acceptēs.ad Philippē.ij.
ergo cōgruebat incarnari vt nobis humilitatē daret exē
plum. Insuper:quanto dīs maior est tanto magis decet
eum facere gratiā:sed sm Aug.xiij.de trin.c.xix.in reb
per tēpus ortis summa est gratia q homo in vnitate ꝑ
sone connectus est deo:ergo maxime congruū fuit deū
incarnari. ¶Ad secundā dubitationē dicit q causa pri
cipalis est voluntas redemptoris:sed cōgruētie sunt ad
hoc:decuit deum humiliari ex precedenti dubitatione:t
maior erat apparētia humilitatis formā humanā acci
piēdo q angelicā,ꝓptera semen abrahe apprehendit,t
nunq angelos:ad Hebr.ij. Etiam homo magis a nobis
cōfcibilis est ꝙ hoc statu:t angel peccauit nullo ifligā
te potissimū supm q angelos i malitia:t alij oēs habebāt
clarissima naturalia ad et resistēdū:t nō ceciderūt vnuer
saliter:mulier seducta est a serpēte:tū post pcām admissum
Adā multū alliciebat ad peccādū ab vxore q data est ei
i adiutoriū,t gen humā totū ceciderat:q magis decuit
hominē reparari q angelū. ¶Ad tertiū dubiū dr:q cō
facile t cito ꝑtrahi minus appreciamur.cū applaudit
glosa.i.Reg.iij.c.sup illa ꝓpone:termo dei erat ꝑciosꝰ.i.
rar:sm diuerbiū cōmune.oē rarū carū:t doctrina cōpa
rata magno ere āudi q suscipit q grat exhibita i multis
sm illud cōcpl valet empta satis sapiētia q data gra
tis:ꝫ bñficiū reparationis est maximū sm auctoritatem
Aug.xiij.de tri.recitatā i solutiōe ad primā dubitationē:q
gruebat sapientissimū opificē(quēadmodū d.ꝰ est)nōso
lū honestū facere ꝫ tēpore honesto,oīa cū tēp hñt.

CIrca distinctionē secūdā quero tria.
Primo:vtrū verbum potuerit assu
mere naturā irrationabilem,Secō:
an deus potuit assumere naturā ra
tionalē nō fruentē deo.Tertio:an si
mul tēpore fuerit carnis conceptio:
vno carnis t alie,t vtriusq assum
ptio:ad diuine ꝑsone vnitatē. ¶Cir
ca primā istarū questionū expediendam:notū est q ver
bum assumpsit naturā rationalē scz humanitatem chri
sti ex corpore t anima cōflatam:sed in questione loquim
de dei potentia absoluta,an verbū possit vel potuerit assu
mere sibi naturā irrationalē. ¶Circa presentē questio
nē due sunt vie oppositorum:quarum vna est Henrici gā desi
quanto quotlibeto partē negatiuam tenentis:quā Joā
nes picus in apologia cōclusione quarta insequit Dicē
dum vñ(qui Henricum precessit vel contēporaneꝰ erat)
materiam tenet esse ꝑblematicam.Tertia est via(que si
cut est cōmunior sic verior)partē affirmatiuam tenens.
¶Propterea ponit hec conclusio:verbum potest assu
mere naturam irrationalē vel naturam nō rationalem,
ꝓbatur:verbum de facto semel assumpsit naturam nō ra
tionalem:ergo naturam nō rationalem assumere potest:
cōsequentia est notissima a minus ample ad magis am
plum minoris ample limites nō transcēdens.antecedēs
patet:triduo anima xpi fuit separata a suo corpore/et
ipsum nō infcmauit:aliquin non fuisset mortuus in tri
duo cōtra articulum fidei:nec corpus illud fuit in cadā
uere infcmabat vel aliqua alia:t si alia/nō impedit,ꝓ
positum cum non sit rationalis:t tamē adhuc corꝑ xpi
fuit in triduo a verbo assumptus,qđ cū semel assumpsit
nunq dereliquit sm Aug.Damascenū,t omnes quo ad
partes essentiales. ¶Hanc argumēto respondere cona
tur dicētes q corꝑ christi fuit assumptū a verbo ꝓpter
ordinē quē habebat ad animam rationalē:sicut materia
ad propriā formā t ad totā naturā humanā que est natu
ra rationalis tanq pars ad totum:t sic non est simile de
alijs naturis nō rationabilibus nō habētibꝰ similē habi
tudinē ad animā. ¶Hec euasio est nulla realr:semp enī
habetur q verbum fuit vnitum corpori qđ nō erat ratio
nale in triduo:nec vlla est apparens solutio/ꝫ solum so
phistica euasio. Iste gabriel hāc positionē defendens di
cit:si gra vnionis tolleret ab anima:non tm anima/sed
corpus etiā in sepulchro fuisset derelictum:subiungens:
ne illud videat esse confictum placet adducere xba Ale
xādri parte.iij.q.xi.tc.dico illā cōditionalē impossibilē.
poterat gra vnionis tolli ab aīa mānēte vnione ad corꝑ.
vna cū nō essentialiter depēdeat ab altera:testimonium
Alexādri est nullū nisi sūum dictū probet.dicit Alexan
der sicī triduo mortis vniebat diuinitas corpori medi
te anime/quus etiā esset separata a corpore:nam aīa ex
quo vnit corpori relinquit in corpore dispositionē que re
manet i corpore separata aīa ab ipso:t illa dispositio est
ipsius anime sicut effectus quidā:t ꝓpter hoc quecunq
fit per illā dispositionē vel mediāte illa sit mediāte ani
ma:quia mediāte effectu anime tāq sue cause proxime.
Et per longum declarat in fine subdens:in corpore iesu
christi manet dispositio ad diuinā vnionē separata aīa:ꝑ
quā dispositionē manet vnio corporis ad deitatē.q ālz
materia sortit ꝓprietatē a dispositione sue forme.t anima
christi separata a corpore illud qđ ex aīa erat in cor
pore:sed impressum fuit meditū vel dispositio vnionis cor
poris ad diuinitatē.qđ sic intelligendum puto q ꝓpter
illā impressionē vel dispositionē in corpore derelictā ipsius
depēdebat ad animā tanq ad formā ad quā naturaliter
inclinabat:t ꝑ eā ad suppositū anime qđ est xbum:non
q illa impressio fuerit gra vnionis/nec illā immediate
vnitum fuerit xbo.ſz q ꝑ illā immediate depēdebat ad
animā:licet separatā t mediāte anima ꝙ gratiā vnionis
anime mediate ad xbum.Et cum consequēter arguitur:
non refert q prius vnita fuit anime rationali:negat.Et
similiter negat q verbum alia vnione vniuerit sibi ani
mā t alia carnē:sed eadem gratia vnionis vniuit sibi ani
mā t carnē t totā naturā humanā:nā sicut vna gra exi
stēte in aīa beati Petri in celo acceptat pluueres suos:
siue corporis remunerādi ad gloriā:que est quedā vnio
gratuita:t nisi aīa Petri informet non acceptarent eī
reliquie ad gloriā:tot venias dicit sanctꝰ t beatꝰ sm co
pus t animā licet diuersimode.Ita in ꝓposito:propter
gratiā vnionis i aīa xpi corpus separatū fuit hypostati
ce verbo vnitum.Dico hic:multa tā ab isto q ab Alexā
dro dicta respuenda:falsum est dictum q vniebat corpo
ri meditate aīa:cum ꝙ anime non vniret posset corpori
vnirinec rediret aliqua dispositio in corpore ad hoc tāq
effect anime. Insup:si illa dispositio rediret t sufficere
ret dato q deus animā annihilaret:verbū potest assume
re corpus t non mediāte aīa:q aīa non est de gra vnio
nis/vt in questione sequēte loquar.Falsum est insup q
non potest verbū prius vnire corpori absq hoc q fuerit
anime vnitum. ¶Secō argumētor.sic ad eādem cōclu
sionem non est magis determinata natura irrationalis ad
ꝑsonā suppositum q natura rationalis:q nō suppoſi
tat perfectius naturā suā q suppositum rationale:ſz vir
tute diuina natura rationalis suppositat supposito diui
no:ergo irrationalis vel non rationalis negatiue:suppo
sitari potest. ¶Tertio sic:deus potest assumere in vnio
nē sibi omne illud qđ non implicat:sed brutum vel natu
rā non irrationalē assumi a verbo non implicat:igitur.
Propter hec ergo dico:verbum diuinū potest assumere
omnē naturā creatā in aliquā vnionē:naturā supposita
bilē in vnitatē suppositi:t naturā personalē in vnitatē
persone/t alias naturas in alias vniones.Ulterius po
test sibi vnire naturā sm talē denominationē:qualē ha
bere vel dare potest natura assumpta. ¶Contra hāc cō
clusionē obijcit sic:ex ea sequit possibilitas huiꝰ cōclu
sionis:deus est asinus:t omnis asinꝰ est animal stolidū.
ḡ deꝰ est aīal stolidū. ¶Secō:sequit q hec est possibilis:
aliqs comedet serpentem.p:ponēdo q xbū assumat cibū
assumptū:ſz ista sunt inconuenientia:igit. ¶Ad primū cō
cedo possibilitatē illius:deus est asinus:deus ꝫ longas
aures.sed nego hāc:omnis asinus est animal stolidum:
capiendo ly asinus cōnotatiue:in illo casu asinus ille es
set omne sciens. ¶Ad secm illatum dicit q ipsum non
est incōuenies sm diuersas naturas quēadmodum idem
generat se. ¶Tertio obijcit:ex ista cōclusione sequit q
deus potest assumere naturā que nescit se esse assumptā
qđ videt inconuenies.ꝓsequitia est clara. ¶Quarto sic.
sequit q deus pctm potest assumere:t sic deus peccat ꝙ
cōmunicationē idiomatū.q sequat patet:omnē naturā
creatā deꝰ potest assumere:q non est potior ratio deum
natura q̄ de qualibet:igit. ¶Ad tertium cōcedo illatū:
ipsum erat verū in triduo:corpus xpi fuit assumptum in
triduo:t corpus hoc nesciebat:vel ignorabat ignorātia
pure negationis. ¶Ad quartū:cōcedo cōclusionē pro vt
ꝓpenit de virtute sermonis:q quacūq entitate data q̄
est pctm:ipsa potest poni extra subiectum:t tūc non erit
pctm.sed deus non potest assumere peccatū. ¶Contra:
deus potest assumere eccum vel odyatum in aliquo mē
bro:t talia sunt pctā in natura:sēdo physicorū. ¶Respō
deꝰ:negatur de pctō pro vt ipsum dicit culpā:nonstra au
tē t huiusmodi potest assumere:sed inconuenies est:t per
consequens impossibile q deus assumat pctm t peccet.
¶Sed cōtra hoc obijcit:socrates potest facere pctm:t
si deus non potest facere pctm t peccare:sequit q socra
tes potest aliqđ facere qđ non potest facere deus. ¶Re
spondeꝰ:concedendo illas premissas/t negādo cōclusio
nē illatā:solū concludendum est:aliqualiter potest facere
socrates qualiter nō potest facere deus:qđ est verum:q
oblique t male agere potest/t deus nō potest taliter age
re.t hoc nō arguit potentia in socrate t impotentia in deo:
sed summā perfectionē in deo/t defectibilitatē in socra
te.Cū hoc autē stat:quācūq rē socrates potest partialr
ꝑducere:illā potest deus partialiter ꝑducere t se so
lo ꝑducere. ¶Quinto obijcit:deus nō potest assumere
albedinē in vnitatē suppositi vel ꝑsone:ergo nulla rē po
test assimere in vnitatē ꝑsone.tenet cōsequētia,equalis
est ratio in oīb,antecedens patet:albedo non est sup
positabilis. ¶Sexto sic:si deus assumat albedinē/non
erit albus:t si sic:nulla denominationē potest dare deo:t
quicqd a deo assumit potest dare denominationē aliquā
ei.assumptum p:zmhi cēs est album nisi qđ in se hz albe
dinē sufficiētē denominare totū:vel hz naturā albā assum
ptā:quoꝝ neutrum in ꝓposito contingit. ¶Ad quintuꝫ
cōcedo:deus non potest assumere albedinē in vnitatem
suppositi.albedo cū non sit suppositabilis:nā ad hoc q
aliquid sit suppositabile requirē q ipsum sibi relictū po
test esse suppositum:t in distinctione precedenti dixim
potest tamē assumere albedinē in vnitatē nature. ¶Ad
sextū:trādeat q.deus non erit albus:albedo tamē potest
dare ei aliquā denominationē:deus dicet sustētās albe
dinē. ¶Septimo opponit:angelus non potest esse asi
nus:ergo nec deus est asinus. ¶Octauo:in deo nō differ
runt velle t posse,ſz deus nolunt esse asinus:ergo non po
test esse asinus in illo casu. ¶Ad septimum nego ante
cedēs cōnotatiue captis terminis.p:ſz deus assumeret
asinū t angelū. ¶Ad octauum dicit:cōsequētia est nul
la.Unū est hic q memorie dabis:imprudens est argues
in schola publica inferēs coā laicos multitudine tales
cōclusiones:deus potest esse vacca/t assumere stramina:
t tunc se comedet.vel si assumat murē t caseum:inferen
do idem rodit serpentem.assimēdo caloꝝ t frigus contra
riabit sibi ꝑpsi:deus est bos:deus est serpēs:t ita de mul
tis conclusionib quas intulimus ꝙ intelligētibus.ra
tio quare iste est imprudens:ꝓtinus ingeniosus respon
dens cōcedet cōcedenda:t tunc arguēs stabit confusus
tātum. Secō impertium vulgus scādalizatur:de talib
deus punit:concedat possibilis:deus peccat:impossibi
lis:t sic hec deus errat:deus decipit:licet in insolubilib
pro talib ego errorēs decipior potest esse difficultas in
qua in presentiarū non immorabor:q assensus istoꝝ non
est falsus t sic hec deus dānat:ratione culpe negabit.

Ecūdo circa hāc distinctionē que
ritur:an deus potest assumere na
turā rationalē nō fruētē deo. Hec
questio mota est nō tanq difficul
tatē habens:sed ꝓpter Henricum
gandēsem t aliquos alios simstre
opinātes in hac parte. ¶Pro q̄
stionis solutione ponūtur conclu
siones sequētes. Prima est:
deus potest assumere naturā non fruentē deo:hec sequit
ex questione precedēti. ¶Secūda ꝓclusio:deus potest as
sumere naturā rationalē non fruētē deo,ꝓbatur hec con
clusio:deus potest assumere parvulū in cunabulis ratio
nis incapacē in potētia ꝓpinqua:talis natura assumpta
nō fruit deo.p:ipsa nō cognoscit deū:modo voluntas nō
fertur in incognitū. ¶Tertia ꝓclusio:deꝰ potest capere
hominē adultum rōnis capacē i potētia ꝓpinqua absq
hoc q fruatur deo,ꝓbatio huius conclusionis:deus po
test facere prius sine posteriore:potissimum accidentaliter
contingibile:sed fruitio est posterior:tēpore vel natu
ra volūtate adulta:ergo potest ꝑducere prius non pro
ducēdo posterius:t ex hac probatione sequit. ¶Quar-

ta conclusio:aliquis assumptus potest intuitive vel abstractive cognoscere deum absq; hoc q̄ fruatur deo.ꝑbatio est ex dictis:fruitio est posterior notitia/nec essentialiter dep̄det a notitia:ergo deus potest ꝓcurrere sua influctu generali ad ꝓductionem notitie absq; hoc q̄ cōcurrat ad ꝓductionem fruitionis. ¶Quinta conclusio: deus potest assimere creaturā rationalē sine gr̄a.hec cōclusio ꝓbat sicut precedētes:z ex eodē cōtextu lectur. ¶Cōtra secūdam conclusionē z duas sequētes argumentor sic:q̄ vnionē nature rationalis ad v̄bum deus est presens:ergo immutat potentiā. ¶Rndet q̄ nullus est color in hoc argumēto.Iz esti de⁹ sit presens entitatiue:nō tñ obiectiue q̄ materia est ita presens visui sicut albedo eius in eucharistia corpus x̄pi est presens sacerdoti entitatiue:nō autē obiectiue ideo cōtingēter agit ad extra:q̄ pōt esse presens entitatiue:sicut de facto est presens cuilibet rei:z tñ non oportet q̄ agat ad posterius:ergo pōt nō agere ad notitiā dei:z dato q̄ agat ad notitiā dei:ꝑ test non agere ad fruitionē dei:sic etiā potest influere ad fruitionē dei/absq; hoc q̄ influat ad notitiam dep̄dēs est posterius fm legē cōmunē:nō est autē necesse esse posterius si de⁹ voluerit oppositū. ¶Sēdo cōtra ea sūt argumēta:minor est vnio dei ad mētē rationalē ꝑ habitū gloriē/q̄ fm vnionē ad suppositū:sed impossibile est q̄ de⁹ vniat mētī fm habitū glorie z mens rationalis nō fruat eo:q̄ impossibile est q̄ ds sit beatus z non fruat deo.

¶Tertio:q̄ō assimit ad actuz primū essendi alicui⁹ supp̄positi diuini assimit ad actū fm fruēdi:q̄ frui z esse idez sunt in deo:ꝙ natura rationalis vnita deo assimitur ad actū primum essendi diuini suppositi:igit. ¶Quarto:si mens rationalis assumpta a deo nō necessario frueretur ipsa:sed posset nō frui:sequeret q̄ idem suppositū diuinū frueret z nō frueret:frueret q̄ diuinum:nō frueret q̄ humanum. ¶Secūdum argumentum tāgit:vtrum eorum sit acceptabilius:assumi a verbo z nunq̄ frui:an esse beatum z nō esse assumptum:Ego ꝓ me secundum eligerē: sed vtrūq; simul ꝓstat alterutri. Ex illo patet q̄ mai. z est negāda.Ad minorē dico:anima potest esse beata per notitiam intuitivam dei que est beatitudo sine fruitione. sed nō potest esse complete beata sine fruitione.sed ex illo nullo modo concluditur q̄ necesse est creaturam rationalem a verbo assumptam illo actualiter frui. ¶Certum argumentum concludit q̄ impossibile est q̄ christ⁹ non fruatur fm naturam diuini suppositi:fruitio eñ increata verbi est necessaria:z licet nature assumpte cōmunicetur per communicationē idiomatum esse deum:nō est necesse q̄ esse secundum scz fruitio ei communicetur.

¶Ad vltimum dico q̄ est bene possibile q̄ christus de necessitate fruatur deo scōm esse diuinum:z secūdum esse humanum contingenter fruatur deo. ¶Contra quintā conclusionem argumentor primo.impossibile est q̄ deus assimat naturam que non sit accepta:sicut impossibile est diuinum suppositum non esse dilectum a deo:sed impossibile est q̄ natura sit grata z a deo accepta sine gratia z a deo accepta sine gratia. ¶Secundo:gratia z culpa priuatiue opponūtur circa natūā rationalem:z per consequens vno non inexistente necessario alterū inest: sicut oculo inest necessario visus vel cecitas:sed deus nō potest assumere rationalem creaturā cum culpa ex questione precedenti. ¶Ad primū dicitur:natura potest assumi z nō esse deo grata:ꝓz de creatura irrationali ex q̄stione precedenti. ¶Secundo ad minorem dicitur:natura potest esse accepta a deo sine gr̄a et inherēte. ¶Ad secundum dicitur:gratia z culpa non opponuntur priuative:potest dari homo in puris naturalibus sine gratia et culpa:licet non detur de facto aliquis homo sine gratia vel culpa:deus potest remittere nunc culpam mortalem in socrate non infundēdo gratiam.concedo tamē q̄ de⁹ non potest capere creaturā cum culpa:quecūq; fuerit illa/originalis vel venialis:potest tamē capere hominem remittendo ei suam culpā. ¶Cōtra illud argumētor sic. Eliceat socrates vnum actum quem de necessitate committat per tēpus:deus potest remittere socrati illam culpam vel illum actum in ratione culpe:z cum hoc assumere socratē illum actū continuatē. Confirmat hec ratio: deus potest assimere Platonē habentē illud velle:volo capere hoc clāculum:demonstrādo tunicā vicini sui.patet:deus potest dare Platoni dominum illius tunice.

¶Rndet ad rationes mḡi ꝓcludunt:non tamē ego quin deus potest assumere hominē sine culpa.z quādo facit q̄ actus assimēdi nō erit culpa:tunc illum assimere potest/z non aliter.sed quia aliqui incircumcisis labijs ꝓcedunt q̄ deus peccatorē potest assimere in sensu composito z deus potest peccare ꝓpterea paulisper insisto.Et ad hoc ꝓtenditur pro illo:deus potest in hoc instāti assimere Socratem:sit hoc vltimus instans nō esse peccati in Socrate:z non est necesse q̄ deus desinat assimere immediate post hoc.Socratem:igitur. ¶Rndetur negando minorem z consequenter concedo q̄ homo assumptus non potest omittere culpabiliter/nec faliter/nec aliquod tale concedo quod est culpa z culpe vestigium:quemadmodum est falli z decipi:vel saltem in deo est deordinatum:secus est de illo quod est conditio nature. ¶Tertio argumentantur sic:minor est vnio persone ad naturam in gloria q̄ in persona:sed non potest vniri in gloria sine gratia:ergo natura non potest vniri verbo sine gratia. ¶Quarto sic:ꝓssibile est q̄ aliqua forma sit in subiecto sine dispositiōe ꝓxima vel medio dispositos:sed gratia est medium dispositum nature ad vnionē q̄ vnio est summa gratia fm Augustinū de trini.c.xiv. z superius allegauimus. ¶Ad tertium dico: q̄ aliquis potest esse beatus sine gratia de potentia dei:siue beatus actue concurrit ad suam beatitatē siue non/nō refert. deus eñ potest supplere causalitatem gratie z tantū iuuare naturam ad cooperādum sicut gratia iuuat. ¶Ad quartum dico:q̄ maior est falsa:deus enim potest facere formam subtantialem vel accidentalem informare suū subiectum/vel perfectibile sine dispositione ꝓxima.si forma ignis informet potentiam calidam:deus potest calorem tollere relinquendo actum in potentia. Alteriusdi co:q̄ gratia non est medium ad vnionē requisitū.illa auctoritas Augustini non intelligit de gratia gratum facies:sed intelligitur de maxima gratia:q̄ gratissime ex liberalitate dei z eius charitate humano generi communicata. ¶Ex istis ꝓz q̄ verbum potest rationalē creaturā non fruētē deo nec habētē gratiā assumere. Aliqui se fatigāt de triplici gratia in christo.dicūt eñ q̄ quedam est gr̄a singularis persone:que est gr̄a gratum faciēs:de qua posthac. xiij. dist.loquemur:sed a est gr̄a capitis:q̄ est caput ecclesie fm illud ad Ephe.i.ipsum dedit caput supra omnē ecclesiam:quod est corpus eius.z Augusti. ad bardanum:in christo habitat omnis plenitudo gratie sicut in capite omnis sensus. Tertium ponunt gratiā vnionis:que dispont ad hanc vnionem ex parte viatis scōm Alexādrum quest.xij.partis tertie. Ista gratia non est alia q̄ deifformitas vel diuina assimilatio:q̄ iste Gabriel dicit esse abs:lutū vel relatio qua vnit̄ humanitas v̄bo nō pone talē relationē.ꝓz ex dictis. Secundo:z tale absolutū vnitēs est manens:nec opz itelligere gr̄az vnionis vt isti viri intelligūt:sed solum de gratuita charitate dei vt supra diximus ad auctoritatē Augustini.xiij. de trinita.

Tertio queritur:vtrum organisatio z carnis x̄pi plasmatio verbi incarnationē precesserūt. In hac questione ponā primo preambula ad questionis elucidationē. Secōdo ꝓclusiones respōdebo.z ꝓpter ꝓclusiones paucis insistabo. ¶Dico primo expeditione scito q̄ quatuor ad incarnationē ocurrūt. Quorum sunt trāsiatio materie debite ad gestationis locum in virginali vtero. Secūi sunt corporis x̄pi fabricatio z plasmatio. Tertium siatio seu aīe infusio. Quartum vnio siue assumptio siati in suppositi vnitatē. In formatione corporis hominis duplex motus cōcurrit.s.localis z alterationis:localis quo materia corporis transfert ad locum generationi depurati:puta ad femine matricē.etiā est materie cōdensatio in matrice:q̄ non fit sine motu locali.partes nāq; rei cōdensate innorē locum occupāt q̄ prius:z q̄ fit approximationē priorē locū partialiter mutāt. Secōdo cōcurrit motus alterationis qua materia in loco debito alteratur z dispōnē dis formiter fm organoꝝ z partium heterogenearum diuersitatē ad formē vltime suscipiendē. Illa dispositio q̄ multas fit alterationes ꝓximas:z ad diuersas formas accidentales/z aliquas substātiales:donec materia dispōnatur ad introductionē formē vltime a natura intēte principaliter:fm q̄ dici solet q̄ fetus primo viuit vita vegetatiua:postea sensitiua:agēs z dispones materiā z vltimā formā introducēs:ꝓtoz sibi incōpossibilē corrūpit: sicut calor corūpit frigus vt caloꝛ inducat. In animatione ꝓducit aīa intellectiua a deo quādo corpus est sufficiēter organisatum.vnio autē animati corporis cū verbo est ipsa verbi incarnatio. ¶Secōdo scito q̄ duplex est ꝓioritas vel ordo vt ad ꝓpositum sufficit:vnus est ordo tēporis vel instātis:quēadmodum est inter patrē z creaturis z suum filium. Alt⁹ est ordo nature vel prioritas z posteritas nature:z est inter illa quoꝝ vnū aliud ꝓsupponit z ab eo dependet:siue sequat tēpore siue non.hoc modo stat dare duo eterna a/z b/z tamē a est prius natura ipso b.vt si mundus fuisset ab eterno vt putauit Aristo.z est deo possibile:radius solis vel lumen solis in aliqua parte sui orbis fuisset ita cito sicut sol. ¶Dis ꝓmissis pono duas ꝓclusiones questioni respōsiuas. Quarū ꝓma est:inter motū vel mutationē materie ad locū debitū/corporis plasmationē/siationē/z siati assumptionē fuit ordo nature in incarnatione verbi. ꝓbatio:ꝓsonalis assumptio siati ꝓsupponit siationē/z siatio corporis plasmationē:z plasmatio corporis locū quentēs in quo plasmati est:z hoc naturaliter loquēdo z de cōmuni lege quā vecuit hic seruare. ¶Sēd aunter hec q̄tuor nullī erat ordo tēporis vel instāti.ꝓbat hec ꝓclusio:q̄ antēq̄ virgo ꝓsenti dies angelo:Ecce ancilla dñi fiat mihi fm verbū tuū:nō videt fuisse aliqua opatio specialis ad incarnationē:ita ī instāti terminate v̄ba oīa hec completa sunt. Qz eñ siatio non ꝓcessit incarnationē:ꝓz rōne:q̄ si corpus x̄pi fuisset ī aliquo tēpore vel instāti z nō assumptū:fuisset ī sua ꝓsonalitate subsistēs/z fuisset ꝓsona ante eī assumptionē:ita hoc est falsum:q̄ illo dato diua virgo nō fuisset mater dei:nō eñ genuisset deū:ita illū purū hominē.ꝓsequēs est error Nestorij:ꝓtra quē dicit Damascenus q̄ diua virgo nunq̄ fuit mater dei/sed mater dei ad hoc magister August. introducit de fide ad petrū diacōnū. Firmissime tene z nullatenꝰ dubites nō carnē ꝓ sine diuinitate ꝓceptā in vtero virginis puellē ꝓcipere z v̄bi:ꝙ ipsius verbū deū sue carnis acceptione cōceptū: ipsamq; carnē verbi incarnatione cōceptā:z magister iii vlti.c.xl̄e introducit.z hz siatio ꝓbē nō precessisse tēpore incarnationē v̄bi.nō ita facile cōuincit q̄ materie delatio z ꝓparatio ad siationē fuerit in eodē instāti cū animationē:ita totū est ponēdū fuisse in eodē instanti.cū oīa fuerit facta ꝓcessiui spūsancti operatione. Quid eñ mirum si hec quatuor fuerūt facta in eodem instanti:sicut in ꝓmo Adā(q̄ nō successiue ꝓducebat)cui⁹ corꝓ subito ꝓduc batur z mox inspirabat spiraculū vite:similiter in Euam illo instāti quo corrupta est fouea lumbi.z coste Ade:plasmatū est corꝓ Eue.vñ Joā. Damasc. lib.iij.c.ij. sic inqt. Post igit cōsensum beate virginis spiritussanct⁹ supueniet in eā ut ita sermonē:z paulo post cōstruxit sibi spūsps ex casthis/z purissimis sanguinib⁹ carnē siatā aīa rationali z intellectuali animatus nostre cōspirationis:nō cū semine:ꝙ cōdito ab opere ꝙ spiritū sanctū:nō paulatim ꝙ addita/nec explera figuratiue/vno cōtextu absoluto. Ex hoc ꝓz q̄ non est alius ordo tēporis ī tex quatuor q̄ ponunt in alios hoīm generationē:z ꝓpterea aliq(z min⁹ pudēter)dixerūt x̄pm fuisse pu⁹ animatū Joāne baptista: fundantes se in dicto Joānis baptiste.q̄ post me venit.ꝙ nascēdo ante me fact⁹ est ꝓ siationē. Et in quedā sermone dicit:q̄n exultauit in utero nēdum erat ꝓpus vite/z iā erat siatū corꝓ x̄pi. Illud eñ est improbabile:q̄n x̄pus mēse sexto post Joānē cōcept⁹ est:modo spatio sex mensiū nō deseret siatio in multere:ergo a fortiore nō tñ tardat ī masculi.dictū Joānis aliter ergo est exponēdum: x̄pus venit post Joānē tēpore:saltē fm esse x̄pi tante Joānē fact⁹ est dignitate:vel pu⁹ erat:q̄ dixit antēq̄ Abraha fieret ego sum:fm diuinitatē. Ad aliud nōdū inerat ipsis vite z potestas respirādi:q̄ nascēdo tūc acꝑit homo ꝓmo cōmunē aerē. ¶Cōtra hāc cōclusionē obijcitur ꝙbādo q̄ verbū nō est incarnatū in instāti termināte illa verba:Ecce ancilla dñi:fiat mihi fm v̄bū tuum:z hec sic:auctoritate Aug. lib.de trini.z in lib.lxxiij. questionū:z sup Joānē vbi legit Joānes.ij. Soluite tēplū hoc:z in trib⁹ die⁹ excitabo illud:dixerūt ergo iudei:sexaginta annis edificatū est hoc tēplū:z in tribus dieb⁹ excitabis illud:vbi Augustin. inquit.numerus perfectionē diuini corporis cōcinit:q̄ vt dicūt phy sici tot dieb⁹ forma humani corporis ꝓficit. Secōdo ex cōclusione z veritate certissima innata:sequit q̄ corpus christi māsit diutius animatū in virgineo vtero q̄ alioꝝ hominum corpora.ꝓz:q̄ conceptus erat de spū sancto.viij.kalēdas Aprilis:z natus est extra vterū.viij kalendas Januarij:z per consequens mansit nouē mēses integros. corpus animatus in vtero virgineo.corpora autē in vteris aliaꝝ mulierum non manent ita diu animata. ¶Rndetur Augustini. intelligit q̄ successiue sexaginta diebus curriculo augmentatum est illud corpus:q̄ in principio conceptionis tam tenuis z parua erat illis materia(vt dicit magister vlti. c.dist.sequēti)z humano visui vix potest ꝓbisci:dieb⁹ autē quos Augu. memorat perfecta est/z notabilis facta. ¶Ad aliud argumētū:ꝓcedo q̄ diutius stetit corꝓ x̄pi siatum in utero virgineo q̄ alioꝝ hoīm corpora animata:alioꝝ eñ hominū corpora successiue z naturaliter dis ponuntur:sed tarda molimina nescit spiritus sancti gratia:corpus christi compegit subito:z licet corpus animatum z incarnatum diutius stetit in utero virgineo q̄ corpora animata alioꝝ:tamen materia non stetit diutius in uteromulier enim dicitur communiter cōcipere quādo semen generationi aptum primo suscipit:z licet variis tēporib⁹ humani fet⁹ q̄ alioꝝ butoꝝ maternos uteros egrediant:communiter tamē nouē mēsibus stant in utero materno:z sic stetit christus in utero virgineo.

¶Sed contra ista argumẽtor:ex dictis sequit̃ q̃ corp⁹ christi erat animatũ in multo minori quãtitate q̃ altoriũ hominũ corpora.¶Preterea corpus xp̃i nõ poterat augeri in vtero materno nec aliquod aliud corpus:q; hoc ne ret susceptẽdo alimẽtum p̃ umbilicũ:ꝫ illo vsq; partes superiores nõ augebunt.cibus eñ est corpus graue:ꝛ nõ ascẽdit naturaliter.¶Ad primum:cedo q̃ corpus christi fuit animatũ in minori quãtitate q̃ aliox hominum corpora:ꝫ non oportet de prima materia:tãtum eñ christi fere virginis sanguinis captũ est quãtũ pro corpore plasmãdo sufficiebat. ¶Scõm argumẽtum est nullum:cui⁹ assimit̃ p̃ os:ꝛ tamẽ caput hominis auget:virtus attractiua animalis ad se trahit cibus quẽ retinet quo ad purum/impurum segregãdo:quare hoc nõ est mirãdum de alimẽto p̃ umbilicũ suscepto.Et p̃ amplius in arbore: in cuius trunco suscipit alimẽtum p̃ radices:ꝛ in arbore euersa:si homo suspẽdatur:ꝛ ministret ei cibus p̃ os/adhuc aletur:ꝛ eodẽ modo p̃ inferiora:ꝫ nõ ita bene ꝛ diu. ¶Tertio obijcit;pbãdo q̃ corpus xp̃i nõ est plasmatũ ex sanguine virginis:dicit eñ apostolus ad Rom̃.i.q̃ factus est ex semine Dauid sm̃ carnẽ.¶Quarto sic.Si scõa conclusio cum dictis esset vera:sequereꝛ q̃ sanguis a varijs partibus corporis virginei mouereꝛ ad matricẽ subito:ꝛ p̃ consequẽs motus fieret in instãti:contra Aristotelẽ.iij.ꝛ.iiij.physicox.Si dicas sicut dicẽdum est:erit mutatio subita ꝛ instãtanea:tunc in eodem instanti sanguis est in termino ad quẽ:in termino a quo ꝛ in medio: q; q̃ mouet in instanti est in illis tribus locis:ꝛ quãdocũq; est in termino a quo/est sanguis:ergo in pmo instãti quo erat in matrice adhuc materia erat sub forma sanguinis:modo sanguis non est animatus.¶Ad tertium: dico q̃ dictum apostoli stat cum dicto Damasceni.semẽ vocat̃ principium materiale de quo res generat̃:modo purus sanguis venarum Marie in proposito erat huius modi:ꝛ cum aliox hominum corpora ex sanguine,ꝛ menstruo impurion conflẽtur:cõsequẽs est corpus christi ex purissima materia fuisse cõflatum.¶Ad quartum respõdetur:in instãti quo primo erat materia in matrice diue ✠gnis:nulla materia erat organisata ꝛ informata anima intellectiua:ꝛ totum assimptum a verbo:ꝛ erat primum instãs nõ esse sanguinis:ꝛ poterat esse in medio ꝛ in matrice simul ꝛ semel/ꝛ in termino a quo.ꝛ hoc patz de gratia simplici posito in vacuo q̃ muteẽ in instãti:ꝛ clarius pz:si virtus angelus faciat vnam circuitionẽ circa corp⁹ sphericum vel circulare in instanti simul est cuz termino a quo ꝛ termino ad quẽ ꝛ in medio instanti simultate instantanea:ꝛ nego q̃ in quocũq; instanti materia fuit in termino a quo q̃ erat sub forma sanguinis:immo in instanti quo primo est in matrice potest esse in termino a quo:ꝛ in illo non est sub forma sanguinis.Illud instans est vltimuz instans in quo materia est in termino a quo: sed non est vltimum instans in quo est sub forma sanguinis:q; tale non datur/cum primum instans esse animationis detur.Hec sanguis dicitur esse materia corporis xp̃i:eo q̃ sanguis compositionẽ sui corporis ingrediat:ꝫ q̃ erat materia sanguinis est materia corporis christi:ꝛ q; de varijs locis fluebat sanguis vtitur sanguin⁹ in plurali Damascenus.mutatio exhibita materie potest esse siue p̃ plenum siue q̃ aliud corpus subito cederet.potest esse etiam in termino ad quẽ non transeundo p̃ medium/si deus voluisset.corpus christi incipit esse sub speciebus panis ꝛ vini in instanti terminante verba consecrationis:nec monetur vel mutat̃ p̃ medium.quedã dorum factum est(qui hoc miraculo se egit)deus nouit. certum est nobis q̃ subito corpus christi est incarnatuz: licet quelibet parum partium sit nobis dubia:materia non mutabatur per medium/vel mutabatur p̃ medium alio corpore cedẽte/vel mouebatur p̃ plenum aliud corpus penetrando.Sepicule eñ distinctiua est ligda vtra tuis parte principali anciput.

In distinctione tertia magister loquitur de virginis sanctificatione: ꝛ in.c.iij.dicit q̃ christus non fuit decimatus in Abrahã sicut Leui. ¶Circa hanc materiam propositionabiliter tria inquirã. Primo: an christifera virgo fuerit in peccato originali cõceptꝛ:an nata in rerum natura sancta.Secundo inquiram(ꝫ ipsa non fuerit in originali noxa cõcepta)an ipsa poterat in ea fletisse p̃ vnum precise instans. Tertio circa corpus christi ꝛ eius decimationẽ inquirã.¶Primo ergo quero:an christifera virgo concepta fuerit sancta. Explicabo duos terminos i questione positos:postea p̃ conclusiones respondurus ad questionẽ.Duplex est conceptio:quedam carnis que fit in semine communicationeq̃ dicitur concepto semine/q̃ animationẽ precedit tẽpore ex questione precedẽti.Alia est cõceptio in fetus animationeq̃ est cõceptio hominis vel natiuitas in rerum natura:sm̃ illud Matth.q̃ natum est in ea de spiritu sancto est.Alia est natiuitas extra vterum in aurã:ꝛ est vocata natiuitas apud vulgus.¶Sãctitas multifariã accipitur.vno modo ,p omni illo q̃ a ,pphanis separatur ꝛ cultui diuino mãcipat̃ siue fuerit animatum siue inanimatum:vt Exod.iij.assimpto vncticnis oleo vnges tabernaculum cũ vasis suis vt sanctificẽtur altare olocausti ꝛ oĩa vasa eius/labrum cũ base sua:olauinctionis oleo consecrabis/vt sint sancta sanctox.¶Scõo modo accipitur sanctitas pro illo qui est peccati expers ꝛ potest peccare:ꝛ sic capitur.i.ad Thessa.iiij.nõ vocauit nos dominus in immunditiam:ꝫ in sanctificatione.¶Sanctitas tertio modo capit̃ pro abstinentia a venerijs:eꝛ hoc reddit hoies sanctos.Hoc tertio modo capit̃ Exod,xix. vbi ꝺcipit Moy si sanctificare populũ;vade inqt sanctifica ea pplm hodie ꝛ eras/ꝛ lauẽt vestimẽta:vbi glo.dicit q̃ sanctificatio illa erat abstinentia a mulieribus. Simile punit Reg.xxi.legimus:vbi cuz quereretur a Dauide si mundi sunt pueri/maxime a mulieribus.Respondit Dauid.Et si de mulieribus agitur:continuimus ab heri et nudiustertius:ꝛ sunt vasa puerorum sancta.

¶Quarto modo accipitur sanctitas pro confirmatione in bono:ꝛ sic dicitur sanctum/quia firmum:sm̃ illud Psalm̃.Quis requiescet in monte sancto tuo/immocens manibus ꝛc.Sermo est potissimum de sanctitate secũdo modo:ꝛ loquimur de conceptione secundo modo.

¶His vocabulis explicatis pono quinq; conclusiones questioni respõsiuas.Prima est:deus poterat preseruare beatam virginem ne vnq̃ fuisset concepta in culpa:ꝛ eam preseruare vt fuisset concepta sancta.Secunda conclusio:diua virgo nata est sancta extra vterũ.Tertia cõclusio:decuit deum preseruasse christiferam virginem ne vnq̃ fuisset per vnuz instans in originali peccato. Quarta conclusio:ita factum est q̃ dua virgo non est in originali peccato concepta:sed ipsa est concepta sctã.Quinta conclusio:diua virgo nunq̃ peccauit ne venialr̃ qdẽ. ¶Prima conclusio probatur:beata virgo semel fuit in vita sancta:ꝛ qualitercunq; in vita deus poterat fecisse eam tota vita sua:igitur.Secundo arguitur ad idem: Adam non est conceptus in peccato nec Eua:ergo beata virgo poterat concipi sine peccato.

¶Scõa conclusio ꝓbãt;ecclesia celebrat natiuitatẽ diue virginis:ergo ipsa est nata sancta. Preterea:ita erat de Joãne ꝛ Hieremia:vt patet Hiereñ.i.ꝛ Luc.i.ergo a fortiore ita est de virgine. ¶Tertia cõclusio ꝓbat̃:Adã est ,pductus sine petõ:ꝛ similiter Eua:sed nõ decuit Euã primã matrẽ cõcipi ꝛ ,pduci sine petõ/ꝛ virginẽ concipi in peccato.Scõo sic:diua virgo est regina celi ꝛ imperatrix orbis:ergo nec decuit virginẽ in peccato nasci:cum imperatrix augusta est absoluta a cõmunib⁹ penalibus/ vt assiserus fecit in hester.¶Quarta conclusio ꝓbat̃ auctoritate Aug.in libro de natura ꝛ gra.c.viij.Excepta inquit sancta virgine Maria de qua ,pter honorẽ domini nullã prorsus cũ de peccatis agit habere volo questionẽ.Nõ valet responsio Biego,arrimeñ.dicẽtis illic esse sermonẽ de actuali petõicuz vniuersal̃ loquat̃ Augustinum̃ de virgine.Si mille auctoritates vniuersales oppositum dicere videãtur;hec vna specialis omnes specificat ꝛ exponit:sicut in materia rescriptox generali speciale derogat:ꝛ i modo loquẽdi ꝛ expositox hec est regula cõmunis. Idẽ tenuit noster Richardus in quodã sermone de hac materia habito:hoc est de conceptione: quẽ alter cõterraneus cõiuẽtib⁹ oculis sequutus est in hac distinctione:ꝛ in.xvij.dist.huius:sed Joãnes neapolitanus dicit nõ est credẽdum ei quãdo cõtradicit scripturę. hoc cõclusum est in cõcilio Basiliẽsi.Sed dicit Antoninus cõcilium Basiliẽse peperit basiliscũ.hoc non valet: iste Antoninus fuit ordinis predicatorũ:ꝛ a paucis annis retroactis multum solet resistere illi determinationi cõcilij;pterea putat ab alijs:vt hãc determinationem attenuaret illud de cõcilio asserebat. Alterius:celebrat̃ festũ cõceptionis diue virginis tã Rome solẽniter q̃ in alijs locis,glo.dicit in.c.pnunciãdum de conse.dist.iij.in multis locis/ꝛ maxime in Anglia non celebrat̃.falsum est̃ Anglia vbilibet celebrat̃.ꝛ Sixtus quart⁹ hystoriã ordinauit q̃ ipsa non est in petõ originali concepta: ꝛ si ipsa non fuisset sancta in cõceptione:sed concepta in petõ originali/mmme deberet obseruari.Diuus Anselmus de conceptu virginali:decuit inquit vt ea puritate niteret mater dñi qua sub deo nequit maior intelligi:sed sane maior intelligit̃ ꝛ habeẽ si ipsa in originali fuisset cõceptam angelos q̃ nunq̃ peccarũt ꝛ de primis pr̃ẽtib⁹ ante lapsum. Itẽ oppositio dato:ipsa fuisset vita eterna interdum indigna.Ad dicis.in scõo libro cur deus homo circa mediũ Anselmus tenuit virginẽ in originali fuisse conceptã.Respondeẽ eius auctoritas conclusionẽ nõ infringit̃ ipsa postea tacite hoc reuocauit precipiens epis̃ in Anglia festũ ꝺceptionis celebrare qõ aliq̃ ipsũ dẽtes sepelire moliti sunt. Insuper: in mari normanico varijs miraculis ostẽsum est illud festũ debere coli tanq̃ sanctũ:hinc est illud festũ nationis normanice Parisiꝭ: ꝛ dlz bacchalaureãdus ꝛ admittendus ad facultatẽ nostrã:ꝛ cũ est docto: theologus iurat docere ꝛ defendere q̃ christifera virgo sit cõcepta sine originali.Fasciculus tẽpoꝝ recitat quẽdã predicasse craconie q̃ beata virgo fuit cõcepta in petõ originali:q; dũ clausit extremũ sermone nondum finito.In tẽpore nostro vidimus oppositua varia his cõtingere qui ausu temerario nisi sunt oppositũ tueri.¶Quinta conclusio;ꝓbat̃ multis mediis q̃bus ꝓbata est conclusio precedens:vt p̃z de auctoritate Augustini.in libro de natura ꝛ gra:ꝛ p̃ determinationẽ cõcilij Basiliẽsis in sessione.xxvi.cõclusiz est q̃ nunq̃ fuit virgo subiecta originali vel actuali:de qua ecclesia canit.Tota pulchra es ꝛ macula nõ est in te.si peccasset veraliter/non fuisset tota pulchra.Alterius:dẽ Joãne baptista ecclesia canit q̃ non peccauit venialiter in eremo canẽs/ne leui saltẽ maculare vitã famine posset. Sed dicis:hoc non ꝓcludit q̃ nunq̃ peccauit venialiter Joannes:sed solum sequit̃ q̃ ad antra deserti teneris sub annis cunũ turmas ꝛ.ne peccaret venialr̃:hoc est euitare occasiones venialiũ.De beata virgine dicit Bernard⁹ in epistola ad Iugd.puto q̃ copiosius munus gr̃e in eam descenderit/que nõ solũ eius sanctificaret ortum:ꝫ etiã denceps ab omni petõ custoditet immunem. ¶Contra quartã conclusionẽ obijcit:per illud q̃ scribit Romanorum.v.in Adã omnes peccauerũt:ꝛ ad Rom̃.iij.omnes peccauerũt ꝛ egẽt gr̃a dei:vbi glo.interlinearis peccauerũt in se vel in Adã.Multas alias auctoritates Biegorius arrimeñ.ad partẽ oppositũ introducit/q⁹ omn⁹ vnũ verbũ sufficit:q̃ ille sunt vniuersales vere vniuersalitate loquẽdi ꝛ nõ vniuersalitate logica.mundi est modꝰ sacre scripture dicere q̃ omnes mortui sunt id est̃o:cũ dicit egressi sunt egyptum:ꝛ tamẽ Josue ꝛ Caleph teste eadẽ scriptura nõ sunt mortui in deserto:cum omnes singulares erũt vere demptis duab⁹:scriptura loquit vniuersaliter qz pauce sunt due singulares cõparatiue ad oẽs: In ꝓposito nõ est nisi vna instãtia respectu innumerabilium plurũ singulariũ verarũ:de humanitate x̃pi nunq̃ reuocabil̃ in dubitatẽ illa fuit diuinit⁹ formata/ꝛ nõ p̃ cõiunctionẽ seminum:qm̃ eñ xp̃s nõ decẽdit sm̃ rationẽ seminalẽ Ade nõ excipit ab ea regula vniuersali qua loqr̃ur de natis sm̃ cõmunẽ legẽ ꝓpagationis ab Adã sicut manus nõ excipit a regula vulgari dicẽte nemina secũde declinationis in us sunt masculini generis. Illegitime natus irregularitatẽ cõtrahit ne capiat ordines nisi cũ eo ante ortũ dispẽsatũ fuerit. Et sic pmittegio est ab regula excepta virgo imprescientiarum.Natus tamen legitim⁹ nõ excipit:sicut nec xp̃s.Ergo post petũ Ade ꝛ Eue solum inter oĩes hoies est vna singularis falsa: quid ergo mirum q̃ scriptura ꝛ sancti vniuersaliter loquũtur.Insuper:si dicerẽ aliquid indefinite vel vniuersaliter nõ loquẽs in particulari de aliqua materia:cũ deuenio ad particulare expono quomodo illud intelligo:illud dictum omnia vniuersalia dicta exponit sicut inter arguendum diximus.etiam ipsa fuisset in originali peccato(sicut ceteri)si non fuisset preseruata.

¶Secũdo arguitur:beatus Bernardus in epistola ad canonicos Lugdunenses dixit oppositum/ Alexander halen̄.beatus Thomas ꝛ Bonauentura:ergo ipsi male optati sunt/vel conclusio est suspecta.Concedo antecedens/ꝛ nego consequentiam/ꝛ cõsequẽs pro vtraq; parte illius disiunctiue. Pro tempore suo probabiliter loquuti sunt.quia non constabat veritas illius conclusionis sicut modo constat:vt patet per concilij Sixti quarti/ꝛ vniuersitatum determinationem:ꝛ crebra miracula super illa conceptione facta.nec erat festum conceptionis in tanta celebritate celebratuz tũc sicut modo. Sed dices:Sixtus quartus imposuit silentium vtrijs partis sub pena excommunicationis in extrauagante/graue nimis ne seminem hereticos appellarent vel schismatica exitarent.¶Respondetur:ipse fecit fieri scriptum de sancta virginis conceptione ꝛ ratus est illud esse verissimum.non obstante pro pace inter religiosos habenda et alios /sub pena excommunicationis id vetuit ne se hereticos vocarent.

¶Tertio obijcitur:ergo christus non redemit matrem sicut alios.¶Quarto non decuit virginẽ ꝑfici equari sed ipsa fuisset ,pli equata si fuisset sine originali petõ cõcepta. ¶Ad tertium:eam preseruauit eam/eam honestꝰ redemit q̃ alios.si haberem duas ancillas:ꝛ volo q̃ filius vnius nõ nascatur seruus:libero eum melius q̃ dotando eum libertate post natiuitatem.

¶Ad quartū:licet virgo fuit similis humanitati christi quo ad hoc:sic erat ēdam ⁊ Eua:ad multa ipsa erat dissimilis/corpus cūi xpi subito fuit formatum sine viri semine/secus est de corpore virginis. Concludendo dico: inutiliter multi virorū illustrium auctoritates colligunt ac si in multitudine populi staret victoria belli ad ꝓbādum q̄ diua virgo fuit in peccato originali ꝓceptā:cum successiū tēporis auctoritate sacre cēcilij/⁊ notabilū vniuersitatum determinatione:cū miraculis(que nemo nisi insipiēs negabit)illud est vallatū. Quinto:restum concedo ptionis.vi. Idus Decēbris celebram⁹ qua tēpestate anima virginea nēdum creabat. Maiculus fetus ante.viij. diē(vt physici)perhibēt non animaf:multo autē serius femineus fetus animatur:sed corp⁹ sanctificatus est incarnatus:igit. ¶Respondeō:sanctum valet sacrum incorruptum ac religiosum vt vasa tēpli sancta dicebantur:⁊ q̄ semen ex quo mariam corpus formādum erat:erat in climationis feminis expers⁊ totū sanctū sanctissime anime susceptuum:ratione sanctificati corporis diuine conceptionis per multos tam annos celebrāmus.

DUbitaf:an fomes sit ligatus in diua virgine/ vel extinctus. Illiq̄ dicunt erat ligatus in prima sanctificatione:hoc est quādo ipsa erat sanctificata in vtero materno. In sce a sanctificatiōe erat extinctus:quādo dicebaf ei. Aue gra plena.⁊ de spiritu sancto cōcepit.sed de essentia feminis multi superficialiter loquunt:ꝓpterea de eius entitate paus loquar postea ad dubitationē respondebo. ¶Pomf hec concluso:fomes nihil aliud est q̄ appetitus sensitiuus:hoc est aggregatum ex corpore ⁊ anima intellectiua in hoie:vt in secūdum diximus:cū est aliq̄d/oportet q̄ sit substātia vel accidens.⁊ si substātia non miemef alia a dictis:si recte in.xvi.dist.diximus.non est accidens:quolibet tali secluso/siue in anima siue in corpore:si homo ꝓducaf in puris naturalibus/adhuc ꝓsequef obiectū delectabile preter imperium rationis:⁊ ille est effectus fomitis. ¶Secunda conclusio:appetitus sensitiuus fuit substātia eiusdem speciei specialissime in diua virgine cum fomite plationis,patet:non fuit orbata in partibus substātialibus. ¶Contra istud obiciaf primo:non erit fomes post resurrectionē:ergo fomes non est de essentia hominis. ¶Secundo:aliq̄ magis inclinaf ad illicitum q̄ altergo in eis est maior fomes:sed substātia nō suscipit magis nec minus ex vna proprietate ei⁹. ¶Ad primum:dico q̄ fomes erit in beatis post resurrectionē:⁊ tamē non erit fomes post resurrectionē in beatis. Fomes est termin⁹ cō notatiuus supponēs ꝓ appetitu sensitiuo cēnotādo q̄ effrenate tēdat in illicitum preter rationē:sic loquentes vocabulum accipiunt.modo in patria res que nūc est fomes non inclinabit in illicitum:si cēs beatus nudus esset ⁊ nudas videret:nullā concupisceret actualr.

¶Sed cōtra hoc arguif:ista inclinatio est naturalis appetitus sensitiui ferri in suū obiectus appehēsum a sensu:⁊ non datur obex quare non exit in suum actū:animo si detur violēte impediaf q̄ sua actione. ¶Respondetur concedendo maiorem saltē pro hoc statu communi ⁊ statu vie regulariter:sed ajius erit stat⁹ patrie:puta q̄ nullum tale obiectum appetit:penetratio corpoꝝ de predicamento substātie est impossibilis pro lege cōmuni vie: ⁊ possibilis ꝓ lege patrie. ¶Secō dico q̄ minor est falsa:datur obex scz non cēcursus dei.si causa prima nō cōcurrat ad aliquā operationē:omnes cause secūde collecte non possunt illā producere:quātūcūq̄ parua sit operatio.modo deus non concurrit cuz sensualitate in patria/ ⁊ illud rationabile est:pro tēpore vie generatio pro viatoribus continuandis expediti:in patria autē nulla est/ quare mutilis illic esset:nec cū aliquo cēcurrebat olympus vt chalkiterā concupisceret. ¶Ad aliud argumentum concedo q̄ est maior femes in vno ꝙ in alia:licet fomes non sit res maior in vno ꝙ in alio:vt patet de paruo magis ꝓpenso ad illicita ꝙ magno.q̄ stat q̄ fomes augeaf in latitudine feminis ꝓ re malas qualitates corporeas/vel mēteas:vtpote a ꝓgenitoribus impudicis/in tuētia celesti quo ad corpus/⁊ aliqbus cibis ⁊ potibus/ ⁊ a malis habitib⁹ mētis. In quo cū est maior impulsus naturalis ad illicita/in illo est maior femes in ratione fomitis.potest cohibere femitē per habitum infusum vel acquisitum.per infusum/vt patuit in ēdam/q̄ iustitia originali reduntus est:que affectus insultātes cohibebat sm rationis imperiū.de diua virgine dico q̄ in primo instāti in quo nata in rerum natura erat:erat sanctificata per gratiā⁊ cum primum venit ad annum rationis:libere exercitauit se in schola virtutum/bonos act⁹ eliciendo:que speciosiores filias ꝙ helenā reliquerit vt pote virtutes a castissimis progenitoribus pregnatus: animā fortita est bonā:hoc est inclinatione corporis nobilē. Mirum⁹ deus q̄ insuetas celis dedit ex ea corp⁹ humanum accepturus erat.ergo facile erat virgunculę a peccatis abstinere cū sola sui influentia generali.nēne de aliq̄b⁹ sacris virginib⁹ legimus que tanq̄ luminaria splēduerint in mundo virorum cōsortium recusantes:et ista vt notum est ex euāgelio virginitatis votum emiserat:⁊ cum mulierum nulla ab orbe condito sortita est tale corpus:⁊ talē solicitudinē a parētibus vt bene educretur in moribus in tuēta:q̄d mirū si ipsa cum simili anxilio/quale alte optime virgines habebāt/optime se preseruabat:Adde etiā q̄ staret aliquas sacras virgines aliquas carnis ttrillationes sentti:deus tamē non concurrebat ad aliquā actualē impulsuz cū chalkifera virgine:reliquerat tamē eā cum influentia eius generali:⁊ interdum ministrādo ei auxiliuz speciale sicut alijs:q̄b⁹ ipsa melius ꝙ aliq̄s purus homo vsa est.decreuit tamē ei succurrere si in aliquo deficeret ecommitendo vel emittendo:sicut celebrās horas memoriter cum alto libum habente permittitur memoriter celebrare ꝙ dū recte dicit.si interea intercelebrandum deficiat/libum in manu tenēs/preueniet dicētē ne male dicat:⁊ pone habētē librum ante prendere anteꝙ memoriter celebrās deficiat: sic deum intelligas cum beata Maria egisse. In virgine gloriosa extinctus est fomes totaliter in primo instanti quo anima fuitz corpus informauit.patet:minꝰ sensualitas eius impellebat eā ad aliq̄d qđ esset preter rationē. ergo in ea nunc̄ꝙ fuit fomes peccati:sed extinctus est fomes a causis multis in ea:a bono corpore bonis habitibus acquisitis ⁊ infusis/⁊ a specialissima manutenentia dei vbi opus erat:⁊ q̄ relinquebaf libera.vt exēplificatiuus de celebrāte memoriter)⁊ optime donis nature⁊ dei vsa est/plurimum merebaf.⁊ sic ipsa in primo instāti quo anima informabat corpus facta est impeccabilis ꝓ gratiā infusam/⁊ gratiā gratis datā/⁊ in gra erat confirmata:⁊ quomā nunc̄ꝙ peccauit:⁊ sm vnā positionem nulli sunt actus deliberati/indifferentes/vel sm positionē aliā non erant aliqui vel pauci in ea quin actualiter referebat/⁊ diu vixit:ergo maxime merebaf.anima erat in maxima gra viatoꝝ quādo angelus ei apparuit inquies/Aue plena gra.Quo fit;aliqs homo est impeccabilis per naturā:vt deus:nec humanitas assumpta potest peccare in sensu compositoꝝ⁊ non erat sm legē cōmunē spūaliter genita:licet ex parētib⁹ edita non est dubium quin cēcipiebatur sine originali peccato. Aliquis est impeccabilis per gratiā:vt chalkifera virgo/⁊ in gra confirmata aliter ꝙ apostoli:qui forte peccarunt venialiter post illū diē solēnē pētecostes.a cōprehēsoib⁹ deferebat ꝙ hec.naz ipsa dormiebat/nec intuitiue deum in se vidit in via/nec semper de deo cogitabat:pz quādo dormiebat:secus est de cōprehēsoibus. ¶Dubitaf:an beata Maria semper māsit virgo. Dicit q̄ sic,pz Esa.vij. Ecce virgo concipiet ⁊ paret:intelligit cōcipiet virgo/⁊ pariet virgo:alꝰ nihil futurū predixisset. Et si nō talis tota vita sua pmānisset/fuisset ingrata:q̄d nullo modo est credēdum de tam preciosa domina/⁊ sanctissimo habitaculo dei. ¶Cōtra istud instaf ꝙ illud qđ scribit Luc.ij. Impleti sunt dies purgationis Marie sm legē Moysi:ipsa non ingressa est tēplum ante septimū diē:sed nō fuisset ei vetādus ingressus si ex semine viri nō cōcepisset.pz Lenit xij. Mulier que suscepto semine peperit masculum: immunda erit.vij.diēb⁹. ¶Secō:scribit Luc.ij. erāt pater eius ⁊ mater mirātes super his que dicebaf de illo:⁊ paulo post virgo dixit. Ecce egō⁊ pater tuus dolentes querebamus te. ¶Ad primum dicit:q̄ cuz virgo ex semine nō ꝓcepit/nō erat obligata ad hāc ceremoniā legis:voluit tamē humilitatis gra legē seruare:sicut postea fecit filius ⁊ vt nō scādalizaret iudeos(q̄ facile murmurassent)si hoc nō seruasset. ¶Ad secūm dicit:q̄ euāgelista ttrillę modo loquēdi quo alij vsi sunt in .loquēdo:sic ⁊ btā Xpo. Joseph cūi vocebaf a vulgo pater xpi:tanquā gus putabaf/⁊ tta loquuta est ipsa:loquēdum cū est vt plures.ij.de celo:sciebat ipsa tamē oppositum. Expluz:si aliquis Scotus venīs in vbē Parisiū ad me:vocārer ab oīb⁹? mihi frater:sine mēdacio inquirerē fratrē/ sic loquēdo vt alij:sciēs tamē q̄ nō esset mihi frater. Lucas tamē.ij.c.exponit dictum suum ꝓprium⁊ modus loquēdi virginis inquiēs:vt putabaf filr? Joseph. ¶Tertio obiciē. Joānes.ij.scribit:post hoc descēdit Capharnaū ipse.⁊ xpō/mater eius/⁊ fratres eius. Respondetur: mod⁹ scripture est ꝓsanguineos vocare fratres. Joseph nō habuit vxorem:vt Hieronymus dicit ꝓtra Eluidium: ꝓptera non pōt dici q̄ erant fratres:q̄ filij Joseph:nō legit q̄ Joseph alia habuerit cōiugē a virgine:⁊ est nūc inopinabile de tali viro. ¶Cōcludēdo dicm⁹:ipsa semp māsit virgo sm illud Ezech.xlij.porta hec clausa erit ⁊ nō aperief/⁊ vir nō transiet p ea:z quomā deus israel ingressus est p eā:q̄d Aug.in quodam sermone exponens dicit:qđ est porta in domo dñi clausa/msi q̄ Maria semper erit tatacta:⁊ qđ est homo nō transibit p ea:z/msi q̄ Joseph nō cognoscet eā:qđ est dñs solus egredit:⁊ ingredif per eam msi q̄ spūssanctus impregnat eā:⁊ angelorum dominus nascitur per ea:z⁊ quid est clausa erit in eternum/msi q̄ Maria:virgo est ante partuz/⁊ virgo in partu/⁊ virgo post partum.

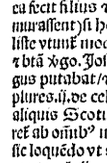

Secundo circa hāc distinctionē q̄ri turam implicet ⁊tradictionē beatā virginē stetisse in pētō originali precise ꝙ vnum instāns:q̄ de facto diximus in questione precedēte eā fuisse cōcepta in gratia:⁊ q̄ in nullo instanti fuit in peccato:sz q̄ inter illos antiquos scholasticos viros qui tenuerunt eam concepta fuisse i peccato originali pullularūt opiniones alii quibus dicētibus q̄ ipsa stetit in peccato originali precise ꝙ vnū instans:alijs asserētibus hoc esse impossibile:⁊ potissimum si gratia subito fuisset infusa. Alij dicūt q̄ in eodem instanti tēporis fuit signanda tria signa nature. In primo signo nature:beata virgo fuit in culpa concepta. In secūo signo nature ipsa erat in gra:⁊ in culpa trāseunter. In tertio signo nature ipsa erat in gra cōplete ⁊ permanēter:⁊ q̄ ista falsa iudico. Respondebo sicut certio per cōclusiones. ¶Quarū prima est:implicat in eodem instāti tēporis dare plura signa naturem quorum vno hz gratiā/⁊ in alio caret gra. Hāc cōclusionē reputo nō egere ꝓbatione. ¶Secūa cōclusio:beata virgo poterat stetisse in originali pētō ꝙ vnum instans precise/⁊ postea successiue acquisisse gratiā.ꝓbaf cōclusio:sic est in generatione femine partibiliter acqrēdo:q̄ in vltimo instāti nō esse illius femine illa forma nō est:⁊ immediate post hoc erit sm se vel aliquid eius:ergo beata virgo poterat stetisse in pētō originali in vno instāti determinato respōdēte vltimo instāti nō esse illius femine generāde. ¶Secundo argumētor:ad idē:lapis ꝓiectus sursum/vel faba cui occurrit molaris:nō quiescit ꝙ tēp⁹ in ꝓtactu molaris:sz ante oīe instās futurū post instās ꝓtact⁹ descenderet:alioquin molari resisteret.ponaf q̄ alia beate virginis puno informabat sūi corp⁹ in instāti ꝓtact⁹/⁊ in illo in instāti fuisset in pētō originali:poterat eīi deus eā purgare ante omne instās delectus fabe. ¶Tertia cōclusio.poterat beata virgo stetisse in pētō originali precise per instans ⁊ immediate post illud habere gratiā subito ꝓductā. Probaf hec cōclusio:potest deus in hoc instāti ꝓducere corp⁹ luminosum in medio illuminabile/⁊ non cōcurrere cum illo in hoc instāti ad ꝓductionē luminis. tūc ficta hoc instāti nō est lumē in hoc medio:⁊ immediate post hoc erit lumē in eodem:q̄ supponō q̄ corpus luminosum est ꝓductuum luminis in instāti:ergo nō implicat q̄ immediate post hoc ,ꝓducef lumē.pz:aliquin agēs naturale aptum natū ꝓducere suū effectū subito in medio dispositū stabit ꝙ tēp⁹ anteq̄ suū effectū ꝓducat: q̄ nō est cōcedēdum.sic poterat deus ꝓduxisse beatam virginē in a instāti relinquēdo eā in originali peccato in a instāti:⁊ immediate post a instās purgare eā infundendo gratiā momēntaneā. ¶Secō ꝓbo idē sic:ꝙcipiat de⁹ socratē diligere eū immediate post hoc instās in quo sum⁹ ⁊ nō i hoc instāti.tūc sic(supposito q̄ socrates actū diligēdi potest elicere in instāti)ante oīe instās futurū socratis potest diligere deū. ¶Tertio sic:de⁹ potest facere oīe illud qđ nō includit ⁊tradictionē:sz diuā virginē stare in pētō originali precise ꝙ vnū instās ⁊ ei gratiā subito infundi nō includit ⁊tradictionē:igit. ¶Cōtra ꝓbationē ad secūam cōclusionē instaf sic.oīe ꝙ reflectit in ꝓncto reflexionis dēscit.viij.physico:sz faba redīes ad cūdē locū vl simile mouef motu reflexo:vt notū est:ergo quicuit in tactu molaris ꝙ tēp⁹:ergo si beata virgo fuit in pētō originali in vno instāti:oportet ꝙ maneat in peccato originali ꝙ tēpus. Probaf illa maior:si corpus aliquod humidum ꝓiiciaf cōtra parietē siccum/post se relinquit vestigiū humiditatis:⁊ hoc nō fit in instanti. Similiter quando cippa ꝓiicitur contra terram/quiescit illic per tempus antequam resiliat:quia impetus in cippa acquisitus non potest illud graue subito mutare in altum ob grauis resistētiam:sed per tempus quiescit in contactu terre. ¶Respondetur:illa maior non est vbiq̄ vera q̄ inter motum rectum ⁊ reflexum semper datur quies media:vt in probatione conclusionis dictum est. Similiter:si mus cuius pedem in fine ligatum habes moueatur abs te:⁊ per reflexionem retrahas murem ad te non quiescat:nihil mouetur in instanti:ergo nec quiescit in instanti.tenet consequentia:quia positum⁊ pnatuum idem tempus mēsurat.nec quiescit per tēpus: quia mus resistere non potest tractui vrt fortis:sed motu naturali/qui motus est ab intrinseco mobile quiescit in puncto reflexionis. Similiter in motu violento/nisi vbi occurrit similis casus de molari ⁊ faba. Et ratio quare

ꝙuiescit in fine ascẽsus violẽti est hec.ita aliquãdo impetus a mobili impressus est valde fortis:ꝛ tãc violẽte mouet mobile sursumiꝫ continue debilitat̃ virtus impressa ad tãtã remissionẽ ꝙ nõ sufficit vltra mouere sursum: tãresistit grauitati trahẽti vsq; ad tãtã remissionẽ ꝙ nõ sufficit resistere grauitati.capto toto tpe i ꝙ sufficit mouere/ꝛ toto tẽpore in ꝙ sufficit resistere/ꝛ toto tẽpore in quo nõ sufficit resistere:in toto tẽpore intermedio resistẽtie quiescit:ergo inter illos motus reflexos cadit quies media:ꝛ iꝫ in instãti quo lapis ꝓiect⁹ surꝫ incipiat quiescere/impet⁹ impressus sit maior in actualitate ꝙ grauitas resistẽs:tamẽ etiã medium dandum resistit ne ipsum mouebat:virt⁹ impressiua nõ potest mouere sursum:tãc successiue remittit̃ ille impetus quousq; veniat(etiã cum medio)ad equalitatẽ resistẽtie cuiꝫ actualitate grauitatis:ꝛ tãc grauc incipit descẽdere ꝙ remotionẽ de presenti. ¶Cõtra tertiam cõclusionẽ obijcit sic: ponẽdo in esse qõ illa cõclusio de possibili denotat.ex ea sequit ꝙ instãs est immediatũ istãtis:ꝛ si sic/tẽp⁹ ex solis istãtib⁹ constat/qõ est impossibile:siue ponat instans resistibile instans post infusionem a gratie quin inter illud instans ꝛ infusionem a gratie potest infundi b gratia:ergo immediate post a gratiam potest infundi b gratia. tenet consequẽtia ab exponẽtibus ad exponibilẽ de ly immediate. ¶Respondetur:argumentum hoc non concludit aliquid contra solutionẽ.debet enim probare hanc modalẽ compositam:ꝙ possibile est ꝙ a infunditur subito post culpam originalẽ ꝛ b infunditur subito post a/ꝛ nullo pacto probat hoc:iꝫ inmitit probationem impertinẽti sensu. Jam dixim⁹ ꝙ beata virgo nullo modo est concepta in peccato originali:ꝛ poterat tamẽ deus(si voluisset)eam in peccato originali reliquisse precise per vnum instans:ꝛ postea subito eam purgasse vt ex conclusione tertia ꝛ secunda patuit:ꝛ si non fuissent rationes rationabiliter caput cuiuslibet sapientis conuincentes/ꝙ ipsa nunq̃ erat in peccato originali:iꝫ pl⁹ rationis fuisset ꝙ ipsa erat concepta in peccato originali:tenuissem de facto principalẽ conclusionẽ huius questionis:ꝛ ratio me mouens est. Joãnes ꝛ Hieremias in materno vteris sanctificati sunt ꝙ gratiam:multo plus decet ꝙ christifera virgo prius fuisset sanctificata:ꝛ dando illi qõ eã ꝛ deus maxime condecet:hoc est in minima mẽsura in originali stetisse:hoc est precise per instans.

Dicta magister in.iij.c.huius distinctionis dicit ꝙ Leui fuit decimatus in Abraham ꝛ non christus. Juxta hoc queritur an christus fuit decimat⁹ in Abraham sicut ꝛ Leui. Respondetur:questio nõ est difficilis:propterea eam paucissimis amplecti propono/ponẽdo duas conclusiones. ¶Quarũ prior est. Christus non fuit decimatus in Abraham:probatio:aliquẽ decimari in Abraham nihil aliud est quam Abraham pro illo ratione imperfectionis soluere decimam quotam Melchisedech sacerdoti qui christum representat:iꝫ nihil imperfectionis habuit christus in Abraham:ergo christus non fuit decimatus in Abraham.patet hec conclusio ad Heb.vij.vbi apostolus prefert sacerdotium christi sacerdotio Aaron per hoc ꝙ Leui(de cuius stirpe descẽdit Aaron)fuit decimatus in Abraham: christus autem non.Eadem conclusio patet auctoritate Auguſt.x.super Gen.ad litt⁹.christum non fuisse decimatum in lumbis Abrahe. ¶Secunda conclusio.Leui fuit decimatus in Abraham.Hec conclusio patet ad Hebre. vij.per Abraham qui decimas dedit decimatus est Leui:qui adhuc in lumbis patris erat quando obuiauit ei Melchisedech:hoc est erat adhuc i sua causa:hoc esti est esse in lumbis in ꝓpositoꝫ tracq; conclusio patet figura literinumerus denarius est numerosus limes.propterea dicit Aristote.in problematibus omnes replicant super decem:demptis thracẽsibus propter tarditatem memorie:ante denarium replicant.Et cum denarius sit perfectionẽ importet:Abraham decimam quotam ipsi Melchisedech in figura christi obtulit:referuans sibi ꝛ eis ꝙ fin rationem seminalem ab eo descẽdunt partẽ nouenariam que imperfectionem respectu denarij importat.

¶Contra ista obijcitur sic:beata virgo fuit decimata in Abraham:ergo ꝛ christus.Secundo sic.Leui accepit decimas a fratribus suis/ꝛ dare decimas est actus personalis:ergo Leui non fuit decimatus in Abraham.

¶Ad primum concedo antecedens:ipsa erat concepta fin rationẽ seminalẽ:hoc est per propagationẽ seminum more ceterorum virorum ꝛ mulierum. Secundum argumentum non capit recte terminum:vt patuit ex prioris conclusionis explicatione.

In quarta distinctione loquẽdum est de maternitate due virginis respectu xpi.Circa hãc materiam quadruplicẽ questionẽ decidem⁹. Prima erit:an mater aliqua vllã efficiẽtiã habeat respectu fet⁹ generãdi:ꝙ ex hoc in parte depẽdet questio sequẽs. Secũda questio erit ad quid cooperata fuerit btã virgo respectu corporis xpi/ratione cui⁹ dicat⁹ eius mater. Tertia ẽstio erit:an btã virgo sit mater dei ꝛ hominis. Quarta erit:an spiritussanct⁹ possit dici pater christi. ¶Circa primã questionẽ due sunt positiones:quarũ prima tenet partẽ negatiuã ꝙ mater solum ministrat materiã ad generationẽ fetus ꝛ nullã efficiẽtiã habet respectu fetus generandi:iꝫ semẽ paternũ efficiẽtiã habet:semẽ inquã quo ad partes spirituosas:ꝛ illa pars alterat femineum semẽ:ꝛ fortasse partes materiales ꝛ terrestres seminis virilis.ꝛ sic educitur fetus:sicut coagulum de lacte caseum educit:vt dicit Auicẽna in primo canone fen prima doctrina quinta recitãdo opinionẽ Aristo. Parte oppositã tenet Galenus in libro de spermate.ꝛ iꝫhãc materiã in.xviij.dist.ij.quest.ij.tractauerim magis insequẽs partẽ negatiuã:quã Ippocrates/Plato ꝛ Aristoteles sequunt sunt:ꝛ adhuc illã partẽ probabiliorem reor:vtraq; tamẽ pars est topica. Vnũ principale motiuum est hoc:data parte affirmatiua questionis sequitur ꝙ virgo potest parere in sensu composito,ꝙsequẽs est falsum:ꝙ sequatur patet sic:semẽ mulieris est actiuum ad generationẽ prolis/ꝛ passiuum:puta vna pars est actiua ꝛ altera pars est passiua:ergo si fuerit mulier polluta in somno sine claustro virginalitatis factura semẽ eius recipietur i matricẽ:ꝛ sicerit causa actiua ꝛ passiua sufficiẽs ad generationẽ fetus sine commixtione viri:quia ponat̃ ꝙ ipsa sit copiose polluta ne nocte in somno:pone omnia que argumẽtum promouẽt. ¶Huic argumẽto dici põt: ꝙ iꝫ mas ꝛ femina sunt eiusdẽ speciei specialissime entitatiue,x.metaphysice.eo⁹ tamẽ semina nõ sunt eiusdem speciei substãtialiter vel qualitatiue accidẽtaliter.modo forme substãtiales seminum nõ possunt exire in suas operationes supremas nisi qualitatiue fuerit disposite:ꝛ ꝓ se seminib⁹ mutuenum ꝛ vltra.l.x.annum fere senũ/vel im potẽtium generare.dicẽt etiã ꝙ mater effectiue concurrit(licet minus principaliter)ad generationem fetus:ꝛ requirit̃ cõcursus vtriusq; seminis:alioquin nullomodo ꝓducetur fetus:sicut potentia sola non sufficit producere notitiã intuitiuã a obiectu:nec a obiectum se solo sufficit nec melioratio vni⁹ istor⁹ potest sic augeri ꝙ suppleat causalitatẽ vtriusq;.sic in proposito. Si dicas:date cause specie distinguẽ:ꝛ in istis hoc habet verũ. In causis eiusdem speciei vnũ induriduũ potest intẽdi vel ꝓfici ꝙ suppleat vtriusq; causalitatẽ. Vnus homo põt tãtum portare quãtũ duo alij:ꝛ vn⁹ ignis tãtũ calefacere quãtũ duo alij.Hoc iaz euacuatum⁹ augeat̃ semẽ masculi ante.xiij. annum(cuius malitia non supplet eratẽ)in quascũq; quãtitate extensiua/nunq̃ sufficiet ad gnãtionẽ:ergo licet iste masculus sit eiusdẽ speciei entitatiue cũ adulto generare potẽti:cũ semẽ vnius sit prolificum alterius nõ:oportet dicere ꝙ sit discrimẽ specificũ substãtiale vel accidẽtaliter in seminib⁹:ꝛ sic argumẽtum extinguit. ¶Argumẽta Galem habẽt aliquid apparẽtie.Vnũ est:totiẽs fetus assimilat̃ matri quotiens patri:ꝙ est effectus matris sicut patris:loquor de effectu cause efficiẽtis. Secũdo:fit diligiẽ a matre sicut ꝙ patre:diligiẽ. Prior istarũ rationum non est ponderãda/ꝛ reſello argumẽtũ:interdum effect⁹ neutri eorum assimilat̃:ꝛ hoc potest euenire ab influẽtia celi.aliqui in aliquib⁹ regionib⁹ nati habẽt aliã dispositionẽ corpoream ꝙ alij. Sz dicis:verũ est in variis locis: immo etiam in eodẽ loco successiue:imaginatio mulieris tẽpore ceptionis multũ facit:vt in sebo tetigim⁹. Tertio dico:materia etiam facit ad assimilationẽ. Alteri⁹ dicit argumẽtum parũ mouet:mart⁹ adultere occulte/tãtum diligit filium putatiuũ quãtum propriũ filiũ:ergo dilectio naturalis vel spontanea matris vel patris non arguit sufficiẽter efficiẽtiaz. Qz autẽ mater plus diligat filiũ ꝙ pater triplex est causa:teste Aristo.ix.ethicorum. Prima est:maiorẽ certitudinẽ habet ꝙ proles est sua ꝙ pater. Secõ:maiores labores ꝓ fetu patit̃:modo diligimus illa q̃ cum difficultate acquirim⁹:hinc hoies corrigẽtes fortunas eas melius conseruãt ꝙ eorum liberi:primo die post partus occasum locupletati. Tertio:est magis affixa cũ fetu:an tutute potissimũ. ¶Sz possimt fieri alie rationes ꝓ medio⁹ principe.vna ꝛ tertia talis:forma substãtialis matris effectiue cõcurrit ad eductionẽ forme in prole/ꝛ non semẽ paternũ:ergo mater effectiue cõcurrit.antecedens ꝓz:semẽ paternum est inanimatum:ergo est imperfectus animato fetu.vtrobiq; viuẽtia non viuentibus prestant.modo imperfectus non concurrit ad productionẽ ꝑfectionis:causa equiuoca semper dz esse nobilior suo effectu. ¶Respondeẽ:hoc argumẽtũ non iuuat Galenũ:ꝙ ipse loquit̃ de semine materno:ꝛ argumẽtum conuertit se ad formã substãtialẽ femine. Sed argumẽtum tãgit vnã difficultatẽ nõ spernẽdam(de anima intellectiua nõ loquor:ipsa esti creatur a solo deo nec in homine pono formã aliquã nisi intellectiuã)iꝫ loquendo de forma embrionis preuia:ꝛ in brutis est difficultas/ a qua ꝓducat vltima forma specifica ad quam fit ascensus ꝓ formas ꝑfectiores:sic sez ꝙ posterior fit prior ꝑfectior. Videmus ꝙ aliqua bruta producuntur sine forma bruti viuẽtis.ꝓz in animalibus ex stercore⁹ animalium vel ex alijs putrefactionibus genitis:talia non ꝓducuntur a celo/nisi tanq̃ causa partiali.celus est imperfecti⁹ talibus brutis:ꝙ inanimatum.ꝛ dico talia animalia esse producta celo/ꝛ eius influẽtijs/ꝛ a deo.non inconuenit a causam equiuocam partialẽ esse minus ꝑfectam suo effectu:ꝙ nullam aliam causam productiuam istorum brutorum vare possumus/rationabiliter loquendo in brutis gentis generatione spontanea.sed in matrum matricibus possumus vare causalitatẽ effectuam formis substãtialibus matrum. Forma substantialis vacce est presens in instanti generationis vitulinon constat ꝙ ab ea negandа est causalitas:ergo illa forma concurrit principaliſſime(inter causas secundas)ad generationẽ forme vituline.ꝛ sic femina plus facit ad gnãtionẽ bruti ꝙ masculus:iꝫ semẽ masculinum plus facit ad alterationes preuias ꝙ semẽ femineum.tãdem forme substãtiales seminum corumpuntur ab agẽti quod formã substãtialẽ ꝑfectiorẽ producit vtrobiq; agẽs producẽs formã sequentẽ precedẽti incompossibilẽ corumpit precunte. Ex isto sequitur:si omnia accidentia in matrice vacce conseruarẽtur a deo:ꝛ forma substãtialis vacce desineret esse quãdo deberet educi forma substãtialis vitulinaq̃ produceretur nisi deus magis concurrat ꝙ soleat cõcurrere in alijs vitulis producẽdis. ¶Quarto argumẽtor: etiã ꝓ Galeno:si mater effectiue non cõcurrat ad gnãtionẽ ꝓlis:tãc ad verã maternitatẽ sufficit ministrare materiaz fetus:ꝛ ꝙ consequẽs mulier erit mater respectu vermis in vtero genitꝰ:ꝛ terra respectu minere in ea gentꝛe,com-

s. vpinio est.s.th.3.p.q.32.ar.4.et in hoc loco q.2.ar.1. opp.m loco. in hoc loco q.s. s. bona ven. sent hic nr.2.q.1.ꝙ Xpo btã fuit Xtuꝫ ab.gr. sup.vt ad administrandꝫ nrm gentẽ Xtuꝫ ad pl̃ ꝓdantionem. tñ fuit ꝓuenta ab.gr. instãtanee vnite quod ipa potuisset fuisse vparis.ꝛ.

sequęs est contra omnes loquętes.consequętia tamę pa
ter:q; illic ministrat materia:ꝛ illud sufficit ad materni=
tatē:cū non requirit causalitas effectiua. ¶Rndeo:hoc
argumętum nō cogit.nā ipsum refello sic:ly ponatur ali
quod actiuum intrinsecū in inanimatis:m eis tñ nō ꝑce
dit maternitas vel paternitas:ꝛ si ponat actiuitas i ho
mine vel alio bruto respectu pediculoꝝ vel vermiū:nō ta
mē solemus vocare animalia ex ꝗbus sunt tales effect⁹
matres/nec effectus ipsos filios:ergo hoc argumętum
erit vtriq; positioni commune.dicimus aliquas causas
actuas matres:ꝛ effectus filios de predicamēto relatio
nis:aliquas vero nō sic vocam⁹.ad verā rationē mater=
nitatis sufficit ꝛ requirit q animal aliud animal inultum
ei ꝓpinquū in specie in matrice habeat/materiā ei mini
strādo/ipsumq; nutriēdo/ꝛ demū ab vtero eiciēdo. Dixi
multū simile in specie:qđ intelligo i specie specialissima
vel subalterna.ꝓpinqua. Exēplū primū inter bouē femi
nā ꝛ bouē masculū:ꝑcubā ꝛ ꝑtorē. Exēplū scōm inter
equā ꝛ mulā:iter lyciscā ꝛ canē.mula a b asino ꝛ a equa
genita/vocat filius eque:q; multū eque simlat:medium
inter asinū ꝛ equā obtinet.sic de alio alali genito a duo=
bus indiuiduis diuersarū specieru:ꝛ ita obiectiones de
mineră/verme/ꝛ pediculo sunt nulle. ¶Ex oib⁹ ꝛcludo:
ꝓblematicē est an semē mulieris sit actiuū in gñatione
prolis:ꝛ pars negatiua est probabilior.nō ꝓstat quin ali
qua pars corpulēta seminis viri(hoc est pars materia=
lis seminis)in gredias compositionē fetus.pars spirituo
sa seminis/digerit/disponit/ꝛ alterat/ꝛ diffonnitatē fa
cit in partibus heterogeneis/sm q vna pars est magis
apta ad vnū mēbrū ꝙ alia:ꝛ postea pars spirituosa resol
uit. Et hinc medicoꝝ princeps virtutē seminis diuinā ap
pellat:quē Auerroys textu comměti.lxix. Sēbo de celo
emulat:qđ sic intelligi potest cū illud semē est forma ꝑ=
ducēda imperfectus virobiq; qđ compositū ꝑfectū eli=
ciēdum concurrit:ꝛ q illud passim in aliis non cōtingit
meritovis diuina appellat. ¶Probabile est etiā q forma
substantialis matris concurrit effective ad vltimam for
mam in ascensu formarum:sed deus ꝛ influentie celestes
formas substantiales educunt annualum/generatione
spontanea producibilium.

Scūda ꝗstio circa hāc distinctio=
nem est hec ḋ egerit btā virgo in
conceptione corporis xpi/rationē
cuius ipsa debeat dici mater xpi.
¶Pro hac questione reminisci
oportet coꝝ q in distinctione pre=
cedēti dicta sunt:q ꝓmo sanguis
a varijs locis diuevirginis ad ma
tricē delat⁹ est. ¶Sēbo:materia
in matrice est condēsata/ꝛ alterata/ꝛ aīa intellectiua i=
formata/ꝛ ventiq; totuz a ẏbo assumpti.ꝛ ly ofa hec fue=
rint i codē instāti tēporis facta:ti possunt poni multa si
gna nature. Quia semp presupponit ab alio:pōt dici fie
ri in ꝑore signo nature. Sz tūc est difficultas:quō btā virgo
poterat dici mater xpi:cū ad ista nō poterat actiue cō
currere. Ad qđ dicit ab aliqb⁹ ꝙ ipsa dicit mater xpi,ꝑ=
ptera:q; spūssanct⁹ ꝓuenit actionē ẏginis:ꝛ opat⁹ est
subito hoc qđ virgo nō poterat subito ,ꝑducere/ly solum
successiue:sed ipsa sibi relicta successiue operata fuisset:ꝛ
hoc ad maternitatē sufficit ꝑm eos:hoc motuū nō valet.
Maz si a ignis magis actu⁹ ꝙ b ignis minor ꝓuenīat
actionē b ignis ,ꝑducēdo c ignē:c ignis dicit effectus a
ignis:ꝛ nullomodo b. Sitr si de⁹ ,ꝑducat se solo effectuz
aliquē quē a creatura ,ꝑduxisset:effect⁹ ille nō dicit esse
a creature:sz dei.ḋ spūssanct⁹ ꝓuenit actionē diue virgi=
nis in productione corporis xpi:virgo non dz dici mater
xpi. ¶Sēbo dicit ꝛ melius ex questione precedēte:non
est de ratione matris aliud ꝙ ex ea materiā assumere:ḋ
fetus plasmet/ꝛ q⁹ fet⁹ ipse ab ea in vtero alatur.modo
omnia ista competebāt virgini respectu corporis xpi.ꝛ
sic saluaꝝ q; ipsa erat mater xpi. ¶Tertio modo saluaꝝ
id idem aliter/tenēdo modum Halent:dato etiā q; po=
natur fouea corporeitatis. Cū em̄ qualitatiue dispositio
nes sint producte sufficiēter in vnū determinatū passum
agēs naturale subito producit formā substātialē.hoc de=
claro alibi. Q; nūc ignis successiue in lignū(hoc est i ma=
teriā ligni),ꝑducat formā ignis est q; successiue dispont
materiā:ly si materia esset subito dispositā qualitatiue ꝛ
vnifonniter:ignis ,ꝑduceret subito formā substātialē ꝓ to
tum passum inclusum in sphera sue actuitatis.ita cito
partē remotā sicut ꝓpinquā:ergo si spūssanct⁹ mutauit
subito materiā dispositam qualitatiue ad matricē virgi
nis:quare nō poterat forma corporeitatis in virgine/vel
sensitiua(si ponaꝝ distincta ab intellectiua)ꝑoducere si=
milē formā:hoc dico ꝓpter alios:q; nulla alia formā ab
intellectiua pono ego distinctā.ly quo ad istā mutationē
subitaneā nō audent concedere q; beata virgo coopera=
ta est:ly istud ꝑcedo ꝛ declaro q; fuit possibile q; ipsa co=
opata fuisset ad hāc mutationē subitā. Mā si hoc nō fuis
set possibile:hoc est ꝓptera q; creatura nō potest agere
in instāti:ly hoc est falsum sm multos cox/ꝛ ẏmo verū est.
Si dicas:creatura ,ꝑducit solum ꝙ motum.iam hoc est
reꝓbatum:q; ,ꝑducere ꝙ motum nihil aliud est ꝙ suc=
cessiue ,ꝑducere. Istud aliter facilius declaro.vnus gra=
dus calous nīc successiue cum ꝑducit caloꝛē:eidē gra
dui non repugnat,ꝑducere caloꝛē subito.qđ ꝑz:si infiniti
gradus/calous in intētione siue in actuitate ei addant:
tam isti gradus calouis omnes collecti subito calefaciūt
passiu applicatū ad quā calefactionē subitaneā iste gra
dus calous ꝛcurrit:q; omnes gradus calouis subito ca=
lefaciant.ꝑz sic:duo gradus calouis citius calefaciunt b
passum ꝙ vnus gradus:aliquin digitus eque cito cale
fieret prope paruum ignem sicut prope magnum:contra
experientiam.tunc sic:duo gradus calouis citius calefa=
ciunt b passum ꝙ vnus:ꝛ quatuor gradus calouis citius
calefaciūt b passum ꝙ tres/ꝛ sic sine statu:ḋ infiniti gra=
dus calous subito calefaciūt b passum.hoc ipsum ꝑz ali
ter:vnus gradus grauitatis ꝛcurrit ad velcēssum tarduz
mobilis in pleno:cui si addātur multi gradus grauita=
tis ꝛcurrit cum eis ad motum celeriorē:ꝛ si infiniti gra=
dus addātur/ꝛcurrit ad mutationem subitā:ḋ non repu
gnat:sz bene ꝓgruit:beatā virginē(licet fuerit finite acti
uitatis)cooperari infinito auxilio spirituſſancti ad mu=
tationē subitā materie ministrate. ¶Et hec est vna con=
clusio:puta q; beata virgo cooperata est ad mutationez
subitā materie delate ad matricem. ¶Secunda conclu
sio:ipsa cooperata est ad condensationem subitā mate=
rie:sed quo ad expulsionem fetus in aliis mulieribus est
difficultas. In anima est virtus attractiua/retentiua/ꝛ
expulsiua. Videmus enim formam substantialem mate=
riam peccantem tam in quali ꝙ in quāto expellere. Vi=
detur ergo q; naturaliter mulier fetuz ab vtero expelli.
color tñ est ḋ fetus cadit a matrice sine virtute expulsi=
ua matris:sicut pomum maturum cadit ab arbore sine
expulsione arboris ob pomi grauitatē ꝛ retinaculi desi
cationē non potētis pomū detinere q; ferebat tēpore sue
viriditatis qñ humiditas sufficiēs affuit.Sed quocunq;
istoꝝ modoꝝ dicatur est difficultas:claustra virginis
manserunt integra:quia ipsa erat virgo ante partum/in
partu/ꝛ post partū:sine fractione signaculoꝝ.quomodo
poterat corꝑ xpi vterū egredi talius claustris virginali
bus integris. ¶Et ad hoc pono tertiā ꝛ quartā ꝛclusio
nes.si teneaꝝ q; mater nulla virtutē expulsiuam habeat
respectu fetus:sz fetus maturus cadit:tūc spiritusſanct⁹
(sine cōcursu virginis)fecit totū egressum integris clau=
stris virginalibus manētib⁹.deus potest facere penetra
tionē corꝑis. Similiter deus poterat facere q; egredere
ret vterū maternū nō transeundo ꝑ medium. ¶Quarta
cōclusio:tenēdo q; in matre est virt⁹ expulsiua fet⁹:ad=
huc btā virgo potuit cooperari ad illā expulsionē:cum
hoc ꝙ claustrā virginalia mānserint integra.ꝑz:potuit co=
operari ad expulsionē absolute/ꝛ deus poterat tenere si
gnacula virginalia integra:ḋ gti. ¶Sēbo argu.ad idē.di
ua virgo poterat cōcurrere cū agēte infinito ad muta=
tionē materie ad matricē in instāti:sz nō sine ꝛcursu agē
tis infinitti:ergo eodē modo potest ꝛcurrere ad penetra=
tionē corꝑis.ꝛ si corꝑ infinite resistat creature/ad hoc
ꝙ ipsum fiat penetratio:deus pōt exuperare illā resi=
stētiā:q; solum finite resistit:ꝛ sz tra infinitati create resi=
stat/illā exuperare pōt virtus infinita ꝑfectione. ¶Ter
tio:expellere corꝑis de loco/ꝛ corꝑ penetrare:possunt
separari ꝛ habere actiones separatas:ergo deo facīdo
vnū poterat virgo ad aliud cooperari. ¶Quarto:si duo
homines essent penetratiue simul:pōt vnus cooperari
naturaliꝝ ad recedēdū ab altero:ꝛ potest ne advarias dif
ferētias positionum ꝛsupte natura:ḋ virgo potest ad si=
mile cooperari. ¶Cōtra duas primas ꝛclusiones argu=
mēto:sic:ex eis sequit q; virgo fuit infinite actuitatis:
consequēs est falsum:q; ipsa erat solum finite actua.q;
sequaꝝ ꝑz sicut oīes creature possunt simlē mutatio=
nē facere in pleno:ꝓpter resistētiā ꝛ alios motus conco
mitātes:q; necesse est si aliquod ꝛdēsetur aliud rarefieri.
¶Respondeꝝ:nō stādo in hoc q; res sint entitatis po
test esse infinite actuitatis.nego q; ꝓpter ꝛcessa in duā=
bus primis ꝛclusionibus ipsa dicaꝝ infinite actuitatis.
Ego nō plus ago cum mille viris trahēdo vnam nauim
omittā:ḋ cum vno viro ferēdo vnum scāmz.ipsa habuit
auxilium infinituz. ¶Sz ꝛtra hoc argu.ex isto sequit q;
ego nō plus ago ferēdo duas libras ḋ vnā:qđ est falsuz.
ꝑz:in vtraq; leuatione habeo auxilium infinitum:q; non
possum leuare sine ope dei mecum leuātis:qui est infini=
tus. ¶Respondeꝝ negādo sequelā:ꝛ ad ꝓbationē qua
dicit in vtraq; leuamine auxilium habeo infinitum.dicit
q; vis nō infinite operaꝝ ly sit infinitus. Cum influētia
dei generali plus est leuare duas libras ꝙ vnā libā:ly si
deus specialius iuuaret ad leuādas duas libras/ꝛ soluz
gfaliter ad leuādam vnam libā:equa facilitate leuarē
vnā libram ꝛ duas libras.modo deus nō ꝛcurrit cum in=
fluētia sua speciali cum aliis mulierib⁹ ad materie dila
tionē subitaneā:ly solum successiuam. Specialius tamē
cooperatus est spiritusſanctus cum diua virgine:ꝛ sic po
test si voluerit facere cum qualibet alia muliere. ¶Con
tra vltimā cōclusionē argumēto:sic:penetratio corꝑis
est impossibilis naturaliꝝ:ex.ariꝰ.phyſicorum.ḋ btā virgo
agēs finitum nō poterat ad hoc cooperari. ¶Respon=
detur cōcedēdo antecedēs sm cōmunē legē vie impossi=
bile est vnum gradum grauitatis mouere mobile ꝙ ple=
num:subito:ly cum auxilio infinito ꝙ gradum potest ad
hoc cooperari. ¶Sz ꝛtra hoc obiciē:vnus gradus gra
uitatis cum finitis vel se solo mouet aliquod mobile per
plenum successiue:ly nullum agēs creatum potest facere
penetrationē corꝑis ꝙ successiuaz vel subitaneā:ḋ non est
simile. ¶Respōdeꝝ:nō est omnino simile/sufficit aliqua=
lis similitudo:mulier est fetus expulsiua ab vtero. Et si
resistētia fuerit tāta q; eā vincere nō pōt/nō expellit:tū
ipsa pōt cooperari cū ope adiuncta. Hoc sic declaro:pos
sum currum trahere in aere nō in medio densoꝛ:vtpote in
luto vel arena:tū si ponaꝝ auxiliū possum cooperari:ꝛ si
medium esset tāte resistētie q; oīb⁹ creaturis mecū iūctis
nō possim rhedā extrahere:possum tñ cooperari cū deo
ad currū illum extrahēdum:sic in proposito.

Erta ꝗstio.Vtrū diua virgo fuerit ꝛ
est mater xpi/ꝛ mater dei. ¶Rndeꝝ
p hāc ꝛclusionē affirmatiuā. Bea=
ta virgo genuit xpm ꝛ genuit deū:
est mater xpi/ꝛ virgo/ꝛ mater dei.
¶Probaꝝ hec ꝛclusio:est mater xpi:
ergo est mater dei.tenet ꝑs.quētis:
xps est deus:ḋ si est mater xpi/est
mater dei. Insup scribit Mat.i. Cū esset desponsata mā
ter Jesu ꝛc.ḋ ipsa est mater Jesu:ꝛ p cōsequēs xpi/ꝛ dei.
Et Luc.i. qđ ex te nascet sanctū vocabit filiꝰ dei. Et Jo.
xix. Stabāt iuxta crucē Jesu mater eius ꝛ soroꝛ matris
eius. Tertio:canit ecclesia. Virgo dei genitrix/quem to=
tus non capit orbis:in tua se clausit/viscera factus ho=
mo. Quarto:xps apud euangelistas celebriter vocatur
filius hominis:ꝛ nō habuit hominē patrē:ergo fuit filiꝰ
mulieris. Et Joā. Damas. libro. iij. c. xij. de ipsa dei gen
trice/de q; parētē ꝛ vere sanctam virginē celebram⁹:nā
ꝛ verus deus est qui ex ipsa natus est:ꝛ vera ,det genitrix
verū deum incarnati ex ipsa genuit:deum esse dicim⁹ ex
ipsa natū esse:ꝛ que sequunt. Finaliter ꝑz ratione mater
nea genuit me:ꝛ Elizabeth⁹ dicitur mater Joānis:eo q;
materiā ministrauit filio in vtero quē aluit.ix. mēsiū cur
riculo cuz ceteris ad maternitatē requisitis:de qbus in
questione precedēti mētione fecimus:ꝛ deus creauit aut
mā itellectiuā ad quā nulla efficiētia habuit Elizabeth:
sz q; totum vterum egrediebat Elizabeth:Joānes dict⁹
est filius Elizabeth:ergo non est de ratione matris q; for
mā vltimam producat mater:sed sufficiunt illa superius
enumerata:sz sic est de diua virgine.ipsa tota materiam
ministrauit:ergo verius ꝛ purius dicēda est mater xpi q;
alie mulieres respectu filioꝝ ab eis gentorum:quia pa=
tres aliquid materie ministrant:modo verbuz assumpsit
totam naturā humanā in primo instāti quo erat in rerū
natura:ꝛ hoc totum peperit diua virgo:igitur. ¶Cōtra
hanc ꝛclusionē fiunt argumēta:ꝛ primo cōtra hāc vlti=
mā ꝓbationē ex ea sequit:sz aīe boum femīnarū concur
rant ad gfationes formarū vituloꝝ:si a vitulus in vtero
vacce sic se haberet q; deus illam formā se solo crearet:ꝛ
forma b vacce nulla efficiētia respectu illius vacce habe
ret:q; b vere diceret mater illi⁹ vaccę:qđ nō videt dice=
dum:cū tūn nō faciat b vacca ad suū fetum quātū reliquę
vacce. ¶Respondeꝝ:non sequitur:cū alie vacce cōmunes
aliter cōcurrāt ḋ hec vacca.modo nulla mulier efficien=
tiam hz respectu aīe intellectiue. Sēbo:ꝑcedo q; b vac
ca esset mater a vituli/quēadmodū si ꝙ possibile vel im=
possibile mulieres communes ,ꝑducerēt aīas intellecti=
uas:ꝛ deus crearet animā in vtero b:ert he respectu a fe
tus:b ert ha adhuc dicerēt mater a fet⁹ sicut alie mulie
res respectu suoꝝ fetuū. ¶Sēbo argu.sic:maternitas ꝛ
virginitas contrariāntur adinuicē ꝛ pugnant:ergo titul⁹
quēstionis presupponit falsum:ꝛ cōclusio est falsa. Bene
sequitur a est mater:ergo claustra virginalia sunt fracta
per q; transit proles:ꝛ a est virgo:ergo claustra manēt in
tegra. Respondetur:concēdēdo q; maternitas ꝛ virgini
tas ꝛrariantē:sunt em̄ duo termini positui non petētes
naturaliter competere eidem in eodem tēpore adequa=
to:sed bene successiue:ergo sunt termini contrarij:sed

supnaturalr possunt verificari de eodē. Ad ōtraria opposita ōtrarietate terminor absolute nō sequitur ōtradictie: ḷz ita opinat⁹ est Aristo. viij. metaphy. ſi. bene autē ad oppositionē cōtrariā de opposito modo enūciādi sequit cōtradictio: ergo ḷz mater ⁊ virgo sunt termini cōtrarij: non tamē mutuo pugnāt/nisi ſm legē cōmunē. Insup: multi dicerēt ſi mulier fuerit cognita in somno: vel ipsa remanēte/ipsa manet virgo: ⁊ sic negarēt cōtrarietatē inter hos terminos mater ⁊ virgo: ḷz hoc non recipiēs. Dico: talis mulier desinit esse virgo. nicōuenies est si dicere q virgo possit parere in sensu compositio. nec admittimus pro nūc q demon succubus potest semē sufficiēter prolificū ponere in matricē quando est mcubus. ⁊ dcād sit de his oīnib⁹: beata virgo hz hāc singularē prerogatiuā pre oībus q ipsa sine semine viri cōcepit qō nulli alteri mulieri cōcessum est ab olympo: nec via nature cōcedi potest/arte humana/vel angelica. Si dicas: erat verū cōiugiū inter uirā virginē ⁊ Joseph Mat. i. ergo ipsa non mansit virgo. Ad hoc dist. xxx. quarti quest. unj. loquitur⁹ respō-debimus. quare ei⁹ virginitatē nūc pertranseo. Sz inter argumētādum unum tāgebat a/esse mater: ergo claustra virginalia erāt aperta ⁊c. dicō: claustra virginalia esse aperta nullo modo est antecedens ad assūptē virginitatis. pz: si claustra essent ferro aperta a chirurgico: potest aliquā virgo in sensu compositio parere cum apertione naturali claustroꝝ virginaliū: vt si ipsa more mulieris cōgiuncta cōciperet/⁊ miraculose claustra aperiret deus vel chirurgicus vt fet⁹ egrederet/adhuc talis esset ꝟgo. sz nō fuit ita in deus ꝟgine. claustra enī ei⁹ mānserūt integra egrediēte fetu/⁊ post egressū: ⁊ propterea nouū erat miraculū taliter parere. Nouus est miraculū quando est impertinēs toti antecedēti assumptionis. Antiquū miraculū est quando aliquid imbibitur tanq̄ cōsequēs in antecedente: qō est miraculum. ¶ Tertio obijcit sic: virgo est mater xpi: igitur vel naturalis vel miraculosa: ḷz neutrū est dicēdum: igit. Respondet: ipsa erat mater xpi/partim naturalis/partim miraculosa. naturalis/p quāto aliqua fecit que alie mulieres naturaliter facere solēt suis fetib⁹: ḷz q: in ipsa conceptione aliqua erāt trāsēdentia humanos limites/ipsa fuit mater miraculose. Primo totā materiā fetu suo ministrauit ad alterationes anime intellective prenias. Secō ad subtātiales formas mstar aliārū matrum ipsa pcurrebat. Tertio fetū in utero aluit. Quarto ob plē tēpore (quo grauida erat) ingenue se rexit. Quinto xpm peperit: ḷz q: expers viri genuit/⁊ in minori mēsura q̄ alie: ideo sic erat miraculū. Adde tertio sine vllo dolore pietissima mater xpm emixa est. Allevero matres cū crūna ⁊ cruciatu pariūt: non enī est dolor similis dolori parturiētis teste scriptura: sic Anſel. demū cōcep. virg. intellige vocātē hūc partū miraculosum. ¶ Quarto argu. sic: qō generat recipit esse simpliciter post nō esse: ḷz deus nō recipit esse post nō esse: ergo xps nō est genit⁹ ex virgine. ¶ Quinto sic: virgo nō est mater deitatis: ergo nec; dei. tenet sequētia: deitas nihil aliud est q̄ deꝰ.

¶ Rñdet ad q̄rtū negādo maiorē vt iacet: cū esse neget in scō loco. ḷz qō tēporaliter generat/aliqō esse vel aliqualiter esse accipit tēporaliter: q: accipit esse hominem tēporaliter. In xpo autē sunt duo esse: vnū duorū qō fuit ab eterno: alterū esse hominē. ⁊ q: in generatione tēporali est ꝓductio substantie de nouo: sez humanitatis: p hoc ab alteratione secernit. ¶ Ad quintū ꝓcedo antecedēs: deitas enī semp stat essentialiter: de⁹ autē tū essentialiter q̄ ꝑsonaliter: q̄n dicit virgo est mater dei: illic de⁹ stat ꝑsonalr. ¶ Sexto argu. sic. virgo est mater dei: q̄ virgo est causa dei. tenet cōsequētia: ois mater est cā effectiua sui fet⁹. ¶ Septimo sic: xp̄i ſm humanitatē null⁹ est pater: q̄ nec xp̄i est mater. tenet cōsequētia: pater ⁊ mater sunt relatiue opposita: q̄ posita se ponūt ⁊ perempta se perimūt: ex predicamēto ad aliquid. ¶ Ad sextū nego consequētiā: nec in me tenet. mater mea nō causant animam meā: ⁊ de⁹, ꝓduxit materiā meā a principio orbis cōditi: sālt materia q̄ est in me tūc ꝓducit: ⁊ nō pono aliā formā ab intellectiua in homine: nec totū est aliud nisi partes simul sumpte. mater mea tamen aliquo modo est causa mei: q: ministrauit mihi materiā/⁊ fecit cetera requisita ad maternitatē: ⁊ sic aliquo modo sum eius effect⁹: ⁊ ita dico: apud cōmuniter loquētes. Deus nullo modo est effect⁹/nec eius est aliqua causa. ḷz pater filiū in diuinis ꝓducat: nō tamē causat eū. semp inter causam ⁊ effectū oz esse distinctio nature: ḷz virgo est causa humanitatis xp̄i/sicut Elizabeth humanitatis Joānis baptiste. ¶ Ad septimū: cōcedit antecedēs: ḷz nego cōsequētiā cū cōsequente nec, ꝓbatio valet: nā pater ⁊ mater nō se habent sicut relatiuū ⁊ correlatiuū et⁹: ḷz correlatiuū patris est filius vir⁹/correlatiuū matris, ples femine. ¶ Sz dicis: pater ⁊ mater se habēt in gñatione, plus sicut actiuū ⁊ passiuū xv. de anima⁹ ſm philosos. ḷz actiuū ⁊ passiuum dicunt ad inuicē cor relatiue. v. metaphysice. Respōdet: q̄quid sit de antecedēte: cōsequētia est nulla. sicut nō sequit: ꝑuus ⁊ rhector se habēt sicut pater ⁊ filⁱ⁹: ḷz pater ⁊ filⁱ⁹ se habēt sicut relatiuū ⁊ correlatiuū: ergo ꝑuus ⁊ rhector se habēt sicut relatiuū ⁊ correlatiuū: ad Aristo. dicit q̄ licet actiuū ⁊ passiuū in cōmum mutuo referant: non tamē oportet ita esse de hoc passiuo sez matre/⁊ hoc actuo sez patre. ¶ Octauo argu. sic: virgo nō est mater humanitatis xp̄i: q̄ virgo non est mater xp̄i ſm humanitatē: ⁊ vltra: q̄ non est mater xp̄i: q: non est mater xp̄i ſm diuinitatē: ultra q: maternitas a diuinitate, ꝓuenit: primus antecedēs ꝓz: humanitas xp̄i nō est suppositū: ḷz gñatio est suppositi. vij. metaphysice. q̄ nō est filⁱ⁹. tenet cōsequētia: filⁱ⁹ est nomē suppositi: ⁊ vltra: humanitas xp̄i nō est filⁱ⁹ virginis: q̄ virgo nō est mater humanitatis. ¶ Nono sic: si illa debeat cōcedi/ꝟgo est mater xp̄i hoc est, propter ea: q: humanitas fuit assumpta a verbo in primo instanti quo erat in rerū natura: ⁊ btā virgo genuit illā humanitatē assumptā. Sz cōtra hoc obijcit. si q̄s ꝓducat albedinē extra subiectū: ⁊ si deus illā albedinē ponat in socrate: generās socratē nō dicit generare socratē albū: q: nō facit albedinē et inhererе: q̄ cū deus libere illā humanitatē cōseruet: btā virgo non debet dici mater xp̄i. ¶ Ad octauū: cōcedo q̄ virgo non est mater humanitatis xp̄i: q: humanitas assumpta nō est filius: nec de predicamēto qualitatis nec relationis: sicꝫ vna pars corporis ante aliā nascat: vt ante pedes nascāt caput: nulla tamē pars corporis dicit filius. ois filius est nat⁹ participaliter: ḷz nō econuerso vniuersaliter: humanitas xp̄i est nata participaliter. Sz cōtra illud insta: ex illo sequit q̄ si ✠ bū deseruisset humanitatē assumptā (qō est possibile) humanitas assumpta inciperet esse filⁱ⁹ ꝟgis: ⁊ nō p gñationē: ⁊ sic hūanitas q̄ ꝓcessit ad mille q̄ngētos annos ꝟciperet esse filⁱ⁹ ꝟgis. Immo vlteriꝰ sequit q̄ ꝟgo habuit duos filios distinctos successiue (hoc ē vnū post alterū) ⁊ nō simul: ⁊ tñ nō genuit eos successiue/ḷz simul. ⁊ semel: ⁊ qñ vn⁹ erat filⁱ⁹/alter nō erat filⁱ⁹. pz: Verbū fuit filⁱ⁹ ꝟgis ante diuisionē hūanitatis: ⁊ hūanitas assumpta ante diuisionē a ꝟbo nunq̄ erat filⁱ⁹ ꝟgis: ⁊ nūc est filⁱ⁹ ꝟgis: q̄ ꝟbum ⁊ hec humanitas q̄ realiter sunt distincta successiue erāt filij virginis. Ad replicā: cōcedo sequelā: ⁊ totū qō ex illa infert: posito humanitas est a ꝟbo deserta: est filⁱ⁹ ⁊ nullius nisi ꝟgis. Eodē modo ipsa incipit esse mater hūanitatis derelicte: ⁊ ad vlteriorē illationem ꝓcedo q̄ virgo successiue habuit duos filios. vnū p gñationē: ⁊ alium p desertionē humanitatis q̄ nascebat: ḷz tēpore natiuitatis nō erat filⁱ⁹. Aliquo modo est simile/pars hois nō est filius matris: ⁊ si vna pars deūnerer esse pars/⁊ inciperet esse totū: inciperet esse filius. Ex isto sequit q̄ aliquid incipit esse filius virginis: qō nō erat filius genit⁹ a virgine. Alterius ꝓz hāc ꝓsequētiam esse nullā: xps fuit filius virginis: ergo xps ⁊ iste homo fuerūt fratres/vel sunt fratres. nunq̄ ante omissionē humanitatis erāt fratres. nec ex isto sequit q̄ iste homo incipit esse sedo genitus virginis: q: ḷz humanitas derelicta incipit esse filⁱ⁹ virginis: nō tamē p generationē/ḷz p omissionē a verbo nō tñ inficior quin generatio erat vna causa requisita ad illā filiationē. Potes tunc replicare q̄ vna mulier successiue ḷz mille filios p alterationē partū eius: q̄quid sit istic metaphysice loquēdo/hoc nō sequit loquēdo vulgarter ⁊ vt plures. Amplius ꝓz: ḷz iste homo patiebat i cruce: nō tñ patiebat iste homo xps: nec iste homo redemit genus humanū: deus redemit gen⁹ humanū. iste homo non est deus. Insup ꝓz: stat dare filiū berthe esse in rerū natura: ⁊ desinere esse filiū berthe/ipsa manēte: ꝓz si assumatur. ¶ Ad nonū ꝓcedo sequelā: impbatio illius est nulla: ḷz ꝓbaret q̄ ꝑtuam⁹ nō fuisset pater ꝓfectoris: q: deus libere fecit animā infōmare corꝓ⁹ ei⁹. ḷz si xps assumeret humanitatē adultā socratis q̄ est filⁱ⁹ berthe: xps nō esset filius berthe ratio. Christ⁹ nō est genit⁹ ex bertha: cū nō assimpserit humanitatē in vtero ei⁹. ¶ Decimo argumētor sic: xps semper manſit in vtero virgineo: ergo non egrediebat vterū cū humanitate assumpta: ergo xps nō est genit⁹ a virgine. ¶ Undecimo sic: humanitas assumpta a verbo nō est filius: ergo virgo nō est mater xp̄i ſm humanitatē: tenet ꝓsequētia ꝓ simile: si ethiops est albⁱ⁹ ſm ventes/dētes ethiopis sunt albi ꝓ regulā Aristotelis posteriorū sticā: ꝓpter qō vnūquodq̄ tale ⁊ illud magis. ¶ Duodecimo sic: ſm Damasce. lib. iij. c. xij. genitricē xp̄i nequaq̄ dicimus beatā virginē. ⁊ in nona translatione dicit christi per autē nequaq̄ dicim⁹ sanctā virginē. ¶ Ad decimū rñdēdo ꝓcedo q̄ xps eſvbiq⁹: sicut homo xps eſvbiq⁹: homo xps nunq̄ egrediebat vterū virgineū ipso existēte: ḷz ſm illum specialē modū quo humanitas erat assumpta egress⁹ est: q: sic ꝓtinus se habebat cū humanitate. ¶ Ad vndecimū dicit: q: argumentū aliquod ꝓdicatū attribuit alicui ratione alicuius: ⁊ tamē simile predicatū nō cōuenit illi alteri. ꝓz in ꝓposito ratione humanitatis a verbo assumpte: ⁊ taliter se habētis in utero: virgo est xp̄i mater: ⁊ tñ filiatio humanitati assumpte non cōuenit. Si ethiops est candidus ſm dētes: q: cādo dētib⁹ cōuenit ipsi sunt nīues. ¶ Ad duodecimū dicit: Damascen⁹ illic loquit cōtra Nestoriū q̄ negabat virginē esse matrē dei: dicebat q̄ peperit puruꝫ hominē, contra talē errorē loquit Damascen⁹.

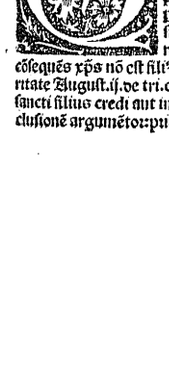

Quarto quer⁹: an xps potest dici filius spūssancti. Respondet: spiritussanctus non est pater xp̄i. probatio. Solus ille est filius q̄ educit de subtātia alterius vel de superfluo tertie oigestionis alteri⁹ p modū nature est pater: xps non sic descēdit a spū sancto: ergo spiritussanct⁹ nō est pater xp̄i: ⁊ per cōsequēs xps nō est filⁱ⁹ spūssancti: hec ꝓclusio ꝓ auctoritate Augustini. ij. de tri. c. x. dicētis: xps neq; sit⁹ neq; spūs sancti filius credi aut intelligi potest. ¶ Cōtra hanc conclusionē argumētor: puncto q̄ illud qō scidit Mat. i. quod in ea natum est: de spū sancto est. Et in symbolo dicit qui cōceptus est de spū sancto. Respondet: ille auctoritates nolūt habere q̄ spūssanct⁹ sit pater xp̄i: ḷz appropriatus spūssancti maxime refulsit in illa operatione. dicit de spiritu sancto ꝓceptus xps: q: bonitas/gr̄a/⁊ dilectio/sunt spiritus sancti appropriata: q̄ maxime relucēt in hoc q̄ filius dei humanam carnē assumpsit: ſm illud Joā. x. sic deus dilexit mundum vt filium suum vnigenitū daret. ⁊ quāto opus meritū excellit/tanto magis est gratuitum. modo incarnatio filij dei maxime omne meritū trāscēdebat: ſm illud Aug. xiij. de tri. c. xij. supert⁹ allegatū: in rebus per tēpus ortis illa summa gratia est q̄ homo i vnitate ꝓsone deo cōiunctus est. ¶ Secō sic: si subtātia ꝓis nō ingredit cōpositionē fetus: vt in secō dictū est: ḷz q̄ semē paternum semē matris disponit: vt in hac distinctiōe dicimus: ⁊ hec est mēs philosophi. xv. de a/alib⁹. ḷz spūs sanct⁹ materiā disposuit: igit. ¶ Tertio sic: per illud qō ad Rom. viij. scribit: xps: primogenitus in multis fratribus: ḷz fratres non habet nisi inquātuz homo: nec habet fratres ratiōe matris: q: ipa nullū filiū peperit nisi xp̄m: ḷz non habuit aliū patrē a spiritu sancto: igit. ¶ Quarto sic: deus est pater p creationē humanitatis assumpte. ¶ Ad scām dicit: ꝓbabilitor est pars illa q̄ aliqua pars seminis paterni ingredit cōpositionē fetus: non soluz aliqua pars materialis/ḷz pars spiritu⁹a. sic autē Aristotelē intelligit. Un Auicēna. ix. de animalib⁹ sic dicit: putāt homines q̄ Aristo. putauerat q̄ semē viri non esset pars pueri/neq; tm̄t: tū cum materia pueri sed hoc non fuit eius cōsilium: ḷz eius cōsilium fuit q̄ mouleatur cum matrice/⁊ ꝓfundat in materia/⁊ sit operator membrox/⁊ ducat idoneam materiam ad mēbra/⁊ erit illud sperma materia spiritus in creatura: q: efficit multū subtile ⁊ habile vt transeat in spiritum. Secūdo: ista formatio est libera ⁊ non naturalis. etiam christus secundum humanitatem non est similis spiritui sancto in natura: quod ad filiationē ⁊ paternitatē requiritur. ¶ Ad quartum dicitur: quicquid sit de illo non probatur q̄ spiritus sanctus sit pater naturalis christi.

Circa hanc questionem dubitatur: an si pater assumat corpus ⁊ spūs sanctus animam: pater vel spūs sanctus est homo. ⁊ eodem modo dubitatur: si pater assumat corpus/⁊ filⁱ⁹ animā. Respōdet per ꝓpositiones: quarum prima est. Pater non est homo in illo casu: nec spūs sanctus vel filius. ꝓz ꝓpositio: pater nullā humanitatē assimpsit: ergo non est homo. tenet consequentia. assimptio humanitatis cōcretiue denominat suppositum assumēs hominē. Eodem modo ꝓcedit q̄ spūs sanctus non est homo vel filius. ¶ Secunda ꝓpositio: pater ⁊ filius copulatim non sunt homo. patet: da oppositum: pater ⁊ filius sunt homo: ergo iste homo vel ille homo posita cōtrā: consequēs est distinctiua cuius nulla pars est vera. ¶ Tertia ꝓpositio: pater ⁊ spūs sanctus non sunt hommes: quia queri⁹ qui hommes ⁊ illos assignare non potes. ¶ Sed cōtra illud obijcitur: hic binarius est assumptus: hic binarius est homo: ergo homo est assumptus a patre ⁊ spiritu sancto. Respondetur: si anima non informat corpus: tunc est falsa. ⁊ si materiam informat in alio loco: iam maior ⁊ minor sunt vere. sed stāt iste ꝓpositiones: humanitas nō est assumpta a ꝓsona diuina: homo est assumpt⁹ binari⁹ ab illis diuinis. illa ꝓpositio sequit ex illis duab⁹ assumptis: q̄ḷz pars essentialis socrat⁹ est assumpta: ⁊ socrates nō est assumpt⁹. ¶ Alia ꝓpositio dubia: an socrates ꝓsona ꝑsonalitate ꝓpa ⁊ q̄ḷz pars ei⁹ est assūpta: ⁊ tertia entitas est binari⁹ assumpt⁹. Pōt dici q̄ socrates vel hūanē

tas socratis non est persona:cum ipsa sit sustētata a pluribus personis diuinis:vel est sustētatus binarius q̄ est socrates. ¶Scēo dubitat:si tres psone in omnis eādē naturā humanā assumerēt/an essent fratres. Distinguo illud:vel assumūt eādē naturā in vtero mulieris/in pmo instāti quo humanitas est in rerū natura:a tūc sunt fratres:ex parte matris:a tres homines:vnica generatione genti/cū sola vna anima a vnico corpore.si assumerēt eādē humanitatē extra vterum vel duoꝫ fratrū humanitates:tūc nō essent fratres:nō ex parte patris notum est:nec ex parte matris qz nō sunt geniti ex eadē matre: vt si mulier corpus sine anima intellectiua emitteret:a postea deus animā intellectiuā ꝓduceret que infoymaret illud corꝑ:talis homo non esset filius talis mulieꝛ. ¶Dubitat finaliter circa hāc questionē:an ꝓpter aliqꝫ meritum filius dei naturā humanā assumpsit. ¶Respō deꝫ:incarnatio filij dei potest dupliciter cōsideraꝛi:vel quātum ad essentiā:vel quātū ad circūstātiā:si hoc po no tres ꝓclusiones. ¶Prima est:si primo modo cōsideret:nullo modo precessit meritum qđ erat causa incarnationis. ¶Probat hec ꝓclusio:fundamētum omnis meriti nō cadit sub merito:ꝫ incarnatio filij dei est fundamētum omnis meriti post lapsum nature humane. Nā sine fide eius implicita vel explicita nemo poterat mereri vt tā eternā sm Aug.in Enchirid.c.penul.dicēt̄ q nec antiquoꝝ q̄cūq; iustoꝝ preter christi fidē salutē potuit inuenire. Illud potest vallari ꝑ illā vulgatā auctoritatē eiusdem.xiij.de tri.c.xix. In rebus ꝑ tēpus ortis ꝛc.a ꝑ hec cōclusio ꝑ apostolu ad Titum.iij. Benignitas a humanitas apparuit saluatoris nostri dei nō ex opibus iustitie que fecim⁹ nos:ꝫ sm misericordiā suā saluos nos fecit.ꝫ quo ad circūstātiā illa in ꝓposito est duplex:ꝫ circūstātia tēporis vt tēpus incarnationis abbreuiaretur: vel quo ad circūstātiā persone:vtpote q̄ diua virgo esset mater xp̄i:sm priorē circūstātiā. ¶Pono secūdā cōclusionē q̄ est hec:suppositā gratiosā xp̄i incarnatione ex liberalitate dei sine nostris meritis sancti merituꝫ sunt abbreuiationē tēporis incarnationis. ꝓbat hec ꝓclusio ꝑ illud qđ scribit Esa.xxxviij.vtinā dirūperes celos a descenderes. Et ꝑsalm. Excita potētia tuā dne a veni. Et glo. sup illud ꝑsalm. ꝓpter miseriā inopum a gemitus pauperum nūc exurgā dicit dns:id est mittā filiuꝫ ꝓpter miseriā inopū tollēdam.i.mortalitatē a passibilitatē:a hoc faciā ꝓpter gemitū pauperum/q̄ de malis gemūt/a pro peccatis cēterum:nam aliter non essent auxilio digni. ¶Quo ad secām circūstātiā ponit hec ꝓclusio:suppositā filij dei incarnatione futura:beata virgo saltē merito cōgrui a decētie meruit esse mater dei, ꝓbat hec conclusio/ꝑ illud qđ in fine refectionis inter gras dicimus: beata viscera marie virginis que meruerūt portare dnm christum:cui glosa marginalis Luc.i.sup illa ꝓpositione:beata q̄ credidisti:dicit:apparet Marīā nō dubitasse/ sed credidisse:a ideo fructum cōsequūtā esse. Insuper inter omnes puros homines ipsa feruētius(vt pie credit̄) desiderabat incarnationem:a quia erat sanctissima:hoc meruit merito decentie a congrui. ¶Paucioꝝ⁹ dubitatiuncula potest absolui sic. Mereri interdum tm̄ valet quātum esse dignum includendo gratiā dei:sic dicimus socratē mereri sacerdotium quādo est eo dignus:sic vir go meruit esse matergerei:ecclesiā in ꝑsalchate canit. Regina celi letare:qz quez meruisti portare:resurrexit sicut dixit. Et omniuꝫ virtutū ipsa fuit idea:a ad hāc supremā promiciā digna. In hac acceptione dei speciale auxiliū includimus:cum nullus creature opera deseruire tantā celsitudinem promererentur.

IN distinctione quinta:magister ꝓpixe inſsit circa aliquas positiones:an persona naturaꝫ assumpsit: a an persona personam:sed omnia illa sufficiēter patēt ex dictis in ꝓma distinctione. ¶Quaeritur nūc: an solum verbum sit incarnatum:a carnē humanaꝫ sibi vniuerit. ꝓpo questionis solutione pono conclusiones. Prima est:tota trinitas vnuit naturā humanaꝫ filio in vnitatē suppositi:hec ex dictis in ꝓma distinctione patuit:a amplius adhuc patet supposita significatione vocabuli:vnire ꝑtat actionē:modo actio ad extra est cōmunis tribus ꝑsonis:ille res dicūtur admuscē vnite que in eodem suppposito cōcurrūt.a illud quod ad hāc vnionē facit dicit vnire actiue faber partes scāi vnit. ¶Scēa ꝓclusio:essentia diuina vnit humanitati:a contra.pr:essentia diuina a humanitas concurrunt simul in eodem suppposito. ¶Tertia conclusio:verbum solū suppositat naturā humanā.pr:pater non suppositat naturā humanā/nec spiritus sanctus.illud solum dicit̄ suppositare naturā humanā qđ suppositum dicit̄ homo:hoc autē soli filio competit. ¶Quarta cōclusio:alia non est cōcedenda:humanitas suppositat verbum.pr:ꝙ illam notat̄ q̄ natura humana assumpta vat verbo esse suppositi:quod est falsum. ¶Contra tertiā ꝓclusionē argumētor:natura diuina est incarnata:ergo non solum verbuꝫ. antecedens patet:idem est incarnari a carni passiue vniri:sed deitas est carni vnita:quia caro a deitas concurrunt in eodem suppposito. ¶Respondetur distinguendo antecedens:si incarnari tantum valet quātum carni vniri:sic ipsum conceditur. Si accipiatur pro terminare dependentiam suppositalem nature humane:sic negatur. Vel dicatur sic:assumere bifariam accipitur. ¶Primo modo ad se sumere in persona filij:a sic assumpsit:quia ꝑ hanc vnionem natura diuina a humana sunt in persona. ¶Secundo modo capitur assumere:ad se sumere vt in suppositor:a sic natura diuina humanam non assumpsit: sed solum persona filij:quia ipsa est suppositum. Antecedente concesso in priore sensu nego consequentiam:quia verbum non est aliud a deitate. q̄ solum verbū est incarnatum:patet per exponentes verbum est incarnatum:a nihil aliud a verbo est incarnatum:vel nulla res que nō est verbum est incarnata:veritas priorꝫ exponentis est nota:a secunde exponentis veritas patet per falsitatem sui contradictoꝛij:quia pater(qui non est verbum)nō est incarnatus/nec spiritus sanctus:a nulla est essentia diuina que non sit verbum:cum essentia diuina sit verbum:a est mīs vna essentia diuina. ¶Dubitatur de veritate huius propositionis:deus assumpsit hominem.circa hanc propositionem est difficultas:communiter loquentes illam negāt. Sed cōtra hoc argumētor:in ꝑsal. Te deū laudamus canit ecclesia. Tu ad liberandum suscepturꝰ hominem:non horruisti virginis vterum. Et Hieronymꝰ in explanatione fidei:a magister recitat dist.xv.c.iij.in fine. Dicit ergo persona filij suscīperet passibilez hominē: ita tū ei⁹ habitatione sm substātiam suā nil passa est. Et Anselm.lij.lib.cur de⁹ hō.c.vij.dicit/q̄ plures homines nequeūt vnū eūdēq; hominē assumere in vnitate ꝑsone. Et Aug.i.de tri.c.vi.hō fuit acceptꝰ a ✠ dei.a ꝑsal. Beatus quē elegisti a assumpsisti.vocat hūanitatē assumptā hominē beatū. Ecce quō hi vocāt humanitatē assumptam hominē:a multe similes sunt auctoritates:eodem modo loquēdi vtētes. Alia dicta induci possunt ad oſtēdēdum q̄ verbum assumpsit humanitatem:a non hominem.

¶Respondetur Modernoꝝ⁹ via. Ptermissa q̄ terminus homo multis modis capitur:vno modo absolute ꝓ omni composito ex materia a anima rationali:a sic tantus homo q̄ pars integralis eius est homo:a quia substantia rationalis:a ꝙ consequēs hō:Socrates:Plato/ vel hmōi.a sic in hymno Ambrosij et Augustini et aliorum Hieronymum capitur. Alio modo capitur connotative/ pro illo qđ humanitatem sustentat hypostatice:a sic verbum est homo. Primo modo capiendo vocabulum: verbum assumpsit hominem. Patet/assumpsit humanitatē: ergo a hominem:consequentia tenet a synonymo ad synonymum. Secūdo modo non assumpsit hominē:qz nihil assumit se in vnitatem suppositi. Secundo modo verbum realiter est homo. ¶Sed contra primum membrū obijcit sic:quādocunq; aliquis terminus supponit ꝓ aliqua re a postea re illa manente non supponit pro eadem reille terminus est connotatiuus:sed homo supponit ꝓ materia a forma quando forma materiam informat:a quia ipsa est separata non amplius supponit pro illa re:ergo homo est terminus connotatiuus. Maior patet:nemo nō aliter equos pedes/albus/a huiusmodi dicuntur terminī connotatiui. Minor est nota. Respondetur/quando terminus homo in oī significatiōe esset terminus cōnotatiuus non infirmat principalis responsio q̄ dicit ꝙ hec est vera verbum assumpsit hoīem/siue homo dicatur cōnotatiuus siue non. Secundo dico:q ratio assumpta non concludit:a pater a filius:q̄ inferret nullus terminum significantem rem cōpositam pondibus in predicamento sub stantiecā in illo ꝓdicamento solū ponanē terminū absoluti substantiā significantes. Respondeo ergo q̄ maior est vera vt iacet:sed si dicas sic.quicunq; aliqs terminus supponit ꝓ re aliqua vel rebus a ipsis existentibus nō amplius supponit ꝓ illis rebus:ille terminus est cōnotatiuus:dico q̄ maior:hec est neganda in terminis significatiuis subſtantiā cōpositā. In aliis aūt hoc cōcedo. Terminoꝝ eni absoluto a cōnotatiuoū ad placitū significantiū significatio dependet ab hoīm vsu et auctoritate: nec oportet aliter regulis imiti. Et termini mētales sunapte natura talem significantiam habent.

¶Circa sextam distinctionez quero duo. Primo de veritate istius:Christꝰ est aliqua duo a ālle esse est in christo. Secūdo circa positiōes ꝗs magister in litera recitat de eē christi. ¶Ꝓpo priorꝫ qstionis solutione scito q̄ multiplex est esse sm doctores:aliquod est esse essentie sine existētie: et quicqd alij dicant/dico q̄ esse essentie a existentie idētificat cū re que existit. Hec tria vocabula conuertuntur esse essentie/esse existentie et ens:licet duo cōplexe sua significata importēt a vnū incōplexe:aliud vocāt esse ꝓpositionale:a nihil aliud est q̄ habitudo rei significate per subiectum in ordine ad rem signatam ꝓ predicatū:vt Socratem esse album est esse ꝓpositionale istius ꝓpositionis Socrates est albus:non q̄ sit aliquod complexū significabile sicut fingit Gregorius. Idem est significabile complexum a incomplexum:patet/ idem significatur per complexum a incomplexum. Socrates significat ꝓ partem istius complexi Socratem esse album:a per illō totum:sed Socratem esse albū nihil aliud est q̄ Socrates. Utrobiq; resoluatur obliquus in rectum:verbum infiniti modi in participium siue significationis actiue vel passiue:vt Socratem esse album :idem est quod Socrates existens albus:a ex consequente tales sunt conceden de:Socratem moueri est Socratem comedere:suppositoꝫ q̄ moueatur a comedat:a ita in talibus vtrobiq; : esse suppositale vel esse subsistentie est inferius ad esse essentie patet ex prima distinctione huius. ¶Istis presuppositis ponuntur conclusiones ad questionem respondiue. Quarum prima est:in Christo est duplex vel triplex esse essentie vel existentie. Probatio/in Christo sunt deitas/corꝑ a anima/que specie distinguuntur. Secundo de anima sm philosophum viuere viuentibus est esse. Et in Christo vt plex est vita sciliet increata immortalis: a creata mortalis: que in triduo mortua est. ¶Secunda conclusio: in Christo non est nisi vnum esse suppositale: siue substantie Probatio/ nō est nisi vnum suppositum in Christo:ergo non est nisi esse vnum suppositale siue subsistētie. ¶Tertia conclusio:Christus nō est aliqua duo. Probatur per illud symboli Athanasij:nō duo tamē/sed vnus est Christus. Secundo argumentor:ad idem : pater nō est aliqua duo/nec spiritus sanctus est aliqua duo : ergo nec Christus. Tertio argumentor sic. Christus non est natura assumpta:ergo licet sit homo a deus copulatum a copulatum tamen est aliqua duo. ¶Contra hanc tertiam cōclusionem argumentor: primo sic:Christus est homo a deus:ergo Christus est duo. ¶Secūdo sic. Christus sm q̄ homo est aliquid. Patet de hereticis : cum Christus:ergo per idem sm q̄ deus est aliquid : vel sm q̄ homo est idem aliquid quod est deus:vel aliquid aliud. Sed sm q̄ deus non est idem aliquid quod homo: quia tunc humanitate esset deus:ergo est aliud a aliud:a per consequens duo. ¶Ad primum dicitur q̄ consequentia est nulla. Argumentum enim probaret angelum esse duo:vel tria (qđ liquet esse falsum) cum est angelus / spiritus/substantia: plura ergo predicata dici de pronomine idem demonstrā te non sufficienter arguit aliquid esse duo. Sed esse plures partes hoc argueret. Modo Christus non est plures partes. Et si dicas omnis homo est compositus ex corpore a anima. Christus est homo:igitur. ¶Respōdetur maior est vera:subiectum nō distribuitur pro quolibet significato quod terminus homo significat:sed pro significatis que vnuoce significat. ¶Sed pro clariore intelligētia distinguo illam/omnis homo est compositus: vel homo capitur absoluter:a sic concedo. Modo deus nō est sic homo: si capiatur cōnotative pro illo quod est suppositū independens humanitatez sustentans quod suppositum est homo: tunc propositio assumpta est falsa : licet Christus sit homo/ribilis/animal/ per cōmunicationē idiomatum non tamen est compositus. ¶Ad secundum argumentum conceditur q̄ illa est vera (potissimum si gratia concomitantie exponatur) Christus sm q̄ homo est aliquid:vt patet per exponentes eius: sed tamen non sequitur Christus sm q̄ homo est aliquid : ergo Christus sm q̄ homo est idem aliquid quod est deus et hoc si capiatur sm q̄ reduplicatiue:quia argumentando a superiori ad inferius respectu predicati reduplicati consequētia est nulla:vt non sequitur omnis homo inquantum rationalis est ribilis:vt non sequitur omnis homo inquantum rationalis est hoc ribile:patet quoniam antecedens est verū et multe exponentes copulatiue consequentis sunt false. Sed si inferatur illa propositio de dissuncto predicato/ sic argumentando. Christus sm q̄ homo est aliquid : ergo Christus sm q̄ homo est idem aliquid quod est deus vel aliquid aliud : consequentia est bona : et consequens est verum sicut a antecedens. ¶Secūdo dicitur:Christus non est tm̄ deus. Neq; Christus est tm̄ homo : ergo est aliquid aliud ab homine:et aliquid aliud a deo:et per consequens est duo.assumptum patet per Damascenum vij.capi.sui tertij decentem/quia factus est homo ex muliere a tempore partus super nos:quia nō ex femine:sed ex spiritu sancto et ex sancta virgine:sic per partus legē

et non deum ipsum solum predicamus spoliatum humanitate scđm nos neq; sane hominem solum. ¶Tertio sic esse diuinum est cum esse humano positũ ergo illic est cõpositio. ¶Respondẽtur/ille propositiones nõ sunt exclusiue assumpte a Damasceno. Sed propositiões de exclusis predicatis vel de exclusis extremis : que equivalent præcentibus/si exponantur gratia alietatis vel pluralitatis cum termino numerali. Sed quando ponitur terminus cõnotatiuus a parte predicati propositio est amphibologica et distinguẽda:penes hoc q̃ fiat, exclusio gratia alietatis/vel alterietatis:vt Socrates est tm̃ albus: gratia alietatis valet hanc: Socrates est albus et nõ est non albus. Eodem modo si sit negativa de exclusio extremo. Si atia alterietatis valet hanc: Socrates est tm̃ albus: Socrates est albus et nõ est aliter qualificatus. Similiter scđm exigentiam verborum vel participiorum dicatur:vt Socrates tm̃ studet/denotat Socratem studere:et nullum alium actum exercere. Socrates est tm̃ magister in artibus:ponit magistrũ in artibus:et negat oẽm alium gradum:Socrates fuit tm̃ in Gallia:Socratem significat in Gallia fuisse:et in nulla alia regione fuisse. In prõposito deus est tm̃ homo:illa est distinguenda. Si sit propositio de exclusio extremo gratia alietatis est vera. Si excludat/gratia alterietatis est falsa:quia valet hãc: Christus est homo et non est aliter calificatus.i. non habet aliam denominationem:quod est falsum / quia denominationem habet que aliis hominibus non cõuenit: ḍa est deus. Ista propositio Christus est tm̃ deus/non est sic distinguenda de virtute sermonis. Immo vult Damascẽ. dicere q̃ vđ Christo nõ solum verificatur deus:sed etiaz homo quod expresse ipse exponit inquiens: et non deũ ipsum solum predicam⁹ spoliatum humanitate: hoc est dictu:quãdo dicimus/Christus est deus/nõ negamus quin sit homo:immo hoc ingenue fatemur: quod tangit in verbo spoliatuz humanitate. ¶Ad tertiã licet aliqua simul ponantur ad esse Christi:et simul ponantur: Christus tamen non est compositus: nominis enim interpretatio sepius cum interpretato non convertitur. ¶Ex his patet licet in Christo (loquendo vt plures) sint tres res:Christus nomen est aliqua trium:nec aliqua duo licet pater verbum et spiritus sanctus vnum sunt in essentia: et verbũ sit deus et deitas:non tamen est natura humana vel humanitas : quia in abstracto semper pro natura assumpta accipitur. Et sic non est due in femínino puta due nature: nec duo neutraliter:pura duo suppósita.

Secundo circa hanc distinctionem q̃ritur : an aliqua illarum trium positionum est vera quas magister in littera recitat circa materiam incarnationis. Pro solutione questionis ille tres positiones recitabuntur. Posteà conclusiue respondebitur/quid sit per hoc tenendum videbitur. Prima positio dicit q̃ ex corpore et anima constituitur homo:et ille homo assumptus est verbum. Secunda positio tenet q̃ verbum non cõponitur precise ex corpore et anima:sed ex tribus componitur : scilicet corpore/anima/et diuinitate. Tertia positio dicit/q̃ corpus est assumptum a verbo:et sic anima:sed anima non informat corpus: nec corpus est informatum ab anima. ¶Pro veritate habenda ponuntur quatuor conclusiones. Prima/positio prima est falsa. Secunda conclusio/secunda positio est erronea:et falsa. Tertia conclusio : tertia positio est falsa et erronea. Quarta conclusio:Christus est simplex et indue sibilis. Prima cõclusio probat:ex ea enim sequit q̃ idẽ est assumens et assumptum:et idem assumit se. Secundo sequitur q̃ aliquod temporale incepit esse eternũ:verbum fuit ab eterno. Tertius ille assumpt⁹ incepit esse modo ista non possunt competere eidem. ¶Secunda conclusio probatur:Christus est simplex non compositus alicui. Nõ potest esse subiectum respectu forme : nec forma respectu materie:ergo nihil componitur ex diuinitate et corpore et anima. Pars est imperfectior suo toto(potissimum pars alterius ratiõis a toto) modo heresis est in philosophia naturali (side seclusa) ponere aliquid nobilꝫ prima causa:quam deum cõmuniter vocamus. Secundo:Christus fuit ab eterno:sed incepit esse Christus quando vniebantur corpus et anima: ergo nihil potest esse ex eis compositum. Dicis:stat animam esse incorruptibilẽ:similiter corpus in lumine naturali: et tamen hominem esse corruptibilem:quia vnio est contingens : sic dicetur in proposito: Licet ita dici potest:prima ratio nõ solum in fide: sed in lumine naturali concludit. ¶Tertia cõclusio probatur:ex ea enim sequitur q̃ Christus non est homo: patet nõ habet humanitatem assumptam: sed non aliter Christus dicitur esse homo:igitur. ¶Quarta cõclusio probat:Christus non est compositus nec potest componi:vt in secunda conclusione et eius probatione vidimus: et causa est, oportet q̃ sit simplex. ¶Contra probationem secũde cõclusionis argumẽtor sic:materia que est creatura est subiectum forme:ergo deus potest esse subiectũ forme. ¶Similiter forma potest informare materiam:ergo deus põt informare materiam. Tenet consequentia: alioquin cõcedere oportebit:aliquid posse facere formam/quod nõ potest deus facere:quod non videtur concedendum. ¶Ad primum:nego consequentiã. Imperfectionis enim est aliquid in se suscipere vt perficiatur:hoc deo non competit. ¶Ad scđm:nego consequentiam:et ad probationem:nego q̃ sequatur cõclusio illa illata : aliquid posse formam facere/quod deus facere nequeat:siquidem quãcunq; entitatem potest forma aliqua facere:hãc deus potest facere. Sed informare formaliter potest forma materiã et hoc non potest deo competere:et hoc nõ est efficere. Agẽs forma siue producẽs eam informationem causat. Deus creans animam facit eam effective informare corpus. Similiter deus cum igne producens formam ignis facit illam formam effective informare materiam. ¶Contra quartã conclusionem argu. dicimus in Christo sunt corpus anima et diuinitas:ergo non est simplex. Respondetur:concedendo q̃ ille est vulgaris modus loquendi : qui sane intelligendus est:sic scilicet : ad hoc q̃ aliquid dicaẽ Christus requiritur q̃ hec tria vniantur:in sensu quo ante loquuti sumus:Christus est terminus cõnotatiuus p̃ secũda persona in diuinis supponens:cõnotando q̃ corpus et animam habeat assumpta . An erat Christus in triduo. Posthac futurus est sermo distinctione. xxij. huius.

In septima distinctione dicit magister/emergit questio plurimum continens vtilitatis : sed nimium difficultatis/atq; perplexitatis: sed eius difficultas potissimum versatur circa veritates talium propositionũ: Christus est deus: Christus factus est:deus factus est homo: deꝰ factus est aliquid ꝛc. ¶Circa illas difficultates tria potissimum inquiram. Primum est de cõmunicatione idiomatum in diuinis: potissimum extra illa que dicũtur cum termino/incipit/et factus est/ quia de primo in undecima distinctione loqui propono. De secũdo in secunda questione huius materie ad partem: et quia in fine distinctionis tangit magister an Christus fm q̃ homo p̃destinatus est esse filius dei:de hoc et vltimo queram que stionem satis vulgaram:an si Adam non peccasset: christus incarnatus fuisset. ¶Ad tantum ergo materiam ad dicta/querturam ratione humanitatis assumpte est cõiunctio mutua idiomatũ inter deum et hominẽ. Supponat quid nominis cõmunicationis idiomatuz:que est hoc est mutua predicatio concretorum vtriusq; nature de se mutuo. Idioma grece est proprietas. Lermõis latine:et hic accipitur pro concreto importante proprietatem alicuius. Exemplum/vt concretum diuine nature:scilicet deꝰ: predicatur de concreto humane nature: et e diuerso:dicẽdo homo est deus homo est eternus: homo creauit mundum:deus est mortalis passibilis et huiusmodi. Supposito vlterius q̃ non intendo loqui in hac questione nisi de propositionibꝰ de simplici copulatiue presenti/et de extremis temporibꝰ eius sine terminus reduplicatiuus/et terminus inceptionem vel desitionem importantibus: vti reliquimus/quia tales specialem habent difficultatem:et in suis locis de eis specialis erit sermo. ¶Pro mutua idiomatum cõmunicatione cognoscẽda ponuntur tres regule. Quarum due erunt presupposite in tertia regulam q̃ artis principium ponimus:ita q̃ semper tertiam regulã intelligimus cum sale diuarum primarum. ¶Prima est: vitra omnem artem dandi in cõmunicatione idiomatum habeatur oculus nõ concedere illa que cõmunis vsus sapientium pro speciali causa non cõcedit:sed negat. Hec regula patet: nõ alia de causa hec negatur/christꝰ est creatura:de qua in undecima distinctione dicetur:christus potest peccare/christus põt errare/ natura diuina passa est/ natura diuina est mortalis / natura diuina mortua est in christo. Concedimus iste homo mortuus est christo demonstrato. Et tunc sic:iste homo mortuus est/et iste homo est natura diuina:ergo natura diuina mortua est , Maior et minor concedende sunt:et conclusio non videtur concedẽda:quia ipsa in communi significatione terminorum datur intelligere q̃ mors et passio conueniunt christo ratiõe nature diuine primo:sed quo ad syllogismũ: si premisse equipolleant vni de omni/consequentia est bona: vt in quarta distinctionem primi dictum est. Et si dicas concludendũ est:natura diuina est mortuus homo. Contra/ capta hac maiore.Hic homo moritur.Hic homo est hec natura diuina non sequitur apud loquentes conclusio inferenda. Similiter de hac christus est creatura dicatur : eius concessio tam pessima ut vt in.xi. distinctione dicere proponimus.

¶Secunda regula : si dubitetur de aliqua propositione non consueta cõcedi que duos potest habere sensus:quorum vnus est catholicus et verus:alter falsus: distinguatur illa:et concedatur in sensu vero: et negetur in sensu falso. Et nullo modo absolute sine distinctione : hic seruetur illud Augustini. Liberis verbis loquũtur philosophi ꝛc. nobis est datus certus limes loquendi: et potissimus in hac materia incarnatiõis nobis pro hac mortali vita ineffabilissicut in materia de generatione in viuentis. Hic ingeniosi viri est non plus sapere q̃ oporteat: sed cum sobrietate sapere. ¶His duabus presuppositis ponitur hec regula. Ad veritatem propositionis affirmatiue requiritur et sufficit q̃ extrema supponant pro eodem supposito immediato. Licet huius regule vtraq; pars patiatur instãtias in illis non debet insistere theologus:prior pars patet/quo ad priorem partẽ regule/de talibus: non tm̃ chimera non est chimeranon chimera contingenter non est chimera. Adam est animal si est homo. Secũda pars patet de talibus:deus necessario est creãs: omnis homo est omnis homo vel potius hec: omnis homo omnis homo est:hoc est falsum:per pronomen demonstrando totum ꝓpositionem cuius pronomen est pars:In illis non debet insistere theologus. Tum quia debet logicam supponere:et solum casualiter et trãsitoue aliquid super hoc loqui quando materia requirit: secundo theologus in hac materia est extra tales instantias. Regula ergo rotundé capta et sane intellecta est vera. Pater radix regule:per hanc est b denotatur q̃ res que est a / est idem ens ipsi b/quia sic copula vnit extrema. Propositiones affirmatiue in extrinsecis temporibꝰ ab indicatiuo facile cognoscuntur:et negatiue per affirmatiuas oppositas mensurãtur. ¶Ut videamus quid fructus hec logicalis regula facilis importet : inferemus aliquas propositiones concedendas et negandas virtute huius regule. ¶Prima propositio:hec est negenda:christus est idem hunc rei demonstrando humanitatem. Patet/christus supponit ꝓ filio dei solum: hec res demonstrata est pure creatura:ergo extrema non supponunt pro eodem: ergo ipsa est falsa.

¶Secunda propositio:licet hec sit vera Christus est homo: hec tamen est falsa/Christus est humanitas. Patet pars pater:est communicatio in concreto:et extrema supponunt pro eodem capiendo terminum homo connotative:secunda pars patet; cum nõ est communicatio in abstracto: tum quia extrema non supponunt pro eodem:et licet homo potest absolute capi et connotative:tamen humanitas semper apud loquentes capitur absolute pro natura assumpta : et ita de abstractis. Propterea illam nullo modo distinguas posteꝫ vsus ita habet. Et licet ds potest hanc distinguere:christus est homo : penes hoc q̃ homo capitur absolute vel connotative:cum communis vsus illam concedit eam etiam sine distinctione cõcedat recte intelligens. Loquendum est vt plures secundo de celo et mundo:sentiendum vero vt pauci. Ait dicis si albedo esset sustentata Socrate/et ei non inhereret / Socrates non denominaretur albus:ergo humanitas sustentata non denominat verbum hominem. ¶Respondetur ad dicens non sustentatur a creatura nisi ei inherendo. Secundo ipsum est natum inhererere:et quando actu inheret denominat : substantia autem quando actu dependet ab alia denominat concretiue aliam. ¶Tertia propositio: Christus passus est mortuꝰ est refurrexit a mortuis:christus est mortalis. Christus est corruptibilis. Christus est eternus / Christus est temporalis/patet:ratione humanitatis passus est modo humanitas est mortalis:et passibilis et passa est:et mortua in triduo:cum anima non informauit corpus in triduum his omnibus extrema supponunt pro eodem:et vsus ecclesie est passim tales concedere:multe earum in forma sunt fidei articuli. ¶Quarta propositio christus est albus:christus concedit : christus fuit de Nazareth ad Hierosolymam:christus dormebat. Patet talia cõpetebant humanitati assumpte. ¶Quinta propositio:hec est impossibilis/christus peccat:christꝰ errat:patet:extrema non supponunt nec supponere possunt pro eodem. ¶Sexta propositio: hec est negenda divina natura patiebatur in christo i triduo. Patet ex vsu intelligentium. Extrema illius nullo modo supponebant pro eodem/nec supponere possunt pro eodem . Patet in sensu dato in prima regula. ¶Septima propositio . Hec erat falsa in triduo: Christus est homo . Patet extrema illo tempore non supponebant pro eodem. Tunc deficiebat cõnotatio termini homo competere christo. ¶Octaua propositio aliquis homo creauit mundum. Patet de homine christo . ¶Nona propositio : aliquis homo est vbiq;. Patet/hic deus est vbiq;:hic deus est homo: ergo homo est vbiq;. Sed nihil est vbiq; hõ. Solum Christus

est homo vbi habet humanitatez̄modo non habet illam nisi in celo:z eucharistia. ¶Decima propositio christus precessit virginem. ꝑtet:christus precessit Abrahaam q̄ virginem precessit:ergo precessit virginem Joannis.viij. anteqū Abrahaam fieret ego sum. Insuper hic deus precessit virginem:hic deus est vel fuit christus:ergo christus p̄cessit virginem. Hoc ipsum patet per regulam/est affirmatiua cuius extrema supponunt pro eodem. Christus supponit pro filio dei ampliatiue respectu copule de preteri to:cui competit vere hoc predicatum / precedens diuam virginem. Ex eodem fonte probatur:hec vera/aliquis homo est vbiq. Homo supponit pro deo:existens vbiq; competit illi mediante copula de presenti quelibet propositionum concessarum per illam regulam sine vlteriore deductione ostendi potest. ¶Undecima propositio: hec est falsa:beatam Virginem pecessit Christus:vel Mariam precessit christus:quod pro eodem accipio cōuertibilitate vt nunc. ꝑtet/extrema illius affirmatiue non supponunt pro eodem. ¶Duodecima z vltima propositio:christus fuit quādo non fuit christus. ꝑtet: extrema illius affirmatiue supponunt pro eodem. Subiectum supponit pro filio dei : predicatum est hoc totum existens quando non fuit christus:z hoc est verum:quia verbū dei fuit existens non christus:patet ante incarnationem. ¶Contra primam z secundam regulas obijcitur sic: ipse destruunt tertiam z omnem artem loquendi. ꝑtet per primam si sit aliqua propositio extra vsum de qua sancti nō loquūtur:vel respondens hoc ignoratiuato q̄ loquatur/ tūc nescit quid respondendum est. Hec hunc iuuare poterit tertia regula. ¶Secundo intulimus in quinta propositiōe per tertiam regulam hanc esse falsam / Christus peccat: christus errat: et similiter in sexta propositione diximus extrema illius natura diuina patiebatur in cruce/nullo modo supponere pro eodem : ergo non erat alia regula opus/q̄ tertia. ¶Respondetur: negādo q̄ due prime regule tertiam euertant. Prima regula opponit tempera mentum tertie : quia licet illa tertia bene intellecta sola sufficiat:due alie eam exponunt. Per tertiam solam nescit respondens an ista debeat cōcedi:christus est creatura:christus potest peccare:christus potest errare:natura diuina mortua est in christo. Quia dubitabit an extrema supponant pro eodez. Aliqui audacter incircumcisis labijs concedunt christum posse peccare:posse errare : et sic dicerent extrema possint supponere pro eodem. Sed quia apud sapientes inuenitur q̄ talis non est concedēda propter inconuenientia specialia/ sic tertiaz regulam prima exponit:z primam cum tertia secunda elucidat/vt propositionem ancipitem occurrentem distinguat: et inuento sensu catholico propositionem in illo sensu concedat:an alio neget: z si multa in hac materia non legeret/ non ponat se ad respondendum. Ide enī regule ad hoc q̄ bene intelligantur presupponunt/ hominem alia vidisse aliquā sarcinaz suis humoris imparem suscipit: que dū et nomā succincte post alia visa. ¶Contra tertiam propositionem obijcitur:passibile/mori/triste/ / dicunt imperfectionem:sicut errare/mentiri/peccare: ergo nullum illorum potest dici de christo: vel si aliqua etiam z alia. ¶Insuper:christus est mortalis/z immortalis:eternus z temporalis. Sed duo secundi termini sunt contrarij:duo primi priuatiue oppositi : sed nulli tales terminj possunt de pronomine idem demonstrante verificari. Tertio.v.de trinita. dicit Augustinus/quod ad se dicitur/ oībus tribus conuenit:animal corporeum:z huiusmodi ad se dicuntur:ergo conueniunt patri z spiritui sancto/ sicut filio:quod est falsum. ¶Ad primum:nego q̄ pauere/mori/dicant imperfectionem. Sunt enim conditiones nature humane conuenientes: quas christus sua sponte ratione humanitatis assumpsit iuxta illud Esaie. liij. languores nostros ipse tulit:z dolores nostros ipse portauit. Erare imperfectionem dicit:errare autem quod est verum pro falso putare:non est natura hominis instituta:sed destituta:vt in secundum diximus de primo Adam: Labi z falli turpe ducimus primo officiorum secundum Tullii: ergo a fortiori de secundo Adam:per gratiam fuisset tamen Adam immortalis si non peccasset: sed cum verbum incarnatum est/vt nos redimeret:decēs erat q̄ esset passibilis christus. ¶Ad secundum: concedo q̄ christus est mortalis z immortalis: z nego q̄ illi termini priuatiue opponantur. Immortale capitur dupliciter : vno modo/vt tm̄ valet sicut non habens naturam mortalem: z sic priuatiue opponitur illi termino mortale. Hoc modo/hec ē falsa:christus est immortalis. Patuit enim mortalitatez ab omni natura subiecta. Alio modo capitur vt patuit dispositionem q̄tum ad certam naturam subiectam:vt tm̄ valet immortale/ quātum habens certam naturam nō mortalez:z sic christus est immortalis: quia aliquam certam naturam habet immortalem:quia diuinam. Secūdo modo capiendo:sicti termini/mortale/z immortale/nō sunt priuatiue termini:nullū enim terminū priuatiue oppositi possunt verificari de eodem:nam licet aliquid sit cecū in alio:z videat in b loco:non propterea est cecum z videns:sicut si anima quiescat in pede:z moueat in manuste due propositiones non sunt propterea vere: hec anima quiescit:hec anima mouetur. Solum secunda est absolute cōcedēda:z non prior.sic in proposito/ dato q̄ temporale z eternum contrarientur. Non inconuenit duos terminos contrarie oppositos de eodem verificari. ¶Ad tertium dicitur q̄ loquitur de diuinis ad intra.

Secūdo quero de veritatibus talibus ꝓpositionum de quibus magister languide in litera inquirit:homo factus est deus:deus factus est homo: deus factus est aliquid. ¶Pro questiōis solutione sciās: propositio de factus est/nō sufficienter exponitur hoc modo:vt ista a est factum per has a fuit et a non fuit ab eterno:quia si nunc sit a primo: exponibilis est vera. Et exponentes false:similiter si a fuit aīa homerum:z postea corruptum:z nunc non sit. Hec est falsa/ a factum est. Et tamen exponentes ille essent vere: in proposito talis expositio est sufficiens:filius dei factus ē homo:filius dei est homo z interdum erat z non fuit homo: ergo est factus homo. Habeatur oculus ad factionē simpliciter:z ad factionem sm quid:z non erit difficultas. ¶Hoc presupposito respondetur q̄ hec propositio ē falsa:christus factus est deus: vt facto denotetur cadere in terminum deus. Sed hec est vera/christus est factus homo. Falsitas prioris patet:quia bene sequit: christus factus est deus:ergo interdum non fuit deus : quod est falsum:immo christus semper fuit deus quod patet:aste de semper fuit deus:iste deus est vel fuit christus : ergo christus semper fuit deus. Secunda propositio patet.scilicet christus factus est homo:per illud. Joannis primo. Verbum caro factum est:vbi caro ponitur pro homine . Hoc patet in symbolo niceno:homo factꝰ est. Item patet per exponentes;deus fuit: z tunc nō fuit homo immo postea incepit esse homo:z ex illa sequitur ista vera. Christus factus est deus homo : quia terminus homo restringit terminum deus ad standum pro homine z facto cadit in ē hominem. ¶Sed contra ista obijcitur sic:bene sequitur: Christus factus est homo:ergo christus factus est. Et ista infert ista christus factꝰ est deus. ¶Secūdo sic ad idē christus factus est christus:ergo christus factus est deus probo consequentiam:tum primo:quia eadem res importatur per extrema. Tum secūdo: quia christus factus est christus:ergo christus factus est filius dei: quia a conuertibilibus argumtur:z si factus est filius dei:factus est deꝰ. Tum tertio:iste equiualent christus est christus:z christꝰ est filius dei:ergo addito vtrobiq; eodez:puta factus est/ consequētia valebit. Nam si sequatur socrates est homo: ergo est animal etiam bene sequitur:Socrates est homo albus:ergo Socrates est animal album:z ita in alijs:ergo sic erit in proposito . ¶Ad primum dicitur q̄ consequentia nihil valet : quia argumentum fit a factione fm quid ad factionem simpliciter . Sicut non sequitur : hic pannus factus est tunica ergo hic pānus factus est:quia si pannus precessisset compositionē tunice ad cētum annos:antecedens est verum z consequens falsum. ¶Sed tunc dices:hec tunica prius fuit:ergo pannus nō precessit tunicam. Q. tunica prius fuerit arguitur sic: hic pannus prius fuit:hic pānus est vel fuit hec tunica: ergo hec tunica prius fuit . Respondetur concedendo q̄ hec tunica prius fuerit : sed consequentia est nulla q̄ pannus nō precessit tunicam:quia precedere denotatur cadere in cō notationē termini tunica. Immo ille simul stant: hec tunica fuit super dorsum omnium mortuarum a centum ānis preteritis:z mane fuit primo tunica. Pone q̄ nihil sit in tunica nisi de lana. Tamen ista:christus factus est:potest pati aliquam distinctionem:per hoc q̄ factus potest habere christus pro substantiuo:et illa est vera: vel per hec q̄ potest capit nominaliter / vt tantum valet quantum res facta/vel ens factum: z sic consequentia nihil valet. Sed dices concessio vnius membri infert concessionem alterius. Si christus factus est christus:christus factus ē eus vel aliquid;ab inferiori ad superius:quia christus est aliquid ex questione precedenti. Respondeo nego q̄ vnū membrum inferat alterum. Hec argumētatur ab inferiori ad superius respectu totaliū extremorum sed solum respectu partium. Vel sic argumentatur ab inferiore ad superius cum termino includente negationem:z hoc patet per duas exponentes negatiuas antecedentis z consequentis:vt christus non semper fuit christus:z christus non semper fuit ens. Ad secundum respondetur: cōsequētia est nulla. Ad probationem:transeat q̄ eadem res importetur per extrema:saltē partialia. Si sit sermo de totalibus/q̄ oportet : hoc nego factus deus pro nullo supponit:sm illud ꝑsalmiste ꝑsal.lxxx. Audi populꝰ meus z contestabor te:israel si audieris me non erit in te deus recens. Ad secundum ciusdem consequentia est nulla extrema non sunt conuertibilia:z partialia extrema solū conuertuntur. Et nunc:z non simpliciter. Ad tertium:antecedens est verum;z consequentia nulla. Hec regula assumpta habet verum creberrime:potissimum quando vratur appellatio. Hec enim consequentia est bona socrates est magister : ergo est homo : Adde vtrobiq; Parisiensis:consequentia nō valebit. Similiter bene sequitur:deus creat ergo deus est:z tamen non sequitur deus contingenter creat:ergo deus contingenter est. ¶Certio argumento: bene sequitur:christus factus est homo : ergo deus factus est homo . Ab inferiori ad superius cōsequētia liter cum termino omnem negationem precedente: et vltra:deus factus est homo:ergo homo factus est deus per conuersionem simplicem. Consequens est negatum:ergo antecedens non est concedendum.

¶Insuper:deus incepit esse homo:ergo deus incepit esse iste homo : vel ille homo. Quero quid demonstras. Si demonstres deum:tunc sic:deus incepit esse iste homo:demonstrando filium dei : ergo deus incepit esse iste deus: vel iste . Amplius : deus incepit esse iste homo : demonstrando filium dei: et iste homo est deus : ergo deus incepit esse deus expositorie. ¶Palam est non potes demonstrare alium hominem. ¶Ad tertium dicitur : secunda consequentia est nulla : nec est conuersio. Facto ampliat ad ea que sunt vel erunt: et sic oculum non habes ad ampliationem. Sed in ea non stando (quia illic non est difficultas argumenti) dicitur/q̄ male conuertis. Non facis de subiecto conuerse predicatum conuertentis. Predicatum est hoc totum factus homo. Modo illa est vera factus homo est deus sicut bene vides . Jacobus est factus rex:non sequitur ergo rex est factus Jacobus . Ad aliud argumentum:concedo descensum illum gratia materie / deus incepit esse iste homo : demonstrando filium dei. Nihil aliud est demonstrandum. Sed nego hanc:deus incepit esse hic deus vel incepit esse hoc. Licet hic homo sit hic deus : et hic deus sit hic homo : est solum conuertibilitas vt nūc sicut Jacobus incipit eē hic rex:z tm̄ nō incipit eē hic vel hic Jacobus nō tm̄ sed tur:incipit esse p̄ducī in a subiecto. Ergo incipit eē calor iste vel ille. Et tales meādros ꝓsulto nōnullꝰ ꝓterm⁹. Ad alud dicit palam est q̄ est paralogismus. ¶Quarto argumentor: Christus non precessit beatam virginem : ergo Christus factus est . Non capio pro substantiuo terminum Christus . Antecedens patet : quia Christus est filius beate virginis. Respondetur negando antecedens.pro quo pro nūtur iste propositiones. Prima Christus fuit ante beatam virginem/hec questione precedenti probata est. Secunda propositio:Christus nō fuit christus ante beatam virginem. Tertia propositio : Christus fuit non christus ante beatam virginem. Patet:Christus nō fuit christus ante beatam virginem:et Christus fuit ante beatam virginem: ergo Christus fuit non christus ante beatam virginez:a negatiua ad affirmatiuam predicato variato penes finitum et infinitum. ¶Quinto obijcitur : Christus essentialiter et intrinsece est deus. Patet : non stat Christum esse quin sit deus: et Christus est : ergo essentialiter et intrinsece est deus. Tenet consequentia ab exponentibus ad exponibilem. Et vltra: Christus essentialiter z intrinsece est deus : ergo deus essentialiter et intrinsece est Christus. Tenet consequentia per conuersionem simplicem : quod si concedas infertur : ergo non stat deum esse quin sit Christus.

¶Sexto obijcitur : Christus necessario est christus vel non Christus : sed Christus non est necessario non Christus:ergo Christus necessario est Christus. Tenet consequentia a tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius. Et veritas antecedentis patet : de minore non est dubium. Et maior patet:Christus necessario est ens : ergo Christus necessario est Christus vel non Christus. Consequentia tenet a conuertibilibus simpliciter. Omne disiunctum ex cōtradictorijs est transcendens . Sed forte dicis sicut dicendum est : maior est vera in sensu disiuncto : et sic consequentia est nulla:quia non arguitur a tota disiunctiua cum destructione vnius partis ad positionem alterius . Contra : propositio de disiuncto affirmatiua sine distributione equiualet disiunctiue : vt patet vbilibet : alioquin vas mihi occasionem concedendi : Deo est capra / vel bos disiunctim/ et non disiunctiue . Ergo si sit vera in sensu disiuncto / erit vera in sensu disiunctiuo. ¶Ad quintum : concedo q̄ Christus essentialiter / intrinsece est Deus :

vt patet per exponentes eius: christus est deus ꝛ nō stat christum esse quin sit deus. Vel sic et melius in secunda exponente:non stat hoc esse quin hoc sit deus./Quia alio quin currens essentialiter esset currens:quia nō stat currens esse/quin currens sit currens.Et tamen illa est falsa quia si currens essentialiter ꝛ intrinsece est currens: cum subiectum stet determinate capiatur vna singularis. Et tunc sic: hoc currens essentialiter ꝛ intrinsece est currēs: hoc currens est socrates: ergo socrates essentialiter ꝛ intrinsece est currens./Consequentia tenet expositorie./Minor est vera:conclusio falsa est:ꝛ non se falsificans. Ergo maior est falsa. Sed conuersio illic nihil valet. Oportet tollere essentialiter in conuertente: et ponere aliquod signum particulare: sicut fit in conuersione propositionis de necessario que conuertitur in vnam de possibili. ¶Ad tertium:inter argumentandum sufficienter respondetur est est ad finem vsq; exclusiue. Vbi dicitur q regula habet verum sine signo vniuersali.Dodo necesse est modus vniuersalis. ¶Septimo argumentor sic:factus christus est deus:ergo christus factus est deus consequentia tenet a conuertibilibus.Et antecedēs patet: hoc quod est factū christus:est deus.Respondetur concedendo antecedens: cum factio denotetur cadere in cōnotatum termini christus:ꝛ capiendo consequens in simili sensu: vt factus sit adiectiuum termini christus:ꝛ factio nō denotetur cadere in terminum deus: sic etiam est propositio vera in illo sensu. Antecedens et consequens equivalent sic capiendo./Hec potest negari. Deus factus est homo: ita q facto non denotetur cadere in terminum homo:sed virtus eius maneat cum termino deus:ac si diceremus/factus deus est homo:que est affirmatiua de subiecto non supponente:ꝛ falsa.Sed apud communem intelligentiam non ita accipimus. ¶Octauo sic: homo contingenter est deus:ergo homo potest non fieri deus:ꝛ per consequens habebitur q homo fiet deus. Veritas prime propositionis assumpte probatur per duas exponentes eius/capiendo contingens specialiter. De prima exponente non est difficultas: et secunda patet:homo possibiliter non est deus: hoc est falsa/omnis homo necessario est de⁹: ergo illa est vera/homo possibiliter non est deus. ¶Ad octauum respondetur negando hanc / homo contingenter est deus: imo nihil contingenter est deus. Quicquid est deus necessario est deus. Gubernans mundum: creans animam: necessario est deus. Creans animam non est deus/non infert hanc:creans animam possibiliter non est deus. Etiam illa propositio de contingenti male exponitur: oportet primo ipsam resoluere capiēdo vnam singularem terminī stantis determinate: vel ponere relativum identitatis in secunda exponente. Sed quia illic potest esse intricatio ex parte termini homo / penes hoc q pōt capi absolute vel connotative:ꝛ vtrum vnico conceptu an diuersis conceptibus hoc importet:propterea quia non est difficultas in argumento non insisto. ¶Potest esse argumentum de ista/q deus contingēter est deus: suppositio q a faciat terminum sequentem stare confuse tñ. Prior exponens est nota:ꝛ secunda patet. Quilibet terminus potest vere negari de termino stante confuse tñ habēte plura suppositа. Respondeturin proposito secunda exponens est falsa: quia eius contradictoria omnis deus necessario est b deus est vera: quia essentia diuina necessario est omnis deus sed illa expositio non est formalis: vt patet: a celum contingenter est celum. Oportet capere singularem ꝛ exponere: quare in argumento non est difficultas.

¶Habitatur: an homo dicatur vniuoce de christo et socrate: et in qua materia est ista deus est homo. Respondetur q homo dicitur equiuoce de deo et de socrate: quia mediantibus diuersis conceptibus totalibus non synonymis. Vnus conceptus est absolutus ꝛ alter connotativus quia in terminis absolute captis consequentia est bona: Socrates est factus homo:ergo est factum ens:vel Socrates incipit esse homo:ergo incipit esse ens: quod non contingit de termino homo vt christo conuenit: vt patet ex predictis. Sed sufficit q humanitas assumpta a verbo sit eiusdem speciei cum aliis hominibus. Quo fit:quis homo est humanitas. Patet:si subiectum capiatur absolute vel pro illo quod componitur ex materia ꝛ forma rationali compositione physica: quia terminus equiuocus non distribuitur pro omnibus suis significatis que equiuoce significat. Secundo sequitur: nullus homo est humanitas: capiendo illum terminum homo vt supponit pro filio dei.nec ille contrariantur: non stando in hoc q subiectum vnius stet restrictiue q subiectum alterius sed quia equiuoce accipiuntur. ¶Sed dicis:aliquis potest esse certus de aliquo/q est homo vel homo: capiēdo homo in primo loco connotative: vt supponat pro Christo:ꝛ in secundo loco absolute:dubitando an sit homo absolute: an homo connotative. Ergo oportet dare conceptum communem in quo conueniunt. Sic vniuocatio entis ad deum ꝛ creaturas/subiectum ꝛ accidēs/ab aliquibus (quod alij ponderant) probari solet. Respondetur argumentum illud forte nonest tanti ponderis sicut multi putant:ꝛ probaret vniuocationem terminī canis:velq Socrates vniuoce significet tres hoc nomine vocatos: sint tres socrates famati trahentes moram in collegio montis acuti:ꝛ non plures. Si quispiam ingrediatur et dicat mihi in bibliotheca:vnus socrates de collegio mōtis acuti est in curia:ꝛ narranti adhibeam fidem: iam potest esse certitudo ex parte vnius socratis: ꝛ incertitudo quisnam ille est. Propterea non pondero argumentum. Non tamen nego quin ens significet vniuoce deū ꝛ creaturas. ¶Ad aliam partem dubitationis in qua petitur: in qua materia est ista deus est homo. Respondetur q est in materia contingenti. Probatio:predicatum potest ad esse subiecto:ꝛ abesse preter subiecti corruptionem. Ergo est in materia contingenti. Consequentia tenet per diffinitionem materie contingentis:et hoc ponendo sufficere q conueniat per quamcunq; potentiam. Si adderetur naturaliter:diceretur esse in materia remota: ꝛ hoc esset stare in quid nominis. Dicamus sm cepta/est in materia contingenti. Sed dicis:humanitas non est accidens: ergo non est in materia contingēti. Consequentia tenet:da pdicatum:q accidētaliter ꝛ directe dicit de subiecto:vbi importare accidēs: vt patet hic Socrates est albus: Plato est niger:ꝛ ita inductiue in oībus. Rndet:cōcedo q humanitas nō est accidēs:ꝛ nego illō q̄ dicis vniuersaliter tenere:imo innūeras patit istātias. Socrates est sedēs est in materia cōtingēti:ꝛ pdicatio quiti pdicabilis ꝛ tñ pdicatū nō iportat aliq̄ accidēs Socrati ihe rēs:q nō pono sessionē respectū extrinsec⁹ aduenientē socrati inherentē per quam denominatur sedēs:sed q partes subſtantiales socratis taliter conueniūt socrati qualiter non est essentiale ei/ illa predicatio est accidentalis. Itē patet de hac:socrates est filiatio socrates est crispus dō:vel crispus: ꝛ quia stat deum esse sine humanitate assumpta:propterea hec:deus est homo/ est in materia cōtingēti:sicut est ista hō est vestit⁹:hec vnio accidētis ad subiectū (secludēdo inherētiā) magnā hz vicinitatē cum indumento:vt superius dictum est in primam distinctionē. ¶Sed dubitas/quod predicabile facit terminus homo in ordine ad deum. ¶Respondetur in ordine ad terminū deus facit quintum predicabile. Sed in ordine ad sua inferiora facit predicabile speciem. Quia si pater assumeret humanitatem aliam:tunc iste erunt quidditatiue ꝛ essentiales: hic homo est homo demonstrando patrem: et hic homo est homo/ demonstrando filium: et predicatur species in ordine ad sua inferiora. Predicabilia bene materialiter coincidunt: sed differunt sm suas rationes formales. ¶Sed dices/ista est vera deus est homo: similiter ꝛ ista/socrates est homo:ergo homo est genus. ¶Respondetur/consequētia est nulla. Predicatur enim equiuoce de eis ꝛ accidētaliter de vno. ¶Sed dices/iste sunt essentiales/hic homo est homo demonstrando deum:ꝛ ille homo est homo demonstrando socratem. Sicut hoc album est album:illud album est album:ergo erit genus:q predicatur de pluribus differentibus specie in eo q qđ. Respondeo q predicatur equiuoce de eis. Et si teneatur more doctoris subtilis q homo dicatur vniuoce de christo ꝛ socrate:tunc difficultas est minor. Sed vando argumento totum quod pretendit/non sequitur q erit genus quia hoc non conuenit termino ratione significati forma lis/ratione cuius terminus ponitur in predicamento: vt solet dici de isto termino album:qn predicatur de pluribus differentibus specie in eo q quid ratione significati materialis: vt hoc album est album demonstrando Socratem:ꝛ illud album est album demonstrando bouem. ¶Si dicas sufficere ratione cuiuscūq; significati:erit solum disputatio verbalis. Consequenter loquendo diceretur esse genus:sed antecedentia ad hoc nō teneo. Hec est predicatio quinti predicabilis: verbum est homo: predicatum accidentaliter conuenit subiecto: et est predicatio directa: licet homo non sit accidens. Forte dicit doctor subtilis ita est de hac/albū est lignum. Sed cum illa non est ordinata nullius predicabilis est predicatio. ¶Quia lis est predicatio istius christus est homo: est etiam difficultas. Doctor subtilis dicit est predicatio accidentalis: quia de ratione contingēti nihil essentialiter predicatur. Ratio contingens est oratio imperfecta:inter cuius partes si ponatur copula/tota propositio est cōtingens. Hec ratio apud me non habet locum: homo albus est animal coloratum/est predicatio essentialis:sicut album est coloratum./Quando a parte subiecti ponitur terminus absolutus cum connotatiuo:ꝛ a parte predicati ponitur supertius ad illum terminum absolutus:ꝛ ad illum terminum connotatiuum. Ex communi logica adhuc est predicatio essentialis:ergo aliquid predicatur essentialiter de ratione in se contingēti. Ad difficultatem in se: christus est homo:vt homo dicatur de christo. Dico extrema habēt idē significatum materiale:puta verbum. Et si terminus christus humanitatem in connotato importet:sicut termin⁹ homo:esset predicatio synonymi de synonymo. Videatur a querente quid terminus connotet ꝛ consequenter ei respōdeatur. Alioquin nullus logicus potest dicere in quo predicamento ponitur hic terminus vel ille.

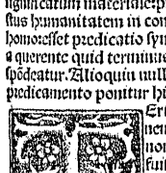

Ertio ꝛ vltimo circa hāc distinctionem septimam queritur:an si Adā non peccasset christus incarnatus fuisset. Respondetur / hic sunt due positiones oppositе. Pdartem affirmatiuam tenet Alexander halen. in tertia parte/ questione secunda: et doctor subtilis in hac distinctione. Positio illa tenet/christus fuisset incarnatus:sed nō pallus fuisset. Ita ad auctoritates plures oppositum insinuantes respondetur. Illa est positio non minus communis/ tenens partem negatiuam. In hac parte non video argumenta ꝑtingentia. ¶Pro solutione questionis pono duas conclusiones. ¶Quarum prior est. Si Adam non peccasset:nec aliquis alius: poterat deus incarnari. ¶Secunda conclusio. Problema neutrum est titulus questionis. Prior patet:deum incarnari est contingens: ꝛ a sola voluntate diuina dependens: ergo poterat icarnari vato q nullus peccasset vnq̄. Secunda conclusio non aliter probabitur q rationes topicas hinc inde adducendo:ꝛ quidem paucas. Cum paucis verbis potest vtriq; parti fieri responsio. ¶Contra partē affirmatiuā argui. sicq; illō dñi Bernardi sup illō Jone.ij.ppter me orta est tēpestas:q exponēs illud de filio dei dicit/lucifer p̄uidit rationalē creaturā assumēdaz in vnitatē psone filij dei:vidit et inuidit. Tñ inuidia fuit causa casus diaboli:ꝛ monēs ipsum ad tēptandū hoiem: cuius felicitati inuidebat:vt p̄ peccū deuenereꝫ humana natura assumptionē ꝛ vnibilitatē ad deū. Ex quo patz:q lucifer intellexit vnionē humane nature:ꝛ ipsum lapsum putabat impedimētū vnionis:ppter q̄d̄ peccauit lapsus. ¶Secōo arguit:volūtas ordinate volēs primo vult illud quod est finis ꝓnquius: primo vult alteri gloriā q̄ gratiā. Ita inter p̄destinatos ꝑmo vult gloriā ordinare/ꝑmo videt velle illi gloriā q̄ vult esse ꝑmū finē. ꝛta primo vult gloriaz alic christi q̄ alteri alic velit gloriam ꝛ primo vult cuilibet alteri gloriā ꝛ gratiā q̄ p̄sideat aliquē opposita habituri:ergo primo vult aliam christi hīe gloriā/ q̄ p̄sideat Adā casuri:ergo si Adā nō cecidisset/ anima christi adhuc gloriā suā cōsequuta fuisset. Et ita verbū incarnati fuisset. Quia christus sm hoiem primo predestinatus fuit ad gloriā q̄ p̄sideret hoiꝫ lapsus. ¶Ad primū dicit:dato q demon intellexit futurā christi incarnationē/nō oportuit eū intelligere ei⁹ cām. f. hoīs redēptionē. ¶Ad scōm dicit q de⁹ ab eterno p̄destinauit: ꝛ oēs hꝰ p̄destinauit ab eterno reprobauit oēs hꝰ reprobauit. Ex istis signis nature imaginatis raro habet efficax argumētū. ¶Contra aliā partē arguit per illud qđ scribit Matth.xviij. venit filius hominis querere ꝛ saluum facere quod perierat. Super quo dicit Augusti. in de verbis apostoli/si homo non peccasset: filius hominis non venisset:et.i.ad timotheum.i. christus iesus venit in hunc mundum peccatores saluos facere:vbi glosa Augu. tolle vulnera tolle morbos et nulla est causa medicine. Nullam aliam ob causam venit nisi peccatores saluos facere. Itē Hebreos? in bñdictiōe cerei paschalis: deo nihil nasci ꝑ fuit nisi redimere potuisset. Istis auctoritatibus respōsiuz est sufficienter recitando positionem oppositam. In hac materia (in qua exitus in fundo haberi non potest) non est curiose insugilandum. Ideo pertranseo.

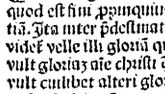

In octaua distinctione magister loquitur de christi gemina natiuitate. Circa quam quero:vtrum vnica filiatione an pluribus/filius dei referatur ad matrez et ad patrem in diuinis. Hec questio depēdet ex vna positione in metaphysica de relationibus. Pdicamenta enim relationes a fundamento ꝛ termino distinctas inter se digladuant. Aliqui eoz tenēt q numq̄ vno accidētia eiusdē speciei sine absoluta sine respectiua sunt i eodē subiecto:ꝛ ex p̄ti dicūt q vna relatiōe nūero fundatiua referēt ad plēs terminos:vt vn⁹ hō habeat plures filios/vna relatione ad oēs illos ipse referretur. Alij

dicunt q̄ in Christo non est nisi vnica filiatio qua refert ad patrem ꝛ ad matrem temporalē:equa si plures essent relatiōes:dicūt q̄ plures essent filij dei: quos est falsum.
¶ Pro hac questione soluenda pono tres conclusiones. Quarum prima est:si ponerem relationē distingui a fundamēto ꝛ termino: ponerē relationem multiplicari tam ad multiplicationem fundamenti q̄ termini. Probatur primo fundamentum aliorum est falsum:q̄ nunq̄ duo accidentia eiusdem speciei inherent eidem subiecto primo: vt ex materia de intentione notum relinquo. ¶ Secundo arguntur ad conclusionem. Si Sortes habet duos filios:vno solo mortuo manet in patre paternitas:et altera desinit esse:ergo due fuerūt paternitates in fundamēto respondentes duabus filiationibus quando filij vixerunt. Si ponas eandem relationē habere varios habitudines ad varios terminos:iam aperis viam euertendi relationes. Sed dices / Socrates soligenitus patris et matris habet duas habitudines:vnam ad patrem : ꝛ alteram ad matrem: et non propterea in Socrate sunt due filiationes /vna ad patrem/ꝛ altera ad matrē: sed est eadem relatio qua refertur ad patrem ꝛ ad matrem. ¶ Respondetur negando q̄ sit eadem relatio:immo due/ꝛ tertia ad unum/quarta ad unum: ad unumquodlibet est alia:et sic consequenter: ꝛ ad omnes progenitores erit alia post resurrectionem. ¶ Secunda conclusio:ponendo relationes distingui a fundamēto ꝛ termino probabile est defendere q̄ nulla est relatio in Christo. Probatio:supponendo q̄ nihil ꝓprie inheret subiꝯpōi:filiatio nō inheret Christo in ordine ad patrem/nec in ordine ad matrē: q̄ Christus sm naturam diuinam non est susceptiuus relationis accidentalis. Nec humanitas assumpte est filius:eo q̄ filius est nomen suppositi:ꝛ per consequens probabile est in hūanitate q̄ Christi nō est filiatio:quia in quocūq̄ est filiatio:pōm est filius:licet non oporteat ad multiplicationem filiationum multiplicare filios:sicut ad multiplicationē accidentium in anima nō multiplicatur anima.
¶ Tertia conclusio/iuxta illa que dixi in prima questione huius libri. Non est nisi vna filiatio Christi ad matrez ꝛ Christū ad patrem. Probatur/ relatio non distinguitur a fundamento ꝛ termino:vt illic diximus : vtrobiq̄ in illis abstractum ꝛ cōcretum sunt termini synonymi : ꝛ tūc sic. Non est nisi vnus filius relatus ad patrem in diuinis ꝛ ad matrem temporalem:ergo non est nisi vnica filiatio tenet consequentia a conuertibilibus. ¶ Contra secūdā conclusionem argumētor sic : est vna maternitas in diua virgine tenendo fundamenta:ergo ei respōdet filiatio in christo. ¶ Secundo/ sic si verbum nūc per possibile relinquēret humanitatem assumptam/in ipsa esset filiatio : et nulla producitur de nouo:ergo prius in ea erat filiatio.
¶ Ad primum respondetur concedendo antecedēs: ꝛ negando consequentiam : nam filius dei nō est susceptiuus filiationis accidētalis sm diuinitatem/vt diximus/ꝛ tamen sicut ibi dicunt per eandem vnionem humanitatem inherentem verbum ꝛ humanitas vniuntur. Sic dicam hic licet vna relatio sit equiparantie: ꝛ alia disquiparantie. ¶ Ad secundum argumentum cōcedo q̄ in humanitate derelicta inciperet esse filiatio ab illis causis a quibus relationes multiplicantes ponunt:quia humanitas separata inciperet esse filius:prius non erat filius. ¶ Cōtra tertiā conclusionem argumentor sic:filiatio verbi ad patrem est eterna/filiatio verbi ad matrem (que realiter est Christus) est temporalis:modo nullum eternum ꝛ necessarium est temporale ꝛ contingens:ergo nō est eadem filiatio christi ad patrem ꝛ ad matrem. Secundo sic:filiatio non esset eadem vno nature humane ad verbum ꝛ verbi ad humanitatem. ¶ Respōdetur ad primum / q̄ filiatio christi ad quodcunq̄ refertur est res necessaria:ꝛ est eterna filiatio ad patrē:ꝛ temporalis habitudo et relatio ad matrem. Sed illa relatio ad matrem est res necessaria:ꝛ necessaria habitudo:sed non ad matrem. Nihil autē aliud argumētum probat nisi q̄ idem est necessaria habitudo ad vnum terminum:ꝛ contingens habitudo in ordine ad aliū. Quēadmodū ipsi dicerent de habitudine in lumine naturali Aristotelis multiplicando relationes a fundamento ꝛ termino:est vna habitudo necessaria inter solem ꝛ mercurium:ꝛ habitudo contingens inter solē et rē corruptibilē in istis inferioribus. Ad secundum cōcedo illatūm:hoc est deus illa vera creatura. Si dicas eadē est distātia a thebis ad athenas que ē ab athenis ad thebas tertio phyſicorū. ¶ Rūdeť nō dicit eadē:sed quāta. Secundo intelligit de intercapedine inter has vbes collocata:modo hic nihil intercalli inter fundamentum ꝛ terminum intercipitur. ¶ Dubitatur circa hanc questionē: an concedendum est christum bis natum esse. ¶ Respondetur q̄ sic probat: est natus ꝛ productus a patre eternaliter:ꝛ temporanee a matre:ergo est bis genitus. Hoc tenet Augustinus de fide ad Petrum ꝛ magister recitat in litteris inquiens:vnigenitus deus secūdo natus est:semel ex ꝓcessemel ex matre. Et Damascenus lib.iij.ca.vij. In christo duas natiuitates veneramur : vnam ex patre eternam:altera ex matre tēporalē. ¶ Contra illud argumēto:christus bis nat⁹ est:ergo bis habet esse:cōsequēs est falsum:nunq̄ desijt esse. Secundo/propter duas actiones simul existētes non dicitur aliquis bis agere/patet/ si quis simul scribat ꝛ comedat:non propter hoc bis agere dicitur:sed natiuitas christi tēporalis et eterna simul fuerunt:quia eterna natiuitate semper nascitur:vt in primo libro dictum est:ergo propter illas duas natiuitates non dicitur bis nasci. ¶ Ad primum:nego consequētiaz. Esse christi nihil est nisi christ⁹ existēs. Licet humanitas assumpta ꝛ q̄libet pars eius habeat suum esse. Quelibet res existens est suum esse:ꝛ quia falsum est dicere q̄ christus semel fuerit:ꝛ desijt esse:ꝛ postea incepit esse: sic non habet duplex esse. Habet tamen vnum esse eternum:ꝛ denominationem tēporalē humanam quo ad natiuitatē: ꝛ illud esse est aduentitium ꝛ tanq̄ accidētale:quia accidē taliter christo cōuenit vt supertus diximus. Et licet christus bis natus fuerit:non tamen bis fuit natus de virgine:licet bis fuerit filius virginis /semel ante mortē/ꝛ iterato filius in resurrectione. ¶ Ad secundum distinguendo maiorem. Nam si ille actiones habent eandē mēsurā adequatam:sic concedit : finaliter/non oportet. Modo sic est in proposito. Christus tamen non est bis natus vt deus:nec bis natus vt hō:vnde fit q̄ licet bis ponat geminam natiuitatē nō tamen vicissitudinem in deo in quo nō est vicissitudinis obumbratio Jacobi primo. ¶ Secūdo dubitatur:an natura diuina sit de virgine nata: hanc dubitationē mouet magister in littera. ¶ Respōdet q̄ nō: natura diuina non est eterna productione producta : sed solum persona filij:vt in primum libum diximus distinc. iij. et cum ad generationem ꝛ productionem filij natura illis:non dicitur producta: fortiore ad productionē humanitatis non dicitur producti. ¶ Contra hoc argumentor auctoritate Augustini de fide ad Petrum dicentis / natura eterna atq̄ diuina potest tēporaliter concipi / nasci ex natura humana ꝛc. Magister expōit hoc quo ad personam filij. Unde fit q̄ natura diuina ad sensum in quinta distinctione tacitum est incarnata non autem nata ꝓpter malum intellectum quem pretendit:hec non conceditur. Pretenditur enim per illam/ esse natū cōpetere diuinitati ratione sui : et ita in predicatis que de abstracto diuine nature communiter dicuntur. Unde materiam communicationis idiomatum hic. Et tenendo filiationē non respicere suppositum plusq̄ generationē ꝛ realiter solo/due sunt filiationes in christo realiter vna est verbi cui nihil inheret. Altera inheret humanitati assumpte id ordine ad matrem:non tamen sunt in christo plures filij: nottie plures non denominant eandem animam plures scientes.

In nona distinctiōe queritur:an humanitas Christi sit colenda cultu latrie. In hac questione primo premittēda sunt nōnulla de latria : et⁹ quid nominis:obiector:et actu. post ea ad questionem per conclusiones respondebitur. Latria sm Augustinum de ciuitate dei.cap.i. Sm consuetudinem eorum qui nobis verba tradiderunt/est seruitus deo debita. Et vocatur aliquando Eusebia:quasi studium boni cultus vel culture:ab eu q̄ est bonum:ꝛ sebia q̄ est cultura:aliquando theosebia:id est dei cultus dicitur / theos enim grece deus est latine. Obiectum debitum latrie: interioris est honor et cultus proꝑ deum/quo fruor:ergo humanitati de per se nō debetur summus actus amicitie:ꝛ per consequēs nec summus honor de per se. ¶ Tertio sic:vbi opposito conclusionis humanitati de per se debetur cultus latrie:ergo si humanitas esset a verbo derelicta ei deberet cultus latrie. Cōsequens est falsum:quia est pura creatura. Hoc idem patet auctoritate Augustini in sermone domini:homilia.lvij. dicentis / dentes si hominem separaueris a deo illi nunq̄ credo nec seruio:velut si quis purpuram vel diadema regale iacēs inueniat:nunq̄ conabit ea adorare. ¶ Quarta conclusio:humanitati de per accidens debetur cultus latrie:hoc est ratione diuinitatis cui coniungitur:vel sub aliis verbis/humanitas Christi est terminus vel obiectū cultus latrie de per accidens: Rebar olim esse difficultatem pure hic verbalem:sed ita non est:de hac quarta cōclusiōe solum ambigitur ad rem an corpus christi potest esse terminus latrie licet minus principalis. Hanc q̄stionem in primo latius deduco:probatur:regi ꝛ vesti indutur idē cultus ꝛ honor: q̄dū veste est rex circūamict⁹. Sed verbum est humanitate vestitum ex dictis in prima distinctione huius:igitur. Maior patet:ꝛ tota conclusio/ auctoritate Augustini homilie predicta dicentis: perfectam in christo humanitatem propteres adoro q̄ a diuinitate suscepta atq̄ vnita diuinitati est: vt non aliū atq̄ aliū:sed vnum eūdemq̄ deum ꝛ hominem dei filium eē confiteor: ergo humanitas de per accidens adoratur eadem adoratione qua deus adoratur : licet aliter ꝛ aliter. Hoc idem in eadem homilia dicit / cum rex purpura fuerit indutus:periculum mortis incurret si eam simul cum rege adorare quis contempserit. Item patet auctoritate Joannis damasceni lib.iij.cap.viij.dicentis/hue sunt nature christi ratione ꝛ modo differētes vnite verbo sm hypostasim:vnus ergo christus est deus perfectus: ꝛ homo perfectus:quē adoramus cum patre ꝛ spiritu sancto vna adoratione cum incontaminata carne eius:non inadorabilem carnem esse dicimus. Adoratur enim in vna verbi hypostasi que ꝛ ipsa hypostasis facta est. Non creaturaz colimus:nam non vt nudam carnē adoramus:sed vt vnitam diuinitati in vnam hypostasim dei verbi duabus reductis naturis. Timeo carbonē tangere / propter ligno copulatum ignē /adoro christi dei mei simul vtrāq; naturam:propter carnī vnitam diuinitatem. Hoc expresse

ponit.cap.iij.iij.lib.ferme cum similib⁹ verbis cum Augu⁹t.coincidens de rege ⁊ purpura. ¶Quinta cōclusio: crux christi est adoranda cultu latrie de per accidēs: hoc est ratione christi mundum in ea redimentis. Probatur hec cōclusio:humanitati Christi debetur de per accidēs cultus latrie propter Christum cui unitur ex precedenti: sed sic specialiter vnebatur cruci:ergo cruci debetur cultus latrie. Hoc patet auctoritate Joānis damasceni lib. iij.cap.xij.sic de sanguine christi/clauis/etiᵒ vestibus.

¶Demum cuilibet cruci christum representanti idē cultus licet minus arcte debetur: ⁊ si deus per talem crucē miraculose operetur vt per imaginez in templo karraeli referunt:strictiori nexu latria coletur. Cruci in qua Christus pependit tripharium licet per accidēs cultus latria debetur. Primo quia membra christi tetigit tempore redemptionis. Propterea in hymno dicimus:Arbor decora et fulgida ⁊ mox paulo sequitur Tam sacra membra tangere. Secundo representat eum qui in ipsa pependit ⁊ per ipsam crebriter fiūt miracula. Propterea recte dicimus. Nos autem gloriari oportet in cruce domini nostri Jesu Christi. Et item Crux aue spes vnica hoc passionis tempore/auge piis iustitiam reisq; dona veniaz. Crucem christi in qua supernaturalia fiunt/ ob duas has rationes columus: ⁊ aliam communem vnica Iliarum causa ⁊ rum. Sed etiam latria de per accidens.

¶Cōtra quartā conclusionē argumēto: per glosam sup illud Psalmi adorate scabellum pedum eius dicentem/ q̄ caro Christi a verbo dei assumpta sine impietate adoratur a nobis:⁊ paulopost: non ulla dico adoratione que latria est: que solꝰ creatori debetur: sed ulla que dulia dicitur est. ¶Secundo sic minor: minor reuerentia⁊ cultꝰ debetur:humanitas christi est deo minor. Joannis.xiij. pater maior me est:ergo ei minor cultus debetur. Sed q̄libet latria alteri latrie est equalis ex parte obiecti:sicut quelibet fruitio ordinata cuilibet fruitioni. ¶Ad primū dicitur q̄ illa glosa intelligitur de p se fm quod dicit tertia conclusio. ¶Ad scām:cōcedo maiorē/⁊ minorē est cōclusione. Deo de per se debetur cultus latrie. Humanitati christi de per accidēs debeꝫ cultus latrie. Modo plus est q̄ aliqui debeatur per se cultus latrie q̄ per accidēs. ¶Tertio argu. latria est cultus soli deo debitus: humanitas christi non est deus:ergo ei non debetur latria.

¶Quarto sic. vel absolute humanitati christi debeꝫ cultus latrie:vel cultus hyperdulie. Si primum:quid opus est ponere tertiam ⁊ quartam conclusiones: si sic vel sic consideretur. ¶Ad tertū respondetur distinguendo maiorem:vel de per se sic concedo:de per accidens:sic negatur. In sensu quo conceditur maior concedatur minor eī conclusione. In sensu in quo negatur maior negatur etiam ⁊ ipsa conclusio. ¶Ad quartum dico q̄ humanitati christi debetur maior cultus q̄ hyperdulia simpliciter loquendo: simpliciter dico q̄ sine addito dico primo priorum. Sine addito dicere debemus q̄ humanitati Christi cultus latria debetur: quia semper diuinitati coniungitur inseparabiliter. Et ratione humanitatis in se ipsi debetur hyperdulia summa. Si ipsa humanitas per possibile a verbo separaretur in vite candore omnem creaturam transcenderet ⁊ tunc hyperdulia et deberetur. Hec ex illo sequitur q̄ inanes sunt tertia ⁊ quarta conclusiones que explicant in quibus sensibus difficultas est aperienda. Sed amplius sup hoc dicetur in oclusionis quinte impugnatione. ¶Contra quintam cōclusionem argumentor per illud quod scribitur Exodi. xx. non facies tibi sculptile neq; omnem similitudinē q̄ est in celo desup et q̄ in terra deorsum/neq; eoꝝ que sunt in aquis sub terram adorabis ea neq; coles. ¶Secundo sic.huic cruci exhibēda est latria:hec crux est lignum: ergo ligno est exhibēda latria:quod est inconueniēs. ¶Respondeꝫ ad primū:in lege moysaica non licuit facere imaginē. Tū q̄ populꝰ ille erat ꝑnus ad idololatriā. In signū cuiꝰ optimus ille Ezechias fregit eneū serpētē quo vsus ē Moyses in deserto. Et noluit deus dare populo corpus Moysi/ne ipsum cultu superstitioso coleret: tum q̄ natura diuina non est figurabilis:⁊ adhuc christus non erat incarnatus christus tamen vt referunt sue facies simulacrū pā no impressum celitus abagaro regi misit:⁊ diuus Lucas christi:⁊ deipare imaginē depinxit. Et ab apostolorū diebus statuarum vsus ad nos deuenit. ¶Ad secundum:cōcedo maiorem cum minore: concedo etiam cōclusionem. Sed ꝓ ipsius plenore intelligētia distinguo eā: q̄ ligno debeaꝫ cultꝰ latrie:vel ratiōe sui vt absolute:q̄ talis res:⁊ sic nego:vel q̄ est crux in qua christus redemit orbē: et ratione illius qui in cruce pepēdit:sic cōcedo q̄ colit cultu latrie. ¶Cōtra hoc argumentor:est vna ⁊ eadē res que litteraliter cōsideret:ḡ et rndet semp idē cultus/cū realiter eadē res obijciaꝫ actui colendi:ḡ inane est distinguere sicut supius diximus. ¶Respondeꝫ cōcedēdo antecedēs ⁊ nego cōsām ꝓ vtraq; ꝓpositiōe in cōsequēti illata. Jdē enim actus est fruitio vna ratione:⁊ visus alia. Sic si res ipsa consideret relative in ordine ad illum qui mundum in cruce redemit:illo respectu ē colēda latria. Si res absolute consideretur in se/non est plus colenda ꝙ aliud lignum. Immo sic considerando non est obiectum cultus: licet maneat eadem res. Eadem res numero est obiectuꝫ rēperantie ⁊ liberalitatis:rēperātie ⁊ intēperātie:ab obiecto ipso nō capit distinctio actuū:sed ab obiecto sic vel sic considerato. ¶Certio argumētor sic. ex quinta cōclusione sequitur q̄ hec arbor crescens in horto meo colenda aliquo cultu. Similiter hic aureꝰ in bursa mea colēdus aliquo cultu. Patet:si postea reducaꝫ in cruces. ¶Quarto sic:non adoramus celum cultu isto: ergo neq; crucem. Tenet consequētia:virtus dei tñi relucet in celo sicut in cruce fm illud Esaie.lvi. hec dicit dñs celū sedes mea.et Psalmista. Celum celi dñoterram autem dedit filijs hominum. ¶Ad tertium:nego seqlam: dato q̄ consequens erit verum / si ponatur ita esse sicut ille de futuro significant. ¶Ad quartum dicit q̄ non est simile de celo ⁊ cruce. celum representat deum fm generalē modum quo oīs creatura representat creatorē: crux vero representat xp̄m crucifixū fm specialē modū quo passionē Jesu xp̄i representat/ꝙ quā redēpti sumus. Crucē adorando adoramus illū qui in cruce pepēdit:sicut cum ecclesia cant. O crux aue spes vnica hoc passionis tpe auge piis iustitiam.

¶Quinto argu. sic: diue virgini nō debeꝫ cultus latrie: sed hyperdulie:⁊ tñ ipa est sancta nō aūt crux:ḡ cruci nō debeꝫ cultꝰ latrie. Cōtra latriā cruci exhibitā arguit sic. Nullus colit patibulū in quo pater ignominiose passus est:sed ipsuꝫ quer̄sāt:ergo nos dei filij crucē obhorrere debemus. ¶Rndeꝫ ad quintū ꝓcedēdo maiorē et etiā minorē:sed ꝓa est nulla. Crux enī rē sanctissimā representat. Virgini debeꝫ cultus hyperdulie:⁊ a fortiori eulibet inferiori in sanctimonia:cultus minor vt dulia. ¶Ad argumētū de cruce respōdeꝫ:et huic id in xp̄i cōtumelia fecerunt/sapiēs.ij.morte turpissima ꝺēnemus est. Cōstat no bis esse virtutis ⁊ gloze cui astipulaꝫ illud apli.i. Cor.i. verbū crucis pereūtib⁹ q̄dē stultitia est:ais aūt q̄ salui facti sunt virtus dei est. Cōcludēdo dico:solus deus est ratio ꝙ se cultus latrie:hūanitas xp̄i/crux xp̄i/sanguis eī. Eucharistia sunt obiecta vel termini latrie. Obiecta/cā circa illa obijcitur actus latrie: et quia illum actum termini nāt:vocāt̄ termini latrie. Sed sunt obiecta solū ꝙ ac cidens ratione alterius. Ulterius patet: aggregatum ex deo ⁊ humanitate est obiectū latrie:⁊ etiā illa hūanitas: aliter tñ ⁊ aliter. Jdez actus exterior potest esse simul latria hyperdulia ⁊ dulia:si imperetur ab illis tribus actibus interioribus. Sicut idez actus exterior potest imperari a virtutis ⁊ vitij actu:⁊ denominatione extrinseca esse bonus ⁊ malus. Sunt tamen aliqui actus exteriores ꝑse deo applicati:vt oblatio sacrificij in altari. Jñ Augu⁹t.x.de ciuita.dei.ca.iij.multa de cultu diuino vsurpata sunt que honoribus deferūtur humanis siue nimia vtilitate siue adulatione pestifera. Aliquis tamen actus est qui nullo modo potest exhiberi per dulian:sicut in omni republica obseruatur q̄ summus rector aliquo signo singulari honorat̄:quo si aliꝰ alij honoraret incurreret crimen lese maiestatis. Propterea in loco allegato dicit̄ augustinus. Sacrificium certe nullus hominum est qui audeat dicere debere nisi deo. Jmaliter patet:q̄ licet honorem exhibeamus creaturis rationabilibus ⁊ irrationabilibus:aliter tamen ⁊ aliter eis honorem attribuim⁹. Dicimus honorem attribuimus propter virtutes, quam putamus eis inherere: vel que deberet eis ratione dignitatis inherere. Honor est premium virtutis.iij. Ethicorum. sic ipsis non bonis honorem attribuimus: ratiōe cuius possunt se putare honore dignos:⁊ cauere a vitijs:⁊ ad virtutes animari. Propter obedientiam hoc eis attribuimus Etiam interdum aliquid capiti attribuitur ratiōe corporis:⁊ nō sui. Dicimus pape in mortali existēri/pater sanctetatione ecclesie sancte cui preest. Interdum irrite salutamus malum vt eius indigitationem euitemus:vel vt non videamur iflati/vel indignati erga virtutem:imagines veneramur propter illa que representant.

Dubitatur an latria iter morales virtutes primatum obtineat. ¶Respōdetur q̄ sic. Probatio/ nobilior est ordo hominis ad finē ꝙ eorum que sunt ad finem. Quia ex ordine ad finem/dependet ordo eorum que ad finem ordinantur:sed per alias virtutes homo ordinatur ad ea que sunt ad finem:vtpote ad seipsum/⁊ ad proximum: q̄ sunt res ordinate ad finem. Per latriam homo ordinatur immediate in cultum dei. Et licet alie virtutes morales deū pro fine habeant:sicut in ipsa latria: tamē ipsa latria magis de propinquo ⁊ directo respicit finem:pro ꝙ to immediate respicit dei summum cultum:propterea tacite hoc precipitur in primo precepto prime tabule Exodi. xx. alic precipitur. Colere deum in quo involuitur volitio efficax diuini cultus. ¶Contra illud argumentor: illa virtus est melior per quam homo exaltatur / sed hoc fit per humilitatem:dicente saluatore Joannis. xiij. qui se humiliat exaltabitur. ¶Secundo sic: illa virtus vel actus ille virtutis (pro nunc nō pono discrimen) est melior quē precipit nobis saluator addiscere per imitationem fui: sed hoc fit per humilitatē. fm doctrinā saluatoris Mat. xi. discite a me/quia mitis sum ⁊ humilis corde. ¶Rndetur ad pri. q̄ homo non magis exaltatur per actum humilitatis ꝙ per actū latrie ceteris paribus:hoc est equali intensione graduali actus:⁊ equali spōtanea continuatione. Sed vult saluator cōtenni hec terrena: ⁊ q̄ homo non se nimis efferat in mūdanis:vt mereatur exaltari coram deo. Qui se exaltat humiliabitur. Et deposuit potentes de sede et exaltauit humiles. ¶Ad secundum argumentum respondetur: saluator ille loquitur ad eos qui onerati erant onere legis mosayce: ⁊ qui nō erant in maxima auctoritate apud homines: vt patet per verba immediate precedētia:nunqd eos ad legem gratie dixit se mitem ⁊ humilem:⁊ eos auditurum se promisit quis erat humilis ⁊ mitis:⁊ legem humilitatis dans tam verbo ꝙ exemplo:per hoc tamen non effert humilitatem sup cetera virtutes. ¶Tertio argumētor:fm Aristotelē.v.ethi corū in principio:pclarissima virtus est iustitia: ⁊ neq; hec sperus neq; lol est ita admirabilis:ergo illa ē nobilissima inter morales. ¶Respondeꝫ: si concedatur totum argumentum non infringitur dicta. Latria enī proprie nō est virt⁹ moralis de qua philosophus loquit⁹ est. Ipse etiā loqtur de virtutib⁹ q̄ sunt circa mediū vl̄ ad se vel ad alterū hominem. Cōstat enī q̄ virtutes theologice (de quibus non loquitur) prestant illis omnibus de quibus ipse fatur. Ulterius potest dici q̄ actus latrie est actus iustitie:quia per ipsum redditur deo ipsi debitumnon stando in illo q̄ requiratur quedam equalitas inter illum q̄ debitum reddit altera ⁊ alteruz. ¶Dubitaturque est ratio quare debetur cultus latrie deo. Respondetur sup hoc duplex est positio. Una et probabilis q̄ summa bonitas intrinseca dei est sola causa summi cultus. Summo enim summus cultus debetur:⁊ sic si essent duo dij per impossibile/a ⁊ b/et b/deus nec nos creasset nec nos redemisset: summus cultus b/deo debitus sicut a / deo qui nos creauit redemit ⁊ beatificat. Hec est alia ratio quare summ⁹ cultus deo debetur. Illa via tenet q̄ ratione creationis et redemptionis debetur et ille summus cultus. Sed de hoc ꝗplius dicetur post hac circa distinctionem.xxvij. Epilogando dico q̄ imaginem ipsam ratione nummis aut alterius sancti veneramur. Et non solum sanctum ipsum in simulacri presentia: vt Volkot in libro sapiētie putat: licet secūdū est bonum non est necessarium. Latria nō est honor soli deo debitus:cum aliquis vsus est latria nō fru oz humanitate a verbo assumpta. Preterea humanitatē Christi ob deum colo ⁊ ille actus respectu humanitatis est latria:vel ponendo duos actus: et aggregatum dei et humanitatis ob deum finaliter diligo.

Irca distinctionem decimam quer̄itur: an Christus fm q̄ homo sit filius adoptiuus dei. Primo ratio vocabuli adoptiōis explicabitur. Postea conclusiue respōdebitur. Filius adoptiuus est translat⁹ter minus a legistis:⁊ apō eos sic diffiuntur. Adoptio est act⁹ legitimꝰ per quem sit quis filius qui nō est pene naturam imitans vt patet. ff. de adop.l.i.et insti.de odop.§.minor.ēvbi impator dicit/minorem natu non posse maiorē adoptare. Ad adoptionē requirit q̄ adoptatus nō sit naturalis filꝰ adoptātis:⁊ q̄ hereditas adoptātis non debetur ei de iure sine gratiosa volūtate adoptātis: sed ex grato alterius munere ei cōcretur. Ex illo sequitur: nullus ab alio naturaliter genitus est filius adoptiuus eius. Secundo sequitur:licet Adam et angeli in primo instanti productionis fm fuerunt producti in gratia:adhuc sunt filij adoptiui dei. Patet:non habuerunt gratiam nisi ex gratiosa concessione dei. ¶His premissis pono conclusiones. Prima est:christus nō est filius adoptiuus dei. Probatio:Christus est naturalis filꝰ patris ergo non est filius adoptiuus. Consequentia tenet ex dictis in notabili. Jstud patet per glo.ad Romanos.i.qui predestinatus est filius dei:dicit/non per adoptionem filius est:nec adoptiuus filius est. Et Ambrosius: volui et reuolui diuinam scripturam:et filium dei nusq̄ adoptiuū inuenj. Jmmo damnantur tanq̄ heretici id asserentes, patet.xxiiij.questione.iij.cap.quidā vero. Et de celebra.missa.cap.in quadam. ¶Secūda conclusio:ista est falsa chri

ſtus ſm q homo eſt filius adoptiuus dei. ℙbatio:exponẽ copulatiue:ꝛ ſiue exponatur gratia cauſe ſiue gratia concomitante:ſm cauſalis ꝛ cõditionalis ſunt falſe.ꝛ ſic eſt tertia exponẽs:ꝛ etiam prima. Et confirmat falſitas iſtius. ℙ Si predicatũ repugnat principali parti ſubiecti/ reduplicatio propoſe ſumpta non tollit illã repugnantiã. ℂ Tertia concluſio:chriſtus habet adoptionẽ ſm humanitatẽ. ℙbatio:per illud nil aliud denotat niſi q hũanitas aſſumpta nõ habet ex natura ſua: ſed ex grato dei nutu beatitudinẽ participatiue:q̃ eſt hereditas dei:et hoc totũ eſt verũ. Q̃ nihil aliud p illã propoſitionẽ denotetur:patet:hec eſt vera: ethiops eſt albus ſm dẽtes ſm oẽs loquẽtes. Ergo ly ſm ille eſt dictio diſtrahẽs: denotans q album abſolute non cõpetat ſubiecto: ſed ſolum q habeat dẽtes albos:modo hoc eſt verũ:ſic in propoſito. ℂ Contra iſta argumẽtor. Et primo cõtra rationẽ termini adoptionis:ex his ſequitur q ℙcitus exiſtens in gratia nũc nõ eſſet filius adoptiuus dei:q̃ nõ ordinet finaliter ad gloriã:cõſequẽs eſt falſum: q ſi ſic ſequeret:q̃ habet beatitudinẽ ꝛ hereditatẽ dei participatiue. ℂ Secũdo ſic.iſte due equalẽt:chriſtus ſm q homo eſt filius adoptiuus dei:ꝛ Chriſtus habet adoptionẽ ſm humanitatẽ: ergo ſecũda exclusio a tertia contradicunt. Q̃ equivaleant patet:hoc totũ ſm q/ꝛ ly ſm equivalẽt ꝛ cetera oĩa equivalent. Ergo vna ꝓpoſitio alteri equalet. Cape duas ꝓpoſitiones equivalẽtes:ꝛ vtrique abde duos terminos cõuertibiles:adhuc vna alteri equivalebit. ℂ Ad primum dicitur:ℙcitus exiſtẽs in gratia/eſt filius adoptiuus dei ſm preſentẽ iuſtitiã:ſed non ſm eternã dei ꝓdeſtinationẽ. Item dicendũ eſt q exiſtẽs in peccato mortali:eſt ꝓdeſtinatus/eſt filius adoptiuus dei ſm eternã ꝓdeſtinationẽ: ſed nõ ſm preſentẽ iuſtitiam. ℂ Ad ſcõm nego q ille due equivalẽt:quia ſm q capitur ſpecificatiue vel reduplicatiue:ꝛ propoſitionẽ reddit exponibilem. Scõm ſine ad dicto eſt dicto diſtrahens. Omnes concipimus hanc verã ethiops eſt albus ſm dẽtes. Per hanc enim nihil aliud denotatur niſi q habet dentes albos. Sed quia humanitas a verbo aſſumpta non eſt filius/ poteſt dici q hec eſt falſa ve virtute ſermõis:chriſtus eſt filius adoptiuus dei ſm humanitatem. Sed contra: ſequitur tunc q hec erit concedenda:homo niger eſt albus ſm dẽtes. Sed hoc eſt falſum:ſubiectum ſupponit preciſe pro homine nigro:ꝛ p̃ dicatum non ſupponit pro illo:ꝛ tamen eſt affirmatiua:q̃ falſa. ℂ Reſpondeo concedendo hanc:homo niger eſt albus ſm dentes. Extrema ſuppoñt pro eodem. ℙdicatum ſuppoñt pro quocunq; hoſe habẽte dẽtes albos.

Dubitatur de aliquibus aliis ꝓpoſitiõbus an ſint vere:quas magiſter tangit. Quarũ vna ẽ: chriſtus inquãtũ homo eſt perſona: Chriſtus ſm q̃ homo eſt ꝓdeſtinatus. Dicitur q prima eſt vera:ſi exponatur gratia concomitante. Si exponat gratia cauſe/ipſa eſt falſa. ℂ Pro ſecunde propoſitionis veritate ſupponatur q ad ꝓdeſtinationem aliqua requiruntur:primum requiſitum eſt q ratio ꝓdeſtinationis nõ conuenit alicui ex ſe/ꝛ a natura ſua:ſed ex alterius bono: ſcilicet ex bono dei ordinantis hominẽ ad vitam eternã in alio ſeculo:ꝛ ad gratiam in via. ℂ Secundo ſupponat q ꝓordinatio precedit ꝓordinatum: tempore vel natura. Non oportet q tp̃e:ſi enĩ aliqs fuiſſet ab eterno/poterat fuiſſe ꝓdeſtinat⁹. Cui alludit vocabulũ ꝓdeſtinationis:pre qõ eſt ante:quaſi eſt ad talẽ finẽ deſtinat⁹. Ex iſto patet q ꝓdeſtinatio eſt eoũ ad aliqd qõ ex propriis viribus attingere neq̃unt. Et iſta intelliguñt de ꝓdeſtinatiõe ſimpliciter dicta/ꝛ q̃ ponit cũ eſt ſcõ adiacẽte:aliõ vero nota q̃ ponit eſt tertiũ adiacẽs:nũc oportet habere ob

tutum ad additum. Et ſm hoc procedere.vt virgo predeſtinata eſt mater dei: denotatur q preordinatum eſt ꝛ ꝓpoſitum a deo vt ipſa eſſet mater dei. ℂ His premiſſis ponũtur tales propoſitiões. ℙma eſt:humanitas aſſumpta a virgine eſt predeſtinata. ℂ Secunda propoſitio:falſum eſt dicere chriſtus eſt predeſtinatus. ℙbatio/Chriſtus eſt deus:ꝛ habet beatitudinem naturalem ſicut pater. ℂ Tertia propoſitio: Chriſtus predeſtinatus ſm humanitatẽ. ℙter illam denotatur q humanitas chriſti eſt ꝓdeſtinata:ꝛ hoc eſt verum. ℙatet ex prima iſtarum trium ꝓpoſitionum. ℂ Quarta propoſitio: iſta poteſt concedi:predeſtinatum eſt q chriſtus eſt homo. ℙatet/preuiſum eſt ꝛ preordinatũ a tota trinitate: q filius dei incarnaretur. ℂ Quinta propoſitio:iſta poteſt concedi:predeſtinatum eſt q homo ſit filius dei. ℙatet ordinatum eſt q homo ſit filius dei:ꝛ patet ad Romanos.i. qui factus eſt ei ex ſemine Dauid ſm carnẽ:id eſt homo:qui ſcilicet homo predeſtinatus eſt filius dei in virtute:ſm q̃ concedi poteſt/factum eſt q deus ſit homo:ꝛ factum eſt q homo ſit deus:vt factum eſt/cadat in totum complexum ſequens. Sic in propoſito. In his videatur ratio predeſtinationis ſimpliciter:ꝛ ſm quid:hoc eſt cum addito. Et co aptetur ei ſua logica ꝛ prorſus nulla eſt difficultas.

Circa vndecimã diſtinctionem ſcõ ℙrimũ de veritate iſtius ꝓpoſitionis/Chriſtus incepit eſſe. Secũdum de veritate iſtius/chriſtus eſt creatura. Ideo prime queſtionis ſolutione ponuntur propoſitiones. ℂ ℙrima eſt:Chriſt⁹ fuit ab eterno:probatur hec concluſio:hic de⁹ fuit ab eterno:ꝛ hic deus eſt vel fuit chriſtus:ergo chriſtus fuit ab eterno. ℂ Secunda concluſio:chriſtus incepit eſſe homo. ℙbatur: habuit vnã de preſenti veram:ergo illa de preterito eſt vera. conſequentia liquet. ℙbatur antecedens:in primo inſtanti incarnationis tunc exponentes erant vere:in hoc inſtanti chriſtus eſt homo:ꝛ chriſtus (vel idem chriſtus) non fuit homo ante hoc inſtans:ergo. ℂ Tertia concluſio:Chriſtus incepit eſſe Chriſtus. ℙbatur illa ſicut precedẽs:quia interdum habuit vnam de preſenti veram. ℂ Secũdo ꝓbatur eadem cõcluſio:ſignificatio de incipere denotatur cadere,in connotationem termini chriſtus:ergo per illaz ſolum denotatur q chriſtus ſiue verbum incepit habere humanitatem.modo hoc eſt verum. ℂ Quarta cõcluſio: ſi teneatur illa regula logicalis que eſt in cõmuni vſu artium:q adiectiua a parte predicati poſita habent ꝓ ſubſtantiuo ſubiectum:ꝛ propoſitio de incipit cum termino connotatiuo exponeretur vt iacet: iſta propoſitio chriſt⁹ incepit eſſe/haberet vnum ſenſum verũ de virtute ſermonis:probatio:tunc equivalet vni vere de virtute ſermõis: ſiue de rigore logices:ergo ipſa eſſet vera de eodem rigore. Conſequentia eſt nota tam de equivalentia in conſequendo q̃ in ſignificando antecedens patet: equivaleret hui:chriſtus fuit chriſtus incipiẽs eſſe. capiam ſuam de preſenti:chriſtus eſt chriſtus incipiens eſſe:vel incipiens eſſe chriſtus:quod idem eſt: dummodo incipiens habeat ſubſtantiuum chriſtus pro ſuo terminabili. Si adiectiuũ capiaꝛ ſubſtãtiue:vel dat intelligere trãſcẽdẽs:tũc illa eſſet falſa:tũc valet hãc/xp̃s eſt res incipiẽs eſſe:vt xp̃s eſt incipiẽs eſſe res:nõ hoc eſt falſum. Sic ſolem⁹ tales ꝓpoſitiões diſtinguere:eſſentia diuina eſt generãs: iſte pater eſt tuus/demõſtrãdo canẽ tuũ:iſte cleric⁹ eſt magnus. ℂ Quinta concluſio:licet humanitas a verbo aſſumpta incepit eſſe: non tñ primuz eſſe Chriſti propterea incepit eſſe.Humanitas eſt vnum eſſe aduentitium/ꝛ tanq̃ accidentarium reſpectu chriſti:q̃ nõ ſufficit denominare chriſtum habere nouum eſſe primum. ℂ Contra quartã concluſionẽ argumentor: ſic:ectia teneãdo omnia q̃ in argumento admittunt. Iſte chriſtus incepit eſſe: iſte chriſtus eſt vel fuit deus:q̃ deus incepit eſſe. Concluſio eſt impoſſibilis:ꝛ minor vera:ergo maior eſt falſa. ℂ Reſpondetur huic argumento q male argumentaꝛ expoſitorie: capiendo concluſionem quartã in ſenſu quo dictũ eſt/ nõ cõcludiꝛ maior extremitas de minore in concluſione. Oportet enim concludere:deus incepit eſſe chriſtus:nõ ſto in ampliatione termini:quia ly incipiat ampliat ad ea que ſunt vel immediate poſt hoc erunt. ℂ Secundo argumẽtor probando q̃ hec chriſtus incepit eẽ/eſt vera in oĩ ſenſu:ꝛ hoc ſic. in primo inſtanti incarnationis iſte exponentes erant vere chriſtus nunc eſt deus:ꝛ chriſtus immediate ante hoc non fuit deus:ex quibus ſequitur iſta: chriſtus incepit eẽ deus. Ab exponentibus ad exponibilẽ: exponẽdo propoſitionẽ p poſitionẽ de preſenti:ꝛ remotionẽ de ꝓterito:q̃ incipit eſſe per primum inſtans eſſe rei. ℂ Reſpondetur negando q̃ in primo inſtanti incarnationis ille exponentes erant vere. Secunda enĩ exponẽs erat falſa:chriſtus immediate ante hoc non fuit de⁹:immo chriſtus ab eterno fuit de⁹. Chriſtus fuit deus ante q̃ fuit incarnatus:q̃ chriſtus fuit deus quando non fuit chriſtus:quia fuit de⁹ quando fuit non chriſtus. ℂ Sed contra argumentor ꝓbando ſaltẽ illam eſſe poſſibilẽ in quocunq; ſenſu exponatur. ℙatet: ponendo verbum ſucceſſiue vnius humanitatẽ: quod eſt poſſibile. Tunc exponentes erunt vere: exponendo per remotionem de preſenti ꝛ poſitionem de futuro. ℙatet ſic:capiẽdo vltimũ inſtans non eſſe incarnationis:ꝛ ſimus nos in illo:ꝛ dicatur/a in hoc a inſtanti chriſtus non eſt:ꝛ immediate poſt hoc chriſtus erit: ergo chriſtus incipit eſſe. Prior exponẽs patet. Eſt vna negatiua vltra omnes inſtantias cuius ſubiectum non ſupponit: ergo eſt vera. Ceteras ſecunde exponentis eſt nota. ℙreterea aliter argumẽtor. Chriſt⁹ deſijt eſſe/in quocũq; ſenſu capiatur:hoc eſt: ſiue deſinens habeat chriſtus pro ſubſtantiuo ſiue transcendens/ꝛ dicatur ſubſtantiuari:et ita eſt inconueniens/chriſtum deſiſſe eſſe/ ſicut incepiſſe: igitur.Vel ſic:chriſtus deſijt eſſe ergo chriſtus incepit eẽ. Ex impoſſibili ſequitur quodlibet. Chriſtus deſijt eſſe/cũ vero adiuncto nõ repugnanti puta q chriſtus eſt verbũ: ſequitur verbum deſiſſe eſſe. Tũc bene ſequitur: chriſtus deſijt eſſe:ergo chriſtus incepit eſſe. Addo nunc aliam ꝓpoſitionem:antecedens eſt verum:ergo ꝛ conſequẽs. Veritas antecedẽtis patet: anima chriſti ſucceſſiue deſijt in fomare ſuum corpus inſtante paſſione. Sic putatur eſſe de aliis humanitatibus. Capio primum inſtans non eſſe humanitatis:dicatur illud inſtans/a:facio tibi hanc conſequentiam in a chriſtus nunc nõ eſt:ꝛ idem chriſtus immediate ante hoc fuit:ergo chriſtus deſinit eẽ:antecedẽs eſt tibi dubiũ:ergo conſequens non eſt abs te negãdum. ℂ Reſpondetur negãdo q̃ illa ſit poſſibilis/chriſtus incepit eſſe in omni ſenſu:vel illa/chriſtus deſijt eſſe. Immo ipſa eſt falſa in omni ſenſu:ſicut determinant noſtra facultates: ſed propter argumẽtum aſſumptuz de incipit poteſt dici/male exponitur. Oportet enim affirmatiuam negatiue preponere: dicendo ſic: chriſtus immediate poſt hoc erit:ꝛ idem chriſtus nunc non eſt: modo ſecũda exponẽs eſt falſa:quia valet hãc/ idẽ chriſtus qui immediate poſt hoc erit nunc non eſt ens:quod eſt falſum propter relationem idẽptitatis. Licet copula ſit de preſenti ſiue ampliatiõe ſubiecti ſuppoñt pro xp̃o q̃ immediate poſt hoc erit ꝛ ꝓportionabiliter põt ꝺs dicere de deſinit. ℂ Sed illud non ſoluit vbiq; in oĩbus. Quod patet:poſito q̃ ſocrates incipiat per poſitionem de preſenti in hac inſtãti ꝛ incipiat eſſe albus per remotionẽ de preſenti et poſitionẽ de futuro. Tũc exponẽtes hũ⁹. Hoc albũ incipit eſſe ſocrates:erunt falſe. ℙatet pe vtraq; copulatiua diſiunctiue. Illa eſt falſa:hoc album nunc eſt ſocrates:ꝛ hoc album i mediate ante hoc nõ fuit Socrates. ℙart ſouna hec copulatiua eſt falſa. Hoc album immediate poſt hoc erit ſocrates. Et idẽ nunc nõ eſt ſocrates: ꝛ exponibilis patet. Hoc incipit eẽ ſocrates:ꝛ hoc eſt vel immediate poſt hoc erit hoc albũ. hoc albũ incipit eſſe ſocrates: q̃ ſimiles exponentes de deſinit nõ valeant:ꝓportionabiliter oſtẽdi põt q iſtã:ſocrates albus deſinit eſſe ſocrates. ℙoſito q̃ deſinat ſocrates q vltimũ eſſe et q̃ deſinat eſſe alb⁹ q primũ nõ eſſe. Oportet q̃ oẽs ꝓpoſitiones de incipit ꝛ de ſunt de terminis cõnotatiuis primo reſoluere vt earũ veritates habeant:vt hoc albũ ĩcipit eẽ ſocrates. Sic/hoc incipit eẽ ſocrates:hoc eſt vel immediate poſt hoc erit album:q̃ hoc albũ incipit eſſe ſocrates. Et poſtea prozẽ exponẽtẽ expõere more cõmuni de incipit ꝛ deſinit. Et nõ ſolum in terminis cõnotatiuis:ſed in terminis etiã abſolutis natis am cõnotatiuoꝝ ſapiẽtibus:quẽadmodũ ſunt termini abſoluti de predicamẽto ſubſtantie nunc ſupponentes pro re/ nunc pro eadẽ re deſinẽtes ſupponere/ſoĩbus rebus manẽtibus in rerũ natura:ſed nõ ſic vnitis ficut antea. Vt ſocrates/homo/lapis. Q̃ſi ſubiectũ eſt abſolutum pro re impartibili ſupponẽs hoc nõ requiriꝛ:ſufficit illam exponere vt iacet vel capere pronomen demõſtratiuum demonſtrans rem impartibilem. Ergo veritas propoſitionis de incipit ꝛ deſinit partim cognoſcitur per reſoluentes:partim per exponentes. Quare hec propoſitio:chriſtus incipit eſſe/ reducenda eſt in vnam de preſenti. Et rurſus illa de preſenti eſt reſoluenda. ℙrior reſoluẽs erit hec:hoc incipit eſſe:que eſt impoſſibilis. Quare iſta eſt falſa:chriſt⁹ incipit eſſe. Licet illa regula logicalis ad mittatur:q adiectiua a parte ꝑdicati capiunt ſubiecta,ꝑ ſuis ſubſtantiuis. Tamen ꝓpoſitionum exponibiliũ originales veritates non habentur a veritatibus exponentium vt iacent/in terminis connotatiuis: vel in terminis eis ſimilibus: ſed oportet propoſitiones prius reſoluere: modo eas reſoluendo nullus patet aditus ad veritatem huius/Chriſtus incepit eſſe. Vlterius patet hanc conſequentiam eſſe nullam:Chriſtus eſt mortuus: ergo Chriſtus deſijt eſſe. Antecedens eſt catholice concedendum/ et fidei articulus:et conſequens negandum. Sed contra dicis ſicut aliqui arguunt Chriſtus importat vnum totũ quaſi per accidẽs:id eſt verbum hominem ſm Damaſcenum. Ideo predicatum/quod eſt incipere:poteſt verificari de ſubiecto:id eſt Chriſto/ratione ſue totalitatis vel ratione ſue partis:quecunq; ſit illa. Sicut cum dico ſocrates albus incepit eſſe ſubiectum poteſt dupliciter accipi ſcilicet pro toto ente per accidens:et pro albedine: vt dicatur Socrates albus incipere eſſe ſi albedo incipit eſſe. Reſpõdetur:Chriſtus eſt verbum:licet in recto ꝛ in obliquo plura cõnotat. Et quando vat comparationem ſi albedo incipiat eſſe/ Socrates albus incipit eſſe. Dico q̃ hoc eſt falſum / terminus album nullo modo pro albedine ſupponit nec pro aggregato ex albedine et Socrate: ſed ſolum pro Socrate:propterea illa eſt falſa/album incipit eſſe Socrates: poſito q̃ Socrates prius fuerit: et nunc primo albus. Et eſt eadem difficultas cum difficultate quam tractamus. Licet illud aſſumptum Socrates albus incipit eſſe cum albedo incipit eſſe concedere tur ab aliquibus priſcis et ſignanter realibus: tamen a Modericis hoc eſt abolitum.

Secundo queroꝛan hec est concedenda Christus est creatura. Respondetur q̄ aliqua sunt hic certa: sed solū modus loquendi est dubius. Certuz est q̄ in christo sunt due nature: scilicet diuina ⁊ humana: ⁊ humanitas ī cepit esse: primum est contra Arriuz ponentem deum pure creaturam: et negantem diuinitatem in christo. Secundum cōtra Manicheum. Sed de modo loquendi solum est difficultas. in disputatione verbali non oportet paruo pedi longum inducere calceum. Creatura bifariam accipitur: vno modo pro omni re que non est deus: vel que habet esse post non esse: ⁊ sic concedimus q̄ omnis res est creatura: vel creatura in sensu diuiseto. Alio modo capitur creatura pro re que subsistit in natura que habet esse post non esse. Primo modo Christus non est creatura: ⁊ sic magister negat illam/ ⁊ cōmunis schola. Secundo modo illa propositio facit sensum verum licet minus vsitatum. Secundo modo capit Augu. Hieronymus ⁊ multi alij antiqui concedentes christum esse creaturam. Dicit enim Augustinus in sermone quodā de nātiuitate christi. Magnum sacramentum et admirabile mysterium/ qz creator mundi voluit esse creatura. Sitt in sermōe q̄si in monte ait. Voluit esse creatura qui est creator ⁊ Hiero. ad ephesios. ij. Multi timore trepidant ne xp̄m esse creaturam dicere impellantur: nos reclamamus nō esse periculum dicere christū esse creaturam. Et leo pontifex in concione de natiuitate domini. Noua ⁊ maudita commentio/ deus qui semper est et qui semp erat/ fit creatura. Crebriter in tertio hoc Damascenus inuit. Ad autoritates negantes christum esse creaturam dicitur ipsi intelligunt secūdum esse diuinum q̄d est eternuz esse ⁊ primum in christo ⁊ creaturam capiendo primo modo: licet ista christ⁹ est creatura posset distingui cum autoritates patrum adducuntur absolute tamen negetur ne cum Arrio cōmunicare videamur ⁊ communē modum loquendi simpliciter timemus. Possunt fieri tales rationes: christus est homo: vel ergo homo creatus vel increatus. Non secundū: nullus est homo increatus: ergo est homo creatus/ ergo est creatura. Sed nulla est difficultas: licet christus sit homo creat⁹: christus non est creatura.

In duodecima distinctione querit: an christus pōt peccare. Quia hoc querit magister in hac distinctione capite tertio et quarto. In primis premittā quid nomuis peccati vel peccare: quod sic vari potest. Peccare nihil aliud est q̄ agere vel omittere cōtra rectam rationem: nō cōtra rectam rationem peccātis. Interdū enim quis peccat qñ nō habet rectū rationē recte iudicantem nō esse peccandū: sed habet cōscientiam erroneam cui se conformat vel difformat. Sed peccat quando agit contra rectam rationem cuiuscunqz recte iudicātis/ dei vel alteri⁹ creature: puta qñ sic iudicatur: hoc nō est faciendum: vel hoc est faciendū/ pro peccato omittōis. Vel sic: peccatum est actus quē quis facit ⁊ teneꝫ eū non facere: vel est omissio act⁹ q̄ omittit teneꝫ facere. Hoc ꝓsupposito pono cōclusiones. Quarū prima est. Deꝰ nō pōt peccare: vel deus nō pōt facere peccatū. Probat hec cōclusio: deus nō pōt obliq̄ ⁊ male agere: ḡ nō pōt peccare. Cōsequētia tenet a ꝙuertibili⁹. Affis patet Joā. viij. qui facit peccatū seruus est peccati: modo deus non pōt esse seruus peccati. Et ꝓsalmista ꝓsal. v. qñ nō deꝰ volens iniquitatē tu es. Secūda cōclusio: ꝛps nō pōt peccare. Probatur: nulla ꝑsona in diuinis pōt peccare: xps est ꝑsona in diuinis: ḡ xps nō pōt peccare. Tenet ꝑsia in ferio. Tertia cōclusio. si humanitas assumpta a verbo esset sibi relicta esset impeccabilis ꝓ gratiam. patet: est ꝑfectissima/ beata/ ⁊ sanctissima iter oēs creaturas: cui debetur maior hypperdulia q̄ virgini/ ob maiorem sanctimoniam: sed quilibet beatus est impeccabilis per gratiā: igitur. Item: ista virgo in via fuit impeccabilis per gratiā: humanitas christi in se considerata erat sanctior in via q̄ virgo: igitur. Quarta conclusio: humanitas separata nō est impeccabilis per naturam. Probat: habet liberum arbitrium sicut alie humanitates: ergo si non ꝑseueraret per gratiam: posset se huc atq; illuc ad bonū vel ad malū ꝙuertere. Et ex illa cōclusiōe sequit quinta: q̄ humanitas ꝓiuncta ℞bo pōt peccare: pbaꝫ sic: hec humanitas separata pōt peccare: ergo nō est repugnantia in terminis: ⁊ hec humanitas est vel esse pōt humanitas ꝓiucta ℞bo: ḡ humanitas ℞bo ꝓiuncta pōt peccare. Sexta cōclusio: impossibile ē q̄ humanitas ℞bo ꝓiuncta peccet. puta he due ꝓpositiones sunt neōpossibiles: humanitas ē assumpta a ℞bo: ⁊ humanitas cadē peccat. Hūc loquor de potētia dei absoluta. De hac sola cōclusiōe ꝓtendit. Probaꝫ hec cōclusio: si humanitas assumpta peccaret/ sequeꝛet q̄ deus peccaret/ ꝓtra ꝓmā cōclusionē: ⁊ qđ admittere est horꝛēdū etiā secūdario et ꝙ cōcatione idiomatū hic pōt esse tergiuersatio dicēdo/ nō erit illic cōcatio idiomatū ꝓpter imꝑfectionē ⁊ difformitatē peti. Aliq̄ forcheciis labijs ꝓcedūt deū posse peccare. Nolo vnā illarū ꝓcedere. Sedo ꝓbaꝫ: deus nō pōt facere petrū nec facere actū petri: ob difformitatē peti. Sed si natura assumpta peccaret hoc attribueret deo licet sedario: igitꝫ. Tertio hoc tenet glo. super illud ad Hebre. ij. Et eū qui modico q̄ angeli minoratus est/ sic ait: natura humane mentis qualiter christus assumpsit que nullo modo potuit deprauari solus deus maior est. Et magister in litera. Contra primā conclusionē arguūtur: cuiuslibet rei deus est causa: peccatū est res: ergo peccati deꝰ est causa. in ꝓrij. Similiter quelibet actū deus influētia gñali facit: peccatū est actus: ergo peccatū deus facit: ḡ deus facit petrū: ⁊ ꝙ ꝓinde peccat. Insup: peccatū socrates facit: ḡ socrates peccat. Ergo si peccatū deus faciat: deus peccat. Maior rationū duarū assumptarū patet/ Amos. iij. si erit malus in ciuitate qđ nō fecit dñs. Et Eccli. ij. bona ⁊ mala vita ⁊ mors/ paupꝛtas/ ⁊ honestas/ a deo sunt bona ⁊ mala: et in symbolo fidei dicimus deū creatorē oīm visibiliū ⁊ inuisibiliū. Peccatū (cū est res) sub altero mēbroū includit. Si dicas: peccatū quo ad substātiā vel quo ad subtractū ꝑducit deus: non quo ad difformitatem. Cōtra hoc argumētor: quodlibet eius positiuū deus creat: difformitas est res: ergo difformitatem deus creat. Consequentia tenet cum maiore: ⁊ minor patet/ quoniam difformitas nihil aliud est q̄ actus difformis: ⁊ per consequens est res. Respondet concedendo q̄ cuiuslibet rei deus est causa: ⁊ etiam q̄ peccati deus est causa. Et q̄ peccatū deus facit: sed deus non est causa peccati/ nec facit peccatum: propterea non peccat. Socrates tamen facit peccatum: factio socratis in connotatum peccati cadit. Et vlterius pcedit q̄ difformitatis deus est causa: sed deus non agit difformiter. Non est idē facere bonū ⁊ bene/ nec grammaticum loqui et grammatice. secundo ethicorum. Contra vltimam ꝓclusionē arguūtor: primo sic. Socrati nō repugnat peccare: ergo nec humanitati christi. Tenet cōsequentia. Humanitas christi ⁊ socrates sunt eiusdē speciei specialissime: ergo quod vni conuenit alteri nō repugnat. Et si dicas alteri non repugnat absolute: vtpote si separaretur a verbo. Secus est si fuerit connecta. Contra sū verbo vnatur nō mutatur natura humanitatis: ergo qđ ei separatum conuenit. vnite non repugnabit. Secundo sic: humanitas assumpta habet liberum arbitrium: et deus non necessitatur ad concurrendum cum ea ad actū bonum: nec ad vndum ei aliquem habitum supernaturalem bonum: ergo potest exire in actum malum.

Tertio sic: deus potest assumere naturam habentem motum puno circa materiam peccati: et non est necessarium q̄ creaturam relinquet/ licet ipsa motum illum cōtinuet: igitur. Amplius: deus potest assumere existentem in culpa originali: igitur. Quarto sic: Vel ista impeccabilitas est propter gratiam/ vel visionez: aut gloriam dilectionem: sed nulli istorum trium repugnat peccabilitas solus enim deus est ꝑseuerans beatos in patria nec male agant: ergo possibile est humanitatem assumptā peccare: ⁊ per consequens christus peccabit secundario ratione nature humane assumpte. Fateor: he rationes sunt apparētes: sed sophistice sunt apud me. Dalo ingenium capturare q̄ propter rationū colorem extraneā ad mittere. Ad primum argumentum sufficienter respōsum est inter arguendum ad finem vsq;. Nego consequētiam vltimam: si humanitas potest separata peccare/ q̄ possibile est humanitatem connectam peccare. Digitus Socratis est cuiusdē speciei cum socrate: ⁊ tamē ei repugnat ridere ⁊ non socrati. Notitia quam habeo de socrate est eiusdem speciei cum notitia quam habeo de platone: et una repꝛesentat socratē alteri repugnat repꝛesentare ei. Ergo non inconuenit q̄ humanitas mea potest peccare: ⁊ non humanitas verbo vnita cum illo addito. Sicut socrates in loco tenebroso non potest videre: ⁊ Plato in loco claro potest. Ad secundum: concedo q̄ humanitas assumpta habet liberum arbitrium: ⁊ potest nullum actū habere: ⁊ nullum habitum infusum. Sed non est possibile (propter auxiliū dei) q̄ ipsa assumpta peccet. Ad tertium nego posse verbū assumere naturam actu peccantē siue cōmittue siue omittue. Cōtradictionem implicat q̄ deus peccet: siue per naturam diuinam puno: siue ꝑ cōmunicationem idiomatum: ⁊ per consequēs non pōt assumere existentem in peccato originali. Sed actualiter existentem in peccato originali potest assumere/ in sensu diuiso. Ad quartum dicitur q̄ ob nihil in argumento tactum illud est ponendum: sed quia deum decet: at si humanitas peccaret (quā non concedo) illic communicatio non tenet. Quinto argumētor sic. christus potest peccare si vult peccare: ergo christus potest peccare. Antecedens istius rationalis patet: si christus vult peccare christus peccat: ergo christus potest peccare si christus vult peccare. Respondetur: consequentia est nulla. antecedens est conditionalis propositio necessaria: cum est bona consequentia: consequens vero impossibile. Sexto christus potest mentiri: patet Joan. viij. dicit christus de patre si dixero q̄ non scio eum ero similis vobis mendax: sed hoc proferendo partem falsam protulit igitur.

Septimo sic. potuit mereri: ergo ꝙ meruerit. Ad sextum respondetur q̄ illa totalis propositio est vera: nō in conuenit falsum proferri a quocunqz vt dixit insipiens in corde suo non est deus: nullus home est. alius ꝓpriꝛes istius est impossibilis. Ad septimum nego consequentiam: libere voluntas anime christi verteb atur ad bonum ⁊ non poterat ad malum verti ſtāte vnione vtreo: potest tamen verbum assumere hominem in puris naturalibus ⁊ peccabilem vel existentem in pena etiam forta ſſ: ratione nec alpe commisse: fateor: hic potentiam deficaltorum censura coarctamus. At quia oppositum christum decēcere arbitramur/ inficiamur potentiam ꝓ ad illud extendi.

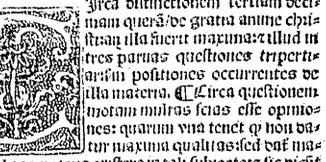

Circa distinctionem tertiam occiam querā/ de gratia anime christi: quia illa fuerit maxima: ⁊ illud in tres partes quēstiones ꝓpertinentes: positiones occurrentes de illa materia. Circa questionem notam multas scias esse opiniones: quarum vna tenet q̄ non datur maxima qualitas: sed dat maxima qualitas potens existere in tali subiecto: ⁊ sic dicit q̄ anima christi habet tantam gratiam quātam suscipere potest: sed angelus vel substantia superior indiget gratiam suscipere potest q̄ anima christi. Sicut datur punta potens pintam aque vel lactis recipere/ ⁊ non amplius: eo q̄ tota eius capacitas ꝛepleta: ⁊ sic diceret hec positio: q̄ aliquos gradus gre alia pōt recipere: ⁊ nō plures. Et ꝓsequēter ꝓcederet q̄ infinita gra pōt in subiectū recipi sed in nullū subiectū pōt infinita gra recipi. Contra hāc positionē ponit hec cōclusio. Infinitā gratiā alia pōt recipe: pbaꝫ hec cōclusio. Duos gradus gre alia pōt recipe: ⁊ gratia ē salus ⁊ ꝑfectio alie: ḡ quoscunqz gradus gratie alia pōt recipe ⁊ patet istud aliūde. Et qua nō recipit quoscunqz gradus caloris: q̄ sunt virtualiter aq̄ ꝑtarū. Hec aer recipit quoscūqz gradus calouis: q̄ determinat ei alī quos certos. Ergo cum anima vel aliud subiectum gratificabile nō determinet sibi determinatos gradus gratie: pōt quoscunqz recipe. Sed hic dicere ſ: ignis (qui optime disponꝫ ꝓ caloꝛē) determinatos gradus calouis requirit. Quod patet: quia forma ignis determinatos gradus caloris producit. Hec non est causa: sed determinata actiuitas forme substantialis ignis. Si aliquod agens extrinsecum maiorem calorem in ignem produceret: non posset disponeretur ignis. Secundo: etiā ignis determinat sibi aliquos determinatos gradus ita q̄ tot sunt forme ignis naturales: ⁊ non plures: non potes sic dicere de gratia respectu anime: ergo semper argumentum procedit. Secundo argu. sic: quod sit de igne. Materia prima ꝙm est de se potest recipere quecunqz accidētia fm numerum in ea receptibilia. Quia si duos gradus recipere potest infinitos recipere potent: sicut argumētatur Arist⁹. quarto physicorum: si duo lapides possunt esse in eodem loco infiniti possunt. Sed sic ē de gratia respectu anime/ igit. Tertio argu. sic. Vel hoc est negandum a subiecto qđ argueret in ipso perfectionem: vel propter incompossibilitatem gradum. Non primum: quia nullam perfectionem arguit posse in se aliquid recipere. Immo imperfectionem. Materia enim prima formam substantialem in se recipit: ⁊ est subiectū infinitoꝝ oīm accidētiū corpalium nō vitaliū: ⁊ tū ē valde magne imꝑfectionis: igit. secūm nō valet: q̄ si duo gradus sunt cōpossibiles: nulli hñt repugnātiā mutuo. Hoc est notū in qualitatib⁹ eiusdē speciei vtrobiq;. Ex his sequit falsitas illius ꝓpositōis: alia christi nō pōt suscipe tātū gre quantuz angelus quicūq;: Contra hanc conclusionem argumentor: primo sic: punta vini non pōt recipe vltra pintā aque simul: ⁊ hoc quia de terminat sibi certā mēsurā quā cōtinere pōt: ḡ a fortiori alia determinat sibi certos gradus gratie. Secūdo argumētor ad idē sic: entitas alie est finita: ⁊ cadē entitas est eius capacitas. Ergo capacitas alie est finita. Ad primū: ꝓcedo assumptū in corpoꝛib⁹ quoꝝ penetratio est ꝓpossibilis naturaliter. Sed gradus formarū naturaliū sunt ꝓpossibiles. Ad secūm argumētū respōdeo ꝙ ꝓpositōes. Quarū prima est: capacitas alie passiua est infinita. Secunda

propositio:capacitas passiua anime siue receptiua est capacitas actiua. ¶Tertia propositio : hec consequentia est nulla : hec anima est finita entitas : et ipsa est capacitas passiua realiter:ergo est finita passiua capacitas. Immo tot graduum est capax quot deus in eam ponere potest. Et per consequens est infinita capacitas passiua siue receptiua. ¶Tertio argumentor:ex his sequitur q tantuz gratie recipere potest anima intellectiua quantum supmus angelus:hoc est inconueniens. Est enim perfectibile perfectius : ergo maiorem potest in se suscipere perfectionem. ¶Quarto sic : angelus potest maiorem actum producere q̄ animam:ergo capacitas angeli actiua ꝛ perceptiua est maior. Vltrobiz in creaturis perfectior natura maiorem actum producere potest. ¶Ad tertium concedo sequelam. Et non oportet perfectibile perfectius entitative posse maiorem perfectionē in se suscipere. ¶Ad quartum argumentum concedo q̄ angelus potest maiorem actum producere q̄ anima. Ex illo solum concluditur q̄ est maioris capacitatis actiue q̄ anima : quod est verum. Et etiam est maioris capacitatis perceptiue: cum actum intensiorem producat: ꝛ perfectionē respectu eiusdem obiecti q̄ anima. Maiorem habet capacitatem perceptuam. Ista capacitas perceptiua cognitiua ꝛ voluntiua est etiam actiua : licet posset dari vna perceptiua ad quam potentia percipiens non concurrit:vt in.iij.distinctionem secundi ꝛ in.xlix.distinctionem quarti tetigim⁹. Etiam probabile est/q̄ cum eadem notitia numero angelus perfectius intelligit aliquod obiectum q̄ anima : q̄a est maioris acutiei intelligendo. Sicut per eandem visionem oculus nuuenis melius videt q̄ senis oculus. q̄ anima sit capax eiusdem notitie vel volitionis cuius angel⁹ est capax/non debet verti in dubiuz: licet habeant actus specie distinctos respectu eiusdem obiecti. Hec distinctio ab actualitate procedit: ꝛ nō propterea quin quelibet ista rum potentiarum est susceptiua cuiuslibet accidentis q̄ alia suscipere potest. ¶Quinto argumentor: sic. licet anima recipiat tot gradus in esse qualitatis quot angelus: non tamen tot gradus in esse gratie: cum non sit tta gratia deo:ergo male victum est. ¶Respondetur cum anima non concurrat ad suam gratiam:nec angelus de lege idē est in esse qualitatis:ꝛ charitatis. In quo est maior qualitas gratie in illo est maior gratia ꝛ contra:q̄tum est ergo de gratia in esse qualitatis tantum est de ea in eē charitatis:ꝛ contra:potest tamen deus aliter facere q̄ minorem charitatem habens/magis sit deo charus:sed sic nō facit de lege:semper maiorem gratiam ꝛ charitatem habens est deo gratior ꝛ charior:ꝛ cōtra:ꝛ sic nihil est q̄ aliqui dicunt:talis forma est maior in genere qualitatis : et eadez est minor in genere charitatis. Ad charitatem anima nullam efficētiam habet: sed ipsa a solo deo creatur. Idem est ad magnitudinem eius in genere qualitatis et charitatis. ¶Sed quo ad actum vitalem : puta in actu voluntatis vel intellectus/ potest aliquis actus esse maior in genere qualitatis: ꝛ minor ī genere notitie vel volitionis. Patet exemplariter:si notitia vt.viij. sit intensissimus actus quem anima potest habere : vel quo anima potest in obiectum cognitum tendere cum influentia vel generali:ꝛ dicatur actus ille/a/ponat de⁹ alios.viij. gradus eiusdem speciei specialissime cum a/scilicet b.tam ex a ꝛ b constituetur vna forma c intensa vt.xvi.tam intellectus solum vitaliter percipit ꝛ cognoscit vt.viij.imaginādo q̄ nihil apprehendit per b que non erit ei notitia:cuz nihil apprehendat per b in obiectum cognitum tendendo nec efficienter amvllam habeat respectu b/tunc sic:hec qualitas puta c est maior in genere qualitatis q̄ in genere notitie. Quia est intensa precise vt.viij.in genere notitie:ꝛ in duplo intentior in genere qualitatis. Ista imaginatio est probabilis/a est intensissimus actus quem intellectus potest habere cum influentia dei generalis:ꝛ deus similes gradus in specie potest producere se solo quouz anima est capax:cum capiat similes gradus in eadē specie:ꝛ potest deus etiam non concurrere cum ipsa potētia quatenus ipsa tendat in obiectum/ipsum cognoscendo p illos gradus. Insuper:angelus per eandem notitiam numero limpidius obiectum cognoscit q̄ anima:hoc est p̄babile. Ergo si talis notitia ponatur in supremo angelo/ talis erit intensior in genere notitie q̄ in genere qualitatis:ꝛ in vno rudi/illa posita erit intensior in genere qualitatis q̄ in genere notitie:nec super hoc mirabere. Eadē enim res est qualitas ꝛ similitudo:ꝛ tamen potest remitti in esse similitudinis ꝛ non in esse qualitatis. ¶Forta se dicis mihi:angelus limpidius cognoscit albedinem q̄ anima intellectiua noscat eandem : quia angelus habet notitiam altioris speciei q̄ anima. Immo tecum in toto. Et argumentor: sicut illa a notitia queslt in angelo ponetur in anima/ tūc anima perfectius cognosceret q̄ perpropriam notitiam animeꝛ hoc non nisi quia habet perfectius instrumentum cognoscendi:sed potentia superior (quemadmodum est angelica) est instrumentum superi⁹: ꝛ perfectius q̄ anima:ergo per idem si eadem notitia numero poneretur in angelo ꝛ in anima:ipsa esset maior notitia in perfectiori substantia. Ex tota ista questione patz q̄ anima christi non determinat sibi certos gradus gratie quos ipsa potest suscipere/ cū quoscūq; gradus quos deus potest creare:anima christi posset suscipere.

Secunda positio tenet maximam formam possibilem creabilem a deo: capiēdo maximum negatiue. Dicit etiam illam formam esse finitam. Etiam negat deum posse producere infinitū. consequenter dicit/maximam charitatem creabilem extra subiectum vel in subiecto:deus communiter abnatame christi. Quia quantam charitatem in genere qualitatis potest deus creare extra subiectū : tantam potest ponere in quodcunq; subiectum aliquorum graduum receptiuum. Hec positio quo ad aliqua placet:vt patz ex opinionis precedentis reprobatione. Quo ad aliqua (hoc ē quo ad principale fundamētū) eā reor eē falsam. ꝓptera ea duo in hac questione faciam. Primo illā opinionē reprobabo. Secōo opinionis motiua soluā. ¶Quo ad primū argumēto: sic:capio maximā tuā:tunc accipio quancunq; ālitatē possibilē/albedinē vel charitatē/q̄ dicat a/ tunc sit a/forma maxima producibilis: de⁹ pōt similē formam ipsi a/producere ꝛ ponere penetratiue cū a/sit secūda forma b tūc erit aliqua forma intensior ex a et b ergo a non erat maxima forma possibilis. Dicit opinans:bñ verum est q̄ deus potest producere aliā formā ab a.eiusdez rationis cū ea:ꝛ ponere penetratiue cū a/ sed nō erit vna forma ex his intēsa. Cū enī vna est in summo: non pōt ex ipsa ꝛ aliqua alia forma esse forma intētior: quēadmodū ex albedie ꝛ nigredine nō pōt eēvna forma. ¶Cōtra hoc argumēto:albedo ꝛ nigredo specie differūt: nec se hñt sicut actus et potentia:ergo ex eis non potest constitui aliquod vnum:sint a/ et b albedines penetratiue in pariete eiusdem rationis omnino. Voluntarium est dicere q̄ non potest constitui ex eis aliqua forma. Immo miraculum est q̄ ex eis non constaretur vna forma. Dicit Aristoteles quinto metaphysice: impossibile est plura accidentia solo numero differentia inherere eidem: quod opinans (et recte)intelligit: nisi constituant aliquod vnum:ergo saltē deus potest facere q̄ sistitiā aliquod vnum. ¶Secūdo arguo de ilesone albedines remisse sistituunt aliquod vnū:ꝛ sint mutuo visibiles intellectiue:ergo ꝛ duo intēsissimo forme.tenet sequētia:q̄ sunt eiusdē rationis. ¶Tertio argo.ratio tua precipua ꝛcludit falsum q̄ tu ipse reputas falsum:q̄ propter ipsam non est ponendum extraneum.antecedens p̄z:q̄ ꝛcludit maximum quātū finitū possibile/ꝛ maximum numerū possibilē ꝛ finitum:p̄z applicādo rationē. Ista sunt manifeste falsa:quoctūq; quāto finito dato/deus potest producere pedale eiusdem rationis cum illo/ꝛ facere vnū quātū maius/ꝛ hoc in abyssum. Similiter quocūq; numero finito dato:deus potest addere illi aliquid/ꝛ resultabit numerus maior. ¶Ideo pter ista ꝛ similia q̄ fieri possunt:teneo cōclusiue/non est dabilis maxima forma possibilis finita/nec in subiecto/ nec extra subiectum. ¶Contra hāc cōclusionē obijcitur argumētis quibus ille doctor mouetur tenere ꝓtrariu. Primum argumētum eius ꝛ precipuz est hoc:accepta aliq̄ gra determinata infima:puta a quero:ascēdēdo aut est status ad aliquā supremā.ꝛ si sic:habeē ꝓpositū.aut non:si potest ꝓcedi in infinitū.ꝛ tūc sequit q̄ quāto altq̄ magis excedit a tāto est perfectior.ꝛ p ꝓsequēs illa que in infinitum excedit a est in infinitum pfectior:ꝛ ita in se se erit intēsiue infinita.ꝛ tūc cum ipsa videaē ab intellectu diuino/sicut vnū creabile potest vna creatura creare ita preter hoc q̄ infertur impossibile.s.q̄ gra facta est infinita.habetur ꝓpositum:q̄ ista gra a posset vnica creatione creari/sicut ab intellectu diuino videē vt vnuz creabile. ¶Hunc argumēto respondeē:q̄ ipsum cōcludit ipsa falsa assumpta in reprobatione ꝛclusionis sue:vt p̄z applicāti.accipio a quātum pedale:ꝛ quero an ascēdendo est status an non.ꝛ deducaē argumētū sicut ipse deducit in forma:ꝛ inueniēt penitus idem:ꝛ ālter ipse solut ista forma:sic ipsius soluēt.dico ergo ad formā admittēdo cū ipso ꝛ cū antiquis:q̄ deus non potest ꝓducere infinitū q̄ nō est status.ꝛ ꝓcedo quāto aliqua forma magis excedit a tāto est perfectior.ꝛ quādo infert:q̄ tūc illa forma q̄ īn infinitum excedit a est infinita.nego consequētia propter falsam implicationē. In ꝓsequēte cēn mouloē q̄ aliqua forma in infinitū excedit a:q̄ est falsuz: sed beneverum est q̄ in infinitū aliq̄ forma potest excedere a. Miratus sum quomodo vir tā acri ingenio in simili ratione ꝓsiderit. ꝓpterea cū hec scribere ei⁹ reportata reuoluteexistimās q̄ se exponeret vel ꝓsiteret rōnē nullā (sicut vere debuit)sed vidit q̄ māsit in ratione. ¶Si pro eo potest sic replicari:supponēdo,deū nō posse producere infinitum intēsiue.deus videt gratiā vt vnum/gratiā vt duo/gratiā vt tria:ꝛ sic cōsequēter:vel est status ascendēdo vel non.si tu dicas scēm q̄ non est stat⁹:ergo infinite intēsam gratiā deus videt cētra hypothelim:si punum habeē intētum. ¶Respondendo:admitto suppositionez pro nunc.quid autē de ea sentiā questio sequens explicabit.dico q̄ replica equaliter applicaē ad magnitudinem vel numerū. Et iterū applico nodum argumēti in forma: pedalis magnitudinis corpus deus videt:bipedale deus videt:ꝛ sic ꝓsequēter.vel est dabile maximū corp⁹ qō de⁹ videt/vel nō.si primū dabile est maximū corp⁹ a deo creabile:ꝛ illud erit finitū.si secm.s.q̄ nō daē maximum corpus qō de⁹ videt. Cōtra:qōcūq; corp⁹ qō de⁹ pōt creare deus videt:vel sunt finita se excedentia in magnitudine: vel infinita.si primum:habeē maximū corp⁹ ꝛ finitus qō videt.si secm:infinita corpora inequalia videt:saltē dabiturvnū infinite magnū:ꝓtra suppositū. Dico ꝓ oīb⁹ istis: infinita corpora de⁹ videt equalia:infinita corpora deus videt inequalia:quoꝝ b est maius a ꝛ c maius b ꝛ d maius c/ꝛ sic in abyssum:ꝛ nullum est maximum corpus qō videt:nec aliq̄ forma est intentissima quā videt. Infinite intēsā formā deus videt:q̄ formā intēsam vt vnū de⁹ videt:formā intēsam vt tria de⁹ videt:ꝛ sic sine statu. Iz nullā formā infinite intēsam de⁹ videt. simīliter:infinite magnū corp⁹ de⁹ videt.pedale videt:bipedale de⁹ videt:ꝛ sic sine statu nō est dabile maximū corp⁹ qō videt:sicut non datur vltima pars ꝓportionalis in ꝓtinuo.simīliter infinite plura corpora totalia de⁹ videt:q̄ duo corpora totalia de⁹ videt:tria corpora totalia de⁹ videt:quattuor corpora totalia deus videt. Infinitum syncategoreumatice non infert infinitū categoreumatice cum ibo potest:nec cū verbo adiectivo. Et si omnia corpora q̄ deus videt ad imaginationē essent ꝓducta:nullū esset infinite magnū/ nec eoꝝ esset aliq̄ maximū/nec sup̄ hoc mirabere. Infinite eñ parua est aliqua pars ꝓportionalis ꝓtinui:diuidēdo ꝓtinuum ꝓportione dupla.ꝛ si quelibet pars ꝓportionalis esset ab alia separata/ꝛ omnes partes separate ponerent in cumulo:nullū illoꝝ corpoꝝ esset infinite parum:iz infinite paruum esset aliquod illoꝝ corporum. ¶Secōo argumētaē sic tpse:quātā gratiā de⁹ pōt creare/tātā/potest creare:ponaē in essentiae tātā gratiā creat quātā pōt creare:ꝛ p ꝓsequēs maiorē gratiā non potest creare. ¶Respondeē:hoc argumētū refellit de magnitudine ꝛ numero:quātū corpus vel quātū numerum deus potest creare tātū deus potest creare. ponaē hoc in esse:q̄ quātum intelligit quātūcunq;:ponit in esse ꝓ hāc/quātā gratiā creat tātā creat. Cōcludēdo ergo:dico nōest possibile animā xp̄i habere maximā gratiā possibilē ꝛ finitā. ꝛ hec de primis duabus positionibus.

Tertio circa hāc materiā queritur:an aīa xp̄i habeat infinitā gratiā intēsiue. Hūc rectabo modum quē soleo tenere a.xij.vel.xiij. annis preteritis dum in scḥola erā:quē tenere intēdo/ꝛ ꝓbatas ꝛclusiones mētem meaz explanabo. ¶Primo est hec:deus potest producere infinitā charitatē categoreumatice/vel gratiā qō pro eodem recipio. ¶Secōa conclusio:aīe xp̄i infinita gra intēsiue cōmunicata est. ¶Prior ꝛclusio sic probaē.mundus potuit fuisse ab eterno:sicut putauit Aristo.ex prima diffinitione scē:infiniti homines poterāt esse predestinati:ꝛ tunc essent infinite anime categoreumatice gras habētes infinitas:ex quibus si deus poterat conflare vnā gratiā/il la esset infinite intēsa. Dicesille gre fuissent inequales: ꝛ sic nō fuisset ex eis infinita gra. hoc nō valet:fuissent ī finiti gradus equales. ¶Secōo argumēto:ad idem.tenēdo lineā latitudinis ꝛ profunditatis expertē:oaē actu vna linea infinite longa. ꝓ de linea gyratiua corporis co lunnaris octo vel decē pedum:cuius crassitudo erit vni⁹ pedis. gyra gyrās primā partem proportionalem est pedalis ad minus:ꝛ gyra gyrās duas primas partes proportionales est bipedalis:gyra gyrās tres primas partes proportionales est tripedalis:infinite sunt partes q̄ portionales categoreumatice:ergo gyra gyrās oñes est infinite longa.nihil autem rōnis hz quod Buri.ꝛ Marsilius dicunt:nulla gyra gyrat omnes:q̄ nulle partes sunt omnes:q̄ nec due sunt omnes:nec tres sunt omnes : nec quattuor sunt omnes:ꝛ sic consequenter. Dico:vna linea singularis est falsa:ex monstrando omnes.ꝛ si teneatur(pro vt veritas putatur)q̄ quelibet longitudo est latitudo ꝛ profunditas:ꝛ cum hoc q̄ longitudo corporis diffornis debet mensurari per lineam imaginabilem longissimam in

medio/habetur idem. similiter Aristo. deberet nunc dicere ꝙ est infinita multitudo animarum/tenēdo animā incorruptibilē nulla erat ei euasio. Nulla est apparētia dicere ꝙ anima migret de corpore in corpus cum Pythagora: vel ꝙ est vna in omnibus hominibus cū Auer. ergo. Ex his pꝫ prior conclusio: qꝛ enim hāc materiā in fine primi latius deduco/nunc ptrāseo. ¶ Scḋa conclusio probatur tā auctoritate ꝙ ratione: auctoritates sunt he. i. Joā. iij. non enī ad mēsurā dat deus spiritum. ⁊ glo. marginalis/nō particulatim: nō per subdiuisiones/sꝫ generaliter ⁊ vniuersalr̄. nō valet expositio Nicolai lyrani data est fm̄ suā capacitatē/vt quādo vas est aqua repletum. hoc in prima questione huius distinctionis reprobauimus. Scḋa auctoritas est Joā. i. ⁊ vidimus gloriā eiꝰ/ gloriā quasi vnigeniti a patre: plenū grē ⁊ veritatis. vbi glo. marginalis/homo xp̄s plenus fuit grā: qꝛ nullis precedētibus meritis. Ex quo conceptus est fuit diuinitas in eo complēs hominē illum omni plenitudine redundāte in omnes sanctos. ⁊ glo. interlinearis fm̄ humanitatē. ⁊ glo. iterum marginalis Augustini de grā infusa hoc intelligit. alioquin nō esset plenitudo grē in eo cōtra euāgelistā. hoc tenet magister in litera. c. ij. cuidā obiectioni satisfaciēs: que ex verbis Luc. ij. trahi potest: vbi beatus Lucas dicit. Jesus proficiebat sapiētia/⁊ etate/⁊ gratia apud deum ⁊ homines. si enī proficiebat sapiētia ⁊ gratia: nō videtur a cōceptione habuisse plenitudinē grē sine mēsura. Ecce obiectionē magistri in forma. ad quā sic respondet. Ad quod sane dici potest: ipsum fm̄ hominē tātā a cōceptione accepisse sapientie ⁊ grē plenitudinē: vt deus ei plenius conferre nō potuerit: ⁊ tamē vere dicitur profecisse sapiētia ⁊ grā: nō quidem in se: sꝫ in alijs: ꝗ de eius sapiētia ⁊ grā proficiebāt. Ad hoc Gregorius in quadā homilia introducit: qui ait Juxta hominis naturā proficiebat sapiētia: non ꝙ ipse sapiētior esset ex tempore: qꝛ a prima cōceptionis hora spiritu sapiētie plenꝰ permanebat. Et August. ad dardanum dicit: omni gratia plenus est. Ex his sequitur quod magister tenet deū dedisse anime christi tātā gratiā ꝙ maiorē dare non potuerit. Et illi dicto addo hāc propositionem: deus potest creare infinitā gratiā intēsiue ex conclusione precedēte: immo nō potest defendi esse solum finita: ergo ei data est infinita gratia intēsiue. ¶ Ratio est hec: quod honestius est dandum est anime christi/ita ꝙ si oporteat labi non dādo anime christi quod hꝫ/vel dando ei plusꝙ habeat: vbi certissime nō cōstat de medio: malo excedere dando ei plus ꝙ habeat ꝙ tollēdo aliquid gratie quod habet: gētiles omnes de deo loquētes ei attribuebāt quicquid excellētie esse videbatur: sꝫ auctoritates sonāt ꝙ infinitā gratiā intēsiue habeat: ⁊ illud est probabile ex prima cōclusione: ergo illud est anime christi dādū. Preterea: si nō sit infinita/sed finita: multi alij sancti possint totam suā gratiā attingere: quod est incōueniēs. sꝫ ista ratio nō est ponderāda: sanctorum nullus attinget gratiā christifere virginis/que tamē est finita. Demum opposito conclusionis dato non esset maior grā in anima Jesu christi ꝙ omnibus viatoribus: sed hoc incōuenit: igitur. Minor pꝫ. Nā in corporalibus vita magis in capite ⁊ corde relucet ꝙ in omnibus alijs mēbris copulatim acceptis: modo xp̄s est omniū caput ⁊ fons/⁊ caput corporis mystici: ergo plus grē hꝫ ꝙ oēs angeli ⁊ homines. Dicis stat ipsum habere finitā gratiā: ⁊ oībus alijs illā esse intēsiorē: qꝛ oēs alie gratie simul accepte finitā solum gratiā cōstituāt. Propterea ob auctoritates ⁊ rationes fm̄ materiā subiectā mouētes ⁊ ob honestatis decētiā: probabilē hāc cōclusionē teneo: ꝙ gratia anime christi est infinita intensiue: ⁊ ex cōsequēti cum vero sequitur ꝙ gratia anime christi omnium sanctorum gratias in gradu excedit. probatio: omnes alie gratie iuncte sunt finite. Stephanus est gratia plenus fm̄ decētiā: diua virgo fm̄ preeminētiā: xp̄s simpliciter plenus fm̄ infinitatē.

¶ Cōtra hāc cōclusionē argumētor: ex ea sequit ꝙ actꝰ elicitus ab anima xp̄i esset minus meritorius ꝙ actꝰ fortis. cōsequēs est incōueniēs: ⁊ ꝙ sequatur pꝫ sic: hꝫ infinitum auxiliū naturale: scꝫ cōcursum gratie: que ad quēlibet actum meritorium effectiue cōcurrit. ¶ Respōdet: de merito anime xp̄i futurus est sermo distī. xviij. huius. ¶ Scḋo dico: ꝙ nō semper actus elicitus a maiore gratia est minus meritorius ꝙ actus elicitus a minore gratia. ⁊ hoc est verum quādo homo per merita sua hꝫ gratiam datā: tunc gratia dispositiue dependet in facultate sua. Et idē est de grā anime xp̄i quā deus illi benedicte anime gratis dedit: natura illa assumpta fuit toti trinitati acceptissima. ¶ Scḋo: ex q̄stionis cōclusione respōsiua sequitur ꝙ xp̄s non potest actum meritorium finite intēsum elicere. ꝯsequēs est inconueniēs: ergo ⁊ antecedens. ꝯsequētiā declaro: qꝛ quocūqꝫ conatu volūtatis ad actus elitionē applicato/actus esset infinite intēsus. qḋ probo: qꝛ applicatur agēs infinite actiuitatis: agēs quidem naturale fm̄ extremum sue potētie agēs. Insuper: si actus esset finitus sequit hec cōclusio ꝙ actus potest esse ita intēsus cū finita grā/sicut cū grā infinita. Ulterius sequit: ꝙ grā necessitaret volūtatē creatā xp̄i ad eliciēdum actum meritorium: ⁊ ꝑ ꝯsequēs nō erit meritorꝰ qꝛ nō erit liber. ¶ Tertio: grā aīe xp̄i non trāscēdit gratiā Stephani qui erat plenus grā. ¶ Quarto: vnꝰ gradus grē poterat adhuc illi ꝯferri: ergo illa nō est maxima. ¶ Ad primum istorum dicit ꝙ a quocūqꝫ ꝯcursu volūtatis quātūcūqꝫ paruo si deus influētia generali ꝯcurret/relinquēdo charitatē ꝯcurrere fm̄ extremum sue potētie/erit actus infinitus elicitus. Et ꝓpterea beatitudo volūtatis aīe xp̄i est infinita: ⁊ deus potest tātum cooperari cum intellectu ad vidēdum/vel superinfundere aliquē habitū creatum: ⁊ sic visio dei erit infinita. pōt tamē deus si velit nō ꝯcurrere cum charitate fm̄ extremū potētie charitatis: ⁊ tūc actus elicitus erit finitus. Exemplum in simili: si sit calor infinitus/⁊ deus coagat influētia gn̄ali cum eo infinite calefacit. Potest tamē deus sic ꝯcurrere ꝙ multum vel parum ad nutum dei calefaciat: sicut deus q̄ est infiniti vigoris finite calefacit. ⁊ lꝫ deus sit agēs liberū: ⁊ charitas agēs naturale: oīa agentia creata tā naturalia ꝙ libera a concursu dei dependent. ¶ Ad scḋm argumētū: nego ꝙ charitas vel q̄cūqꝫ habitus pōt volūtatē necessitare: habitus qlꝫ est instrumētū potētie: quā necessitare nō pōt. ¶ Ad tertium dicit ꝙ ꝓtomartyr erat plenus grā plenitudine sufficientie: christifera virgo plenitudine excellentie anima christi plenitudine infinita. ¶ Ad quartum: concedo antecedens/et nego cōsequētiā: capiēdo maxime negatiue. vnum infinitum propter non est alio maius.

Dubitatur: an gratia vnionis/et gratia singularis persone christi/⁊ gratia capitis: sunt eadem gratia realiter. ¶ Respondetur: hic aliqui verba ⁊ parum in sentētia multiplicant. Dico: grā vnionis potest capi pro gratuita dei voluntate: ⁊ tunc vt notum est distinguit a grā habituali aīe xp̄i. Alio modo potest capi grā vnionis ꝓ grā habituali de qua in questionibꝰ precedētibus loquuti sumus: qua reddit humanitas xp̄i digna fm̄ legē ad hoc vt assumat a ꝟbo. nō ꝙ grā talis sit necessaria ad hoc vt assumat a ꝟbo de potētia dei: vt ī dist. ij. dixinꝰ de corpore xp̄i assumpto a ꝟbo in triduo sine grā inherēte: ⁊ tūc est eadē realiter cū grā singularis ꝑsone: sꝫ terminum in cōnotato differūt. Dicit grā singularis ꝑsone pro quāto facit opa eius deo grata: ⁊ grā vnionis ꝓ quāto reddit humanitatē dignā ad hoc ꝙ assumatur. Eadē grā dicit grā capitis inquātum xp̄s meruit ꝑ gratiā illā vt redundaret/⁊ ꝯtinuo in nos redundat: fm̄ illud Joā. i. de plenitudine eius omnes accipimus. tota ecclesia dicit vnum corpus mysticum ꝑ similitudinē ad naturale corpus hominis: eo ꝙ sicut in corpore naturali sunt multa mēbra diuersos actus habētia: sic in ecclesia sunt multe ꝑsone habētes diuersa bona ⁊ officia: vt pꝫ ꝑ apostolum ad Romā. xij. ⁊ prime Cor. xij. sic in ecclesia dicit esse aliquod caput ad similitudinē capitis humani: ⁊ similitudo est hec. Caput est prima pars hominis a superiore parte exordiēdo: ceteris partibus est ꝑfectior/qꝛ in eo vigēt oēs sensus tā interiores ꝙ exteriores. Solus sensus tactus in alijs partibus: ꝓpter vim cognitiuā ⁊ motiuā illic dominātem reliquas partes ⁊ se regit. Sic xp̄s fm̄ ꝙ homo/hoc est humanitas xp̄i est eiusdē nature nobiscū: est altior membris in grā cognitione ⁊ alijs donis. meret pro mēbris/⁊ in ea influit: fm̄ illud Joan. i. de plenitudine eius accipimus oēs. ꝓpterea dicit caput ecclesie fm̄ humanitatē: iuxta illud ad Ephe. i. ipsū dedit caput sup oēm ecclesiā. vbi glo. ꝙ xp̄s dicit caput fm̄ humanitatē: nec incōuenit ꝙ caput habeat ī alio ordine. s. deum: vt pꝫ. i. Cor. xi. caput xp̄i deus: sicut paterfamilias caput domus hꝫ caput aliud in vrbe vel in regno. etiā dicit caput angelorū/ad Colossen. ij. ⁊ in eos influit fm̄ Diony. ca. vij. celestis hierarchie. ⁊ angeli beati ad vnum finē tēdunt cum hominibus: ad deum vidēdū/ amādum/⁊ laudādum: ꝗ vnā ecclesiā cum hominibꝰ faciūt: sꝫ nō habet tot ꝯueniētias cum angelis quot cū hominibus postꝙ nō est eiusdē nature cum eis.

Circa decimāquartā distinctionē q̄ro quinqꝫ. Primo: an aīa xp̄i clare ⁊ intuitiue cognoscat verbum. Secundo: an cognoscat verbum ꝑ aliquod lumē creatum. Tertio: an anima xp̄i vel alia aīa creata eadē visione videat verbum ⁊ alias creaturas sicut communiter antiqui dixerūt. Quarto: an intellectus creatꝰ anime xp̄i cognoscat distincte oīa que verbū cognoscat. Quinto: an anima xp̄i cognoscat in proprio genere eadem que in verbo cognoscit. his quinqꝫ terminatis: huic distinctioni finis imponet. ¶ Primo ergo querit: an anima xp̄i clare cognoscat ⁊ intuitiue ꝟbum. ꝑ verbum intelligo essentiā diuinā: ⁊ oīa intrinseca in diuinis. ¶ Respondet per duas ꝯclusiones. quarum prior est: anima xp̄i in primo instāti in quo erat in rerum natura erat beata. pꝫ fm̄ Augusti. ix. de trini. c. xv. xp̄s nunꝙ decessit a beatitudine. Secundo: xp̄us habet beatitudinē sine meritis: vt communiter dicit: ergo non erat necesse merita precedere beatitudinē eius. ¶ Secunda ꝯclusio: anima xp̄i clare cognoscit deum. probat sic: beatitudo intellectꝰ ꝯsistit in clara dei visione: sꝫ anima xp̄i est beata ꝑ precedētē: igit. ¶ Secūdo argumētor ad idem: non est negādum ab anima christi quod nobis promittit: sꝫ nobis promittit clare videre deum. i. Joā. iij. videbimus eū sicut est. ⁊ apostolus. i. ad Cor. xiij. Uidemus enī nūc ꝑ speculum in enigmate: tūc autē facie ad faciē: nūc cognosco ex parte: tunc autē cognoscā sicut ⁊ cognitus sum. ¶ Tertio sic: quelibet creatura naturalr̄ appetit vltimā ꝑfectionē sue proprie operationis: qꝛ in tali ꝑfectione ꝯsistit vltimata ꝑfectio creature: naturalis appetitus cuilibet creature est naturaliter inditus: sed propria operatio intellectus est intelligere: ergo naturalr̄ appetit vltimatā ꝑfectionē actus intelligēdi: ⁊ nō est nisi respectu intelligibilis nobilissimi ⁊ nobilissimo modo: nobilissimum intelligibile est deus: nobilissimus modus intelligendi est intuitiue cognoscere.

¶ Contra istā secūdam ꝯclusionē argumētor sic. Exodi xxxiij. dicit deus: nō videbit me homo ⁊ viuet: sed xp̄s est homo viuēs: igit. ¶ Respondet: illa auctoritas intelligitur de homine puro viuēte vita mortali: ⁊ de communi lege vie. Moyses ⁊ Paulus viderunt deū in vita raptim: ⁊ quelibet anima beata videt deum in corpore assumpto post resurrectionē ⁊ viuit: vita tamē immortali: xp̄s autē fuit viator fm̄ corpus ante mortē: alioquin pati nō poterat. ¶ Secūdo obijcit. si anima xp̄i clare videat deū: sequit ꝙ illa clara visio erit infinite ꝑfecta. ꝯsequēs est falsum. ⁊ ꝙ sequat pꝫ sic: nobilioris obiecti semper est nobilior notitia: ergo obiecti infiniti erit notitia infinite perfecta. Cōsequētiam probo: quia dato opposito consequētis sequit hec ꝯclusio ꝙ alicuius obiecti finiti dabit notitia ita perfecta sicut notitia dei: qꝛ finitum ꝑ cremētū finitum potest pertingere ad ꝑfectionē finiti cuiuscunqꝫ. ¶ Respondet negādo ꝙ notitia dei est infinite ꝑfecta. concedo tamē ꝙ semper obiecti nobilioris est notitia ꝑfectior ceteris paribus. si essent due potētie inequaliter perfecte: vt angelus ⁊ anima: potest verti questio demonstratis obiectis specie distinctis a perfectiori ⁊ b. paulo minus perfecto: an notitia intuitiua angeli respectu b esset ita ꝑfecta sicut notitia intuitiua anime respectu a: lꝫ ꝯstat ꝙ ille due notitie specie differāt ⁊ sint inequaliter perfecte: reuocat in dubium vtra earum alteri prestaret. sed illo relicto: dico ꝙ nulla potētia creata potest habere notitiam intuitiuam ita perfectam respectu obiecti creati/sicut anima potest habere respectu dei. ⁊ licꝫ visio anime xp̄i sit finite perfecta entitatiue: non sequit ꝙ alicui alicuius obiecti creati/potest dari notitia ita ꝑfecta. Et quādo dicis ꝙ alia notitia per augmētum potest perfici: verum est gradualiter: nō tamē sequit ꝙ erit perfectior specifice ⁊ entitatiue: qꝛ nō potest migrare de specie in speciē. Et si dicas: qualis est proportio obiectorum inter se: talis debet esse proportio notitiarum inter se: sed notitia cuiuscunqꝫ creature est finita: ergo notitia dei debet esse infinita. Distinguo illam propositionem: si intelligas semper ꝑfectioris obiecti erit ꝑfectior notitia: ⁊ sic ꝯcedo: vel ꝙ sicut deus improportionabilr̄ excedit creaturā: ita notitia dei improportionabilr̄ excedit notitiā creature: ⁊ sic iterum ꝯcedo. Si intelligas sicut creature finite notitia est finita: ita notitia dei erit īfinita: loquēdo de notitia dei creata: ⁊ sic nego. aliqua notitia dei est infinita intuitiue: puta notitia beatifica ipsius dei: intelligētia dei respectu essentie diuine: in hoc ꝯsistit btītudo intellectus diuini: q̄ quidē intelligētia realr̄ est deus. ¶ Tertio obijcit: res in tenebris latēs non clare videt: sꝫ deus est huiusmodi: igit. Cōsequētia tenet cū maiore: ꝓbat minor per psalmistā de deo dicētē psal. xvij. Qui posuit tenebras latibulum suum. ¶ Respondet: nō est intelligēdum deū latere in tenebris: quia Joānes dicit pme Joan i. Deus lux est: ⁊ tenebre in eo non sunt vlle: sꝫ hoc dictum est de nostro intellectu fm̄ communē legē vie: qꝛ nō possumꝰ videre deū ꝓ hoc statu miserie plusꝙ colorē in tenebris. ij. meta. aīa nr̄a se hꝫ ad īmanifestissima sensui sicut oculꝰ nicticoracis ad lumē solis. Possumus tamē notitias generales ⁊ abstractiuas de deo habere: vt ex distinctione. iij. secundi ⁊ primi patuit: vel dictū est illud ꝓpter secretum maiestatis diuine: que nube carnis tegebat sicut dicit glo. in Psal. prefatum.

(hieremie 31 mulier circumdabit virum et hoc mod est nouum sup terram
ps 64 beatus quem elegisti et assumpsisti
l psa 1° vidimus plenum gratie et veritatis

Secundo quero:an anima xpi cognoscat ꝟbum ꝑ aliquod lumen creatum. ℣Pro quęstionis solutione pono conclusiones quatuor.

¶Quarum prima est:anima separata beata:vel beatus siue natura relictus:pōt angelos ⁊ substantias impartibiles creatas clare videre.ꝓbatur primo. Erimus enī tunc sicut angeli deinmodo angeli angelos intuerī possunt. ¶Secūda conclusio:intellectus modo cū influxū dei gñali de communi lege non pōt videre deū sine aliquo habitu/hoc est sine lumine glorię.ꝓbatur in clemē.de hereti.ad nostrā.quintus fuit error beguardorum ⁊ begunarum non ponētium lumē glorię ad videndum deum:sm illud ℣Psalmi. In lumine tuo videbimus lumē. ¶Tertia conclusio.deus pōt facere animam christi videre deum sine lumine glorię creato animę xpi unito.probat:vel ponē lumē glorię ad disponēdum intellectum creatum/ad hoc ꝙ recipiat notitiā intuitiuā deitati cut calor ⁊ siccitas ꝑequirunt in materia ad hoc ꝙ forma ignis materiam informet:vel ponitur lumē glorię ad eleuādum intellectum creatum/ad hoc vt videat clare deum. Sī primum:deus pōt illud facere sine lumine glorię:pōt eī deus facere formā substātialē ignis informare materiā sine siccitate ⁊ calidītate:q̄ sunt qualitatiue dispositiones ꝑtinę requisite ad formā ignis sm communē legē:quod probo:pōt remittere illa accidētia manēte forma ignis in sua materia:⁊ eodē modo totaliꝫ tollere:q̄ eodē modo poterat produxisse formā substātialē in materiā sine talibus accidētibus:q̄ eodē modo pōt de⁹ facere respectu luminis glorię ⁊ beatitudinis intellect⁹: ꝙ btitudo intellectus informet intellectum sine tali qualitate ꝑtia. Si secūs:puta requirit lumē glorię ad eleuādum potētiā creatā ad hoc vt videat clare deum:q̄ quidē potentia creata non potest videre deum sine tali habitu. ¶Tūc sic argumētor:Quicquid deus pōt facere mediāte quacunq; causa secūa/hoc deus pōt facere se solo:si ḡ deus pōt facere intellectum clare videre deum ope luminis glorię:illā causalitatē luminis se solo deus potest supplere:quia quicquid pōt facere cum causa secūa ⁊c.

¶Quarta conclusio:ponēdum est lumē glorię in anima christi sicut in alijs animabus intellectuis beatis.probatur:ponē charitas ⁊ cetere qualitates in anima christi:q̄ ponunt in alijs animabus:vt ex distinctione precedēti patuit:⁊ adhuc amplius patebit. ¶Contra lumē glorię argumētor sic.vel ipsum ponitur tanq̄ dispositio prouia ad susceptionē btitudinis:vel tanq̄ partialis causa effectiua ad hoc vt intellectus eleuet ad producēdam btitudinē:ꝟ nec hoc/nec illud dicit. ℣Probatio minoris. ℣Primo non requirit tāq̄ dispositio ꝑtia ad hoc vt btitudo supernaturalis recipiat in subiectum:q; lumē glorię est qualitas supernaturalis a solo deo creabilis:⁊ recipit in subiectū sine qualitate supernaturali ꝑtia:q; si requiratur qualitas supernaturalis ꝑtia lumini gloriei erit processus in infinitū:vt stabit ad vnā qualitatē supernaturalē receptibilē i anima imediate sine qualitate ꝑtia.⁊ si sic: stare potes in hoc ꝙ btitudo immediate recipit in intellectu anime sine lumine glorię prouio. Si dicas:requiritur tanq̄ causa iuuans intellectum ad hoc ꝙ intellectus videat deum:quē ex naturalibus videre non pōt cum influxu dei gñali. ¶Contra hoc argumētor:si aliquid non cadat sub obiectum alicuius potētie:vt color non cadit sub obiectum auditus:illud ꝙ nullum actum superadditum cadit sub obiectum talis potētie:quēadmodum auditus quocunq; habitu additus:non pōt videre colorē. ¶Rsidet:lumē glorię pōt poni propter duo probabiliter:vel propter alterum duorum tātum:pōt dici ꝙ requirit tanq̄ dispositio ꝑtia ad hoc ꝙ btitudo recipiat in animā:quēadmodum qualitatiue dispositiones requirunt esse in materia ad hoc ꝙ forma substātialis recipiatur in eā.ꝟ qualitatiue dispositiones non requirūt alias dispositiones a se ⁊ a suis partibus distinctas, ꝑfectum plura requirit ad sui conseruationē q̄ inꝑfectum.sic dicet ꝙ lumē glorię ꝑequirit in intellectū ad btitudinē recipiēdā:vt ꝙ btitudo propter suā ꝑfectionē sm cōmunē cursum nature non pōt recipi in intellect ū sine lumine glorię ꝓuio.ꝟ lumē glorię(quod est inꝑfect⁹)pōt immediate recipi in intellectum:sicut exēplificauimus de qualitatiua dispositione non ꝙ btitudo recipiatur in lumē glorię tanq̄ in subiectum:cum est accidēs:ꝟ recipit in essentiā intellectus:q̄ quidē essentia disponit ꝙ lumē gloriei:⁊ sic lumē glorię est ratio recipiēdę btitudinis/⁊ dispositio materialis:⁊ nulla efficītiaꝫ habēs respectu actus btifici.totaliꝫ istud est probabile. ¶Secō dici pōt ꝙ lumē glorię unitat intellectum ad hoc ꝙ ipse assurgat ad videndū deū:hoc est partialē actionē ꝟ respectu act⁹ btificiciat habitus charitatis efficītiā habz respectu actus meritorij:ꝟ non est totaliꝫ simile.nā actum eiusdē speciei cum actu meritorio volūtas pōt elicere sine charitate/ꝟ remissiorē:ꝟ visionē btificā intellectus humanus elicere nequit sine ope luminis gloriei:⁊ sic aliqua potētia/vtpote intellectus eleuat ꝑ habitum superadditum ad hoc ꝙ pōt exire in actum alicuius obiectiui quē exire nō pōt intēse vl remisse sine illo habitu:quod raro solet accidere in alijs. Forte deus pōt producere habitum in potētiā visiuā:ꝑ quā pōt videre substātialē materialē: tenēdo ꝙ est ei⁹ quātitas:⁊ tamē non pōt nunc materiā videre.propterea probabilius puto esse dicēdum ꝙ lumē gloriei non pōt habere efficītiā respectu ꝑmi⁹ btifici: ꝟ est dispositio solum ꝑtia. ℣Probabile est/vel non est improbabile ꝙ potētia creata solus pure passiue se habeat respectu sue btitudinis:⁊ sm hāc viā lumē gloriei efficītiā non habz.⁊ si teneat ꝙ intellectus creatus partialiꝫ cōcurrit ad suā btitudinē:adhuc nō est necesse ponere ꝙ lumē gloriei cum eo concurrat. ¶Secō argumētor ad hoc ꝙ lumē corporale videat non requirit lumē mediū:q̄ ad hoc ꝙ deus videat non requirit lumē mediū:q; est lux vera:sm illud Joānis primo.ipse est lux vera q̄ illuminat omnē hominē venientē in hunc mundum. ¶Tertio sic:potētia sensitiua:vt visus:pōt exire in suā opationē scz visionē sine habitu oculo inhereteꝫ intellect⁹ est potētia supior:ꝟ pōt exire ī suā opationē sine lumine gloriei/cum est supior. ¶Ad secūm dicitur non est simile ob ꝑfectionē luminis spiritualis sup lumē corporale. ¶Ad tertium dicitur:potētia supior est ordinata ad tam nobilē actum:scz visionē dei quē non pōt sine habitu attingere resensitiua non pōt sentire aliquid spirituale/nec ordinatur ad talē actum nobiliē:sicut videmus in aliquo quasi simile:equus generat equum.homo ordinatur ad nobiliorē aiāl quam non potest producere:supplemētum a deo capit qui animam humanam creat. ¶Ecce quid est lumē gloriei ⁊ ad quid ponitur:pōt quis certius scire dā est lumē gloriei ḡ scire propter quid ponēdum est. Ulterius dico ꝙ deus pōt supplere causalitatē luminis gloriei(si quam habeat)ꝙ homo deum videat:partialē illam visionem producendo:absq; hoc ꝙ lumen gloriei concurrat. ℣Pōt insup illa qualitas q̄ est lumē gloriei stare in intellectu:absq; hoc ꝙ illum habitum habēs deus videat: pōt enim prius stare sine posteriore. Insuꝑ:oato ꝙ lumē gloriei ⁊ anima separata/vel informās corpus immortale:ponat in anima connecta corpori mortali ⁊ caduco: dubium est an sufficiat cum potētia pro tali statu ad prouidendum beatitudinem.

Dubitatur:an anima christi comprehēdat ꝟbum. ¶Respondetur:comprehēdere tātum valet interdum sicut intuitiue cognoscere:⁊ sic quilibet beatus comprehēdit ꝟbum. Beati dicuntur comprehēdere. ⁊ Apostolus ad ℣Philippē.iij.sequor si quo modo comprehēdamus hoc comprehēsus sum. Alio modo capitur comprehēdere vt tātum valet quātum cognoscere tam ꝑfecte obiectuz sicut est cognoscibile.hoc modo de⁹ nō comprehēditur ab intellectu creato:ꝟ intellect⁹ anime christi cognoscat omnia q̄ ꝟbum cognoscit/⁊ intēsiue infinite gradualiꝫ possit obiectum cognoscere:adhuc ꝟbum non comprehēdit/hoc modo capiēdo vocabulum ab stipulatur ℣Hieremias.xxxij.c.inquiēs.fortissime magne potēte dominus exercituum nomē tuum magnus consilio ⁊ incomprehensibilis cogitatu. Tertio modo cōprehēdere est obiectum totaliꝫ videre sic ꝙ nihil eius lateat videntē.hoc modo deus a quolibet beato comprehēditur. Quarto modo:comprehēdere est cognoscere omnia dicibilia de pronomine aliquid demonstrante.hoc modo anima christi comprehēdit ꝟbum.⁊ partes intēsiuas ⁊ extēsiuas creature quas distincte nouit/⁊ inter quas discrete iudicat. ¶Dubitatur:an deus qui est obiectum beatitudinis anime ⁊ beatitudinis omnium sit obiectum beatificum sub ratione finiti/an infiniti. ¶Respōdetur:nihil est formaliꝫ finitum in deo:ꝟ non est obiectum beatificum sub ratione finitatis:quia talis ratio non est in eo;ꝟ est obiectum beatificum sub ratione infiniti.ꝓ:nobilissimū eius est obiectum intellectus ⁊ voluntatis:alioquin non satiaretur potētia:sm illud psalm. ℣Psalmo.xvi. Satiabor cum apparuerit gloria tua:⁊ ꝙ locum a cōtrario sensu!ꝓ:⁊ non alias.⁊ non modo obiectum nobilissimū est obiectum beatificum:sed sub ratione optima ⁊ nobilissima/quēadmodum est infinitas. ℣Preterea:sub illa ratione deus est obiectum beatitudinis:qua euidēter cognita potest ostēdi de deo ꝙ est trinus ⁊ vnus:sed hec est ratio diuine essentie:igitur. ¶Tertio:deus est obiectum beatitudinis increate sub ratione infinitiergo eodē modo est obiectum beatitudinis create sub eadē ratione.nec sequitur propterea ꝙ intellectus creatus deum cōprehēdat: ex dictis in dubitatione precedenti.

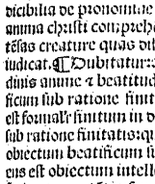

Tertio queritur:an anima christi vel alia anima eadē visione videat creaturas in verbo ⁊ ipsum verbum.

¶Ido quęstionis solutione scito multos dicere:videre aliquid in verbo/nihil aliud est ꝙ visionē ꝟbi rē talē creatā representare.plerīq; dicunt ꝙ deus causat visionē in ꝟbo. ꝟ illud videt extraneum ꝙ notitia virtus rei distincta alterē representet. Tertij dicunt videre creaturā in ꝟbo/esse ipsam in verbo tanq̄ in speculo videre:sicut facie meā in speculo naturali vel artificiali video. ¶Contra primam viā argumētor sic:si visio verbi est visio creaturarum/sequitur hec conclusio:ꝙ impossibile est visionē ꝟbi esse in intellectu beati:quin videant creature plures:quod est falsum.ꝓ:illa visio est etiā notitia creaturaruz:ꝟ nō stat notitiā alicuius obiecti esse in intellectu quin intellectus tale obiectum videat.ꝓ:nō stat calorē esse in hesiue in suo subiecto quin subiectum erit calidum:ꝟ nō stat visionē a creature esse in beato quin beatus videat a creaturā:ꝟ visio ꝟbi est visio a creature ꝑ tenigitur. ¶Secō sic:si visio ꝟbi representaret creaturas alias:vel hoc est naturaliꝫ vel ad placitum.nō secūm quin est cōceptus vltimatus rei.⁊ tunc sicut creatura representat naturaliꝫ ⁊ nō est maior ratio deum creatura ꝙ de alia:ḡ qualibet creaturā possibilē representat distincte ⁊ naturaliꝫ.Et excōsequēs vlterius infero:ꝙ ipsa erit infinite ꝑfecta:qđ est falsum.ꝓsequētia tamē declarat:representare vnā rem infinitā distincte arguit aliquam ꝑfectionē:ꝟ representare duas res distincte arguit maiorē ꝑfectionē in duplo.posito ꝙ representatio respectu vnius obiecti arguit tantā ꝑfectionē quātā respectu alterius:ꝟ hoc facile est inuenire in proposito.⁊ hic consequēter ascēdēdo argumētat: semp erit maior ꝑfectio in representatione pluriumꝫ ḡ representare infinita distincte arguit infinitā ꝑfectionē.tenet cōsequētia:vbi pluralitas arguit ꝑfectionē/⁊ maior pluralitas maiorē ꝑfectionē:ubi infinitas infinitā arguit ꝑfectionē. ℣Propteres deus peluduē infinite pōt⁹:q; sibi omnia distincte representat. Dicis mihi:representare infinita tanq̄ obiecta arguit infinitā ꝑfectionē:ꝟ nō representare infinita tanq̄ obiecta scēāria.modo est vnum obiectum primarium respectu omnium istarum notitiarum:scz deus. ¶Contra hoc argumētor.representare duo obiecta distincte secundario arguit maiorē ꝑfectionē in duplo q̄ representare distincte vnum obiectum secundarium:⁊ sic consequēter ascēdēdo:ḡ reducit argumētum: ⁊ stat eius vigor. ¶℣Potest dici ꝙ hę rationes nō demōstrāt intētum. ¶Ad primum dicā:ꝟ eadē sit visio ꝟbi ⁊ a creature:stat illaz visionē in intellectu beati absq; hoc ꝙ illa villā creaturā representet.nā deus pōt nō concurrere ad tēdētiā actualē in obiectum secundariuꝫ:quēad modum pōt notitia socratis esse in intellectu meo absq; hoc ꝙ intellectus meus actualiꝫ Socratem cognoscat: quia ad illā tendentiā actualem cognoscendā non concurrit deus de potentia sua absoluta. ¶Contra hoc argumentor:ergo eodem modo potest visio dei stare in intellectu beati absq; hoc ꝙ illa visione videat actualiter deus:postq̄ illa visio est creatura.⁊ si deus potest nō cōcurrere cum tēdētia ad Socratē cognoscēdum:videtur ꝙ eodē modo pōt non concurrere ad cognoscēdum deū: ⁊ sic concedere oportet:ꝙ aliqs habet visionē intuitiuaz dei/⁊ non videt deum:quod videtur inconueniēs. ¶Secundo sequit ꝙ illa notitia esset habitus.⁊ nō actus.ꝓ: qz nō actualiꝫ tēdit in obiectum/⁊ pōt tēdere in ipsum.

¶Tertio sequit/ꝙ visione creature Socrates esset beatus. ¶Quarto notitia habitualis nō pōt esse in potētia quin sit habitus:ḡ nec actualis pōt esse in potētia quin erit actualis. ¶Ad has rationes vtcūq; responderi potest. ℣Primo ad ꝓtior:dicitur ꝙ non est simile de notitia beatifica dei respectu obiecti primi:⁊ de notitia creature ex natura rei. ¶Ad secūm argumētum negatur ꝙ sit habitus:nunq̄ enī ꝙ habitum pōt potētia actualiꝫ tēdere in obiectum:quod hic contingit. ¶Secō habitus generat ex actu vel actibus/⁊ actum partialiꝫ producit:qđ non facit actus iste. ¶Tertium argumētum non mouet extra hāc materiam:similis difficultas pōt prouenire.si deus intuitiue videatur cum humanitate assumpta vel cum aliqua alia creatura:de quo in dictis.xlix.quarti latius fuimus loquuti. Concedo hāc conclusionē consequēter ad hāc positionem:visione creature beatificat homo vel angelus.ꝓ:hac visione dei beatificatur Socrates:hec visio dei est visio creature:ḡ visione creature beatificatur Socrates.ꝟ illa beatitudo non prouenit a creatura:nec quia habet creaturam pro obiecto actus est beatificus/ nec Socrates beatificatur ꝙ creaturam vel in creatura: licet ꝙ creature visionem beatificet. Secō cōcludēdum

est q̄ visio formicę est pfectior hac visione intuitiua angeli:uerum:astrādo notitiam qua intuit hanc ⁊ adequate cognoscit angelus:q̄ illud sequat̄ pz ex dictis:ꝫ nō sequit̄ q̄ visio formicę est pfectior visione angeli ꝓpterea ꝙnomē demōstratiuum adiecit. ¶Ad quartum:pcedo q̄ notitia habitualis nō potest esse in itellectu quin sit notitia habitua lis:semper est apta nata facere illud ⁊ denominare suum passum denominatione habitui quemētiuo:nō est simile de actuali sicut Socrates nō potest esse quin sit risibilis:potest tamē esse sine hoc q̄ rideat. Et letitia illa que est dilatatio cordis ⁊ labiorū naturaliꝫ forte potest esse in suo passo/absq; hoc q̄ dicat̄ ridere. Secūdo dico q̄ ipsa notitia actualis si ponat̄ in intellectu semper est actualis:ꝫ non oportet q̄ semper actualiꝫ in suum obiectum tendat.

¶Accedēdo ad principale argumētū pcedo q̄ nō stat calorē intēsum esse in subiecto/quin subiectum ipsius denominet denominatione ꝑcretiua siue abstractiua respōdētisecus est de notitia. Alia ⁊ alia accidentia/alias ⁊ alias sortiunt naturas:albedo vel calor a est essentialiter ⁊ intrinsece qualitas:licz nō necessario albedo vel calor notitia nō est essentialiꝫ ⁊ intrinsece notitia:ꝫ accidentaliꝫ ⁊ ptingēter notitia:ꝫ sit essentialiꝫ ⁊ intrinsece qualitas.

¶Ꝫ ꝓtra illud argumētor. Sequit̄ ex illo q̄ deus facit miraculum ꝙtuo impedēdo notitiā beatificā a sua representatione naturali:animo cum communicet libere beato notitiā beatificā:nō ꝓmittā eā representare omne representabile q̄ eā. pz:illa notitia p te aliquod repraesentabile representat actualiꝫ si sibi relinquat̄:⁊ nō est maior ratio de vno q̄ de alio:ergo quodlz representabile actualiter representat si nō impediat̄. ⁊ tūc sequit̄ q̄ quilibet beatus cōtinuo omne representabile actualiꝫ cognoscit: vel deus nō cōcurrit ad hoc impediēdo visionē dei ab effectu suo naturali. Prior pars huius disiunctiue est falsa:q̄ sc̄a est vera/⁊ pcedēda. Cōsequēter dicere:cōmunicat creature plusq̄ merita est:ꝫ non cōcurrat ad representationē creature:q̄ cognoscere creaturam nihil facit ad essentialē beatitudinē:ꝫm illud Augustini.v. ꝓfessionis ve creaturis ad deum loquēntis:beatus qui te scit/etiam si illa nesciat:qui vero te ⁊ illa nouit:nō propter illa beatior:ꝫ propter te solum beatus est. ¶Ad secm argumētum principale inter arguēdum tāguntur fractiones. Ꝓnunc probabilius iudico hīc modum relinquēdum:⁊ dico q̄ videre in verbo nihil aliud est q̄ illum cui est facta visio x̄bum videre/⁊ notitiam capere a deo solo:hoc cōplexum:socratē videre a in x̄bo/est terminus cōnotatiuus de materiali pro socrate supponēs:cōnotādo q̄ socratis x̄bum videat:⁊ cum hoc ostēdit a x̄bo. videre in x̄bo est videre a x̄bo/vel videre p x̄bum:q̄ connotet q̄ socrates x̄bum videat. pz:nō dicimus ꝓphetas viatores in suis illuminationib⁹ suas ꝓphetias i x̄bo videre:esto q̄ illuminati erāt a solo x̄bo. Ergo requirit̄ ad hoc q̄ dicat̄ aliquid videri in x̄bo/q̄ illuminatus x̄bum videat:⁊ sic Paulus in raptu vidit in x̄bo arcana q̄ non licuit homini loqui. Verbum potest notitiam qualēcūq; complexam vel incomplexam apprehēsiuam iudicatiuam/apprehēsiuam nō iudicatiuam se solo in intellectu creato producere. Pariz:quia quicquid pōt x̄bum producere mediante causa sc̄a/illud pōt producere se solo:ꝫ q̄ creatura pōt producere notitiam:q̄ notitiam pōt producere se solo. ⁊ si esset extra subiectum nō esset notitia: intellectus est susceptiuus illius:⁊ est qualitas naturaliꝫ īmutatiua intellectus creati/⁊ non pōt non immutare intellectum si ei inhereat:ad hoc q̄ obiectum cognoscat: si deus concurrat:q̄ erit notitia actualis respectu intellectus creati:ꝫ intellectus nullā efficiētiam habeat respectu illius notitie:siue concurrat in conseruando siue nō parum refert. Dico q̄ deus pōt illam notitiaꝫ se solo cōseruare:⁊ si conseruat in intellectu:realiꝫ erit intellectus notitia/siue voluntas creata velit nolit. ⁊ de necessitate tēdit in obiectum illius notitie:si deus sua influētia gīa li concurrat ad hoc. pōt tñ deus se solo procreare notitiā intuitiuam alicuius rei vel aliquarum rerum:⁊ relinquere concursum intellectus ad hoc q̄ coagat cum notitia intuitiua ad effectus sequētes notitiam intuitiuaz:quēadmodum sunt multi assensus. si videam clare parietē ⁊ albedinē eius:statim habeo iudicia contingētia multa de pariete. ⁊ si deus se solo produceret notitiam intuitiuam parietis albi absentis:intellectus habebit similia iudicia/ac si parietē album videret:quia deus porrigit intellectui eandē causam coadiuuatiuam. Insuꝑ tertio pōt intellectus concurrere ad notitiam intuitiuā vel abstractiuaz:⁊ deus partialiꝫ concurrere. pz. Ego nō possiz habere notitiam intuitiuaz rei absentis:⁊ si esset ꝑsens/intellectus meus ⁊ res ipsa possimt illud iudicium producere:deus pōt supplere causalitatē effectiuaz obiectiue tamē facere ꝑcise/ac si res ipsa esset ꝑsens obiectiue. Sic intellectus pōt concurrere cum deo supplēte:similiꝫ intellectus pōt hr̄e notitiā abstractiuam ⁊ apprehensionē non iudicium/de pūto vl̄ de futuro:ꝙ solum habitum deꝰ pōt causalitatē habitus supplere. Ex his pz q̄ deus partialiꝫ pōt illuminare intellectum in ignotis vel totaliꝫ:ꝫ communius totaliꝫ notitias producit/potissimum complexas de contingēti. Ecce quid est videre in x̄bo. ¶Quis modus priori sit rationabilior. pz:nullum tale incōueniēs patiē contra se sicut modus pcedēs. Inconueniēs ēm est notitiā distinctā ⁊ singularē vnius obiecti aliud rep̄sentare:pōt ēm deus calorē annihilare/vl̄ frigus/vel impedire ipsa ne agant non concurrendo cum eis:ꝫ q̄ possit facere calorē frigefacere/vel frigus calefacere de q̄ se ⁊ sine antiperistasi:non est possibile. similiꝫ notitia singularis Socratis non pōt repraesentare ꝓplatonē vllo modo. Dicere oppositum est euertere omnē causalitatē naturalē rerum. Ergo eodē modo notitia beatifica(q̄ est singularis respectu dei visi)solum representat deum/nec potest aliquod aliud obiectum rep̄sentare. ⁊ hec est vna conclusio puncipalis quam in hac questione teneo.

¶Secūda conclusio est titulo questionis responsiua:q̄ verbum ⁊ creatura non videntur eadem visione:patet de qualibet creatura est sua visio ⁊ notitia ad partem:vt patet ex discursu in questione premissa. ¶Contra has duas conclusiones argumentantur sic. dabilis est vna visio dei ⁊ beate virginis in patria:ergo eadez est visio dei ⁊ vnius creature:⁊ illa visio est singularis:licet plura repraesentet copulatim. ¶Secundo sic. notitia dei representat sibi distincte omnem creaturam:ergo non est inconueniens eandē notitiam numero representare omnia possibilia etiam distincte. ¶Respondetur:primum argumentum non est contra conclusionem cum illa notitia representet duo copulatim:⁊ non est notitia singularis ipsiꝰ dei dumtaxat nec illa notitia singularis dei ⁊ christifere virginis potest aliud ab his duobus representare: significatio termini mētalis non exteditur nunc ad plura/nunc vero ad pauca. Nemo dubitat quin multarum rerum potest esse vna notitia singularis:sed q̄ notitia singularis socratē representans ꝓplatonē vel aliā rē representet:negam⁹. ¶Contra hoc argumētari pōt:sequit̄ ex illo q̄ notitia creature est btitudo:⁊ q̄ nō ꝓpria est btitudo:q̄ notitia solius dei pōt desinere esse/⁊ incipere esse notitia dei ⁊ virginis:⁊ illa notitia erit beatitudo.

¶Ad hoc argumētum ⁊ difficultatē in eo emergētē latius in distin.xiiij. quarti respondimus. ¶Ad scām:pcedo antecedēs:⁊ ex illo cōcludit̄ deus infinitus. ⁊ similiter notitia dei de necessitate representat omne significabile. modo nō dico hoc de notitia creata beatifica:pars forma notitia dei est substātia:notitia beatifica/accidēs. ¶Tertio argtr. sic:notitia reflexa representat omne illō quod ꝙ notitiā directā representat̄ vt notitia notitie socratis/socratē representat:sed deus est notitia:ꝫ notitia beatifica(q̄ est notitia notitie)est notitia reflexa:ꝫ representat omne illud quod notitia directa representat:ꝫ notitia directa representat omnia ipsi deo:ꝫ notititia beatifica representat omnia beato/si deus cōcurrat. Maioꝛ pōnis pz. Cōceptus enim nō vltimatus termini vocalis aut scripti/representat omne illud quod terminus vocalis significat:⁊ nō nisi q̄ est ꝑceptus talis termini. modo notitia beatifica est ꝑceptus termini oīa representātis:cum deus est notitia/deus est terminus. ¶Confirmatur hec ratio:sās prope me ⁊ videns imaginē meaz in speculo/videt meꝫ deus est speculum in quo creature oīes relucēt:ꝫm August. vij. de trinit. c. vltimo dicētē q̄ verbum est ars quedā oīnipotētis ac sapiētis dei:plena omnium rationum viuētium incommutabilium. Et Augēns. vi. naturalium libro. iiij. c. ij. dicit/q̄ omnia que in mundo sunt presentia/preterita/⁊ futura habēt esse in sapiētia creatoris:ergo creature clarius in deo videtur q̄ in seipsis. ¶Ad tertium negatur maior. notitia reflexa notitie Socratis est naturalis similitudo solius accidētis/⁊ nullomodo naturalis similitudo Socratis. ⁊ cū est ꝑceptus vltimatus nullo modo Socratem representat:unde enim cōceptus vltimatus representat aliquid nisi cui? est naturalis similitudo. Et si dicas:notitia abstractiua Socratis terminatur ad speciē Socratis immediate:⁊ est eius notitia intuitiua/⁊ mediate terminatur ad Socratē. nego illud:precise terminat̄ ad Socratē sicut notitia intuitiua Socratis/prout latius alibi diximus. Illud quod de cōceptu non vltimato in medium afferē/nihil probat:significat ad placitum hoc quodvoc significat ad placitum:naturaliter precise significat vocē cuius est similitudo:⁊ quādo ita esset in creaturis(qs nō concedo)adhuc nō sequit̄ in proposito de notitia substātie:licz ipsa de per accidēs sit notitia/non vocat̄ notitia reflexa. ¶Ad confirmationē trāseat maior:ad minorē dico:falsum est q̄ creature reluceant in deo sicut imago in speculo:sīly sicut dicat omnimodam similitudinē imago est species realē existens in speculo/vel in medio speculo vicino/vel res ipsa visa p. lineaz reflexā:sicut in iij. distin. secundi diximus. Res ipse non ita relucent in deo:deus tamē est sibiipsi notitia rerum:⁊ auctoritates adducte sufficiēter ostēdunt q̄ deus est ceterarum rerum notitia p. suā essentiā q̄ est obiectum primarium omnium rerum representatuum/⁊ creature sunt obiecta secūdaria. Et deꝰ est ars quedā sibi ⁊ alijs: ars sibi:q̄ est sua notitia ⁊ creaturas facit cognoscere p. suaz reuelationē vtiam nuperrime retulimus.

Tarto queritur an intellect⁹ creatus christi cognoscat omnia que verbuz cognoscit. Scias hic multiplicem esse modum opinandi.

¶Primus est dicētium q̄ intellectus creatus in christo(siue intellectus anime christi)cognoscit omnia que verbum cognoscit scientia visionis/⁊ non cognoscit omnia que verbum cognoscit notitia simplicis intelligētie. Non capimus hic scire more Aristo. i. ⁊. ij. posteriorū pro notitia conclusionis q̄ demonstrationē acquisita:sed pro quacunq; notitia:scientia visionis est respectu preteritorum presentium ⁊ futurorum:scientia simplicis intelligētie est respectu omnium possibilium:⁊ semper est sermo de notitia distincta:q̄ de notitia cōfusa nō est difficultas: notitia enim entis cōfusa intellect⁹ me? oē ens cognoscit.

¶Contra illā positionē argumentor sic:aliquod ens est possibile quod nec fuit nec est/nec erit:quod anima christi cognoscit:⁊ non est maior ratio de vno tali q̄ de quolbet:ergo quodlibet ens possibile anime x̄pi distincte cognoscit. ¶Secundo sic ⁊ apparētius:anima christi infinita cognoscit distincte etiā q̄ hāc positionē:⁊ qua ratione cognoscit infinita distincte/cognoscit omnia possibilia:q̄ vnum nō est difficilius alio. q̄ infinita distincte cognoscit pz:quodlibet existēs distincte cognoscit ꝫm aduersarios:ꝫ infinite res existunt/categoreumatice captē do infinitum:vt patz de partibus continui. Et si dicas te intelligere de toto ⁊ nō de partibus:infinita sunt ꝑtes in continuo/mutata esse in motu ⁊ mutātia in tempore p̄ te que non sunt partes quāti permanētis vel successiui: igitur. ¶Tertio sic:vltra hec omnia in rebus speciebus distinctis ⁊ existētibus:anima christi habet notitiam directā respectu multorum obiectorum:immo respectu omnium rerum totalium per te:ergo habet notitiā albedinis:dicat illa a. tunc sic a existit:ergo est ab anima christi distincte cognita:⁊ non p ipsam a:quia nulla notitia distincte representat se. Probatio:quia notitia potissimum intuitiua producitur a potētia ⁊ ab obiecto. ⁊ per consequēs si a notitia distincte representat se:eadem causabat se:quod intellectus capere non potest. vt pz apud Augustī. de trin. c. primo. tunc sic a est distincte cognita/⁊ non per ipsam a:ergo per aliquam aliam notitiam reflexā:sez b. tunc sic b est in intellectu anime x̄pi nō constituēs aliquod vnum cum a:q̄ est alterius speciei ab a: vt pz ex distinctione specifica obiectorum a ⁊ b. ⁊ neutra illarum notitiarum est potētia vel actus:ergo nō constituunt aliquod vnum:⁊ tunc sic:vel b est distincte cognita/vel nō est cognita distincte. si scām:tam est aliquod tale actu existēs nō distincte cognitum. si est cognitum non est per se sed p aliaz notitiā:sicut argumētatus sum de a ⁊ b. oportet necessario dicere esse aliquam notitiam reflexam non distincte cognitam/vel infinite sunt notitie totales quarum quelibet est distincte cognita. Si pri mum:tam est contra tuā positionē. Si secundum:habeē q̄ distincte cognoscit infinita. ¶Secunda positio tenet q̄ animā x̄pi nō potest distincte actualiꝫ cognoscere infinita/nec p vnā notitiam actualiꝫ cognoscere infinita:potest tamē per vnum habitum cognoscere distincte infinita. Primum pz:q̄ tunc ille intellectus esset infinite perfectus:ꝫ hec ꝓbatio destruit posteriorē partē ille habitus qui oīna distincte representaret esset infinite perfectus/sicut actus. Aliqui dicūt q̄ pōt ala x̄pi infinita syncategoreumatice cognoscere distincte:ꝫ nō infinita categoreumatice. ¶Contra:q̄ intellect⁹ aīe x̄pi pōt cognoscere duo. iij. iij. ⁊ alcēdēdo in infinitū distincte actu b⁹:ꝫ nō maius inconueniēs sequit̄ ad hoc q̄ infinita categoreumatice cognoscat. ad cognoscēdū cētū mille obiecta distincte nō arguit ꝑfectior q̄ cognoscere panca obiecta sicut cognoscim⁹:⁊ ꝓclusione ārta postmodum ista lucebit:q̄ nec ad cognoscere distincta infinita categoreumatice arguit ꝑfectio creaturā trāscēdēs. ¶Dicunt̄ pōnit nūc ꝓclusiones ꝗs soleo semp̄ i hac parte tenere. Ꝓma ala x̄pi cognoscit distincte tot quot deus. ¶Secūda conclusio: deus cognoscit infinita categoreumatice distincte.

¶Tertia cõclusio:hoc est possibile fieri:aĩa nullã actuĩ tatẽ habẽte respectu illarũ notitiarũ.¶Quarto:hoc est possibile fieri aĩa xp̃i occurrente ad infinitas notitias distincte.hãc primã cõclusionẽ tenet magister in hac distinctione.c.ij.introducẽs Fulgẽtiũ in quodã sermone hoc tenẽtẽ:& dicit q̃ multas auctoritates ad hoc introducit. vna est apparẽs ad Colossẽs.ij.In quo sunt omnes thesauri sapiẽtie & sciẽtie abscõditi.qõ magister ꝓbat rõne. nihil scit aliq̃s qõ eĩ aĩa ignorat:& xp̃s sm oĩa ꝓcessit nẽ oĩa scit:q̃ aĩa eĩ? oĩa scit.¶Sz huic argumẽto magistri facile rñdebit:dicẽdo maior est falsa in ꝓposito.xp̃s rõne intellect? increati scit multa q̃ aĩa eĩ? fugiunt.& maior illa est vera in homine puro:vbi totalitas scientie ab aĩa egredit:nõ est sic i ꝓposito.auctoritas tñ apt recitata est bona in ꝓposito:& in.xiij.distinc. recitauim? quẽadmodũ et data sunt dona sine mẽsura:q̃ ad infinitatẽ. Joũ.i.plenum gr̃e & v̄itatis.modo v̄itas ad sapiẽtiã sm Augustiñ.xiij.de trinit.referẽ. Insup xp̃s homo ptãte suprema delegata iudicabit:Joã.v.scribit:pater eĩ̃ iudiciũ dedit filio.modo q̃s est bon? iudex cor q̃ nouit:puto ethicos.ergo aĩa xp̃i cognoscit singulos act? pñsentatos & reprobos:circũstãtias aggrauãtes/allemãtes/ & imptinẽtes intẽssionẽ & remissionẽ actuũ:& ad hoc sequitur q̃ infinita distincte cognoscit eĩ? aĩa.Et Apoc.v. digñ? est agn? q̃ occisus est accipere diuinitatẽ & sciẽtiã. vbi glo.i.omnẽ cognitionẽ.Preterea ita putarunt sicut dico in cõclusione/discipuli xp̃i.p3 p illud qõ scribit Jo. xvi.dixerũt discipuli xp̃o:nũc scim? q̃ scis oĩa:nõ erat sermo sm diuinitatẽ:hoc vñ ãteq̃ cognouerũt xp̃m sciebãt:q̃ nihil deũ lateret.hec ratio multũ me mouet.Preterea Anselm.ij.lib.cur deus homo dicit/q̃ perfecte scuit omne ẽ .infi:& nullã ignorauit malũ:& oĩa illa ab instãti cõceptionis sciebat vt Esa.vij.c.sm libri canit de virgine & puero Jesu inquiẽs.Ecce virgo cõcipiet & pariet filiũ & vocabit nomẽ eĩ? emanuel:butyrum & mel comedet/ vt sciat reprobare malũ & eligere bonũ.vbi glo.margina lis in verbo reprobare:sic ait:quasi in pã nis infantie positus habebit bonum malique discretionẽ.& Damas.libro.iij. c.xxi.locupletata est omnium anima futurorũ cognitione/ vt & reliquis diuinis signis.Et paulopost dicit. Omnium autẽ aĩa ꝓpter ipsam ad deũ v̄bum visionẽ & hypostaticã idẽptitatẽ diues facta est.ceu dixi cum reliq̃s diuinis signis:etiã futurorũ cognitione.¶Finaliter argumẽtat ad cõclusionẽ sic.attribuẽdum est anime xp̃i omne illud qõ est decẽtius & conformius scripture & sctõrũ auctoritatibus:vbi nulla est ratio nisi sophistica ad oppositum:& sic est dicẽdo aĩmã xp̃i oĩm possibilis distincte cognoscere.p3 ex auctoritatibus nunc recitatis:& nulla est ratio opposita vincẽs:vt dicemus inter arguẽdum. Hic mod? nec equat humanitatẽ xp̃i deo:nec ponit aliquid impossibile in natura:& aliquid valde possibile & decẽs.ex argumẽtor solutionib? hoc clarius apparebit.¶Scõa conclusio patuit distinc.xxxvi.primi.¶Tertia cõclusio ꝓbat: in qua opz duo ostẽdere. Primum est:q̃ deus põt ꝑducere infinitas notitias se solo. Scõm est:q̃ anima põt vt talis immutari illis notitijs:& nõ habẽdo efficãtiã respectu illarum. Primum sic ostẽdo:anima naturali põt habere notitiã intẽsam vt octo circa a obiectum:q̃ põt habere infinitas notitias circa infinita obiecta specie distincta:sic.s.q̃ ille omnes simul collecte non trãscẽdãt intẽssionẽ notitie circa obiectũ:potest ipsa anima habere notitiã intẽsam vt quatuor circa b.& vnã notitiã alterius speciei intẽsam vt duo circa c.& notitiã alteri? speciei intẽsam vt vnum circa d.& sic in infinitum descẽdẽdo geometrice.quo facto:anima habebit infinitas notitias distinctas:& inequalis intẽssionis pondus probationis iacet i hoc:q̃ ita est intellectui habere varias notitias circa multa obiecta sicut vnũ circa vnum obiectum:vñmodo sit equalitas in intẽsione graduali.& q̃ istud argumẽtum non magnifacio:quia fundamentum falsum iudico.

¶Ulter argumẽtor sic.in distinctione precedẽte ostẽsum est deum posse ꝑducere infinitum.& ad ꝓpositum hoc sic declaro.deus potest facere spatium infinitum/vel spiritus intellectiuos infinitos:& applicare mutuo ad hoc q̃ se intelligãt:quo facto:infinite erunt notitie licet in variis subiectis.potest enim deus omnes illas notitias ponere in eadem anima ipsa anima nullam efficẽtiam habente.vel sic:potest deus infinitas qualitates eiusdẽ speciei entitative cum notitijs producere extra subiectum & anima quelibet est susceptiua cuiuslibet notitie:faciat ergo ita deus suspendendo causalitatem actuam ipsius anime:tunc anima vitaliter immutabitur ab infinitis notitijs:quia cum ille qualitates sunt in subiecto vitaliter percipiuo:sunt notitie.¶Quarta conclusio probatur: puta q̃ anima potest concurrere partialiter ad productionem infinitarum notitiarum.q̃ si non:hoc est ꝓpter ea quia est creatura limitata:& si ad infinita concurreret creature limites egrederetur/sed hoc non.patet:non argumtur maior limitatio in viro vel angelo ad ferre duas libras cum adiutorio simili/q̃ ferre vnã libram solitarie. Ita facile est tribus angelis pondus trium librarum ferre/sicut vni illorum vnam libram ferre:ergo ita facile est infinitis angelis infinitas libras ferre:sicut vni illorum ferre vnã libram.& tamen quilibet illorum angelorũ partialiter fert pondus infinitarum librarum in illo casu.& tamẽ ex hoc non arguitur egressus limitis creature.Cõfirmatur hec ratio.idem lumen numero ad infinitas visiones naturaliter concurreret:si essent infinite potentie visiue & infinita obiecta applicata:ita facile sicut advnã visionẽ. Similiter eadem facilitate charitas concurrit ad multos actus meritorios sicut ad paucos:& si potentia posset infinitos actus elicere.ſz deus est infinite actiuitatis:& potest animam quamcunq̃ adiuuare infinite. & cũ infinito auxilio non requiritur maior virtus ad ꝓductionẽ infiniti effectus q̃ sine auxilio producere paruum effectum.¶Contra primam conclusionem argumẽtor sic:bene sequitur:anima christi tot distincte cognoscit quot deus:ergo sequitur q̃ equatur deo in cognitione. consequens est falsũ.¶Secundo sic:sequitur q̃ anima christi habet infinitas notitias reflexas:sicut argumentatus sum contra primam opinionem:& per consequens impediretur in cõcatenatione illarum reflexionum:q̃ nõ poterit plures notitias habere.

¶Ad primum nego sequelam & ratio est.notitia dei est deus.anima christi cognoscit per multas notitias accidentales.¶Secundo:deus cognoscit omnia sine ope.licet creature sint obiecta terminatiua & secundaria respectu notitie dei:tamen non sunt obiecta motiua:sed soluz terminatiua.anima christi non sic cognoscit:sed cum infinito auxilio dei.¶Tertio:ve? de necessitate cognoscit omnia cognoscibilia:anima christi contingenter & ex liberalitate gratiosa dei:sed quo ad obiecta cognita participatur:hoc est nullum est obiectum cognitum a deo/q̃ non sit distincte cognitum ab anima christi.

¶Ad scõm:concedo q̃ anima xp̃i hz infinitas notitias distinctas reflexas:animo hz infinitas concatenationes notitiarum reflexiuarum.ꝑbatio:cognoscit infinita obiecta non notitias/distincte/& totalia/& partialia.& per consequens habet infinitas notitias directas et specie distinctas respectu obiectorum specie distinctorum.& omnes ille notitie sunt distincte cognite per notitias reflexas.& nulla est notitia reflexa non distincte cognita. ergo sequitur q̃ infinitas concatenationes notitiarum reflexiuarũ habet:& nego q̃ aliqua concatenatio talis prestet ei impedimẽtũ ne oĩa cognoscat: cũ infinitũ habeat auxiliũ:immo habuit cõcatenationes notitiarũ in proprio genere in abyssũ notitie in proprio gñe anteq̃ esset:acsita erat res possibilis:ergo distincte ab anima Christi cognita:nõ tamẽ inficior deũ aliquid cognouisse qõ nunq̃ anima Christi cognoscere poterat. Patet de hac anima Christi nõ est ante incarnationẽ:et si deus assentiebat huic:ego sum omnipotens:anima Christi assentiebat huic:ego es omnipotẽs:demõstrãdo deum/que est synonyma alteri.¶Tertio obijcitur/sequitur q̃ multa iudicia desint habere:& multa incipit habere/& nulla sunt ei reuelabilia incognita:que sunt inconuenientia. Primũ patet/quãdo propositiones vere incipiunt esse false desinit habere earũ assensum/& incipit habere dissensum:secũda pars est clara.tertia patet:scit omnia/et nihil est ei occultũ:ergo nihil est ei reuelabile/qõ ei̇ latet.cõcedo omnia illa. nulla est difficultas, talia enim argumenta sunt applicabilia ad notitiam dei. & qualiter dicimus de notitia dei / taliter de notitia anime Christi dicimus proportionabiliter. quãdo propositio est vera/est scita ab anima Christi:& quando desinit esse vera/desinit esse scita:& oppositũ eius incipit esse scitũ. & sic nõ plura scit in vno tempore q̃ in alio.¶Quarto obijcitur:sequitur q̃ anima Christi scit distincte quot sunt arene in littore maris/quadraturã circuli/insolubilia/& omnes huiusmodi trices.Ulterius sequit q̃ deus cõprehenderetur ab anima Christi.Concedũtur omnia dempto vltimo:quomodo autẽ deum comprehẽdat/vel non comprehendat dictum est supertus.¶Quinto obijcitur: vel omnia possibilia cognoscit notitijs finitis in gradu/vel infinitis/sed neutrum est dicendum:igitur.

¶Sexto obijcitur illud Matth.xxiiij. de die autẽ illa et hora nemo scit neq̃ angeli celorum nisi pater solus.

¶Ad quintum respondetur q̃ vtrũq̃ est deo possibile: sed citius opinor q̃ notitijs finitis intensiue cognoscit omnia.sufficit q̃ omnia distincte cognoscat:& q̃ habeat tot notitias distinctas quot sunt obiecta cognoscibilia: et quo ad iudicii:omnibus propositionibus veris assentit/& falsis dissentit.clarissime tamẽ inter creaturas qõlibet cognoscibile cognoscit.¶Ad sextum respondetur q̃ hec auctoritas nõ est cõtra propositum:quia hãc auctoritatem ponderando sm cortices litere:excluderet filius dei sm diuinitatẽ/qui scit omnia sicut pater sm omnes.aliqui textus nõ habẽt neq̃ filius:sed tũc excluderetur spiritus sanctus.hoc debet intelligi manifestãdo sicut dicit glosa marginalis:quia nõ facit homines scire illa .¶Septimo obijcitur: anima Christi nescit hanc verã/hec est nescita:demõstrãdo per pronomen propositionẽ cuius est pars.& tamen ipsa est vera;cum ita sit sicut ipsa significat.si sciat eam:ergo ita est sicut ipsa significat/si sciat eam:ergo ita est sicut ipsa significat:& ipsa significat esse ipsam nescitam:ergo ipsa est nescita.vel capiatur ista propositio:hec est nescita ab anima Christi.¶Octauo obijcitur:sequitur anima Christi nihil problematice scire:et cum nos scimus multa problematice:scim? multa que nescit anima Christi.¶Ad septimũ respondetur:q̃ ita est sicut ipsa significat:sed ipsa se falsificat:cũ ad ita esse sicut ipsa significat sequitur ipsam esse falsam.& patet mutatis terminis : capiendo hanc/hec est nescita a deo. bene sequitur:hec est propositio a deo nescita:ergo ipsa est falsa:cũ sciat oĩe verũ.

¶Ad octauũ dicitur q̃ deus determinate scit partem veramquã nos dubitamus.nihil enim est et dubũ:nosto in reflexiuis.hoc dico propter tales : hec est dubia: vel hec est anime Christi dubia.per pronomina demonstrando propositiones quarũ sunt partes. Nos ob imperitiam nostrã problematice apprehensiue cognoscimus aliquã:quãdo neutri parti assentimus:vel interãũ parti false cũ trepidatione de oppositoivel parti vere & casu. sic/problematice scire/& dubitare/imperitiã dicit in nobis.propterea illa negãda sunt ab anima Christi.

¶Quicquid nos de excentricis & epicyclis & planetarum motibus ad imaginationẽ & optimatiue dicimus:vera determinate nouit anima Christi.non tamen in talibus.omnis homo decipitur:ego decipior/tulia nõ sunt in proposito tractanda/licet tutiores possint cum reuerentia de talibus quibuslibz in angulis disputare .

¶Nono obijcitur contra hanc conclusionem: sequitur q̃ anima Christi assentit pulcinome producibile est producibile:& omnis producibilis sunt ꝑducibilia. sed hoc est falsum.patet:capiendo omnia collective/ ponẽdo eũ in esse:sequitur deum nihil amplius posse producere: et sic virtus eius esset exhausta: cum omnia producibilia sint producta.& q̃ sequatur patet sic:omnia producibilia possunt esse producta distributiue : ergo omnia producibilia possunt esse producta/capiendo omnia collective. tenet consequentia:quia vna singularis antecedẽtis includit omnia producibilia collective demonstrando omnia producibilia.ergo si antecedenti assentiat/cõsequenti assentit/cum sciat consequentiam esse bonam. Confirmatur hoc.ista producibilia & ista producibilia/& ista producibilia/& sic de singulis copulatim possunt esse producta:ergo omnia producibilia possunt esse producta/capiendo omnia collective in consequente : sicut isti apostoli dei & isti apostoli dei/& sic de singulis copulatim sunt duodecim:ergo omnes apostoli dei sunt duodecim:capiendo omnes collective per ascensum.¶Respondetur concedendo istam/ omnia producibilia possunt esse producta/capiendo omnia distributiue . patet veritas illius per ascensum. anima Christi assentit cuilibet singulari illius et bonitati consequentie: ergo assentit consequenti. Item/ in ista propositione predicatur ferme idem stans confuse tñ de eodem distributo: ergo illa est vera. vel capias istam / omnia que possunt esse producta possunt esse producta. et si demonstrares ad imaginationem omnia producibilia:capiẽdo omnia collective et illa esset falsa : nec esset singularis alterius . et ratio : quia subiectum alterius non est verificabile de pronomine demonstrante omnia illa : et sic non impediret veritas illius vniuersalis. Sicut olis homo currit/non falsificatur propter Adam non existentem:cum subiectum illius vniuersalis non verificetur de pronomine demonstrante Adam. Sed capiendo omnia collective/ est maior difficultas : potest vno modo dici q̃ ipsa est falsa:nulla sunt omnia producibilia/capiendo omnia collective:nec semper omnes distributiue infert omnes collective.non sequitur:omnes apostoli dei pauciores duodecim sunt pauciores duodecim : ergo omnes apostoli dei pauciores duodecim sunt pauciores duodecim/capiẽdo omnes distributiue in antecẽdẽte/& collective in ꝓsequẽte.q̃ patet:omnes apostoli dei pauciores duodecim sunt duodecim. pater: hec est vera:isti apostoli dei pauciores duodecim:& isti apostoli dei pauciores duodecim/sunt duodecim/demõstrãdo sex q̃ vnũ ꝓnomẽ/& sex alios q̃ aliudatt ñ de eis copulatim sumptis falsum est dicere q̃ sunt pauciores duodecim.

¶Sed cõtra hoc obijcitur.ista producibilia/& ista pducibilia/& ista producibilia/ & ste de singulis copulatim possunt esse pducta.nõ demõstro nisi illa quoꝝ quodlibet est pducibile:ergo oĩa illa sunt pducibilia.nõ demõstro ehimeras:necnon pducibilia . ergo si quodlibet est producibile:oĩa sunt pducibilia. ¶Potest respondere vno modo: q̃ qõlibet illoꝝ est pducibile: sed nõ oĩa illa ad imaginationẽ sunt pducibilia:hoc est illa q̃ ego demõstro ad imaginationẽ. Licet esĩ quibuscũq; duobus tribusve aut finitis demõstratis verũ est dicere hec sunt producibilia:habetur vna pars copulati nõ supponens qua infiniti possibiliter futuri imaginarie mõstrãtur:fal sum est dicere:Isti sunt pducibles:vel dicit oĩa illa collective sunt pducibilia/& ĩlibet pars copulati mediãte illa copula supponit licet infinita demonstret / & patet idẽ de diuino intellectu oĩa intelligẽte & distributiue q̃ collective virtus eius cognitiua in agentis in oĩa possibilia procedit.Mirabile videtur q̃ quodlibet illoꝝ est producibile:& nõ oĩa illa sunt pducibilia.quia si sic:sulset nebo q̃ quilibet istoꝝ est saluãdus:sed non oẽs isti sunt saluãdi:captẽdo oẽs collective.potest ergo ista cõcedi/ captẽdo oĩa collectiuemec ponẽt in esse p hãc oĩa pducibilia sunt pducta:sicut nec hec : ista possunt esse vera/ demõstratis duobus cõtradictoriis cõtingẽtibus.Scõo dicit & fortasse ꝓbabiliter:& si ponerẽt in esse/ deus non potest pducere vnũ pducibile aliud ab istis: sed virtus eius nõ esset exhausta.vico:potest oĩa ista annihilare:& reproducere ea in toto vel in parte.Sed quicquid sit/argumẽtũ nõ quatit cõclusionẽ nostrã. ¶cluso vult q̃ cuilibet vero anima Christi actualiter assentit:& verũ quodlibet a falso segregat . & hãc cõclusionẽ sustinẽs/nõ habet respõdere de hoc vel de illo imptinẽte an sit verum. Si esĩ aba te q̃ratur de/propositione tibi ancipiti an aĩa Christi illi assentiaẽ dubito recte dico:quia ꝓpositionis oblate verita tẽ dubito/& si illius veritatẽ certose venẽt extranee fodit & mereẽ ab inutili inquisitione impediri. ¶Decimo argumẽtor.Christus fedẽs in medio doctorum interrogabat eos Luce.ij. sed interrogare est nescientis.ergo aĩa Christi nõ sciebat oĩa. ¶Respondeẽ illa obiectio citius est ꝑ cõclusionẽ:dũmodo circũstãtia litere bene põderẽt:tũc ꝑcise erat duodecim annos natus ſm carnẽ:& in medio doctoꝝ interrogabat: nõ vt incognitũ/ab eis addisceret: sed vt cũ eis conferret:& eos illuminaret/sicut regẽs audit discipulũ. dicit literaꝛ:stupebãt autẽ oẽs qui eũ audiebãt sup̃ prudentia & respõsis eius.& Joan.vij.Mirabãtur Judei dicẽtes de Christo:quomodo hic scit literas cũ nõ didicerit eas . poterat tñ habere nouã notitiã auditiuã experimentalem: sicut visionẽ:& iudicia noua sup̃ his obiectis / que ante optime nouerat:nec anima eius iudicij erronei erat capax in potentia propinqua: cũ omnia vera cognouerit. ¶Contra vltimã conclusionẽ obijcitur: anima Christi concurrit effective ad infinitos actus: ergo est infinite actiuitatis:si esset vna potẽtia que posset ꝓcise pducere vnũ actũ/esset alicuius actiuitatis . et si esset vna potẽtia que posset ꝓducere duos actus : esset in duplo maioris potẽtie:& sic ascẽdẽdo in infinitũ.ergo potẽtia que põt ꝓducere infinitos actus/erit infinite potentie. ¶Secũdo/vel anima Christi cognoscit infinita in verbo/aut in genere ꝓpio:sed neutrũ est dicendum.igitur. ¶Respõdeẽ:hoc est verũ/si esset sine auxilio:vel cũ auxilio dei generali .de⁹ aũt specialissime animã Christi iuuat.& sic argumẽtũ nõ habet apparẽtiam:& satis patuit in cõclusionis ꝓbatione. Sed hic cadit argumẽtũ q̃ anima Christi prediceret:ſm illud Luce.ij. Jesus ꝓficiebat etate & sapiẽtia & gratia apud deũ & homines: ergo nõ scitut a primo instanti oĩa, sed quia hoc requirit maioꝛe ꝓfectatẽ q̃ debeat esse solutio vnius argumẽti: hoc in q̃stione sequenti discutietur. ¶Ad secũdã respondetur:in verbo cognoscit infinita actualiter:sicut intellectus diuinus est assensus huius: hoc instãs est tẽpore quo existit:& ipso desinente est illius dissensus/& assensus eius oppositi/sic anima Christi benedicta habet ad sensum accidens instãtis ꝑsentis:& ipso desinente eius oppositi assentit & assensum priorẽ amittit non decipit quoumodo assentiẽdo falso analogiã in ambiguis occurrẽtibus in dei notitia accipito & minime aberraueris.Alterius cõcedi potest oĩa pducibilia possunt esse producta captẽdo oĩa collective plus q̃ hec vniuersalis oĩa hõ mũdi potest stare ĩ cubiculo meo:aut hec iste que Socrates currit/Socrates nõ currit possint esse.

Vinto queritur/an anima Christi cognoscat in ꝓpio genere ea que cognoscit in verbo. In hac q̃stione quid noĩs cognoscere in ꝓpio genere explicabiẽ.postea p cõclusiones ad q̃stionẽ respõdebimus: et cõtra conclusiones / vt veritas patescat pauca obijciemus:& quod dã argumentũ principale in q̃stionis precedẽtis calce diluemus. ¶Cognoscere in ꝓpio genere est notitiã ex obiectis naturaliter posse acquirere.hoc suppositio/ponũtur tres cõclusiones . ¶Anima est.anima Christi põt acquirere/& poterat in via/ notitias intuitiuas obiectoꝝ p̃sentiũ. probaẽ:hoc potest aĩa nostra acquirere in corpore mortali:ergo a fortiori aĩa eius poterat in via.esto q̃ corpus eius erat passibile: anima eius poterat cognoscere obiecta omnia que iam cognoscit in corpore immortali:soli corpus qõ corrumpitur aggrauat animã.nõ erat sic de corpore eius:licet pro nostra redẽptione corpus passibile assumpsit. ꝓterea:anima Christi in via clare vidit deum: & quelibet anima alia clare vidẽs deũ videt oĩa obiecta p̃sentia/q̃ angelus vel anima separata videre potest.ergo hoc negãdũ nõ est ab anima Christi. ¶Secũda cõclusio:anima Christi potest acquirere in via notitias abstractiuas.probaẽ:alie anime possunt tales acquirere: ergo & aĩa Christi. ¶Tertia cõclusio.aĩa Christi ꝓfecit in acquisitione nouarũ notitiarũ.probaẽ sic:stante notitia quã habebat de oĩbꝰ in verbo:poterat aliquarũ rerũ in verbo cognitarũ habere notitiã in ꝓpio genere. probatur sic:aĩa Christi in primo instãti in quo erat in rerũ natura habebat notitiã de nilo:sed postq̃ Christus in pueritia ꝓcrodẽ fugiẽs ꝓfectus est in Egyptũ nouã notitiã de nilo acquisiuit.probaẽ sic:habebat potẽtiã intellectiuã & sensitiuã bene dispositã:& obiectũ erat p̃sens in ratione obiecti. Modo actiuo & passiuo debite applicatis si nõ ponaẽ obersequaẽ effectꝰ.in Christo nõ erat oberquãcumodũ si q̃s sciret demõstratiue hãc.luna est eclipsabilis:põt hoc scire p experientiã:si supra sphęrã lune ponaẽ:potissimũ tenẽdo (vt est vero similius) q̃ iudicii illud experimẽtale & scientia sunt alterius speciei specialissime. ¶Scõo ꝓbaẽ eadẽ cõclusio p illud q̃ scribitur Luce.ij.& in fine q̃stionis ꝓcedẽtis alleganimus: Christus profecit sapiẽtia & etate: sed nõ ꝓfecit acquirẽdo notitias in verbo:cum in primo instanti quo erat in rerũ natura oĩa in verbo cognouerit. ¶Tertio argumẽtor sic:didicit obedientiã ex his q̃ passus est. ad ꝓb.v. ¶Contra istud argumẽtor . Cũ venerit q̃ perfectũ est euacuabitur q̃ est ex parte.At notitia in verbo est perfecta:ergo tũc nõ cognoscemus in genere propio.¶Secũdo sic.Stelle in conspectu solis nõ videtur/ sed notitia in verbo visioni solis cõparatur. Igitur illa nõ cõpatiẽ notitiã in proprio genere. ¶Ad primũ rñdet Apostolꝰ prime ad Corinth. xiij. loquitur de fide & notitia tenebrosa cui clara notitia in patria succedet. ¶Ad secũdã dicitur excellens sensibile indisponit visum qui nõ põt mox post magnã sensationẽ parũ sensibile videre : ergo multo minus simul: cũ excellent sensibili : quare astra de die lucẽtia nõ videtur oppositio modo de intelligibi. li in vsu est/eximiũ intelligibile intellectum confortat. ¶Tertio argumẽtor sic. Anima Christi habuit notitiã intuitiuã de nilo in verbo anteq̃ descendit in Egyptũ: ergo illo ſtãte nõ acquisiuit aliã notitiã intuitiuã.tenet cõsequẽtia:si deꝰ ꝓducat calorẽ ita intẽsum in aquam sicut a ignis põt ꝓducere in eã:si postea illa aqua appliceret a/ignitignitis nihil caloris ꝓduceret de nouo:aliter ageret vltra gradũ sue ꝓfectionis:ergo si aĩa Christi habuit notitiã intuitiuã de nilo anteq̃ Christus descendit in Egyptũ:nullo nullã notitiã intuitiuã ꝓduxit in animã Christi:q̃ est ꝓbatus ab alia causa. Forte dicis: ille notitie nõ sunt eiusdem speciei specialissime. ¶Cõtra: sunt due notitie intuitiue de eodẽ obiecto:ergo iã eiusdẽ speciei. ¶Quarto sic.Inanes sunt due notitie in eadẽ potẽtia respectu eiusdem obiecti: ergo aĩa Christi non habet duas tales notitias. ¶Ad tertiũ: cõcedo antecẽdẽs/& nego ꝯsequẽtiã.& pcedo illud assumptũ de calore sed in notitijs & actibus vitalibus illud nõ habet verũ. ſtãte esĩ notitia a/albedinis in intellectu Sortis b/albedo similẽ notitiã ꝓducit de nouo:etiã pcedit q̃ notitia intuitiua in verbo/& notitia intuitiua in gñe ꝓprio respectu eiusdẽ obiecti/nõ sunt eiusdẽ speciei specialissime.vna esĩ est matutina/& altera vesꝑtina.nec est inconueniẽs dare duas notitias intuitiuas diuersaꝝ specieruĩ eiusdẽ obiecti:patet in angelo & in aĩa. sed illic potẽtie distinguũtur specie/nõ aũt istic,sed deus immineras notitias specie distinctas põt ꝓducere eiusdẽ obiecti:q̃ cũ potẽtijs specie distinctis efficere põt:hoc se solo põt facere. ¶Ad quartũ nego q̃ ille notitie sunt inanes ꝓfecto cũ est potẽtie:posse acquirere notitiam in ꝑsentia obiecti.quare hoc nõ negãdũ est a potẽtia optime disposita:quẽadmodũ est in aĩa Christi. ¶Quinto obijcit sic.opinio & scientia respectu eiusdẽ obiecti repugnãt : ẽ due notitie respectu eiusdẽ obiecti quarũ vna est clarior altera. ¶Respõdeẽ q̃ due notitie simplices quarũ vna est clarior altera nõ repugnãt respectu eiusdẽ.patet de intuitiua & abstractiua:inter quas nulla est repugnãtia Immo ꝓbabile'est q̃ nõ stat naturaliter notitiã intuitiuã esse in potẽtia sine abstractiua.probatio:post rẽ intuitiue cognitã eximius in abstractiuã rememoratiuã q̃ habitũ.dere dictũ.a notitia:sed ille habitus nõ ꝓducit a notitia intuitiua:q̃ vtrobiq̃ habitus inclinat in similẽ actus in specie actui a quo ꝓducebaẽ:si ed ille habitus nõ inclinat ad notitiã intuitiuã:q̃ naturaliter nõ habeẽ notitia intuitiua sine ꝑsentia obiecti:inclinat tñ in notitiã abstractiuã:ergo ꝓducebaẽ a notitia abstractiua : q̃ idẽ notitia abstractiua ab intuitiua ꝓducebaẽ/sicut ob iectũ & potẽtia ꝓducit intuitiuã notitiã.ita potẽtia ꝑnotitia intuitiua abstractiuã ꝓducãt: & q̃ consequẽs intuitiue & abstractiue se ꝓpatiũtur respectu eiusdẽ obiecti. Rursus:si ego habeo notitiã abstractiuã albedinis in scholo collegij montis acutus:si illã albedinẽ oculis corporeis videã generabitur noua notitia intuitiua. opinio & scientia habẽt suas speciales causas repugnantie: vt in suis locis visum est. ¶Cõtra.ergo notitia intuitiua abstractiue eiusdẽ obiecti sunt synonyme. cõsequẽs est falsum:cũ esĩ sint alterius rationis:nõ signifi cãt idẽ sub eadẽ ratione . Et eodem modo argumẽtari possum respectu duarũ notitiarũ quarũ vtraq; est intuitiua:vna in verbo & altera ĩ genere ꝓprio. ¶Respõdetur.omnes ille tres notitie sunt synonyme. vox scripturæ/& conceptus/sunt synonymi:& tamen sunt alterius speciei. Ad terminos esse synonymos sufficit ꝙ significent idẽ adequate & eodẽ modo:hoc est eodẽ modo absolute vel cõnotatiue.stat aũt bene duos esse cõceptus synonymos/quoꝝ vnus est altero clarior:ergo terminos esse alterius rationis & speciei non arguit eos non esse synonymos. Ex isto patet q̃ Christus realiter profecit nouis notitijs acquirẽdo.sed ex isto nõ sequitur q̃ altquid sibi incognitũ addiderit. Si quis scitat demõstrare hãc/sup̃ lineã datã cõtingit triangulũ equelaterũ collocare:potest ac quirere de nouo aliũ modũ demõstrãdi eandẽ:sed tamẽ nõ scit ꝓpterea cõclusionẽ ante incognitã. Sic est in ꝓposito.Christus acquirit nouas notitias in proprio genere rerũ ante cognitarũ in verbo:nec isto modo cognoscit omnia:quia ille notitie solũ naturaliter acquirũtur quo fit q̃ cognitio rerũ in proprio genere nõ distinguit in verbo penes obiecta cognita.sed penes modũ cognoscendi. ¶Contra:dicis accipere notitiã ab homine est nobilius q̃ eã a rebus insensatis acquirere:sed ab homine nihil didicit Ex.lv.scribitur. Ecce teste populus dedi eũ ducem ac preceptorẽ gẽtibus.Modo nõ est ꝑceptoris docere:sed alios erudire. ¶Respõdetur/negãdo maioreꝫ.nec decebat enim humanitatẽ Christi ab hoste addiscere Joãnis.xviij. In hoc natus sum & in hoc veni in mũdũ vt testimoniũ perꝑhibeã veritati.Honestatis est ab inferioribus & creaturis notitiã experimẽtalẽ haurire. Unde Eccl.j.Deꝰ effudit sapiẽtiã sup̃ oĩa opa sua. ¶Dubitatur primo an aĩa Christi sit omnipotẽs. Hãc dubitationẽ mouet Magister. Negatiue respõdeẽ. Hoc enim soli deo est ꝓpriũ. Cõtra. Matthei vltimo scribit. Data est mihi oĩs potestas in celo & in terra:hoc aũt nõ est ratione diuinitatis cui hoc ab eterno competit. & Luce.i. Hic erit magnꝰ.dicit glo. Potẽtiã quã dei filius naturaliter habet:Homo ex tempore erat acceptus. Ad primorem obiectionẽ allegato loco respondetur. Ad secũdã dicimus hoc est ratione cõmunicationis idiomatũ originaliter a diuinitate prouenientis .

Irca distinctionẽ quintãdecimã: in qua Magister loquit de passione Christi.tres mouebo q̃stiones. ¶Prima erit:an in Christo erat verus dolor: cum tristitia. Secũda/an erat dolor: in Christo ſm sensum & oẽm aĩe portionẽ. Tertia/an cruciatus Christi fuit maximus ma tortus reliquis/ quos sanctoꝝ aliquis, ꝓtulit. ¶Primo ergo q̃rit/an Christus passus est verũ dolorẽ cũ tristitia.. ¶Pro q̃stionis solutione in primis declarãdũ est quid sit dolor/tristitia/& de modo generationis eoꝝ. Dolor est qualitas extensa sensui exteriori vel interiori inherens/vt.xvi.distin.Scio dixim⁹.potẽtias sensitiuas ab aĩa distinguit:intellectũ tñ & voluntatẽ identificari cũ aĩa ponimus. Applicando hoc circa materiã de dolore:dicit:cõfectio obiectoꝝ quemlibet sensui causat delectationẽ: hoc est passionẽ extẽsaꝫ quemlibet sensui:vt ĩ patẽte fame vel sitim/cibus vel potus que nies appositus voluptatẽ causat in sensu gustus & tactus.sic dulcis sonus cymbaloꝝ benesonãtiũ:& pulchra visibilia apprehensa/delectationes in suis sensibus causant.per oppositũ:obiecta discõuenientia dolorẽ in sen-

fibus generant/vt patet de asinox rugitibus/ turpibus visibilibus/fetoribus/ꝛ ceteris id genus. Tristitia autē et gaudiū sunt passiones spirituales anime inherentes: et per cōsequēs indiuisibiles extensiue: oratores tñ hec vocabula cōfundūt:doloꝛē pro tristitia ponentes:ꝛ contra:sed de nominibus nō est certādū/ theologi crebrius vocabulis sic vtūtur signāter neoterici/ sufficit in re q̄ sint tales qualitates extense ꝛ inextense suis subiectis inherētes/que vsitate apud sapientes his nominibus vocātur/quibus vsi sumus verum tenebrosa est aqua in nubibus aeris quonā pacto hi affectus voluptas ꝛ doloꝛ generentur/ꝛ in primis gaudiū causatur ex volitione rei desiderate/quādo putatur haberi.ꝛ quāto magis desiderata fuerit/ꝛ intensiore volitione : maius gaudiū generatur. ¶Tristitia ex nolitione generat.ꝛ hoc multipliciter.primo generatur tristitia a nolitione categorica:vt quādo cognoscitur aliquid esse vel fore circa qō homo habet nolle/generatur tristitia . si quis autē habuerit nolle circa a/ꝛ credit q̄ a/nō erit:illud nolle non generat ī eo tristitiā.sed si existimat b/ futurū qō nolit: tūc generatur in eo tristitia mere naturaliter , declaro hoc exēplariter:Si nollē Socratē habiturū a/honoꝛē/ ꝛ iudicem ipsum habiturū a/honoꝛē:in me generat tristitia.sed si alius nolit idē obiectū/ꝛ iudicet Socratem nō ꝓsequturū illud:alle aliud nō tristabitur. Ex isto patet q̄ sola nolitio nō est causa productiua tristitie.patet est nolitio in alto sicut in me:et tamē in eo non est tristitia.immo stat q̄ sit gaudium in eo . ergo nolitio in me circa obiectum nolitū/ et iudicium q̄ obiectū eueniet: naturaliter causant tristitiā:sicut due cause partiales. ¶Sed cōtra istud obiicitur sic:ꝓPetrus ꝛ Magdalena in patria iudicabūt q̄ peccauerūt:ꝛ respectu peccatoꝝ suoꝝ habēt nolitiones . Nolitiones enim sunt expertes nec neutraliter se habēt:ꝛ tamē non tristantur.ergo iste due cause partiales recitate /non generant tristitiam. cum eam non generent ingenue passum susceptiuum. ¶Secundo sic.generatur tristitia/ꝛ a nulla nolitione ꝓcuia:ergo non requiritur nolitio ad generationē tristitie.antecedens patet:posito q̄ ego velim amicū meū viuere:quem protinus iudico moriturum.tam tristor:ꝛ non habeo nolle. ¶Ad primū respondetur concedendo q̄ nolitiones ille nō generāt tristitiā in beatis:quia habent excellentis gaudia.modo excellens gaudium tristitiam impertinētem nō admittit:hoc est tristitiam nō a tota specie contrariā.vij.Ethicoꝝ.Secundo:deus non concurrit ad illam tristitiā generādam:ꝛ sic in proposito deus enim potest concurrere cū causa tristitie productiua/ꝛ non cum ipsa tristitia.Tertio nō oportet eos habere nolle circa talia:sed cum talia eis occurrūt laudant omnipotētem de sui liberatione ab hac miseria. ¶Ad secūdum argumētum cōcedo q̄ in illo casu tristor . et potest dici forte q̄ volitio vite amici meritū iudicio q̄ moriatur:naturaliter producunt nolitionem mortis . modo ex nolitione mortis amici:ꝛ iudicio q̄ moriatur/generatur tristitia. Aliqui dicerēt q̄ volitio alicuius rei est nolitio sui oppositi : sicut assensus vnius propositionis est dissensus sui oppositi.sed hoc alias reprobauimus. ¶Sed cōtra hoc argumētoꝛ.si mihi nūc significetur aliquod grāde infortunū mihi vel amicis meis accidere:nō possum nō tristari : saltē sine magno inuamine ꝓcuio: vt post hoc statim dicemus:ꝛ tñ possum nō elicere volitionē aut nolitionē:hoc patet ex libertate voluntatis:ergo ex sola apprehensione alicuius multum displicibilis (sine aliquo actu volūtatis ꝓcuio) generatur tristitia.ꝛ p cōsequēs inane erat in solutione precedente dicere/q̄ volitio illa cū iudicio naturaliter ꝓducat nolitionē:ꝛ nolitio tristitiā:cū tristitia sine nolitione possit haberi. nec sufficiēter cōstat:an illa volitio ꝛ illud iudicū naturaliter illā nolitionē ꝓducāt. ¶Confirmāt hoc/ꝑm alios sola sensatio sine actu appetitus sensitiui ꝓcuio ꝓducit dolorē vel voluptatē sensitiuā:ergo p idē nō est negādū ḡn notitia poterit ꝓducere tristitiā. ¶Istud argumētū mihi suadet sufficiēter tristitiam ex apprehēsione magna dū plicibilis generari naturaliter/sine aliquo actu volūtatis ꝓcuio. ¶Et ista est secundus modus generationis tristitie:ꝛ q̄ cōsequēs in casu illius argumenti quo vos amicū viuere quē iudico moriturū/tristor. sed illa tristitia generatur a solo illo iudicio quo iudico talē moriturū stante amicitia habituali.et si amor actualis infurgat. augetur tristitia:potest ergo tristitia generari a volitione:cū iudicio q̄ nō eueniet illud qō est volitū.sed cōmunter a nolitione generatur:ꝑm illud Aug.xiij.de ciui. dei.ca.xv.Tristitia est de his rebus que nobis nolentibus accidūt. ¶Tertio arg.sic:Nolo mortē amicitia intense post mortem eius ad duos annos sicut quādo primo offertur intellectui meo:sed tunc nō tristor sicut quādo primo presentatur mihi:ꝛ tamen cum hoc iudico ita certitudinaliter q̄ est mortuus sicut in principio : ergo nolitio et iudicium nullo modo generant tristitiam. ¶Quarto sic:ex dictis sequitur tristitiā nō esse in potestate tristantis.cōsequēs est falsum/cōsequētia patet quia mere naturaliter producitur. ¶Tertium argumētum querit difficultatem qualitercūq; dicatur de generatione tristitie:siue per apprehensionem displicibilis: siue per nolitionem ꝛ iudicii. ~~Ad q̄ argumētum dico que per nolitionē ꝛ iudicium.~~ Ad qō argumētum dico: diu post mortem non habeo ita intensum nolle sicut in principio:nec forte habitus amicitie in me erga amicū est ita magnus sicut erat in principio.ergo cause producētes tristitie sunt minores:ꝛ per cōsequens tristitia est minor.et si ille cause adhuc non sunt diminute : tristitia erit ita magna sicut erat in principio: si nō ponāt obex alius. ¶Pro cuius intelligentia scito:si ponatur patrē tia in viro: cause iste naturales parum tristitie producent.et si patientia fuerit mirabiliter magna:stat q̄ nihil tristitie generent:vt patet in Job. Etiam homo murmurat se successu temporis:ꝛ suam animā disponit ad non susceptionem tristitie considerando fragilitatem humanam/ꝛ q̄ mortēdum est/ꝛ in domino gaudendū:ꝛ sic in ceteris huiusmodi displicibilibus:ꝓpterea ex industria callidissimus demon viū infortunū repente post aliud fecit nūciari ipsi Job:quatenus ipsum tristitia absorberet.ꝛ contra deum murmuraretur posset se munire cōtra tristitiam si tempus sufficiens haberet inter infortunia. sed Job magnanimus patientia habituatus antea . protinus infortunijs auditis ; dicebat : Dominus dedit/dominus abstulit: sicut domino placuit ita factū est: sit nomē domini benedictum/ ergo nihil fecit tam bona caduca fortune q̄ filiorum mortem:in domino iactans cogitatum suum . Etiam a deo erat specialiter adiutus/ hoccꝫ apprehendebat demon / deo inquiens: Mouue tu vallasti eum et domum eius : vniuersamq; substantiam eius per circuitum? ¶Contra istud obiicitur: Christus erat patientissimus: et in eo tamen generabatur tristitia magna: ergo solutio nulla. Ad hoc respondebitur post hac. ¶Ad quartum nego sequelam. est mediate in potestate nostra : quia eius cause sunt in potestate nostra:scilicet velle vel nolle:mediātibus quibus producitur notitia:ꝛ licet a solis notitijs apprehensiuis ꝛ iudicatiuis producatur:adhuc tristitia est in po-

† cui) crediderim in tali casu ꝑhuiusmodi quem vos actum neꝯ ꝙ ipsa apprehensione absq; alio actu ꝑhibetur cū vtrumq; cōueniat in hoc q̄ ponitur sine actu appetitus.ꝙ ergo ꝑsa ponitis.ff.

testate nostra:quia possumus nos munire ne cause productiue tristitie possint in nobis aliquid parere tñ nostre sunt in potestate nostra cū eas possimus ad nutū abolere. ¶Tertio modo tristitia generatur de obiecto non absolute nolito/sed absolute volito/ꝛ conditionaliter nolito. Exemplum/quando Gottes mercator ejecit cargas merces in fretum gratia nauis euouerande tēpore tempestatis:tunc tristatur:ꝛ tamen efficaciter libere ꝛ categorice vult res suas ejecere:vt libertas contra coactionem distinguatur:nō autem cōtra timorē: cū membris motiuis imperet/ vel alijs in naui vt res suas ejeciant.proijcit libere:vel facit alios ejecere res suas : ergo absolute vult/ꝛ tamen conditionaliter nult : quia si posset aliter euadere:res suas nollet ejecere illa nolitio conditionata si non sit sufficiens ad exemdū in opus: tamen sufficienter generat tristitiam/vt in multis casibus in nobis experimur . ¶Contra illud argumentor: sequitur q̄ mercator magis gaudet q̄ tristetur res suas ejeciendo:illic est magis de volito q̄ nolito:ꝑm Arist.iij. Ethicoꝝ.ꝛ iam ostensum,velle causat gaudiū sicut nolle tristitiam:ergo magis gaudet mercator de electione rerum. ¶Respondetur/gaudium de vno obiecto ꝛ tristitia de alio non repugnāt/nec de eodē obiecto : dum modo a variis notitijs causantur:si res nō sint ei multū cordi:ꝛ credit per earum electionem saluari:non multū tristabitur.si contra:multum tristabitur.sufficit ergo nobis q̄ nolitio conditionata tristitiam generet / puto q̄ volitio causet gaudium. ¶Quarto modo ꝑm cōmunem viam quā reor esse verā:generatur tristitia a nolitione naturali cū cognitione. illa nolitio naturalis nō est aliquis actꝰ positiuus a voluntate distinctus : sed est ipsa voluntas voluntas inquā vt natura/aliqua refugit: vt puta omne quod est ei nociuum:vt separationē a corpore: quia appetitu naturali appetit corpori vniri. ꝛ tunc si intellectus volūtati ostendat separationē anime a corpore/que est contra naturalē anime inclinationem/ tūc causatur in voluntate tristitia sine aliquo actu voluntatis positiuo ꝓcuio/ꝛ hic modus a secūdo non plurimū differt. ¶Quinto modo causatur tristitia a dolore sensus:voluntas pro hoc statu sic est sensui coniuncta:si doloꝛ fuerit in sensu:patitur tristitiā causat in voluntate/ꝛ viceuersa alia peccatoꝝ detestatio in volūtate corpus alterat fletū in corpore disposito vbertim citat/ et si delectatio fuerit in sensu causatur spiritualis delectatio vel gaudium in volūtate sine aliquo actu ꝓcuio:ꝛ sic si aliqua virgo a tyranno violente cognita fuerit:in ea generabit gaudiū sine aliqua culpa:que quidē delectatio spiritualis a delectatione sensus generabitur.Sic enim potē alia qua delectatio surreptitia precedere in voluntate oēm actum liberū voluntatis:ꝛ sicut ponitur in delectationibus surreptitijs:ita potest poni in tristitijs ꝛ dolorib⁹ respectu obiectoꝝ tristium/ vt sicut intellectus cooperatur sensui fortiter immutato:si nō sit circa alia distractus:ita voluntas cōpatitur appetitui sensitiuo patiēti circa idem obiectum:si nō impediatur voluntas aliūde per aliud impedimētum.¶Quartus modus a quinto differt/quia anime separate cōuenire potest quartus/ non autē extremus modus. ¶Contra quartū modum argumentor sic: occidens volūtarie seipsum/quemadmodū fecit Achitophel:non tristatur ꝑm animā:licet doleat ꝑm sensum:ꝛ tamē corruptio illa est volūtati diseconueniens vt natura. ¶Preterea martyres ibant letāter ꝛ cū mētis letitia ad mortē ꝛ ad carceres/iuxta illō Actuū v.de apostolis. Apostoli enim gaudētes ibant a cōspectu cōcilij:quia digni habiti sunt pro nomine Jesu contumeliam pati ꝛ gaudiū mentis nō cōpatitur tristitiā de eodē obiecto. Preterea res insensibiles habēt naturalem appetitū ad sui esse/ per qō naturaliter resistunt corūpenti.sed quia non habēt aliquē actum elicitū:ex sui corruptione nō habēt doloꝛē vel tristitiā. Idē videt de volūtate vt est appetitus naturalis. ¶Que rationes quartū modū nō sufficienter reprobāt . ¶Ad primum argumētum negetur q̄ Achitophel nō tristatus fuisset ꝑm animā in morte. ¶Ad secūdū argumētum/dicereꝫ q̄ tristitia in anima gentis vt natura nō est cōtraria letitie habite per desiderū volendi patiper varias apprehēsiones/idē cū potest esse voluntū ꝛ nolitum:vt alibi dicitur. ¶Ad tertiū dico q̄ appetitus rei naturalis non requirit ꝓcuiā cognitionem rei appetēde vel fugiēde: ideo in ea nō generatur tristitia/sed volūtas vt natura habet cognitionē ꝓcuiā ministratā per intellectū.ideo licet non habeat actum elicitum:nō obstāte tristabitur secus est de re insensibili:nullā cognitionē habente . Si vero poneretur tātus doloꝛ in appetitu sensitiuo vel delectatio/vt intellectus nō apprehenderet ꝛ nō haberet vsum rationis:tunc nō habebit tristitiā plusq̄ res insensibilis . Aut quintū modum negaret protinus diceret q̄ violente corrupta solū delectatur ꝑm sensum tactus: sed nō habet letitiam in mente/ꝛ diceret q̄ volitiones surrepētite nō sunt in potestate volūtatis/sed causantur ex apprehensione intellectus ꝛ a voluntate:ꝛ postea eadem naturalitate ac necessitate delectationem causant. Ecce in valore quinq; modos recitatos de tristitie vel gaudij generatione:quoꝝ tres primos credo veros sine scrupulo.duo postremi modi sunt ꝓbabiles/ꝛ cōmunis schola hos ponit: propterea quinq; hos modos pono. ¶His ꝓsuppositis respondeē affirmatiue ad questionē per duas cōclusiones. Quarum prior est. Christus vere passus est dolores ꝓ nobis. Secunda cōclusio. Christus passus est ꝓ nobis tristitiā. Prior conclusio patet:tristi applicatio obiectoꝝ disconuenientium sensibus Christi. modo actiuo ꝛ passiuo approximatis seclusō impedimēto ponit actio.hic nō fuit impedimentū. Et patet eadē cōclusio Esaie.liij. Vere dolores nostros ipse tulit.ꝛ Dolorem.c.xxij.tertij. Diuina voluntas in Christo volebat ꝛ gnittebat carni agere ꝛ pati ꝓpria.sed ꝓprium est carni cū inciditur ꝛ fortiter percutit;pati doloꝛem: igitur. ¶Secūda cōclusio patet Matth.xxvi. Cepit cō tristari ꝛ mestus esse . ꝛ Tristis est anima mea vsq; ad mortē. Et Luce.xix.de Christo scribitur:q̄ videns ciuitatē fleuit super illā:sed fletus signū est tristitie.igitur. ¶Contra priorem cōclusionē obiicitur ꝑm Augu.x.de trinit.c.xiij. Christus mortuus est/quia voluit/ꝛ quando voluit/ꝛ quomodo voluit:ergo Christus pro lesione sui corporis nullum penitus doloꝛē in sensu habuit. ¶Secūdo:quādo mens multū rapitur circa celestia: corpus nil sentit.hinc ꝓPaulus cum raptus esset ad tertiū celū nō sentiebat ea que in suo corpore gerebantur. vnde.ij. Corinthioꝝ.xij.nesciebat vtrū raptus fuisset in corpore an extra corpus:sed Christus ꝑm animam maxime deo cōiungebatur:quia habuit charitatē infinitam. ex.xvij. distinctione/ꝛ actus fruitiuus eius respectu dei fuit infinitus in gradu.ergo nihil sentiebat in corpore. ¶Ad primū/concedo q̄ voluntas rationis Christi pati volebat.sed ex illo nō sequitur q̄ appetitus sensitiuus non pateretꝫ caloꝛē.appetitus enim sensitiuus naturaliter refugit corporis tormenta.si enī quis vellet q̄ amputareꝫ articulus pedis ꝓpter aliquē morbū/vel cūm rōnabile nō obstāte cū sensu sentit ꝓiectionē obiecti discōueniētis volet ex natura rei obiectū cē sensui discōueniēs

quowe ꝙ dic. ap appē. inā nō ꝓsupponit cogni tionem aliquam in disp. in ejde. ratione est appē ꝓsa in animato et in vanio ff.

† si sola nolitio nō generat tristiam vt q̄ sit aliq̄ distinct. vtr. n. vō ide generat partium abstq; actu / et cū ſ. nolitio nō requirat n. ꝓsupponit cognitoꝝ abstq; cognitione ēt tristitia q̄ ſm. n. ē. ꝓ mer ar in re inanimata. ff.

† n. vē ille ſ. m. generari tristitia absq; vīi actu in re. ꝓpria eadem ratiōe. vide. n. contra est ind. actꝰ et partiū. eidem pñ. in decimo nono. ff. abſq; semp in pō. ēt passiō ēt.

¶Ad secūdum dicendum est q̄ non est idē de Paulo ⁊ Christo. Christus enim erat cōprehēsor ꝑfectissim⁹ sm animā: ⁊ viator ꝑfectissimus sm corpus. in quo actus viatoris actū cōprehēsoris non ꝑpediebat: nec ecōuerso. secus erat de Paulo: sine vicat instātance beatus sine nō. quia hoc est de vocabulo certare nō curo. ¶Contra secūdā cōclusionē argumēto:. Eccle.iij. scribitur: In tristitia nō est virtus: sed i anima Christi nulla fuit passio inutilis: ergo in ea Christi nō fuit tristitia. ¶Cōfirmat hec auctoritas q̄ Esaiē.lij.c. dicētē: Non erit tristis neq; turbulētus. ⁊ q̄ Sapiēte Prouer. xij. Non cōtristabit iustū quicquid acciderit. ⁊ q̄ Arist. vij. Ethicor. dicētē. Ois tristitia est malū ⁊ fugiēdū. ⁊ q̄ eiusdē. iij. Topicor dicētē. Eadē sunt magis eligēda sine tristitia q̄ cū tristitia. ¶Secūdo obiciē q̄ argumētū tertiū cōtra modū primū generationis tristitie: cuius replica relinquebat Christus erat patiētissimus: ergo nō habuit tristitiam.

¶Respōdetur/ prime ille auctoritates intelliguntur de tristitia q̄ est cōtra imperiū rationis ⁊ pellit hominē a recta ratione. Aristo. ij. Ethicor cōtra Stoicos probat passiones animi cadere in sapientē. sed in ꝓposito hec tristitia fuit volūtarie assumpta a Christo: sicut natura humana. ⁊ q̄ voluit ostendere se talē naturā realiter accepisse/accepit defect⁹ naturales inculpabiles nature. Sed dicit: cū primū corpus Christi habuit suā beatitudinē q̄ corporis dotes: nō amplius patiebatur: ergo nec anima pati debuit cū primū habuit beatitudinē: sed illā habuit a primo instāti quo erat in rerū natura: ergo nō debuit pati postea tristitiā. ¶Respōdet q̄ nō est simile. fuit enim viator sm corpus. ⁊ decreuit pati ꝓ nostra redēptione. ⁊ si anima afflictionis fuisset immunis: pati nō poterat quia cū primū habuit corpus beatū: nō amplius patiebat: habere aūt animę felicitatē ⁊ corporis dotes sunt separabilia. stat ergo vnū sine altero habere.

¶Ad secūdū argumētū: dico ipsum est ex his quodam modo solutū. Dico enim q̄ Christus habuit patiētia et virtutes oēs in gradu heroico: que nullo modo tristitiā rationi cōformē excludūt. nec Job fuit sine tristitia. Alii qua patiētia munit hominē vt equanimiter ferat aduersa/ⁿ nō deficiatur a ratione. Christus ergo tristatus est sm rationē. ⁊ etiā sic timuit: sm q̄ Mar. xvij. scribit de Christo: q̄ pauere cepit ⁊ tedere: sed aliter q̄ nos qui sumus eius mēbra: sicut magister ex Hieronymo in litera allegat cap. vi. Nos enim causa peccati nostri his oēs fectibus necessaria subiacemus. ⁊ in nobis sunt isti defectus sm ꝓpassionē. ⁊ passionē sed in Christo non/ sed tm sm ꝓpassionē. tūc vero est ꝓpassio/ⁿ non passio: quādo quis timet ⁊ tristat conformiter ad rationē: sed rationis limitē in nullo trāscēdit. Sed tūc quis habet passionē ⁊ ꝓpassionē: quādo quis a ratione deficitur per istas tristitias: ita q̄ mala perpetret. patet de his qui sibi mortē conscifcunt ob fugiendā tristitiā: vt Ateniēs Cato/ Hannibal/ Cleopatra/ⁿ huiusmodi. Fortis est timidus vt homo: dicit philosophus. iij. Ethicor in materia de fortitudine: hoc est sm rectā rationem sicut erat de Christo. ⁊ primo Eneidos Maro nō solū Eneā describēs: sed talē virum qualem expeteres: dicit q̄ timuit/ inquiēs. Extemplo Enee soluūtur frigore mēbra: ergo viri fortis est timere quādo oportet. ⁊ tales passiones realiter Stoici negant a sapiente: vt in dict. xxxvi. huius dicemus/ q̄ parū ad rem vel nihil/ ab his differebat phūlosophus/ vt Augustinus existimat. Similiter trascebatur zelo ordinatissimo Joannis. ij. Zelus domus tue comedit me: quādo eiecit ementes ⁊ vēdētes de tēplo. cōmunius tñ vocatur mittitas quādo homo trascēt sm rectā rationē solum. sm illud Psal. liij. Irascimini et nolite peccare. ⁊ patet per rationē: quia sicut ex apprehensione mali presentis causatur tristitia: sic timor ex apprehensione mali futuri: sed talis apprehēsio fuit in Christo. Item: tristitia est sufficiēs causa tre. ex tristitia alicui illata oritur appetitus repellendi vel vindicādi iniuriā factā. q̄ ñ i Christo fuit tristitia: cetā sequuta est ira nō tamē habuit excessum in ira: quā iracūdiā cōmunius dicimus: habuit volitionē efficacem vindicādi ma lefactū ⁊ra honorē dei: vt possibilem vindicari/ cū difficultate ex parte nature humane/ si sibi relicta fuisset: ex parte vel nulla erat difficultas. hec tamē ꝓpassio non fuit in Christo contra vel preter imperium rationis sed sm imperium voluntatis ⁊ rationis recte. dixi cū difficultate: si apprehendatur iniuria ab aliquo probo viro vt nō possibilis vindicari tunc solum tristatur: si apprehendatur vt possibilis vindicari sine difficultate nō insurgit passio ire: vt quādo regens suū scholasticum mittem percutit. ⁊ patet per simile in naturalibus: leo contra animosum animal pugnaturus/ tetram cauda ferit. ⁊ se calefacit: paruā bestiā capiēs ꝓ preda: hoc nō facit.

¶Esce quoniā pacto dolor ⁊ tristitia generentur/ⁿ quo modo in Christo fuit verus dolor/ timor/ mittitas/ ⁊ tristitia realiter: sed omnia cum ratione. sapiēs has passiones habet sm rationem. auctoritates omnes que in oppositū sonant: loquūtur de excessu in his passionibus/ hoc est quādo sunt cōtra rectā rationē: vt ꝓuerbior xviij. Justus quasi leo confidens absq; timore erit.

¶Aliter enim huiusmodi affectus fuerant in Christo et in nobis. ⁊ discrimen est quo ad tria. Primo ad obiectum: quia huiusmodi passiones in nobis crebro in illicita tenduntur: nō autē in ipso. ¶Secundo sm nobis huiusmodi passiones iudicium rationis preueniūt: non sic in Christo. ¶Tertio huiusmodi passiones in nobis crebriter non sistunt in appetitu sensitiuo/ sed in rationem redundant/ eam perturbātes/ⁿ a recto retrahētes. hoc Christo nūq̄ contigit. Adhuc concludendo dico a nolitione categorica causatur tristitia. Secūdo a volitione alicuius ⁊ iudicatur oppositū cōtingere/ vt volo amicū viuere quē iudico morturū. Tertio a nolitione cōiuncta. Quarto quādo intellectus ostēdit volūtati aliqd q̄ hoc illi vt nature disconuenit vt mors/ ⁊ hic modus coincidit cū hoc q̄ dicitur apprehēsio displicibilis voluntati vt nature. Experimur eā nōnūq̄ tristitiā nō esse in facultate nostra sūtā: q̄ mētis affectus sensum transmutat/ⁿ eū cōtristat letificat ve secū eius affectū/ letus habet vultū hilarē ferenūq; ⁊ mestus luctū facie mostrat: pōt dici q̄ dolor ⁊ sensus cū notitia hac: it: intellect⁹ tristitiā in volūtate ꝓducūt. Pari forma tristitia ⁊ sensato dolorē. si obiectū cadat sub obiectū sensus/ sed de hac efficiētia non magnopere refert: certior eā est horū affectuū cōnexus/ q̄ eox effectuū causalitas.

Secundo cōtinuādo hāc materiā queriē an fuerit in Christo maximus dolor ⁊ tristitia maxima in anima sm oēm partē ⁊ portionē eius/ licet anima realiter non habeat partes (vt i secūdo dixim⁹) tñ loquor vt plures. Alterius reminiscere q̄ in distinctione. xxiij. dicta sunt de aīe portionibus. his ꝓmissis pono cōclusiones nouē. ¶Quarū prima est in Christo fuit ver⁹ dolor, pbatio hui⁹ cōclusionis pt⁹ recitata est: ⁊ adhuc pbāt eadē. corpus xpi fuit optime cōplexionatū: q̄ fuit optīe susceptiuū ⁊ receptiuū doloꝝ.

¶Secūda cōclusio: Christus habuit dolorē sm sensum precise respectu propiū corporis/ⁿ nō alieni. patet: sensus solū percipit penā sui corporis ⁊ partiū eius. si videā te in igne cobustum: propterea nō doleo in sensu: si sm extra spheram actiuitatis ignis: licet forte mente trister. ¶Hunc veniendo ad tristitiam ponuntur conclusiones. ¶Quarū prima est ⁊ tertia in ordine totius questionis. Voluntas anime Christi vt natura: similiter vt sensui cōiuncta/ de eisdē tristabat de quibus volebat ipse sensus Christi. patet: si sensus vehemēter patiatur a delectabili vel obiecto doloris causatiuo: ⁊ intellect⁹ potest esse in vsu suo: naturale est vt cooperetur potētie cōiuncte: ⁊ volūtas cōpatiatur delectādo vel tristādo ipsi appetitui sensitiuo. ⁊ quia in Christo ratio ꝓmāsit in suo vsu: ⁊ volūtas nō fuit absorpta a dolore appetit⁹ sensitiui: ⁊ intellectus intuitiue illum dolorē apprehendit ⁊ voluntati ostēdit: illa voluntas cōdoluit: quia naturaliter inclinabatur ad oppositum: que inclinatio ad tristitiā sufficit: sm notata in questione pcedēti. Insuꝑ/ voluntas appetitui sensitiuo colligatur: et illa colligatio in Christo fuit perfectissima: ⁊ intellectus apprehēdit illud obiectū doloris causatiuū: quia nō fuit tristitia absorpta neq; impeditus: ergo ratione illius fuit tristitia in voluntate. ¶Quarta cōclusio: anima Christi vt libera sm portionem superiorē propie captā nō habuit tristitiam. patet: illa portio precise respicit deum ⁊ eius intrinseca: sed nihil talium noluit anima Christi: igitur de talibus nō tristabatur. ¶Quinta cōclusio: Christus non habuit tristitiam de carentia fruitionis aut peccato proprio. patet: semp fruebatur: ⁊ nūq̄ peccauit. Nullum enim peccatum/ fecit: nec inuentus est dolus in ore eius. Esaie. liij. ¶Sexta conclusio: Christus sm portionem superiorem late acceptū nō habuit tristitiā de sua passione aut morte sequētem nolitionē absolutā. patet: deliberate ⁊ categorice voluit mori. oblatus est quia voluit. ergo non habuit nolle respectu talium: quia tunc qualitates contrarie fuissent in voluntate eius: q̄ non est hic concedendum. ¶Septima conclusio: Christus sm portionem superiorem late acceptā habuit tristitiā cōsequētem nolitionem absolutā de peccatis aliorum: vtpote de Judeorum ⁊ Ethnicorum infidelitate: ⁊ hominū obstinatione pro quibus passus est: et omnis hec eius anima distinctissime nouerat ex dictis in distinctione precedenti. Ista conclusio probatur auctoritate Ambrosij super Lucam: ⁊ magister in litera allegat: doles domine non tua vulnera sed mea. ¶Octaua conclusio probabilis: Christus tristabatur de sua passione tristitia consequente nolitionem liberā sm portionem superiorem late acceptam. probatur: voluntas anime nolūit nolitione conditionata pati mortem: nō tebat enim: Pater si possibile est trāseat a me calix iste: talis nolitio erat libera: ergo erat bona/ⁿ per consequens in deum referebat. hoc est nolluisset absolute pati quātū est ex sensū ofa fuissent ita bene sine ea sicut cum ea. patet obiectū patiente non est sm se eligibile: sed propter aliud. illud patet tertij Ethicorū. ix. ca. vbi dicit philosophus in no ua translatione: amors quidē atq; vulnera viro forti molesta erunt atq; inutto: feret tamen q̄ honestū est ea ferre/ vel turpe nō ferre. atq; quo magis omni virtute pollet ⁊ felicior est: eo magis ob mortem fane volebit. vir eñ talis maxime dignus est vita/ maximisq; bonis potiatur id ipsum sciens: q̄s quidem dolorem affert. verū nihilominus est fortis: ⁊ eo magis fortasse q̄ honestatē (que est in bello) his anteponit. vbi Aristo. dicit: q̄ fortis non querit absolute mortem/ sed viuere. ⁊ quāto melior fuerit magis querit viuere: vt alios ⁊ sibi prosit. sed si res nō potest aliter comm ode ⁊ honeste fieri/ honestatem magis eligit q̄ viuere. modo Christus fuit felicissimus ⁊ fortis cuius vita fuit vtilis: et si genus humanū potuisset aliter liberari/ absolute mori noluisset: sed q̄ decretum erat a patre q̄ moreretur pro generis humani redemptione/ pati voluit. hoc idem probatur auctoritate Augustini. xiij. de trini. cap. vij. vicentis: licet tristis per fortitudinē paratus est excipere/ⁿ equo animo ferre quicquid aduersitatis acciderit: mauult tamē vt nō accidat/ et si potest facit/ atq; ita paratus est in vtrūq; vt quantum in ipso est alterum optet/ alterum vitet. et si qō vitatur inciː reret: ideo volens ferat quia fieri non potuit qō volebat: hoc est quantum in ipso fuit. Modo ad nolle conditionale sequitur tristitia: ⁊ licet volitio ⁊ nolitio vnifōmiter capte respectu eiusdem obiecti contrarientur: ⁊ gaudium ⁊ tristitia que sequūtur: tamē tristitia nolle conditionale sequens/ ⁊ gaudium sequens velle pati mortem categorice/ non contrariantur/ sicut volitio categorica ⁊ nolitio conditionata nō repugnāt.

¶Contra hanc cōclusionem est difficultas: nūq̄ nolitio conditionata generat tristitiam nisi cōditio fit simpliciter ⁊ absolute nolita. si mercator vellet tempestatē esse tempore electionis rerum suarum/ nō tristaretur: sed voluntas anime Christi voluit genus humanū redimi per mortem Christi. intellectus Christi scibat deum illud velle/ⁿ volūtas Christi conformabat se illi/ cum erat in particulari cognitum. Sed dici potest. non erat necesse voluntatē Christi illud actualiter velle. Illū enim actū volendi suspendebat deus illa tempestate/ nō aute tempus passionis sed paulo post nouissimā cenam eius afflictio inchoata est que ad horā dicī sequētis producta est. ⁊ nūc nolitio cōditionata sufficit producere tristitiā.

¶Nona cōclusio: voluntas Christi vt libera sm portionem inferiorē nō est tristata de passione Christi tristitia sequente vel producta a nolitione absoluta. probatur: Christus nullum actū liberum habuit voluntati diuine difformē: ergo volūtas anime Christi sm portionem inferiorem nō habuit nolle categoricum quo noluit pati. Insuper in portione superiore rationis fuit hoc iudicium patiēdum est a me: ergo non potuit esse talc iudicū in portione inferiore rationis/ non est patiendum a me/ cū sint vna ⁊ eadem res tīle que portiones. ¶Sed dicis: actus portionis superioris tam intellectus q̄ voluntatis habet deum pro fine ⁊ partiali obiecto. in intellectu erat iudicium patiendum est a me propter deum: vel cōformiter ad voluntatem dei ⁊ in voluntate erat actus ei respondens ab illo iudicio regulatus: portio inferior de deo non dictat: nec in deum suū actū refert. sic dicta: non est patiendum a me. ⁊ nolo pati. modo sīt actus intellectus et voluntatis non habent eadem obiecta adequata/ ergo non contriantur: exemplum in simili: volo esse in luto pro centum aureis/ et nolo esse absolute in luto: ¶Sed cōtra hoc argumētor: eadem res est portio superior et inferior: er portio inferior habet nolle patiendi: et iudicat non esse patiendum. et portio superior iudicat esse patiendum pro deo. ergo simpliciter est patiendum: et vult pati pro deo. ergo pati vult. ergo actus contrarij sunt in eodem. ¶Responderetur facile: hec consequentia est nulla: volo pati pro deo/ ergo volo pati simpliciter: quemadmodum non sequitur: volo esse in luto pro centum aureis/ ergo volo esse in luto simpliciter. Volitio ⁊ nolitio de eodem sm varias apprehēsiones non opponūtur. Ecce quot ⁊ modis cauillationes none et octaue conclusiones dari possunt.

¶Contra ista argumentor sic: Christus fuit cõprehen sor sm animã vt in ẽstione ꝓcedenti retulimus: ergo habuit maximũ gaudiũ/modo excellens gaudiũ tristitiã etiã tmptinẽtẽ nõ admittit. Forte dices multoꝫ more: habuit gaudiũ in portione superiori/ ⁊ tristitiã in inferiori: ⁊ sic gaudiũ ⁊ tristitia nõ sunt in eodẽ subiecto: ⁊ ꝓ cõsequẽs vnũ nõ expellit aliud. ¶Contra: portio superior ⁊ inferior sunt vna ⁊ eadem res: ex dictis in distinctionẽ.xxiij.ij. ergo licet dicatur gaudiũ esse i portione superiore: ⁊ tristitia in portione inferiore/sunt in eodem subiecto. ¶Respondeꝫ cõcedẽdo ꝙ eadẽ res est supꝫa et inferior portio. ⁊ quicquid realiter inheret vni earũ: alteri inherebit. Et pro illo pono ꝓpositiones. ¶Quarum prima est: in portione superiore anime Christi fuit tristitia. probatur: in hac portione inferiore anime Christi fuit tristitia. hec portio anime Christi iferior est vel fuit portio anime Christi superior. ergo in portione anime Christi superiori fuit tristitia. ¶Secũda ꝓpositio: in portione anime Christi inferiore tẽpore passionis fuit excellẽs gaudiũ. hec ꝓpositio potest ꝓbari expositore vt pcedẽs. ¶Tertia propositio: melius est sic loquẽdo anima Christi nõ fuit tristitia cõsequẽs ac tũ portionis superiouis stricte accepte. patet: ad nullũ talẽ actũ seqbatur tristitia: imo talis actus genuit naturaliter gaudiũ. ¶Quarta ꝓpositio: actũ portionis superiosis late accepte sequebat tristitia. patet: anima Christi nolunt peccatũ propter deũ: hmõi nolitio terminabatur ad deũ et ad peccatũ: pro quãto ad deũ terminabatur dicitur actus portionis superioꝛis: sed quia pcise nõ terminat ad deũ: nõ est act⁹ portionis superioris stricte accepte. ¶Quinta ꝓpositio: gaudiũ ⁊ tristitia in anima Christi erant circa alia ⁊ alia obiecta. ⁊ ꝙ cõsequẽs inter ea nõ fuit cõtrarietas specifica. diligo Socratẽ/ ⁊ odio Platonẽ. illa dilectio ⁊ odiũ pariũt in me letitiã ⁊ tristitiam que nullomodo cõtrariantur: quia nõ sunt circa idem. ¶Sexta ꝓpositio: excellẽs gaudiũ tristitiã nõ cõpatitur in eodẽ subiecto. patet. vij. ethicoꝝ ⁊ experientia: si quis vehementer patiatur tristitiã si ei ostẽdat aliquid generatiuũ letitie mediocris in alio: in isto nihil generabit: sicut nec parvus calor in magnũ frigidũ aliquid generat/quare damnati nõ letãtur: actus actiuoꝝ sunt in patienti bene dispositio. ij. de anima. ¶Septima ꝓpositio: inter excellens gaudiũ ⁊ tristitiã est cõtrarietas naturalis ⁊ indudualis/ ⁊ nõ specifica/si fuerint circa diuersa obiecta. ¶Octaua ꝓpositio: deus potest ponere qualitates contrarias quascũqꝫ in eodem subiecto adequato. probatio: sm multos/qualitates eiusdẽ speciei cũ cõtrarijs in gradibus remissis se cõpatiuntur. si duo grad⁹ nõ repugnãt: deus põt ponere quoscũqꝫ mutuo. ¶Scõo argumentor ad idem. sm oẽm positionẽ ratio nabilem: deus potest ponere idẽ in diuersis locis: ⁊ tunc naturaliter potest qualificari qualitatibus contrarijs. ¶Tertio: deus potest suspendere actionẽ qualitatum cõtrariarũ ⁊ resistentiã: quo facto/sic compatiuntur. Finaliter argumentor ad hanc partẽ: deus potest ponere a/summe calidum ⁊ b/summe frigidũ mutuo penetrative: impediendo actionẽ mutuã. potest tunc deus annihilare b/relinquẽdo eius frigus in a. ¶Nona propositio supernaturaliter ⁊ miraculose anima Christi habuit tristitiã ⁊ excellentissimũ gaudiũ. patet: naturaliter huiusmodi passiones nõ stãt in eodem passo: sed deus hoc potest facere ex ꝓpositione ꝓcedenti: ⁊ hoc fecit vt genus humanũ sua acerbissima passione redimeret: actualitatẽ gaudij impediuit ne tristitiã corrũperet si dicis: gaudiũ cor dilatat: tristitia ipsum constringet. ergo cor mouebitur motibus cõtrarijs: si huiusmodi qualitates sint in anima: cuius vis in corpore redundat. ¶Respõdetur, in corporis beatoꝝ gaudium cor nõ dilatat: sed ipsum stat sm bonã exigẽtiã cõplexionis. ratio: beatus habet cor impassibile ꝙ impassibilitatis votẽ: nec est ne cesse q agat in cor passibile: quia deus potest cũ eo non coagere: Sed si in nobis fuerit gaudiũ ⁊ tristitia sm dominiũ passionis excedẽtis cor mouebit, si fuerit equalitas passionum in agẽdo ⁊ resistẽdo: nulla prorsus erit actio. ¶Ecce quomodo in corpore Christi tẽpore passionis fuit magnus dolor: ⁊ in anima eius magna tristitia. sensualitate doloꝛ patiẽte: generabat (ꝓpter colligantiã cum anima) in anima tristitia: sine actu pmio voluntatis. Secũdo: anima vt natura mortem refugiebat: ergo in ea sine actu pmio producebatur tristitia. Multa alia obiecta tristibilia habuit presentata: vt in questione sequenti dicetur.

Ertio circa hanc decimã quintam distinctionẽ queritur: an pena ⁊ cruciatus Christi instãte passione fuit maximus. ex industria terminũ cruciatus pono: vt tapiat tãꝫ aliquid superius ⁊ ad doloꝛ ⁊ ad tristitiã. ¶Respõdeꝫ ad ẽstionẽ per cõclusiones sequẽtes. ¶Quarum prima est: pena quam passus est Christus tẽpore passionis nõ fuit maior pena damnatoꝝ. probatur: in inferno deus punit in furore suo. hic autẽ pena est coꝛruptiua coꝛ qui peccãt: vel est ꝓ aliqꝰ purgatione. ¶Scõo argumentor ad idẽ. gaudiũ beatoꝝ excedit oẽs gaudiũ huius mũdi. ꝗ pena damnatoꝝ quẽcũqꝫ cruciatũ in hoc mũdo exuperat. ¶Scõa cõclusio: amira bilter magnus erat doloꝛ in corpore Christi. ꝓbatur hec cõclusio: doloꝛ vehemẽs multiplicetur alicui cõtingit: ⁊ in tenerit udine corporis/ ⁊ bona cõplexione ei⁹/ab eta te floruit in qua quis solet esse vigoroso: et affligit in partibus neruosis: sed oĩa ista cõtigerũt in Christo. Rã corpus tenerrimũ habebat ex purissimo sanguine virginis bene ꝙplexionate plasmatũ. ꝗ materia corꝓoris ei⁹ erat optime dispositа. ⁊ istud patet ꝙ ꝓpsalmista psal. xliij. de corpore Christi dicẽte: Speciosus forma ꝑ filijs hoĩm. modo si duo quoꝝ vnus est tenere ⁊ delicate ꝙplexionis: ⁊ alter rudus: simitia lesiua intrinseca vel extrinseca pateant: cõparabiliter plus ledit tenerior. videm⁹ experimẽto quotidiã rudes ⁊ duros seminudos in frigoribus viuere: in qbus tenerꝝ cõtinuo ẽ tabescerẽt. Iuuenes florida passus est/vtpote. xxxij. anno cũ dimidio etatis sue sm carnẽ: i qua hoĩes robustiores esse solẽt: ⁊ ꝓ ois afflictio ⁊ mors erat acerbior. Senes aliter dormiũt i dño sine doloꝛe magno. In locis neruosis passus est. ⁊ trib⁹ vel (vt alijs placet) quatuor clauis grossis quibus ꝑforabat caro in locis neruosis: vt in manib⁹ ⁊ pedibus: ad cuius diuisionẽ magnus seqbat doloꝛ. ⁊ sentibus corone spinee in capite caro tenera infantatum diuidebat: corpus bone magnitudinis ⁊ grossitudinis ẽ tribus clauis pẽdebat. per totũ corpus flagellabat: ita ꝙ a planta pedis vsq; ad verticẽ capitis nõ erat i eo sanitas. sputis ⁊ colaphis cesus est. felle amoro ⁊ aceto potatus: ꝗ in sensu gustus passus est. inter corpora fetẽtia mortuoꝝ in mõte Caluarie: ⁊ ꝙ cõsequẽs in sensu olfactus. penã pertulit sm auditũ blasphemijs irridẽtiũ. cruci affixus ⁊ lõgo tẽpore ipsius passio durauit: post vltimã cenam ad horã vsq; nonã vici sequẽtis: que hore tertie nostre pomeridiane respondet: vt euangeliste testant: more Hebreorum ab ortu solis horas supputãtes.

¶Tertia conclusio: Tristitiã magnã habuit in anima. hec patet ex duabus ẽstionibus ꝓcedentibus: ⁊ amplius adhuc patet: cõtemplatus est tristitiã matris presentis ⁊ amicoꝝ: ⁊ sic in vltu passus est negationẽ petri/fluctuationẽ apostoloꝝ in fide/ceterũ mocat. Iudeoꝝ ingratitudinẽ/reprobos peccata/⁊ tot malos hominũ quib⁹ passio eius applicata non profuit ob coꝛ culpam dei inhospitalitatẽ/verus enim de⁹ ⁊ homo erat: qui cultu latrie debebat ab omnibus coli: ⁊ tamẽ tanqꝫ vilis ⁊ legis trãsgressor ducebaꝫ ignominiose in regia vbe/ coꝛã populo innumero ad paschа sacrũ venientes. Ob honoris culmẽ et in ramis palmarũ festo exhibiti: probat⁹ ad patibulũ ductus est. difficile⁹ est vtiq; referre de primo honoris gradu ad secundũ descẽdere q̃ a secũdo ad nouissimũ. Idẽ imaginabere qualibet regẽ gloria ⁊ honore digniũ/ sino cẽtẽ ⁊ probũ: prauoꝝ iuxta ad supplicia extremũ ducẽ: illi eĩ quilibet bonus cõpateret: quãto fortius Christo nostro capiti compatiendũ est qui tot cruciatus pro nobis ꝓtulit. Qia ista displiceabilia dubio procul erant spiritus eius vehemẽter afflictiua. ¶Ultima conclusio, sanctoꝝ nullus ab orbe cõdito tot cruciat⁹ passus est quot Christus: hec conclusio quod ãmodo dependet ex precedẽtibus: ⁊ adhuc probatur aliter: sanctoꝝ plurimi erãt specialiter adiuti a deo: vt in sanctoꝝ vitis pluries legimus. ⁊ tamen deus reliquit causas naturales habere suam actionẽ in proprio filio: scõm illud psalmiste psalmo xxi. Deus deus meus quare dereliquisti me. ¶Secũdo ꝓbatur eadẽ cõclusio sm illud Threnoꝝ. iij. O vos oẽs qui transitis ꝑ viã attẽdite ⁊ videte si est doloꝛ sicut doloꝛ meus. ac si diceret: nõ est similis doloꝛ doloꝛi Christi. Insuꝑ: Copiosa apud eũ redẽptio. ⁊ psal. lxxxvij. Malis repleta est anima mea. ⁊ oẽs fluctus tuos induxisti super me a recutitis Iudeis illa tempestate fidelib⁹: ab ethnicis Romanis viris ⁊ feminis passus est: hec omnia in horto fuldẽs/sanguineos emisit sudores. au mere naturaliter: an partim miraculosemõ refert. ¶Contra ista arg. Ignis est magis afflictiuꝰ ꝙ erãt clauꝰ ⁊ flagella ⁊ tamẽ Laurentius ⁊ Vincẽtius ab igne passi sunt: ergo cruciatus coꝛ erat maioꝛ. similiter Bartholomeus excoriatus vel per pratũ recẽter defalcatũ tractus est: illa pena erat maioꝛ. ¶Secundo arg. Si Christus omnia hec apprehendens affligebat: vt de horto iã diximus tẽpore quo sanguineos sudores emisit: sequitur ꝙ a primo instanti quo anima eius erat in rerũ natura pati debuerat: cũ omnia hec clare apprehẽdebat in primo instanti quo erat in rerum natura. ¶Ad primũ respondetur ꝙ argumentũ ꝓbat solũ ꝙ rationes vim⁹ pene Laurẽtij vel Vincentij erat maioꝛ ꝙ pena quã passus est Christ⁹. nõ tamẽ probat ꝙ pena coꝛ sit absolute maioꝛ: quia capitis dotes que erant in Christo: illa penã fecerunt maiorem ꝙ erat pena Laurentij vel Vincentij. ¶Ad secundũ: cõcedo ꝙ anima Christi apprehẽdebat ⁊ in verbo nouit hec omnia sibi futura: sed gaudiũ anime eius tunc nõ patiebatur causas tristitie ꝓductiuas/tristitiã vllã producere. immo si in tristitiã que fuit in anima Christi tẽpore passionis gaudiũ passim fuisset agere: ipsam subito extinxisset: qꝛ erat infinitũ gaudiũ. tempore aũt passionis deus impediebat gaudiũ ne ageret ad coꝛruptionẽ tristitie. nec punit gaudiũ impedire tristitie generationez tẽpore passionis. Qz eñ tempore passionis cepit doloꝛ patet Matth⁹. xxvi. Assumpto Petro ⁊ duobus filijs Zebedei cepit contristari ⁊ mestus esse. Notãter cepit: quia tunc tmp: debat actuitatẽ gaudio vt veritatẽ in humane nature in se esse cõprobaret tristitiã assumpsit: voluit eĩ per omnia fratribus assimilari sicut Apostolus ad Hebreos scribit. ¶Tertio arg. si ala Christi fit tristata tẽpore passionis: ⁊ non videtur a quo illa tristitia corrupta fit: sequitur ꝙ illa tristitia adhuc in ala Christi durat. ¶Quarto sic: in his que Christus sunt/nihil erat superfluis/ed parua tristitia vel parum doloꝛ sufficeret ꝓ generis humani redẽptione: ergo excessus illius parue pene erat superfluus: ergo non est ponenda. ¶Respõdeꝫ ad tertiũ ꝙ a tẽpore quo passio Christi inchoata est siue ꝙ doloꝛe/siue ꝙ tristitiã durauit ad mortem vsq; sm illud Matthei. xxvi. Tristis est aĩa mea vsq; ad mortẽ. forte erat ita intensa ꝙ hoĩem interemisset si impedimẽtum gaudij ablatũ fuisset. Nã spũs tristis desiccat ossa Prouerb. xvij. Et rattone hoc probo: Tristitia vite nocet. ergo maioꝛ tristitia magis nocet/⁊ vitã abbreuiat. ergo tãta potest esse tristitia/ꝙ cũ illa non potest stare vita. Verũtamen licet ponã gaudiũ beatitudinis aĩe Christi cẽ mũnitũ in gradu/sicut eius amoꝛe fruitiuũ ⁊ charitatẽ: tristitiã tñ ponoꝫ sistitãr: ita in malis pene secũdum cursum causarum naturaliũ. Alio modo exponẽ excluse ꝓpositio vsq; puta tristitia mea durabit ad mortem exclusiue. Aia Christi desinebat informare corpus successiue: tunc in primo instanti non esse vite Christi non erat tristitia. Non eñ erat doloꝛ cũ aĩa non informabat. corpus: nec tristitia in aĩa alijs modis, de mõ quo causetur a doloꝛe notũ est. in mortis puncto deus punit gaudiũ agere: hoc est: gaudiũ tristitiã extinxit in primo instanti non esse vite Christi. nõ est ratio ꝙ illa tristitia debuit esse plus in instanti mortis q̃ in aliquo instãti mortẽ sequenti. Alio modo exponitur illud assumptũ/ Tristis est aĩa mea vsq; ad mortẽ: hoc ẽ ꝓpter mortẽ. ¶Ad quartũ concedo maioꝛẽ. ⁊ cõcedo etiam minoꝛem: si voluisset. sed si voluerat tristificere de congruo: decens erat ꝙ magnam penã sufferret: quia erat pro totꝫ gẽus humani redẽptione: ⁊ vt amoꝛe suũ erga nos ostẽderet.

Dubitatur an cõuentẽs erat Christũ naturã humanã assumere cum eius defectib⁹. ¶Respondetur/multiplices sunt defectus: quidã induales: vt cecitas/surditas/ infirmitas/⁊ hmõi. tales nõ assumpsit, corpus eñ optime dispositũ habuit: ⁊ temperantiã in medio mathematico tenuit/nunq; de ipso legimus ꝙ modo laborauerit. Alij sunt defectus cõsequentes totã naturã: vt sunt fames/sitis/ ⁊ hmõi: tales defectus assumpsit. culpas ⁊ ad culpas ꝓmouẽtia nõ accepit: ꝓpterea ignoꝛãtiã vel habit⁹ malos nõ accepit. Sece quoniãpacto Christi pena passionis tempore erat longe maxima ⁊ illius acerbitatis causas enumeraui⁹. Adde ꝙ eius innocentia mentis tristitiam non leuiuit. Iustus iniuste interemptus plus dolet ꝙ ficarius. Idẽ est furca dignus: alle vero longa ⁊ decora vita: qua iniuste priuatur. Mentis tristitia tamẽ corporis doloꝛẽ exuperat. Penarũ eñ illa est facilioꝛ quãꝫptam eligit vt aliã cuitet. Pleriqꝫ sese occiderũt vt tristitiã graue abolerent. At corpore⁹, doloꝛ corpus citi⁹ destruit: sed illud non arguit maioꝛẽ cruciatum.

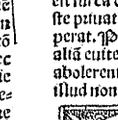

Irca. xvi. distinctionẽ queritur: an fuerit necesse Christum mori. ¶Respondetur necesse secunde intẽtionaliter nihil aliud est ꝙ ꝓpositio necessaria: ꝙ talis est natura/ ꝙ nõ potest aliter esse in re ꝙ ipsa significet sententia totalis. qdã talis, ꝓpositio est necessaria necessitate simpliciter dicta/necessitate cathegorica/vel necessitate consequentis: quedam necessaria necessitate conditionali/siue ex suppositione/ siue necessitate con-

sequentie.⁊ hoc trifariam:vel de potentia nature: vel secundū veritatē simpliciter. Primo modo hec est necessaria:si Sortes de Francia vebeat adire Britanniā necesse est ptransire mare.vt necesse cadat in totā cōditionalē.potest deus aliter facere q̄ per illā cōditionalē signi ficatur. solus deus est necessarius prime intētionaliter capiendo necessitatē. dicimus etiam lapidē necessitari ad motū violentū sursum: q̄ non potest resistere motori extrinseco ad talē motū. Istis p̄missis ponuntur quatuor conclusiones sequētes/due cōcernentes humanitatē in ordine ad verbū:⁊ due in ordine ad eius animam. Quarū prima est:Non erat necessarium simpliciter Christū mori.patet:poterat assumere corpus immortale cū suis votibus sicut est corpus eius modo.similiter poterat dare remedia corpori sine votibus continuatia vite/per tustitiā originalē/cuius ligni vite/⁊ huiusmodi. Secunda cōclusio : Si deus reliquisset beatitudinē aie redūdare in corpus:sicut facit sin cōmunē legem hominibus beatis/corpus Christi fuisset immortale.patet:nullus alius homo datur vel dabit beatitudinem in mente habēs quin corpus talis erit immortale:non q̄ vos ꝑpassibilitatis sit qualitas corporea in corpore beati:sed est solū ꝑseruatio dei ⁊ ei⁹ assistentia ne corpus beati noctiū patiatur:vt latius in distinctionē.xlix.quarti diximus. q̄ corpus Christi in resurrectione sit factus immortale: non erat nouū miraculū: immo miraculum erat q̄ non esset beatū beatitudine corporis in vita. nec vnū alicui alteri conuenit. Tertia conclusio:Stante ordine dato cum corpore assumptonon erat in potestate anime Christi quin ipsa necessitaretur exire suū corpus.patet:sin legē corpus mortale assumpsit:⁊ beatitudo anime non redūdauit in corpus:ergo necesse erat cū patī a tormētis extrinsece illatis. ⁊ anima Christi naturaliter non poterat illud impedire. Insup Christus sua sponte assumpsit defectus humane nature:inter quos ē mors:igitur. Et Actuū.ij. Petrus dixit Judeis de Christo:hunc p manus iniquox affligentes interemistis.⁊.c. iij.eiusdē libri dixit:auctorē vite interfecistis. Quarta ꝓpositio:Stāte ordine corporis assumpti:dato q̄ mors ꝓpo ab extrinseco nō fuisset illata:adhuc mortu⁹ fuisset stante lege cōi aliox hoīm post peccatū Ade intelligo:⁊ q̄ deus nullū iuuamē dedisset humanitati:sed eam reliquisset sue nature. Erant ēsi in corpore Christi qualitates contrarie actiue ⁊ passiue admixtem: ergo fuisset actio ⁊ passio inter illas:⁊ debilitatis virtutis:⁊ tādem sequuta fuisset mors naturalis. Insuper:fuisset actio ab extrinseco:vt ab aere vel alio cōtingēte. hoc patet ad lr breuis.ix.statutū est hoībus semel mori. Contra duas vltimas conclusiones argumētor sic:Joannis.x.de vita sua Christus dicit:nemo tollit eā a me:sed ego pono eā a memetipso:potestatē habeo ponere animā meā a memetipso.illic non dicit separationē a me verbo : q̄ nūq̄ animā posuit a se verbo:ergo hoc dicit vt homo. Insup/ cum clamore valido emisit spūm. iste clamor validus nō poterat contingere viro ꝓpe mortē naturaliter.ergo voluntate sua libere separauit aiam a corpore. Et Esaie.liij de Christo dicitur:oblatus est q̄ ipse voluit. Secūdo arguitur: Im Anselmū.ij.lib. cur deus homo. cap. decimo:Christus non fuit debitor mortis : quia non habuit peccatum. Ad primū respondetur q̄ ly ego/⁊ memet ipso/stant pro Christo ratione diuersarum naturarū: ita q̄ est sensus:ego verbū pono aiam meā a memetipso secundū naturā humanā:quia aiam pono a corpore: ⁊ nō a verbo.ita q̄ ponere ⁊ separare potestatiue cōuenit ratione diuinitatis:sed terminus a quo separationis ē corpus. Ad illud de clamore valido:dico q̄ illic erat miraculū ex potētia verbi.homo prope mortē vt videmus vix emittit spūm. Sed contra hoc argumētor:Sequit in cadē auctoritate:hoc mandatū accepi a patre meo:ergo ponere aiam meā:sed non recepit mandatū a patre nisi vt homo:quia ī diuinitate erat patri equalis. Secundo:Augu.tiij.de trini.cap.xiij.de spū Christi dicit q̄ non deseruit carnē mutus:sed quia voluit: q̄ voluit:⁊ quomodo voluit. Respōdetur:vt homo accepit potestatē ponēdi animā:hoc est complacendo ⁊ ponendo animā:sed non est effectiue:sic ꝓz q̄ ponere ⁊ nō ponere fuerit in potestate eius scōm naturam humanā.nec talis expositio est extorta in scriptura: quia secundū regulā Tconij cadē litera potest exponi de capite ⁊ de mēbris:sicut hic.qui potuit transgredi ⁊ nō est trāsgressus ꝙtū ad posse transgredi exponit de mēbris:⁊ ꝙtū ad nō transgressus est exponitur de capite. Ad Augustinum: dicitur q̄ Christus voluit volitione deliberata mori:vt in distinctione p̄cedēti dictū est:⁊ amplius in distinctione sequēti dicetur. sicut aliquis nunc moriturus sciens q̄ morietur:vult illud.sed siue velit siue nolit oportet q̄ moriatur. licet alit necessarium necessitate naturali:potest esse meritorium:quia actus voluntatis est liber sicut martyres ⁊ decollādi ex maleficio vel ꝑ causa iusta/volebant mortē:saltē anteq̄ honestatē relinquerēt:vel propter culpa omissa. Ex illo sequitur q̄ mors Christi non fuit violenta:capiēdo violentū vt tantū valet quantum inuoluntarium:sicut Aristo.cap.iij. Ethicox sed capiendo violētum sicut capit philosoph⁹.ij. Physicox:vt distinguitur contra naturale:passio Christi ⁊ mors fuit violēta anime ⁊ corpori.quia anima inclinatur suapte natura ꝑficere corpus:⁊ corpus est inclinatus perfici ab anima. Ad auctoritatē Anselmi dicitur q̄ ipse vult dicere remoras non fuit Christo debita ratione peccati:⁊ si non fuisset peccatū:nō sequuta fuisset mors: scōm illud Romanorum.viij. Corpus mortuū est ꝓpter peccatum: sm cōminationē dei Gen.ij. In quacūq̄ die comederis de te morieris:sed voluntarie assumpta.assumpsit ēsi volitarie corpus talem:nec ꝑmisit beatitudinē anime redūdare in corpus/vt esset impassibile. Tertio argumentor intellectus anime Christi plictualiter cognouit optimū cibum ⁊ sibi conuenientissimū/fuitq̄ optime cōplexionatus:⁊ sic de aere ⁊ aliis que vitam ꝓlōgāt: ergo poterat alimētum ita purū assumere q̄ humidū radicale ⁊ calor naturalis ꝑseuerarctur semp vniformiter:ergo quarta cōclusio falsa. Quarto sic:Voluntas anime Christi dominabatur ꝑfecte appetitui sensitiuo ⁊ omnibus viribus inferioribus:quia in ipso nulla fuit earum rebellio:vt in distinctiōe sequēti dicetur anima dominatur appetitui sensitiuo politice:⁊ corpori despotice primo Politicox. ergo dominabatur plene sup corpus suum:vt oēm violētiam corporalem impedire posset. Ad tertium concedo antecedens quo ad singulas partes eius:⁊ ex illo cōcluditur q̄ poterat diuti⁹ viuere naturaliter q̄ aliquis purus homo ab orbe conditore:etiam sine patrocinio paterno:quia corpus optime complexionatū habebat.nouerat nutrimētum ⁊ aerē cōuenientissimū. omnia noctua cognouit que euitare poterat:sed tamen potētia nutritiua egisset in conuersione cibi/⁊ patiendo fuisset debilitata:sic q̄ nihil potuisset amplius in se conuertere.sicut vinum forte dolij maximi per unpositionē successiuam aque potest in tantū debilitari q̄ non sufficiat amplius aque quicq̄ aque in se cōuerteremtū habuisset aliquid remedij a deo ad restaurationem equalitatis:sicut habebat Adam ꝓ statu innocētie. Ad quartum dicit:q̄ q̄ minus dominat alia sup potētiā vegetatiuā q̄ super potentiā sensitiuā. q̄ appetitus sensitiuus rationi obedit.potētia vegetatiua est omnino irrationalis.i.Ethicox.nullo modo aie obedit in actibus suis. Quis ēsi sit in potestate aie exhibere ei materiā in quā agit: tamen materia exhibita non facet in dominio aie q̄tū ad suam operationē verū aia nō potest impedire violētā extrinsecā actionē contrariox⁊ passionē intrinsecā. Quinto arguitur : Si deus permisisset beatitudinē anime in corpus redūdare Christus fuisset immortalis scōm corpus:sed Christus permisit beatitudinē aie redūdare in corpus.igitur. tenet consequētia a tota ꝑditionali cum positione antecedentis ad positionē cōsequentis.minor patet Matth.xvij. Christus transfiguratus est in monte:vbi glo.Hieronymi/q̄ qualis est futurus tempore iudicij talis apparuit apostolis:sed tēpore iudicij habebit dotes oēs corporis:ergo ante/tempore peregrinationis scōm corpus eas habuit:q̄ restabat probandū. Respondet precedendo illā conditionalē theologice loquendo quo ad dotes:⁊ corporis beatitudines . nō pono huiusmodi accidētia a beatitudine aie causata in ipso corpore.nos impassibilitatis ⁊ subtilitatis nullo modo sūt accidentia:vt in distinctione.xlix.quarti diximus:secus est de claritate. ⁊ ꝓcedo q̄ claritas in transfiguratione fuit eiusdē nature cū claritate in beatitudine corpox cōmunū. sed an debeat vocari dos claritatis difficultas est verbalis.potest dici q̄ sic:licet transeūter:sicut visio Pauli in raptu potest dici beatitudo momētanea. Ꝑdotest etiam dici ꝓformius ad modū cōmunē loquendi: de ratione dotis est q̄ sit ꝑpetua ⁊ non transitoria : ⁊ sic de beatitudine : consequenter ad modū loquendi Aristo.i. Ethi.vij. Aer ēsi nec vna facit irundo nec vnus dies aut breue efficit tempus. Christus tamē non habuit dotē impassibilitatis. Ad formā ergo argumēti:nego q̄ Christus in transfiguratione habuit dotes corporis: immo nullā habuit dotē:⁊ si dotē claritatis pro tēpore habuit : nō habuit dotē impassibilitatis:⁊ sic mori poterat. Ex ōnibus his patet q̄ mors Christi fuit voluntaria in cōparatione ad voluntatē Christi.quia ipsa voluit:⁊ ipsa ei placuit.fuit tamen violenta: quia contra naturalē inclinationē aie:⁊ nature discōueniēs. ettā fuit accelerata: da mortu⁹ ante ꝑipsam ⁊ ꝑipsam latrones/in quorū medio pēdebat:ob maiores dolores ⁊ tristitias quas habuit q̄ ipse habuerit:ne ossa sua minuerent̄ more latronū duox cū eo pēdētiū/secūdū qō figurata erat Exod.xij.Os nō ominuetis ex eo. Potest dici tū naturalis/ad hunc sensum:quia naturale est animā separari a corpore in dispositos:sicut naturale est animam viri corpori disposito. quātō esset forma est ꝑfectior tanto maiorē dispositionem in corpore requirit. ⁊ sic non fuisset naturale q̄ Christ⁹ viuisset post illos dolores ⁊ tristitias inflictas : sed magis fuisset supernaturale ⁊ miraculosum. Miraculus tū fuit emittere spūm cū clamore valido: vt pater Matthei.xxvij. ⁊ alia miracula ꝓtrigerūtsic ꝓz: q̄ Centurio coactus est dicere/vere filius dei erat homo.iste.

Circa distinctionē.xvij. Quero duo Primo/an oēs volūtates in Christo erant in volendo conformes.

Secundo de oratione Christi. Pro ꝙstionis prime solutione ponā aliqua notabilia materiam concluſionū explicātia: postea q̄ conclusiones ad ꝙstionē respōdur⁹. Primū notabile q̄ ī Christo duplex est voluntas/scilicet increata ⁊ creata. Et rursus voluntas creata vno modo capitur pro quocūq̄ appetitu:sine fuerit naturalis sensitiuus/vel intellectiuus. sub aliis verbis dicitur : Triplex est appetitus:quidam naturalis/ alius appetitus sensitiuus / tertius appetitus intellectiuus . Vel duplex est appetitus : scilicet naturalis ⁊ animalis . Appetitus naturalis / nihil aliud est q̄ res aliqua que naturaliter inclinatur ad suā perfectionē. ⁊ sic materia appetitu naturali appetit formā:hoc est appetitu qui est ipsamet materia. ⁊ grauc appetit esse deorsum. talis appetit⁹ nūq̄ dicit actū elicitū. nōnanq̄ tamen dicimus actū elicitū appetitui naturali ꝓformē naturalē:vtpote quando est cōformis appetitui naturali: sed tamē actus realiter est liber. Appetitus animalis sensitiuus dicitur in appetitū sensitiuū ⁊ intellectiuū. vocatur appetitus sensitiuus:quia sensationē ꝑsupponit ad hoc q̄ in suū actum exeat.⁊ intellectiuus: pro quanto ꝑsupponit actū intellectus ad hoc vt in suū actū exeat. Inuisu dilegere possimus incognita vero nequaq̄. ⁊ sic ꝓcedit postea:quot sunt potentie cognitiue/ tot sunt potentie appetitiue.cognita cognitiua realiter est sua appetitiua: sicut intellectus realiter est voluntas:sic potētia sensitiua alialis/hoīo vel bruti/est sua appetitiua.in brutis est ꝓsequutio ⁊ fuga sicut in nobis:licet naturalis in eis ⁊ in nobis libera. Alij dicūt visum non habere appetitū cognitiuū:sed dico visuꝫ habere appetitū cognitiuū: ⁊ sic de quolibet sensu exteriore:sed bene sensus ominus est talis appetitus:quia ponit actū distinctū ab ipsa potentia:⁊ hoc requirit in appetitu cognitiuo creato. Iterum potest dici: sicut potentia visiua ponit cognitionem distinctam a visiua appetitus eius (qui realiter cum ea idēptificatur)ponit actū illi ꝓformē qui dicitur prosequutio vel fuga/siue ponūtur passiones distincte ab actibus sensitiuis siue nō:sicut in voluntate: dubitabile est hec alubi latius examino. Secūdo notabile:q̄ trifariam dicūtur due voluntates vel plures admitcē conformari:vt in fine primi diximus . Primo modo in volito. Secūdo in modo volēdi. Tertio modo in actu. Volūtates dicunt ꝓformes in volito:siue scōm genus cause materialis:capiēdo materiā circa quā: quado ꝑoc q̄ vna voluntas vult vel nult illud idē vult vel nult alia. Volūtates dicūtur cōformes in actu : quando vna voluntas vult illud q̄ alia vult eam velle: que vocatur conformitas secundū genus cause efficientis: dato q̄ vna voluntas nult idem obiectum q̄ alia voluntas vult.patet de Abrahам qui volebat immolare filiū suum.que volitio habebat immolationē filij pro obiecto : ⁊ deus volebat q̄ Abraham haberet illā volitionē.sed non volebat deꝫ Isaac interfici.voluntas dei terminabat ad actū Abrahe. Tertio modo voluntates dicūtur esse conformes in modo volendi:que eodē modo volūt.puta si vna ex charitate vult:altera ex charitate vult. ⁊ si vna ꝑfectior:⁊ altera imperfectior:⁊ altera conditionaliter vult:⁊ propter eundem finem.quo fit.Licet aūt Christus ⁊ voluntas creata Christi ⁊ Judei erant cōformes in volito circa passionē Christi:non tamen erant ꝓformes in modo volendi, q̄ Christus ⁊ voluntas creata Christi volebāt mortem Christi pro generis humani redēptione:⁊ Judei propter vindictam:⁊ sic non volebant ꝓpter eundē finē. Ad primū ꝓpositis.respondetur per quatuor cōclusiones. Quarū prima est:Multe erāt ⁊ sunt species appetitus in Christo. Patet:est voluntas increata/appetitus sensitiuus/appetitus intellectiuus/⁊ appetitus naturalis.non q̄ appetitus naturalis realiter distinguatur a sensitiuo ⁊ intellectiuo. Quilibet ēsi appetit⁹ est naturalis.anima q̄

est appetit⁹ liber vnico respectu/alio est naturalis:⁊ appetitus sensitiuus etiã est naturalis cui⁹ inclinatio est ꝓportionis siue ꝓsequutionis aut fugę.hęc ꝯclusio clara est.

¶Secunda cõclusio:Quilibet appetit⁹ in Christo voluit illud qđ deus voluit eũ velle.patet ve appetitu naturali ⁊ appetitu sensitiuo qui est liber ꝑ participationẽ.i.Ethic. ¶Naturalis inclinatio cuiuslibet rei est a voluntate diuina vante rem/⁊ talem rei inclinationẽ.etiã appetitus sensitiuus est naturalis appetitus:⁊ inclinatur taliter qualiter deus vedit ei inclinationẽ: appetit⁹ rationalis animę Christi cõformabat se voluntati diuinę:⁊ voluit illud qđ deus voluit ipsum velle. ¶Tertia cõclusio:appetitus naturalis ⁊ appetitus sensitiuus nõ erant ꝓportes in volito cũ voluntate dei.ꝑbatio:in ꝓpositũ.ꝓmittebat cuilibet potẽtie pati ⁊ agere:qđ erat ipsi ꝓpriũ.sed ꝓpriũ est appetitui naturali refugere mortẽ ⁊ ea q̃ sũt noctua nature:ergo ꝓpriũ est sensui fugere ea q̃ sũt noctua sensui:q̃ vtraq; illarũ volũtatũ vel appetituũ refugiebat mortẽ ⁊ dolorẽ passionis:que ex deo erant volita. ¶Quarta cõclusio: Appetitus deliberatiuus in Christo erat ꝓportis in volito ⁊ in modo volendi volũtati dei.quodlibet volitũ a deo particulari cognouit et distincte:⁊ ꝓportiõe hec oĩa voluit:⁊ volebat ea ꝓpter eandẽ finẽ ꝓpter quẽ Christus illa volebat. ¶Contra tertiã cõclusionẽ arguitur.Quelibet voluntas vel appetitus beati ꝓportat voluntati diuine:q; rectitudo volũtatis create ꝓsistit in cõportunitate ad voluntatẽ diuinã: sicut dicit glossa sup illud ℣Psal.xxxij. Rectos decet collaudatio.sed oĩa actus voluntatis Christi fuit bon⁹.ergo qlibet actus voluntatis create in Christo erat cõformis voluntati diuine. ¶Respondetur: Quelibet voluntas in Christo siue appetitus volebat illud qđ deus voluit eũ velle.in hoc potissimũ metiẽda est ꝓportitas volũtatis create ad increatã:in beatis q̃ sunt ꝓprehensores:⁊ nõ viatores secũdũ aliquã partẽ: nihil occurrit eis qđ sit ꝑtrariũ nature cor:vel sensus lesiuum. ⁊ ideo in eis tã sensualitas q̃ voluntas vt natura non discordat a voluntate diuina. sed Christus fuit beatus scõm aĩam:⁊ ꝑm corpus passibilis:⁊ multa occurrerũt cõtraria nature ⁊ parti sensitiue eius: vt flagella/ mors/que refugiebant sensualitas ⁊ voluntas vt natura:q̃uis acceptarẽt a voluntate deliberatiua:ꝑm illud ℣Psalmiste psal.xxxix. Vt facerẽ voluntatem tuam de⁹ meus. Alii quid est sensualitati ⁊ voluntati vt nature/ꝓuenienti ex natura rei nihil est voluntati libere cõueniens aut discõueniẽs nisi qr volitum aut nolitum. Verũ ait finis vltimus voluntati libere ex natura rei ꝓueniat: ex summa miseria eidẽ discõueniat aliubi lati⁹ venamur.⁊ si discẽptes de pena damnatoꝝ in beatis an eam velint aut nolint. Respondetur stat pare neutrum nullũ actum volũtatis habendo.Secundo dico. Volunt sustittam reluce re in his ⁊ in oĩb⁹:cui astipulat psalmista inquiens/ Letabitur iustus cũ viderit vindictam. nolle respectu oppositi cogniti esset afflictiuũ qđ eis nõ ꝓuenit. Aliquid autem ꝓmittitur fortioribus qđ non conceditur perfectis. ¶Contra ista ⁊ quartam ꝯclusionẽ simul arguit:ex dictis sequitur qr erat in Christo rebellio: quia voluit voluntas deliberatiua mortẽ ꝓsortiter ad voluntatẽ dei: sensualitas ⁊ voluntas vt natura hoc refugit:si ita erat inter illos appetitus vel voluntatis rebellio: similiter esurijt scõm sensualitatẽ Matth.iij.⁊ suggerente tẽptatore comedere noluit.⁊ Joannis.xix.dixit Sitio:⁊ cum gustasset noluit bibere. ¶Confirmatur hec ratio:illa inter se discordant quorũ vnũ vult aliquid qđ alterũ nult:⁊ tendunt ad terminos oppositos. nõ enim aliter est re bellio inter carnem ⁊ spiũ:⁊ sic est in proposito:igitur. ¶Respondetur:negando q̃ fuit in Christo rebellio vlla:sed summa harmonia ⁊ potentiarũ tranquillitas.repugnãtia vel discordia voluntatũ est ex repugnãti modo tendẽdi in idẽ obiectum adequatũ quarum vna aliã prepedit/sed hoc hic nõ cõtingit:ꝑz voluntas naturalis refugiebat mortẽ inquantũ mors est aliquod nocium ⁊ malũ pene nature.volũtas deliberatiua volebat eandẽ inquantũ erat vtilis ⁊ honesta pro generis hũani redemptione scõm ordinationẽ diuinã.modo esse finis malũ pene ⁊ lesiuum nature:⁊ esse bonũ ad aliquem fiñ honestũ:nullo modo repugnant: vt patet de potione amara:que in corpore vero sanitatem efficit:quã sensualitas ⁊ voluntas vt natura refugit. voluntas tamẽ deliberatiua illam potionẽ amaram vult. Vlterius: voluntas diuina ⁊ voluntas deliberatiua creata in Christo volebant voluntatẽ vt naturã refugere mortem:⁊ qđ moueretur scõm suũ motum naturalem: quomodo esset ille ergo rebellio et discordia/nec voluntas deliberatiua retardabat aut impedichat a ratione ab alio appetitu. ¶Ad ꝓmationẽ negat propositio assumpta.si dominus ꝓcipiat seruo nolle a.licet dominus velit a.seruꝰ facit ꝓceptum:nec ab eo discordat. Similiter si dominus eat ad occidentẽ/⁊ famulus ad orientẽ/nõ discordat.sic est hic.volũtas ñ vt natura nõ habet actum.sed sat est: habet suam tendentiã naturalẽ. Sed pro illo quod iterarguendum dicebatur inter carnẽ ⁊ spiũ:dicitur / in nobis causatur rebellio:nõ quia natura vel sensualitas refugiat quod voluntas deliberatiua ꝓsequitur:sed ł his q̃ causãtur a nobis aliqua appetitio sensualis rationẽ ꝓuenies ab apprehensione sensitiua causata: ad illud quod est ꝓhibitum impellẽs:⁊ contra rectam rationẽ.sicut in apprehẽsione alicuius pulchre mulieris interdũ insurgit actus appetitus sensitiui. Secundo sensualitas nunis quide ⁊ effrenate tẽdit in suum obiectũ: sic q⁹ voluntatẽ retrahit ⁊ impedit in toto vel in parte ab actu debito:⁊ volũtatem ferme prosternit:me bene precedat:vt videre est in cõtinente/⁊ rationem sensualitas in ꝓtinenti prorsus cõculcat:nullum istorum in Christo cõtigit.nunq̃ in Christo insurrexit aliquis motus contra rectam rationem:nec impediebat vnq̃ ab actu debito.nec sensualitatis actus preuenit rationem.ossis motus in Christo fuit rectus:⁊ secũdũ limites rationis imperatus:ad cõprobandã veram humanitatem in ipso.⁊ ita facile voluntas eius exist in actus rationi cõformes:ac si nullus esset motus tendens in contrarium in appetitu sensitiuo.ergo in ipso nõ erat rebellio. ¶Sed cõtra illud argumentor:Omnes cause ꝓductiue actus appetitus sensitiui erant in Christo:⁊ sunt naturales.ergo naturaliter ꝓduerunt actus appetendi in motib⁹ primis rationem preuenendo:quis passum erat eiusdẽ rationis in eo ⁊ in aliis.prior propositio antecedẽtis ꝓbatur:in ipso fuit sensatio obiecti delectabilis.obiectus efficientiam immediatã non habet respectu actꝰ appetendi in appetitu sensitiuo:sicut nec obiectum cognitũ efficientiam habet respectu actus volendi in voluntate ⁊ dato q̃ sic:poterat esse presens/tam entitatiue q̃ obiective in Christo:sicut aliis:igitur. Secunda pars antecedentis patet:q̃ sunt cause naturales. de sensatione notum est.idem patet de appetitu sensitiuo: qui naturaliter fertur in suum obiectum nisi refrenetur.solũ est participatiue liber:⁊ non liber ꝓ essentiam. ¶Respõdetur concedendo q̃ erant similes cause naturales producti ue actus appetitus sentiendi in Christo ⁊ in aliis homiubus:quia sensatio ⁊ ipse appetitus.obiectum nihil fit immediate ad actũ appetẽdi ł sensualitate/sicut nec ad actũ voluntatis:ex distinctione.xxv.secũdi.appetit⁹ sensitiuus ꝑcurrit ad suũ actũ : sicut volũtas ad suũ. sed volũtas libere cõcurrit:⁊ appetitus sensitiuus naturaliter.sed nego cõsequentiã:q̃ suum effectũ ꝓduxerũt:ratione ꝓuienden. ℣Primo: qr Christus erat summe habituatus in volũtate ⁊ in appetitu sensitiuo in gradu heroico:propterea agentia naturalia nõ poterant suos effectus ꝓducere ꝓpter resistentiã: sicut cõtingit in multis bene habituatis in via: ⁊ magis Adę cõtigit ẽpore innocẽtie ꝓ iustitiã originalẽ:q̃ nihil aliud est nisi multi excellẽtes habitus in appetitu sensitiuo ⁊ in volũtate. Secundo:quia Christus erat scõs animã intẽtus circa diuinitatẽ:⁊ in altissima cõtẽplatione.ecclesiã/⁊ terreno rũ ꝓpter celestia:vnde appetitus sensitiuus parũ agere poterat vel nihil circa talia. q̃i cũ vna potẽtia est multũ intenta circa operationẽ suã: alte potẽtie ꝑtrahuntur:vt experimẽto videmus. q̃i cũ ꝓfunde aliq̃d consideramus/vix percipimus nobis narrata ꝓ auditũ vel visa.⁊ ratio est/ q̃ cũ ista est ꝓcipua pars potẽtiarũ sensitiuarũ:q̃ ipsa impeditur vel potẽtia cui⁹ est pars: alie potẽtie minus agere possunt/nisi deus suppleat animã circa illa que decent:ꝓptereа tẽtus circa deũ ꝓ actus beatificũ nõ minus alia ꝑfectus deo specialiter cõcurrẽte.Tertio: qr deus nõ cõcurrebat cũ appetitu sensitiuo in Christo vt actũ eliceret vllũ rationẽ ꝓuenidos.sicut nec facit cũ oĩbus beatis.nõ Christus erat beatus ꝑm animã:nec conducebat christũ aliquo modo habere motũ talẽ. Cõcludendo igit patet: q̃ nõ erãt actus volũtatis in Christo formaliter ꝑtrarij.volũtas eñ aĩe Christi deliberatiua voluit mortẽ absolute. volũtas vt natura/ illã refugiebat:sed sine actu elicito:ergo inter illos actꝰ nõ erat formalis cõtrarietas. appetitus sensitiuus recusabat mortẽ ꝓ suũ actũ naturaliter sicut elicitũ:⁊ volũtas deliberatiua volebat.mortẽ.isti actus non sunt in eadẽ potentia. modo cõtrarie opposita sunt in eadẽ potẽtia nec habẽt tdẽ obiectũ adequate sed quodãmodo:sed habent oppositũ modũ tendẽdi. In nobis est reluctatio inter carnẽ ⁊ spiũ:q̃a caro siue sensualitas appetit sibi cõuenies effrenater:si nõ regulẽt rõne/⁊ cohibeat ꝓ impertum volũtatis:⁊ perfectiõe volũtas circa hmõi bellũ ciuile.propterea licet nõ sit formalis pugna in nobis actuũ cõtrariorũ:periculosus est bellũ ne succũbamus:⁊ est virtualis pugna.in Christo non fuit pugna formalis: sicut nec in nobis:nec virtualis. actus sensualitatis fuit scõs rationẽ imperatus: nec perculũ fuit vllũ q̃ rationẽ impediret.ergo propzie in Christo nulla erat rebellio:quie quid sit de nobis.etiã in tẽperato ꝑm gradũ / nulla est/ agonisatio:scõm phm.vij.Ethicoꝝ: sed oĩa sunt rationi cõsentanea. ¶Insultas. Christus intuẽs ꝑterusalẽ sup illã fleuit eo q̃ ꝑm ordinationẽ dei infallibilẽ vidit eam euertẽdã.ꝓinde a diuina volũtate dissensit. Respondeꝝ. Illic nullo modo voluit oppositũ deo/sed euersioni illoꝝ ꝓpaticbat illi cũ sua iniq̃tate seipsos idignificabãt.

Secundo queritur:an Christus in sua oratione exaudiebat. Respõdetur primo explicãdo quid nominis orationis. deinde ad ꝑtionem conclusiue respõdebit. Ora re siue oratio nihil aliud est nisi aliquo signo velle impetrare aliquid ab alio ꝓ se:vel alto. In oratione volumus deũ supplere indigentiã quã nosipsi supplere nequimus. ¶Dis notatis ponunt quatuoꝝ ꝯclusiones:Quarũ prima est:Christus frequenter orauit.patet Matth.xxvi.Luce.xx.Luce.vi. ¶Secunda ꝓpositio:Christus scõm diuinitatem non orauit.patet:Oratio ſit apud deum: vt tolleret indigentia quã rogans auferre non potest scõm naturam secundũ quã rogat:sed Christus secundũ naturã diuinã auferre poterat oẽm indigentiã:ꝓ illo ꝓ quo rogauit. Insuper:inferioꝝ est rogare superiorẽ vel aliuꝫ a se essentialiter distinctum: illa Christo non cõpetebãt scõm naturã diuinã. ¶Preterea:illi cõuenit orare/cuius voluntas nõ est efficax ad implenda oĩa que vult:sed illud nõ conuenit Christo secũdũ diuinitatẽ:igitur. ¶Tertia cõclusio:Christus orauit deũ scõm naturã humanã. probatur hec cõclusio:Christus orauit patrẽ:⁊ nõ secundũ naturã diuinã:ergo scõm naturã humanã. Secũdo probatur idem assumpta maiore in argumẽto ꝑcedenti:puta: illi cõuenit orare &c.addatur minor:volũtas creata ante me Christi est hmõdi:igit illi cõuenit orare. Tertio sic:cuius est gratias agere de acceptis:eius est orare ꝓ accipiendis:sed Christus egit gratias ꝓ acceptis. Joãnis.xi. Pater gratias ago tibi quoniã audisti me: ergo eius fuit orare ꝓ accipiẽdis secũdũ naturã humanam. ¶Quarta cõclusio:Christus auditus est in sua oratiõe in omni,illo qđ voluntate deliberata voluit:sed nõ in illo pro quo cõditionaliter orauit/aut voluntate vt natura.patet pars patet ꝓ apostolũ ad Hebreos.v.dicentem: Qui in diebus carnis sue preces supplicationesq; ad eũ quiposset eum saluũ facere a morte cũ clamore valido⁊ lachrymis offerens exauditus est pro sua reuerẽtia.⁊ Joãnis.xi.Ego aũt sciebam:quia semp me audis. Audire aũt ꝓ exaudire interdũ capitur/vt hic. Alia pars patet:Orauit multa ꝓ se ⁊ suis membris: q̃ nõ voluit efficaciter/sed sub cõditione:vt pater si possibile sit trãseat a me calix iste. ℣Pater dimitte illis qr nesciunt quid faciunt.intellexit:si penitentiã fecerint.similiter ℣Psalmista:Clamabo per diem ⁊ non exaudies. Tunc pro crucifixoribus orauit:crucifixoribus inquaz facto:verbo ⁊ instigatione:si aliquibus saltẽ ttibus fuit ignorantia imunditiis nõ peccabãt:sed plerisq; ⁊ signãter principibus fuit crassa ignorantia:qr eoꝝ superbiam ꝑfundebat ⁊ in populo eoꝝ manẽ famã minuebat ꝓptereа in eũ exarserunt ⁊ a recto iudicio de ipso prius ꝓhibito cecidere: intellectus eius scitebat plures istorum damnãdos ꝓ eis igitur orauit tacite cõditionaliter. ¶Contra quid nominis orationis ⁊ presupposita in cocluslone obijcitur sic.Oratio ſpectat ad intellectum:ergo nõ est actus voluntatis.consequentia est nota. probat̃ antecedens per Damascenũ lib.iij.ca.xxi.dicentẽ: Oratio est ascẽsus intellectus ad deũ. ¶Respondeꝝ: illud dictuz nõ est quid nominis orationis.probatio:quia os oppositũ:sequitur q̃ notitia ttuitiua dei:similiter abstractiua:similiter notitia termini ſpũs/vel entis/esset oratio: qđ dicerẽt nemo.sed vult dicere:in omni oratione mens ascẽdit ⁊ elevatur ad deum vltimatẽ:vt si beatã Virginẽ rogemus: hoc est vt pro nobis apud Deũ intercedat.⁊ qr volũtas nõ fertur in incognitũ: nõ potest esse actus voluntatis qui est oratio sine actu intellectus precio/tempore instãti vel natura. ¶Secundo instatur cõtra primã cõclusionem.Christus orauit:ergo pro se vel pro aliis, non ꝓ se: quia pro beatis nõ est orandum:pro sancto⁊ nemine cant ecclesia officiũ de requiẽ.sed Christus fuit beatus a primo instanti sue passionis. Nec pro aliis:tunc eñ oẽs alij decederẽt a gratia: quia ipse erat semper exauditꝰ. ¶Respondetur:orauit tam pro se ꝙ pro aliis.pro se/licet parum:pater si possibile sit transeat a me calix iste. pro aliis/vt iam recti sumus,sed aliter pro se:aliter ꝓ aliis

orauit.Unde oratio est ad excludendū aliquem defectū ab illo pro quo oratur.Duplex aūt est defectus.vn⁹ culpabilis:ꝛ qꝫ nullus talis erat in eo/sed in nobis:hoc modo ꝓ se nō orauit/sed pro aliis.Alius est defectus:scz pena.ꝓ illa remouēda a suo corpore rogauit.seus est de aliis beatis:qm̄ nullus alius est beatus ꝛ passibilis:modo Christus cū hoc q erat beatus/erat viator:secundū corpus.pro aliis vt dicit orauit:sed tm̄ ꝓ ꝑdestinatis efficaciter:ꝛ pro illis erat exauditus. ¶Sed contra hoc obijcit.vel volūtas deliberatiua orauit/ vel sensualitas. non primū:qꝫ illa cōformabat se voluntati diuine:cuius mentē cognouit in omnib⁹ in particulari.nō scōm : qꝫ sensualitas nō potest erigi in deū. potentia eſt sensitiua nullū actū potest habere in deū:nec in aliquod obiectū nō extēsum.ergo deus nō cadit sub obiectū ei⁹: ergo nō erigitur ad deū : nec sensualitas tendit in aliquod obiectum nō sensatum. ¶Forte dicis (ꝛ sic dicendū est) sensualitas nihil de deo apprehēdit:nec rogauit deū:sed intellectus aīe Christi:ꝛ voluntas circa deū negociabant ꝛ voluntas deliberatiua erat aduocata pro suo cliente sensualitate apud deū:interpellādo pro ea cū rogare nequibat:sicut nesciens vllo modo habere colloquium cū rege:ꝓ aliquē mediatorē hoc procurat. ¶Cōtra hoc argumentor:ergo sensualitas rogauit voluntatē liberam quatinus pro se intercederet apud deū: ꝛ sic sensualiter habuit notitiam rei spūalis. ¶Secundo sic.Voluntas deliberata aīe Christi certo sciebat q nō impetraret illud pro quo rogabat:hoc est intellectus sciebat:ergo incassum rogabat.quis eſt iudicaret virū prudentē qui intercederet apud regē ꝓ Socrate:ꝛ tū ille certitudinaliter cognosceret q nihil impetraret:ꝛ multo⁹ mu⁹ apud deū inflexibilē q̄ apud regē qui crebriter flectit. ¶Ad primū:negatur q sensualitas rogauit voluntatē vt pro sensualitate intercederet ad deū : q: nihil vult sensualitas circa obiecta impartibilia.sed voluntas ipsa libere nomine rogāte/ꝓ ea intercessit.quēadmodū aliqui liberales patrem succurrūt his clētibus qui sibi succurrere nequeūt. Si vicas:intellectus ꝛ volūtas habēt actū tēdentes in deū:ergo sensus ꝛ sensualitas.ponendo solā aīam̄ intellectiuā formā corporis humani (sicut ponit in secū:do)sensualitas includit animam ꝛ aliquid aliud. idem est obiectū.potētia est ꝑfectior entitatiue:ergo tendit in obiectū ita nobile sicut intellectus vel voluntas. ¶Respondeō:cōsequentia est nulla.transeat q sensualitas est perfectior entitatiue aīa que est pars eius: sed non est nobilior potentia.solū est susceptiua ꝛ operatiua respectu obiectoꝝ materialiū sub sensus cadētiū. ¶Ad secundū argumētū:cōcedo q intellectus aīe Christi scit q nō exaudiret:vel de virtute sermonis:volūtas aīe Christi hoc sciebat:sed nō sequitur q frustra orauit ꝛ sicetcū ꝓ sensualitate orauerit : vt in se ostēderet veram humanitatē:ꝛ vt ad deū homo constitutus in periculo cōfugeret ꝛ si nos mortē ꝓ nostris opere hoc⁹rem⁹? sm̄ sensualitatē nō desperem⁹? quandoqđē nostrū caput secundū sensualitatem interitū auersabat: ꝛ q ipsa secum dū voluntatem deliberatiuam in omnibus deo parebat dato q sensualitas mortem abhorreret:inquiens: verūtamen non sicut ego volo: hoc est sicut sensualitas mea vult.vel ego nolle sensualitatis potens volo: sed sicut tu vis.sapientissimus aduocatus suam voluntatē iudicet in fallibili subiciens.ꝛ sic nō erat imprudentia in orando: sed prudentia.crebro pudēs vnus/pro alio petit aliqđ: ꝛ videt q nō exaudiet:sed cōpassionē casus ostendit sciens q nō deberet exaudiri:cui quadrat psalmista psal. xxi.Domine deus meus respice in me:quare me derelisti:hoc est pati scōm humanitatē. ꝛ versiculo sequēti:deus meus clamabo ꝓ diem ꝛ nō exaudies:ꝛ nocte/ꝛ non ad insipientia mihi.Clamau⁹ hora nona dicit:Matt. xxvij.Heli heli lamazabathani.ꝛ in nocte ꝑcedenti:pater/si possibile sit transeat a me calix iste. ꝛ licet nō sim exauditus:propterea non sum insipiens orando: vt homines nō timeāt mortē nec putēt hoīes se peccare:nec sensualitas mortē obhorreat ꝛ natura.dūmodo volūtas deliberatiua se conformat voluntati dei:ꝛ hoc est nobis dare pulchā doctrinā sapientie.ergo nō est insipientia. ¶Concludēdo igit̄ dico q oratio mētalis est actus voluntatis quo desideramus deum nobis aliqđ ꝓcedere:ꝛ oratio vocalis est vox illius desiderij explicatiua . Superior nunc̄ inferiorem rogat in hoc in quo est inferior. Eolus ventoꝝ inanū deus:a Junone Jouis cōiuge ꝛ sūma dea rogabat.suos flatus in Enee rates emittere: cuius habitationē Juno in propria persona adijt:q⁹ eius opera egebat:modo inter hoīes crebrius potēs ope impotētis indiget.hoc ꝓ Esopi fabellā de mure ꝛ leone intelligis.deus enim nullius creature auxilio eget . ergo eius nō est orare ꝓ reprobis.Voluntas deliberatiua aīme Christi non orauit categorice sed intellexit cōditionē si finaliter peniterēt.hoc modo ꝓ fidelis orauit Luce.xxiij.Pater dimitte illis qꝫ nesciunt quid faciūt. cui Petrus Actuū.iij.astipulatur inquiēs scio fr̄es q ꝓ ignorātiam fecistis sicut principes vestri.ꝛ tamē intellectus Christi sciebat aliquos illoꝝ damnādos ꝛ qm̄ pro sua reuerētia semꝑ exaudiebatur a deo/ꝓ eis orationem categoricā nō obtulit:sed ꝓ electis efficaciter rogauit ꝛ licet electos saluandos videret nō incassum ꝓ eis ꝑcatus est.percepit em̄ eos ꝓ tale meditū vtpote q suam orationē saluandos.ꝓ eis igitur categorice orauit:vt vtam eternam cōsequerētur:cōditionaliter aut ꝑseuerāt ꝛ a malo.Unde Joānis.xvij. orauit ꝓ discipulis suis dicēs/ Nō rogo vt tollas eos de mūdo: sz vt serues eos a malo:ꝛ tamē peccauerūt postea: ergo hec oratio fuit tacite cōditionalis:ꝛ licet ꝓ sensualitate ratio deliberatiua intercessit nō erat illi in volito cōformis sed deo:ꝛ in hoc pro sensualitate nō exaudiebat⁹ vti psaltes regi⁹ psalmo.xx.cōmemorat.

In distinctione.xvij.fermo habendus est de merito Christi. Circa quā ꝝo duas questiones. Prior erit:an anima Christi potuit elicere actum meritorium in primo instanti sui esse. Secundo querem⁹: quid meruit:ꝛ quibus. Pro prioris questionis explicatione declarabit ratio meriti ꝛ postea ad ꝗstionem respondebitur. Meritum siue actus meritorius sic diffinitur.meritū est actus bonus a gratia elicitus.ꝓ vtrāq; particulas veniale secluditur: quia nec est actus bonus:nec a charitate.vnde ꝓ vtrāq; particulam lucidius venisle eiscitur. Vel sic completus:meritum est actus libere elicitus/vel impetratus a voluntate cōtentione recta vel errore inuincibili regulatus:ꝛ a charitate imperatus.Dicitur libere:quia licet deus de potentia absoluta possit actus naturales creature rationalis acceptare si voluerit ad ꝑmiū: nō tamen id fit de lege ꝛ potentia eius ordinata.Ex isto patet q̄ proficitus facit actum meritorū.probatio:tota hec diffinitio actui proficiti quenit.Et hoc ipsuz aliter patet:si nō faceret actū meritorū/hoc esset ꝓpterea quia non habebit vitā eternam/sed hoc non requirit:quod sic declaro: Peccando cō meruit ꝛ mortaliter peccauit:similiter multi ꝑdestinati qui tamen non puniuntur pena eterna:ergo sicut non ꝓ quolibet peccato mortali tu vis cōmisso infligetur pena eterna ita non pro quolibet actu meritorio dabitur vita eterna. ¶Secundo sequitur: q nulla pura omissio est actus meritorius.patet: nō est actus elicitus vel impetratus. ¶Tertio sequitur q actus exterior siue alterius potentiarum a voluntate est actus meritorius denominatione extrinseca : quia ab actu voluntatis intrinsece bono elicitē.actū voco intrinsece bonum: quando bonitatem non capit ab aliquo actu priori:siue posset esse malus siue non. Sed circa actum beatificum voluntatis est difficultas:tenendo q elicitatur a volūtate: an sit meritorius:cum est a principio libero elicitus: hoc est a voluntate.sed quia non est in potestate voluntatis: potest dici q non est meritorius: saltem secundū legē communem:tam in patria non est status merendi . An pro Christo exceptionē pati debeat:sequēs questio enucleabit. ¶Hoc premisso de actu meritorio ponuntur ꝓclusiones due.Quarus prior est: anima Christi in primo instanti sui esse poterat actum meritorium elicere. ¶Secunda cōclusio:in primo instanti esse Christi:Christ⁹ habuit multos actus.Prior ꝓclusio probatur. in quocūq; instanti ponunt̄ oīa essentialia ad actū meritorū/in illo potest poni meritū : sed in primo instanti anime Christi omnia talia sunt posita:ergo in illo instanti potest poni meritū.cōsequētia tenet cū maiore:minore ꝑbo:ad actū meritoū positionē hec sufficiūt : sc; ꝑfecta notitia tam obiecti q̄ circūstantiarū:gratia:ꝛ potētia perfecta:scilicet voluntas potēs producere actū subitum omnia hec fuerunt in primo illo instanti.de ꝑfecta notitia modo patuit ex.xviij.distinctione huius.ꝛ de charitate in.xvij.distinctione.q in primo instanti fuerit illa gratis:patet ꝓ angelum Luce.i.Nō ex te nascetur sanctū vocabitur filius dei.ꝛ Joannis.x.Quem pater sanctificauit ꝛ misit in mundū.ꝛ ita potest actum elicere in instanti: patet in instantibus sequentibus primū instans : in quibus non est maior ratio q̄ in primo instanti:igitur. ¶Secundo argumentor ad idem:si nō posset actum meritorū elicere in instanti:hoc esset propterea/quia esset infinite virtutis actum subito eliciendo:sed hoc non:qꝫ sol vel aliud luminosum efficerum producit in instanti : ꝛ tamen non sequitur propterea q̄ sit res infinite perfecta. ¶Tertio probatur idem sic.Adam in primo instanti fuit esse poterat elicere actum meritorū: ponēdo q̄ erat creat⁹ in gratia:similiter angel⁹:ergo ꝛ anima Christi. ¶Secunda cōclusio probatur primo sic. anima Christi scit oīnia ex dictis in.xvij. distinctione.ꝛ hoc in primo instanti sui esse.patet:tam potens erat deus in illo instanti ad illuminādū intellectū Christi creatum sicut in aliquo instanti sequenti:ꝛ tam potēs erat anima Christi respectu illius illuminationis tā actiue q̄ passiue in illo instanti sicut in aliquo alio sequenti:igitur. Secundo sic. Anima Christi erat beata in primo instanti sui esse; ergo multos actus habuit in illo instanti. cōsequētia liquet:ꝓbatur antecedens ꝑ illud psalmiste.psal.lxxiij.Beat⁹ quez elegisti ꝛ assumpsisti:quō sm̄ glossam refertur ad humanam Christi naturā que a verbo assumpta est. ¶Cōtra priorē cōclusionē:obijcitur primo sic:paruuli cōmuniter nati nō habēt vsum libert arbitrij/ qō requitur ad actū meritorū: ergo nec Christus sm̄ aiam̄. tenet cōsequētia.assumpsit humanitatem eiusdē rationis nobiscum. ¶Secundo sic:Christus poterat mereri in primo instanti esse Christi:sed Christus est verbū ꝛ deus: ergo verbū poterat mereri in primo instanti esse Christi : conclusio est falsa.deus nō pōt mereri:ꝛ minor vera:ergo maior est falsa. ¶Ad primū ꝓcedo antecedēs: sed negatur consequētia.ꝛ ad eius ꝓbationē:assumpsit corpus etiā de rationis cū corporibus nostris.hoc est verū:sic est corpus. adulti:ꝛ erat corpus Ade in prima ꝓductione sua.Christus licet paruū quātitatē corporis acceperit(alias nō sci cōmode nō poterat)tñ discretionem oīm suam scōm aiam̄ in primo instanti esse Christi accepit. ¶Ad secundū argumētū dicitur:cōclusio loquit̄ de merito secundū aiam̄:ꝛ nō scōm diuinitatē . ¶Tertio argumentor cōtra eandē sic:si Christus poterat mereri in primo instanti quo anima eius erat in rerum natura: sequitur q eodē modo angelus vel Adam poterant in primo instanti mereri:ꝛ q consequēs in eodē instanti meruerit poterāt:quod est inconueniens:qꝫ tunc Adam fuisset productus malus a deo. ¶Quarto sic.Si aliquis potest mereri in primo instanti in esse:sequitur q̄ pōt mereri premiū infinitū in quocūq; tēpore quantūlibet paruo.consequēs est inconuenies.ꝛ q sequatur patet sic: in primo instanti Adā pōt aliquid mereri:ꝛ eadē est ratio in illo instanti ꝛ quolibet sequenti:ergo in quolibet instanti sequēti illius temporis potest mereri nouū premiū. sed ī quolibet tempore q̄tūlibet paruo sunt infinita instantia:ergo potest mereri infinitū ꝑmiū. Non tamen dicere plus meretur in primo instanti q̄ in aliquo sequēti:quia tam meriti est actum bonum q̄ meritorū/libere scōm se totum continuare sicut primo elicere . Preterea:hoc non soluit argumentū.os q̄ minus mereaē in aliquo instanti temporis quo actū cōtinuat q̄ in primo instanti:sit illud meritū a.cui premiū b.respondet.in illo tēpore sunt infinita instantia in quibus merebitur premiū b.ꝓ merita equalia a.ergo nō euitatur ꝓpositum. ¶Ad tertium concedo q aliquis potest peccare in primo instanti sui esse:sicut mereri.nec sequit̄ ꝓpterea angeli vel hominē esse creatū malum a deo.sed solum sequit̄ q angelus est creatus a deo:qui in primo instanti est malus.creatio in alia propositione denotatur cadere in malitiam. ¶Ad quartū nego sequelam. licet quis posset actum meritorium elicere in instanti:nō potest illum resecare secundū se ꝛ quodlibet sui in instanti.sed requiritur aliquid temporis in quo actus durat secundū se vel aliqđ eius.nihil esset productur ad hoc vt subito desinat esse.vnde ꝓ secundum.Et nulla res habet vltimū instans completum sui esse:potissimū si per tempus duret , tunc ergo si actus bonus vt octo eliciatur in hoc .n. instanti:si duret ꝓ aliquod tempus vt octo:ipse est meritorius post hoc nouū ꝑmiū:ita q̄ in quolibet instanti sequenti verum est dicere/iste est in maiore ꝑmio q̄ erat in alio instanti ꝓcedenti.sed non oportet q propterea mereatur in instanti. sicut corpus luminosum producti in instanti/suum lumē producit in instanti ad aliquod spatium:ꝛ tamen si moueatur per illud:reliquam partem successiue producit. qui aliquos actus potest subito producere / pro vno vel duobus instantibus : cum sit status in maximo actu quem voluntas potest habere ꝛ duret ꝓ tempus qm̄ sue corruptioni resistitur sequitur q̄ infinite mereatur:cū non possit actum: siue instanti siue in tempore elicitum resecare secundū se ꝛ quodlibet eius. ¶Ex isto sequitur: Si quis actum eliciat in hoc a instanti vt octo.ꝛ continuet illum actū in eadem intensione graduali vt octo: in posteriore parte temporis plus merebitur q̄ in priore.probatio: si actus fuisset sui remissionis naturali relictus:fuisset remissio: in secunda parte tempous q̄ in ꝑcedenti parte:ꝛ cū duret vniformiter: sequitur q plus de actu erit liber in parte posteriori q̄ priori. ¶Secundo sequitur:si quis eliciat actū bonū intensum vt qua-

tuo: nunc: ꝛ illum partibiliter intendat per horaz sequẽ tem: licet in quolibet instanti sequẽti verũ est dicere/ eli ciens est in maiori merito q̃ erat in aliquo instanti pre cedẽti: nõ sequit̃ q̃ infinite meritus est: hoc in calore pa tet, ignis esset minimũ caloris ꝓducit in instãti: ꝛ reliquã partẽ partibiliter. tunc quocũq instanti capto quo mo bile acquirit caliditatẽ/ verus est dicere mobile plus ca loris habet q̃ in aliquo instanti precedẽti. sed stat q̃ ꝑ toto illo/ nõ erit calor vt. viij. vel vt vi. ¶Quinto argu mentor: omne qõ est quando est/ de necessitate est: primo perihermenias. Ille actus de necessitate est in primo in stanti: ergo in illo nec est meritum nec demeritũ. ¶Re põdetur: illa ꝓpositio est vera in sensu cõposito: ꝛ nõ in sensu diuiso. Scõa pars patet. cũ ꝓpositione in minore vera adiuncta/ infert socratẽ de necessitate esse. prior pa tet: aliquid qõ est qñ est de necessitate est: ergo omne ens qõ est qñ est de necessitate est. particularis ꝛ vniuer salis in materia naturali vltra instãtias equinalẽt. ante cedens est verum: ergo ꝛ cõsequens. sed in illo sensu pro cedendo nõ habes q̃ actus de necessitate est in primo instanti quo producitur. Deus enim ab eterno voluit a creaturam fore: a quicquid volebat ad extra: ꝛ tũ quod libet tale est cõtingenter volitum.

Secundo quero/ q̃d Christus me ruerit: ꝛ quibus. Dico illo ponaz aliquas ꝯclusiones. ¶Prima est: Christus meruit sibi q̃ suam passionem/ ꝛ alios actus: dotes corporis/ ꝛ exaltationẽ sui nomi nis. ꝓbatio: Christus meruit oẽ illõ qõ spectat ad btitudinẽ aĩe sue ꝛ corporis: ꝛ potissimũ qõ nõ fuit ab eo habitum: nec fuit nature debitũ. sed impassibi litas ꝛ cetere corporis dotes ad beatitudinẽ corporis ꝑ tinẽt: nec sunt nature debite: hoc tenet glos. ad Philip. ij. de immortalitate ꝛ impassibilitate. ꝛ idem est iudiciũ de aliis dotibus dotibus. ergo illas meruit. similiter ex altationẽ sui nominis: q̃ gloria est clara cũ laude notã tia: vt dicit glos. Rom. vltꝛ. ꝛ quis dicit Philosophus. i. Ethicoꝝ de felicit: bene esse felicitatis est vt felix nõ solũ viuus sed etiam mortuus viuat in memoriis hominum. Christus nec habuit dotes corporis nec exaltationem sui nominis ante passionem: nec ista debebantur nature humane ratione nature, de nominis exaltatione loqtur Apostolus ad Philippẽs. ij. inquiẽs. Propter qõ deꝰ exaltauit illum ꝛ dedit illi nomen qõ est sup omne no men: sez vt credatur deus. Ex isto patet q̃ aliquid me ruit sibiꝑsi. ¶Sed an suam beatitudinẽ sibi meruit/ est maior difficultas, via cõmunis tenet q̃ habuit suaz bea titudinẽ gratis: hoc est sine meritis: probatio illius est multum apparens. Christus in primo instanti fuit cẽ fi bea t: ꝰ vel ergo habuit illã beatitudinẽ gratis: ꝛ habe tur intentũ: vel ex meritis ꝑuiꝰ. ꝛ tunc sic: hanc beatitu dinem (demonstrando dilectionem dei clare visi) Christꝰ meruit. vel hoc erat q̃ actum in creaturam latũ/ vel per actum ꝓcisse in deũ latum. non primũ: q̃ nõ est vero simi le q̃ aĩa Christi prius natura habuerit actũ in creaturã latum q̃ latũ in deũ. nõ secundũ. primus actus voluita tis quẽ aĩa Christi habuit in deũ latũ erat dilectio dei clare ꝛ intuitiue cogniti: sed talis dilectio est beatitudo tunc sic: hanc dilectionẽ aĩa Christi meruit beatitudinẽ: hoc dilecto est beatitudo: ergo beatitudinem meruit be atitudinem: ergo idẽ respectu eiusdẽ est meritũ ꝛ premiũ: quod nihil est dicere. ¶Secundo argumẽtor sic: Chri stus in primo instãti cõceptionis Christi erat beatus se cundũ aĩam: sed merita semꝑ precedunt premiũ. ¶Ad has rationes multipliciter dicit: vno modo: probãt bene, ꝓbabiliter Christũ habuisse beatitudinẽ sine meri tis: nec hoc est indecens ei vel toti ordini beatoruz, aliꝯ enim beatitudinẽ habet ꝓ meritis: aliqui sine meritis propꝛijs: vt paruli circũcisi vel baptizati/ aliꝯ sine me ritis propter ꝯsone excellentiam/ vt Christus. ¶Secũ do dici potest ad has rationes q̃ Christus habuit bea titudinẽ ꝑ actus meritorios vel ꝑ actũ meritoriũ: proba tur hoc sic: gloriosius est habere ꝓmiũ/ hoc est beatitudi nem/ per merita ꝓpria q̃ sine meritis propꝛijs. aliquo modo alij adulti meriti sunt suã beatitudinẽ: nullus au tem erat talis adultus ꝑo acceptus in merendo sicut Christus: igitur. Secundo: Christus erat viator secũdũ corpus: ergo mereri poterat sibi suã beatitudinem: sicut corporis dotes sibi meritus est. ꝛ illud ponitur vno mo do sic. Christus habuit infinitam gratiazergo q̃ocũq conatu poterat elicere actum infinite intensum: ꝛ infiniꝫ te meritorium. Sed dicis: veruz est poterat elicere actũ infinite intensum: sed non infinite meritorium: cũ cona tus penes quẽ mensuratur meritũ non sit infinitꝰ. ¶Cõ tra hoc argumẽto: sic: Socrates suis meritis gratiaz vt octo acꝗrat: actum elicies vt octo tantũ mereturꝫ sic cut millesimã partẽ vnius gradus habens/ elicitis actũ intensum vt octo. licet minus conetur q̃ actus suos mille facilitationem ad actus ꝓductionẽ acꝗsiuit: ergo cedit, ei ad meritum. sicut tẽperatus facilius seiunat vnã diẽ q̃ intemperatus: ꝛ tamen nõ minus meretur: cũ ex par te obiecti est eadem difficultas: ergo cum actus intẽ sus vt octo est equalis: equaliter merentur. ꝛ eodẽ modo si vnus acꝗrit gratiam in principio per baptismũ ꝛ con firmationẽ. sed quia virtus dei non est alligata sacramẽ tis: ꝛ deus in primo instanti esse Christi/ contulit ei aĩe infinitam gratiã: perinde erit ac si deus dedisset illi aĩe gratiam per actꝰ meritorios. Radicalis ẽst causa actꝰ meritorij in acceptatione diuina cõsistit. volo dicere: de dedit aĩe Christi infinitam gratiam: sic sez: q̃ actus elici tus ab illa gratia tantũ ei valuisset ac si gratiam illam infinitam habuisset ex meritis. ¶Tunc dico: ꝛ erit pri ma via vel imaginatio. Christus in primo instanti quo anima eius erat in rerũ natura apprehẽdebat clare pal ſionem futurã: ꝛ deũ, volebat eãm pati pro generis huma ni redemptione, dicatur volitio patiendi a. ꝛ dilectio dei beatifica b. aliqua est prioritas a. ad b. licet sint in eadẽ potentia: non prioritas temporis vel instantis. sed dispo ſitionis naturalis pro beatitudine: q̃: meritũ aliquo modo est causa ꝑuiꝰ: sicut actus detestatiuus peccati quo peccator resurgit a peccato est prior in genere dispoſitionis: ꝛ genere cause materialis: ꝛ gratia prior in gene re cause efficientis: posito q̃ gratia, ad illam dispositio nem effectiuam ꝓcurrat: quod est probabile: sic hic a. est dispositio meriti ꝛ b. gloria: ꝛ sic per prioritatem quan dam dispoſitiuam data est anime Christi infinita beati tudo: propter actum vel actus plures bonos infinite in tensos ꝛ infinite meritorios. ¶Secunda via erit: q̃libet actus bonus elicitus in primo instanti erat meritorius vite eterne: dilectio dei ꝛ quilibet alius actus bonus: ꝛ sic concedo ꝯsim hanc viam: actus beatificus est meri torius: ꝛ meritũ est premiũ actus meritorij: ꝛ vbiꝫ pre miũ est merito prestabilius licet nobiliorem conditionẽ habet eo modo quo est premiũ i ordine ad meritũ: sicut nobilior est conditio regis q̃ ducis in eodem supposito. Et possumus illud bifariam intelligere, vno modo meri tum anime est primũ corporis/ aut cõtra. Alio modo idẽ est meritus anime ꝛ ꝓmiũ eiusdẽ, vel sic ꝓmiũ Christi est meritũ alijs. Et cum obijcis: hoc actu meritorio Socra tes meretur beatitudinẽ: demõstrãdo dilectionẽ dei: hic actus est beatitudo: ergo beatitudine mereꝫ Socrates beatitudinẽ. concedo totũ argumentũ: q̃ non semper est necesse premiũ distingui a merito: patet instãtia in Christ ſto: nõ aũt in aliis: ꝛ mirũ: erat simul cõprehensor ꝛ via tor. Nemĩnẽ preter eũ mihi dabis viatorẽ secundũ cor pus/ ꝛ cõprehensorẽ secundũ animã: quid ergo mirũ est concedere aliquid ei peculiare qõ aliis minime ꝙuenit? ¶Tertia via: quilibet actus liber Christi erat ei meri torius per totũ tẽpus quo erat viator ꝙm corpus: sed beatitudo anime Christi non augebatur intensiue vltra illam quã habuit in primo instanti quo fuit aĩa in rerũ natura. ꝛ illud est rationabile: q̃ per totum illud tẽpus erat secundũ aliquid viator: sed in toto tẽpore quo quis est viator in statu merendi. Ex ista via sequitur q̃ beati tudo precessit aliqua merita: ꝛ hoc nullum est inconue niens: q̃ habuit meritũ infinitũ in primo instãti ꝛ sic nõ precessit premiũ finale meritũ: sicut vna via quã magi ster recitat in secũdo de angelis tenet. Secundo: nõ est idem de angelis qui erant in termino ꝛ non partim via toris: hoc est: nõ secundũ aliquam eorum partẽ: cũ par tes non habuerint. Quarram viam hoc subiungemus. ¶Quantũ ad meritũ quo nobis meruit: dicitur q̃ no bis meruit apertionem paradisi: sicut dicit magister in litera. Et patet hec ꝯclusio: nullus ante ꝑsum seculi persolutum iuit ad paradisum: hoc est celum: vel habuit visionem beatificã: patet de patribus in Limbo: nec via gentrix habuisset hoc/ si mortem obijsset ante mortẽ Christi propterea: Christus cum adhuc superstitem te nuit̃ non tamẽ erat necesse q̃ ad patrum limbũ iret: cũ lex cõmunis de originali in ea nõ habuit locum. etiaz est verosimile q̃ non fuisset ad patrum limbum: sed ad pa radisiuz terrestrẽ: vel alium loci ꝙm ꝙ deo placuisset. Christus prius ascẽdit ad paradisum celestem: super il lo Michee. ij. Ascendet pãdes iter ante eos: glossa inter linearis hoc exponit de ascensu in paradisum. ergo pa radisus celestis si capiaẽ pro visione beatifica fuit clau sa ante mortem Christi. ¶Cõtra primã cõclusionẽ obji citur primo sic: Christo debebãtur dotes corporis ratiõe beatitudinis aĩe secundũ cõmunẽ legem. hoc cũ habẽt reliqui omnes beati. ergo nõ meruit eas. ¶Secũdo sic Christus in primo instanti quo erat in rerũ natura me ruit beatitudinẽ corporis: ergo postea illam beatitudi nẽ non sibi meruit in via. Si hoc ꝓcedas. ¶Contra hoc argumentor. Christus erat beatus in primo instanti ꝙm animam/ sicut in toto tẽpore vie: ergo debes eodem mo do cõcedere q̃ dotes corporis meruit toto tempore vie sicut in primo instanti. ¶Ad primũ respondetur negan do consequentiam. fuit enim viator secundũ corpus: ꝓ pteres non fuit idem de ipso ꝛ aliꝭ. ¶Ad secundum. cõ cedo antecedens ꝛ nego consequentiã. multipliciter me ruit idem. sicut apud regem aliꝯ potest idẽ multis mo dis mereri. in aliꝭ beatis/ per varios actus voluntatis beati partiales beatitudines aĩe varias merentur: ꝛ for te ita est de corporis dotibus. secus est de Christo. ¶Cõ tra istas tres vias de beatitudine: probatur q̃ Christus non meritus est suaz beatitudinem per magistrum in li tera. ca. ij. dicentẽ. Tanta cũ plenitudo spũalium charis matum in eo fuit q̃ in eis proficere non potuit: ꝛ ideo melior ipsius anima fieri non poterat q̃ ab initio fue cõ ditionis extitit: quia proficere in meritis nõ valuit: ꝛ ad hoc Gregorium introducit. ¶Respondetur: Magister est pro his vijs: vel earum imaginatione aliqua. in eodẽ cap. dicit: non ergo profecit secundũ animę meritũ ꝑfũ ad virtutem meritiꝫ profecit tamen quantum ad numẽ rum meritorum. plura eĩ habuit merita in passione q̃ in conceptione. ꝛ Paulo post subiũgit: nõ ergo beatior vel melior fuit q̃ anteq. Ex his ꝛ litera eius clare patet q̃ magister vult dicere q̃ Christus meruit toto tempo pore vite sue ꝙm carnem anteq̃ esset mortuus: nec in particulari distinguit de meritis quo ad beatitudinem animę. sed de omnibus intelligit. ¶Recolligendo qua tuor aut quinq; vias dici potest q̃ Christus habuit bea titudinem anime sine meritis. ¶Secũdo dici potest q̃ beatitudinẽ anime habuit per merita, ꝛ hoc triplici via: vno modo q̃ act? precutate nature disposites ad ꝓmiũ: licet premiũ ita cito erat in eadem anima: actus inquã a premio distinctos: vt volendo pati pro humani gene ris redemptione, diligendo humanitatem suam: ꝛ alias creaturas ꝓpter deum: ꝛ ita de aliis actibus laudabili bus erga creaturas: actualiter in deũ relatis. licet isti actus erant dilectiones dei clare visi: non erant beatifi ci/ quia non erant solius: dei ex. xlix. distinctione quarti. ¶Secunda via idem actus est beatitudo ꝛ meritũ: sed non quilibet actus meritorius est premium sui: sed solũ dilectio solius dei clare visi: reliqui actus sunt merita ꝛ non premia: ꝛ hoc in primo instanti esse anime Christi. ¶Tertia via: quilibet actus anime Christi liber per to tam vitam Christi erat meritorius etiam vite eterne. sed secundũ quãcunq; viam non augetur beatitudo in fine plusq̃ in primo instanti. Adhuc alia via in argumento sequenti aperietur. ¶Contra secundam viam instatur: beatitudo illa non est libera: ergo non est meritũ. ¶Re pondetur: probabile est q̃ beatitudo a solo deo produca tur: ꝛ sic beatitudo non est libera. deus tamen preter le gem cõmunem potest illum actum acceptare: secundum aliam viam dilectio dei clare visi que est a volũtate cre ata elicita est actus meritorius premiq̃ beatifici: ꝛ alte rius speciei a fruitione beatifica, ꝛ fruitio beatifica est a solo deo causata ꝛ premium: ꝛ non meritum. dilectio dei libere elicita a voluntate est meritum ꝛ non premium. ꝛ sic non habetur q̃ idem actus est meritum ꝛ premiũ vl timatum. Si probabiliter teneatur q̃ anima Christi ef fective concurrit ad suam beatitudinem: sicut quelibet alia anima beata vel spiritus beatus: iam responsum habes ex precedentibus. ¶Sed forte dicis: Si anima Christi ad suam beatitudinem concurrat: ipsa erit mi nor: ꝛ inferior in specie beatitate angelica: quod est incõ ueniens. patet sic: semper nobilior potentia circa idem obiectum potest causare notitiam perfectiorem. sed an gelus est perfectior entitative anima Christi. ergo noti tiam intuitiuam perfectiorem habet respectu verbi q̃ anima quecũq;. ꝛ si actus intellectus angelici fuerit al tertius speciei ab actu intellect? anime vel hominis: eti am erit actus voluntatis. nõ eĩm aliter arguitur dilectio dei clare visi esse alterius speciei a dilectione dei abstra ctiue cognitiuitur. Hec eadez difficultas in. xxij. distin ctione huius fieri poterat. ¶Respondetur: si teneamus beatitudinẽ a solo deo produci in dubitatione nulla est ambago. ad rationis etiquita anima quelibet est cuiusli bet accidentis receptiua cuius est angelus: ꝛ per conse quens deus potest ita perfectum actum intelligendi ꝛ volendi producere in animam sicut angelus aliquis ha bet. Secũdo dico: licet quilibet beatus ad suam beatitu dinẽ effective concurrat: ꝛ beatitudo angelica esset ꝑfe ctior entitatiue beatitudine humana: vl beatitudine aĩe non tamẽ est melior ꝛ magis expetẽda: sicut magna por tio argẽti valet parũã particulã auri. sic intẽsior act? in diuidui speciei iferioris/ põt trãsceẽdere i expetibilitate:

indiuiduū remissum speciei superioris, modo beatitudo aīe Christi est infinita gradualiter. Tertio dico q difficulter ꝑbabis notitias intuitiuas eiusdē obiecti a potē tijs diuersarū rationū esse distinctas specie, sed oppositū est rationabilius. ¶Quarto dico: aīa Christi pōt cōcurrere ad suā beatitudinē ꝓfectionē entitatiue ꝙ sit beatitudo cuiuscūq; angeli, hoc sic declaro: deus pōt imūdere lumē gloie vel alīū habitū maiorē (quocūq; nomine vocetur) in aiam Christi: ocurrente cū aīa ad visionē verbi altioris speciei ꝙ sit visio in quocunq; angelo. Manifestius hoc sic explico: intellect⁹ respectu eiusdē obiecti pōt habere duas notitias simplices distinctas specie: patet de intuitiua notitia & abstractiua ꝓcomitā ter: vel sequēte & si dubies sunt due notitie neōplexe respectu eiusdē obiecti specie distincte ad quas cōcurrit intellectus: pari possunt innumere specie distincte ad q̄ varijs habitibus vel actibus ꝓduci possunt, & quicqd de⁹ potest facere mediante causa secunda: pōt se solo facere. ergo qñ deus potest notitiā altiorē ꝓducere in aiam Christi mediāte dispositione actuali vel habituali ꝙ habeat aliquis angelus: etiā aīa concurrēte: ergo hoc pōt facere se solo, & in hoc vltimo quo ad beatitudinē anime Christi magis sto: puta q illa beatitudo est perfectio entitatiue ꝙ beatitudo cuiuscūq; angeli, non q beatitudo eius sit ꝓfectissima creata possibilis: q; nō potest dari beatitudo beati infinite ꝓfecta entitatiue: & quācūq; finita habili creata/potest deus ꝓfectiorē beatitudinem ꝓducere: sicut quācūq; creatura ꝓducibili data/potest ꝓfectiorē ꝓducere. Et si dicas: semper ꝓfectior potentia respectu eiusdē obiecti habebit perfectiorē notitiā: supposita equali approximatione obiectiua. ¶Respōdeō: potest esse alia & alia approximatio obiecti: vt de obiecto viso a remotis & propinquis. Dicis: illic est eadē notitia specie: differūt solū secūm intēsum & remissum, quicquid sit de illo: deo specialiter auxiliāte cum dispositione accidentali/vel sine dispositione vlla ꝓuta: assumptū tuū nō habet verū, sed veritatē cōtinet sin cōmunē legē potissimū vie: & hoc habitor ꝙ visio aīe Christi in verbo est altioris speciei ꝙ cuiuscunq; angeli visio: ex ꝙsequēti cōcluderur ꝙ dilecto volūtatis eius est altioris speciei ꝙ dilecto alicuius angeli: cum generetur partialiter a notitia actuali altioris speciei, sed dilectionē in patria distinguimus specie a dilectione dei in via: q; prior causatur a notitia intuitiua verbi: posterior vero a notitia abstractiua & obscura eiusdē. Ecce multiplicē modū: primus tenet Christū habuisse beatitudinē sine meritis/aliter dicit & secūdo in ſinali: quilibet beatus beatificatur merito ꝓprio vel alieno/paruuli merito Christi: cui nullus meruit: Christus ergo sibi beatitudinē meruit. ꝙmo idē act⁹ est meritū & ꝑmiū. Secūdo: primo habuit beatitudinē: & deinde eā meruit tota sua vita. Tertio meritū suū ꝓcessit dispositiue ꝑmiū. Quarto beatitudo aīe Christi ꝓducē a deo solo quā Christus actib⁹ bonis meruit, & per cōsequens liberis.

Videndū est in distinctione, xix. an Christus sua benedicta passione oībus alijs hoibus merueri peccati remissionē & gratiā: regni aptionem & gloriā. ¶Respondeō ꝙ quatuor ꝯclusiones ꝙsequētes. ¶Quarū prima est. Christus meruit sua passione de & tott posteritati sufficienter gram & aperionē regni. ¶Secūda ꝯclusio. Christ⁹ meruit sufficiēter sua passione vt ꝑsis ꝓcedentibus/remissionē culpe & collationē gratie: & vt exhibita apertionē regni & gloriā. ¶Tertia cōclusio. Christus sua passione solū efficaciter meruit ꝓdestinatis gratiā finalē & gloriam. ¶Quarta cōclusio. Licet passione & actibus bonis meruit Christus omnibus principaliter: tū requirebatur aliqua dispositio in adultis secundū legē cōmunē. ¶ꝓma conclusio probatur Luce. xix. Venit filius hois q̄rere & saluū facere quod perierat. 1. Timoth. i. Fidelis sermo & oīn acceptōe dignus: q; venit Jesus in hūc mūdū peccatores saluos facere. & Joannis. iij. Sic deus dilexit mundū vt filium suum vnigenitū daret: vt oīs qui credit in illum nō pereat: sed habeat vitā eternam. non enim misit deus filiu suum in mundū vt iudicet mundū: sed vt saluet mundus per eum. & Joan. i. de plenitudine eius accepimus oīes gratiam. Ex his auctoritatibus sequitur ꝙ Christus meruit sua passione omnibus. & ꝙ sufficienter: patet: nō est defectus ex parte eius. ¶Secunda conclusio patet, passio Christi nō fuit in rerum natura tempore eorum q̄ passionē preceſſerunt: & meruit eis precedentibus: ex conclusione prius: ergo meruit eis passione preuisa. In tantū enim fuit accepta illa passio toti trinitati: ꝙ ratione illius deus remisit peccata: & gratiā cōtulit, secūda pars patet: q; erat in rerum natura meruit existentibus tempore passionis: & posteris: q; ipsa manet in acceptatiōe diuina nunc: sicut tēpore quo Christus erat viator: plus tamen meruit exhibita ꝙ preuisa: propterea ad principium quarti dicti est: ꝙ sacramēta legis gratie plus gratie dant ꝙ sacramenta legis veteris: quia instituta sunt passione Christi tā exhibita, circūcisio & sacramēta legis nature (si qua fuerūt) valuerunt ratione passionis Christi preuise a deo. ¶Tertia cōclusio, ꝓbatur: nullus Christus meruit efficaciter gratiam finalem & gloriam / nisi his qui talē habebunt in effectu. sed solt tales sunt electi: ꝯ illud Matth. xxv. Venite benedicti patris mei ꝓcipite regnū q̄ vobis paratū est ab origine mūdi: glosa: ad obtinēdā gloriā ad quā ꝑdestinati estis a constitutione mundi. & ad Roma. viij. Quos ꝑdestinauit hos. & vocauit/iustificauit/magnificauit: vocauit per fidem iustificauit ꝙ gratiam finaliter magnificauit ꝙ gloriam.

¶Quarta & vltima ꝯclusio patet: in adultis requiritur bonus actus in voluntate ad hoc ꝙ peccatū remittat vel gratia ꝓferatur vltra passionem Christi. & paruulis requiritur applicatio sacramēti ex. non baptizatus paruulis tempore legis gratie damnat. sicut nō circūcisus Hebreus tēpore legis Mosaice. proportionaliter de tēpore legis nature: sc̄ōm q diximus in quarto de sacramēto legis nature. addebatur sc̄ōm legē cōmunem: propter aliquos in maternis vteris sanctificatos q⁹ Christus solus meruit gratiā finalē: quia isti nec habēt act⁹ in vita tēpore quo sunt paruli: nec eis applicātur sacramenta. ¶Contra primā conclusionem argumentor. Si Adā non peccasset/Christus nō fuisset incarnatus: saltem non fuisset eius passio: & tū hoies cōsequuti fuissent gloriā & gratiā. ergo conclusio falsa. ¶Cōfirmatur hec. ratio q: tenendo ꝙ Adā erat creatus in gratia: tempore innocētie habuit illā gratiā: nō virtute passionis christi preuise, q̄ patet: q̄a cuicūq; fuisset collata gratia virtute passionis Christi ꝑuise illi nunc̄ fuisset collata gloria illi gratie respōdēs ante passionē Christi exhibitā. sed Ade (si perseuerasset) gloria prime gratie respōdens fuisset collata ante aduentū Christi: vtro ꝙ Christus venisset. ergo illa gratia nō cadit sub meritū passionis xpi. ¶Secundo sic: ex illa conclusione sequitur ꝙ premiuꝫ ꝓcessit meritū: hoc est falsum. doctores eīm solēt magistrū in. v. distin. ij. in hoc notare, & ꝙ sequit⁹ patet: gratia in multis preceſſit passionē Christi. ¶Ad primū: transeat totū q̄ est in argumento assumptū. cōclusio loquit de lege: & his que sunt. & patet istud ꝑ exemplū Anselmi ij. cur deus homo ca. xvi. dicētis: si cū multi offenderint regem/& ꝑ offensa exulauerint: venit vnus innocens de sanguine eor: & ꝓmittit vnū opus facere, ꝑ certo die regi statuto vt rex remittat eis offensam & reconciliet eis. & rex acceptās ferūttū ꝓmissum: remittit offensam: ita tū remittit ꝙ nullus offendētū intret palatū donec seruitū ꝓmissum exhibeat. Tale ꝓmissum est passio Christi. si ergo Adā nō peccasset: q̄libet intrasset palatū regis post opera meritoria sufficienter applicata, pari forma diceretur de gratia Ade in statu innocētie & de gratia angelor: qui nunq̄ peccarunt: ꝙ illam gratiā habuerunt non virtute passionis Christi. Assumitur vnum: scilicet: ponēdo ꝙ Adā perseuerasset: & postea Christus fuisset incarnatus: ꝙ Adam fuisset translatus ad paradisum ante ꝑcum seculi solutum. ponitur casus extra legem: propterea nō est facile iudicare quid tbi ꝓtigisset. ¶Sed ꝯra istud obijciturꝫ isto sequitur ꝙ Adā nūc habet aliquē gradū gloie essentialis: nō virtute passionis Christi. patet: Adā habuit gratiā status innocētie nō virtute passionis Christi: ergo gloria illi respondens nō est virtute passionis Christi: cū oīs resurgens resurgit ad gloriā oīm que debetur ei ante casum: ergo cum illa gratia nō cadit sub meritū passionis Christi: nec gloria ei respondēs. ¶Ꝓdest dici ꝙ argumentū nō vincit & ratio est: Adā eīm surrexit ad gloriā debitā statui innocentie/virtute passionis Christi. & gloria que ante ea fuit Ade debebatur nō ratōe passionis Christi: post ea fuit datur virtute passionis Christi: cum nemo resurgat nisi virtute passionis Christi. ¶ Ad sc̄ōm argumentū: cōcedo ꝙ aliquod ꝓmiū (sed nō finale) precessit passionē Christi. & aliquod ꝓmiū ꝓcessit meritū in hominibus, ꝑmitū in vno ꝓcessit meritū in alio in alijs hoibus cōmuniter: in Christo nullū est incōuentēs ex distinctione ꝓcedenti. ¶Tertio obijcitur: ꝑdestinatis ratione predestinationis debet gloria/& gratia: ergo nō est ratione passionis Christi. & cedēs patet: predestinatio nihil aliud est ꝙ firmū propositū vādi beatitudinē. ¶Quarto sic. meritū aīe Christi nō est infinitū: nec fruitio. ergo Christus nō poterat oībus mereri ꝙ ab Adā descēdēt. stat ꝙ infiniti descendāt. potest deus facere ꝙ mūdus semper fuit. ¶Ad tertiū cōcedo antecedēs: nullus est ꝑdestinatus q̄n habet vel habebit ius ad gloriā. nā si sit nūc in morali: finaliter habebit ius ad gloriā: siue ex meritis siue ex gratia dei: hoc nō impedit. sed nego cōsequentiā aliquis pōt habere ius ad gloriā multis modis: eo modo quo quis habet ius ex voluntate liberali dei: sicut hō multiplici titulo pōt habere ius ad hereditatē. ¶Ad quartū dicitur: aliquod meritū pōt esse infinitū in gradu. similiter aliq̄ pōt esse finitū in gradu / & infinitū in esse meriti. hoc est ipsum pōt infinite acceptari a deo: sicut a gratitudine actū elicientis / siue ex liberalitate dei acceptātis. hīc dico ꝙ meritū Christi est infinitū his dictis modis: & vltra hoc: deus pōt ipsum pro infinitis acceptare. puta ꝙ mūdus duraret ꝑpetuo: hoies ꝓsequerētur remissionē peccator: & gratiā partialiter rōne meriti Christi. ¶Quinto argumentor mo pōt alteri mereri / vt in distinctione quarta. q. iij. quarti sententiarū, ꝓbare conati sumus. ergo ꝯclusiones false. assumptū patet: nullus pōt alteri mereri augmētū gratie: ergo nec primā gratiā. tenet ꝯsa. minus est mereri grato augmētū gratie ꝙ existenti sine gratia primā gratiā. antecedens patet: q; dato opposito sequitur hec ꝯclusio: ꝙ multi viri possunt tantū gratie mereri dormienti regi quanta est gratia sancti ꝓPetri: cōsequens est inconueniens. ¶Respondetur illic excepimus passionē Christi. ratione passionis Christi & meritorū eius datur gratia sacramento rū sine vllo actu in paruulis. ex quo non sequit ꝙ altior paruulus equetur beato ꝓPetro in merito/vel i gratia. cōcedo tamen (sicut argumentuꝫ sumit) ꝙ alij homines nec merent primū gratiam nec augmentū gratie alijs. immo alio & gratia nullo modo augetur sine ꝓpriꝭ opere rationibus. & quia materiam hanc latius eduxi in loco prefato pertranseo.

Dubitatur: an simus liberati a potestate demonis sicut magister dicit in litera. Respondeō ꝙ sic ad hunc sensum minus nunc ꝙ antea a malo genio tētamur. dicebat eīm Christus paulo ante passionem. Nunc princeps huius mūdi ei(cietur foras Joannis. xij. & Apocalyp. v. vicit leo de tribu Juda. Et victoria regis sui exercitus est victoria tēpore Antichristi. ex hoīm malitia late inuerabit Apocalyp. xx. Cū consummati fuerint mille anni soluetur Sathanas de carcere suo. dicit cōmentarius vulgaris recipiet priorē potestatē & sic simus liberati a pena quā aliquam habuit semus ratione maioris culpe: sm illō Esaye. liij. Vere languores nostros ipse portauit. ¶Secundo dubitatur: an Christus sc̄ōm humanitatē est redemptor noster. ¶Respondetur: tota trinitas nos principaliter redemit. Christus vero sc̄ōm humanitatē meritorie & instrumētaliter nos redemit. hinc cōmuniter noster vocatur redēptor: & mediator inter nos & patrem. Mediū quodammodo distat ab extremis quomodo humanitas a verbo distat liquet & quia esse deū capit ꝓcertue nos oēs longo interstitio anteit/sc̄ōm illud ad ꝓPhilip. ij. Humiliauit se factus obediens vsq; ad mortē: mortem autem crucis/propter quod & deus exaltauit illū: & dedit illi nomē qd est super omne nomē. sic iniquitatē auersatus est/iustitiāq; dilexit vt ad iniquitatē delēdā: mortē sua sponte subiret de quo psalmista psalmo. xliij. loquitur: Dilexisti iustitiam & odisti iniquitatem: propterea unxit te deꝰ oleo exultationis pre consortibus tuis.

Nunc in distinctione, xx. videndum est: an Christus poterat aliter ꝙ ꝑ passionē suam genus humanū redimere. ¶Respondetur ꝙ beatus Ansel. in duobus libris: cur deꝰ homo nitur respōdere ꝓ aliquas ꝓpositiones principales. ¶Quarū vna est: hominē ad beatitudinem creatum & a iustitia lapsum nec esse fuit reparare me deus i suo opere frustraretur: & in vanum ceperit quod de tam sublimi natura facere cepit.

¶Secunda propositio: homo sine satisfactione redimi non poterat: quia enim peccando honorem dei abstulit. ꝺdū nō satisfecit: in culpa fuit. ¶Tertia propositio: de tum dereliquere peccatum impunitū iniustū est & indecens. nec sola misericordia remittere potest sine satisfactione: quia tunc diuitteretur peccatum inordinatum. ¶Quarta ꝓpositio: illa satisfactio non potest fieri nisi per hominem deum. ¶Quinta propositio: oportet hominem deum satisfacere per passionem / & mortem.

¶Ꝺdo questionis solutione ponuntur conclusiones. ¶Quarum prima est. sicut nō fuit necessaria redēptio humani generis: ita nec modus ille redemptionis prior pars ꝯclusionis patet. de⁹ ad extra nihil necessario agit humanū genus reparare est actio ad extra: igit. Secūda pars ꝑz. nō implicat ꝯtradictionē ꝙ genus humanum

aliter liberaretur.Immo mille aliis modis:sed deus potest facere omne illud qđ nō implicat:igitur.Confirmatur illud q Aug.xiij.de trinitate ca.x. alius modus liberandi genus humanuz fuit deo possibilis:cui? potestati equaliter cuncta subiacent. Quicquid beatus Ansel.i. libro.Cur deus homo capite.xxiij. ⁊.xxiiij. dicat / Recoquẽlibet q seipsum saluari posse si deo placuisset: sed illud nō congruebat vt essemus obnoxij Christo qui nos creauit:nosq; etiã suo pretioso sanguine redemit. ¶Secunda cōclusio. cōtingenter deus redemit humanũ genus.⁊ cōtingenter q ipsam passionem redemit.hec conclusio claret ex priore:⁊ ipsa est nota cuilibet in theologia aliquid capienti.Ex illo patet quid veritatis contineant ꝓpositiones beati Ansel. ¶Tertia cōclusio:congruentissimus modus redimendi humanũ generis fuit per passionez:⁊ illo modo quo humanũ genus redemit. Probatio:ille modus fuisse dr a deo: ergo nullus modus est cōgruentior.ille modus magnã dilectionem dei ostendit ergã nos:ẽm illud Apostoli ad Ephe.ij.deus q dives est in misericordia ꝓpter nimiã charitatem suaz qua dilexit nos:cũ essemus mortui peccatis cōuiuificauit nos in Christo cuius gratia estis saluati: ⁊ maiorẽ charitatem nemo habet q vt animã suam ponat ꝓ amicis suis.propterea fuit modus cōgruus ex parte dei ꝓ tanto q in omni opere dei debet manifestari misericordia ⁊ iustitia:secundũ illud Psalmi.xxiij.vniuerse vie domini misericordia ⁊ veritas:hoc est iustitia:sed si genus humanũ reparasset sine satisfactione fuisset misericors:iniuste iustitia. ¶Contra secũdã cōclusionẽ obijcitur:stante ordinatione diuina / necessarium fuit genus humanum hoc modo reparari: ergo non erat cōtingens. distinguitur q erat necessarium: vel necessitate cōsequentie:quẽ admodũ hic/necesse est Socratẽ mouere si socrates curat:vel necessarium necessitate consequentis: ⁊ sic negatur.cum prioꝛ necessitate stat cōtingentia veritasq; propositionis:⁊ contingentia totius copulatiue.

DUbitatur:an pater filiũ interitui tradidit. Respondetur affirmatiue.patet ad Romanos.viij. proprio filio nō pepercit:sed ꝓ nobis oĩb? tradidit illum. Insp irauit ei mortis voluntatẽ deditq; libertatis potestatem eum occidendi. Propterea Christus respondit Joannis.xix. Pilato: Nō haberes potestatẽ aduersum me vllam/nisi tibi datum esset desuper:nō tamen inspirauit deus crucifixoribus eũ occidere:sed occisionem innocentis cuilibet vetuit. Unde quia nec eis Christũ occidere precepit/⁊ aut consuluit / malo medio bonum portum attigerunt.

Aucis distinctiõe.xx.expeditaꝛ gradienda est distinctio.xxi. circa quã quero quatuor. Primo:an diuinitas fuit separata ab humanitate Christi ⁊ a corpore ⁊ aĩa eius in triduo. ¶Secũdo:an corpus illud fuisset putrefactũ:si diu resurrectio fuisset ꝓlongata. ¶Tertio an post sepationẽ aĩe manet idez corpus numero qđ ante fuit viuũ. ¶Quarto an Christus ꝓ argumẽta sufficientia ꝓbauit suã resurrectionem. ¶Quo ad primũ q̃stiũ ponũtur cōclusiones:quarũ prima est:Christus mortuus est triduo.patet Joan.xix.Et inclinato capite tradidit spũ.⁊ Matth.xxvij.clamans voce magna emisit spũ.⁊ ꝓ articulum fidei in symbolo/ crucifixus ⁊ mortuꝰ. ¶Secũda cōclusio.in morte Christi aĩa fuit separata a corpore:probat:hoc requiritur ad mortem in aliis oĩbus hominibus, ⁊ Christus solũ mortuus est secũdũ humanitatẽ: ergo hoc requiritꝛ ad mortẽ in Christo,in brutoꝛ morte forma simplicitꝛ desinit esse.in morte hominis solũ est separatio partis a parte que fuit. ¶Tertia cōclusio.de virtute sermonis:diuinitas non separabat ab humanitate Christi in triduo. patet: ad hoc q aliqua dicanꝫ separata requiritur q̃ vtrũq; separatoꝛ maneat in rerũ natura:ꝓpterea aĩa separabat a corpore.modo non fuit humanitas Christi in triduo. ¶Quarta cōclusio: diuinitas in triduo nō separabatur a corpore:nec separabatur ab aĩa in triduo. ꝓbatur:hec cōclusio:Christus sepultus est:⁊ simul cũ hoc descendit ad infernum:vt dicit symbolũ fidei. nō aũt sepultus est vt descederet ad inferna scõm naturã diuinã:ꝗa illa est immutabilis:igit descendit scõm naturã sibi vnitã:scilicet animã:⁊ sepultus est scõm corpus ei vnitũ.nihil aũt assumpte nature fuit in sepulchro nisi corpus partes eius ⁊ accidẽtia eius:nec in inferno nisi aĩa. Sedꝰ: Augustinus ꝓtra Felicianum dicit: Christꝰ in sepulchro carnẽ suã nō deseruit.⁊ homilia.xlvij.sup Joannẽ dicit q̃ verbum nunq̃ deposuit aĩaz vt esset aĩa separata a verbo. hoc idem Damascenus ponit in.iij. Preterea:q̃ humanitas Christi in triduo mortua est hoc erat ꝓpter nostrã redemptionẽ ac vtilitatem:sed illum dei corpus deserere vel animã (quã assumpsit) nullo modo fuisset nobis vtilenec deum hoc decuit facere: postq̃ statim in resurrectione debebat esse illarum partiũ vnioꝛ:igitur. Cõtra primã cōclusionẽ obijcitur sic.ꝓ quartam cōclusionẽ/ aĩa ⁊ corpus sunt vnita verbo.tũc sic: has partes deus nũq̃ dereliq̃t:he partes sunt vel fuerũt hỹpostas Christi:ergo humanitatẽ Christi deꝰ nunq̃ dereliquit:expositorie.maioꝛ est quarta cōclusio.minoꝛ aliubi est explanata. ¶Secũdo sic.illud non est mortuũ qđ semper habuit vitam. sed corpus Christi habuit vitam in triduo. patet:habuit deum qui est vita:ẽm illud Joannis.i.vita erat lux hominũ. ¶Ad primũ dicit: deus dereliquit humanitatẽ. ¶Ad secundũ:corpus ꝓ altera parte est viuum:quando habet vitã infoꝛmatiue: puta aĩam.⁊ etiã totũ ratione partiũ.anima est vita dũ corpus vinificat: verbũ non est vita infoꝛmatiue.vita est pura sicut actus purus. ¶Contra quartam cōclusionem obijcitur primo sic.deus non vniebatur corpori Christi in triduo: ergo quarta conclusio falsa.eodẽ modo non vniebatur anime Christi in triduo. probantur ille negatiue: ista est falsa verbũ vniebatur corpori Christi in triduo.patet:predicatũ tunc nō supponebat.bene sequitur:verbũ vniebat corpori Christi:ergo fuit Christus in triduo. cõsequens nō est concedendũ:ex distinctione sequenti.⁊ per hoc ille negatiue assumpte probantur vere.quo fit:verbum vniebatur corpori nō Christi in triduo. ¶Secũdo sic.per illud quod scribitur Joan. x. ego pono animã meã. sermo est de verbo.ergo deposuit animã suam. ¶Tertio sic.que cõtunguntur in natiuitate/separantur in morte.sed diuinitas ⁊ anima Christi fuerunt cõiuncta in natiuitate.ergo fuerũt separata in morte. ¶Quarto sic.ex illo sequitur q̃ verbũ in triduo denominari debet carnem.⁊ animatũ:sicut denominatur homo ab humanitate assũpta. ¶Ad primũ cõcedo q̃ verbũ nõ vniebat corpori xpi in triduo:sed corpori Christi vniebat in triduo:⁊ aĩe Christi vniebat in triduo. ¶Ad scõm/rũsum est distinct.xvi. ¶Ad tertiũ ꝓcedo de actu ⁊ potẽtia:sed nõ oia q̃ ꝓiunguntꝫ in vita separantꝫ in morte.hoc ptz de partibꝰ materie:sic de diuinitate ⁊ corpore. ¶Ad quartũ ꝓcedoq; est aliqua denoiatio:sed carnosus sonat in carnis superfluitatẽ:⁊ carnalis sonat in virum sensualitati deditũ.⁊ animatũ vocaꝫ illud qđ habet aĩam ifoꝛmatiue.põt vocari verbum in triduo animatum/ quia animam sustentans. in triduo verum erat dicere verbum sustẽtat animã.verbum sustentat corpus.de concretis nō est difficultas nisi verbalis. ¶Quinto argumentoꝛ: si verbum fuit vnitum materie ⁊ anime:sequitur q̃ duplicit vnione vniebatur:hoc est inconueniens:quia solum vna vnione vniebatur nature humane assumpte. Istud argumentum apud nominalẽ negantem relationes distingui a fundamento ⁊ termino nullius est momẽti. vnio actiua est verbum ⁊ tota trinitas que non mutatur. vnio passiua est res vnita.⁊ he due res prius erant verbo vnite sicut nunc sunt. prius dum Christus vixit: tota natura humana ⁊ quelibet pars eius ⁊ accidens eius vniebatur verbo. sed ponendo relationes istas a rebus assumptis distingui dupliciter respondeoꝛ:⁊ vtraq; est probabilis responsio. Dico q̃ quelibet pars sua vnione vniebatur: ⁊ quodlibet accidens partium:⁊ sic sunt infinite vniones: siue quando humanitas tota est vnita:siue quãdo materia est vnita:quia ipsa habet infinitas partes proportionales. ¶Secunda responsioꝛ:non est nisi vna vnio respectu totius humanitatis, ⁊ de per accidens ⁊ mediate partes ⁊ accidentia vniuntur. hanc viã minus probabilem prioꝛe reputo:licet prioꝛ infinitatem relationũ ponat: quia illud cõcedere non inconuenit extra hanc materiam: vt hec albedo a.est similis b.albedinis:q̃ cuilibet parti eius modo ad multiplicationem termini multiplicantur relationes:sicut ad multiplicationẽ fundamẽti. ¶Sexto argumentoꝛ:caro Christi in vita nutriebatur:⁊ augebatur.ergo partes alique fluebant ⁊ desinebant esse partes:⁊ alique acceserunt de nouo.⁊ tunc demõstrato corpore argumẽtoꝛ: sic:aliquas istarum partiũ dereliq̃t verbum:⁊ per consequẽs naturã dereliquit. ¶Respondeꝛ partem corporis verbum dereliquit: sed verbum non dereliquerat vnam partem corporis Christi. q̃diu aliquid fuit pars corporis Christi fuit verbo vnitum: ⁊ a verbo assumptum: dato q̃ quelibet pars assumpta successiue fuisset resoluta. Pari iure assumpsit partes illas que inceperunt esse partes corporis Christi quando alimentũ in substantiam humanitatis conuertebatur.

DUbitatur:qñ verbũ vniebatur aĩe ⁊ corpori in triduo/⁊ toti humanitati ante mortẽ/⁊ post resurrectionẽ:que illarũ vnionũ est alia ꝑfectior. Si sit sermo de vnione actiua: ipsa semp est equalis: qa est verbum. q̃libet harũ partiũ prius vniebaꝫ:ergo est equaliter ꝑfecta entitatiue in toto ⁊ extra totũ. tota natura humana est ꝑfectior entitatiue q̃ cũq; sua parte essentiali. Qñ ponerẽt vnionẽ relationẽ superadditã:dicere debent q̃ perfectionis fundamenti perfectior est relatio:licet terminus sit idem.hoc est certũ:vbi terminꝰ est creatura.ego aũt nõ pono tales relationes:tamen ꝓ ponẽtibus inter scribẽdũ obiter occurrentia pono.

Rima q̃stione expedita:nunc aggredienda est secũda:qua querebaꝫ: an corpus Christi nõ fuisset putrefactũ si prolõgata fuisset resurrectio Christi. ¶Respõdetur q̃ propositiones. Prima est:conditionalis posita est falsa.ꝓbatur:est mala consequentia:ergo est falsa ꝓpositio.consequentia tenet. idem requiritur ⁊ sufficit ad falsitatem propositionis conditionalis:⁊ malitiam consequentie,antecedens patet: potest ita esse sicut significatur per antecedens: absq; hoc q̃ sit sicut significatur ꝓ consequens. ¶Secunda propositio:theologice loquendo de lege propositio vera est vera, vel vero q̃ resurrectio non fuisset accelerata:corpus Christi nõ fuisset putrefactum.probatur per illud psalmiste psalmo.xv. Nõ dabis sanctum tuum videre corruptionez: quod beatus Petrus exponit Actuũ.ij.de corpore Christi. ¶Secũdo argumentoꝛ ad illud.deus assumpsit defectus humane nature vtiles:propter humani generis redemptionẽ: ergo non decuit assumere nisi illos defectus qui ꝑdesse poterant nostre redẽptioni: ⁊ non verogabant ipsius diuinitati.putrefactio aũt corporis eius post mortem nostre redemptioni non profuisset:quia iam per mortẽ cõpleta erat nostra redemptio: ergo talem putrefactionẽ non assumpsisset. ¶Tertio ad idem sic. Si corpus Christi fuisset putrefactum: hoc fuisset propter causas coritrinsecas intrinsecas ⁊ extrinsecas.sed hoc causa superior impedire poterat:⁊ impediuisset:vt dictũ est.anima impedit corruptionẽ sui corporis q̃diu ipsum informat: ergo a fortiore hoc potest deus. Aliq; hanc conclusionẽ ꝓbant per hec media:corpus in quo nunq̃ fuit corruptio fomitis/non debuit putrefieri. sed corruptio fomitis nisi q̃ fuit in carne Christi.ergo nõ debuit putrefieri. Preterea arguunt secũdũ Augustinũ. xiij.de trinit.ca.xvi.de fect? humane nature veneraꝫ de meritis originalis peccati: ergo cũ Christus nunq̃ habuit peccatũ originale: non debuit habere defectus nisi voluntarie assumptos pro nostra redemptione.sed ille probationes sunt nulle. beata virgo non habuit fomitem originalis:nec erat in originali concepta.ergo rationes cõcluderent de corpore eius:quod ipsũ/vel forte aliq; non cõcederent.sed de facto puto corpus eius assumptum cum anima. sed si nõ fuisset assumptum scio q̃ deus poterãt intracelose ipm a putrefactione preseruasse. ponam conclusionem propter tres primas rationes. ¶Tertia conclusio de qua varij vigiladantur est hec probabilis. si corpus Christi fuisset sibi relictum cum diuinitate sicut erat in triduo: ⁊ resurrectio non fuisset accelerata: si non fuisset nouus miraculum: corpus Christi fuisset putrefactum. suadetur hec conclusio:corpus Christi fuit compositum ex cõtrariis ⁊ erant corruptiua extrinseca : ergo natum erat corrumpi:⁊ corruptum fuisset:si non fuisset nouum miraculum aliud ab assumptione diuinitatis. patet resoluebatur:nutriebatur/augebatur/clauis diuidebatur/⁊ patiebatur/tempore quo fuit assumptum a verbo: ergo est assumptione verbi/stat eodem modo q̃ fuisset putrefactum:quia myrrha ⁊ aloe non poterant perpetuo preseruare ipsum a putrefactione:licet bene ad tempus: propterea Judei corpora mortuorum sic condiebant:Joannis.xix. huic rationi dici potest:verum est/toto tempore ante mortẽ patiebatur/nutriebatur/augebatur/vt ostenderet humana natura in Christo ⁊ pro nobis pateretur secus est post mortem. ¶Secundo argumentoꝛ ad idẽ. ante resurrectionem corpus Christi non fuit gloriosus: ⁊ erat passiuum naturale:⁊ actiuum naturale fuit ei applicatum:ergo ipsum corrupisset si nõ fuisset nouũ miraculum.istud non potest adiuuare argumẽtantes: multi huic rationi inuitentes concedunt(⁊ bene)q̃ vos impassibilitatis non est aliqua qualitas corpus beati preseruans:sed specialis solum manutenentia dei: quam habuisset in primo instanti mortis: dicerent dũ. ita q̃ sic dicerent vel dicere possunt:deus in primo instanti complete dispositionis corporis Christi / assumpsit ipsum cum suis partibus:⁊ permisit ipsum more aliorum hominum augeri nutriri / pati ineditam / sitim / lachrymas / calorem / frigus/ agonizam / timorem/lanceationem / verbera/mortem/⁊ huiusmodi ad mortem vsq; exclusiue : ita q̃ in primo instanti non esse vite / a prima

assumptione:determinauit nullum agens tam amplius/ n ipsum corpus agere posse corũpẽdo.ꝛ patet a signo: in anima tũc ois tristitia primo fuit electa/ꝛ nulla post ea sequuta est:licet non sit idem penitus:sic dicẽdo/eẽt solũ verbaliter luctari in termino vtrũ esset nouum miraculum:an antiquũ. sufficit hoc certũ: dato ꝙ resurrectio Christi nõ fuisset accelerata: corpus Christi nõ fuisset putrefactũ siue dicatur nouum miraculum siue non. ¶Contra secundã ꝯclusionẽ argumẽtor sic. humilitas est meritũ exaltationis:qui se humiliat exaltabitur:sed corpus Christi maxime exaltandã erat: ergo prius debuit humiliari:sed hoc fuisset per putrefactionẽ. ¶Secundo per illud qõ scribitur ad Hebreos.ij. debuit per omnia fratribus assimilari: ergo corpus Christi debuit putrefieri more corporũ aliorum hominũ. ¶Respondẽdo ad primũ distingo illã: corpus maxime exaltandum maxime erat humiliandũ:verũ est humiliatione meritoria.si aũt post mortem fuisset putrefactum illa putrefactio non fuisset meritoria: quia per illam humiliationẽ nõ meruisset diuinitas:qꝛ ipsa nõ potest mereri. nec anima Christi:qꝛ tũ erat extra statum vie: ergo nõ tunc merita fuisset exaltationẽ sui corporis.nec corpus exanime poterat mereri,sed in vita maxime se humiliauit: cũ esset deus exinaniuit seipsum formã serui accipiens.si intelligas propositionẽ hanc assumptam de humiliatiõe per putrefactionẽ:falsa est propositionec est vllo modo humilitas. ¶Ad secundũ dicitur:ad mortem vsq; cõfortabatur fratribus. ¶Tertio argumẽtor sic: natura nõ incipit motũ quẽ terminare non põt sexto physicorum. terminus aũt corruptiõis mixti viuẽtis est putrefactio: 5m philo.iij.metheorop.sed natura incipit illam in separatione anime a corpore.illa eẽt separatio anime ad corpus est inchoatio ad putrefactionem. ¶Quarto sic:secundũ Damascenũ libro.iij.cap.xix.Christus assumpsit passiones nature humane:totum hominẽ: ꝛ oĩa que sũt hominis assumpsit preter peccatum. modo corpus putrefieri non est peccatum:igitur. ¶Ad tertium:concedi tur maior:si natura nõ impediatur a fortiore agẽte:modo hic ꝛpediebatur ab auctore nature.nobis profuit inchoatio.ꝛ non fuisset vtilis terminatio:vt ex dictis iam patuit in conclusionis probatione. ¶Ad quartum dicitur:auctoritas Damascẽ soluit se. dicit ꝙ assumpsit passiones nature viuentis.

Tertio queroran mansit idẽ corpus post separationẽ anime:quod ãtea fuit viuum. ℣pro questionis solutione reminisci oportet ꝙ corpus interdũ capiẽ pro altera parte cõpositi: nõũq; pro toto cõposito:et vocatur corpus de predicamento substantie. tertio modo capitur ꝓ qualibet re extensa. ℣primo modo dicim⁹:homo ex anima ꝛ corpore cõponitur. Secundo modo: corpus est superius predicamentale ad ly homo. Tertio modo:albedo est corporalis qualitas/vel corpus. Rursus aliq; ponunt formam corporeitatis mixti vel formã organicam pro primo perfectibili anime:ꝛ inter se partiti sunt. aliqui enim ponũt ꝙ quelibet pars heterogenea habet formã substantialẽ aliq; ab alia parte altertius rõnis:ꝛ adhuc vnam superadditã ponũt. aliqui vero nullã superadditã. Secũdũ primos:separata anima a corpore: remanẽs erit nisi quoddã aggregatũ:ꝛ nõ aliquod viuum: qõ est inconuentẽs. Contra posteriores argumentor:si vna forma informat partes diuersarũ rationũ:quid opus est ponere ꝓ variis partibus heterogeneis formas varias. aliqui ponunt precise vnam formã in mixto tam perfecto ꝙ imperfecto:ꝛ istorum aliqui dicũt ꝙ materia nõ potest esse sine forma substantiali de potentia dei absoluta. Aliqui sanius loquũtur dicentes ꝙ sic. ¶Pono pẽse vnam formam:ꝛ citeet animam rationalem.ꝛ corpus vel materia potest esse sine ea: ꝛ ita de facto fuit in Christo. ¶Hoc premisso pono tres cõclusiones questioni respondiuas. ¶Quarum prima est:fuit idem corpus Christi mortuũ quod fuit viuum: capiendo corpus pro materia. ¶Secunda conclusio non fuit idem corpus de predicamento substantie viuum ꝛ mortuũ. ¶Tertia cõclusio:corpus Christi in triduo fuit materia sine aliqua forma specifica substantiali superaddita. ¶Prima conclusio probatur:nullum agens intrinsecum vel extrinse cum corumpebat aliquid de corpore Christi in triduo ex questione precedenti.ergo mansit eadẽ materia post mortem que fuit in vita. ¶Secundo sic.eadem materia habuit animã:qua anima caruit in morte. ergo idẽ fuit corpus viuum ꝛ mortuũ:capiendo corpus ꝓ materia. ¶Secunda conclusio probatur.corpus de predicamento substantie est aggregatum ex materia ꝛ forma corporeitatis infomante.sed hec forma corporeitatis in homine est anima intellectiua: que dat esse animatũ/ esse sensitiuum/rationale/corporeum/ꝛ ita de talibus: qi nõ oportet multiplicare formas sin numerũ predicatorum que essent:aliter predicantur de pronomine rem demonstrante. tũc enim essent infinita categorematice:quoniã esset inter quecũq; duo individua specie distincta de⁹ posset creare infinitas intermedias:habuntur infiniti conceptus intermedij / se habentes secundũ superius ꝛ inferius. Insuper:qua ratione anima dat suo perfectibili esse animatũ ꝛ sensitiuum:eadem ratione dat ei esse corporeum. ¶Secundo probatur.corpus mortuum:vt tantũ valet quantũ materia carens vita: efficitur pars corporis viui: sed pars essentialis manẽ potest esse suum totum:igitur. ¶Tertio: corpus mortuum est materia carens vita.corpus de predicamento substantie vitam habet tanq; partem:igitur. ¶Tertia conclusio probatur. vel in corpore Christi fuit forma cadaueris:ꝛ hoc est falsissimũ:quia sic deus talem formam in morte accepisset de nouo:preter absurditatem ꝙ illic erat cadauer.vel fuit forma corporeitatis vltra animam intellectiuã:ꝛ hoc non:quia nulla talis est: ꝓout latius alibi a nobis declaratum est.ꝛ non est ponẽda anima intellectiua in corpore in triduo informatiue:quia tunc falsum esset dicere Christus est mortuus:ergo nulla forma substantiali informabatur illud corpus. ℣preterea argumentor ad idẽ: si non erat materia sine forma substãtiali in triduo:hoc erat ꝓpterea quia materia nõ potest esse sine forma substantiali: sed hoc in.xij. distinctionẽ.ij. improbatum est: igitur. ¶Contra hoc obijcitur:si non est in homine alia forma ꝙ intellectiua:sequitur ꝙ corpus Christi non fuit idem numero viuum ꝛ mortuum: sed hoc est falsum. ℣probatio consequentie: Corpus substantiale non manet idem numero nisi manente eadem forma substantiali: sicut nec aliqua substantia composita manet eadem numero nisi manente sua forma substantiali. sed anima rationalis non manẽtin sepulchro.ergo non mansit idẽ corpus. consequens est falsum.vnde veritas ait ad discipulos:hec tnquit caro mea est pro mũdi vita. ꝛ Ambrosius hoc tangens ꝓout recitatur de confess.distinct.ij. veritas ait ad discipulos:positea subiungit:non alia plane ꝙ que nata est de maria virgine ꝛ passa in cruce resurrexit de sepulchro:sed planum est ꝙ illa eadem numero que iacuit in sepulchro mortua resurrexit viua.

¶Secundo sic. Joan.xx. Christus volẽs probare resurrectionis veritatem Thome dicẽte: nisi videro in manibus eius fixuram clauorum: ꝛ mittam manũ meaꝫ in latus eius:nõ credã.dixit Christus ipsi Thome:affer manũ tuã in latus meum:ꝛ noli esse incredulus sed fidelis: queritur ergo de illo vulnere lateris: aut fuit idem vulnus quod fuit tibi inflictum cum in cruce iam esset mortuus:sicut dicit Joannis.xix.aut non fuit idem vulnus si fuit idem vulnus numero: ergo idẽ corpus vulneratũ: ꝛ ita corpus Christi viuũ ꝛ mortuũ idem est.si fuit aliud vulnus: tũc Christus non certificauit Thomã de eo qõ querebat. Quidã videlicet de bassolis in hãc distinctionem hanc secundã rationẽ facit cũ nouem aliis:ad probandũ ꝙ erat idem corpus Christi viuũ ꝛ mortuum.ꝛ in.xvij.distinctionẽ secundi sui primam rationem facit. ℣pro eis omnibus vnum verbum sufficit. pro docto nihil esset dicendũ: quia mox videt ꝙ nihil ponderis habent. Respõdebo tũ ad has rationes factas. ¶Ad primam rationem.conclusiones ferme respondent. caro interdum capitur pro homine:vt verbum caro factum est. caro etiam capitur pro materia carnis: ꝛ sic erat de corpore Christi in sepulchro.dico ꝙ illic erat caro: hoc est materia que fuit pars humanitatis Christi. si bene mortuo deus cõseruaret materiam sine forma substãtiali vlla generanda:sicut potest:reputaretur caro:sed non talis qualem nunc habemus: quia forma carnis nunc corrupta / generat noua forma. generatio vnius est corruptio alterius primo de generatiõe.pone ꝙ carnis comende forma annihiletur a deo:que res erit: ꝛ quo nõe vocetur:nõ curo.scio ꝙ non est eiusdem speciei cum carne que ante erat.quando homo moritur:anima solũ desinit informare suam materiam: ꝛ materia cõmuniter in morte informatur forma cadaueris: non autem in Christo:sed materia mansit sine vlla forma substantiali.surrexit cum eodem corpore de predicamẽto substantie cum corpore quod antea habebat. ¶Secundi argumẽti pũctum iacet in idẽtitate vulneris: ꝛ dico ꝙ tantũ vel magis valet contra arguentẽ quantũ cõtra positionem opositam.qõ sic declaro: Christus non habuit idem corpus de predicamento substantie in resurrectione cũ corpore mortuo.patet:oĩs homo est corpus: capiendo corpus de predicamento substantie.ꝛ certe homo nõ est materia cuꝫ forma corporeitatis qualẽ ponũt siue ponatur vna:siue multe:prout in questionis principio recitaui. ꝛ qm̃ non est idem corpus vulneratum:non erat idem vulnus per argumẽtum istius. vulnus nihil aliud est ꝙ carnis vel alterius partis in animali violẽta partitio:ꝛ iterum ista partitio nihil aliud est ꝙ res sic partita.qualtercũq; aliter:vel quicũq; ponẽs formam corporeitatis responderet:ita respondere possum.si ipsi dicunt:erat separatio carnis ꝛ nervoꝝ materie ꝛ forme corporeitatis: ꝛ illa diuisio eadem mansit: nũquid ego dicam sic de sola materia que erat partita:ꝛ mansit eadẽ partita in resurrectione:ꝛ per consequens saluabo ita bene sicut alij ꝙ mansit idem vulnus in morte ꝛ in vita. ¶Tertio argumentũ tur:tunc nõ essent eadẽ corpora sancto:tũ mortua ꝛ viua:ꝛ per cõsequens non adoranda. ¶Respondetur ꝙ generatur nova forma cadaueris.notũ est ꝙ istud totum non erat pars alicuius hominis. Sed tu dicis: forma corporeitatis fuit pars eius: ꝛ ratione illius partis colitur:sic ego dico de materia. breuiter nulla est ratio quin potest reduci contra illam positionem tantum quantum ipsa contra alios arguit. ¶Quarto argumẽtantur:si non sit nisi vna forma in homine ꝛ in bruto/accidens migrabit de subiecto in subiectum.patet de albedine in equo vel homine mortuo. Respondetur: omnia accidentia extensa/non vitales immutationes/quemadmodum sunt sensationes/ꝛ appetitiones sensuales / inherent materie prime: ꝛ quia latius hanc materiam in secundo dedux:pertransco.

Dubitatur:an Christus resurrexit cum suis cicatricibus. ¶Respondetur ꝙ sic. patet Joan.xx. Infer digitum tuum huc ꝛ vide manus meas: ꝛ affer manũ tuam:ꝛ mitte in latus meum.hoc est cõtinens vt tudei videant in quem pupugerunt:ꝛ in signuꝫ victorie.non dececet fortem militem cicatrices vulneris habere. Augustinus dicit. xpiũ. de ciuitate dei: fortassis in illo regno/in corporibus martyrum videbimus vulnerum cicatrices:que pro Christi nomine pertulerunt. Insuper:hoc facit vt patri supplicans/ ostendat quale genus mortis pro nobis pertulit: sed ista ratio parum valet.pater enim sine signo hoc semper ꝓprehendit. probabile est ergo ꝙ in perpetuum:vel saltem ad iudicium vsq; cicatrices in corpore Christus seruet:ꝛ martyres si militer non ita sicut erat in re: quia sic Dionysius teneret caput in brachijs seu manibus / sed in signo cognoscibili.

Quarto queritur: an Christus ꝓbauit effi caciter suaꝫ resurrectionem. Respondetur per duas conclusiones. ¶Quarum prior est Christus probauit suam resurrectionem. probatur Actuum.i. de Christo dicitur: ꝙ apostolis suis prebuit seipsum viuum post passionem suam in multis argumentis:per dies.xl.apparens eis:ꝛ loquens de regno dei.

¶Secunda conclusio: Christus probauit sufficienter ꝛ efficaciter apostolis suam resurrectionem:quia se prebẽdo palpabilem probauit se verum corpus habere: quia nihil potest palpari nisi corpus.vnde dicit discipulis suis Luce vlti. Palpate ꝛ videte quia spiritus carnem ꝛ ossa non habet/sicut me videtis habere. cicatrices demonstrando / se probauit habere idem corpus numero quod antea habebat:puta idem corpus de predicamento substantie quod antea habebat in vita: ꝛ corpus pro materia/qõ antea habebat in vita ꝛ in morte:vt in questione precedẽte diximus.vnde postq; Thomas cicatrices vidit ꝛ tetigit:statim dixit:Dominus meus ꝛ deus meus:vt habetur Joan. vlti.comedendo probauit suum corpus viuere.corpora enim mortuorum non capiũt cibum.vltra hoc probauit eis hoc ipsum ex tenore scripture. Luce. xxiiij. none hec oportuit pati Christũ: ꝛ ita intrare in gloriam suam. ꝛ incipiens a Moyse ꝛ omnibus prophetis interpretabatur illis in omnibus scripturis que de ipso erant.ꝛ sequitur in eodẽ capite:tũc aperuit illis sensum vt intelligerent scripturas:ergo sufficientissime erant super hoc informati. ℣preterea apostoli debebant testimonium de Christi resurrectione ꝓbereise cũctis illud Act.i.eritis mihi testes i Hierusalẽ:ꝛ in omni Judea ꝛ Samaria:ꝛ vsq; ad vltimũ terre. sed nemo debet ferre testimoniũ(ꝛ potissimũ i re arduissima)nisi sufficiẽtissime eẽt de veritate certior facta⁹. hec res erat arduissima:ergo apli erãt sufficiẽtissime certificati. Alia reqrit certitudo ad deponẽdũ de homicidio ꝙ ad recipiendũ socii sotiocinũ/ꝛ certissima circa fidei articulos. ¶Quarto ꝓbat idẽ sic. apli nisi ꝙ suã vitã posuissent ꝓ resurrectione Christi/nisi fuissent sufficiẽtissime sup̃ hoc certificati. tũ primo male egissent ꝓ re non certa ferre certũ testimoniũ,tũ secundo tenebãt suare suã vitã nisi fuis

sent certificati q deo obligabantur certissime de opposito per actum precepti consilij ve. igitur sicut fluctuatio Thome/posteris certitudinis multū adiecit: ita apostolox ꝛ primoꝝ martyrum certitudo/ est nobis magna certitudinis pars. ¶Cōtra istas ꝓclusiones obijcit primo sic. principia alicuius scientie vel doctrine nō debet ꝓbari in illa scientia. i. physicox. ꝛ. tiij. Metaphysice: non est disputādū cōtra negantem principia. sed resurrectio Christi est articulus fidei: ꝛ principium in hac doctrina theologica. ergo nō debet ꝓbari. ¶Secūdo sic. Christ⁹ nō probauit aliquos alios articulos: ergo etiā nec debuit istum ꝓbare. ¶Ad primū respōdeꝝ q in prima philosophia suadentur principia aliqua: ꝛ a posteriore ostendunt: sic Aristoteles facit. iiij. Metaphysi. mōstrat hoc principiū de quolibet est affirmatio vel negatio. ¶Ad secundū respondeꝝ: qlibet articulus est sufficiēter ostensus in generali ꝓbatione ista est oīm que fidei sunt. ꝛ in speciali aliqui artículi ꝓ sensum cognoscunt: vt mors/ passio/ascensio saltē humanitatis. decuit ergo hunc difficilē articulum apostolis demōstrare: qz incredulī de resurrectione manserunt sin illud Luce. xxiij. O stulti ꝛ tardi corde ad credendū. ¶Tertio obijcitur: Christus non comedit post resurrectionē. patet: post resurrectionē hꝫ bebat corpus gloriosum: ergo nihil quertebaꝫ in ipsum: ergo nō assumpsit cibū: qz nō assumpsit cibū nisi qratenus in ipsum querteret. ¶Quarto sic: comestio nō erat argumentū sufficiēs resurrectionis: patet. angeli in corpoꝝ assumptis legunt comedisse: vt patet Geñ. xviij. ꝛ Thobie. xij. dixit Raphael angelus: Videbar vobiscū māducare ꝛ bibere. ¶Quinto sic: Matth. xxiij. Quādo discipuli viderūt Christū super mare ambulantē: turbati sunt/ dicētes: qz phantasma est: ergo similiter potuerunt credere q erat phantasma qñ viderunt eū post suā resurrectionē. ¶Ad tertiū: negatur assumptū: ad ꝓbationē que querit/ quid de illo cibo factū est. potest dici q resoluebaꝫ. vel melius/ponebaꝫ extra corpus Christi nō trāseūdo ꝑ medium. nō est de ratione comestionis cibū substantiā alitī querti. patet: in habēte forte vēris pro fluuiū. poterat tñ deus facisse (si voluisset) q̄ fuisset cibꝰ ille cōuersus in suū corpus. xiij. de trinitate dicit Augu. nō potestas sed egestas comedēdi corporibus resurgentiū auferē. ¶Ad quartū ꝛ quintū argumēta simul rūdetur: ꝛ si vnū istox vel duo nō sufficiētissime eius resurrectionē aplis declarārūt: oīa tñ iūcta sufficiēter hoc ostēdunt. sicut vnus clauus vnā rimā claudit: ꝛ plures clauos: ꝛ potissimū scripture auctoritas cū illuminatiōe spūali mentiū. dicebat eīn Christus Joannis. v. Scrutamini scripturas q̄ vos putatis in ipsis vitā eternā habere: ꝛ ille sunt que testimoniū ꝓhibent de me. ¶Ad qñ tū dicit: erant tenebre qñ sup mare incedebat. ¶Sexto obijcitur Luce vlt. Ostēsus est Jesus in alia effigie duobus in villā eūtibus: ergo nō sufficiēter se aplis ostēdit. ¶Septimo sic: Christus in resurrectiōe corporis habebat votes ꝛ claritatē: quā intueri nō poterāt. ergo non sufficiēter ostēdit aplis suā resurrectionē. ¶Ad sextum rūdeꝝ hoc sufficiētissime ꝛ ꝓgrussime factā est. Illi duo aplī Christū amabāt: ꝛ de resurrectione fluctuabāt. rōne primi/ cuius certū erāt q Christ⁹ eis ꝓsens esset rōne secundi dignū erāt vt eis ad tēpus se occultaret. qz non ponebāt se sollicite ad inquirendū quēnā esset: sicut frequēter nobis ꝓtingit: potissimū qñ quis ī alio habitu apparet: tñ realiter eis singulariter ostēdit se esse illū. ¶Ad septimū dicitur: licet esset in corpore Christi claritas: poterat tamen non concurrere cū illa ad immutandas potentias apostoloꝝ: ꝛ concurrere sine colorꝫ mutatione/ vt cū cognoscerent sub specie qua ante eum cognouerunt: si lux ꝛ color essent in eodē subiecto: deus posset concurrere cum colore ad hoc vt videatur: ꝛ non cum luce vel lumine. ¶Ecce resurrectionem Christi sufficienter ostēsaz apostolis: ꝛ religiosis illis mulieribus: ꝑ argumenta. xl. dierum a Christo: ꝛ ab angelis: sic q nulla cadit in hoc ambiguitas: nec angeli asseruerunt se māducasse: sed ꝙ positum. patet de angelo Thobie. Christus autem veritas dicebat se manducasse: Christus fecit miracula: ꝛ illa fecit in attestatiōe veritatū quas dicebat: ꝛ sic sequaces Christi oēs agnitatin illi assertioni imitantes: q Christus erat deus. ꝓ falsitate nō fiūt miracula. Ꝑdicerea articulox quidam sunt de diuinitate: qui per sensum non ꝓbantur. quidam per sensum ꝓbantur: vt ascensus Christi/ mors/verbera: ꝛ isti non indigebant ꝑ battione. resurrectio in seipsa non fuit visa ab apostolis: propterea probatione indiguit.

Arca. xxij. distinctionē querā tres questiones. Prima erit: Utrum Christus in triduo fuit homo. Secunda: an Christus descendit ad inferos. Tertia: an Christus ad supnā partem celi cōscenderit. Quātum ad primū queritur talis questionis titulus: an Christus in triduo fuit homo. ¶Ꝓ questionis solutione varie extant positiones. Quarum prima est Hugonis a sancto victore li. ij. de sacramentis parte prima ca. penultimo tenentis Christum fuisse hominem in triduo. ratio eius est: quia anima dicit totā essentiā hominis. Ꝑterea: dicit animā esse ꝙ se suppositus: magister illud idem tenet in litera: alia tamen ratione motus: dicit q sola anima non sufficit ad essentiam hominis. sed requiritur tam anima q̄ corpus ad esse hominem. ꝛ hoc potest esse dupliciter. Uno modo quando anima corpus informat. Alio modo q vtraq illarum assumatur ab alio: sed sic est in proposito: vt ex distinctione precedenti patuit. Alia est via cōmunis: q Christus non erat homo in triduo. ¶Ꝓ istarum positionū varietate declaranda/ ponuntur conclusiones sequentes. Quarū prima est: non sola anima est homo. probatur hec cōclusio: homo est animal rationale ex materia ꝛ forma compositus. Insuper per symbolū Athanasij: sicut ex anima rationali ꝛ carne vnus est homo tē. ¶Secūda conclusio: ad esse hominē/non sufficit q vtraq pars hominis/vel vtraq pars que fuit/assumatur ab aliquo. probatur: nihil est homo nisi materiā anima rationalis informet: vl talem assumat. nihil est ignis nisi habeat formā ignis materiam informātē: ꝛ ita in aliis inductiue: ergo sic est in proposito. ¶Tertia conclusio: Christus fuit homo in triduo. probatio: Christus fuit homo in tribus diebus post incarnationem/ꝛ resurrectionem: ergo Christus fuit homo in triduo. ¶Quarta conclusio: Christus non fuit homo in triduo: intelligendo per triduū tres dies illos in quibus Christus mortuus erat: hoc est intelligendo partem diei veneris post horam nonam: ꝛ partē diei dominice ante solis ortum: ꝛ integrum sabbatum: ꝛ sic loquentes intelligunt. probatur hec conclusio: Christus fuit homo mortuus in triduo: ergo Christus non fuit homo in triduo. consequentia est nota ex primo perihermenias. non sequitur: Ihonerus viuit vt poeta: ergo Ihonerus est. Secundo probatur: non fuit aliqua humanitas assūpta a verbo in triduo: ergo Christ⁹ nō fuit hō in triduo. Tertio: de meste illo⁹ de preterito erat falsa in triduo. ergo ista de preterito hoc enuncians nunc est falsa.

¶Contra hanc vltimā ꝓclusionē obijcitur Primo sic: Christus homo fuit in triduo/ergo Christus fuit homo in triduo. antecedēs patet: hoc fuit in triduo de mōstrato verbo/hoc est vel fuit Christus homo: ergo Christus homo fuit in triduo. ¶Insuꝑ/ego sum deus Abraham deus Ysaac ꝛ deus Jacob. nō est deus mortuox: ergo est deus viuox. per cōsequēs oportet dicere q anima Abrahe est Abrahā. Et cōfirmatur istud a cōmuni vsu hominū: cōcedimus caput Joannis baptiste esse Ambianis/ꝛ corpus Jacobi maioris esse in Compostella: ꝛ iste propositiones cōcedi nō possunt nisi anima esset homo. ergo dicta ꝓbationis verū. ¶Ad primū respondetur per propositiones sequētes. Christus homo fuit in triduo. Christus homo fuit ante Adam ꝛ ante Abrahā: anteq̄ Abrahā fieret ego sum. Joānis. viij. aliquis homo est vbiq. sed Christus nō fuit homo in triduo. immo Christus fuit nō homo in triduo: quia Christus non fuit homo in triduo/ꝛ Christus fuit in triduo: ergo Christus fuit nō homo in triduo. ꝛ Christus fuit in triduo: ergo Christus fuit nō homo in triduo. cōsequētia est nota ex secūdo perihermenias: a negatiua ad affirmatiuā ꝑdicato variato penes finitū ꝛ infinitū. ¶Ad secūdū argumētum ꝛ suā confirmationē simul respondetur. propositiones allate cōcedūtur per suppositionē synecdochicā: ita q nomē partis pro toto supponat aut ediuerso/ꝛ vsus est tales admittere. ꝛ solū in tali sensu. in suppositione propria sunt false: licet verū per eas intelligatur/ vtpote quas qō erat Joannis baptiste est Ambianis. ¶Tertio obijcitur sic: Christus fuit Christus ī triduo: ergo Christus fuit homo in triduo. renet cōsequētia: quādocūq Christus est Christus: Christus est homo. antecedens patet: quia ꝑdicatur idē de eodē. ¶Quarto sic: Christus fuit in triduo deus/ergo deus fuit in triduo Christus: ꝙ cōcessionē simplicē. ¶Similiter/in triduo verū erat dicere Christus est Christus mortuus in triduo: ergo tūc verū erat dicere Christus est. a propositione de est tertio adiacēte ad propositionē de est secūdo. ¶Ad tertiū nego ista: Christus fuit Christus in triduo: licet Christus nihil aliud denotat nisi vnctionē/ꝛ Christus fuit inunctus in triduo. sed illa nō est ꝓmunis acceptio vocabuli Christus supponit pro verbo quotādo q̄ habeat humanitatē assumptā. ꝛ quādo illā habet est Christus: ꝛ quādo cā nō habet/nō est Christus. Oportet aūt vocabulis vti sm cōmunē vsum. alioquin aperies mihi modū fusti nende tā positionis ḧugonis q̄ magistri: quia relicto cōmuni modo loquendi possūm exponere illos ineptos modos loquēdi: qō sapiētes facere nō debēt: nego ergo hāc Christus fuit Christus in triduo. ꝛ ad ꝓbationem qua dicit: predicatur idē de eodē: ergo est ꝓpositio vera. consequētia est nulla. dico has oēs falsas. Adam est Adam: loquendo de protoplasto. oīs homo oīs homo. est. creans necessario est creans. in proposito requiritur q̄ terminus supponant. ¶Ad quartū/nō est bona cōsequentia: nec secūda cōsequētia aliquid valet: vt inuenes logici nouunt: ꝛ quia res est ꝓtrita/ transeo. In cōuiuijs si solutto ad minima fiat amici indigne ferūt secūdo Metaphysices.

Dubitatur de veritate huius Christus est mortuus. Est articulus fidei/ergo est ꝓpositio vera. ¶In oppositū argumētor: mortuū supponit ꝑ illo qō vivit ꝛ nō viunt/at Christus viuit modo. igitur. ¶Ꝓ solutione dubitationis alique ꝓpositiones ponūtur/quarū ꝓprima est/mors Christi in triduo tam est vita: Idē esū est sensum vita ꝛ mors. Anima vū corpus viuificat est vita. ꝛ post spoliationem a corpore mors/ꝛ materia que ante triduū viuebat erat in triduo mortua subiectum vite ꝛ mortis viuit: moritur q̄ ꝛ totus homo gratia partis. Ex hoc sequit aliquid existēs est mortuū. Ita erat de materia Christi in triduo ꝛ vlterius sequit omne mortuū est existēs/aliqua tam singularis subiecti est vera/ꝛ equa est ratio de oībus. Alia propositio principalis vtimur translatione in symbolo ponēdo vnum tēpus pro alio. Iste est vulgaris modus fandi hominis ꝛ scripture. Ꝓsalmista dicebat: In oēm terrā exiuit sonus eox: ꝓ apostolis nondū ortis. ꝛ idē. Partiti sunt vestimenta mea/pro tēpore passionis. Christi. et dicim⁹ taceo pro tēpore taciturnitatis/ꝛ nō tempore prolationis illius ꝓpositionis: sic hec est vera. nunc pro tēpore tridui. Forte queris: quo tempore Christus aut Socrates moritur/an ante mortē. Respondetur quādo successiue altera Socratis desinit informare suā materiā in hora gratia expleti/in illa hora moritur Socrates: licet non maneat idē Socrates toto illo tēpore. In posteriore parte illius hore Socrates cōtinuo est minor ꝛ suppositū eius variatur: sicut ꝛ virga que sensum aret: ꝛ sic Socrates moritur anteq̄ sit mortuus. In instāti illum horā finienti verū est dicere Socrates est mortuus/ et post hoc verū est dicere Socrates fuit mortuus. Unde sit Socrates moritur quādo eius vna pars mortua: et alia est mortua/ꝛ sic est alius homo totalis ꝛ vocatur Socrates a vulgo/sicut a primo. Dio/nō tamen vnuoce. ¶Secūdo sequitur q̄ vltimū instās in quo Socrates nō moritur. ¶Tertio sequitur/hec est vera/Socrates moritur an teq̄ Socrates desinit esse. In primo instanti nō esse posterior est primo vera. ¶Quarto sequit q̄ in vltimo instāti in quo verū est dicere Socrates nō moritur/licet hoc aggregatū immediate post hoc erit materia ꝛ forma: tamē hoc aggregatū immediate post hoc nō erit aliquid: quia enim anima desinat informare partē materie: illa cum loco nō facit aliquid: ꝛ patet in virga partim arida ꝓtim viua: ꝛ in morte butti vbi viua pars forme substātialis desinit esse in rerū natura. Et si anima humanitatis Christi successiue desinebat suam materiam informare/vt est vero simile est eadē difficultas cum Socratis interitu.

Secūdo queritur: an Christus descēdit ad inferos. Respondetur: hic Durandus dicit: anima Christi nō descendit ad inferos realiter: et sic Christus nō descēdit ad inferos. sed anima Christi descēdit sm effectus aliquos ad inferos. et duplex effectus in ꝓposito ponitur: vnus effectus erat illuminare animas patrū que erant in inferno. alter effectus erat exhibitio visionis diuine qua carebāt existētes in inferno: ad quā se habuit passio Christi ꝑ modū meriti ratio quare sic dicat: est hec/dicit cū anima separata nō est corpus/nec virtus in corpore non potest dici q̄ ita Christi descēdat ad inferos/eo genere motus vel descensus quo corpora mouētur. ꝛ rursus q̄ anima moueatur eo genere motus quo angeli mouētur non clare patet. angeli tūtū dicūtur moueri de loco ad locū/inquātum successiue operātur in diuersis locis. anima aūt separata nō potest habere aliquā operationē circa locū vel circa corpus existēs in loco: quia cū ex natura sua sit determinata ad certū corpus: nō potest mouere nec agere in aliud: nisi mediante corpore ꝓpto. sed illo caret dū est separata. ergo nō potest dici moueri de loco ad locū ratione operationis quā habet circa locū: vel circa corpus existēs in loco. In fine: tū dicit: Quis illud sit probs

biliter dictū:ꝛ satis videatur saluare articulū ꝛ dictum scripture:tamē quia virtus diuina nō cōprehēditur a ratione humana:ideo non est pertinaciter asserendū quin anima Christi ꝑ aliū modū nobis ignotū potuerit descēdere ad infernū.nec nos negamus aliū modū esse forsitan verior:ꝛ sed fatemur nos illū ignorare. Ideo q̄ positio vel phantasia huius viri fecit Joannē Picū hanc cōclusionē inter suas ceteras tenere/que est hec. Anima Christi nō descēdit ad inferos:sicut dicit Thomas ꝛ cōmuniter loquētes:licet in apologia ipsius est logice vel potius sophistice hāc tueri. ¶Pro huius erroris repro batione pono tres cōclusiones. Quarū prima est: Anima separata realiter est in loco. Secūda cōclusio:anima separata potest se mouere subito vel successiue per quācūq̄ distantiā. in sensu composito ꝛ sine sophisticatione oia intelligo. Tertia cōclusio:anima Christi realiter descendit ad inferos:ꝛ nō imaginarie/sicut ille vir dicit ꝑ effectū. ¶Prima cōclusio probatur: angelus realiter est in loco/vt in secūdā distinctionē secūdi dictū est. ergo ꝛ anima separata. tenet ꝓsequētia.vñ est impartibilis sicut ꝛ altera:ꝛ oīs ratio ꝓbās animā esse in loco: angelū probat nō esse in loco. ¶Secūda cōclusio probat. anima hominis mouet totū corpus:ergo anima est sufficiēs motrix:nec est minoris actualitatis separata in mundo q̄ cōiuncta:corpus nō dat ei principium mouēdi. igitur. ¶Tertia cōclusio ꝓbat:q̄ scilicet anima Christi realiter descēdit ad inferos. Christus descēdit ad infernā sicut dicit articulus fidei:ꝛ non ratione diuinitatis: quia illa est vbiq̄.nec fm corpus.qđ mānsit in sepulchro ergo fm animā.hoc dicit Augustinus in epla ad Dardanū sic inquiēs: q̄ nō ipse die/quo dixit Hodie mecū eris in paradiso. in celo erat futurus homo/ Christus Jesus:sed in inferno fm animā:in sepulchro fm carnē. articulus fidei vere sunt prout recitātur.nec oportet tropice ꝛ cū ambage eos exponere:ꝛ potissimū vbi veritas habetur in foribus:sicut hic.in probationib⁹ suis nihil apparentie est quot propositions assumit/ tot falsitates annectit. Dico anima mouetur licet alio genere motus q̄ corpus:siue teneatur mobile distinctū a motu locali:siue identificari/nō refert. falsum est q̄ anime non mouent sicut angeli. Tertio:falsum est q̄ angeli precise mouētur quia operātur circa corpora.falsum est etiam q̄ anima separata nō potest operari circa corpus:quādo cui informat corpus mouet se ꝛ corpus vbilibet. sic separata mouere potest se ꝛ aliud corpus minoris resistētie q̄ anima sit actualitatis/nullā difficultatē video q̄n quilibet facile capit quomodo anima separata posset se mouere. Dico q̄ est articulus fidei/q̄ anima Christi realiter descendit ad inferos:ꝛ q̄ Christus per cōmunicationē idiomatū descendit ad inferos. ¶Contra ista obiicitur: anima Christi descendit ad inferos/et propterea Christus dicitur descēdisse ad inferos.vel hoc erat subito vel successiue.consequēs nō est certum:cum sit divisectius cuius vtraq̄ pars est dubia.ergo nō est in illo sensu articulus fidei:ergo nec antecedens est certū. ¶Secundo sic:si Christus descendit ad inferos:vel hoc erat ad infimū infernorū/vel solum ad proximū.si primū:libenter eos in quorum infernis erat:ꝛ sic liberauit oēs:si secūdum/non est maior ratio q̄ ad vnū infernū descenderit q̄ ad alium. ergo si ad vnū descendit: ad quēlibet descendit. ¶Concedo hanc consequētiam cum consequente:Christus descendit ad inferos: ergo subito vel successiue.ꝛ nego q̄ consequēs nō sit certum.ꝛ probatio nulla est.vtraq̄ pars illius divisective est mihi dubia:ergo illa divisectiua est mihi dubia, patet de divisectiua ex contradictoriis dubitabilibus constata: nec requiritur q̄ partes mutuo contradicant/hoc est mihi certa/ Socrates nō currit vel Socrates mouetur:cū sciam cōtradictoriam huius divisectiue esse falsam.sic est in proposito.scio hāc esse falsam/Christus nō descendit subito et Christus nō descendit successiue.anima Christi poterat subito descendere si voluisset ad infernū.ratio est:nō habuit resistentiā extrinsecā per medium:nec est resistētia intrinseca:si se mutare voluisset subito.ergo poterat instātī descendere:ita q̄ puncto instans non esse vite humanitatis Christi: fuisse poterat primū instans esse in inferno.etiā si voluisset poterat (quātū est ex parte anime) successiue se mouere:cum erat potentia libera realiter/ratione voluntatis.et apparet q̄ successiue descenderit:et hoc patebit solvendo tertium argumentum. ¶Pro secundi argumenti solutione scito:quadruplex erat locus in terra siue infernus. Primus et locorum infimus erat ꝛ est infernus damnatorū/eorum qui cum mortali descenderant:super quos probabiliter ponitur limbus puerorū:locus eorū qui cum solo originali decesserunt.consequēter super illos ponitur anime que purgantur:quorū locus cōmunis dicitur purgatorū. In loco enim illo cōmuniter purgātur:quis aliquē anime ex speciali causa alibi purgantur. supra hec tria loca erat limbus patrū:eorū qui non erāt debitores alicuius pene vel quia suā penā iam in purgatorio impleuerāt vel quia nihil purgandū habebant:sed quia precium securi nōdum erat solutū:illic ad solutionē vsq̄ erāt permansuri.de loco infimo ad ei vicinū nullus accessit:nec cōtra bene autē erat transitus a tertio loco ad quartum: non autē econuerso.nūc autē nullus est in patrū limbo: nec erat aliquis postq̄ Christus animas illas liberauit.anima Christi ad patrū limbū descēderat quē purgauit in toto.de purgatorio opinor q̄ aliquos animas ab ipso liberauit:eas videlicet que flagranti desiderio eius desiderabāt aduentū. Q̄ autem oēs a purgatorio eruit sic argumētor:In primo aduētu regis captiui/qui nō sunt morti obnoxij:nec regis inimici quando alioq̄ nullū est dispendiū soluitur. At existentes in purgatorio erant huiusmodi.nō erāt rei mortis:q̄ letalis criminis erant expertes:nō regis hostes quia charitate redimūtur:nec illorū ereptio fuit aliis ꝓiudiciabilis. Propterea Actuū ij.dicit Petrus: Quē deus suscitauit a mortuis/solutis doloribus inferni dolor pene sensus implicat modo nullā talē penā existentes in limbo tolerabant/nec liberabātur ab ordine vt mox paulo dicemus:igitur diu⁹ Augustinus in epistola ad Euodium verba hec Petri tractans ad idē tendit.ihas ob rationes illā partē tāq̄ magis ꝓbam amplector. De duobus vltimis locis nemini liberauit.nō enim erāt contūcti captivi per gratiam et per consequēs non erāt eius propinqua membra: et liberatorum capaces:fm illud Esa.vltimo. Ignis eorū non extinguetur:ꝛ in inferno nulla est redēptio. ¶Sed contra illud argumētor. Psalmista dicit Psal.lxxxv. Eruisti animam meā ex inferno inferiori. ¶Similiter ascensus descensui respondet:sed Christus ascendit super oēs celos:ergo descēdit in infimū infernū. ¶Ad primū dicitur:Limbus patrū dicitur infernus inferior:nō simpliciter/sed cōparative ad nostrā habitationē fm illud Job.xvij. In profundum inferni descenderunt ossa mea. ¶Ad aliud dicitur:locus altissimus cōueniebat Christo.quia ipse erat supremus:sed descendere nō cōueniebat ei nisi ꝓ nobis.ꝛ ideo tātum descendere conuenit bat quātum liberare debuit. ¶Tertio principaliter argumentor/probādo q̄ non descenderit in infernū. Aug. in epistola ad Dardanū dicit:Nō facile alicubi in scriptura inferorum nomen positum inuenitur in bono: sed Christus non debuit descendere in locum nisi in bonum sonantem: ergo Christus non descendebat ad inferos. ¶Quarto:Christus solū descēdit ad limbū patrū:ergo nō ad infernas:sed solū ad infernū. ¶Quinto: Christus nō fuit simul fm animam in paradiso / et in inferno.sed Christus post mortē ascendit ad paradisum. patet Luxxiij. dixit latroni penitēti:hodie mecū eris i paradiso. ¶Ad tertiū respondet:q̄uis nomen inferni nō capitur cōmuniter in bonā partē:sed supplicii⁹ importat cōmunius:interdum tū in bonam partē capitur: vt q̄ anima Christi illuc descēderit que nihil supplicii illic habuit. similiter multi angeli descēsum eius ꝓcesserūt ob reuerētiā Christi/vt glo. dicit super illo Psal.xxiij. Attollite portas principes vestras.et q̄ angeli descensum anime Christi ad inferos ꝓcesserūt: patet q̄ nō erat anima cī⁹ in limbo in primo instāti nō esse vite Christi.nisi diceret q̄ angeli ꝓcesserūt illud instans:ꝛ tū angeli (vnto q̄ illicerāt) nihil supplicii habebāt.vel dicit: vnto q̄ locus ille sit tenebrosus/ꝛ nō fm se bonus:tū tēpore quo erat illic anima Christi:fuit illuminatus/ fm illud Esa.ix. habitātibus in regione vmbre mortis/ lux orta est eis: spiritualiter saltē:sicut anime erāt spirituales: ꝛ sic locus erat bonus dispēsatiue ad tēpus. ¶Ad quartum dicitur probabiliter q̄ descēdit ad duo loca: qō fundet Actuū.ij,scribitur:descendit ad locū in quo erant dolores:sed illi nō erāt in sinu Abrahe:cui Augus. in epla ad Euodiū assipulari videtur.illud est ꝓbabilius.sed volenti tenere oppositū cōsequētia nihil valet.crebro scriptura ponit plurale ꝓ singulari ꝛ cōtra. Psal.l. Quonia in iniquitatibus conceptus sum: ꝛ sermo solū est de originali:qō est vnū. ¶Ad quintū dicitur: si paradisus nominet locū:trāseat hoc.licet deus ꝓterit ponere animam in limbo ꝛ in paradiso simul: vt ex.x. distinctione quarti patuit.quādo Christus dixit latroni:hodie mecū eris in paradiso:hoc est in beatitudine in limbo:quā patres illic habebāt sicut Augu.exponit in epla ad Dardanū dicens:in illo autē sinu vitā eternā habuerūt animę sancte/q̄dtu ibi fuerunt post mortē Christi: quia ibi extunc claram visionem dei habuerunt.

Dubitatur circa hanc questionē/an anima Christi stetit, in inferno ad diē resurrectionis vsq̄. Respōdetur q̄ sic:que respōsio fundetur auctoritatib⁹ dicti Augu.de fide ad Petrū/q̄ anima Christi de inferis ad carnē tertia die reuertente idem deus fm carnem qua in sepulchro iacuit de sepulchro resurrexit. Idem.xviij.de ciuitate dei declarat ꝑ illud Jone dicēs: Prophetа in ventre ceti triduo fuit:ꝛ tū aliū significauit in profundo inferni triduo futurum qui dominus est omnū prophetarū. hoc innuit ecclesia in collecta in die resurrectionis dicēs. Deus qui hodierna die per vnigenitum tuū eternitatis nobis aditū deuicta morte reserasti:ordinauit deus q̄ nulla anima alia ab anima Christi deum videret:permanēter saltem:quousq̄ Christus diabolum mortendo vicisset:q̄ alij de loco corporali inferni nō educerentur quousq̄ Christus victurus erat mortem corporalem resurgēdo. ¶Sed cōtra illud obiicitur.nō decet magnū principem habitare in loco vili: sed quilibet locus inferni vilis est.igitur non decuit Christum ita diu illic manere fm animā. ¶Respondetur. nullus locus anime separate vel angelo est discōuenies a natura rei vt latius in distinctione.xliij.quarti sentētiarum dictum est. ¶Secūdo/magnus ꝓnceps stat ad tempus in loco abiectus vt confidentat suis. Si roges:quid animabus illis beatis ꝓfuerit toto tempore quo Christus non ascēdit? dicitur q̄ erāt cum Christo: ꝛ in locis in quibus erat Christus fm humanitatem/que a viatoribus videri non poterant:quia quo hoc statu necesse est intelligentē phantasmata speculari:ꝛ nihil intelligitur qō non prius (natura saltem) sentitur: potissimū extra nos.modo spiritus non cadunt sub obiectum sensus:ꝛ p cōsequēs nō sub obiectū intellectus nostri. ¶Ex oībus his sequitur istum scōm cōmunicationē idiomatum descendisse ad inferos. Et licet eius anima corpori vnita ad limbum descenderit logice loquendo:nō tamē descēdit eius anima corpori vnita ad infernā.

Tertio queritur circa hanc distinctionem.xxij. an Christus ascēderit ad suprēmā partē celi. Respōdetur per quatuor conclusiones. Prima est.sicut nō decuit Christū mox post resurrectionē ascendere: sic nec post resurrectionem protinus ascendit.sed quadraginta diebus mansit hic inferius. Secūda conclusio:Christus est vbiq̄ ꝛ in vacuo imaginario infinito extra celum. Tertia cōclusio:Christus fm humanitatē vel humanitas Christi ascēdere potest extra celos. Quarta conclusio:Christus fm humanitatem ascendit ad partem suprēmā celi. ¶Prima conclusio probatur quo ad eius priorē partē:si statim ascendisset post resurrectionē:poterāt apostoli suspicari q̄ erat phantasma de resurrectione Christi:ergo decuit plures suam resurrectionē patefiere eis. Secunda pars patuit in distinctione precedenti. ¶Secūda cōclusio pari forma huius sortitur partes:quarum prior est/Christus est vbiq̄.patet.hic deus est vbiq̄:hic deus est Christus:ergo Christus est vbiq̄:sed nō est vbiq̄ Christus. Secunda pars patet per illud q̄ ecclesia canit de diua virgine. Virgo dei genitrix:quē totus non capit orbis.hoc idē putauit Salomon.iij. Regū.viij.inquiens: Si enim celum ꝛ celi celorum te capere nō possunt:quāto magis domus hec quā edificauit tibi.hoc idē putauit Job inquiēs. Job.xi. Excelsior celo est/ ꝛ quid facies. profundior inferno/et vnde cognosces. longior terra mensura eius ꝛ latior mari.ꝛ Baruch.iij. O Israel q̄ magna est domus dei ꝛ ingens locus possessionis eius. magnus est non habens finem:excelsus ꝛ immensus. ¶Tertia cōclusio probat: extra celum nulla est resistētia extrinseca: nec eius corpus resistit:cū potē agilitatis habeat :ꝛ anima Christi est motrix sufficiēs:ergo si deus insuētia generali cū ea cōcurrat:potest suū corpus extra celū mouere. hoc ipm patet de quolibet beato alio. ¶Quarta cōclusio est de facto:que sic ꝓbatur:Nobilissimū locatū debet cōmuniter residere in loco nobilissimo:sed corpus Christi est nobilissimū locatū:ꝛ suprema pars celi locus nobilissim⁹: igitur. Dixi cōmuniter:quia dispēsatiue ad tempus hic quieuit. patet hec cōclusio per Psalmistā Psal. lxvij. Ascendit sup celos celi celi.ꝛ ad Ephesios.iiij. Ascendit super omnes celos. ¶Contra primā cōclusionē argumentor sic: Anime iustorū nihil habentes qō eas inferius detineat statim ascēdūt:ergo etiā corpus Christi/ꝛ anime patrū e limbo educte. ¶Respondet:nō est simile:quia ratio nabilis fuit causa more Christi hic inferius ad tēpus. nec decuit animas patrū intrare regnū celoꝝ ante animā Christi:que debuit esse prima ascendētiū. ista omnia faluātur:dato q̄ anime nihil habētes ad purgādū nūc mox conscēdāt. ¶Contra quartā cōclusionē obiicit sic: Christus semp residebat in celo a principio celi condi-

ri: sed nihil ascendit in locum in quo est: ergo Christus nō ascēdit ad celū. Sed dicis (ꝛ bene) non ascēdit sm diuinitatē/que est vbiq;.sed sm humanitatem. ¶ Sed cōtra: vel ascendit successiue: vel in instāti. sed neutrū est dicēdū. nō successiue: propter virtutē infinitā Christi: et alia eius poterat subito mouere corpus ipsius (qꝛ erat gloriosum) quoquouersum. nec subito. patet sic: qꝛ tunc apostoli nō bene percepissent illū ascēsum/ꝛ partes superiores ꝛ inferiores corporis Christi in illo subito ascēsu fuissent in eodē loco adequator: ꝛ sic corporum fuisset penetratio. ¶ Respondeť: corpus Christi poterat ascendere subito tū ex parte dei q̄ ex parte humanitatis cū influētia dei generali. nec illud argumentū de penetratione corporū mouet in oppositum. si vnū mobile subito moueret per aliquod spatium: multe partes raptim fierēt in eodē loco adequato. sed sualso est bona de apostolis in tugo montis Oliueti sedētibus: qui nō bene cōtēplati fuissent illū ascensum: de quo dicitur Marci vltimo. Dominus Ihesus postq̄ loquutus est discipulis assumptus est in celū. ꝛ Actuū.j. Videtib⁹ illis eleuatus est: et si fuisset subitus nō bene percepissent. propterea dicitur qꝛ successiue ascendebat (potissimū quādo erat ab eis visibilis Christus) postea. pbabile est qꝛ subito ascēderunt Christus ꝛ eius socierus/ratio de Christo inter argumentādū tacta est. ꝛ ratio equaliter militat de animabus ꝛ angelis cū concomitātibus. nec videť ponēda ratio ascēsus successiui: vigil. Ad arg. de corpoꝛ penetratione alibi loquuti sumus. ¶ Contra hoc obijciť: ille ascēsus erat violentus ex parte corporis Christi: ergo nō poterat esse subito ab anima Christi: cum influētia dei generali. assumptū patet: graue violente ascendit. ¶ Respōdeť: corpora gloriosa nec naturaliter nec violente mouētur ad hāc partē vel ad illā/sed neutraliter: etiā cōsiderādo motū ex parte corporis anima seclusa. sed quodā modo est naturali s/quia a principio intrinseco. nūc autē graue violēte mouetť sursum ab impetu impresso. ¶ Secūdo obijciť: locus medius supremi celi est nobilior q̄ locus supremꝰ. ergo ille est q̄nientissimꝰ locus Christi. antecedēs patet in elementis ꝛ in animalibus. cor residet in medio: preterea sol ponitur in medio sphęrarū tā q̄ sphęra nobilissima. Cōfirmatur: istud decet regē esse in medio exercitus sui: sm illō Job. xxix. Cum sederem/quasi rex circūstāte exercitu. ꝛ Christus post resurrectionem cū apparuit discipulis stetit in medio eoꝝ. hoc patet Luc. xxiiij. ꝛ Joānis. xx. ¶ Ad secundū nego antecedēs. ꝛ ad probationē de elementis inferioribus dicobus illud est probabile ꝛ etiā probabile de aere quo ad locū quātitatiue medium. non autē ad mediā regionē aeris que semper est frigida. ignis etiā in suprema sui parte naturalissime cōseruatur. de celis etiā dicit qꝛ supremū est nobilissimū. sol nō residet in medio tā q̄ in celo nobilissimo: sed vt lumen aliis ministret. superiores tamē/influentias ꝛ proprietates habēt nobiliores: sicut inter spiritus angelicos. ꝛ dato q̄ celi inferiores essent nobiliores celo empyrio: ꝛ celū empyrium sit vna forme quo ad nobilitatē ꝛ tamē suprema pars eius est nobilissima sedes. nō decet supremā in loco inferiori ꝛ inferiorem in loco superiori residere. Confirmationes nihil probāt: rex in medio exercitus sedet/quia timet hostē: modo Christus neminē timet: apparuit in medio discipulorꝰ quatenus apprehenderetur melius ab eis viatoribus: nō est sic de celo. ꝛ licet Christus sm corpus dicit aliquibus apparuisse: hoc nō arguit corpus Christi celos deseruisse: quia potest idē corpus esse in duobus locis separatis. ¶ Vltimo obijciť: aliqua pars celi est supra corpus Christi: ergo corpus Christi nō est in suprema parte celi. antecedēs patet: si caput Christi sit extra supremū celū: tam oculus Christi nō potest celū vel aliquid existēs in celo videre: cum visibilia nō ducāt suas species sine medio. ¶ Similiter per articulū fidei Christus sedet ad dexterā dei patris. ¶ Respondeť: si oculi Christi essent extra celū per aliquā distātiā: nec celum/nec aliquid existēs in eo videret: ꝛ ratio inter arguēdū tacta est. Ponit ergo. pbabiliter potest qꝛ suprema superficies capitis Christi sit cū suprema superficie conuexa celi empyrij. ¶ Circa hoc qꝛ finis argumenti tangit de sessione ad dexteram patris dubitatur: quomodo sedet Christus ad dexterā patris: cū est in suprema parte celi. ¶ Respondeť: sedere ad dexterā patris nihil aliud est q̄ simul cū patre gloriā deitatis ꝛ iudiciariā potestatē ꝛ immutabilē habere: vt Auguſt. exponit in sermone de symbolo: ꝛ quoniā filius est a patre originaliter/pater nō dicitur sic sedere ad dexterā filij. ꝛ illud sedere cōpatitur stare: sm illō Actuū. vij. Ecce video celos apertos ꝛ filiū hominis stantē a dextris virtutis dei. Et quia sedendo anima fit pudēs. vij. physicoꝝ: ꝛ omnia sunt illic in pace/sedere dicit licet erecto corpore illic manneat.

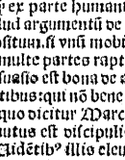

In distinctione. xxiij. Magister loquitur de fide: ꝛ materiam de virtutibus omnibus necessariam agreditur: licet de gratia anime Christi ꝛ eius sciētia prius loquutus fuerit. Conformiter ad hoc duodecim questiones inquiram. Primo loquar de genere virtutis: scilicet de habitu. postea in aliis distinctionibus de eiꝰ specie/scilicet virtute loquturus. Secūdo in hac distinctione de fide loquar. Quo ad primū septem formabo breues questiones. Prima erit/an habitus sit qualitas a passione ꝛ potentia distincta. Secūdo/in qua potentia est habitus subiectiue: qui est virtus. Tertio/a quo sciatur habitus. Quarto/an ad actus productionē cōcurrat habitus. Quinto/an habitus precise inclinet in similes ꝛ actus actibus a quibus euerſit. Sexto/de eius crementō. Septimo/de habitus decremento. Postea circa materiā fidei quinq; formabo questiones. Prima erit de eius necessitate. ꝛ hec erit questio octaua. Nona questio erit de fidei obiecto: an obiectū fidei sit enūciabile: cōplexū significabile an res significata q̄ enūciabile. Decimo querit̄ de obiecto cōplexo fidei: an fides sit p̄cise de vero. vel an potest esse fides de appositione falsa. ꝛ quia specialis est difficultas quomodo generet actus credēdi primus. Undecimo inquiremus. quomodo acquiritur primus actus credēdi. Duodecima questio erit: an fides p̄fecta sit actus fidei: et an confiteri fidem ore sit de precepto an de consilio. Hoc duodenario questionū numero expedito circa hāc distinctionē cētēt manebimus. ¶ Accedēdo ad primā querit̄: an virtus siue habitus q̄ est virtus distinguat̄ a potētia ꝛ affectu quē vulgo passionē nominant. Aliqui termini in q̄stionis titulo explicabūtur: postea p cōclusiones respōdēdū est. Virtus multū equiuoce accipitur. primo p potētia: vt psalmo. xxiij. Verbo dñi celi firmati sunt: ꝛ spiritu oris eius omnis virtus eoꝝ. nōnullꝝ p fortitudine corporali: vt psalmo. xxi. Aruit tā q̄ testa virtus mea. quādoq; p victoria: vt Judith. xiij. Nobis cū deus qui fecit virtutē in Jrael. aliis multis modis sparsim in scriptura inuenit̄. hic autē capit̄ p habitu mētis: de quo latius posthac dicēt: sm quā acceptionē loquitur Psalmista psal. lxxxiij. Ibunt de virtute in virtutē vbi videbitur deus deoꝝ in Sion. Passio (nō vagādo late circa peregrinas acceptiones) tripliciter accipit̄. Primo pro qualitate potissimū noctua p quā aliquis dicit patiſcut dicimus infirmā pati ꝛ esse patientē. Secūdo modo accipit̄ pro qualitate existēte in appetitu necessario requirēte cognitionē precūā tēpore vel natura. Per hoc excludūtur notitie ꝛ qualitates in rebus inanimatis: que nō sunt passiones. Per hoc excludūtur etiā habitus/qui nō requirūt cognitionē ad suū esse. omni notitia actuali seclusa/habitus remanet in anima. quo fit qꝛ ois actus appetitiuus tā sensitiuus q̄ intellectiuus dicitur esse passio. vt volitio nolitio. ꝛ passiones sequētes: vt dicit Aristo. ij. Ethicoꝝ. v. ca. sm antiquā trāslationē sic inquiens: Dico autē passiones quidē cōcupiscentiā/irā/timorē/audaciā/gaudiū/amicitiā/odiū/desiderium passiones Argyropꝰ ius ꝛ Leonardus affectus vocant. vnde sic alt Argyropilus: affectus quidē voco impudicitiam/iram/metū/fiduciā/inuidiā/gaudiū/amicitiam/odiū/desiderū/emulationē/misericordiā: ꝛ ea omnia q̄ voluptas sequitur aut dolor. Ultimo modo capitur passio specialius: et sic diffinit. Passio est qualitas anime actū concomitās que transit transeūte actu: ita qꝛ non potest manere actu extincto ad quē anima pure passiue se habet: et nō actiue idem habens obiectū cū actu. Ab actibus anime/ad quos anima concurrit prodeunt duo effectus vnus remanet/actu transeūte/ꝛ est habitus: alter nō manet abeunte actu: ꝛ est passio: vt gaudiū/tristitia. Prior effectus actū perficit decimo Ethicoꝝ: Posterior vero ipsum attenuat. Potentia nihil aliud est q̄ instrumentū potens aliquē effectū producere: vt intellectus ꝛ voluntas. Ihis premissis ponitur hec cōclusio. habitus ab actu/passione ꝓprie dicta ꝛ potentia distinguitur. probatur sic: potētia identificatur cū essentia anime ex. ij. distinctio. xvi. habitus nō identificatur cū essentia anime. ergo habitus distinguitꝝ a potētia. Q̄ distinguitur ab actu ꝛ passione patet: habitus naturaliter potest esse sine actu ꝛ passione. actus ꝛ passio non possunt naturaliter esse sine actu. ergo passio ꝛ actus distinguūtur ab habitu etiā distinctione specifica: tenet cōsequētia. quādo sunt aliqua: quo quoꝝ vnū potest esse sine alio illa realiter distinguūtur. ¶ Cōtra cōclusionē argumentor primo sic: intellectus est habitus/patet tenendo qꝛ distinguat̄ a potētia. est accidēs eius: ꝛ nō est passio vel actus: ergo est habitus. tenet consequentia. ij. Ethico. quicquid est in anima/est passio potentia vel habitus. ¶ Cōfirmat̄ hec ratio. intellectus est in anima. ij. Ethicoꝝ. ꝛ non est potentia/nec est passio: ergo est habitus. ¶ Respondeť negādo qꝛ intellectus sit habitus/ꝛ nego qꝛ intellectus distinguat̄ ab essentia anime: qui dicunt qꝛ distinguit̄ realiter ab essentia anime: dicerēt qꝛ eū intellectus nō generetur ex actu vel actibus nō est habitus: sed hoc dicere oportet aliquid esse in anima inhesiue: qꝛ nō est actus passio vel habitus: cōtra Aristotelē. ¶ Ad secūdū dico intellectus est in anima identifice: putaret ipsa anima. nō loquimur de notitia principiorum que est intellectus: quia clarū est qꝛ intellectus hoc modo capiēdo est accidēs. ¶ Tertio argumētor sic: homo assuetus currere bene currit. fabr. cādo cū fabri simus: et talis nō habet in se habitū inclinātē se ad currēdum: quoniā motus localis est ipm mobile. ergo in nullo est ponēdus habitus. tenet ꝓsequētia: nō ponit̄ habitus in aliqua potētia nisi ad faciliter ādā potētia. ad exercūdū in suū opus. ¶ Respondeť. hoc argumētū. pbabiliter probat motū localem nō identificari cū mobili realiter qꝛ mouet. planū est assuetus actualiter crebro currere est ꝓptus currere. si in eo nō generetur habitus: dabitur argumētū sustinēdi qꝛ nullus sit habitus in aliquo. vel si ponat̄ motus localis ipsum mobile/fingere oportet aliquod accidēs in moto cōstitutō: qꝛ habitū generat: vel forte dicet quo ad qꝛ motū localē nō est ponēdus habitus/sed crebro cursu tollitur obex cursum impediens. ¶ Quarto argumētor sic: sequitur qꝛ species sensibilis producta in anima ab obiecto: ante oēm actum anime esset habitus: qꝛ est in anima: ꝛ nec est potētia/nec passio: cōsequēs est falsum. habitus cū ꝓducitur ab actu: saltē naturaliter nō potest aliter ꝓduci. sine actu notū est enim qꝛ deus potest ꝓducere habitū: sed naturaliter non potest ꝓduci sine actu vel actibus. ¶ Respondeť: species sensibilis potest vocari habitus (late capiēdo vocabulū) quoniā est in organo ꝛ nō passio nec potētia: sed captēdo sicut nos capimus ꝛ capiemus in hac materia: hoc negatur: oportet enim qꝛ habitus ex actibus emergat: si naturaliter proficiscatur. ¶ Species ab obiecto sensato immediate producit̄ modo obiectū nullū efficiētiam respectu habitus sortitur.

Dubitatur quare ponātur habitus. Respōdetur aliquādo impmeditate agere oportet: ꝛ ad hoc habitus plurimū cōducit. Propterea Aristoteles. iij. Ethicoꝝ dicit fortem bene sese habere repētinis i periculis qꝛ habitū fortitudinis. Propterea primo Ethicoꝝ/nemo est bonus nisi qui gaudet bonis operibꝰ ꝛ hoc nō cōtingit nisi ꝓ habitū. Secundo Ethicoꝝ etiā habitus ad actus perfectionē magnū momentū affert: ꝛ habendū ad bene agendū promptificat. ij. Ethicoꝝ in diffinitione virtutis inquit phs. Virtus est que habentē perficit ꝛ eius opus bonum reddit: ꝛ rursus ex habitu operās delectabiliter agit: modo voluptas opus perficit. x. Ethicoꝝ. Concludēdo dico qꝛ species sensibilis defertur per medū od organū animalis inclusiue in aurē oculum ꝛ huiusmodi: sed quoniam non est in anima in hesiue sed in subiecto extenso nihil ad Aristotelem. ij. Ethicoꝝ. despecte intelligibili quā aliqui in aīa ponūt nullam aliam a notitia habituali notitia abstractiue pono.

Secundo queritur: in qua potentia vel i quo subiecto ponēdus est habitus. ¶ Respōdetur qꝛ habitus nō est ponēdus in subiecto ꝓprie naturali. Probat̄ hec cōclusio ex Aristotele. ij. Ethicoꝝ: ꝛ ab experientia/si lapis millies proiceret in altum: nūq̄ propterea facilius ascenderet in fine q̄ in principio. eodē modo de descensu eius. ¶ Contra hoc argumētor: ex ista cōclusione sequit̄ qꝛ nullus est habitus ponēdus in intellectu. ꝓsequēs est falsum ꝛ cōtra Aristo. vi. Ethicoꝝ ponēt̄ habitus veredicos in intellectu/sapientiā/prudentiā/sciētiā/artē ꝛ intellectū qꝛ sequat̄ patet sic: intellectus est agēs naturale inquātū huiꝰ. ¶ Respondetur negādo sequelā. ꝛ ad pbationē qua dicit/intellectus est agēs naturale. dicūt aliqui qꝛ duplex est potentia: quedā est determinata ad vnū: sic sc̄s/qꝛ potest exire in talē actū/ꝛ nō in oppositū: ꝛ in tali potētia nullus est ponēdus habitus: quēadmodū est respectu principioꝝ indemōstrabiliū ꝛ ꝓpositionū ꝑse notaꝝ. aliqua est potētia q̄ pōt in oppositū inclinationis sui habitus: in talibus ponēdus est habitus. ¶ Cōtra hoc argumētor sic: post frequētē assensum actualē alicuius principij/quis inuenit se ꝓptū ad assentiēdū illi principio actualiter vt patet ꝑ experientiā: ergo in illo ponēdus est habitus

respectu illius principij.tenet cõsequẽtia:q; nõ aliter in aliqua potẽtia cõcludit esse habitus. ¶Propterea aliter vico:hoc facto fundamento in tota hac materia.in qualibet potẽtia q̃ potest facilitari ad suã operationem post actuũ frequẽtationẽ/ponit habitus: ⁊ ĩ nulla alia. ¶Probat hoc principiũ fundamẽtale. habitus solũ ponũt ad facilitãdã potẽtiã ad hoc q̃ exeat ĩ act⁹ suos.q̃ qua cũq; potẽtia data/naturali vel libera:q̃ ĩ actuũ sine prõptus ⁊ expeditius exit in suũ actum q̃ in principio:in illa ponẽdus est habitus.⁊ q̃ oppositũ:si non exeat facilius in operationẽ suã/in actuũ sine q̃ in principio nullus est ponẽdus habit⁹. ¶hoc fundamẽto negato: nescis habitũ ,pbare vllũ:⁊ sic cõcedo q̃ in intellectu ponẽdus est habitus respectu principioꝝ indemonstrabiliũ:licet intellectus determinet assentire ,ppositionibus p se notis habita sola applẽsione terminoꝝ:vt patet.iij.metaphysice. ¶Ex his patet respõsio ad argumentũ principale:scz q̃ in aliquo subiecto naturali ponẽdus est habitus:quãdo subiectũ est facilitabile ad suã operationem: quãmodũ cõtingit in omni potẽtia cognitiua ⁊ appetitiua.scz⁹ est potẽtia naturali nullã cognitionẽ habẽte:quãdmodũ est calor/vel calidũ:vel graue ⁊ cetera id genus. ¶Ex hoc fundamẽto ⁊ eius explicatione infero propositiones. ¶Quarũ prima est:ponẽdus est habit⁹ in aliqua potẽtia respectu alicuius obiecti cui potẽtia dissentire nõ potest.patet:quia post frequẽtes assensus actuales ,ppositionis q̃ se note generaꝝ habitus in intellectu:ergo intellectus efficiẽ prõptus ad assentiẽdũ tali ,positioni actualiter:⁊ tũ intellectus nõ põt dissentire tali propositioni:licet aliqui pbi ore negarũt principium primũ:non autem mente/ quarto metaphysice. ¶Secũdo in volũtate ponẽdus est habitus. patet: põt inclinari ad actus similes actib⁹ quos volũtas elicuit. licet de se sit libera exire in actus suos:potest habituari vt intẽsius ⁊ facilius exeat in actus suos. Sed fortiꝰ sup hoc posthac loquẽdũ erit. ¶Tertio sequit̃/q̃ in pede textoris/in manu citharedi/⁊ scriptoris/ponẽdus est habitus.probatio:assuetus crebriter percutere citharã: prõpte ⁊ expedite eam percutit in tenebꝛis:similiter de scriptore.⁊ hoc nõ nisi ratione habitus:ergo in talibus potẽtijs ponẽdus est habitus. ¶Quarto sequit̃:in brutis ponendus est habitus.patet:equus ad stabulũ: bos ad suũ presepe/redit:mullo ductore: post frequẽtationẽ actuũ:⁊ istud nõ potest saluari sine habitu.alioquin oĩs habitus tibi negabit̃. ¶Quinto:in appetitu sensitiuo naturali ponẽdus est habitus.hoc amplius declarabit̃ in distinc.xxxvi.huius. ¶Contra hoc obijcit̃:aliquis facilius exit in actũ discernẽdi verũ q̃ alter:⁊ hoc sine habitu.similiter choleri cus facile irascit̃:⁊ hoc sine habitu.similiter aliqui sunt bene nati: aliqui male nati.vj. Ethicoꝝ.omnia hec possunt saluari p qualitates corporis:ergo nõ sunt ponẽdi hi habitus. ¶Respondet̃:istud argumẽtũ nõ mouet.nõ nego quin vnus ,qꝝ bene natus sit/manuetus/verax. alter ex inclinatione naturali.rudis/versipellis/vafer.sed vno istoꝝ captoꝝ:si promptius exit in actus post actuũ frequentationẽ q̃ in principio: simili dispositione existẽte in corpore ,pcludimus in illo esse habitũ.duo tñ ante actuũ frequẽtationẽ possunt sic se habere q̃ vnus exit melius in actũ q̃ alter. ¶Secõ obijcitur cõtra tertiũ corollariũ ,pbãdo q̃ nõ sit habit⁹ in manu citharedi vel scriptoris. patet sic: anima mouet.corpus/manũ vel pedẽ:ergo in anima est habitus ille motꝰ.⁊ nõ in manu vel pede.⁊ istud potest confirmari q̃ argumẽtũ tertiũ q̃stionis ꝑcedẽtis/dicẽdo q̃ ille habitus est in anima/quo homo est habituatus mouere corpus:⁊ non in corpore:q; tenẽdo q̃ motus localis est mobile periclitat̃ oĩs via ,pbãdi habitus. ¶Respõdeoꝛ he rationes sunt probabiles:sed nõ cõcludũt.qꝫ patet: aliqui sunt habitus corporei tã in sensu q̃ in appetitu sensitiuo qui sunt extẽsi existẽtes in aggregato ex ãa ⁊ organo:⁊ cũ anima informet manũ vel pedẽ quare negabitur habitus extẽsus ĩ eis? ¶Ad formã ergo argumẽti ꝑcedo q̃ forma mouet manũ vel pedẽ:sed ille act⁹ mouẽdi ,pducit habitũ in potẽtia q̃ mouetur ⁊ mouet. nõ anima in manu vel pede mouet. ¶Ad tertium argumẽtũ in q̃stione ꝑcedẽti respõsum est. ¶Quarto argueꝛ volũtas potest exire in actũ sine habitu: ergo inane est ponere habitũ in ea. ¶Respondeꝛ distinguẽdo antecedẽs:vel actũ ita intẽsum ⁊ prompte sine habitu sicut cũ habitu:⁊ sic nego.vel remisse:⁊ sic concedo. Ecce quoniã pacto in qualibet potẽtia facilitabili post frequẽtationẽ actuũ generabit̃ habitus:⁊ in nulla alia: ⁊ q̃ ipse tã in potẽtia naturali q̃ libera generetur.in potentia sensitiua exteriore aut in intellectu respectu notitie intuitiue nullus ,pceatur habitus:potest aũt quis nõ sine colore habitũ in corpore negare vt ꝓtius dictũ est: assuescẽs currere corrũpit humores:⁊ mẽbra cursus promotiua cõfortat cõsolidatq; /nihilo tñ minus cũ in appetitu sensitiuo ⁊ etiã in brutis habitus ponant̃ nõ sunt negãdi a corpore habitus extẽsi/vt in his qui ad manu surgẽ dũ corpus disponũt qui ex dicacitate linguam ad effermate loquendũ coadiuuãt. In hisce abstrusis ad quoꝝ fundum deuenire nequimus nõ est seriose proiectus insistendum.

Certia queritur:a quo generaꝝ habitus. ¶Respondetur:generatur ex actu vel actibus.probatio:post actuũ elicitionẽ homo inuenit se prõptiorẽ exire in actũ:ergo remanet in eo aliquid:qꝫ cũ ad hoc incitat. si frequẽter a obiectu⁹ vidi: facile de illo reminiscor:⁊ si nihil in me maneret: non reminiscerer.

¶Contra hãc conclusionẽ argumentor: sic.vel quilibet actus generat habitũ:⁊ tũc sequit̃ q̃ in infinitũ parvus erat habitus:posito q̃ vnus actus pure partibiliter eliciatur:qꝫ est inconueniẽs. ¶Secundo sic:illa qualitas (cũ erit remissa) facile discedit:⁊ q̃ cõsequẽs erit dispositio/⁊ nõ habitus:q; q̃ hoc dispositio segregaẽ ab habitu:q; vna qualitas est facile mobilis a subiecto: altera difficulter. ¶Respõdeꝛ q̃ aliquoꝝ est opinio q̃ ex vno actu nõ generaꝝ habitus:sed actuũ requirit̃ multiplicatio. Cõtra quos obijcitur sic: tunc requireꝛet repetitio duoꝝ actuũ/triũ/vel quatuor.vel in aliquo alio certo numero:⁊ hoc signare nõ potes. ¶Preterea/vnus actus intẽsus tãtũ ,pducit quantũ tres vel quatuor remissi.sed tres vel quatuor actus remissi possunt ,producere habitũ. ergo vnus actus intẽsus eis equalis/pducit habitum. Insuꝑ:si actus intẽsus magnũ habitum ,pducat:actus remissus remissum habitũ ,pducit.tenet consequẽtia:qꝫ quãdocũq; sunt due cause differẽtes solũ fm magnitudiñ ⁊ parvitatẽ:si causa maior potest effectũ magnũ producere:causa minor potest effectũ minorẽ ,producere. patet de magno calore ⁊ parvo.de magno frigore ⁊ parvo: vbi nõ est resistẽtia exuperãs actiuitatẽ agẽtis: vel resistẽtia equalis:que nõ est hic/igit̃.potissimũ extra effect⁹ qui nõ sunt iudicia:q; notitia intuitiua intẽta de Socrate ,ppinquo causat iudiciũ q̃ hoc est homo/ vel Socrates:sed a remotis notitia remissa nõ sufficit tale iudiciũ producere.Sed tilia maxima est sane ttelligẽda.qũãdo due cause differũt fm magnũ ⁊ parvũ possunt effectus producere fm magnũ ⁊ parvũ.si magnus actus ,producat magnũ habitũ:parvus actus ,producit parvũ habitũ.⁊ si notitia intuitiua intẽta ,producat iudiciũ perfectũ q̃ hoc est homo:vel hic homo: notitia intuitiua remissa ,producit iudiciũ imperfectius:nõ tñ eiusdẽ speciei.hoc est speciale in iudicijs:vt in.iij.distinc.ij.dictũ est. ¶Multi⁹ autẽ est rationis dicere q̃ requiraꝝ resistẽtia obiecti ad productionẽ iudicij.notitia eñ ,pducit iudiciũ cũ potentia: ⁊ obiectum cũ potentia producit notitiã. ¶Preterea argumẽtor: sic:vel primus actus remissus additus ,producit aliquid/vel nihil:si primũ:illud erit eiusdẽ rationis ⁊ speciei specialissime cũ habitu: ergo erit habitus sicut q̃libet qualitas eiusdẽ speciei specialissime cũ calore erit calor. Insuꝑ:illa qualitas in suo toto erit habitus:ergo quãdo separaꝝ a toto.antecedẽs patet: quelibet pars habitus est habitus. Forte dicis:primꝰ actus remissus nihil generat:sicut prima gutta cadẽs de stillicidio non caust lapidẽ:nec secũdo gutta causat lapidẽ.sed tñ vna gutta supueniẽs sue vt/⁊ virtute guttarũ ꝑcedẽtiũ causat lapidẽ: sic aliqui actus remissi nihil habitus generãt:sed tãdẽ vnus actus virtute ,prie/⁊ virtute ꝑcedẽtiũ actuũ habitũ parit. ¶Contra analogiã de qua facis clypeũ argumentor: sic: prima gutta nihil lapidis tollit q̃ te/secũda nõ est maior prima/nec aliqua sequẽs est maior prima:hoc supponit̃.ergo si prima nihil tollit: octaua/vel decima/nihil tollit.nõ valet dicere q̃ virtute ꝑcedẽtiũ/q̃ ꝑcedẽtes nõ sunt.⁊ q̃ cõsequẽs ad cautionem cooperãtur. ¶Ult forte dicis:⁊ si nõ sunt: tamẽ disposuerũt lapidẽ ad causationẽ ipsum mollificãdo: et lapide mollificato vltima gutta aliquid tollit ⁊ causat: sicut prima gutta cadens sup lutũ nõ magne resistentie aliquid tolleret. ¶Contra hoc obijcio:lapis nõ apparet mollior in loco cõcauitatis q̃ in locis sibi vicinis.⁊ hoc ,pbari potest de annulo:qui quotidiano vsu cõsumit̃ fm q̃ recte dici solet: Ferreus assiduo cõsumitur annulus vsu. ⁊ tamen annulus non liquefit nec fit mollior. ¶Ursus:⁊ si analogia sit vera ad sensum inter respondẽdũ ꝓtẽsum:hoc nõ tenet ad principale ,positũ: quilibet eñ actus suapte natura est habitus generatiuus: ⁊ passum est bene dispositũ: ergo in ipsum aliquid generat.⁊ non nisi habitũ.si actũ generat:vel aliũ effectũ: dũmodo habitũ generet:habeꝝ ,positũ. ¶Confirmat hec ratio:q; actus multũ intẽsus:gratia exẽpli vt octo:producit habitũ intẽsum:quẽ pono vt octo/tũc fic.a/actus intensus vt octo producit b/habitum intẽsum vt octo. ergo medietas actus a/,producit medietatẽ habitus b/⁊ per idẽ vnus gradus a/producit vnũ gradũ habitus b/ et pari ratione quãtũlibet parua pars actus a/,producit habitũ respondentẽ b/⁊ quicquid ,producit in toto ,producit extra suũ totũ in passum nõ habẽs cõrariũ/sed summe dispositũ. ¶Omnibus his deductis potest homo ꝓter ue luctari:partim in termino:dicẽdo q̃ requiriꝝ aliqua certa intensio gradualis ad hoc q̃ dicatur habitus. et actus remissior extra suũ totum dicetur dispositio:⁊ nõ habitus. Rationabilius tamẽ loquendo dico:quicquid est eiusdẽ speciei specialissime cũ habitu/est habitus.et quilibet actus quãtũlibet parvus habitum generat in passum dispositũ. actus est dispositio ⁊ specie differens ab habitu:quifacile a subiecto corrumpitur. ¶Et si dicas. Aristo. dicit in predicamentis: habitus difficulter corrũpitur:talis parua qualitas facile corrũpitur:ergo nõ est habitus. ¶Respõdetur negãdo minorem:⁊ patebit amplius quãdo loquemur de habitus corruptione. Ad exẽplũ de caustione lapidũ dicitur: si multe gutte lapidem disponãt/ipsum mollificando ad caustionem: et tãdẽ vltima gutta virtute precedẽtium causat:nõ potes te ex hoc inuare: cum passim est hic dispositum. ¶Dicitur aliter forte ⁊ verius. prima gutta suo impetu cadẽs partẽ insensibilem a lapide duro tollit.secũda gutta tãtũdẽ tollit.tertia gutta tãtumdẽ sicu prima vel secunda.tãdem in casu decime vel duodecime gutte est ablatio sensibilis:⁊ vocatur causatio.ante nõ vocabitur causatio.sicut non quelibet parua depressio nisi sufficit denominare virum simũ:sed notabilis depressio.⁊ si nasus sensim deprimeretur:esset eadẽ difficultas: ⁊ manuductio ad exẽplum de causatione lapidis. Tunc redit̃s ad principale argumẽtũ cõcedo q̃ in infinitum parvus habitus generabitur: supposito q̃ nihil eius producat in instãti:sed totus successiue. ¶Secundo obijcitur cõtra cõclusionẽ:aliquis actus nõ producit habitum.ergo nullus actus producit habitũ:licet arguatur a propositione habẽte plures causas veritatis ad propositionem habentẽ pauciores causas veritatis:cõsequẽtia patet/ per hoc in antecedẽte intellectum:nõ est maior ratio de vno actu q̃ de alio.antecedẽs probo: notitia intuitiua Socratis vel albedinis nõ producit habitum:qꝫ probo sic:omnis habitus ab aliquo actu ,pductus similẽ actũ in specie specialissima producit actui a quo emanauit: sed habitus iste cum potẽtia nõ sufficiunt producere notitiam/intuitiuam:que non habetur obiecto absente. ¶Tertio sic:dilectio dei non producit dilectionẽ habitualem:nec actus credendi habitum credendi:igitur nõ quilibet actus etiã vitalis producit habitũ .antecedẽs patet:quia opposito dato/erunt duo habitus:specie distincti productiui ,immediate eiusdẽ actus numero: qꝫ est inconueniens.charitas enim infusa immediate inclinat in dilectionẽ dei actualem:⁊ si ex tali actu vel actibus generetur habitus:ille inclinabit in similes actus. ¶Ad secũdum argumẽtum respõdetur cõcedẽdo q̃ notitia intuitiua non producit habitũ:sed solũ abstractiua concomitans.istud oportet dicere: vel dicẽdum erit/q̃ nõ semper habitus inclinat in similem actũ entitatiue a quo emersit.tenendo cõmuniter viã (⁊ verior⁊ vt opinor) q̃ quelibet intuitiua a qualibet abstractiua specie distinguitur. Istud secundũ nõ minus est inconueniẽs q̃ primũ:quia cum notitia intuitiua nõ posset haberi naturaliter nisi de obiecto presentialiter nõ esset collata vis ,productiua habitus:quia illa esset inanis.modo deus ⁊ natura nihil faciunt frustra/pmo de celo.habitus collatus est creaturis:vt reminisci possint actuũ ⁊ obiectoꝝ ante cognitoꝝ:quia nõ semper obiecta sunt presentia.et quãdo quis potest habere actũ intelligẽdi ⁊ volendi in absentia obiecti ante cogniti vel dilecti:tunc erit habitus potẽtia suppliens ⁊ nõ altas.cum enim notitia intuitiua ex sua perfectione vel natura requirat ꝓsentiã obiecti ad hoc q̃ naturaliter causet:nullũ ,producit habitũ. ¶Sed contra hoc argumentor: ex isto sequitur q̃ aliquis actus voluntatis nõ ,producit habitum.consequens est inconuenies.cõsequentia tamẽ declaro: de actu qui a notitia intuitiua ,producitur:⁊ ab ea depẽdet. si actus voluntatis a notitia abstractiua productus esset eiusdem speciei specialissime cũ actu voluntatis a notitia intuitiua producto:tunc fruitio vie ⁊ patrie essent eiusdẽ speciei.⁊ sic fruitio vie esset beatifica.tunc sic:quãdo actus intellectus non potest haberi sine presentia obiectinon producit habitum.sed iste actus voluntatis (de quo loquimur) non potest haberi sine presentia obiecti: licet obiectum nõ concurrat immediate ad ,productionẽ actus voluntatis.ergo iste actus volũtatis nõ ,producit habitũ.

¶Respõdetur cõcedẽdo q argumẽtum pretendit.vltro quãdo elicio actũ voluntatis a notitia intuitiua causatum ille actus volitatis (qui est liber) producit alium actũ voluntatis:ad quẽ volitas pure passiue se habet. istud sic probo:post dilectionẽ obiecti intuitiue cognitũ sum propẽsior exire in actũ diligendi ꝙ erã a principio: ergo in me est aliquis habitus genitus: ꝛ nõ a dilectione intuitiua.dilectionẽ voco intuitiuã: quia notitiã intuitiuam presupponit.ergo a dilectione abstractiua est genitus.ergo talis dilectio fuit in me ꝓducta. Ex isto infero/ꝙ fruitio beatifica in patria nõ generat habitũ: et ꝙ cõsequẽs ꝓbatur post raptum nõ habuit habitũ sufficientẽ ad productionẽ dilectionis beatifice.sed solũ habuit habitum productiuum dilectionis abstractiue. ¶Ad tertiũ beatus Thomas prima.ij.q.lij.arti.iiij. in solutione ad tertium:dicit ꝙ actus qui ꝓducunt ex habitu infuso nõ causant aliquẽ habitum:sed cõfirmãt habitum preexistẽtẽ: sicut medicinalia remedia adhibita hominis sano:nõ causant aliquã sanitatẽ: sed sanitatem prius habitã corroborãt. ¶Cõtra istud argumẽtor sic: si hoc esset verum ꝙ actus habituũ infusoꝝ nõ produceret habitũ:hoc esset propterea quia duo habitus essent in eodẽ subiecto eiusdẽ speciei: qõ reputas in cõcuniẽs: sed illud esse verissimũ ꝙ duo accidentia eiusdẽ speciei sunt in eodẽ subiecto:patet de multis speciebus ꝛ habitibus memorãdi existẽtibus in intellectu respectu obiectoꝝ eiusdẽ speciei.etiã hoc in proposito non sequitur. charitas acquisita ꝛ infusa specie differũt/ergo illud nõ sequitur. ¶Preterea argumentor ad idẽ.capio Socratem etheticũ qui nũq̃ habuit charitatẽ infusam:cum sit in originali ꝛ mortalitꝫ potest tamen diligere deũ.ꝛ argumẽtor tũc sicut Socrate ex actu diligendi deũ generat habitus.ergo in Platone habente charitatẽ.vel ducat argumentũ simile de duobus: quoꝝ alter est in mortali/ alter in gratia:ꝛ vteraq̃.velit deo summũ bonũ:puta deũ esse deũ.in vno generatur habitus ex actu vel actibus. ergo ꝛ in altero: alioquin charitas infusa generationi habitus impertinẽtis repugnabit. ¶Ursus:ex actibꝰ generatur habitus.ij.Ethi.coꝝ: ꝛ illud nõ est negãdũ ab aliquo actu nisi doceatur apparentissime de oppositꝰ igitur.Amplius:ꝑcõm hanc viã nõ habitur charitas acquisita habitus:nec fides acquisita habitus / cõtra cõmunẽ scholam. ¶Preterea:impediretur diligens deũ ab auxilio naturali/scilicet habitur:ꝛ nõ/diligens Socratẽ qõ incõuenit. Amplius:infidelis acquirit habitũ infidelitatis assentiẽdo oppositꝫ articuli fidei: ergo ꝛ credẽs circa credibile.ꝛ cõuertat ista infidelis ad fidẽ:ꝛ habeat actũ oppositũ actui infidelitatis:alle actus fidei corũpit habitũ infidelitatis prius habitũ ad nõ gradũ vsqꝫ: et nũq̃ agens aliquid corumpit nisi quatenus aliquid generet:de per se calor calorẽ generat: ꝛ de per accidẽs corũpit frigus calori incõpossibile.Teneo ergo ꝙ actꝰ diligendi deũ charitative generet habitũ:ꝛ ita de fide ꝛ spe. ꝛ cõcedo ꝙ idẽ actus numero ꝓducitur a duobus habitibus specie distinctis:quoꝝ alter est infusus/ ꝛ alter naturaliter acquisitus . ¶Quarto obijcitur:si Socrates fuerit habitualiter intẽperatus:actus tẽperãtie oppositus in eo nihil generat.ergo non quilibet actus generat habitum.¶Quinto sic:vna hirundo ver nõ facit:nec vna dies.j.Ethi.coꝝ.ergo vnus actus nõ generat habitum.¶Ad quartum antecedens concedo : passum enim nõ est bene dispositum. ¶Ad quintũ dicitur:illic est sermo de beato/quẽ breue tempus non facit.ꝛ nõ est sermo de virtute. ¶Sexto obijcitur:si ex actu generat habitus : sequitur ꝙ ad virtutes et malitias est per se motus/contra philosophũ.vij.phy.sico. ¶Respondetur ꝙ philosophus loquitur illic ꝑm quãdam opinionem philoso.(vt dicit cõmentator cõmento secũdo) qui negabant habitũ esse virtutem quoniã habitus sit in summo:ꝛ hoc est de termino cõtendere. ¶Septimo obijcit sequitur ꝙ ex solis actibus interioribus potest generari habitus, ꝛ sic eremicola potest esse magnificus/liberalis/magnanimus ꝛ fortis. ¶Respondetur:difficultas in argumento assumpta est conclusioni nostre impertinens:sed concedo illa assumpta:si homo actus illarum virtutũ in se tũ iose procreat. ¶Hũc vidimus quomodo ex vno actu vel pluribus generatur habitus ꝑm prouerbium/vulgare Fabricando fabri fimus.

Quarto quero:An habitus effectiue ꝙcurrat ad productionẽ actus: affinitatem habet hec questio cũ precedenti. propterea in primis quãdam opinionem falsam reciabo.postea ad ipsam per conclusiones respõdebo:ꝛ obiectionibus aliquibus factis/alia argumenta faciam/que vtriusq̃ questionis cõclusiones attingẽt.Dicit Durandus in hac distinctione ꝙ habitus nihil facit ad intensionem actus:nec efficẽtiam respectu illius vllam habet. ¶Pro illius reprobatione ꝛ pro questionis solutione ponitur hec cõclusio habitus in genere cause efficientis concurrit ad productionem sui actus.¶Probatur hec cõclusio: multũ habituatus in aliqua materia prompte ꝛ delectabiliter exit in operationes illi habitui conformes: qui ante habitũ genitum non sic operabatur:ergo sequitur ꝙ habet partialem causam auxiliatiuam ad similem operationem producẽdam/ꝛ ad causalitatem:non in genere cause finalis materialis vel formalis:relinquitur.ergo in genere cause efficientis.¶Secũdo argumentor ad idem:habitus infusi ad actꝰ generationẽ cõcurrũt:ergo habitꝰ acquisiti.¶Tertio sic:non est removenda causalitas a rebꝰ sine magno colore. dignũcanda est natura secũdo de generatione. sed nihil vir iste coloris affert:igitur.

¶Inter omnia argumẽta eius capiam minus malum (qõ tamẽ prorsus nihil valet)ꝛ est hoc:habitus cũ potẽtia possunt producere actũ.ergo habitus sic potest intẽdi ꝙ se solo producat actũ.tenet cõsequẽtia: Socrates et Plato possunt ferre scammũ:Socrates potest tũ augeri quoniã se solo scammũ ferre sufficit. ¶Respondeẽ cõsequẽtia est nulla in causis diuersarũ specierũ.hec ꝓbatio assumit causas eiusdẽ speciei. ¶Secũdo argumẽtor: sic cõtra ꝓclusionẽ (auctoris et argumẽtis relictis) si habitus ꝓducit actũ:ꝛ actus ꝓducit habitũ: erit circulatio inter causam ꝛ effectũ. Sed dicis:habitus ꝓductus ab vno actu:nõ potest ꝓducere eisdẽ actũ numero/ sed similem:ita ꝙ a/actus producit b/habitum: ꝛ b/habitus producit c/actũ : ꝛ c/actus producit d/ habitum. ¶Contra hoc obijcitur:quia tũc nũq̃ debet cessare ꝓductio mutua quoniã vtraq̃ qualitas fuerit in summo cũ sint agentia naturalia. ¶Respõdetur negãdo sequelam.sed cõcedo ꝙ sunt agentia naturalia. habitus non producit actũ sine concursu potentie in qua est subiecta: cuius est instrumentum:ꝛ potentia non semper cooperatur:actus vero se solo producit habitum:non secludo causam vniuersalem.non est in potestate voluntatis elicere actũ quin producatur habitus nisi fuerit habitus ita intensus ꝙ intensiorem non potest producere actus. et cum potentia interdum operetur : interdũ vero non: nullo modo ꝓcluditur immẽsitas in actu vel in habitu.

¶Contra hoc obijcit prabãdo duo:saltẽ colorando:duo. Primum est:ꝙ habitus aliquis producit actum de quo emersit.Secũdum est:ꝙ nõ erit cessatio in productione reciproca citra summum.Primum sic declaro:elicitat socrates vnum actus a pure partibili:ꝙ horã sequẽtẽ ille actꝰ producet b habitum pure partibilẽ.tunc sic:totus actus a producit totum habitum b/ꝛ eduerso. Probaẽ:totus habitus b producet ab actu a. Probatio:qꝛ nõ est dabilis pars habitus b q̃ non producat a parte a:ꝛ totus habitus b est naturalẽ posterior actu a:ergo actus a producit b. Q. b habitus producat a. ꝓbaẽ sic.nõ est dabilis pars actus/quin illa producat ab habitu b.ꝓz:ꝛa vnã partem actus a quãcũq̃ volueris:illa hꝫ partes successiue ꝓductas.sint c ꝛ d.sic ꝙ d producat post c aliquis habitꝰ precessit actum d/ꝛ ille ꝙcurrebat ad ꝓductionẽ actus d:ergo d actus producitur ab vna parte habitus:ꝛ ꝙ ꝓsequẽs a toto habitu categoreumatice:qꝛ a parte eius.Et eodem modo argumẽtabor de c actu:ille hꝫ partes successiue ꝓductas:quarum vna producit post aliam.tunc sic:q̃libet pars actus a ꝓducet ab habitu b:q̃ totus a actus ꝓducet ab habitu b:q̃ a ꝓducet b/ꝛ b ꝓducet a:quod reinabat ꝓbãdum.¶Scõm sic colore/elicitat a actꝰ in domiciliatu:ille ꝓducit habitum b intẽsum vt quatuor in hoc instãti:ille ꝓducit habitum b intẽsum vt quatuor in hoc instãti:passum est dispositus/ꝛ suã actionẽ põt habere in instãti:ergo producit habitum intẽsum vt quatuor.ꝛ hoc instãti. Rursus b habitus põt suum effectũ ꝓducere in hoc instãti cum conatu voluntatis qui realiter applicat.ꝓducat ꝙ actus actum:scz ꝙ actus erit intẽsior ꝙ quatuor ratione ꝙcursus habitus:qꝛ sine cõcursu habitus actus fuisset intẽsius vt quatuor cum cõcursu habitus erit intẽsior:sit vt quinq; gratia exẽpli.postea actus vt quinq; ꝓducit habitũ maiorẽ ꝙ vt quatuor/sit vt quinq; ille habitus. Rursus habitus vt quinq; cum conatu illo ꝓducit actum maiorẽ ꝙ vt quinq;:ꝛ sic in abyssum erit ꝓductio reciproca. ¶Ad primum respondeẽ ꝑ ꝓpositiones:quarum prima est:cuiuslibet partis a actus/aliqua pars ꝓducit a b habitu. ¶Secũda ꝓpositio nõ est dabilis pars aliquis a actus quin aliquid eius producat a b habitu. ¶Tertia ꝓpositio:totus b habitus ꝓducit partialẽ ab a actu. ¶Quarta ꝓpositio:q a actꝰ totalis ꝓducat a b habitum:nullomodo consequẽs est ꝙ aliqua determinata pars b habitus ꝓducat partialẽ actum q̃ ꝓduxit illum partialẽ habitum:immo hoc est falsum/ꝛ omni modo negãdum.Cõcedẽdum tamẽ est aliquã partẽ a actus ꝓducere b habitus portionẽ ꝛ cõtraẽm varias partes sicut de toto actu ꝛ habitu loquimur. ¶Ad scõm argumẽtum dicit:sit actus vt quatuor productus in hoc instãti ꝓducat habitum(sicut de facto põt)ille habitus facit ꝙ tot actus erit intẽsior:q nõ ꝓducit tũtum de actu quãtũ ꝓtẽtia ꝓduxit:volitas ꝓduxit sine cõcursu habitus actũ intẽsum vt quatuor:stat ꝙ habitus vnum gradum actꝰ ponat in intẽsione:ꝛ rursus ille actus vt vnum remissiorẽ habitum ponet:ꝛ quãdo habitus est imperfectior actu: ꝛ est idẽ conatus voluntatis/adhuc actus erit minor.ꝛ ꝙ consequẽs habitus erit minor:q licz sit reciproca productio mutua:non sequit ꝙ actus erit infinitus/vel habitus. Et ratio est:additio cũ infinitarum partium inequalium nõ arguit infinitatẽ:vt si ꝙ a quanto addas primam partẽ ꝓportionalẽ b quãti sunt:ꝛ postea scõam partẽ ꝙ portionalẽ b:ꝛ sic in qualibet parte ꝓportionali hoꝛe future fieret:nũq̃ habebit infinitum extẽsiue. Scõ dicit ꝙ habitus qui est prior tẽpore vel natura ipso actu:actũ partialẽ producit.secus est de habitu posteriore natura: vt est in proposito.habitus sine ꝙcursu potẽtie nihil ꝓducit:ꝛ cum potẽtia suo conatu producit actum vt quatuor qui quidez actus est prior habitu:sequitur ꝙ habitus nullã prioritatẽ habet respectu illius actus aut simplis/vel illius conatus:ꝙ cum illo conatu nihil producit ergo actus erit precise vt quatuor:si conatus postea augeat:habitus in hoc instãti productus conditur. Et ex illo intelliges an cõtrito in hoc instãti eliciat ex gratia que nunc infunditur:ꝛ si sic erit actus meritorius:illa difficultas cum hac secunda argutione affinitatem habet. ¶Tertio obijcitur sic:habitꝰ partialiter producit actũ:ꝛ est causa equinoca respectu actus:ergo habitꝰ est actus pfectior.¶Consequens est falsum:qꝛ propter actum homo laudatur ꝛ meretur:non autẽ propter habitum.tenet cõsequẽtia:semper enim causa equinoca est pfectior suo effectu.¶Respondetur ꝓcedẽdo totum antecedẽs:ꝛ negãdo ꝓsequẽtiam:qꝛ non semper causa equinoca est pfectior suo effectu:quãdo enim sunt actus ꝛ habitus lati circa idem:semper actus prestat habitui.ꝓpterea Aristo.i. ꝛ.x.Ethi.co.ponit felicitatẽ in actu consistere/ꝛ non in habitu.i.Ethicorum.viij.nquit. Interest autẽ fortasse nõ parum in possessione aut in vsu ac in habitu/an in operatione summum consistere bonum putare.fieri enim põt vt habitus quidez (ꝛ si mest)nullum efficiat bonum/vt in dormiẽte:vel etiã alio modo quodam ocioso facto:vt operatio autẽ nihil efficiat boni:fieri nequit.qui nãq; operaẽ agit vtiq; necessario:ꝛ bene etiã agit:hoc exẽplariter,ꝙbat inquiẽs/atq; vt in olympia non ij qui sunt elegãtissimi forma prestantissimiq; roboreiz ij qui decertant/coronis afficiuntur.¶Quarto argumẽtor:si habitꝰ inclinet ad productionẽ actus/ꝛ mere naturalẽ:sequitur ꝙ semꝑ habeo notitiã patris vel alterius rei cuius habitum habeo in memoria reconditum:hoc est contra experiẽtiam. Q. sequatur probo:habitꝰ est agẽs naturale:intellectꝰ etiã est agens naturale:ꝛ ille sunt cause totales secunde ad productionem actus:igitur. ¶Respondetur:ille non sunt cause sufficientes:quia si sic:argumentum concludere:requiritur enim concursus voluntatis:ꝛ tunc est exitus in actum/ꝛ non alias:habitibus vtimur cum volumus.¶Ad vicis bruta exeunt nõnũq̃ in vnum actum sui habitus/ꝛ non in actum alterius habitus in quo nõ est voluntas:ergo alia banda est ratio.Respondetur:bruta a fortiori habẽtu ꝛ apprehẽsione placidiore ducitur captiuaturꝙ:non enim est agens liberum:bruta enim multis imitari videntur potẽtias liberas:sed penisculate eorum naturas contẽplando habitur discrimen. ¶Quinto obijcitur:habitus producit actum:ergo non est dabilis intensissimus actus quem homo potest habere.Consequens est inconuenies:ꝛ contra dicta in distinctionẽ xij.huius. Q. sequatur ꝓz.si habitus iuuet potentiã ad productionem actus:semper cum intensiori habitu producetur actꝰ intensior:qꝛ est plus auxilij naturalis.si cũ summo voluntatis conatu voluntas põt producere actũ intẽsum vt octo sine habitu:qꝛ habitus circa idem obiectum potest producere actum intensiorẽ:sit vt nouẽtic generabitur nouus habitus/ꝛ ad intensionẽ habitus intendetur actus:igitꝛ. ¶Respõdeꝛ:concedendo ꝙ non est intensissimus actus quẽ homo potest habere cum habitu/nec hoc est inconueniens:semper enim cum supplemento auxilij augetur effectus:ꝛ si non sit status in appositione auxilij/non erit status in effectu. ¶Sexto obijcit: si habitus concurrat ad productionẽ actus/sequitꝰ ꝙ habitus erit qualitas actua:consequẽs nõ solet cõcedi:igitur. ¶Respondeꝛ:si producere aliã qualitatẽ/sufficeret adesse qualitatẽ actiuã:cõceditur illatum.sed ex communi vsu philosophorum hoc nõ fatis est:ꝙ solum illa qualitas vocatur actiua/que sibi similem in specie specialiſſ

ſitiua producit:vt quatuoꝛ qualitates pꝛime.

Dubitatur quid facit habitus ad bonum vel ad malum. ¶Reſpondetur:mirū in modum multum facit ad bonū:ſi ſit habitus bonus:⁊ ad malum:ſi ſit malus. Hoc exēplariter ad oculum declaro:ſi mediocriter timidus aſſueſcat inſeruire tegularijs:tegulas ad domoꝛum vertices ferre:vel ad tēploꝛum pinnacula:in fine magni tēpoꝛis nullo modo timebit:vbi alter non aſſuetus ob imaginationē caput ꝑturbātē preceps ruit:agroꝛum cultoꝛ digitos habēs in iuuētute flexiles:nō poteſt eos ī ſenectute extēdere:animalia libye nō aſſueta in eſtate bibere:ad loca humida in ſenectute adducta non bibunt:ob habitum non bibēdi genitum. Lycurgus laccedemonijs efficaciā habitus oſtēdere volēs duos canes aluit:alterum in culina/alterum vero in nemoꝛe. Tādem lepoꝛe inter illos miſſo:canis in culina alitꝰ ad culinā protinus ſe diuertit. Quapropter volens habere viros bene diſciplinatos:debet eos in iuuētute bene habituare in bonum/tam in lr̄is ꝙ̄ in bonis moꝛibus. ſicut Ariſto.ij.Ethicoꝝ ex Platone introducit inquiēs:non parum refert/immo multum/immo totū:iuuenes ſic vel ſic aſſueſieri in iuuētute. iuxta illud Hoꝛatij: Quo ſemel eſt imbuta recēs ſeruabit odoꝛē Teſta diu. nihil eſt in iuuētute ita graue/quin lōga ɔſuetudine fiat leue:equi iuuenes/nec homines:ſine difficultate arma ferūt:tēpoꝛis interuallo hiſce gaudēt. Iuuenes viri vel femine ad religionē/caſtitatē/⁊ omnē virtutē facile ducunt:facti ſenes ⁊ male habituati egerrime a malo habitu auellūt. iuxta illud Prouerb.xxij. Adoleſcēs iuxta viā ſuā:etiā cū ſenuerit nō recedet ab ea:iuxta illud Hieremi.xiij. Si mutare poteſt ethiops pellē ſuā/⁊ pardus varietatē ſuā:⁊ vos poteritis bene facere cum didiceritis malum:multi ſunt moꝛbi a pꝛincipio curabiles:tēpoꝛis intercapedine curari nequeunt/nec equus ſenex ingreſſum a iuuentute acquiſitum mutare poteſt. ¶Iuuenes ergo tā verberibus ꝙ̄ honeſtis ſuaſionibus in iuuētute ad virtutē habitualē prouocatoꝛ tales eos quales expetis facile ſeruabis in omni ſenecta:mali habituati in iuuētute cū ad ſenium deuenīt/ſunt inflexibiles. Analogia eſt de trabe/⁊ tenera virga in cāpis creſcēte:quarū altera ſine fractura eſt curuabilis:alterā vero (ſi flectere coneris) protinꝰ frāges. vides an parum vigoꝛis hꝫ habitus reſpectu boni vel mali. Epilogādo dicimꝰ totus h habitꝰ ab a actu ꝓducit:⁊ rurſus nequimus ſuperare partē a actus cuꝰ nihil a b habitu producitur.

Quinto querit:an habitꝰ inclinet preciſe in actus ſimiles actibus a qbus emerſit. Reſpondetur affirmatiue ꝙ ſic. Probatio:habitus inclinat ī aliquos actus:vt ex queſtionibus precedētibus patuit:vel igit preciſe inclinat in actus ſimiles actibus a qbus emanauit:⁊ habet cōcluſio/vel in actus alterius ſpeciei:⁊ tunc vnꝰ habitus inclinabit in actus quātūcūqꝫ diuerſos. ſi a habitus ꝓducat actum vnum alterius rationis ab actu a quo emerſit:pari ratione producit alium actū alterius rationis. ⁊ ſi ſic:quēcūqꝫ actū producere poteſt alterius rationis/ɔtra omnē philoſophiā. ¶Cōtra hāc ɔcluſionē obijcitur pꝛimo ſic. charitas infuſa inclinat in actus diuerſarum rationum:ſimiliter fides ⁊ ſpes infuſa:ergo ɔcluſio falſa. ¶Scḋo ad idē ſic:actus precedēs habitum ⁊ ſequēs eum lati in idem obiectum differūt ſpecie:ſꝫ habitus producit ſimilē actum in ſpecie actui a quo emerſit:⁊ ſi producit alium actum:qui ſi ſint alterius rationis:ergo ɔcluſio eſt falſa. Q ſpecie differāt probat ſic:omnes actus producti a cauſis ſpecie diſtinctis diſtinguūt ſpecie:ſꝫ actus p̄cedēs habitum/⁊ actus ſequēs habitum ꝓducuntur a cauſis ſpecie diſtinctis:ġ ſpecie diſtinguuntur. Iā probo vtrāqꝫ premiſſarum:pꝛimo maioꝛē:non alia ratione ſciētia qꝛ eſt/⁊ propter quid eſt/de eodē obiecto ſpecie diſtinguūtur:⁊ nō aliter obiectoꝛum ſpecie diſtinctoꝛum/notitie ⁊ actꝰ voluntatis ſpecie diſtinguntur. Probatur minoꝛ:actꝰ p̄cedēs habitum a potētia ſola ⁊ notitia producitur:vt actꝰ intellectus ab obiecto ⁊ potētia:⁊ actus ſequēs habitū producitur partialr̄ ab habitu ex q̄ſtione p̄cedēti:igitur. ¶Ad pꝛimum reſpondetur ꝙ ɔcluſio intelligitur de habitu acquiſito ex actibus:modo habitus a deo creatꝰ ſine cauſalitate actuum producitur:de tali ġ habitu nō eſt ſermo. ¶Ad ſcḋm nego maioꝛē ⁊ ad probationē:omnes actus producti a cauſis ſpecifice diſtinctis diſtinguntur ſpecie. diſtinguo illā:vel ſi altera cauſarum ſit habitus:⁊ ſic nego propoſitionē illā:⁊ ratio negationis eſt:qꝛ habitus eſt veſtigium ⁊ reſiduum actus:in ſimiles actus inclināſ actibus a quibus emanauit. In alijs autē cauſis ſpecifice diſtinctis concedo illam propoſitionē vbiqꝫ de actibus vitalibus:quēadmodum ſunt actus potētie cognitiue vel appetitiue. In alijs autē non opoꝛtet:idē enī caloꝛ in ſpecie ab igne ⁊ ſole producitur. ¶Tertio obijcitur ſic:ſigno aliquā virginē vtpote berthā habētē habitum virginitatis intēſum vt quatuoꝛ. coꝛrumpatur bertha ipſa inſcia in ſomno/vel omī modo ipſa renitēte:tūc ſic:habitus berthe inclinat in actus alterius rationis a caſtitate virginali:cum ipſa deſinat eſſe virgo:⁊ cum toto caſu parere poteſt:in ſenſu compoſito:quod virgini nō competet:⁊ tamē habitꝰ ille erat virginitas/quoniā ab actibus virginitatis eliciebatur. Quidam doctoꝛ concedit quod argumētum p̄tēdit:⁊ ex ɔſequēti concederet ꝙ habitus aliquis inclinat in actus alterius rationis ab actibus a quibus producebatur:qꝛ non amplius inclinat in actus virginitatis:actus virginitatis hꝫ integritatē inexiſtētē pro obiecto:⁊ cum deficiat integritas/deficit obiectum. ⁊ ꝑ ɔſequēs ipſa non pōt amplius habere actum virginitatis:nec eiuſdē rationis cum virginitate. ⁊ pꝫ de notitia intuitiua reſpectu baculi:qui ſi ablatꝰ fuerit/vel fractus:deſinit eſſe. ¶Hec ſolutio pluriſariaꝫ peccat:in pꝛimis mulier non hꝫ notitiā intuitiuā de illa integritate coꝛpoꝛis:ſꝫ ſolum abſtractiuā ⁊ quidē impfectā communiter:⁊ ꝓpterea ſiue integritas fuerit p̄ſens ſiue remota:ſemꝑ manet idē actus voluntatis in ſpecie. ¶Scḋo:ſi ferro illa integritas fuerit coꝛrupta in iuuētute:talis non pōt eſſe virgo/cum non pōt habere actuꝫ ad virginitatē requiſitum ꝑ eum. Tertio:capio aliquam ralr̄ virginē q̄ hꝫ hoc propoſitum:volo ſeruare caſtitatē coꝛpoꝛis mei ꝑpetuo vel tēpoꝛance non refert:vel ſic:volo me ſeruare immunē ab omnibus actibus venereis ꝑpetuo:talis actus in ſe vel reiteratus generat aliquē habitum/⁊ non niſi habitum virginitatis:cum eſt caſtitas:non coniugalis/nec vidualis:ġ erit virginitas. vel diuiſum caſtitatis excedit illa tria mēbꝛa. tūc reduco totum argumētum ſic. habitus iſte pꝛius fuit virginitas/⁊ inclinabat in actus virginitatis ⁊ nunc non inclinat:non potes ire ad integritatē coꝛpoꝛis. ¶Propterea dico ꝙ habitus ille pꝛimo aſſumptus in argumēto/⁊ habitus iſte inclināt in ſimiles actus eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue ⁊ in gn̄e nature:non autē inclinat in ſimiles actꝰ eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime in gn̄e virginitatis:hoc eſt in tali denominatione:poſtꝙ̄ iſta eſt coꝛrupta a tyrāno:eſt habitus viduitatis:cum eſt caſta ⁊ coꝛrupta:inclinat eā omnino ad ſimilia propoſita actualia in genere nature

ſicut antea. ſꝫ illa propoſita non amplius dicunt virginitas:⁊ ſiue ipſa fuerit coꝛrupta ſiue nō:actus voluntatis a notitia abſtractiua depēdēs eſt eiuſdē ratiōis. ipſa poteſt cōtinuare eūdē actum numero ad aliquod tēpus:in cuius poſterioꝛi parte ipſa erit coꝛrupta:⁊ in pꝛioꝛi parte virgo. nec ſequit:actus iſte mutat in eſſe virginitatis:ergo mutat in eſſe nature:ſꝫ pars extremi ſit inferioꝛ ad partē extremi:nō tamē extremum ad extremum. Etiam non ſequit:mutat in eſſe virginitatis:ergo mutat in eſſe caſtitatis. bene autē mutat a tali denominatione:ſꝫ nō a denominatione ſuperioꝛis:vt Socrates mutat ab albedine:⁊ non mutat a coloꝛe:vt in multis alijs exēplificari poteſt. ¶Quarto obijcit:habitus pꝛincipioꝛuꝫ inclinat in actum ɔcluſionis:⁊ tamē habitus pꝛincipioꝛum nō ꝓducit ab actu ſciētifico ɔcluſionis:ſꝫ ab intellectu p̄miſſarum:ergo aliquis habitus inclinat in actum alteriꝰ rationis ab actu a quo emanauit. ꝙ habitus aſſumptꝰ inclinet in actum cōcluſionis probat ſic. Inclinat in aſſenſum actualē p̄miſſarum:⁊ aſſenſus actualis p̄miſſarū inclinat in aſſenſum cōcluſionis:vt pꝫ pꝛimo poſterioꝛum. modo quicquid eſt cauſa cauſe in genere cauſe efficiētis naturalis:eſt cauſa cauſati. ¶Diſtinguo:ꝙ habitꝰ pꝛincipioꝛum inclinat in actum ſcientificum cōcluſionis/vel immediate:⁊ ſic nego:immediate enim ſolum inclinat in actualē aſſenſum p̄miſſarum. vel mediate:ſic cōcedo:hoc eſt mediāte ſuo actu elicito. Inclinare in aliud mediate:eſt inclinare in aliquid quod aliud producit:vt in propoſito:qꝛ pꝛincipioꝛuꝫ actualis aſſenſus mediat inter aſſenſum ɔcluſionis ⁊ habitum pꝛincipioꝛum:habitus pꝛincipioꝛum dicit mediate inclinare ī aſſenſum actualē vel habitualē cōcluſionis:remotius tamē in aſſenſum habitualē cōcluſionis ꝙ̄ actualē eius. ¶Quinto obijcit:habitꝰ actus relatiui circa medium ⁊ finē/inclinat immediate in actum circa medium tm̄:vel immediate in actum circa finē tm̄:⁊ tamē actus finis eſt actus alterius ſpeciei ab actu a quo productus eſt. ¶Reſpondet:habitus ille gn̄at ab actu medij ⁊ finis ſimul:vtpote ex tali actu:diligo Socratē propter deum:iſte habitus ſolum inclinat immediate in actum mixtum:qui eſt vſus ⁊ fruitio:⁊ nego ꝙ inclinet immediate in actuꝫ ſimplicē medij tm̄:vel finis tm̄. ſicut habitus aſſenſus iſtius/omnis triāgulus hꝫ tres:inclinat īmediate ī aſſenſuꝫ actualē iſtiꝰ/oīs triāgulꝰ hꝫ tres:a quo ꝓducebat. ⁊ ſi ille aſſenſꝰ vniuerſalis obiectiue ꝓducat aſſenſuꝫ iſtius/triāgulus hꝫ tres:habitus ſolum mediate ad illum aſſenſum indefinite ɔcurrit. ¶Sexto obijcit:capio habitum intēſum ieiunādi bonū in eremita:qui in moꝛbū incidat:⁊ argumētoꝛ ſic:ille habitus inclinabit in actum malum:⁊ tamē eſt bonus. ſed actus malus eſt alterius ſpeciei ab actu bono:igit. Similiter capio habitum liberalitatis vel magnificētie in diuite qui cadit in inopiā:ille habitus inclinabit euꝫ ad actus malos:⁊ tamē actus malus eſt alterius ſpeciei ab actu bono:ergo habitus inclinabit immediate in actum alterius rationis ab actu a quo emerſit. ¶Ad hoc argumētum poſt reſpondebit:an ille habitus erit poſtea vitium qui ex bonis actibus genitus eſt. Sꝫ quod ad propoſitum ſufficit dico:ſtat actum bonū ⁊ malum eſſe eiuſdem rationis in gn̄e nature:ſꝫ nō in gn̄e malitie ⁊ moꝛis. ¶Septimo obijcit:ſi titulus queſtionis eſſet verus:ſeqtur ꝙ poteſt haberi actus collatiuus quo diligo ſocratē propter deum/abſqꝫ hoc ꝙ diligā ſocratē:vel diligā deū actibus abſolutis. Cōſequēs eſt cōtra alibi dicta:conſequētiam probo. poſſum habere habitum ex actu collatiuo genituꝫ/qui in actus collatiuos inclinabit. ¶Reſpōdetur:non ſequit. Nam poſſum habere habitum aſſentiēdi concluſioni ex actibus genitum:qui inclinat immediate ad aſſenſum concluſionis:⁊ tamē non poſſum habere aſſenſum ɔcluſionis ſine notitia actuali apphēſiua extremoꝛum naturalr̄. ſic in propoſito dici poteſt:qm̄ actꝰ collatiuus nō poteſt haberi ſine duobus actibus abſolutis:illi duo actus habebuntur quando actus collatiuus erit in intellectu vel in voluntate:ſed quia non eſt ſimile:⁊ concedo ꝙ poteſt haberi actus collatiuus medij ꝓpter finē (qꝛ eſt habitus genitus) ſine actu lato preciſe in medium vel preciſe in finem.

Dubitatur quid eſt habitum inclinare ad aliud. ¶Reſpondet:nihil aliud eſt ꝙ̄ habitū illud efficere:vt habitus tēperātie inclinat habentē ad tēperate viuēdum:hoc eſt effectiue concurrit ad actū tēperātie:vel iuuat habētē tales actus elicere:nō inclinat habētē ad alium ſenſum:nō ꝙ habitꝰ inclinatio ab actu diſtinguat:vt q̄dam putāt. Inclinatio foꝛme ad infoꝛmādam materiā eſt ipſa foꝛma:⁊ inclinatio materie ad foꝛmā eſt ipſa materia q̄ inclinat:⁊ q̄libet res inclinatur ad ſuā ꝑfectionē:nō ꝙ ſua inclinatio ſit res ſuperaddita rei q̄ inclinat:graue detētū ſuꝑ trabē hꝫ inclinationē aptitudinalē ad deſcēſum:ſꝫ propter obicē reſiſtētē non actualiter exit in ꝑationē. ſic iuſtus habitualr̄ doꝛmiēs inclinationē habitualē hꝫ ad iuſte operādum:ſꝫ habitus ipſe nō eſt ſufficiēs pꝛincipium productionis actus:quouſqꝫ apphēſio obiecti ⁊ alia ponant req̄ſita ad hoc ꝙ exeat in ſuā operationē. ¶At dicis intēperatus poſt penitudinē adhuc inclinationē ad illecebꝛā actualē hꝫ:ġ talis impulſus ab ipſo habitu diſtinguit. Reſpondet:qm̄ iſte nō hꝫ habitum caſtitatis apphēſio obiecti delectabilis ⁊ his que ad actum ſufficiunt cum habitu cooperantur pꝛimi motus cum habitus adminiculo ad maluꝫ cooperātur. focus in quo rogus erat facilius caleſit:quādo habitus iſte nōdum eſt extinctus difficilius reſiſtit ꝙ̄ habituatus in caſtitate ⁊ ꝙ̄ homo neuter:nec caſtitatem/nec eius oppoſituꝫ habēs:ſꝫ habitus ſe ſolo neminē inclinat:hoc eſt ad nullum actum:qꝛ tūc actꝰ ille erit naturalis.

Hactenus de habitus ⁊ actus ꝓductione mutua:⁊ ad quos actꝰ habitus inclinet:vidimus. Alterꝰ vidēdum eſt de habitus cremento ⁊ decremēto. ⁊ ſexto queritur:an habitus in infinituꝫ creſcat ꝑ actuū multiplicationē. ¶Reſpondetur per cōcluſiones:quarū pꝛima eſt. Non eſt dabilis maximus habitꝰ citra infinitum quē anima poteſt ſuſcipere:⁊ adhuc infinito habitu in anima producto:ipſa poteſt maioꝛē ſuſcipere in aliqua acceptione maioꝛitatis. hec ɔcluſio ex.xiij. diſtinc. pꝫ. ¶Scḋa concluſio:ad intēſionē actus intēdit habitus. Probatio:actus enī producit habitum. modo ad intēſionē cauſe ſequit intēſio effectus. ¶Tertia ɔcluſio:dabilis eſt intēſiſſimus actus quē intellectus vel voluntas poteſt producere ſine habitu/vel cum habitu tāte intēſionis. Hec cōcluſio pꝫ pꝛimo de celo ⁊ mundo:vbi dicitur ꝙ potētia actiua terminat ad maximum effectū quē poteſt. ⁊ hoc hꝫ verū quādo nō eſt reſiſtētia ex parte paſſi:vt inter graue ⁊ potētiā motiuā:vt ſuperius in diſt. xiij. monſtrauimꝰ. Scḋo probat hoc ſpecialiter de actu:caloꝛ vt quatuoꝛ producit caloꝛē vt quatuoꝛ. ⁊ ſtatus eſt in caloꝛe quē poteſt producere:ego pariſoꝛmia potētia hꝫ ſtatum in ſua productione:⁊ eodē modo actꝰ vt quatuoꝛ poteſt producere aliquem habitum ⁊ non maioꝛē. ¶Cōtra tertiā cōcluſionē obijcitur ſic. volūtas adiuta ab habitu poteſt maioꝛē actum producere ꝙ̄ ab habitu nō ad-

tuta:ſz in infinitum poteſt creſcere habitus:ergo non datur maxim⁹ actus quē voluntas vel intellect⁹ poteſt ꝓducere.¶Reſpondetur:vtī ſupertus retulimus concluſio intelligit ſine auxilio. ¶Scō:cōtra alterā particulā q̄ dicit q̄ actus poteſt producere habitum tāte intenſionis ⁊ nō maioris:obijcit ſic.Actus vt q̄tuor primo producitur in potētia habitum certe intēſionis producit:ſit gra exēpli ille habit⁹ intēſus vt quatuor.Secund⁹ act⁹ ſcō allatus tāte actiuitatis eſt quāte act⁹ prior:ſz act⁹ prior quatuor gradus produxit habitus:ḡ actus poſterior totidem producit:q̄ eſt agens naturale/paſſum eſt ſuſceptiuum illius effectus:nec eſt repugnātia illorum effectuum inter ſeingitur.¶Reſpondeē ꝑcedēdo q̄ act⁹ primo allatus producit habitum intēſum vt quatuor.ſimiliſ autē actus in intēſione graduali ſcō adduct⁹ nihil producit.Et ratio eſt:q̄ agēs cuiuſdē ſpeciei ſecū eēſitēr actuum produxit effectum tāte potētē ſicut ſecundus actus eſt natus ꝓducere.modo ita eſt in aliis agētibus: ſi a calidum vt quatuor ꝓducat caloꝛē vt q̄tuor in b paſſum:ꝛ equaliter calidum cum a in gradu vel in multitudine forme:applicatum b paſſo iam calefactoꝛi q̄tuor nihil vlterius producit:quoniā iam inuent paſſum ſibi aſſimilatū.modo ſimile non agit in ſimile:primo de generatione:ſic erit de actu ⁊ habitu.¶Cōtra hoc obijcitur ſic: ſi notitia abſtractiua ſocratis producat ſpeciē vel habitum in intellectum Platonis intēſum vt quatuor:notitia abſtractiua Ciceronis ſupueniēs intellectui Platonis producit nouū ſpeciē vel habitum tāte intenſionis:ꝛ ſic ſi adducātur.ex.homines cum viguit notitijs abſtractiuis/ſemper producerentur noui habitus:ꝛ ille notitie ſunt euiſdem ſpeciei:ergo actus viralis ſupueniēs in ſecundo loco vel poſteriori actu precēdēti euiſdez rationis producit ſuum effectum de nouo/ac ſi ſimilē effectum nō inuenſſet productum.¶Reſpondeē:illud argumētū nō concludit varia obiecta varias producūt notitias repreſentatiuas obiectorum ⁊ habitus productiuos ſimilium notitiarum actualiumnon eſt ſic de caloꝛe ⁊ frigoꝛe:ſic de alijs qualitatibus vitalibus:ſaltē nō cōſtat q̄ ſit ſic. ſi habeā notitiā abſtractiuā albedinis:videt q̄ illa albedo poteſt in aliquo tēpore certo vel inſtāti ita eſſe intēſa q̄ nō amplius intēdetur nec habitus illius.alioqn vna demonſtratio millies repetita ſemper ſciētiā intenderet:etiā ſi fuerit remiſſior in poſterioribus repetitionib⁹ q̄ in primis.¶Scō obijcit:ſi repetitio actuum ſimilū in vigoꝛe nō intēderet habitum:ſequit q̄ nō intenderet habitus citharizādi:conſequēs eſt falſum.ſi quis fuerit peritus citharedus:ſi non repetat actus:in tēporis interuallo neſcit ꝓpte citharizare:ꝛ tñ ſi exerceat operatiōes citharizādi/promptiſſime citharizabit:ꝛ hoc non/niſi q̄ coaleſcit habitus citharizādi q̄ actuum citharizādi crebā repetitionē.¶Reſpōdeturnō mihi coloris eſt in argumēto:ſz ipſum nō ꝛcludit. Tum primo:q̄ act⁹ ab habitu intēditur ad cui⁹ intēſionē etiā habitus coaleſcit:ꝛ hoc argumētationē diluit.Tum ſecundo:relicto auxilio habitus ſcō dicā ad alterationē carnis habitus citharizādi corumpitur:q̄ corupto ſubiecto partialr corrūpitur habitus eius.ſz repetitio actuum producit de nouo habitus/ꝛ manutenet eādem intēſionē gradualē i habitu:ſuppoſito q̄ actus fuerint ita intēſi/ſicut ꝑmi act⁹ generatiui habitus.ſz ſi ſubiectum habitus nullo modo alteraretur:habitus conſeruaretur in eadē intēſione gradualiactus ſequentes mihil habitus producūt de nouo: niſi intenſiores fuerint q̄ actus qui primo habitum produxerūt:ꝛ ita dicē de ſcriptore/ſanifice/ꝛ alijs artificib⁹ ¶Sz ꝓtra hoc obijcit:repetitio actuū circa intellectū ꝓducit nouū hītū:ſz actus poſteriores nō fuerūt intēſiores actu ꝑmo ꝓducto q̄ hīt⁹:ꝛ tñ intellect⁹ nō corrūpit:igit. Maior ꝑz.ſi hō repetat actus circa aliq̄d ſcibile in q̄ hō eſt habituat⁹ manutenet hīt⁹:ſic q̄ hō exit ꝓpte ꝓ operatiōes ſormes ſuo hītui:ꝛ tñ nō repetat act⁹ nullo modo exit i habitꝰ act⁹.hoc ꝑz de ſene nō potēte exire i act⁹ eoꝝ q̄ i iuuētute ſtellexit:ꝛ hoc nō eſt niſi q̄ nō repetunt act⁹ hīt⁹ gnātuos.Rñdeē iſta replica(ſz coloꝛe habeat)ceſſ etiā ꝑz ex alio ꝛ ceſſet⁹ ille ex cōne ſequēti patebit.

Vbitaturſan habituatus prompte ⁊ delectabiliter exit in actus ſui habit⁹.¶Reſpondeē:cuꝫ patrocinio habitus actus intēdit ⁊ turget ſolidaturq̄ cueſtigio habitus.Scō:ſi habitus fuerit intēſus/ꝛ nō fuerit obex:prompte exit in actus ſuos habitui conformes.aſſuetus eſt ſurgere hora.nij.mane:promptiſſime illa hora ſurgit:ꝛ aſſuetus ad ſextā vel ſeptimā dormire cum tedio ⁊ nauſea:ꝛ communiter eſt cum delectatione habitus:poteſt tamē ſequi triſtitia vtpote ex habitu inuidie/aut odij aut ex habitu pemtēdi:ergo ꝓpte exire in actum habitui cōformē eſt magis eſſentiale habitui q̄ delectabili exire in operationes:etiā intēſius operaꝛ habituatus q̄ non habituatus/cum ſimul conatu ⁊ ceteris paribus:ꝛ habitus bon⁹ malo oppoſito reſiſtit. Ecce ergo quid facit habitus bonus:ſ.ſpiritēr facit hominē bene operari intēſe/cuꝫ facilitate ⁊ malo reſiſtitur habitu malo oppoſite iſtorum euentium. Cōcludēdo notum eſt q̄ poſt effectum a calidi b calidum cuiuſdē vigoris cum a mihil caloris producit i b paſſum cum a c paſſum.ſm ſue potētie extremuꝫ aſſimilant ſi b nihil amplꝰ caloris ꝓduceret in ipſum ſibi diſſimilaret:ꝛ vltra gradū ſue ꝑfectionis calefaceret.Ecce primū agētium naturā. Scō ſunt agētia tuos effectus mutuo producentia ſi b albedo ſui notitiā ꝓducat.E ſimilē notitiā educit de nouo:ſic ſ ꝛ aſcendendo quoad animę capacitas ꝓceptiua ſimpleā:in talibus effectus ſuā cauſam effectiuā obiectiuā repreſentat:nec ad idem commune laborāt quēadmodum prima agētia:iſtorum agētium in cauſalitate eſt limes:ſic vero ſimiliter eſt in actu habitus producitur:ꝛ in ipſo habitu reciproco ad actum:non tamē eo iuſticias nonnihil colouis latere in oppoſito:ꝛ hoc rōnes adducte pādunt:quas queſtio ſequens ſi recte eluaē diluit.Addo q̄ habit⁹ patrocinio habitū fortificat:q̄ actus augeꝛ:ad cui⁹ cremētū habit⁹ roboraē.Vn b luminoſum a in actualitate par lumini ab a ꝓducti ſi ꝑfectiuſue non inquino.

Septimo queriē:quō habit⁹ animę corrūpit ⁊ remittit. Pro ſtionis ſolutioē ponā duas concluſiones:ꝛū altera erit affirmatiua:altera negatiua:ſemp loquēs de hītu naturali acquiſito. ¶Prima cōcluſio eſt hec:hīt⁹ nō remittit p act⁹ ceſſationē.¶Scā concluſio:hīt⁹ remittit p actū ꝓtrarū actui hītus.Prior concluſio ſic ꝓbat:accidēs oē aliq̄ iſtoꝝ trū modoꝝ corrūpit ⁊ nō alt:vel ad corruptionē ſui ſubiecti/vt notitie ſenſitiue i aialis rōnalis vel irrōnalis diſſolutiōe/vel a ſuo cōtrario:vel q̄ recipit cām actualē,effectiue ꝓcreabile ipm: vt lumē i luna a ſolis abſētia/vel lumē a cādela vel act⁹ ſic.ſz nullo iſtoꝝ trū modoꝝ corrūpit aliq̄s hīt⁹ aſe itellectiue.ergo eſt ſcī incorruptibilis naturaliꝛ:q̄ mihil q̄ eſt a ſolo deo creabile/pōt a creatura effectiue corrūpi.ꝑz inductiue:Illi q̄ appareat apparēs inſtātiaī aīab⁹ brutorū.Add quā dici pōt:q̄ nō ſolū creabile/ſz creature etiā cōcurrāt.ꝛ q̄cūq̄ ſit de hac ꝓpoſitiōe:notā eſt de aīa/iuxta xp̄m ſaluatoꝛ:nolite timere eos q̄ occidūt corp⁹ ꝛc.Per ceſſationē ab actu non eſt neceſſe adduci contrarium: cū ſtet habitum illum non habere contrarium corruptiuū: vt ꝑz de habitu principiorum. Tum ſecundo:ꝛ ſi habeat contrarium poſſibile:ponatur q̄ non adducatur. Tum tertio:per hoc non infringitur concluſio q̄ caut q̄ nō reuuttitur habitus per ſolā actus ceſſationē/nec tertiū hic dici poteſt:habitus eiſi non dependet effectiue ⁊ conſeruatiue ab anima:cum habitus maneat in potētie ſine alt qua anime actuitate. ¶Scō argumētoꝝ ad idē:ha bitus manet poſt productionē actus aliquo tēpore nō diminutus:anima nō cōcurrēte ad eius cōſeruationē:ergo tunc ponunt omnes cauſe ſufficiētes ad ꝓſeruationē habitus:ſz paſſim ⁊ manutenēta vel. Forte dicis:requiruntur alius habitus corporeus:vel aliqua diſpoſitio incorporea ad hoc q̄ habitus ſit.Contra hoc obijcit:aīa ſeparata poteſt habere nouos actus ⁊ habitus:ꝛ illi habit⁹ in anima manebūt pro quibus non requiruntur habit⁹ corporeus vel corporea diſpoſitio.ꝛ ꝑz ꝑ Hiero.in ꝓlogo biblioꝛ:diſcamus in terris quorum ſciētia remanet in celo.¶Scō cōcluſio ꝓbat:habitus augētur p actus vniuocos:ergo p ꝓtrarios actus corrūpit.ex ꝓtrarijs actibus virtutes generātur ⁊ corrūpuntur.q̄ etiā cop. ¶Cōtra ꝓtiaē cōcluſionē eſt argumētum adductum in pede queſtionis precedentis nōdum ſolutum.Ad quod dicit: habitus in anima intellectiua nullo modo remittit ad quē nulla eſt adducta cōtrarietas:ſz habēs habitum ita intenſum ſicut habebat in principio:non poteſt exire in actum ſui habitus propter corporis alterationē:corpus eſt diſpoſitio requiſita pro mutabili ſtatu in quo ſumus ad hoc q̄ anima exeat in ſuas operationes:molles carne ſunt apti mēte ſcō de anima:ꝛ p oppoſitum/duri carne ineptiꝛ:ꝛ magnum habentes occiput facile exeunt in actus memorie:tarde autē exeunt in ſimiles occiput parum habentes/vel exceſſum humorum in capite habentes:modo corpus continuo alteratur ⁊ mdiſponitur homo.Neceſſe eſt intelligentē phātaſmata ſpeculari inquit Ariſto.modo phātaſia eſt potentia organica ⁊ alterabilis.Nōne vides tenuientum ſumme habituatum nō poſſe exire in actum ſui habitus ob cerebruꝫ humoribus agitatum:in quo habitus non remittit:Requiruntur etiā certe apprehēſiones ad hoc q̄ quis exeat expedite in actus ſui habitus que apertura ⁊ aditum habitibus preſtāt:nā tēperāſa viſione ſpecioſe mulieris facile ad intēperiem incēditur:actuum tamen frequens repetitio acuit habitus. Fortaſſe habitus nō erāt in ſummo q̄ per act⁹ intenduī:ꝛ multe notitie cōformes actuales ⁊ habituales habituū alioq̄ ſepultoꝝ vigoꝛē iuuāt:ſicut notitia vni⁹ ſimilis ſuꝫ ſimile excitatiue repſentat. Illa q̄ de memoria ⁊ reminiſcētia dicūt hāc materiā ſtipāt. Addo q̄ habituū multitudine memoria hois cōfundit:hinc in craſtino de ſorbona rñſum⁹ offie ſtudiū ante a ſe aſſumptū in die precēdēti claudit:ꝛ illo die ingenii quietū relinquit vt oīb⁹ ſedatis pacate reſpondeat in nexib⁹ involutis q̄bus in die anxie ſolicit⁹ erā me vouuīēte ſolutio occurrebat:quā poſtea ꝓtinuo ſequut⁹ ſuꝫ. Poſt cerebri fatigationē oīb⁹ ſopitis mens ſuiceri⁹ negociabaē q̄ i vigilia: qz nō tradas oblitioni crebriter ante ſcriptū:ſupplementū habit⁹ actū magnificat:ad cui⁹ amplitudinez habit⁹ creſcit ⁊ conſolidat.ſz tota difficultas eſt quare habitus nō remiſſus nō exit in actū:ſ.atiſſim⁹ fact⁹ amēs vel ſenio ofect⁹ ob corporis alterationē i actū nō exit.Corporis diſpoſitio accōmoda ad id reqrit hoc argumētū i q̄rto lati⁹ ꝑſequut⁹ ſuꝫ/ꝛ ipm illic ſolui:ꝓpterea nūc ꝓtraꝛ eo.Scō obijcit q̄ ꝑhm in libro de lōgitudine ⁊ breuitate vite:ſciētie corruptio nō ſolū eſt deceptio/ſz etiā obliuio. Tertio ſm Ariſt.i.ethi.virtutes ſunt ꝓpter ſuas operationes:ſ. diſciplina hītualis euaneſcit.ꝛ illud pōt reboꝛari q̄ hoc q̄ dicit in pdicamēto q̄ntatis de hītu ſcientie q̄ perit qā eſt grādis mutatio vel infirmitas in corpoꝛe. ¶Rñdeē:prima ⁊ tertia auctoritas Ariſt.intelligit de exitu i actū. In ſcōa auctoritate verū dicit:act⁹ virtutū ſunt magis optimi q̄ act⁹ diſciplinarū:ꝓpteꝛea ſunt ꝓpriores ⁊ ad actū. ¶Quarto obijcit:ex his ſequit q̄ habitus malt multi erāt in patria.conſequēs eſt inconuenies: ⁊ q̄ ſequatur ꝑz ſic:illi hīt⁹ nō corrūpunt p ceſſationē ab actib⁹:ꝛ ſtat q̄ nō cuiꝫ applicet ꝓtrarū ei⁹ corruptiuū: igit.¶Rñdeē:hīt⁹ mali i patria eſſent manes:eū nunq̄ inclinēt i act⁹ ſuos ⁊ nūq̄ ſint ad decoꝛē ſui ſubiecti:ſz in ei⁹ dedeꝛ:,ꝓpteꝛea corrūpunt anteqū hō ſit beat⁹:ſine in ꝓmo nō eſſe vite i q̄ cū gra diſcedit:ſine in ꝓmo inſtāti q̄ eſt beatus/ſine ante purgatoriuꝫ:q̄ nulli remanent/ſine poſt purgatoriū.¶Cōtra ſcōam cōcluſionē argumentoꝝ ſicnulli⁹ act⁹ vtiꝰ ꝓtrarie habitui virtut:aut ꝓtra:q̄ act⁹ vtiꝰ nō corrūpit virtutē hītū.antecedēs ꝑz p experiētiā: ſi q̄s fuerit vehemēter inclinatus q hītū ad intēperātiā vel ad aliud vitiū habituale:ꝛ penitet de ſuo vitio actū oppoſitū eliciēdo:talis iuuent ſe valde ꝓpte exire in actū vitioſum ſuo habitui ꝓformē:ḡ hīt⁹ ei⁹ nōdū eſt extinct⁹:ḡ nō eſt repugnātia iter actū ⁊ habitū. ¶Rñdeo q̄ duplex eſt contrarietas:q̄dā formalis:ꝛ eſt inter duo q̄ nō cōpatiuūt ſe i q̄buſcūq̄ gradib⁹:vel ſaltē i tāta itēſione graduali in corporalib⁹:q̄ vnā vitā ꝓhibit ā materia cōtrarietatiſnō eſt talis cōtrarietas inter actū ⁊ habitū oppoſitū. Alia eſt cōtrarietas virtualis:ꝛ talis eſt inter illa quoꝝ alterū eſt natū ꝓducere formale cōtrarii alterī:vt inter aquā vel ei⁹ formā ſubſtātialē ⁊ caloꝛē:talis ꝓtrarietas eſt i ꝓpoſito. ¶Cōtra hoc obijcit:hīt⁹ cōpatibile actū oppoſitū ad breue tēpus:ḡ ſemp ipſum cōpatit: quēadmodū nuperrime argumētati ſum⁹.ſi habit⁹ maneat ſine ꝑturatiōe actuali ad tēp⁹:ſemp manet.¶Rñdeē:conſequētia eſt nulla:vti vides inter formā ſubſtātialē aque ⁊ caloꝛē:quē ad tēp⁹ cōpatit in eſſe intēſo vel remiſſo:ſz ſenſim caloꝛē ad nō gradū reducit.ſz act⁹ cū primus introducit in paſſum ſpūale:agit corūpēdo proſpitē inimicū:ꝛ ꝓto act⁹ fuerit intēſior/vel ꝓto maior erit actuū repetitio:tāto citi⁹ inimicū habitū a ſede expellit:alioqn q̄s nō poſſet ꝑpellere habitū malū in ſe gentū ꝓtra experiētiā p bonos act⁹ ⁊ vitā laudabilē in actib⁹ oppoſitis/habit⁹ vitioſiſſimos oppugnat homoꝛ demū glorioſus victoꝛ expugnat.Ecce quomō pacto habit⁹ euaneſcit ⁊ coaleſcit:ꝛ ꝓbabile eſt illō q̄ in q̄ſtione ꝓcedēti dximus:q̄ act⁹ tāti poteſt de habitu ꝓducere/q̄ ſi ſimilis act⁹ i eadē intēſione graduali millies adducat:nihil habit⁹ ꝓduci de nouo.poteſt tñ aliq̄s ꝑpter colores adductos fortaſſe tenere oppoſitū in actib⁹ vitalib⁹.

Vbitat:vtrū aliq̄s habit⁹ inſit nobis a natura.¶Rñdeē:aīa inclinaē ad habit⁹/potiſſimū bonos tāq̄ ad ſuā ꝑfectionē:ſz nulli hīt⁹ inſunt aīe a ꝓncipio ſm eſſe:ſicut Ariſt. ꝓmo.poſte.ſufficiēter ꝓtra Platonē ꝓbat. aliq tñ ex cōplexione ſunt ꝓpēſiores ad hūc hītū/aliꝰ vo ad illū:vt ꝑz.vi.ethi.ꝛ q̄ expiētia.aliq ſūt rudes ad artes mechanicas aptiꝛ:vt groſſos ⁊ breues digitos hītes.aliq ingenioſiꝛ:vt lōgos digitos ⁊ potiſſimū graciles hītes ad īras nati.ꝛ iter īratos vn⁹ eſt ꝓptior ad eloquētiā:aliꝰ vo ad logicā vt mathematicā.ꝛ hoc a cōplexione indiuiduali quā habuerūt a ꝓgenitoꝛib⁹ /ab inſuētia celi/a regimine i cibo ⁊ potu:habit⁹ ſolū ex aſſuefactione ⁊ actibus generatur.Et ſi dicas:in viro generatur taciturnitas ſine actibus per hoc q̄ homo parum loquitur.

¶Rñdet illud probaret q habitus naturaliꝫ aliter generatur ꝙ p actumquod nõ ꝓcedo. Interdum homo est taciturnus p actum volũtatis: qz voluntas imperat lingue ne loquat: ꝛ põt gñari habitus in volũtate imperãs ad nõ supflue loquẽdum. põt tamẽ esse taciturnitas naturalis: qz aliqui sunt propẽsiores alijs loqui a natura: ꝛ ex actibus aliqui habitum dicaciter loquẽdi in se generãt. aliqui vero habitum propẽse loquendi impediunt: ꝛ tunc erit taciturnitas sine actu: taciturnitas nihil aliud est ꝙ homo tacens.

Ctauo queriꝫ: an fides sit ad salutẽ necessaria. ℣Pro questionis solutione primo aliqui termini explanabunt: postea p ꝯclusiones ad q̃stionẽ respondebitur. Vocabulum fides multas hꝫ acceptiones: cõmunitores solum ponũt. vno modo tãtum valet quãtũ ꝓcietia: ꝛ sic capitur ad Rom. xiij. Quẽ qõ non est ex fide petũ est: glosa ꝙtra ꝓcietiã. Tertio dicit sacramẽtum fidei: scilicet baptismus. Unde Augusti. ad Bonifacium. Quid est aliud parvulos habere fidẽ: nisi fidei sacramẽtum. Quarto modo accipitur pro obiecto fidei vel pro ipso credibili: sic capit Athanasius in symbolo: hec est fides catholica. Quinto modo capitur pro assensu fidei actuali vel habituali. Et qz habitus optime cognoscitur p actus: sic diffinitur. Fides actꝰ siue actualis est notitia adhesiua actualis certa ꝛ meritdẽs veritatis ad religionẽ ptinẽtꝫ p reuelationẽ accepte. deme terminum actualis/ꝛ diffinitio fidei actu ꝛ fidei habitui accquisite ꝛ infuse conueniet. Dicitur certa ad opinionẽ separãdam: dicit meritdes ad excludẽdas notitias euidẽtes: quẽadmodũ sunt intellectus/scientia ꝛ sapiẽtia: ꝛ hoc innuit apostolus ad Heb. xi. inquiẽs. Fides est argumentum apparẽtium. Dicit veritatis ad religionẽ ptinẽtis: qz assensus firmus ꝛ meritdes alterius propositiones: vt pote istius carthago est in aphrica: non est fides: vt dicit August. in Enchyri. c. viij. ꝛ. c. xv. vnde q̃libꝫ nõ ptinẽt ad felicitatẽ ꝓsequẽdam/meqꝫ ad illã conducunt: non ptinẽt ad religionẽ qua summus deus colit in via vt tãdẽ beatificet in patria. Ultima particula solum addit gr̃a maioris explicationis: ꝛ si sit propositio aliqua q̃ sequit ex fide ipsa fundamẽtaliter ꝛ in valore est reuelata. ¶Hoc supposito respondeꝫ p sex ꝯclusiones sequẽtes: quarum prima est. nulla fides necessaria est ad salutẽ de lege. pz: nec ista fides (quã hꝫ Socrates) est necessaria ad salutẽ: siue sit seruo de infusa siue acquisita: qz p aliã fidẽ põt esse saluꝰ. ꝛ sic de singulis: igit. ¶Scõa ꝯclusio: non est necesse ad salutẽ habere fidẽ de potẽtia dei absoluta. pz: deus potest acceptare aliquẽ ad salutẽ sine fide. ¶Tertia cõclusio: nõ est necesse fim legẽ habere fidẽ acquisitã. pz de paruulis multis saluatis/qui fidẽ acquisitã actualẽ vel habitualẽ minꝫ habuerunt. ¶Quarta conclusio affirmatiua: necesse est salutẽ fim legẽ dei ordinatã habere fidẽ infusam. hec conclusio non potest probari in lumine naturali: qz nõ potest probari fides infusa in nobis: solum auctoritate scripture creditur. ℣Probatur hec conclusio ad Heb. xi. Sine fide impossibile est placere deo. Illud non potest intelligi de fide acquisita ex precedẽti cõclusione: qz fides actus non habetur fim legẽ communem vie sine vsu rationis: ꝛ habitus fidei acquisitus actum presupponit tanꝙ effectus suã causam naturalẽ. Illa auctoritas ergo intelligitur de fide infusa quã baptizati/circuncisi/ ꝛ ab Herode occisi habuerunt. hoc pz de baptiz̃. ꝛ eius effec. c. maiores in ℣. illud vero idẽ opponẽtes. ꝛ Clemẽ. i. de summa trini. ¶Quinta ꝯclusio: est vna fides infusa in in specie respectu omnium credibilium. qz non vna numero pz: vnum accidẽs numero nõ est in diuersis subiectis. hꝫ qz sit eadẽ in specie pz: est vna charitas/ꝛ vna spes. Itẽ ad Ephes. iiij. Unus deus/vnica fides/vnicus baptisma.

¶Sexta conclusio: diuersorum articulorum diuerse sunt fides acquisite: nõ solum numero/hꝫ etiã specie distincte. ℣Probatur hec ꝯclusio: diuersi sunt articuli specie distincti: g̃ assensus actuales eorum specie distinguntur. potẽtie distinguntur ꝙ actus/ꝛ actus ꝙ obiecta: ergo habitꝰ specie distinguntur. ad distinctionẽ ꝑsecificã actuum sequit distinctio specifica habituum. Uniuersaliꝫ loquẽdo de habitibus acquisitis: qz sunt varij habitus ꝛ actus. pz: obiecta sunt varia. Insup stat aliquez assentire vni articulo ꝛ nõ alteri: hꝫ illi dissentire: ergo quilibet articulus hꝫ suũ assensum ab alio articulo distinctum. Uel sic: ꝛ in effectu non differt. error repugnat fidei circa eũdẽ articulum: ꝛ nõ repugnat fidei acquisite circa aliud articulum/vt notum est: ergo quodlibet credibile hꝫ suã fidẽ acquisitã. Insup: nunq̃ habitus acquisitus inclinat immediate ad assensus cõtrarios: nec simul/nec successiue: hꝫ sic est ꝙ sunt assensus contrarij de fide successiue. pz de hꝰ: christus moretur/christus nõ moriet. ¶Contra diffinitionẽ fidei arguitur probãdo qz fides non excludat dubitationẽ: ꝛ hoc dupliciter. Tum primo: minor est firmitas fidei ꝛ eiꝰ certitudo/q̃ firmitas ꝛ certitudo euidentie: ꝛ illa compatit dubitationẽ. pz si multi periti geometre dicerẽt tibi hãc sciẽti/trãgulus hꝫ tres ℞. qz hoc nõ est verum: fluctuares: igit. Tum scõ: sit apprehẽdere hãc deus est trin̄ꝰ ꝛ vnus: ꝛ illi nõ assentire. hꝫ hoc est dubitare: sicut apprehẽdere hãc/astra sunt paria: ꝛ illi nec assentiẽs nec dissentiẽs dicit circa illã dubitare. qz illud etiaꝫ licite fiat pz: qz ea oppositum sequit. quãdocũq; homo apprehẽdit hãc deꝰ est trinus ꝛ vnus: vel aliquod credibile: qz tenet illi assentire: quod est duruꝫ. immo sequit quãdocũq; quis apprehẽdit petrũ a se commissum alias detestatum: tenet sub pena petũ ipsum detestari de nouo ꝛ diligere deum quotiẽscũq; intellectus deum apprehẽdit: tãsta concedere videtur durum. ¶Ad primum istorum respondeꝫ q firmitas assensus ꝛ certitudo assensus identificãtur cum ipso assẽsu: ꝛ qz clarior est notitia euidẽs q̃ meritdẽs/ꝛ potest esse intẽsior: tamẽ sic est firma q nõ stat intellectum dissentire ꝯclusioni scientifice: ꝛ premissis eius assentire cum bonitate cõsequẽtie/vnde q quicũq; geometre periti dicãt oppositum. stat q eius iudicii circa premissas suspẽdant: ꝛ ab apprehẽsione rerum significatarum p terminos: hꝫ nõ poterũt facere eum dissentire: ergo nõ erit maior firmitas in assensu fidei ad sensum datum: immo minor. est assensus meritdes depẽdẽs a libero arbitrio: aliquin non esset in potestate hominis fides. hꝫ homo sic est dispositus pro propositione fidei paratus pro loco ꝛ tẽpore mortẽ perpetiri: nõ autẽ pro veritate necessaria fidei extrinseca. imputidens esset ille qui suã vitã ꝓponeret pro veritate huius tuenda: super lineam datã contingit trãgulum equilaterum collocari. Item homo est firmꝰ q̃ non cadat receptio in illo assensu: eum certitudinem ꝛ firmitatem habeat a deo notitia euidens firmitatem ꝛ certitudinem habet a suo obiecto ꝛ causis naturalibus eam producentibus. ¶Ad secundam obiectionem concedendum foret q quis potest licite dubitare circa aliquem articulum: capiendo dubitare sicut capere solent artiste in posterioribus. sed illa acceptio male capitur: vt in distinctionẽ. xxv. huius questione quarta dicemus.

¶Contra quartã ꝯclusionẽ obijcit sic: stat aliquẽ adultum facere omnia q̃ in eo sunt/absq; hoc q̃ baptizetur ꝛ ei infundat fides: qz deus faciẽti quod in se est non deseritꝫ tamẽ talis non habebit fidem. ¶Respondeꝫ: non admitto q̃ aliquis adultus bene in omnibus vtat̃ naturalibus quin deus eum illuminet in necessarijs/vel per seipsum immediate vel p creaturã suã: sicut fecit de Cornelio Actuum. x. ꝛ eunucho candacis regine. Uirtus eiꝰ dei non est alligata sacramẽtis. secus est in paruulis: qz ipsi nihil faciunt ꝛ in originali moriunt. ¶Contra sextã cõclusionẽ obijcitur sicꝫ sint tot fides acquisite actuales ꝛ habituales possibiles quot articuli: sequitur q̃ quis simul erit fidelis ꝛ infidelis: cõsequẽs est incõuenies. tunc esset predicata ꝙtradictorie opposita veritãcabuntur de ꝙ nomine demonstrãte idem. q̃ sequatur pz: Socrates potest habere assensũ fidei circa hãc deus est trinus ꝛ vn̄ꝰ: ꝛ dissensum ꝛ errorẽ huius/mundus habuit ouginẽ. hoc posito in esse: Socrates est fidelis ꝛ infidelis vel hereticus. bene sequitur: hꝫ fidem circa a propositionem: ergo est fidelis. ¶Respondetur: nego q predicata ꝙtradictorie opposita veritãcabũtur de pronomine socratẽ demonstrãte. talis esset nullo modo est non fidelis: id est nullã fidem habẽs. ¶Etiã nõ quilibet actus vel habitus fidei sufficit hominẽ denominare fidelẽ: sicut nõ quilibet assensus logicalis sufficit virũ denominare logicũ. ℣In ꝓposito vir denominatur fidelis a fide infusa: ꝛidũ quis eã tenet/vocatur fidelis: ꝛ ea amissa est hereticus: ꝛ necesse est eã habere/vel nõ habere/si sit: ergo nõ patur quis hereticus ꝛ fidelis simul ꝛ semel.

Dno: circa hãc distinctionẽ: ꝛ scõ circa materiã fidei queritur de obiecto fidei: vtrum sit complexũ/an incomplexum/an res significata ꝙ illa. Respondeꝫ: persimilis est hec difficultas difficultati illi quã artiste tractare solent/ꝛ theologi in ꝓlogis puncorum sententiarũ de obiecto scientie. Aliqui ponunt obiectum esse complexum significabile: aliqui res significatas: alii qui propositionẽ scibilẽ: ꝛ se multi in hac magna verborum prodigalitate impugnare solent. dicã quid ientiã in hac parte succincte: cheimerina complere significabilia furda aure pertrãsiẽs: non eũ sunt dignavt in theologia tractentur. ¶℣Dono ꝯclusiones: quarũ prima est. Fides actus hꝫ pro obiecto complexum/incomplexum/ꝛ aliqd quod nec est complexum nec incomplexuꝫ. ℣Probat̃ hec conclusio: Omne illud est obiectum actus fidei ad quod terminatur actus fidei/ꝛ in quod actus fidei est latus: sicut illud est obiectum notitie simplicis in quod notitia simplex fertur. hoc sonat vis vocabuli: ꝛ ratio nominis illud importat: est obiectum actus. hoc est dicere: est illud in quod actus objcitur/dirigitur/tendit ꝛ in quo termi natur: sed sic est de complexo/incomplexo: ꝛ de illo quod nec est complexum nec incomplexum. pz: quãdo assentio huic: deus est trinus ꝛ vnus assensus meus actualis terminatur ꝛ tendit in illud complexum in partes illiꝰ cõplexi: ꝛ in res significatas per complexum ꝛ partes eiꝰ. quãdo assẽtio huic nulla chimera est chimera: adhuc aliquas res apprehẽdo: hꝫ res significata nec est complexũ nec incõplexũ: qz cõplexio ꝛ incõplexio sunt passiones ꝓpositionũ ꝛ terminoꝝ: igit. Antiqui regẽtes in artibꝰ patuli dicere solẽt: ꝯclusio est obiectum propinquũ scientie: subiectum ꝛ predicatuꝫ ꝯclusionis obiecta remota: ꝛ res significate obiecta remotissima. ac si diceremus: omnia hec sunt obiecta scientie: hꝫ ordine quodã/de illo modo loquẽdi nõ refert: cuꝫ vsu modus loquẽdi vadit. stat q oĩa illa eque ꝓpinq̃ intellectui obijciãtur: vel vnũ magis ꝛ alteꝝ minus: hꝫ actus assentiẽdi sit idẽ. Explicãdo idẽ ac fruor deo/ꝛ vtor creatura: ꝛ magis illo actu diligo deũ q̃ creaturã. ¶Forte dicis ꝛ eũ apparẽtia: quãdo assentio huic/ deus est trinus ꝛ vnus: assensus ille soluꝫ terminat̃ ad cõclusionẽ: ꝛ sunt alie notitie simplices simul in intellectu: qz nõ stat notitia iudicatiua sine apprehẽsiua: quarũ alia que terminãtur ad res/ꝛ aliqua ad terminos ꝓpositionis cui assentio. ¶Contra hoc obijcit: notitia iudicatiua ortus est apprehensiua: hꝫ nõ ꝙtra vniuersaliꝫ: ꝛ si sit apprehẽsiua: ꝛ res significate repꝛesentatiua rem significatã ꝙ propositionẽ repꝛesentabit: ergo terminabit̃ ꝛ ad propositionẽ totã/ꝛ ad rẽ significatam per terminos illius. Qz complexum sit obiectum fidei pz: assentio articulis fidei: qui sunt ꝓpositiones: vt in distin. xxv. dicemus. Itẽ scientia est ꝯclusionis: primo ꝛ scõ posteriorũ: hꝫ igit. ¶Scõa ꝯclusio: rũ propositio q̃ res est obiectum fidei habitualis acquisite. ℣Probat̃ idem est obiectum habitus ꝛ obiectum actus: hꝫ vnum sit obiectum habituale/ꝛ aliud obiectum actuale: hꝫ tã propositio tota q̃ res significate ꝙ ea sunt obiectum fidei actus: igit. ¶Hꝫ circa fidẽ infusam partita est positio. vna dicit ꝙ obiectum primariuꝫ ꝛ immediatũ fidei infuse est hoc totũ: oẽ reuelatũ a deo est verũ in sensu quo est reuelatuꝫ: ꝛ fides infusa immediate inclinat in assensum illius ꝓpositionis: ꝛ mediate illa ꝓpositione inferuntur omnes alij articuli: vt mundus fuit creatus a deo est reuelatum a deo: ꝛ sic fides infusa partialiter causat assensum aliorũ articulorum: sicut habitus principiorum mediate inclinant ad assensum actuales ꝯclusionis. ¶Contra illd obijcit: sequit ꝙ fides infusa partialꝫ inclinat ad falsuꝫ. pz: ad assensuꝫ illius antichristus non erit inclinat partialiter fides infusa. pz syllogisando sic: omne reuelatũ a deo est verum: antichristus nõ erit/est reuelatum a deo: igit. ponẽdo qz credã antichristũ nõ fore esse reuelatũ a deo. tũc assentio primũ sic: omne reuelatũ a deo est verũ: antichristũ nõ fore est reuelatuꝫ a deo: igit. Assentio illi antecedẽti: hꝫ erronee inmoꝝ. ad assensuꝫ cõclusionis assensus maioris partialiter concurrit: ergo fides infusa mediate inclinat in falsum: hꝫ immediate inclinet in verum. Cũ assensum istius: omne reuelatum est verum in sensu quo reuelatũ est: apud me mediate ca. sare nõ est simpliciter efficere. Dicis hoc argumẽtũ est vtriꝰ vie cõmune. ℣Propterea obijcit scõ: charitas immediate inclinat in omne diligẽtum ꝓpter deum/ꝛ in omnem actũ meritoriuꝫ: ergo fides infusa eque immediate inclinat in omnẽ ꝓpositionẽ credibilẽ. ¶Tertio: sol causa virtualis ꝛ ocurrit ad multos effectus specie distinctos: ergo fides infusa q̃ est cãuniuersalis inclinat immediate ad multos assensus specie distinctos. ¶℣Propteres ponitur. Tertia ꝯclusio: fides infusa eque immediate inclinat in oẽne credibile. pz iterum ꝯclusio: inclinat in aliquod credibile: ꝛ nõ potest dari ratio quare in vnuꝫ credibile magis inclinat ꝙ in aliud: g̃ in quodlibet credibile eque immediate inclinat. ¶Cõtra ꝑmã ꝯclusionẽ arguitur: sicꝫ fides terminet in incomplexum: sequit ꝙ licite possim credere diabolo sicut deo. pz: capiendo hãc propositionẽ: deus creauit diabolum/vel deus diabolũ creauit: assensus istiꝰ terminatur ad res significatas ꝙ hãc propositionẽ: ꝛ diabolus significatur ꝙ hãc propositionẽ: igitur. ¶Secundo sic: notitia iudicatiua precise fertur in complexum: nõ assentio subiecto vel predicato nec rei significate: sed solum toti propositioni. hꝫ assensus fidei est notitia iudicatiua: ergo illa nullo modo terminat̃ ad terminos incomplexos: vel ad res significatas ꝙ terminos ℑcomplexos.

¶Tertio sic.totum nullo modo pōt esse sine suis partibus:ḡ pars forma notitia iudicatiua:qtēadmodum est assensus:non pōt esse sine notitia apprehēsiua rerum significatarum ꝙ terminos:ḡ ꝫ quis in se experiat quādo credit vñ propositionē/vel scit vnā ꝓpositionē:q res significatas ꝙ terminos intelligit hoc est ꝙ notitias apprehēsiuas non iudicatiuas existentes in intellectu:ꝛ sic fides ꝛ scientia non terminātur ad res:ꝫ ad sola complexa.

¶Quarto sic.nihil scit nisi verum:primo posteriorum. quod non est non scitur:ꝫ nec terminus nec res est vera: scōe utētionali:ꝛ capiēdo vero:ḡ res nō scit:ꝫ solum complexum.ꝛ sic de fide:q: pars passiu scientia ꝛ fides terminātur ad sua obiecta.¶Quinta sic.si fides terminaret ad propositionē sequit ꝙ esset notitia reflexa:quod est incōueniēs.¶Ad primum dicitur ꝫ ꝙ credulitate cognoscatur res:non dicimus nos credere nisi complexa:vel his qui propositiones proferunt:quibus fidē oamus ratione propositionum:vel dicit fides terminat ad res ꝙ quā to importanē ꝙ complexus ꝛ non precise ꝙ incomplexū.

¶Ad scōm nego ꝙ notitia iudicatiua non ferat in incōplexum:ꝫ verum est ꝙ non fertur in incomplexum nisi ꝙ quāto est pars complexi.¶Ad tertium dico non est simile.deus non pōt facere totum sine partibus ipsum integrātibus.pōt tamē facere notitiā iudicatuā sine alia apprehēsiua a iudicatiua distincta:q: alie notitie apprehēsiue nullo modo sint partes iudicatiue/ꝫ ab ea specie distinguñ:ꝛ ꝫ naturalr iudicatiua non pōt esse sine apprehēsiua simplici partium:iudicatiua est etiā apprehēsiua:alioquin aliquis iudicaret de a qui non apprehēderet a quod est inconueniēs:alia iudicatiua est apprehēsiua rerum significatarum ꝙ terminos:ꝛ est adhesiua respectu totius ꝛ non respectu partium.¶Ad quartum concedo ꝙ nihil scit nisi verum:scientia tamē representat res significatas ꝙ verum.¶Ad quintum cōcedo ꝙ fides vt scientia est notitia reflexa cum terminat ad notitiā:puta ad propositionē ꝛ partes eius:ꝛ illa ratione est notitia reflexa:ꝛ ꝫ ad propositionē terminet:non tamē oportet ꝙ propositionē significet:vt ꝓ de syncategorematibus ꝛ actibus voluntatis:nec est iudicium quo iudicat ꝙ talis propositio est vera:nec assensu illo assentit ꝙ ita est sicut ꝙ illā propositionē significat:ꝫ est assensus quo assentit conclusioni scite.nec hoc argumētum est ponderādum: tenēdo more argumētātium ꝙ ad complexum significabile terminat:pōt idē argumētum contra eos applicari eo ꝙ ille sunt varia complexe significabilia:querēdo ad quod eorum scientia terminat:ꝛ qualr ipsi respōdētuta eis respondebit.¶Contra tertiā ꝛclusionē argumentor sic: ad distinctionē actuum distinguit habitus:ꝫ omniū articulorum specie distinctorum sunt actus fidei specie distincti:ḡ ꝛ habitus specie distinguntur.¶Respondetur: hoc est verum de habitu acquisito ꝛ naturalr genitorū autē de habitu infuso.Ille autē nō capit distinctionē specificam ab obiectis:ꝫ est in se vnus in vno:ꝛ ad quēlibet articulum immediate inclinat/hoc est cuiuslibet articuli assensum immediate partialr producit:sicut causa vniuersalis vt sol ꝛ bos concurrunt ad generationē bouis: sol ꝛ homo generāt hominē.ij.physicorum.sol tamē vniuersalis cum multis aliis causis particularibus immediate ad productionē effectus concurrit.sic habit⁹ fidei infuse tamē causa vniuersalis cum aliis particularibus causis immediate ad cuiuslibet propositionis credibilis assensum concurrit.¶Scōo obiicit:ex tertia ꝛclusione sequit ꝙ agēs pure naturale successiue ꝙcurrit.ad ꝓtraria.ꝙsequēs est falsum:ꝙ idē inquātum idē semp est natum facere idē:primo de ḡnatione:ꝛ hoc in agēte naturali. Q. sequatur ꝓ sic:fides infusa fuit eadem in specie in his qui incarnationē precesserunt/ꝛ in nobis:tunc sic:fides inclinaut ꝑdictum vel Samaritē in assensum isti⁹/ christus monet:post resurrectionez inclinaut in oppositum:ꝙ oppositus fuit articulus fidei.modo assensus cōtradictoꝝ non sunt assensus ꝓtrarij.iij. metaphysi.ḡ fides infusa inclinat ad ꝓtrariā ceteris omnibus paribꝫ.

¶Tertio sic:fides infusa non inclinat in assensu alicuⁱ credibilis.ꝓbatio:si parulus capiat baptisat⁹/ꝛ rapiat a mahometanis bonēfilibus:proposito vno credibili talivtpote:deus est trinus ꝛ vnus:quādo venit ad annos discretionis parulus ille non assentiet illi articulo: ꝛ tamē habet fidem infusam:q: pono ꝙ vbi primum venit ad annos discretionis anteq̄ fidē infusam ꝙ peccatū amittat/illud ei proponat.Si quis haberet habitum fidei acquisitum alicuius articuli:nec articulo apprehēso ꝙ intellectum/intellectus aduertēs assentiet illi:q: habitibus possumus vti cum voluerimus sm commētatorem ij.de anima.ꝫ hoc non pōt parulus ꝙ habitus fidei infuse:ḡ fides infusa non inclinat in actum credēdi. Respōdet extra hāc materiā non mouent agēs naturale concurrere ad ꝓtraria partialr:potissimum cum ꝫ causaꝝ liberā secum ꝙcurrētem.ꝓ de notitia distinc.xxv.ij.ꝫ hic aliud contingit.Omnibus eñ aliis paribus fides infusa inclinat ad assensum istius/christus monet:postea ad oppositum illius.ponat ꝙ aliquis habuisset iudicium illud:christus moueatur ꝙ aliquod tēpus in cuius priore parte christus erat mortuus.sm posteriore vero christus erat mortuus.Iam ad illud iudicium fidei incliabit fides infusa:ꝛ cum primum illud credibile incipit esse fallum:fides infusa non amplius inclinabit ad assensum illius:immo ad extremum potētie sue quātum in ea erat trahebat intellectum ad dissensum illius.ꝛ si intellectus cum ea ꝙcurrisset:actualr ꝙcurrisset ad dissensum illius.ꝛ ꝙ ꝙsequens assensus ille quo habebat assentiebat huic:ꝑs mouet in primo instāti quo erat falsa ꝙ aliquē gradum eius subito remittebat.ꝓbatio:desinit fides que facit.actum esse intēsioris:ꝫ esset cōtinuatio naturalis alicuius partis actus:nō tamē in eadē intēsione graduali.¶Ad formā ergo argumenti dico ꝙ agens naturale quod est speciale instrumētum spiritussancti/potest concurrere ad cōtraria hec causalitas naturalr data est ei vt ad credibile quodlibet ꝙcurrat:ꝛ ad solum tale tēpore quo est credibile.ex quo cōsequēs est ꝙ inclinat ad contraria:secus est in aliis agētibus naturalibus:ḡ licꝫ dicī possunt instrumenta dei/sicut ḡlibet creatura:nō tamen sunt specialia instrumenta eius.¶Contra illud obiicit:ex hac solutione sequit ꝙ deus pōt facere creaturam rationalē impeccabilem ꝙ naturā:ḡ semp conformabit/ ꝛ naturalr voluntatem suā ꝓformiter ad voluntatē dei: ꝑ:ita est tam de aliqua creatura nō rationali/vt de fide infusa:ꝛ idem ꝑs de charitate infusa.¶Ad hoc argumētum suo in loco in scōo respondimus.¶Ad tertiū argumentum:nego ꝙ fides infusa nō inclinat in actū credendi:ꝫ argumētum bene ꝓbat ꝙ nō cōcurrat se sola cū intellectu ad actū credendi:nō ꝙ requirit fidem acq̄sitā ad hoc ꝙ ꝙcurrat:sicut aliqui putāt.in prologo primo hoc ostendimus.ꝛ ꝑs facili ratione.capio adultuꝫ(de quo argumentum loquit)qui nunq̄ adhesit actualr a credibili possimt in eo applicari cause productiue actus fidei:vt no haberet habitum fidei infuse in eo.ꝫ in eo est fides infusa q̄ inclinat in quodlibet credibile:ꝛ habet sufficientes causas secum concurrendo ad productionem actus fidei:ergo nunc concurrit:ꝛ iste non habet habitum fidei acquisite per calum:gitur.

¶Sed contra istud instatur: fides habitus cum intellectu concurrit ad productionem actus credēdi:ꝛ fides infusa hoc nō potest:ergo fides infusa est fide acquisita imperfectior respectu eiusdez credibilis: qō est incōueniēs.

¶Respondetur concedendo totum antecedēs: quod nō infert illud cōsequēs. Fides ꝙ anima vacce probabiliter concurrit ad generationem anime sensitiue vaccine: ꝛ tamen anima intellectiua perfectior non concurrit. Ignis generat ignem/et nullam substantiam generat angelus. Licet perfectissima agētis ꝓfectissima sit actionō tamen oportet vbiq; ꝙ agētis perfectioris ꝓfectior sit actio: et potissimum in his agētibus q̄ a deo creant. Quidam doctor dicit fidē infusam esse scientiam de eodē obiecto perfectiorem ipsa a solo deo creatur non aut̄ scientia. Sed probatio est nulla. Patet de materia pūa: que a solo deo est creabilis: ꝛ forma substa talis producitur a creatura: que est materia perfectior. ¶Contra illud obijcitur ꝓio habitus fidei infuse infinitus potest producere intensum actum credēdi cum intellectu. Ergo fides infusa remissa pōt producere actum credēdi remissum:sicut argumentatus fuit in materia habituum superius. Preterea: si deus infunderet socrati simulem habitum cum habitu acquisito:ille produceret actum cum concursu potētie:ergo habitum a deo creari/ nihil facit quin habitus potest actu producere cum potentia. ¶Ad primum ꝛtoū negat antecedens. Non enim est defectus intentionis habitus/q̄ non sufficiat concurrere cum potentia sine vlteriori auxilio:sed requirit concursum secum aliarū causarum ab intellectu. Sicut obiectum infinitum ad imaginationē/nō pōt producere sine intellectu notitiam: ꝛ si est intellect⁹ infinitus creatus ad imaginationē ille sine concursu obiecti non pōt habere notitiam intuitiuam. ¶Ad secūdā concedo antecedēs/consequētiam cum consequēte. Habitum enim creari a deo/non est causa proxima/quare ipse non concurrit cum potētia sine alio auxilio ad actuꝫ:sed talē habitum a deo creari est causa proxima: et ꝙ ita sit/ constat nobis a posteriore per experientiam non ex ipso. Sequitur ꝙ fides infusa est inutilis. Immo est vtilissima/ cum sine ea de lege non est salus:ꝛ facit actum intēsiorez q̄ esset sine ea. Ubiq; quando alique cause iuuantur ab alia causa naturali vel libera ceteris paribꝫ effectus est maior. Ulterius sequitur:homo citius credit alicui credibili cum fide infusa q̄ sine ea:ꝛ melius resistit hereti:cum fides infusa hereti resistat. Patet: Ex ta inclinatione inclinatur ad productionē actus fidei tanta inclinatur resistere contrario. Finaliter sequitur: ꝙ homo firmius credit per fidem infusam q̄ sine ea ceteris paribus. Patet/ actus est intensior:et magis resistit corruptiuo: ergo firmius resistit.

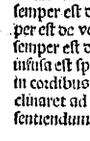

Ad precedēti questiōe de obiecto fidei loquti sumus. Nunc de obiecto complexo loquuntur sumus. ꝑterea. ¶Decimo circa hanc distinctionem queritur: an obiectuꝫ fidei semper sit verum:vel an assensus fidei sit verus. ¶Pro questionis solutione pono tres conclusiones.

¶Quarum prima est.fides infusa semper est de vero. Secunda conclusio. Fides actus sem per est de vero. Tertia conclusio fides habitus acquisit⁹ semper est de vero. ¶Prima conclusio probatur. Fides infusa est speciale instrumentum spiritus sancti diffusum in cordibus hominum ad assentiēdum inclinans. Et si in cliuaret ad falsum: tunc deus specialiter moueret ad assentiendum falso:quod est inconueniens. ¶Secundo arguntur ad idem. Fides infusa inclinat solum ad assensum propositionis reuelate a deo. Sed deus non potest reuelare falsum in sensu quo est falsum:quia tūc deciperet:qō in virtutis articulis parisēbus reprobatur. Non valet alio:num dictum ꝙ non potest decipere de potētia dei ordinata:bene autem de potētia dei absoluta. Articul⁹ enī erat cōpositus in sensu dubio. Sed non erat dubiū apud sapientes:quin deus non posset decipere sm legem:nunc statutam ꝛ ordinatam: quia tunc in multis nobis traditis tanq̄ certissimis ambigeremus:ergo volebat articulus loqui de potentia dei absoluta. ¶Secunda cōclusio: patet per diffinitionem fidei actus superius positam: est assensus verus firmus ꝛ certus. Certitudo ab obiecto depēdet:ꝛ firmitas ex parte actus oritur. Hoc actum respicit in suo connotato:sic ꝙ fluctuationem ab ipso tollit:licet eadem res sit certitudo ꝛ firmitas. ¶Tertia conclusio probatur sic.semper habitus inclinat proportionabiliter in ordine ad obiectum:sicut actus a quo emanant.

¶Contra primam conclusionem obijcitur sic: reuelatio potest esse de falso. Ergo conclusio et ei⁹ probatio secunda est nulla. Antecedens patet. Deus reuelauit ꝑdicto anteq̄ gallus cantet ter me negabis. Et reuelatione facta non erat necesse ꝑdictum negare. Christus aliquotiens non peccasset negando Christum: cuius oppositum ponit Augustin.ꝛ patet.distinctione.l.cap.fidelior. Erat futurum contingēs:quod patet. Deus ab eterno scivit omne futurum contingens esse futurum categorice:ꝛ tamē non propterea sequitur vlla necessitas in aliquo contingente futuro. Sicut anima Christi in primo instāti quo erat in rerum natura sciebat ꝙ Judas erat traditurus Christū: et tamen non propterea Judas erat necessitatus tradere Christum:quia si sic/non peccasset: ergo eodem modo si aliqui reuelasset / non adhuc magis necessarium fuisset q̄ anteaꝛ tamē est omnino hinc inde simplis difficultas, tunc sic:deus reuelauit ꝑetro/ anteq̄ gallus cantet ter me negabis:ꝛ ꝑetrus poterat non negare Christū. Ipo naturita esse. Ergo Christus poterat reuelare falsum:immo de facto reuelauit falsum:scilicet ꝙ ꝑetrus negaret ipsum:ꝛ tamē ponitur in esse ꝙ ꝑetrus non neget Christum. ¶Forte dicis: ponendo illam in esse ꝑetrus non negabit Christum: iam ponitur aliquid incompossibile maiori. Ista non simul stant:christus reuelauit ꝑetro ꝙ ipse esset negaturus Christū:ꝛ ꝑetrus nō negabit xpm: qi bñ sequit/ Christus reuelauit ꝑetro ꝙ eū esset negaturus:ergo ꝑetrus eū negabit:vel negauit.vel sic: Christus reuelauit ꝑetro ꝙ ꝑetrus negaret Christū:ꝛ res non est posita in esse:ḡ ꝑetrus negabit Christum. Ergo oppositum consequentis est antecedenti incompossibile.

¶Contra hoc argumētor sic. Christus reuelauit illā ꝓpositionē/est ꝓpositio de ꝑterito vera: sed ad ꝑteritū nulla est potētia.vi.Ethicoꝝ.ergo nō pōt nō esse vera. Ꝫ necessarium nulli contingenti repugnat.patet vbiq;. Non aliter hec copulatiua est possibilis: omne qō demonstrat per pronomen hoc/est socrates:ꝛ hoc est hoc/ deo demonstrato:ergo ille simul stant:Christus reuelauit ꝑetro ꝙ ꝑetrus esset eum negaturus:ꝛ ꝑetrus eum non negabit:qō erat probandum. Vel ducatur argumentum de fide infusa ꝛ eius concursu sic:ꝑetrus vel Andreas assentit huic / ꝑetrus negabit Christum: vel capiatur aliquis de futuro de fide:ꝛ fides infusa concurrebat ad illud assensum:illa propositio est de ꝑterito vera q̄ nullo modo dependet ex vna de futuro contingenti. Ergo hec est necessaria:totus iste assensus fuit:ꝛ non est possibile totū illum assensum fuisse/quin fuerit causatus ex fide infusa/ cum aliis causis concurrentibus:quia si fides infusa non

concurriſſet:aſſenſus non fuiſſet tante intentionis. Ergo ille aſſenſus cauſabatur a fide infuſa. Sed illa erat poſſibilis in tempore intermedio inter reuelationē Chriſti et negationem Petri. Petrus non negabit Chriſtum. Similis nos in tēpore illo intermedio: ſi illa ſit vera/ Petrus non negabit Chriſtum: fides infuſa inclinaut in falſum. ¶Ad primum punctum argumenti concedo q̄ de falſo pōt fieri reuelatio. Sed nō eſt poſſibile q̄ reuelatio ſit de falſo: q̄ reuelatio nihil aliud eſt niſi manifeſtatio veri p̄ ignoti alicui a deo mediate vel imediate. Si reuelatū nō ſit verū: aſſenſus et⁹ nō eſt reuelatio. Terminꝰ reuelatio/ ꝓnotat q̄ ſit de vero. Alioquin tibi dicens falſum/ diceretur tibi illud reuelare. Quod non eſt dicendum: ergo illa non ſtant ſimul/ Chriſtus reuelauit Petro q̄ petrus eſſet Chriſtum negaturus: ⁊ Petrus cum non negaret. Ꝓponendo hanc in eſſe/ Petrus non negabit Chriſtū ſequitur non eſt Petro reuelatum q̄ negabit Chriſtum. Reuelatio poteſt eſſe non reuelatio Chriſtus reuelauit Petro/ anteqū gallus cantet ter me negabis: licet ſit de preterito: non tamen eſt neceſſaria: ipſius veritas dependet ex hac de futuro contingenti/ Petrus negabit Chriſtum. Ergo nec Chriſtus nec aliquis poteſt reuelare falſum: nec Chriſtus poteſt vicere falſum: vt in primo dixi: dicere quidem aſſertiue ⁊ intentione fallendi. Q̄ ꝓ poſitionem falſam poteſt producere non eſt dubium. Cōcedo ergo q̄ Petrus poſt verbum Chriſti et prolationem illius dicti mere contingēter negauit Chriſtum. Fuit liber non negare Chriſtum: ſicut ⁊ iudas contingenter tradidit Chriſtum poſt illa verba/ vnus veſtrum me tradituruꝰ eſt: ⁊ qui intingit mecum in paropſide ille me tradet. Chriſtus poteſt non aſſertiue dixiſſe illud quod dixit: ſicut poteſt non reuelare quod reuelauit. ¶Ad ſecūdum argumentum pro nunc dico negando hanc copulatiuam ob partium incompoſſibilitatem Petrus non negabit Chriſtum: et fides infuſa inclinat ad aſſenſum iſtius Petrus negabit Chriſtum ante poſitionem rei in eſſe. ¶Contra ſecundam concluſionem obiicitur ſic hic aſſenſus quo aſſentio huic/ vies iudicij erit/ vel antichriſtꝰ erit poteſt eſſe de falſo: quia obiectum eſt contingens: hic aſſenſus eſt vel pōt eſſe fides: ergo fides poteſt eſſe de falſo: ⁊ ponatur in eſſe: tūc fides erit de falſo. Preterea: charitas ⁊ ſpes ſunt circa falſum: ergo ⁊ fides. Tenet conſequentia: ſunt virtutes theologice ſicut ⁊ ipſa fides: ⁊ charitas eſt fide maior. i. ad Corinthi. xiii. Si maior comparatur falſum/ ⁊ minor. Aſſumptum patet: preſertus ſperat conſequi beatitudinem: quam non conſequetur. De charitate patet: poteſt quis deceptus errore inuincibili/ charitatiue in proximum tendere: vt dando eleemoſinam diuti quem credit eſſe pauperem. ¶Reſpōdetur concedendo q̄ fides poteſt eſſe de falſo: ſicut argumentum tangit. Et iterum patet: hoc iudicium poteſt eſſe de falſo: hoc iudicium eſt vel poteſt eſſe fides: igitur fides poteſt eſſe de falſo. Secunda propoſitio: ſi iudicium illud ſit de falſo: non eſt fides: ſed error/ ⁊ perfidia. Tertia propoſitio: illa modalis diuiſa vera/ fides poteſt eſſe de falſo: male ponitur in eſſe ſic/ fides eſt de falſo. Debet poni per hanc/ hoc eſt de falſo. ¶Contra illud obiicitur: ex ſolutione ſequitur q̄ actus fidei eſt eiuſdem ſpeciei ſpecialiſſime cum eroreinmo ſequitur q̄ fides erit error. Patet: ponēdo q̄ vnus Hebreus in lege aſſentiret huic: Chriſtus occidetur continuando ſuum aſſenſum per vnum tempus: in cuius priore meditetate Chriſtus ſit occiſus: iā ille aſſenſus in ſecunda meditetate eſt error. ¶Reſpondetur concedēdo q̄ ides aſſenſus ſucceſſiue eſt aſſenſus fidei ⁊ error. nec quilibet aſſenſus fidei ſpecie diſtinguitur a quolibet aſſenſu erroneo. Nec peccauit quilibet Hebreus habendo illum aſſenſum falſum pro tēpore: patet de rudibus: quoruſq̄ veritas eis fuiſſet ſufficienter declarata: ſicut infertus de bona vetula cōtra Altiſſiodorum dicemus: qui etiam dicit oppoſitum iſtius aſſertionis. ¶Ad ſecundum argumentum: concedo antecedens et nego conſequentiam. Non eſt ſimile. Spes ⁊ charitas ſunt virtutes appetitus intellectui. Fides ⁊ eius actus ſpectant ad intellectum. Et licet ſpes ⁊ charitas fidem preſupponant: poſſunt eſſe circa aliquod obiectum circa quod contingit eroꝛ inuincibilis: non quidem per actum fidei: ſed per alliquem alium actum cognitum. Non ſolus actus fidei ſufficit vtrobiq̄ ad actus ſpei et charitatis: ſed prudentie/ ⁊ alij actus apprehenſiui/ ⁊ iudicatiui requiruntur. ¶Tertio arguitur: fide credimus corpus Chriſti eſſe in euchariſtia/ vel ſub hoſtia. Et hoc poteſt eſſe falſum: ſacerdos enim poteſt noluiſſe conſecrare. ¶Reſpondetur. Ibi nō eſt de fide: corpus Chriſti cōtinetur ſub hac hoſtia: ſed ſolum hec conditionalis ſi ſacerdos fecit debitam diligentiam: ⁊ nihil omiſſum eſt ad conſecrationē corpus Chriſti: corpus ille eſt. ¶Contra tertiam concluſionem argumentor ſic: capio habituatum habitu fidei intenſo vt. viij. circa hoc futurum / antechriſtus erit: vel aliud futurum contingens credendum: vt chriſtus moretur. Arguitur ſic: habitus ſemperinclinat in ſimiles actus entitatiue actibus a quibus emerſit: vt in materia habituū in hac diſtinctione iam patuit: ergo habitus Hebrei qui elicebatur ex his actibus/ Chriſtus moritur: inclinabat eum ad aſſentiendum huic Chriſtus moreturetiam poſt mortem Chriſti / tempore quo illa propoſitio de futuro erat falſa. ¶Forte dicis (et ita dicendum eſt) non eſt amplius ille habitus/ fides habitus/ ſed habitus erroris: et ad falſum inclinans: quia cum primum in falſum inclinat/ non eſt habitus fidei. ¶Contra hoc obiicitur: ille habit⁹ fuit gemitus ex actibus fidei: ⁊ ex ſolis talibus: ergo quā doctinq̄ remanet remanebit fidei habitus: quia vbiq̄ ex actibus temperantie / generatur habitus temperantie: ex actibus iuſtitie habitus iuſtitie: ergo et eodem modo in propoſito. ¶Hic homo poteſt vuplicem viam eligere, Una eſt: ad habitum eſſe fidem ſat eſt q̄ producatur ex ſolis actibus fidei: vel q̄ habitus ille deſinit eſſe fides: cum primum obiectum eſt falſum. ¶Contra primam viam obiicitur q̄ non ſufficiat quod dictum eſt: quia tunc ſides habitus inclinat in falſum: ⁊ pari ratione concedere debes q̄ fides actus inclinat in falſum: contra ſecundam concluſionem ⁊ veritatem Propterea capio ſecundam viam: q̄ non manet ille habitus fides. Cum primum ſuum obiectū incipit eſſe falſum: habitus deſinit eſſe fides. Ad fidem habituslem/ non ſufficit q̄ ex actibus credendi et fidei ſit gemitus: ſed requiritur q̄ eius obiectum ſit verum: ſi ſit in rerum natura: ⁊ non falſum: niſi ſit propoſitio plures que ſimul eſt vera et falſa: ſed in ſenſu vero eſt obiectum fidei. Simile dicerem de habitu temperantie: Socrates habet habitum comedendi tūi ex tali cibo in ſanitate ex actibus temperantie genitum. Habitus ille naturaliter inclinat habentem ad tūi comedendum in morbo: ſed poſtea ille habitus deſinit eſſe virtus: cum nō inclinet conformiter ad prudentiam actuum regulatricem. Stat q̄ generabatur conformiter ad actus prudentiales: et tamen ſimilia iudicia iam habita non ſunt prudentie.

Iduimus nunc tres queſtiones de materia fidei: ſcilicet de eiꝰ neceſſitate ⁊ obiecto tam complexo q̄ incomplexo. Et quia eſt ſpecialis difficultas quo mō generet actus fidei: vel quomodo primo acquiratur habitus fidei acquiſite: proptereꝫ quarto circa materiam fidei ⁊ vndecimo circa hac diſtinc. xxiij. quer̄tur: quomodo generatur ⁊ acquiritur fides acquiſita. Circa hanc materiam varia eſt poſitio: vna tenet q̄ aſſenſus fidei naturaliter cauſatur: ita q̄ homo neceſſitatur aſſentire motiuis allatis. Hec poſitio eſt periculoſa in fide. Alia eſt poſitio tenens q̄ fides actus cauſatur a ſola voluntate. ¶Circa has poſitiones ponam quatuor concluſiones. Quarum prima eſt: fides non pure naturaliter cauſatur mediantibus mediis intellectum vtentibus ad aſſentiendum. Intelligo hic de primo actu fidei vel de actu fidei vniuerſaliter. ¶Secūda concluſio: ſola voluntas non poteſt cauſare actum fidem. ¶Tertia concluſio: aliquis actus fidei mere naturaliter cauſatur. ¶Quarta concluſio: primus actus fidei cauſatur a ratione Topica ⁊ pia affectione: ⁊ per conſequens actus fidei eſt liber. Immo quilibet eſt liber in ſe vt in ſua cauſa. ¶Prima concluſio probatur: qua oppoſito dato actus fidei (et ex conſequenti habit⁹ acq̄ſitus) nō eſſet in potestate noſtra ⁊ per conſequēs hō non peccaret non habēdo fidē nec habendo hereſim: quod eſt falſum. ¶Secūdo arguitur auctoritate Auguſt. ſuper Ioannē homilia. xxvi. dicentis/ intrare eccleſiam poteſt quis nolens: accedere ad altare nolens: recipere poteſt ſacramētum nolēs: credere autē non niſi volens. ¶Tertio obiicitur: ſi credere non caderet ſub imperium et libertatem voluntatis: tūc non caderet ſub preceptum: ſed hoc eſt falſum: vt patet p apoſtolum ad Hebreos. xi. dicentem: credere enim oportet accedentes ad deum: et Mar. vlti. ſcribitur. qui vero non crediderit cōdemnabitur. Et mulieri Chananee dixit Chriſtus: fides tua ſaluam te fecit. Et credidit vīo Abraham: ⁊ reputatum eſt illi ad iuſtitiam. Conſequentia patet: nihil cadit ſub preceptum quod non eſt in facultate voluntatis noſtre. ¶Secunda concluſio probatur: ſola voluntas non pōt cauſare aſſenſum etiam formidoloſum ergo a fortiori non poteſt cauſare aſſenſum firmū quēadmodum eſt aſſenſus fidei. Antecedens patet: non poſſum aſſentire huic/ aſtra ſunt paria (teſte experiēcia) ſine motiuo etiam aſſenſu formidoloſo. ¶Secundo arguitur ad idē: tunc voluntas pōt per ſuum imperium facere intellectum aſſentire q̄ homo eſt epiſcopus abbas/ ſanus/ vel q̄ frater ſuus mortuus eſt viuus: contra experiētiaz: ⁊ ſic ꝓpopere doloꝛē a ſe obliterabit q̄ eſt inuētu rarū. ¶Tertio: hoc tenet Ariſto. ij. de aīa textu ꝯmēti. lxij. dicens: Imaginari poſſumus cum volumus: opinari autez non poſſumus cum volumus. ¶Tertia concluſio probatur: ſi ds habet habitū acquiſitū alicuius credibilis: tūc intellectus cum notitia apprehēſiua credibilis mere naturaliter producit actum fidei: ſaltem nullius concurſus voluntatis requiritur. ¶Secundo argumentor ad idem aliqꝫ aīs explicite creditū in bona ꝯia infert ꝯia credi tum: ⁊ hō aſſentit bonitati ꝯie. Tunc ſic: aſſenſus aīcedētis ⁊ bonitatis ꝯie naturaliter producunt aſſenſum conſequētis: ergo aſſenſus talis ꝓſequētis mere naturaliter producitur. ¶Quarta concluſio probatur ſic. Actus fidei eſt liber: vt dicit prima concluſio: ⁊ non poteſt cauſari a ſola volūtate: vt dicit ſcōa ꝯclūſio: ⁊ q̄ eſt effectus/ habet cauſam vel cauſas: ⁊ nullas alias habere pōt niſi motiua Topica ⁊ imperiū volūtatis: ⁊ hoc nō/ niſi ratio Topica tanti fuerit momenti q̄ volūtatis imperium ſupplet. ¶Cauſe cuidentes in conſequētia euidēti cauſant euidentem aſſenſum: quēadmodū non eſt fides. Preterea: ſole rationes Topice non poſſunt generare fidem. Probatur: ſolum poſſunt generare opinionē: que eſt aſſenſus ſub fide: ergo requiritur cōcurſus alicuius alterius cauſe cū eis ad cauſandam fidem: ⁊ non videtur aliud niſi pia affectio (⁊ illud ſtelligo cōmuniter) igitur. Inſuper: aſſenſus cauſatur vno iſtorum modorū. Primo modo ex quacūq̄ notitia apprehenſiua terminorum: vt aſſenſus propoſitionum per ſe notarū: vel ex ſola intuitiua tm: ⁊ ſic cauſatur aſſenſus ꝓpoſitionis euidentis contingentis. Vel cauſat ex aſſenſu propoſitionum euidentium antecedentiū in bona conſequentia mere naturaliter. Vel generatur ex notitia abſtractiua propie dicta/ que intuitiuam preſuppōit vt iudicium qō habeo de parte viſo: vel a ratione Topica ſola vel a ratione Topica ⁊ pia affectione. Alias dixi mus notitiam inuidētē poſſe ab euidēte cauſariet iſtud patet. Iſte ſermo tionator: dicit deum eſſe trinum in perſonis ⁊ vnum in eſſentia: eſt probis moribus/ non tnue in eum mendacem quēobrem dicto eius aſſentior firmiter. Ceterum ſine trepidatiōe aſſentio huic Roma eſt in Italia ſine actu voluntatis vllo ſino illi diſſentire neqō cum tot probi in eam ſententiam cocāt: ergo tanta motuorum probabilium poteſt eſſe congēries q̄ ea voluntatis imperium ſuppleat: ſed iſtud non eſt regulariter: nam cum trepidatiōe aſſentimus vni veniēti de egypto de moribus cayn et populi frequentis miſi eius veritas nobis ante fuerit exploꝛata. Nō video q̄ aſſenſus producatur niſi vno iſtoꝝ modoꝝ. Modo aſſenſus fidei non producitur quinq̄ primis modis: ergo vltimo modo producitur. ¶Contra iſta obiicitur primo ſic: rationes Topice non naturaliter producunt ſuos effectus/ ſed ſolum libere: ergo non requiritur concurſus voluntatis: antecedens patet: in vno generant opinionem: ergo ⁊ in quolibet. Cū ſint paſſa eiuſdem rationis: ſi rationes Topice ſint agentia naturalia. ¶Secundo ſic. Ratio probabilis ⁊ intellectus producunt opinionem fidei contrariam: ergo ratio topica non mouet voluntatem ad probationem fidei q̄ eſt eius contrarium. Sicut calor. Non mouet frigus. ¶Reſpondetur ad primum negādo q̄ ratio topica non generet naturaliter ſuū effectum (ſcilicet opinionem) ſi non fuerit obex/ in intellectu vel affectu illius cui adducitur. Si Socrates habet habitum fortem contrarium opinandi: vel argumenta plurima in oppoſitum vel affectionem magnam in voluntate ad oppoſitum: in tali ratio topica nihil generatum alio vero diſpoſito naturaliter ſuum effectum generat. ¶Ad ſecundum concedo antecedēs: ⁊ nego conſequentiam. Et vna enim cauſa naturalis producit vnum effectum: ita ipſa altera cauſe applicata aliū effectum producit. Et aſſenſus euidēs materialis cum aſſenſu euidenti minoris producit ſcientiam: ſi conſequentia fuerit euidens: ⁊ ſi conſequentia fuerit ſolū topica/ producit partialiter opinionē. ¶Tertio obiicit. Voluntas non fertur in incognitum: ſm Auguſt. xv. de trinitate: ergo actus voluntatis nō fertur in illum aſſenſum actualem abſq̄ notitia eius: quam non oportet voluntatem habere. ¶Quarto ſic/ patur primum opinatum/ cui intellectus aſſentit cognitis terminis: ergo pari ratione patur primum creditum/ cui intellectus cognitis terminis firmiter aſſentit. Tenet conſequentia a conuenienti ſimilitudine. Aīs patet: nō eſt proceſſus in abyſſum in aſſenſibus topicis: ergo oportet deuenire ad primū opinonem: ⁊ illa nō pōt gīari ex opinione priori: q̄ ſic primam

opinionem precederet opinio. ¶Ad tertium dicitur pro nunc voluntas ferebatur in notitiam incognitam. Nunq̄ tamen voluntas vult aliquid nisi intellectus cognoscat. tamen potest velle notitiam: non habendo notitiam reflexam illius notitie. Quomodo aliquis producitur notitia reflexa. ¶Ad quartum in prima questiõe prologi respondimus. ¶Quinto argumentor sic ex dictis sequitur q̄ actus fidei essent actus voluntatis: et per consequens fides spectaret ad appetitum/ꝛ non ad intellectum: contra omnes. ¶Sexto sic. Sequitur q̄ aliquid corrupit suũ effectum propium naturalem: quod est inconveniens. Cõsequentia patet: sit ratio in intellectu que produxit opinionem de a propositõe. Tunc illa eadem ratio cum imperio voluntatis superveniente/concurrit ad productionem actus fidei circa a propositionem: sed fides actus et opinio actus sunt incompossibiles: ergo aliqua causa naturalis agit ad corruptionem sui propij effectus. ¶Ad quintum concedo q̄ actus fidei mediate vel immediate est actus voluntatis tanq̄ imperatus. Est tamen actus intellectus elicitus/ꝛ ei primo inherens. Hoc est si intellectus ꝛ voluntas per possibile vel impossibile distinguerẽtur ab hereret intellectui ꝛ non voluntati. ¶Ad sextũ: cõcessum est hoc illatum in argumento vecmo questionis prefate. Et dictum est hoc non esse inconveniens: quando agens intendit effectum perfectiorem producere incompossibilem effectui suo priori: quia natura facit de possibilibus quod optimum est. Corrumpit ergo effectum imperfectiorem vt effectum perfectiorem habeat. Dari forma aliqua causa producit effectũ sibi incompossibilem ꝛ corruptivum sui. Dater/sint due propositiones convertibiles quas scio esse convertibiles: vt hec mulier diligit filium/demonstrãdo bertham: ꝛ bertha diligit filium: incipiam habere opinionẽ de prore. Tunc illa opinio cum pia affectione superveniente producunt fidem de consequente: ꝛ scio q̄ consequens infert antecedens: ergo assensus consequentis corrumpit assensum antecedentis: qui partialiter produxit assensum consequẽtis. ¶Septimo sic: sequitur q̄ quilibet legẽs in biblia ꝛ habẽs assensum circa propositionem fidei sine imperio voluntatis particulari/peccaret. Datet/habet assensum dubium: si non apponat conatum voluntatis cum illo assensu qua ille reꝛiꝛ ad fidei actũ: ꝛ si nõ apponat: erit solũ assensus opinio. ¶Octauo sic: sequitur q̄ erit aliquis assensus altioris speciei ꝛ firmitatis q̄ primi principij: quod non videtur dicẽdum. Dater: si apponatur conatus cum notitia terminorum primi principij / generabitur assensus altior assensu qui generaretur a notitia terminorum ꝛ intellectu. ¶Ad septimum nego sequelam. Sufficit enim conatum ꝛ voluntatis imperium habuisse vel habere circa totaz fidem in vniuersali: ꝛ conatum apponere quando difficultas in fide se ingerit. Regulariter ergo in particulari non requritur imperium voluntatis circa quamlibet propositionem. ¶Ad octauum dicitur: si concederetur illatum/ qõ inconveniens? Secundo dico: non est simile. Vna enim notitia est euidens: circa quam imperiũ voluntatis nõ operatur: alia notitia nequidem. Quia hanc materiam late prosequimur sum in prima questione prologi primi: pro nunc non magis insisto. Concludendo dico: q̄ actus credendi est in potestate hominis: ita q̄ potest credere/ꝛ nõ credere: credere ꝛ discredere: imuare motiua superuenientia per voluntatis imperium/vel ea impedire. Nonne vides si reges oppositi bellum inter se committerent: q̄ differenter recitent et assentiant vtriusq; subditi digladiationem: propter affectionem ꝛ inaffectionẽ ad suos ꝛ ad oppositos.

Dubitatur an fides informis et fides formata differant. Respõdetur: charitas a sanctis vocatur forma virtutum. Non q̄ virtutem informet/sicut actus potentiaz: sed qua alias virtutes dirigit ꝛ perficit: vt bene exeant in actꝰ suos. Unde Ambrosius super epistolam ad Romanos. Charitas est mater omnium virtutum que omnes informat: sine qua nulla recta virtus est: fides enim sine charitate est informis ꝛ mortua: sin illõ Jaco.ij. Fides sine operibus mortua est. Et Aug. enchiridij. ij. c. Fides sine amore nihil prodest: quando adungitur ei charitas/ formata est. Hoc supposito. ¶Respondeꝯ per ꝓpositiones. Quarum prima est: fides informis distinguitur realiter a fide formata. Hec propositio verificatur de fide informi in socrate: que a qualibet fide formata distinguitur. ¶Secũda propositio: fides informis nũq̄ distinguitur a fide formata in eodem supposito. Probatio: affirmatiua exponibilis illi oppositi denotat fidem esse formataz ꝛ informatam in eodem: quod est falsum: ergo hec negatiua est vera. ¶Tertia propositio: fides informis erit formata in eodem supposito: siue sit sermo de fide infusa siue acquisita. Probatio: manente fide in quacunq̄ acceptiõe sine charitate: potest superinfundi charitas: ergo illud quod erat fides informis erit fides formata. Dari forma fides formata erit fides informis. Sed non est possibile q̄ fides informis sit formata: capiendo formata nominaliter: ꝛ nõ ampliatiue. Ergo non est distinctio inter fidem formatam et fidem informem inquantum huiusmodi: cũ successiue vna erit aliamon tamen nego quin hec fides informis (demõstrando vnam fidem informem acquisitam) differat specie ab hac fide formata: demonstrando aliam fidem alterius speciei acquisitam. Nunq̄ autem de fide infusa: cum quelibet sit eadem in specie.

¶Dubitatur secundo an primus actus credendi potest esse meritorius. Q. non: nunq̄ actus intellectus est meritorius nisi a voluntate imperatus: sed primus actus voluntatis primum actũ fidei imperans/ non potest esse bonus: quia ad bonum actum in voluntate requiritur dictamen in intellectu: scilicet actus fidei. ¶Respõdetur: primus actus fidei potest esse meritorius: ꝛ imperabitur ab actu bono voluntatis. Et iste actus voluntatis regulabitur a dictamine prudentiali opinatiuo. Ad bonitatem enim actus sufficit ignorantia immeritis: hoc est error probabilis: ergo a fortiore opinio vera. ¶Tertio dubitatur: an audiens predicari articulum: et videns miracula fieri pro approbatione articuli: acquirat alium assensum q̄ assensum fidei. ¶Respondetur q̄ nõ: licet acquirat fidem intensiorem: nisi certo sciret illa esse vera miracula: ꝛ esse veracter adducta ad probationẽ illius articuli. Unde fit q̄ ex variarum propositionuz habitudine assensus varij oriuntur. Quos nominauero vt iudiciorum naturã intelleꝛeris Socrates est vel non est: sento parietem ante me candidum. Scientia demonstrationis. Quarto assensus huius Jacobus quartus fuit. Quinto a ratione Topica ꝛ communi voluntatis: ꝛ hoc difariam: vel a vsu materie pietatem sapientis: ꝛ sic est fides: si pietatis cultus aduerteꝛtur sic est error fixus. Et rursus fides tristriam forte sentet vno modo quando aliquid asserꝛtur inconcusse a multitudine veracis: ita q̄ nullateꝰ de oppositio est apparentia vt Roma est in Italia: ꝛ illius habeꝛ certa notitia iudicatiua sine voluꝛtatis imperio: ꝛ hoc indicio nõ sepe vocari põt notitia euidẽs sicut huius: Sor est aut campana pulsatur propteres dixi forte est fides si magis placet vocari eam notitiam euidentem hoc nõ ab surde potes. Sexto emergit notitia firma a miraculo: et

assertione veraci quando constat esse miraculum in illius attestationem sicut in primitiua ecclesia fecere apostoli asserentes constanter Christum dominum deum: ꝛ in hoc quadriduanum resuscitantes quando certus erat huius interitus ꝛ nõ ambigebatur illum esse reduuium et nihil posse illud facere nisi deus ꝛ hec notitia cum precedenti denominationem euidentie suscipiet. Septimo consuetudinem firmum a motiuo ꝛ voluꝛtatis imperio ꝛ iste assensus est fides aut error fixus: sic in apella Judeo aut Mahometano superstitiose. Octauo a solo motiuo probabili ꝛ sic erit optimo/plures fontes assensuum procreãdi impresentiarum aut occurrunt: ꝛ hoc naturaliter se solo olymptus varios assensus efficere potest.

Vodecimo ꝛ vltimo circa hanc distinctionem vigesimam tertiam q̄ritur: an fidei confessio sit actus si deꝛet cadat semper sub ꝓcepto. ¶Pro questionis solutione pono conclusiones. Quarum prima est. Velle confiteri fidem nõ est actus fidei. Probatur hec conclusio. Quilibet actus fidei est actus intellectus. Voluntio confitendi fidem in publico vel in occulto est actus voluntatis. Ergo voluntio confitendi fidem non est actus fidei. Consequentia tenet in baroco: et premisse sunt clare. ¶Secũda conclusio: non semper nec in quolibet loco homo tenetur confiteri fidem: et velle eam occ tueri. Probatur primo sic: hec conclusio. Confiteri fidem est ꝓceptum affirmatiuum: ergo non obligat pro quolibet tempore: consequentia est nota. Secundo sic: stat q̄ confiteri fidem in publico nihil bonꝰ acquirat reipublice fidelium: sed irrisionem ꝛ destructionẽ ymmo bonꝰ membri ecclesie. Sed in tali casu non est patiendum: sin illud Matthei. vij. Nolite sanctũ dare canibus: nec margaritas proiciatis ante porcos. Tertio probatur idem ex facto Pauli: qui aufugit q̄ sportã e Damasco Actuum. ix. ꝛ secunde Cõnth. xi. ¶Tertia conclusio. Confiteri fidem interdum est de ꝓcepto: ita q̄ non sufficit ad salutem credere intertius: sed requiritur q̄ homo constanter fidem verbo ꝛ opere ad mortem inclusiue tueaꝛ. Probatur hec conclusio ad Romanos. xi. Corde enim creditur ad iustitiam: ore autem fit confessio ad salutem. Preterea hoc argumento probatur. Deus est diligendus super omnia. Ergo honor dei: ꝛ defensio fidei de eo est preponẽda vite corporali. Oppositio dato: perueꝛtitur ordo charitatis: quod fieri non debet exemplo martyꝝ: ꝛ Matthei. v. Beati qui persequutionem patiuntur propter iustitiã: quoniam ipsorum est regnum celorum. Et Joannis. xv. Maiorem dilectionẽ nemo habet q̄ vt animam suam ponat quis pro amicis suis. Patri ergo mortem / est de precepto pro confessione fidei: quãdo subtrahitur honor dei: vel vtilitas spiritualis proximo: quam homo tenetur illi dare: propterea. Nicodem? / Samaliel/ꝛ multi principes synagoge peccabant: qui non sunt confessi ore Christum Messiam in lege promissum: cum illud cognouerunt ex ꝓphetarum oraculis: ꝛ illic agebatur de honore dei: ꝛ magis curabant de proprio suo honore: ne de dignitatibus suis ejicerentur: sin illud Joannis. xij. Ueruntamen multi ex principibus crediderunt in eum: sed propter phariseos non confitebantur: vt synagoga non ejicerentur. Et postea subunxit euangelista causam proximam peccati eorum dicens. Dilexerunt enim gloriam hominum magis q̄ gloriam dei. Ubi glo. interlinearis. Hic improbat credentes: etiam tenebantur illuminare simplices in veritate. Licet isti erant postea boni: tamẽ in hoc peccabãt sicut Petrus in negatione. Si enim illi publice veritatẽ confitentes: magnam vtilitatem fidei ꝛ populo induxissent. Propterea tunc confiteri erat ꝓceptum affirmatiuum quod omiserunt. ¶Quarta conclusio: licet confiteri fidẽ pro opere consilij: ex cuius confessione iudicat confitens q̄ occidetur. Probatur: consilia sunt de meliore bono, ergo licet seruare virum in illo casu sit bonum: constanter fidem tueri est magis bonum. Ergo ipsum est licitum. Ite: multe sancte virgines poterant latitare sine peccato manentes fideles: et tamen zelo dei mote prodierunt in publicum: et nomen Christi confessi sunt: et noluerunt habere viros. Quod erat licitum: sed manere in sancta virginitate. Idem fecerũt aliquot minoute in principio fundationis religionis sue sub miromolino in occidentali hesperia: quibus non erat ꝓceptũ adeundi agarenos plusq̄ alijs hoc omnis non accipientibus: igitur. ¶Contra secũdam conclusionem obijcitur. Si quis vadat hierosolymam: ꝛ transeundo ponatur in medio mahometistarum: vebet citius mortem pati q̄ nomen Jesu negare: licet videat suam mortem non prodesse rei publice christiane. Citius enim debet pati mortem q̄ turpe ꝓpetrare. ¶Respondetur concedendo quod assumptum est. Non enim potest quicq̄ nomen Jesu negare sine peccato: licet interius consentiat. Hoc liquidem est contrauenire ꝓcepto negatiuo: quod semper ꝛ pro semper obligat: scilicet: non negare nomen Jesu: sin illud saluatoris. Si quis negauerit me coram hominibus: negabo eũ coram patre meo qui in celis est. Aliud est silenter pertransire et nihil loquendo de hoc. Non quilbet interrogato est respondendum affirmative vel negative. Sed affirmatiue respondẽ dum est/quando locus ꝛ tempus se offerunt. Et si homo se offerret: existimans erronee multum aliis prodesse concedẽdo q̄ Jesus est deus: ꝛ mahometus est damnatus in inferno: adhuc non solum bene agit: sed multum ardue. Stat q̄ non profit illis per suam constantiam. Sufficit q̄ non oberit. Ad actum enim bonum nõ requiritur prudentia: sed sufficit opinio probabilis. ¶Contra tertiã cõclusionem obijcitur. Si vos persequuti fuerint in vna ciuitate/fugite in aliam Mat. x. Et illud potest confirmari exemplo Pauli secunde ad Cõnth. xi. Auperrime allegati in probatione conclusionis secunde. Qui aufugit eũ eum persequuti sunt. Dicit in fine tormentorum que passus est damasci: prepositus gentis aretḛ regis custodiebat ciuitatem Damascenorum/vt me comprehenderet: ꝛ per fenestram in sporta dimissus sum per murum: ꝛ sic aufugi manus eius. ¶Ridet: quã est ꝓcuratio gloriatis: puta quaritur plurus vel vnus homo singularis: nõ q̄ fidelis est: ꝛ tunc licet aufugere: ꝛ potissimũ quã seruat ad maiora: sicut erat de Paulo. De quo Christus dicebat: ostẽdam illi ꝙta oportet eum pati pro me. Actuũ. ix. Hoc modo Helias tel bites aufugit a Jesabele regia illa pessima tertij Regum. xix. Q. persequuto erat personalis patet: quesuerunt Paulum/alijs christianis relictis. Quãdo persequutio est fidei primo: ex consequenti persequutio est indifferenter in hanc personam et in illam: tunc nullo pacto est aufugiendum: potissimum si eius mors vero si imiliter plus proderit politie fidelium q̄ oberit: exemplũ de milite in bello: si iudicet q̄ sua fuga est alijs in ruinã: et ei turpis: non est ei fugiendum: sed expectandum. Si videat q̄ nõ nocebit sue politie sua fuga: sed multum prodeꝛit vt adhuc seruetur: debet aufugere. Fuga enim est actus fortitudinis pro loco et tempore.

¶Contra quartam conclusionem obijcitur: probãdo q̄ nunq̄ licet pati mortem pro opere consilij: ꝛ hoc sic: quãdo sunt duo/ꝛ vnum est de ꝓcepto/ ꝛ alterũ de consilio:

nunq̃ consilium deobligat a precepto/sed preceptum est seruare virtutem:consilium vero pati mortem in casu quarte conclusionis:igitur. ¶Confirmatur hec ratio:quia q̃ cunq; sunt duo precepta incompossibilia/maius ⁊ minus preceptum minus misto cedit/⁊ desunt esse preceptum: ergo a fortiori. ¶Quandocunq; concurrunt preceptum ab vna parte/⁊ consilium ex altera. consilium cedet precepto: quia implicat q̃ realiter cõsilium sit de a/et preceptum de opposito a/ad has rationes (licet aliquid coloris prima fronte habeant) in.xlix.distinc.quarti respondi.

QUbitatur: an ratio inducta ad ea que sunt fidei minuat meritum. Respõdetur:ratio adducta pro fide non minuit meritum. Patet / vel ratio est solum probabilis/⁊ tunc non creditur vigore illius rationis:vel crederetur sine illa ratione. Si esset demonstratio:vt ad hanc/deus est nec minuit meritum:cum homo est paratus illi assentire siue habeat demonstrationem siue non. ¶Quia dato q̃ non fuisset adducta demõstratio:nihilominus assensisset assensu fidei. Ut si libere pono me ad transeundum ad sanctum Iacobum licet aliquis me necessitet:agitur duz modo equaliter me haberem ad transitum licet ille non supervenisset/non ponitur meritum meum. Si esset ratio apparens ⁊ sophistica contra fidem:tunc talis ratio auget meritum:si assensum ita intensum continuo sicut ante illud sophisma. Ratio est:q̃ appono plus de voluntario:et difficilius est assentire. Ulterius dicitur: laudabiliter factum est acquirere rationes ⁊ manuductiones pro fide: vt incredulitatem nos credere inopinabilia ad fidem adducantur:⁊ maneneantur parvuli in ea/⁊ solidentur per rationes: sm illud prime Petri.iij. Parati semper ad satisfactionem omni poscenti vos reddere rationem de ea que in vobis est fide ⁊ spe. Et Eccles.xxxij. Qui elucidant me vitã eternam habebunt. Valent etiam rationes ad perfectos in fide delectandos:⁊ vt circa legem domini meditentur:et a fluctibus inutilibus seculi elongentur. ¶Vides quomodo volitio fidem tueri/non est actus fidei: ad fidem tamẽ et fortitudinem colligantiam habet:vt patet ex dictis in distin.x'ix.quarti:in materia de martyrio. Ulteri? patet non esse malum: sed bene factum: pro opere consilij pati morte anteq̃ opus deseratur:⁊ zelus fidei plurimos strenuos martyres ad hoc adduxit. Amplius dicitur:licet acquirere rationes ⁊ manuductiones pro fide defendenda: non vt firmius credat: sed vt credita melius intelligat:q̃rendo similitudines:sicut in materia ancipiti respondi in sorbona facitant:etiam sicut apes argumentosa/querit rationes vt infidelibus fidem putantibus impossibile remoueatur obex:⁊ vt manuteneanẽ parvuli in fide manductionibus. ¶Quia non est possibile naturaliter q̃rere dant sine motuo: cum sola voluntas non posset causare actum credendi. Et si parvuli dubitando in fide vacillauerint ⁊ peccẽt. Meritum est per manuductiones peccata pe eorum capitibus excutere:quemadmodum bñ actũ est/peccatores in alijs generibus peccatorum inuolutos a via mala ad bonum allicere/attrahere/⁊ impetu rapereiv tandem bene habituati pure libere maneant in bono. Etiam manuductiones eos non necessitant ad credẽdum nisi libere illud volunt. Ergo sic ratio naturalis adinuenta non tollit meritum:sed plura ponit merita. Vult sapiens credere siue habeat rationes siue non. ¶Voluntas iterum imperat intellectu ex charitate querere ratiões ⁊ analogias fidei confirmatiuas ad animarum lucrum:⁊ dei gloriam. Et sic plura habet merita/siue rationem inueniat siue non: quia per eum non stetit. Inuenire enim aptas rationes est dei donum:⁊ gratia a deo gratis data sed si quis querat rationem intellectum conuincentem: aliquam non crediturus:nihil mereturi:sed peccat. Assentire conclusioni demonstrate/non est actus liber: nec talis assentit propter diuinam auctoritatem ⁊ reuelationẽ/ sed humanam rationem.

¶A distinctione.xxiij. magister ẽrit an scientia ⁊ fides cõpatiantẽ se ad inuicem in eodem intellectu respectu eiusdem obiecti. Cõmuniter ad hoc queram idem addendo de opinione:⁊ proprie capio fidẽ. Similiter nec scientiam capio (sicut Aristoteles capit pro posteriori) pro notitia iudicatiua ꝓpositionis necessarie q̃ demõstrationẽ acq̃site: sed magis extẽse ꝓ qua cunq; euidẽtia scientiã ꝓprie dicta includẽte. Sic diffinitur euidẽtia: est assensus verus nõ formidolosus a causis mere naturalibus causatus. Euidẽtia naturalis est assensus/quo mediãte intellectus non põt naturaliter decipi. Euidẽtia absoluta includit q̃ nullo mõ intellect? põt decipi sic assentiẽdo. Sed euidẽtiam in cõmuni diffinitur vt euidẽtiã naturalẽ ⁊ euidẽtiã absolutã includat. An deus põt causare euidẽtiã de hac antichristi? erit/in dist.xxv.q. vlti.dicẽ. ¶His ꝑmissis. Videẽ per quinq; cõclusiones sequẽtes. Quarũ due prime cum nonnullis erũt affirmatiue duab? alijs existẽtib? negatiuis: prima est: actus scientie? põt stare cũ habitu fidei vel opinatiuo: ⁊ ecõuerso. Secunda conclusio. Actus scientificus cõpatitur secum actum fidei vel actũ opinionis de potentia dei absoluta. Tertia conclusio: actus scientificus non compatitur secum in eodem intellectu naturaliter habitum credendi vel opinandi respectu eiusdem obiecti complexi. Quinta conclusio habitus fidei infusus compatitur secum habitum scientie respectu eiusdem obiecti complexi:⁊ per hoc secernit ab habitu fide acquisito. ¶Prima cõclusio probatur:actus temperantie compatitur secum habitum intemperantie oppositum:hoc est inclinantem ad oppositum:ergo actus scientificus compatitur habitum fidei vel opinionis. Consequentia liquet:cum tam equalis colligitur hinc inde contrarietas vel non contrarietas. Antecedẽs patet:si quis fuerit intemperatus in gula potu vel in alia materia fedioris:⁊ detestetur suum vitium eliciendo actum temperantie oppositum:talis inuenit se adhuc gratuitum et inclinatum ad oppositum: et hoc non est / nisi ratione habitus inclinantis ad oppositum:quando intellectus talem materiam presentat voluntati:igitur.

¶Secunda conclusio probatur: quia si non compatiatur actus actum:hoc est ob illorum contrarietatem. Sed hoc non impedit:quotcunq; enim qualitates contrarias Deus potest ponere in eodem subiecto. Nam potest ponere calorem remissum ⁊ frigus remissum in eodem subiecto. Immo ita tenet vna positio probabilis et satis communis. Addo illi propositioni aliam:cum quocunq; indiuiduo stat aliquod indumentum:quodlibet indumentum illius speciei potest stare cum illo de potentia dei absoluta:de qua loquor. Deus mihi forte:cum dilectione Socratis stat odium Platonis: et tamen odium Socratis est eiusdem speciei cum eo: quod non stat cum dilectione Socratis: licet naturaliter loquendo apparenter instas de potentia absoluta dei possunt simul stare. Propterea propositio addita nullo modo est neganda de potentia dei absoluta: igitur conclusio vera.

¶Tertia conclusio probatur per Aristotelem primo posteriorum:simul idem scirt ⁊ opinari nõ contingit. Ita op positum:Socrates habet scientiam de a/conclusione:ergo assentit illi euidenter: ⁊ socrates habet fidem actualẽ de a/conclusione:ergo assentit illi euidenter. Et similiter/habet opinionem de a/conclusione: ergo assentit illi euidenter. Vel si opinetur a/conclusionem/⁊ illam scit: sequitur q̃ assentit socrates illi firmiter et non firmiter. Sed dicis hec illata non esse realiter inconuenientia. Socrates enim aliquo assensu euidente assentit a/conclusioni. Et aliquo assensu meuidente assentit a/conclusioni:nõ sequitur:assentit a/conclusioni meuidenter: ergo non assentit a conclusioni euidẽter:sed solum sequitur q̃ aliquo assensu non assentit a conclusioni euidẽter. Similiter de opinione et fide. Aliquo assensu firmo assentit Plato de/propositione:pura assensu fidei:⁊ aliquo assensu assentit de/propositioni assensu non firmo. Ex his nec contrarietatẽ nec contradictionem colligere potes. ¶Contra hoc obijcitur:ex hac solutione vera vel apparenti sequitur q̃ primo puncipio assentire possim assensu formidoloso. Patet:quia cum claram ⁊ euidens/assensum tenebrosum non exurit ab intellectu cui adducitur: sicut nupervme dictum est de scientia. Ergo eodem modo de intellectu puncipiorum. ¶Secundo sic: hoc est contra apostolum primo ad Corinth.xiij.vicentem:cum venerit quod perfectũ est euacuabitur quod ex parte est. Et ad Hebre.xi. fides est argumentum non apparentium:vbi glosa:fides est de his que non videntur. De visis enim non est fides. Sed agnitio. Haudenẽ habet aliam opinionem de qua questione finali distin.xxv. videbitur. ¶Quarta conclusio ꝓbatur. Aliqui habitus repugnant mutuo.ij. Ethicorum: ⁊ nulli habitus repugnant / nisi illi quorum actus repugnant. Si actus sunt compossibiles: habitus erunt compossibiles. Et si actus incompossibiles fuerint:⁊ habitus incompossibiles erunt. ¶Quinta conclusio probatur:si aliqua vere pietatis cultori habitu infuso fidei / adducat demonstratio probans hanc demonstratiue/deus est/non peccat. Et nunq̃ perditur fides infusa in via sine demeritotigitur. ¶Contra primam conclusionem arguitur:act? scientificus stat in eodem intellectu cum fide habituali: sed actus scientificus generat habitum scientificum: ergo habitus scientificus ⁊ habitus fidei sunt compossibiles:contra quartam conclusionem. ¶Respondetur:act? non generat habitum scientificum quouscq; corruperit totum habitum fidei acquisite:⁊ illo corrupto/habitum scientificum introducit: ita q̃ punnum instans esse habitus precedentis/est primum instans esse habitus sequẽtis. ¶Contra secundam conclusionem obijcitur:ad contraria esse vera sequuntur cõtradictoria esse vera. nij. metaphysice. ¶Secundo obijcitur sic:pari ratiõe deus potest informare eandem materiam numero forma asini et hominis:⁊ sic homo erit asinus:qõ est impossibile. ¶Ad primum dicitur q̃ ad contraria complexa esse vera hoc est verificari de eodem singulari aut vniuersali distributo non sequuntur contradictoria esse vera:bene autẽ ad contraria complexa sequuntur contradictoria:non est põderandũ quid Aristo. senserit in hac parte vere pietatis cultor potẽtiam dei plus effert q̃ philosophus gẽtilitio vosignate imbutus ẽtiũcunq; sublimiter in naturali lumine volitet:si enim in principijs cũ christiano philosopho cõuenret consequenter sic diceret. ¶Ad secundum:concedo q̃ eadẽ materia potest informari duabus formis ẽtiũcunq; disparatis:sed propterea nõ est ons vllo modo q̃ homo est asinus. Immo hec est impossibilis. Misi p idoneum cõicationẽ. Ille temerarius nõ est hõnec est asin?: sed binarius aie intellectiue ⁊ materie est hõ: alter binarius est asinus. Illa trinitas est homo ⁊ asin? copulatim.

¶Cõtra tertiã cõclusionẽ obijcit argumẽto cõmun. Cuius tamẽ recta solutio nõ est cõis. Si scientia ⁊ opinio nõ se cõpatiantẽ: hoc est ꝓptereq̃ opinio habet anexã formidinẽ:sed hoc nõ oportet:q̃ sic ostẽdo. Formido illa nõ est infinita:alioquẽ ergo tota sua latitudo: ⁊ fit gra exẽpli octo graduũ:adducat vnũ argumentũ Topici corrupti vnus gradus: tunc remanebunt solum septem gradus formidinis. ¶Dices:formido augetur in illo casu. Quod patet:hec opinio sine hic assensus augetur:⁊ hic assensus est formido:ergo formido augetur. ¶Contra hoc instat: licet formido intrinsece augeatur cum opinione (quod credo verũ) illa res põt augeri in esse opinandi vel assentiendi:et diminui in esse formidinis. Sicut in simili in principio huius tertij diximus. Similitudo intenditur:⁊ remittitur si multitudo. Et dato q̃ ponas preter rationẽ (more aliquorũ putantiũ effugere difficultatẽ) q̃ formido sit affectus consequens naturaliter opinionẽ: equaliter currit argumentum. Primo diminuitur ille assensus in esse formidinis:vt notũ est:⁊ hoc sufficit argumẽto. Secundo falsum est q̃ sit distinctio talis inter affectum ⁊ subiectum eius. Tunc sic:primum argumẽtum Topicũ vnũ gradũ formidinis tollit. Sequuntur alia septẽ quoũ quodlibet est tanti vigoris in corruptione formidinis sicut primum argumentum: ergo secundum argumẽtum de formidine corrũpit sicut primum:cum sit agens naturale tante actiuitatis sicut ⁊ primum. Nõ habẽs maiorẽ resistẽtiam q̃ primũ: immo minorẽ. Ergo tantũdẽ remittit. Ergo octauum argumẽtũ nihil formidinis relinquit. ¶Forte dicis:quodlibet istorum argumẽtorum secum affert formidinẽ: cum assensum opinatiuum producat:⁊ sic non est extincta tota formido propter nouam formidinem illatam. ¶Contra hoc sic argumentor: tunc tota formido identificata cum opinione precedente tolliturnet sic habetur tota formido exulsa ab aliqua opinione partiali. Et si vna opinio partialis vel totalis purgetur a formidine:colligitur q̃ non est de essentia opinionis habere annexam formidinem.

¶Forte dicis:tunc non manebit opinio:sed erit scientia. ¶Contra hoc arguitur:ergo scientia ⁊ opinio circa idem obiectum sunt eiusdẽ speciei specialissime. Et sic error/fides/scientia/intellectus/⁊ sapientia/ circa idem obiectũ sunt eiusdem speciei specialissime. Contra omnem sanam scholam. Hoc argumẽtum potest deduci de fide ⁊ opinione:probando q̃ se compatiuntur respectu eiusdem: quia nisi sic:hoc est propterea: quia fides habet certitudinem annexam:⁊ opinio formidinem:sed hoc non:vt iam dedu ximus. Huic argumento respondimus in prologo primi. Illic responsionem querito. ¶Secundo obijcitur: cause productiue scientie ⁊ opinionis manent mutuo: ergo scientia et opinio. Tenet consequentia: quia quandocunq; cause productiue aliquorum effectuum non repugnant: nec effectus repugnabunt. Et sic argumentari potes de fide ⁊ opinione: et apparentius: cum ratio Topica:hoc est motiuum ideo: partialiter cõcurrat ad productionem opinionis et fidei. ¶Ad secundum respondetur negãdo consequentiam. Calor enim ⁊ aqua stant simul:set tamen effectus forme aque: scilicet frigus: non compatitur calorem:interdum tamen effectus non contrariantur ⁊ cause contrariãtur:vt patet de speciebus albedinis ⁊ nigredinis que se compatiuntur in eodem medio. Ergo nõ potes ex ꝓtrarietate causarũ arguere sufficiẽter ꝓtrarietatem effectuum:vel econuerso. ¶Contra hoc instaturalle sunt cause naturales:vel neutra agit: et hoc est inconueniens: et non est maior ratio de vna ꝙ de alia: ergo

vtraq; suum effectum producit: ergo scientia et opinio se cõpatiuntur. ¶Respondetur: sunt causæ naturales. Causa fortior in agendo (si resistentia sit minor ex parte alterius) suum effectum producit. Modo euidentia est vigorosior: et quando ita intensa esset causa productiua opinionis q remissus assensus premissarum demõstrationis esset precise tante actuatis sicut argumẽtum Topicum resistentie. Forasse intellectus uiuaret et magis concurreret cum premissis demonstrationis q̃ cum argumento Topico: quia magis perficitur per euidentiam q̃ per euidentiam. Modo intellectus actiue cõcurrit cũ vtraq; causa ad productionẽ effectus. Sed quicquid sit de hoc (quia difficultas est extrinseca) sufficit conclusion q̃ isti duo effectus non producentur simul in eodem. ¶Tertio obijcitur. Joan.xx. dicit saluator: Thome: quia vidisti me Thoma credidisti. Modo iudicium causatum a notitia intuitiua est assensus euidens: et tamen tale iudicium stetit cum fide. ¶Quarto sic: est articulus fidei: Christus ascẽdit ad celum: et tamen discipuli hoc viderunt Actuum. j. et quoniam est articulus: fuit ab eis creditus. Simile argumẽtum potest fieri de christifera et sacrosancta Maria que experimentaliter sciebat se concepisse sine viri semine: et tamen est articulus fidei et sicut et nobis. ¶Ad tertium respondetur: Thomas vidit humanitatem Christi: de qua tunc non habuit assensum actualẽ fidei: sed sic assensit huic: hic est Christus: per pronomen demonstrando secundam personam in diuinis: et sic vnum credidit assensu actuali: de alio habuit iudicium euidens. Sed visio fuit causa quare in assensum fidei deuenit. Sic ad alia duo argumenta dicetur. Non viderunt Christum ascendere. Christus enim non cadit sub obiectum sensus. Viderunt humanitatem ascendere: et assenserunt assensu fidei Christus ascendit. Sciebãt magis propriè cognouerũt per fidem q̃ hic erat Christus. Hec sequitur: nos assensu fidei actualis assentimus huic: humanitas Christi ascẽdit ad celum: ergo apostoli. Euidenter cognoscunt videntes: et postea (manẽte specie vel habitu in eis) hoc sine assensu fidei cognouerunt. Sicut ego cognosco patrem meũ fuisse. Sic dicatur ad quartum: et de resurrectione Lazari et aliis resuscitatis: quos discipuli viderunt et nos credim⁹. ¶Contra illud obijcitur: visio sensibilis et intuitiua rei non determinat intellectum ad assentiendũ rei vise de necessitate: ergo adhuc credere poterant actualiter. Antecedẽs patet per illud quod scribitur de discipulis. Mat. xvij. cum videret Christum super mare ambulantem timuerunt dicentes: phantasma est. Sed cognitio (que nõ determinat et capturat intellectum ad assentiẽdum) non enacuat fidẽ quo ad actum: respectu illius rei. ¶Respõdetur: visus bene disposit⁹ et obiecto bñ propinquo et medio bñ disposito non decipitur circa obiectum proprium secundo de anima nec circa obiectum proprium et per se: hoc est color: nec circa obiectum per accidẽs: hoc est visum habẽs non decipitur: cum visus non habeat iudicij. Et per consequẽs non habet deceptionẽ. Alioquin nõ potes esse certus q̃ iste est Socrates vel homo/quẽ heri vidisti: cum quo tota vita tua versatus fueris: quod est inconueniens. De apostolis dicitur q̃ erat nox: et sic medijũ nõ erat bñ dispositum ad videndũ. Vel Christus multum distabat ab eis. Ista non contigerunt in argumẽtis adductis de ascensione/resuscitatiõe/et passione humanitatis: quam suis oculis contemplati sunt. ¶Quinto obijcitur sit vna copulatiua cuius vna pars est scita a Socrate et altera credita a Platone. Tũc sic: Socrates et Plato scitum et credunt hanc propositionem copulatiuam: ergo idẽ est scitum et creditum ab istis. ¶Respondetur: licet eadez copulatiua sit scita et credita a Socrate et Platone copulatiue: non tamen est eadem propositio scita ab aliquo: et credita ab eodẽ naturaliter nullo miraculo presupposito. Verum si idem esset in duobus locis de potentia deitatis naturaliter potest habere iudicia contraria: videndo idem obiectum a propinquo et remoto: sed hoc est miraculo presupposito. ¶Sexto obijcitur: habeat socrates fidem de vna parte copulatiue: et scientiam de altera. Iste due notitie producunt scientiam de tota copulatiua distinctam: ergo fides et scientia compatiũtur se respectu eiusdem. ¶Respondetur: probabile est q̃ est vnus assensus totius copulatiue ab assensibus partiuz productus: sed ille tertius assensus insequitur debilitorem partem: sicut copulatiua semper facit. Assensus ille tertius erit fides: et nullo modo scientia. Nec habetur scientia de illa copulatiua/sed de parte eius. Et sic scientia et fides non habetur de eodẽ. Oppositio modo est de disiunctiua: que fortiorem partem insequitur ad veritatem et ad denominationem iudicij. ¶Septimo obijcitur sic: hec propositio ẽ socrati dubia: per ly hec demonstrãdo propositionem cuius est pars: cum ad ita esse sicut per eam significatur sequitur eam esse socrati dubiam: et tamen scit ita esse sicut per eam significatur: ergo hec est ab eo scita. ¶Octauo sic. Hec est scita a socrate: in die claro aliquod astrum est supra me: et est eidem dubia: cum nullum astrum sciat esse supra me: sequitur. ¶Ad septimum: concedo q̃ hec propositio est socrati dubia: et nego q̃ sit ab eo scita. Nõ enim sequit̃: scit ita esse sicut p eã significatur: ergo est ab eo scita. Patet de hac/hec est inscita. Per pronomen demonstrando propositionẽ cuius est pars. ¶Ad octauum concedo q̃ hec est scita. Et concedo hãc: nullum astrum scio esse supra me. Una est modalis diuisa vera/stãs cum alia modali composita. Non sequitur: scio aliquod astrum eẽ supra me: ergo aliquod astrum scio esse supra me. Et p cõ sequens nullum astrum scio esse supra me stat cum illo antecedente.

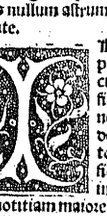

In distinctiõe. xxv. queram quinq; primo: an sit necessarium ad salutẽ cuilibet credere omnia contenta in fide explicite. Secundo de diuisione articulorum in symbolo. Tertio de infidelitate et hereſi loq̃r. Quarto de corruptione vel annihilatione fidei. Quisto: an maiores theologie incumbentes studio/acquirant aliquam notitiam maiorem fide. Pro expeditione primi q̃ritur talis questionis titulus: an sit necessarium cuilibet adulto scire omnia explicite in fide contenta. ¶Pro q̃stione soluenda explicabitur quid est credere explicite et quid implicite. Scire aliquid explicite est habere assensum particularem ad ipsum terminatum. Hoc modo scio explicite hanc/deus est trinus et vnus: quando habeo assensum ad illam propositionem terminatuz. Scire aliqd implicite est scire illud in vniuersali: hoc est/habere notitiam alicuius vniuersalis que cum aliqua vera infert illam. Hoc modo: bona vetula scit Thobiam unionem habuisse vxum cane: de quo nunq̃ cogitauit. Patet: ipsa scit vnam vniuersalem que cũ vna vera infert illam. Patet sic arguendo: omne contentum in sacro canone est credendum: vel omne reuelatuz a deo est verum in sensu quo reuelatum est: vel omne quod ecclesia credit est credẽdũ. Thobias habuit vxum canem/est huiusmodi: ergo/illud est credendum. Istorum trium syllogismorum ipsa assentit maioribus: potissimuz vltimi: et hoc est scire illã/Thobias habuit vxum canẽ in vniuersali: sicut Christo loquitur primo posteriorum de scire in vniuersali et in particulari. Ibis premissis pono conclusiones. Quarum prima est semper ab orbe condito quilibet adultus ratione vtẽs tenebatur assentire explicite aliquibus credibilibus. Patet hec colligo ad Hebreos. xi. Credere enim oportet accedentem ad deum quia est: et inquirentibus se remunerator sit. ¶Quilibet adultus ethnicus tenebatur ad minus assentire his duabus. Ide propositiones erant omnib⁹ note. Philosophi sciebant q̃ deus esset. Et sani iudicij viri assentiebant q̃ deus dedit premium pro bonis operibus et supplicium pro peccatis: et sapientes ista aliis minus eruditis ostendebant. Hanc conclusionem tenet magister in littera inquiens. Est autem quedam fidei mensura sine qua nunq̃ potuit esse salus: exemplificans de his duob⁹ preceptis. ¶Secunda conclusio: ethnici non tenebãtur cõmuniter scire explicite aduentum mediatoris inter homines et deum. Probatio: non tenebantur ad legẽ mosayam ad Romanos. ij. cum enim gentes que legem nõ habent naturaliter ea que legis sunt faciunt eiusmodi legẽ non habẽtes ipsi sibi sunt lex que ostẽdit opus legis scriptum in cordibus suis. Tuli dicere hi gẽtilitio errore imbuti quos inepte gentiles appellamus non habent legẽ mosayam: quia ad eam non sunt obstricti: legem nature in cordibus suis celo insculptam habent hoc est dicere natura cognoscunt bonum et malum: et si malum operentur peccant. Hec erat scriptum in cordibus etiam sapientũ igitur. Dixi communiter. Erant enim aliqui deo familiares: vt Noe/Abraham/et huiusmodi: quibus mysterium incarnationis reuelatum erat. Tales explicite tenebantur illud scire. ¶Tertia conclusio: in lege moysi multo magis explicite ad hoc tenebantur. Patet: tenebantur scire aduentum Messie: et illi assentire in omnibus ab eo assertiue dictis. Patet: ad hoc erant edocti ab oraculis prophetarum et legis. ¶Quarta cõclusio. Omnes adulti ecclesie tempore legis gratie tenentur scire explicite illa que publicantur eis in templo de articulis fidei: vtpote: hec communis de natiuitate Christi/passione/resurrectione/ascensione/festo trinitatis/et corpore Christi in eucharistia contento. Patet: illa publice in delubro publicantur: ita q̃ neminem latere possunt nisi per suam negligentiam stat: que non excusat. ¶Quinta conclusio non omnes adulti: hoc est vulgares: tenentur scire omnia contenta in fide expliciter: immo simplicibus sufficit scire illa que publicantur in Basilica in festis: quibus interesse tenentur. Patet. Da oppositum: tenerẽtur ad aliquid eis impossibile. ¶Sexta conclusio: prelati ecclesie tenentur omnes articulos fidei scire expliciter et oues subiectas in fide et moribus docere: et eas a lupis defendere: et populo poscenti in fide rationem dare pro loco et tempore. Probatur hec propositio. Primo sic: aliqui in ecclesia ad hoc tenẽtur. Alioqn politia ecclesiastica fuisset insufficienter a christo instituta: quod est inconueniẽs. Et nulli ad hoc tenentur: si isti non teneantur: igitur. ¶Secundo probatur idem sic. Quilibet tenetur scire illa/que suo officio incumbunt: quando libere prouincia illius officij acceptat: sed officium prelati est docere articulos fidei: et illa que videntur necessaria pro fide et moribus in populo subiecto: et non potest hoc facere nisi hoc sciat: igitur. ¶Tertio sic peccaret capiens officium archipmandrite / si non agat/ oues bene tales ad pascua ipsas pascendo: et eas a lupis custodiendo. Ergo a fortiori peccat pastor capiens prouinciam ouium spiritualium/si non ducat eas ad pascua spiritualia: et eas a lupis custodiat. Per lupos intelligo hereticos et hos qui oues vel in fide vel aliis prauis moribus inficiunt. ¶Contra primam conclusionẽ argumẽtor primo sic. Multi ethnici philosophi non putauerunt esse resurrectionem: ergo non tenebantur ad secundum istorũ quod est de remuneratione bonoꝝ: cum in hac vita multi nõ sint remunerati. Confirmatur hec ratio: Iudaici/secta non ignobilis inter Judeos/non posuerunt resurrectionem: sicut beatus Lucas recitat Actuum. xxiij. ergo si hec secta legem Moysi capiens non ponebat hoc: philosophi non tenebantur ad illud. ¶Secundo sic: existentes in lege nature non tenebantur suscipere legem Mosayca tempore quo currebat: nec ad aliud/ nisi ad illud quod sufficienter eis constabat in lumine naturali: Ista duo non sufficienter constabãt eis in lumine naturali: igitur. ¶Ad primum concedo antecedens ex eorum culpa: in lumine naturali philosophi addidicerunt deum esse ex creaturis ex lumine naturalis intellectus eis a deo concesso. Sed quoniam gratias deo non egerũt: nec bene vixerunt naturalibus: stulti facti sunt: et coluerunt idola: et facti sunt inexcusabiles. Hoc patet ad Romanos. i. vbi dicit apostolus. Inuisibilia enim ipsius a creatura mundi per ea que facta sunt intellecta conspiciuntur: sempiterna quoq; virtus eius et diuinitas: ita vt sint inexcusabiles. Quia cum cognouissent deum: non sicut deum glorificauerunt: aut gratias egerunt: sed euanuerunt in cogitationibus suis: et obscuratum est insipiens cor eorum: et peccarunt non putantes resurrectionem: multi etiam ex stimantes qui posuerunt resurrectionem. Tenebãtur scire: q̃ erat remunerator. Sed an post mortem non est ita clarum: sed puto q̃ sic: q̃ viderunt multos bonos non sufficienter hic remuneratos. ¶Ad confirmationem: dico q̃ saducei erant secta heretica in lege: hinc Paulus illam sectam abominans/dicebat se phariseum a progenitore. ¶Ad secundum: concedo q̃ ethnici existentes tẽpore legis Moysi / non tenebantur suscipere illam legẽ: sed tenebantur ad legem naturalẽ: de qua lege erant hec duo. Si non fuisset indispositio sine eorum culpa in eis.

¶Contra secundam conclusionem argumentor: per August. de correctione et gratia: nemo liberatur a damnatione que per Adam facta est nisi per fidẽ Jesu Christi. Ide dicit in libro de nuptijs et concupiscentia. ¶Respondeꝝ q̃ gentilitio errore imbuti valde implicite incarnationez obligabãtur scire. Sufficiebat eis scire/deus est/et remuneratoꝝ pro bonis/et punit malos pro demeritis. Et regitur iste mundum. De modo regendi in speciali non tenebãtur hoc cognoscere. Multe illarum auctoritatum quas magister introducit magis intelliguntur de Judeis: propter quo facit auctoritas Gregorij super Ezechielem quã magister introducit: que dicit: et qui preibant/et qui sequebãtur/clamabant vicẽtes/o fauna filio David: quis omnes electi qui in Judea esse poterant: siue qui nunc in ecclesia sunt: in mediatorem dei et hominum crediderunt et credunt. Signanter dixit Gregorius qui in Judea sunt.

¶Contra secundam conclusionem argumentor: quilibet tenetur cauere sub pena peccati ne assentiat hereſi: et hoc non potest esse nisi omnia explicite sciat que in fide continentur: quia non cauitur malum/nisi cognitum. ¶Respondetur: licet Altisiodorus et aliqui alij dicant q̃ vetula peccat/si assentiat hereſi predicate a prelato: quia minus leuiter credit: hoc est vnum dictum sine ratione. probatio. Cuilibet propositioni predicate a prelato putato viro sapienti et bono (cuius oppositum nõ tenetur explicite scire) vetula ipsa potest assentire: et propositio est huiusmodi: puta Thobias non habuit vxum canem. igitur/ vetula vel agricola potest conformare suum intellectum premissis istius syllogismi practici licite. Ergo et cõclusioni. Alia rationis in hoc stat: si est curatus/vel epc / puta-

tus literatus ⁊ probus in tota dioceſi vel curia predicās contrarium vnius propoſitionis de fidecuius oppoſitus non tenetur vetula ſcire explicite:vetula non peccat. Illi aſſentiendo ſtat enī q̄ curatus ignorantia vincibili vel invincibili predicet oppoſitum propoſitionis in fide. Ab ſit q̄ vetula propterea illi aſſentiens peccet:ſicut ipſa tenet hereſim:ipſa non eſt hereticaꝫ vt poſt dicetur. Dictū aliorū in oppoſitū quacūq̄ autoritate fulgeant: eſt mihi inopinabile ⁊ explodendū. ¶Ad formā ergo argumēti nego antecedens. Sufficit hominī tenere ſuam fidē infuſam:⁊ hoc eſt implicite credere: vel credere omne illud verum quod eccleſia credit eſſe verum:⁊ non diſſentire p̄ poſitum cuius oppoſitum tenetur ſcire. Modo ſi aliqs quereret a vetula/an ipſa aſſentit huic/ omne reuelatum a deo eſt verum:verum:vel omne quod eccleſia credit eſt verum:ipſa dicet q̄ ſic ⁊ q̄ parata omni propoſitiōis tali oſtenſe aſſentire. Boues arabant:⁊ aſini paſcebanꝫ iuxta eos Job.i. ſufficit arantibus bobus q̄ aſini paſti credant. Modo rudes et ſimplices ſunt aſiniſufficit q̄ paſcātur doctrina boum. Ipſa implicite aſſentit huic/ Ypocritas habuit vnum canem:⁊ explicite eidem diſſentit,nec vlla eſt repugnantia:quēadmodum Ariſto. diceret.i. poſteriorum aſſentio in vniuerſali huic/hec mula eſt ſterilis ⁊ diſſentio huic in particulari. Ad veritatē vtiusq̄ ſat eſt aſſentire huic/omnis mula eſt ſterilis:⁊ diſſentire huic/hec beſtia cum groſſo ventre eſt fera: demonſtrando beſtiam quam neſcio eſſe mulam. Sed ſic eſt in caſu vetule:igit.

¶Contra illud argumentū.Deuteronomij.xvij. ſcribit: ſcribes ſuper lapides omnia verba legis huius plane et lucide: ſm gloſam illic per illos lapides intelliguntꝫ oēs qui credunt in Chriſtum. Ergo omnes tenentur totam legem ſcire lucide:⁊ ex conſequente explicite. Et eſt glo. expreſſio: Matthei. xxvij. ſuper hoc/velum templi ſciſſum eſt tūdens. Ecce velū tēpli ſciſſuꝫ eſt:vt archa teſtamēti:⁊ oīa ſacramenta legis que tegebantur apparēāt ⁊ ad oēs tranſeant. ¶Reſpondetur primum eſt ad illos qui populum habent docere. Secunda glo. dicit ſacramenta legis tranſeunt ad omnes:ſed inequaliter:ſm ſtatum ſuperiorꝫ ⁊ inferiorum tranſeunt:⁊ inficio:nemīnē cuitare peccatū niſi ipſum cognoſcat:quādo circa ipſum ambigit puden cauet quoadcertioreē actū illum incipitem facere:etiam multi peccant iudicantes ſe bene agere. ¶Contra ſextā concluſionem obiicitur: prelati eccleſie non obligarūt ſe ad ſcienda plura q̄ alij ſimplices./Ergo non tenētur plura ſcire. Conſequentia liquere videtur. Antecedens patet:querendo vbi ⁊ a quo erant obligati. ¶Secundo ſic: ex illo ſequitur q̄ multi meruditi prelati ſi eccleſia eſſent in periculoſo ſtatu viuendi:quod non eſt dicēdū. ¶Certio vel quilibet prelatus tenetur ſcire omnia contenta in fide explicite:⁊ hoc non/quia talis eſt fenix in Arabia ſelice:vel aliqua ⁊ aliqua non: ⁊ queritur quot ⁊ quot non: ⁊ reſpondere non potes. ¶Reſpondetur:prelati tacite ⁊ implicite obligarunt ſe ſcire plura q̄ alij: poſtq̄ ſua ſponte acceperunt officium quod hoc requirit. Quēadmodū qui caperet curam regere nauim per pontum euxinum:⁊ nihil diceret de obligatione: eſt obligatus facere q̄ decet peritum nauclerum. Sed ſic eſt de prelatis eccleſie. Non ſufficit q̄ prelati eccleſie habeant vicarios ſufficiētes loco ſui:quia illo dato/ſubulcus habens puerum tonſuram poſſet capere ſine peccato curam epiſcopalem:q̄ eſſe falſum liquet:vt latius in diſtin.xxiij.quarti ſententi. oſtendimus. ¶Ad ſecundum cōcedo illatum. ¶Ad tertium dicitur/prelatus tenetur ſcire facere ⁊ docere illa q̄ ſuo officio incumbunt. Ad plura tenetur curatus q̄ vicarius:⁊ ad plura eps̄ q̄ curat?:⁊ abbas tenetur plura ſcire eps̄ q̄ prior cōuentualis teneaē ſcire. Stat q̄ abbas ſciat illa que ſuo officio incumbunt. Et prior ſit eo doctior. Et non ſolum hoc:ſed etiam in gradibus: vt doctor theologus tenetur plura et meliora ſcire q̄ teneatur ſimplex magiſter ſcire. Etiam inter laicos ſunt gradus, habens clara naturalia plura tenetur ſcire q̄ rudis:ſm illō Bregorij in homilia ſuper illud Matthei.xxv. cum augentur dona:rationes creſcunt donorum. Aliqui ſunt rudes:qui cum improbo labore pauca capere poſſunt: iſti ad pauca tenentur. Deus enim non obligat/nec ad impoſſibile nec ad valde difficile. Iſti nec tenentur ad ordinem articulorum nec ad bene pronunciandū latine:quia cum litteras non didicerunt: ſic proferre neſciunt. Tenentur tamen in ſuo vulgari intelligere:ſicut poſſunt:et habere illa latine memoriter vt proferre poſſunt: quatenus hoc in templo ſuper oratione dominicam pronuncient. Vnus ergo tenetur plura ſcire q̄ alter: ſed non eſt vnus finis cuilibet figendus. Sufficit: quilibet prelatus tenetur ſcire illa q̄ ſufficiāt ſuo officio:⁊ ingentoſius et cui melora naturalia deus dedit:tenetur plura ſcire: ⁊ ſcientiam aliis applicare ingratus dom a deo datī mineratur.

¶Dubitatur:an ſit eadē fides in ſpecie ſpecialiſſimis antiquorum ⁊ neotericorum. ¶Reſpondetur per propoſitiones. Prima eſt: alius eſt actus credendi ⁊ ſpecie diſtinctus articulorum quos crediderunt antiqui. Ab articulis quos neoterici credunt. Patet:quia dubitatio mouetur de articulis ſolum/quorum vnus eſt de futuro/et alius eſt de preterito: vt Chriſtus incarnabitur:Chriſtus morietur:Chriſtus ſe carnatus eſt:Chriſtus mortuus eſt. Patet:propoſito de preterito ⁊ futuro ſpecie differūt. Patet:ſunt propoſitiones non ſynonyme:ergo ſpecie differunt. ¶Secundo argumētor:homo eſt animal:⁊ homo eſt riſibilis:ſpecie differunt:quia predicata ſpecie differunt. Similiter hec animal eſt homo:⁊ ſubſtantia eſt homo: quia ſubiecta ſpecie differunt. Ergo per idem diſtinctio ſpecifica copulari facit diſtinctionem ſpecificam propoſitionuꝫ:ſed copula de preſenti ⁊ de preterito ſpecie differūt:ergo. ¶Tertio ſic: a ſynonymo ad ſynonymū eſt bona conſa ⁊ formalis. Sed a ꝓpoſitione de preterito ad vnam de futuro conſequentia eſt nulla:nec econuerſo: ergo non ſunt propoſitiones ſynonyme:⁊ per conſequens non ſunt eiuſdē ſpeciei ſpecialiſſime. ¶Quarto ſicutie due propoſitiones:Chriſt? morietur:⁊ Chriſtus mouetur differunt numero. Sed plus differūt iſte due:Chriſtus morietur: ⁊ Chriſtus mortuus eſt. Sed non eſt dare gradus inter differre numero et differre ſpecie ſpecialiſſime:igit. Sed iſte modus argumentandi non eſt efficax:Socrates et Plato plus differunt q̄ Socrates ⁊ manus eius. Et tamen non differunt ſpecieſed ſolum numero:ſicut Socrates ⁊ manus ei?. Tres prime probationes ſufficienter concludunt ꝓbationē primam veram. ¶Secunda propoſitio vel concluſio: alius eſt habitus ſpecie quem habuerunt antiqui de hac Chriſtus mouetur ab habitu quē nos habemus de hac/ Chriſtus mortuus eſt. Probatio:ſemper ad diſtinctionem ſpecificam actuum ſequitur diſtinctio ſpecifica habituū.ſed eſt diſtinctio actuum per precedentem ꝓpoſitionem. Ergo eſt diſtinctio habituum. ¶Tertia propoſitio ſiue concluſio:eadem fides ſunt infuſa in ſpecie in ātiquis de hac de futuro/Chriſtus morietur:⁊ in nobis de hac/⁊ ſimilib?/ Chriſtus mortuus eſt:etiā tenēdo q̄ fides infuſa immediate inclinat in quodlibet credibile:q̄ puto verū. Probat hec ꝓpoſitio auctoritate Aug. iij. de trin. cap. ij. dicētis: q̄ factū nobis amniciat/hoc futurū oſtendebat iuſtis antiquis:vt per eandem fidem etiam ipſi humiliatī et inſirmati perficerentur. Et Augu. in epiſtola ad Optatum dicit de antiquis:q̄ eadem fides eſt ⁊ noſtra ⁊ illorum: quī illi crediderunt futurum. q̄ nos creditmus factum. Non loquit in his auctoritatibus de identitate numerali:quī in variis ſubiectis varie ſunt fides. Loquitur ergo de idētitate ſpecifica. Et nō poteſt loq̄/de idētitate ſpecifica fidei acquiſite:vt patet p̄ dictas ꝓpoſitiones p̄cēdētes:loquitur ergo de fide infuſa. ¶Secundo probatur ratione:fides infuſa immediate inclinat ad obiecta ſpecie diſtincta: vt in diſtin.xxiij.dximus. Ergo articulum de futuro ⁊ articulum de preterito ſpecie diſtinguit: nō arguit diſtinctio nē ſpecificā fidei infuſe. ¶Tertio ſicieſt eadē charitas in ſpecie in nobis ⁊ in antiquis. Ergo eſt eadē fides in ſpecie. Tenet conſequentia: q̄ nō eſt vāda ratio diſcriminis Preterea argumētor ſic:charitas infuſa inclinat in actꝰ ſpecie differētes/et inclinat ſucceſſiue in actus cōtrarios ergo ⁊ fides infuſa:antecedēs patet:charitas infuſa quon dā inclinabat Hebreum ad velle circumcidere ſuū parulum:nūc autē charitas infuſa inclinat Hebreum ad nolle circūcidere ſuum parulū. Ergo per idem fides infuſa inclinabat interdum ad aſſenſum iſtius/Chriſtus morietur: nūc autē ad aſſenſum iſti?/chriſtus nō morietꝫ inclinat.

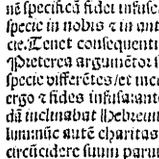

Secundo circa hanc diſtinctionem xxv. queriī: an oēs articuli explicite credendi / in apoſtoloꝝ ſymbolo ponantur. ¶Pro queſtiōis ſolutiōe ſcito. Articulus (ſicut dicit Richardus a ſancto Victore) nihil aliud eſt q̄ aliqd omnes cōmuniter artans ad credendum. Et dicit ſm aliqs ſymbolū a ſynquod eſt con:⁊ bolus moſellus:quia quilibet.xij. apoſtoloꝝ apponit vnum morſellum de iſtis articulis:quoꝝ collectio dicitur ſymbolum apoſtolorum. Vel ſm Augu. dicitur conſilium quia bonle cōſilium dicīt ab aliqs dicīt iudicū a verbo ſymballo quod eſt cōfero. Iidē quod plures in vnum conferunt vt apoſtoli:ſed quia de re conſtat/ non eſt immorandum in verbo. Ceterum de articulorum ⁊ numero penes quid diſtinguntur/eſt difficultas. Aliqui ponant.xij. articulos: quia duodecim apoſtoli illos compoſuerunt. Sed melior eſt articulorum partitio per ipſa credibilia. Tum primo:propter ordinem circa ipſa credibilia:poteſt quis facilius illa memorie cōmendare. Tum ſecundo: non omnes cōueniunt de ordine apoſtolorum in compoſitione articulorum: et eſt queſtio facti in fide non contenti. Propterea de ordine apoſtolorum/quis apoſtolus hanc particulam adecit:⁊ quis illam:nō eſt certum: nec curandum: quoniam erāt edocti omnes a ſpiritu ſancto:⁊ eius erant organa ⁊ ſcribe in ſymboli compoſitōe. Citra tamen controuerſiam inter ſe hoc ſymbolum compoſuere/Ruffinus pbr̄ ſymbolū expoſiturus in fronte ſic attradunt maiores noſtri q̄ poſt aſcenſionem dñi cum per aduentum ſpiritusſancti ſupra ſingulos quoſq̄ apoſtolos ⁊ que ſequuntur paulo poſt aut precepti eis a domino datum hoc ad predicandum dei verbum ad ſingulas quēq̄ proficiſci nationes: diſceſſuriq̄ adinuicem normam ſibi prius future predicationis in cōe conſtituīt ne forte alij alio adducti diuerſum aliquid ab his qui ad fidem Chriſti inuitabantur exponerēt. Quilibet ſuam pticulam in cōmune ponens ſymbolum totum appellarūt: ⁊ Auguſt. cuius grauior eſt autoritas in ſermone vigilie pentecoſtes ſic ait / ſancti apoſtoli certam regulam fidei tradiderunt:quam ſecūdum numerum apoſtolorum duodecim ſententijs comprehenſam / ſymbolum vocauerunt per quam credentes catholicam tenerent vnitatem: et p quā:in hereticam conuerterent prauitatem:certitudine fidei tenemus hoc ſymbolum ab.xij. apoſtolis variis in nationes abituris compoſitum. Attamen de nonullis particulis ab hoc vel illo compoſitis non tanta certitudine aſſenturi aſtringuntur. ¶Capiendo ergo ordinem penes credenda: dicitur q̄ ſunt ſeptem articuli circa diuinitatē ſm ſe conſideratā. Et ſeptem de humanitate Chriſti. Circa deum in ſe conſideratum: conſideramus naturam/perſonam/⁊ operationem/deo propriā. In natura eſt vnitas: in perſonis trinitas:in effectib? quos ſolus deus in creaturis operatur eſt bonoū participatoꝝ trinitas, ſm illa ſunt ſeptem articuli:quorum quatuor deum reſpiciūt ſ̄tum ad intrinſeca: hoc eſt ſine vllo reſpectu ad creaturas. Primus articulus reſpicit nature vnitatem: qui eſt credo in vnum deum:non in plures. Ita q̄ ſenſus eſt:credo q̄ eſt vnus deus ⁊ nō plures. Reliqui tres articuli circa intrinſeca dei ſequuntur:quorum primus/et ſecundus eſt in ordine/ad diuinitatem in ſe: patrem omnipotentez, Tertius:⁊ in dominum Ieſum chriſtum filium eius vnicum dominum noſtrum. Quartus articulus eſt: credo in ſpiritum ſanctum. Seruatur ordo originis iter perſonas diuinas. Tres alij articuli de deo p̄o ſ̄to creaturas reſpicit: exponunt triplicem operationem deo propriam: ſ̄tum ad tres effectus in creaturis:qui ſunt hi:creare/iuſtificare/beatificare/que operationes ſolī deo conueniūt. ſolus deus creat:licet aliqui (ſine probatione ſufficienti) creationem in rebus minutis creaturis dent:vt in puma diſtinctionem quarti dictum eſt. Solus etiam deus iuſtificat/peccata remittēdo. Solus etiam beatificat/vitam eternam tribuēdo. Licet beatus ad ſuam beatitatem cōcurrat:hoc non ſufficit ad ſe beatificandū: deus hoc principaliter facit:⁊ ſe libere creature cōmunicat: et ei lumen gloue infundit:ſine quo beatus nequit deum videre. Primum harum operationum exprimit articulus ille / creatorem celi ⁊ terre. Secundum operationem ille articul?/ ſanctam eccleſiā catholicam ſanctoꝝ cōionē/ remiſſionē pctōum:cuius ſenſus eſt: deus ſanctificat eccleſiam catholicam in qua eſt cōmunio ſanctorum ⁊ remiſſio peccatorum. Tria hec concurrunt in iuſtificatione impij: peccatorum remiſſio/gratie infuſio/⁊ cōmunio ſanctorum: quo peccator iuſtificatus participat omnia bona ſanctorum omnium:iuxta illud prophete: particeps ego ſum timentium te/⁊ cuſtodientium mandata tua. Charitas autem non querit que ſua ſunt.i.ad Corinthios.xiij. ſed facit oīa communia. Tertium operationem: ſcilicet beatificationem:exprimit ille articulus/carnis reſurrectionem vitaꝫ eternam amen: ita q̄ ſit ſenſus: deus reſuſcitabit nos et dabit nobis vitam eternam probonis operibus. Sic ergo patet diſtinctio ſeptem articulorum/deum ſm ſe concernentium:quorum quatuor ad dei intrinſeca:et tres ad extrinſeca:pertinent.

¶Rurſus ſeptē articuli reſpiciūt Chriſtū ſ̄tū ad naturā aſſumptā. Quoꝝ primꝰ tāgit ꝓbi incarnationē:et tāgitur in ſymbolo/cum dicitur: qui conceptus eſt de ſpiritu ſancto. Secundus eius de virgine natiuitatemet tangit cum dicitur:natus ex maria virgine. Tertius paſſionem tangit. Qui comprehendit crucifixionem/mortem/ et ſepulturam: ideo hoc totum paſſus ſub pontio pilato crucifixus mortuus ⁊ ſepult?/ad vnum articulum pertinet. Quartus articulus deſcenſum ad inferos tangit:in propoſitione/deſcendit ad inferna. Quintus articulus reſurrectionem tangit hic/tertia die reſurrexit a mortuis: Sextus:ad celum aſcenſionem:ſcilicet iſte: aſcēdit ad celos ſedet ad dexteram dei patris omnipotentis. Septimus aduentum Chriſti ad iudicium explicat hic/qui vēturus

est indicare vivos et mortuos. ¶Hunc tamen ordinem apostoli consulto non servarunt: propter faciliorem simplicium intellectum et memoriam tenaciorem habendam. Considerarunt primo ordinem nature et personarum: quia unitas: puta essentia divina est in tribus: ab illis exorsi sunt. Postea posuerunt personas divinas secundum ordinem originis cum suis appropriatis. Posuerunt patrem et adiecerunt omnipotentem. Postea creationem. Creatio omnipotentis respicit. Deinde inceperunt ab articulis scde persone Primo ab articulo cernente naturam divinam in eo: deinde posuerunt articulos concernentes naturam ab eo assumptam: quorum ultimus est adventus ad iudicium: qui in forma humana iudicabit: finaliter illud actuali primo: quemadmodum vidistis eum ascendentem sic venturum. Postea articuli concernentes spm scm cum suo appropriato: credo in spiritum sanctum: deinde ponunt articuli duas operationes trinitatis exprimentes: scz spiritu sancto appropriatas: scz sanctificatio: et glorificatio: quorum principium est divina bontas: scz spiritus sancto appropriata. Etiam propter memoriam faciliorem servarunt ordinem tpis. Quo patet post articulum eternitatis debite nature et prime gloe: addit articulus creationis: que est opus primum in tpe: unita illi Heneseos. i. In principio creavit deus celum et terram. In tpe sequitur incarnatio secunde persone in divinis: et acta et passa in carne sm ordinem tpis. Hinc de tertia gloa cuius appropriatis loquuti sunt: que terminatur in retributione finalis glorie. De ordine apostolorum in particulis addendis fide non constat: nec aliunde sufficienter. Satius iudico de illo dubitare: quam dubium pro certo scribere: hoc est vero simile: quod tenuerit ordinem in dignitate inter se: quia ex familiaritate cum christo et progressus eius concessis cognoscimus quatuor fuisse precipuos: scilicet duos fratres de Bethsaida: et filios Zebedei: quorum precipuus fuit simon Petrus. Ordinem dignitatis inter ipsos de aliis octo non possumus ita bene coniecturare ex scriptura sacra. De hoc nobis dubitandum est. Ipsi dignitatem inter se: ex consequenti ordinem: cognoverunt. a Petro ergo primo inchoatum est: postea ad tres istos alios nominatos: postea ad alios per ordinem. Nec est mihi nota: hi duodecim composuerunt symbolum hoc fidei. Et hec dubia: hanc particulam adequate composuit iste: et illam particulam ille. Et si quilibet duodecim virorum poneret lapidem unum in cumulum: et mihi revelaretur: et non quis posuit hunc lapidem vel illum: tunc essem certus q hi duodecim homines fecerunt hunc lapidum cumulum. Sed nescirem quis determinate posuit aliquem determinatum lapidem. Paulus et Barnabas non erant de hoc sacro duodenario apostolorum numero. Sed apostoli ad partem. Propter ea nihil posuerunt in symbolo. Symbolum apostolorum dicitur maius: quia ab apostolis conditum erat: qui erat ecclesie bases. Et submissa voce: quotidie in matutinis vesperisq; cantur quia ecclesia tempore compositionis eius latuit. Symbolum Nicenum et symbolum Athanasii post ea condita contra hereticos insurgentes suo tempore. Solum in festis (quibus homines ad templum conveniunt) recitantur. Propterea contra illas hereses insistunt: et exponit apostolorum symbolum: et ipsum particularius explicant in his que continguntur illas hereses: et qui erat iam publica ecclesia. et in aperto procedes: publice cantur post evangelium: quia de euangelistis traduntur symbola. Sed quia non quilibet poterat legere totam sacram scripturam: magis necessaria collecta sunt in unum ex diversis scripture locis: ut quilibet articulos in manibus haberet. ¶His premissis. Respondetur ad questionem: multa sunt a variis credenda que non comprehenditur in apostolorum symbolo. Patet: doctores et qui alios plus instruunt in spiritualibus tenentur plura alia scire. Symbolum autem datur pro communi plebe. ¶Secunda conclusio: multa sunt alia a simplicibus credenda explicite que non continentur formaliter in apostolorum symbolo. Patet de existentia corporis Christi in eucharistia: et q baptismus est sacramentum fidei necessarium ad salutem. Patet hec conclusio: ex summa trinit. et fi. catho. cap. firmiter. Idem patet de processione spiritus sancti a patre et filio: ex determinatione concilii Niceni. ¶Contra secundam conclusionem obicitur: si corpus Christi esse in eucharistia: est de fide: et q spiritus sanctus est a patre et filio: est de fide: sequitur q ecclesia potest condere articulum fidei. Consequens est falsum: ergo et antecedens. Qz sequitur patet homo poterat dubitare de his ante determinationem ecclesie: non autem post ecclesie determinationem: ergo ecclesia condidit articulum fidei. Qz consequens sit falsum probatur sic: aut veritas dicenda est catholica: quia est diuinitus revelata. Aut in scriptura divina contenta: aut quia ab ecclesia recepta et approbata: aut quia ex aliquo predictorum in bona consequentia sequitur. Si duo prima: revelatio Dei / aut contineri in sacra scriptura non dependet a voluntate hominum: ergo est articulus sine approbatione ecclesie: sive capiatur ecclesia universalis: sive caput ecclesie. Si tertium/quia ab ecclesia recepta et approbata: queritur quare ecclesia talem articulum recepit: aut quia sibi divinitus est revelatus: et tunc absque receptione et approbatione esset veritas catholica: quia est veritas divinitus revelata et inspirata. Aut ecclesia eam recepit/quia in scriptura divina eam invenit: et tunc iterum absq; tali receptione et approbatione esset catholica: eo q in scriptura divina continetur. Aut ecclesia recepit articulum: quia ei placet: tunc ecclesia faciendo veritatem catholicam: inniteretur humane voluntati tm: et ita fides nostra esset in voluntate hominum: contra illud prime Corinthio. ij. Sermo meus et predicatio mea non in persuasibilibus humane scientie verbis: ergo multo fortius non in voluntatibus humanis. ¶Respondetur: in primis/ecclesia facit q propositio que erat tenta dubia/et probabilis ad vtrãq; partem licite ante determinationem: post determinationem nõ teneatur amplius dubitare: sed inconcussa et certa. Et sic arctat nos ad credendum/et non discredendum: vbi licite poteramus ante discredere: ecclesia tamen non mutat propositionem falsam in veram: propositio illa que tenebatur probabiliter ante determinationem ecclesie non erat falsa: sed semper vera: si fuisset formata. Ecclesia immittitur in determinatione sua quantum potest sacre scripture: et deum rogat vt ipsam illuminet de veritate illius. Modo deus hoc facit in talibus. Eodem spiritu scriptura exposita est / quo revelata est. Quia non deficit fides ab ecclesia. Dico q ecclesia non approbat propositionem vel reprobat eam in sensu quo approbanda vel reprobanda est/quia ipsi placet: sic q eius velle sit causa. Sed causa est: quia deus non vult ecclesie in materia fidei: sed eam illuminat in sensu scripture/qui sensus est catholicus. Et hoc intelligo in ecclesia indubitata universali: pro qua Christus rogavit ne deficeret fides eius: "Petre rogavi pro te vt non deficiat fides tua. Hoc est fides cui tu prees/sed quoad personam Petri. Et tu aliquando conversus confirma fratres tuos. In locis propinquissimis de capite et membris non est aliena expositio vt in .xvi. distinctione superius annotavimus. Revelatio spus sancti ecclesie de veritate illius propositionis est causa quare est articulus: et nõ voluntas hominũ. Sic deus homines illuminat vt veritatẽ explicent: quam si explanaverint: non est amplius dubitandũ. Ex his patet an ecclesia faciat articulum. In summa dicimus: ecclesia facit et ecclesie determinatio: q propositio que tenebatur licite problematice/nõ amplius tenetur talis: sed hoc non venit a voluntate hominum ecclesie sed a deo inspirante veritatem ecclesie: et quia veritas illius propositionis est a deo inspirata ecclesie: illa propositio est articulus: et ecclesia non facit hoc nisi ministerialiter. ¶Contra hoc obicitur: quando universale concilium est rite congregatum: primum quod regulariter faciunt/est determinare q illud concilium est in spiritu sancto legitime congregatum. Tunc sic: hec propositio/hoc concilium est in spiritu sancto legitime congregatum/est articulus fidei. Et si sic: ecclesia facit nouum articulum. Si non est articulus fidei: ergo licet discredere post illam solennem determinationem: et assentire huic: hoc concilium non est in spiritu sancto legitime congregatũ. Dicimus: multa non sunt mihi dubitabilia que non sunt de fide: vt ego ero salvatus. Secundo dico et in hoc fio/si indubitatum concilium sit legitime congregatum pro extirpandis vitiis et inserendis moribus: illa propositio est de fide: et nego q homines illum articulum condunt: sed deus illam veritatem hominibus revelat: quatenus consequẽter bene procedãt: et eis credatur: quia post determinationem illam / non licet amplius dubitare de determinatis in fide a concilio in que fidei sunt concilium rite collectum errare nequit. Illi cetu spiritussanctus presidet qui veritatẽ ipsam ante ambiguam partium capitibus istillat. Illic est scopus et finalis status credendorum. Concilium cum papa ecclesiam universalem representare non est dubium: sed an eam sine pontifice maximo referat inquisentiarũ non disquiram. ¶Circa dicta dubitatur: hec propositio deus est potest in lumine naturali sciri. Ergo non est data tanq; credenda: cum in alio lumine sciri potest. ¶Respondetur non potest sciri a rudibus et a tota multitudine: propterea traditur tanq; articulus primus.

Certo queritur: vtrum infidelitas sit mai⁹ peccatũ q̃ hereſis. ¶Respondetur dupliciter aliquis est infidelis. Uno modo capiendo propositionem in pure negatiue: et tũc infidelis est ille qui non habet fidem infusam: vel sacramentũ fidei. Alio modo quis est infidelis contrarie: quãdo fidei reluctatur/eam impugnat/et contemnit sive habeat sacramẽtum fidei sive nõ. ¶Hoc premisso. Dono conclusiones: quarum prima est: quilibet infidelis primo modo est in peccato: de homine viatore loquor. Probatur: si est infidelis sic capiendo/est in peccato originali: si deus illud dimittit: fidem infusam de comuni lege infundit. ¶Secunda conclusio: infidelitas secundo modo est grande peccatũ: et periculosum peccatum. Probatur: per infidelitatem secũdo modo/homo elongat se a deo et ab his qui debent eum in fide erudire. Ergo periculosissime peccat et grauiter. Preterea: infidelitas secundo modo oppositur fidelitati et actui fidei: qui est actus bonus et multum laudabilis: ergo infidelitas ẽ multum vituperabilis. ¶Tertia conclusio: aliqua infidelitas est parvum peccatũ: aliqua magna. Patet: stat dare baptizatũ esse in mortali pctõ et carere fide infusa: et habere leuem motum infidelitatis. Iste est infidelis: cũ non habeat fidẽ infusam. Insuper: aliqs põt amittere fidẽ infusam assentiẽdo ppositiõi oppositi fidei cũ ptinacia: non ãit magna: sed mediocri. Talis dissensus fidei vel assensus ppositiõis oppositi/est infidelitas. ¶Quarta conclusio: magis peccat ceteris paribus hereticus heresim tenens/q̃ infidelis fidem non suscipiens. Patet hec conclusio secũde Petri. ij. melius enim erat illis non cognoscere viam iustitie/q̃ post cognitionem retrorsum converti. Insuper: magis peccat ille ceteris paribus qui non implet quod promisit/q̃ si nõ impleat qõ unq̃ promisit. Sz hereticus/fidem in baptismo susceperit: licet nunq̃ actualiter ad hoc consenserunt: pure infidelis/fidem non suscepit. ¶Contra primam conclusionem obicitur: aliqs est infidelis primo modo/qui in nullo peccato est. Patet si sit aliquis ethnicus optime vivens naturalibus iuris: et non illustratus in fide: talis est infidelis: et tamẽ nõ est in peccato. Forte dicis (et sic credo esse dicendum) deus talẽ illuminabit: vt de Cornelio pr̃ et sic casus nõ est admittendus de lege. Contra hoc instaturo: ergo si adultus (cũ primum venit ad annos discretionis) stat dubius in tempore inducendum: quomodo operabitur: et quos se convertet. et an talis saluabitur. ¶Respondetur inter arguendum. Replica non concludit: non bene vitur naturalibus. Concedo q stat dare tempus inducendum in quo ds non peccat nullam legem accipiendo: vbi non habet preceptorem. ¶Contra quartam conclusionem obicitur: stat q̃ homo sit hereticus i vna heresi: et in reliquis bene credit. Infidelis nihil fidei admittit: talis infidelis plus peccat q̃ iste hereticus. ¶Respondetur: talis hereticus minus peccat q̃ infidelis. Cetera sunt imparia. ¶Secũdo obicitur: stat virum esse hereticum sine peccato: ergo nõ magis peccat q̃ infidelis circa vnum peccatum. Antecedens patet: stat vetulam vel viticolã incidere in heresim sine peccato: ex dictis in questiõe prima huius distinctionis. Tunc talis erit hereticus. Quelibet heresis sufficit denominare hominem hereticum: quia dare potest cõcretiue hoc quod ipsum est abstractiue. ¶Respondetur negando q̃ stat aliquem esse hereticum sine peccato. Bene potest admittere heresim sine peccato. Sed non quelibet heresis sufficit denominare virum hereticum: sicut non q̃ libet albedo sufficit denominare subiectum suum album. Requiritur enim q̃ sit dissensus propositionis quam ds tenetur explicite scire: vel dissensus cuz pertinacia/quod est idem. Et sic est quis pertinax quando tenetur quis reliquere suum iudicium hereticum: et non facit. Si vetulis assentiat oppositio propositionis fidei: quã nõ tenet scire explicite p a tpe: si ipa sit certificata a prudẽtib⁹ q̃ assensus eius sit erroneus in fide: si ipsa pseueret assentiendo: ipsa est ptinax: et peccat. Ceteri te celare nolo. Periculosum est valde sup̃bo in materia fidei vel morum publice aberrare. Si est supercilosus pudet eũ duci in veritatem: et querit subterfugium: exemplo Arrij et multorum aliorum. Prudens et humilis libenter audit veritatem. Alij tenentur hoc ei facere honestiori modo quo fieri potest: dũ modo nõ fiat in cõtemptis preiudicium.

¶Dubitatur: an heretici sint tolerandi vel suscipiendi ad fidem: quotiensc̃unq; redierint. Et an occulti heretici et eorũ liberi dñium rerum ipsarũ amittant. Ad primã partẽ dubitationis dicitur: si sponte et in cõtinenti ad fidẽ redierint: suscipiendi sunt: et non infligitur eis pena mortis. Patet de hereticis. capi. ad abolendã. Si vero ex intervallo et nõ sponte/redierint: sed metu ꝓbationis vel pene: nõ est eis parcendũ quo ad penã: vt ceteris cedãt ad exemplũ. ¶Ad secundam partẽ dubij respondeo negatiue c. vigetj de here. intelligi ẽ cũ sunt declarati tales. Pene iste positiue nõ infligunt: p solo actu iteroris: heretici sunt excõicatiati: et solũ heretici/nõ sũt excõicati. sicut volẽs clericũ ceutere: et eũ nõ ceutiẽs: nõ est excõicatus.

Queritur quarto: quomodo amittitur fides. ¶Respondetur per octo conclusiones. ¶Quarum prima est: habitus fidei acquisitus perditur per hęresim actualem et oppositā. ¶Secūda conclusio: habitus infusus secū cōpartitur habitum infidelitatis acquisitum. ¶Tertia conclusio: fides infusa non perditur per quodlibet mortale. ¶Quarta cōclusio: fides infusa nō perditur per quālibet hęresim deliberatam vel indeliberatam. ¶Quinta cōclusio: nulla creatura corrumpit fidem infusam. ¶Sexta conclusio: fides infusa demeritorie perditur per hęresim iuncta pertinacię: siue dissensu articuli potest perdi fides infusa: vt si ḡs nolit credere hunc deus est: nec aliqua propositiones nisi et demonstretur. Et si hec demonstretur: ipse assentit illi: et non obstāte ipse perdit fidem infusam. Demeritum et demeritum in radice est in actu voluntatis: vel eius omissione quo ad peccatum. ¶Septima conclusio: fides infusa p dubitationem perditur. ¶Octava conclusio: fides actus perditur per euidentiam superuenientem. ¶Prima cōclusio probatur: habitus acquisitus naturaliter corrūpitur: et non ab habitu opposito: quia non stant simul. Sed dicto: hec probatio est nulla. Opinio actus corrumpitur a scientia actu superueniente. Et tamen scientia et opinio non se compatiuntur. Sed dicetur ḡ effectiue corrumpitur opinio actus a causa productiua scientie: que non potest suum effectum producere quin corumpat effectū oppositum. Sic fouma aque corrumpit calorem. Sic actus est natus producere habitum oppositum illi habitui preexistenti. Ergo actus effectiue corrumpit habitum: licet habitus formaliter potest dici corrumpere habitum propter incōpossibilitatē eius secum. ¶Secunda conclusio probatur: quia si multum habituatus in infidelitate (vt maiometanus vel hebreus) ad fidem conuertatur: infundetur ei fides infusa in baptismo/si non ponat obicem: et tamen non adhuc corrumpetur habitus eius infidelitatis: quoniam non elicuit actus oppositos: quia intemperatus in habitu (vt supradictum est) propter vnum actū oppositum temperantie/non amittit totum habitū tam diu acquisitum. ¶Tertia conclusio probatur: quia tunc quotienscunq; homo esset in peccato mortali post fidem susceptam: esset hereticus: quod non est dicēdū. ¶Quarta conclusio probatur de hęresi indeliberata: stat talem non esse peccatum: vel solum esse venisle. Modo fides infusa non perditur per venisle. Et quo ad hęresim deliberatam patet: stat habere hęresim deliberatam; sine mortali assentiendo implicite et dissentiendo explicite articulo quem homo non tenetur scire explicite. ¶Quinta cōclusio probatur sic. Fides infusa creatur a solo deo: ergo a nulla creatura potest corumpi. Patet in omnibus que a solo deo creantur. Sed dicis: primo forma substātialis a solo deo creabatur: que a creatura erat corruptibilis. Aliter probo idem: fides infusa a solo deo est creabilis: ergo a solo deo est annichilabilis. Tenet cōsequentia vbiq; in rebus a solo deo creabilibus. ¶Secundo argumentor ad idem: charitas infusa a solo deo annichilatur secundū omnes. Ergo ita est de fide infusa. ¶Sexta conclusio probatur: fides infusa perditur: et non corumpitur a creatura per premissam: ergo solum tollitur ratione Demeriti. Et si aliquod demeritum fidem infusam tollit: potissimū erit hęresis iuncta pertinacia. ¶Septima conclusio probatur de hereticis cap. dubius: vbi dicitur: dubius in fide est infidelis. ¶Octava conclusio superius patuit in eadem distinctione. ¶Contra tertiam conclusionem obiicitur sic: quodlibet mortale tollit charitatem veneri tostic. Ergo quodlibet tollit fidem. Tenet consequētia: quia qō tollit maius tollit minus. ¶Respondetur negando consequentiam. Et ad probationem: quod tollit maius tollit minus: verum est ad hunc sensum: q tollit id quod plus resistit tollit id qō minus illi resistit. Sed si intelligāt de maiori ratione et nobiliore: hoc est falsum. Quod enī tollit vitam ab homine/non tollit vitam a cetto. Perfectiora plura requirunt ad hoc q sint amodo charitas est nobilior fide. ¶Contra septimam conclusionem obiicitur primo: legens in biblia/ et non apponens conatum voluntatis ad assentiendum/aliquo assensu assentit: et non assentit fidei: sed solum assensu opinatiuo: quia fides non causatur a solo motiuo: vt in distinctionem. xxiij. diximus. Sed opinio est cum dubitatione. ¶Secundo sic: homo habet scrupulum circa materiam fidei: vt circa resurrectionem mortuorum: de mundi perpetuitate. Et talis est dubius: cum est scrupulosus. Et si homo illa via amittit fidem: facile fides amitteretur: immo citi' ꝑ charitas. ¶Tertio argumento superius facto: de illo qui apprehendit deum esse trinum et vnum: et non assentit illi. Talis dubitat: et nō perdit fidem non assentiendo: cum non semper teneatur illi assentire: et capiatur tempus in quo non tenetur assentire. ¶Quarto sic: vetula non perdit fidem dissentiendo articulo alicui ex dictis sepulcri in hanc distinctionem: ergo a fortiore dubitando circa talem articulum nō amittit fidem infusam. Consequentia est nota. ¶Ad primum superius responsum est: et adhuc dico: nō est necesse apponere conatum particularem circa qualibet propositionis Sufficit apposuisse conatum circa primum credibile: et conatum circa hoc q omnia in biblia contenta sunt vera in sensu quo ponuntur: tunc habet habitum gentiliter et virtualiter est imperiū voluntatis circa quodlibet credibile: et non habet opinionem vel dubium. Inopinans enī non capit assensum plusq; ratio suadet. ¶Ad secm respōdetur. In primis non est in potestate viri quin apprehendat oppositū alicuius articuli in casu. Hec qō magis est quin occurrat ei motuum contra articulum: quod motuum nullum causabit dissensum articuli vel assensum oppositi alicuius articuli. Omnia ista naturaliter viro eueniunt preter eius intentionē: et sic illo modo viro imputantur. Habere scrupulū nihil aliud est ꝑ hꝫe motuū: et habere scrupulū consentiendo/nihil aliud est ꝑ habere motuum contra conscientiā. Stat tamen iudicium intellectꝰ quod est conscientia. Ergo scrupulus non ponit iudicium oppositum: sed motuum: quod nihil generat. Ergo scrupulus contra fidem nullo modo tollit fidem infusam: sed est materia virtutis: si et resistatur. Et adhuc si homo habeat hęresim surrepticiam et indeliberatam: vt post dicemus de punis motibus/circa illud quod tenetur explicite scire: non amittit fidem infusam: ratio: illa hęresis non est mortalis: et nunq; homo amittit fidē infusam sine mortali. ¶Ad tertium argumētum superius responsum est. Capiendo taliter dubitare/non amittitur fides infusa: dato post esse sine vllo peccato. ¶Ad quartum concedo consequentiam et consequens. Sed pro complemento solutionum ponam et decretalis pene de hereticis: dico ꝙ hoc intelligitur de dubitatione cum pertinacia. Tunc homo dubitat cum pertinacia quādo tenetur homo dubitationē deserere. Et vt melius id capias: hoc sic declaro. Socrates propter sophismata occurrentia incipit fluctuare de resurrectione futura: ita ꝙ in re veritate fluctuat de veritate illius: et illud est proprie dubitare. Apprehendere propositionem: et illi non assentire nec dissentiremo est dubitare. Hec bene sic diffinitur ab artistis. Sz sic apprehende re propositionem. Et fluctuare et vacillare de eius veritate: sic scilicet: si quereretur ab eo an esset vera: nesciret in quam partem se flectere: et talis est infidelis: si deliberate fluctuet: et sit pleno iudicio habito dubius. Dictum est ergo de diminutiōe fidei: que gradualiter nō remittitur. Deresis cum pertinacia: vel dubitatio cum pertinacia fumil: tot am fidem infusam tollit demeritoue.

¶Pone consequenter. Dubitatur: quomodo augetur fides infusa. De acquisita non est difficultas. ¶Respondetur non est vero simile ꝙ fides infusa augeatur per quēlibet actum meritoriū: sed solum charitas. Meritoie fides tamen augetur. Stat enim ecclesia pro augmento fidei in collecta inquiens: adauge nobis domine fidem et spem: augetur per actus fidei: potissimum formatos et ꝙ hoc ꝙ rogamus deum pro fidei augmento.

Dubitatur an fides omnem dubitationem excludit ab intellectu. Respondetur: fides habitus acquisitus non excludit oēm dubitationē. Sed fides infusa nō cōpatiē dubitationē de qua loqtur. c. Dubius: de hereticis. Sed fides actus circa aliqō credibile dubitationē talē prosus excludit: sed scrupulos non excludit: nec difficultates mergentes: quas scientia excludit. Hoc sic declaro: q habet iudicium euidens causatum per notitiam intuitiuam de hac: Socrates est albus: sed an Socrates est longus: quomodo est coloratus: quō partes faciei eius ꝓportionantur: et ita de multis aliis: inquirenti respondere nouit in promptu: sed si deus reuelaret Platoni illam: sic scilicet ex ꝙ Plato haberet assensus fidei de hac Socrates est albus: si quereretur a Platone: ꝙ longus est Socrates: an Socrates sit pulchra facie: an longo naso: respondere nesciret vigore assensus fidei. Similiter habitus scientificus excludit motum surreptitium in oppositus: quod tamen non facit habitus fidei: et sic licet fides firmitatem includat: et dubitationem reprobatam excludat: tamen nō oēm difficultatem circa suum obiectum emergentem ad modum scientie excludit.

¶Questio quinta.

Circa hāc vicesimūquintā distinctionē quinto querit: an maiores ecclesie: theologie incūbētes maiorē notitiam acq̄rant ꝙ notitiā fidei. ¶Respondet: hic est opinio hēnici Sandensis quodlibeto octauo. q. xiij. d. sic imaginatur triplex est lumē: quidam est gloriē: a illud est sufficies ad aptam visionē habēdā de his ꝙ modo credim⁹. Aliud est lumē qō reqrit ad credēdū articulis fidei: et illō nihil aliud est ꝙ fides infusa. Tertiū lumē est lumē medium: clarius lumine fidei: et infra lumē glie: qō est adhuc ꝙ credibilia de q̄bus habem⁹ fidē intelligantē: et de ipsis habeē scia. Et licet cognitiões extreme in ꝓpriis luminib⁹. s. cognitio fidei et aptaruisio in lumine gliendi stēt simul: tū cognitio media: q est scia in lumine medio: stat cū cognitione fidei: q extrema et medium minus repugnāt ꝙ extrema iter se. ¶Pro qstionis solutiōe pono pclusiões. Quarū prima est: scia media nō ꝓpatit fidē circa idē obiectū ad intētionē huius doctoris. Secūa pclusio: de aliqua pclusiōe creditā pōt esse scia naturalis acq̄sita: de aliq̄ nō pōt. Tertia pclusio: beatus demōstratiue cognoscit pclusiones: quas nos sola fide credim⁹: nec possimus illas naturali⁹ scire. Quarta pclusio: aliq̄s viator scientifice et euidēter cognoscit hāc: Deꝰ est trinus in ꝑsonis et vnus in essentia. Quinta pclusio: ꝓpete poterāt hꝫe notitiā euidentē de futuris ꝓtingētibus: de q̄bus alijs solū habuerūt fidē. Et veri-

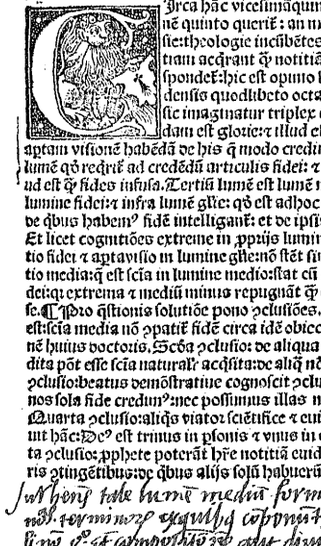

similiter ita factū est. ¶Prima pclusio ꝓbat: nullum est ponendum lumen medium sicut iste doctor ponit. Ergo nec scientia q̄ huic lumini innatū. Ꝫño patet: vel illud lumē infunditur cuilibet in baptismo: et tunc paruulus deduct⁹ ad appellas hebreos posset virtute illius luminis naturaliter scire credēda q̄ nos credim⁹. Patet: habet intellectū agentē: et illud lumen: qō ad hoc sufficit. Si dicas: nō ifunditur in baptismo: sed cū theologie studet. Tūc ꝓbatur in fundat in primo actu studēdi an successiue. Si in primo actu: sequitur idē qō illatū est. Si successiue: tunc qui multum studuerit: multum illius habitus habebit. Iustigitur simile est si deus ita infunderet magis illius luminis infunderet venotis q deū orantibus ꝙ studētibus et minus orantibus. ¶Cōsequēs est falsum: q: scām hunc: theologus habet scientiā et scit defendere scripturā virtute illius luminis: hoc nescit alter ineruditus. Ergo fundamentū cōclusionis est falsum. Dico ergo q theologus theologice incumbens: per totam lectūrā in sacro canone non acq̄rit scientiam: sed fidem. ¶Secundo arguitur, pbando conclusionem: Socrates habet scientiam de hac: deus est trinus et vnus: et fidem actum circa eandē: ergo scit eam euidenter et meritoriē: quod reprobatum in. xxiij. distinctione. ¶Secunda conclusio patet: hoc potest scire in lumine naturali: deus est. Potest sic efficaciter probari: q nulla est rationabilis euasio. Si mapparēs preterea demonstrationem impediat: pauculissimas dabis demonstrationes. Secunda pars illius conclusionis patet de hac: deus iudicij erit. Illa est contingens. Ergo non est ꝙ positio scibilis: quia propositio scibilis est propositio necessaria nata fieri euidens per demonstrationem. ¶Tertia conclusio patet: ista non potest naturaliter sciri a viatore: deus est trinus et vnus. patet: vl ex notitia intuitiua deret illam naturaliter non potest habere viator: vel ex abstractiua proprie dicta qualem Paulus habuit post raptum: et hoc non: quia illa intuitiuam presupponit ad hoc q naturaliter habeatur: vel per speciem intelligibilem vel aliud huiusmodi. Nō non est dicendum: sed beatus scit illam demonstratiue. Patet: supponendo q beatus potest tales notitias apprehensiuas fouare sicut fouamur in via. Hoc supposito argumentari potest sic: deus est trinus et vnus: est quoddam credibile compositum ex conceptibus similibus sicut fouat viator: necessarium: dubitabile. Et potest deduci ex notionibus et prioribus. Deducatur ex propositionibus compositis ex notitijs intuitiuis quas habent beati. Sit a conceptus intuitiuus quem habet beatus de deo: tunc hec est euidēs beato: a est trinus et vnus. Tunc fiat syllogismus: omne a est trinum et vnum. Deus est a. Ergo deus est trinus et vnus: ponendo q ly deus subordinetur conceptui quem fouat viator: iste premisse sunt notiores et priores conclusione necessaria: cuius assensum naturaliter causant. Ergo Deus est trinus et vnus demonstratur a beatis.

¶Quarta conclusio patet de Paulo et Moyse qui habebant notitias intuitiuas: vel transitorie dum erant in via. Postea habebant notitias abstractiuas propriē dictas. Et deus talem notitiam potest causare per species infusas: deū singulariter representantes. Ex his conclusionibus patet: ve aliq̄b⁹ credibilib⁹ pōt esse scientia tā apud viatores ꝙ apud btōs. De aliq̄b⁹ solū apud btōs. De aliquib⁹ nec apud viatores nec apud btōs. ¶Quinta pclusio quo ad primā eius ptē patet. Alicui⁹ ꝓtingētis ꝓpositiōis habet iudicū euidēs. Patz de facilibedo ē: ē cuiuslibet ꝓpōnis ꝓtingētis pōt fieri notitia euidēs. Iz ꝓia: nō est maior ratio de vna ꝙ de alia. Sz dicis: iudicium euidēs ꝓpositionis de presenti causatur a notitia intuitiua.

¶Contra hoc argunt̃: notitia intuitiua potest causare iudicium euidens. Ergo deus se solo. ¶Tenet cõsequentia huius enthymematis q̃ hanc ꝓpositionẽ subintellecta: quicq̃d deus põt causare mediate causa scẽa: hoc deus põt causare se solo: q̃ si de⁹ posset causare iudiciũ euidẽs ꝓpositiõis ꝓtingẽtis mediate notitia intuitiua: tale iudicium deus põt causare se solo. ¶Itẽ si de⁹ nõ posset causare iudiciũ euidẽs ꝓpositiõis de futuro ꝓtingẽte hoc esset ꝓptera: q̃ ipsa nõ remaneret ꝓtingẽs: sed hoc est falsum. Deus euidẽter veritatẽ illius cognosceret: hoc nõ obstante / ꝓpositio est ꝓtingẽs. Secõdo sic: habẽt naturali⁹ iudicium euidẽs ꝓpositiõis de p̃senti de aliqua re ꝓtingente p notitiã intuitiuã: et tñ res est ꝓtingẽs in instanti vel ẽpore in quo existit: habẽt g̃ prior pars illius cõclusionis. Secunda pars patet: Deus reuelauit multas tales veritates se solo: et vel perfecta sunt opa ingit. Insup non est verisimile q̃ ꝓphete manifestent ita immobiles in his que dixerunt nisi euidentias habuissent. Contra: illõ q̃ dicebatur in fine ꝓbationis prime conclusionis quodam modo corollarie: q̃ theologus per studium in sacro canone non acq̃rit scientiam. Obijcit sic, ꝓcessus sacre scripture est discursiuus: ignotum ex noto inferens. Patet: prime Corinth. xv. vbi apostolus ex resurrectione Christi cõcludit resurrectionem mortuorum. Sic arguit: si resurrectio mortuoꝝ non est: nec⁹ Christus resurrexit. Si Christus non resurrexit: vana est fides nostra: sed non est fides inanis: et Christ⁹ resurrexit: ergo resurrectio mortuorum erit. ¶Respõdetur: processus ille nullo modo est demonstrativus, ꝓcedit ex principijs tñ creditis pietatis cultor⁹ bibliam legens eque ĩmediate assentit oĩbus ꝓpositionibus: et nõ vni ꝓpositioni ꝓpter aliam. Maiores tamen in ecclesia acq̃runt multas notitias apprehensiuas et adhesiuas consequẽtiarũ et opinionum: patet in apocalypsi: et alibi theosophi contraria tenẽt probabiliter: que de veritate nõ constat inconcusse. Itẽ acquirunt alias scientias ad expositionẽ scripture conducentes: per quas scripturam exponunt: et defendũt. Et locos obscuros scripture exponunt: et sic põt infideles facere. Fidelis tamen assentit credibilibus firmiter quibus alter non assentit: et fidem augmentat. ¶Contra quintam conclusionem in qua dicitur q̃ prophete habebant notitiam euidentez de contingentibus de quibus inferiores solum fidem habent. Obijcitur sic: prophete predixerunt aliqua prophetice: et nesciebant in quo sensu dictum eorum erat verum. Patet de Caipha dicente: expedit vobis vt vnus moriatur pro populo: ne tota gẽs pereat Io. vndecimo. Hoc a semetipso non dixit: sed cum esset pontifex anni illius prophetauit. Tunc sic, Caiphas non habebat iudicium euidens: et tamẽ prophetauit. Ergo erat prophet⁹. ¶Respõdetur ad prophetam propue dicit̃ requiritur q̃ prophetа proferat sermonem propheticum: et intelligat in quo sensu est sermo intelligendus. Intelligẽtia opus est in visione: Danielis decimo. Si aliqui cognoscitur aliquid incognitum: et non intelligat in quo sensu intelligitur: est solum propheta laxato vocabulo prophete. At Pharao per somnium spicarum Genesis. xli. et Balthasar videns manum in pariete scribẽtem. Joseph autẽ et Daniel erãt veri prophete. ¶Secundo arguitur: Salomon habuit ꝓphetiam: et tamen non habuit iudicia euidentia de his q̃ ignorabat. Q. ꝓpheta erat: patet / De⁹ infudit ei sapiẽtiã et scientiã multã. Tertij Regũ. iij. notitie q̃s habuit animalium et plantarum erant apprehensiue multe: et nõ intuitiue: ergo non erant euidentie. ¶Respondetur: propheta est iudicium non semper manens. Sed quãdo deus actualiter ipsum infundit: quod infundit quando et placet: communius quãdo est bona dispositio in prophetа: propterea Heliseus requisiuit psaltes quatenus se ad prophetam disponeret: quarti Regũ tertio. Notitie plãtarum et animalium in Salomone non erant prophetice: sed notitie apprehensiue et iudicatiue habituales supernaturaliter infuse: sicut erãt species concreate in Adam. Modo notitia prophetica est iudicium actuale. Potest tamen deus si voluerit infundere mentibus prophetarũ iudicia meudentia sicut euidentia.

Finaliter circa totam istam materiã fidei vtrũ sit rationabile firmiter credere ꝓpositionibus credibilibus. Et probatur q̃ nõ quia taliter credens abijcit rationem a se naturalem / assentiendo firmiter solum propter rationes probabiles: ergo est imprudens / nimis leuiter credens: qui cito credit leuis est corde dicit sapiens. Rationes probabiles solum debẽt mouere virum ad hoc: vt probabiliter assentiat. Pars oppositа est vera. Patet ex predictis in his tribus distinctionibus. ¶Respondetur negando q̃ credens abijciat a se rationem naturalẽ. Nam quo modo credo Romam esse in Italia: sic proborum testimonio? Nemo assentit credibilibus nisi rationibilissime motus: vt in tertia questione in prologum quarti latius aperuimus.

In distinctione vicesima sexta magister loquitur de spe: circa quam materiam tria quero. Primo queroꝝ qua potentia ponitur spes: et quis est actus: et quod obiectum eius. Secũdo queritur an spes sit virtus theologa. Tertio: an is possit sperare cui sua damnatio est reuelata. ¶Pro prima questionis intelligentia scito: q̃ spes varias habet significationes: et hoc equiuoce. Primo modo accipitur pro certitudine. Sic accipitur ad Romanos. v. vbi dicitur q̃ tribulatio patientiam operatur: patientia vero spem: id est certitudinem perinde ac diceret: q̃ patiens in tribulatiõe debet esse certus de retributione. Secundo pro passione appetitus sensitiui: et sic est vna quattuor affectuum de quibus philosophus secundo Ethicorum: et Boetius primo de consolatione metro. vij. loquitur: que sunt gaudium: dolor: spes: et timor. Tertio modo capitur spes pro actu speradi quodcunq̃ bonũ tpale vel eternũ: sic beati sperant hre corpoꝝ resurrectionem. Hoc mõ q̃s sperat hre opes: aut magistratus. Et agricola sperat colligere suo tpe messes sicut apl̃us loquit̃ prime Corinth. ix. Debet in spe q̃rat arare: et qui triturat in spe fructus percipẽdi. Quarto mõ capit̃ p re sperata: quõ apostolus vocabulo vtitur ad Titum. ij. expectantes beatã spem. Quinto modo capimus in proposito: que acceptio ex dicendis cognoscet. ¶Circa habitum spei infuse varius est modus opinandi. Alicꝫ dicunt q̃ non distinguitur a fide et charitate / vel earũ actibus: alij dicunt q̃ affectus est naturaliter sequẽs fidẽ: et charitatem. Aliqui dicunt spem esse in intellectu: et differre a fide: tanq̃ particulare ab vniuersali. Fides enim est respectu oĩm credibiliũ / presentium / preteritoꝝ / et futuroꝝ spes respectu futurorum solum: etiam spectantium ad ipsum sperantem. Quibus narratis ponuntur sex conclusiones ad istiom rñdue. Prima est: spes infusa distinguit a fide et charitate infusis. Secũda cõclusio: spes nõ est affectus naturaliter sequens fidẽ et charitatẽ. Tertia conclusio: spes nõ est ꝓticularis fides. Quarta conclusio: spes ẽ habit⁹ voluntatis. Quinta conclusio: Deus est obiectum spei. Sexta: actus spei est diligere Deum propter diligentem.

Prima conclusio probat p apostolum prime ad Cor. xiij. cum numerauit: fidem / spem / et charitatẽ: posteaq̃ subiungit: tria hec: et maior horum charitas. ¶Secũda conclusio p̃z illo modo nõ essent tres virtutes theologice cõtra omnes loquentes: nec pro affectu quã passionẽ vocãt naturali aliquos actus sequẽte: ponẽdus est habitus infusus ad illã passionẽ inclinãs. ¶Tertia conclusio probat sicut actus nõ est fides: habebo beatitudinẽ ex meritis et gra dei, stat eñ hunc actum esse falsum: sed impossibile est fidẽ esse de falso. Dices: iste actus categoricus non est actus fidei: ẽz iste conditionalis: si sim saluatus / saluabor ex meritis et gra dei: et ille actus conditionalis est actus spei. ¶Cõtra: ille actus categoricus nõ est presumptio: saluabor ex meritis et gra dei: nec est desperatio. ad spem eñ vera pertinet: et tñ non est actus fidei propter causam dictã. ¶Quarta conclusio p̃z: spes non spectat ad intellectum: q̃ tunc esset fides: qõ nunc est reprobatum et est in anima: ergo spectat ad effectum. ¶Quinta cõclusio p̃z: omnes ponunt spem virtutẽ theologã: et cum hoc dicunt virtutẽ theologã habere deum p obiecto: igit̃. ¶Sexta conclusio probat: actus spei non est amor amicitie: quia tunc esset actus charitatis elicitiue contra communiter loquentes: et quoniã est actus voluntatis et non amicitie: ops q̃ sit concupiscẽtie: hoc est diligere deum propter diligẽtẽ. Deus eñ nõ solum est bonum in se: ẽz bonum cõmunicatiuum sui alteri: ergo potest honeste illo respectu diligi. ¶Cõtra tertiã cõclusionẽ obijcit: desperãs errat: et precipit desperãti vt credat: ergo desperatio est actus intellectus. ¶Respondet: q̃ ẽz aliqui dicãt desperationẽ ad intellectum ptinere: tamẽ nõ bene dicũt: opposita eñ nõ solum sunt circa idem obiectum: ẽz sunt in eodem subiecto: non q̃ simul eidem subiecto insunt: imo isti ijdẽ ponũt spem in volũtate: et p̃ q̃ desperationẽ opposita debẽt in volũtate ponere. nego autẽ q̃ desperatio sit in intellectu loquẽdo ac si intellect⁹ et volũtas realr distinguerent: hoc est nõ est in intellectu primo. ẽz ad hoc q̃ habeat spes efficaxi: requirit̃ iudiciũ in intellectu: q̃ sperãs iudicet beatitudinẽ sibi possibilẽ: alioquin nõ põt habere actũ efficacẽ spei: et sic duo ad spem copulatiue requirunt: scz q̃ sperãs iudicet beatitudinẽ sibi possibilẽ finaliter gẽ deiz cum hoc q̃ velit illã btitudinẽ efficaciter habere: ergo si errat in intellectus iudicio / nõ põt sperare: propteꝛea potest precipi desperãti vt recte credat: et tũc faciet ad actũ sperandi erigẽt. ¶Cõtra ẽrtã cõclusionẽ obijcit sic. Nõ est ponẽdus nisi vn⁹ habit⁹ theologalis ĩ intellectu. ẽ fides: ergo nisi vnus tñ in voluntate: ẽz in volũtate est charitas: ergo spes nõ est in volũtate. ¶Respõdet: hoc argumẽtum ꝓbaret q̃ spes in nulla potẽtia aĩe locãda est. Ad argumẽtũ tamẽ nego cõsequentiã: volũtas eñ dupl̃r tẽdit in deum: scz sm affectionẽ cõmodi et sm affectionẽ iustitie: hoc est diligẽdo deum ꝓpter se, et diligẽdo deum ꝓpter bonũ ipsi⁹ diligẽtis: et velle deũ conungi ei: hoc est: deum diligẽdo amore amicitie et amore concupiscẽtie, ꝓpter tales duos act⁹ in volũtate ponunt duo habitus theologales. p vnũ habitũ intellect⁹ sufficiẽter disponit ad cuilibet credibili assentiẽdũ. ¶Cõtra sextã cõclusionẽ obijcit sic: ex ea sequit̃ q̃ ly frui creatura licite et vtile deo licite: ẽz hoc est falsum: ergo. q̃ sequat̃ p̃z: q̃ actu spei diligit̃ deus ꝓpter ipsum sperãtẽ q̃ vult deũ sibi conungi ꝓpter bonũ sperãtum: sed hoc est frui seipso et vtile deo: si eñ nõ sit frui creatura: et vtile deo: dabit̃ act⁹ meditꝰ inter vti et frui. ¶Secõ sic: desperãs ĩ intellectu: pot taleactũ in volũtate habere: volũtas est impossibiliũ. iij. Ethicoꝝ. ¶Tertio sic: sequit̃ q̃ beati in patria sperãt: vel sperare possunt. p̃z: q̃ possunt tales actus in voluntate habere.

¶Quarto si ille actus quo desidero deũ mihi / est actꝰ charitatis: g̃ ad illũ inclinat charitas infusa immediate. ¶Quinto si ille actꝰ quo volo deũ mihi Joãm est actꝰ spei: g̃ actꝰ quo volo tibi platom deũ: est etiã actus spei. Tenet ꝓsequẽtia: q̃ sunt duo actus eiusdẽ speciei specialissime entitative. ¶Ad primũ ꝓtra sextã cõclusionẽ pot̃ procedi illatiue: sicut Adã procedit: et difficilis solũ i termin⁹: ẽz cũ nõ communiter ꝓcedamus q̃ liceat vti deo et frui creatura: aliter dicit̃ negãdo sequelã: q̃ ad frui creatura: et vti deo: nõ sufficit diligere deũ ꝓpter creaturã: sed requirit̃ q̃ deus minus diligat̃ propter creaturã magis dilectã: quod in proposito nõ ꝓtingit. Deus plus appreciatiue diligit̃ q̃ creatura. etiã ille actus est in deum reflexibilis et reciproce p charitatẽ dirigit̃ in deũ actualr: vel effectualr. cõcedo q̃ dat̃ actus medius voluntatis: q̃ nec est vtus / nec fruitio. Ponere actus medii / vel nõ ponere inter vti et frui: est de termino ptẽdere. sed an ponat̃ actꝰ deliberat⁹: inditferẽs inter bonũ et malũ est difficultas ad rẽ. ¶Ad scõm dico q̃ in eo tãgit vnũ ambiguum: an scz volũtas potest habere volitionẽ cathegoricã. latũ in obiectũ iudicatũ ab intellectu impossibiliter: potest dici probabiliter q̃ sic, quoꝝ eñ modis potest q̃s velle beatitudinẽ: vno modo efficaciter: hoc modo q̃s vult beatitudinẽ cũ ponit media q̃ iudicat necessaria, p btitudinis cõsecutiõe: vt pote seruare ꝓcepta dei flagrãti desiderio: quẽad modũ q̃ efficaciter vult esse doct⁹: ponit media, p doctrina hũda. aliqs autẽ potest velle aliq̃d categorice / inefficaciter: ita q̃ volitio sua nõ est impatua medio⁹ p̃ ꝓsecutione finis. Iste due volitiones circa idẽ obiectũ specie differunt: q̃ inefficaciter volẽs esse sanus nõ hz volitionẽ impulsiuũ ad studium: sm q̃ dicit sapiẽs: piger vult / et non vult. Si queras p q̃d distinguũt iste duo actus: cum sint in eadẽ potẽtia sup idẽ obiectũ lati. Rñdeꝛ alio modo tẽdunt in idẽ obiectũ: vt volitio et nolitio notitia intuitiua et abstractiua: et p diuersum modum tẽdẽdi tanq̃ a posteriore arguimus discrimẽ specificũ in actib⁹. desperãs eñ nõ potest habere volitionẽ categoricã efficacẽ: et p consequẽs existẽtes in inferno nõ possunt habere spem. potest tñ ineficacẽ habere: et sic volũtas est impossibiliũ electio vero nõ. nemo cõsultat de impossibilib⁹ talib⁹ cognitis.

¶Ad tertiũ nego sequelã: spes eñ de obiecto absente et nõ p̃sente habeẽ. hoc est: de obiecto abstractiue cognito et nõ intuitiue apprehẽso. ¶Ad quartũ dicit̃ q̃ argumẽtũ depẽdet ex hoc an charitas infusa elicitiue et immediate inclinet in quẽlibet actũ bonũ. et hoc tenẽdo: concedo q̃ idẽ actus est charitatis et spei infuse: et charitas infusa inclinat immediate in actũ sperãdi. si tamẽ sit vn⁹ actus: charitatis liber et naturalr imperãs actũ speralie actus spei nõ est meritorius alterius. primi ab actu a quo sperat: et p̃ q̃ ꝓsequẽs ad illũ nõ immediate inclinat charitas plusq̃ ad actũ exteriorẽ. ¶Contra hoc obijcit primo sic: nullũq̃ duo habit⁹ specie distincti, ꝓducũt vnũ actũ: sicut in visu. xxiij. superi⁹ diximus, q̃ spes et charitas nõ inclinãt immediate ad eũdẽ actum. ¶Secõ sic: sequit̃ q̃ homo potest habere actum sperãdi intẽsiorẽ q̃ actum charitatis nõ spei. ¶Ad primum rñdeꝛ q̃ assumptum est verum in habitibus acq̃sitis / nõ autẽ i infusis: nã charitas infusa et acq̃sita, ꝓducũt cũdẽ actum numero. ¶Ad secũm cõcedit illatum: q̃ plus auxilij naturalis hz: modo voluntas ab vna cã adiuta potest actum intẽsiorẽ habere q̃ si non iuuaret. ¶Ad quẽ nego cõsequẽtiã: et ad ꝓbationẽ pcedo q̃ danẽ duo act⁹ eiusdẽ speciei specialissime entitatiue et adnũ inclinat spes infusa nõ autẽ ad alterũ. sufficit eñ q̃ nõ sint eiusdẽ speciei. i gñe spei: q̃ de⁹ dedit nobis hãc spem infusã vt ꝓ nobis sperem⁹: charitatẽ erga oẽs

extédédam in hac vita postq̄ vitā dedit. At autē nō mireris q̄ spes infusa nō inclinet in actum eiusdē rationis entitatiue cum actu spei: declaro per simile. dantur enim duo actus omnino eiusdē speciei specialissime in gñe nature/⁊ ad vnum inclinat charitas/nō autē ad alium: minimo ad oppositum: charitas enim inclinat Socratē ad comestionē carnis: ⁊ ad similē volitionē comedēdi nō inclinat chartusiēsem. Pariformiter habitus tēperātie inclinat me ad hoc vt velim tēperanter viuere/⁊ non inclinat me ad velle Platonē tēperanter viuere: ille actus potiꝰ ad amicitiam spectat.

Dubitat: an actus spei sit meritoriꝰ. Respōdetur q̄ sicut habēte charitatē: tenēdo q̄ charitas immediate inclinat in quēlibet actum meritorium/vel more communi nullus actus cuiuscūq; alterꝰ virtutis a charitate est meritorius: nisi pro quāto ꝑ actum charitatis refertur vltimate in deum: aliquē actum referri vltimate in deum/nihil aliud est q̄ diligere deū sup oīa: ⁊ ex illa dilectione actum alterius virtutis elicere vel continuare: quia non inconuenit actum esse duarum virtutum: vnius elicitiue/⁊ alterius imperatiue. actus tēperantie vel alterius virtutis a charitate non est meritorius nisi imperetur a charitate: hoc est mediāte actu charitatis. Ex isto pȝ quomodo actus spei pōt esse meritorius: stat enī Socratē diligere deum sup omnia: q: in se est bonꝰ: complacēdo in eius bonitate/volēdo q̄ sit oīpotēs. summe iustus: ⁊ ita de talibus dei ꝑfectionibus ⁊ proprietatibus in se. Iste actꝰ charitatis imperat ⁊ partialr̄ causat actū spei: quo volo deum mihi coniungi ꝑ actuȝ btīficū ipsum vidēdo ⁊ diligēdo. ⁊ si actus charitatis: quo diligo deum ⁊ omne illud quod deus vult a me diligi/cum aliquo iudicio in intellectu causaret naturalr̄ actum spei: voluntate pure passiue se habēte: vt de volitione efficaci finis ⁊ medij ad finē ordinati dici solet: adhuc voluntas pōt apponere de suo conatu libero/⁊ concurrere ad intēsiorem actum q̄ esset actus sine cōcursu voluntatis productus: tunc actus erit meritorius ratione cōcursus liberi: tunc charitas ad totum actum/⁊ volūtas etiā elicitiue ꝯcurret. Ecce quid est actus spei cuius deus est partiale obiectum: vt in q̄stione sequēti adhuc ampliꝰ dicemus. ⁊ quō non respicit bonum commodi alterius a se: sȝ hoc solum respicit charitas. Ulterius nō incōuenit dare duos actꝰ eiusdē speciei in gñe nature: ad quoꝝ vnū spes infusa inclinat/⁊ nō ad alterum: vt de charitate exēplificauimꝰ. Ceterum si spes infusa mea poneret in socrate inclinabit ipsum ad sperādum/⁊ nō ad sperādum de me. nec habitꝰ acquisitus ex talibꝰ actibꝰ volo socratē habere btītudinē inclinat me in actus spei: sȝ inclinabit me ad talr̄ volēdum: q: vbiq; habitꝰ acq̄sitꝰ ex actibꝰ in actꝰ similes ex quibus emanauit inclinat. Sȝ dicis: habitus genitus ex talibꝰ actibꝰ q̄bꝰ volo Socratē esse tēperatū: est habitꝰ tēperātie: ⁊ sic de iustitia/fortitudine/⁊ charitate: ḡ eodē modo erit in ꝓposito. Assumptū nego: etiā pōt dici talis habitꝰ ⁊ actꝰ est amicitie: vt nuperrime dictum est.

Secundo circa hāc distinctionē vicesimā sextā q̄ritur: an spes sit virtus theologalis. ¶ Pro q̄stionis solutione pono primo vnā conclusionē: postea recitabo medium cōmunē de virtute theologali. ¶ Cōclusio est hec: spes est virtꝰ. Probat: oīe existēs inter duo extrema vitiosa: est in medio/⁊ virtus: spes est huiusmodi: igit. Minor pȝ: q: hȝ ꝓsumptionē in nimis sperādo/⁊ desꝑationē in minus sperando q̄ oporteat: igit. dat mediū sperādi sicut opȝ. Scd̄o: notū est q̄ vir pōt sperare plusq̄ oporteat: vtpote q̄ habebit btītudinē sine meritis: ꝯfidēdo in sola mīa dei/nō habēdo oculū ad eiꝰ iustitiā: ⁊ pōt q̄s nō satis ī deo sperare: vt Cayn dicēs: maior est iniquitas mea q̄ vt veniā merear. vtrūq; istoꝝ extremoꝝ est vitiū. pōt etiā q̄s s̄m rectā rōnē sperare: q̄ cum gr̄a dei ⁊ bonis operibus/⁊ declinatione a pctō: habebit btītudinē. iste tenet mediū: ḡ in ipso est actꝰ spei/⁊ habitꝰ acq̄sitꝰ spei: ⁊ spes infusa ⁊ acq̄sita inclināt ī tales actꝰ. ¶ Anteq̄ aggrediar illud: quare aliqua virtus est theologa: recitabo viā cōmunē q̄ dicit: tria requirunt ad virtutē theologā proprie captā. Primum est: vt habeat deum ꝓ obiecto: virtus autē moralis nō hȝ deum ꝓ obiecto/sȝ ꝓ fine. Scd̄a cōditio est: virtꝰ theologalis ꝓprie capta supnaturalr̄ a deo est infusa. Tertia est: q̄ virtus moralis hȝ regulā humanam ⁊ naturalē: virtꝰ theologalis hȝ regulā supnaturalē. ¶ Contra ista tria argumētor: iste actus quo volo restituere alienum ꝓpter deū: similr̄ actꝰ quo volo succurrere extreme indigēti ꝓpter deum: hȝ deū ꝓ partiali obiecto/⁊ nō solū ꝓ fine: igit. cōsequētia tenet: q: in omnibus illud est obiectū volūtatis in qd̄ cadit actus volēdi vel nolēdi. Similr̄ ponēde sunt virtutes morales sicut in materia de baptismo in. iiij. lib. declarauimus. Preterea: nulle essent virtutes theologales acq̄site cōtra cōmuniter loquētes. Tertio/deꝰ est: est notum in lumine naturali: ⁊ q̄ debeat coli est notū in eodē lumine: ḡ nō eget regula supnaturali: sȝ sufficit regula naturalis. Insup: multi actus virtutum theologaliū habēt creaturā ꝓ partiali obiecto. pȝ de actu spei in ꝓposito: volo deum mihi ꝯiungi ꝑ actū btīficum ex meritis ⁊ gr̄a dei: iste actꝰ multas hȝ creaturas pro partiali obiecto. Idē pȝ in mille actibus fidei non habētibus deum ꝓ obiecto partiali vel totali. pȝ de assensibus taliuȝ: Abrahā genuit Isaac/Isaac genuit Iacob. Si dicas: deus est obiectum formale: ⁊ causa quare credo ⁊ spero: sic etiam est causa quare bene ago moralr̄: ⁊ quare facio cultum latrie. Si dicat: idē actꝰ: ꝓ quāto deū hȝ ꝓ obiecto est actꝰ virtutis theologalis: ⁊ ꝓ quanto hȝ creaturā ꝓ obiecto est actus virtutis moralis. ¶ Cōtra: tūc iustitiā/tēperātiā/fortitudinē/eutrapeliā: ⁊ huiusmodi actus reputabis actꝰ virtutū theologaliū: cōtra cōmuniter loquētes. Ob has rōnes puto nullū illoꝝ trium dictoꝝ esse verū. ¶ Dico ergo aliter: ⁊ erit scd̄a ꝯclusio. virtus vocatur theologalis: propterea q: ab oībꝰ est ꝯcessa infundi in baptismo: ⁊ potiores actꝰ eiꝰ habēt deū ꝓ obiecto: ⁊ ferme ī oībus hȝ regulā supnaturalē: vel habitꝰ genitꝰ ex actibus istarū virtutū. Qr̄ ita sit dicēdū suadet: fides/spes/charitas/infuse vel acq̄site: reputant virtutes theologales ⁊ nulle alie: s̄m oēs loquētes: sȝ hoc ꝑ dicta saluamus ⁊ ꝑ vnū modū a nobis repudiatū: igit. s̄m enī omnes catholicos: ꝯcesse sunt he tres virtutes infundi in baptismo. De alijs ante ꝯciliū Uiēnēse dubitatū est: imo post tēpꝰ cōcilij: actꝰ illarū virtutū habēt regulā naturalē in paucissimis. Uirtꝰ moralis hȝ regulā naturalē vel est regula naturalis. ¶ Itē: potiores actꝰ credēdi ⁊ diligēdi sunt circa deū. ⁊ sic de actu sperādi: lȝ aliq̄ actꝰ istarū virtutum nullo modo habeāt deū ꝓ partiali obiecto: nō obstāte qd̄libet credere actuale vel habituale: similr̄ actꝰ sperādi vl̄ amādi: dicit virtꝰ theologalis: ⁊ reliq̄ue oēs morales. Ut autē paucis agā: q̄cq̄d denominationē vniꝰ istoꝝ suscipit hoc ipsum sub virtute theologali includit. Puriꝰ actus fidei ⁊ charitatis potissimum ferunt in deū: nā ⁊ credo ī deū ⁊ diligo deū ꝓpter se: actꝰ autē spei creaturā vulgo īuoluit in suo obiecto. Proinde aliq̄ eā inficiabant esse virtutē theologicā nos nō ita dicimꝰ. ¶ Cōtra ꝑorē ꝯclusionē obijcit sic: oīs virtꝰ hȝ duo extrema vitiosa: spes nō habet duo extrema vitiosa/nec aliq̄ virtꝰ theologa: nemo enī potest nimis sperare ī deo/nec ei nimis credere/vel ipm nimis diligere: igit. ¶ Rūdet: virtꝰ moralis hȝ extrema obiectiue. hoc sic declaro: possum plꝰ panis comedere q̄ rō dictat: vel plꝰ bibere: ⁊ sic est excessꝰ respectu obiecti eiusdē speciei: circa qd̄ est virtꝰ actꝰ tēperātie. ⁊ ita ī materia fortitudinis ⁊ iustitie: q: similis est materia iustitie ⁊ iniustitie: fortitudinis ⁊ temeritatis. Similr̄ possum nimis intēse auide ⁊ ardēter cupere aliqd̄ obiectū creatum. ista non contingūt in virtutibꝰ theologis: deꝰ nō nimis intēse vel ardēter q̄rit: nō pōt ḡ esse excessus ex parte obiecti virtutis theologalis vel alicuiꝰ obiecti ei similis/nec ex parte intēsionis actꝰ: vel ardēter obiectū increatum ꝓsequēdo. pōt tn̄ esse excessus aliud obiectū attigēdo: vtpote credēdo idolo: vel rei īportate ꝑ idolū. sperādo in tali vel tali: ⁊ sic diligēdo. Ceterū q̄ ad defectū ī remissione actꝰ non est defectꝰ: bn̄ autē actū omittēdo: quē elicere debeo ꝓ loco ⁊ tēpore: nolle habere btītudinē ex meritis ⁊ gr̄a dei: est oppositū formale actui spei. Et lȝ sit vna spes infusa/sicut vna fides infusa/⁊ vna charitas infusa: multi tn̄ possunt dari actus spei specie distincti: vt volo mihi deū cōiūgi btīfice ex meritis ⁊ gr̄a dei. appeto ꝯiūgi deo ꝑ visionē ⁊ eo viso frui: virtualr̄ ꝓsupponēdo merita ⁊ gratiā dei. Et cuilibet istoꝝ actuū dari pōt vnū oppositū formale: nō tn̄ inficias iero posse dari aliq̄d repugnās ⁊ incompossibile actui spei: lȝ nō opponant formalr̄ sicut iudiciū intellectus. ad hoc enī vt habeat desideriū efficax sperādi req̄rit iudiciū ī intellectu q̄ btītudo est possibilis mihi ex meritis ⁊ gr̄a dei. si vero habeā assensuȝ oppositū: iā habeo aliq̄d incōpossibile spei actui. ⁊ talis assensus ītellectꝰ incōpossibilis actui spei: interdū vocat desꝑatio laxato vocabulo: sȝ magis ꝓprie desꝑatio est actꝰ volūtatis formalr̄ oppositꝰ actui spei ⁊ in eadē potētia cū eo: vt nolo hr̄e btītudinē ex meritis ⁊ gr̄a: sicut ī simili dicimꝰ nullū risibile currit: vel hō est asinꝰ: est īcōpossibilis huic: hō currit: sȝ nō opponit illi: cū nō formalr̄ sȝ gr̄a matie ei aduerset. Ergo ad desꝑationē spei īcōpossibilē sat est hr̄e iudiciū de īpossibilitate spei s̄m legē: vel q̄ nō pōt mereri: q: sic ī pctā lapsus est ⁊ se elōgauit a deo: vel q̄ sua merita sibi nō sufficiūt ꝓ btītudine ꝯsequēda. Actus ꝓsumptiōis est etiā actꝰ volūtatis q̄ hȝ iudiciū intellectꝰ ꝑ qd̄ dirigit: vt habebo btītudinē sine meritis: vel dato q̄ non adimpleā ꝑcepta dei: ⁊ actꝰ ī volūtate rn̄dēs est: volo hr̄e btītudinē sine meritis/vel sine īpletiōe mādatoꝝ dei. Ex his pȝ q̄ spes hȝ btītudinē obiectiuā ꝓ partiali obiecto: pōt etiā hr̄e btītudinē formalē: ꝓ partiali obiecto nō vltimato/gratiā dei ⁊ merita. Et lȝ actꝰ spei nō tēdat ī hec obiecta sine apprehēsiōe ꝑuia tēpore vel natura: q: volūtas nō fert ī incognitū: nō tn̄ est ꝯn̄s vllo mō q̄ apprehēsio est partiale obiectū volūtatis in actū spei vel charitatis. hec enī ꝯsequētia est nulla: volūtas nō fert ī obiectū nisi mediāte cognitione: ḡ volūtas fert in cognitionē.

Dubitat: an spes sit ī potētia ꝯcupiscibili an irascibili. suppono ex declaratis ī. xvi. dist. scd̄i: q̄ potētie aīe ītellectiue nō distigunt aliq̄ mō ab ipsa aīa: eadē enī res ē ītellectꝰ ⁊ volūtas. Eodē mō eadē res est potētia ꝯcupiscibilis ⁊ irascibilis: sȝ rōne diuersorum actuū ⁊ officioꝝ: varias hȝ denoīatiōes ⁊ noīa: vt q: ītelligit ⁊ hȝ actū ītelligēdi/dr̄ ītellectꝰ: ⁊ q: hȝ actū volēdi ⁊ nolēdi/dr̄ volūtas. sȝ q̄re dicat potētia cōcupiscibilis ⁊ irascibilis nō ꝯueniūt oēs: sȝ difficultas q̄dā mō ex terminis depēdet. Multi antiquoꝝ vocabāt potētiā ꝓpterea ꝯcupiscibilē: q: est respectu boni nō ardui: puta nō trāscēdētis facultatē humanā. Et irascibilis est respectu boni ardui: hoc est respectu boni facultatē humanā trāscēdētis. Et q: btītudo trāscēdit totā facultatē humanā: hinc dicūt spem (q̄ est respectu illius boni) esse in aīa s̄m q̄ est potētia irascibilis ⁊ nō in ꝯcupiscibili. Alij autē alr̄ ⁊ faciliꝰ loquunt: dicētes q̄ aliqd̄ est obiectū ꝑmo ꝯcupiscibile vel fugibile. Exēplū ꝑmi: vt bonꝰ cibꝰ. Scd̄i: vt venenū. Hoc solo ꝑsentato: volūtas vnū ꝓsequit: ⁊ alterū refugit: respectu taliū appetibiliū vel fugibiliū volūtas dicit potētia ꝯcupiscibilis. Socrates ꝑ vim ꝯcupiscibilē appetit īmediate ꝯducētia ad suā salutē: ⁊ ꝑ vim ꝯcupiscibilē fugit ea q̄ sunt nociua sue saluti. sȝ ꝑ vim irascibilē fugit eaq̄ īpediūt ꝯsequutionē coꝝ q̄ sunt īmediate appetibilia: ⁊ ꝑ eādē vim sperat amotionē coꝝ q̄ impediūt ꝓsequutionē vel fugā. quo fit: q̄ desideriū q̄ desidero cibū est in ꝯcupiscibili: ⁊ desiderium q̄ desidero amotionē obiecti īpediētis a ꝓsecutiōe obiecti appetibilis: est ī irascibili: vtrūq; autē illoꝝ desiderioꝝ est spes: laxato vocabulo: puta ꝓ desiderio ad bonū. sȝ spes capta vt in hac distinc. capiturꝰ: est solū ī ꝯcupiscibili: q: obiectū circa qd̄ versatur actꝰ spei est de se ꝯcupiscibile ⁊ īmediate ⁊ nō ꝓpē aliud. Nō enī solū deꝰ est optimꝰ: sȝ ꝑter hoc: deo ꝯiūgi est expetibilissimū. Ergo actꝰ q̄ versat circa tale obiectū: est actꝰ potētie cōcupiscibilis. Et hec de illa difficultate verbali. ¶ Scd̄o dubitat de ordine istarū triū virtutū theologaliū. Rn̄det: aliꝰ est ordo ꝑfectiōis: aliꝰ est ordo gn̄ationis ⁊ ꝓductiōis. nā ꝑora ordine gn̄atiōis frequēter sūt posteriora ordine ꝑfectiōis. charitas enī est ꝑma via ꝑfectionis: ꝑme ad Coꝝ. xiij. de spei ⁊ fidei nobilitate: esset certamē. aliq̄ tenēt intellectum nobiliorē potētiā q̄ volūtatē. Alij autē econuerso: ꝯsequēter ad hoc dicerēt: de q̄ difficultate in distinc. xlix. q̄rti diximꝰ. Iste tres virtutes infuse simul infundunt. de acq̄sitis virtutibꝰ: dr̄ q̄ ille eodē mō se habēt sicut actꝰ. mō quoꝝ actꝰ ꝑmo acq̄runt/habitꝰ primo ꝓducunt. actꝰ fidei (late capiēdo fidē) priꝰ ꝓducunt. volūtas nō fert ī incognitū. Dicit late capiēdo: habet vl̄ haberi pōt euidētia de hac: deꝰ est: q̄ nō compatit fidē de eadē. Nec est necesse q̄ priꝰ fuerit fides in potētia circa idē. similr̄ si q̄s opinet deū esse/⁊ btītudinē sibi possibilē pōt sperare. ꝓbatio: laborās cū assensu opinatiuo sanitatis habēde/pōt velle efficaciter sanitatē hr̄e: ḡ similr̄ opinās btītudinē sibi possibilē/pōt efficaciter velle btītudinē hr̄e. ⁊ volitio efficax habēde btītudinis ī illo q̄ btītudinē nō hȝ: est actꝰ spei. Sȝ bene verū est q̄ q̄s pōt bifariā hr̄e volitionē efficacē. Uno modo facile remouibilē ⁊ corruptibilē vel cū formidine: sicut de opinione dici solet: ⁊ dicet q̄ talis volitio habēde btītudinis (lȝ aliq̄ mō sit efficax) non est ita solida. Scd̄o mō q̄s pōt hr̄e volitionē efficacē firmā ⁊ stabilē: q̄ a iudicio certo intellectꝰ depēdet: ⁊ illa scd̄a volitio est firmior spes. q̄ hȝ iudiciū certū de btītudine habēda: multo efficaciꝰ vult btītudinē q̄ ille q̄ solū opinat btītudinē possibilē: īmo volitio ex opinione depēdēs nō est ita incōcusse efficax. Sȝ de actu spei q̄ est actꝰ amoris cōcupiscētie s̄m affectionē cōmodi: dicit q̄ frequēter ꝑcedit actuȝ charitatis: q̄ est amor amicitie s̄m affectionē iusti. talis est ordo actuū volūtatis: qualis est actuū intellectꝰ ꝓsuppositoꝝ. Nūc autē actꝰ charitatis ꝓsupponit cognitionē dei vt boni ī se: actꝰ spei cognitionē dei vt boni nobis. modo bonitatē dei in se: ex suis effectibꝰ cognoscimus/ꝑ quos est bonū nostrū: s̄m illud ad Romā. i. Inuisibilia mūdi ꝑ ea q̄ facta sunt: ītellecta ꝯspiciunt. Sicut ḡ prius est cognoscere deū vt bonuȝ nostrū: ac deinde vt bonū in se: sic priꝰ est amare deū vt bonū nostrū/qd̄ est actus spei: ac deinde amare deū vt bonū in se/qd̄ est actꝰ charitatis: ⁊ illud est potissimū verū ī cogni-

tione ⁊ amore naturali:quꝫ homo ex cognitione ⁊ amore sui accedit ad cognitionē ⁊ amorē dei.qꝫ enim tantum homo naturaliꝫ diligit seipsum amore amicitie/diligit oē illud qđ est sibi bonū amore ꝓcupiscētie:⁊ ita deum summum bonum sibi.⁊ quia cognoscit deum esse bonum sibi/ cognoscit deum esse bonum:ideo ex amore concupiscētie surgit ad amorē amicitie. Istud ꝑ ꝙ glosam interlineariē Mat.i.c.vbi textus dicit. Abrahам genuit Isaac/Isaac autē genuit Jacob.ꝑter Abrahам fides:ꝙ Isaac spes: ⁊ ꝙ Jacob charitas intelligit:ita ꝙ glosa vult dicere:ita liter generanē he tres virtutes acquisite:contingit tamē actum charitatis ꝑcedere actum spei.stat eīm ꝙ doctrinā puius cognoscere deum vt bonum infinitum in se:⁊ ꝑpost vt bonū nostrum.⁊ tunc actus charitatis:sc̄z amor dei vt est bonum infinitum in se:ꝑcedit actuꝫ spei:sc̄z amorē dei vt est bonum nostrum:q̄ non dat modus vniuersalis precessionis vnius in ordine ad alterum.

Tertio q̄rit̄:posito ꝙ deus aliquī reuelaret ipsius damnationē:an talis habeat sperare:intelligo sine reuelatione exteriore:ꝙ signum sensibile causata/vel reuelatiōe interiore:causando se solo assensum in intellectu viatoris istius:ego dānabor. Multi negabāt deū posse categorice ⁊ finaliꝫ alicui ipsius dānatione reuelare. ℭ Sꝫ ꝙ hoc ad q̄stionis solutionē pono septē conclusiones sequētes: quarū prima est. Deus pōt alicui existēti in gr̄a vel extra gratiā reuelare eius petrū mortale futurum.ꝑz:Reuelatum est a christo deo ꝑtro existēti in gr̄a ꝙ anteq̄ gallus cantaret ter xp̄m negaret.Mat.xxvi.⁊ tamē in illa negatione ꝑtrus mortaliꝫ peccauit. Similiꝫ xp̄s dixit aliis apostolis:hac nocte vos oēs scandalum patiemini in me.Et ita est de illo qui existit extra gratiā:quēadmodum erat de multis iudeis:quib⁹ xp̄s dixit: In petris vestris moriemini. Joā.viij. ℭ Secūda conclusio:de casu ambiguo inter multos est hec.Deus pōt reuelare alicui categorice eius finalē dānationē:saltē de potētia dei absoluta. Probaꝫ hec conclusio:xp̄s de facto dixit iudeis in petris vestris moriemini. Secōo probaꝫ de possibili:deus pōt omne illud quod non includit cōtradictionē:sꝫ illud reuelare/non includit cōtradictionē:ergo deus pōt illud reuelare. Cōsequētia tenet cum maiore.minor ꝑz:deus pōt se solo causare assensum huius:ego socrates dānabor in intellectu socratis.quo facto socrates non pōt non assentire huic:ego dānabor.q̄ hoc posset se solo ꝑz:hoc pōt cū intellectu socratis:⁊ pōt supplere causalitatē quā ꝑz intellectus socratis in productione effectus illius assensus intellectu socratis pure passiue se habēte:ut ꝓbatur. ℭ Preterea deus se solo assensum propheticum causat in intellectu prophete:sicut cū Nathan punio deceptus huiusmodi iudicio:dicebat tēpli edificari a Dauide:posteā illuminationē verā accepit a deo ipsum edificāte a Salomone. Forte dices mihi:illud argumētum probaret deū posse decipere directe ⁊ se solo:qđ tamē nego cōstāter in distinc.xxxviij.huius. ℭ Contra:illud includit contradictionē:impossibile est q̄ mēdacū totaliꝫ bene fiat a deo i intellectu creato ꝓpter inseparabilitatē malitie:quā deceptio importat.hoc autē nō importat iudiciuꝫ illi⁹:ergo dānabor.Et hoc ꝓbatur adhuc sic:Deus de quolibet ꝑcepto cognoscit categorice an est ꝑfectus:ꝫ q̄lz ꝑfectus decedet finaliꝫ in mortali ⁊ dānabit:q̄ deus pōt illud categorice reuelare reuelatiōe interiori causando assensum se solo:ꝙ is ꝑfect⁹ dānabit/vel reuelatiōe exteriore ꝙ voces/ vel scripturā/ꝙ angelum/vel hominē. ℭ Tertia conclusio: stāte hoc iudicio categorico i intellectu viatoris:ego dānabor:intellect⁹ nō pōt assentire huic:ego habebo bitudinē/vel bitudo est mihi possibilis de lege. Probaꝫ hec conclusio:bñ sequit:ego dānabor:q̄ nō saluabor.⁊ ex consequētia:q̄ nō habebo bitudinē. Socrates ꝑmo assentit antecedēti:⁊ scit ꝑsequētias esse bonas:q̄ assentit vltimo cō sequēti. Insuꝑ vno ꝙrario ꝓducto i passo creatura nō pōt aliud ꝙrariū ꝓducere illo stāte ⁊ ꝑseruato a cā fortiore.q̄ iudicio illo stāte:ego dānabor:⁊ ꝑseruato a deo:no dictū habēs nō pōt ꝓducere ꝙrariū illi. ℭ Quarta conclusio:socrates casu stāte nō pōt hꝫ actuꝫ spei. Probaꝫ hec conclusio:nō pōt hꝫ velle efficax respectu bitudinis: ꝫ desiderium efficax habēde bitudinis requirit ad actum spei:igit̄. ℭ Quinta conclusio:stāte casu nō est necesse Socrati hꝫ actū desperationis. Probaꝫ hec cōclusio:desperatio est nolle hꝫ bitudinē ex meritis ⁊ gr̄a.modo illū nolle est act⁹ liber volūtatis:qđ nō est necesse elicere stāte iudicio incōpossibili actus spei. ℭ Sexta conclusio:si sit reuelatio exterior talis ⁊ similiꝫ:socrates dānabit:socrates nō ɔz credere q̄ sit reuelatio categorica:ꝫ solū cōmunis:vel ad cautionē.ꝑz:deꝰ nō solet hominī reuelare categorice ⁊ fixe illa q̄ possūt esse materia acidie ⁊ desperationis. Illud ꝓbaꝫ ꝙ argumētum Anselmi de casu diaboli.c.xxi.quo ꝓbat primū angelū nō potuisse casuꝫ sui futurū ꝑscire. Unde ꝑ magistrū dist.xiij.c.i.scōl.iiiꝫ ꝑz aliter cū xp̄s dixit ꝑtro:anteqū gallꝰ cantet ter me negabis. Mat.xxvi. Petr⁹ putabat adhuc posse se ab illo cauere(inquit⁹)⁊ si oēs scādalizati fuerint in te:ego nō scādalizabor. ℭ Preterea argumētor ad idē.si teneat Socrates categorice ⁊ fixe assentire illi ꝓpositiōi de futuro sm ꝙ xp̄s ꝑtedixit:hoc esset ꝓpter xp̄m dei ꝓlata vel aliquod aliud signū externus:ꝫ hoc nō.ꝑz de Jona q̄ habebat reuelare Ninuitis q̄. xl. essent dies ⁊ Ninive subuerteretur.⁊ Jonas dubitauit in quo sensu hoc debuit verificari.ꝑz Jone.iiij. Similiꝫ nesciunt Elyas/an Ezechias esset saluitatē ꝙ orationē impetraturus. ℭ Septima conclusio:in casu reuelationis interioris socrati de dānatione:socrates ɔz rogare deū/⁊ nihil omittere de ꝑceptis dei,ꝑbat. Per illā reuelationē nō est deobligatus a ꝑceptis dei vt deū laudet:⁊ ita de aliis ꝑceptis affirmatiuis:spe dēpta:q̄ ɔz studiosiꝫ q̄ alē circa ꝑcepta dei vigilare:⁊ nec negatiuis ꝑcepti cōtraire.nō eīm sequit:assentit huic:ego dānabor:q̄ est deobligat⁹ ab oīb⁹ ꝑceptis.stat q̄ oppositis ꝑsequētis cū antecedēte.⁊ si nō est deobligat⁹ ab oībus a nullis est deobligat⁹ cōpossibiliꝫ illi iudicio. ℭ Octo argumētor ad idē.si deꝰ reuelet ꝑlatoni q̄ est de numero elector:adhuc ꝑlato tenet facere opa a deo ꝑcepta/ ⁊ studere ne cadat:q̄ stat libertas ⁊ potētia ad oppositum:igit̄ similiꝫ i ꝓposito nostro. ℭ Tertio sic.q̄lz sapiēs scit q̄ deus certitudinaliꝫ nouit de quolibet:vtrū est ꝑscitus/an ꝑdestinatus:⁊ tamē ex hac scientia viator non ɔz desperare nec ꝑsumere:ꝫ studiose ꝑplere legē deiꝫ eodēmodo si viator determinate alterā partē verā nouerit:nō ɔz minus laborare vt legē deꝰ impleat. ℭ Quarto sic.ecclesia scit aliquos esse reprobos.imo multos:sm illō.multi sunt vocati/pauci vo electi:⁊ tamē ecclesia docet orare ꝓ omnib⁹ indistincte:ex pietatis cultorib⁹ q̄ exteris q̄diu sunt in hac mortali vita. ℭ Ex hac septima conclusione ⁊ eius ꝓbatione sequitur q̄ a fortiori ɔz homo(cui facta est reuelatio exterior),ꝑ se orare. ℭ Contra primā conclusionē argumētor sic:xp̄s dixit ꝑtro:anteqū gallus cantet ter me negabis.vel ꝑtrus tenebat assentire illi vel nō. Si primū:nō debebat nitī ad oppositum:ꝫ implere illud qđ erat ꝑdictum a deo/⁊ ab ipso voluntum. Si secūm:nō asseruisset deū fuisse omniscientē ⁊ cognouisse determinare verū. ℭ Rñdetur.ꝑtrus ⁊ q̄lz sapiēs scit q̄ deꝰ determinate cognoscit oē futurū eo modo quo est futurū:⁊ pōt illud etiā reuelare:ꝫ nō op⁹ q̄ sciat an deꝰ dicat cōminatoriē:nec in quo sensu intelligit:nec quo modo vult illō verificari:tamē scit q̄ erit verū in sensu a deo ꝑtēso. Hoc declaro in simili:Socrates dicit mihi q̄ est facturus a/⁊ ꝫ multos modos facēdi:⁊ nō declarat mihi quomodo vult facere a;ā assentio q̄ socrates est factur⁹ a;ꝫ q̄ quod medium me fugit. ℭ Idē ꝑz de deliberato re Romā:⁊ later me qua via iturus est.Sciunt etiā ꝑtr⁹ ⁊ q̄lz sapiēs q̄ post dictum christi erat adhuc contingēs ꝑtro xp̄m negare:nec vlla fuit necessitas negare christū propter illam assertionē. ℭ Contra conclusionē secūam ⁊ duas sequētes obiciꝫ sic.sequit̄ q̄ socrates nunq̄ teneb⁹ spare.Cōsequēs est incōueniēs:q̄ antecedēs.ꝑz:Socrates nō pōt spare stāte illo iudicio in intellectu q̄ ipse dānabit.⁊ assēsus ille pōt ꝓmanere semp in intellectu socratis:q̄ talis nunq̄ spabit:q̄ desperabit. ℭ Rñdeꝫ ꝓcedēdo q̄ socrates nō pōt spare stāte illo iudicio/q̄ dānabit: ⁊ tunc est deobligatus ab actu spei q̄diu durat ille assensus:q̄ deus neminē obligat ad incōpossibilia:ꝫ nō sequitur propterea q̄ talis desperet propter capitēdo desperationē.voluntas eīm libere ꝓcurrit ad quēlibet actuꝫ sui:modo desperatio est actus voluntatis de cōnum legeāudi cum categoricum q̄ Socrates dānabit finaliꝫ/non pōt esse in socrate sine ꝑtō.secus est in casu nostro q̄ est vltra legē:⁊ nulli vnq̄ contigit/nec forte continget. ℭ Secōo obiciꝫ:ꝓbādo q̄ hec ꝓclusiones cum septima pugnant. ꝑz:socrates firmiter assētit huic:ego dānabor:q̄ incassuꝫ orat pro sua salute ⁊ seruat ꝑcepta dei:nullus enim facit rationabiliꝫ petitionē quā credit esse vanā ⁊ frustratoriā ⁊ defecturā ab intēto.⁊ ꝑz in ꝓposito ex Augusti.xxi. de ciuitate.dei.c.xxiiij.si ecclia sciret certitudinaliꝫ q̄ sunt reprobi ⁊ dānādi:non plus ꝓ illis oraret q̄ ꝓ diabolo. ℭ Tertio sic:vel iste Socrates pōt velle saluari/vel nō: si primum/q̄ pōt se disformare volūtati diuine i particulari cognite:qđ est inconueniēs:antecedēs eīm est idē velle vij.⁊.ix.Ethi. Si secūm:ꝓtra:nō ɔz ꝑceptū q̄ velit se dānari:⁊ nemo tenet se ꝓformare volūtati diuine nō ꝑcepti ne vel ꝓhibitiue. ℭ Ad scōm:nego q̄ he ꝓclusiones pugnāt cū septima:⁊ ad ꝓbationē.incassum orat ille q̄ scit q̄ nō audiet i oīone sua:dico hoc esse falsum. Patuit superi⁹ i oīone xp̄i ad patrē. Ꝑpater si possibile sit trāseat a me calix iste. Socrates scit oīonē esse deo acceptabilē: ⁊ exercitatione sanctā in via ⁊ ꝑcepta i ꝓprio oīb⁹ viatoribꝰ rōne vtilis:⁊ scire ɔz nullū erit meritū nō bñ remunerati a deo. Deꝰ scit q̄ sunt reprobi:⁊ tū non iudicat q̄ oīones electoꝝ sint ꝓ eis vane.ad Aug. dicit. Ipse intelligit si essent irreuocabiliꝫ ⁊ ineuitabiliꝫ mali/sicut diaboli:⁊ cū ꝑ possibilitate ad penitētia:⁊ hoc est verū:ꝫ illud in via nō ꝓtinget. ℭ Ad tertiū dicit q̄ solutio ei⁹ ⁊ aliꝝ tū aliarū rationū ꝑdictū ex vno ꝓblemate de ꝓformita te volūtatis create advolūtatē diuinā dependet:an teneamur nos ꝓformare volūtati diuine i particulari cognite in via.⁊ dicit̄ q̄ nos solū tenemur velle quali⁹ deus vult nos velle/⁊ nolle q̄ deꝰ vult nos nolle:hoc est tenemur nos ꝓformare volūtati diuine ꝑceptiue ⁊ ꝓhibitiue.Ex auctē socrates assentiat huic/ipse dānabit:nō tū est ꝑceptū q̄ illō velit si et illō ꝑceperit:tūc deberet velle. Sꝫ dicis: ad dānationē sequit̄ ꝛpatio ꝓpetuo a deo:odiū deiꝫ blasphemia.ꝫ nō pōt velle talia:ergo nō pōt velle dānari. ℭ Ñdeꝫ ꝫ talia sequātur ad dānationē sm legē:aliqđ pōt velle antecedēs nō volēdo ꝙsequēs.sc̄o est sermo de pena: sc̄z doloꝝ:⁊ nō intelligo de actib⁹ ꝑfectib⁹ involutis: q̄ dico deus nō pōt se solo illos causare. ℭ Contra sextā conclusionē argumētor sic:ex ea sequit̄ q̄ diua virgo nō tenebaꝫ assentire angelo annūciationē ei aperiēti:consequēs est falsum. Elizabeth eīm dixit ei:Beta es q̄ credidisti eī ea visitant ante partū:vt ꝑz Luc.i.q̄ si nō assensisset male fecisset.⁊ ꝑz ꝙsequētia:non est necesse credere exterioꝝ reuelationi vni:⁊ eadē est ratio in oībus:igitur. ℭ Rñdet:ꝓma fronte virgo dubitauit/⁊ obiectionē fecit: ⁊ nō ineritoriē:vnde q̄ ipsa metaliꝫ virginitatē ꝓpetuā vouerat:eui cū angelus rñdit cū manuductione de anu sterili cōcipiēte:credidit.notitia sufficiēter habebat:sciebat ꝓphetarū oracula q̄ messias veniret de tribu Juda:de domo ⁊ familia Dauid:⁊ q̄ tēp⁹ messie iā instabat:ꝫ nesciret i particulari an generaret ex virgine:vt ꝑz ex obpositionē:quō fiet istō qm virū nō cognosco:⁊ ipsa erat illustrata a deo:ꝓpteres adhesit ⁊ libere adhesit:ꝫ ante virgo nūq̄ errore prauo dispositiōis erranerit:nō sciebat tū ofa. In oīb⁹ autē reuelatis post sufficientē ꝓmulgationē/q̄ sunt a deo:credēdum est ab illo cui est reuelatū sufficienter:ꝫ in aliq̄b⁹ facilius est assentiēdum:in aliq̄b⁹ difficilius/in aliq̄b⁹ dictis nō est credēdum. In illis autē q̄ tāgunt honorē dei:⁊ saluteē illius cui reuelatur/vel ꝓximi cum modico motiuo est credēdum.⁊ in illo posset dari gradus sm q̄ res est ardua multū:vt in casu virginis. *tunc maior redrit ostēsio xristus illius q̄ reuelat:in aliquibus minus sufficit. In aliq̄b⁹* deus nō pōt dispēsare: vt in odio determinatiōis:puniro.si aliq̄s aliq̄d tale ꝓpereret ex parte determinō est illi parēdum. In aliq̄b⁹ ex scriptura ꝓstat q̄ nunq̄ reuelabit oppositum:esto q̄ sunt cōtingētia:vt resurrectio nō erit. Nullo modo talib⁹ est dāda fides:vt dicēti oppositum eoꝝ q̄ sunt in lege gratie:q̄ est lex nouī ⁊ eterni testamēti:sm illud apostoli ad Gala.i. Etiā si nos aut angelus de celo euāgelizet vobis ꝑterq̄ id q̄ nos euāgelizam⁹ vobis:anathema sit. ℭ Quādo reuelat aliq̄d ꝙtra legē nature late acceptā in qua deus pōt dispēsare:nō est credēdum oppositō/nec illi parēduz q̄uscq̄ sufficiēter ꝓstat de opposito.si sufficiēter doceat de oppositō nō parere est ꝑtm. Abrahā si nō tētasset occidere Isaac:male egisset:ops igit̄ dicere q̄ sufficiēter erat instructus a deo:vt illud ageret.vt occidere inuocētē ab auctore deo q̄ est actor vite ⁊ mortis. Idē cōtingit de casu.iij. Reg.xx. recitabo.vbi ꝓpheta dicit ad sociū suuz in sermone dñi. Percute me.at ille nolunt ꝑcutere:cui ait: q̄ noluisti audire sermonē domini ecce recedes a me:⁊ p citiet te leo. Cūq̄ recessisset paululū ab eo inuenit eum leo atq̄ ꝑcussit. Az eīm iste ꝓpheta ꝑcepit vnū qđ erat cōtra legē dei de nō ꝑcutiēdo inimicū:si q̄ ille cui reuelabaꝫ/tenebaꝫ credere q̄ hoc a deo habebat:q̄ sciuit eum eē ꝓphetā:q̄ erat socī ei⁹.ideo q̄ nō assētit nec ei paruit: male egit discrediēdo ⁊ nō parēdo:⁊ ꝓpteres punitus ē: vbi vn⁹ alⁱ⁹:cui nō cōstitisset de hoc q̄ erat ꝓpheta:non tenebaꝫ ei assētire nec parere. Sic Zacharias peccauit nō credēs angelo de ortu Joānis:cū apparuit in loco sacro Zacharie existēti in ministerio diuino:reuelās illud qđ erat ad dei gloriā:debebat(singulis circūstātijs consideratis)assentire q̄ erat bon⁹ angelus:⁊ p ꝑsequēs q̄ ei erat credēdū:⁊ sic Sara peccauit nō credēs de ortu ⁊ cōceptu Isaac.sic iudei peccabāt nō assentiētes xp̄o ꝓpter auctoritatē scripture ⁊ miracula q̄ coraī eis fecit:sm illud Jo.xv. Si nō venissē ⁊ locut⁹ nō eis fuissem:ꝑtm nō habērēt:nullā autē excusationē nō habēt de ꝑtō suo.si opa nō fecissem i eis q̄ nemo aliꝰ fecit:ꝑtm nō haberēt. ℭ Ad formam q̄ argumēti nō est idē de diua virgine ⁊ de reuelatis i sacra scriptura reuelatiōe exteriori.⁊ de hac assertiōe exteriori:ego dānabor finaliꝫ:q̄ hō teneaꝫ assētire illi in sensu quē facit de cōi acceptione terminoꝝ carptim.

¶Ex his pz ꝙs est actus spei:q̃ est act⁹ appetit⁹ ve obiecto remoto:ve necessitate nature a iudicio intellectus vepẽdẽs:quo iudicat brītudo sperāti possibilis ve lege: quo fit.¶Hec in celo/nec i inferno habet act⁹ sperādi:bñ autē in purgatorio.¶Presumptio est act⁹ volūtatis actu sperādi oppositꝰ a iudicio erroneo intellect⁹ vepẽdẽs:q̃ iudicat q̃ habebit brītudinē sine meritis vel cū meritis sine gr̃a dei.Desperatio dei pari forma est act⁹ volūtat: ꝛ a iudicio intellect⁹ vepẽdẽs:quo iudicat q̃ non habebit brītudinē:vato q̃ faciat qō i se est:vel q̃ nō pōt face re actus sufficiẽtes ꝓ habẽda brītudine:diffidẽdo de dei mĩa iudicādo eū crudelē ꝛ inmitẽs:ter hec duo spes tenet mediū.¶Sz dubitas circa hec dicta inter epilogādum de spe:an maneat in patria:ꝛ videt q̃ sic:ꝙa fut beat⁹ fin aīmā a pmo istāti sue ꝯceptiōis:cū tñ ꝓsalm.i ꝓ sona ei⁹ dicat:In te dñe spaui.¶Rideť:spes est solū de illo qō nō habeť.pz ꝙ apostolū ad Rom.viij.qđvidet q̃s: q̃d sperat.ꝛ Auguſt.i.de doctrina xp̃iana:Spei succedit brītudo ipsa ad quā vēturi sum⁹.Spes est respectu brī tudinis ale:ꝛ ve obiecto brīfico absente ꝓpue capiendo sicut capim⁹:late tñ vocabulū capiť ꝓ expectatione do tiū corporis/vel alicui⁹ pmij accidẽtalis:hoc modo fuit in xp̃o:alāb⁹ brīs:ꝛ in angelis.de xp̃o pz:nō habuit brī tudinē corporis tēpore q̃ erat viator: fin corpus.ꝛ ꝙ hoc soluitur auctoritas ꝓsalm.inducta.ꝛ glosa super illud Apocalyp.vi.Animę beate expectant gloriam corporis que dicitur stola secunda.

IN superiore distinctione determi nauit magiſter ve spe sicut i trib⁹ alijs determinauit de fide:vtpote in distinc.xxvij.xxviij.ꝛ. xxv.nūc in hac.xxvij.distinctione de tertia vir tute theologica,s.charitate loqui incipit:ꝛ materiā in sex distinctio nib⁹ ꝓsequiť. In hac distinctione determinat ve charitate fin se ꝛ ei⁹ ꝑcepto.distinc,xxviij.de charitatis obiecto.dist.xxix. de charitatis ordine.distinc.xxx.de charitatis amicoꝝ ꝛ inimicoꝝ ꝛ meriti cōparatiōe.i distinc.xxxi.de pmanẽtia charitatis.i distinc.xxxij.de charitatis increate sufficiẽ tia.¶Circa hanc autē distinc.xxvij.q̃ro duo. ꝓmo:an possim⁹ sine charitate diligere deū. Sc̃o:an teneamur ex toto corde ꝛ tota mẽte diligere deū. ¶Quo ad ꝓmū nē pōt̃ sub hoc x-box ordine queriť:an sine charitate si cut cū charitate possim⁹ diligere deū sup oīa: ¶Rideť ꝙ ꝓclusiones.ꝓma est:ponẽdus est habitus infusus q̃ dicit charitas mc'inās ad dilectionē dei. ¶Sc̃a cōclu sio:volūtas sine habitu infuso charitatis pōt deū diligere sup oīa:saltē cū auxilio dei speciali. ¶Tertia ꝓclusio: volūtas nō pōt ita intēse diligere deū sine charitate infu sa sicut cū charitate.¶Prima ꝓclusio hz duas partes: quarū prior pz ꝑme ad Lox.xiij.Sc̃a pars pz:fides in fusa ꝛ spes infusa inclināt in actū credẽdi ꝛ sperādi:ergo charitas infusa inclinat in actū suū.tenet ꝓsequẽtia:non est negādū a nobiliori habitu qō ꝓcedit inferioꝛib⁹:nisi doceat quare illud dici debeat.¶Sc̃a conclusio ꝙbat: pars magis diligit esse toti⁹ q̃ esse partis.pz tā in mato re inūdo q̃ i minore.¶Aqua ascēdit vitrali euerso:ꝛ cādela posita in vase repleto aqua:ad fugiẽdum vacuum per extinctionem candele. In minore mundo manus oppo nit se ensi cadẽti in totum/vt totum saluet:ꝛ cum quelibet creatura sit participatio bontatis dñe:magis ap petit esse bom dei q̃ sui ipsius. Insup:natura rationalis summe diligit brītudinē.xij̃ sit in trin.c.v.fin Aug.ſz non magis diligit brītudinē q̃ obiectum beatificum:igitur.

¶Preterea:desperans ꝛ occidẽs seipsum odit suū esse: ꝛ tamē nō odit brītudinē:quia eam apperit/si posset ea habere.hę rationes non sunt efficaces.aliq̃ probāt q̃ to tum magis diligit esse totus/vel partis principalis q̃ partis minus principalis totius. Dicetur q̃ rector vni uersi deus facit aquā ascẽdere ne sit vacuum:eum aer in phiala est cōdẽsata ab aqua in supiore parte:tūc minꝰ locuꝫ occupat.quare aqua ascẽdit:nec forma aq̃ nec gra uitas in ea facit aquam ascẽdere/cum faciant eam descẽ dere:non habẽt actiones oppositas.Ut huic obiectui di cetur/stāte pleno:ꝛ eo remoto hę actiones haud oppo nūtur.In sc̃o exẽplo:dicitur q̃ totum mouet partē imi nus principalē vt ensi resistat quatenus conseruet pars principalior caput:sine quo/nec totum/nec pars minus principalis pōt esse.vel dicitur:pars minus principalis exponit se fortune vt conseruet partē principalē:sine qua non pōt esse.Ex his exẽplis solum concluditur q̃ deus magis amat bonum vniuersi:ꝛ etiam minoris mundi q̃ partis in toto vniuerso.ꝛ homo magis amat se ꝛ partes magis principales q̃ minus principales. Sc̃o:ista exẽ pla essent vera adhuc non concluderẽt.homo cui non est pars:hz esse a deo habeat. Ratio de beatitudine non concludit:procedit solum de affectione commodi.nā in ter concupita ipsi amanti beatitudo maxime concupisci tur:ſz non magis diligitur q̃ illud cui concupiscitur.ma gis diligitur finis eo quod est ad finē.quomodo volūtas summe appetit brītudinē in.xlix.distinc.quarti dictū est.

¶Ad vltimum dicitur q̃ desperans odit suum esse ve p accidẽs:quia cupit liberari a pena ꝛ miseria quam pati tur.¶Ad conclusiones probationē argumẽtor sic:Fortis politicus in lumine naturali vult pati mortē:vt bene sit reipublice:sicut Aristo.dicit.iij.Ethicoꝝ:q̃ plus diligit,saltē reipublice q̃ se:q̃ vult se non esse:vt bene sit reipublice.Sed dicis:hoc est quia magis diligit seideo enim vult habere actum virtutis ꝛ beatitudinem. Con tra:vato q̃ non ponat vitam post hanc vitam:ergo eo dem modo poteſt diligere deum plusq̃ se:ergo ille fo tis magis diligeť reipubli. q̃ se.sine de p se sine p acci dẽs:cum vult mortē oppetere vt bene sit reipublice.

¶Secundo sic:intellectus sine charitate infusa potest dictare q̃ deus est summum bonum/ꝛ q̃ summum bonū est summe diligẽdum:ꝛ voluntas tali dictato poteſt con descendere:ergo conclusio vera.

¶Tertio sic ad idem:voluntas poteſt sine charitate in fusa diligere deum plusq̃ Socratem/plusq̃ ꝓlatonem/ plusq̃ Michaelem:ꝛ ita de qua;libet creatura ascenden do:ergo voluntas poteſt diligere deum super omnia alia a deo sine charitate infusa. Si dicas:dilectio dei est vlti mata dispositio ad charitatem habendam:hoc non im pedit argumẽtum.ꝛ si deus charitatem non infunderet: idē cōtingeret:etiā illud assumptū est ambiguū:vt dicēt.

¶Quarto:voluntas poteſt velle deo ꝑcata nobilissi ma(q̃ nulli alteri vult)sine charitate:q̃ poteſt deum dili gere super omnia.tenet consequẽtia.diligere enim nihil aliud est/q̃ velle alicui bonum:fin Aristo.ij.rhetori.ꝛ vel le alicui plura bona est ipsum plus diligere:q̃ velle alt cui maxima bona/est ipsum super omnia diligere.

¶Tertia conclusio probatur:vbiq̃ vna causa adiuta ab alia causa concausante poteſt in maiorem effectum ire q̃ si non iuuaretur : sed charitas concurrit ad suum actum effectiue ex prima conclusione:ꝛ voluntas con currit ad eundem actum:ergo charitas voluntatem ad iuuat:ergo conclusio vera.

¶Contra primā ꝓclusionē ꝛ eius probationē obiciť sic: angelus nō pōt ꝓducere angelum/nec anima intellecti

ua animā:ꝛ tamē ignis producit ignē:ꝛ tamē angelus ꝛ anima prestāt ignī nobilitas nihil facit ad effect⁹ ꝓdu ctionē.¶Contra secūdam ꝓclusionē sicut ea sequť q̃ sup uacanee ponit charitas infusa:cum homo possit diligere deum sine ea.¶Rideť concedẽdo de angelo:q̃ si ange lus angelum produceret crearet:sufficiẽter docemur q̃ angelus ꝛ anima non producunt angelum ꝛ animā:qui creant a solo deo.ſz a causis nobilib⁹ non est negāda cau salitas nisi vbi docetur de oppósito. ¶Ad argumẽtum contra secūam conclusionẽ:nego sequelam.facit enī actū intellectꝰ q̃ fieret sine charitate infusa:ꝛ determinat vo luntatē ad exeundum in actum eius ꝛ resistit oppósito: sicut calor:is productiuus resistit frigori. ¶Sc̃o contra cādē conclusionē argumẽtor sic:natura determi natur ad vnum.determinatur autē ad appetēdum esse sui naturāl:ꝛ absolute:igit̃ in oppositum ferri non pōt:q̃ si si esse dei ꝛ ipsius creature sunt incompossibilia:tūc crea tura appetit se esse/ꝛ deum nō esse. ¶Tertio sic:cū amo ris sit vnitas:ſ) homo est magis sibi vnus q̃ deo:q̃ plus amat se. ¶Quarto sic:ꝛ.Ethicoꝝ:amicabilia ad alte ram veniunt ex his q̃ sunt ad se.¶Rideť:sc̃m argu mẽtum concludit de appetitu naturali:nō de appetitu li bero:de quo loquimur.¶Ad tertium dicit̃ q̃ non solum vnitas est causa amoris:ſz etiā bontas:ꝛ potissimuꝫ su prema ꝛ infinita.Ceteri parib⁹:ab vnitate incipit amor/ ita q̃ homo plus se diligit:postea ꝓpinquiores:ſz infinita bontas pl⁹ facit ad amorē q̃ vnitas.si fuerit alia bo nitas ab infinita nō tātum facit.propterea homo nō dili git quēlibet melioꝛē se plusq̃ seipsum.¶Ad quartū dici tur q̃ illud est verum in amore cōcupiscẽtie in quo com muniter ſtatuꝫ:nō autē opz semp. ¶Quinto obiectur sic:q̃ homo exponat se morti pro republica nō est argu mẽtū sufficiẽs q̃ plus reꝑublicā diligit:ſz plus seipsum. q̃ bonum virtutis sibi acceptat:vitā ꝛ bona tēporalia ꝓ republica exponēs.quod pz:cuius cū caret potiꝰ in se q̃ in tota republica. ¶Sexto sic:ꝛ est ꝑmatio assum pti in argumēto priori:homo pro amico exponit se mor ti/ꝛ pro alio iniuste inuaso a tyranno:ꝛ tamē non diligit amicum vel illum defensum plusq̃ seipsum. ¶Ad quin tum dicitur:si illud argumẽtum solum nō concludat(qō concedo)tunat tamē cum alijs.rationes altas plus pon dero:ſz de pctō:cōcedo q̃ plus debeo emtare pctm̃ i me q̃ in reliqua multitudine:quia ꝙ pctm̃ derogo bono diui no/ꝛ deo contrauenio:propterea debeo potius hoc emta re in me q̃ in aliqua tota multitudine.ꝛ licꝫ deus magis offenderetur ꝙ plurium pctā q̃ ꝙ meum solus:hoc mihi non imputabitur.anima mea est in manibus meis:q̃ alij peccẽt ꝛ non ego:est solum mihi malum pene.me peccare est malum culpe.modo magis debeo emtare malum culpe(quod displicet deo)in me q̃ in alijs. Et ꝙ hoc solut tur septa ratio.¶Contra tertiam cōclusionē argumẽtor sicꝫ ea sequť q̃ nō datur intēllibile⁹ actus charitatis quē voluntas poteſt habere:ſz hoc est inconueniens:igit̃. q̃ sequať pz:q̃ voluntas cum charitate producit actum intēliozē q̃ sine charitate:ergo quāto charitas fuerit ma ior/tāto actus elicitus voluntatis erit intēliozīa ad in tēsionē cause intẽdit effectus:ſz non dat maxima charitas in via:quocūq; eñ numero actuum meritoꝛiū da to/dat adhuc vnum meritum:ꝛ ad meritoꝝ cremētū aug get infusa charitas:igit̃. ¶Sc̃o sic:sequť q̃ aliqs po teſt cognoscere euidẽter vel experimẽtalr se esse in chari tate.quod est falsum:nemo nouit vtrum amore an odio dignus sit.ꝛ pz q̃ sequať:si voluntas habeat actum ali quē bonū:ꝛ sit in mortali:ꝛ si detestet̃ suum pctm̃ subito infundet charitas q̃ apat potẽtiam:tunc voluntas ha

+ paulꝰ burgen. dat illud ꝓceptum

bebit actum intẽliozē q̃ antea:ꝛ intellectus poteſt illud ꝓcipere:ꝛ scire q̃ intẽlio actus non ꝓuenit ab alia cau sa:igit̃.¶Tertio sic:sequť q̃ habť aliqus actus volun tatis subito extinctus fin se:ꝛ quod abet fin:ꝙ eques est contra Aristo.viij ꝓhysicoꝝ.ꝛ q̃ sequať pz sic:si quis hz actum intẽlum vt.viij.ita q̃ intẽlio actus vt duc ꝓ uenit a charitate:ꝛ peccet aliqs mortaliꝫ subito q̃ aliꝰ actus:tunc duo gradus subito tollenť cū sit ablata cau sa naturalis:quare actus est intẽsius vt diuo:nunc sequi tur ꝙ idē q̃ duo gradus subito ꝓducentur in volunta te/voluntate solum suum mortale detestante. ¶Ad pri mum distinguitur q̃ non detur intẽsissimus actus quem voluntas poteſt habere.vel sine habitu:ꝛ sic negať:cum habitu:conceditur:quia ad habitus crementum creſcit actus eius quo ad intẽsionē. Etiam datur limes certus actus a tali habitu ꝛ volūtate taliter conante.¶Ad se cundum nego sequelā:nā cecum est volūtati cognosce re quādo finis actus est intẽlior/ꝛ quando remissior.ꝛ si cognoscat ipsum actum esse intẽsiorē nō facile cognosce re poteſt vide.oritur illa actus intẽsio.an a potẽtia me lius dispositam ratione/nostra habita vel clariore a domi no deo.crebriter enim consilat de a modo:sed a quo fonte sciat ambiguum est.¶Ad tertium cōcedo:nec hoc est inconuenies quando causa illius effectus conseruatiua ꝛ productiua subito corum:pitur vel annihilat:quē admodum est de charitate ꝙ mortale pctm̃.Eodez modo dicať ad secundū particulā de actus augmentatione.

DUbitať primo:an detur aliqua dilectio dei sim plex.¶Secundo dubitatur:an ꝑceptum cha + ritatis de dilectione dei possit in via totaliť ad impleri.¶Ad primum respondeť:respectu eiusdem obie cti possunt dari due notitie:quarum una est simplex:ꝛ al tera cōplexa:sicut notitia socratis incōplexa respectu so cratis,alia est notitia cōplexa:q̃ iudico socratē esse hom nēvel aſal.sic forte possūt poni duo amores respectu eiusd dē obiecti:quoꝝ vn⁹ est incōplex⁹:eo modo q̃ incōplexio actui volūtatis quenit:vt dilectio dei:volo:nolo. Alia est volutio cōplexa:vt volo socratē esse doctū:volo deum esse deū. Ista est cōplexa obiectiue sicut notitia iudicatiua ei rfidēs nō oriať ex partibus diuersarū rērū sicut nec ipse assensus.¶Sz ptra istud objiciť:vel vtraq; istaꝝ volutio nuꝫ.s.cōplexa ꝛ incōplexa/respectu dei/erit fruitio dei:ꝛ sic habunť due fruitiones specie distincte i eadē potētia res spectu dei i via/ꝛ due btitudines i volūtate i patria:q̃rū vna erit incōplexa/ꝛ altera cōplexa:vel solavna earꝫ erit btifica.ꝛ q̃rē rō illi⁹. Sc̃o sicſi habeo volutionē respe ctu dei volo deū:ꝛ hoc non est nisi velle deū esse:vel velle deū esse deū.Tertio sic:fin Aristo.ij.rheto.diligere aliquē nihil aliud est q̃ illi velle bonū.Quarto sicnull⁹ est act⁹ i volūtate nisi velle vel nolle:hoc est oīs act⁹ volūtatis est volitio vel nolitio/,ꝑsequitio vel fuga:sicſt volitio/volo: ꝛ ꝙ ꝑsequēs aliq̃d volo esse:ꝛ sic cōplexe:q̃ obiectū il li⁹ semp est cōplexū effectualr i mẽte:vt si petať ab amā ro an velit dare denarū pauꝑi:dicit nolo:intelligēs nolo dare.¶Ad ista possūt dari solutiōes.Ad pmū:dicā noti tia intuitiua simplex dei est brītudo intellectus.cōplexa notitia dei vel iudiciū q̃ de⁹ est de⁹:nō est brītudo:sic de amore dici pōt.ꝛ respectu dei q̃s istarū dilectionū in via est fruitio.Ad singulas rōnes dari pōt rīsio.ſz q̃ hoc nō est difficile ptrāseo. ¶Ad sc̃e dubitatiōis partē negati uā argumẽtor auctoritate Auguſt.in de ꝑfectione vñ ait: illud ꝑceptum hic in via non penitus/ſz ex parte:imple tur. quia ex parte diligimus sicut ex parte cognosci mus.In futura vero vita ex toto impledibit:vbi erit iuſt⁹ sine peccato:q̃ ibi nulla lex erit repugnans menti. Et si

quērē:cur ergo ꝑcipiē? Respondit:ideo:vt ꝑceptis ostē dāt quo currēdum est:qz non recte currit si quo currēdū est nescit:quomodo autē scireē si nullis ꝑceptis ostēdē rēt? Pro dubitationis solutione ponunt ꝓpositiones.

¶Prima est:nāḋatū de charitate de dilectione dei potest implerī in via:sic q homo nō est trāsgressor illi? ꝑcepti. Probāt:ꝑceptuz est diligere deum:z si homo nō posset illud ꝑceptum implere:ꝑcipiet deus impossibile:contra illḋ Hieron. in explanatione fidei dicēte:Anathema sit deum aliquid ꝑcipere:z hominē adimplere nō posse. ¶Secūa ꝓpositio nāḋatum charitatis fm obligatio nē vie pōt totalr z ꝑfecte implerī. Probāt fm Aristo. v. metaphy. totum z ꝑfectum idē sunt. Ttrūqz em diffinit ꝑ hoc q nihil abest quod est pars ei? hoc est:cui nihil deficit eorum q requrunt ad completionē eius sicut homo dicit ꝑfectus:cum nulla pars requisita ad bonā compositionē humanā deficit. modo sic est de dilectione ꝑcepti va dei in via:ipsa hz vel habere pōt omnia requisita ad hoc q sit impletio ꝑcepti ꝑfecta. ¶Tertia propositio:illud quod in via ꝑcipiē circa dilectionē dei:multo ꝑfectiꝰ z melius implebiē in patria ꝑ in via. pz:dilectio dei i patria erit ꝑpetua/z altioris speciei sicut eius notitia: nec compatiē aliquod venale/vel aliquod retardatiuz fruitionis:ista in via non ꝓtingunt. Interdum homo labiē in contrarium:vt pote in mortalē nozā/in venale/in multa alia impfectiōna q̄ retardant a dilectione dei:z hoc voluit Augustī. dicere. Dāt tamē nobis in via ꝑceptum diligere deum:vt discam? quo currēdum est/z quomodo in patria est diligēdus. Nō est sic datum ꝑceptum de visione: qz visio dei nō habeē i viatore fm legē cōmunē:hoc dico ꝓpter Moysen z Paulū qb? visio dei raptim in via concessa est:iz charitas nō excidet/z manebit aliq̄ dilectio: nō autē notitia impfecta:vt post dicemus.

Secundo circa hāc distinctionē q̄ritur:an teneamur deuz diligere ex toto corde/z tota mēte. ¶Pro q̄stionis solutione pono conclusiones:quarum prima est. Ad implentionē ꝑcepti charitatis de dilectione deum nullo gradu dilectionis homo teneē diligere deum. Secūa conclusio:in nullo gradu dilectionis homo teneē diligere deum primum. Tertia conclusio:homo non teneē intēsiore gradu diligere deum ꝑ proximū. Quarta conclusio:homo teneē magis appreciatiue diligere deuz ꝑ proximum. Quinta conclusio:homo teneē diligere deuz ex toto corde suo/z tota aīa sua/z tota mēte sua. ¶Prima conclusio probāt:nec in isto gradu dilectionis homo teneē diligere deum/demonstrādo graduz vt duo nec i isto gradu dilectionis homo teneē diligere deum ꝑ proximē isto demonstrando tres gradus:z sic de singulis:ꝑ nullo gradu dilectionis homo teneē diligere deum. Consequētia est nota:z maior pz:ꝑlibet singularis est Aa:qz nescis oftēdere quo ꝑcepto homo teneē diligere deum isto gradu. Secūo probāt sicut nullo gradu homo teneē diligere creaturā:ꝑ in nullo gradu teneē diligere deum. Antecedēs pz:qz da ei? oppositum q̄ in aliquo gradu homo teneē diligere creaturā:q̄rē i quo gradu. z causa quare ita asseris. ¶Secūa conclusio ex dictis pz. ¶Tertia cōclusio probāt:eodē actu homo diligit deum z creaturā/z adimplet vtrūqz ꝑceptum:iz idē actus nō est intēsior ipso:igitur. Maior pz:eodē assensu assentio conclusioni z ꝓmissis/z conclusioni ꝓpter ꝓmissas:ꝑ eodē actu voluntas diligit medium ꝓpter finē. ¶Quarta conclusio probāt: homo teneē diligere deum sup̄ omnia/z nō intēsiore gradu:ꝑ aliquo alio modo plus teneē diligere deum ꝑ creaturā. iz hoc nō est nisi appreciatiue:sic sez q̄ mauult cuiuscūqz creature amorē amittere ꝑ amorē dei/z magis studet euitare indignationē dei ꝑ cuiuscūqz creature:igitur. ¶Quinta conclusio probāt Mat.xxij.z Luc.x. ¶Contra primā cōclusionē obijcit sic:ex ea sequit q̄ omittens diligere deum tēpore ꝑcepti nō peccat. Cōsequēs est falsum:ꝑ z antecedēs. Consequētia tamē probo:ad nullum gradum dilectiōis Socrates teneē:q̄libet dilectio est gradus dilectionis:ꝑ ad nullā dilectionē Socrates teneē:ꝑ omnē dilectionē omittēs nō peccat. Cōsequētia tenet in celarēt:z minor est Xa:ꝑ maior est falsa. ¶Rūdeē pcedē do conclusionē syllogismi:z cum vlterius inferē q̄ omnē dilectionē omittēs nō peccat:non sequit. dicit q̄ necesse est diligere deum in aliquo gradu dilectionis ad hoc q̄ adimpleat ꝑceptum:de lege loquor. z iz nullus sit determinatus gradus dilectionis ad quē homo teneē:tamen determinata est imputabilitas ex omissione dilectionis: z determinata pena ei respondēs. Secūo dici pōt q̄ Socrates ad omnē gradum dilectionis est obligatus:z omnē gradum dilectionis deo dz. iz quēcūqz gradum soluēdo est absolutus a debito:sicut in illa ꝓpositione vulgari dici solet in appellationibus:debeo tibi equū. tu omnē equum debes. iz quēcūqz equū dās:homo est de obligatus a solutione debiti. ꝑ non dz omnē equum. ꝓmissio erat fm rationē specificā equi:propterea cuiuscūqz equi dato est solutiua debiti:sic in proposito. Preterea antiq̄ sophiste dicerēt q̄ homo obligaē ad aliquē gradum dilectionis/z dz aliquē gradum dilectionis deo. iz nullū gradum dilectionis deo. ¶Prima solutio resoluēdo illā q̄ conditionalē est realis. iz theologo sufficit q̄ ad nullū gradum dilectionis homo teneē diligere deum. ꝑ tamē vt sciat se tueri contra impugnantē. ¶Secūo obijcitur:hec conclusio repugnat quinte:ꝑ ipsa est male posita. Consequētia pz:conclusiones iste ponuntur copulate. antecedēs pz. Quinta conclusio dicit q̄ homo teneē diligere deum ex toto corde z tota mēte:ꝑ teneē diligere deum intēsissimo actu quo pōt:quia nihil aliud vult hec auctoritas. ¶Tertio obijcitur:ex conclusione sequitur q̄ nemo possit implere ꝑceptum dilectionis dei vel proximi:quin faciat opus supererogationis. Consequēs est inconuenies:consequētia tamē pz:quia si diligat deum/ diligit deum in aliquo gradu:modo medietas istius gradus sufficit ad impletionē ꝑcepti:ergo reliqua medietas est de consilio. Eodem modo argumētabor si elicuisset medietatē gradus vel quantamlibet paruam partē.

¶Respondetur:auctoritas illa allegata non vult q̄ libet diligat deum intensissimo actu quo potest:sed hoc vult q̄ ista quatuor q̄ enumerantur sint de ratione istius ꝑcepti:scilicet diligere deum ex toto corde/z ex tota mente:ex toto animo/ex tota fortitudine. Diligere est actus voluntatis. Duplex autem est actus voluntatis: quidam elicitus z principalis:qui immediate egreditur ab ipsa voluntate:z iste actus imuitur cum dicitur:ex toto corde tuo:quia sicut ex corde oritur motus ad alias partes corporis:ita voluntas mouet alias potentias. Per mentē intelligitur intellectus. voluntas enim non fertur in suum obiectum:nisi intellectus prius tempore vel natura feratur in idem. Per animam intelligitur appetitus sensitiuus:qui debet conformari superiori parti: q̄ sicut sphera superior mouet inferiores suo motu:ita voluntas appetitum sensitiuum:vt dicitur Secūo de anima. Geneseos primo scribitur:Factus est homo in animā viuentē. id est vitam animalē z sensibilē. Per fortitudinē intelligunturꝑ potētie executiue. ita ꝑ hoc ꝑceptum vult dicere:ꝑ homo ex omnibus potentijs suis debet tēdere in deū:recte de ipso intelligat in mente:nihil in ea (hoc est in sensualitate) admittatur cōtrariū rationi:nec resistēs in potētijs executiuis:vt pure voluntas posset exire in suū actū elicitū. ex isto nō habes ꝑ homo teneatur diligere deū in aliquo certo gradu. ¶Ad tertiū cōcedo ꝑ homo nō potest adimplere hoc ꝑceptū:nisi cū hoc faciat opus cōsiliḋ. Et sic quilibet facīdo ad qđ est obnoxius facit id ad qđ nō obstringitur. ¶Contra hoc obijcitur:potest esse passio vel habitus in aīa (hoc est in appetitu sensitiuo) cōtrarius actui voluntatis elicito ad illicitū inclinās:tūc homo teneatur certū gradum ponere ad illius corruptionē: quis non quilibet parvus actus sufficit illū corūpere. ¶Respondetur:hoc nō cōcludit. licet ita fiat in casu: simpliciter ad hoc homo nō teneē. Etiā dubiū assumitur:q̄ nō quilibet paruus actus sufficit illā passionē extinguere. ¶Quarto obijcitur:habitus est minimus actus volūtatis:patet:datur maximus ergo z minimus:ergo ad aliquē gradū voluntas teneē:saltē ad illū minimū gradū. ¶Cōfirmaē hoc assumptū: datur minimū naturale in subiētijs corporalibus: z in accidētibus corporis tū quo ad extēsionē ꝑ quo ad intensionem. ergo datur remississimū in forma spirituali. ¶Ad quartum nego q̄ remississimus actus volūtatis aut intellectus vetur potens ꝑ se existere. cōcedo q̄ dā minimū naturale tā in subiētijs heterogenijs ꝑ homo genijs z accidētibus corporalibus: q̄ quādo ꝓducitur minimū scōm extensionē:illud est alicuius intēsionis: z remississimū in intēsione potens ꝑ se existere. si daretur remissius illo potens ꝑ se existere:ista forma nō ꝓduceretur in mātiā. sed nō est idē in formis spiritualibus: q̄ alias leges habēt. ¶Quinto obijcitur:datur minimus actus peccatoꝝ detestat:unus/qui sufficit ad cōtritionē: z contritio est ꝑceptū in casu: ergo datur certus gradus quo homo teneatur implere ꝑceptū. ¶Sexto sic: ponēdo q̄ deus ꝑcipiat Socrati diligere deū in duob? gradibus:tunc Socrates teneē duobus gradibus diligere deū. Si dicas casum esse ꝑter legē:ꝑcipiet abbas suo inferiori facere aliquē actū imperatū: qui nō potest fieri sine actu elicito determinate intēsionis. vel ꝑcipiat actū elicitū determinate intēsionis. ¶Ad quintum: nego maiorē:quilibet enim actus rite circūstationatus peccatoꝝ detestatiuus quantūcūqz remissus sufficit ad cōtritionē. ¶Sextū argumētū capit aliquid ꝑter legē. de deo:nō negamus quin deus ꝑotest hominē obligare ad certū gradum. de abbate:hoc negatur. Multi enim dicunt hominē nō posse obligare ad actū elicitū. et licet illud reputē minus rationabile: q̄ ꝑotest obligare suū subditū ad aliquos actus exteriores:qui nō possunt fieri sine actu interiore:ꝑotest hominē obligare ad actum interiorē indirecte:tamē nō ad determinatum gradum. sufficit iste vel ille indeterminate:z quilibet actus elicitus sufficit ad exteriorē actū. si fuerit eiusdē speciei cū actu efficaci:potissimū si nō fuerit cōtrarii virtuale. insuper potissimū loquimur de ꝑcepto dei. ¶Contra tertiā conclusionē obijcitur: dilectio ꝓximi causatur ex dilectione dei/z ꝓpter deū diligimus ꝓximū: modo ꝓpter vnūquodqz tale z illud magis: ꝗmo posterius. ¶Secūdo sic: dilectio ꝓximi causaē a dilectione dei: modo nihil idē causatur a se:ergo nō diligiē deus z ꝓximus eodē actu. ¶Tertio argumētor:si dicte cōclusiones sint vere:sequitur hec cōclusio: q̄ licite z meritorie homo intēsius diligit ꝓximū suū ꝑ deum:q̄ est inconueniēs. q̄ sequaē patet:Socrates ꝑotest diligere ꝑ plenam ꝑ intense vult. diligat ergo eum intense vt. viij. z ꝑotest implere ꝑceptū dei:diligēdo eum vt vnū: tunc sequitur cōclusio illata. ¶Ad primū cōtra tertiā cōclusionē:cōcedo q̄ aliqua dilectio ꝓximi causatur a dilectione dei:tamē q̄ dilectio ꝓximi ꝑotest esse intēsior/ nō solum causabiē a dilectione dei:sed etiā a magno conatu voluntatis z aliis causis. z ad illud posterius dicit ꝑ ꝓpter vnūquodqz tale z illud magis: hoc intelligitur quādo illud est tale omnino ꝓpter aliud. Secūdo dicit:z nō est inconueniēs assensum cōclusionis esse intensiorem assensu premissarum:tamē assensus premissarū est perfectior in genere notitie:quia vel intēsior vel clarior. z superioris speciei. ¶Ad secūdū dicitur q̄ aliqua dilectio ꝓximi causaē a dilectione dei. et si quelibet dilectio ꝓximi causetur a dilectione dei:non sequitur q̄ non erit eadē dilectio dei z ꝓximi. licet dilectio qua diligitur deus z ꝓximus ꝓpter deum sit eadem. illa dilectio cōparatiua causatur a dilectione dei simplicit. z dilectio ne ꝓximi simplicit. illa dilectio cōparatiua est virtualiter due dilectiones. z sicut ille due dilectiones tēdunt in varia obiecta:in deum tm̄:z in creaturā tm̄: ita hec dilectio collatiua tēdit in hec duo obiecta:in vnū ꝓpter aliud. dilectionem nō cōparatiuā voco simplicē. ¶Ad tertium cōceditur q̄ intēsius licite diligitur ꝓximus ꝑ deus. nō est prohibita nobis intēsa dilectio ꝓximi: nec ꝑcepta intensa dilectio dei in gradu. ¶Dilectio vna ꝑotest aliam excedere multis modis: vno modo in perfectione entitatiua:quia est perfectior. Secundo modo in appreciatione: quia plus appreciamur vnū obiectum per amorē ꝑ aliud: z difficilius euellimur a dilectione vnius ꝑ alterius: z plus timemus perdere vnā dilectionē ꝑ aliā: z magis volumus illud obiectum esse ꝑ alterum: z magis volumus illi obsecto bene esse ꝑ alteri: z maiora bona volumus illi ꝑ alteri. quibus his modis plus diligimus deum ꝑ proximum. Tertio:vna dilectio ꝑotest esse maior alia in gradu. Quarto modo quātum ad eius naturalitatē z firmitatē. loquimur hic de dilectione libera:que quādo conformatur appetitui naturali:ꝑotest vocari naturalis. His secundis duobus modis plus diligimus nos ꝑ deum/sine peccato. Tertio modo ꝑotest quis ꝓximū magis diligere ꝑ deum: sed illa maioritas parum est respectu duorum primorum modorum:in quibus consistit maioritas dilectionis dei super creaturam.

Dubitatur: que est ratio obiectiua charitatis. Respōdetur:aliqui ponūt ꝑ est bonitas intrinseca dei. Aliqui dicunt q̄ ratio obiectiua charitatis est deus inquātum creatiuus/redēptiuus/vel glorificatiuus. Sed dico q̄ ꝓprie deus scōm suā bonitatē intrinsecā est ratio obiectiua charitatis: hoc est bonitas dei in se est ratio quare deus est obiectū charitatis. Probatur:idē sub eadē ratione est obiectum charitatis dei z charitatis nostre: sed deus ratione diuinitatis et bonitatis sue intrinsece est obiectū charitatis dei:z ita erat ab eterno. igitur. ¶Item/si deus nūq̄ fuisset incarnatus:z nos nō redemisset:fuisset idē obiectum charitatis z sub eadē ratione. igit ratio creationis/redemptionis/z glorificationis: nō est ratio obiectiua charitatis: quia ille rationes respiciunt bonum nostrum/z ad affectionem cōmodi spectant/z amorē concupiscentie attingunt:charitas est amor amicitie/z vera amicitia eo modo quo amicitia ꝑotest esse inter deum z creaturam rationalem:inter quos est amor reciprocus. diligēres me diligo ait veritas. z Joannis. xv. Jam nō dicā vos seruos:sed amicos meos. et licet deus scōm bonitatē intrinsecā sit ratio obiectiua charitatis:z tamen esse creatiuū

f. th. 22ª q. 23. ar. 4. ad. 4. et ad 1. et 2ª q. 109. ar. 3. ad 3m.

et nos creasse/⁊ redemisse/⁊ glorificare/sunt cause allective nimis principales ad hoc vt deū diligamus: alio quin incassum homines laborarēt inducere nos in amorem dei ratione beneficiorum eius nobis prestitorū. quo sit q̄ si esset vnus deus alius qui nullos creauit/nec redemit/nec glorificabit: ille esset diligēdus propter se: charitas inclinaret ad dilectionē illius. patet: in illo est ratio obiectiua charitatis. modo in quocūq; est ratio obtectiua charitatis: ipsum est ex charitate diligendū. ¶Ex oībus his patet q̄ nō tenemur intēsius diligere deū q̄ proximū: sed pingue sacerdotiū qō beneficiū vulgo dicūt vacans nepoti confert: famulo ptermisso: quē ergo istorum magis diligit. notū est illū cui beneficium dat, verus amor charitatis est deū diligere propter se: sicut deus ratione bonitatis siue intrinsece est ratio obiectiua charitatis: licet effectus magni nobis cōmunicati possunt minus principaliter nos allicere ad eum charitatiue diligendum.

In vicesimaoctaua distinctione Magister loquitur de charitatis obiecto: ostendēs que sunt nobis ex charitate diligenda: ⁊ hoc manebit p̄ questionis titulo. In hac questione ponam aliquas notatiūculas premissas ad cōclusiones responsales dispositiuas. postea conclusiue per propositiones ad questionem responsurus. Duplex est charitas: quedam est infusa: et illa est vna in specie in omnibus/sicut fides ⁊ spes. alia est charitas acquisita/⁊ illa est duplex: quedam actualis/quedā habitualis: ⁊ illa est multū diuersa in specie: ita vt quot sunt actus specie distincti: tot sint habit⁹ acquisiti specie distincti. vbiq; ad distinctionem specificā actuū/sequitur habituū naturaliter .pducibiliū distinctio specifica. sed q̄ multi actus charitatis specie distinguantur/certū est. patet de actu quo diligo deū propter se: ⁊ de actu quo diligo Socratē ꝓpter deū. isti actus volūtatis habēt obiecta specie distincta: ergo specie distinguūtur. potentie distinguūtur per actus: et actus per obiecta: secūdo ex alia. Similiter: dilectio qua diligitur corpus distinguitur ab vtraq; dilectionū priusnominatarū specie. sed ex charitate diligimus corpora nostra scōm Aug. primo de doctrina Christiana. De obiecto charitatis infuse. supertius dixi/q̄ fides infusa inclinat immediate in omne credibile: quātūcūq; diuersa fuerint credibilia: ⁊ sic de spe infusa. de fide ⁊ spe acquisita nō est dubium: q̄ illi habitus immediate inclinant in actus a quibus emerserūt. Sic nāq; de charitate dico q̄ obiectū charitatis infuse est deus ⁊ omne qō deus vult charitatiue diligi: et eque immediate inclinat in omne tale/licet deus sit ratio formalis dilectionis proximi: et nō solū hoc/sed in oēm actū elicitū meritoriū immediate inclinat. patet: fides infusa immediate inclinat ī oēm assensum cuiuscūq; credibilis: ⁊ spes infusa in oēm actū sperādi. ergo charitas infusa inclinat immediate ī oēm actū elicitū meritoriū. tenet: cōsequētia cōuenīēti similitudine. Insup: charitas est inter tres virtutes theologas pcipua. ergo nō debet ab ea negari causalitas: nisi de opposito doceatur. sed nō potest doceri de opposito/ q̄ nō cōcurrat ad oēm actū meritoriū: igitur. Insup: cōmuniter in schola admittitur hec cōsequētia: hic actus elicitur a gratia: ergo est meritorius: ⁊ ptra. nō aliter solet poni diffinitio inter elici a gratia vel ex gratia: ⁊ cū gratia. Ex isto patet: nō est idē aliquid diligere charitatiue/⁊ facere aliquid ex charitate. patet: ergo creaturas irrationales habeo actus meritorios: vt pferuādo canē vicini mei/vel equū/a morte ne incidat in puteū/vel iniuste occidatur. ⁊ tamē nō diligo creaturā irrationalem charitatiue. scōm cōmuniter loquentes nihil diligitur charitatiue nisi qō est capax finis vltimi/ad quē disponit charitas: puta ipsius beatitudinis: ⁊ tamē ad multos alios actus inclinat elicitiue charitas. quodlibet ens vel est volendū: ⁊ sic potest esse obiectū actus recte volendi. vel est ꝓhibitū/⁊ tūc est obiectū actus licite nolendi. ergo charitas inclinat ad omne ens mūdi nolēdo vel volendo. ¶His paucis suppositis: pono cōclusiones. Quarū prima est: deus est ꝑcipuū obiectū charitatis infuse. Secūda cōclusio: nulli damnati sunt diligēdi ex charitate. Tertia conclusio: solū beati ⁊ viatores sunt diligendi ex charitate. Quarta cōclusio: laxato vocabulo corpus nostrū est diligēdum ex charitate. ¶Prima cōclusio ꝓbatur: deus diligitur ꝓpter se: ⁊ oīa alia ꝓpter deū: ⁊ ad illū amorē inclinat charitas. ergo deus est obiectū principalissimum charitatis. ¶Secūdo ꝓbatur idē: quādo aliquis habitus habet plura obiecta ordine quodā: dabile est primū obiectū illius habitus: sed sic est q̄ est ordo charitatis: vt in distinctione sequēti patebit. ⁊ creatura nō est principalius obiectū q̄ deus: ergo deus est principalius obiectū charitatis. ¶Tertio sic: aliqua bonitas est ratio obiectiua charitatis: ⁊ nō bonitas proximi. Sed tātiua cīa bonitas in cōmuni nō sufficit: vt patet q̄ secundā cōclusionē: nec bonitas moralis vel gratuita est ratio quare diligā proximū: sed solū bonitas dei: ergo deus est principale obiectū charitatis: et qō restabat ꝓbandū. ¶Secūda cōclusio ꝓbatur: nulli sunt diligēdi charitatiue qui nō sunt participes beatitudinis ⁊ eius capaces scōm legē: sed nulli dānati sunt huiusmodi: igitur. de dānatis/cōstat q̄ deus non vult vt habeāt beatitudinē: ergo nulla creatura potest rationa habiliter velle vt habeāt beatitudinē/⁊ q̄ cōsequēs/nemo potest eos licite charitatiue diligere. ¶Tertia conclusio patet: aliq̄ creature sunt diligēde ex charitate: ⁊ nō damnate. nec videt̄ que alie q̄ beate vel viatores. ergo ille sunt diligēde ex charitate. de viatoribus patet: debemus eis velle beatitudinē/q̄ bene agāt/q̄ diligāt deum/⁊ q̄ in ipsius mādatis ambulent/quousq; cōstat nobis de opposito. sed non constat nobis de opposito. igitur. De beatis patet adhuc in speciali: debemus angelos beatos diligere ex charitate: vt magister ex Augustino in litera colligit ca.ij. et inimici sunt diligendi ex charitate: Luce.vij. Diligite inimicos vestros: et benefacite his qui oderunt vos. et si inimici ⁊ angeli diligendi sunt ex charitate: a fortiore non inimici viatores sunt diligendi ex charitate. ergo oēs spiritus nō dānati sunt diligendi ex charitate. Cēterū q̄ corpus ꝓprie nō est diligēdum ex charitate ꝓbatur: nihil est diligēdū ex charitate qō non est capax beatitudinis: modo corpus nostrū nō est capax beatitudinis: igitē. probatur eadem conclusio per respōsionē Christi Matthei. xxij. De duobus mādatis in quibus continetur lex ⁊ prophete: dicit Christus: Diliges dominū deū tuū/⁊ proximū tuū sicut teipsum. modo rationales creature sunt proxime nobis dūmodo non sunt dānate. ¶Quarta cōclusio patet: corpus nostrū est susceptiuū potiū corporis: vt pote agilitatis/subtilitatis/claritatis/⁊ ꝑpassibilitatis: ⁊ iste dotes ꝓpter hoc tales actus sunt charitatiui/⁊ a charitate infusa elicīti sed hoc nō est eos diligere ex charitate. diligere aliquē ex charitate/est velle ipsum habere beatitudinē ⁊ dispositionē ad hoc: vt actū meritoriū: gratiā: quatenus habeat beatitudinē. Et sic nō est idē/vt superius retulim⁹/ diligere aliquē ex charitate: ⁊ charitatiue aliquē diligere. ⁊ illud cōuincitur ex vsu loquendi. dicimus in materia septimedecime distinctionis libri primi sententiarū: et in secūdā sententiarū: q̄ charitas inclinat: in omnem actū meritoriū. in ista materia tertii Aug. magister et loquētes vocāt diligere aliquē ex charitate/velle alicui beatitudinē vel dispositionē ad beatitudinē cōducētē. Debes potius tales distinguere (si velis) vt cuttes disputatiōnē verbalem: dicēdo q̄ cōtingit aliquid ex charitate diligere duobus modis. vno modo ex charitate infusa: ⁊ hoc modo diligere possumus damnatos ⁊ creaturas irrationales. Secūdo modo cōtingit aliquē velle licite beatitudinē: ⁊ sic nō diligimus damnatos ⁊ bruta ex charitate. ¶Contra tertiā cōclusionē argumētor: angeli nō sunt proximi nostri: ergo nō possumus eos diligere ex charitate. cōsequētia tenet per recitata ex Augustino in probatione quarte ꝓclusionis. antecedēs patet: ille solus est proximus/cui possumus benefacere: Luce x. sed angelis ⁊ beatis spiritibus nulla beneficia impendere possumus. ergo non sunt proximi nostri. ¶Non valet dicere sunt proximi nostri/⁊ nobis possunt impendere obsequia: licet nos non simus proximi eorū: quia proximus est relatiuū equiparantie. sīaliquis est alicui proximus: ille alius est illi proximus. ¶Negatur q̄ nulla beneficia impendamus angelis qz ex bona ⁊ honesta conversatione nostra eos letificamus: beatitudinē eorū accidentaliter augendo: scōm illud Luce.xv. Gaudium est in celis super vno peccatore penitentiam agente. desiderant enim cuitatē suā (que passa est ruinam) a nobis tuitam rari: ideo beneficiū a nobis eis prestari reputāt: quotiēs nos tā q̄ lapides vtuos operationibus honestis cooperamur. ¶Secūdo obiicitur: non conuenīūt nobiscum: nec nobiscū cōuersantur. ergo non est inter nos ⁊ angelos amicitia. ¶Respondetur: illud argumentum probaret q̄ Seres ⁊ Indi nō essent nobis ꝓpinqui: pari forma nec existentes in purgatorio. cōmunicamus tamen cū eis in via gratie: et sumus pars vnius corporis mystici/⁊ eandē patriam habemus cōmunem/scilicet paradisum celestem: cum quibus ꝓmuncabimus post hoc exilium: si bene vixerimus.

Precedenti distinctione magister de charitatis obiecto loquitus est. nūc in hac distinctione. xxix. de charitatis ordine disserit: circa quam distinctionē quero tria. ¶Primo: an sit aliquis ordo in dilectione obiectorū charitatis. ¶Secūdo quero: an omnes proximi sint equaliter diligēdi. ¶Tertio: an possit haberi oculus ad mercedē ꝓpter hoc ad beatitudinē corporis: vt ex distinctione. xlix. quarti dicti est: hoc probatur auctoritate Aug. primo libro de doctrina Christiana dicentis: quatuor esse diligenda ex charitate/scilicet vnum/qō est supra nos/scz deum: alterū qō nos sumus: tertium qō iuxta nos est: scilicet proximus: quartū qō infra nos est/scz corpus. ¶Contra secūdā cōclusionē argumēt. sic: possumus velle damnatos pati penā scōm beneplacitū dei: ⁊ in hoc meremur: ergo possum⁹ diligere dānatos ex charitate. ¶Respondetur cōcedēdo q̄ possumus meritorie agere circa actus volūtatis volēdi ⁊ nolēdi latos in dānatos tales actus sunt charitatiui/⁊ a charitate infusa elicīti sed hoc nō est eos diligere ex charitate. diligere aliquē ex charitate/est velle ipsum habere beatitudinē ⁊ dispositionē ad hoc: vt actū meritoriū: gratiā: quatenus habeat beatitudinē. Et sic nō est idē/vt superius retulim⁹/ diligere aliquē ex charitate: ⁊ charitatiue aliquē diligere. ⁊ illud cōuincitur ex vsu loquendi. dicimus in materia septimedecime distinctionis libri primi sententiarū: et in secūdā sententiarū: q̄ charitas inclinat: in omnem actū meritoriū. in ista materia tertii Aug. magister et loquētes vocāt diligere aliquē ex charitate/velle alicui beatitudinē vel dispositionē ad beatitudinē cōducētē. Debes potius tales distinguere (si velis) vt cuttes disputatiōnē verbalem: dicēdo q̄ cōtingit aliquid ex charitate diligere duobus modis. vno modo ex charitate infusa: ⁊ hoc modo diligere possumus damnatos ⁊ creaturas irrationales. Secūdo modo cōtingit aliquē velle licite beatitudinē: ⁊ sic nō diligimus damnatos ⁊ bruta ex charitate. ¶Contra tertiā cōclusionē argumētor: angeli nō sunt proximi nostri: ergo nō possumus eos diligere ex charitate. cōsequētia tenet per recitata ex Augustino in probatione quarte ꝓclusionis. antecedēs patet: ille solus est proximus/cui possumus benefacere: Luce x. sed angelis ⁊ beatis spiritibus nulla beneficia impendere possumus. ergo non sunt proximi nostri. ¶Non valet dicere sunt proximi nostri/⁊ nobis possunt impendere obsequia: licet nos non simus proximi eorū: quia proximus est relatiuū equiparantie. sīaliquis est alicui proximus: ille alius est illi proximus. ¶Negatur q̄ nulla beneficia impendamus angelis qz ex bona ⁊ honesta conversatione nostra eos letificamus: beatitudinē eorū accidentaliter augendo: scōm illud Luce.xv. Gaudium est in celis super vno peccatore penitentiam agente. desiderant enim cuitatē suā (que passa est ruinam) a nobis tuitam rari: ideo beneficiū a nobis eis prestari reputāt: quotiēs nos tā q̄ lapides vtuos operationibus honestis cooperamur. ¶Secūdo obiicitur: non conuenīūt nobiscum: nec nobiscū cōuersantur. ergo non est inter nos ⁊ angelos amicitia. ¶Respondetur: illud argumentum probaret q̄ Seres ⁊ Indi nō essent nobis ꝓpinqui: pari forma nec existentes in purgatorio. cōmunicamus tamen cū eis in via gratie: et sumus pars vnius corporis mystici/⁊ eandē patriam habemus cōmunem/scilicet paradisum celestem: cum quibus ꝓmuncabimus post hoc exilium: si bene vixerimus.

in amore dei. ¶Quantū ad primū: quero de ordine dilectibilium. ¶Pro questionis solutione scias/q̄ non est hic sermo de ordine ēpositionis/quia stat nos in eodē instāti ⁊ deū diligere ⁊ nosipsos etiā ordinate: sed est sermo de ordine diligibiliū: qō istorum quatuor recitatorum magis appreciatiue debeamus diligere: ⁊ cui maiorem⁹ licite/bene velle/⁊ nolle peccata. ¶Potest autē illa dilectio cōparari ad duo: ad affectum/hoc est ad charitatis actū elicitū: vel delectationē consequentē. vel quātum ad effectū/hoc est quātū ad actū imperatū qui effectus alicuius beneficij repēditur amato illa creditur scimgātur: quia potest quis actu multū intenso alicui impēdere modicū bonū: vt denariū. ⁊ quis potest affectu remisso aliquē velle impendi maxima bona: vt gratiā vel beatitudinē. ¶Hoc presuppositō ponūtur cōclusiones. Quarū prima est: De necessitate ordo charitatis est seruādus. Secūda cōclusio: deus est sūp omnia diligēdus. Tertia cōclusio: quilibet tenetur seipsum plus diligere q̄ alterū. Quarta ꝓclusio: quilibet debet magis proximū suū diligere. q̄ corpus ꝓpriū. Quinta cōclusio: dilectio proximi: non est negligenda: sed summe amplectenda. ¶Prima cōclusio probat: vbicūq; est aliquod principiū/⁊ cetera sequūtur illud principiū. illic est ordo: sed sic est in dilectione charitatis: igitē. minor patet ex p̄cedētibus: et patebit in cōclusione sequenti. maior patet apud pīm. v. Metaphysice dicētem/ prius ⁊ posterius dicitur scōm relationē ad aliquod principium. ¶Secūo argumētor: ad idē: diligēs nō diligēda: aut diligens magis/minus diligendū: ⁊ minus/magis diligēdū: ꝓposterē diligit: ⁊ ordinem charitatis inuertit: qui est maxime attēdēdus. ergo cognoscēdus est ordo charitatis/⁊ seruādus. patet hoc Cantico.ij. Introduxit me rex in cellam vinariā: ⁊ ordinauit in me charitatē. ¶Secūda cōclusio patet Deuteronomij. vi. ⁊ Matthei. xxvi. Diliges dominū deū tuū ex toto corde tuo/tc. q̄ deuenīt magis diligēdus q̄ quicūq; proximus: patet Luce. xiiij. Si q̄s venit ad me ⁊ nō odit patrē/⁊ matrē/⁊ vxorē/⁊ filios/et fratres/⁊ sorores/nō potest meus esse discipulus. Insuper: volum⁹ deo potiora bona ⁊ plura q̄ nobis: hoc est velle vebemus: ergo eū magis diligimus q̄ nosipsos/et per cōsequēs ex dictis plus q̄ alios. ¶Tertia ꝓclusio probatur: ꝓmo sic: exēplar ⁊ metrū dilectionis alioꝝ plus est diligēdū q̄ exēplatū ⁊ alia que metrū ordinate sequūtur: sed dilectio nostra est exēplar ⁊ metrū dilectionis aliorum: igitē. q̄sequētia tenet cū maiore: minor patet Leuitici. xix. et Matthei. xxij. Diliges proximū tuū sicut teipsum. Secūdo sic: homo debet citius cauere peccatū in se q̄ī ī alio: vbi est incōpossibile ei seruare vtrūq; a peccato: ergo plus tenetur diligere se. Similiter: citiꝰ debet velle sibi beatitudinem: ⁊ illa que conducunt ad beatitudinem q̄ alteri: hoc est plus se diligere q̄ alterū. Tertio sic: vnio post infinitam perfectionem/ est causa dilectionis charitatiue: ita q̄ homo tenetur magis diligere eum cum quo est maior vnitas post infinite perfectionis obiectum: sed homo est sibi vnus ⁊ vnionis radix: ergo radicaliter ratio vnionis magis inuenitur in se in ordine ad seipsum q̄ in ordine ad alios. ergo plus tenetur se diligere q̄ alios. recte dicitur: Hemo sibi fecūdus: ⁊ tunica est viro propinquior q̄ pallium: ⁊ idē sibi. Quarto sic: Homo tenet̄ tātū diligere proximū quātū seipsum: tūc duos proximos tenet̄ in duplo plus diligere q̄ semetipsum: ⁊ tres primos in triplo plus q̄ seipm. et ita ascendēdo: ergo incōparabiliter plus tenetur diligere multitudinem proximoū q̄ seipsum qō nō est cōcedendū. Quinto sic: amicabilia q̄ sunt ad alterū vertua-

tur ex amicabilibus que ſunt in ordine ad nos.ix.Ethicox.Et charitas non repugnat tali ordini a deo dato. Sexto ſic: homo tenetur plus ſibi in ſpiritualibus bonis ſtudere/doctrina/fide/ꝛ moribus/ꝛ in tẽporalibus ad hoc cõducẽtibus ꝛ neceſſarijs ꝙ alijs: ergo plus tenetur ſe diligere ꝙ alios. ¶Quarta ꝓcluſio probaꝫ ſic: homo tenet diligere proximũ ſuũ ad beatitudinẽ anime et corpus ꝓpriũ ſolũ ad corporis beatitudinẽ: ergo tenetur proximũ diligere ad maius bonũ ꝙ corpus ꝓpriũ ſed velle altert maius bonũ eſt magis diligere: igit̃ concluſio vera. ¶Quinta cõcluſio ꝓbaꝫ ſic: dilecto ꝓximi eſt maxime a deo ꝛ ſanctis ꝑcepta. patet Joãnis.xiij. ait Chriſtus. Mandatũ nouũ do vobis vt diligatis inuicẽ ſicut dilexi vos.ꝛ ad Romanos.xiij. Nemini quicq̃ debeatis: niſi vt inuicẽ diligatis. Joannes euangeliſta ab hoc mũdo deceſſurus ſemp in ore habebat: Filioli diligite inuicẽ. et cũ peteret cur toties illud replicaret: ait: Mandatũ dñi eſt: ꝛ in eo omne mãdatũ impleri poteſt: cui quadrat verbũ apoſtoli ad Romanos.xiij. Qui diligit proximũ ſuũ legẽ adimpleuit. quia tunc nulla fiet ei iniuria/per furtũ/rapinã/detrahendo/ꝛ inuidendo/ꝛ ſic de talibus: ergo precepti dilectionis proximi eſt maximi ponderis. Iuuta nos ad hoc inuitat. animalia euiſdẽ ſpeciei ſeſe beneuolẽtia ꝓſequuntur vt videmus: cui cõsonat illõ Eccle.xiij. Omne animal diligit ſibi ſimile. quo fit/ꝙ qui inſtigat fratrẽ ad peccãdũ: vel cõplacet in peccato fratris: vel cum nõ impedit vbi cõmode poteſt: hoc ꝑcepti trãſgreditur: ꝛ peccat. Videmus in corpore vero quãdo vnũ membrũ male ſe habet: omnia pro illius ſanitate laborãt/ vt pote pes/alter vtriq̃ ꝓ reliquo ad medicũ vadit: manus leuiter pedẽ leſum tangit/oculus dirigit ad eundũ ad medicũ/ꝛ auris attẽte auſcultat ꝑcepta medici/vel chirurgi: quatenus curetur pes male ſanus: ꝛ ſi ita eſt in corpore veroꝛ ita debet eſſe in corpore Chriſti myſtico: ꝛ fratrũ lãguores ſpirituales curare debemus. ¶Contra primã cõcluſionẽ arguit: nõ eſt aliquis ordo in credibilibus. fides eſt immediate inclinat in ola credibilia: ergo nõ eſt ordo ꝛ obiectis charitatis. ¶Reſpondeꝫ negãdo antecedẽs: fides magis reſpicit primũ credibile: ſcz deũ ꝛ eũ concernẽtia/ꝙ alia credibilia. ꝛ aliquibus credibilibus diſcredẽs plus peccat/ꝙ alijs diſcredens. Secũdo ꝙ cõſequẽs nihil valet: fides eſt habitus intellectus/ꝛ reſpicit verũ: non quodlibet: ſed credibile. modo oĩa talia habẽt eãdẽ rationẽ credẽdi charitas eſt habitus volũtatis: ꝛ tẽdit principaliter in finẽ vltimũ: qui eſt principiũ in actibus voluntatis: ſi nis eſt principium in operabilibus ꝛ actibus voluntatis: ſicut principium in ſpeculabilib⁹: ſecũdo phyſicoꝝ. ¶Secũdo obiicitur cõtra ſecundã cõcluſionem: deus eſt ſuꝑ oĩa diligẽdus: ergo deus eſt ſuper hec entia diligẽdus: demõſtrãdo ſe ꝛ beatã virginẽ. cõſequẽs eſt falſum. quecũq; ratio diligibilitatis inuenit in deo: inuenitur in hoc aggregato: vel in toto mũdo: includẽdo deũ. cõſequẽtia patet ꝙ ſcẽſum: poſita conſtantia quo ad creaturas. ¶Secũdo ſic: illud eſt magis diligibile qõ eſt magis viſibile. ſed viſio eſt principiũ amoris: vt dicit ix. Ethicoꝝ. alias nõ eſſet maior amor dei in patria ꝙ in via: niſi propter perfectiorẽ notitiã dei: ſm illud. j. Joãnis.iiij. Qui non diligit fratrem ſuũ quem videt: deum quem non videt quomodo poteſt diligere? ſed homo eſt magis viſibilis ab homine pro hoc ſtatu ꝙ deus: igit̃. ¶Ad primũ dicitur ꝙ deus eſt diligẽdus ſup omnia: vt ſit diſtributio accommoda: vt hic: celum tegit omnia. ¶Ad ſecũdũ reſpõdetur: a poſteriore argumẽtamur ꝙ quãdo quis nõ diligit proximũ: nec deum diligit: cũ nõ ſeruet eius mandata. etiã viſio eſt partialis cauſa amoris in fratrẽ: per quẽ rapimur in amorẽ dei. Unde dicit Gregorius in quadã homilia: vnde ſi aliquis proximũ nõ diligat: argui poteſt ꝙ deũ nõ diligit. ſed ex iſto non eſt cõſequẽs ꝙ proximus eſt magis diligẽdus ꝙ deus. ¶Contra tertiã concluſionẽ obiicitur: deus eſt diligendus ſuper omnia: quia eſt optimus: ergo homo. qui eſt melior: me: eſt a me plus diligẽdus. tenet conſequentia. bonitas eſt ratio quare deus eſt diligendus ſup omnia: ex diſtinctione. xxvij. ergo in quo magis inuenitur ratio bonitatis: in illo magis inuenit̃ ratio formalis obiectus. charitatis: ꝙ charitas ad hoc magis inclinat. ꝛ ego cõformiter diligẽs ſcm̃ inclinationem charitatis/ non male ago. ¶Secũdo ſic: homo ſuſtinet mortẽ pro amico laudabiliter in caſu. ꝛ patet ꝓuerbioꝝ. xij. Qui negligit damnũ propter amicum iuſtus eſt. ergo homo plus diligit amicum ꝙ ſe. ¶Tertio arguitur: prime ad Corinthios. xiij. Charitas non querit ꝙ ſua ſunt. ¶Ad primũ cotra tertiã concluſionẽ nego cõſequẽtiam. ꝛ ad probationẽ eius: dicitur: bonitas infinita eſt ratio obiectiua primi obiecti per ſe: hoc eſt precipui obiecti. ſed ordo charitatis non fundatur abſolute in bonitate: ſed bonitate ꝛ vnitate. ¶Ad ſecũdum concedo antecedẽs: et nego cõſequẽtiam. bonũ virtutis homo capit ſibi: qõ eſt magis bonũ ꝙ bonũ corporis: quãdo homo patitur per actũ bonũ in corporalib⁹ homo patitur pro amico: non autẽ in ſpiritualibus nullus debet venale admittere vt mortale in alio cadat/nũꝙ prudens peccat vt amicum in peccato liberet. ¶Ad tertiũ dicitur ꝙ charitas nõ reſpicit bonũ tẽporale precise: ſtando in temporali: ſed ipſum ordinat ad ſpirituale: vel nõ querit inordinate temporalia. ¶Quarto obiicitur ſic: intenſione actu/ diligo amicũ ꝙ meipſum: ergo magis diligo amicum ꝙ me. cõſequentia eſt nota. antecedẽs patet: poſſum ita intenſe diligere amicũ ſicut volo: vtũ modo nõ inordinate aliũde ꝙ ab intẽſione actus: nec teneor me diligere intẽſe in hoc gradu vel illo. ¶Quinto ſicitur patria plus diligo quẽlibet meliorẽ me: ergo ꝛ in via. Dicis forte: quẽlibet plus diligo ꝙ meipſum ſcio meliorem me. ¶Contra humilitas quẽlibet equalẽ ſibi in bonitate iudicat meliorem ſe: ꝛ quẽlibet de quo eſt veri ſimile ꝙ eſt melior me iudico meliorem me: ergo omnes tales debeo plus diligere ꝙ me. ¶Ad quartuꝫ concedo ꝙ intẽſione actu diligo amicũ ꝙ meipſum: ſed hoc nõ eſt magis diligere. diligo me ad maius bonũ ſpirituale. ¶Contra: nõ volo habere maiorẽ beatitudinẽ ꝙ iſtemet maiorẽ gratiã ꝙ iſte: ꝛ ſic de alijs bonis ad beatitudinẽ ordinatis: ergo nõ diligo me ad maius bonũ ſpirituale. ¶Reſpondeꝫ cõcedẽdo antecedẽs. nõ oportet me cõparare Socrati vel Platoni in gratia: ꝙ velim actu elicito habere pl⁹ gratie ꝙ Socrates vel Plato. ſed actualiter vel virtualiter deliberatus debeo eſſe/citius peccatum in me cadere ꝙ in quocũq; quicũq; viator: fuerit ille mẽti occurrens: ꝛ hoc eſt conſeruare bona ſpiritualia mea: ꝛ plus me diligere. nõ tamẽ oportet ꝙ actualiter velim habere intenſiorem beatitudinẽ ꝙ alius. ſed debeo niti ſeruare precepta dei ꝛ ſuperiorib⁹: ꝛ habere mei curã citius ꝙ de alio. ¶Contra hoc obiicitur: Diliges proximũ ſicut te ipſum Matthei.xxij. ¶Reſpondetur: hoc eſt ad tantum bonum obiectiue: volendo ꝙ habeat beatitudinem pro tempore et loco: ſicut volo pro meipſo. non ꝙ debeã ſic ſollicite curare de eiꝰ ſalute ſicut de mea: vel ſtudere vt ipſe preſeruetur a peccato ſicut de me. Penes euitare peccatum/et conſeruare bona ſpiritualia in me/vel ea acquirere/ſi in me non ſunt: ſtat poſſimũ hic ordo inter me ꝛ proximũ: quo ſit: ſi ad imaginationẽ pater meus/vel ego/eſt peccaturus: rex meus/aut ſuperior quicũq; mortalis vel ego: ꝛ nõ poſſum impedire a peccato vel me vel alĩ: debeo plus euitare peccatũ in me ꝙ in quocũq; illoꝝ: quia hoc eſt plus deo placere. ſed ſi ad imaginationẽ deus poſſet peccare (qõ eſt impoſſibile ſimpliciter) debeo citius euitare peccatum in deo/ꝙ in meipſo ordinẽ charitatis. ꝛ Socrates tenebatur citius peccatũ in ſe euitare/ꝙ in Joãne baptiſta: vel alia pura creatura ſecum quãtũcũq; ſancta in via. ¶Ad quintũ: cõcedo ꝙ in patria quilibet diligit plus: hoc eſt ad maius bonũ ſpirituale: quẽlibet meliorem ſe nõ melioré entitatiue: ſed gratiorem ſe. patet: illic beati oẽs ſunt in termino: ꝛ cõformant volũtatẽ ſuã volũtati diuine in volito. volũt quẽlibet beatiorẽ ſuam poſſidere beatitudinem: ꝛ hoc eſt velle ei maius bonũ. ꝛ volũt ſe ipſos habere maiorẽ beatitudinẽ ꝙ alios min⁹ beatos. nõ tñ oportet ꝙ hoc velint actu ſtrictiori. poteſt eñ finus beatus vt quatuor/velle ſe actu intenſo vt. viij. habere beatitudinẽ vt quatuor. ꝛ velle Petrũ habere beatitudinẽ vt centũ actu ſolũ intẽſo vt dico. de euitatione peccati in patria loqui nõ oportet. illic nõ eſt materia propinqua peccati: cũ ſint in termino. nõ tñ oportet ſic in via: licet credã Socratem meliorẽ me: poſſum niti eũ in meritis ſuperare: ꝛ ſtudere bene agere/ſicut laboroſus ſtudet ſuã cõſocij in literis exuperare cõtẽdit. licet in via nutrẽ nũc Socratẽ meliorẽ me: poſſum eũdem in via motũ ꝓgredi: ꝛ eũ in bono exuperare: ergo nõ manet idẽ ordo charitatis in via ꝛ in patria. ¶Contra quartã conclusionẽ argumẽtor: occido Socratẽ me innocentẽ: vbi nõ poſſum aliter euadere vt meũ corpus conſeruẽ. ergo plus diligo corpus meũ ꝙ Socratẽ. ſimiliter: occido eũ ne res meas iniuſte tollat: ergo res meas plus diligo ꝙ Socratem: poſtꝙ res meas ſeruo: Socrate neglecto. ¶Secundo ſicnũꝙ cogito in parti culari de Socrate ipſiſticũ tunc: ꝛ tñ diligo meũ corpus. tũc ſic: quãdo ſunt aliqua duo ꝙ quoꝝ vnũ ſcz a/diligo in particulari ꝑceptiue alterũ/ſcz b/nũꝙ in particulari diligo nec teneor: videt ꝙ a /magis diligo. a/eſt corpus meũ. b/eſt ꝓximꝰ ſpiritus. ¶Reſpondeꝫ ad primũ: cõcedendo ꝙ occido Socratẽ licite vt meipſum cõſeruẽ. Illud argumẽtũ ſolũ cõcludit ꝙ meipſum plus diligã ꝙ Socratem. et ſic de rebus. Nõ eñ poſſum cõmode viuere in politia ſine fortunis meis. Et ſi me opulentũ ponas/ſic ꝙ ſine his rebus viuere poſſum/ ſic poteſt hic dici: ꝙ vñ occidunt a me latro/vi bona res aſportare volẽs. ſeruo rẽpublicã a latronibus: ꝛ hũc latronem a peccato: ne tollat alienũ: ꝛ ne nõ reſtituat qõ eſt periculoſius ꝙ auferre. ſi homo deberet nõ reſiſtere: ꝛ permittere graſſatorẽ quẽlibet in illo caſu res ſuas capere: aperiretur mala via latronibus quã aperire nõ expedit. ¶Ultra etiã dico: in ꝓpoſito noſtro: volo proximũ habere beatitudinẽ ante me/ꝛ media ad hãc cõducẽtia: ꝛ nolo hoc corpori meo: capiẽdo corpus pro altera parte eſſentiali mei: nec hoc volo rebus meis. ¶Ad ſecũdũ argumẽtũ concedo. nũꝙ cogito in particulari de Socrate. ſed tamẽ vbi occurrer caſus: predilegerem eũ charitatiue corpori meo.

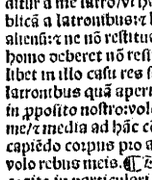

Nunc ſecũdo circa hanc diſtinctionẽ ix. quero: an omnes proximi ſunt equaliter diligẽdi. ¶Reſpõdetur ꝓ duas cõcluſiones. Quarũ prior eſt. Ubi eſt maior vnio ad aliquẽ ibi eſt maior amor. Secunda concluſio ex hac ſequẽs eſt: non omnes proximi ſunt equaliter diligendi. Iſte due cõcluſiones vnico cõtextu probãtur: cũ ſecũda ad priorem ſequatur. Aliqui ſunt nobis proximi: contra quos grauius peccamus eos offendendo ꝙ reliquos. ergo tenemur tales plus diligere ꝙ reliquos. antecedens patet Leuitici.xx. precipitur: Qui maledixerit patri aut matri morte moriatur. ꝛ Exodi.xx. ſpecialiter precipit honor. parẽtũ. ꝛ apl̃s prime ad Timoth.v. Si quis ſuos ꝛ maxime domeſticos curã nõ habet fidẽ nõ habet ꝛ eſt infideli deteriori. ¶Inſuper: tenemur plus bis a quib⁹ plura beneficia accipimus: Horatiuſ tẽplũ in media vbe veteres locarũt. v. Ethicoꝝ: ſed ab aliquibus plura beneficia accipimus: igit̃. cõſequẽtia eſt nota/cũ maiore. ꝓbaꝫ minor: a parẽtibus/ꝓceptoribus/ꝛ ſimil. parẽtes enim dederũt nobis eſſe: ꝛ in moribus erudierũt: vel nos erudire feciũt. dicit ꝓbs. ix. Ethicoꝝ: Diſce parentibus/et magiſtris/nemo poteſt regratiari ad condignũ. ¶Contra hãc cõcluſionem argumẽtor primo ſic. Sit aliquis princeps habẽs pingue tus ad patrocinatũ conferendũ: offerãtur ei duo: Socrates filius eius minus idoneus pro illo beneficio: vel indoneus: ꝛ Platho idoneus: tũc ſic princeps iſte tenet beneficiũ dare Platoni: vel ꝑſentare idonee ſiẽpe: ꝛ nõ cõferre beneficiũ Socrati: ergo cõcluſiones falle. ¶Secũdo ſic: pono regẽ eſſe in periculo et patrẽ. ꝛ nõ poſſum ſuccurrere vtriq̃: ſed vni tñ: ſunt ambo inuiſi ab hoſtibus: vel in domo incẽſa incluſi: vel in tali arctitudine poſiti: ꝛ pono ꝙ rex ſit bonus ꝛ toti reipublice vtiliſſimus: ita ꝙ merito dici debeat pater patrie: ꝛ pater meus nõ ſit multũ reipublice vtilis. hoc ſuppoſito argumẽtor ſic: teneor ſuccurrere regi ꝛ nõ patri: quia debeo habere maiorem reſpectũ ad reipublice vtilitatẽ ꝙ ad mortẽ naturalẽ patris. ¶Ad primũ concedo ꝙ iſte princeps tenet ꝑſentare Platonẽ ep̃o: ꝛ nõ ſuũ filiũ. beneficiũ eñ nõ eſt eius: ſed cultui diuino deputatũ. propterea ſm leges diuinas ꝛ canonicas conferri debet idoneo: nõ idoneo neglecto. vel magis idoneo: minus idoneo ꝑtermiſſo: ſecus eſt de bonis propꝛijs eius: illa miniſtrabit Socrati. heres eſt magis idoneus reſpectu hereditatis habẽde ꝙ Plato: cõtra reſpectu beneficij/Plato. ¶Ad ſecũdũ dico in illo caſu ſuccurrã regi ꝓtermiſſo patre. magis debeo curare de ſalute totius reipublice/ ꝙ de vita corpali patris. ſi cetera oĩa eſſent paria: hoc dẽpto ꝙ vnus eſſet extraneus ꝛ alter pater: vel vnus magis propinquus ꝙ alter: patri ꝛ ꝓpinquiori citius ſuccurrã ꝙ altert ratione vnionis ꝛ ꝓpinquitatis. poteſt eſſe tãta vtilitas in republica ad ſuccurrẽdũ extraneo: ꝙ ratio dicter in caſu ꝙ debeo extraneũ ꝑferre tibi cetera ſunt imparia. poteſt interdũ eſſe tãta paruꝰ exceſſus extranei in vtilitate reipublice ſup patrem: ꝙ patri eſt ſuccurrẽdũ: tali relicto: ꝙ vnio ſanguinis/ꝛ beneficia a patre accepta/illi exceſſui vtilitatis ſunt ꝑferẽda. interdũ ꝓpter magnũ exceſſum in vtilitate reipublice/pater eſt poſtponẽdus. interdũ eſt caſus viro ambiguus: ſic ꝙ poteſt capere optionẽ inter cauſas ꝛ motiua equalia cõtraria: ita ꝙ tot apparẽte ſunt ad ſuccurrẽdũ patri/quot ad ſuccurrẽdũ alteri: ꝛ cõtra: ꝛ tãti poteris apud me. ¶Tertio argumentor ſic: debeo ergo propinquiori ſuccurrere ceteris paribus. contra: ergo citius homo debet ſuccurrere patri ꝙ filio: ſi eſſent ambo in neceſſitate quo homo non poteſt vtriq̃ ſuccurrere: vt pote vnus occidetur/vel morietur inedia/niſi ſuccurratur et per fruſtum panis: quod ſoli vni ſufficit. qõ citius pater: ſubſtantiã et eſſe accepit ex parentibus: talis non accepit a filio. ergo eſt maior vnio vtri ad parentes ꝙ viri ad filios: cum eſſe naturale: et in moribus/ꝛ in vita/educatione a patre accepit: nõ enim

videtur. 4 q. 3. vbi multa ad hoc ſpectãtia. ſ. 4 d. 22. q. 26.

tñ non accepit a filio: sed esse filio cõmunicauit: ꝛ eum aluit. qõ si concedas propter rationes adductas debeo maiore affectu ꝛ effectu succurrere patri ꝙ filio. ¶ Contra hoc argumẽtor per apostolũ secũde ad Corinthios xij. non debẽt filij thesaurizare parẽtibus: sed parentes filijs: ergo filij sunt magis diligendi ꝙ parentes: qrillã magis debem⁹ diligere/cui debem⁹ magis benefacere. ¶ Cõfirmatur hec auctoritas apostoli rattone: naturã gratia perficit/ꝛ nature nõ contrait. sed parentes plus naturaliter diligunt filios ꝙ parentes / teste Aristotele viij. Ethicoꝝ: ꝛ quotidiana experientia rerum magistra. ¶ Respõdetur: homo magis debet diligere parentes ꝙ filios: hoc est maiore effectu: de actu elicito/potest filios ꝙ intẽse voluerit diligere: ꝛ parẽtes remissius. ꝓterea de affectu non debet esse contentio: esto ꝙ aliquis hoc ꝓbare satagunt: ꝛ minus erudite optimone mea. rationes ad partem illam inducte hoc sufficiẽter probant: ꝛ hoc dicit Ambrosius ꝑmo libro officiorꝝ inquiẽs: primo debẽt diligẽdus: secũdo parentes/inde filij/post domestici. ¶ Ad rationes ad aliam partẽ respondetur cõcedendo ꝙ parentes opes liberis ministrãt: ꝛ non ediuersa quia cõmuniter pauciora habent: ꝛ diutius sunt victuri. sed vbi parentes egerent: ꝛ filij bona haberẽt: tenẽtur iure naturali et diuino necessaria parentibus suppeditare. ¶ Ad secũdum argumẽtum cõcedo ꝙ inclinatur plus succurrere filijs ꝙ parẽtibus. sunt enim effectus nostri: et in ipsis vitamus tanꝙ in nostris operibus. sicut sua poemata plus diligunt poete/ꝙ multos homines. ꝓpterea naturaliter inclinatur homo plus diligere eum cui benefacit/ꝙ contra: vt recte dicit pha. Sed quo ad illud tactũ in argumento/naturam gratia perficit: Respondetur: naturã gratia interdũ perficit/hoc est cõcurrit cum inclinatione naturali: vt ad erudiendos filios: ꝛ ad eis benefaciendũ/spiritualiter/vel tẽporaliter/scõm preceptum dei. nõnullꝙ appetitus naturalis inclinat ad illicitum: ꝛ tũc gratia quo a talem cõcursum non perficit naturã: sed ipsi reluctatur: sed illa intelligo ceteris paribus/hoc est inquãtũ pater ꝛ filius. Sanctẽ filius beneficeret patri in vita/ꝛ ita via mozart pater nihil bonꝝ vel parum boni fecit filio: a tali casu plus esset diligendus filius ꝙ pater. ¶ Si fiat questio inter patrẽ ꝛ matrem/vtrũ eoꝝ debeat ꝓles plus diligere. Respondeꝝ: patrem. habet enim nobilius principiũ ad generationẽ/ filii ꝙ mater: ꝛ plus cõmunius laborat ꝓ cõservatione vite filij tã in naturalibus ꝙ in moribus ꝙ mater: ergo est plus diligẽdus ꝙ mater. ¶ Sec cõtra hoc argumẽtor. mater plus diligit filiũ ꝙ pater scõm Aristotelẽ. ix. Ethicoꝝ: ergo filius magis debet diligere matrẽ ꝙ patrem. Respõdetur: cõsequẽtia est nulla. argumẽtũ ꝓbaret ꝙ plus debeã amicũ meũ diligere ꝙ patrẽ. forte eñ amicus meus intẽsius diligit me ꝙ pater. Si loquaris ad malus bonũ/vel ꝙ citius obiret mortẽ ꝓ filio. dico ꝙ hac via pater tãtũ diligit filiũ vel magis ꝙ mater. ꝙ mater plus diligit filium ꝙ pater/id rationis est. scõm phm. ix. Ethicoꝝ. mest certior ꝙ est ꝓles sua ꝙ pater: diu steterit in iuuentute cũ filio/eũ amando: ꝛ ꝙ cõsequens est intensius habitus amandi in ea genitus circa filium amandũ: ꝛ magnis doloribus filiũ enixa est/ ꝛ enutriuit modo bono labore ꝛ anxietate partum plurimũ diligimus. ¶ Cõtra ista obijcitur: ergo homo ceteris paribus citius debet succurrere parẽtibus ꝙ ꝓprie vxori. consequẽs est falsum: vt pater ꝙ illud qõ scribit Genesis. ij. Propter vxorẽ relinquet homo patrẽ ꝛ matrẽ et erunt duo in carne vna. qsequaꝝ patet sic: plura bona a parẽtibus accepit. ¶ Respõdetur: homo tenetur relinquere matrẽ ꝛ cohærere cũ vxore ad carnalem copulã. citius tamen iudico ꝙ vir tenetur succurrere parẽtibus/vel alteri eoꝝ ꝙ vxori. sunt duo in carne vna: hoc est/ordinatur propter vnã carnẽ generãdam. ¶ Quarto obijcitur sequitur ex ꝓclusione ꝙ homo citius tenetur succurrere Socrati existenti in gratia ꝙ Platoni existenti in mortali. patet: cũ Socrate est maior vnitas. non eñ est solũ habẽdus obulus ad vnionẽ sanguinis: sed ad eãdẽ militiã: quare milites eiusdẽ exercitus/plus se diligũt ꝙ milites alterius exercitus/ad eãdẽ ciuitatẽ/ad. eãdẽ licentiã in theologia/ad idẽ collegiũ/ad eandẽ charitatem. Socrates autẽ existit in gratia/vel est bonus: ꝛ constat ꝙ est talis: ꝛ Plato est in mortali: ꝛ putaꝝ ita esse: sunt ambo in extrema necessitate: Cicero potest tñ vni succurrere: sequitur ꝙ citius tenẽt succurrere Socrati ꝙ Platoni: ꝓsequẽs est falsum/cõsequẽtia patet ꝙ fundamẽtũ maioris vnionis. falsitas cõsequẽtis patet: si non succurratur Socrati solum mortẽ corporis: ꝛ cuolabit: ꝛ Plato dãnabit. modo mors peccatoꝝ pessima. ¶ Respondeꝝ: est color ꝙ citius debeã succurrere malo ꝓpter argumẽtũ factũ. sed cõcedo ꝙ citius debeo succurrere Socrati ꝙ Platoni. Plato potest disponere seipsum ꝛ habere gratiã ꝛ gloriã: ꝛ si nõ faciat: ei imputabit. bonitas Socratis nõ debet ei nocere. nõ debeo negligere/ vt succurrã Socrati: licet damnet Plato: qr hoc est ex culpa eius: ꝛ mihi nõ imputabit. Cõcedo illud qõ est in argumẽto assumptũ. semꝙ vbi sunt plures rationes vnitatis: ibi debet esse maior amor: vt plus viri nostre facultatis mutuo inter se debent cõuenire ꝙ alij: plus illi debeã licẽtia ꝙ alij de eadẽ facultate: plus illi quoꝝ alter erat regẽs alterꝝ ꝙ alij. ¶ Quinto ꝛ finaliter argumẽtor: sint pater meus ꝛ Plato (qui meã vitã tuebat) inter latrones cũ discrimine vite sue magne) ambo in extrema necessitate: sic sez/ꝙ nõ possum vtrũq; succurrere. tũc sic: teneor: Platoni citius succurrere ꝙ patri. patet: seruauit mihi vitã ꝙ actũ difficilẽ: ꝛ pater dedit mihi vitã eo modo quo causa scõa potest vitã dare/ꝓ actũ nõ ita difficilẽ: ꝛ nõ minor est virtus ꝙ querere parta tueri. ergo cõclusio nulla. ¶ Respondeꝝ: nõ video inconuenientes dicere ꝙ possum Platoni succurrere/ patre dereliꝛto: potissimũ si pater nõ erat multũ sollicitus de bono spirituali meo: ꝛ iste Plato tantũ fecit circa meam nutritionem corporalem sicut pater.

DUbitat: an pater spiritualis sit patri meo corporali ꝓponẽdus. Respõdeo: cõsiderãdi est ab vtroq; beneficiũ collatũ: pater disposuit ad meũ esse/ꝛ forte parũ sollicitus de meo bono spirituali: alter me aluit/corpore/moribus / literis. istud scõm potest esse ꝓtore eligibilius sed eo in casu pater spiritualis est corporali patre aut matre anteferẽdus: qr in his oibus potest esse hinc inde excessus vel equalitas. Si primus partẽ potioꝛẽ sequere. Si secũdã elige quã partẽ volueris impune.

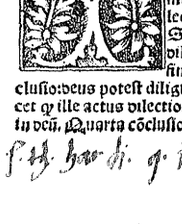

Tertio queritur: an in amore dei possit haberi aliquis respect⁹ ad mercedem. ¶ Respõdetur per cõclusiones sequentes: Quarũ prima est: merces potest esse causa alicctiua quare aliquis diligit deũ. Secunda conclusio: deus non est diligendus propter mercedẽ tãꝙ finem proprie dictum. Tertia conclusio: deus potest diligi propter ipsum dilectũ: sic scilicet ꝙ ille actus dilectionis finaliter tẽdat ꝛ reducatur in deũ. Quarta cõclusio: purus ꝛ sincerus est amor: quo deus diligitur propter se. ¶ Prima cõclusio probatur per illud Psalmiste Psalmo. cxviij. Inclinaui cor meũ ad faciẽdas iustificationes tuas interniũ: propter retributionẽ. Et ad Hebreos. xj. de sanctis patribus scribit: ꝙ respiciebãt in retributionẽ. Et glosa in illõ Luce. xv. quãti mercenarij sunt/dicit: ꝙ boni mercenarij sunt qui deo propter mercedem seruiũt. Sed dicis: deus ipse est merces: dixit Abraham: Nolit timere Abrahammego protector tuus sum: ꝛ merces tua magna nimis. Et glosa sup illo Luce. xv. quãti mercenarij in domo patris mei abũdant panibus/ dicit: qui future mercedis intuitu vt gne operari satagũt: quotidianis superne gratie refectiõ tur alimẽtis: licet deus sit merces hoc non obstat: procedo enim de mercede creata: de qua Psalmista locutus est. Et probatur rationes: beatitudo formalis/dilectioni dei in via prestat: ergo saltẽ potest esse causa allectiua elicẽdi illius actus: cũ minus bonũ sit allectiuũ ꝓpter maius bonũ. nõ peruertitur ratio finis: immo optime ꝙ dilectio dei potest elici propter beatitudinẽ formalem: licet non vltimate: cũ minus bonũ ordinatur ad maius bonũ: nõ peruertitur ordo finiũ/iocamur ac studeamus scõm Anacharsidem. x. Ethicoꝝ sexto. Secũda conclusio probat: deus est prima causa effectiua ꝛ finis vltimus. Ego sum alpha ꝛ ω. Apocalypsis primo: ergo deus non est diligẽdus propter finẽ vlteriorẽ: quia nõ habet finem vlteriorẽ. ¶ Tertia cõclusio patet ex actu spei in distinctione. xxvi. Iusuper: si ille actus esset malus: hoc esset propterea/quia magis principale ordinatur in minus principale: licet nõ finaliter: sed hoc nõ probat actũ esse malum. patet: homo celebrat prosper paruis albis: vt in distin. xxv. quarti dicimus. modo sex parui albi sunt aliquid temporale. ¶ Quarta conclusio patet: Aristo. viij. Ethicoꝝ dicit. licet in politia quis habeat multas vtilitates ab alio: tamẽ studiosus diligit nõ propter talia. ¶ Contra ista obijcitur per beatũ Bernardũ de diligẽdo deo: ꝙ licet seruire deo sine premio nõ posset: non tñ est ei intuitu premij seruiẽdum. ¶ Respondetur: beatus Bernardus intelligit: ꝙ nõ debemus principaliter seruire deo ꝛ eũ diligere propter premiũ: nõmodo homo paratus est seruire deo sine premio. beneficia dei crebriter sunt causa allectiua maioris dilectionis. ad qõ ꝓpositũ aliter verbi diuini declamator/populum manuducit in via vt diligat deum: vilis beneficijs populo collatis.

DUbitatur an dilectio dei sit magis meritoria ꝙ dilectio proximi. ¶ Respõdetur: si comparetur vnus ictꝰ amoris sine altero: sic amor proximi nõ est meritorius: si nõ referat ad deũ aliqua relatione. et amor dei ꝓpter se est bonus ꝛ meritorius. Si cõparetur amor dei in se/scilicet/ quo Socrates diligit deum propter se/ꝛ amor quo Plato diligit Socratẽ propter deũ eque intẽse: adhuc Socrates purius deũ diligit: qr nõ involuit creaturã in illa dilectione: tñ Plato forte nõ minus meretur: qr illo actu amat deũ ꝛ creaturã ꝓpter deũ: licet actus sit cõfusior. ¶ Sed cõtra illud argumẽtor ꝙ illud qõ scribit Roma. ix. de Paulo: optabãm eñ egoipse anathema esse a Christo ꝓ fratribus meis: ex hoc argumẽtor: illud est magis meritoriũ/qõ est magis eligẽdũ a sapientissimo viro: sed apostolus delegit dilectionẽ proximi dilectioni dei. ¶ Respõdetur: Paulus voluit separari ad tẽpus a Christo: vt lucrifaceret Judeos: ꝛ eoꝝ cõuersionẽ intẽderet/ sm illud ad Philippenses primo. desiderium habens dissolui/ꝛ esse cum Christo: permanere autẽ in carne necessarius est ꝓpter vos. Ex illo nõ sequitur ꝙ plus diligat creaturã ꝙ deũ. omnia enim ꝓpter deum fiunt.

Vo circa hanc distinctionẽ. xxx. queremus. Primo: an teneamur diligere inimicos. Secundo: an dilectio inimici sit magis meritoria ꝙ dilectio amici. ¶ Quãtũ ad ꝓmo respõdeꝝ: inimicus bifariam capitur: vno modo negatiue: ꝓpositio in/captur negatiue: sine cõtradictione. et sic quilibet qui nõ est amicus/est inimicus. ad amicum requiritur ꝙ habeat actũ vel habitũ amicitie quo tendit in amatũ per virtutẽ. Amicitia enim ob virtutẽ aut bonũ vtile/non est vera amicitia: ꝛ quia talẽ quilibet nõ habet: non est amicus: ergo inimicus contradictorie. Alio modo capitur inimicus cõtrarie: ꝓ illo qui habet actũ odij ꝛ malũ aduersus aliũ. qui odit alterius vitia ꝛ iniquitatẽ/nõ est ei inimicus: ꝛ sic in ꝙstione capim⁹ vocabulũ. ¶ Ulterius scito ꝙ duplex est bonũ. quoddã est spirituale: vt beatitudo/gratia/dilectio dei ꝛ ꝓpter deũ audire verbi dei/ꝛ hmõi. Alia sunt bona ꝙ indifferẽter possunt ordinari ad salutẽ ꝛ ad oppositum: vt opes/sanitas/pulchritudo. ¶ Ubi ꝑmissis pono ꝓclusiones: quarũ ꝓma est: nemo tenẽt diligere inimicũ. ꝓbatur hec ꝓclusio: nemo tenẽt diligere inimicitia ꝛ malũ culpe/sed illa ꝙstimicũ important: ꝛ termin⁹ inimicũ/sequitur dictionẽ importãtẽ actũ animi interiorẽ. hoc nõ intellexit ꝓsal. ꝑsalmo. cij. inquiẽs: Defecerũt peccatores a terra ꝛ iniquitates vt non sint. et ꝓfecto odio oderũ illos. ¶ Secũda ꝓclusio: loquẽdo de substãtia inimicitie: qulibet tenẽt nõ odisse/vel nolle bona spiritualia cõuenire viro qui est inimicus. ꝓbatur ꝓclusio: nemo põt nolle de viatore ꝙ diligat deum: nec velle ꝙ nõ tẽdat ad beatitudinẽ: qr hoc nõ stat cũ dilectione ꝓximi ꝛ dei. nõ eñ debem⁹ nolle deũ diligi ab aliquo cuius dilectio non cognoscitur esse deo ingrata. ¶ Secõ sic argumẽtor: nullus ꝓximus est odiẽdus: inimicus est ꝓximus ex dictis circa distinctionẽ. xxviij. igit. ¶ Tertia ꝓclusio: possum nolle inimico bona fortune/sanitatẽ/ꝛ hmõi indifferẽtia ad vitã spiritualẽ: si iudicẽ illa ei nõ cõducere. ꝓbatur: possum illa nolle mihi: ergo ꝛ ei. cõsequẽtia est nota cũ antecedẽte. Instatur: ipse põt illa rationabiliter nolle sibi: ergo ꝛ ego licite possum nolle illa bona ipsi. antecedẽs patet: iudicat ꝙ talia bona sunt inutilia sue saluti. ꝛ se impedit a spiritualis executione. qr multo plures in ꝓfectib⁹ cadũt/ꝙ in aduersitatib⁹. iuxta illõ. Cadẽt a latere tuo mille: a dextris decẽ milia: ꝓ latus/aduersitas: ꝓ dextera/ꝓsperitas intelligit. ꝛ Deuteron. xxxij. Incrassatus est dilectus ꝛ recalcitrauit: ꝛ dereliquit deũ factorẽ suũ. et ꝑsalmista ꝑsal. xv. Multiplicate sunt infirmitates eoꝝ postea acceleraueruẽt. Et Ozee. vi. In tribulatione sua mane cõsurgẽt: hoc est ꝙ mozbon ꝛ crũnarũ multiplicationẽ repẽte ad dominũ current. Insuper: ꝛ si inimic⁹ põt bona tẽporalia tenere cũ anime sue salute: tñ licite potest illa cõtinere ꝓpter deũ: ꝛ nolle ea sibi inesse: ꝛ placere in plaga ꝛ gãtione animalis ei⁹/gratiter accẽptãdo: ergo ego possum hoc et velle. Instatur: possum licite velle: ꝙ inimic⁹ sit religiosus: quo facto: est ꝛcapax bonoꝝ fortune: ꝛ possum velle efficaciter assecdẽa: ꝛ bonitatẽ ꝙsequẽtie: ergo velle ꝙsequens directe vel indirecte. ¶ Quarta ꝓclusio: nõ licet inimico velle absolute mortẽ tẽporalẽ. patet: inimicus est in peccato/aliquin nõ est amplius inimicus de quo loquimur: ꝛ tunc sic: bato opposito ꝓclusionis: liceret velle qõ tollerẽt ab aliquo locus penitẽtie ꝛ redeũdi ad deũ: qr mortale in alto seculo nõ deserit: dictũ est absolute: qr qs potest velle cõ

ditionaliter alicui malo mortē: vtpote si sic sit perseueraturus ve malo in pęnis finaliter:tūc potest quis optare tali mortem:z vt locū oet sanctis quos impedit: vel ne peccatis peccata grauiora addat:z sit peior/z grauꝫ post mortē puniatur. Illud in vita beate Anastasie ad Eusogonū de viro suo Publio gentilitio errore imbuto patet/z est rationi consentaneū nec vltertotis probationis egens. ¶Quinta conclusio:diligere inimicum in generali est de necessitate salutis:nō aūt in speciali:nisi vbi apparet necessitas.Hec cōclusio est trimębris. Prima pars probatur:debeo diligere deum z proximū meū sed ab ea generalitate nō est excludendus inimicus: qz est de numero proximoꝝ. Secūda pars patet:nō teneor quēlibet amicū in speciali diligere: ergo nec inimicum. tenet cōsequentia.non teneor per legē plus diligere inimicum ꝫ amicū.antecedēs patet:nō teneor cogitare de amico in speciali/forte nō in anno/fortasse nec in septēnio/vel nūq̄:ergo nec de inimico.z voluntas non potest suū actū habere circa inimicū in particulari/nisi intelle ctus prehabuerit suū actū etiā in particulari circa idē. Tertia pars patet:vbi necessitas corporalis vel spiritualis occurrit:vtpote moritur/nisi ei succurrā:z possim ei succurrere vita mea salua:teneor ei succurrere. similiter:video q male sentit in fide:vel ꝑcidit in aliquod peccatū mortale in quo vecedet z damnabitur:z nullū aliū video a me idoneū ad eū liberādū a peccato:in illo casu teneor eū liberare/vel facere qō in me est/ ad eū liberandū:qō si nō feceroꝝ teneo ordinem charitatis.z patet istud iterato modo.Joannes miratur quomodo aliquis habens substātiā huius mūdi:z videt fratrem suū necessitatē habētē:z ei nō succurrit:si charitas manet in eo: Prime Joānis.iij.ac si diceret: non manet in eo.dicere oppositū innutt/est ei intrabile z inopinabile:z a fortiori in culpa mortali liberādus est:cū inimicus sit mihi proximus. ¶Preterea:orandus pro oībus in ecclesia:z ecclesia docet sic orare:z non excludit inimicum:ergo pro eo orandum est. Insuper: in corpore vero stomachus ille esset malus qui nollet cibum assumptum manu vel pedi applicare:cētā oato q stomachū offendisset:ergo in corpore mystico ille esset malus/qui orationē suā vellet ab inimico subtrahere. Et veritas ait Matthei.v. Diligite inimicos vestros. ¶Contra quartā cōclusionē argumentor:in causa criminali actor procedit cōtra reū ad mortem.similiter iudex ſcēm allegata z probata: potissimū vera potest sentētiare q criminosus vltimo supplicio plectāt:ergo tā actor ꝫ iudex volunt reū occidi. ¶Secundo:possum vel velle Turcarū principē de medio esse sublatum:vel vnū hereticum perturbātem pacē ecclesie quā plus debeo diligere ꝫ turcarum principē: vel hūc hereticum:plus enim z citius debeo diligere bonū cōmune ecclesie ꝫ bonū priuatū istius persone:ergo si pax ecclesie (que est eius bonū) non potest stare cum vita huius hereticivolendū est bonū priuatum nō esse: vt saluū sit bonū cōmune.nam delictum persone nō debet in detrimentum ecclesie redundare. ¶Respōdetur: concedendo illata/quia ista non sunt omnino pure volita:sed volita cum quadā displiceātia actor velit q reus contra se vel suos nō peccauerit:vt nō mereatur occidi. similiter vult vel velle debet iudex.sed tamē ambo querunt z exequūtur iustitiam:vt bene fit reipublice. sic de heretico z turcarum principe,vellem q turca nō inquietaret ecclesiā:vel q hereticus nō perturbaret ecclesiā: sed volo eos tolli de rerum natura ratione peccatorum que mihi displicent esse in eis:z hoc non est pure spontaneum. ¶Contra quintam conclusionem obiicitur sic: Matthei.v. Audistis qō dictum est antiquis: Diliges amicum tuū/z odio habebis inimicum tuū: ergo licet prosequi inimicum odio. ¶Cōfirmatur hec auctoritas ratione.natura non inclinat in contrarium charitatis: sed quelibet res naturalis odit contrarium.patet in elementis z in brutis:sed inimicus est cōtrarius bono cui debet esse amicus:igitur. ¶Respōdetur: Pharisei male interpretati sunt varios passus scripture scriptā erat Leuitici.xix. Diligite amicum. Pharisei per locum a contrario sensu/inferebant:ergo inimicus est odiendus. sed locus a cōtrario sensu nunq̄ valet:quando absurditas ex modo inferendi infertur:vt in regula b. Benedicti:quadrupedia animalia prohibētur.nō sequitur propterea q bipedia delicatiora admittātur. nullibi in lege inuenerūt q inimici erāt odiendi:propterea Saluator ex industria dicebat: Audistis qz dictū est antiquis: non dixit scriptum est:dictū enim erat a male exponentibus scripturam. ¶Ad secundū respōdetur:Charitas inclinat in odium inimicitie:sed non in substātiā odium habentis.diligēda est substātia ad imaginē dei creata: et odienda eius iniquitas.superius dictum est q charitas non semper inclinat conformiter ad malam naturā vel voluntatē. ¶Tertio:capio vnū inimicum qui nūq̄ aliquid bonī mihi fecit:et arguūt̄or sic:si debeā substātiam talis inimici diligere: hoc est propterea / quia est mihi proximus.quē debeo diligere sicut meipsum. sed hoc est falsum.nō est mihi proximus:ergo non debeo eū diligere.tenet consequētia a tota cōditionali cū destructione cōsequētis ad destructionē antecedētis. antecedēs patet.ille solus est mihi proximus/qui mihi misericordiā fecit.Luce.x.cū pharisęus interrogaret/quis est meus proximus? recitata parabola a Saluatore:quesuit a pharisęo/quis horū triū videtur tibi proximus fuisse. illi qui incidit in latrones? cui pharisęus respōdit: qui fecit misericordiā cum illo:qō veritas approbauit. ¶Quarto sic:amicus est diligendus:ergo inimicus est odiendus.cōsequētia tenet in scipsis/ per Aristotelē.ij. Topicoꝝ. ¶Ad tertium dicitur:proximus est relatiuū equiparātie.quilibet cui possum benefacere est mihi proximus:qō ex respōsione Christi cōuincitur.ad pharisęū dicebat:vade tu/z fac similiter: hoc est quilibet cui potes benefacere/est tibi proximus. ¶Ad quartū dicitur: q regula illa nō intelligitur nisi de contrarijs precisis: hoc est vbi nō ambo contraria ex vna parte subsunt vni extremo alterius cōtrarietatis.modo sub ratione dilegibilis/cōtinet̄ tā amicus ꝫ inimicus. eadē.n.ratio dilegibilitatis est in vtroq. ¶Quinto arg.sic:si aliquis occidit fratrem meū vel lesit:quero iustitiā: z ei querenti veniam non parco:sed in foro exteriori procedo vt occidatur:et hoc licite,alioquin innumeros damnabis actores/tam in causa criminali ꝫ ciuili. ¶Sexto sic: tertij Regū.vij.super illud:fecit quoq̄ mare:dicit glosa decē preceptis in lege dominus omnia que facere debemus expressit: sed istic non est aliquod ꝑceptum de dilectione inimici: igitur. ¶Respondetur ad quintum: teneor sub pena peccati non odisse eum. quero quatenus iustitia fiat/vt innocentes viuere possint: et non turbari a fontibus: et expedit ei vt puniatur si patienter assumat penam pro delictis: quero hoc in reipublice emēdationem: et preseruationem ceterorum: ne ausu temerario talia committant. facilitas enim remittendi est causa delinquendi.rogabo pro anima eius si occidatur:oādo in generali pro alijs.si quero zelo vindicte et non zelo iustitie emendam rei z reipublice:male ago: et pecco cōtra reum. Sed si quis me offenderit minusve verbo vel factoan signa,amicitie debeā ei ostēdere rogas? Respondetur:non teneor plura signa amicitie ei facere ꝫ tenebar facere ei heri z nudiustertius: anteꝫ me iniuste lesit.etiam si pauciora ei facta solitoita q ipse z alij deprehendant:z existimēt hoc alteri conducere ad eius emendationē haud male ago. si autem credant me/alij signa rancoris tenere in cū qui me lesit: teneor eos non scandalizare:sed prebere bonū exēplū: z ostēdere me nō habere rancoꝛē in corde:z cū verbo z facto resalutare: z salutare primo:si eius status id exigat:consideret lesus/ quonā pacto magni facit cōmuniter homines paruas iniurias cōtra se factas:z nihil faciunt iniurias maiores quas cōtra alios faciunt:quia nimis inordinate homines erga se afficiuntur: z reputant se magnos in oculis suis:tendit aūt ad contrariū humiliatio/se iudicans q erat dignus tali offensa:z maiore,z quicquid sit:paratus amore dei:qui pro occisoribus orauit:dicens:Pater dimitte illis:qō Stephanus z viri dei fecerunt.z in oratione dominica/docuit nos orātes dicere:dimitte nobis debita nostra: sicut z nos dimittimus debitoribꝰ nostris. Consulo offenso in casu indifferēti relinquat penā totā in manu dei:z dominus premiū dabit ei:z alteri pęnam condignā iuxta illud: Mihi vindictam:z ego retribuam. ¶Ad sextū dicit q glosa marginalis allegata/ illud dicit:sed intelligitur in pluribus.sed in proposito/ odium inimici/z dilectio amici/ satis virtualiter in preceptis decalogi cōtinentur:q non occidam proximū:q res eius nō auferam furto:z ei non nocebo.

Dubitatur:si Socrates offendat Platonem:an teneatur adire Platonem z ventam petere vt ei ignoscat. ¶Respōdetur:aut Socrates offendens est notus offendens ipsi Platoni offenso: z sic si Plato sit presens/Socrates debet eū adire:z ventā petere.patet per dictum Saluatoris Matth.v. Si offers munus tuum ad altare:z recordatus fueris/quia frater tuus habet aliquid aduersum te:ſez q eum lesisti:relinque ibi munus tuum ante altare:z vade recōciliari prius fratri tuo:z tunc veniēs offer munus tuū. Si non fuerit presens/sufficit habere propositum petēdi veniam ꝑ loco z tēpore. Si offenso Socratis sit Platoni ignota: puta furto abstulit res ei⁹ vel aliter occulte ꝑtra Platonem peccauit:licet factum sit patens Socrates non tenetur ventam petere de hoc in particulari: nec ei vllo modo aperire. Forte esset seminarium litis inter eos z Socrates proderet suum peccatū occultum sine necessitate vel vtilitate,sufficit dolere de peccato z velle efficaciter satisfacere de omni damno vicino Platoni illato. ¶Dubitatur:an liceat male dicere inimicis:vel his qui nobis displicent? ¶Respōdetur: male dicere est imprecari z alteri optare malum:non ad emendationē alterius:sed in eius malum. Quando aūt quis optat ma lo morbū:credens q ꝑ hoc emendabitur:talis nō est maledicus.iracūdus cōmotus / protinus maledicit alteri/ malū optando:vtpote demon frangat tibi collum/vel tibiam.Illud est peccatum z fugiendū.i. Coint.vi. Neq̄ maledici neq̄ raptores regnū dei possidebunt. Christ⁹ z sancti a maledictione summe abstinebāt.vnde Petr⁹ in canonica sua.i.Petri.ij. Nā Christus cū malediceretur non maledicebat.Et.i.Coint.iiij. maledicimur z benedicimus.z Judas in canonica sua dicit: cū Michael archangelus cum diabolo disputās altercaret de Moy si corpore:non est ausus inferre spū blasphemie: sed dixit:imperet tibi dominus. Gregorius.ij.dialog.refert:cū famulus cuiusdam Stephani ꝑbyteri negligēter ei seruiret:clamauit presbyter/veni diabole discalcia me: demon statim affuit:z id fecit. Refert August.xxi.de ciui. dei.de quadā vidua nobili z diuite / septem filios z tres femellas habente / eis maledicente: z omnes tremore oīm membroꝝ terribiliter sunt percussi: z in orbē disperſi omnibus spectaculum facti miserū. ergo hec maledictio est cauenda. ¶Contra illud obiicitur.Ihesus male dixit duobus principibus quinquagenarijs.iiij. Reg.i. dicens:Si homo dei sum descendat ignis z deuoret te z quinquaginta tuos. Et Psalmista psalmo.lxviij. Fiat mensa ipsoꝝ ipsis in laqueum. z psalmo.cviij. Fiant filij eius pupilli:z vxor eius vidua.z veritas in euangelio. Matth.xi.Ve tibi Corozayn.ve tibi Bethsaida.z summo sacerdoti maledixit Paulus. Actuū xxiij. dicens. Percutiat te dominus paries dealbate. Respōdet Augustinus in sermone de monte:talia dicta sunt per predictionem quod esset futurū:hoc est predixerunt: nō optauerunt.dicit/debent prophete maxime in figura imprecantis futura predicere:sicut per signa preteriti temporis/ea que futura erant cecinerunt:sicut est illud/Quare fremuerunt gentes.non dixit/quare frement gentes. etiam possunt optare deum eos punire.

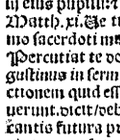

Secundo circa eandē distinctionē xxx.quero:an dilectio inimici sit magis laudabilis z meritoria/ ꝑ dilectio amici.non ſto in appellatione ratione rationis. sicut nec in questione ꝑcedenti/ nisi in prima conclusione Loquor ergo de substantia inimici: z non de actu inimicitie.His ꝓpositis/ponuntur cōclusiones sequentes. ¶Quarū prima est:dilecto amici est laudabilis z meritoria.qui habente gratiā. duas partes hec conclusio habet:quarū prior est: actus dictus est laudabilis.z hoc probatur sic:omnis actꝰ habens obiectum z finem debitū cū ceteris circūstātijs debitis est laudabilis:sed dilectio amici est huiusmodi:igitur.cōsequentia tenet cū maiore:z minor patet. amicus est debitū obiectum actus amandi ex.viij.z.ix.Ethicoꝝ. Deus est finis actualis vel virtualis illius actꝰ,nec est aliqua circūstantia requisita,deficiens:igitur.Secunda pars patet:omnis actus emanās a charitate est meritorius:dilecto amici est huiusmodi:igitur.minor patet: supposito q homo sit in charitate: ois actꝰ laudabilis nisi eo elicitur a charitate. ¶Secunda cōclusio: dilecto inimici est laudabilis z meritoria. hec conclusio ex questione precedente: z ꝑhatione conclusionis ꝑcedentis habent euidentiā. ¶Tertia conclusio.aliqua dilectio inimici:z contra/aliqua dilectio inimici est magis meritoria ꝫ hec dilectio amici.ꝑhatio: aliqua dilectio amici est multo intensior ꝫ hec remissa dilectio inimici: ergo est magis meritoria:¶Secundo sic:non quelibet dilectio inimici excedit in bonitate quālibet dilectionem amici:ergo per crementū dilectionis amici/z decrementum dilectionis inimici/ habitur equalitas z excessus. ¶Quarta conclusio.Dilectio amici vt quatuor est minus laudabilis z minus meritoria ꝫ dilectio inimici vt quatuor.hoc est intelligendū ceteris paribus.z quia de hac conclusione principaliter ambigitur: ꝑhatur ipsa sic:omnis actus difficilior ꝫ alter,ceteris paribus est laudabilior precipue vbi difficultas ex parte obiecti z non ex actuali culpa elicientis emergit:sed dilectio inimici est difficilior ꝫ dilectio amici:z obiecta sunt eiusdē rationis:ergo dilectio inimici est melior ꝫ dilectio amici.q dilectio inimici sit difficilior experientia comprobatur.q difficultas augeat meritum:patet.ij. Ethicoꝝ.

virtus ⁊ ars sunt circa difficile.⁊ glossa Matth.v. dicit: perfectionis est cumulus diligere inimicos: sed diligere amicos nō est ꝑfectionis cumulus.ergo dilectio inimici est perfectior ꝙ dilectio amici. patet conclusio per verba Christi:si cū diligitis illos qui vos diligūt/quā mercedē habebitis?quasi diceret.modicā cōparatiue respectu dilectionis inimicoꝝ. ¶Secundo probatur sic:ille actus:cui⁹ tota radix dependet a charitate ⁊ a precepto debet melior ꝙ actus ille qui non totaliter a deo ⁊ charitate derivatur:sed sic est de dilectione inimici respectu dilectionis amici.ꝙ amicus diligatur hoc est:quatenus cōsanguineus/affinis/vel alia familiaritate tibi coniunct⁹ ista nō sunt cause in dilectiōe inimici.¶Tertio arguméꝛ. bonitas actus dependet a volūtatis conatu:⁊ a gratia a qua elicitur. sed actus dilectionis inimici vt quatuor requirit maiorem conatū voluntatis ꝙ actus dilectionis vt quatuor circa amicū. Modus enim conatus non parū momēti habet respectu operationis eliciende igitur.¶Contra primā cōclusionem obijcitur: auctoritate Christi Matth.v. Si diligitis eos qui diligūt vos/ quā mercedem habebitis?⁊ Luce.vi.que est vobis gratia?ac si diceret nulla.¶Secundo:preceptum est diligere amicū:ergo non est meritum.cōsequentia tenet ꝙ apostolum prime Corinth.ix. Si euāgelizauero/ non est mihi gloria:necessitas ēīm incumbit. ¶Respondetur:diligere amicum meū solum qz me diligit:vel ex causa tēporali:⁊ non ꝓpter deum.nō est meritum.sed diligere amicum propter deum/ est meritum. Secundū argumentū improbaret idem de inimico:quē in casu tenemur diligere.⁊ si caperetur argumentū vbiacet: probaret ꝙ nullus actus precepti est meritorius:sicut aliqui male optnati sunt:loquitur Apostolus in illo tempore in eos qui ꝓ temporali mercede euangelizauerunt ⁊ propijs manibus se maluit noctu laborare ⁊ inter diu predicans. Illitaq; more aliorum pro mercede euangelizasset nō fuisset gloriosum illi hoc est excellentio meriti necessitas incumbit viuere oportet vel a populo vel a proprio marte prouidere ꝓ alimento vestimentoꝝ:quia necessitas natura pro hac peregrinatione illud efflagitat. Non dellpiscas cū alijs pugnantibus sic meritum non stare cū peccato.¶Contra secundā cōclusionē argumentor. Inimicꝰ est diligendus proinde inimicus est odiendus: tenet ꝑsequitur in scripsis.cj.Topicorum.¶Hoc paucis soluitur: non intelligitur regula nisi de ꝓximis ꝓximis: sub ratione aūt diligibilis tam amicus ꝙ inimicus includitur Hec in presentia vim facio inter has odio inimicum ⁊ inimicum diligo.proinde respueret logicus dialecticos autem meādos ⁊ grylphos theologus paruipēdit: sed de hoc alibi prolixius.¶Contra quartam conclusionez obijcitur:fervencius diligitur amicus ꝙ inimicus:⁊ hilarius.ergo est maius meritum.¶Secundo sicqñ eodem actu diligo amicū ⁊ inimicum:ille actus est melior actu quo diligitur solum inimicus eque intense:⁊ est dilectio amici.ergo dilectio amici est melior ꝙ dilectio inimici.¶Primū argumentū nihil ꝓbat.si intēsiore actu diligatur amicus:hoc est cōtra conclusionē:sed ꝓ tertia letitia mētis supueniēs actui:vel cōcomitans: nihil facit ad meritū:ꝙ si sic sanguineus iuuenis plus meretur ꝙ grandeuus melancolicus solitarius.¶Ad secundum:dicitur ꝙ est sermo:de dilectione solius amici/⁊ solius inimici. Etiam argumentum non concludit ꝙ dilectio amici est melior ꝙ dilectio inimici/cū dilectio simultanei⁹ ⁊ illa eadē est dilectio iuncti.¶Tertio obijcitur. Si amicus me⁹:pater/v el alius/cui multū debeo:esset in simili necessitate constitutus cum inimico: ⁊ possum solum vni succurrere: tunc pecco succurrendo inimico: amico relicto.ergo est magis meritorium amicum diligere.¶Respondetur: in illo casu in effectu debeo succurrere amico alio relicto.sed tñ dilectio interior intensiue affectus est tm meritoria ⁊ magis erga inimicum sicut si nullus erga amicum.¶Secundo dico ꝙ dēdū sit de hoc casu:in alio tempore quando non est preceptum vni illorum succurrere:sed ꝓ illum vni vel alteri succurrere: est maius meritū mihi inimico succurrere. Etiam cōsequētia est nulla. pecco non succurrens amico / succurrendo inimico:in casu in quo non possum vtrūq; succurrere.ergo est maius meritum succurrere amico ꝙ inimico Extra hunc casum:vel est maius meritū gradu vt quatuor diligere amicum ꝙ inimicum.patet de paruo opere precepti ⁊ magno opere consilij.maius meretur dando centum scuta pauperibus: quādo vo de cōsilio / ꝙ vicendo horas canonicas que sunt mihi de precepto:⁊ tamē horas omittens pecco,⁊ non pecco omittens dationem illam elemosyne.¶Quarto argumento: sic.Oppositus dilectionis est minus malum ꝙ odium amici: ergo amor amici est melior:tenet ꝓsequētia. pessimo optimū opponitur ꝙ regulam Topicam. Jam hoc in valore est dilucidum quando vnum est de ꝓfilio ⁊ alterū de precepto trāseat regula Topica/quando est oppositio preceptorum. Forte dicis/nemo tenetur relinquere actum magis meritorij pro opere minus meritorio: omitto patrocinari inimico ⁊ suffragor amico.Assumptū est falsum precipiente abbate monacho circuire campos subiectus psalmodiā reliquit ⁊ tamen psalmodie concentus simpliciter est prestantior licet non prestabilior: eo in casu.

¶Quinto ratiocinor contra probationez conclusionis illius quarte:de difficultate:probando ꝙ non semp actꝰ est melior:qz difficilior.⁊ hoc sic:sequitur ex hoc ꝙ contiuens abstinens ab illecebris:plus meretur ꝙ temperatus in gradu.consequēs est falsum:qz si sic eremita quolibet die assuetus ieiunare: non tm̄ mereretur ieiunādo quadragesimā:sicut intemperatus curialista. patet:curialiste operatio difficilior est. ¶Sexto sic:volūtas ita facile diligit inimicum sicut amicum:patet:si difficilius diligas b.inimicū qui plus offendit ꝙ a. inimicū q minus offendit:⁊ difficilius diligat c.inimicū q plus offendit ꝙ b.⁊ sic ascendendo:habitur tandem vnus inimicꝰ qui tm̄ realiter:vel in apprehensione offensi/offendit:ꝙ offensus non poterit offendentē diligere.illud cōsequēs est falsum:ergo ⁊ antecedens.ergo redeūdum est ad hoc ꝙ est ita facile voluntati diligere inimicum: sicut amicum.⁊ per consequens fundamentū probationis est nullum.¶Ad quintum nego sequelam. difficultas proueniens a culpa operantis/non augetmeritum,nec facilitas prouenies ex habitu bono operantis diminuit meritum.sed difficultas prouenies ex parte obiecti vtrobiq; auget meritum ceteris paribus:sicut est in proposito.habens magnam gratiam ettius elicit actum intensum vt quatuor ꝙ habens paruam similem gradum eliciat.⁊ tamen non minus mereturquia gratia est ei data ratione laudabilis vite fue ꝓterite:quēadmodum est de habitu bono ⁊ malo.⁊ licet male habituatus penitet de sua mala vita:nō oportet fortasse ꝓpterea ꝙ plus mereatur ꝙ antea cum simili conatu.penitentia bene facit vt actus suus malus ei nō imputabitur.sed nihil facit ad hoc ꝙ plus mereatur. ¶Contra illud obijcitur. ergo duo equaliter consbuntur:⁊ inequaliter merebuntur:quod est inconueniens. consequentiam probo. Socrat.bene habituatus in aliqua materia/actum intēsiorem elicit circa illam materiam cuz simili conatu ꝙ paulum habituatus vel non habituatus.sed penes intēsionem actus habebit meritum : cum hoc habuit ex bono habitu suo.¶Respondetur ꝓcedendo illatū.semp plus de conatu plus mereturnisi fuerit habitus bonus acq̄situs:vel aliquid huiusmodi ex bona vita tuuans ad facilitandum.¶Sed tunc de gratia sacramentali: vt baptismi/confirmationis/ordinis/⁊ huiusmodi/est difficultas.talis habet plus gratie ꝙ soluz baptizatus ceteris paribus:⁊ per cōsequēs oibus paribus/potest cū simili conatu maiorē actū elicere. ergo si eliciant cum equali conatu:plus gratie habēs/intēsiorē actū habebit cū minore conatu.⁊ si actus sunt equales: equaliter merebuntur.¶Respondetur:quādo sunt duo in naturali⁹ equales:equales actus elicitēres in intēsione circa similia obiecta/habētes impares gras/equaliter merent:licet conatus sunt inequales: ⁊ hoc quando gratie dantur ex ratione actuū ipsoꝝ:prout nūc diximus.⁊ probabile est hoc etiam in gratia sacramentali:sicut̄ quando sacramenta ea procurantur in iuuentute.etiam oppositū est ꝓbabile.de gratia sacramentoꝝ:que quis sua sponte capit:idem censeo cū gratia acquisita ex actibus.¶Contra hoc obijcitur:tunc rudis tantū merebitur cū minore actu:quantū ingeniosus cū maiore : posito ꝙ equaliter conantur. sed hoc est falsum. homo non tantū meretur quantū angelus : si eliciant ambo intensissimos actus quos elicere possunt:⁊ tamen equaliter conant. ¶Preterea:facilitas ⁊ difficultas intrinseca meritū attenuat ⁊ auget.patet de male ⁊ bene nato ab influentia bona vel mala cel:a castis ꝓgenitoribus ⁊ impudicis.¶Cōceditur ꝙ rudis equaliter conans cum ingenioso equaliter cum eo mereturde homine ⁊ angelo:est etiam hoc probabile. si homo eliciat actum intēsissimū quem potest vt.viij.ꝙ tantū meretur quantū angelus actum vt centum eliciens.oppositū est mihi probabilius: vt in secundo libro teneo.secus est in indiuiduis etiusdē speciei.

¶Ad secundū cōcedo ꝙ facilitas ⁊ difficultas proueniens sine culpa:sed mere naturalis : meritum auget ⁊ attenuat.⁊ sic mulier male nata/cōtinēter viuens/plus meretur ꝙ alia mulier bene nata: simili contimentia viuens.¶Ad quintum dicitur quocūq; inimico dato volumtas potest causas productiuas odij erga eū deponere ꝙ uertendo se ad humilitatē Christi ⁊ sanctos:si⁊ licet aliqua maneat difficultas non tamē tanta quin illā volumtas libere superare posset inimicum diligendo ⁊ hoc tangit Augustī. in quadam homilia quā recitamus de pluribus martyribus:de diligēdis inimicis fratres christi.nullus vnq̄ in veritate se poterit excusare:homilia est pulchra ⁊ ad propositum solutionis argumenti legenda in breuiario tuo.

Circa hāc distinctionē.xxxi.queritur:an fides/spes/⁊ charitas maneant in patria.Respondeē ꝙ conclusiones.¶Quarū prima est:iste tres virtutes possunt manere ī patria/tam quo ad actum/ꝙ quo ad habitum/de potentia dei absoluta probatur hec conclusio: quia si nō possent manere in patria.hoc esset propter causas dicendas in conclusionibus sequentib⁹ sed ille cause non mouent de potentia dei absoluta.contrarietas enim qualitatum nullam repugnantiam habet de potentia dei absoluta: nec oppositas habituū esset superflua:licet mnlt̄ inclinarent in actus credendi ⁊ sperandi:si deus vellet:quēadmodū sunt multe potentie in patria in suos actus mnl̄ exemptes homines enim non sunt illic emasculati. ¶Secunda conclusio: actus credendi siue sperandi non manet in patria: ⁊ intelligo respectu obiecti de quo habebitur euidentia/vel altior notitia ꝙ sit assensus fidei.respectu aliorum non inconuenit habere assensum fidei secundū Augu.libro lxxxiij. questionū.q.xlviij.quedā sunt credibilia que nūq̄ sciunt sed tm̄ creduntur:sicut hystorie. Probatur hec conclusio.assensus euidens ⁊ meritorius respectu eiusdē obiecti non se compatiuntur:vt supernus dictum est.sed in patria cognoscemus euidenter deum esse:⁊ deum esse trinum ⁊ vnum:sicut dicit Apostolus prime ad Corint. xiij.inquiens:ex parte enim cognoscimus: ⁊ ex parte ꝓphetamus.cū autem venerit quod perfectum est: euacuabitur quod ex parte est. ⁊ paulopost videmus nunc per speculum in enigmate:tunc autem facie ad faciem. nunc cognosco ex parte:tunc autem cognoscam sicut ⁊ cognitus sum:hoc est: habebo notitiam intuitiuam que causat iudicium euidens: qō actum fidei non compatitur. De actu sperandi patet : cum autem venerit quod perfectum est euacuabitur qō ex parte est.sed actus sperandi imperfectus est:cū dicat absentiam sui obiecti: ergo euacuabitur.¶Tertia conclusio:fides/⁊ spes/habitus infusi euacuabuntur in patria. non potest hec conclusio ꝓbari ꝓ incōpassibilitatē ad actus . quia licet inter actus fuerit incōpassibilitas:inter habitus ⁊ act⁹ nulla est pugna.probatur hec conclusio. si spes habitus ⁊ fides habitus manerent in patria:essent otiosi.cōsequēs est inconueniens.deus ⁊ natura nihil faciunt frustra:primo de celo ⁊ mundo.sequela patet: qr nullus esset actꝰ illorū habita ex conclusione precedenti.ergo nihil vnq̄ efficerent illi habitus.Sed hic diceret aliquis:habitus temperantie ⁊ multarū virtutū altarū.manēt in patria: tanq̄ ornamentum quos non oportet exire in suos operationes.Sed contra:licet fractio sit apparens/non est simile.isti habitus imperfectionem habēt:vt dicit Apostolus.propterea euacuabuntur.non sic aūt de alijs habitibus virtutis. habitus acquisitus respectu creditibilium quorū non habebitur euidētia in patria potest manere:⁊ qz est vnus habitus infusus in vno subiat⁹ respectu potissimi credibilium simpliciter tollitur.¶Quarta conclusio.charitas manebit in patria . probatur hec conclusio auctoritate Apostoli in loco preallegato.charitas nunq̄ excidet.⁊ argūtur ratione:inclinatio charitatis est ad dilectionem dei propter se:⁊ ad dilectionem ꝓximi propter deum,modo ista perfectissime in patria manebunt.¶Quinta conclusio:charitas non erit intensior in patria q̄ erit in via.probatur hec conclusio : parvuli decedentes cum gratia sacramentali/non habebūt maiorem gratiam in patria q̄ in via.ergo nec adulti.

¶Secundo patet ratione de adultis.adultus non habebit nisi gratiam sacramentalem:⁊ gratiā meritis respondentem,sed oēm talē gratiaz in via habebit.igitur.

¶Sexta cōclusio:Fruitio ordinata vie ⁊ patrie specie essentiali distinguūt̄.probatur hec cōclusio:qz nisi sic/aliquis esset beatus in via:immo plurimi:patet:habet fruitionē de eiusdem speciei essentialis cum fruitione patrie:ergo est beatifica . Forte dicis:ad hoc ꝙ fruitio sit beatifica/requiritur certa intensio gradualis: ad quam non pertingit fruitio vie.vel beatitudinē dices consistere in actu intellectus.¶Contra hoc obijcitur:aliqs ita intense ex magno habitu charitatis in via potest diligere deum:sicut decedens cum sola gratia baptismali vel circūcisionis.vel pone ꝙ deus producat actum ita intēsum diligendi deum in via.¶Secunda cuasio est nulla: quia loquimur de beatitudine voluntatis.illa a nullo

ſapienti negatur: licet certetur an actus intellect⁹ ⁊ voluntas ſit potior: pars beatitudinis. Contra ſecundā cōcluſionem obiicitur. beat⁹ aſſentit huic/oies iudicij erit: vel huic:Chriſtus eſt incarnatus: ⁊ non aſſenſu euidenti: ⁊ nō videtur quo alio aſſenſu ꝙ aſſenſu fidei:ergo beatus habet actum fidei. ¶Secundo arguitur:fidē Apoſtolus cōparabat ꝓphetie/linguis/⁊ ſcięntie/quo ad ceſſationē:⁊ oſa vno cōtextu recitat. ergo idem eſt iudicium de illis oībus. ſed illa tria non ceſſabunt. cognoſcent futura:⁊ loquentur:ſecundū illud pſalmiſte pſalmo. cxlix. Exultationes dei in gutture eorum. ⁊ habebunt ſcientiā ſcīm illud Hieronymi in prologo biblicoꝝ: diſcam⁹ eorum ſcientiā in terris: quoꝝ memoria manet in celis:⁊ ſuperuacaneū foret tam accurate circa bonas artes eas peſcendas inſudare ſi he in morte fluerent. ¶Ad primū dicitur:reſpectu talium credibiliū:oies iudicij erit: Chriſtus eſt incarnatus/Chriſtus paſſus eſt/ cauſatur iudicium euidens in verbo:qō iudicium non cōpatitur fidem. ⁊ ſic a fortiore de his que ad beatitudinē immediate ptinēt:vt de vnitate eſſentie:⁊ trinitate in perſonis oīnis. poteſt tamen manere actus credendi (laxato vocabulo credendi)in patria:vt de hiſtoriis / ⁊ humanis factis.

¶Ad ſecundū ꝑcedo ꝙ Apls oſa illa tria pari paſſu/ cōparat fidei.⁊ concedo ꝙ ipſa nō manent . ꝓphetia eſt enigmatica ⁊ de futuris. oīa illa erunt cōpleta:⁊ certius cognoſcētur. omnes/ſingulos intelligent in patria. Et ſi omnes erant labij vnius ante diluuium. Geñ. xi. a fortiore ſic erit in patria. oēs intelligent ſeinuicem. habit⁹ ſcientificus ⁊ actus ſciendi in patria manebit. ſed non manebit iſte tediosus diſcurſus/⁊ prolixus/⁊ interdum deceptio/tam per intellectum/ꝙ per ſenſus/ſicut in via. Et ſic intellige Apoſtolum de ſciētie deſtructione. Et ſic voluptatem maiorem literatus habebit ꝙ illiterat⁹:rei enim in beatitudine per illa voluptas eſt accidentaria: quia reſpectu creature voluptas dilectionem dei clare viſi concomitans in eis erit equalis ſicut ⁊ ipſa merita. ¶Tertio obiicitur:nihil ſuccedit ſpei incompoſſibile:ergo ſpes non corrumpetur. ¶Reſpondetur: tenēs enim ſuccedet:hoc eſt dilectio dei in ſe propter diligentē. act⁹ tēptionis differt ab actu ſpei: ſicut fruitio patrie a fruitione vie. tentio habet deum preſentem:ſpes deum abſentē pro obiecto. Si dicas:non eſt neceſſe in beatitudine habere tentionem hanc continuo: ſed ſufficit habere notitiam intuitiuam ⁊ dilectionem. ergo tūc habebitur act⁹ ſpei. concedo antecedens:non video neceſſitatem illius actus. ſed nego conſequentiam. reſpectu preſentis nō eſt ſpes. ¶Contra tertiā concluſionē argumētor ſic. Paulus erat beatus in raptu:⁊ tū habuit fidem infuſam:ergo fides infuſa cōpatitur viſionem dei beatificā. ¶Reſpondetur cōcedendo ꝙ in paulo manſit fides infuſa. raptim ſolum vidit deum:nec erat beatus. Non annihilabatur eius habitus credendi:q⁹ poterat⁹ adhuc deſeruire in via:ſecus eſt de beatis qui non amplius erūt viatores. ¶Contra quintam cōcluſionem obiicitur primo ſic. mereatur Socrates ꝙ vnam horam continuo ad inſtās mortis: Socrates habebit plus gratie in patria ꝙ in aliquo inſtanti vie habebit. patet. quociēs inſtāti vie dato: poſt illud plus gratie habebit: in tuſtanti mortis non eſt viator. ¶Secundo ſic. qui minimus eſt in regno celorum maior eſt illo de Ioanne Baptiſta loquendo. ſed non quilibet minimus habuit plus gratie in via ꝙ Joannes. igitur. ¶Ad primum ſicꝝ cōcedo ꝙ Socrates habebit plus gratie in patria ꝙ in quocunq; inſtanti vie: ſed non ꝙ in tempore terminato ad inſtans mortis. ¶Ad ſecundum dicitur ꝙ illic nō eſt ſermo de gratia ſed de perfectionis ſtatu. ¶Contra ſextam concluſionem obiicitur primo ſic: ex ea ſequitur ꝙ charitas non manet in patria:contra Apoſtolū cū non incliner in dilectionem dei beatificam. ¶Secūdo ſic:quis poteſt habere notitiam intuitiuam ⁊ abſtractiuam; reſpectu dei ſimul. patet. ita eſt reſpectu alioꝝm obiectorum. ergo poteſt habere actū fruitiuū vie ⁊ patrie: ⁊ per conſequens tam actus charitatis ꝙ habitus eius remanet. ¶Ad primū dicitur: Apoſtolus loquitur de charitate infuſa. Acquiſita aūt charitas in via reſpectu dilectiōis ac dei in patria eſſet inanis(niſi ad decorē mor. moralia ponatur)cum haudquaq; ad actum inclinet. hinc a deo annihilatur ſicut habitus vitioſi in beatis. at reſpectu aliorum a deo in quibus non eſt vſquequaq; obiectum preſens poteſt charitas acquiſita manere ⁊ ſic opinor de facto eſſe tales eos habitus ꝓptificabunt ſubiectum ad actus honeſtos ſicut fides acquiſita reſpectu aliquoꝝ credibilium manebit in patria. ¶Ad ſecundum videꝫ ꝙ actus charitatis vie ⁊ patrie inter ſe non repugnant notitie ſimplices:quar ū vna eſt clarior ⁊ altera obſcurior eiuſdem(ſicut intuitiua ⁊ abſtractiua)ſimul ſtare poſſunt. ſed quia notitia intuitiua non producit habitum: nec etiam actus voluntatis prequirens talem notitiaz: non ſequitur de habitibus acquiſitis qō pretendit argumentum. Epilogus que occurrit enucleabit. Triplicia ſunt credibilia:quedā directe ad beatitudinē attinent ſicut viſio dei trini in perſonas:cuius clarū iudicium fidē euacuat. Videns enim deum cognoſcit euidēter. eū in gſonis trinū ꝙ notitiā intuitiuā. Plura aūt de Socrate cognoſcis ꝙ ipſe ꝙ notitiā abſtractiuā. Secunda ſunt credibilia:beatitudinē/ſed nō eſſentialiter cōcomitātia vt de incarnatione verbi/Chriſti morte &c. neceſſario id genꝰ taliū enim clarior erit notitia ꝙ fides. Tertia ſunt nec ad fidē eſſentialia nec eā de ꝓpriquo ꝙcomitātur:⁊ taliū poteſt eſſe aſſenſus fidei ⁊ aſſentiēdo incōcuſſe dicto alicuius rurſus ſicut intuitiua notitia ⁊ abſtractiua ſimpliciū reſpectu eiuſdem ſunt compoſſibiles/ ſic videtur de actu voluntatis hanc notitiam ⁊ illam ſequenti: ⁊ ſic erūt duo charitatis habitus ſpecie diſtincti: infuſa charitas ⁊ in patria acquiſita:⁊ duo actus ſpecie diſtincti. Actus a notitia intuitiua dependēs non producit in voluntate habitum. Ceterū ſciētia habitus vt geometrie eius manebit in patria tanꝙ animę ornamentum:⁊ voluptatem accidentariam afferens/que non erit in illis rato eque beato. Ingeniosus in via ſubito capit que rudis longo diſcurſu egre intelliget: celer erit modus ſciēdi in patria. Et circa hec minuta beatus perparū verſatur. circa beatitudinem immarcibilem ⁊ enarrabilēꝙ exhilarantis.

Nunc circa diſtinctionem. xxxij. loquendum eſt. circa quam ꝙro hāc queſtionem:an deus equaliter oīa creata ⁊ increata diligat. ¶Reſpondetur:diligere aliquid(vt ſupra ex Ariſtotele ſecundo Rhetorice allegauim⁹)nihil aliud ē ꝙ illi aliquid bonī velle ꝓ nunc in preſenti vel in futuro tempore. Ex iſto patet ꝙ deus nō diligit illud qō in nulla temporis differentia exiſtit. patet:nullum bonum illi cōmunicat. nullū tribuit illi eſſe. ⁊ omne bonum preſupponit eē. hoc ꝓſuppoſito pono tres concluſiones queſtioni reſponſiuas. ¶Quarum prima eſt:deus diligit omnia equalitate actus. ſic ſcilicet:q⁹ actus quo diligit vnum non eſt maior vel intenſior ꝙ actus quo diligit aliud obiectum. probatur:actus quo deus diligit aliquid eſt ipſe deus ⁊ ſua voluntas. ¶Secunda ꝓcluſio:deus eodē actu plus diligit ſe ꝙ creaturā. probatur: deus diligit eodem actu plus appreciatiue ſe ꝙ creaturam:⁊ diligit creaturaz ꝓpter ſe:⁊ non econuerſo. ergo magis ſe diligit (licet eodē actu) ꝙ creaturā. ¶Secundo ꝓbatur idem de actu collatiuo quo diligo Socratē ꝓpter deū. ꝙ illū actū eundē numero plus diligo deum ꝙ creaturā. ergo non inconuenit ꝙ deus eodē actu diligat aliqua plura a. ⁊ b. ⁊ illo actu plus diligat a. ꝙ b. ¶Tertia ꝓcluſio:deus inequaliter diligit diligibilia que interdū habent habuerūt vel habebunt eſſe ex parte rei dilecte vel obiecti volūti. probatur hec ꝓcluſio:diligere aliquid/eſt illi aliquod bonū velle vti tā meminimus: ergo plus diligit illud cui maius bonum vult:ſed multis inequaliter vult bona. plus enim ſibi vult ꝙ creaturis. plus vult creaturis rationabilibus ꝙ irrationabilib⁹. plus angelo ꝙ hoī. plus equo ꝙ mule ⁊ plus ꝙ aſino. ⁊ cui plus efficaciter vult/ illud plus diligit. igitur. ¶Cōtra iſtas tres cōcluſiones ⁊ earum declarationes ſimul argumētor ſic: ex dictis ſequitur ꝙ deus diligit oīa creata/⁊ per conſequens ſimul diligit duo ꝙraria: oīm virtūz ꝙrariorū ſimul habeat eſſe.

¶Secundo ſic: deo equalis eſt cura de oībus Sapiētie v. ergo deus oīa equaliter diligit. ¶Ad primū reſpōdetur ꝑcedendo ꝙ deus ſimul diligit duo ꝙraria: ſiue ſit ſermo de rebus cōtrariis: ſiue ꝓpoſitionibus cōtrariis: cū illas vult ſimul eſſe in rerū natura: ſed nō in eodē ſubiecto: vel ſimul veras. ¶Ad ſecūdum: ꝑcedo ꝙ de⁹ diligit oīa equaliter quantū eſt ex parte ſollicitudinis: qa equalis eſt ſollicitudo ex parte dei de oībus. Verūtamē nō inſt ꝙ noſtrū modū intelligendi eſt ſollicitus que ſollicitudo eſt anxietatis experas: ſed non diligit equaliter oīa quantum ad bona volita. ¶Tertio obiicitur: dilectio dei ſequitur eius cognitionē: ſed equaliter oīa cognoſcit. ergo equaliter oīa vult. ¶Quarto ſic: deus diligit oīnia poſſibilia que in nulla temporis differentia erunt: patet/in eis habet complacentiam/volendo ea eſſe poſſibilia. ¶Ad tertium ꝑcedo duas premiſſas: ⁊ nego conſequentiam. cognitio eſt dei nihil ponit in re cognita: dilectio aūt aliquid ponit in re dilecta. ¶Ad quartum nego aſſumptum. ⁊ ad ꝓbationē eius/ꝑcedo ꝙ habet complacētiam poſſibilem in eis: ſed hoc ad dilectionem non ſufficit.

Dubitatur: an actus diligendi quo deus diligit ſe ⁊ oīa alia ſit propriꝰ alicui perſone in diuinis. ¶Reſpōdetur: diligere ſe et alia eſt act⁹ eſſentialis: ⁊ p cōſequēs nulli pſone proprius: quia ſicut pater nō ſapit ſapiētia genita: ita nec diligit dilectione ſpirata. nihil eñ recipit pſona producēs a pſona producta. pater ⁊ filius diligunt ſe ⁊ ſpm̄ ſanctum amore eſſentiali/qui eſt eſſentia ⁊ diligendo ſe amore eſſentiali/ſpirant ſpiritum ſanctum.

Magiſter in diſtinctio. xxxiij. de quatuor virtutibus cardinalibus loquitur/licet parum in eis inſiſtat. propterea aliqua de eiſdem tangens (impertinens non aggrediar) aliqua ſuccincte dicere proposui tria quinta tres queſtiones: ſolum tāgēdo: que in proceſſu videbūtur. Primo loquendo de virtutibus cardinalibus in generali. Secundo de qualibet earum ī ſpeciali: nō impugnando. plixe eos: quos minus rationabiliter dicere videos/ſed que minus male dicenda puto/ponam. ¶Primo quero: an ſint preciſe quatuor virtutes cardinales ⁊ quare ita dicantur. ¶Reſpondetur per duas concluſiones: quarum prior eſt. Sunt quatuor virtutes cardinales ⁊ non plures: ſcz prudentia/temperantia/fortitudo/⁊ iuſtitia. ¶Secunda cōcluſio. iſte virtutes ideo dicuntur cardinales: qa tota humana vita in eis verſat ⁊ voluitur. ſicut oſtium domus in ſuo cardine: vel dicunt cardinales tanꝙ virtutes principales. Prior concluſio probatur auctoritate Tullij in Rhetoricis Senece in libello de quatuor virtutibus cardinalibus: ⁊ Sapient. viij. Sobrietatem ⁊ prudentiam docet: iuſtitiam ⁊ virtutem. per ſobrietatem temperantiam. ⁊ per virtutem fortitudinem intelligit. Hoc patet per gloſſam Luce. vi. ſuper illo. Beati pauperes. &c. ¶Secunda concluſio probat. aliqua ratione dicuntur cardinales: non a cardinalium cetu rubro galero nunc vtētium qui pōtifici maximo aſſiſtunt: qz anteꝙ eſſent inſtituti cardinales: iſte virtutes iſtis noībus dicebantur. nec ꝓpter rationes friuolas ꝙs alij aſſignarunt. ergo ꝓpter hanc rationem ſic dicte ſūt. ⁊ patet illud ꝙ alluſionez illius Prouerbioꝝ. xxvi. ſicut oſtiū vertitur in cardine ſuo: ſic piger in lecto ſuo. Hę virtutes dicuntur cardinales: qa firme ⁊ ſtabiles: licet res circa quas ſiunt ſint variabiles. Inſuper: ſicut oſtium cardini innititur/cum de vna parte domus in aliā mouetur: ſic vita humana huc atq; illuc impulſa / his virtutibus innititur:⁊ fulcimentū capit. Qui dicuntur cardinales tanꝙ principales patet: qz partes principales celi/terre/⁊ maris/ dicuntur cardines. de celo patet: Ram Deuteronomij. xxx. ſcribitur ſic. Si ad cardines celi fueris diſſipatus: inde te retrahet deus. de cardinibus terre patet Reg. xi. dicitur dñi eñ ſunt cardines terre: ⁊ po ſunt ſuper eos orbem. de cardinib⁹ vero maris Job. xxx. dicit: cardines vero maris operiet. Sicut eñ cardines in his corporibus ſunt partes principales: ſic inter virtutes morales/he quatuor virtutes ſunt principales: ad quas cetere reducuntur tanꝙ in tinus principales. Dixi morales: qa a diebus inclusiue ethicoꝝ /manſit iſte loquendi modus: qui de theologicis virtutibus vnbratice cognouerunt. Et patet ratiōe quomodo iſte virtutes ſunt principales. prudentia oſtendit quid ſit faciendum ⁊ quid fugiendum. temperantia paſſiones hoīs domat in ſe/⁊ voluptatibus turpibus cōtra ire facit/ ne a terribilis vincatur ſuadet. fortitudo: erga primū ne aliquid in iuſte fiat retrahit iuſtitia. ¶Contra priorem concluſionem obiicitur ſic. Si temperantia eſt virtus cardinalis vel hec temperantia/ſcz ſobrietas/eſt virtus cardinalis vel hec temperantia/demonſtrando virginitatem/caſtitatem vidualem/aut aliquid huiuſmodi/ eſt virtus cardinalis: vel quelibet tēperātia eſt virtus cardinalis: nō primū/quia equalis eſt ratio de qualibet tēperantia: ſi quelibet temperantia eſt virtus cardinalis: ergo mille virtutes cardinales habis. ¶Forte dices: virtus cardinalis capitur collective/pro tota congerie temperātie: ita ꝙ tota congeries habituū temperantie dicitur vna virtus cardinalis. ⁊ tota collectio habituū fortitudinis dicitur ſecunda virtus cadinalis. ⁊ ita de aliis ſimilibus. ¶Contra hoc obiicitur: vel loqueris de omnibus habitibus poſſibilibus: ⁊ ſic non habis purum hominē habere virtutem aliquam cardinalem: qō nō eſt dicendum. ſi pro oībus habitibus quos aliquis habet: ⁊ cum vnis plures/⁊ alius pauciores/habeat: habis plurimas virtutes cardinales. ¶Inſuper: omnis virtus cardinalis eſt virtus: ergo multitudo habituū nō eſt virtus cardinalis. conſequentia tenet in baroco. Maior patet: qz in ea predicatur ſupertius de ſuo inferiori. ¶Secundo obij

citur sic:virtus cardinalis primo virtutē in cōmuni scindit.sed hę quatuor virtutes nō partiuntur primo virtutem in cōmuni.igitur.cōsequentia tener cū maiore:ut not patet:virtus primo scinditur in virtutem intellectualem ꝛ appetitiuam. ¶Ad primū argumentum conceditur:ꝙ quelibet temperantia est virtus cardinalis / ista/temperantia est virtus cardinalis:subiectum stat p sonaliter pro aliquo habitu tēperantie:ꝛ predicatur superius de suo inferiore,vel ly a. ponatur loco de ly virtꝰ cardinalis. nō particularis ꝛ vniuersalis ī materia naturali vltra instantias omnes equivalentes:sed sic est hic: ergo quelibet temperantia est virtus cardinalis:ꝛ concedo ꝙ mille sunt virtutes cardinales specie distincte:ꝛ mille temperantie specie distincte.sed quia omnes temperantie spectant ad eandē virtutem in genere:quilibet habitus temperantie reputatur virtus cardinalis/ tanꝙ vna. Exemplum in simili:logicus ꝓpositionum veritatem exacte querens: dicit:tantū quinq; sunt predicabilia:ꝛ tñ centū sunt termini quorum quilibet est genus: ꝛ omnia illa genera pro eodem predicabilit reputant. sic de predicamētis ꝛ aliis partitionibꝰ.ergo a fortiore moralis ab hoc loquendi modo non abhorrebit. ¶Contra istud instatur:ergo sobrietas est virtus cardinalis. similiter,castitas coniugalis est virtus cardinalis. similiter actus quo quis vult comedere a. fructum panis, virtus habituī ꝛ actui conuenit. Q̄ si concedas. Contra hoc obijcitur:tota humana vita non voluntur in tali actu vt habitu. ¶Insuper:quatuo: habitibus datis/ quoꝝ primus spectat ad temperantiam/secundus ad prudentiā/ tertius ad fortitudinē/ꝛ quartus ad iustitiam argumentor: sic:tota humana vita non voluitur tanꝙ in cardine in his habitibus.ergo virtus cardinalis capitur collective ꝓ oīb⁹ quatuor habitib⁹ vel oēs habit⁹ tēperātie facīt vnā virtutē cardinalem:ꝛ oēs habitus prudentie faciunt vnam virtutē cardinalem. ¶Respondetur:concedendo ꝙ sobrietas est virtus cardinalis.ꝛ similiter cōcedo ꝙ habitus ex tali actu genitus/volo sic comedere hoc frustum panis/est virtus cardinalis. Quando dicimus/tota humana vita volitur in virtutibus cardinalibus/ꝛ in earum actibus:intelligimus actus virtutum cardinalium esse ceterarum virtutum moralium/actibꝰ crebriores/ꝛ necessariores.non ꝙ tota vita humana implicatur in hoc individuo virtutis cardinalis/ vel in illo. Et sic ad aliam rationem respondetur:dando.iiij. habitus.iiij.virtutum cardinalium. ¶Ad secundū nego ꝙ virtutem in cōmuni scindat primo virtus cardinalis a, significans oēs virtutes intellectuales:ꝛ b.omnes virtutes appetitiuas/primo virtutem partiuntur : hoc est habent terminum virtus.ꝛ adhuc potest dari virtus excellior a.ꝛ b.vt patet de habitu ex tali actu genito/volo studiose viuere/volo bene moraliter agere.nolo admittere aliquod turpe ꝛ flagitium. omnes hi habitus generāt habitus generaliores ꝙ sint habitus cuiuscunq; virtutis cardinalis. ¶Ecce quonam pacto sunt tantū quatuor virtutes cardinales:stando in partitione virtutis in qua philosophi steterunt:scz prudentia/fortitudo/ temperantia/ꝛ iustitia /non primo virtutem scindendo nec subdividendo. Amplius patet:falsum cē qđ dicit Buridanus:ꝙ alie virtutes non sunt nisi de congruitate:iste autem de necessitate vite humane: ꝛ istas habēs est simpliciter bonus ꝛ non malus:aliqua,vero deficiente quibuscūq; positis non dicitur simpliciter bonus. humilitas ꝛ magnanimitas(quo ad actus)nōnunꝙ sunt de ꝛcepto.vbi Martinus probare nititur ꝙ magnanimitas ꝛ humilitas sunt partes subiectiue fortitudinis:hoc infertius falsum ostendere laborabo. ¶Alterius patet:ꝙ virtus cardinalis a numero quaternario laudanda venit.figura quadrata vbicūq; ceciderit / stat immobilis: qua de re/petre cōmunus quadrantur que in sublimib⁹ edificijs locuntur:ne facile moueantur.sic si hoc quaternario munitus fueris non facile a fluctibus seculi cōcussus eris. Quadrato felicem primo Ethicorum Philosophus comparat.

Summatim de quatuor virtutib⁹ cardinalibus mētionem feci. Superest de vnaquaq; in speciali disserere.ꝛ primo de prudentia ceterarum virtutum auriga ꝛ regulatrice.circa quā octo mouēd quēstiones. Prima erit: an prudentia ab arte secernatur. Secunda: an a scientia distinguatur. Tertia: an prudentia sit habitus veridicus. Quarta:an prudētia sit specialis virtus. Quinta:an prudentia sit sapientie preferenda. Sexta.an prudentia monastica/oeconomica/ꝛ ciuilis/ specie distinguntur. Septima : an synesis eubulia/ꝛ gnome/sint virtutes tam inter se distincte ꝙ a prudentia. Octaua :de discrimine inter praxim ꝛ speculationem. ¶Prima ergo quęstio tractanda est hęc:an prudentia distinguatur ab arte: quia cuiꝰ ea magnam vicinitatem habet specialiter capta. ars interdū includit scientiam:ꝛ sic capit Tullius in Rhetoricis dicēs:ꝙ est collectio multoꝝ p̄ceptoꝝ.ꝛ sic artiste capiūt vocabulum:vocantes logicam artē. tunc extenditur ac ceptio vocabuli: In titulo quęstionis stricte artem capio:sicut philosophus capit in sexto Ethicorū. ¶Pro quęstionis solutione oportet colligere aliqua discrimina ex litera Aristot.vi.Ethicorum.inter artem ꝛ prudētiā: quia nōnunꝙ non est facilius agibile a factibili segregare ꝙ nephrelim a cotea.postea per conclusiones ad quęstionem respondebitur. ¶Primo differunt ars ꝛ prudētia penes obiecta.obiectum enim artis est factibile/ obiectum vero prudentie agibile. ¶Secundo differūt:ꝙ prudentia est directiua artis : ꝛ ars prudentia indiget: non autem econuerso.sicut dicit philosoph⁹ capitulo quinto sextiinquiens:at vero artis quidem est virtus : prudentie vero non est ars.ars vero est circa vtile/quo contingit bene ꝛ male vti.non contingit male vti prudentia virtutibus enim nemo male vtitur. v. Ethicoꝝ: hoc est formaliter ꝛ elicitiue. ¶Tertio differunt ꝙ temperātia seruat prudentiam : intemperantia vero corrumpit eam.ars vero nec seruatur per temperantiam/nec corrūpitur per intemperantiam.vnde in eodem quinto: capite dicit philosophus:vnde temperantiam conseruatricem prudentie appellamus:ꝛ id cause est: quia malitia appetitus est in hoc ꝙ statuit sibi finem turpem: vel in finem statutū tendit per media inhonesta. prudentia autem honestum ꝛ turpe seruatur:non autem ars.semper vero est operandum sicut prudentia docet : non semper sicut ars.si mahometanus turca in limitibus pānonie arcem extrueret:ꝛ christianos cogeret id efficere.ars doceret opus bonum facere . prudentia vero doceret turrim inutilem facere extruere. ¶Quartum discrimē qđ ponit philosophus est penes voluntarium ꝛ involuntarium.ꝛ dicit ꝙ peccans in opere artis/ non volens potior est ꝙ peccans volens.econuerso est in opere prudentie:ꝛ causa est:prudentia plus habet de voluntario ꝙ ars.prudens ratiocinatur gratia bone electionis.ideirco peccans volens in opere prudentie / peccat in essentiali sine prudentie,hoc autem est veterius ꝙ peccare in his que sunt ad finē. qui autē peccat in arte volens / nō peccat ex defectu alicuiꝰ quod est de essentia artis,peccans aūt nolēs/deficit in aliquo quod est de essentia artis.ideo talis est deterior artifex ꝙ qui peccat volens. ¶Quinto:ars datur oblitoni:prudentia vero nō: quia materia prudētie pluries occurrit ꝙ materia artis.ideo circa eam non cadit oblitio. cessatio tū ab actibus nullo modo de per se corrūpit habitū vt superius meminimus. ¶Sexto differunt: qz finis prudentie est totaliter bene viuere/finis vero artis/ est aliquod particulare bonum vtile:ꝛ sic differunt suis per se finibus. ¶Septimo differunt in materia subiecta:quia prudentia materiam multo capaciorem habet ꝙ ars. ars militaris ꝛ ars coriaria suas determinatas habent materias.prudētia est circa oīa:circa deū/naturas ītellectuales oēs/circa oīa/ꝛ spectantia ad ipsa. ¶Octauo differūt in rectitudine quā ostendunt:qz prudentia dicitur rectitudinē operātis:ars vero rectitudinē operationis:nō aūt operantis. ¶Nono differunt viribus subiectiuis : qz prudentia est perfectio mētis practice:ars vero mētis factiue. ¶Decimo ꝛ vltimo differunt in virtū ordine:qz sicut oīs practica principatur factiue: sic prudentia principatur artis:ars famulatur prudentie cuius causa est: qz prudentia est virtutibus rationalis appetitus/annexa: vt in distinctione tricesimaseptima posthac dicetur.iste autē appetitus principatur in hoīe . ¶His premissis pono cōclusiones duas:Quarū prior est. Non semper prudentia distinguitur ab arte/capiēdo artē cōmuniter. ¶Secunda conclusio:ars propie capta/ꝛ prudentia distinguuntur. ¶Prior: conclusio ꝓbatur:nō semꝑ prudētia distinguit̄ ascientia realiter:vt in questione sequenti dicetur. ergo non semper distinguitur ab arte/ late capiendo vocabulum ars.hec conclusio potest probari ꝑ diffinitionem artis a Tullio datam:que cōpatitur secum prudentiā ꝛ circa idem.ergo ꝛ diffinitum . ¶Secunda cōclusio probat̄ auctoritate philosophi.vi.Ethi.ca.iiij.dicentis: Eorum autem que aliter sese habere possunt/est ꝛ aliquid quod sub effectione:ꝛ aliquid qđ sub actionē cadit. diuersa vero sunt effectio atq; actus.ꝛ paulopost:quare ꝛ habitus qui cū ratione actiuus est/diuersus est ab eo habitu qui cum ratione est effectiuus: neq; alterum ab altero continetur. neq; enim effectio actus est : neq; actus effectio. hoc idem in antiqua translatione ponit:hoc dempto/ꝙ hec vocabula ponit/agibile/factibile/actio/factio/ ꝛ qz talia sunt in vsu veterū philosophoꝝ sitat eum eis coincidere in modo loquendi. ¶Contra primū discrimē positum inter artem ꝛ prudentiā.ꝛ ꝓ cōclusionū intelligentia argumētor sic:actio ꝛ factio sunt eadē res: ꝛ illi termini sunt synonymi. ¶Forte dicis(ꝛ bene) non sicut capimus in proposito. Sed de modo quomodo actio ꝛ factio distinguantur:capiendo actionem prout spectat ad prudentiam:ꝛ factionem prout spectat ad artem: est positionū diuersitas. Aliqui enim dicunt: qđ factio est que transit in materiam exteriorem:vt domificatio/ extructio nauium/ꝛ huiusmodi.actio aūt manet in agente: vt intellectio/volitio/ꝛ nolitio. ¶Contra hoc argumētor: sic omnes operationes virtutū moraliū sunt actiones:quarum multe in materiam exteriorem transeunt. Alij (vt Eustratius) dicūt ꝙ duplices sunt operationes.nā quedam est operatio que relinquit opus operatū aliud ab ipsa operatione:vt domus extructa. ꝛ huiusmodi operationes factiones dicūtur:ꝛ circa illas est ars. alia est operatio posq̄ non manet aliquod opus operatum:vt volitio/intellectio.circa tales est prudentia hec omnia parum differt a priore,ꝛ contra eam argumētor sic. Aristote. primo magnorū moralium ponit ett̄ haristare inter operationes quarum nō est aliud opus preter operationem:ꝛ tamen ett̄ haristatio non est actio / sed factio:cum ad artem ptineat/ꝛ non ad prudentiam. potest ergo dici/ꝙ operatio intellectus finaliter ordinata ad dirigendam operationem exteriorem/vt ipa vel res operata sit in se bona ꝛ perfecta/ dicitur factio siue operatio factiua:ꝛ ad artem attinet. omnis est̄ operatio intellect⁹ ordinata finaliter ad dirigendam operationem/vt electio sit in se bona seu honesta/ dicitur actio siue opatio actiua:ꝛ ad prudentiā pertinet . Sed operatio intellectus que nec ad dirigendam electionem nec ad dirigendam operationem exteriorem finaliter ordinatur : sed vel ad malam operationē intellect⁹ ordinaē: vel ordinatur ad intellectus operationē quātūcq; dicit speculatio vel operatio speculatiua/ que sit ꝙ nō oīs electio meretur dici actio vel ad prudentiam pertinere. patet ex electione ignoꝝ/ad hoc ꝙ nauis sit in se bene ꝓposita.sed sola electio que est de ordinatis in finem vltimū actualiter vel virtualiter/spectat ad prudentiam in absoluto modo loquendi.alie vero ad prudentiā secūm quid/secūdū quam quis dicitur prudens bonitatis. ¶Secundo sequitur idem est agibile ꝛ factibile: ꝛ per cōsequens obiectū artis ꝛ prudētie. patet de bellatrici nauis:que est factibilis prout intenditur ab artifice tanꝙ firma ꝛ veloꝝ nauis: sed eadem nauis est agibilis / pro quanto ordinatur in tuitionem reipublice/ad resistendum hostī/ ꝛ ad eum inuadendum in bello iusto. ¶Tertio sequitur:ꝙ speculatio non est actio sicut impresentiarū capimus/qz nō spectat ad prudentiā tanꝙ actus eius:licet spectet ad prudentiam tanꝙ obiectum eligibile per ipsam:vel sicut tēnis volubilis:gratia cuius prudentia precipit eligere q̄ ad speculationem ordinantur. ¶Ultimo sequitur:ꝙ nō solum operatio que vere ineꝛ opus operatum aliud ab ipsa operatione dicitur factio/prout ad artem factio spectat:ꝛ non ad prudentiam:qz ett̄ haristare/equitare/iacularī/ad artem pertinēt:que opus nō relinquūt post operationē ¶Contra nonū discrimen obijcitur sic:eidem numero est mens practica ꝛ factiua.probatio: intellectus practicus/intellectus speculatiuus/ ꝛ intellectus factiuus/coincidunt realiter cum substantia aīe : ergo inter se identificantur. nunꝙ est̄ una creature due coincidētes in vno tertio.ergo inter se coincidāt realiter ꝙ sint intellect⁹ patet:nō sunt eius accidētia:qz tūc accidētis eēt accidens.ꝛ aīa non habet partes: ergo ett̄ aīa realiter idēntificantur. ¶Respondetur concedendo ꝙ eadem res numero est intellectus factiuus / ꝛ actiuus/practicus/ꝛ speculatiuus.sed alia ratiōe dicitur factiuus:alia rōne actiuus:ꝛ hoc sufficit. licet intellectus realiter sit voluntas:dicimus volitio est in voluntate:ꝛ non in intellectu. ¶Tertio obijcitur:ꝛ est quodāmodo replica contra solutionem primi argumenti . Ex dictis sequitur ꝙ idem actus ꝛ ex ꝙsequenti habitus est prudentia ꝛ ars: quod negat Aristo. patet:obiectum est idem. ¶Quarto sic:polycletus vel Phidias dicitur prudens statue factor.ꝛ tamen ab arte.ergo ars est prudētia. ¶Ad tertium dicitur:non est idem obiectum adequatum artis ꝛ prudentie:nam miles in bello operatur propter victoriam soluꝫ.secūdū qđ ipsa est factibilis exteriore factiōe nec curat ad quem finem vlteriorem victoria ordinetur. prudens ꝛ fortis alium prefixum finē tanꝙ partiale obiectum vt pote:vult vincere vt compescat insolentem hostem:viuere in pace:vel vt respublica sua bene viuat in tranquillitate.ꝛ si aliquis actus artis ꝛ aliquis prudētie habeant idem obiectum actualiter ꝛ adequate: non

inconuenit q coincidant realiter.sufficit distinctio ratiocinis.sicut idē actus numero pōt spectare ad grāmatī cū ⁊ ad logicam: vt q terminus communis predicatur de pluribus.tota multitudo tamen prudentie distinguit a tota arte ⁊ communissime ars realiter distinguitur a prudentia. ¶Ad quartum dicitur q dicit prudēs secundum quid: puta cum illo addito, est fallacia a dicto secundū quid ad dictū simpliciter/inferre talem propter ea prudentem. ¶Quinto obijcitur auctoritate Aristo. capitle quinto prefato dicentis: videtur ⁊ q̄z prudentis esse bene consulere posse circa ea que sibi sunt bona ac prosunt: non aliqua ex parte: vt quenam ad sanitatem vel vires:sed quenā ad bene viuēdū omnino conducant: vbi antiqua translatio expressius hoc dicit: ad bene viuere totum.cum prudētia bene cōsulit secundū totū bene viuere.ergo bene p̄sulit ad quālibet partem: vt ad extruendā arcē ⁊ ad imaginādā: ⁊ idē facit ars. ¶Respōdetur:ars ⁊ prudētia aliter p̄sulunt.ars edificatoria dirigit ad arctis munitissime cōpositionē: nō curādo siue sit honestū siue inhonestum. ⁊ ars nautigatoria ad oculate carpere viam in mari inter scyllam ⁊ charibdim sine vlla terroie relationē:et dictum est.prudens aliter consulit:⁊ dirigit q finem habitū an sit licitum parare nauim: vel arcem in tali loco extruere nec ne:⁊ an expediat. si inueniat q nec licet nec expedit desistit. ¶Nunc de prudentia quomodo ab arte secernitur habitus est sermo. prudentia actualis est iudicium intellectus quo iudicat aliquid circa agibile esse faciendū vel non faciendū. Ex sensu fit memoria.ex memoria experimētū:ex multis experimētis inducitur vna vniuersalis que est principiū artis:vt patet primo Metaphysice:⁊ secūdo posteriorum. Ars est recta ratio rerum factibilium: hoc est:iudicium verū de factibilibus:vt talia iudicia ex silice ⁊ lapidib⁹ duris extruenda est arx: fenestre in muro debēt esse late intrinsecus ⁊ anguste exterius.ferrum ad hoc q extendatur oportet vt calefiat ⁊ rarefiat.

Secundo circa hanc materiā que ritur: an prudentia a scientia distinguatur.idē est querere an prudentia distinguat a scientia:in moralī logica loquendo. in materia moralī opus est mentē loquētis ⁊ non rigorem logices ponderare. ¶Pro questionis solutione scito in hac parte variās extare positiones:⁊ ratio est: q̄ Aristo.in.vi. Ethico.dicit prudentiam distingui ab arte ⁊ scientia:quia scientia est necessariū ⁊ impossibilū aliter se habere: q̄ varij vario modo exponūt. Aliqui enim dicūt q̄ Aristo.in sexto solū intendit distinguere scientiam speculatiuam ab aliis habitibus intellectualibus:⁊ non scientiam practicam: ⁊ scōm hanc viam/moralis scientia potest coincidere cū arte ⁊ prudentia. Alīqui dicunt q̄ oēs scientia ab arte ⁊ prudentia distinguitur: per hoc q̄ scientia est vniuersalium:ars vero ⁊ prudētia singularium non vniuersaliū. Alij dicunt q̄ prudentia quadrupliciter accipitur:⁊ sic p̄ equiuocationem inutilē:⁊ nō ad intentionem Aristo. in sexto Ethicoꝝ:questionē absoluunt.has acceptiones vide in Okam ⁊ in aliquibus sequentibus . Propterea nihil in hac parte dici potest quod cum omnibus cōueniat.ponam aliquas cōclusiones quas puto cum Aristotelis mente ⁊ veritate magis q̄uenire. ¶Quarū prima est:scientia est necessariorū ⁊ incorruptibiliū.hec conclusio est Aristotelis sexto Ethico. iij. cap. dicētis: ipsuz ergo scibile necessario est:ergo est eternum,que eūm necessario simpliciter sunt/eterna sunt oīa:ac eterna/ingenita ⁊ incorruptibilia sunt,propositio scibilis est eterna/⁊ incorruptibilis/secūde intētionaliter:hoc est:est propositio necessaria/absoluendo copulam a tempore / in sensu conditionali/vel copulam modificando . solus deus est necessariū ⁊ incorruptibile prime intentionaliter. ¶Secunda conclusio:prudentia est vniuersaliū.probatur hec conclusio:assensus huius nullū malum est faciendū:vel huius/omne honestum est p̄sequēdum:est prudentia.patet p̄ oēs cōditiones ad prudētiā req̄sitas. patet hec cōclusio auctoritate Aristote.vi.Ethi.vij.in fine capitis dicit philosophus:neq; prudentia est vniuersaliū solū:sed singula etiam oportet cognoscere.⁊ in antiqua translatione dicit:neq; est prudentia vniuersaliū solū:sed oportet ⁊ singularia cognoscere. ¶Tertia p̄clusio: Prudentia est singularū. patet hec p̄clusio ex Aristotele in probatione p̄clusionis precedētis. ⁊ patet conclusio p̄ diffinitionē prudentie:⁊ patebit ex conclusione sequenti.

¶Quarta p̄clusio: Prudentia est magis singularium q̄ vniuersaliū:hoc est:magis relucet prudentia circa singularia q̄ circa vniuersalia.probatur hec cōclusio:ars ⁊ virtus sunt circa difficile.iij.Ethicoꝝ.ergo vbi est maior difficultas in recte iudicando: ibi prudētia magis relucet.sed hoc est circa singularia:q; in illis aberrare est facile:⁊ difficile verū attingere.circa vniuersalia facile est verum discernere. centū mille ꝓpositionū incōtractarū veritates cognoscimus: q̄bus si addatur specificatio alteri extremoꝝ/vel vtriusq;/vel ad singularia descendam⁹/protinus veritatē obscuram habemus.exēplificare poteo in speculatiuis:vt aliqua astra sunt supra nos:aliqs est in templo virginis: Christus descendit ad inferos:⁊ in practicis: Iatro est puniendus. singularia etiam sunt magis variabilia ad veritatē q̄ vniuersalia ⁊ superiora. superiora oīa semper hic censemus vniuersalia respectu suoꝝ inferiorum. cum etiam singularia magis afficiant appetitum q̄ vniuersalia.⁊ per p̄sequēs magis inclinat ad quertendū iudiciū q̄ vniuersalia. ꝓptereq dicit Aristoteles primo Rhetoricē: q̄ magis potest videre verū legislator:q̄ prefectus/aut iudex:q; iudicium legislatoris non est faciēdū partem: sed de futuris ⁊ vniuersalib⁹: prefectus aūt ⁊ iudex tm̄ de presentibus ⁊ determinatis iudicant:ad quos ⁊ amare/⁊ odisse/ ⁊ propiū cōmodū/ annexa sunt sepe:vt non adhuc possint videre sufficienter verum:sed attendere in iudicio propiū delectabile aut triste. Q; singularia plus moueāt q̄ vniuersalia patet experimento circa delectabilia: vt affici circa mulierem in cōmuni:vel circa hanc pulchram:cui quadrat illud Aristotelis.iij. de Ala:vniuersalis existimatio non mouet. Ex his p̄cluditur q̄ prudentia est maior ⁊ pulchrior circa singularia q̄ circa vniuersalia . Preterea: prudentia per experientiā maxime acquiritur:q̄ est circa singularia.propter quod Aristo.sexti Ethico.vij.dicit q̄ iuuenes fiunt mathematici:nō aūt prudentes: sic inquiens:geometre enim iuuenes ⁊ mathematici ac sapientes in talibus fiunt:prudētes aūt fieri non videtur. causa autem est:q; ⁊ singularium rerum est ipsa prudentia:que quidem per experientiam note fiūt:iuuenis autem non est expertus.experientiam enim temporis efficit longitudo. Nam ⁊ hoc quispiam consideraueri:cur puer mathematicus quidem fieri potest:sapiens autem aut naturalis non potest.,ppterea in septimo capite illius libri dicit Aristo. aliqui nescientes sunt promptiores ad agendum q̄ scientes:sic inquit:quapropter ⁊ nescientes nōnulli magis q̄ nōnulli scientes / idonei sunt ad agendum:⁊ in ceteris ij qui sunt experti.hoc exp̄liciter de carnibus retexit inquiens:nam si quispiā sciat leues carnes facile ꝯcoqui ac eē salubres: que vero sint leues ignoret:n̄ efficiet sanitatē: sed q̄ scit quāi carnes leues esse atq; salubres:is efficiet magis. Istud ptz manifeste de medicis ante experientiā in singularibus:esto q̄ vniuersalia scientie calleāt:cenitera replēt. idem est de medico aīe q̄ est ipse vir prudēs. Ex his patet q̄ prudentia est magis efferenda circa singularia q̄ circa vniuersalia. ¶Contra duas primas p̄clusiones obijcitur: ex eis sequitur q̄ eadem notitia numero actualis potest esse scientia ⁊ prudentiā: ⁊ per p̄sequens idem habitus numero erit scientia ⁊ prudentia: ⁊ sic moralis philosophia erit prudētia,⁊ tamē Arist.vi.Ethi.ponit discrimē inter illos habitus. ¶Ridetur:p̄cedēdo illatū / q̄ idē actus numero pōt eē scientia moralis ⁊ prudētia ex cōsequenti idē habitus.⁊ licet iudicia specie distinguantur/ q̄ habent ex terra est rotūda ab astronomo ⁊ physico:q; producuntur a causis specie distinctis:hic aūt idē iudicium potest causari ab vna causa:⁊ erit prudentia ⁊ moralis philosophia.ad Aristotelem dico: intelligit q̄ moralis philosophia ⁊ prudētia differunt ratione . alia est ratio quare est prudētia:⁊ alia quare est moralis philosophia. ¶Scōdo:intelligit de totali scientia morali: ⁊ de totali prudētia.⁊ ille/⁊ nūero / ⁊ specie distinguūtur. Aristo.eūm determinaturus de discrimine inter scientiā ⁊ prudentiā non habuit loqui quoniā pacto inter se cōueniant:sed quomodo differunt.quēadmodū physic⁹ volens discrimen ponere inter colicā ⁊ nephritim quomodo vnus morbus ab alio deprehēdatur: ponit illa in q̄bus differunt ⁊ negligit illa in quib⁹ cōueniunt: si succincte sitam artem tradit:mō licet Aristo. bene vidit q̄ aliqua prudentia est scientia ⁊ moralis philosophia:possunt tñ se ad ponendū illa in quibus discrimen habēt scientia ⁊ prudentia. ¶Tertio: potissima pars prudentie est circa singularia.ij.2)Metaphysice dicitur:speculatiue finis est veritas:practice vero opus.prudētia aūt nō est habitus speculatiu⁹:sed practicus. ideo finis eī⁹ nō est scire/sed operari.finis aūt inter cetera semp principali⁹ intendit:quis propter se:⁊ alia propter ipsum.ergo circa illud erit prudētia principalius/circa q̄ sunt operationes q̄ circa quod nō sunt operationes.sed operationes sunt circa singularia:vt dictū in procemio metaphysice. igit.nō sic de scientia: ergo iter se distinguūtur.Sed q̄ aliqua scientia est ars patet:omnis scientia practica est prudētia vel ars:sed scientia moralis est scientia practica:⁊ nuīq; vel perrarō est ars:ergo est prudentia.

Quero tertio:an prudētia semp sit habitus verdic⁹:siue sit sermo de actu prudētie siue de eius habitu in idem redit. ¶Respondeē affirmatiue ad q̄stionē. ꝓbat hec responsio siue conclusio affirmatiua auctoritate Arist. iij. capite sexti Ethi.dicentis: Sunt itaq; ea quibus verum aīa dicit affirmando aut negādo numero quinq;.hec aūt sunt/ars/scientia/prudētia/sapiētia/intellectus.Et q̄ Aristot.voluerit illud dicere ptz:prudentiā intellectu scientie ⁊ sapientie cōparat:q̄bus nō ꝓtingit errare : ergo nec cum prudentia. ¶Contra hanc p̄clusionē obijcitur : stat electionē esse bonā in voluntate:⁊ regulari ab errore inuincibili.probatio:si credam vel existimē Socratē esse pauperē qui est diues:⁊ volēdo ꝓformare me illi iudicio quo iudico/iste est paup/de dauida et eleemosyna : iste actus voluntatis est bonus:⁊ tñ non regulatur a prudētia:sed ab errore:ergo prudentia est error: cum sit assensus falsus obiectiue.vel prudentia non requiritur ad regulandum actum appetitus. ¶Respōdetur cōcedēdo q̄ ille actus voluntatis est bonus moraliter : ⁊ non regulatur a prudentia.illud iudiciū nō est prudētia.sem⁹ prudentia est de vero.si essi sit de falso/ nō est prudētia. termin⁹ prudētia hoc importat/q̄ sit de obiecto vero. Ad actus aūt bonitatē satis est illum a prudentia vel ignorantia inuincibili dirigi. ¶Cōtra hoc obijcitur:sequitur q̄ prudētia ⁊ error erūt eiusdē speciei specialissime.patet:habeam ego iudicium prudētiale de a.,ppositione practica q̄ aliqō certū ꝓs:⁊ sit a ꝓpositio vera in priore parte illius tēporis:⁊ falsa i posteriore parte illi⁹ ⁊c. ¶Respondetur p̄cedēdo illatū:prudētia erit error: prudentia erit nō prudētia. Aliter dicit:prudētia est de vero vt in pluribus.interdū tñ est de falso:⁊ sic dicit Eustratius. prior modus magis vtitur modo loquādi Aristotelis:licet sit difficultas quodā mō ad nomē. ¶Secundo obijcit sic: ex hac p̄clusione ⁊ duab⁹ p̄cedētibus sequitur q̄ prudētia est opinio:⁊ opinio falsa.consequens est contra Aristotelē tertio capitulo allegato:quī cū possit quinq; habitus veridicos:expresse dicit:fieri aūt potest vt falsum existimatione opinemur dicat. ¶Respōdetur:tres istorum habituū sunt a falsitate immunes : vtpote intellectus/qui est circa principia imediata scōo posteriora ⁊ scientia que est circa necessaria ⁊ mediata primo ⁊ tertio posteriorum.idē ptingit de sapientia:tenēdo q̄ habet p̄ obiecto/immediata ⁊ mediata.sed cum ars ⁊ prudentia sint circa cōtingētia:licet sint agibilia ⁊ factibilia: nō video quin possint esse de falso:⁊ realiter sunt opiniones interdū.vnde assensus quo assentio huic/pandū est beneficium huic:est opinio: casu quo sunt duo oblati / ⁊ nescitur vter eorum est magis idoneus.vel ego assentio illi:⁊ sunt apparentie de oppositis.est assensus incuidēs nonfides:nec aliquis alius actus ab opinione: ergo est opinio. Insuper assensu prudentiali assentio alicui/oubitando de oppositis:eodem modo quo est dubitatio circa opinionem:igitur.nec debet re mouere q̄ cōcedam opinionem sufficienter regulatam actus voluntatis:vsq; q̄ ignorantia inuincibilis sufficienter regulat actus voluntatis:qui est error prauc dispositionis,hoc non semper cōtingit de opinione. ¶Ad Aristo.dico: q̄ ipse est intelligendus/q̄ non est de ratione prudentie q̄ sit opinio:quia illo dato/quelibet prudētia esset opinio: quod liquet esse falsum.habetur prudentia necessariorum: de quibus nōn oportet habere opinionem. non tamen nego quin possint esse opiniones circa necessaria,scio alteram alterius esse necessariā : deus potest facere infinitū nullus deus potest facere infinitū:⁊ tñ circa vtrāq; tam opiniones. ¶Concludēdo dico:realiter aliqua prudentia est opinio:si quis in aere fingeret modū loquēdi:dicens q̄ opinio est solum in speculatiuis:⁊ nō in practicis:prudentis tamē nō est de falso.questione aūt octaua hec questio notior euadet.

Varto circa hāc materiam prudētie queritur:an prudētia sit virt⁹. ¶Pro questionis solutione ponūtur conclusiones. ¶Quarum prima est.prudentia est virtus intellectualis.Tertia conclusio : prudentia est pulchra virtus. ¶Prima p̄clusio probatur:eis habitus determinans potentiā aliquā ad eī⁹ opus optimū est virtus illius potētie . virtus eūm attenditur sm̄ maximū in q̄ potētia potest : vt dicitur primo celi. ideo dicit philosophus.vij. Physico, q̄ virtus est vltps

sitio pfecti ad optimū opus.sed quedā potentia aīe est intellectus practicus seu actiuus:ꝛ prudentia ipsum determinat ad suū opus optimū: sez ad recte ratiocinādū ꝛ iudicandū circa agibilia:ꝛ ad bene iudicandū de eis secundū humanā existimationē.ergo prudētia est virtus. hoc ipsum patet per Aristotelem in litera/ Senecam/ꝛ oēs morales. ¶Secunda conclusio ꝓbatur: prudentia inclinat animā ad vere discernendū: sed vere discernere ad intellectum spectat.igitur . ¶Tertia conclusio probatur:omnis illa virt⁹ que lucem ministrat reliquis in tenebris sedentibus/est pulchra virtus.sed sic est de prudentia.voluntas est cecā.intellectus ei lumen ministrat appetitui ostendens/quid respuēdum/ quid prosequendum/quomodo ꝛ quando:igitur. Secundo probat idem: omnis illa virtus est pulchra sine qua nulla esse potest: sed sic est de prudētia:igitur. ꝓbatio minoris: sexti Ethi co.vltimo.cū Aristo.recitat opinionē Socratis putantis omnes virtutes esse prudentias dicit q⁹ Socrates partim recte q̄rebat / partim peccabat. peccabat quia virtutes oēs prudentias esse putabat: bene dicebat nō esse sine prudētia ipsa aiebat:ꝛ paulo post ꝓcludēdo q⁹ infert.patet igiē ex dictis fieri nō posse vt sine prudē tia sit homo ꝓprie bonus:ꝛ absq; motū virtute prudēs. Tertio argumento: ad idem: omnis illa virtus que nimis obuiam it/ꝛ ad virtutes incitat / est pulchra: sed sic est de prudentia:igitur.prudens non potest falli ab incā tatore vel incantatrice vt peccet.q⁹ prudentiam cēn nouit alterius astutias.propterea scribitur Matth.x. Estote prudentes sicut serpentes:ꝛ simplices sicut columbe prudentes ne fallamini. simplices ne fallatis.serpens vnam aurē obturat terra: ꝛ alterā cauda ne incantatorem audiendo capiatur eius cantu.sic prudens ab allectiuis peccati vtrāq; obstruit:hoc est aufugit ne audiat. ¶Contra primā conclusionē argumētor: ars nō est virtus:ergo neq; prudentia : tenet ꝓsequentia conueniēti similitudine.antecedens patet auctoritate Arist.ꝛ allegauimus quodā modo superius in discriminibus inter artē ꝛ prudētiā. Aristo. dicit prudētia est virtus ꝛ non ars. Secūdo.ad Romanos.viij.scribitur: prudētia carnis mors:ꝛ prudentia carnis est prudētia.igit. ¶Respō detur:virtutes simpliciter sunt in appetitu vel in intellectu actiuo dirigente habitus appetitiuos . iste virtutes ꝓficiūt homini secūdū totū:siue secūdū partē principalissimā:a q̄ totā simpliciciter natū est denotari.artes ꝓficiūt homem secūdū itellectū factiuū q̄ nō est pars principalissima in homine.virtus homis secūdū q⁹ hō reddit homiē bonū simpliciter prudēs est bonus.tēperat⁹est bonus:nō aūt bonus faber vel bonus citharedus est bon⁹ simpliciter saltē nō oportet. ¶Ad secundū dicit q⁹ prudentia carnis nō est prudētia de qua loquimur ī, ꝓpositō: sed citius et aduersa. prudētia carnis est dū ḡs caute ꝛ auide ꝑter rationē q̄rit carni placere.sed vera prudētia est,vita.vt Aplꝰ statim post auctoritatē allegatā dicit/ sic inquiens:prudētia aūt spūs vita ꝛ pax.hoc est spūalis prudentia:de qua morales loquunt. ¶Quarta ꝓclusio.prudētia est specialis virt⁹.ꝓbatur: prudētia habet specialē materiā circa quā est:ergo est specialis virtus. ꝓsequentia est nota:ꝛ antecedēs patet.habet solū agibi lia dirigere:ꝛ iudicare inter illa.Secundo Augusti.xij. de trinita.cap.xiiij.eam ab aliis distinguit tanq⁹ virtutem specialem:ꝛ omnes de virtutibus loquentes. ¶Cōtra secundā conclusionē argumētor. omnis virt⁹ habitualis potest amitti q⁹ oblitionē:sed prudētia nō potest amitti q⁹ oblitionē.ergo non est virtus intellectualis. ¶Secundo: oīs virtus est moralis ꝛ appetitiua pudē tia(cum est virtus intellectus) non est moralis. igitur. ¶Ad priorē istarum rationū superi⁹ rēsum est:ꝛ adhuc respondet.videmus musicos ꝛ ceterarum artiū ꝓfessores ꝙ dissuetudinē non posse exire in actus siue scientie quondā habite.senex maxime in prudētia viget: ob crebras experientias melius inueteratus medicus patientes curat q⁹ iuuenis:licet nesciat tā exacte ad gryphos ꝛ intricaturas artis respondere ad formā. idem facit medicus spūalis . ¶Ad secundā respondetur/oīs virt⁹ est moralis:id est ꝙsuetudinalis:ꝛ ꝙ ꝙsuetudinē acquisita:siue fuerit virtus ītellectus siue affectus.de acquisita virtute loquor:ꝛ nō de infusa. ¶Secundo:prudentia est appetitiua:q; virtutes appetit⁹ virgit:sine qua nec generari possunt nec sufficienter inclinari in suos act⁹/ nec sinē rectum eis prestituere. ¶Tertio argumētor: sic secundū philosophū secundo Topicoꝝ/idē est susceptibile contrariorū:sed sola voluntas est subiectum peccati:q; sicut dicit Anselmus in libro de ceptu virginali. cap.viij.non punitur nisi volitas:ergo sola voluntas est subiectum virtutis:sed prudētia non est in voluntate tā q⁹ in subiecto:vt dicit ꝙclusio:igitur. ¶Quarto sic: oīs actus virtutis in habentē gratiā est meritorius: actus prudentie nō est meritorius:igitur nō est meritū recte ut dicare/d⁊ ꝓsequēdum/d⁊ respuendū: nisi sequatur electio. ¶Ad tertiū ꝓceditur maior: ꝛ minor: quia sola voluntas primo est peccati susceptiua.potest tamē cē pec catum in aliis potentijs. ¶Ad quartum ꝓceditur maior:ad minorē dicitur:actus intellectus pōt cē meritorius tanq⁹ actus imperatus. ¶Quinto argumētor: sic bene sequitur:in hoc intellectu realiter est prudētia:sed hic ītellectus est hec voluntas:ergo in hac volūtate realiter est prudentia. ¶Respondetur: ꝓcedendo ꝙclusionem:sed si ꝙ possibile vel ꝑsibile vel ꝑsibile volūtas ꝛ intellect⁹ distinguerētur:prudētia esset in intellectu: ꝛ nullo modo in volūtate. ¶Vel prudentia est primo in ītellectu:ꝛ ex ꝓsequēte ꝛ secūdario in volūtate. ¶Contra quartā cōclusionem obijcitur primo sic: specialis virtus ab aliis distincta/habet speciale obiectū:sed prudētia nō habet speciale obiectū:q; habet agibile in toto suo ambitu ꝙ suo obiecto:q; prudentia est recta ratio agibilis:sed oīa obiecta virtutū moraliū sunt agibilia.ergo prudētia nō est virtus ab aliis distincta. ¶Secūdo sic:virtus specialis ab aliis distincta nō ponitur in diffinitione virtutis in cōmuni:sed prudentia ponitur in diffinitione virtutis in cōmuni.patet.philosophus in.ij.Ethi.sic virtutē diffinit.Virtus est habitus electiuus in medietate existēs quo ad nos vt vtiq; sapiēs determinabit.ꝙ sapiēs/ prudentem intelligit . ¶Ad priorem istarū rationū ꝓcedo maiorem:ꝛ negatur minor.q; vnam materiam eo modo habet quo nulla alia virtus eam habet:licet quodlibet agibile respiciat. virtutes nō distinguunē ꝙ obiecta vel materias:sic sez q⁹ nunq⁹ due/vel plures habēt eandem materiā partialē vel totalē materialē vel formalem.de obiecto formali non loquor.sed ꝓcedo q⁹ dantur due virtutes:imo plurime distincte:habentes eandē materiā ꝙ obiecto partiali vel totali.sed aliter actus ꝛ habitus in illis materijs ferunē.de hoc aūt amplius post dicemus. ¶Ad secundā negē maiorē:q̄ est diffinitio data ꝙ addi tamentū:hoc est ꝙ accidentalia:ꝛ non est diffinitio q̄dditatiua ꝛ essentialis.subiectum ponitur in diffinitione accidentis.vij.Metaphysi.

Dubitatur: an sit vna prudentia in specie respectu oīm agibilū. Respondet:plurimi antiquorum ex verborum superficie philosophi posuerūt prudentiā vnā specie respectu omniū agibilium. sic docetus Thomas prima.ij.q.lx. tenet. Pro dubitationis solutione ponuntur ꝓclusiones sequentes. ¶Quarū prima est:multa sunt obiecta prudētiarum specie distincta. probatur.de talibus dictamintibus:nō est male agendū: bonus est diligendus:peccatum est euitandū.hec dictamina specie essentiali distinguunt:vt notum est. ¶Secunda conclusio:quotcūq; numero distinctorum specie distinctorum eoꝝ iudicia actualia que sunt/prudētie specie distinguū tur. ꝓbatio:quotcūq; scibilū ꝛ opinabilū specie distinctoꝝ/scientie ꝛ opiniones specie distinguunt.negata hac ꝓpositione:aperte mihi viam tenere q⁹ est vnus habitus in specie respectu totius logice vel Metaphy.immo respectu oīm scientiarū collectiue: erga pari forma agibilū specie distinctorum habuntur prudentie specie distincte. ¶Tertia cōclusio: quot sunt prudentie actuales specie distincte: tot sunt habituales prudētie specie distincte. probatio:vbiq; ad distinctionē specificā actus/ sequitur distinctio habitus specifica.probantur simul tale due ꝓclusiones.aliquis potest esse exercitatus in vna materia prudētie:ꝛ habituatus perfecte in illa:ꝛ tūc sic habitus illius non reddit eum propterea promptum ad prudenter iudicandū in alia materia : ꝛ hoc non est nisi quia non habet habitū prudētie altertus materie. ¶Dicerea:capio Socratē qui nunq⁹ actū prudentie elicuit. sed cum primū venit ad annos discretionis/offeratur ei vna materia prudentie circa quā intellectus eius elicit vnum actū prudētie/primū quē habebit : ꝛ sic de primo habitu.iste habitus ꝙ te erit eiusdē rationis cū habitu vel habitibus oībus quos Pericles aristotelicus habuit.ergo ita pōte iste iudicabit in omni materia prudentie sicut peritissimus ille Pericles:q̄ est falsum: ꝛ contra experientiam. Si dicas:intendit habitus priores. Contra:ergo saltē solū intensius inherebit primo dicta num:ꝛ nō pluribus. Finaliter argumētor sic:non est idē habitus artis in specie specialissima respectu oīm factibilium:ergo non est idem habitus prudentialis respectu oīm agibilium.cōsequentia tenet:q; eadem est ratio huc inde:ꝛ antecedens patet. scholasticus vir habet artem medicine siue chyrurgiam: tamen non habet artem militarē vel parū in ea nouit : secūdū diuersū vulgare. Iste loquitur sicut clericus de armis/per librorū lectionē. ¶Sed contra solutionē istius dubij argumētor: auctoritate Aristo.vi.Ethico.ca.finali dicētis:eresii cā prudentia que est vna simul inerunt vniuerse. Respondetur prudentia nec est vna numero nec vna specie:sed est vna vnitate attributionis.sicut logica vel grāmatica est vna propter vnum genus scibile ad quod ordinatur. sic oēs prudentie habent agibile: vel aliquod sub eo cōtentum ꝙ obiectū si fuerit prudentia vel pars subiectiua eius.

Hinc quinto circa hanc materiam queritur : an prudentia sit virtus melior q⁹ sapientia.hec q̄stio vnus supponit:de bonitate sapientie: ꝛ q⁹ ipsa est virtus intellectualis.ꝛ querit de cōparatione eius in bonitate ad prudētiam: vtra harum virtutum alteri ꝓferr. Circa entitatem sapientie varie extant positiones:quarum vna tenet sapientiam esse intellectum ꝛ scientiam collectiue.hec positio est nulla. tunc eīm non essent quinq; habitus veridici/contra Aristotelē:aliꝰ dicunt q⁹ sapientia est notitia causarum vniuersaliū: vt dei/ꝛ intelligentiarum. ¶Sed pro questionis solutione tam quo ad presuppositum/q⁹ quo ad quesitum/ponuntur conclusiones sequentes. Quarū prima est: Sapientia attribuitur his qui in arte aliqua exactissimi sunt. probatur hec conclusio per Aristotelem.vi. Ethicorum septimo:dicentem:sapientiam autem in artibus.hys tribuimus: qui in ipsis sūt exactissimi. ꝓphidiā enim sapientem sculptorem lapidum/ dicimus ꝛ ꝓPolycletum ſta tuarū identidem sapientē:atq; hic sapientiā nil aliud intelligimus q⁹ ipsius artis virtutem. ¶Secunda conclusio:sapientia est intellectus ꝛ scientia: hec conclusio est Aristo.in loco allegato dicentis sapientem. ergo nō solum ea scire que ex principijs cognoscuntur: sed etiaꝫ circa principia dicere vera oportet:quare sapientia intellectus est ꝛ scientia: ꝛ vt caput habens scientia eorū que honorabilissima sunt.ꝛ paulo post infert. ꝓpatet igitur ex his que diximus sapientiam scientiam esse ꝛ intellectum eorum que honorabilissima sunt natura. ¶Tertia conclusio : sapientia propie capta est intellectus ꝛ scientia circa altissima:vt pote circa diuina ꝛ substātias separatas.hec conclusio est Aristotelis post verba allegata inferentis:quapropter Anaxagoram ꝛ Thaletem ꝛ similes sapientes quidem: at non prudentes inquit esse.cum vident ipsos propria commoda ignorare:ꝛ sua quidem:ꝛ admiranda/ꝛ difficilia cognitu/diuina q⁹ scire ipsos:sed inutilia dicunt : quia non querunt bona humana. ¶Quarta conclusio:sapientia est habit⁹ simplex circa premissas ꝛ conclusionem. probatur hec conclusio : sapientia est circa premissas ꝛ conclusionem simul:vt ex Aristotele allegatum est: ꝛ non est congeries duorum assensuum/quorum vnus est intellectus/ꝛ alter scientia ex questionis fronte. ergo est habitus simplex. Secundo probatur idem:si non esset habitus simplex: non essent quinq; habitus veridici:contra Aristote. iste due rationes ꝙ verba Aristotelis concludunt hanc conclusionem quartā esse philosophi in litera. Tertio sic:si aliquid ꝓhiberet ne esset habitus simplex ꝛ,vnigenitus hoc esset : quia non potest esse vnus habitus vel actus circa premissas ꝛ conclusionem simul/sed hoc non impedit:habilis est est vnus assensus circa totam copulatiuam quo toti copulatiue assentitur ꝛ nulli parti eius. Sed forte dicis q⁹ nonnumq̄ sunt duo assensus duarū categoricarum : sicut copulatiua nihil aliud est q⁹ due categ.cum nota cōiugente eas. Contra hoc obijcitur: datur vnus assensus quo assentitur toti copulatiue/quē non componitur ex assensibus cathegoricarum eius.patet : datur vnus assensus quo assentio toti isti disiunctiue Tanais labitur in meotidem paludē:vel iordanis in mare mortuum descendit:ꝛ ille assensus non est alicuius partis eius:quia qua ratione est assensus vnius partis/eadem ratione est assensus vtriusq; partis: ꝛ sic idē assensus esset assensus totius copulatiue ꝛ duarum partium eius disiunctiue:quod non est dicendum . Forte dicis quia hec disiunctiua est vera / a me scita vera : non habeo aliam assensum ab assensibus partium. Contra. assentio huic/ omnia astra sunt parta:vel non omnia astra sunt parta:collectiue capiendo omnia aliquo assensu. ꝛ tamen ille assensus non est assensus alicuius partis illius disiunctiue:ergo eodem modo in disiunctiua : cuius vtrāq; pars est mihi nota vera : debitur alius assensus totius disiunctiue ab assensu alicuius partis:siue/simul tempore assentiam partibus siue non:nō refert. ergo eodem modo in copulatiua ex tribus categoricis conflata/debitur vnus assensus circa illas tres propositiones. Rursus:intellectus est vnus habitus veridicus/ secundum Aristotelem.vi.Ethicorum:qui est circa premissas: sed ille assensus est vnus / de tota copulatiua premissa-

rum ab assensibus partium copulatiue causatus. ergo pari modo potest dari vnus assensus totius syllogismi demonstratiui: capiendo syllogismū demonstratiuū ꝓ premissis ⁊ conclusione simul: qui simul erit intellectus ⁊ scientia. Forte dicis: nō est idē. licet sit vnus assensus totius disiunctiue ⁊ totius copulatiue: nō datur vn⁹ assensus quo assentitur cōclusioni ꝓpter premissas. Contra: eodem actu diligo deū ⁊ creaturā/ ⁊ creaturam propter deum: ⁊ si cōtingat eodē actu voluntatis diligere creaturam propter deū: quare negabitur hoc posse fieri in actu intellectus. Q. eodē actu voluntatis contingit diligere creaturam ꝓpter deū. patet: deus diligit creaturas ⁊ nō propter eas: quia tunc vteretur se ⁊ frueretur creaturis: quod est falsum: ergo diligit creaturas ꝓpter se: ⁊ hoc eodem actu ergo hoc non est negandum a creatura: ⁊ patet in actu intellectus respectu dei. Deus assentit cōclusioni ⁊ premissis vnico actu. dicis: essentia diuina est ei obiectum primariū/ ⁊ premisse ⁊ conclusio solum sunt obiecta terminatiua, hoc non impedit propositū. rationes iste conclusionē quartā assumptam suadent. ¶ Quinta conclusio ad questionis titulum responsiua est hoc: sapientia est melior prudentia. in hac conclusione cōparo sapientiam ⁊ prudentiam pure naturaliter acquisitas: prescindendo ab eis oēm habitum infusum: ⁊ oēm illustrationē supernaturalē: ita q̄ metaph. que de primis causis entium cōsiderat ea que de ipsis possunt humana ratione haberi dicatur sapiētia: ⁊ prudēta captatur collective ꝓ iudicijs agibilium humanorum cum annexis ad illa iudicia: ⁊ tā capiendo sapientiā collective: vel capiendo vnū obiectū cum alio: vel aliqua pauca paria in numero inter prudentiam ⁊ sapiētiam. hoc modo capiendo terminos ꝓbatur hec cōclusio. Sapientia habet longe nobilius obiectū ⁊ actus ꝙ prudentia. ergo sapiētia est melior. consequentia tenet ex primo de anima. antecedens patet: sapientia est circa deū ⁊ eius effect⁹ vt in deum relucent: circa intelligētias ⁊ earum motus in ordibus celestibus prudentia vero est circa hoīes ⁊ eorum actus: ergo sapientia est melior prudētia. hanc rationem innuit Arist. vi. Ethi. dicens: erit vtiq; sapientia intellectus ⁊ scientia: ⁊ quēadmodū caput habens scientia honorabilissimo: ac si argumentaret sic. oīs ille habit⁹ est alio melior qui est circa nobilius obiectū: sed sic est de sapientia respectu prudētie: igitur. Unde subdit ꝓ probatione minoris inconuenies vtiq; si quis scientiam politicam vel prudentiam studiosissimā existimat esse: si non optimū eox que in mundo homo est. ¶ Secūdo ad hāc conclusionem argumētor sic: Arist⁹. in fine. vi. sic dicit: sicut sanitas facit felicitatem corporis: ita sapientia facit felicitatem animę: ⁊ sicut ars medicinalis est ad sanitatem: ita prudentia est ad felicitatem. ars autem medicinalis non principatur sanitati. non cū ꝓcipit sanitati quid/ aut quo modo operetur: sed ꝓcipit gratia sanitatis acquirende vel conseruande: tanq̄ ministra ipsi sanitati: ⁊ sanitas sic est finis eius. ergo similiter prudentia erit ministra sapiētie: ⁊ sapientia finis eius: ⁊ hoc innuit philosophus inquiens: neq; prudētia principalis est sapientie: quēadmodū neq; sanitas medicinalis. non enim vtitur ipsa. sed videt qualiter fiat illa: cuius gratia ꝓcipit: sed non illa. dicit Arist⁹. Dicere prudentiā principari sapientie/ simile est ac si diceremus politicam principari diis: ex eo q̄ precipit circa deorum templa ⁊ sacrificia: non tamē diis: sed gratia deox. Et in fine magnorum moralium dicit prudentiam se habere ad sapientiam sicut se habet curator in domo ad oīa qui oīa disponit ⁊ ꝓparat domini gratia: vt dominus a necessarijs absolut⁹ posset operari sibi congruentia. sic enim prudentia tāq̄ ministra parat locū sapientie: ⁊ in proemio metaphysice ceteris discipliis ꝓfert inquiens: necessarium res quidez omnes sunt ipsa: dignior vero nulla. ergo studium Thaletis ⁊ Anaxagore/ studio Periclis est preponendum. ¶ Contra primā conclusionem ⁊ tertiam simul obijcitur sic: Phidias ⁊ Apelles erant sapiētes: ⁊ pauca admodū circa res altissimas nouere: ergo tertia conclusio ⁊ quinta simul sunt false. ¶ Respondetur: sapientia capitur tripliciter. vno modo late pro habitu excellenti in aliqua arte ista non est sapientia absolute: sed sapientia cum addito vt plenius sexto Ethicorum dicere proponimus. Secundo modo capitur ꝓ habitu simplici circa primissas ⁊ conclusionem simul: siue in inferioribus siue in superioribus. Tertio modo capitur ꝓ notitia circa substantias altissimas: ⁊ a sensu remotissimas. ⁊ adhuc pro bono simplici habitu vel collectiue ꝓ habitibus multis capi potest. Primo modo Apelles est sapiens. Secundo modo quilibet habitus conclusionis ⁊ premissarum demonstrationis est sapientia. Tertio modo proprie capitur in tertia conclusione ⁊ in quinta.

¶ Contra quartam conclusionem obijcitur sic: intellectus ⁊ scientia distinguunt̄ a sapientia. ergo sapiētia nō est intellectus ⁊ scientia. ¶ Respōdetur: intellectus est notitia adhesiua premissarum: puta assensus vnus totalis premissarum: vel assensus partiales premissarum ⁊ scientia simplex est notitia conclusionis: a notitia premissarum ⁊ bonitate cōsequentie causata: sapientia est notitia simplex causata a notitia premissarum/ bonitatis consequentie ⁊ notitia scientifica conclusionis. simplex inquā in essendo, componitur enī ex partibus eisdē rationis. per equiualentiam est scientia ⁊ intellect⁹: q̄s est adhesiuo circa eadem circa que est intellectus ⁊ scientia simplex, ⁊ sic sapientia est composita per equiualentiam: ⁊ simplex in essendo ⁊ qualitas in animo simplex: aggregatum vero intellectus (qui est circa solas ꝓmissas) ⁊ scientie circa conclusionem/ est congeries ex reb⁹ diuersarum rationum. sapientia supponit scientiam in intellectu simpliciter: tanq̄ effectus naturalis suam causam. ⁊ si non semper causetur sapiētia in intellectu: quādo habetur intellectus ⁊ scientia circa ꝓmissas ⁊ cōclusionem habetur q̄ ille non sunt cause sufficientes ⁊ adequate productiue sapientie. ¶ Contra illud obijcitur: si potest dari vnus assensus circa premissas suas/ ⁊ cōclusionem simul: sequitur q̄ eadem notitia erit fides / opinio/ ⁊ error: similiter eiudētia ⁊ meiudentia: quod cōtradictionem includit. patet capiēdo ꝓmissas duas quarū vnius habeaꝫ in intellectu error: alterius opinio: ⁊ fides de cōclusione: sed euidētia de bonitate consequētie: tunc assensus causatus ab illis oīibus tot sortietur nomina quot illi assensus particulares: vel erit sapientia: non refert de nominibus. ¶ Respondetur: non est inconueniēs q̄ idem assensus erit opinio in ordine ad vnū obiectum ⁊ fides in ordine ad aliud obiectum: ⁊ error circa tertiū. Euidentia circa vnū obiectū: ⁊ ineuidentia circa aliud. hec cū notitia est multe notitie equalenter: nō est opus q̄ dicatur sapiētia: immo nō debet vocari sapiētia: cum nō ꝓtineatur in vna acceptione ꝓmissa. Ite: sapiētia est habitus vel actus veridicus, vi. Ethico. ¶ Secūdo obijcitur ꝓ ra illud q̄ dicebat in probatione quarte cōclusionis. totū est sue partes solū: ergo assensus copulatiue nō est nisi duo assensus partiales partiū eius. ¶ Respō detur: cōsequentia est nulla. dissentimus cū toti copulatiue: neutri parti dissētiēdo: vt socrates currit ⁊ socrates nō currit. ḡ eodē mō possum⁹ habere vnū assensū in totā copulatiuam latum: qui non fertur in vnam partē eius similiter assentim⁹ disiunctiue crebriter/ neutri parti ei⁹ assentiendo. Sed facile dicetur: nō est simile. assensus disiunctiue non causatur ab assensibus partiū eius: sed aliunde. est ꝓpositio interdū ꝓ se nota/ ⁊ a sola notitia appreheēsiua terminox causatur eius assensus. sicut aliqua copulatiua est ꝓ se nota in falsitate: vt Socrates currit ⁊ Socrates nō currit. nunq̄ cū causatur assensus totalis copulatiue sine assensibus partiū. ergo nō est idem. ⁊ per cōsequens ꝓbationes nulle. ¶ Fateor: nunq̄ causatur assensus totius copulatiue affirmatiue/ sine assensibus partium: nec naturaliter potest aliter causari: tamē est vnus assensus totius: ⁊ non partis: qui nō potest esse sine assensibus partium. q̄ sit tertius assensus tot⁹: patet sicut de sapientia. Insuper: tota copulatiua est vnus intelligibile ⁊ apprehensibile: ⁊ propositio. ergo eius est iudicium primo q̄ non est respectu partiū. esto q̄ in intellectu simul sint iudicia categoricarū que partialiter hoc iudicium causant. ¶ Contra quintam conclusionem instatur: illa virtus est melior/ que animę meliorē partē ꝑficit. prudentia aūt est huiusmodi. ergo/ prudētia est melior sapiētia. maior est Aristotelis decimo Ethicox de felicitate: ⁊ expresse septimo politicox. probatio minoris: illud est optimū hoīs q̄ corumpitur ꝙ malitia ⁊ extinguitur ꝙ bestialitatem. sed pars animę perfectibilis per prudentiā est huiusmodi: ⁊ nō pars aīe speculatiua. maior huius ꝓ syllogismi patet ꝙ Aristotelem. vii. Ethico. vbi vult q̄ optimū i hoīe malo malitia humana / aliter coruptum est q̄ in hoīe bestiali: qm̄ in hoīe malo coruptum est quia deprauatum hominē vero bestiali sic coruptum est q̄ non vertur eo. minor aūt patet. vi. Ethic. vbi philosophus dicit q̄ temperantia seruat prudentiā ⁊ q̄ intemperantia corumpit eam: que tamen non corrumpit neq; peruertit existimationem specillatiuam.

¶ Respondetur cōcedendo maiorem: partes enī animę sunt eadē res. solum aūt est distincto rationis. ergo illa pars animę que respicit nobilius obiectū est melior: sed sic est de sapientia: vt in conclusionis ꝓbatione patuit in septimo Ethico. Aristo. vocat optimū in hoīe totam partem rationalē: distinguendo eā cōtra partem sentitiuam: q̄ non intēdit distinguere inter prudentiā ⁊ sapientiam. illa autem tota pars rationalis per intemperantiam corumpitur: primo ⁊ directe pars prudentialis: ⁊ ex cōsequenti parte sapientialis: quia presupponit prudentialē. ¶ Secundo obijcitur: illa virtus est melior cuius principalis effectus ⁊ proprius est melior: sed finalis effectus prudentie est melior ꝙ finalis effectus sapientie. finis enī scientie est scire solū: vt patet. i. Meta. ⁊ in proemio eiusdem. finis aūt prudentie est bene viuere. totū hoc aūt melius ꝙ scire tm̄. ergo Metaphysica non est melior prudētia. ¶ Respondetur concedēdo maiorem totam: sed negetur minor. nemo potest ponere se ad Metaphysicā. hoc est ad istam speculationē ꝑfundā ⁊ continuā celestium: quin sit abstract⁹ a mundanis ⁊ vanitatibus: que animā a vera metaphysica impediūt. Si enī quis sit malus ⁊ fluctibus seculi vel fedis corporis voluptatibus inuolutus: nunq̄ profunde in metaphysica speculabitur: ⁊ patet a signo de hoībus qui vere contēplationi se dederunt: vanitates seculi (in quibus ambitiosi succūbunt) reliquerūt: ⁊ pater illud auctoritate scripture in maluolam animā non introibit sapientia: nec habitabit in corpore subdito peccatis. malitia excecat intellectum: ⁊ ponit hominem in fines illicitos: ⁊ eos facit rimari media illicita pro illorum finiū consequutione: ⁊ si quis fuerit immersus peccatis carnis: impossibile est q̄ possit in metaphysica: esto q̄ aliquas quisquilias cognoscere potest. animalis homo nō ꝓcipit ea que dei sunt: prime ad Corinth. ij. Poete enī ⁊ multi tumultuosi aulicos sequentes: de deo non ita scrutati sunt profunde: sicut philosophi qui vnam primā causam intrepide posuerunt de virtutibus more christianorum loquuti sunt. digniq; erant qui a deo illustrarentur: de talib⁹ loquutus est philosophus: qui virtutem suam speculationi honeste circa Metaphysicaz deuenerūt quos felices in decimo Ethicox censuit. prudentia coadiuuat vt homo sibi prouideat de necessarijs: vt sit in quiete: ⁊ in otio ad speculandum. Omnes enim natura scire desiderant: primo Meta. ⁊ primo Officiorum dicit Tullius: omnes enī trahimur naturaliter ⁊ ducimur ad cognitionis ⁊ scientie cupiditatem. prudentia potest tollere impedimenta: ⁊ ministrare necessaria: ne ab hoc sancto studio quis impediatur.

Exto circa hanc materiam quaritur: an prudentia monastica siue personalis que in libris Ethicorum traditur: oeconomica prudentia que in oeconomicis: politica que in libris Politicorum sint vna prudentia. Circa questum varie sunt positiones: aliqui dicunt q̄ realiter distinguunt̄: sed sunt cōnexe: quēadmodum virtutes morales prudentie. sic nullus potest habere prudentiam monasticam perfectē nisi oeconomicā ⁊ politicam habeat. Alij dicunt q̄ sunt idem habitus in re. Aristo. nihil aliud de hoc questo dicit nisi q̄ sunt idem habit⁹: esse aūt non idē ipsis. ¶ Pro questionis solutione pono sequentes conclusiones. Quarū prima est: prudentia monastica consistit in hoc q̄ homo bene cōsulit suo proprio bono. hoc supponitur ex Aristotele ⁊ modo loquendi. ¶ Secunda conclusio: homo bene cōsulit proprio bono cōsulendo bono cōmuni. probatur. bonum cōmune est procurandum laudabilius ꝙ proprium bonum quando bonum proprium includitur in bono cōmuni: ⁊ homo illa via proprium bonum acquirit. Primo officiorum dicit Tullius: Nō solum nobis nati sumus: sed partem ortus nostri sibi patria vendicat ⁊ partem amici. ⁊ nono Ethicorum. reprehēsibilis est ille qui nimis se amat. Hec valet dicere. bonū cōmune est nobilius: ḡ nō est ordinādū in bonū ꝓprium q̄: nō est inconueniēs q̄ finis principalis ordinet in casu in finē minus principalē: dūmodo finis min⁹ principalis ordinet in vltriorē finē nobiliorē. Socrates erat diligit deū ꝓpter beatitudinē formalē: sicut canonicus surgit ad matutinā vt habeat distributiones. Ex his sequitur q̄ idē habitus realiter est prudentia monastica/ ⁊ oeconomica/ ⁊ etiam politica. bene cōsulendo familie ⁊ politie: homo proprium acquirit bonum. ¶ Tertia cōclusio: aliquis potest habere habitū ad sibi solū cōsulendū: qui nō sufficit ad bene cōsulendū familie vel politie. probatur. aliquis vitā solitariā/ vel sub modio ducit: sibi bene consulendo: qui nescit familie ⁊ politie cōsulere. ergo requiritur alius habitus (certū in specie) ad hoc vt bene sciat in hoc cōsulere. q̄ sunt distincti habitus secundum species patet. illi habitus habent fines spectabiles/ cum obiectis distinctis: puta bonū proprium/ bonū familie/ ⁊ bonū ciuitatis siue politie: ⁊ experientijs specie distinctis indigēt. ¶ Quarta cōclusio: aliquis potest habere prudentiam oeconomicā nō habēdo prudentiaz politicā, ꝓbatur hec cōclusio vt ꝓcedēs aliquis pōt scire cōsulere familie sue bene ad partē: qui in politia ⁊ cēs

vicinis nō potest bene viuere/ꝛ tranquille/aliis ꝓfulendo. ergo ꝓmuniter ist habit⁹ ſpecie diſtinguūt. ¶ Quinta ꝓclusionator est prudētia politica ꝙ prudētia monastica ꝛ oeconomica. ptz. plus est scire cōsulere in tota politia ꝙ in familia sola. ¶ Sed ⁹tra quartā ꝓclusionem obiicitur. ꝓbando q⁹ isti habitus nō differāt specie / auctoritate philosophi dicētis: habitus est idē: esse vero diuersum. ¶ Respōdet: sunt idē habitus genere: sicut logica dicitur una: esse est aliud: hoc est habēt discrimen speciſicum: sicut Eustracius exponit. Insup. vij. capite sexti Ethicoꝝ Aristoteles ⁹tud dicit sic intelligat⁹ cuius facultas: ꝛ prudentia suple politica est idē habitus realiter: esse tamē ipsarum nō est idē: hoc est secundū rationes formales ac cōnotata ille nottones diſcrepāt. Et eodem modo solui potest questio An prudentia politica ꝛ prudentia legis positiua siue architectonica sit idē habitus: ꝛ dicitur q⁹ specie differunt. prudētia legis positiue ad principē vel ad gubernatores reipublice spectat: ad recte dirigēdos subditos. prudētia politica ad subditos attinet. nō subijci ꝛ principari obiecta specie distincta respiciūt: ergo tā actus ꝙ habitus eoꝝ specie diſtinguūtur/cōmuniter. ſi in vno casu sit idē actus: nō est mirandū. ¶ Contra illud instatur: idē est habitus in specie in discipulo ꝛ in doctore: sed legislator est doctor/subditos docens quid facere oporteat. modo politicus est discipulus: ergo similē habitū in specie acquirit cū legislatore. ¶ Secūdo: legislator ꝛ subditus habēt eundē finē vltimū: scz feliciter ꝛ bene viuere in politia / vel trādlle ꝛ bene viuere. ergo actus eoꝝ est idē in specie. ꝛ ꝙ ois eorū habitus est idem. ¶ Ad primū respondeꝫ q⁹ hoc est verū cōmuniter in speculabilibus: vbi eadē conclusio ꝙ media eadē demōſtrāt. nō est sic in legislatore ꝛ subdito. vnus ꝓcipit facere dirigēdo animi cogitatū in vtilitatē publicā. alter figit mētis aciē in aliud illi parēdo. sed ſi subditus velit similiter velle sicut legislator ꝛ ꝙ cōmunī bono agere: forte intendit esse legisperitus/vel ei consiliarius: quid ꝓhibet vt habeat actum eiusdē speciei secum? ¶ Ad secundū dicitur: licet habeant eundē finem remotū ꝙ obiecto partiali: hoc nō sufficit ad idētitatē speciſicā act⁹. semp enī distinctio partialis specifica obiecti: discrimē speciſicum actus ꝛ habitus arguit. ꝛ idē ttas totalis eiusdē speciei obiecti non sufficit vbiꝫ cōcludere idētitatem speciei specialiſſime actus.

Dubitat⁹: an requirat⁹ ad bonitatē actus moralē ter boni cōformitas ad prudentiā. Et probatur q⁹ nō: iste act⁹ est bon⁹/volo dare huic eleemosynā: demōſtrādo diuitē qui simulat se esse extreme pauperē: vel actus quo Jacob voluit cognoscere hāc: demōſtrādo Liam. vter⁹q⁹ istoꝝ actuū est bonus. ꝛ tamē neuter a prudentia regulatus est: cū iudicium intellect⁹ est falsum: ergo nō est prudētia. tenet ꝓsequentia ex dictis. ¶ Respondet Durādus: immo regulatur a dictamine vero. hec dictamina sunt vera: hec est a me cognoscenda huic vanda est eleemosyna: licet ex errore sequatur. non inconuenit verū ex falso sequi. Okam dicit: talis habet iudicium vniuersale: vt ois vxor mea est a me cognoscēda: ꝛ iudicii particulare falsum: hec est a me cognoscenda. ꝛ ad bonitatē moralē sufficit cōformitas ad dictamē vniuersale: quis dictamē particulare sit falsum. Martinus magister aliqualiter ab isto discrepat: dicēs ꝙ talis habet duo iudicia: vnuersale ꝛ particulare. similiter habet duas volitiones cōformes illis duobus iudiciis. vniuersale est verū: ꝛ volitio illi cōformis bona. iudicium particulare est falsum: ꝛ volitio illi cōformis est mala moraliter: ꝙ immediate imperatiua executionis male moraliter: sed non imputabiliter: ignorātia inuincibilis excusat ab imputabilitate: sed nō a malitia morali. ꝓpterea actus ille est moraliter bon⁹. Alexander istorū modoꝝ valet: sed vterq⁹ eoꝝ facit difficultatē vbi nulla est. non prior modus: ꝙ statim mutabo terminos: dicendo/ vanda est huic pauperi eleemosyna. istud dictamen est ꝓpositio falsa: ergo est dictamen falsum. similiter de alio: hec vxor mea est a me cognoscenda: istud dictamen est falsum: ꝛ actus vtriq⁹ dictamini ꝓformis est bonus. Nō valet secundus modus: ꝙ ponatur precise iudicium particulare in intellectu cuz actu illi dictamī nūrespondente: ille actus voluntatis est bonus. ¶ Sed dicis: est moraliter malus. Cōtra hoc obiicitur: ille act⁹ est meritorius tu habēte gratiā: dūmodo referatur in finē debitum: ergo est bonus moraliter: tenet ꝓsequentia: negare eīī hanc ꝓsequentiam est oīm ordinē in morali philosophia puertere: abſonū est ꝓcedere hanc propositionē/actus meritorius est malus moraliter. Item: ſi sit malus: nō est malus malitia pene: ꝙ hoc non oportet: ergo est malus malitia culpe: ꝛ sic idem actus voluntatis est meritor⁹? ꝛ culpa: ꝙ⁹ est absurdissimū. Dico ergo aliter: ꝙ ad actum moraliter bonū non requirit vsquequaq⁹ harmonia ad dictamen prudentiale: sed sufficit ꝓformitas eius ad vnum istorum: scz ad dictamē prudentiale: vel ad errorem non imputabilē: vel ad ignorantiā inuincibilē: ꝙ⁹ est idē dictu. Potest quispiā (ſi verba multiplicare velliderat) dicere talia dictamina esse vera veritate practica: ꝛ falsa falsitate speculatiua: ad hunc sensum: ꝓpositiones ipse sunt false: licet non sint speculatiue: put speculatiuū a practico distinguit. vera sunt veritate practica: hoc est: practicans sīm q⁹ dictatū est a talē bus dictantibus bene agit. Et ꝙ hoc potest solui talis difficultas: ego volo esse Carthusiensis: supposito q⁹ reguletur a iudicio tali/teneor intrare carthusiam: ꝛ ponatur iudicium erroneum inuincibiliter. ¶ Sed ⁹tra illud argumētor: ꝓbādo q⁹ iudiciū erroneū nō pōt actum bonum dirigere. patet: nullum turpe regulat actum bonū: sed omnis error est turpis: igitur. consequentia tenet cū maiore: ꝓbatur minor/ex Tullio primo officiorꝫ dicente Dīs enī trahimur ꝛ ducimur ad cognitionis ꝛ scientie cupiditatem: in qua excellere/pulchrum putamus: labī autem/ꝛ errare/nescire/ꝛ decipi/ꝛ malum ꝛ turpe ducimus. ¶ Respondetur concedendo maiorem: sed negē minor. ꝛ ad eius ꝓbationē ex Tullio: dico: loquitur vbi est error vincibilis: pater statum ꝙ verba sequēta in quibus ait: In hoc genere naturali ꝛ honesto duo vitia vitāda sunt: vnū ne incognita pro cognitis habeamus hisq⁹ temere assentiamur: per temere/ errorem imputabilē intelligit: quando homo non adhibet diligentiam quā ad hibere tenetur vt veritatem deprehendat. quod adhuc latius explicat inquiens: quod vtrūm effugere qui volet (oēs autem velle debent) adhibebit ad considerādas res ꝛ tempus ꝛ diligentiā. Potest tamē quis post oēm diligentiam (ad quam tenetur) adhibitam/aberrare. hec est est nostra miseria post primi parentis lapsum. ¶ Si dicas: homo nunq⁹ debet assentire quoad veritatem deprehensam habeat. hoc nihil est. in rebus de necessitate salutis non semper habebitur sincera veritas: sufficit ꝓbabilis ratio secundū temporis exigentiam. ꝛ hoc satis innuit Tullius loco prefato post verba allegata inquiens: alterum est vitium q⁹ quidam nimis magnum studium multamq⁹ operam in res obscuras atq⁹ difficiles conferunt. Cum ergo res sit difficilis cognitu capiatur cognitio secundū exigentiam operis temporis: vt vult Aristoteles primo Ethicorum.

Septimo queror: an eubulia/ synesis/ꝛ gnome: sint partes prudentie ab inuicem ꝛ a prudentia realiter distincte. In primis nominū explicationes ponem⁹. postea ꝙ cōclusiones respondebitur ad questitū. ¶ Eubulia est habitus inclinans ad recte consuledum ad optimū finem attingendum/ per optima media/ꝛ sic de aliis bonis circūstantijs/ loci/temporis/ꝛ similibus. Dicitur ab eu qō est bonum: ꝛ boule quod est consilium: quasi bene cōsiliatiua: cui⁹ habitus oppositus dicitur cacobulia. illa est habitus inclinans ad male consulendū. quo fit: q⁹ ꝓprius actus eubulie est bona inuenire media: Eubulia non est custodia nec⁹ solertia: qz eubulia est cū inquisitione ꝛ ratiocinatione inuentionis medij. Eustochia vero ꝛ solertia ꝓpte inuentiue medium ad finem statutum/sine ratiocinatione. differunt autem eustochia ꝛ solertia/ sicut superi⁹ ꝛ infertius. nam solertia est inuentiua medij sine ratiocinatione: ſ speculatiuis ꝙ in practicis. eustochia vero est inuentiua medij sine inquisitione precia/tū in practicis. Synesis aūt est habitus inclinans ad recte iudicādum de mediis per Eubuliam inuentis. dicitur a syn qō est con/ꝛ esis. i. decentia (estos enī decens est/quasi iudicans cum decentia) cōtra/a synesios ea iudicandi accidentia carēs. In palestra literaria: vt in Sorbona ad oculū creditur videmus vnū promptum ad impugnandum: ꝛ mediocrum ꝓptissimū inuentiuum qui male respondet. alius aūt non idoneus impugnator/ solide ꝛ constanter respondet. ergo bene iudicat de mediis inuentis ꝛ recte⁹ creditur ꝙ medij inuentor: ergo stat vnum habere vnaz promptitudinē: ꝛ alia carere: ꝛ ab īdustria naturali illud venit. sed postea ex actibus generantur habitus: de quibus locuti sumus. Gnome est habitus inclinans ad recte iudicandum de inuētis ꝙ ebuliam pertinētibus ad iustum epīces. vnde gnome se habet ad synesim/ vt iustum epīces ad iustū simpliciter. vel sic clarius: Synesis est iudicium de agendis secundū cōmunem legem: vt homicida est occidendus: vepositi est reddendum. Sed me autem iudicat secundū rationē naturalem in quib⁹ deficit lex cōmunis: vtpote iudicat ꝙ in casu ille homicida non est occidendus: nec furioso reddēdum est depositum quo male sit vsurus. ¶ Secundo scito: ꝙ beatus Thomas in prima secunde questione quinquagesimaseptima: arti. vi. ponit vtrū synesim ꝛ eubuliam (quas ponit philosophus sexto ethicoꝝ) tertiū actum prudentie: qui est precipere: quem principalem vocat. Idem facit questione quinquagesima octaua. articulo quinto. in solutione ad tertiū. Et secūda secunde questione quadragesimaseptima. articulo octauo. ¶ Contra istū principia. lem actum eius: qui est precipere: argumētor primo sic: vel ille actus qui est ꝑceptū: vt fac hoc vel illud: est simplex apprehēsio/vel cōplexa apprehensiua non iudicatiua: vel iudicatiua (non sunt plures operationes intellectus sīm philosophū) sub nullo aūt istorū membroꝝ cōtinetur. ſi sub iudicatiua: cōtra synesis recte iudicat de medio inuento. Si dicas: est notitia apprehensiua nō iudicatiua: ergo synesis est illo precepto ꝑfectior. ¶ Secundo: stante iudicio in intellectu meo ꝙ pauperi vanda est eleemosyna: volitas mea potest se illi iudicio conformare: quo facto: actus voluntatis erit bonus ꝛ virtutis generatiuus: ergo inane ponitur illud ꝑcipere ꝛ ali⁹ actus quem dicis esse perfectiorem. Dicis: voluntas potest cōtraenire iudicio: sed non isti precepto. ¶ Contra: vel illud preceptum naturaliter producitur: vel libere: ſi primū: cum actus voluntatis sequatur ad illud preceptum naturaliter: neutrum illorum actuum erit bonus moraliter vel meritorie. Si secundū: adhuc actus voluntatis non erit meritorius nouī premiſſis. mere naturaliter sequaē ad illud imperium: sicut de actu exteriori contingit/ ꝙ non est meritorius alterius premij ab actu eius elicit⁹. ¶ His suppositis/ponuntur conclusiones. ¶ Prima est: aliquę sunt partes subiectiue prudentie. probatio: de prudentia architectonica seu legis positiua: prudentia monastica/ꝛ prudentia politica: ꝛ multe similes species dari possunt: vt prudentia militaris/prudentia paterna prudentia filialis: ꝛ ita de talibus. de qualibet illarum prudentiarum: vel de termino incomplexo locō illarum sumpto: predicatur prudentia tanq⁹ genus de specie ꝓpte dicta. ¶ Secunda conclusio non est ponendum in pertium vel preceptum in intellectu vtrū iudiciū ꝛ synesim. probatur hec conclusio ex reprobatione positionis sancti Thome nunc recitate. non potest bene assignari quis actus ille sit: ꝛ ad quid vāleat. ¶ Tertia conclusio licet eubulia non sit pars subiectiua prudentie propie capte: tamen synesis ꝛ gnome sunt partes prudentie. prior pars pātet: prudentia in recto solum supponit ꝙ iudicio actuali vel habituali intellectus. eubulia pro ta li non supponit. ergo prudentia non predicatur in recto de eubulia: ergo non est genus eius. ergo eubulia nō est species specialiſſima subiectiua eius. Secūda pars patet: illi termini habent significationes interiores ad terminum prudentia. circa eandem materiam sunt: ꝛ in eadem potentia: scilicet in intellectu practico actuo: igitur non videtur quare negandum est ab eis inferioritas ad prudentiam. ¶ Quarta conclusio: Eubulia est pars integralis similitudinaria prudentie etiam propie capte. probatur. ad prudentiam pertinet: nec homo est plene prudens sine ea. ergo presupponitur ad hoc ꝙ habeatur perfecta in aliquo prudentia. quemadmodum recte dici potest: ꝙ contritio/ confessio/ ꝛ satisfactio: sunt partes integrales similitudinarie respectu penitentie: quia sine eis non est vera penitētia: quemadmodum totum non potest haberi sine partibus integralibus eius. Q⁹ non sint partes integrales propie dicte/patet: non constant penitentiam tanq⁹ partes essentiales. vt materia ꝛ forma totū compositum nec⁹ tanq⁹ partes integrales homogenee vel heterogenee. hoc modo loquit⁹ Tullius. ij. Rhetoricoꝝ de partibus prudentie: quādo ponit memoriam de preteritis/ prouidentiam de futuris/ꝛ intelligentiam de presentibus: volens dicere ex preteritis ꝛ presentibus oculatis bene iudicat de futurisbus manis operatiōibus. Macrobius libro primo de somno Scipionis ponit sex partes prudentie: que sunt: ratio inuestigans futura/intellectus disponens presentia/memoria rettinens preterita/ docilitas nos aptans ad hec omnia/circunspectio ad colligenda bona/cautio ad vecliuanda mala. iste possunt dici partes ad sensum vastum in conclusione. vel dici potest prudentia capitur dupliciter. vno modo sicut diffinimus. alio modo pro tali iudicio actuali vel habituali: vel pro aliquo ad hoc ꝑcuto ꝛ necessario. tertio modo potest capi pro toto aggregato: ꝛ sic eubulia est pars cumuli omniū lapidum simul collectorum. ¶ Contra secundam conclusionem obiicitur: intellect⁹ imperat voluntati. ergo in intellectu ponendum est imperium. ¶ Respondetur: intellectus nullum habet imperium super voluntatem: nisi iudicando quid faciendū quid vero fugiendū. imperium ineſt ipſi voluntate: que

Jolmain. bⁿ angta fat ȝ. ſ th. ȝ tranta mora. c 2:

ceteris potentijs imperare habet. ¶Contra tertiã conclusionem obijcitur: nubilis spectat ad intellectum. sed virtutes intellectuales sunt quibus aia verũ dicit affirmando vel negando: vt dicit Aristoteles. sexto Ethicorum. igitur. ¶Secundo contra aliam particulam eiusdem conclusionis. Synesis ⁊ gnome insunt nobis a natura. ergo non sunt species prudentie. ꝓsequentia est nota. ⁊ antecedẽs patet: per hoc Aristoteles in sexto Ethicoꝝ: vtitur inter sapientiam ⁊ hec duo. eo ꝙ nullus est a natura sapiens: gnomen ⁊ synesim a natura habet: sic inquiens: propter quod naturalia videntur esse hec: ⁊ sapiens natura quidem nullus. ¶Ad primũ conceditur maior: ad minorem que tacet in auctoritate philosophi: dicitur ꝙ ipse intelligit de virtute totali ⁊ principaliori. autem de ordinato ad eam. ¶Ad secundum: conceditur ꝙ in nobis sunt inclinationes naturales ad vtria. vnus est ꝛ̃pte natura inuentiuus ⁊ male iudicatiuus de inuentis: vt iam diximus. vnus inclinationẽ naturalem habet ad virtutem. alter ad vitium. sed de tali inclinatione non loquimur: vt philosophus dicit: sed de habitibus ipsis.

DUbitatur: an imprudentia sit peccatum. Respondetur. imprudens bifariam accipitur. Uno modo negatiue seu priuatiue pro illo qui nõ habet prudentiam est tamen aptus natus prudentiam habere: vt pueri. alio modo quis est imprudens contrarie: quando habet malum medium ad malum finem: hoc est quando ꝓstituitur malus finis: vel inhonesta media ad bonum finem: vel mala media ad malum finem: qõ pessimum est: vt in astuto: sicut erat cõsilium Achitophelis Absaloni cõsulentis: vt in tabernaculum ingrederetur ad cõcubinas patris sui Dauidis: quatenus firmaret et animũ populi contra patrẽ: ⁊ ad malum finem: vt patrẽ e regno extruderet. hoc premisso dicitur: nemo acquirit imprudentiam contrarie executiue sine peccato: etiam pro alio membro homo peccat qui est negligens laborare pro prudentia habẽda: quã tenetur acquirere ꝓ suis actibus dirigendis.

Circa prudẽtiam queritur: vtrum ipsa sit in intellectu practico an speculatiuo: et per quid practis a speculatione secernitur. De hac questione viri plurimi discrepant. aliqui dicunt solũ actum voluntatis esse practim. alij aũt oẽm actũ siue voluntatis siue alterius potentie nostra in potestate/practim nũcupant. aliqui pro inconueniente habent ꝙ conclusio practica a speculatiua aliquo modo deducatur: ⁊ solum actum bonum practim ponunt: ⁊ notitiam illius actus directiuam practim ponunt. cõmuniter tamẽ oẽs tenent pro constanti/ꝙ nulla notitia practica est speculatiua. licet in aliquibus in his positionibus de nomine certetur: vicam que mihi videbuntur conformius dicenda ad mentem Aristotelis. ⁊ modum hoĩ loquẽdi: primo practim ⁊ speculationẽ diffinẽdo a qua notitia dicitur speculatiua vel practica. ¶Practis sic diffinitũ. practis est actus alterius potẽtie ab intellectu natus ab/in tellectus actu dirigi. vel sic: ¶Practis est actus elicit⁹ voluntatis vel ab ea imperatus. Ex isto patet: ꝙ nullus actus intellectus est practis. ⁊ patet hoc corollarium: ex diffinitiõe practis. Sola illa operatio dicitur practis ad quã intellectus se extendendo fit practicus: sed intellectus non extendit̃ ad aliquã suaꝝ operationẽ. igitur. cõsequentia tenet cũ minore: maior patet per philosophũ tertio de aĩa dicentẽ: intellectus sola extensione fit practicus. modo extendere est extra se tẽdere. ergo notitia vocatur practica: quia extra se tendit. hoc corollariũ cũ diffinitione practis vlteri⁹ patet: hac via saluatur ne logica fit practica: ⁊ scientie rationales. ⁊ ꝙ scientie reputate practice/ maneant practice: ergo diffinitio practis cũ corollario bene ponitur. Ex isto sequitur ꝙ hec consequentia est nulla. hic actus est in potestate nostra vel dirigibilis ab actu intellectus. ergo est practis. patet de actu intellectus q̃ est in potestate nostra. ⁊ etiam vnus actus intellectus dirigitur ab alio. ¶Speculatio est actus intellectus nõ tendẽs vltra intellectum. ij. Metaphysice dicit philosoph⁹: theorice finis est veritas: practice vero opus. Notitia vocatur practica qꝝ est practis regulatiua: alia notitia iudicatiua vocat speculatiua: vel sic clari⁹: notitia vocat̃ practica: qꝝ est iudiciũ circa aliquid extra intellectũ faciẽdũ vel omittẽdũ. ¶His notatis pono septẽ ꝯclusiones. Quarũ prima est: sola notitia iudicatiua vocatur practica ⁊ speculatiua. ¶Secũda ꝯclusio: Notitia iudicatiua vocatur practica: ꝙ est directiua practis. ¶Tertia cõclusio: quelibet notitia iudicatiua nõ regulatiua practis/ẽ speculatiua. ¶Quarta ꝯclusio: aliqua notitia est speculatiua ⁊ practica. sed nulla simplex vnius ꝓpositionis cathegorice est practica ⁊ speculatiua simul. ¶Quinta ꝯclusio: sicut aliqua notitia practica est vera: aliqua falsa: ita aliqua practis est mala: aliꝙ vero bona. ¶Sexta cõclusio: notitia practica potest deduci ex notitijs nõ practicis: ⁊ notitia speculatiua ex notitia practica. ¶Septia ꝯclusio: aliqua est scientia totalis practica: cuius multe sunt ꝯclusiones speculatiue. ¶Prima cõclusio probat̃: si notitia apprehensiua nõ iudicatiua diceretur practis: tunc eadẽ notitia esset practica ⁊ speculatiua: que scilz haberet obiectum practicum ⁊ speculatiuum. ¶Secunda conclusio probatur: aliqua ratione notitia vocatur practica: ⁊ non videtur alia ratio banda quare dicatur practica. ¶Tertia conclusio patet: quelibet notitia simplex vel est de ꝓ positione dictante de practi: vel non. si primum: est notitia practica: si secũdum: est notitia speculatiua. ¶Quarta ꝯclusio probatur quo ad suã priorẽ partem: vari potest vna propositio composita ex dictamine practico ⁊ speculatiuo: vt pote: deus est diligendus ⁊ deus est trinus ⁊ vnus. illius copulatiue vantur duo iudicia/quoꝝ vnũ est notitia practica/alterũ notitia speculatiua: ista duo iudicia possunt cũ intellectu ⁊ volũtate causare vnũ tertiũ assensum distinctũ ab illis duobus: sicut supra⁹ diximus circa hãc distinctionẽ q̃stione q̃nta: ⁊ ille tertius assensus erit simul practicus ⁊ speculatiu⁹. patet: tum primo: equalet duab⁹ notitijs: quarũ altera est speculatiua/altera vero practica: cũ secundo/ille tertius assensus habet dictamẽ practicũ ⁊ speculatiuũ ꝓ obiecto. igitur. Secũda pars eiusdẽ ꝯclusionis ptz. vel ꝓpositio ipsa q̃ est obiectũ practis importat formaliter praxim: vt deus est diligẽdus: hũ vtinã est: vel nõ ꝙportat. si primũ: notitia ei⁹ est solũ practica. si secũdũ: notitia ei⁹ ẽ speculatiua. ¶Quinta ꝯclo ptz quo ad oẽs ei⁹ partes simul: volo male agere: nolo male agere: q̃libet istoꝝ duoꝝ actuũ est practis: ⁊ notitia virtuq̃ regulatiua ẽ practica. dilectio Socratis est practis: ⁊ iudiciũ quo iudicat̃ socrates est diligẽdus/ẽ notitia practica. ⁊ si de⁹ ꝓhiberet Platoni diligere socratẽ: adhuc iudiciũ quo iudicat̃ ꝙ socrates ẽ diligẽdus est notitia practica: ⁊ tñ ẽ falsa. ⁊ añ ꝓbationẽ erat iudiciũ verũ: qz ꝓpositiõis vere: ⁊ tñ nunq̃ scõm eos iudiciũ qõ est practicũ/speculatiuũ efficit/vel ꝙtra. ¶Sexta ꝯclo ꝓbat̃. notitia hui⁹ ꝯclonis ẽ practica/deus est summe diligendus: ⁊ tamẽ deducitur ex duabus ꝓpositionibus: quarũ altera est practica/ altera vero speculatiua. igitur: ꝓsequẽtia tenet cũ maiore. probat̃ minor ꝙ hãc deductionẽ: omne summe bonũ est summe diligẽdum: deus est summe bonus: ergo deus est summe diligẽdus. minor: istius discursus est speculatiua. patet. nõ dictat formaliter ⁊ expresse de aliquo agẽdo vel fugiẽdo: ergo nõ est practica. tenet consequẽtia: quia hoc ad notitiã practicã requirit. Forte vices: remote dirigit ⁊ virtualiter: cũ dicat deus est summe bonus. Contra hoc obijcitur: alia via tollitur oẽs notitia speculatiua. si sufficiat positio vnius terminj ꝓpositione que aliquẽ talitũ dat ad praxim: alia pars patet: capiẽdo cõclusionem speculatiuã deducẽdo eã ex maiore speculatiua ⁊ minore practica in prima figura. ¶Sexta cõclusio patet. ⁊ta moralis scientia est practica/ scõm Aristotelem scõo Ethicoꝝ. Moralis philosophia non est contẽplationis gratia. non enim vt sciamus quid est virtus scrutamur: sed vt boni efficiamur. ⁊. viij. de ciuitate dei dicit Augustinus: ꝙ Plato cõmẽdatur: quia omnẽ philosophiam posuit in tres partes: scz in contẽplatiuã quã naturalẽ vocãt: in actuã: que ad mores instituẽdos attinet: ⁊ in rationalẽ/que verũ a falso discernit. Et hoc patet ꝓ Platonẽ ⁊ Augustinũ dicere velle moralẽ philosophiã actiuã ⁊ practicã. tũc sic: tota moralis philosophia est practica: ⁊ tamẽ ipsa cõtinet multas notitias speculatiuas vtpote/virtutes mediat inter duo extrema: in hoc dictamine nihil ad operationem ponitur: quare ipsa est pure speculatiua: ⁊ eius notitia speculatiua. sed qꝝ principaliter moralis philosophia ad opus dirigit: tota est practica: ⁊ a principaliore parte tota denominationem capit. Ex his cõclusionib⁹ patet ꝙ prudentia est practica. Ex his liquere arbitror quomodo prudentia est in intellectu practico ⁊ actiuo: nulla notitia que est logica est practica: licet dicat vna ꝓpositio logica quomodo ꝓcedẽdũ est in alia. licet bene cõmuniter vocamus quãcũq̃ propositionẽ in qua ponitur aliquod operabile dictamẽ prudẽtiale: vt syllogismandũ est in barbara ex vniuersalibus affirmatiuis. sic in ꝓposito nõ capto. sed triuiales scientias omnes speculatiuas appello cũ physica/⁊ mathematicis: moralem philosophiã ⁊ prudẽtiam/licet nõ omnem notitias practicas.

DUbitatur finaliter circa hãc materiã prudẽtie an malus habeat prudentiã. Respõdetur. aliquid est hic certũ / ꝙ malus potest habere/ rectũ iudiciũ in intellectu de agibili⁹. sed an debeat dici prudentia si male vtatur: est ad nomẽ certare: nõ solem⁹ vocare viciosos viros (qui alijs bene) cõsulũt. ⁊ alijs bene verbo predicãt) prudentes: sed ingeniosos stultos et huiusmodi. ⁊ inuento Aristotelẽ ita loquẽtem. patet. vj. Ethico. xij. in fine: vbi sic dicit in noua translatione: neq̃ absq̃ virtute sicut diximus: atq̃ cõstat: rattocinationes enim agẽdarũ rerũ principiũ habent: cũ talis sit ipse finis: ⁊ ipsum optimũ: quicq̃d tãdẽ sit illud. sit eiũ (verbi gratia) quicquid cõtigerit: hoc autẽ non nisi bono viro videtur. prauitas enim peruertit facitq̃ vt circa principia rerũ agẽdarũ homo fallatur. quare patet prudẽtem neminẽ esse posse nisi sit bonus. Et ꝑtera in. xij. capite sexti tenet alias virtutes nõ posse generari sine prudentia. ꝓstq̃ philosophus ⁊ vulgares ita loquũtur: sic dicẽdũ est. ⁊ intelligo dictũ philosophi nõ de quacũq̃ malitiã: de venali: vel de peccato raro mortali potissimũ occulto: in quo homo non diu persistit. altoquin: si requireretur omnis malitie venalis ⁊ mortalis immunitas: nullus in hac mortali vita diceretur prudens. ergo sic (vti dixinus) intelligendus est philosophus. et hec de prudentia pro nunc dixisse sufficiat. de eius connexione cum ceteris virtutibus post hac circa distin. xxxvi. mentionem habituri sumus.

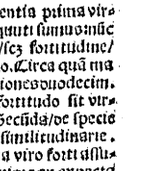

Peritus de prudentia prima virtute cardinali loquuti sumus: nũc vero de vna alia/scz fortitudine/ habẽdus est sermo. Circa quã materiã querã questiones nouodecim. ¶Prima erit/an fortitudo sit virtus cardinalis. Secũda/de speciebus fortitudinis similitudinarie. Tertia/an ira est a viro forti assumenda. Quarta/de speciebus fortitudinis: ⁊ an expectare sit difficilius ꝙ inuadere. Quinta/an ille qui potest se seruare per fugã/citi⁹ debet aufugere ꝙ stare. Sexta an liceat seipsum in casu occidere. Septima erit de virtutibus fortitudini oppositis. Octaua: an martyrium sit pars fortitudinis. Nona de partibus potẽtialibus fortitudinis: ⁊ primo de magnanimitate. Decima: de honore exhibendo: an in illo potest esse defectus ⁊ peccatũ. Undecima de humilitate: sub qua virtute cõtineatur/⁊ eius vtilitate: ⁊ quomodo generetur. Duodecima/an potẽtia sit pars fortitudinis/⁊ preclara virtus. ¶Pro prima ergo expeditione ꝙmanet titulus questionis propositus: ꝙ fortitudo sit virtus cardinalis. quare aliqua virtus dicatur cardinalis in materia ꝑdẽti diximus: nũc ergo solum ponẽde sunt acceptiones fortitudinis. postea ad questionem cõclusiue respõdẽdũ. Primo modo capitur fortitudo pro corporis robore: ⁊ sic vulgus vocabulo vtitur. hoc modo nõ est virtus nec vitiũ: quia cõsistit solum in neruoꝝ ⁊ ossium robore: qõ natura dedit. robur est potentia mouẽdi alterũ/vt vult pbs primo rhetorice. Secũdo modo accipitur fortitudo pro firmitate animi in quocũq̃ bono difficultatẽ habente: hoc modo nõ est virtus specialis: sed cuilibet virtuti si difficultatẽ habeat est cõmune. ij. Ethicoꝝ: ad virtutẽ requiritur firmiter ⁊ immobiliter operari. Tertio modo capitur pro firmitate mentis circa mortẽ in bello: siue sit contrapugnatio: siue non. hoc modo Aristoteles capit. iij. Ethicoꝝ. licet magis loquatur de bello vbi est contrapugnatio. Martinus magister aliã acceptionẽ effingit: vt magnanimitatẽ/patientiã/⁊ huiusmodi/sub fortitudine includat tãq̃ partes subiectiuas. Partes autẽ potẽtiales quas antiqui morales ponũt/inanes existimat: ego autẽ illã acceptionẽ nõ pono: sed partes potẽtiales pono de quib⁹ faturus est sermo. His similis ponũtur alique cõclusiones. Quarũ prima est: fortitudo est circa mala tolerãda. sed nõ quecũq̃: sed circa mortẽ: nõn quãlibet: sed in bello. hec cõclusio est Aristotelis. iij. Ethi. vi. cap. vbi dicit: Fortis versat circa maxima terribilia: vt circa mortẽ sed nõ circa omne genus mortis. nõ enim circa mortem eã que fit in mari: aut que euenit morbis. et paulo post dicit. Is igitur homo fortis propie dicitur: qui circa honestã mortẽ: ⁊ ea oĩa que repẽte euenĩũt atq̃ afferũt ipsam/interritus est. huiusmodi vero sunt ea que in bello cõtingũt. ¶Secũda cõclusio: fortitudo belli cum contrapugnatione est virtus. volo dicere: actus voluntatis quo quis vult pugnare in bello in quo est contrapugnatio scõm dictamen recte rationis/ est actus bonus: et virtutis fortitudinis generatiuus. ¶Tertia cõclusio fortitudo hoc modo capiẽdo non est virtus cardinalis: sed pars subiectiua eius: vt pote qua etiã Aristoteles loquit̃ probatur. Aristoteles dicit fortitudinem esse circa difficillima: vtpote mortem repentinã in bello illatã, sed sic

est ꝙ Socrates pro causa honesta mortem violentū ab hoste appositā vellet aufugere/ sed mult deferere actuz honestū nō obstāte cōditione mortis appositā:licet non contrapugnet:habet illā difficultatē circa mortē: ergo ipse Socrates est fortis fortitudine bellica ⁊ cardinali: de qua loquitur Aristoteles. ¶Confirmatur: oīs actus quo quis amore honesti sēm dictamen recte rationis cōtemnit mortem in bello in quo est cōtrapugnatio est actus fortitudinis:⁊ fortitudinis virtutis cardinalis:de qua loquitur Aristoteles,⁊ quāto sustinere est difficili? sēm rectā rationē:tanto fortitudo est maior. sed sic est sustinēdo mortē sine contrapugnatione in corpore viribus:qō est multo difficilius ꝙ contrapugnādo.ergo talis nō cōtrapugnās est fortis;capiēdo fortitudinē sicut capit Aristoteles. Preterea arguitur:nihil aliud impedit quin sit fortitudo sicut Aristo.loquitur:nisi ꝙ dicis nō est bellū:quia ad bellū requiritur contrapugnatio in corpore viribus.sed hoc est falsum:ꝙ ad bellū (vt in ꝓposito capitur) nō requiritur contrapugnatio.qō patet ad ihe.breos.xi.vbi Apostolus de martyribus loquens dicit:Fortes facti sunt in bello. Item:est bellū inter sensum ⁊ rationē,ratio pugnat pro expectatione: ne actus virtutis deseratur,sensualitas fugā petit:quatenus vita seruetur:⁊ intelligo semp in illo qui aufugere potest.vbi homo nō potest euadere : tūc nō est actus fortitudinis: sed patientie. Insuper: Aristoteles dicit: fortitudinē esse circa maxime terribilia:vtpote circa mortē:que est oīm terribilissima .iij.Ethicoꝝ.vi.sic inquit. Circa que igit terribilia vir fortis versatur:an circa ea que sunt maxima: etenim nemo est toleratior malorum homine forti . mors autē maxima omniū est terribilis:est enim vltimū vite.sed vbi quis stat constans in opere iustitie : nolens ipsum desererenon obstāte quocūq genere mortis illata:licet non contrapugnet:est terribilissimū ⁊ circa mortem.ergo talis est fortis sicut Aristo.fortitudinē capit. ¶Quarta cōclusio:habitus quo quis mortē prompte sustinet pro opere honesto sine cū cōtrapugnatione sine sine contrapugnatione est virtus cardinalis ⁊ fortitudo bellica:cuius species est fortitudo bellica cū contrapugnatione:vt patet ꝙ cōnotationē inferiorē ⁊ suppositoꝝ nem termini. ¶Quinta cōclusio:excellentior est fortitudo/pro iustitie defensione mortē perpeti sine contra pugnatione ꝙ cū cōtrapugnatione, probatur hec conclusio. martyres ita fecerūt:⁊ tamē ipsi fuerūt heroice fortes: igitur. Secūdo argumētor ad idē:virtus ⁊ ars sunt circa difficile.ij.Ethicoꝝ. sed multo difficilius est nō deserere iustitiā sine contrapugnatione ꝙ cū contrapugnatione:quādo enim est contrapugnatio confidit pugnās esse victor:⁊ sperat euadere:sed paruā vel nullā fiduciā habet nō contrapugnans de euadendo.igitur . Tertio: calesit/cū cōmouetur cōtrapugnās.ergo fit animosior: et minus percipit ictus illatos ꝙ nō contrapugnans: nō enim ob aliā causam leo Libycus cauda terrā ferit in belli exordio : ⁊ taurus terrā caudat/aerem cornibus impetendo.hinc enim pugnās minus timet ꝙ assistēs et crebriter homo leditur notabiliter:⁊ nō percipit. vbi tamē est quietus/ dolorem illati vulneris nō prehendit/ mortem patiens ⁊ nō contrapugnās nō habet hāc calefactionē:sed stat frigidus ⁊ quietus/mortē diram suscipiens:igitur. ¶Sexta cōclusio : fortitudo tertio modo accepta est specialis virtus:patet.est vna de virtutibus cardinalibus:igitur. Secūdo:habet specialē materiā ⁊ specialē finē/distinctā a fine ⁊ materia aliarū virtutum que nō sunt fortitudinis:igitur . Tertio:habet extrema specialia inter que mediat:ergo est specialis virtus,antecedens patet.habet excessum in expectādo:⁊ defectū in expectando.aliquis potest expectare vbi nō oportet. vt si vnus expectaret decem/quoꝝ quilibet est notus et equalis.potest etiā esse defectus:vbi quis contra dictamen recte rationis aufugit:ergo stat dare medii: expectando quādo oportet/ vbi oportet/ ⁊ qualiter oportet. ¶Argumētor cōtra primam acceptionem vocabuli ⁊ vltimam:ex eis sequitur ꝙ debilis potest esse ita fortis moraliter sicut multo vel robustissimus quiſqꝫ.cōsequens est falsum/⁊ cōtra modū loquēdi.⁊ cōsequētia patet:potest habere habitū ita intēsum fortitudinis ex actibus fortitudinis genitū.immo sequitur ꝙ veteranus ⁊ miles emeritus /qui fixit arma ad postem Herculis / esset ita fortis vel fortior ꝙ ipsemet in florida etate:cōtra modū loquendi. ¶Respondetur cōcedendo ꝙ debilis corpore potest habere fortitudinē moralem ita intēsam et magnā sicut robustus corpore:⁊ in sensu plus fortitudinis ꝙ ipsemet in florida etate.sed minus fortis fortitudine moralitudinis habet plus virtū corporis : potest esse ita idoneus in bello sicut iste.fortitudo corporis potest plus iuuare interdū in bello ꝙ debilitas corporis: et fortitudo mētis feriendo hostes: ⁊ hoc ponit philosophus.iij.Ethicoꝝ inquiens: nihil autē fortasse vetat non eos qui tales sunt (supple fortes) prestantissimos milites esse,hi nāq parati sunt sese periculis obiectare vitāq pro paruo emolumēto perdūt:et fortis ⁊ felix iudicat se dignū vita:⁊ ꝙ bene aget viuendo : ⁊ propterea vitam suā bene conseruat. aliqui inutiles suā vitā negligūt:quare sunt periculosi milites.sed vbi debilior viribus facit qō in se est:non minus laudabiliter facit . Nō enim minus erat laudādus Nestor vel Ulyxes faciēdo sēm suas vires/ꝙ tortissimus Aiax Thelamonius. non tamē nego in casu quin fortitudo moralis ⁊ prudētia sit preferenda viribus corporis sicut vecimotertio Metamorphoseos bene vexit Ulyxes cōtra Aiacē. et primo officioꝝ Tullius: Parum valent arma foris nisi togati bene domi consulant. et cedant arma toge. ¶Sed dicis:debilis corpore ⁊ senex tātū facit sēm vires suas quantū iuuenis robustus sēm suas : ergo tot stipendia in bello meretur. ¶Respondetur negādo consequentiā:loquēdo de stipendijs humanis . loquēdo de stipendijs dei:puta ꝙ equaliter merentur coram deo:sic concedo. ¶Contra secūdā conclusionē ⁊ tres sequētes obiciturꝫ fortitudo bellica esset virtus cardinalis: sequitur ꝙ magnanimitas nō esset pars fortitudinis.cōsequens est cōtra Tullii primo officioꝝ. ¶Secūdo sequitur ꝙ patientia ⁊ humilitas nō essent species fortitudinis:⁊ sic multi boni eremicole/⁊ cenobite/⁊ sacerdotes/ vna virtute cardinali carerēt sēm omnes suas species et per cōsequēs fortitudo nō est virtus cardinalis: cū in ea vita humana nō vertatur sicut in cardine:cū plurimē bene viuant sine ea. ¶Ad primū:concedo ꝙ magnanimitas non est species fortitudinis virtutis cardinalis/ nec humilitas/nec patientia : sed est pars potentialis eiꝰ. Pars potētialis apud antiquos moralesꝫ vocatur virtus magnā vicinitatē cū alia habēs: nō tātū expāsa sicut alia:quia fortitudo est circa pericula mortis in bello:qō est arduissimū/⁊ magnanimitas est circa arduas administrationes:etā aliquā cōuentientiam habet cum fortitudine:propterea pars potentialis eius censetur: et sic de patientia:vbi homo nō potest euadere:ssi equanimiter fert molestiam illatā:nec de partibus potentia l'busmultū est cōtendendū.aliqui auctores vnā virtutem vocāt potentialem respectu alterius virtutis/propter vnā cōuentientiā quā cū ea habet,alij reducunt eā ad aliam/propter aliā conuentientiā:ad quā magis ocūlum mentis ipsi defixerūt . quemadmodū si essent quatuor reges principales in Europa:⁊ alij inferiores principes haberent cū aliquibus eoꝝ cōuentientias : sed cū aliquibus maiores:si b/haberet filiā a/regis in vxorē: diceretur (et merito) ꝙ b/partes a/imitatur.alij apparenter dicerēt imitaretur partes c/regis: quia b/est nepos c/quē vnice diligit.sic est de partibus potētialibꝰ .

¶Ad secūdū argumētum quo dicis: multi viri boni in mūdo carebāt tota fortitudine cardinali sēm hanc acceptionem quā Aristoteles ponit:⁊ hoc imitatus sum: ego concedo.sufficit eis habere alias : ⁊ ꝙ securius viuant.⁊ quādo dicis:iste virtutes vocātur cardinales/⁊ cetera:verū est in tota multitudine.aliqne sunt virtutes necessarie toti multitudini/⁊ cōmunes/vt fortitudo : et nō omnes cuilibet suppositoꝝ multitudinis.et ꝓptereā vocātur he virtutes cardinales.temperātia est cuilibet in multitudine necessaria:cuius materia quotidiano est in vsu.et sic prudentia ⁊ iustitia pluries ꝙ fortitudo.sed fortitudo est communis in tota republica. Raro videsꝫ magna regna sine bello:vel ꝓparatione ad bellū:⁊ timore de eo inferendo. ¶Tertio obiciturꝫ Aristo.nō loquitur de martyrio:sed semper exemplificat de bello.ergo resistendo/⁊ nō contrapugnando/sustinēdo mortem: nō debet dici bellum:nec fortitudo: de qua Aristo.loquebat . ¶Respondeturꝫ martyriū perrarū erat ⁊ satis incognitū apud Ethnicos:propterea parū de hoc loquitur philosophus,laudasset tamē:vel laudare debuit: Socratē vel philosophoꝝ aliū mortē patientē ante ꝙ hūc negasset/ vnus est deus.martyriū apud fideles erat in maiori vsu. ¶Et si dicas Judea in occidētali parte Asie parū distabat a Grecia parte orientali Europe: ergo audiuit de eoꝝ martyribus loquiꝫ:cū erat eis vicinus. ¶Respōdetur:adhuc rari erant martyres in lege Moysiaca respectu martyrum legis gratie. ¶Secūdo:parum versabatur Aristo.in Hebreoꝝ legibus.soleo mirari cum tot locoꝝ politias in libris Politicoꝝ recitet:quare nūꝙ de Hebreoꝝ legibus loquutus sit:viso ꝙ mare mediterraneum latitudinis parue inter Grecia ⁊ Hebreos est interstitiū.loquutus est ergo de bello: quia fortitudo cōmunius est in bello:vel bellū exēditur ad certamen in quo est reluctatio sensualitatis ⁊ rationis in presentia mortis:quā homo libere potest euadere. ¶Contra quā tam conclusionē obiciturꝫ milites in bello pugnantes restiterūt: ⁊ hostes peremerūt: ergo eoꝝ fortitudo erat maior ⁊ ecclesie vtilior. ¶Respōdetur negando consequentiā:interdū hostis vincit:quia fidelis miles sibi ipsi gloriam (et nō deo) attribuit:vel est in peccatis: quem deus permittit occidi:⁊ tunc victor hostis suo idolo laudem tribuit.vel victoriam negligentie suoꝝ/vel fortune victus attribuit:nec sic a deo audit:sicut deuotus martyrum patiens:cuius actus multo est difficilior ⁊ vtilior ꝙ actus militis fidelis in bello contrapugnantis .

¶Contra sextā cōclusionē instatur:Gregorius septimo Moraliū exponens illud Job sexto:que est enim fortitudo mea,dicit:fortitudo est carnē vincere: propriis voluptatibus contraire:vele catione vite presentis extinguere:huius mundi aspera pro eternis premijs amare: prosperitatis blādimēta cōtemnere/ aduersitatis metū in corde superare.sed hic enumeratur actus ad tēperātiam pertinētes:⁊ aliqui ad fortitudinē pertinentes.ergo fortitudo non est specialis virtus. ¶Secūdo sic: ponoꝙ Socrates nolit deserere actū iustitie nō obstante conditione mortis:iste actus est actus virtutis iustitie: cum iustitiam habeat pro fine,ergo non est actus fortitudinis.tenet consequētia : nullus vnus actus simplex ad duas virtutes cardinales spectat. ¶Tertio sic: ponoꝙ Platonem nullū actū fortitudinis habētem nec actū oppositum:⁊ eliciat vnū actum fortitudinis in instanti: sequitur ꝙ talis summā virtutē habebit in instāti: cum actus est agens naturale/agens in passum dispositū: et per consequēs subito agit.fin phm.iij.Physicoꝝ.consequens est falsum . nemo enim repente fit summus .

¶Ad primū respondeturꝫ beatus Gregorius capit fortitudinem secūdo modo. ¶Ad secūdū cōcedo ꝙ actus de quo est meritio est actus iustitie,sed nego consequentiam: ꝙ propterea nō est actus fortitudinis,idem actus simplex in essendo spectat ad duas virtutes cardinales et patet de actu habente duas virtutes cardinales pro fine. ¶Sed cōtra hoc obiciturꝫ mechus propter pecuniā est auarus:⁊ nō luxuriosus.v.Ethicoꝝ:⁊ hoc nō nisi quia auaritia est finis actus mechie. ergo actus denominatur a fine. ¶Respōdetur:Aristo.vult habere ꝙ ille actus magis est denominādus a fine ꝙ a medio.vel a principali intento magis denominabitur eius actus ꝙ a minus principali.sed tamen ille idē actus spectat ad luxuriā ⁊ auaritiā.habet materiā illecebrosā pro ptali obiecto:⁊ nō fertur in illam materiā caste:ergo impudice:⁊ contrario modo ad castitatē: ⁊ cum sit ei confecta: erit mechia:quemadmodū dilecto qua diligo Socratē propter deum nō est fruitio sed ꝓpter deum denominatur:sed a fine ⁊ medio, sed principalius ad fruitionā ꝙ ad vsum spectat. ¶Ad tertiū concedo ꝙ ille actus in instanti elicitus / potest fortitudinē producere sēm extremū siue potentie: sed intensior actus potest intensiorem habitū producere:⁊ plures actus possunt plures habitus producere.et sic iste non est summus intensiue nec extēsiue.sic debet dici:⁊ non sicut Martinus dicit: negādo ꝙ aliquis actus potest subito producivel habitus subito producī.⁊ dicit ꝙ illud qō tāgit Aristoteles iij.Physicoꝝ capit solum contra antiquos.omnia illa reputās falsa:sed qꝫ sunt nulli impertinētia/perrārā:eoꝝ quia alibi pono materiā prolixius disputo .

Circa hanc materiā secūdo queram fortitudinis similitudinarie species sub fortitudine cardinali virtute continentur. ¶In hac quēstione sic procedā: explicādo quid est vera fortitudo/⁊ quid fortitudo similitudinaria ⁊ sophistica sm mētē Aristotelis:ꝙ ꝙ hoc vere fortitudinis notitia aperiet ne fortitudo sophistica sub vere fortitudinis,pellibus detegat.postea visquirā virū alique species sint virtutes:et sub quibus continentur:⁊ an aliqꝫ sint vitia. ¶Pro prime partis explicatione scito ꝙ fortitudo vera est habitus inclinans ad timendū ⁊ audendum sicut oportet.tertij Ethicoꝝ.vij.dicit phs:Fortis tūc⁊ est imperauidus vt homo.atq; timet quidē ⁊ huiusmodi res formidolosas,verū vt oportet:et vt dictat recta ratio tolerabit honestatis causa,hec enim ipsius virtutis est finis. Postea in octauo capite sophistice fortitudinis quinq; species ponit: quarū Prima est:fortitudo ciuilis siue politica,⁊ hanc speciē rursus subdiuidendo/ponit tres modos:quoꝝ duo vltimi nō longe differant. ¶Primus modus est quādo quis timet timore increpationū ⁊ opprobriorū que in politia timidis statuūtur. vel propter honores pro fortiter faciētibꝰ, ꝙ aliqui sint tales signo et exēplo ostēdit phs,signo:quia apud illos apud quos fortiter agētes honorātur/⁊ timidi inhonorātur: fortissi

ini videntur esse viri.ergo signū est q aliqui sunt fortes propter honores ⁊ dedecora que fortib⁹ ⁊ timidis aptā tur.exēplo probat auctoritate Homeri dicētis Hectorē pudore a bello noluisse aufugere:ne a Polydamāte re prehēderetur. ididem dicit de Diomede ne ab Hectore arguerē.sic ex Homero allegat phs Hectorē sic dicētē. Mā me Polydamas ante oēs ipse reprendet.⁊ de Dio mede sic inquit, Inter enim dicet Troianos optimus Hector/Tydides mettuens puppes confugit ad altas. Secūdus modus primę speciei est cū q̄s cogit expe ctare timore minarū:q verberib⁹ afficeret si aufugerit. Tertius modus:nō stat aliquis a tergo fugientes re nrēdo:vel muros/⁊ huiusmodi impedimēta sicut nōnulli muricos.i.vncos ferreos in terra ponūt. Secūda spe cies fortitudinis sophistice est fortitudo militaris:cum quis est expertus in bello:⁊ nouit multos anfractus va nos ⁊ nō timēdos:in quibus expectat exercitatus: qui ab inexpertis iudicatur fortis:qui tamē aufugit cū peri culū crescere videt. Tertia species est:cum quis per passionis impulsum morti se obiectat ⁊ potissimum ire. Quarta species est:cum quis septisēle euasit bone spei efficiē:cōfidit cū adhuc euaderet sed periculo inso lito crescente aufugit.talis a principio iudicatur fortis: qui nō est. Quinta ⁊ vltima species est/cū quis igno rat magnitudinē periculoz in bello : existimat magna ve ser⁊ parū:ve hoste/quēadmodū contingit hominibus vnius regionis nihil facere hostes victos:⁊ magna fa cere suos propter odiū ⁊ amorē.talis in acie belli cōtra hostē est feruidus in principio:tādē velocitate pedū sue fuluit ꝓsilit. Possunt lucide he species poni sex/sex for titudo politica ratione opprobrij vitādi aut honoris cō sequēdi. Secūda species timore pene verberū aut bono rū fortune. Tertia/fortitudo militaris. Quarta/fortitu do propter tram. Quinta/ob spem victorie. Sexta/ob ignorantiā periculi in bello emergentis. Vltimus ꝓ questionis solutione supponantur quattuor cōmunia in omni virtute:que ponit phs.ij. Ethicoz. Primo ope retur scīēs quia oportet appetitiua puderis regulari. Secūdo sit eligens:quia virtus est habitus electiu⁹. Tertio sit eligens ꝓpter hoc:hoc est propter verum finē virtutis:⁊ propter honestatē operis. Quarta cō ditio firmiter ⁊ immobiliter operetur. Potest addi quinta conditio/que cōmuniter omni virtuti cōpetit:q delectabiliter operetur.vnde Aristo.primo Ethicoz di cit:Nullus ita q̄s bonus est qui nō gaudet bonis operi bus:exemplificat in iusto ⁊ liberali:⁊ ita dicit in aliis. Cūhis ꝓsuppositis ponūtur conclusiones octo. Quarū prima est: fortitudo politica nō est fortitudo. vel prima species fortitudinis/nō est vera fortitudo.probatur hec ꝯclusio. Operās fortitudine politica/ nō operat ꝓpter finē vere fortitudinis.ergo nō est vere fortis. antecedēs patet:in prima specie fortitudinis operans agit ꝓpter honores cōsequēdos ⁊ turpitudinē euitandā:sed ille nō est finis fortitudinis.tij. Ethicoz.vij. Finis autē operationis eius is est qui accōmodatur habitui:⁊ viro etiam forti honestū est ipsa fortitudo, talis igitur ⁊ ipsius est finis.finis vere fortitudinis est finis prestitutus a volūta te conformiter ad rectā rationē: vt defensio reipublice: vel punitio eoz qui deliquerūt ⁊ emendā condignā ap ponere nolunt. Finis naturalis habitus est eius actus ad quē naturaliter inclinat:⁊ pro eo fit. sed de fine ꝓsti tuto in ꝓposito loquitur. cōsequētia tenet:in capite alle gato.singula nāq; suo fine diffinitūtur.⁊ hāc conclusionē intelligo si agat solū ꝓpter honorē cōsequendū. si verō finē fortitudinis apponeret:tūc actus eius esset mixtus ex vera fortitudine ⁊ fortitudine politica:⁊ sic ille idem actus numero esset fortitudo bellica ⁊ magnanimitas. Secūda ꝯclusio:fortitudo politica realiter est virtus probatur:actus politicus fortitudinis habet obiectum debitū ⁊ finē debitū:ergo nō est necesse q aliqua mala cir cūstātia vestiatur:igitur.q hoc obiectū sit licitū: scz fugere turpe ⁊ verecundia ⁊ appetere honorē: patet.velle turpe ⁊ verecundia realiter est malū:ergo ipsa respuere ⁊ nolle est bonū. Similiter magnanimitas ⁊ modestia appetūt honores:q̄ appetere aliquē honorē est licitum. Preterea licite appetūtur diuitie/sanitas corporis: ⁊ hmōi tēporalia minora apud sapientes q̄ honores:nec oēs honores prohibēturergo honores licite appetūtur. Tertia ꝯclusio:fortitudo politica est vere fortitudini similima.patet.ipsa est virtus:nō sic de aliis.modo vir tus quelibet est alteri similis:in genere morali q̄ non virtus:quicquid sit de similitudine entitatiua nō refert. hec cōclusio est Aristo.c.vij.de hac specie sic loquēs: hec aūt ex eo maxime similis est et de qua supra dixim⁹ (hoc est vere fortitudini) que fit ob virtutē.⁊ ponit ꝓba tionē inquiens:ob pudorē enim ⁊ appetitionē honeste rei:honoris inquā ⁊ ob fugiēdā reprehēsionē:que quidē est turpis. Quarta cōclusio:secūda species:puta for titudo coacta:nō est virtus.⁊ q consequēs nō est fortitu do.tenet cōsequētia a superiore ad inferius negatiue cū destructione superioris:antecedēs patet, omnis actus virtutis est liber:iste actus nō est huiusmodi:igitur.sed ista ꝓbatio nō valet.patet in illo qui coacte contrahit/ et qui coacte promittit latronī aliquid se daturū quate nus salues euadat.similiter in periculo frāgēde nauis. tales actus sunt deliberati: nec sunt indifferentes: nec mali.ergo sunt virtutes. Secūdo argumentor tales operātur a perfectā solū ob penas:⁊ nō ꝓpter honestū: ergo nō agūt studiose.ve hac specie cōparatiue ad prio rem loquēs Aristo.sic inquit.verum veteriores eo sunt (hoc est forti fortitudine politica) q̄ nō ob pudorē:sed ob metū id faciūt.⁊ fugiūt nō rem turpē:sed rē molestā: cogit enim ij qui potestatē habent.exemplificat de Hec tore.Quē procul a pugna treptidantē forte videbo:Ja canibus fiet/fiet quoq; vulturis esca. Quinta cōclu sio:fortitudo militaris siue experimentalis non est vera fortitudo patet.omnis operās scōm verā fortitudinem operat firmiter ⁊ immobiliter:ita q̄ nō possibile ab ope ratione sua q̄diu recta ratio operandū dictat:sed miles experimēraliter pugnās nō est huiusmodi:igitur.maior patet ex secūdo notato ⁊ ꝓmisso.⁊ minor patet.quando videt periculū imminere/aufugit:⁊ sunt eos pro quibus pugnat pessundatū iri.q̄ phs tangēs ait: At vero tūc inlites timidi fiūt cū excrescit periculum : ⁊ inferiores sint copijs ⁊ apparatu,primi nāq; fugā arripiūt. vbas ne vero copie manēt atq; intereūt. Secūdo argumē tor ad eandē conclusionem. Nullus fortis magis timet mortem q̄ turpe agere:sed fugere est turpe his: ⁊ tñ fu giūt vt vitā seruent.ergo magis timent mortē q̄ turpi ter agere. Sexta cōclusio:qui fortiter agunt propter timorē ⁊ iram non sunt vere fortes.probatur. tales nec sunt scientes.non enim cōsiderāt periculā:nec eligētes: nec agunt propter hoc.sed illa requirūtur ad actus vir tutū.igitur. Septima cōclusio:qui propter solā spem subeunt pericula in bello/nō sunt vere fortes.probatur: fortis pericula subit/quia est honestū ei pericula subire: sed bene sperantes non sunt huiusmodi: sed pugnāt qz se superiores futuros censent. Secundo argumentor ad idem:vere fortis nō fugit pericula : etiam que prius erant ignota:cū honestum est ea sustinere:non sustinere turpe.sed bene sperātes q̄diu sperant vincere persistūt: cū autē pericula percipiūt/aufugiūt. ergo nō sunt vere fortes.hanc maiorē probat phs : quia magis ad fortem pertinet esse impauidū ⁊ imperturbatū in repentinis ⁊ impreuisis periculis q̄ in his que preuisa sunt ⁊ preco gnita:quare dicit Aristo.in noua trāslatione, Quōbrē et magis fortis esse videtur subitus potius interroub⁹ interritū esse:ac sine turbatione: q̄ in preuisis , est enim ab habitu magis/ac minus ex apparatu:nā antea vita cogitatione ⁊ ratione quisqtā elegit : at ea que repente euenīt habitu. Octava ⁊ vltima conclusio est: fortitudo ignorantiū periculā non est vera fortitudo. probatꝰ hec conclusio:sit vt dicteriores sunt fortibus bene speran tibus.sed illi nō sunt vere fortes ex ꝯclusione precedēti: ergo nec isti. q̄ sint peiores patet:alij pericula subeunt/ quia sperant esse victores:⁊ etiā per tempus manēt cū pericula cognoscūt.isti solum ꝓpter ignorātiā pericu lum subeunt : ⁊ cum vident periculum mox aufugiunt. etiam alij aliquid dignitatis habent:isti vero nihil /vt dicit philosophus:ꝓpterea deteriores sunt precedētibus. Contra secūdā conclusionē obijcitur : fortitudo poli t.ca est propter verecundiā,sed verecundia non est virtus: sed timor ingloriationis:igitur fortitudo politica nō est virtus. q̄ fit propter verecundiā expresse dicit antiqua translatio. Respondetur/concedēdo q̄ fortitudo po litica fit propter verecundiā ⁊ virtutem vt dicit phs, sed aliter ⁊ aliter/fit ad fugiēdā verecundiā que est de turpi: quia verecundia est timor ingloriationis ex turpi actu prouenīs:⁊ est propter honorē qui est appetēdus:quia ad virtutē aditum dat. Sed cōtra virtūq; membrum argumētor:scōm Aristo.iij. Ethicoz.verecundia est lau dabilis passio ⁊ iuuenibus cōgrua ⁊ Terētius:Erubuit salua res est.Secūdo:nulla ratio dictat q̄ homo debeat vel possit se obiectare periculis vite propter honorē cō sequendū.nullus enim prudēs dictat periculosum bellū esse suscipiendū pro honore ⁊ victoria cōsequēda:si non fuerit aliqua alia iusta causa pugnādi.ergo nō est expe ctandū in bello propter honorem. Respondetur:vere cūdia propie dicta nō est appetenda simpliciter:sed ex suppositione:hoc est suppositio q̄ quis peccauit.propter ea infert phs q̄ nō est virtus : quia virtus est appetēda simpliciter.hoc ponit phs.tiij.Ethicorum vltimo:sic in quiēs:Fuerit autē verecūdia probatum ex suppositione. nā si egerit verecūdabit:hoc autē in ipsis virtutibus nō est.hic potest esse difficultas de penitentia virtute:que est virtus in suppositione.⁊ si cōcludat:id rarum est. est nobilis passio in iuuene:⁊ ratio est scōm Aristotelē illic Alta iuuenū nō transit sine peccatis: multū cōducit q̄ habeat frenū a vitio retrahens.senes non debent agere aliquid vnde verecūdetur. hoc tangit phs inquiens:nō autē ad quāuis etatē ij affect⁹:sed ad iuuenilē accōmo dātur:cēsemus enim eos qui huius etatis sunt verecūn dos esse oportere:vt cum nō sine perturbatione viuant: multiq; ob hoc peccent:a verecūdia prohibēturvelin quere.atq; laudamus quidē iuuenū eos qui sunt vere cūdis:sed nemo ex eo seniorem hominē laudabit quia est verecūdus.nihil enim eos ipsum opostere cēsemus age re:pro quibus emergere verecūdia solet. neq; enim ho minē probo verecūdia cōpetit:quippe cū pro rebus im probis fiat.neq; enim sunt res tales agende. Contra illud obijcitur primo sic:impudētia est quēpiā nō pude re res turpes agētē etiā senē.ergo proba est verecūdia. Secūdo sic:senes cōmittūt interdū peccata ⁊ in vi bus Aristotelis:⁊ opinione mea ipse interdum in sento hoc expertus est in se:cū Joannes euāgelista motū re gula hoc dicere nō erubuit:inquiēs:Si dixerimus quia peccatū nō habemus/veritas in nobis nō est.ergo vere cūdia est etiā nobilis passio in sene. Tertio sic:vere cūdamur si verenda a casu nobis inuitis vidēantur:sicut Adam ⁊ Eua post peccatū cōmissum:⁊ de exoneratione vētris in casu coī honestis viris:etiā vbi nō possimus id euitare.ergo verecūdia nō est solū de culpa. Ad pri mū argumētū Aristoteles negat consequētiā in litera. Ad secūdū cōcedo in rei veritate illud q̄d est assum ptū:cū probus si flagitiū vel aliquod peccatū cōmittat: et occulte verecūdatur de opere ipso:improbus ⁊ sophi sta in bonitate verecūdatur:ne homines id deprehendāt. Aristo.vult dicere pro paruis peccatis pro quibus vā da est venia nō est verecūdia habēda.probi ⁊ senes talia omittētes nō habēt necessitatē verecūdādi.nō omittūt magna:propterea nō verecūdantur.loquit q̄ nō deceat senes verecūdari: quia nō decet eos magna perpetrare crimina verecūdie causa:ita ⁊ etiā nō decet eos facere aliqua crimina:sed magis indecens est facere alia ma gna. Ad tertiū dicitur:de illo q̄d est nobis naturale vel nō imputabile ad culpā nō propie verecundamur: nec verecūdari debemus.licet aliquo modo cōfundatur vir imputdēs potissimū in talibus. Ex hoc patet q̄ ve recundia est nobilis passio ex suppositione in iuuene:q̄ retraxit eū a peccato. Lycan Trudens Stratonis au ditor dicere solebat:necessariū esse pueris pudorē ⁊ lau dis studiū adhīgere:velut equis calcar atq; frenū. ⁊ cū Zenophon adolescēs Socrati occurreret in angiportos et eum percūctaretur Socrates ab adolescente vbi ve nirēt singula venalia:cū scire ad omnia respōdisset:que sunt Socrates:vbi essent probi homines:tacuit adole scens ⁊ erubuit.cui Socrates:sequere me:et disce . hoc fecit/cum verecundiam in adolescente deprehendisset. Ad secūdū argumētum q̄d tertio q̄ homo nō debet se periculis vite obiectare ꝓ honore cōsequēdo. Respō detur q̄ hoc est verū:pro solo honore acquirēdo. sed vbi est iusta causa bellandi ⁊ inuēta iusta: honor potest esse partiale motiuū ad hoc q̄ homo fortune vitā exponat: et eodē modo turpitudo vitij fugiēda: ⁊ hoc ad magna nimitatē pertinet.cōcedo q̄ inique actum est vicinū pu pulī bello aggredi cū dicrimine vite:pro gloria et ho nore habendo:vbi nō est aliqua alia iusta causa bellādi. Tertio obijcitur: fortitudo politica habet finē debi tum ⁊ honestū: et est actus quo quis vult bellare: ergo habet verū finē fortitudinis . ergo est vere fortitudo.q̄ nihil deficit et ad hoc vt sit vera fortitudo:nisi quia non habet realiter finē fortitudinis. Respōdetur cōcedēn do q̄ fortitudo politica habet finē honestū: sed ille non est finis fortitudinis a voluntate prestitutus ⁊ intētus. Finis fortitudinis debet esse pro salute patrie/ꝓ defen sione innocentū/pro punitione eoz qui meriti sunt a no bis punīri si resistant:⁊ ita de huiusmodi finibus: in qui bus licite pugnandū est:vt in.xv.distinctione quarti di xim⁹:in materia de bello,honor appetendus nō est fi nis sufficiēs:si nihil aliud ponatur gratia cuius pugnē dū est.nec ille actus (licet sit bonus) nolo aufugere in bello ne habeā notā in vulgo:si ponatur finis fortitudi nis simul cū tali fine:iam erit actus mixtus ex vera for titudine/⁊ fortitudine politica. Contra quintā cōclu sionē obijcitur sic:habens fortitudinem militarē potest habere actū vere fortitudinis. potest ponere obiectum/ finē/⁊ cetera que ad verā fortitudinē requirūtur ⁊ sufficiunt. Respondetur concedēdo hoc totum: nolumus dicere q̄ miles in bello pugnās nō potest esse fortis:sed illa fortitudo que est militaris explicata in conclusione

nō est virtus:propter causas in cōclusionis probatione dictas. ¶Secūdo obijcitur:bene sequitur:hoc fortitudo est militaris:ergo est fortitudo:a parte in modo ad suū totū. ¶Respondetur/cōsequētia est nulla.est fallacia a dicto sm quid ad dictū simpliciter.est enim solū fortitudo sophistica. ¶Contra septimā conclusionē obijcitur: actus quo bene sperans in principio vult pugnare est bonus.patet:cōtingit aut suū bonū propositū in voluntate ꝙdiu habet iudiciū in intellectu ꝙ erit victor/ tunc ille actus voluntatis est bonus . sed vniuersaliter quilibet actus bonus generat virtutē:z magis ꝓprie est virtus. ¶Secūdo sic ad idē.sit Socrates qui pugnauit prima in a/bello:z erat victor.postea pugnauit in b/bello . et erat victor.talis habet habitū inclinantē eū ad hoc ꝙ maneat.capto c/bellū continuatum per duas horas:in quarū prima hora sperat adhuc esse victor:elicit actum in illa hora quo vult pugnare.ille actus est elicitus ab habitu bono z studioso:ergo est virtus. z si aufugiat in hora sequēte:actus ꝓteritus bonus nō redditᵉ vitiosus . ¶Respondetur:aliquid dicitur virtus duobus modis. Uno modo late:quādo est actus bonus vel eiꝰ habitus inclinans ad actū bonū siue fuerit difficultas siue non. hoc modo ille actus est virtus:vt argumēta sufficienter arguūt. Alio modo actus dicitur esse virtus propie: qr immobiliter manens z mouēs sm dictamen recte rationis virtus z ars sunt circa difficile: secūdo Ethicorum. potissimū in fortitudine: et sic illi actus non sunt virtutes.fortis habet iudiciū firmū in intellectu ꝙ stabit in bello ꝙdiu recta ratio dictat esse standū: z elicit actum conformiter in volūtate/ꝙ stabit secm ꝙ iudicatum est in intellectu:z manult mori ꝙ turpiter aufugere . illud non contingit in septima conclusione. ¶Ex his patet quid vera est fortitudo : ꝙ sunt species vel modi fortitudinis similate / que sunt/fortitudo politica (iquam Argyropolus ciuilem vocat) nūc vtor:vna translatione nūc alia/coacta expertmētalis siue militaris/ furibūda fortitudo bene sperantiū:z fortitudo periculū ignorantiū. Primi nō eligunt propter hoc:hoc est propter finē vere fortitudinis. Secūdi non eligūt propter hoc:nunquā nec eligūt nec firmiter z immobiliter operantur.Tertij non propter hoc:sed solum pro pecunia pugnant:nec firmiter operantur.Quarti nec scientes/nec eligētes/nec propter hoc/pugnant . Quinti non operantur propter hoc/nec immobiliter . Sexti z vltimi/nec scientes/nec propter hoc/nec immobiliter decertant . sed quia circa quartam speciē est aliqualis difficultas: de hoc in questione sequenti erit mentio.

Tertio circa materiam fortitudinis quero : an ira est assumenda a viro forti in bello . et mouetur questio: quia Aristo. iij.Ethicoꝝ.viij. dicit: iram conducere fortitudini. z.iiij. Ethicoꝝ.v. in materia de mansuetudine id idē dicit. Seneca vero in quodam libello super hoc cōfecto oppositū dicit:ꝙ nūꝙ ira in virū fortē vel studiosū cadit. ¶Pro questionis solutione ponūtur tres cōclusiones: quarū ꝓtima est : furor vel passio assumpta moderate: tunc actū fortitudinis tā elicitū ꝙ imperatū. de elicito patet : quicquid natū est remouere causam prohibitiuā alicuius:illud est admittendū eius. sed furor interdū removet causam prohibitiuā ne actus vere fortitudinis insit:quia prohibet timorē:qui actū fortitudinis impedit. Secūdo iudicamus aliquid agēdū:vt pote ꝙ punitus vel repellendus est tyrānus ab aliquo iniurię quā nobis vel amicis infert:sed propter timorē nō incumbēmus sufficienter illi victato.ergo opus est vna passione vel remedio ad illū timorē removēdum: z passio illa est ira.igitur.ꝙ tunat ad actū exteriorē patet : omne illud per qō quis efficitur magis pugnax/tunat ad actū exteriorē vere fortitudinis.sed ꝙ irā z furorē homines fiunt magis pugnaces:igitur.consequētia tenet cū maioret minor probatur: per iram contrapugnatio est viro fortī delectabilis.ergo ꝙ irā fit pugnatio:quia licet irati doleant:tū vlciscendo z puniendo delectantur.hoc probat Aristoteles. iij. Ethicoꝝ.viij.ex Homero inquiens : atq; irā etiā ad fortitudinē referūt. Fortes enim z if videtur qui ob irā feruntur:perinde atq; fere in eos qui ipsas vulnere affecerūt:quia fortes cōcitatē ira. Est enim ira res impetuosissima ad aggrediēda pericula. quapropter et Homerus dixit:vires iniecit ire/ z animū ira cōcitauit. et acuta ꝙ nares vis:z efferbuit sanguis.et. iij. Ethicoꝝ. v.cap.dicit phs.¶Qui nāq; nō irascūtur/pro quib⁹ oportet/z vt oportet/z cum oportet/z quibus oportet/ fatui esse videtur.nā neq; sentire neq; dolere videtur.atq; qui nō irascitur:nō videt aptus ad vlciscendū. perferre autē cōtumelias/z suos negligere seruile est sane. Preterea ira tā bruttis ꝙ hominibus data est:z nō frustra . Deus et natura nihil faciūt frustra. Imo ve celo.ergo irascitur in casu lic⁹:sm illū psalmiste:Irascimini/z nolite peccare. ¶Secūda cōclusio. Ira nō est assumēda ante deliberationē intellectus/z volūtatis actū. Probatur. Illud nō est assumendū qō impedit intellectū ne bene iudicet: et actū volūtatis recte impedit:sed sic est de ira assumpta ante deliberationē.igit.cōsequētia tenet cū maiore. Minor patet ꝙ illud Catonis: Impedit ira animū ne possit cernere verū.ergo si ira assumat in principio iudicij/ nō habebit iudiciū rectū in intellectu:qō requirit ad prudētiam.z sine prudentia actus nō erit bonus in volūtate. ¶Tertia cōclusio. Post rectū iudiciū in intellectu circa materiā fortitudinis agēdā:cōducit irā assumere moderatā. Probatur. Licitū est assumere omne illud cum virtute qō exequutionē sui actus recte iunat: sed sic est de ira in casu prime conclusionis:igit.videtur ergo ꝙ modus peripateticoꝝ sit melior: dicētium ꝙ animi passiones sunt assumēde vmodo moderātur a rationeꝰ dicere Stoicoꝝ more/nullas animi passiones esse admittēdas. ¶Contra has cōclusiones simul arguūtur. Primo sic:nemo debet assumere illud in auxiliū sue virtutis:quo nō potest vti ꝓ suo arbitrio:sed homo fortis nō potest vti ira pro suo arbitrio/vt assumat illā cū velit/et eā ad nutū deponat:quia teste phō in libro de memoria: quādo passio corporalis mota est : nō statim quiescit vt homo vult:ergo fortis nō debet assumere irā ad suā operationē. ¶Secūdo sic.Ille qui ꝙ seipsum sufficit ad aliqd agēdū:nō debet in auxiliū suū assumere illud qō est inferius z imperfectus . sed ratio z volūtas sufficiūt ꝙ se ad opus fortitudinis peragēdū:in quo tracūdia deficit. Ut Seneca in libro de ira dicit. Non ad prouidēdū tm: sed ad res gerēdas satis est per seipsam ratio.z quid stulti tius est ꝙ hanc ab tracūdia petere presidiū: rem stabilē ab incerta:fidelem ab infida:sanā ab egra.ergo fortitudo nullatenus debet assumere iram ad opus suū melius peragendū. ¶Ad primū dicitur ꝙ ira moderata subiacitur rationi z voluntati.vir potest cohibere eam per rationem z imperiū volūtatis.secus est:si sit immoderata tūc obnubilabitur ratio. ¶Ad secūdū dico ꝙ ratio non potest facile exire per seipsam in actū efficacem impera tiuū exequutionis:nec potest timorem propellere a se: quin ira ad tēpus pelli:z cū moderata ira stat ratio in actu et exequitur opus suum laudabiliter.causa minor (quā Seneca vocat infirmā) iunat tamen fortiorem:vt in suū actū exeat. ¶Tertio obijcitur sic. Fortis nō assumit tristitiam/vel concupiscentiā ad opus fortitudinis exequendū.ergo nec debet assumere furorem.consequētia patet:quia sicut per iram aliqui vehementius incitabunt operi fortitudinis/ita etiam propter concupiscentiam z tristitiā. Fere enim vt Aristoteles dicit. iij. Ethicoꝝ.propter tristitiā vel doloꝝ incitātur ad pericula. z adulteri propter concupiscentiā. ¶Quarto. In executione operis fortitudinis multa occurrunt noua egētia dilcussione z consilio : et que prius prouideri nō potuerunt: sed ira impedit huiusmodi discussionem z consilij sēm dictū Catonis allegatū in secūda conclusione : et hoc quotidie pcipim⁹/ in cholericis z ingeniosis viris: cū sanguis circa precordia accenditur:inconsiderate respondent.propteres est cautela opponentis respondētē cōmouere ad bilem. ¶Ad tertium nego antecedens. tū enim tristitia ꝙ concupiscētia reddunt virū pugnacioꝝ et minus sensibilem ad hoc ꝙ ictus z vulnera suscipiat et.intrepide feriat:vt patet de viro cuius filius occidit a tyranno:in quo tristitia suscepta facit eū pugnacioꝝ. Similiter concupiscentia iunat ad opus exequendū:et ad tollēdū omne illud per qō est impedimentū ab opere exequendo. ¶Ad quartū:trāseat maior. Duplex est ira vt semper innuimus:quedā immoderata z rationē perturbans in toto:z illa nō est assumēda in bello:quia tūc in casu inopinato homo nō potest prouidere:nec consultare quid opus sit facto:nec scivet se preseruare ne lede retur:sed preceps in ferā rueret more apri . De illa ira non loquimur:sed de illa ira que rationem secū cōpatiē. Multi sunt qui melius argumentantur cū sunt modici ira concitati.sed si multū ira concitēturᵘ:nihil valent:tū arguēdo ꝙ respondēdo.quia ira accēdit sanguinem: ad cuius accensionē sequitur inordinatus motus sp̄ritus: vnde causatur ꝓturbatio sensus:sine quoꝝ statu z quiete mediocri/nō habemus liberū vsum rationis:vt videre est in maniacis/in multis egritudinibus/z in obiectatibus. Propterea licet i bello posset in casu assumi:vel vbi erit magna resistentia ne opus honestū executioni deturᵘ:in studio cōpescatur z pessum eat.propterea recte dicit Seneca. Nō est assumēda ira:sed cū magna discretione a viro forti in causa rationabili:qr sicut dicit ipse: facilius est excludere pernicioſa ꝙ regere:z nō admitte re ꝙ admissa moderari.nā cū se in possessionē posuerit: potētior⁹ rectore sunt:nec rescindi se minui ve patiūtur. neq; est sepositus est animus:z extrinsecus speculatur affectus:vt illos nō patiatur vltra ꝙ oportet procedere sed in affectū ipse mutatur. Illud potest cōfirmari: quia crebriter homines ab tracūdia ad malum inclinantur:ꝓpterea sapiētes vt irā z tracundiā pessundatū iri insserunt.cū Athenodorus phs ab Augusto in patriā recederet:z Augustus ab eo peteret aliquod monimentum: cui phs perbelle ait:Auguste Cesar si tibi irasci contigerit:nihil dicas vel facias quousq; viginti quatuor literas grecas mente percurras.

Quarto circa materiam fortitudinis de ꝓparatione specterū fortitudinis queritur:quis actuū eius est eterna perfectio:z quis vero imperfectior. ¶Pro solutione questionis species fortitudinis explicabūtur.postea cōclusiue ad questionē respondebitur. Ipse sunt species fortitudinis/scz fugere/expectare/ sustinere/ cunctari/ inferre et aggredi expectare est aduersariū inuadentem fortiter excipere. Sustinere est pati doloresᵘ:sic scz/ꝙ propter eos nō deseratur acies. Cūctari est hostē potentem prudenter sine pugna atterere:z bellū ꝓgare/sicut fecit Fabius maximus:de quo Maro sexto Eneidos loquitur:z Ennius ante eū cecinit.Unus homo nobis cūctando restituit rē. Inferre est ferire siue in expectante siue in insistente.significationes aggressus et fuge apud omnes sunt note. ¶His premissis pono septem cōclusiones. Quarū prima est . Fugere/hoc est velle efficaciter fugere/ in casu est actus fortitudinis. Probatur hec cōclusio. Recta ratio dictat viro forti ꝙ fugiendū est aliquādo:z nō stādū in acie. Probatur. Stat ꝙ inueniat nouū exercitum hostium supernentēt:vel ꝙ inuenit proditores in suo exercitu:vt ratio dictat ꝙ debet fortis se seruare ad felicior tēpora. Tunc fortis debet aufugere.patet:debet parere rationi.z hoc voluit Aristoteles inquiens. Fortis est pauidus vt homo:hoc est quādo dictatur a recta ratione ꝙ fugiēdū est:debet pedem retrahere. Secūdo:velle aufugere in illo casu est actus deliberatiuus:z nō indifferens:nec malus.ergo bonus.ergo ad aliquā virtutem pertinet:et non nisi ad fortitudinem . ergo sic.fugere est actus fortitudinis. Item/habet obiectū fortitudinis debitū:z circūstantias bonas oēs.ꝙ est actus fortitudinis. ¶Secūda cōclusio:debilis est vna fuga actus fortitudinis multū difficilis z laudabilis.probatur.potest vna acies ab alia aufugere incōposite alia acie insequēte in magnā ruinam z factura acies fugiētis incōpositeᵘ: magnus impulsus timoris vt homines arma abiciant:vt pedū vel equoꝝ celeritate sese protegant:z relinquendo debiliores prosternt.ergo tūc expectare:z in globo sensim z ordinate acie relinquere:ponendo viros fortes in acie recedētiū:est actus multū difficilis:z per cōsequēs multū laudabilis. ¶Tertia cōclusio:talis fuga non est postponēda inuasioni vel expectationi tā in temperate et vice exercitus ꝙ in postremis militibus:qui nō deficiūtur animo:sed ordinate z cōposite aufugiūt:lente vel celeriter sēm exigentiā insequētiū. ¶Quarta conclusio:aliquādo cunctari est potior actus fortitudinis ꝙ inuadere vel expectare hostem.probatur.recta ratio dictat ꝙ nō est pugnandū:vt pote dū hostis potens habet aciem paratā ad inuadendū:licet homo posset cū eo pugnare marte ancipite iudicio pudētū:tamē respublica iacitur ad aleam lucri vel perditionis: z tamē tenendo exercitū collectū prope hostē in loco munito ꝓpinquo. nihil damni vel parū hostis reipublice inferet. z tamen cogetur ad tempus decedere defectu pecunie vel commeatus:stultū esset in tali casu pugnare.probatio. prudens dux exercitus habēs duas vias honestas ad succurrendū reipublice/est imprudens si viā periculosam accipiat tutiore relicta.sed stat a/regem habere vnū regnū vel regionē in possessione iusta:z si differat.cūctādo coget alium deserere turpiter:z ꝙ nihil habeat ab aduersario:vbi si pugnaret/fortasse dominū ibit in manus hostis cū magna virorū fortium strage. Ita sentiebat in re militari peritus Pompeius inquiens:tam prospera rerū tradere fortune:vbi Cesar de atterere poterat. Sciebat enim peritus dux euētum belli esse fortuitum. propterea bene egisset sibi credendo:z non togatis viris in bello imperitis. Hoc modo tēpore meo vidi aliquos in pace tenere sua:z inuadentes hostes sua spe frustratos. hoc fecit Fabius in quo tota Romanorum spes residebat.considerauit Hānibalem in re militari peritissimū pariter et strenuissimū totiēs Romanos vicisse:z ferme ad nihilū redegisse/ratusq; est necessariū ad tēpus eū

ctari: quo ad exercitum Hãniballis instructissimũ sine dubio inuenirer: vt opportunitate data eũ inuaderet: qõ et fecit: quia cũ valentissimus ille pœnus aliquotiẽs collegas Fabij fundere inceperat: in eũ insiliit collegis succurrendo: & magnã partẽ aciei fundẽdo. Judicabat apparentissime Fabius ex preteritis tot imperatoribus ab Hãnibale victis: si ipse & sui collegæ cũ eo cõsererẽt manus in plana acie: vero similimũ q̃ Pœnus victor eum deceret: et sic nihil salutis remaneret in republica: cũ ad nutũ de oĩbus disponere poterat. Pœnus: ergo prudentissime fecit nõ cõgrediẽdo. ¶ Ex his patet q̃ nõ potest dari vna regula qua cognoscitur omne cũctari excedere fugã: & cũctationẽ esse inferiorẽ tribus reliquis speciebus fortitudinis. Si dicas: oportet comparare optimũ actũ vnius/optimo actui alterius? Respõdeo: si des optimũ actũ fugæ: vel loquaris de optimo possibiliter talẽ nõ dabis. vel de valde excellẽtibus actibus: & tunc dico q̃ est aliquis actus fugæ nõ minus nobilis q̃ actus inuadẽdi. relinquo semp iudicio prudentũ cõsiderãtiũ singulas circũstãtias occurrẽtes de modo inuadẽdi/fugiẽdi/ vel cũctandi. Ex iſto patet q̃ falsum est illud Martini qõ tñ cõmuniter dicit: q̃ fuga est actus minus principalis (& minus difficilis ceteris actibus) fortitudinis. fortasse dicet: ipse & alij loquũtur quãdo est fuga repẽtina sine cõtrapugnatione. hoc nõ sufficit. ipse enim & oẽs loquũtur de actu bono: & de actu fortitudinis. ergo oportet loqui de fuga sm rectã rationẽ. post cõgressum fuga semp est repẽtina: & difficile est inuenire in illa medium sm rationẽ. interdũ dux exercitus actẽ victã insequens est peremptus; propter compositã militũ fugã. falsum est etiã qõ dicit: q̃ cũctari est facili? reliquis. licet hic possint esse tergiuersationes: ego discedo nõ loquẽs in generali de excessu vnius speciei sup aliã. sed quãdo bene tibi rectabitur circũstãtie de duobus inuidualis quoꝝ vnũ est fugere & alterum cũctari: bene iudicare poteris.

¶ Quinta pclusio sustinere est actꝰ difficilior q̃ inferre: patet. malũ pati est difficilius q̃ malum alteri inflgere. Secũdo: sustinere & pati vulnera est doloroſum & molestũ: inferre est delectabile & tocũdũ. Tertio: percutere nõ habet difficultatẽ nisi propter sustinere. ergo inferre nõ est ita difficile sicut sustinere. Miles enim fortis non timet percutere: nisi quia timet repercuti. Sed de inuadere & recipere sunt opiniones. Martinus tenet q̃ difficilius est inuadere q̃ excipere & expectare. multi tenẽt oppositũ. neutrũ opinor verũ vniuersaliter. propterea potiũtur due cõclusiones sexta & septima.

¶ Sexta cõclusio est hec in casu in quo exercitus diuncat: inuadere est difficilius q̃ expectare. probatur: ad resistẽdum sufficit aliqua multitudo: que nõ sufficit ad inuadẽdũ. ergo inuadere est difficilius q̃ inuadi. antecedẽs patet. inuasus exercitus quietus & ordinatius stat. & p historias rerũ gestarũ patet: minor exercitus dicẽ prudentem habẽs/ stat & exercitũ potentiorem simit inuadere. ergo iudicet dux exercitus difficilius inuadere q̃ inuadi. Sed dicis: pars minor nõ vult inuadere maiorẽ: sed pacẽ petit verbo vel signo: & propterea non inuadit: nõ quia existimat facilius resistere excipiendo hostem q̃ eum inuadendo.

¶ Contra hoc obijcitur. dato q̃ iudicet q̃ certãdũ est: nõ inuadit: dato q̃ campus & locus & vtrãq; parti fuerit equalis. interdũ locus dat opportunitatẽ inuadendi: nõ q̃ dat opportunitatẽ resistẽdi. interdũ res est cecꝫ et anceps. quo ad bombardas & tormenta bellica prodest esse in loco declliniori: quia tormẽta tẽdẽtia in altũ quã tũt existẽtes in summitate: nõ autẽ ediuerso. oppositio modo est cũ telis & ensib? pugnãdo comiꝰ ad manũ.

¶ Septima conclusio: maior actus fortitudinis est vincũ excipere q̃ inuadere: et ita est quãdo aliqui pauci paucos inuadũt: & illud est cõmunius q̃ in magno exercitu. ergo in absoluto modo loquẽdi citius debet dici q̃ difficilius est excipere & resistere q̃ inuadere. hec conclusio (nisi fallor) est Aristo. iij. Ethic. vij. cuius probatio est hec. Quãobrẽ & magis fortis esse videtur subitus pauor in terroribus interritũ esse ac sine turbatione q̃ in præuisis. est enim ab habitu magis aut minus ex apparatu. nã antea visa: cogitatione & ratione quispiã eligeret: at ea que repẽte veniũt habitu. hoc est: argumẽtũ eius est hoc: vel sic in forma augmẽtãdi ipsum dixerisset Aristoteles. Ille est fortior qui est impauidus & imperturbatus i repẽtinis periculis: q̃ ille qui est impauidus in antecogitatis periculis & syllogismo habito ante periculoꝝ aggressionẽ: quia vnus ex maiore habitu agit q̃ alter: sed raro quis inuadit nisi cõsideratione præuia: et raro solet aute significare illi quẽ inuadit. ergo si alter imperterritus stat cũ est inuasus repente: ex maiore habitu stat q̃ alter: quia ex magno habitu fortitudinis prõpte exit in actũ. sicut citharedus bonus sine pmeditatione mox pullat citharã. si ponas aliquẽ subito aliũ inuadere sine pmeditatione pœna: nihil dicis. si hoc faciat pulsatus ira vel passionẽ: nõ est actus vere fortitudinis: aliter nõ inuadit sine premeditatione/aut rarissime est vel nũq̃. ¶ Secũdo argumento: ad idẽ: periculq̃ sunt solũ futura in ordine ad inuadẽtem ante q̃ inuadit: cõsiderat hinc inde pericula que possunt ei occurrere: sed solũ sunt futura. cum quis est inuasus: iam periculũ est actu presens. sane ensis in caput descendẽs plus mouet q̃ decẽ in absentia. ¶ Tertio: inuasor iudicat se potẽtiorem & fortiorem illo quem inuadit: saltem eo modo quo intendit eum inuadere/inermẽ/vel aliter/vel inuasum perterrefacere ex terribili inuasione. si inuasus maneat in his imperterritus: est alio fortior. audax potest sic inuadere qui non perdurat in bello. & hoc innuit philosophus tertij Ethicoꝝ. vij. inquiens. Et audaces quidem præcipites sunt ante ipsa pericula & volunt ea: sed cum in ipsis sunt: tergiuersantur. fortes autem in ipsis quidẽ operibus feruidi sunt: ante ea vero quieti. hinc est apud nostrates adagium. qui recipit inuadentem vno ictu vel duobus repercutiendo: non retrahet pedem nisi mutilẽ: nisi quis alius in auxiliũ inuadentis occurrat.

¶ Contra tres primas conclusiones argumẽtor sic: fugere est extremũ fortitudinis: ergo est vitiũ. Et si dicas sicut dicendum est: hoc est verum quando fugitur cõtra dictamen recte rationis. ¶ Contra: qualitercũq; fiat: fuga ipsa est similior extremo vicioso. ergo ipsa est minus bona q̃ expectare vel inuadere. ¶ Respondetur distinguendo q̃ sit similior extremo vicioso. vel in denominatione generali fuge terga vertendo: & sic concedo. vel similior: hoc est magis distans ab optimo actu fortitudinis (quem imaginaberis in centro fortitudinis) & sic nego. Fugiens enim fortis non semper vertit tergum: sed crebro faciem. actus Aiacis Thelamonij fugiendo (si Homero creditur) erat maior fugiendo: q̃ cuiuscũq; Troiani is sequentis. cum hi recederant victi & pedem ab acie retraxerunt: Ajax in medio duarum aciẽrum insequebatur nouissimus suos/sicut oues pastor impediens animosissimos inuadere fugientem exercitum. ¶ Contra illud obijcitur: hec fuga non habet bonitatem a fuga/sed ab inuasione & expectatione: ergo bonum suum capit ab altero. ergo aliud prestat. ¶ Respondetur: percutere nihil fortitudinis habet/nisi quis putarur repercussio: et percutiens etiã repercutitur. sic est de fuga fortitudine. Fuga fortitudo non potuit omnẽ actum pugnãdi: q̃ si fieri esset actus fortitudinis contra casum, actus fugæ sunt tales in viro fortunato cõgredi nec cunctari: & velo pedẽ retrahere: q̃ hostis est fortior. & sm exigẽtia periculi celeriter vel lẽte pedẽ retrahit. in casu multũ pdere vnum vel paucos q̃ exponere totum exercitum fortune inapparẽti. ¶ Contra quintã pclusionẽ obijcit: virtutis est magis bene agere q̃ bene pati. ptz primi Ethicoꝝ. vino. Et beatius est dare q̃ accipere: sicut Apostolus dicit saluatorẽ dixisse. & inferre est bene agere: existimere est solum bene pati: & inferre est melius q̃ sustinere. Secõ sic: sequit & quo vtpote Socrates & Plato pugnẽt: & Socrates ledat vel occidat Platonẽ: q̃ pl? placo est laudãdus q̃ Socrates: q̃ ipse post multos duros ictus stetit imperterritus in bello durãs. ¶ Ad primum dicit q̃ ratio ducit in oppositum maioris virtutis est dare liberaliter aliqd bon q̃ illud idẽ recipere. ita q̃ locum a cõtrario sensu: bene pati malum pene est melius q̃ illud malum inferre. & pati vulnera: est suscipere malum pene: nõ autẽ inferre inquãtum hunusmodi. ¶ Ad secm rñdet: dato q̃ Socrates & Plato pares fuerunt & virtute fortitudinis: stat Platonẽ plus vulnerari vel ledi q̃ Socratẽ: & tamẽ minus esse laudandum apud sapientes. A casu stat virum fortẽ ex minore maduertẽtia ledi/vel cadere precipitẽ/vel stat ei? arma nõ esse parata ad resistẽdum vel feriẽdum. Vulgus hec nõ cõsiderat: credunt eũ minus laudãdum esse: vt pote Alexandrum magnum/Julium Cesarẽ/& tyrannos sanguinarios/q̃ alios q̃ respublicas iuste possessas sine colore alicuius tituli inuaserũt. pbi est hec reprobare. ¶ Tertio obijcit: sicut actus recipiẽtẽ nullũ actum volũtatis tẽpore pugne habere: q̃ tẽpore quo pugnat nullum actum fortitudinis elicit: q̃ nullũ actus bonum moralẽ elicit: q̃ pugnãdo nõ est fortis. Illator: vero põt actus voluntatis habere. ¶ Quarto sic. Illud est melius quod reipublice maiorẽ affert vtilitatẽ. & pcutere/& hostẽ trucidare/maiorẽ vtilitatẽ affert reipublice q̃ expectare & ictus suscipere. ¶ Et pbatur hec ratio. Sustinere sine inferre nihil prodest: inferre autẽ sine sustinere multum. pdest: vt cum ad primum insultum/aduersarij fugiunt: tũc p inferre habẽt victoriã: igit inferre pstat sustinere. ¶ Ad tertium pcedo antecedẽs & psequẽs: tẽpore illo quo nullum actum elicit non bene morale agit actu interiore vel actu meritorio: bene autẽ actu exteriore mngato ab actu fortitudinis elicito a principio: est fortis habitualiter. & tẽpore quo nullum actum hꝫ in voluntate meritũ nomen pmium. Actus exteriores ptinuatio (sine actu interiore) nõ auget meritũ & pmium. expectãs tamẽ frequẽter inter pugnãdum elicit actus bonos fortitudinis & socios ybo iuuat & seipsũ in electione actuũ: etiã stat inuadẽtẽ nõ habere actum. ¶ Ad quartus dico q̃ illud non est vbiq; verũ. Justat Buridanus in hoc argumẽto de multa pecunia q̃ plus vtilitatis affert reipublice q̃ probus vir & tñ nõ est melior. Hãc solutionẽ fuffi ciẽter reprobat Martin?: & hic est sermo de duob? actibus studiosis: ipse maiorẽ trãsire fluit verã: & ipsa nõ est vsquequaq; ita. occidẽs tyrannum iniuste nõ bene agit: & tñ vtilitatẽ reipublice affert de q̃ accidẽs. stat q̃ q̃ pcute re maiorẽ vtilitatẽ affert reipublice q̃ suscipere: & nõ se quitẽ q̃ sit melior. Secõ: sustinere magnã & maiorẽ vtilitatẽ affert reipublice quãdo resistit hosti cum grauibus vulneribꝰ: tũ tãdẽ hostis qui muasit. fugit: & sic sicut grauis insultus ab exordio parat fugã turpẽ in hostes: q̃ sine bello decedit & nõ honestã in victore. sic resistẽtia cũ cõtrapugnatione parit gloriosam victoriã. Magnitudo victorie est mẽsurãda penes vurtiã multitudinis resistẽtis, aliq; nãq; sunt q̃ intrepide inuadunt: & interdum nõ pssiũt eũ hostẽ durum inuenũt. aliq; min? rigide inuadunt/& pdurãt: & fortes in principio sunt quieti teste philosopho: sistere & ictus recipere more ouis & nõ repcutere: extra martyriũ in bello cõmun nõ est vir fortis: cõmunius q̃ plus sustinet periculosius ferit. aliq; tñ sunt talis nature q̃ nõ aut fugiũt & raro ledũtur: isti nõ sunt optimi milites. Propter ea in cãticis nostris Britãnicis de Roberto Hudo dicit. Audax erat tã manu q̃ corde: ac si dicere vellẽt: impterrit? erat in expectatione & piculosius repcussor: tũ sustinere est difficilius q̃ inferre: & vulnera passi in expectando plurimum a sapientib? laudant. Herodes cũ a Romanis negligẽtie & pdicie angueret: nudato pectore cicatrices & vulnera (q̃ pro Romanis ptulit) ostẽdit. Per hoc soluẽt argumẽtũ cum sua pfirmatione: nec opus est ampl? ad formã rñdere. ¶ Contra septimã pclusionẽ obijcit argumẽtes: db? Martin? nitit probare oppositum. Qui inuadit est in cõtinuo motu: q̃ inuadit est in quiete: & facilius est expectare q̃ aggredi. nã q̃ expectat multas hꝫ cõmoditates advincẽdum: quas nõ hꝫ aggressor. ¶ Secõ sic: actus audacie est difficilior q̃ act? timoris: & actus fortitudinis audacie similior/est difficilior q̃ actus fortitudinis minus similis audacie. & (vt cõstat) aggredi est similior act? audacie q̃ expectare: ergo aggredi est difficilior act? q̃ expectare. ¶ Ad primum trãseat q̃ ille q̃ inuadit est in pximo motu: & inuasus est in quiete. & nego pseqũtiã. aliq; ex industria pximo mouenẽ vim pugnãt: vt minus ledant: nescit tũc peritiẽs figere ictum. pptereq; celeriter motum difficulter de nitro pcutit alter sagitta vt tomẽto bellicorum q̃ stat quiet? in ipso optime figit ictus. nego q̃ inuasus multas habeat cõmoditates q̃s non hꝫ inuasor. Secõ dico: & aliquas paruas cõmoditates habeat quas nõ hꝫ inuasor. nõ sequit q̃ sit ei facilꝰ: vt pz p pclusionis pbationẽ. ¶ Ad secm argumẽtũ concedo antecedẽs: & psequẽtia est nulla: animo oppositũ cõsequẽtius sequit potius. aggredi assimilat magis audacie: hoc est vitio: q̃ expectare. & nego q̃ expectare magis assimilet timori q̃ aggredi: est difficillimus act? fortitudinis: ppterea maxime elongat a timore tanq̃ ab extremo inhonestiore. ¶ Tertio ptra primã pbationẽ huius septime pclusionis de repẽtina inuasione obijcitur fortis maxime guidet picula futura: vt illis guideat & remediũ oportunum p illis ordinet: sicut Hiego. dicit in quadam Homilia quã recitauimus in communi plurimorum martyrum. Jacula q̃ guidẽtur minus ferunt: & fortis elaborat ne picula repẽtina insurgãt. ¶ Rñdet: repẽtinum nõ est cõditio actus quẽ intẽdit fortis ponere in materiam suã: nullo modo intẽdit fortis q̃ repẽtina pericula incidant cum optatur: & laborat illa guidere & eis resistere: & si virum fortẽ quis subito stricto mucrone inuadit: nõ est perterritus timore vt aulugiat more meticulosi: & ex habitu suo stat fixus. & hoc vult Aristo. & sic capimus in pbatione. Martin? hic quadruplicẽ acceptionẽ ponit de repẽtino: & impugnat sanctum Thomã: & male: quẽ mẽbio in quo Martinus eum impugnat nihil dicit. Martinus dicit periculum posse esse repẽtinum & tum ad actum elicitum: vt cum occurrit nouum periculum & inopinatum: fortis elicit nouum actum. & Martinus nititꝰ phare probare q̃ sic: dicit cõtra Tho. beatus Thomas non loquitur de actu elicito ybum. hꝫ. q. cxxxiij. articu. iij. dicit. Nemo eligit periculum: & hoc concedit Martinus: nec aliud dicit Thomas. de actu elicito non loquitur: nõ tamẽ negat quin fortis ex habitu possit elicere nouũ actus in presentia inopinati periculi. ¶ Secõ dico: etiam non oportet. non sequitur: occurrit nouũ periculũ: ergo oportet

tet ponere actum de nouo. Vñ si multum habituat? pugnet cum aliquo:ꝛ ille ferat de nouo manu sumstra:vel nouo vtaꝫ instrumẽto ꝛ inopinato:non opꝫ fortẽ nouum actum elicere ad hoc vt expectet. sicut multos actus sustinet ex sño habitu:nõ semp cõtinuãdo actum vt in solutione ad tertium vixi/obijciẽdo cõtra quintã cõclusionẽ.

¶Ex his species vere fortitudinis deprehẽdere potes: *quarum difficillimã* dico esse expectationẽ ꝛ receptionẽ/ ꝛ potissimum repetinã ꝛ inopinatã. Simul? vir fortis in casu fugit:ꝛ si nõ fugeret peccaret ꝛ esset in extremo vitioso.f.audacie. Inuadere etiaꝫ est actus fortitudinis:ꝫ põt esse vafra inuasio ꝛ timiditatis vt virum mereñ ferre *armis*:vel cum a tergo ferire. Dẽ est precipere ei q se feruet ꝛ cum peritere añ se muniat:ꝛ cum peritere nihil ei dicẽdo:q? primo ictu habito facie cõuerteret sicut nũc cõuertit post denũciationẽ Xbalẽ. De comparatione specierum fortitudinis penes excessus in nobilitate vir põt dari vna *regula*:ꝫ *inuindua actuum* cõsiderãda sunt. si cui placẽt nobilitatẽ venari ex parte obiecti in se cõparando optimum optimo ꝛ determinare a gñe:vt de furto ꝛ luxu hunc non impedio:sed amplius in hac questio ne immorari nolo.

Quinto ꝙritur:an fortis qui põt se seruare p fugã magis debeat mori q̃ campum deserere. ¶Pro q̃stionis solutiõe scias nulla est difficultas in ẽstionis titulo:q? certum est fidelibus de vita post hãc vitã mortalẽ:ꝛ tã de btitudine in anima separata q̃ de btitudine in anima reunita corpori in die iudicij.ꝫ nõ ponẽdo vitã post hãc vitã mortalẽ in qua sum?: maior est difficultas. Heraldus odo in *materia de fortitudine* Aristo. exponẽs tenet partẽ negatiuã. vñ prima frõte videtur illud mirandum:viso q̃ Aristo. oppositum in ij. Ethicorum teneat. Sz hoc ipse ꝓbẽdẽs:dicit Aristo. opinatum fuisse q̃ erat vita post hanc vitam. Idẽ tenet vicinus noster Mediltonus in hac distinct. communius tamẽ (ꝛ melius) tenetur oppositus. de immortalitate anime circa distinctionẽ. xliij. quarti sentẽtiarum loquutus *sum:nunc non insisto*. ¶Circa hoc pono ꝓclusiones quatuor ẽstiõm responsiuas in vtroq; sensu tam fm fideles q̃ fm eos qui animam humanam corruptibilẽ ponunt. Quarum prima est:in aliquo bello homo teneatur expectare sub pena mortalis peti:esto q̃ ei constat q̃ non seruetur nisi p fugam. ¶Secũda conclusio:pot homo expectare in bello licite:vbi põt fugere de eodẽ sine peccato. ¶Tertia conclusio:in casu homo stulte ꝛ temerarie facit expectando in bello quousq; occidatur quando põt succurrere sue vite p fugam. ¶Quarta conclusio:dato q̃ non ponatur vita post hanc vitam:fortis in casu expectare debet vbi certum ht q̃ expectando occidetur:ꝛ arripiẽdo fugam seruetur. ¶Prima conclusio probatur. si esset vir fortis ꝛ clare fame in acie belli iusti christianorum contra turcas:vbi est verosimile si maneat:victoria ad nostram partẽ *inclinabit:occumbet* tamẽ. si aufugiat pibit totus exercitus:ꝛ pterritus erit ad fugam virtutis:sicut Lucanus dicit pompeio fugiẽte timẽt. tunc sic. Nullus pudẽs ꝓponit vitam suam tẽporalẽ ꝛ transitoriam saluti totius reipublice christiane:quã seruare põt sua morte:q̃ magnam iacturam patietur si ipse se seruet. talis iudicabitur timidissimus ꝛ indignus viuere si fugeret fugiẽdo:ꝛ monetur quotidiana tristitia:ḡ in illo casu tenetur expectare:ꝛ habetur prima conclusio.

¶Secũda conclusio probatur:homo interdum iudicat q̃ non peribit exercitus ad fugam suam:nec poterit multum prodesse eidẽ:tunc põt pedẽ retrahere. pono q̃ non habeat stipẽdia vt pugnet/ꝛ tunc licite stare põt:igitur.

¶Secõ argumẽtor sic ad idẽ:pono aliquẽ virum fortẽ qui sine stipẽdijs vadit videre exercitũ pugnare:ille põ acie intrare vel dimicare/vel potest retrocedere:igitur.

¶Tertio sic:aliquis pro opere consilij patitur mortẽ ꝛ est martyr:ꝫ talis sine petõ põt aufugere:igitur. Maior est probata circa distinctionẽ. xliij. quarti. ¶Tertia conclusio probatur. stat *socratẽ* esse reipublice vtilissimum ad cuius interitum sequitur in republica grandis iactura ꝛ clades/ꝛ eius vita erit reipublice admodum vtilis tam consilio q̃ auctoritate:iudicat cuz acies sua est tam pene fusa q̃ ad eius fugam nullum sequtur in republica incommodum:immo eius vita reipublice grande afferet commodum:si in illo casu non aufugit male agit:q; nunq̃ in bello est subeunda mors/nisi gratia alicuius boni quod est finis opationis fortitudinis:ḡ quando non expectatur bonum ex morte ꝫ malum:non est expectãdus. sicut Dauid. ij. Regum:consultum est non intrare bellum:ꝛ multis magis regibus ne ad eorum mortẽ sequtur calamitates in republica:vt rapine/tam bonorũ fortune q̃ prob arum mulierum/homicidia/ꝛ bella ciuilia fiter regni primores non habẽtes caput:quia omẽ regnũ in se diuisũ desolabitur. ¶Quarta conclusio probatur auctoritate philosophi:quã hanc tenet:vt in materia de fortitudine p3. Mors autẽ omnium maxime est terribilis est enim vltimus vite. ꝛ nihil post homini mortuo aut bonum aut malum esse videtur. hic ponitur videtur:ꝛ etiaꝫ in antiqua translatione simile dicitur:terribilissimus autẽ mors:terminus autẽ:ꝛ nihil adhuc mortuis videtur neq; bonum neq; malum esse. ¶Argumẽtor sic:fugerem aliquo casu a sapientibus in lumine naturali reputaretur turpe/ꝛ honestum stare. De Aristo. non est dubium nam ij. Ethicorum. vi. dicit. Is igitur homo fortis proprie dicitur qui circa honestam mortẽ ꝛ ea omnia q̃ repẽte euenunt atq; afferunt ipsam interritus est. ꝛ capite. x. dicit. Mors quidẽ atq; vulnera forti viro molesta erunt/atq; multo. Feret tamẽ q̃ honestum est ea ferre/vel turpe nõ ferre:atq; quo magis omni virtute pollet ꝛ felicior est eo magis ob mortẽ sane volebit:vir enim talis maxime dignus est vita. Ad hoc põt adduci Cicero primo officiorum. Sz statim dicet aduersarius:isti ponebant vitã post hanc vitam:saltem animam manere post hanc vitam.

¶Propterea aliter argumẽtor ratione:ponatur casus q̃ vir fortis gẽtilis ponatur i acie belli iusti:ꝛ iudicet q̃ ad suam fugam effundetur exercitus:ꝛ singuli palantes dispergẽtur in grãdem luẽ reipublice sue. iudicet autẽ si maneat q̃ id non contingat reipubli. sue. ꝫ cum hoc iudicet si maneat/occidetur:si de bello dilabatur seruabit. Iste talis *impudẽter* ageret in lumine naturali de bello fugiens:seruando vitam suam breuẽ fato concessam non dãdo operam rei licite:ꝛ occidatur/ꝛ *notabilissime* abbreuietur:vite breuitas a fato concessa ꝑ quotidiana experiẽtia:ꝛ Ihippocrates hoc in principio aphorismorum *concessit inquiẽs* vita breuis/ars vero longa. Et commẽtator in prologum. viij. Physicorum. ꝛ Job:breues dies hominis sunt. ¶Secundo argumẽtor ad idẽ. si Socrates sit obsessus in vrbe ab hoste intrat:ꝛ stans in porta possit reluctari hosti ne ingrediatur/ꝛ resistere cum sua vita quousq; auxiliares socij suguenient/ꝛ claudant portã/ꝛ vrbẽ tueant:socrates probe agit:ꝛ occidat/ꝛ fugiẽdo turpiter ageret. ¶Tertio sic:opposito dato:socrates non ꝺz exponere se: morti pro vrore/pro liberis/pro parẽtibus/ꝛ pro tota republica sua:ꝫ nemo ꝺz illud ꝓcedere.

¶Quarto sic:quilibet miles stipẽdiarius in acie belli iusti potest aufugere licite apud eum qui tenebit conclusionẽ similr duces. Cõsequẽs est falsum:nunq̃ em ita fecerunt:ꝛ tamẽ ab omnibus sapientibus laudati sunt.

¶Quinto sic:aliquis põt suam vitam exponere licite. ꝙ habili fortune:ꝑz de mercatore tẽpore periculoso inter maris fluctus nauigante pro re necessaria expediẽda:ḡ eodẽ modo põt causa esse tam necessaria ꝛ honesta q̃ suam vitã indubitãter pro republica põt exponere. ¶Sexto sic:licet sanitas corporis se hz ad corpus/sic virtutes se habẽt ad animã modo nullus est (qui ad solas corporis *dispositiones* aspicies) plus vellet longo tẽpore magna egritudine ꝛ pungitiua vehemẽter languere q̃ breui tẽpore sanitate gaudere:pleriq; dicunt veraciter illi Job. Tedet animam meam vite mee. ḡ pudẽs deberet citius velle q̃ anima sua breui tẽpore deseraret pulchra ꝛ momẽtanea *virtute:quãdiu* staret *in vitijs* ꝛ turpitudine:ꝫ alij dicerẽt non esse turpe aufugere. ¶Sz contra hoc tã fecimus rationes. Et adhuc. Septimo argumẽtor sic:ꝑ aliquo officio mediocri homo abbreuiat vitã suã:ꝫ inscibiliter in quolibet paruo tẽpore. ꝑz de agricola/viticola mercatore/scholastico viro/ꝛ milite *nolumẽte* a armis in tẽpore calido ꝛ frigido:ḡ causa põt dari in duplo melior quare vita est in duplo plus abbreuianda:ꝛ dari põt ita pia ꝛ necessaria:q̃ vita est fortune protin? committẽda.

¶Octauo sic:multa bruta morium vt suos fetus seruet: ḡ ꝛ hommes hoc possint licite:ꝫ hinc ratione diceretur bruta ex passione hec agunt:nos vero loquimur quid fieri debeat ex electione:hoc omnes tam pclari duces q̃ milites *practicarunt*:ꝛ philosophi *practicãdum* docuerũt. Seneca negat felicitatẽ ꝓnatoriam post mortẽ. ꝑz i epistola ad Lucillium:longe mihi. ꝛ manifestius ad Martianum de consolatione filij sui:ꝛ tamẽ hãc quartam cõclusionẽ tenuit:ꝛ altos ad hoc allegat septus. ¶Contra hanc ꝓclusionẽ *instat argumẽtis* Heraldi odonis. Primo sic argumẽtatur:q; omnis opatio virtutis est vel felicitas/vel pars felicitatis/vel ad felicitatẽ ordinata/vel saltẽ non prohibẽs felicitatẽ. hoc ꝑz supra in primo ꝛ. ij. Ethicorum in pluribus locis. opatione nãq; virtutis nemo fit deterior/vel saltẽ nõ priuat felicitate:ꝫ talis expectatio/nec est felicitas/nec pars eius:cum omnis felicitas fm se sit delectabilis. Ihec autẽ expectatio esset simpliciter in re ꝛ in spe fm se tristabilis:nec esset ordinata ad felicitatẽ:cum ipsa esset simpliciter vltimũ hominis: ꝛ esset prohibẽs felicitatẽ:quia esset priuatio vite ꝓfecte q̃ necessario requiritur ad felicitatẽ:quare talis expectatio nullo modo esset opatio virtutis:si non esset alia vita hominis. ¶Secõ:q; nulla acceptatio mali maioris pro euitando malo minori est assumẽda:de duobus enim malis minus malum est eligẽdum. iij. Topicorũ. ꝫ talis expectatio esset acceptatio maioris malꝫ pro euitando minori:quia acceptaretur pditio totalis nature ꝛ virtutis/ pro euitanda sola pditione virtutis. ¶Ad primum conceditur maior:ꝫ negat̃ minor. talis em expectatio maxime ad felicitatẽ politicaꝫ spectat. ¶Ad secm rñdeꝫ negãdo minorẽ:q; in morte non pditur virtus/ꝫ excellens virtus (ꝫ momẽtanea) acquiritur:ꝛ pderet virtus si aufugeret. ¶Tertio argumẽtat sic:vel talis mos suscipit propter bonũ ꝑpriũ/vel alienum. non primum:q; totũ in morte amittit. non propter bonum alienum:q; ex quo nõ ponit alia vita:iste mores nõ põt alijs procurare maius bonum q̃ sit illud quod pdit:ergo bonum sibi ꝑpriũ ꝺz pferre bono alieno. ¶Quarto sic:quod est minus delectabile ꝛ magis triste est magis fugiẽdum q̃ quod est magis delectabile ꝛ minus triste:ꝫ fugere est minus triste q̃ mori:cum in morte sit maxima tristitia:igit. ¶Ad tertium dicẽ:mors suscipit tam propter bonum ꝑpriũ ꝙ ꝑpter bonum alienum:magna em virtus morte patiẽti vt prosit reipublice ꝛ bene *facit aliis:bene facit bonus* illud momẽtaneum tenẽdo:ꝛ si aufugeret peccaret/ꝛ virtutẽ amitteret. ꝛ p consequẽs nõ amitteret virtutẽ ꝙ hoc q̃ expectat:non priuatur culpabilr a virtute in futuro. Melius est pdere vitam in breui ꝙ actum bonum nõ cui pabilẽ q̃ eam tenere cum ignauia:ꝛ vitam vno die gdere fato:ꝛ fortasse non ita honeste. Etiam delectatur vir in hoc q̃ viuit post mortẽ in fama. Homerus viuit vt poeta:sicut Aristo. dicit in lib. Perihermenias. ¶Ad quartum dico:maior non est vbiq; vera:etiam minor nõ est vera magis triste est viro forti aufugere q̃ mori:confirmat eũ se contra mortẽ/ꝛ eam continet. ¶Quinto argumẽtor rationibus Richardi mediltoun:ꝛ primo sic loco distinct argumẽti:fm Augusti. i. de doctrina christiana:homo magis tenetur diligere animam propriã q̃ animã proximi sui:ꝛ magis tenetur diligere corpus ꝑpriũ q̃ corpus proximi:ꝫ si anima moreretur cum corpore:idẽ esset iudicium de amore hominis ad seipsum/ꝛ amore hominis ad proximum. ¶Sexto sic:fm Augusti. iij. de libero arbitrio:quisquis ratione aliquid eligit appetere eũ necesse est vt melius:fiat cum ad illud quererit quod eligit: melius autẽ esse non posset qui non esset. ꝫ si anima moretur cuz corpore:homo ꝙ mortẽ corporalẽ desineret esse: excepta materia prima:ergo nouẽdo volumtarie pro liberatione patrie melius non esset:ḡ talis electio recta nõ esset. ¶Ad quintum dicitur ꝙ homo mortẽdo in casu cõclusionis plus se diligit:quia vult sibi ipsi bonum virtutis ꝛ fugit a vitio. ¶Ad sextum dicitur:ipse efficitur melior quia *acquirit actum* bonum in vita. ¶Septimo argumẽtatur sic:homo non ꝺz intermittere actum alicuius virtutis/nisi vt liberius vacet exercitio maioris virtutis: ꝫ multo magis esset cõtra rationẽ eligere illud ad quod seqretur ꝓpetua impossibilitas operãdi fm quãcũq; virtutẽ ꝙ ad tẽpus intermittere actum vnius virtutis:non propter exercitium alterius virtutis:ꝫ si anima moretur cum corpore:homo eligẽdo mori eligeret illud ad qõ seqretur ꝙ amplius in ꝓtenum fm virtutẽ operari non posset. ¶Ad septimum ꝛ vltimum concedo maiorẽ. ꝫ in ea sit equalis difficultas ve religioso orante profunde q̃ vocaꝫ ab abbate vt in orto fodiat:vel eat in campos gratia recreationis:ꝫ vbi esset ꝓceptũ manere non esset bonum:ꝛ sic non relinquit de facto maius bonũ propter minus bonum:ꝫ stat ꝙ relinquit illud quod fuisset maius bonum propter *illud minus bonum*. Circumstantia obediẽtie tamẽ vbi virtũs opus esset de consilio:facit illam fossionẽ vel ittonẽ in campos meliorẽ relinquẽdo orationẽ:ꝛ fortasse ita bonam sicut oratio fuisset. ¶Ad minorẽ argumẽti:dico ꝙ fortis stans vbi mouiturnõ eligit mori: non vult mortẽ formaliter:ꝫ vult illud efficaciter ad qõ sequitur mors sine culpa sua:ꝛ nunq̃ amplius merebitur: sicut fm fidẽ. homo citius ꝺz pati se occidi anteq̃ aliqd turpe agat. sic recte dicẽdum est in philosophia morali: etiam ponendo animam mortalẽ. ꝙ citius toleranda est mors ꝙ aliquid turpe committatur:vt de alemeone euripidis dicit Aristo. iij. Ethi. ¶Ecce quomodo in lumine naturali tolerãda est mors pro defensione patrie. ꝫ non ponit alia *remanere* post mortẽ. Aristo. ponit hoc i materia de fortitudine expresse. ¶Sz dicit (ꝛ bene) Aristo. ponit animam esse immortalem.

Batta illꝰ dubitatur quid sup hoc senserit philosophus. ¶Rñdeꝫ sensit animã fuisse imortalẽ scõ de ala/dicit q̃ ala intellectiua separatur

ſicut ꝑpetuum a corrupribili.ꝛ primo de aĩa dicit ꝙ intellectus videt q̃dam ſubſtãtia eſſe ꝛ non corrumpi.ꝛ.xij Metaphyſi.textu commẽti.xvij.ꝛ tangẽs an poſſet forma remanere deſtructo compoſito:vel virtũ aliqua forma ſit incorruptibilis:dicit ꝙ in quibuſdam nihil prohibet:vt ſi anima eſt talis:nõ oĩus/ſ intellect⁹. Idẽ hꝫ ꝓmo Ethi cor:dicẽs ꝙ hꝫ qui defecerũt(hoc eſt mortuꝫ)boni ꝑ opationes amicorum viuorum videt aliquid cõferri.xi.c. primi Ethicor trãſlationis noue expreſſe ponit:ꝙ ꝑpe rtates ꝛ aduerſitates amicor ad defunctos aliquo modo ꝓmẽt:oppoſitum dicit eſſe nimis durum/ꝛ a legibus amicitie diſcedere:q̃ ponit animam immortalẽ. ¶Sꝫ cõtra hoc obijcit.iij.Phyſicorum:ꝛ primo de celo ꝑbat ex induſtria infinitum nõ eſſe in rerum natura:ꝛ tenuit.viij. Phyſi.mundum finiſſe ab eterno:ꝛ ſi anima eſſet incorruptibilis:ꝛ quilibet homo haberet vnã animã ſm rectam philoſophiam:ſequit ꝙ in diebus Ariſto.debebat concedere infinitũ actu. ¶Rñdeẽ ad hoc dupliciter. Primo:negando me impugnanti infinitus magnitudinem:ꝛ de corporeis loquimur eſt.ꝓ:ponderanti rationes eius in locis allegatis. ¶Scõdo:reſcriptum ſpeciale gñali derogat:ſapiens ponit vniuerſales ꝓpoſitiones tanq̃ veras:quia pauciſſime ſunt ſingulares falſe:vbi ſupra ꝙ exceptionẽ non faceret,modo ab illa probatione generali ꝙ non detur infinitum in particulari animam intellectiuam excipit/vt ex locis iam allegatis patuit.

Exto circa materiam de fortitudine queritur:an viri fortis ſit ſeſe in aliquo caſu pertinere. ¶Rñdeẽ: in nullo caſu vir fortis põt ſe perimere auctoritate ſua vel humana. Hec concluſio eſt Ariſto.iij.Ethicorum.vij.dicẽtis.Mortẽ autẽ ſibi conciſcere/ob fugiẽdam paupertatẽ/aut amoꝛẽ/aut moleſtiam alicuius quod:non fortis eſt hominis/ſed potius timidi.Eſt enim mollitudinis laboroſa fugere/ataq; non quia res eſt honeſta appetit mortẽ:ſz quia malum fugit.Ale ſi ſic argumẽtaret:nullus mollis ꝛ impatiẽs eſt vir fortis:oĩus occidẽs ſe eſt mollis ꝛ impatiẽs:ergo nullus occidẽs ſe eſt vir fortis.Cõſequẽtia tenet in ſcõdo ꝓme:ꝛ ꝓmiſſe ſunt Ariſto.in litera:ꝛ arguẽdo in ſchola ſic ſyllogiſmus cudiſſet. ſz modus ſcribẽdi tunc erat ponere venã argumẽti/ꝛ relinquere iudicio lectoris qualiter ipſum fabricaret:nunc autẽ modus ſcribẽdi concidit cum modo arguẽdi in forma:qui modus antiquorum noſtro nõ eſt ꝓponẽdus:laudamus veteres ſz noſtris vtimur annis.Et hanc rationẽ etiam tangit dnus Auguſt.xix.de ciui.dei.c.iij.inquiẽs: vtrum obſecro Cato ille vticẽſis patiẽtia:an potius impatiẽtia ſe peremit:non enim hoc feciſſet:niſi victoriam Ceſaris impatiẽter tuliſſet. ¶Scõdo argu.ſic:omnis qui occidit hominẽ auctoritate ꝓpria peccat cõtra legẽ nature hominis occidẽdo:ꝛ mereꝫ puniri pena legis poſitiue/vbi eſt lata:vel pena legis nature/vbi lex nõ eſt lata: q̃libz ſibi mortẽ ꝓſcifcit eſt huiuſmodi:ergo.maxime autẽ hꝫ ſe diligere:q̃ ſe occidẽs maxime in homicidio peccat. ¶Tertio ſicñ homo poſſet ſe occidere/vel hoc eſſet ad penã eundãdam/vel ꝓ malo culpe commiſſo/vel cõmittẽdo.nõ primum:quodcũq; enim malum pon põt eſſe materia patiẽtie ꝛ virtutis:virtus in infirmitate ꝑficit:colica aut iliaca torqueꝫ quis multum anxie.ſz põt laborãs mereri:equanimiter hos morbos ferẽdo:addiſcẽdo quid eſt de pena alterius ſeculi/vt caueat a pctõnec hꝫ homo occidere ſe ratione pctĩ. Probatur:vel ratione pctĩ commiſſi vel cõmittẽdi ſicut dicebã,nõ primum:tũc peccaret nouo pctõ:ꝛ niteretꝫ vnum pctm ꝑ alterus purgare:quod erat pctm Jude ſe perimẽtis vt purgaret ſe de traditione xpi.Nolo mortẽ pctõis:ſz vt magis ꝙuertat ꝛ viuat: ait ꝓpheta:ɔ̃s peuitere de pctõ ꝑtertor:ꝛ ad hoc eſt neceſſarium ſe in vita ꝓſeruaremõ ꝑ pctõ committẽdo. Probatio:quodlibet pctm futurum põt homo euitare nõ occidẽdo ſe.ꝓ:mõ eſt pctm/niſi libera commiſſio vel omiſſio:a quolibet tali põt homo abſtinere non occidẽdo ſe.

¶Quarto:quilz auctoritate ꝓpria occidẽs alium hominẽ peccat:q̃ occidẽs ſe peccat.Tenet conſequẽtia.Mõ maiorẽ auctoritatẽ hꝫ in ſe q̃ in alios ad ſe occidẽdũ. ¶Ex hac concluſione ꝛ eius ꝑbatione ſequitur ꝙ Achitophel/ Aiax/Thelamonius/Hãnibal/Cato vticẽſis/Lucretia/ ꝛ Cleopatra nõ exercuerunt actus fortitudinis:ſz impatiẽtie ꝛ timiditatis ſe occidẽtes. ¶Cõtra hãc concluſionẽ obijcit ſic:laudat Abrahã volẽs filium Jſaac occidere. Idẽ ꝓz de Sãſone Judicum.xvi.ꝛ de Saule primi Reg. vlti.ne incideret in manus incircũciſoꝝ ꝛ eſſet ludibrio populo dei:q̃ concluſio falſa. ¶Rñdetur.Abrahã hoc fecit inſtigante ꝛ ꝓcipiẽte deo q̃ eſt auctor vite ꝛ mortis:ꝛ de hoc certum eſt ꝙ nõ deliquit:ſz multum meruit.ut eſt. De Sãſone idẽ põt colligi:cum deus dederit ei vigorem ſuum naturalẽ in loco in quo erat:ꝛ multa miraculoſe ꝑ Sãſonẽ opatus eſt:ex iſtis ãdum eſt ꝙ ab apoſtolo catalogo ſanctorum aſcribit ꝙ inſtinctu dei domum euertit: ꝛ Philiſtinorum principes ſuffocauit. De Saule nõ eſt idẽ:ſz communiter Hebrei Saulẽ excuſant:noſtri ſapiẽtes in ſcriptura ꝓtrarium tenẽt:ꝛ melius. Et ad rationis eſt:quia ſcribit primi Paralipo.x. Mortuus eſt ḡ Saul ꝓpter iniquitates ſuas:eo ꝙ ꝓuaricatus eſt mãdatum domini qõ ꝑceperat/ꝛ nõ cuſtodierat illud:ſz inſuꝑ Philiſtheos conſuluerat:nec ſperauit in dnõ.Mõ placet via Nicolai de lyra declinãtis ad Hebreos dicẽtis:ꝓpter iniquitates ſuas inflicta eſt pena mortis ipſi ꝛ filijs ei⁹; hꝫ nõ ſequit ꝙ ꝓpteꝛ ſit dãnatus:quẽadmodum furi ꝑ iniq̃tate infligit mors:hꝫ nõ ſequit ꝓpteꝛea ꝙ ſit dãnat⁹. Mõ quin idẽ eſſet ſequi Hebreos:a viã aut noſtroꝝ in his in quibus nobiſcum ꝙeruũt:quẽadmodum ſunt impugnãtia circa Meſſiã.ſz modus noſtroꝝ in ꝓpoſito hꝫ ſ̃am Paralipomenon rotũdam:ꝛ rõnes Nicolai ꝛ Hebreoꝝ nõ valẽt ĩ oppoſitũ. ¶Scõdo argumẽtor ad idẽ.ſi Saul nõ peccauit occidẽdo ſe:ſequit ꝙ nec ille Amalechita q̃ occidit Saulẽ peccauit Saulẽ occidẽdo:q; fecit qõd facere erat licitũ. Cõſequẽs eſt falſum:q; eũ Dauid rex iuſt⁹ ꝓpteꝛea occidit:ꝛ ꝓz.ij.Reg.i.Sz hic diceret,nõ ꝓſtabat Amalechite an erat licitum:ſicut conſtabat ipſi Saul.

¶Arguũt alij ſic:erat Saul interdũ valde bon⁹:vt ꝓz.i. Reg.ix.ḡ nõ eſt ſimile ꝙ de⁹ eũ ſic dereliq̃rit. ¶Scõdo ꝓm Re.xxviij.dicit Samuel:tu ꝛ filij tui cras eritis mecũ.ſz Samuel erat ſaluat⁹:vt certũ eſt:ḡ ꝛ Saul.Etiã de Jonatha notũ eſſe hꝫ ꝙ erat bon⁹. ¶Tertio ſic.Razias cõmẽdat in ſcriptura:ꝛ tñ ſe interemit.ij.Machab.xiij. ¶Quarto ſic:ſz interficere ſeipſum intuitu dnum honoriſmi ſc̃z virtuoſum exercereꝫ in ꝑſona regis redũdãs in dei vituperium:ſicut timebat Saul/ne in ipſo q̃ erat principalis in populo fieret ludibrio in contẽptum dei. ¶Ad ꝓmũ ꝓcedo antecedẽs.ſic erat Judas q̃ erat circũ ciſus:vel poſtea:ꝛ multi alij q̃ male deceſſerũt. Utrũ peruenit Saul poſt vulnera letalia inflictam nõ ꝓdicit:eſt q̃ ſto facti.loquor:potiſſimũ de actu quo ſe occidit. ¶Ad ſcõm rñdeẽ:Samuel dixit ei ꝙ moꝛeꝛeꝫ.ꝓcedo ꝙ Jonathas erat bon⁹:ꝛ imuenis optim⁹ toto tẽpore ſuo:vt ꝓz ꝑ diſcurſum ꝓme Regũ:cũ Dauidẽ ꝓmo cognouerit ad dieꝫ vltimũ vſq;. ¶Ad tertium dicit:ſz Razias cõmẽdet:nõ tamẽ cõmendat in hoc facto:ſicut caſtitas lucrette ꝛ bonum ab ſumptũ:ad actus bonitatẽ nõ ſufficit bonitas finis:obiectum erat malum ꝙ ꝓpria auctoritate ſe vellet velere de terra:non debebat ſtudere ſeruare honoreꝫ deiq; vitã ꝓhibitã a deo. ¶Scõdo obijcit ſic:legit de aliqbus ꝓbis mulierib⁹ q̃ cucurrerũt in aquas ꝛ ſe ſubmerſerũt/ne a barbaris corrumperẽtur:ḡ licitus eſt ꝑ caſtitate ſeruãda ſe occidere. ¶Tertio ſic:ponat Socrates in compeditus ſolidiſſimis ſeparatus ab oĩ populo ꝓpe quẽ ponat enſis.ꝛ nulla via ꝓz ei ad ꝓſeruationẽ vite corporis nis/ niſi tibiã truncãdo:q; nõ hꝫ ad comedẽdum.licitũ eſt ſocratẽ ſibi tibiã trũcare:ꝛ addo ꝙ ex illa trũcatione moriat.tunc ſic:Socrates occidit ſe in illo caſu licite:ḡ conclũſio falſa. ¶Rñdeẽ:iſte mulieres poterãt hñe ignoratiam inuincibilẽ de ꝓfunditate aque:putãtes erronee ꝙ nõ ſubmergerẽtur illiciteiam q; nõ debãt eis tẽpus ad deliberãdũ,ꝛ ſi ſic:non peccarunt.alias male egiſſent ſi ne ꝓcpto vel inſtinctu diuino/ꝛ nullo modo eſt trahendum in conſequẽtiam. ¶Ad tertium:vel eſt ꝑbabile ſocrati ꝙ illa via euadet:li mẽbro trũcatus:ꝛ tunc nõ peccat:melius eſt ꝑdere tibiam q̃ vitã:hoc eſt minus malũ. vel iudicat ꝙ moriẽ ſi tibiã truncet:ꝛ tunc peccat tibiã amputãdo:ɔ̃z expectare ꝛ ſuſcipere in ſe mortẽ naturalẽ ab medra infligẽdã. ¶Quarto obijcit ſic.Plato eſt dominus mẽbrorum ſuorum ꝛ corpus ſuũ:ſed quilibet põt vti re ſua ad libitum ſuum:ḡ põt ſe ſpoliare vno mẽbro/ vel alto/vel toto corpore. ¶Quinto ſicñ vnum mẽbrum eſſet alterius corruptiuum/põt illud abſcindere:ḡ hꝫ dominium ſup illud mẽbrum putridum:ḡ eodem modo ſup quodlibet mẽbrum ſanum:quia infirmus non hꝫ maius dominium in corpus ſuum q̃ ſanus. ¶Ad quartum trãſeat maioꝛ:minoꝛ eſt falſa niſi ſtelligat ſm rectã rationẽ: male ageret qui ſuam domum combureret ad mutꝫ/vel triticum proijceret in ſequanã:ꝛ põt ꝑ illo grauiter peccare:q; priuat rẽpublicam vna parte bonorum eius:tota reſpublica hꝫ in illo intereſſe.ſic homo peccaret in rẽpublicam qui ſe occideret:tollẽdo vnum mẽbrum reipublice ſine reip.cõſenſu. ¶Ad quintum concedo.Et vitã redimus ferrum patieris ꝛ ignes.hꝫ dominium ſup mẽbra ſm rectã rationẽ:cum vnum mẽbrum eſt inutile ꝛ corruptiuum aliorum:ipſum eſt natum abijci. ſm rectã rationẽ.Sed nego ſequelã:q; ſana non ſunt nata abſcindi aut abijci ſm rectã rationẽ. ¶Sexto obijcit.Socrates eſt reus mortis.Plato iudex eius põt ei ꝑcipere q; occidat ſe.At dicis:ſz reus ſit:non tamẽ ɔ̃z occidi quouſq; declaret iuridice talis.Contra:tunc pono ꝙ iudex licite damnet ſocratẽ occidẽdũ ad mortẽ:ꝛ ſciat hoc ſocrates.Plato lictoꝛ põt ſocratẽ licite occidere:ḡ ſocrates põt ſe occidere ꝑcipiẽte iudice:põt eũ exeq̃ actũ iuſtitie in ſeq̃ alter põt ĩ eũ exeq̃. ¶Cõfirmat hec ratio:ſit plato lictoꝛ public⁹:plato põt cõmittere vnũ crimẽ rõne cui⁹ erit re⁹ mortꝫ:tũc potent ei ꝑcipi poſt ſententiã q̃ ſe occidat:tũc exercet officiũ iuſtitie in ſe ꝛ occidit ſe. ¶Rñdeẽ:quãdo habeẽ q̃ ds dãnat⁹ ad mortẽ ſe occidat auctoritate iudicis:non habeẽ q̃ alicꝰ licite auctoritate ꝓpria poſſet ſe occidere:ſz ſolũ ꝓtꝺeꝛeꝫ ſup hoc:an iudex licite põt ferre ſententiã q̃ alicꝰ reus mortis ꝛ iudicat⁹ talis poſſit ſe occidere:ꝛ nõ eſt facile ꝑbare q̃ ſic.

Ubitat:an fortis delectet in omni opatiõe ſua. ¶Rñdeẽ:duplex eſt delectatio:q̃dam corporalis q̃ tactum corporalẽ cõſequit:altera autẽ aĩalis q̃ aĩe apprehenſionẽ cõſequitur.ꝛ hec ſequit actus bonos in ſtudioſo viro fortis apprehẽdit vulnera/mala pene:ꝛ mortẽ quã toleraꝛ rattione virtutis:ꝛ ideo delectat ſm delectationem aĩalez:ſz habeat vnde triſtet de amiſſione vite q̃ eſt ei chara:ꝛ tanto charioꝛ quãto felicioꝛ:ergo fortis cũ dolore corporis hꝫ letitiam mẽtis ꝛ cum triſtitijs aliorũ obiectorum.letitia ꝛ triſtitia reſpectu diuerſoꝝ obiectoꝝ non repugnant niſi vna fuerit excellentior:nunc de eodẽ obiecto ſm varias apprehẽſiones non pugnant letitia ꝛ triſtitia:vt paſſio xpi apprehẽdebat vt afflictiua innocẽtis: ꝛ ſic ſancti nolebãt eã.alio modo inquiſitum deus ꝑ illaz genus humanum redemit:ꝛ ſic eã volebãt:ſm illud Eſa. liij.vtinam diſrumperes celos ꝛ deſcenderes:ꝛ Petrus hoc nolẽs reprehẽſus eſt. Mat.xvi.ergo a fortitudo dolor in appetitu ſenſitiuo ꝛ letitia non repugnant.ij.Machab. vi.dixit Eleazaꝛ⁹ viros corporis ſuſtineo doloꝛes:ſm animam vero propter timoꝛẽ tuum libẽter hec patioꝛ.ꝛ ſi letitia mẽtis fuerit magna doloꝛes impedit:quia cum vna potẽtia eſt vehemẽter ĩ ſuo actu impedit alias potẽtias in earum actibus:ſicut ſanctus Tiburtius:cũ nudis pedibus ſup carbones ardẽtes incedebat:dixit ꝙ videbat ſibi ꝙ ſup roſeos flores incedebat:ſed in illo erat virtus abundans. Forti ſufficit ꝙ non nimis triſtet:ſz a letitia impediat/ꝛ obfuſcatus fuerit a doloꝛib⁹:ſm q̃ dicit philoſophus.iij.Ethicoꝝ.ix.inquiẽs.Enimvero fortitudinis finis iocundus eſſe videtur:verum abeuentib⁹ doloribus obfuſcatur:vt in certaminibus fieri ſolet.nam pugiles⁹ finis q̃dẽ ipſe iocũdus eſt gratia certãtis:corone inquã atq; honoꝛes:ſz cedit moleſtũ eſt:cũ ſint e carne doloꝛes:doloꝛeſq; affert omnis omnino labor.

Eptimo circa materiã fortitudinis querit de eius oppoſitis.ſ.audacia ꝛ timoꝛe.ꝛ q̃rit an vitia fortitudini oppoſita ſint mala. Pro ꝙſtionis ſolutione aliqua circa rationes terminoꝝ explicabo:poſtea aliquam modum dicẽdi cõmunẽ recitabo:q; quia mihi non placet/aliuz ponam. Fortitudo facit hoſtem decẽter ꝛ vt opz aggredi ꝛ expectare:ſz hõ põt ex ceſſiue aggredi/ꝛ illõ vitiũ eſt audacia:põt etiã hõ deficere ĩ aggrediẽdo vbi opz vel mul⁹ q̃ opz:ꝛ illud vocaꝫ cohardia.i.meticuloſitas:timiditas autẽ facit nõ expectare/vel min⁹ q̃ opz:timiditas facit pl⁹ expectare q̃ opz: ſz illõ eſt ſolũ ad nutũ vocabula multiplicarenõ tñ nego quin põt eſſe exceſſ⁹ ꝛ defect⁹ in immadẽdo:ſimilr ꝛ ĩ expectãdo/vel nimis ꝓfidere/vel minus:ſicut Ariſto.dicit iij.Ethi.vij.Preterea ſcito cum timoꝛ eſt paſſio:ꝛ ꝓpter paſſiões nec laudamur nec vituꝑamur.ij.Ethicoꝝ.nõ ponã cũ cõmuniter loquentib⁹ extrema fortitudinis paſſiones:ſz act⁹ volũtatis vel ei⁹ defect⁹.habo act⁹ hoꝝ vitioꝝ vt habit⁹ eoꝝ ꝓpriẽdas:q; habit⁹ ꝑ act⁹ optime cognoſcuntur.Ecce actus audacie ꝛ exceſſus/ſiue in aggrediendo ſiue in expectando:volo imadere vbi non oportet/vel plus q̃ oꝑtet/vel expectare vbi fugiendum eſt. Exemplum alterius extremi in deficiendo:vt nolo expectare vbi oportet vel minus q̃ oportet:vocabo hoc extremum timoꝛem:cum aliqs loquendo:non intelligẽs quid ſit paſſio. Dicis premiſſis pono decẽ concluſiones queſtioni reſpõſiuas. Quarum prima eſt:habilis eſt vnus habitus inclinans hominem ad imadendum contra rectam rationẽ. ¶Secũda cõcluſio:habilis eſt vnus habitus inclinans hominem ad exꝑtandum contra rationẽ. ¶Tertia concluſio:habile eſt vnum extremum vitioſum in ſuperabundando:tam expectando q̃ imadendo.

¶Quarta cõcluſio:habilis eſt vnus habitus inclinans hominem ad non imadendum vbi oportet.

¶Quinta concluſio:habilis eſt vn⁹ habit⁹ inclinãs ho-

minē ad fugiēdum vbi non opz. Sexta conclusio:vabile est vnum vitium ad hec duo commune. Septima conclusio:audacia in expectādo ꝙ in inuadēdo pōt esse petiꝫ venale. Octaua conclusio:accidentaliꝫ hic inserta propter sequētē:fortitudo est pulchra virtus. Nona:vabile est peccatum mortale grande ⁊ probrosiuz tam in fugiēdo/ꝙ in inuadēdo. Decima conclusio:timor est peius vitium ꝙ audacia. ¶Prima conclusio probatur:vabilis est vn⁹ act⁹ elicitus quo quis vult expectare contra rationez:modo ex actu gñatur habitus. ¶Scēa conclusio eodē modo probatur. ¶Tertia conclusio probaꝫ:pōt imponi vnum nomē oīus illos habitus significans:quia nomina significant ad placitum:ꝫ vabile est vnum extremum. Scēo argumētor ad idē.illiberalitas est captēdo plusꝫ opz/⁊ non vando vbi opz:ꝫ eodē modo poterit esse in proposito. Tertio sicut non pōt assignari vnum vitium respectu illorum habituum hoc esset quia specie distinguunꝫ:ꝫ hoc non prohibet. pz:multi sunt actus fortitudinis specie distincti:⁊ tamē sub fortitudine oēs comprehēduntur:igitꝫ. Consequētia tenet cum minore:,pbaꝫ maior. Multi sunt act⁹ fortitudinis habētes obiecta spē distincta:ꝫ illi act⁹ spē distinguunꝫ. Isti actus:volo expectare vbi opz:⁊ nolo aufugere vbi nō opz spē distinguunꝫ:⁊ tamē sunt act⁹ spē distincti. Mirandum est de illis antiquis alꝫ opinantibus:audacter dicaz:mille sunt spēs fortitudinis specie distincti/⁊ plures:hoc ita ꝓpicuum omnibus artiū discipulos negētibus in hac vbe est:vt pigeat circa hoc mīstere. Tres alie cōclusiones probari possunt eodē modo sicut iste tres. ¶Septima conclusio pz:pōt esse parvus excessus vel defectus a latitudine fortitudinis qui nō sufficit ad petiꝫ mortale:⁊ erit extra totam latitudinē fortitudinis:ꝫ erit petiꝫ venialе:sicut in omnibus aliis vitijs contingit:furto parvo/intēperantia parua iniustitia parua:ꝫ eodē modo hic. ¶Octaua conclusio fez ꝙ fortitudo est pulchra virtus. pz:illa virtus est pulchra ꝙ quā insontes protegunt/⁊ ꝙ quam malefactores puniuntur: vt pax ⁊ quies sit in republica:ꝫ hoc fit ꝙ fortitudinem: igitur:ꝙ hanc virtutē protegitur iustitia ⁊ manutenetur. Scēo:hanc virtutē/reges /imperatores /nobiles ab orbe cōdito coluerūt:ꝫ non sine gloria:tā apud deum ꝙ apud homines:quādo recte fm leges fortitudinis processerūt. Iuder hanc virtutē Abrahaam fudit Chodorlaomor ⁊ reges cum eo:⁊ recuperauit Loth nepotē ⁊ iniuste ablata. Gen.xiij. Hac virtute habuit terram eis celitus datam recepere:⁊ psaltes regius rebelles vomuit. Hac virtute strenuissim illi Machabei patrias leges ad mortē defenderunt. Hac virtute strenuissimi martyres fidē plātarūt. Hac virtute Ilion greci valētes euerterunt:⁊ penas pro iniuria eis illata dare coegerunt/⁊ plerique alij:vt apud Almales omnium regnorum notissimum est. Tante excellētie hec virtus semp existimata est:vt temerarij viri: vt Ninus/Alexander/Philippi/Julius Cesar:propter vicinitatē cum fortitudine a vulgo extolluntur sup ethera:ꝫ hi non erant fortes. Hinc milites ⁊ eorum bona a legibus in multis sunt priuilegiata. Hec virtus docet parcere prostratis ⁊ debellare superbos. ⁊ vt dicit idē poeta. Pulchrumq; mori succurrit in armis. Hanc philosophi ⁊ sapiētes oēs ad astra efferunt. ¶Nona conclusio probatur:fortitudo est multum pulchra virtus:ꝫ opposita sunt turpia ⁊ magna pctā. Tenet consequētia:semp malo bono opponitur peior actus. iij. Topicorum. Scēo sic:ꝙ temeritatē multi innocentes trucidantur/ virgines stuprantur/⁊ adulteria committuntur. patz inter Catilinam ⁊ patres curie/inter Sylā ⁊ Marium/inter Pompeium ⁊ Cesarē/⁊ ita in alijs iniustis bellis. ¶Decima cōclusio pz:audacia est similior fortitudini vere ꝙ timor ⁊ metus:ꝫ est minus mala. Insuper timor est magis expto habilis:ꝙ apud omnes degeneres animos timor arguit. ¶Argumētor ꝙ fugere nullo modo est petiꝫ. aliq; sunt naturaliꝫ timidi/vel ab influētia celi/vel a progenitorib⁹; modo tales in bello durare nō possunt:ꝫ fuga non imputatur eis. ¶Rideturꝫ concedēdo ꝙ aliqui nati sunt animosiores alijs/⁊ patria ⁊ a progenitoribus:sicut vn⁹ est natus alio ingeniosior vel cautior. Iꝫ quātūcūq; sit quis natus meticulosus:pōt recte iudicare ꝙ standum est vbi ratio dictat:⁊ pōt conformiter illi dictato velle:dictamini recto intellectus voluntas potest se conformare:⁊ per actuum multiplicationē in se producere habitum habitum quo stabit. Multi muēti sunt vecordes qui a principio aufugerunt:puta vnus ab vno:tūdē infamia motus alium aggredi ēs eum intrepide peremit:tristitia ceadunabat: ⁊ intēsus actus volēdi vindicare genuit habitum:vi fortis vel temerarius factus est. Scēo sic. Socrates potest nullum actum elicere ⁊ non pugnare vbi pugnādum est: tunc talis erit meticulosus/⁊ in extremo in deficiēdo:ꝫ opz dare timorē passionē ꝙ est vitium in deficiēdo. Cōcedo totum antecedēs:ꝫ nego consequētiam. Quia talis pure omittit actum fortitudinis/⁊ peccat i defi ciēdo:quod pz:vato ꝙ nullam passionē timorē haberet: pōt non elicere actum voluntatis:⁊ tunc diceretur timidus non ab vlla passione. Idē est in illiberalitate nullum actum eliciēdo vandi vbi dictat vandum esse extremum ꝫ in deficiēdo pōt esse actus/vel defectus actus fortitudinis:quē homo tenet ponere. Capis quid dicere velim de his extremis:eo ꝙ non pono has passiones extrema fortitudinis pluſꝫ ponam fortitudinē passionē:ꝫ(loquēdo vt plures iuxta doctrinam philosophi seēo de celo ⁊ mundo)vtar modo loquēdi aliorum de passionibus. Contra illud obijcitur:pure passiue se habendo homo erit timidus ⁊ promptus ad timiditatē:⁊ non producitur habitus ex pura omissione:ergo mane est ponere habitum ad hoc ꝙ quis prompte exeat in actum. Rideturm pura omissione nō gñabit habitus. nego ꝙ talis erit promptior omittēdo millies ꝙ a principio:habitus facit virum promptiorē exire in actum:non autē pura omissio postꝫ nihil est productum quod iuuet potētiam exire in actum/vel emittere actum.

Etauo ꝗritur circa materiam fortitudinis:an martyrium sit actus ⁊ habitus fortitudinis. ¶Respondetur ꝙ conclusiones:quarum prima est:aliquod martyriū est actus iustitie. Probatur:aliquis actus martyriꝫ habet oīa requisita ad iustitie actum:ergo aliquod martyrium est actus iustitie. antecedēs pz:de iudice qui non vult relinquere actum iustitie non obstante conditione mortis proposita. ¶Scēa conclusio:aliquis actus martyriꝫ est actus tēperantie. ,pbaꝫ de actu quo bertha coniugata mult se a tyrāno cognosci non obstante conditione mortis:vel de actu quo Socrates mult nō suam cognoscere nō obstante cōditione mortis. ¶Tertia conclusio martyriū est actus fortitudinis. Probatur. omnis ille actus quo quis non vult omittere actum precepti affirmatiui nec contraire positiue pręcepto negatiuo non obstante morte est act⁹ fortitudinis: martyrium est huiusmodi igitꝫ. Scēo argumētor ad idē sicois act⁹ hīs mortē ꝓ partiali obiecto cōfounter ad dictamē recte rōnis est actus fortitudinis:actus martyrij est huiusmodi. Tertio sic. si aliquid prohiberet illum actum esse actum martyrij:hoc esset ꝓpter eo sicut dicit Martinus:ꝙ actus est denominādus totum a fine/⁊ nō a partiali obiecto vel ab actu medijs ⁊ actus est simpler: ergo dz spectare ad simplicē vnā virtutē ⁊ ꝓ plures vel erit actus iustitie tm:vel tēperātie tm:vel alicuius alterius virtutis. Iꝫ illa nihil valēt:ergo conclusio vera. Minor pz:dilectio Socratis ,ppter deum est vtus ⁊ fruitio copulatim ⁊ copulatiue fm oīes loquētes ⁊ ipsummet: fruitio respectu dei/⁊ vtus respectu creature:ergo pari ratione actus iste volo pati mortē anteꝙ deserā actū iustitie:erit actus fortitudinis ⁊ iustitie:ꝙ hz mortē ꝓ partiali obiecto/⁊ actuz iustitie pro fine ⁊ partiali obiecto. Quarto sic ad idē:idem actus numero spectat ad duas virtutes cardinales:⁊ erit mixtus ꝙ equinalētiam:ergo non inconuenit eidem actum spectare ad duas virtutes cardinales:cōsequētia est nota:⁊ probari potest antecedens ꝙ dicta. Sz forte dicet alter:ꝙ habēdus est oculus solum ad finē:⁊ negaret ꝙ idē actus esset vtus ⁊ fruitio: Iꝫ dici dz fruitio solum/sicut Aristo. dicit. iij. Ethicorum: mechans propter lucrum est auarus ⁊ non mechus. Ad hoc iam circa hūc tertium superius respondi. Et contra hoc argumētor:⁊ capio actum ꝙ duas virtutes cardinales hz copulatim pro fine:vt pote volo pati mortē anteꝙ actum tēperātie ⁊ iniustitie committā:talis actus pti net ad tēperantiam virtutē cardinalē:⁊ qua ratione ad tēperātiam ptinet eadem ratione ad iustitiam:ergo idē actus erit duarum virtutum cardinalium:⁊ eodē modo trium virtutum cardinalium:obiecta trium ponēdo:vel trium fines apponēdo:ergo eodē modo nō inconuenit ꝙ idē actus sit fortitudo ⁊ iustitia/fortitudo ⁊ tēperantia. Preterea argumētor ꝙ illud beati Cypriani in epistola ad martyres dicētis, O beati martyres:quib⁹ vos laudibus prediceꝫ. O milites fortissimi roboꝛe corporis vestri quo preconio vos explicēꝫ ⁊ Leo papa(inore Cypriani) vocat martyres fortissimos:⁊ de facto ita eos vocasset sapiēs quilibet philosophus. Difficiliora ⁊ duriora Laurētius ⁊ Uincētius ptulerunt ꝙ vnq; Achilles vel Hector. ¶Quarta conclusio:ad martyrium commune vel ad actū martyrij requirit ꝙ si homo vellet desistere ab oꝛe suo/ non occideret. pz:actus martyrij est actus heroicus:sed non esset actus heroicus si homo nō posset libere desistere/ꝫ cogeret mortē subire:igitꝫ. Scēo sic argumentando ad idem:post predicationē aliquā honestā si homo occideret ⁊ nō posset euadere:si nō erat presciꝫ mortis quā do pdicauit:tunc mortē equanimiter tolerare ptinet ad patiētiā:ergo nō ad martyrium. Tertio:illud pz.ij. Machabeoꝝ.vi. de eleazaro. dicebat cū Eleazarus. Deꝰ qui habes sanctā sciētiā manifeste tu scis:quia cum a morte possim liberari:duros corporis suſtineo dolores:fm animam vero propter timorem tuum libenter hec patior. ¶Quinta cōclusio. Requiritur iusta ⁊ rationabilis causa ad patiendum ad hoc ꝙ dicat martyrium. Probatur hec cōclusio. Omnis martyr ⁊ sic mouēs statum eualat ad celos:ergo meritꝫ in tanta causa. antecedēs pz:qz vt dicit Augustinus facit martyrii ꝙ orat ꝓ martyre:⁊ hoc nō esset nisi qz statim est saluatus ⁊ beatus. Scēo:oppositō dato:heretici essent martyres/⁊ aliqui infideles ,ꝓ suo error moueret. cōsequēs est falsum igitꝫ. Tertio ,pbaꝫ per glosam sup illud Psalm. xxxiij. Deus meus ⁊ dominus meus in causam meā. martyres nō facit pena:sed causa. ¶Contra tres primas conclusiones obijcit ꝓmo sic. Ex eis sequit ꝙ idē act⁹ numero esset actus iustitie ⁊ fortitudinis/vel tēperātie ⁊ fortitudinis/vel tēperātie fortitudinis ⁊ iustitie. cōsequēs est falsum:qz tunc non essent virtutes cardinales distincte. ¶Scēo, sicut argumentatur Martin⁹:act⁹ quo nolo deserere actum iustitie nō obstā te cōditione mortis est actus vnicus:ergo ad vnā virtutē spectat. ¶Rideturad primum cōcedēdo sequelā:⁊ negādo falsitatē ꝓsequētis:virtutes nō semp realiꝫ distinguūtur:ꝫ distinguūtur interdum realiꝫ:quādo habēt obiecta realiꝫ ⁊ totaliꝫ distincta. interdum distinguuntur ratione: pura alia est ratio quare aliq; virtus est iustitia:alia quare fortitudo. ¶Ad scēm ꝓcedo antecedēs:est vnic⁹ ⁊ homogeneus:ꝫ est multiplex ꝙ equinalētiā:quēadmodum est de vsu ⁊ fruitione. actus est vnicus:hoc est omnes partes eius sunt eiusdē rationis inter se:⁊ sic habit⁹ genit⁹: ꝫ est duplex ꝙ equinalētiā. ¶Contra quartā cōclusionē argumētor sic. Ex ea sequit ꝙ innocētes occisi pro christo non erant martyres:consequēs est cōtra ritum ecclesie. ¶Scēo sequit ꝙ Joānes baptista non erat martyr nec Abel. pz:alter bene predicauit contra Herodē ꝙ non licet ei habere vxorē sui fratris ⁊ eum arguebat:post indictionē nō poterat euadere:vt quēadmodum aliqs tam predicaret in ꝑsali contra vitia regis. de Abele pz:soluz benevixit. de occisione quā paterer a fratre nihil sciebat. ¶Tertio ,Hieronymus dicit in sermone de assumptione due virgines ꝙ ipsa erat martyr. ¶Ad primū dicitur: ipsum nō mouet:quia dicebam ad martyrium commune: per hoc solos pueros secludere intendebam ⁊ adiect ad actum martyrij. ¶Ad secundum nego sequelam:scie bat enim Joānes vel certo vel verisimiliter ꝙ tyrannus ille ei vltimum supplicii inferret. ꝙ nō obstāte totus charitate ardēs voluit tacere:ꝫ vitium publicum arguere:⁊ idē esset de concionatore nunc. requiritur tū prudētia ad pdicandum:non quidē mundana:ꝫ diuina/⁊ recta/⁊ pdicator ꝓferat ⁊ consultet cū aliis timētibus deū:⁊ bona iudicia habētibus:an expediat pdicare vt vitia purgētur. ⁊ si timeatur ꝙ sic:ponat animā suam in manibus suis habēdo deum pre oculis:si non habeat consilio prudentium ꝙ predicaturus sit hoc publice. taceat. de Abele ⁊ multis occisis inopinate qui insistebant in aliquo honesto opere:qui nesciebant mortem sequi ad illum operationem:non sunt strictissime dicti martyres:latiore vocabulo martyres dici possunt. ¶Sic ad tertium dicitur de diua virgine ꝙ ipsa erat martyr. laxato vocabulo:⁊ specialius erat in illa ꝙ in multis alijs:propter dolorem quem habebat videndo filium tam crudeliter et ignominiose mori:fm dictum Simeonis et Luc.ij.⁊ tuam ipsius animam pertransibit gladius. ¶Quarto argumentor sic: perfectissimus actus non est actus fortitudinis. iustitia est maior virtus ⁊ altior ꝙ fortitudo:sed pati mortem est actus perfectissimus charitatis:fm illud Joannis.xv. Maiorem autem dilectionem nemo habet:ꝙ vt animaz suam quis ponat pro amicis suis.

¶Respondeturidem actus numero est actus iustitie ⁊ martyriꝫ:vt patuit ex inpertine dictis. Et si ponas aliquem perpeti pro opere consilij:adhuc dico ille actus est magne perfectionis:eo ꝙ homo dat illa que maxime amat inter omnia temporalia:scilicet vitam:⁊ capit illa que odit multum:scilicet mortem voluntarie illatam:si esset mors naturalis:ad patientiam/⁊ non ad fortitudinem spectaret:sed dari potest vnum indubium iustitie tante perfectionis quāte est iste actus fortitudinis. Sic saluatur bonitas ⁊ eminentia iustitie in ordine ad fortitudinem:sed de hoc latius loquemur:cum de excessu virtutum inter se loquemur. ¶Esse quomodo martyrium est actus/vel habitus fortitudinis:similiter iustitie/vel temperantie:similiter ad fidem pertinere potest/ sicut alij dicerent ꝙ fidem potest habere pro fine:sed non est in eadem potentia primo cum fide.

Dno restat loqui de partibus potentialibus fortitudinis: quos Tullius / Macrobius / Andronicus / & multi loquentes ponunt. de vtilioribus solum loquar: scz magnanimitate / humilitate / & patientia: quales virtutes sunt / & q̄ pclarent: vt homines ad ipsas appetendas animentur & inflammentur. hec est finis tradendi doctrinā de virtutibus. ¶ magnanimitate (de qua philosophus quarti Ethicor. iij. loquit) primo exordiens q̄ro: an magnanimitas sit magi circa honores appetendos q̄ recusandos. ¶ Magnanimus est ille q̄ est magnus honoribus dignus / & magnus se indicat dignum. vñ. iij. Ethico. iij. dicit philosophus. Videt itaq; is magnanimus esse q̄ magnus est dignus: & dignum sese magnis esse cēset. cui⁹ extrema sunt lentitudo: siue tarditas seu Chaynotes sm antiquā trāslationē: q̄ petit maiores q̄ dignus sit. Pusillanimus est ille q̄ deficit: non cēset magna de se: & magna recusat. ¶ Honor autē trifarie accipit. Uno modo p potestate siue officio honorifico: sicut regiū / officiū / ducatus / principatus / vel aliud officium in claustro / vel extra claustrum. Scēo modo capit honor. p opinione bona homium cum quib⁹ q̄s viuit: & sic nihil aliud est nisi bona opinio quā homines habēt de aliquo. & sic dicimus ille est in magno honore: hoc est ī clara optione. Tertio modo p signo exteriore quo viro reuerētiā tribuimus: quoz magnus & pclaris viris tribuere solemus: vt puta salutatione cum capitis humiliatione / vel poplite flexo / vel signo illo qđ existimat esse honorificum in regione in qua homines viuunt q̄ in varijs regionib⁹ variant: vt sedere in loco medio apud numidas & in iudea: vt p̄z ꝙ petitionē matris Jacobi & Joānis. Et Jugurtha / & alijs duob⁹ cōsanguineis apud Sallustiū: & ita de alijs. ¶ Dis p̄mpositis ponunt conclusiones: quarū prima est. magnanimitas est virtus pclara. Scēa: magnanimitas magnos petit honores. primo modo p̄ officio honorifico. ¶ Tertia cōclusio: parum curat vere magnanimus de honore scēo & tertio modis: ſz eos nō recusat quādo ordinant⁹ ad bonum finē. ¶ Quarta conclusio: vere magnanimus nunq̄ q̄rit honores magnos suis humeris impares: nec officia suis humeris paria q̄rit ipetuose & cū spē mali. ¶ Quinta conclusio: habitus magnanimitatis inclinat magnanimum recusare officium vel bñficium quo dignus est propter speciē ambitionis vel alterius mali apparētis.

¶ Prima cōclusio p̄z auctoritate Aristo. iij. Ethico. iij. c. Et ratione sic. Omnis illa virtus est cōspicua qua magne potestates & difficiles optime reguntⁿ: ſz habit⁹ magnanimitatis est huiusmodi: igit. ¶ Scēa conclusio, p̄bat: magnanimus petit materiam exercēde virtutis: & vt ad hoc in virtute proficiat: q̄ nō est adhuc in summo vertice possibili virtutis: ſz hoc fit in officio aliquo honesto exercēdo: vt pote i ēpatu regēdo: vt p̄dicet subditis: mores instituat: vitia eliminet: bñficia p̄bis conferat quaten⁹ in ministerio ei cooperētur. ¶ Tertia cōclusio p̄bat. parum curat de hominum fama: scit illā esse vanā & deceptoriā & magis respicit ad bonū scientiā: sm illud. ij. Cor. primo. Gloria nostra hec est: testimoniū conscientie nostre. ac si diceret: de alieno testimonio parum est curādum. cui consonat id quod dicit prime Cor. iiij. Mihi autē pro minimo est vt a vobis iudicer aut ab humano die: hoc est ab opinione humana. & Cato. Plus alijs de te q̄ tu tibi credere noli. Magis cupit magnanimus esse bonus q̄ videri more Catonis maioris. Et Aristote. ait. Magis sibi curare veritatem q̄ opinionem esse. Eodem modo parum curat de exhibitione reuerentie sibi facte: scit illud signū esse fallax quod solet bonis & malis exhiberi: & patissimum his quorum opa egent alios honorantes externus: sed si pauper fuerit / nec potēs alijs bene facere in bonis tēporalibus: honor externus exhibitus est signus sufficiēter ostēsum virtutis intellectualis vel moralis in ipso honorato. Talē honorē nō spernit propter effectus ꝙsequētes: vt habeat de eo bona fama: vt ei legēti & pdicanti fides pstet: etiā scit sibi hos honores externus exhiberi ratione virtutum quas hz in se: & sic plus accēdit ad virtutes: honos alit artes / & oēs accēdimur gloria: dicit Tullius / & Ouidius laudatacz virtus crescit: & immēsus gloria calcar hz. Sic signo virtus eius laudat: & q̄ cōsequēs ad melius operādum animat: & hz officia honorifica prudentis & imprudentis conferant: scit sibi officium esse vtile pro materia virtutis exercēde / vt alijs bñficiat: q̄ hoc est ei condi. Altera pars est. Magnanimus nō recusat honorē quādo ob bonum finē ei offertur: puta salutat: & fit ei reuerētia in testimonium virtutis: q̄ honos alit artes. Secundo: vt deus glorificet i eo: & vt homines ad similia hauēda cum magnanimo animētur. ¶ Quinta pars quarte conclusionis p̄z: q̄ tunc esset lētus & in vitium exuperādo incideret: quod nunq̄ faciet magnanimus ab habitu magnanimitatis. Scēa pars p̄z: magnanimus non modo est bonus hz optimus: vt Aristo. dicit: & non scandalizabit alios: hz bonum exēplū eis dabit: sm illud Apostoli. Abstinete vos ab omni specie mali. ¶ Quinta cōclusio p̄z. studiosi non solum est bonum facere: hz & bñ facere. ij. Ethicorum. Ergo magnanimus nihil vult nisi bene ab habitu magnanimitatis. Scēo p̄z exēplariter Augustinus / Ambrosius / Gregorius / Cato maior / & isti viri maximis honoribus digni refugerunt honores ꝓpter speciē mali: & in hoc a sapientibus laudati sunt. ¶ Contra p̄mā cōclusionē obijcit: magnanimus est supb⁹: idē intelligo moraliter loquēdo cōcretue: loquēs sicut abstractiue: vt dicēdo magnanimus est supb⁹ / & magnanimitas est superbia: & magnanimitas nō est pulchra virtus: immo nō est virtus. Antecedēs p̄z. Magnanimus hz ꝓprietates supbi. p̄z de ꝓprietatibus quas Aristo. iij. Ethicor. iij. recitat. Magnanimus est aliorum cōtēptuosus: neq; parua pcula subit / hz magna: pudetq; ipsum magna bñficia ab alio suscipere. bene reminiscit eorum a quibus bñficia suscepit: cum voluptate audit ea q̄ ipse alijs contulit: sine autē voluptate ea q̄ ipse accepit: quod non melegāter probat Aristo. inquēs. quapropter & thetis non enarrat beneficia Jouis: nec Athenienſibus lacedemonij q̄ cōtulerunt in illos: sed q̄ suscēperunt ab illis. versatur cum illis qui constituti sunt in dignitate: parum cum minoribus: nō aliox laudato. nō admiratiu⁹: nō pōt apud aliū viuere. nō est memor mali: magis possidet infructuosa fructuosis: tardus est ille mcessus vox grauis / & locutio tarda: ofa autē hec supbo cōuenūt: igit. ¶ Rādet: aliq̄ ex nostris (& nostrum Hugolinus) dixerunt magnanimitatē Aristotelis esse superbiam a deo, phibitā: sed non est ita dicēdum. sed tamē p veritatē fidei potest melius magnanimitas vera depingi hēdi q̄ p̄ puram philosophiam mundanā in lumine naturali inuētā: licet hec fidei non repugnet / sed quadret. ¶ Dubitatur altqua diffinitiua inter supbum & magnanimum: quia interdum est difficile ponere discrimen inter hec duo. Magnanimus querit honeste magna ꝓpter honorē dei: nec inuidet. supbus propter se: facillime in inuidiam decidit. Magnanimus est ergo omnes (& potissimū probos) beneuol⁹: supb⁹ proximum in bono cōtēnit magnanimus. Item superbus appetit excellere vltra suam dignitatem: magnanimus vero secundum suam dignitatem. Insuper superbus appetit excellere singulariter: si non potest: hoc appetit cum aliorum depressione: vt saltem alijs depressis ipse solus appareat eminentior: magnanimus vero appetit excellere pro sua & aliorum salute. Appetit esse vir excellens: vt se & alios ad virtutem accendat. Magnanimus non querit excellentiam in se, p se: sed vt profit sibi & alijs ad gloriam dei: superbus, p sua gloria caduca. ¶ Hoc discrimine posito. Respondetur ad obiecta: que ex litera Aristotelis deprompta sunt. Magnanimus continet malos: nec magnifacit magnos more vulgarium qui maiores se admirantur: ipse paucos se maiores habet: sed realiter magnos semper debet multi facere: vt ad gloriam dei & animationem aliorum ad virtutes promoueat non subit parua pericula: quia dignus est magnus vt se in magnis occupet. Sicut aquila nō capit muscas: sed parua aranea. Paulus posuit se ad euangelizandum: & non ad baptizandum. Pudet magnanimū magna beneficia suscepere: hoc est mauult: bene agere q̄ bona suscipere: quia hoc est manus: vt patet. iij. ethicorū primo. Gaudet in benefactis: & pudet eum vinci in beneficijs ab alijs: non vult vinci in bono. Non potest cum alio viuere: hoc est adulatoribus & malis. Nō est memor mali preteriti. Scit se per talia nō posse ledi: nec minorari p bonū virtutis: quod solum existimat vere bonū. Ipse tamen est memor bonorum & malorum: pro quāto eorū memoria valet ad meliores operandū. Vulgus res vtiles vocat fructuosas: virtutes intellectuales & morales sine pecunia infructuosas: & Aristoteles more vulgi loquitur sicut sexto Ethicorum de Thalete & Anaxagora: & superius rectissimus in virtute precedēti. Omnes proprietates iste collecte sane conueniunt viro optimo. Non querit bona fortune: nisi vt beneficiat. Nō est auarus. ¶ Contra secundam conclusionē arguitur: dignitates ecclesiastice nō sunt petēde: & loca superiora. Et tamē sunt honores primo modo. Ergo conclusio falsa. Cōsequētia tenet cum minore: probatur maior p Augustinum. xix. de ciuitate dei: dicēte: locus superior sine quo populus regi nō potest: & si administretur vt decet: tamen indecēter appetit: & glosa. i. ad Timotheum. iij. hoc ipsum allegat. Et Gregorius in registro: recusantibus / dignitates ecclesiastice sunt conferēde: petentibus vero sunt denegande. ¶ Respondetur: moderatissime petit dignitates magnanimus: nec vnq̄ officium nisi cognitum suis humeris par. Aggrega bñficia quare: & currere ad lites forēses post bñficia: nō est magnanimi: sed lēti & auari. Tardus est mcessus magnanimi: & vox grauis. Ergo non curreret ad castelletuz vel palatium tunica luto dispsa: vel supa mulā quando sufficiētiam habet: vel xba multiplicaret aduocatis capite mudato pro caducis honoribus. Breuiter magnanimus non vult honores nisi medio honesto: alias est chaynus & in extremo. Quapropter a pauciora habēs & ecclesia: hec ducta bona contēnēs: est magnanimus. Et alij abundantes sunt lēti & inflati: & ex abundantia patur eis materia supbie: existimando se propterea meliores. Quapropter Aristoteles in hac materia optime de hoc loquēs dicit. Qui vero sine virtute talia bona hñt: si non iure seipsos dignos magnis honoribus cēsent: neq; magnanimi recte dicūtur. Non enim sunt hec sine accumulata virtute. Cōtēptores autē petulantesq; sunt. Non est enī facile sine virtute moderate res ferre secundas: at q; cum equabiliter ferre non possint: putēt q; se ceteris antecellere: illos quidē despiciunt: ipsi vero quicquid cōtigerit agunt: unitantur enim magnanimū: & si similes ei non sunt: idq; faciunt in quibus possunt. Diogenem Cynicum Alexāder putabat valde magnanimū: qui palatijs regum spretis doliolum pro domo delegerat: & vere ita erat: vt recte ait Juuenalis. Sensit Alexander / testa cū vidit in illo Magnum habitatorem: q̄to felicior, hic qui Nil cuperet q̄ d̄ totum sibi posceret orbē. Sed cōtra: magnanimus dignificat se / vt dicit philosophus. Distinguo q̄ dignificet se: puta censeat se dignum. Vel q̄ grandia dicat de se: vel q̄ petat maiora q̄ sit dignus. Nullo istorum modorum se dignificat. Primus spectat ad intellectū. Secūs nec tertiū facit magnanimus / ijs se dignificat: hoc ē capit officium sibi oblatū q̄ scit se ex digni⁹: vel moderatissime petit cū ol, p̄bitate honorem quo dignus est: vt profit et non vt pleſit.

¶ Contra tertiā conclusionē obijcitur. Magnanimus maxime vsat circa honores: hoc est circa reuerētias sibi exhibitas: vt dicit Aristoteles sic inquēs. Circa vnū maxime vsabit ipse (supple magnanimus) quantū ad externa dicit bona. Maximū vero id asseuerant oēs esse quod dijs ipsis tribuimus: & quod maxime hoies qui sūt in dignitate affectāt: quodcz vari p̄mū ob res pulcherrimas solet: tale autē est ipse honor: hoc est enim bonorum maximū. sed externorū. ¶ Rādetur: dō spernit honores si ei impēdatur ꝓpter causas varias in probatione. Tuz vt honorē exhibēs impēdat ipsi officiū ad quod tenet / tum vt alij animentur ad virtutē. Exēplatius honoris: vt cū bom fuerint excellēter eis honos exhibeat. ¶ Contra quintam conclusionē obijcit: si magnanimus recuset honores quo dignus est: tūc est pusillanimus. ¶ Rādet: alter magnanimus & aliter pusillanimus recusant honorē. Prior ne importun⁹ videat honorē petere ad quē hoies nimis sunt propensi: pusillanimus honorē recusat. vt torqueat: et nō laboret: & priuat se cōtrarie honore quo dignus ē. Patet ꝙ philosophū: pusillanimus priuat se bonis quib⁹ dignus est. Et paulopost dicit: nō tñ stolidi tales hoies: sed pigri potius esse videtur. Talis autē optimatio videt & deteriores ipsos efficere. Singuli nāq; appetunt ea quibus sunt digni. Demouēt sese & a pclaris actibus & officijs q̄si sint indigni: & a bonis externis simili modo. Si q̄s magnus coram deo / minora de se iudicati & ꝓpterea recusat honores quibus iudicat se indignu: is solum errat in intellectu ignorantia inuincibili: & non est pusillanimus: q̄ non est malus. Secus esset si esset ignorantia vincibilis. Vel si quis iudicet q̄ tutius viueret cū salute alē sub modo q̄ sup candelabrū positus: talis non est pusillanim⁹. vel si quis nihilpēdit honores vt decet alios eos cōtenere qui agnoscuntur post eos curritant: talis nō est pusillanimus / sed vere magnanimus.

Qritur vtrum horum vitioꝝ est peius lēti tudo an pusillanimitas. ¶ Respōdet Chaynotes ꝓsumptionē circa officia & ambitionē circa honores signa exteriora includit: sic pusillanimitas duo extrema inominata includit: pto q̄to pusillanimis recusat tam officia quibus dignus est q̄ exteriora signa: vt salutationes. Et sic vtrobet altorum vnorum pusillanimitas est peior. Sed non illis duobus. Et sic intelligere potes philosophum dicētē pusillanimitatē esse peiorē. ¶ Secundo sic exponit. Lentitudo versatur circa magna sicut magnanimitas: et sic magis cōuenit cum magnanimo ex parte obiecti magni q̄ pusillanimitas: quia pusillanimis magna recusat. Et quia philosophus dicebat pusillanimitas est deficiens: ꝓptera erit peior extēsiue. Dicit sic: magnanimo aūt animi pusillanimitas oppōitur magis q̄ lētitudo. Nam sic erat in diebus Aristotelis: qñ officia erant laboriosa / parue importātie. Hunc oppositū contingit in bñficijs & offi

cius lucratiuis. Tertio intelligitur de illo Chayno qui intendit accipere officiu; vel bñficiū suis humeris ṗar: q̄ est ei minis onerosum: erronee iudicat q̄ bene agit: ⁊ pusillanimis recusat illā, puincā ob pigritiā: ⁊ etiā iudicās se indignū illo bñficio vel officio: nec vult illud capere ad instantiam prudētum eum rogantiū. Sed talētum sibi a dño concessum abscondit in terra: et credit soli capiti suo (q̄ est inidoneus) magis q̄ septē circunspectis viris ſm illud ꝓuerb. xxvi. Sapientior sibi videt piger septē viris loquētibus sententias. ¶Hunc aūt dico chaynos in politia ecclesiastica esse crebriores q̄ pusillanimes ⁊ magis intēſiue ⁊ extēſiue peccare: ⁊ ita cōiter in alijs officijs ꝓpetus. Vbi hoſes sua malitia auxerūt ꝓuētus: ad q̄ officia plurimū currūt gr̄a fructuū: ⁊ non gr̄a officij. Opposito modo opz dicere fuisse in diebus Aristotelis: saltem in regione in qua ipse xp̄isbat: vt patet ex eius lr̄a. ¶Ecce magnanimū virū sane optimū: ⁊ p̄ pris perrarū: q̄ vitam ⁊ osa confert vt alijs ꝓsit: ⁊ nō vt p̄ūt. Officiū nullum recipit sus humeris ṗar: ⁊ munꝰ petit: ſz oblatū capit: vel si petat: tanto moderamine petit vt nō petere videat. Esset enim ptra eius gravitatē: q̄ ita tarde loquit: ita tarde ire dit: ſolā verā virtutē ḥns pre oculis: q̄rit citius fructu sa apud vulgus q̄ fructuosa. Vt pote religiōes veteres ad patrū tramites reducere/ptra vitia latrare/mores insere re: se totū talibus vedit et cōmēdum vat si oporteat. Nō philosophoꝝ ꝑceps elegātissime tāgit modus: nō aūt parua pcula subit: nec piculoū est cupidus (supple paruoū) ꝓpterea q̄ res paucas multifacit: sed subit magna: atq; cū in piculo versāt: vite siue nō parcit: quasi non sit magnificiendū omnino viuere.

Vra in ḡstione p̄cedēte dicebam? magnanimū honoꝝ appetitiuū. Adhuc circa materiam honoris vnū ḡrā ḡstionē: ⁊ erit decima circa hanc vtutē ⁊ annexa ei?. Ideo q̄rit̄ decimo talis q̄ an melius sit honorare q̄ honorari: ⁊ an p̄t esse excessus ⁊ defectus in his. In prius declarabit i q̄a significationē vocabulo vtimur. Posstea p̄ oclusiones ad ḡstionē rñdebimus. In ꝓposito capimus honorē ꝑ signo exteriore reuerētie exhibito illi cui honorē impēdim?: vt est genuflexio/inclinatio capitis/⁊ eius denudatio: vel sīle. Et q̄ ista signa exteriora p̄nt esse equoca in bonā partem et in malā: vt irrisorie flectēdo genua vel fertosee capita i bonā partē. Alioquin nō esset aliud honorare: sed inhonorare. Honorare aliū ꝓnotat intētionē exterius signū exhibētis esse: q̄ in signū reuerētie hoc altert impēdat. ¶His ꝓmissis ponō oclusiones ḡstioni respōsiuas. Quarū prima est Honorare est actus bonus ⁊ laudabilis: vīmodo regulat ſm rectā rationē. Hec oclusio est nota. ¶Secūda oclusio. Honorare melius est honorāti q̄ honorari honorati. probat hec oclusio. Bonū intrinsecū est melꝰ bono extrinseco. Bona extrinseca sunt minima bona: vt dicit .i. Ethic. honorare est intrinsecū ipsi honoranti: puta actus q̄ vult aliū honorare. Honor est in honorāte et nō in honorato. i. Ethico. ¶Secō ꝓbat sic: actus virtutis est melior ipsa virtute. Ꝓpterea in ipso ḡstituit felicitas ſm Arist. i. ⁊ x. Ethic. sed virtus est melior honore: vt dicit .i. Ethi. igit actus virtutis est melior honore: sed honorare est ipsi honorāti virtutis opus. ¶Tertio. Honorare reddit honorā tē meliorē. Honorari vero nō reddit honoratū meliorē: vt patet de honoribꝰ deo impēſtis: q̄ nō reddūt deū meliorē. Et tñ nos sumus meliores ei honorē et gliam tribuētes. ¶Quarto melꝰ est bñ agere q̄ bñ pati. Honorans bene agit: alter solū bñ patit. ¶Quinto/dare pecunias ē melius q̄ ipsas accipe. Ergo eodē mō dare honores est melius q̄ honores recipe. ¶Tertia oclusio: aliq̄ tenent ꝓmo. alios honorare. Probat̄/parētes filij honorare tenentur Exodi. xx. Deuteronomij. v. ⁊ Mat. xv. et suos p̄ceptores scholasticos: ⁊ subditi suos ſuperiores. Probat̄ si id nō efficiant. Cōtēptores maioꝝ vident̄. Ita aplꝰ: cui vectigal vectigal: cui honorē honorē ad Roma. xiij. ¶Quarta conclusio. Signū humilitatis est equalē sibi i honore ꝓuenire. Probat̄: ad iferiores spectat ſuperiores honorare. Vere humilis iudicat se equalt inferiorem. Ergo ad ipsum spectat honorē alteri deferre. Et habitus humilitatis eū ad hoc inclinabit: vt statim post hac dicem?. Secō: Honorare est melius q̄ honorari ex secūa oclusiōe ⁊ eius ꝓbatione. Si studiosi est laborare ꝓ opē virtutis ⁊ maioris virtutis: igit̄. ¶Tertio: honorare equalē aut ferme equalez primo amicitiā ꝑcreat: ⁊ eā alit. Sed amicitia in politia est vtilis: ⁊ ad hoc inclinat charitas: igit̄. Hāc rationē innuit aplꝰ ad Roma. xij. dicēs. Charitatē fraternitatis in uicem diligētes honore inuicē ꝓuenientes: vbi glosa interlinearis in verbo charitatē dicit: quā scz fratres hñt ĩter se: vel volētes a fratribus redīligi. Non est fraterꝰ amor nisi mutuis se ꝓuenīat obsequijs. Dixi equalē in oclusione/postea ferme equalē. Volo dicere, ista equalitas consistit in quadā latitudine: ⁊ nō in indiuisibili. Duo sunt doctores in theologia vnus alterum ad duos vel tres ānos in gradu p̄cellit: vel duo regētes in artibus: vel in grāmatica: vel magistri nō regētes: inter quos sunt duo vel tres anni: ceteris paribus hos voco equales. Et si vnus beneficio ecclesiastico sit donatus: ⁊ nō alter. Illud est bonum paruum accidentale. Et inter honestos viros non ponit inequalitatē. Est doctor theologus absq; bñficio: suo ingenio ⁊ industria ita honeste vuit cū vno famulo sicut rndicit theologus tres hñs famulos proportionabiliter ad suas opes. Hos equales dico. Est hincide excessus. Similiter vnꝰ paupertor altero est melior: sed de p accidēs alteri donatū est sacerdotium ptingue. Mundus hoc aliquid reputat: valeat in noſe dñi qđ valere p̄t ad equalitatē. ¶Quinta oclusio: nō video quō equalis sit excusandus quin male agat: saltē non resalutando simili honore equalē: cū prius salutantē. Aliquas harū oclusionū pono propter scholasticos viros: quos in hoc labi video: et minus in hoc esse oculatos. Probatur hec conclusio. Ja etatꝰ quarto Ethico: est odius inuisus: ꝓpterea dicit philosophus: exaltādo se videt alios deprimere: et sic est eis onerosus. Sed sic est de illo de quo in hac cōclusione loquor: facto se super equales tollit. Cum mutato capite in parte vel in toto eius prius salutat: vix caput manū attingit. Sed vel loquitur solum verbo: vel mutu solū cū capite et simplici verbo resalutat. Q̄. ille male agat ꝓbat: scandalisat alios: salutatiōnē ⁊ honorē mutuū ⁊ amicitiā impedit: cum alij et equales/non minus cordati/suā conditionē videt: nec eū salutāt: sed vel ex industria ꝑtereūt: vel simplici verbo eū salutant. Et si sint in collegijs pueros scandalisant: nō vtētes filio Catonis: Saluta libenter. ¶Secō argumētor ad idē. Q̄. ille altos non salutat equali honore quo eū salutant: hoc est quia vel credit se lōge supiorē alto: ⁊ tāc est falsum. Sic enī mill? aliū equalē obsequiose honoraret: ⁊ sic est ipudēs. ¶Tertio ille ꝓbat a signo: scio ſpariſij de aliq̄b?, ꝓbis alioq̄n viris multi obloquunt: dicētes: iste est supbus: ⁊ in illius dicti approbatiōez ꝓducūt illud/q̄ non resalutat sibi cāles in collegio. Istud est regētib?/ ⁊ alijs magistris notissimū. ¶Contra secūam oclusionem obijcitur. Si honor est in honorante et non in honorato: sequitur hec cōclusio: q̄ rex debeat primo suos famulos salutare: ⁊ scholasticos regens: ⁊ regētes primarius. Hoc consequens est contra communem praxim. Et consequētia patet: quilibet debet eni tendere ad opera virtutis. ¶Secundo sic: illud est melius quod deo ⁊ maioriꝰ debetur inquantum sunt maiores/q̄ illud quod debetur minoribus inquātum sunt minores: sed deo ⁊ maioribus cōuenit honorari a minoribus: ⁊ eos minores tenentur honorare: ¶Ad primum nego sequelam. Sicut filij parentes habent salutare: ⁊ non cōtra: sic est hic. Quō superioritatis illud requirit. Vt inferiores obedientiā addiscāt: ⁊ superiores cum amore timeant: ⁊ timent incompositē in eorum ꝓsentia incedere. ¶Ad secundum dicitur q̄ illud est melius quod conuenit deo intrinsece ⁊ maioribꝰ sm q̄ maiores sunt/q̄ illud quod conuenit minoribus in quantum minores sunt. Sed hoc non oportet ita esse de his que cōueniunt maioribus ⁊ minoribus extrinseca denominatione. Non enim est melius episcopo diligi a famulo suo q̄ econuerso. ¶Tertio obijcitur sic. Quod est appetibilius est melius. Appetibilius autem est honorari prout experientia docet/ q̄ honorare. Videmus enim viros magnos in dignitate cōstitutos velle honorari. Et Aristoteles primo rhetorice dicit q̄ honor est delectabilissimorum: quia sit phantasia vincutq; q̄ sit studiosus: quare honor est multum appetibilis. ¶Quarto sic: premium est melius meritō: quia meritum est gratia premij: ⁊ finis semper est melior: his que sunt ad finem. Sed honorare modum meriti habet. In hoc quis meretur q̄ alium honoret. Honor autem est premium virtutis ipsi honorato vt dicit Aristoteles. v. Ethicorum: exercentibus opus iustitie merces quedam vanda: hec autem honor et gloria. ¶Quinto sicillud est melius quod conuenit soli bono ꝙ illud quod indifferēter conuenit bono ⁊ malo/honorari soli bono: honorare bono ⁊ malo conuenit: igitur. Probatio maioris: quia illud est melius per quod bonū distat a malo ꝙ per quod conuenit ei. Minor patet: sm Aristotelem. viij. Ethicorum. Solus bonus est honorandus. ¶Ad tertium: nego illam propositionem vniuersaliter intellectam: quod vere est appetibilius est melius: ⁊ hoc est virtus ⁊ eius opus. Superior potest velle de inferiore q̄ eum honoret: quia potest velle virtutem et bonum actum in inferiore: ⁊ sic potest equalis velle de alio. Honorari aliquibus prodest: ⁊ potissimum (quando honorantur a probis viris eis non subiectis: qui non egent eorum opera) est signum virtutis in honorato: quare honoratus accenditur augere suam virtutem. Aliquib? est materia superbiendi: vt existiment se esse supra id quod sunt. ¶Ad quartum dico q̄ premium essentiale est melius merito: vt beatitudo eterna sit actui meritorio: non sic aūt opz de ꝑmio accitali. Nō honor non est ꝑmiū essentiale virtutis: propterea dicit Aristoteles: virtuti quidem perfectenon vtiq; fiet dignus honor: sed tamen virtuosus gratenter ipsum recipiet ab alijs: ⁊ non habendo ipsis maiora tribuere. ¶Ad quintum: conceditur maior in his que bono ⁊ malo conueniunt intrinsece: ipsa autez non est vera in his que eis cōueniunt extrinsece. Dicitur etiam q̄ melius est illud per quod bonus in bonitate excedit malum vel minus bonum q̄ illud in quo cum eo cōuenit. Modo honoratus non excedit in bonitate honorātem per hoc q̄d est honorari: sed per virtutē: propter quā honor ipsi debetur. Sed dicis: salutam? ⁊ reuerem̄ malos ⁊ tyrānos in quibus nō est virtus. ¶Respondeō: superiores malos honorandus ratione officij ⁊ cōitatis cui president: vel honorandus malos ⁊ tyrānos quatinus nihil male agant nobis. Sicut irrisorie dicitur de illo q̄ cādelam accendit ⁊ ponit coram diabolo quatinus non noceat. Honorandus aliquos ratione bonorum fortune que ab eis expectamus: sed non ratione virtutis: nisi de p accidens: quia nobis benefacientes bene agunt sibi: actus virtutum generantes et habitus in se. ¶Ecce honorare fratrē est laudabilem quo defectus est turpis: ⁊ virū arrogantem coram multis probabiliter arguit. Potest vir grauis respectu inferiorum eius in hoc excedere: sed tamen non est vitium ita turpe sicut alterum: ꝓpterea melius est illi appropinquare ꝙ alteri. Scholasticos punitis voceant: superiores ī collegio et ingredētes honestos viros honorare: vt disciplina in collegio in exteriore homine deprehendatur: et si regentum aliquem minus honoris audum in recipiendo: ⁊ tenacem in dando ergā equales vel superiores deprehendant punarūſ: hunc regentes in occulto vocent: ⁊ eum admoneant fraternaliter: forsitan se ex negligentia vel ex maduertentia facit: ⁊ in posterum se emēdabit: ⁊ bonum exēplar tam coram fratribus suis equalibus q̄ coram scholasticis exhibebit.

Vndecimo circa materiam fortitudinis querit: an humilitas sit gō magnanimitatj et preclara virt?. ¶Respondetur: video varium di fermen de hac virtute inter scriptores. Aliqui humilitatem partem potentialē magnitudinis ponunt. Aliqui vnū: aliqui aliud ponunt. Dicam quantum possum cōformiter ad sacras literas: et ad modum loquendi patrū de humilitate. Humilis interdum accipitur pro vili ⁊ abiecto: vt apud maronem in buccolicis. Atq; humiles habitare casas ⁊ sordida rura. Et Tullium in primo officiorum: quorum autem prima etas propter humilitatem et obscuritatem in hominum ignoratione versatur. Et 2Malachie. ij. Dedi vos contemptibiles ⁊ humiles omnibus populis. Alio modo capitur theologice cōmunius ꝑ virtute: et tunc sic diffinitur. Humilitas est habitus quo q̄s nō vult extollere se supra rationē. Vel habitus quo nititur se eleuare contra rationem: sed se ꝑicere sēm rationem rectam vel erroē inuincibilem. Patet hec acceptio: humilitas opponitur superbie siue lentitudini. Superbus appetit id quod est supra vires suas. Humilis recusat id quod est supra vires. ¶Hoc ꝓmisso/pono conclusiōes. Quarum prima est. Habitus humilitatis inclinat humilem nolle honores quibus est indignus. Ista statim patz ex termīs. ¶Secūda cōclusio. Humilitas inclinat habentem ad contemnendos honores mundanos ⁊ transitorios: in quacunq; significatione recitata supius capitur honor: ⁊ etiam habens. Patet Matthei. xi. Discite a me: q̄ mitis sum ⁊ humilis corde dicit Saluator: vbi glosa tam marginalis ꝙ interlinearis. Mitis nullum ledēdo: humilis nullum contemnendo. Exinanuit seipsum formam accipiens serui. Iste contemptus nō capitur in mala partem: vt ex dicendis apertius euadet. Superbus oēs ꝓtēt: nemine ꝓtēnt humilis. Et Luce primo de virgine: q̄ respexit humilitatē ancille sue: vbi glosa Bede. Ecce ꝙ vilis de se sentit: ⁊ totū gratie attribuit. Agmina tum scripture/et sctī ad hoc tēdūt q̄ hūilis ex habitu suo nihilifacit se in oculis suis. Deposuit potētes de sedeet exaltauit humiles. ¶Tertia conclusio. Habitus humilitatis inclinat habentē ad nō extollēdū hñtē ꝑter rationē. Clarius ⁊ itelligibilius p actus loquar. Isti sunt actus petipue hūilis: nolo me extollere: volo me deiscere conformiter ad rectum iudicium intellectus a quo

regi debeo. Sed talia iudicia in ītellectu/habet nihil boni/habeo in me/ex me/spiritualis mea īfirmitas est magna. Multa talia iudicia speculatiua vera habet in se: et alia iudicia practica que immediate dirigunt ad opus.

¶Quarta ꝓclusio. Aliqui habitus humilitatis sub magnanimitate sunt contenti. Probatio magnanimitas inclinat habentem petere honores quibus magnanimus est dignus: ⁊ recusare honores quibus est indignus. Ad partem istius ĩclinat aliqua humilitas. Ergo humilitas est pars magnanimitatis. ¶Quinta conclusio. Dabilis est virus de potissimis actibus humilitatis nullo modo contentus sub magnanimitate sed ab eo prorsus dispera tus. Patet de tali actu: volo me vesci ere. Nolo vivere: humilis ex suo habitu potissimum inteadit se nihilifacere ⁊ reliquis subiscere iuxta illud doctoris gentium ad Phi lip.ij. in humilitate superiores sibi inuicem arbitrantes. Ac precipuus actus magnanimitatis est tendere ad cel sa consentanee tamen ad rationem. ¶Sexta conclusio. Humilitas habitus humilitatis non inclinat immedia te humilem ad hoc vt velit assumere honores: sed potius eos fugere. ¶Ex isto sequitur ꝙ humilitas est pars potentialis magnanimitatis: capiendo humilitatem in to to suo ambitu. Unde Anselmus in libro de similitudi nibus ponit septem humilitatis gradus. Primus est: con temptibilem se esse cognoscere. Secundus: de hoc dolere Tertius: de hoc confiteri. Quartus: hoc persuadere vt. ſ. hoc velit credi. Quintus: vt patienter hoc sustineat dici. Sextus: vt patiatur contemptibiliter se tractari. Septi mus: vt hoc amet. Et beatus Benedictus in regula. xij. gradus humilitatis ponit. Quorum primus est corde et corpore semper humilitatem ostendere: defixis in terram aspectibus. Secundus vt pauca verba ⁊ rationabilia lo quatur aliquis non clamosa voce. Tertius vt non sit fa cilis aut promptus in risum. Quartus taciturnitas vsq; ad interrogationem. Quintus tenere quod habet cōmu nis monast: rij regula. Sextus credere et pronunciare se omnibus viliorem. Septimus ad omnia indignum ⁊ in utilem se confiteri ⁊ credere. Octauus confessio peccato rum. Nonus pro obedientia in duris ⁊ asperis patientiā amplecti. Decimus vt cum obedientia se subdat maiori. Undecimus vt voluntatem propriam non delectetur im plere. Duodecimus vt deum timeat: ⁊ memor sit omnius que precepit. ¶Contra aliqua istorum argumentor: sic omnis virtus inclinat nos ad respuenda recusanda: ⁊ ad assumenda acceptanda. Patet de temperantia que incli nat ad temperate viuendum/⁊ recusat intemperantiam. Ergo etiam humilitas nō solum docet recusare honores indebitos: sed etiam acceptare debitos. ¶Secūdo: si hu mili offeratur officium honorificum quod debet accepta re secūdum rectam rationem: sic scilicet ꝙ peccabit si il lud non accipiat: si habitus eius doceat ipsum recusare il lum honorem: obstabit actui boni: ⁊ ad malum ĩclinabit. Si inclinet acceptare honorem: ergo idem erit de humi litate ⁊ magnanimitate. Ergo idem est cōuertibiliter hu militas ⁊ magnanimitas. ¶Ad primum conceditur: ca piendo virtutem collectiue: temperantia est multi habi tus ex actibus talibus genitī: nolo comedere plusq; op: volo comedere secundum dictamen recte rationis: qui actus ⁊ habitus specie distinguuntur: potest imponi no men vni parti temperantie: puta a/alii parti habitus qui inclinat ad comedendum solum secundum rectam ratio nem: ⁊ nullo modo significabit habitum inclinantem ad oppositum. Sic in proposito: cum magnanimitas (vt su pertus dictum est) inclinet habentem petere ⁊ capere ho nores quibus magnanimus est dignus: ⁊ ad recusandos illos quibus est indignus: potest a/imponi ad significan dos habitus quibus inclinamur petere: ⁊ honores sume re. Et b/habitus quibus ĩclinamur refugere honores. Et nunc humilitas partem illam quam b importat signifi cat. Precipuus actus magnanimi sicut Aristoteles ca pit/est honores capere. Precipuus act⁹ humilitatis nō est ad capere. Immo nullus actus est ad petere et ad ca pere secundum loquentes. Si vir probus adiret regem vel episcopum: ⁊ beneficium (quo dignus est) peteret et acceptaret: non diceret illud facere ex habitu humilita tis: sed statim diceret/humilitas docet illum honores contemnere: precipuus actus humilitatis est suam ĩsuf ficientiam ⁊ infirmitatē cōtemplari: ⁊ viliorē fieri in oc lis suis in terram defixis sicut beatus Benedictus docu it. Ex Christi ⁊ sanctorum officiis potius q̄ philosopho rum hec alma virtus humilitas emersit. ¶Ad secundū argumentum: vbi humili viro offerret officium vel bene ficium quo dignus esset: consultabit quidnam facturus esset/hoc idem faceret magnanimus: sed habitus humili tatis eum inclinabit recusare honorem. Sed actus mal⁹ haberi non potest a solo habitu: requiritur concursus vo luntatis cum eo. Modo talem actum non habet vere hu milis. Cognito enim ꝙ ipse pro beneficio est vtilis: potis simum si est et preceptum: libenter acceptaret ipsum be neficium. Habitus humilitatis ⁊ recta ratio quam habet ⁊ sua voluntate. Producent in ipso primum actum: acce ptandi illius honoris. ¶Secundo: stat ꝙ vere humilis nunq̄ actum eleuit de acceptando beneficio. Patet de multis probis patribus/q̄ quondam in thebaide egypti versabantur circa sui detectionem. Si dicas: ergo duo bo ni habitus contrariabuntur. Hoc nullum est inconueni ens: nec virtutum cōnexionem impedit: virginitas enim coniugalem castitatem respuit nisi conditionales actus sumantur. ¶Tertio obijcitur Ex dictis/⁊ potissimum ex gradibus humilitatis quos ponit beatus Benedictus: sequit ꝙ humilitas inclinat in falsum. Hoc est inconueni ens: ꝙ virtus inclinet ad falsum. ¶Quarto sic. Vere hu milis iudicat se esse idoneum pro a/beneficio: ⁊ indicat se doctiorē in toto pago suo: vel in tota vrbe sua. Alioquin male agit predicando vel legendo alijs. Ergo nō iudicat se inferiorem omnibus alijs. ¶Ad tertiū nego ꝙ humili tas inclinat in falsum. Est virtus appetitiua. Nullo mo do inclinat in falsum: sed ad actum moraliter bonum. Ve rum ⁊ falsum sunt in intellectu. Sed si loquaris de iudi cio quod habet humilis de alio: dico ꝙ credo vere humi lis habet iudicia falsa ⁊ bona: vt pote de hypocrita quol bet ei ignoto. Iudicat eum esse bonum: quando categori ce iudicat de illo: ⁊ licite potest sic iudicare: nō existimes iudicia falsa esse mala: ⁊ vera bona. Oppositum ereberri me est verum. Si iudicarem de fratre meo qui est hypo crita ꝙ est malus: vere iudicarez: ⁊ male iudicarem. Et si iudicarem eum esse bonū/bene iudicarem: sm illud 2 Mat thei. vij. Nolite iudicare/⁊ non iudicabimini. Superbus de se magna iudicat. Habitus superbie ei fumum ⁊ ventū ministrat: vt alta de se sapiat: vt pharisęus ille euangeli cus qui gratias egit deo: quia non erat sicut ceteri homi num sed publicanus humiliter sentiebat de se. Ex omni bus his non habes ꝙ humilitas inclinat elicitiue ad fal sum: elicitiue inclinat ad suos actus a quibus emersit: li cet semper casum ancipitem fratris sui interpretatur in meliorem partem. Et sic nonnunq̄ fallitur iudicando: qđ iudicū falsum nullomodo est ei imputabile: est enī igno rantia inuincibilis. ¶Et si dicas: actus credēti erronee generat habitum: et habitus ille/cum est non malus/est bonus/elicitiue inclinat in falsum: ⁊ sic habebitur ꝙ aliqus virtus elicitiue et ĩmediate inclinat in falsum. ¶Respō deo: error ille nō est virtus intellectualis vendica. Et vo cando illud iudicium erroneum nō malum virtutem (qđ incommeniens est concedere) ꝙ sic capiēdo virtutem/vir tus intellectualis in falsum inclinat. ¶Ad quartum re spondetur ꝙ tangit duo. Unum est an vere humilis debz iudicare se inferiorem omnibus. Et videtur ꝙ sic: ex gra dibus a beato Benedicto enumeratis. Patet per septū gradum ⁊ septimus. Ex altera parte: vere humilis potest se iudicare doctiorem Platone: ⁊ omnibus auditoribus suis. Alioquin inflate caperet prouinciam eos eruditēdi: sed onus committere debet illi vel illis quos se eruditio res iudicat. Similiter Socrates qui realiter est eruditis simus i tota vrbe sua: potest hoc vere cognoscere: ⁊ illi as sentire/⁊ est supremus in vrbe sua: ⁊ optime scit predica re inter eos omnes. Hoc enim de alio cognoscere potest: quare ergo non poterit de se cognoscere: vir prudens et oculatus recte de se iudicat sicut ⁊ de alijs. Et si assenti re poterit huic/ipse est optimus verbi declamator in to ta ſugina vrbe sua presertim si sit parua: ita assentire pōt ꝙ scit p̄emptissime discernere inter lepram et non lepra inter omnes in vrbe sua: et ꝙ est maxime idoneus ad a/curam animarum in tota vrbe sua. Modo ista viden tur repugnare sexto et septimo gradibus humilitatis beati Benedicti. Sed dico: beatus Benedictus rectissi me dicit: ⁊ consequenter ad sacras hystorias ⁊ in parte al legauimus. Et patet adhuc manifestius: dicit Paulus ad Philippenses. ij. Nihil per contentionem neq; per inanem gloriam: sed in humilitate superiores sibijnuicez arbitrantes: vbi glosa interlinearis. Apud deum digniores. Et in verbo inuicem dicit glosa: alter alterum: hoc ē: Socrates credit Platonem meliorem saltem in aliquo se: et econuerso id idem existimet Plato de Socrate. Et glosa marginalis Augustini in eodē passu dicit: vere hoc existimādum: quia potest esse in alio aliud occultum quo superior sit: etiam si bonum nostrum (quo illo videmur su periores esse) non sit occultum. Summa hec elegātissime statim post verba allegata apostolus exponit sic inquiē ens. Nō q̄ sua sint singuli considerātes: sed ⁊ ea que alio rū. Hoc est quod apostolus dicere volebat. Hoc facile ar bitrabimur si obijciantur bona opera aliorum mentib⁹ vris: ⁊ mala occulta vestra mētib⁹ vris: ⁊ nō bona vestra: si casualiter occurrant: ne sint vobis occasio inflatiōis. Sancti multo profundius ⁊ sollicitius circa humilitatē habendam/⁊ superbiam monstrum pessimum occidendū considerarunt ꝙ Aristoteles ⁊ gentiles: propterea ver ba gentilium ad intentionem scripture ⁊ sanctorum tra hantur: ⁊ per illam exponantur: vel relinquantur: et non contra. Ecce ergo obiecta. Vere humilis considerat mīr mitates suas et vilem materiam de qua compositus est: secundum illud Abrahe ad dominum Genesis. xviij. Lo quar ad dominum meum: cum sim pulus ⁊ cinis. Et Ge nesis. iij. Memento homo quis cinis es et in cinerem re uerteris. Et dicat cum Job. Putredini dixi pater meus es ⁊ mater mea: ⁊ soror mea vermibus. Job. xvij. Cōsi deret interiora ventris: ⁊ quid quolibet die secum fert: ⁊ hu miliabitur: secundum illud Michee. vi. Humiliatio in me dio tui est: considera te in hoc mundo solum peregrinus. Nullus est peregrinus continuo petēs ita Romam: vel sanctam Ruthenam in Hasidia: sicut tu ad mortem ten dis. Quolibet die/qualibet hora/tā de die q̄ de nocte/tā in somno q̄ in vigilia/vtā tuā in hoc mūdo abbreuias: ha beas nouissima in ſpectu mētis tue. Secōm illud Eccle. vij. Memorare nouissima tua: ⁊ in eternū nō peccabis. Et potissimū ista cogita qđ occurrit tibi pes superbie. Vilifica te in oculis tuis: ⁊ ve⁹ te exaltabit. Noli ambulare in mi rabilibus sup te. Exēplu in naturalib⁹: puta fugnatāia i aqua sunt plena vermib⁹: ⁊ mutilia. Bona ad fundū des scendūt. Arbor fructib⁹ plena ad terrā curuat: sed qđ est vacua/erigit in altū. Qui caput ad terrā depunit i ostiū ingressimon ledit: q̄ erecta ceruice ingredit: cerebro ledit. Hec ad materā argumēti dicere volumus: qr de humili tate medema superbie loqmur: qr nō sufficit de virtutibus Theorice nō nihil loqmū inter loquēdū hoies ad virtu tē alliciam⁹: sm doctrinā philosophi scōi Ethicoū. ij. di centis. Cū aūt ꝓsens tractatio nō ꝓplationis sit (vt ce tere) gra. Nōn vt sciamus qđm sit virtus: ꝫ vt efficia mur bon ꝓsideramus: nā nulla esset ipsi⁹ vtilitas. Nunc venio ad argumentū rīsurus qđ humilis de se iudicare pōt: ⁊ quonā pacto nulla est ꝓrarietas inter obiectiōes factas. ¶Ad primū dico ꝙ vere humilis pōt iudicare se doctiorē tota hac multitudine: nem ōstrādo ducentos vel trecētos. Patet: acutus regēs in artib⁹ hīs ducētos vel trecētos summultas i scōi cursus exaudio: vnūquēq; eo rū nouit: ⁊ quolibet eoū recte iudicat se doctiorē in arti bus: ⁊ ex pīti iudicat se peritiorē in artib⁹ q̄ sit hec tota multitudo. Sic de litteratis viris in patria vbe sua: ⁊ sic de declamatione ad populū. Qui notabiliter vnūquēlibz alioū exuperat: pōt recte iudicare de se sicut de alijs/hu milis in istis patētibus exterioribus. Sed cū hoc scit vel scire pōt in vniuersali: q̄libet istorū habet gr̄am aliquam quā ipse nō h⁹: ⁊ in aliquo ipsu excedit: vt pote/a: est ipo melior scriba/b/peritior in arte modulādi/c/melo⁹ orga nū cantandi habet q̄ ipse/d/est ipso laboriosior/e/est ipso ingeniosior. f. peritior grāmaticus. Et idē in virtutib⁹/g/ est liberalior ipso/h/est mansuetior ipo/i/affabilior/k/dis cretior secōm suam etatem/l/habz plus de castitate: ⁊ ita in oibus. Deus nō dedit oīa vni. Omne bonū in deo ē ex cellētissime: postea in creaturis bona sunt dispsa. Un⁹ alī um excedit in vno: ⁊ ab alio excedit in altero. Sicut Ho merus in iliade nestoē introducit. Cum erat senex/erat prudens: nō aūt fortis. In iuuentute vero fortis: non aūt prudēs. Deus ergo nō dat vni omnes prerogatiuas: nec eodem tempore plurimas. Propterea ecclesia de quoli bet confessore cantatum est iuuentus similis illi qui ad impleret legem excelsi: hoc est qui omnino simili modo ⁊ simillima via adimplet legem excelsi. Et non pabis du as facies ita affines: vel bina ora: quin in aliquo appare at diferimen: ⁊ vnius super alterū excessus: ⁊ contra. Bā ci bene sciunt ⁊ sciebāt ꝙ vnus erat magis idoneus ad concionandum / ad disputandum / ad in annuarum cura hierarchisandum/q̄ alter. Hoc Paulus de se: Augusti nus et celebres patres celo digni iudicarunt: sed cum humilitate: semper aciem mentis declinantes in perfe ctiones aliorum ⁊ sua imperfecta/licet pauca erant/iudi cabant ex humilitate magna: ⁊ hoc ex industria iudica runt: vt se elongarent a monstro pessimo tumiditate: que de primo angelo demonem perditissimum fecit. Et homi nes inclinantur naturaliter se magnificare: ⁊ alios non tanti facere: vt bene fabulatur/Esopus de viro duas man ticas ferēte: vnam in pectore: alteram vero in tergo: alio rum errata ante oculos ferens: propria a tergo. Sancti ergo aliter fecerunt: ⁊ aliter docuerunt. Et potissimū christi fera dei genitrix: propterea respexit deus humilitatez ancille sue: et superbis resistit Deus: et humilibus dat gratiam. Si vis ergo humilis fieri: hec obiecta pre oculis habeas: ⁊ potissimum eo tēpore quo pes superbie te in uadit. Cinis es ⁊ pulvis. Cōsidera que in medio tui sunt quo ad corpus: ⁊ q̄ in medio tui sunt quo ad petā tua occulta preterita, ⁊ ponderā fragilitatē tuam. Et si aliquid

boni in te habeas. Hoc donum Dei existimato. Quid (inquit apostolus) habes quod nō accepisti? Si ergo accepisti cur gloriaris? Aū de aliis ꝑsideras: obiciantur eox bona patētia: ⁊ bona occulta q̄ tenent in se ne fugiant. Nunq̄ tua bona occulta per te in publicum pateant: nisi quatenus gloriā cēt patrē tuū q̄ in celis est. Ergo beatus Benedictus ⁊ sancti nolūt aliud discernūsi vt iudices alios meliores te: hoc est. Q. habent vnā gratiā gratis datam vel donū naturale qō tu nō habes: ⁊ iudica sic. Sedo mō sic iudices eox bona: nec figas obtutū in eox malis cui pe: oppositio mō in teipso ꝑsiderabis tuā fragilitatē: ⁊ vices cū Dsalmista. Imperfectū meū viderūt oculi tui. Non tamen est situm in facultate tua quin interdū bonū qō se exhibeat tibi occurrat. Si ex illo leteris: est tibi naturale: non peccasti. Etsi peipias serpētē venenosum cox tuū penetrare more vermis cox pus penetrātis: mox sicut calcans in opīate stipidē: bonitatē admoneas / ⁊ ad nouissima tua te cōuertas: ⁊ ad illa fortia q̄ intra te sunt: et sic medicinā ⁊ curatiuā ⁊ preseruatiuā ex serpēte habebis. Ex his ad forma argumenti respōdere potes sufficienter.

Edilogando de humilitate dicam. Nunq̄ humilis per habitū humilitatis / in officio / beneficio / vel loco in licentijs theologie / se ꝑfert illi de quo dubitat an sit te magis idoneus: sed ei equales sibi absolute prefert. Unumquemlibz in aliqua gratia gratis data se excedere iudicat: ⁊ cū hoc vere iudicat: ipse est aptior pro a . cura vel pulpito loco in licentia q̄ Plato. De quo patens est q̄ ipse habet partes meliores ad hoc. Et quia potissimum humilitas se cōuertit ad se vilificandum in oculis suis: ⁊ ad non querenda caduca in isto seculo. Non ponitur vnā de virtutibus cardinalibus: sed pars potētialis magnanimitatis: ⁊ virtus preclara: pro viro saluando vtilissima. Ad humilitatem virginitas comparata nihil est. Propterea de virgine cantē: q̄ respexit humilitatē ancille sue: non virginitatem. Si pessimi se ad humilitatem conuertant: gratiam coram deo inuenient. Patet de peccatore apud Lucam dicēte. Deus ꝑpitius esto mihi petēti. Pre verecūdia celū aspicere erubuit: ⁊ in domū suā abiit iustificat⁹. Et publicanus cū petō pessimo sūpsit. Tertij Regū. xi. legim⁹ de pessimo illo rege Achab: cū se humiliasset coram dño: dedit illi remisit culpā ⁊ penā. Dicit enim littera: ait dñs ad Heliam: nōne vidisti Achab humiliatū coram me: ⁊ q̄ humiliatus est mei causa: nō inducā malū hoc in diebꝰ ei⁹. Iudicium. x. cū dixit dñs filijs Israel. Non addā vltra vt liberem vos. Tamen postq̄ humiliati sunt coram eo: liberauit eos. Cōminatorie dixerat: vel nisi se humiliarent intelligens. Sollicitor ergo lector sis in te humilitatis habitum fructum suauissimum producere q̄ scire an conueniatur cum magnanimitate / vel sit pars eius subiectiua / vel potentialis. Homo quo ad vltimum potest eligere ꝓbabiliter quodlibet istorum trium tractatorum: sed ego transeo pro nunc contentus tam dictis.

Decimo et vltimo queritur an patientia sit pars fortitudinis et preclara virtus. In hac questiōe ponetur ratio termini: postea conclusiue respōdebit. Patētia fm Augustin. in libro de patiētia et fm Gregoriū sup illo Luc. xxi. In patientia vestra possidebitis animas vestras: est equanimis malorum tolerantia. Dicit Grego. illic. Patientia est vis mala equanimiter ferre: ⁊ contra eū qui infert nullo voluce mouetur. Ecce actū patiētie (per hoc eius habitū cognosces) cōiuniter ferā has aduersitates mihi illatas. Hoc ꝓnotato pono conclusiones. Quarū prima est: non q̄libet patientia est pars potentialis fortitudinis: probatur: fortitudo virtus cardinalis est circa pericula belli: non est sic de qualibet patientia: cū circa q̄libet infortunia est patiētia. Et tamen quelibet (cum est circa aduersa) habet connexionem cum fortitudine: igitur. Secunda conclusio: nō est ratione patientie q̄ homo non potest euadere mortem: vel damnum sibi illatum. Probatur: circa quod cunq; infortunium est patientia. Aliquod infortunū non est in potestate nostra: igitur. Tertia conclusio: aliqua tristitia in materia patientie est in potestate nostra: vt patet in martyrio. Nam requiritur ad martyrium q̄ libere possimus resilire sine morte: tunc stādo: est martyrium ⁊ patientia. Et quia non est de ratione patiētie in communi q̄ tribulatio sit in potestate patientis: hinc solent homines ponere differentiam inter martyrium et patientiam: tanq̄ inter infernus ⁊ supernus. Quarta conclusio: nō quelibet patientia est cum qualibet alia eiusdem speciei specialissime. Patet: multe patientie habent obiecta specie distincta. Quinta conclusio: patientia est preclara virtus. Probatur hec conclusio: ob tristitias euitandas plerūq; multa mala perpetrant: vt animo sint detecti bona negligunt: quoū aliqui sibi ꝑpis mortem consciscunt: vt Cato / Hannibal / ⁊ similes de quibus paulo superius mētionem fecimus. Ergo illa est preclara virtus que tristitiam mitigat: ne gratis illius aliquod turpe perpetretur. Sexta cōclusio: per tribulationem optime emeat ⁊ cognoscitur patientie virtus. Probatur: dolum vacuū per somnum cognoscitur: ⁊ mala peccata purgata q̄ ignis. Sic q̄ illatas iniurias cognoscit an sis patiens: scōm illud Gregoriī: qualis vnusquisq; apud se latet illata contumelia probat. Nunquid vitrum videt esse res solidissima: nec fragile esse cognoscitur. Si cum lana vel palea feriat. Sed mox fragile censet: si duro aliq̄ corpore ꝓtinga tur. Sic ⁊ patiētia: vtrū sit vera an falsa: nō leniḃ scitz asperis: non ꝑsperis / sed aduersis. Et ratio naturalis est. omnis res ad ꝑfectiam sin ꝓtrarij excitatur: ⁊ forti⁹ agit. Hoc nouit faber aquā parua in igne ꝓiciens vt vigoret ignis ad liq̄factionē ferri impositi. Et si in hyeme ꝛpe glacie aqua calida cū frigida in plateā ꝓiciat: citius calida in glacie q̄ertit q̄ frigida: propter frigus in calidam fortius impingens. Sic est in proposito: patientia in aduersis tanq̄ in cōtrarijs excitat. Sexta cōclusio: tribulationes ⁊ mala pene multo solidius et frequentius homines a peccatis conseruant et ad viam veritatis deducunt q̄ prosperitates. Probatur hec conclusio. De pluribus legimus q̄ tempore ꝑsperitatis male se habuerūt: et tēpore tribulationis bene. Similiter de varijs legim⁹ q̄ per tribulationes in via virtutis steterunt: alij in prosperitatibus: virtute relicta: in vitia inciderunt. Illud exemplariter videmus ad oculum toto die de regibus / principibus / episcopis / abbatibus / et potentibus seculi: qui multo magis peccant q̄ hi qui non habent has prosperitates mundi. Dauid tēpore persequutionis Saul ⁊ Absalonis optime se habuit: tempore prosperitatis male: vt patet erga Bersabeam / Uriam / et populi numerationē. Simile legimus tempore iudicum de filijs Israel quando erant oppressi clamauerunt ad dominum. Et Psalmista. Multiplicate sunt infirmitates eorum: postea accelerauerunt. Et idem. Imple facies eorum ignominia: ⁊ querent nomē tuum domine. Et Esaie vigesimo septimo. Domine in angustia requisierunt te. Sicut afinus percussus cogitur redire celerius: et ad viam rectam redire: sic est de corpore nostro.

Argumento: ad idē sic ratione. Quilibet prudens laborans morbo corporis consilio medici capit potionem amaram: vt corporis sanitatez acꝑat. Ergo a fortiore q̄libet prudens debet patiēter capere potionē amarā ad sue quatuus ipsa seruet et cureṫ a ꝑsali morbo. s. culpa: sed hoc fit per tribulationes: vt patet ꝙ dicta: ⁊ patet ꝙ apostolum. Cum infirmor fortior sum. Hoc est: cum infirmor corporeꝫ fortior sum mente. Stimulus carnis tēpore mortis est pessimus. Nec in magna febri vel graui morbo vnq̄ est erectio membri pudibundi ⁊ iuuenes laborātes nouerunt. Ergo carnem domare libidinē extinguit. Hinc patres in egypto carnem domauerūt / vt insultū nullum anime daret: Martha crebrarum ⁊ diu morbo laborauit et Magdalena fuit. Illa virginitatē seruauit: quā Magdalena ignominiose amisit. Petronillam virginem ⁊ filiam pulcherrimam nolūt a febribus curare Petrus: cuius multas alias curasset. Legimus de quodam iuuene monacho q̄ in Egypto ardenti carnis stimulo curari nō poterat: quod abbas cognoscens iussit illum vexari ab vno puidente patre: qui iuuenem verbis cōtumeliosis lacessiit quolibet die: ⁊ cum tanq̄ criminosum cuz testibus coram abbate dictis adduxit: ⁊ ab omnibus in domo vexa baturus / a solo abbate: qui pro eo sibat ne desperaret. Et cum hoc per annum factum est: abbas in fine anni iuuenem adhuc annis quesiit ab eo: quomodo de carnis tentatione ageret. Cui iuuenis: non possum inter monachos viuere: quomodo carnis vitio intedere possem. Cuncq; abbas nouisset iuuenem per tribulationem curatum: iussit omnes quiescere: ⁊ non amplius ei maledicere. Tota hec conclusio patet Psalmo. xc. Cadent a latere tuo mille: ⁊ a dextris tuis decem milia. Per latus tribulatio intelligitur: vt gloia marginalis Augustin. exponit: per dexteraz intelligit prosperitas. Septima conclusio (⁊ ex pcedēti sequit) est hec. Si occurrit nobis aliqua tribulatio: vt pote nephresis / cholica / ulcera / vel aliō infortunū nobis: debemus gratenter illud acceptare: ⁊ iudicare q̄ est nobis immissum ad profectum nostre anime: et amare nos patientia. Patet: crebrarum iste tribulationes cōseruāt nos in virtute. Vel si extra latitudinē virtutis fuerimus nos ad viam virtutis reuocant. Ergo nobis sunt materia profectus salutaris. Q. talia sint nobis a deo immissa ratione iam dicta patet. Ulterius patet. Ego quos amo arguo ⁊ castigo. Apocalypsis. iij. nō est signum odij: sz amoris: filium virga percutere. Prouerb. xiij. Qui parcit virge odit filium. Qui autem diligit: instanter erudit illum. Et Ecclesiasticus. xxx. scribit. Qui diligit filium: assiduat illi flagella. Ut in eo letetur in nouissimo. Quādo corporis morbi tibi occurrant: dicas cum apostolo: libēter gloriabor in infirmitatibus meis: vt inhabitet in me virtus Christi. Et non solum equanimiter feras: sed gaudeas: secundū illud Jacobi in canonica sua dicētis. Omne gaudiū existimate fratres si in tētationes varias inciderītis. Sicq̄ dē militia est vita hois sup terrā: teste Job. Et nemo coronabit (fm apostolū) nisi q̄ legitime certauerit. Nemo potest terminū attingere nisi merit ꝑ viā. Nō Christ⁹ ē via ⁊ veritas q̄ penas passus est. Opz cū eo pati: fm illō apostoli. Si socij passionū estis: ita ⁊ resurrectiōis eritis. Si tolerabimus ⁊ cōregnabimus. Et Actuum. xiij. Per multas tribulatiōes opz nos intreire in regnū dei. Et ite rū euāgelista. Beati q̄ lugēt: quū ipsi ꝑsolabunt: hoc est q̄ hāt materiā luctus. Contra tertiā ⁊ secām conclusionem obiciat sic. Tristitia nō est ī potestate nostra: q̄ est passio naturaliter suam causam sequens: ex dictis in distinctionem. xv. huius. Ergo per patiētiā nō possum⁹ eā tollere. Secūdo: multi erāt patientes tristes: patet de Christo tēpore passionis: ⁊ ita de multis alijs. Ergo patientia nō tollit tristitiam. Respondet: possumus tollere causam tristitie generatiuam. Secundo per patientiam possum⁹ nos habitualiter firmare q̄ tristitia non ghabitur a sua causa. Ad secundum dicitur: non est de ratione patientie q̄ oēm tristitiā tollat. Sat est: q̄ non patiaṫ eā aliqd agere vel omittere contra rationem in illo q̄ tristitiā habet: nec est de ratione patientie habere tristitiā ī illo qui patientie actum vel habitum habet. Sufficit ad patientiā q̄ materia circa quam est: est apta nata generare tristitiam: si non ponaṫ obex ipsius generationi. Contra quartam conclusionem obiciṫur. Ex ea sequitur q̄ quis simul esse potest patiens ⁊ impatiens: patiens circa aliā sionem bonorum fortune: ⁊ impatiens circa infortunia corporis: quēadmodum est morbus. Secundo sequitur: q̄ patiens torqueb itur excessiue a materia patientie superiente in qua patiens non est habituatus. Respondetur: non inconuenit q̄ quis sit patiens circa vnam materiam / ⁊ impatiens circa aliammec in hoc est vlla cōtrarietas: sed inter patiētiam ⁊ impatientiam actualem circa eandem materiam est contrarietas et sic in habituali. Ad fm conceditur illatum: ⁊ hoc si fuerit patiens circa materiam aliquam in particulari. Ipso cutus intelligentia vltrior se feito q̄ aliquis potest esse patiēs in vniuersali actualiter vel habitualiter. Exēplum: vt volo eq̄ nimiter ferre omnia aduersa: vel non ero detecti animi cōtra rationem pro quacunq; tribulatione occurrēte: talis habitualiter patiens in vniuersali exibit facile in suum actum elicitum: et habuerit talē actum efficacem / omnē tribulationem aduentēm equanimiter feret: ⁊ mortem equi sui nunc superuenientem iudicet tribulationem: vo let pati mortem equi equanimiter. Sic fortis ⁊ temperatus potest habere actus vniuersales: vt fortis sic: volo fortiter agere in quacūq; materia: vel peccare contra materiam fortitudinis nolo in vlla materia. Talis facile in materiam particularem occurrentem exibit. Similiter in temperantia: vt volo in omni materia temperantie tenere medium rationis: vel nolo discedere a latitudine medij temperantie in aliqua materia. Talis facile in materia particulari occurrēt temperantie exibit in actum tēperantie. Et dicit: talis actus vniuersalis erit temperantia virtus cardinalis. Similiter in fortitudine / ⁊ nullus actus habens particularem materiam temperantie vel fortitudinis: ⁊ sic erit vna fortitudo virtus cardinalis et vna temperantia virtus cardinalis secūdum speciem.

Respondetur: potes sic loqui: si libeat. Nomina significant ad placitum: sed quia istorum vocabulum actuum: volo temperate vivere: nolo intemperate agere: obiecta differunt specie. Adhuc dabis varias temperantias specie distinctas quarum quelibet est virtus cardinalis. Et ita dare potes plures actus volitiuos specie distinctos: vt volo temperanter vivere in omni materia temperantie. Volo temperanter agere in omni materia gustus et tactus. Sic semper dabis plures temperātias specie distinctas quarum quelibet est virtus cardinalis: ergo pari ratione dicere potes: ꝙ q̄libet actus habens particularem materiam temperantie est virtus cardinalis. In hoc modo loquendi vel illo non est magna vis: eligē virtum voles.

Cōtra sextā ⁊ septimā cōclusiones obiciṫ sic: eadē est materia patiētie ⁊ ꝑtiētie. Ergo illa materia est multis causa impatientie: ergo non est expetēda vt vtilis. Cō firmatur hec ratio: multi per impatientiaz succubuere: q̄ in prosperis bene se habuerunt: igitur. Conceditur q̄ eadem est materia patientie ⁊ ꝑtiētie. Et in vno. s. prudenti: genitus est actus patientie: ⁊ in alio actus impati-

entie. Sicut idem ignis numero lutum indurat: ⁊ ceram liquefacit. Lignum vengrat: ⁊ os dealbat. Defectus est ex parte *impudentium* non bene vtentium flagellis que deus solet inferre in penam peccatorum preteritorum: vt homines mittus in hoc mundo puniantur: et minus in futuro torqueantur. Vel quatinus a pereis pferuētur. Vel vt eorum virtus emineat ⁊ cognoscatur: vt in Job. Vel vt gloria dei *magnificetur*: vt in ceco nato. ¶Forte dicis: ex *intemperantia* / morbi generantur: ergo ex culpa morbum habētis: ergo vetus illum morbum non mutatur. ¶Respondetur: interdum deus se solo morbum mutat: vt in paulum stimulum carnis: gratia exēpli: vt non subiret: sed quomodo hoc intelligendū venit post hac. dist. xxxvi. liquebit. Interdum per causam secundam: sicut in *intemperato*: cuius morbus est vitlis. Licet deus non concurrat ad malum culpe tamen cōcurrit ad malum pene: sui illud Eccles. xi. bona ⁊ mala / mors / ⁊ vita / paupertas / et honestas / a deo sunt. Et prophetarum est malum in ciuitate quod non fecit dominus. Morbus ille pudenti viro est vtilis. Et si imprudenti ⁊ impatienti est inutilis: hoc ē de per accidens: ⁊ ex sua stultitia. Sicut verbera inflicta a regēte ad bonum finem aliquibus prauis a malitia non cet: bonis ⁊ pudentibus prodest. ¶Ad *secundum* argumentum concedo q̄ variꝫ per impatientiam franguntur: ⁊ peccant: qui in mediocritate prosperitatum sterilescunt: ꝫ *multo plures in prosperibus* cadunt. Sicut multo plures ruinent a vitijs cohibētur per virgam q̄ male se habeant per eam: dūmodo pcutiēs recte virga *vtitur*. Quādo morbus vel aliud infortunium tibi occurrit: de necessitate fac virtutem: non q̄ actus virtutis de necessitate eligatur: sed sic circa obiectum necessārium scōm quid: puta morbum: elicias actum spontaneum virtutis: tuta volendo equanimiter ferre: ⁊ iudica q̄ dominus tibi p melioꝛi hunc morbum totaliter vel partialiter vedit. ¶Ihoc summe notabis: si impatienter morbum feras: morbum morbo superaddas: puta morbum spiritualem tristitie et impatientie / morbo corporali. Si patiētiam indueris vehementem: penam morbi quo ad perceptibilitatem: licet non quo ad essentiam mitigabis. Vel te cōuertas ad penas purgatorij cogitans q̄ libēter hic hunc morbum pateris: vt minoꝛē alibi habeas: ⁊ tunc minus ꝑpter distractionē tuum morbum percipies. Sicut ludus / morbi vigorem in parte allenīat: vel morbus in pede morbum in capite. vides ergo cum infortunium habes occurrēs: stultum esse te novo morbo torquere per impatiētiam. Patientiam aggrediaris: ⁊ fortifica eam per actus patientie. ¶Ex his intueri potes patiētiam virtutē claram ⁊ sume vire necessariam: cum tot tribulationes quotidie nobis occurrant. Si patiētiam non habuerimus: actum est de nobis. Nec crede tibi inutile q̄ interdum afficiaris ꝓbro ⁊ contumelijs: modo patiētiam per hoc addiscas: more Socratis qui iniuria lacessitus ab vxore: nil aliud dicebat: nisi q̄ addiciet domi quod foris pati debuerat. et quidam philosophus magna dedit stipendia vt se probus ⁊ cōtumelijs afficerēt: quatinus patiētiam addisceret: qui cum in fine perrexit athenas gratia plurium litterarum habēdarum: ⁊ irritebatur in ioniis (prout moris / tunc erat athenis) continuo risit. Et cum quereretur: cur probro affectus risit. Perbelle respondit: alias pecuniam dedi mihi exprobrantibus: vos vero sine pecunia vila mihi cōtra dicitis: qui ingredi sine mora incipit. Tu ergo scholastice patiētiam addiscito: que tibi longe plus proderit q̄ scire an sit pars subiectiua an potētialis fortitudinis: quare primum raptim ⁊ transeunter dixi: scōm paulo longius: tanq̄ vtilius prosecutus.

Superius de duabus virtutib⁹ cardinalibus habitus est sermo: scilicet prudētia ⁊ fortitudine. Superest de alijs duabus paululū immorari. Et primo incipiam a tēperātia circa quam virtutem queram quinq̄ questiones. Quarū prima est an tēperantia sit circa delectationes ⁊ tristitias. Secūda: an tē*perantia virtus cardinalis* sit vna secundum speciē. Tertia: an intēperantia sit peccatum maxime exprobrabile. Quarta: penes quid latitudo tēperantie attēdit. Quinto ⁊ vltimo circa materiam temperantie habēdus est sermo de abstinētia. De tenuto. in. xv. distinctionē quarti. et castitate. in. xxx. distinctionem quarti ⁊ duabus sequentibus tamquidem scripsimus: quare de illis impresentiarū mihi scribo. ¶Circa primam questionem sic procedam. In primis expliceabo rationem tēperantie ⁊ acceptionis eius: postea conclusiue respondebo. ¶Temperantia bifariam accipitur. Uno modo significat omnē moderationē et tēperiē quam ratio ponit in humanis opationibus et passionibus. Et quia hec moderatio omni virtuti communis est. Hoc modo tēperantia est virtus cōmunis. Secundo modo capitur tēperantia pro ea est virtus moderatiua delectationum ⁊ tristitiarū gustus ⁊ tactus. Quo modo accepit eam Aristoteles tertij Ethicoꝝ decimo. Martinus ponit tertiam acceptionē tēperantie pro habitu moderatiuo delectationū ⁊ tristitiarū nō arduarum: dicit nō arduaꝝ vt tēperantia attineat sub se mānsuetudinē / liberalitatē / modestiā / affabilitatē / veritatē / eutrapeliā. Et p illō differt a fortitudine fm se et fm omnes species suas: cui cōuenit moderari delectationes arduas. Et pauci*s hominibus conuenientes*. Et in fine dicit: cui non placet ista restrictio: excogitet ipse aliam per quā differat tēperantia a fortitudine cardinali virtute vt contineat virtutes prefatas: alioquin talis sciat se non diffiniuisse temperātiam cardinalē virtutē. Et postea infert q̄ diffinitiones *Tullij / Ambrosij / et Augustini / de temperantia*: non sunt diffinitiones tēperantie virtutis cardinalis. Ego autem peno solum illas duas acceptiones prefatas: ⁊ dico illam excogitationē quam ponit de temperantia virtute cardinali inutilem: cum philosophi hac acceptione non vsi sint. Et nego q̄ virtutes quas recitat contineant sub tēperantia virtute cardinali tanq̄ partes subiective. Bene aliquē illarum ab auctoribus enumerātur partes potentiales tēperantie: que nullo modo sunt partes subiective: sed aliquam affinitatem habent cum virtute principali ad quam reducuntur: vt supertus in materia de fortitudine dixi. Male insuper distinguit tēperantiam a fortitudine penes arduum ⁊ non arduum: quia sic quelibet *virtus includeretur* sub *temperantia* vel fortitudine: cuiꝰ quelibet est circa arduum vel non arduū. ¶Hoc premisso: ponuntur sex conclusiones ostensiue circa quas voluptates ⁊ tristitias est tēperantia ex mēte Aristotelis tertij Ethicorum decimo / deprompte. ¶Quarum prima est *temperantia* est *circa delectationes* ⁊ *tristitias*: mm⁹ tamen circa tristitias q̄ delectationes. Hec cōclusio potest bifariam intelligi. Uno modo q̄ temperantia perfectius moderaē delectationes: ⁊ ꝑfectius tristitias: ⁊ non debet sic intelligi. Secundo intelligitur sic: frequentius occurrit materia delectationis q̄ tristitie: ⁊ sic crebrius delectationes moderaē q̄ tristitias. Oppositio modo est de fortitudine. Sed ex isto non sequitur q̄ non sit in medio secundū dictamen recte rationis. ¶Secūda cōclusio: temperantia et intēperantia sunt circa delectationes corporales. Hanc probat: temperantia ⁊ intemperātia nō sunt circa delectationes animales: ergo sunt circa delectationes corporales. Antecedens patet: quia nō sunt circa delectationes honoris vel disciplinę: quia circa illas gaudet mens: nihil patiente corpore. Hec temperantia ⁊ intemperantia sunt circa delectationes proueniētes gustore fabularum: neq̄ tristantes in pecunia ⁊ amicis dicimꝰ intemperatos / aut temperatos. Dicit sic in nona translatione: eos enim qui fabulis ⁊ narrationibus delectantur: ⁊ circa talia dies consumant: verbolos atq̄ delitrosos intēperantes autem nō consuetumus appellare. Nec eos etiam qui pecuniarum vel amicorum causa dolent / a comunī vsu potissimum procedit ⁊ bene: quia significationem vocabuli virtutis inquisiturus est. ¶Tertia conclusiomon circa omnes delectationes corporis sunt temperantia ⁊ intemperantia. Probat philosophus illam conclusionem sic: quia circa delectationes visibilium inquātum huiusmodi non sunt temperantia et intemperantia. delectantes in coloribus: figuris: et picturis: non dicimur tēperati nec intemperati. Similiter in delectationibus auditus: vt in delectatione cantus: vel instrumentorum musicorum. Similiter delectantes in odoribus: vt i odoribus fructuum ⁊ herbarum: non dicuntur temperati vel intemperati: nisi per accidēs. Licet gaudētes odoribus pulmentorum dicuntur temperati vel intemperati per accidens: quia per ea fit rememoratio eoꝝ que cōcupiscunt. Quod probat a signo philosophus: quia quosdam *videmus* quando esurunt gaudent odoribus ciborumquos concupiscunt. ¶Quarta conclusio: temperātia ⁊ intemperantia sunt circa delectationes gustus ⁊ tactus. Hanc probat sic: quia circa delectationes in quib⁹ alia animalia communicant cum hominibus (que seruiles ⁊ bestiales dicuntur) *sunt temperantia* ⁊ intemperātia. Sed delectationes gustus ⁊ tactus sunt huiusmodi: igitur. ¶Quinta conclusio: temperantia ⁊ intemperantia principalius sunt circa delectationes tactus q̄ gust⁹. Hanc probat philosophus: quia temperantia ⁊ intemperātia principalius sunt circa multum delectabilia q̄ circa parum delectabilia. Sed que ad tactū pertinent sunt multum delectabilia: que vero ad gustum parū oblectamenti habēt. Quod dupliciter probat: ⁊ ratione: ⁊ signo. Ratione sic: quia delectatio ipsius gustus (prout gustus distinguit contra tactum) in iudicio saporum consistit: ꝫ in tali iudicio parum oblectamenti capiunt: qui sic iudicant dato q̄ sint intemperati: vt patz de illis qui vina ꝓbant: ⁊ vinū per os eiciunt: ⁊ per archimagyros ⁊ eos q̄ pulmenta condiunt. In vsu eorum que ad tactum pertinent plus est oblectamenti. In cibis / potib⁹ / ⁊ illecebris plus delectantur tam temperati q̄ intemperati. Hoc idē eleganter a signo probat de quodam pultiuorace (cui nomen *Philoxenus* erat nus) *qui orauit iouem* (vt inquit Homerus) vt guttur eius gutture grus fieret longius: vt cibus in eius gutture diutius remaneret: ⁊ delectatio nem causaret: ergo signum est q̄ non tantum in gustu delectabaē / cuius organum est in lingua: sicut in tactu / cuiꝰ organum est in gutture: *et in toto corpore*. ¶Sexta conclusiomon circa omnes delectationes tactus sunt temperātia ⁊ intemperantia. Patet: quia non circa delectationes liberalissimas: vt sunt ille que fiunt in certaminibus per confricationem ⁊ calefactionem. ¶Contra secundam cōclusionem obijcit: eedem sunt delectationes corporales ⁊ animales: ergo probatio secunde conclusionis est nulla. Patet: ille delectationes que sunt corporales sunt in animali ⁊ corpore: ergo sunt animales ⁊ corporales. ¶Respondeꝰ: varia est positio super hoc quid senserit Aristoteles per passiones animales ⁊ corporales. Aliqui dicit q̄ Aristoteles per delectationes animales / illas intelligit: quas primo rethorice vocat concupiscentias cum ratione: ⁊ per delectationes corporales eas intelligit: quas illic vocat irrationales: que scilicet nobis insunt sine pricipia rationeamone intellectus per naturam obiecti concupiscibilis ⁊ appetitus sensitiui. Sed hoc non videē verum: quia non omnis concupiscentia de qua loquit philosophus primo rethorice ē delectatio corporalis. Aliqd etiam est *concupiscentia* sine ratione quod non est delectatio corporalis: vt videre est de esurire ⁊ sitire: de quib⁹ ille exemplificat. Aliter dicunt alij: q̄ delectationes dicūtur animales que fiunt mihi patiēte corpore causaliter: hoc est: sunt ille delectationes quaruꝫ passio corporis nō est causa. Ille dicuntur corporales que fiunt patiēte corpore: hoc est: quarum passio corporis est causa. Forte melius potest dici: delectationes vocant animales eo q̄ anime inhesitue inherent: vt letitia ⁊ gaudium mentis: quia potest esse letitia mentis magna ab obiecto impartibili: vt de deo: scōm illud ꝑsalmiste. Delectare in domino: de lectationes vocantur corporales / quia inherent corpori: hoc est appetitui sensitiuo: qui est aggregatum ex corpore ⁊ anima: ⁊ per consequens est extensum: ⁊ sic est corp⁹. ¶Secundo obijcit: delectationes spirituales sunt materes delectationibus corpalib⁹. Sed circa delectationes corporales est temperantia ⁊ intemperantia. Ergo ⁊ circa delectationes spirituales est temperantia ⁊ intemperantia. Probatio maioris. Potentia delectationis spiritualis est ꝑfectior potētia delectationis corporalis. Obiectum etiam cui contingitur cōmunter est perfectiꝰ q̄ obiectum cui contingitur potentia sensitiua. Ergo delectatio perfectior est / permanentior est / ⁊ firmior. Delectatio enim corporalis raptim euanescit. ¶Ad secundū cōcedo maiorem. de facto delectatiōes spirituales sunt puriores / firmiores / ⁊ meliores / q̄ delectatiōes corporales. Licet propter nos delectationes corporales magis sentiamus / ⁊ sint naturaliores / ⁊ appetuntur tanq̄ quedam medicine contra corporales defectus vel angustias. Concedo etiam rumorem: sed nego consequentiam. Licet homo in visione ⁊ delectationibus aliquibus spiritualibus peccare potest: circa illas homines non consueuerunt vocare temperantiam aut intemperātiam. Nec circa talia moderanda ponendus est habitus virtutis nominate: quia raro contingunt. ¶Contra tertiam conclusionem obijcitur sic: iuxta intemperantia est circa sensum visum videndo formosam mulierē. Ergo tēperātia est circa talē visionē moderandā. Sed dicis talis vir nō delectaē in visione mulieris ratione visionis: sed quia ordinatur ad tactum: sicut leo audiēdo cerum. ¶Cōtra: q̄ vir delectabiē magis videndo ethiopissam dulcis tactus q̄ valde albam. ¶Respondeē: delectatio q̄ est in aspectu mulieris pertinet ad temperantiā: quia est in ordine ad tactū. ¶Ad obiectionem in oppositū: dicit: delectatio vel abominatio alicuiꝰ sensus circa obiectū: reddit delectationē alterius sensus circa tale obiectum minoꝛē vel maioꝛē. Pulchitudo mulieris accepta fm visum: vel cantus eius acceptus scōm auditū: reddit visum tactus delectabiliorē ꝑpter imaginationem: quis fm scripsam esset minus delectabilis. Et ꝓ laudando vel depuniēdo vinū quō apparet melꝰ vel peius: ⁊ per ꝓis aliquiꝰ assumiē ⁊ melꝰ nutrit. ¶Contra quātā cōclusionē ⁊ eius ꝓbationē obijcit sic. Illa delectatio ē maxima: qua exclusa: oē gaudiū cessat. Sꝫ talis est delectatio fm visum: vt ꝓ Thobie. v. q̄le gaudiū erit mihi q̄ in tenebris sedeo ⁊ lumē celi nō video? Ergo delectatio p visum est maxima. ¶Scōo sic ad idē. Illud qō maxime

quis amat est illi delectabilissimum: vt dicit philus. 1. Methou. sed inter alios sensus maxime diligimus visum: vt patet. 1. Metaphysicę. ¶ Rndet: vnsquodq; iquātū amatur sit delectabile. Sensus (sicut dicit philus. 1. Metaphy.) diligit ꝓpter duos: scz. ꝓpter cognitionē: & ꝓpter vtilitatē. Visionē primo mō magis diligimus: scz qz tactus ē alia li magis necessarius: delectatio in tactu est naturalior: et per ꝓns maior ꝙ delectatio in visu.

QUbitat: an buta delectent aliis trib⁹ sensib⁹ a gustu & tactu: puta sensu visus/audit⁹: & olfact⁹. Et dubitatiōis rō est: qz Arist. iij. Ethi. x. dicit qꝺ nō nisi de ꝙ accidēs: ꝙ quāto hi sensus et eorum sensationes referunt ad sensum gustus & tactus. Sic inquit. At qui neqs cetera aialia voluptatem nisi per accidens per hoscę capitū sensus (per hoscę tres alios sensus intelligit) neqs enim odore lepore sed esu: gaudent canes: odor autem sensum fert. Neqs voce bouis leo: sed esu: pervocē autē sentit illū eē, ꝓpinquū: atqs hoc ipso gaudere videt. Pari mō neqs si videt aut audiunt cervum/aut ferā capiā hoc ꝓpo gaudet: sed qz cibū habebit. ¶ Confirmat illud experientia: pulcherrimus picturis & figuris nō appropinquāt butis: ad ꝙ hoies accēdētes assistūt & oblectant. Nec de rosis/violis/aut ꝺhuscunqꝫ floribus nō esu comestibilibus curāt: hoies aūt in sensu olfactus gaudēt in multis floribus nō referēdo ad gustū & tactū. Sic ī sensu audit⁹ hoies grāde oblectamē tū capiunt: vt videre est in cantu suauis: & in cymbalis bene sonātib⁹. ¶ Sz ꝓtra istud obiicit. Aliq; aues delectantur in suo cantu nō referēdo ad sensum tactus vel gustus: pater. de pictaco/sturno/& aub⁹ latā linguā hūanis ad canēdū aptis. Nec valet dicere qꝺ hoc est relative ad sensus tactus: ponat qꝺ coitū aues illa in cauea seu auiculdio nūqꝫ expta est. Silr gaudet in cantu hūano vt videre est in sturno quē cauere voces. Silr cum audiunt comua venatoū canes delectant: & glomeratim cū delectatione exteriore ad venādū se ꝓparāt cibo relicto. Silr pauo delectat videndo suā caudā ꝓpterea eā erigit in ꝓspectu vmētū. Silr olor moritur⁹ suauissime cantat: & nō refert ad gustū vel ad tactū. Q; sic canat ꝓz ꝙ Ouidiꝰ i epla Didonis ad Eneā dicēt/. Sic vbi fata vocāt vdis abiect⁹ in vndis. Ad vada Meādri ceuit alb⁹ olor. Sic vulcedine cātus ī equo deciꝑt ydrx ab hoie: sm qꝺ dici solet. Fistula dulce canit volucrē dū deciꝑt auceps. ¶ Ad has rōnes ꝑsit dari rńsiones ẽlesctas. De pauone dicēt: nō gaudet qz delectatione h;z in pulchris plumis. Qꝺ ꝓz: qz tūc tantū gauderet videndo pulchras plumas alteri⁹ pauōis sed qz hz tales plumas: etiā relative hoc facit: qz tpe coitus vel m ꝑsita femelle. De caub⁹ dicit: cāt qꝺā ꝓurit⁹ in eoū aurib⁹ gra cui⁹ delectant: vel relative ad cibum quē hre post venationē solēt & silr in aub⁹. ¶ Scdo melius est dre ꝙ regulr illud est verū: cōmus. Interdum tñ aliq; bruta oblectamētū ī aliis sensib⁹ capiūt ꝙ ī tactu & in gustu. Sic ꝓter⁹ ebanēsis ī ꝓmēto. xxvij. pticula ꝓblematū Aristotelis ꝓblemate penultimo existimat.

SEcundo circa materiā tēperātie ẽrit an tēperātia virt⁹ cardinalis sit vna sm spēm. ¶ Pro ꝙstiōis solutiōe ponūt ꝙclusiones. Quarū prīa est. Contingit inoderate delectari in delectationib⁹ sensualib⁹: & sic delectādo peccare. Probat hec ꝙclusio: pōt hō nimis vel cēter vel ex ignorātia vincibili ꝓmedere vel biberę: ꝑz: pōt capę excessum in cibo/potu & venereis ad corpous corruptionē: sm illud Hippocratis: plures occidit gula ꝙ gladius. Sequūtur morbi difficulter curabiles: & ad grāde ꝓditētū aīe. Post cibum vel potū excessiue sumptū: ad cerebrū fumi ascēdūt/ caput ꝑturbāt/& ingenū hebetāt/& instrumētū exercidi in scientia: scz sensus hebetāt. ¶ Sēa ꝙclusio: pōt esse defectus circa delectatiōes gustus & tactus. Probat: stat ꝙ hō min⁹ comedit vl bibit ꝙ opz: & nō min⁹ stat cibū vl potū sufficiēter corpi ad hoc ꝙ sit bonū instrumētū aīe. Talis peccat in vehemēdo. ¶ Tertia ꝙclusio. Dabilis est habitus in medio inclinās ad delectādū in sensu gust⁹ & tactus: sicut opz. Puta nō magis ꝙ opz nec minus. Patz vbicunqꝫ ptingit dare excessum & defectū: ptingit dare medū & virtutē. a). ethicoū. Illud medū vocat temperātia. ¶ Quarta ꝙclusio: tēperātia in scōa acceptiōe est virt⁹ cardinalis. Patet: tēperātia est virtus cardinalis: & non in prima acceptione. Et nō sunt plures acceptiones nisi vna ex qlitate ꝓcedēte ergo in secūda acceptione est virt⁹ cardinalis. ¶ Quīta ꝙclusio: tpātia nō est vna virt⁹ nec vnus habit⁹ scōm spēm ꝑsimā. Immo mille sunt habitus tēperātie spē distincti. Probat hec ꝙclusio: alt⁹ est habit⁹ spē essentali castitatis/alt⁹ sobrietatis/alt⁹ circa cibū: & quot sunt cibi spē distincti, tot dant habit⁹ spē distincti. Nō ad distinctionē actuū specificā sedm distinctio speciēi. ¶ Contra primā ꝙclusionē obiicit sic natura ī suis opatiōib⁹ ꝓ se nihil ordiat ad malū: ꝙ totū ad bonū: qz in opationibus naturalibus dirigit ab agēte infallibili: vt a deo. Sed deus nobis dedit appetitū ꝓcupiscibilez q̄ per se ordinat concupiscere delectabile: & ad delectandum in eorum adeptione. Ergo bonum est illa cōcupiscere: & delectari in eis cōcupitis: & sic magis delectari ē magis bonum: & maxime/maxime erit bonum. Ista cōsequentia tenet in his que scōm se sunt bona: modo delectatio ē scōm se eligibilis. i. rhetorice. Vbi dicit: delectationē enīz omnia consequunt & gratia illius delectari appetunt.

¶ Secundo sic: bruta non male agunt si omnes delectationes prosequantur. Sed natura non fuit minus sollicita de spē humana ꝙ de brutis. Ergo non debuit hominibus instituere delectationes quas prosequi esset malum. ¶ Rnsdēt natura: hoc est de⁹ qui est natura naturās: dedit nobis appetitū concupiscibilē ad concupiscendū & ad delectandum ꝓcise scōm dictamen recte rōnis. Dedit nobis cū naturali appetitu rationē & volūtatem liberā ꝺisantem appetitui sensitiuo. Quando inferē: melius est magis delectari. Si intelligāt de delectatione contra rationem: non sequit: quia natura nō dedit nobis taliter delectari. Delectari scōm rectam rationem est ꝓpriū hominis. Delectatio rōne regulata est per se eligibilis: & non alitermon tamen vltimate. ¶ Ad secundum dicit cōcedē do qꝺ bruta non male agunt: nec possunt male agere moraliter: quia rationem & liberum arbitrium non habent: hoies aut hīt. ¶ Contra quartā ꝙclusionē obiicit. Temperantia est virtus cardinalis. Ergo hec tēperantia (demōstrando sobrietatē) est virtus cardinalis. Tel illa (demonstrando castitatē) est virtus cardinalis. Sed neutrū est dicendū. Cōsequētia tñ ptz per defectū: substantiā supponēdo ꝓ pte aītis. ¶ Sēdo sic ad idē. Tpantia est virtus cardinalis. Tel ergo tpantia Socratis est virt⁹ cardinalis. Tel tpantia Platōis. Et si vtrūqꝫ illoū ꝓcedas dabit maxima multitudo habituū quorū qlibet erit virtus cardinalis. ¶ Rndet ꝓcedēdo hāc tēperantia est virt⁹ cardinalis: & hāc silr oīs tpantia est virt⁹ cardinalis: ꝺa ꝓticularis & vniuersalis in materia naturali (ceteris seruatis) equalēt: ꝙ sic est in ꝓposito. Subiectū stat ꝓnaliter/& significatiue. Cōcedo qꝺ sobrietas est virtus cardinalis. Iennū est virt⁹ cardinalis. Tpantia Socratis ē virtus cardinalis. Et ita de qualibet hoie vnū indiuiduū talis virtutis habente. ¶ Contra hoc replicat: hec sobrietas est virtus cardinalis. Ergo circa hanc sobrietatē versatur tota humana vita. Cōsequens est falsum: ergo & antecedens. Consequentia patet: quia hoc est de ratiōe virtutis cardinalis. Et superius diximus circa hanc distinctionem. ¶ Respondet negādo sequelā. Sed inferre opz circa hunc actū & similes in denominatione generica versat tota vita humana. Tel sicuon ideo dicit virtus cardinalis virtus aliqua: quia circa ipsam versat tota humana vita: sed ipsa est pars integralis virtutum: circa quas tota vita humana versatur. Ille actus sobrietatis est pars temperantie subiectiua. Et temperātia est pars subiectiua virtutis cardinalis. 2) Modo circa virtutes cardinales versatur tota vita humana. Ad hunc sensum morales loquuntur: tota vita humana versat circa hec/prudentiam temperantiam/fortitudinem/& iustitiam: & pars vite humane sub parte.

QUbitatur: an circa cōmunes cupiditates siue ꝓcupiscētias naturales peccare ꝓtingat sicut circa ꝓcupiscētias proprias. Rspondet: ꝓcupiscentie fm Aristo. iij. Ethi. xi. diuiduntur in ꝓcupiscētias cōmunes siue naturales: & ꝓprias. Concupiscentie vicunt cōes & naturales q̄ appetuntur in cōmuni qui est indigentia. Ut appetitio cibi/pot⁹/ vel lecti. Cōcupiscētie vero vocant ꝓprie qui scōm cōplexionem indiuidualem apparentis vel ex habitu appetitur: vt appetitus huius cibi vel illi⁹. In primis dicit pauci peccant: & solum vno modo: vt replendo ventrem indifferenter de quibuscunqꝫ appositis siue bonis siue malis: et sic peccatur in excedendo. Pauci hoc modo peccant. Isti in antiqua translatione gastrimargi vocant. Sic inquit litera philosophi. In naturalibus qdē igit̄ concupiscentijs pauci peccant: & in vnū in plus. Comedere qdem enim q̄ contingunt: vel bibere vsquequo vtiqꝫ supimpleā tur supabundātie est fm naturam multitudinis: repletio enī indigētie naturalis ꝓcupiscētia: propter quod dicitur isti gastrimargi. In nouo translatiōe dicit Ergyropylus. Ut furentes circa ventrem dicunt: qz vltra ꝙ oportet ipsum replent atqꝫ referciunt. In propijs vero concupiscentijs multi peccant: & multis modis. Unus pulres et hanc falsam ꝗrit: alter perdices: alt⁹ pisces delicatos &c.

TErtio circa materiam tēperātie quer⁹: an tēperātia sit potiꝰ maxime exprobrabile: & insensibilitate deterior. ¶ Rndet ꝓclusiones. Quarū prima est. Intēperātia nō est vitiū oibus aliis manus intensiue remisse pena. Probat hec conclusio. Odiū dei/inuidia/homicidium blasphemia/furtum deliberati: & cetera id genus sunt peiora ꝙ intēperātia: igit̄. ¶ Secūdo ꝓbat eadē ꝓclusio per illud ꝓmune Aug. d centis ꝙ vitia cardinalia q̄ sunt sub intēperantia: & si sāt innocua cui pessimi rō maioris infamie. ¶ Sēda ꝓclusio: Intemperātia est ceteris vitijs humanis exprobrabilior: hoc est maioris infamie apud hoies. Probat hec ꝓclusio: oē vitiuꝫ qō maxie deiicit hoiem a statu humano ad statū bestiale est maxime exprobrabile. Sed sic est de intēperātia: igit̄. Cōsequētia tenet cū maiore ꝓbat minor auctoritate Aristo. tertij Ethi. x. dicētis: atqꝫ ꝓpterea iure vituperāda eē videt: q̄ hoibus nō rōne qua hoies sunt: & qua aialia ac cidit. Talib⁹ igit̄ gaudere maximeqꝫ talia amare: ferale est. Sēdo sic: oē pessū qō patiat hoiem a pulchrioib⁹ bonis ad q̄ hō ordinatus est: vt a scientia/& obtūdit intellect⁹: est maxime exprobrabile: ꝙ sic est hic de intēperātia: sm illud psalmiste. Psal. xlviij. Hō cū in honore esset nō intellexit: sed iumētis insipiētib⁹ similis factus est: & ꝓparatus ē eis. ¶ Tertio sicut intēperātia in venereis ē fēda: sm illū Caronis. luxuriā fugito: simul et vitare memēto. Crimen amarissimā sunt ꝓtrahā fame. Intēperātia ī potu: vt ebrietas: est fēda & periculosa. De his dualb⁹ alibi loq̄mur: nūc vero de gula, ꝓcquar. Nā excessiui cibi nauseā eructationes et ceteros morbos generāt: & hoies maxime ꝓpter bibile red dūt: & obedientiā seruoū in dños tollūt. Ihō alia via Barbanapalus assyrius/sedauit assyriorū ignū lōgo tpe partū: & Arbact⁹ vnus Medoꝝ ꝓfectus recusauit tali monstro parere: q̄ more pecoris ueū, ꝙ vētre colunt. Qui mulierē corruptior inter virgines nemo sedebat. ¶ Quarto probatur idem. Illud vitiuꝫ est turpe/exprobrabile & fugiēdū: qō appetitū bonū a cibo tollit: ꝙ sic est de gula cū hō comedit excessiue: faltidiū habitum ī cibo ꝙ in potu: ita gua & stomachū malis humorib⁹ repletum oia amara apparēt more febricitātis: ob infectionē lingue & palati: & ī tēperate comederet: appetitū optimū comedendi haberet. Et hoc ptz ꝙ fabulā abbatis cuiusdā obedi q̄ monte pessilanū sanctatis recipiēde gra petijt: & inter trāseūdū a quibusdā nobilib⁹ vafro ꝙ egēti captus est: & incarceratꝰ: quousqꝫ tota sua pinguedo ī carcerib⁹ extincta est: cui nō dabat panis & aq̄ ad sufficiētiā. Demū curat⁹ est: q̄ inter medicos/capos & gelices comedēdum⁹ curatus fuit⁹. Si hō nō comederet & biberet quousqꝫ verā famē & sitim notabilez haberet: & tpe q̄ cibū sumit nō excessiue comederet: appetitū bonū haberet. ¶ Tertia ꝙclusio: ꝙ intēperātia sit insensibilitate fediot & cōtorno tū semp est pieulosior. De fe ditate eius iam patuit in ꝙclusiōe ꝓcedēti. Sēda ꝓz ꝓz: magis incurabilr: peiuꝫ cerebrū in insensibilitate ꝙ in tēperātia: & ples fiūt illusiōes apd insensibiles. Ista scōa pars ꝓz auctoritate cassiani collatiōe scōa q̄ est de discretione: dicētis qꝺ ad puritatē mentis exigit nos illesos ab vtraqꝫ nunciare seruare: scz temuij et gastrimargie: vigilie & somni: qō ꝙbat ꝓmune ꝙerbiū: q̄ dī qꝺ nimietas et voracitas cēles sunt. Qō sic intelligit: ad vnū finē nimietas temuij & voracitas ꝙenit: eodē enī dispēdio imoderate vigilie & torpor somni monachū mulcit: cū ꝙ excessum vigiliarū ad illā statū reuoluat: in quo negligens quilqꝫ ꝙ incuriā detinet. Qui enī vigilijs ī moderate vtit morbos incurrit: ac varias egritudines: q̄bus nec ad laudes marutinas surgere: nec alio religiosi viri officia exequi ualt. Addit: qꝺ eos quos nō potuit supare gastrimargia & somnus: ī moderatio vigilie & temuiorū frequēter superat. Ad hoc adducit aliqua exēpla q̄ in vitis patrū inuenunt in tertia ꝑte. Primū exēplū est heroms: q̄ cū transisset. Lamus ꝓuētā & solitudinē cū summo rigore: ita vt nec die paschali voluerit fratribus aggregari: nec quā tulcuqꝫ parū legumnis vsu recreari: tādē a sathana in angelū lucis se trāsferēte suadus est vt nulli āplius discrimini esset subiectus, ꝓpter magnitudinē sue virtutis: qꝺ vt experimēto ꝓbaret: se in ꝓfundū puteū ꝓiciꝫ dedit: a quo extractus/ vitā in labore sue deceptionis finiuit: a qua nec exprimēto mortis reuocari potuit. ¶ Sēdo hoc ꝓbat exemplo duorum fratrum: qui post diuturnas & diuinas abstinentias decreuerūt per vastitudinem aberrare: et nullā escam sumere nisi quā deus per semetipsū illis dedisset: cumqꝫ longa fame deficerent magices viri īmanissimi cōtra naturam sue crudelitatis eis cum panibus occurrerunt: quorum vnus/se panibus velut a deo ſi bi porrectis cum gratiarum actione refecit alter vero cibum ab homine alkatum recusauit. Et tined: a consumptꝰ est. ¶ Contra scōam conclusionem obiicitur sic. Peccata quanto sunt cōmunora tanto minora putantur apud

hoſes. Ergo ſunt minus exprobrabilia. ¶Secūdo ſic. Ut tū quāto eſt reprehēſibilis? tāto eſt exprobrabilis? ſed quāto eſt deterius/tanto eſt reprehenſibilius. Ergo quanto eſt deterius tanto eſt exprobrabilis?. Sed petūs intēperātie nō ē ceteris deteri? p puncta pcluſionē: igit. ¶Ad pmū pcedo ſic. Cōtra in aliquo gñe pcti in vno loco? facit ipſum apparere minus: potiſſimū iter eos q̄ peccāt. Sz ppter cauſas dictas: cū hoc eoū fedit as eſt pars ea petā dicunt exprobrabiliora q̄ alia petā: que vel occulta ſunt: vel aliud allectiuū reputatū honeſti? hñt q̄ intēperātia. ¶Ad ſcām dr q̄ in alio ꝓſiſtit reprehēſio peti et ei? exprobrabilitas. Maius petūs ſemp magis eſt reprehēdēdū/ſaltē coīa deo: ſic caprēdo nego maiorē. Si idē ſ telligas per reprehēſionē hoim ꝛ exprobrabilitatē: tūc minor eſt falſa. ¶Cōtra tertiā pcluſionē obijcit ſic: primo ꝓbatio eius prioꝛ grēmulto plures p intēperātiā ſuccūbūt (vt Ariſtoteles dicit: ꝛ experientia ꝓbat) q̄ p inſenſibilitatē. Ergo intēperātia eſt periculoſior. ¶Cōtra ſecām partē eiuſdē pcluſiōis obijcit ſic. Inſenſibilitas nō eſt vitiū. Ergo pcluſio ſpponit falſum. Aſſis ptz inſenſibilitas non eſt niſi mala pplexio hoīs. Aliq̄ ob malā pplexōiez nō curant de cibis. ¶Secundo ſic ad idē. Illud nō eſt vitium q̄ pdeſt ad acqſitionē virtutis: ſz inſenſibilitas ē hmōi: igit. Cōſequētia tenet cū maiore, Minor ptz per Ariſto. ſcō Ethi. vicētē: ſi velimus acḋrere virtutē: opz nos habere ad delectatiōes ſicut ſenes pleby troianoū ſe hēbāt ad helenā: ſz ſic ſe hēbāt ad helenā: q̄ nō ſolū non volebāt eā tāgere: ſz nec etiā videre. ¶Ad argumentū cōtra pmoꝛ partē pcedit q̄ intēperātia eſt fedior: exprobrabilior: ꝛ cōſor: ꝛ pōſis periculoſior ꝓpter cōitatē: ſz hoc nō ē cōtra dicta. Dicimus q̄ nō ſemp eſt deterior nec periculoſior. Homin? alioꝝ abſtinētiſſimos multū capitib? ſuis in uni. ¶Ad argumēta cōtra ſcām ptē cōcluſiōis: nego q̄ inſenſibilitas nō ſit niſi mala cōplexio hoīs: ex mala cōplexione pōt hēre origiñ: vel ex lōga infirmitate. ſi quis diuturna febre laborans/ vinū vel ſibū obhorreat: poſtea ad valetudinē rētēs nauſeā circa eūd ē hēat. inſenſibilitas eſt habit? ex talibus actib? genitus: nolo comedere vel bibere tñ quātū recta ratio dictat. Sed q̄ act? nolēdi nō hz hoc quod victū eſt in obiecto: hz tales act? nolo plus comedere q̄ hoc in die: vel ſolū ſemel i vno die vel in duobus diebus: ꝛ cibos inſufficientes bene corpus alere: ita q̄ talis actus voluntatis ſit cōtra rectā rationem: licet non habeat contra rectam rationem/ cadentē in rationem obiecti. Poteſt etiā eſſe inſenſibilitas actus omiſſionis: quando quis omittit elicere actum temperātie in aliquo tempore quem tenetur elicere in illo tempore. ¶Ad ſecundum argumentum cōceditur maior. Sed negatur minor. Et ad probationem de helena: dicitur q̄ Ariſtote. intellexit de voluptatibus mo: dinatis: et nō de quibuſcunq; Sine aliquibus voluptatib? in cibo ꝛ potu non eſt poſſibile in hac vita mortali viuere.

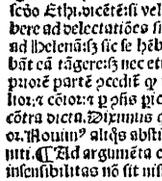

Quarto materiam temperantie prō ſequendo: queritur quomodo ſumēda ſit latitudo temperantie. ¶Reſpondetur per aliquas cōcluſiōes. Quarus prima eſt. Homo pōt multis modis a latitudine temperantie decedere. Patet: ex parte obiecti comedendo illud quod nō eſt comedendū: vt Leuitici vndecimo capi. Poterāt fideles comedere animalia diuiſas vngulas habentia ꝛ rumnantia: alia comedendo peccarūt. Ergo comedere porcum tunc erat illicitum ex parte obiecti: ex parte tēporis pōt eſſe defectus: ꝛ ita de aliis circunſtantijs. ¶Secūda concluſio. Homo tēperātie regulā tenet qñ nō comedit vel bibit aliq̄d quod bone habituatis corporis vel anime nocet: dū modo non transcendat limites ſuarū opum et non eſt lex poſitiua talē cibum vel potum prohibens. Hec concluſio ꝓbat. Interdum hō temperate comedit. Latitudo eius comeſtionis non eſt indiuiſibilis. Ergo poteſt comedere aliquantum panis et aliquid vltra: manēdo in latitudine tēperātie: ꝛ ſemp manebit in illa latitudine quouſq; capiat aliq̄d quod eſt cōtra bonā habituatē corporis vel anime: vel transcēdit ſuas opes: vel capit cibos prohibitos in tali tpe comedendi: ꝛ ſic de potu: arguo ſic ex parte panis: ꝛ eodem modo argumēta ri potes ex parte carnis vel piſcis: habilis eſt panis ita paruus Socrati/qui non ſufficit ei in die: quē ſi ſolum comedit cum eſculento reſpondenti: eſt in extremo inſenſibilitatis cibi: et peccat. Ponamus q̄ decima pars libre nō ſufficiat ei ſi die: tunc creſcat panis ille ad imaginationē quouſq; ei ſufficiat: tunc dabimus duo extrema: vnum erit/ minimus panis qui et non ſufficit ob quttatem: alterum extremū erit vna libra gſa exēplū: ꝛ ſic de aliis eſculentis. Si multū de carnibus capiat: vel forti vino: multe pane ſufficit. Dixi ſecundū cōplexionē ſuam: nō eſt eadē complexio Platonis ꝛ Milonis. Sub aliis verbis dicam illud clarius. Homo pōt comedere quouſq; certuſ ſit q̄ ei nō nocet: ꝛ ſic de potu. Dixi ſcōz opes ſuas: ſi q̄s ſplendidius q̄ decet ſibi cibos emat: peccat per intemperantiam. Notanter dico emat: ſi ad communū mutat? fuerit expēſis aliorūmon ꝓpteres eſt intēperatus. Vel ſi ſit infirmus ꝛ egeat cibo delicatiore ſolito: non eſt intemperatus eſto q̄ emat. ¶Ex iſtis ſequuñ corollaria. Primum eſt. Homo regulam temperantie frangit in quāto. Patet comedendo pluſq̄ par ſit contra bonam habituatem corporis vel anime. ¶Secūdo ſequitur q̄ homo peccat in qualit: ꝛ non in quāto: vt paup emēdo delicatora cibaria q̄ par ſit: ꝛ non in exceſſiua quātitate carniz vel piſcium. Illud corollarium patet per diuitem epulonem qui quotidie veſcebatur ſplendide: qui in inferno ſepultus eſt. ¶Tertio ſequitur q̄ ſi quis comedat carnes in quadrageſima ſine rationabili cauſa: eſt intemperat?. Pro tali tempore carnes ſunt prohibite tali. ¶Tertia concluſio. Quilibet exceſſus extra latitudinem temperātie quātuncunq; paruus facit intemperantiam. Hec concluſio eſt contra Martinuz ipſius contradictoriam ponētem. Probat hec concluſio tam rōne q̄ auctoritate Ariſto. quia auctoritate Ariſto. ſuā nitiť roborare. Ratio eſt hec: quilibet actus circa materiam temperātie/habz obiectum ſufficiens ꝛ circunſtantias ſufficientes: ꝛ tunc eſt in medio. Vel non habet hec omnia: ꝛ tūc eſt in extremo. Ergo eſt in vitio. Secundo ſic ad idem. Talis actus extra totā latitudinē mediꝝ eſt deliberatus. Ergo eſt bonus vel malus vel indifferēs (ꝓ nūc ſupponamus nullū talē actum eſſe: q̄ dato q̄ eſſet tlle actus non eſt de numerota lium) ſi eſt bonus: eſt in latitudine mediꝝ. Si mal?: hēo intentū. Tertio ſic: q̄libet exceſſus extra totā latitudinē tēperātie eſt ītēperātia ꝛ pctm. Auctoritate phī ꝓbat ea dē ꝛcko. iiij. Ethi. v.c. illud exꝑſſe hz. Allegabo translatio nē argr: opyli ſic dicentis: q̄ nūq; parum transgreditur: non reprehenditur: ſiue ad exuperationē: ſiue ad defectionem ſe vertat. Non q̄ enim deficientes laudamus: mā ſuetoſq; vocamus: ꝛ ipſos infenſos/ tanq̄ aptos ad nominandū. virtles dicimus eſſe. Facile igitur nō eſt aſſignare rationē: quātū: ꝛ quō: quiſquiā egreſſus vituperandus eſt. In ſingularibus enī ꝛ in ſenſu iudicū ē. Illō tñ eſt manifeſtū: mediū q̄dē hītū q̄ ꝗbus opz ꝛ ꝓ ꝗbus opz/ ꝛ vt opz/ iraſcimur: ꝛ ſimili modo de ceteris: laudabilem eſſe. Exuparationes autem defectionesq; vituperandas. Atq; ſi parum dixat a medio: leuiter. Si plus: magis. Si nimiū vehementer eſſe carpēdas. Hic manifeſte ex philoſopho habes q̄ elibet exceſſum a medio culpabilem. Sed ſi exceſſus fuerit puſillus: leuiter carpimus: ſi multus fuerit: magis carpimus. ¶Quarta concluſio contra eundem. Sanctis ꝛ perfectis viris qui iam tēperantiā virtutē ſecundum temperantie gradum attigerunt: neceſſitas non eſt regula. Solo dicere: eſt eadez regula eis ꝛ aliis. Si latitudo complexionis eorum ſit redacta ad minus: ſic ſez: q̄ ſi tñ comederēt quātū alij qui erant ſimiliter complexionati: male ſe haberent in corpore vel anima: iam nō eſt ad propoſitum. Hec concluſio poteſt probari eodem medio quo probata eſt. ij. concluſione illa. ꝓbatio de quolibet perfecto ꝛ imperfecto equaliter concludit. ¶Contra primum corollarium ſecunde concluſionis argumentor: ſic. ſtat q̄ homo ex ignorantia municibilis excedat in quāto. Credit inter comedendū q̄ cibus aſſumptus nō nocebit ſibi: et tñ poſtq̄ ceſſat comedere/inuenit ſe male diſpoſitum in corpore: vel qñ mane ſurgit. Talis inter comedendum non peccat: ꝛ hoc poteſt deduci contra quartā concluſionem. ¶Reſpōdet: vbicq; ſi hō plus comedat vel bibat q̄ et congruat: ſi ſit ignorātia municibilis: nō eſt peccatum: ſed eſt tēperantia: ꝛ actus temperantie: vt ptz: ſi actus bonus: q̄ ad bonitatē actus ſufficit ignorantia municibilis: ꝛ non ſpectat ad aliam virtutem q̄ ad temperantiā. vel ad alterum extremoū eius. Sed ad neutrum extremoū tpantie ſpectat. Ergo ad tēperantiā virtutem cardinalē ſpectat. Sed vt hō cognoſcat quātū ei ſufficit: ſciat ſecundū illud Boetij. Natura paucis miniſtrat cōtenta eſt. Capiat in refectione mediocrem quātitatē: cuius ad paruum q̄ ad multum tendēte: ꝛ comedat illud relinquendo appetitū aptū: qui in fine comeſtiōis plus appetit. Et nō eſt: q̄ pos nō ſunt impleti q̄ erant eximanti. Succeſſu tpis ad vnam horam inueniet ſe ſatis ſuſcepiſſe ꝛ bñ ſeſe habebit. Tñ quolibet die ꝛ in eadē hora comedat. Secundo cognoſcet ſi habeat bonum appetitum ad cenam: tunc ſignum eſt q̄ non exceſſiue comedit. Si non habeat appetitum: non cenet: ſed differat in craſtinū quo uſq; appetitum habeat. Libi comeſtionē cum appetitu ſumat: ꝛ cum ipſo comedere deſinat: ꝛ tūc bene ſeſe habebit in latitudine temperantie. ¶Contra ſecundum corollarium in quali obijcitur ſic. Quando homo emit cibum ꝛ potum ex ꝓprio: pōt emere q̄ chare vult: q: de ꝓprijs emit: ꝛ nulli facit iniuriam. Ergo non peccat cōtra regulam tēperantie. ¶Reſpondet ꝓcedēdo q̄ emit ex ꝓprio ſed nego ꝓpterea q̄ pōt emere q̄ chare vult cibum ꝑcio ſiſſimū. Si ita eſſet: nō facerent euangeliſte mentionē de diuite q̄ ita ſplendide alitus eſt in ſuuz opprobrium. Homo non poteſt licite ſua exponere niſi conformiter ad rōnem. Si quis velit triticum ſuum ꝑiſcere in ſequanā: peccaret in rempublicam. Ipſam puiādo bonis ſuis ſine rationabili cauſa. Ste pauper ꝛ ignobilis in totam rempublicam peccat: charius emēdo q̄ deceat ſuā ſtatū. Plus capit de cibis bonis reipublice q̄ par ſit. Secundo peccat contra regulam tēperantie: ſplēdidius comedēdo q̄ debeat. Tertio peccat in ſe ꝛ in ſuos: plus exponendo de eorum bonis q̄ debeat. Si haberet rōnabilem cauſam id faciendi: nō eſt contra regulā tēperantie: vt pote: facit hoc gratia ſanitatis hūde: quia morbo laborat vel aliqs amicoum eius: vel facit id quatinus ſe preſeruet ne in morbum incidat: in quem aliquin vero ſimiliter caſurus eſſet conſilio phyſicoꝝ: vel eſt facturus conuiuiū rōnabile: tunc eſt tēperantia ſeruata: q̄ recta ratio dictat ita debere fieri. ¶Cōtra tertiā pcluſionē obijcit argumētis qb? Martinus tenet oppoſitū. Dicit ſic frequenter: cū ꝓueratur appetitus edēdi aut bibēdi non bñ poſſimus iudicare vtrū ipſe ſit curat? a neceſſitate aut cōcupiſcētia: vtrū ſit ꝓeditiuus bone diſpoſitiōis an nō: vtrū ꝓ tūc vium crbi ꝛ potus (q̄ aliter eēt illicitus) facat licitū. Quarto bone habituatis. Introducit auctoritatē Auguſtini ad ſimilē liſaz in libro confeſſionū. Unde Martinū in primis vl eſt ignorantia municibilis: nūc ſi comedēs plus capiat q̄ ꝓducat bone habituatis corporis aut aie: vt ex effectu poſterioꝝ cognoſcet. Dico manet in latitudine tēperātie ſi ſcīēter vel ex ignorātia vincibili amplius capit: quātum cūq; parū: eſt extra latitudinē tēperātie ꝛ male agit. Si notabiliter ſit extra totā latitudinē tēperātie. Jā magis peccat. Si parū cancellos eius trāſgreſſus fuerit: peccāt eſt minus: vt ex Ariſto. nō perrumpe in ꝓbatiōe pcluſionis introduxim?. Jdeterea in ſuā pcluſionē introducit Ariſt. in. ij. Ethicoū quē dicit eſſe eiuſdē ſentētie. Oſtēdi Ariſt. velle oppoſitū. Sēdo dico ꝛ ſuemo q̄ Ariſto. in. ij. ethi. aliquid loquatur ad ꝓpoſitūm ſi in. ij. cap. in quo dicit ꝓ concluſione quam poſui cōſequenter ad dicta in materia de mālſuetudine in. iiij. ethico. ſic in. ij. dicit ex Argyropylo. Etenī nos interdū eos q̄ deficiunt laudamus: ꝛ mites dicimus eſſe: interdū ipſos offenſos/appellam? viriles. Et immediate ſequit: verū q̄ parū a recto exorbitat nō carpitur: ſine ad exuperationē ſiue ad defectionē ſe flectat. Quid dicere. Qñ parū recedit a medio nō ē carpēdus: ſz vr cūq; dāda eſt venia. Sec? eſt ſi multū diſtat. Cōtra q̄rtā pcluſionē nō diſputabo: q: rōnes eius alibi ſolū. ¶Tradimus nūc paucis tēperātie latitudinē: quā ſi q̄s ſeruare voluerit: pauca apponere faciat coīa ſe cibaria ꝛ modicos potus. Obiectū monet potētiā. Pluralitas vapum ꝛ vim/ corrūpit naturā. Jpō auidus in pluralitate ciboū gaudet: ꝛ natura plus capit de eis q̄ ſi vna ſpēs vel due ponant: ſi fuerit vna ſpēs vel due: ſufficiunt apposite in mediocri quātitate: niſi q̄s fuerit tāte pundētie q̄ in papū varietate ſcit ſe applicare circa vnā vel duas q̄ nō eſt facile factu. Si nec in primis ſocietate pulchrarū mulierū tenere caſtitatē mētis ꝛ corpis. Et cū obiectas/gula/ꝛ hmōi mō ſtra ſint feda ꝛ exprobriabilia: inuenieſ ex oppoſito tēperātie magnus decor: quā colere ſemp ſtudebis.

Quinto circa materiam temperantie loquendū erit de abſtinētia. hic ſupponendū eſt q̄ tēperātia virtꝰ cardinalis varias hz partes ſubiectiuas. Circa venerea hz caſtitatē que ſcindit in virginalem/vidualem/ꝛ coniugalez: circa potum ſobrietatem habet de ipſa et ebrietate in. xvij. diſtinctiōes. iiij. locut? ſuz circa tactus ꝛ oſcula pudicitiam habet. Jn materia venereis de hoc dixi. Superest de abſtinētia nōnihil loq̄. Circa quā moueo talē ſſtiōis titulū: an abſtinentia ſit ſpecialis virt? diſtincta a tēperātia. Pro ſſtionis ſolutiōe ꝑmittamus q̄d nois abſtinētie: poſtea q̄ pcluſiones vſidebimus ad queſtionem. ¶Abſtinentia cadit in latitudine temperantie: ꝛ habet obiectum non ita latum ſicut tēperantia: ſaltem ex parte quātitatis cibi comedendi vel tēporis: ſed idē extremum habet in deficiendo. Hoc ſic declaro. Ponamus q̄ due libre panis ſufficiant Socrati ī die ad hoc q̄ maneat in temperantia regulari. Si plus comedat. Eſt intemperantia. Una libra eſt panis minim? qui ei ſufficit: vel datur aliquis maximus et non ſufficiēs non refert. Tunc dico q̄ abſtinentia habebit idem extremum inſenſibilitatem verſus eum temperantia regulari. Sed aſcēdēdo nō eſt idē extremū: imo nō tñ extendi: ſilit

grattia exempli status in libra cum dimidia in die: puta si vnam libram cum dimidia in die ꝛ nō vltra: Socrates comedat in pane: ꝛ ꝓportiōabiliter in esculētis: dicit̄ substinēs. Si vltra vnā librā cū dimidia comedat: videtur esse abstinens: licet sit tēperatus. Ex isto ptz ꝙ vnū extremū abstinentie cōponit ex licito ꝛ illicito: Probat̄: meditā librā vltra librā cum mediocritate comedere est licitum: ꝛ si amplius comedat̄ est illicitū: ꝛ hoc totū est extremum abstinentie in ascendendo. Secūdo sequit̄ extremū abstinētie in vesiciendo/nullo modo ꝓponit̄ ex licito. ¶Hoc ꝓmisso pono quattuor cōclusiones. ¶Quarū prima est: abstinentia est virtus: probat̄: medias inter duo extrema quorū alterū ē vitiosum ꝛ alterū est bonū ascēdēdo: Et ꝓsilit est, ꝙ fine honesto nō ire in alterū. Ergo est habit̄ electivus in mediate consistens secundum rectam rationem. Ergo est virtus. Secūdo arguit̄: actus quo Socrates vult comedere vnam libram: vel libram cum vna quarta libre sine plus: dato ꝙ bene potest amplꝰ comedere: quatinus cō templatiom vacet: est actus bon⁹ ꝛ laudabilis. Ergo generat habitum bonum. Ergo est virtus. Tertio argumentor sic. ¶Quando Socrates comedit vel bibit: si prudens fuerit: non semper tantū capit quātū capere pōt cum bona habitudine corporis ꝛ anime: sed ex industria abstinet dū modo capiat ꝓ sustentatione nature: nemo dicet talem male agere: sed laudabiliter. Ergo actus eius est bonus. Et per cōsequens habit⁹ eius. Et ille habitus est abstinentia: ꝙ̄. ¶Secunda conclusio: abstinentia est virt⁹ specialis. Probat̄: habet specialē materiā circa quā est: puta cibum ꝛ potum in tanta quātitate: ꝛ cum tali quātitate: ꝛ cū tali qualitate. Ergo est specialis virt⁹. ¶Tertia conclusio: abstinentia non distinguit̄ a tēperantia virtute cardinali. Probat̄ hec conclusio: bene sequit̄: abstinentia distinguitur a temperātia. Ergo abstinētia nō est temperātia. a tota copulatiua affirmatiua virtualiter ad alteram exponentem eius. Illa exponibilis de differt et distinguit̄/infert illam categoricam ꝓ tertia exponente eius. Secundo probat̄ sic: abstinētia est spēs tpantie virtutis cardinalis. Ergo omnis abstinentia est temperātia. Ergo nulla abstinentia differt vel distinguit̄ a tēperātia. ¶Quarta conclusio: abstinentia est genus Jeunij virtutis. Probat̄ hec conclusio: ieiunium est abstinentia a cibis cum determinato tempore: vt comedat̄ solum semel i die: vel vt non comedat̄ pluries in die. Abstinentia latius expandit̄. Probat̄ hec conclusio clarius sic: connotatio terminat abstinentia est superior ad terminum ieiunij. Ergo abstinentia est superior ad ieiunium. Cōfirmat̄ hoc ex cōmuni modo loquendi qñ hoīes dubitant vespere in die ieiunabili comedēdo aliq̄d panis cū vino: si petat̄ ab eis an ieiunant: dicūt saltem se facere abstinentiā. ¶Contra primā ꝓclusionē obijcit̄. Potest quis abstinere qñ est comedendū: sic ꝙ corpus abstinētis peius se habeat ad exercēdas opationes ac̄ debitas. Ergo abstinētia nō est virtus: ꝓba tenet: ꝛ a⁹ patet ex his q̄ dicta sunt supius in hac virtute. ¶Respōdet̄: abstinere abstrahit a virtute et a vitio: hoc est: pōt esse aliq̄d cōe vel indifferens ad virtutem vel ad vitiū. Cōcedo ꝙ aliq̄s pōt abstinere a cibo tū to vel tali indiscrete: ꝛ peccare. Sicut de chorda in citthara: si minus tendat̄ nō sonat. Si amplius: rauce sonat: sicut dicit beatus Gregorius. ij. moraliū. Et post simillitudinem dicit sic: nimirum virtus abstinentie aut oīno nulla est: si ꝗs corpus atterit pluſq̄ valet. Ꝑper abstinentiam quippe sunt vitia carnis extinguenda: non caro: ꝛ tanto quisq̄s sibi debz moderamini pēsse: vt ad culpam caro nō superbiat: ꝛ tamen ad affectum rectitudinis in operatione non subsistat. Et paulo post: sic necesse est vt artem ꝗs abstinētie teneat: vt non carnem: sed carnis vitia occidat. Nam plerisq; dum plus iusto caro restringitur: ab exercitatiõe bom operis enervatur: vt ad orationem quoq; vel predicationem non sufficit: dum incentiua vitiorum in se funditus enervare festinat. Et paulo inferius dicit: sepi⁹ ergo dum in illo hostem insequimur: cuiem quem nō pascimus crucimus: ꝛ sepe dum concupiscentes: ad pluꝛ hostem nutrimus: Oportet ergo tenere mediū: nō loquor de abstinentia prout est indifferens ad bonum et malum: sed de abstinentia virtute. ¶Secundo obijcit̄: nulla virt⁹ habet virtutem ꝓ parte extremi: oppositum de abstinētia contingit: secundum vnum corollariū in ꝗstionis principio illatum. ¶Respondet̄: maior: non est vniuersaliter vera quando virtus est de consilio. Patet de vouere nolle vouere ante omne votum et in alijs operibus consilij. ¶Tertio arguitur: in virtute consistit regnum dei: secundum illud apostolopine ad Corinthios. iiij. non est regnum in sermone: sed in virtute: sed in abstinentia non est regnum dei: secundum illud ad Romanos. xiiij. non est regnum dei esca ꝛ potus: vbi dicit glosa: neq; in abstinēdo: neq; in manducando esse iustitiam. ¶Quarto obijcitur omnis virtus hz aliquem actum vel actus ipsum generātes ꝛ fouentes. Abstinentia non est huiusmodi: solum dicit priuationem potus ꝛ cibi. ¶Ad tertiū: concedo ꝙ ꝙ virtutem ꝛ eius actus acquirimus regnū dei. Ad minorem dicit̄ ꝙ illic remouet̄ dubitatio incidēs ex his verbis apostoli circa materiam scandali loquentis. Poterat ex verbis eius aliquis credere ꝙ abstinere a cibis sanctificat̄ per christum esset dānabile. Illi obiectioni respondēs dicit: potest̄ homo euitare comestionem cibi rōne scandali i fratre. Ꝓpterea dicit: non est enim regnū dei esca ꝛ potus. Ac si diceret: regnū dei potest̄ haberi sine illa comestione ꝛ potu. ¶Ad quartum concedo maiorem: ꝛ negat minor. Abstinentia non ponat actum comedendi: nisi cōmuniter ad rectam rationē. ¶Quito obijcit̄ sic: isti⁹ virtus est scōm se laudabilis. Sed abstinentia non est scōm se laudabilis: scōm id gregorij in pastorali dicētis ꝙ virtus abstinentia non nisi ex alijs virtutibus commendatur. ¶Sexto sicut moderatione vestium non est specialis virtus: ergo nec in moderatione cibi. Consequentia tenet: quia sicut homo debet esse contentus moderato cibo ita ꝛ moderata veste: secundum illud. i. ad Timotheū vltimo. Habentes alimenta ꝛ quibus tegamur ijs contentissimus. ¶Respondetur: abstinentia valet ꝓ mentis puritate: ꝛ ad eam ordinatur: ꝛ non ꝓpter se. Maior est falsa de talibus virtutibus. ¶Ad sextum dicitur: in vestib⁹ quis potest̄ super abundare ꝛ deficere: et per consequens studiose in eis tenere medium. Et sic potest̄ poni virtus ad hoc inclinans: licet nomē speciale tali virtuti non imponatur. Potes etiam dicere: virtus illa est modestia ꝙ mediocres honores appetit. ¶Contra tertiam cōclusionē obijcitur. Abstinentia habet eandem materiam cum temperantia regulari. Ergo est eadem virtus: ꝛ per consequens non est specialis virtus. ¶Respondetur quando abstinentia esset eadem virtus cum temperantia regulari: non sequitur ꝙ non esset specialis virtus: sed non esset ita specialis sicut est. Secundo: nego ꝙ abstinentia habeat eandem materiam cum tēperantia regulari: nec est eadem virtus cum ea. Temperantia enim regularis habet ꝓ toto suo obiecto (sicut diximus) duas libras panis: puta: tantum habet ꝓ obiecto quantum potest capere quousq; et non noceat secundum corpus vel animam. Abstinens minus habet ꝓ obiecto. Ꝑpone duos Socratem ꝛ Platonem equaliter complexionatos: qui possunt eque multum comedere: Socrates in principio prandij hz hunc actum/volo comedere hāc libram panis solum: vel hanc libram cum dimidia solum. Ille actus est actus abstinentie. Vel quādo sumdit ꝛ ponit coram se tātum panis quantum diximus: de libra vel semilibra non cogitans: tunc actus quo intēdit totum illum panem comedere est actus abstinētie: ꝛ comestio exterior illius totius/ꝛ partium/successiue iperat̄ ab actu interiore. Plato vero vult comedere duas libras: vel ponit illum panē qui tantum ponderat coram se: intendēs totuz illū panē comedere: ille actus quē hz est actus tēperantie regularis: ꝛ non ita bonus sicut actus Socratis: q; actus eius non est ita difficilis. Difficilꝰ enī est parte illius cibi sub tyahere ꝙ totū comedere. Nō obstāte pñt illi duo actus esse eiusdē speciei specialissime entitatiue: q; act⁹ illi pñt hꝫ duo obiecta oīno eiusdē rationis/ꝛ silis nonitatis/ꝛ cetera oia q̄ identitatē specifică actuum arguūt. Si Socrates ꝛ Plato comedāt nō aduertēter neuter eoꝝ habebit actū abstinētie vel tēperātie regularis: hz a videntib⁹ dicā tur tpati regulariter vel abstinente: si comedant. Et qñ Socrates venit ad finē sui panis elicit hoc velle: nolo comedere plusq̄ hanc libram: vel hanc libram cum dimidia/vel hunc panem/demonstrando libram: actus ei⁹ est actus abstinentie. Ex his vides ꝙ abstinētia est alia virtus ꝙ tēperantia regularis. ¶Sed contra hoc obijcit̄. Ꝑpono ꝙ latitudo complexionis Socratis decrescat: vt ab assuefactione comedēdi solum libram cum dimidia: vl̄ a corporis debilitate: tūc sequit̄ si plus comedat ꝙ libā cum dimidia: erit intemperatus: ꝛ non erit amplius abstinens: sed temperatus temperantia regulari: ꝛ abstinētia ielunabit in act⁹ tēpantie regularis: hz habit⁹ et⁹ tue.it genit⁹ ex actib⁹ abstinētie. ¶Nūr. procedere hoc nō ē cōuenies. Cōtra ꝗrā ꝓclusionē obijcit̄ sic. Jeiunū ꝓt ee vitium. Ergo nō est species abstinēcie. ¶Secūdo sic. Jeiunans tantum comedit sine peccato quantū nō ieiunans: sed tēperantia regulari vtens: ergo terminus ieiunū nō habz rōnem inferiorem ad abstinentiam. ¶Respondet̄: ieiunium potest̄ accipi duobus modis. Uno modo vt ielu dat omnia requisita ad virtutem: ꝛ sic ecpt in concisione Alio modo vt hoc nō includat: ꝛ sic pcedit̄ maior. ¶Ad secundum concedit̄ antecedens: sed abstinet ꝓ tempore: ꝛ sic potest dici abstinens ratione tempons: quia hoc est difficilius ꝙ totum duplici vice comedere: ꝛ adhuc est abstinens. Et potest esse abstinentia quando non erit ieiunium. Ergo ieiunium est inferius ad abstinentiā. Quo fit: abstinēs in casu pōt tātū in quātitate mathematica cibi comedere quātū tēperat⁹ tēperātia regulari nō aūt i tpe ꝛ quātitate cibi. Et hoc de abstinētia dixisse sufficiat.

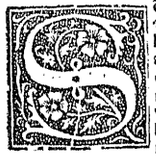

Uperus de prudētia fortitudine ꝛ tēperātia virtutib⁹ cardinalib⁹ habita: ſt mētio: supest de iustitia alia virtute cardinali loq̄. Circa quā materiā septē moueo ꝗstiones. Quarum prima est: an iustitia sit virt⁹. Secūda erit: an iustitia distributiua ꝛ ꝓmutatiua sint se ra iustitia legali distinguant̄. Tertia ꝙstio: an iudex corruptus ferens sentētiā ꝓtra partem grauius delinquat ꝙ pars iudicē corrūpēs. Quarto ꝗrit̄: an iudex iuste possit̄ condemnare innocentem scitum esse talem. Quinto querit̄ de virtutum cardinaliuz ordine ꝛ dignitate: que illarum ē nobilissima: ꝛ penes quid virtutes cardinales ꝛ alie virtutes distinguunt̄. Sexta questio erit: an iustitia ꝛ cetere virtutes cardinales in patria manebunt. Septima questio: de partibus potentialibus iustitie. Hoc septenario numero questionū circa iustitiā discusso contenti manebimus. ¶Circa primum erit hic ꝗstionis titulus: an diffinitio iustitie ab Aristotele posita. v. ethicorum. i. sit bona. ¶Pro questiōis solutione scito ꝙ varie iustitia ab auctoribus accipit̄. Primo modo cōsisme ꝓ qualibz animi rectitudine: ꝛ sic accipit Anselm⁹ i libro de veritate cap. xij. dicēs ꝙ iustitia est rectitudo voluntatis propter se seruata. Secundo modo ꝓ rectitudine per quam homo iustificat̄ in conspectu dei: ꝛ sic charitas est iustitia: ꝛ sic capit Augustin⁹ lib. lxxxiij. q. q. ixi. dicens ꝙ iustitia que per cetera diffundit̄ est dilectio dei ꝛ proximi. Nonum ꝙ sancti vocant iustitiā cōm illud Sapientie. vi. Justi autem in perpetuum viuent: hz illos modos non capimus in propōsito: sed sic sicut diffinit eā Aristoteles in loco allegato inquiens. Videmus vtiq; oēs talē habitum volentes dicere iustitiā: a quo operatiua iustoꝝ sunt: ꝛ a quo iusta operant̄: ꝛ volūt iusta. Hec diffinitio bene explicat naturam iustitie. In ea ponit̄ genus diffinit: hz remotum: scz habitus. virtutes ob permanentiam communius habitibus attribuunt. Ponit̄ obiectum iustitie: scz iusta. Et quia habit⁹ optime notus per actus euadit: ponit̄ eius actus: volunt iusta: ꝛ quia duplex est actus. s. elicitus: ꝛ imperatus: vtergq; ponit̄: scz volunt ꝛ operant̄ iusta. Ꝑper velle actum elicitū intelligit: legislatores aliē diffinunt: ptz. ff. de iusti. ꝛ iure. l. iustitia: vbi dicit̄. Justitia est constans ꝛ perpetua voluntas ius suum cuiq; tribuens. Ubi voluntas ꝓ actu voluntatis ponit̄. Et addit̄ constans ꝛ perpetua propter firmitatem ipsius habitus. ¶Hoc ꝓmisso respondeō ad questionem per quattuor conclusiones. Quarum prima est. Justitia est virtus. Secunda. Justitia est ꝑfecta virt⁹. Tertia: nō ꝙlibz iustitia ē eadē spē cum alia. Quarta: iustitia est virtus cardinalis. ¶Prima conclusio ꝓz per Gregorium. ij. moraliū dicētem ꝙ in quattuor virtutibus: scz temperātia. prudētia/fortitudine/ꝛ iustitia/ tota boni operis structura consurgit. Probat̄ hec conclusio rōne. Ubicūq; potest excessus esse ꝛ defectus/potest esse medium: sed sic est hic. Ne excelsus ꝓz in ecclesiasticis: nolo esse iustus nimis: ꝛ Terent. summum ius summa iniuria. Et qui nimis punit hoiem: crebriter rarum ꝛ obstinatū facit: ꝛ cū frāgit: quēadmodum q̄ sine fissura pellis castaneā in ignē mittit. Uides castaneā cūci ab igne cuz sono: corticē totū frāgēdo. De defectu notū ē: ꝙ̄. ¶Secūda ꝓclusio ꝓbat̄. Virt⁹ est circa difficile. Sz difficile ē bū se hꝫe in ordine ad alterū ꝙ in ordine ad se. Mō iustitia est in ordine ad alterū: vt ꝓz. v. ethicoꝝ. i. hāc ꝓclusionē ꝛ ꝓbationē in capite allegato ꝓbat Philos sic inquiens Atq; ꝑfecta maxime virtus est q̄ ꝑfecte ꝓutis est vsus. Idq; est ex eoꝝ: non ad se solū: sed ad aliū etiā is q̄ ipsam habet vti virtute potest. Complures enim in ꝓpijs q̄dē vti possunt: sed in ijs q̄ sunt ad aliū vti nequeūt. Et ꝓpter ea sentētia Biantis illa sese bñ habere videt. Magistratus virum ostendit: ad aliū enī est: ꝛ in societate iam ipse magistratus consistit. Secundo ꝓbat̄ sic. Ille est pessimus qui ad seipsum vtit̄ prauitate. Ergo ille est optimus qui ad alium vtit̄ virtute. Hec est ratio Aristotelis inquiēs. Pessimus igit̄ est qui ad seipsum et ad amicos vtit̄ prauitate. Optimus autem non qui ad seipsum: sed q̄ ad alium vtit̄ ipsa virtute. Hoc enī est opus difficile. Et philosophus in eodem capite dicit. Et neq; est hesperus ita neq; lucifer admirabilis. Et prouerbio dicere solem⁹. Justitia in sese virtutes continet omnes. Idem habet Aug. viij. de trinitate. c. vi. dicēs: iustitia est q̄dā pulchitudo aīe qua pulchri sunt homines pleriq; et qui corpore distorti atq; deformes sūt. Et quarto de ciuitate dei dicit: tolle iustitiam: quid sunt regna nisi quedam latrocinia?

¶Tertia conclusio:scilicet iustitia non est species specialissima circa omnia iusta sic probatur multa sunt obiecta iustitie specie distincta.Ergo habitus ipsi specie distinguntur.Consequentia est nota.ij.de anima. ¶Quarta conclusio probatur per allegata credo supertius q iustitia inter virtutes cardinales annumeratur.¶Contra probationes ad secundam conclusionem obijcitur: aliquis potest occidere seipsum:vt Achitofel. Talis contra se facit iniustitiam.Similter aliquis punit in se peccatum commissum. Ergo iustitia non est semper ad alterum. Ad primum dicitur:talis peccat in reimpublicam: et sic peccat in alios.Potest enim peccare in se tanq̄ in alterum sicut punire potest a se delictum commissum ac si esset alterius auctoritatem sufficientem ad hoc habet.¶Contra primam conclusionem obijcitur sic:omnis actus virtutis meritorius est. Sed actus iustitie non est meritorius:quia ad actum iustitie de necessitate tenemur:sed faciendo illa ad que tenemur non meremur.Quod patz:Luce.xvij.cum feceritis omnia que precepta sunt vobis dicite serui inutiles sumus : quod debebam̄ feci fecim̄.¶Et confirmatur hoc:probando q̄ per nullum opus p̄cepti homo meretur . Patet:euangelizando quando est de preceptis:homo non meretur.Ergo in nullo alio opere precepti.Antecedens patet:secundum apostolum.i. Corinth.ix.si euangelizauero non est mihi gloria: necessitas enim incumbit mihi.¶Respondet:aliqui antiqui,pter sonum auctoritatum tenuerunt q̄ hō non meret facēdo opus p̄cepti:q̄ est grāde inconueniēs.Homo nō tenet facere aliqua opa p̄tiliz:sed faciēdo pcise opa p̄cepti:haberet vitā.Si vis ad vitā ingredi:serua mādata:sed nullus adultus habebit vitaz sine meritis ,ppriis.,pterea dicit q̄ hō meret p opa p̄cepti:sicut p opa cōsiliz:necessitas coactionis tollit rationē meriti: non aūt necessitas p̄cepti. ¶Ad aliud apli.i.ad Corint.ix. intelligit nō crescit glia debita opi superogationis:dñi aūt debet glia. ¶Contra tertiā cōclusionē obijcit sic.Ex ea sequit q̄ tot erūt vel eē possint habitus iustitie specie distincti : quot sunt materie iustitie spē distincte.Et sic habituatus in vna materia iustitie non erit habituatus in alia materia iustitie. Et p̄ns in illa materia non operabit prompte ꝛ delectabiliter.¶Concedit illatum: ꝛ ex consequenti concedo q̄ habituatus in vna materia iustitie:non prompte ꝛ delectabiliter operabit in omni alia materia iustitie: quia nōdū habet habitum gentium in ea qui est causa prompte operanti.¶Contra quartā cōclusionē obijcit:sicut semp in q̄ libet virtute cardinali disputauimus: vel qualibet actus ꝛ habitus iustitie est virtus cardinalis: vel aliquis sic et aliquis non.Secūdum non est dicendū:quia non est maior ratio de vno actu vel habitu q̄ de alio:si pauci multe erunt virtutes cardinales ꝛtra cōmuniter loquētes. Insup : melius est dicere q̄ habitus quo ds vult iuste opari est virtus cardinalis:ꝛ alij habitus vel actus particulares iustitie nō sunt ꝟtutes cardinales:ꝛ tūc saluabit vnitas specifica virtutis cardinalis. ¶Rndet sicut supius sempr̄ius est.,Quilibet actus vel habit⁹ iustitie est virtus cardinalis.Ad scām:potes dicere q̄ habitus vniuersalis vniuersalitate obiecti est solum virt⁹ cardinalis: vt volo iuste agere:ꝛ alij actus vel habit⁹ iustitie: habētes particulares materias iustitie nō sunt virtus cardinalis sed ex isto nō saluaz quin multe sint virtutes cardinales spē distincte:ꝛ multo plures q̄ quattuor:volo iuste facere in omni materia iustitie : nolo iniuste facere in quacunq; materia iustitie:sunt actus spē distincti:ꝛ nō est maior rō q̄ vnus illoz actuū vel habituum sit virtus cardinalis q̄ alter:potes dicere vltra omnia dicta:est vna virt⁹ cardinalis vnitate obiecti communis. Semper est idem obiectuz partiale in spē.Licet multi actus pari possint spē distinct̄i propter discrimen specificū partialis obiecti.

DUbitaꝟ: an iustitia legalis sit virt⁹ distincta ab alijs virtutibus moralibus.Varie sūt hic positiones ,pter modū loquēdi philosophi. ¶Placet mihi hec via. Alie virtutes pficiunt hoiem in se:iustitia vero legalis pficit hoiem in ordine ad bonū ꝯmune:ꝛ dirigit actus eius circa bonū ꝯmune tanq̄ circa finem vltimum humanū.Scām Aristotelē ad iustitiam legalem pertinet omnium virtutum vsus:ꝛ interdum ad procurandam felicitatem in ciuili cōmunicatione.Usus vnius virtutis est magis necessarius q̄ alterius: ideo ad ipsam pertinet prudentia collatiua ī ter diuersas operationes virtutum que earum est cōmunitati magis necessaria:ꝛ secundū hoc dictare quid agendum:quod vero respuendum.Ad iustitiam legalem pertinet meditare ad illud quod est recte dictatum bonum cōmune bono particulari preferēdo. Et sic precipuus act⁹ eius spē distinguitur ab actibus aliarum virtutum:quia aliud obiectū hz ꝛ aliū finē,et actus virtutū dirigit circa bonū cōe:sicut charitas/ aliarū virtutū actus in finē vltimū dirigit.¶Cōtra Aristoteles dicit in.v.ethico.q̄ iustitia nō est pars virtutis /sz tota virt⁹.Rndet.Aristoteles nō vult negare quin iustitia legalis sit ps subiectiua virtutis:sz vult dicere:nō est aliqua de priorib⁹ virtutib⁹ de q̄bus habita est mētio in.ij.iij.ꝛ.iiij.ethico. vel q̄ regulat actus aliarū virtutū ,p quāto deseruīt ad bonū ꝯmune.

SEcundo circa iustitiam querit:an iustitia distributiua ꝛ ꝯmutatiua sub iustitia particulari contēte:inter se spē distinguant. Pro q̄stiōis solutiōe aliqua p̄mittere oportebit: postea p conclusiōes rndebit:nā iustitia legalis ꝛ particularis in hoc conuenūt q̄ vtraq; est in ordine ad alterū:sed differūt/q̄a iustitia legalis reḡit prudētiā cōem q̄ pfert de eis⁹ agibilibus p alias virtutes: eo q̄ hz interdū vnā alteri p̄ferre:ꝛ earū opationes in bonū cōe finaliter ordinare. Iustitia vero particularis (sicut ꝛ q̄libet alia virtus ꝑticularis) suā ,ppriā prudētiā exigit dirigētē opationes ipsas ī suā ,ppriā materiā. ¶Preterea:aliter sumit medium in iustitia distributiua ꝛ ꝯmutatiua sicut dicit phūs.v.ethic. iij.Et.iiij.cap.iij.dicit q̄ iustitia distributiua ꝓsistit in ꝓportionalitate geometrica:et nō in ꝓportionalitate ꝓtima: sed discreta vel cōtigua. Termnos in hac satis explicat. Scām Jordanū in principio scdi arithmeticoꝛ Euclidē in quinto/,pportionalitas est similitudo ,pportionum.Ꝓportio est duarum quantitatum eiusdē generis vnius ad alterā certa in quātitate relatio. Vult g̃ philosophus q̄ iustitia distributiua attendit scām ,pportionalitatē que est equalitas ,pportionis:q̄ sic ꝓbat:in q̄buscūq; sunt quatuor terminī quorū duo hñt eandē ,pportionē admiscem quā hñt reliqua duo in illis est ,pportionalitas:q̄ est eḡitas ,pportionū:sed in iusto scām iustitia distributiua sunt quattuor terminī quorum duo hñt eādē proportionē admiscem quam habent reliqui duo:igit iustum distributiuum attendit scām ,pportionalitatē q̄ est equalitas ꝓportionū. Cōsequētia tenet cū maiore.Minor ptz:et vbicunq; fuerit iustitia distributiua. Ibi ops q̄ sit proportio vnius persone cui fit distributio ad rem et distributam:q̄ scām eandem proportionem diuidunt̄ ꝑtia : vt pote res vel honores:ꝛ persone quibus distribuunt̄.Et sit a/ decē milia aureoꝝ:b/aūt quinq; milia aureorum:ꝛ/c/sit alter qui duobus annis laborauit in republica militādo/d vero sit Ulyxes q̄ vno anno laborauit.tunc sic:sicut se hz a ad b:ita se hz c ad d.q; vtrobiq; inuenit ,proportio dupla: igit̄ ꝯmutatim:sicut a se hz ad c:ita se hz b ad d.q̄cūq; eis sunt admicē ,pportionabilia sunt ꝯmutatim,pportionabilia.ꝛ hoc pz solo exēplo:sicut se habēt decē ad quinq;/ ita se habēt octo in ordine ad quatuor:ideo ꝯmutatim:sicut se habēt decē ad octo/ita se habent quinq; ad q̄tuor. vtrobiq; enim est sesqui quarta ,proportio.Eodē modo hoc reducere possūs:ꝛ duo seruerunt reipublice p equale tēpus:hz opa vnius est vtilior reipublice in duplo q̄ opa alterius:vel due sunt ꝑsone peccātes in republicā ꝑm proportionē duplā vel aliquā altā similē:opz ꝑmia ꝛ penas similes irrogare eisdē. Dicit etiā philosophus q̄ est proportio partium ad partes:eadē est ,proportio totius ad totum.ꝛ pz exēplariter:sicut se habēt lex ad tria/ita quatuor in ordine ad duo tam sume partes excedētes/ꝛ eas simul tangas:ꝛ sic sume partes excessiuas/ꝛ eas simul tangas.ꝛ vide in qua proportione totum excedit totum:sic pars partē.ꝛ patet:lex ꝛ quatuor simul iuncta sunt decē: tria ꝛ duo sunt quinq;:est ,pportio dupla:sicut erat a principio:nō est sic in ,pportione arithmetica:quod exēplariter detegit:sicut se habēt quinq; in ordine ad quattuor:sic ternarius ad binarium.Est similis ,pportio arithmetica: quia est equalis differētia.Dicit quinq; ad tria:ꝛ habes octo.rursus:adde quatuor ad duo/ꝛ habes sex.octonarī (vt videz)senarium in qualitate excedit:quinarius quaternarium solum in vnitate:q̄ non seruāt in illis ,pportio arithmetica.Hec tāgit philosophus.c.iij.tnqnies.Erit g̃ ordine vt a sese hz ad c/ita b sese habebit ad d/quare ꝛ totum ad totum:quod quidē distributio ipsa contingit:ꝛ sic compositum fuerit/iuste contingit.Coniunctio igit̄ a termini cum c/ꝛ b cum d/iustum est ad q̄ ad distributionē acōmodatē:ꝛ est medium eius quod comparationē rationum nō subit:quod eīm subit ipsam medium est:nullus autē subit. Talē autē rationum cōparationē mathematici geometricā vocant. In geometrica nāq; fit vt ꝛ totū ad totum perinde sese habeat atq; ad vtrumq; sese habet vtrūq;.Ex his pz si debeat fieri distributio e pecuniis publicis alicuibus plonis:oportet q̄ id fiat ꝑm merita ꝑsonarum:alioquin erunt incusationes ꝛ murmuratiōz in iustitia commutatiua aliter est,procedum.illa cōsistit in ꝓportione arithmetica:vt dicit philosophus.v. Ethicoꝝ iiij.oportet habere solum oculum ad inuriā illatam:negiecta eius natura ꝑsone/ꝛ reducere hoc ad medium:vt si nobilis abstulit mihi equum/vel paup bonus vel malus nihil refert:oportet restituere equum ꝛ emēdare quod est commissum in republica:ꝛ hoc tāgit philosoph⁹ dicēs. Iustum autē quod est in commerciis est idē equū quoddam:ꝛ inustum inequum:sz nō illa comparatione rationum/sz arithmetica:nihil eīm refert si ꝑbus prauo detraxerit:an prauus probo.neq; si adulterium ,pbus an prauus commiserit/sz ad differētiā nocumēti lex respicit tantum ꝛ vtiq; vt equalibus:si hic iniuriam facit ille patiē:si hic nocuit:ille est lesus:opz accipere lucrum ab illo qui vltra sortem iustitie habuit:ꝛ applicare illi a q̄ ablatum est quousq; sit equalitas:ꝛ tūc erit iustitia:sicut exēplificat elegāter de duab⁹ lineis equalibus:si auferatur aliquid ab vna ꝛ addat alteri:opz illud tollere ab alta ꝛ ꝓtori addere:quousq; fuerit equalitas. Qui peccauit alii habet de bono estimatoꝝ:cum voluntatem suam adimple uit:ꝛ lesus de malo.opz hoc reducere ad medium . Ecce discrimē inter iustitiā commutatiuam ꝛ distributiuam.

¶Sz pars ingeritur difficultas. Videtur q̄ non requiratur plures ꝑsone ad iustitiam distributiuam:sz sufficit vna:princeps in republica potest illi soli de bonis communitatis dare sm sua merita:dato q̄ nullus alius sit. Scōo:si quis principem percussit:opz q̄ plus puniatur: sicut Aristo.dicit.v.Ethicoꝝ.v.unpuniendo pythagoricos ꝛ hadamantē:dicētes q̄ iustum sit idē q̄ equale contra passum:q̄ in commutationibus attēditur quorundam dignitas. ¶Ad primum dicit:nō est vniuersaliꝫ verum q̄ requirant plures ꝑsone ad iustitiā distributiuā:sz in pluribus verum hz. ¶Ad scām rndet:in iustitia commutatiua nō attēdit dignitas ꝑsonarum p se:sz solum damnū illatum.Et cū dicit:nō opz principē regentē:dicit q̄ hoc non prouenit ex dignitate principis p se:sz ex maiore vel minore damno illato. Qui enim peccat principē non solum in ꝑsonam principis deliquit:sz totī communitati cuius vices gerit nocuit:ꝛ pl⁹ ledit communitatē q̄m partē eius nobiliorē ledit q̄ ignobiliorē. Cōtra passum nō est vniuersaliꝫ iustum:si enim quis ex repētina ira occideret: non dz punīri sicut deliberato animo occidens. Pro primo ordinata est ciuitas refugij:vt ibi saluaret. Scōo negata est:vt pz Deut.ix. ¶Ibi primus rndet p tres conclusiones:quarum prima est. Iustitie distributiua ꝛ commutatiua nō distinguunt̄ specie penes res ipsas q̄ distribuūtur ꝛ commutant̄.pz:sitat q̄ sint res omnino similes in specie.¶Scōa conclusio:multi sunt actus interiores iustitie commutatiue ꝛ distributiue specie distincti. Probatur:multi tales actus habēt obiecta specie distincta. actus iustitie distributiue respicit bonum commune pro obiecto.actus iustitie commutatiue respicit bonum proprium:ꝛ hz bonum proprium ꝛ alterius sunt eiusdē spēi:ꝛ tamē hec cōplexa:bonum ,proprium ꝛ bonus alterius:vel bonum ,proprium ꝛ bonum cōmune faciūt discrimē specificū igit̄. ¶Tertia cōclusio:dabiles sunt duo actus:quoꝝ vn⁹ spectat ad iustitiā distributiuā:ꝛ alter ad iustitiā cōmutatiuā:immo ad nō iustitiā:hz ad liberalitatē:eiusdē specici specialissime entitatiue.vt do tibi hoc:volo habeas hoc:demonstrādo p̄ ,promē aliquod q̄ est de bono communi:ꝛ demonstro duo similia mea p similes act⁹ similia omnino obiecta habētes.

DUbitaꝟ:an magis expediat ciuitatē regi p bonū virum q̄ p bonā legē. ¶Rndet:ipsam ciuitatē regi p bonū virum ꝛ ocularem virū. Ratio vna est:vir prudēs vtē epistia:ꝛ in particulari ꝑcipit:lex autē in vniuersali. Modo sermones vniuersales minus in via motū valēt q̄ particulares.ij.Ethico.ꝛ.iij.politi.Insup:vir bon⁹ est lex animata sm philosophum.v.Ethi.modo lex vna est melior lege mortua in pelle arietis scripta. Insup:vir prudēs facit legē:salte humanam:de qua loquor.ꝛ lex nō est bona nisi q̄ a prudēte viro lata.modo ,pter vnumquodq; tale ꝛ illud magis:primo posterius. ¶Contra illud obijcit: lex est certior homine:ꝛ minus est cōsiderum de homine q̄ de lege.,pterea dicit Arist.ij.Politi.paucissima sunt iudicib⁹ committēda. ¶Scōo:lex ꝑfertur sancto ꝛ oculato viro in sanctitate ꝛ bonitate:g̃ est bono viro melior. Consequētia est nota.,pbaꝫ antecedēs:ad Rom.vij.dicit apostolus:scimus eīm q̄ lex spiritualis est:ego aūt carnalis sum. ¶Rndet.lex nō est certior prudēte ꝛ oculato viro de quo loquimur:multis tamen est certior:q̄ homines vt in plumb⁹ sunt mali. ¶Ad scām dicit:Paul⁹ locut⁹ est de lege Moysaica q̄ erat lex dei:ꝛ nō est illic sermo de lege humana:esto q̄ vocabat se carnalē:hoc erat verum: q̄ adhuc in corpore corruptibili viuebat:tū multū spūalis erat.si curā aliquoꝝ regēdoꝝ epīsset:sciebat eos melī regere q̄ vna lex inanimata ꝛ scripta. ¶Dubitaꝟ:an epīstia distinguaꝫ a iustitia. ¶Rndet:epīstia est habit⁹ inclinās ad equalitatē seruādā vbi deficit lex:vt vbi gra;

lex dictat nullus peregrinus sub pena mortis conscendat muros vibis tēpore obsessionis:excubie in muro vor mumtaliquis est peregrinus in vibe qui vomittēs exci tat:⁊ iuuat tueri muros ab hostibus.epiykia ostēdit hūc non debere occidiꝫ quonā pacto iste casus non includebatur in lege.actus intellectus interpretat legē:⁊ habitus(qui est epiykia)inclinabit ad ꝓfomuter agēduz.Dicitur iustitia capi collective ⁊ diuisiue:⁊ sm hoc pōt epiykia includere:⁊ sic epiykia est iustitia.

Tertio querit circa materiā iustitie: an iudex corruptus ferēs sentētiā iniustā ꝑ parte corumpente grauius delinquat ꝙ pars corrūpēs. ¶Ꝺco ꝙstionis solutiōe scito:homines communiterno istorum ꝙtuor modoꝝ corumpunt in iustitia recte ministrāda:timore/cupiditate/odio/aut amore. ¶Hoc presuppositō rndet ꝙ septē ꝓclusiones:quaruz prima est: multuz peccat iudex iniustitiā faciēs gr̄a munerū. ꝓbat hec ꝓclusio:iniuriā parti lese facit:⁊ et debitum/alteri parti applicat:ꝫ tollit alteruz iniuto dño:⁊ rēpublicā defraudat ꝙ euz loco iudicis ⁊ iustitie ministrāde posuit. Contra tales loquit dominus ꝑ prophetā Esa.v.Qui iustificatis impium ꝑ munerib⁹:⁊ iustitia iusti auferetis ab eo. ¶Secūda ꝓclusio:periculosius est iudex munera capiēs. ꝓbat hec ꝓclusio:periculosus est ille iudex ꝙ capit aliqd rōne cui⁹ est preceps ad frāgēdā iustitiā:sed sic est de capiēte munera:igit. ꝓbatio minoris ꝑ illū qđ scribit Eccle.xx.Encenia ⁊ dona excecāt oculos iudicuz: ⁊ quasi mutus in ore auertit correctiones eoꝝ.Et Deut. xvi.legit. Nō accipies personas nec munera:qz munera excecāt oculos sapiētum:⁊ mutāt ꝟba iustoꝝ:Pecunia oculatum facit mutum:ne recte ꝑ nihil dāte ferat sentētiā:sicut q̄dā species ranūcul in ore canis posita reddit eum mutum.Et Psalm.xxv.In quoꝝ manib⁹ iniq̄tates sunt:ꝟextera eoꝝ repleta est muneribus. ¶Preterea,ꝑbat idem:alia non est casta mulier ꝙ munera capit a viro laborāte eius castitatē infringere:⁊ de illa est mala ꝓsumptio:ꝫ idē est de iudice:si munera acceptet audiat illud Job.xv.Judex munera capiēs:vbi dicit:ignis deuorabit tabernacula eoꝝ ꝙ munera libenter accipiunt:hoc est ignis infernalis eos torq̄bit. ¶Tertia ꝓclusio.Multū peccat iudex qui timore iniustā sentētiā dat.ꝓbatur hec cōclusio:multum peccat ille ꝙ ꝓclarissimā virtutē: vtpote iustitia:fedat:⁊ animā maculat ꝓ timore erga corpus:qz tyrānus non potest amplius ꝙ occidere corpus:animā eñ occidere nō possit:sm illud Luc.xij. Nolite timere eos ꝙ occidunt corꝑ:animā autē nō possunt occidere. Christus ꝓhibuit timere istos vt vides:si tyrānus minet aliquid citra mortē:vt pote/verbera/carceres/⁊ bonoꝝ ꝑditionē:tunc mn⁹ curādum est/⁊ m⁹n⁹ est excusandus.quēadmodum erat Ꝓbitat⁹ ꝙ indicauit christum ad mortē:timēs ne officiū ꝓdicētie apud hierosolymitas ꝑderet:cum multas occasiones xꝑi liberādi questuisset:tādem audiēs:si hunc dimittas non es amic⁹ Cesaris:ad condēnationē eius processit. ¶Scōo argumento:sic ad idem.si ille non grauiter peccaret:hoc esset qz timoꝛ excusaret eū:ꝫ hoc non:qz nō est timoꝛ in ꝑstātē virum cadēs/mun⁹ ꝑstās malum culpe ꝓ malo pene ad mittit.Tullius.i.officiorum:nemo iustus esse potest:qui voloꝛē/qui exitum/qui egestatē timet:aut qui ea ꝙ sunt cōtraria hꝭ equitati anteponit. ¶Quarta cōclusio:iudex cupiditate corruptus plus peccat ꝙ timore corruptus:potissimum vbi est magna cā timoris:Probat hec conclusio:petū tāto est grauiꝭ quāto est magis voluntarium:modo petū ex cupiditate factum est magis voluntarium ꝙ ex timore ꝓpetratum.qui enim ex timore opat ipse inuitus ⁊ ex displicētia opat:nō autē sic/qui ex cupiditate opat. ¶Quinta ꝓclusio ꝙstioni ꝛesponsiua.iudex corruptus ex cupiditate plus peccat ꝙ pars corrūpēs. Probat:iudex plus obligat ad nō operādum iniuste ꝙ pars:cum iudex obligēt ture communi tā ꝙ iudex:⁊ etiā obligat ture speciali sicut ⁊ pars.Idē ꝓbat rōne Aristo. in.v.ethi.Ille magis aliqđ facit qui propriu potestate illud facit ꝙ ꝙ facit solū in virtute alteri⁹:iudex ꝓpria potestate facit non autē pars:igit. ¶Itez iudex magis cognoscit vel cognoscere tenēt iustum ⁊ iniustum ⁊ grauitatē peti ꝙ faciat pars corumpens scpius:ꝫ plus peccat. ¶Sexta ꝓclusio:iudex timore vel⁹emēti(hoc est in virū constātē cādente)corruptus:minus peccat ꝙ pars corumpēs.ꝓzeus petū est minus volūtariū. ¶Septima cōclusio:iudex recte volēs iudicare dz amorē ⁊ odium a se penitus abelere. ꝓbat:iudex dz a se amouere illa ꝙ perturbant iustitiam:ꝫ sic est de amore vnius partis vel odio alterius:igit. ¶Contra quintā ꝓclusionē obijcitur sic.Ille plus peccat qui in plures peccat:ꝫ pars iudicē corumpēs in plures peccat:qz in iudicē peccat eū corumpendo/⁊ in partē iudex vero in solā partem peccat. ¶Scōo sic.alle plus peccat qui tā bona anime ꝙ bona exteriora tollit ꝙ ille qui bona anime tātū tollit.ꝫ pars iudicē corumpēs tollit bona anime iudicis:⁊ dona exteriora partis aduerse:iudex autē ꝑ vnquā sentētiā solum tollit bona fortune vnius partis. ¶Ad primum dicitur ꝙ ille plus peccat qui in plures peccat ceteris paribus: cetera autē sunt imparia.capiē iudex ꝙ est hypocrita:putabat bonus vir a principio qui in rēpublicam totā peccat. ¶Instigat:sicut pars iudicē corumpēs in iudicē peccat eum corumpēdo:sic facit iudex in partē corumpētē eā in malitia sua tractādo. ¶Ad scōm dicit:nemo potest tollere bona anime alterius nisi ille alter consentiat, ꝫ de illo modo tollēdi.ſ.occasionali⁊ instigatiue:iudex tollit bona anime partis ipsum ad iniustitiā impellētis: cōsentiēdo eius malitie/⁊ cooperādo ad petū eius/⁊ ad periculosam restitutionē faciēdā parti iniuste lese.⁊ tollit bona anime ꝓpria ꝑ petū suum ꝓpium.a parte lesa tollit solū bona corporis:nisi de ꝙ accidens pars lesa bene vsura fuisset illis bonis. ¶Certio obijcit. Judas qui pars erat in cōdemnatione xꝑi plus peccauit ꝙ Pilatus iudex:sm verbum xꝑi Mat.xxvij. Propterea ꝙ tradidit me tibi:maius petū hꝭ. ¶Quarto sic:principium est pluſq̄ dimidium totius sm Aristo.primo Ethicoum.⁊ sm Boetium:dimidium facti qui bene cepit hꝭ,ppterea vulgariter dicit:duas sequētes prima alapa valet:ꝫ peccatuz partis iustigātis iudicē peccare est principiū oīm petoꝝ subsequētium. ¶Quinto sic.iij.Ethicoum primo dicit philosoph⁹:virtutis est magis bene facere ꝙ bene pati:ergo similiꝫ maioris est malitie male facere ꝙ male pati:ꝫ corumpere est male facere/⁊ corūpi est male pati:ꝫ plus peccat pars corūpēs ꝙ iudex. ¶Ad tertiū dicit ꝙ Pilatus corruptus erat timore ne officio priuare turcū diceret ei a iudeis.Si hunc dimittis non es amicus Cesaris.⁊ hoc est argumētum ꝑ sexta conclusione. multa erāt alia ꝙ petū Iude aggrauabāt sup petū Pilati.ingratitudo/vitioꝝ non mīnimum.v.Ethicoum dicit philosophus:veteres gratiarum tēplum in media ciuita te locarunt:⁊ quoniā erat christo familiaris:⁊ ad dignitatē apostolatus euocatus:multo plus peccauit ꝙ Pilatus qui multis vijs ꝙsiuit liberare xꝑm. ¶Ad quartū dicit ꝙ hoc est verū ceteris paribꝰ:modo ostēsum est cetera esse imparia. ¶Itē:iudex est principium principale totius male actionis. ¶Ad quintum dicit ꝙ corūpere est penas ꝙ corumpi:alie sūtēdo.ꝫ iudex ,pcedit vlteri⁹ inquā sentētiā ferēdo:⁊ ,ppterea minus principale pars iudicē corūpit:magis principale iudex seipsum corumpit:qz principium principale est in ipso qui resistere potest meritorie parti corumpenti.

Quarto circa materiā iustitie q̄ritur:an iudex potest dānare innocētē scitum esse talē in casu quo ꝑbatus est nocēs cum testibus omni exceptione maioꝛib⁹. ¶Respōdet ad questionē:scito circa hanc materiā:quare sunt positiones,vna tenet ꝙ iudex(si sit inferior)dz istū de quo agit in questione ad superiorē mittere.si sit ꝙstio de supremo iudice a quo non appellat:tunc partite sunt positiones ⁊ oppositi. ¶Sz,ꝑ ꝙstionis solutione pono ꝓclusiones quinqꝫ:quarū prima est.Iudex dz multum insistere circa testes ⁊ eos ad partes ⁊ eos ad partē interrogare sicut fecit Daniel ꝑ seruāda Susanna. ¶Scōa ꝓclusio. Judex inferior non dz istum de quo est mētio in questione ad superiorē iudicem mittere. ¶Tertia cōclusio.innocētē ꝓbatum nocētē:de cuius innocētia non constat iudici:dz iudex condēnare. ¶Quarta ꝓclusio.iudex nō dz cōdēnare innocētē ꝓbatum nocētē:quādo solū hꝭ opinionē vel suspitionē ꝙ est innocēs. ¶Quinta cōclusio(quā oppositā probabiliorē cēseo)est hec.Supremus iudex vel inferior dz cōdēnare illum de quo est mētio in ꝙstionis titulo. ¶Prima cōclusio ꝓbat.iudex dz omni modo licito seruare vitā innocētis cogniti talis:ꝫ hoc potissimum fit in testuꝫ examinatione:videndo an potest eoꝝ aliquē vel vtrūq; licite reprobare:qđ si facere nequeat:examinent ad partē:vt inter se dissentientes inueniant:difficulter falsum cum multipli ci falso stabit. ¶Scōa ꝓclusio ꝓbat:qz da eius oppositum iudex inferior dz virum de quo est ꝙstio in questione mittere ad superiorē.vel hoc est:qz si ipse dānaret eū:peccaret condēnādo innocētē scitum esse talē.ꝫ tūc peccaret mittēdo eum ad superiorē qui de innocētia rei nihil scit:in cuius manibus occidet:ꝫ ille iudex inferior coopaꝛat mortī innocētis. ¶Sz dicis:dz eum mittere ad superiorē cum scientia quā hꝭ. ¶Contra hoc obijcit:fortasse ꝙ hoc nō liberabit innocēs:sed fortasse dānabit:cuius vitā ille potest tenere medio licito:⁊ tenet ꝙ te:ꝫ citius dz eū liberare. ¶Scōo argumētor ad idē.ille inferior nō peccat cōdēnādo:vt in quīta ꝓclusione,ꝓbat:igit. ¶Tertia cōclusio est de se nota:⁊ ipsa sequit ex quinta:nec ab aliquo negabit. ¶Quarta cōclusio ꝓbat:nulla opinio vel presumptio in iudice obsistit ꝙ nō obsisteret in teste:cum iudex teneꝛ posset repelli ꝙ testis.xi.q.iij.ḋcūcp.⁊.iij.q. v.accusatores.ꝫ ꝓsumptio si esset i teste aliquo dicēre q ipse suspicat aliqđ contra testes sm scientia deponētes nihil valeret:igit. ¶Scōo sic ad idem.sicut se habēt argumēta topica in logica ad demonstrationes:sic se habent suspittones in ordine ad testium iuratoꝛ.Topicoꝝ demonstrationes ab intellectu exeuntium:igit. ¶Quinta ꝓclusio ꝑz.ff.de offi.ꝓcto.l.illicitas.§.i.⁊.xi.q.iij.c.summopere.⁊ de offi. iudi.ordi.c.si sacerdos. Ratione sic argumētor.nisi conclusio esset vera:pareꝛ occasio malis iudicib⁹ in iudicio tergiuersandi post omnium testium iuratoꝝ depositionē semp dicet iudex noui oppositum:⁊ sic impediet testium irrefragabiliuz depositionē. ¶Scōo argumētor ad idē. sacerdos scies in occulto Socratē esse in mortali petō: teneꝛ ei in publico eucharistiā petēti:eucharistiā dare,ꝫ in occulto posset illi reddere rationē quare nō daret eucharistiā:ramē in publico nullā hꝭ exceptionē legitimā: ꝙ pari ratione iudex scies hunc esse innocētē:⁊ ꝑbatum nocētē a testib⁹ irrefragabilibus:teneꝛ ꝓcedere sm allegata ⁊ ꝑbata. ¶Tertio sic.si iudex scisat in cōfessione solum aliquē esse excommunicatum:nō tenetur ,ppterea illum in societate aliop⁹ aufugere:ꝫ teneꝛ foꝛū aliop⁹ seruare:ꝙ iudex teneꝛ seruare foꝛum extertus in quo procedit. ¶Quarto sic.si iudex scisat Socratē occidisse hominē:⁊ ꝓbat eoꝛū eo ꝙ Plato illum occideꝛit:nō teneꝛ ꝓpterea socratē occidere:ꝙ nec magis teneꝛ nō occidere socratē cum est probatus esse nocēs. ¶Quinto:licitum est iudici facere qđ est lege cautum:ꝫ lege cautum est cōdemnare virum innocētē nocētē ꝓbatum,qz in ore duoꝝ vel trium stat oē ꝟbum:vt ꝑz Deut.xvij.igit. ¶Sexto sicut testes ꝓbaꝛēt socratē debere,x.solidos:⁊ iudex scit illud esse falsum:iudex dz dānare socratē dare,x.antecp relinquat iudicium ⁊ clamet contra testes quos refellere nequit:ꝙ eodē modo in causa mortis. ¶Contra quintā cōclusionē argumētor ꝑ illud quod scribit Exod.xxiij. Nō seqris turbā ad faciendū malūmec i iudicio plurimoꝝ declines sētētie vt a ꝟo demes.Et paulopost i eodē.ca. ꝺicit ad nostrum ,ꝓpositum:insonte ⁊ iustum non occides: qz auersor impium.Ex illo textu sic argumētor:quādoꝛi deo multos peccare in aliqua materia ⁊ scio ꝙ peccāt: non debeo acquiescere eis:nec eos sequn ad malitia.ꝫ video qꝫ hi testes deponunt de hoc innocēte ꝙ virum occidit qui nullum occidit:⁊ in sic deponēdo peccant:⁊ suppono eos plures.scio ꝙ oēs isti peccāt:mihi autē interdictum est sequi istos ad faciendum malūne inueniar impius insonte occidendo. ¶Scōo argumēnor contra eādem:iudex coopaꝛ petō testiuꝫ ꝙ peccat. Consequentia tenet:nō soluz agentes ꝫ etiā ꝓsentientes pari pena puniuntur.antecedes ꝓz testes peccāt dānātes innocentē, ad illā dānationē coopaꝛ iudex:immo sine sua sententia nō occideret. ¶Ad illud Exodi ⁊ ad similes auctoritates dico ꝙ intelligunt quādo vir potest inuenire licitam ⁊ rationabilēviā ꝓfutādo testes:nō dz dānare innocētē.secus est quādo nō potest habere aliā viā eos refutādi:tūc dz sm allegata ⁊ ꝑbata,procedere. Ꝛcedo ꝙ nō debeo sequi turbā ad peccādum:hoc est:non debeo peccare cum turba.hic autē ferēdo sentētiā ordine iuris:nō pecco:nec sequoꝛ turbā in petō. ¶Ad scōm:nego ꝙ iudex coopaꝛ petō testium.⁊ ꝓcedo ꝙ testes peccant:⁊ ipse iudex agit ad idem:⁊ rationabiliꝫ.incūbit ei ex officio sic agere.⁊ si sic non ageret:peccaret. Exemplum in similibus occulto petōi peteti eucharistiā in publico non peccat:⁊ tamen petēs peccat ex distinctione:x.quarti sentētiaruz:unuꝫ aliquis licite agens aliquid/in hoc agendo peccat quēadmodum dico esse in ꝓposito. ¶Tertio obijcit sic:illa que confessum nominata connoluta sunt cum malitia: ⁊ ꝙ sm se sunt mala/nullo modo possunt bene fieriꝫ innocentem ⁊ iustum scienter condemnare est sm se malū/ ⁊ cum malitia ꝓuolutum:igitur. ¶Quarto sic.si ꝫ istuz innocentem ꝓdemnare:hoc est amore dei/proximi/vel veritatis:nullum istoꝝ est vicendum:non amore dei:ꝺe ꝑcepit oppositum.non amore ꝓximi:citius dz mala pati ꝙ hominē occidere. ¶Ad tertium ꝓcedo maioreꝫ negatur minoꝛ.nullo modo est malum:ꝫ licitum. ¶Ad quartum,dicitur ꝙ hoc facit iudex amore dei.vult eius ꝑcepta seruare:hoc est:iudicare de veritate cum magno libramine discussa:quam aliter ipse discutere nequit:cum non possit refellere testes. ¶Quinto obijcitur sic:nullꝰ innocens scitus innocēs est occidendus:socrates est hu-

tusmodi:ergo nō est occidēdus.¶Sexto sic.Socrates iudex iudicat q̄ est male actum sic accusatum condemnare.ſz contrauenīēdo sue ꝓfectie peccat:igitur. dico:habet vnam ꝓfectiam inquātum priuata ꝑsona:z aliā inquātum publica.iudicat inquātum publica q̄ est occidē dus:inquātum ꝑsona priuata q̄ non est occidendus.

¶Cōtra hoc obijcitur.ſz Socrates sit ꝑsona publica z priuata:sicut Socrates est pars domus z pars ciuitatis:tū nō habet nisi vnum intellectum:z nō potest habere iudicia contraria.si iudicat ille est occidendus a me: non potest habere iudicium contrarium.illa duo iudicia quorum vnum est speculatiuum/z alterū practicum nullo modo repugnant:iste est innocēs:z iste est occidēdus z a me damnandus ad mortem.¶Septimo obijcitur:si iste iudex esset precise ꝑsona singularis:posset cōtradicere testibus:z teneretur:vt succurrat vite innocētis.z nō minus est ille tam deobligatus ab hoc per hoc q̄ est iudex: igitur.¶Octauo sic ex cōclusione sequitur q̄ Pilatus erat excusatus in condemnando christum. Cōsequēs est falsum:vt notum est.Christus dicebat:qui tradidit me tibi maius peccū habet:ergo tu peccū habes. Et q̄ sequatur ꝑz sic:processit ꝑm allegata z probata:igitur.

¶Ad quintum distinguo maiorē.vel quādo innocēs est probatus nocēs cum testibus essi exceptione matonibus:z sic nego.vel quando nō est talis probatus:z sic conceditur.

¶Ad sextum respondetur:si iudex habeat cōscientā erroneam:nihil contra cōclusionem:quia hoc ortum habere potest *in materia licita quacunq;* recta conscientia est hec/hic est a me dāmandus z occidendus a me tamē̄ malefactor a iudice.illud iudicium rectum z practicum non repugnat huic speculatiuo iudicio rectoriste est innocēs si haberet iudicium q̄ iste non est occidendus/eum occidēdo peccaret:quia contrauenit conscientie sue:z nō potest habere conscientias oppositas:vt argumētum tangit.deponat conscientiam erroneam si quam habeat.

¶Ad septimum negatur maior.non prodesset contradicere testibus:quia cum affirmatiua pars probata est in iudicio a testibus irrefragabilibus:ei non credetur in ꝓbatione negatiue:quam difficilius est probare q̄ affirmatiuam:nisi probetur aliquod incompossibile affirmatiue: vtpote fuit in tali loco/tali hora qua dicitur eum occidisse:z frustra mti z ml nisi odium querere extreme est demētie.cum nihil potest probare de innocentia istius:solum diffamabit se gratis:nec poterit innocēti succurrere.

¶Ad octauum nego sequelam.non erat christus ꝑbat⁹ nocens coram Pilato.Mat.xvi.scribitur.Discipes autē sacerdotum z omne consilium querebant falsum testimonium contra Jesum vt eum morti traderent:z nō inuenerunt eum multi falsi testes accesserunt:z magis ad propositum:hoc ipsum ꝑz Mat:xxvij. Sciebat autē Pilatus q̄ propter inuidiam tradebant eum.dicebat:nō inuenio causam mortis in eo. Innocēs ego sum a sanguine huius iustiveos videritis. Et licz diceret de seipso q̄ esset innocēs:nō erat innocēs:imo sequebat q̄ erat nocēs:cū diceret q̄ nullā causam mortis in eo inuenit.citius debebat officium pdere q̄ innocētē perdere.

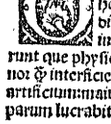

Dubitatur:an sit difficilius sic esse iustum q̄ esse bonum medicum.¶Respōdetur q̄ sic. hoc dicit Aristo.v.Ethicorū.z patet ratio dicti ei⁹:est difficilius tenere viam regiam in iustitia q̄ in viro curando.multa occurrunt que physicum ad sanandum impellunt:maior honor q̄ interficiendo:maior voluptas vt ostendatur eius artificium:maius lucrū.q̄ si multi in manu eius pereāt: parum lucrabitur.multa impediunt exequtionem tu-

stitie/lucra/honores/amici/delectationes sensuales/timores/tristitie/inimicitie.

Quinto circa materiam iustitie q̄rit̄ur:q̄ virtutum cardinaliū sit nobilissima?¶Pro ꝗstionis solutione notabis:aliqui dicunt act⁹ intellectus prestare actibus voluntatis:q̄ dicunt actum esse nobiliorē potētiam q̄ voluntatē. Alij opposito modo dicunt. ¶Pro omnibus his ponuntur quatuor cōclusiones:quarum prima est.Voluntas est nobilior potētia q̄ intellectus.,ꝑbat.suscipit nobilioꝝ qualitatē q̄ intellectus.ꝑz:recipit charitatē z spem:z intellectus fidem: modo charitas fidei prestat.similr̄ voluntas meretur:z aliis potētijs imperat:z est libera.nō sic intellectus:igitur.¶Scōa cōclusio.Justitia est nobilissima inter virtutes cardinales.¶Tertia cōclusio.fortitudo post iustitiā ſm locū inter virtutes cardinales appetitiuas obtinet: z tēperātia locum nouissimum in illa potētia. ¶Quarta cōclusio.Prudētia est infima virtutum cardinalium.

¶Scōa cōclusio p3 auctoritate Aristo.z eius ꝓbatione in prima ꝗstione hui⁹ materie. ¶Tertia cōclusio p3 quo ad vtrāq; partē eius.fortitudo h3 obiectum difficilius q̄ tēperātia:q̄ fortitudo est nobilior virtus. Secunda pars p3.Cum iustitia z fortitudo sint virtutes cardinales appetitiue:z etiā tēperātia:z nō sint plures virtutes cardinales q̄ he tres in hac potētia:ꝑ3equēs est q̄ tēperātia sit earum infima.¶Quarta cōclusio est.ꝑbare prudētiā esse ignobiliorē tribus aliis. Gabriel dicit opiniones de hac materia loquētes:an prudētia sit ignobilior aliis virtutibus necne?non differunt nisi verbaliter.an sentētia que dicit:quia prudētia est nobilior tamē̄ regulatiua.sic dicit:aliquid pōt esse principalis? alio:vel q̄ naturaliter p⁹eo:z q̄ ab alio ꝑsupponit:z sine quo aliud nō esset tale: puta in ꝓposito:sine quo habitus nō esset virt⁹. Alio modo illud dicit̄ principalius q̄ est simplr̄ ꝑfectius:illud nihil est.sciebāt enī oēs loquētes q̄ prudētia est pr⁹ naturaliter:ſz q̄stio est de ꝑfectione simplr̄ vter illarum potētarum est ꝑfectior:intellectus an voluntas:vel vter horum actuum vel habituum:demonstrando duos actus vel habitus quorum alter est intellectus z alter voluntatis.

¶Quarta cōclusio ergo ꝑbat:voluntas est nobilior potētia q̄ intellectus:ergo actus z principales habit⁹ eius sunt ꝑfectiores:igitur.¶Cōtra primam cōclusionē obijcit sic.eadē res est intellectus z voluntas:vt in.xvi.dist.scōi dictum est:ergo intellectus nō est ꝑfectior voluntate.Cōsequētia tenet:nihil est ꝑfectius vel imperfectius seipso. ¶Scōo sic ad idem:capiēdo vnam singularē illius indefinite volūtas est ꝑfectior intellectu:hec voluntas est ꝑfectior intellectu:hec voluntas est intellectus:ergo intellectus est ꝑfectior intellectu.Cōclusio est falsa:z cōsequētia syllogismus expositorius:ergo altera ꝑmissarum est falsa.nō minor:ergo maior. ¶Ad primum dicit̄ q̄ voluntas est ꝑfectior potētia q̄ intellectus:vel hec anima est ꝑfectior voluntas q̄ intellectus.quēadmodum Francischus iste est maior rex q̄ dux.vel sic diceremus:rex Francie est maior duce Buttāne vel Aurelianēsi. ¶Ad cōm argumētum dicit̄:si comparatiuus perfectior habeat ly voluntas pro subiecto:oportet illud inferre in conclusione:z tunc conclusio est ita vera sicut premisse. ¶Tertio obijcitur sic.voluntas est cecca ſm Augustī.x.de trini. intellectus et lumē̄ ministrat:z voluntatē̄ virgit in suis actibus. ¶Quarto sic.intellectio est causa volitionis in genere cause efficiētis:z est causa equinoca.ſz causa eq̄-

noca est prestantior suo effectu:igit̄. ¶Quinto sic.felicitas consistit in actu intellectus.x.Ethico.de actu voluntatis nihil dicit. ¶Ad tertium dicit̄ q̄ intellectus ordinatur propter voluntatē:hoc est actus intellectus ob actus voluntatis:z ministrat voluntati lumē:sicut ancilla domine sue lumē̄ ministrat de nocte dum incedit in tenebris. Unde beatus Bernardus in lib.de libero arbi.dicit rationē esse quodam modo pedissequā voluntatis. ¶Ad quartum sunt opiniones:an actus intellectus efficiētiā habeat respectu actus voluntatis:ſz parte affirmatiuā tenet:vt p3 q̄ dicta in.xxv.distinctione scōi.ſz nō sequit: est causa equinoca respectu actus voluntatis:q̄ est ꝑfectior: actu voluntatis.habitus est causa equinoca respectu actus intellectus:z tamē̄ habit⁹ est actu imperfectior quicquid dicat Altiff. Similiter albedo est causa partialis equinoca respectu notitie intuitiue sensitiue z intellective:z tamē̄ illa albedo vtraq; illarum notitiarū est imperfectior. ¶Ad quintum dico q̄ Aristot.non sentiebat actum voluntatis ab actu intellectus.vidit ipse q̄ intellectus realr̄ esset voluntas:propterea dicēs felicitatē humanā esse in intellectu:satis fuit̄ dēr̄ dedit intelligere q̄ ipsa erat etiā in volūtate.si quis fuisset male vite:nullo modo fuisset felix ſm eum:vt p3.x.c pmo Ethicorum.

¶Cōtra scōam z tertiā cōclusiones argumētor. sic.debilis est aliqs actus fortitudinis ita nobilis sicut hic act⁹ iustitie.p3:demonstrando vnū actū martyrij q̄ vnum parvum actus iustitie excedit. Similiter:debilis est vn⁹ act⁹ virginitatis excellētis nobilior q̄ hic act⁹ fortitudinis pugnādo in bello.¶Respōdet:concedēdo q̄ detur aliqua fortitudo nobilior hac iustitia:z aliqua tēperantia nobilior hac fortitudine.ſz nihil ꝓtra cōclusiones:in quibus intendimus comparare optimum induiduum vnius optimo induiduo alterius/vel totā multitudinē toti respectu multorum nobilium actuū. ¶Cōtra hoc obijcit.ij. Topicorum:si oprimus homo est melior optimo equo:q̄libet homo est melior quolibet equo:q̄ si optimum individuum iustitie est melius optimo induiduo fortitudinis: quodlibet induiduum iustitie erit nobilius quolibet induiduo fortitudinis.z eodē modo argumētabor quodlibet induiduum fortitudinis erit nobilius quolibet induiduo tēperātie:vel quolibet induiduo temperātie erit melius. ¶Respondetur:regula topica habet verum in rebus eiusdem speciei specialissime entitatiue:aliter non oportet.hoc hic non contingit.

Dubitatur:penes quid distinguūt virtutes cardinales.¶Respondetur:aliqui ponunt vnibiatice eas esse distinctas p obiecta formalia:z non materialia. Sz dicoinon distinguūt p obiecta partialia: liberalitas/tēperātia/iustitia/prudētia/sunt circa eadez obiecta partialia:vt circa carnē/panē/vinum/vel simile: qō pōt esse obiectum omnium harum virtutum. Prudētia distinguit a tribus aliis virtutibus cardinalibus:q̄ est in alia potētia:loquēdo vt plures.hoc ꝓprie:nullam distinctionē realē vel formalē(more aliquor)inter hec duo pono:ſz vna z eadē res sunt:z ꝑpter varia officia/h3 varia nomina:vt rex Fracorum z dux Buttānie:quo nō obstāte actus his potētijs inherētes specie distinguunt a tali distinctione potētiarum. ¶Scōo:tres alie virtutes distinguunt penes obiecta totalia.cape actus tales:volo tēperate comedere de hoc bouesitte actus est tēperantie:vole hanc bouē Platonis:q̄ est rectus vsus pecunie:sub nomine pecunie rē vēdibilē intelligimus. homo vt subiectus miserie est obiectum misericordie:ita q̄ habitus misericordie inclinat habētē misertam z indigētiam hominis reuelare.obiectum ꝓpinquius amicitie est homo sociali familiaritate coniunctus amāti. obiectum magnificētie est magnum vt magnanimita q̄ magnāe intēdit magnum extruere opus.non intēdēs honorē vel commodum.liberalis dat pecuniam:q̄ est bonus vsus z expositio pecunie.tēperans vult vti cibo z potu z venereis ſm dictamē recte rationis:z ita in aliis virtutibus. Capias semp̄ pcipua obiecta virtutum:obiecta imp̄ tractata z quibuscūq; virtutibus variis datis:circa talia obiecta specie distincta iuenies.ſz dare potes aliquos alios actus virtutum illarum qui nō habēt pro obiecto actus li hec obiecta totalia:ſz bñ virtualr̄:z hoc sufficit q̄ sub tali virtute dicaū includi.ſz actus capit distinctionē solum ab obiecto actuali:vel a potētia:vel a modo in obiectum tendendi. Actus g̃ trium virtutum cardinalium z omnium aliarum virtutum non cardinalium distinguūt̄ penes obiecta totalia nō curando q̄ interdum sint eiusdē speciei specialissime entitatiue:sufficit cum hoc habēt aliam denominationē virtutum:dare potes actum virginitatis z castitatis coniugalis eiusdē speciei specialissime entitatiue:z non obstante vnus vocatur virginitas z non castitas coniugalis. Quod g̃ impedit dare duo individua eiusdē speciei specialissime in gñe nature:z tamen vnum illorum continebitur sub vna virtute cardinali:z non alterum? Simile ſmptus in.xxvi. distinctionē huius diximus de actu spei z non speinon q̄ negē semp idēitatē inter actus vel habitus virtutum cardinaliū.imo idē actus numero spectare pōt ad duas illarum virtutum:aliquis ad tres:aliquis ad quatuor:vt volo fortiter z tēperāter viuere.ille actus est tēperātis z fortitudo.sic dari pōt act⁹ ad tres virtutes spectans.

Exto circa hanc materiam iustitie z ceterarum virtutū cardinalium queritur:an iustitia z cetere virtutes cardinales manebunt in patria. ¶Respondetur p tres cōclusiones:quarum prima est. Justitia z cetere tres virtutes cardinales acquisite manebunt in patria.¶Secunda conclusio:virtutes cardinales nō habebūt similes actus cū actib⁹ quos habent in via:imo multi illoꝝ habituū non manebūt in patria quātū ad aliqs suos act⁹.¶Prima conclusio probatur. Christus habuit quatuor virtutes cardinales in via:hoc magister in litera ponit:z tamen christus fuit comprehensor ſm animam in via:igitur aliq̄ comprehensores has virtutes acquisitas habebunt. Et Sapientie primo scribitur:q̄ iustitia perpetua est z immortalis:ſz iustitia est virtus cardinalis:igitur. Hoc idē tenet Augustinus.xviij.de trini.c.ix.z Beda Exos.xxvi. Columne ante quas expansum est velum:potestates celi sunt.iiij.eximijs virtutibus preclare:id est fortitudine/prudentia/temperantia/iustitia:que aliter in celis seruātur ab angelis z animabus sanctis q̄ hic a fidelibus.

¶Ratione argumentor sic ad cōclusionem:habitus nō corrumpitur nisi aliquo istorum quatuor modorum:tribus modis naturaliter/z vno supernaturaliter.naturaliter vel ad corruptionem subiecti:vel ad destitionem cause actualiter conseruantis:vel a contrario:vel meritorie/vel demeritorie. Tribus primis modis:ista habitus boni non corrumpuntur:anima non corrumpitur:z habitus manent sine actuali concursu potentie nec adducuntur actus mali oppositi circa mortē nō est necesse nec demeritorie:quia homo hoc non demeretur:igitur.

¶Insuper nulla ignorātia prauę dispositōis manebit i ps

tria:ꝫ para pudẽtia ꝛ mtida:ꝛ ita de aljs virtutib⁹ appetit⁹:agit. ¶Scda ꝓclusio ꝓ.habitus acquisiti manẽt:ꝫ a fectione habitus infusi.ꝛ ꝓ illõ aliũde. Charitas infusa ꝛ habitus imꝑfectionẽ nõ importãtes manebunt in patria.habitus cardinales imperfectionem non importãt sicut fides ꝛ spes:agitur. ¶Tertia ꝓclusio patet: non erit actus martyrij/vel multi alij actus virtutum cardinaliu:agit. ¶Cõtra primã ꝓclusionẽ obijcit:habitus oppositi virtutibus cardinalib⁹ nõ manebũt in patria:cum sint habitus vitiosi:ꝫ nec habitus virtutũ cardinalium. ¶Scõo sic.fcsa ꝓclusio ꝓ.ponunt falsum:ꝫ supponit eñ q⁹ sint cardinales virtutes infuse in baptismo.ꝫ hoc est falsum:esset eñ manes in parvulo baptizato:cum nõ posset eis vti. ¶Tertio contra idẽ ꝓ glo.ad Rom.v.sup illo:ꝓ tusto quis mouẽ:dicẽt:est bonus qui nõ est iustus.ſ.q natus est in simplicitate innocẽtie:q in baptismo non infundit iustitiam:ꝛ ꝓ idẽ nec aliqua virtus cardinalis. ¶Quarto sic.vel vnus habitus solum iustitie est infusus in baptismo:vel tot habitus distincti specie quot sunt obiecta specie distincta circa q̃ iustitiã exercentur.non ꝓmum:q̃ equalis est ratio de vno habitu ꝛ alio.nõ scõm:q tunc infiniti habitus iustitie:vel saltẽ in maximo numero infunderent. ¶Ad primum ꝓcedo antecedẽs:nec error/nec habitus vitiosus/nec malum culpe vel pene/in patria manebit:sed illatio est nullamã ob decorẽ habitus virtutũ remanebunt. ¶Ad obiectiones ꝓra secundã ꝓclusionẽ respõdẽt circa quartã distinctionẽ quarti senẽtiarum. ¶Sz ꝓ nunc objcit vltimus primo sic:habitus cardinales in patria erunt manes:q nõ exibunt in opationes suas.Castitas ꝯugalis non inclinabit in actus castitatis ꝯugalis:ꝛ ita de habitu martyrij vel pietie.pars forma nec habit⁹ sobrietatis exibit vnq̃ in actum bibẽdi:vel habitus iejunij ad semel in die comedẽdũ. ¶Scõo sic.ponẽdi sunt habitus studiosi in appetitu sensitiuo:vt patebit ex dictis circa distinctionẽ.xxxvi.ꝛ tamẽ ille virtutes nõ remanebunt in patria. pz:q⁹ inherẽt appetitui sensitiuo.modo ille corrumpitur in morte:ꝛ ad corruptionem subiecti corrumpit accidẽs eius:ꝛ quod semel est totaliꝫ destructum/deus nõ potest reproducere. ¶Tertio sic:ridiculum est ponere virtutes in viis.x.Ethicox. ¶Ad has rationes rñdet:prima ratio nõ valet.ꝓbaret q⁹ alitq̃ partes corporis essẽt manes: q̃ nunq̃ exibunt in opationes suas.ſz hoc nõ est ꝓbare supfluitatẽ in illis mẽbris:cum sint de complemẽto indiuidui ꝓfecti.sic isti habitus sunt de ꝓfectione accidẽtali ꝛ ornamẽto habẽtis. ¶Insuꝑ multi habitus exibunt in suos actus:ſz ꝓfectione modo q̃ in via. Castitas ꝯugalis nõ semꝑ inclinat habẽtẽ ad velle reddere debitum alteri ꝯugum vel ad petẽdum debitũ:immo magis essentiale est castitati ꝯugali nõ reddere debitum alteri.ꝛ a cõtinge q̃ reddere vel petere:vt ꝓz ī castitate virgine ꝛ in aljs castis:talis actus elicitus põt esse in patria.in via sit gratia ad homines ꝛpetuãdos in specie.q se in individuo ꝛpetuare nequeunt.in patria:o q̃z erit ꝛpetuus in ꝛpio individuo:ꝛ sic actus gratiarum non erit in patria:nec tales actus/volo comedere/volo bibere:cũ beati cibo spirituali pascant:refectione corporea nẽ indigẽt. possunt habere actus oppositos:qui sunt actus ꝓfectissime tẽperãtie.magis essentiale est tẽperãtie nolle comedere vel bibere pluſq̃ recta ratio dictat q̃ velle comedere ꝛ bibere tãtum quantum ratio dictat ꝛ non amplius. ¶Plures non comedimus q̃ comedim⁹ in via:nec in via comederemus/nisi q⁹ calor naturalis aliquas partes nostrorum corporum resolunt:quas oportet cibo ꝛ potu restaurare.Hec resolutio partium non erit in patria:quoniam beati corpora impassibilia habẽt.illic erit summa iustitia:nullus alij faciet murmurã.non erunt ꝓcessus tempinabiles in senatu vel castelletonon irrisiones vel ire: non tribulationes vel aduersitates:q̃ tunc patiẽtia/mitigas/mititia/ꝛ fortitudo erunt in actibus suis perfectissimis:quãdo volent.non oportet semp actus harum virtutum cardinalium vel aliarũ virtutũ nõ cardinaliuꝫ semp esse in patria. De entrapelie actu loqui nõ opz.entrapelia inuenta est ad fatigatos refocillandos:ꝛ recreationẽ post labores ꝛ tristitias assumẽdam:nihil penosum ꝛ laboriosum erit in patria:nouum ꝛ stupẽdum genus letitie ꝛ gaudij.letitia quã capimus in ludis mundanis nõ est patria digna.sicut vides:puellus tractat ꝛtra nuces ī cumulo positas:siue arũdinẽ vel baculũ equitat:vel mortuos equos capita in fune post se trahit.ista maturum ꝛ graue senẽ nõ delectãt ꝛ dedecẽt.sic recreationes nostre quibus interdum graues viri vtuntur sunt puerilia ꝛ nuge respectu recreationis patrie. ¶Ad scẽm ꝓcedo sunt virtutes in appetitu sensitiuo:vt in distin.xxvi.post hac dicẽt:ꝛ earum subiecta corrumpunt ꝓ vitus partis separationẽ ab alia.ꝫ partes manẽãt:vel res q̃ fuerũt partes: non tamẽ oportet q⁹ qualitates ille corrumpant.põt eñ deus ꝓseruare illas qualitates extra subiectũ. ¶Scõo: põt fieri illas qualitates corumpi:ꝛ rursus ealdẽ numero corruptas reproducere.mopinabile est apud me dicere q⁹ deus nõ põt reproducere propue corruptũ pmanẽs:vt ex dictis in distinc.xliij.quarti:vel in.xi.vnum vel alterum istorum facit:ꝫ qõ eouzime fugit.vtrũq̃ scio ei posibile. ¶Sz ꝛtra dicis:appetitus sensitiuus erit totaliꝫ appetitu rationali subiect⁹:ꝛ nullo modo ei aduersus, q̃ nõ est opus habitu virtute in illo. ¶Rñdeꝫ illud argumẽtum ꝓbaret(si aliquid valeret)nõ esse virtutes in appetitu rationali. Dico:multis modis appetitus sensitiuus erit rationi subiectus. Uno modo vt patrie ꝛ ꝑin legẽ patrie multo melius q̃ in statu innocẽtie. Scõo ratione virtutum inherẽtium potẽtijs sensitiuis:inclinatiũ eas ad hoc q̃ rationi pareant. ¶Ad tertium dicitur. Aristoteles aliter opinatus est de intelligentijs orbium motricibus q̃ nos de beatis ꝛ angelis.in deovero(quem ponebat vnum.xij.metaphysice.ꝛ.xiij.physicorum)nulla est virtus q̃ realẽ inherẽtiam:ſz dicens est sua virtus ꝓ essentiam:ꝛ in hoc de deo eruditissime philosophatus est. Ecce quomodo virtutes cardinales in patria manẽt.

Septimo loquendum est de partibus potentialibus iustitie.ꝛ licet antea dixi quare dicantur potentiales/adhuc ꝑpter aliquos hãc distinctionem nolentes intelligere realiter iterato:vel alio modo alia occurrẽdo adiungẽs:dicere nõ pigebit. Liberalitas/religio/deuotio/latria/ ꝛ huiusmodi dici possunt partes potentiales iustitie.ꝛ non partes eius subiectiue. Ꝓdo cuius intelligentia succincte non nihil de his virtutibus ponam.Secundo applicabo ad ꝓpositum quonã pacto nõ dicãtur partes subiectiue iustitie: ſz partes eius potẽtiales. Liberalitas habit⁹ vel actus ꝓsistit in hoc q⁹ est ad alterũ/ꝛ in hoc cõuenit cũ iustitia: etiã vtraq; est ad res exteriores.a q̃ differt ꝓ hoc:q iustitia exhibet alteri q̃ est ei⁹.liberalitas exhibet alteri q̃ suũ est.act⁹ liberalitatis est accipere vbi opz/ꝛ dare vbi oportet.ꝛ magis est circa dationem q̃ acceptionem.capit:vt dꝛ:ꝛ nõ ecõuerso. Illiberalitatis act⁹/est nõ dare de suovbi dare deberet:vt pauꝑi nõ vãdo in extrema necessitate:ꝛ ꝓdigalitas est dare vbi nõ opz:hoc est:vbi homo malefacit in vãdo.ꝛ hoc modo semp illiberalitas ꝛ ꝓdigalitas sunt vitia:vt non dãdo quãdo ratio dictat esse vãdum/vel vãdo ꝛtra rõnẽ.si vocarẽt liberalitas in datione decẽt:ꝛ quãdo esset deces dare homo nõ dat:tũc illiberalitas non esset vitium:ꝫ aliqua esset vitium aliqua virt⁹.quẽadmodum ꝓtingit de extremo abstinẽtie:vt superius circa hãc distinctionẽ dixim⁹:ſz patet ꝓ modo communis capit:sic ꝙ ois liberalitas est virtus:ꝛ ꝓdigalitas ꝛ illiberalitas sunt vitia. Ex isto facile est intelligere quonã pacto liberalitas est pars potẽtialis iustitie ꝓpter ꝓximitatẽ ei⁹ cum iustitia. De religione ꝛ deuotione video quosdam antiquorum sub varijs nominib⁹ varias tractare virtutes:ꝛ nihil remanet / nisi significationem vocabuli detegere:ꝛ crebriter inuemetur eadem virtus. Religio nihil est aliud q̃ habitus vel actus quo homo disponit ad cultum diuinum:vt velle sacrificare/vel orare/ꝛ huiusmodi. Deuotio vt vulgo capit est promptitudo ad deo seruiendum.ista promptitudo nihil aliud est q̃ habitus religiosus.q̃ hũc habitum homo est promptus deo seruire:ꝛ ꝓ ꝓsequẽs nõ differũt religio ꝛ deuotio. De latria supeꝛ circa distinctionẽ.ix.loquuti sum⁹. Ꝓpietas (sicut dicit Tul.in rhetoricis)est ꝙ quã sanguine iunctis patrieq̃ benevolis officium ꝛ diligẽs tribuit cult⁹. Ꝓpietas est etiã erga deũ a quo ꝓncipalissime habem⁹ esse ꝛ viuere. De obseruãtia ꝛ hmõi alijs non opz nisi videre significationes vocabulorum.

In distinctione.xxxiiij.magister ꝓncipaliꝫ loquit de duob⁹.ſ.de donis/ ꝛ de dono timore. ¶Conformiter ad hoc q̃ro duas q̃stiones.Ꝓma erit:an virtus distinguat a donis/ beatitudinib⁹ ꝛ fructib⁹.Scõo an timor mũdan⁹ ꝛ seruilis:initialis ꝛ filialis inter se distinguãtur:ꝛ secum charitate ꝓpatiant. ¶Circa primã questionẽ scito q⁹ partita est positio:placet mihi pars negatiua.ꝓpterea ponit hec ꝓclusio. Dona/beatitudines/ꝛ fruct⁹/realiꝫ identificant cũ virtutib⁹.ꝓbat hec ꝓclusio:ois possunt saluari ponẽdo idẽtitatẽ mutuã istorũ cũ x̃tutib⁹:ꝫ inane est ponere reale discrimẽ inter hec. ¶Scõo sic.a quo ad deũ satis bene disponit ꝓ virtutes theologicas fidẽ/spem/ꝛ charitatẽ.ad primũ potẽtia appetitiua satis bene disponit ꝓ tẽperãtia/fortitudinẽ ꝛ iustitiã:ꝛ reliquas partes potẽtiales harũ virtutũ. intellect⁹ practic⁹ ꝓ prudẽtia:speculativus ꝓ sapientia/ sciẽtia ꝛ intellectũ. ¶Tertio sicaliq̃ beatitudines realiter idẽtificant cum virtutib⁹:ꝫ oẽs:q̃ nõ est maior ratio de vna q̃ de alia.ꝛ si sic:idem dicere debes de fructib⁹ ꝛ donis.antecedens ꝓz:octo btitudines scribunt Mat.v.ꝓz. Beati pauperes spũ:q̃m ipsoꝝ est regnum celoꝝ:vbi glosa interlinearis dicit:humiles deũ timẽtes.ſz humilitas (vt notũ est)ponit ab oñib⁹ inter virtutes. Eodẽ modo exponit illum passum glose marginalis:ꝛ August.in sermone dñi in monte.sic Chrisosto.tã in ꝓmitia q̃ super Mat. Scõs btitudo:beati mites spũ. Ihs August.mites sunt q̃ cedunt improbitatib⁹ ꝛ nõ resistũt in malo:ſz vincunt in bono malum. Beati q̃ lugẽt:q̃m ipsi ꝓsolabunt. Ambrosi⁹ sup Lucã. Cuꝛ hoc feceris:vt sis pauper:ꝛ mitis:meminẽto q⁹ peccatores:lugeto pctã tua. Beati q̃ esuriunt ꝛ sitiũt iustitiã:q̃m ipsi saturabunt. Bti q̃ esuriunt iustitiã:hoc est:feruẽter iustitiã appetunt. Bti misericordes:q̃m ipsi misericordiã ꝓsequent.q̃s Remigius exponẽs dicit:misericoꝛs:quasi miserum cor habẽs:q⁹ alteri⁹ miseriã/quasi suã reputat:ꝛ de malo alteri⁹/quasi de suo volet. Immediate post iustitiaꝫ ponit misericordia:dicit glo.vt altera ab altera tẽperet iustitia eñ sine mia crudelitas est:misericordia sine iustitia dissolutio. Bti mundo corde:glo.interlinearis:quos nõ arguit pscientia pctorum. Bti pacifici:q̃m filij dei vocabunt. pacifici autẽ dicunt bri q̃ pannum in corde suo:vbi nde ꝛ inter fratres discordẽtes faciunt pacẽ. Quid eñ ꝓdest alios ꝓ te pacare: cum in tua anima sint vitia:bella? Beati q̃ ꝓsecutionẽ patiunt ꝓpter iustitiã:sicut martyres/boni ꝓdicatores: quos tyrãni ꝓsequunt rẽne operum ꝓcepti diuini:q̃ boni facit. Beati estis cum maledixerint vobis homines: ꝛ ꝓsecuti vos fuerint:ꝛ dixerint oñe malũ aduersus vos mẽtientes ꝓpter me. Superiores sentẽtias glosa dirigebat:nam ꝓsentib⁹ loquit/ꝓdicẽs eis ꝓsecutiones quas ꝓ nomine eius passim erãt. Maledixerint post vobis: dixerint malum in ꝓsentia:ꝛ ꝓsecuti vos fuerint:hoc est vim inferẽtes. Ecce octo btitudines:q̃ oẽs virtutes sunt: vt ꝓz ex earum expositione. ¶Preterea.xij.sunt fruct⁹: quos numerat apostolus ad Gala.v.qui sunt charitas/ gaudium/pax/patiẽtia/longanimitas/bonitas/benignitas/mãsuetudo/fides/modestia/ctinẽtia/castitas. Charitas est nota. Gaudium spirituale nõ est cui impijs:vt ꝓz Esa.xlviij. Pax:q̃si homo nec se ne alios inquietat. Patiẽtia:aduersoꝝ dicit glo.interlinearis. Longanimitas: expectrãdo diuina ꝓmissa:hoc est ꝓseuerãtia. ꝓseuerãtia ꝛ longanimitas sunt idẽ:ꝛ Martin⁹ impugnet sanctum Thomã q⁹ ꝓseuerãtia nõ facit specialẽ virtutem.mutliter laboraꝛ.experimur in nobis:interdum tedet nos vite nostre:ꝛ cupimus dissolui ꝛ esse cum xꝓo.ꝛ efficimur(si non animaduertamus)ex diuturnitate vite tristes.actus iste est bon⁹/volo ꝓseuerare ꝛ cõsũater manere in bono q̃diu vens vitã cõcesserit:ꝛ quãto diutiꝰ viuo:bene viuẽdo maiora habebo merita.ꝛ ex ꝓsequẽti maioꝝ beatitudinẽ.ex illo actu ꝛ simili⁹ gñaꝫ habit⁹:q̃ speciali nõe põt vocari lõganimitas/ꝓseuerãtia/vel ꝓstãtia.nõ eñ est negãdũ quin aliqua tẽperãtia vel iustitia esset realiꝫ act⁹ ꝓseuerantie:vt volo ꝓtinuare istũ actũ iustitie q̃diu recta ratio dictat:ꝛ sic de tẽperãtia.ī meipso experioꝛ/mihi ꝓdest act⁹ lõganimitatis dicere:potissimũ q̃ndoq; tediũ viuẽdi occurrit. Dicis:q̃ ex parte aliarũ circũstãtiarũ loci/ꝛ tẽporis/possunt pom virtutes speciales:vt Martin⁹ contra Thomã infert. ¶Rñdet:nõ est icõuenies:mã ex q̃lz actu bono gñaꝫ virt⁹:q̃s eñ põt capere locũ vel tẽp⁹ ex parte obiecti respectu act⁹ boni:vt vbi cã:volo hoꝛa q̃rta surgere q̃z dicit sanct⁹ Sim:ꝛ dicere horas in tali tẽpore. Sequunt alij fruct⁹:bonitas:dulcedo animi dicit interlinearis.benignitas:iterlinearis:rerũ largitas:hoc est:ꝓdere bona.ꝓrimus.alia sunt nota coincidere cum virtutibus. Ecce fruct⁹ ꝛ btitudines coincidẽtes cũ x̃tutib⁹. ¶Sequunt septẽ bona spũsanctiꝫ numerãtur Esa.xi. Spũs sapiẽtie ꝛ intellect⁹:spũs cõsilij ꝛ fortitudinis:spũs sciẽtie ꝛ pietatis:ꝛ spũs timoris dñi.ois ista idẽtificant cũ virtutibus. ¶Cõtra ista objcit.ex dictis sequit q⁹ dona sunt fruct⁹:q̃d est inconueniẽs.q⁹ sequat ꝓz sic:bene sequit:he virtutes sunt fructus:he virtutes sunt dona:q̃ dona sunt fructus. ¶Scõo objcit.ex ꝓclusione ꝛ ei⁹ ꝓbatione sequitur q⁹ xij.sunt fruct⁹.ꝓz.xij.sunt virtutes. ¶Ad primũ concedo q⁹ fructus sunt dona.ſz alia est ratio quare aliquis habitus est fructus:ꝛ alia quare donum. ¶Ad secundum nego sequelã:nõ omnes virtutes sunt dona:nec beatitudines.ſz aliq̃ virtutes sunt beatitudines:puta ille q̃ numerãtur. Matthei.v. Chrisstus illic incepit primo publice docere:dicit euangelista ex tuditstria: aperiens os suum:ac si multa doceret:ꝛ legis euangelice iaceret fundamenta. Dicebat in principio sue doctrine q⁹ ille

octo virtutes erãt beatitudines:non q̃ essent beatitudines formales patrie vel obiectuales ymagine dispositiões ad beatitudinẽ:a beatitudinibus in tuum loquẽdi ince pt̃mihi est pfectius in hac vita:sicut psalmograph⁹ regius psal.9no. Beatus vir qui non abijt in ꝯsilio impiorum ꝛc.Aristo.in 9no Ethico.illã ꝯsiurã:illã tanq̃ pcã in decimo specialius pstrinxit. Ista dona sunt dona q̃ data sunt xpo:sm oñes.c.xi.Esa.exponuntur de Messia in lege:vbi ꝓpheta loquit̃ solum de donis xpo datis. ¶Tertio obijcit:virtutes manebunt in patria:vt in dicit̃.Pcedẽtẽ diximus:dona aut̃ nõ manebũt in patria: spiritus enim pietatis nõ habebit suum obiectũ in patria. ¶Videt cõcedẽdo maiorẽ:ꝛ negando minorẽ vt magister negat in litera:ꝛ cum xps hec dona habuit in via:q erãt pfecte beatus sm animã:q̃ manebunt in patria:sm hab:tum non est difficultas:ꝛ etiã sm puriores actus q̃ in via:vt in distinctiõe pcedentẽ loquutus sum. ¶Secce dona omnia/fructus oñes/ꝛ beatitudines omnes/sunt virtutes:ꝛ nõ ecõtrario vniuersal̃.virtus est fugitus denominatiuum vel quidditatiuus(nõ refert)respectu aliarum trium./Octo vocant̃ beatitudines:ꝛ aut̃ alie virtutes ad beatitudinẽ multus disponũt:nõ tñ sic appropriate beatitudines vocant̃.cum xps has virtutes sub nomine bitudinis vocauerit:vocant̃ ille appropriate bitudines.ꝛ non alie:nec alia q̃rẽda est ratio.ꝛ q̃̃ scriptura aliquas virtutes fructus antonomatice appellauit:illi soli fructus appellandi sunt more scripture:ad Gala.v.ꝛ Apocaly.p.vltimo:ꝛ in speciali beatus Joãnes illos fructus non prosequat̃ur:illa dona dicuntur:quia Messie in lege(hoc est Christo)vantur.ꝛ propterea tales rationes essent frmole:quare aliqua virtutes citius vocant̃ fructꝰ aut beatitudines/aut dona/q̃ alie.

Secundo circa hanc distinctionem xxxiij.q.1 virtus an timor mundan⁹/ seruilis initialis/ꝛ filialis iter se distincte caritati cõtrarij sint. In hac q̃stione primo declarabunt̃ vocabula ipsa. Secõ ad q̃stium rñdebit p cõclusiones. ¶Timor primus sui partitione trifariã accipit̃r. Primo modo ꝓ passione appetitus sensitiui vel intellectum naturali⁹ sequẽte appetitionẽ alicuius discõuenẽtis vt possibili⁹ futuri:hoc modo enumerat inter quatuor principales passiones a Boetio in de ꝓsola.lib.9mo:metro.vij.hoc modo hic nõ capitur.Alio modo capit̃ ꝓ actu elicito voluntatis.cuolẽdi aut refugiẽdi ḥnõi incõueniẽs.Tertio modo capit̃ ꝓ habitu ex actu voluntatis genito.His duobus vltimis modis capiẽdo timorẽ quadrifariam accipit̃. Primum mẽbrum est timor mundanus qui est actus quo quis habet nolle facere ꝓceptum dei ne inconuenientes incurrat in corpore/fama/vel erga alterũ rẽporalẽ virum/vel est actꝰ quo quis vult nõ facere ꝓceptum dei affectione humana. Timor seruilis põt bifariã capi. Uno modo vt includit diffomitatẽ seruitutis pcti in rõne obiectualis:ꝛ sic est actꝰ vel habitus relinquẽdi malꝝ culpe ꝓpter cruciõnẽ pene future:ꝛ si nõ esset huiusmodi pena:vellet iste talẽ actum facere. Secõ modo capit̃ ꝓ actu vel habitu declinandi pctũ ꝓpter penã pctõ debitã. Isto modo capiẽdo timorẽ nõ includit diffomitatẽ.cuolũtatẽ peccãdi si pena nõ sequat̃. ¶Tertꝰ timorꝰ ẽ timor castꝰ filialis aut amicabilis.metaphorice castꝰ:qz vꝺ⁹ est spõsus alie nostre.ꝛ ꝺ: filialis:quia talẽ timorẽ filius bonus hꝫ erga patrẽ.modo deus est pater noster ꝛ amicabilis:qz talẽ ꝺz habere homo ad amicum suum.Et est actus vel habitus quo quis non vult peccare propter deum amatum:vel non vult separari ab eo sicut bona ꝛ casta vꝛor timet separari a marito quẽ diligit. ¶Quart⁹ est timor initialis:de virorũ timore scz filiali.ꝛ seruili participans:propterea in vltimo loco hunc timorẽ ponit:qz alios duos ꝓsupponit:ꝛ est actus vel habitus quo quis non vult peccare timore pene ꝛ etiam amore dei. ¶His prelibatis pono conclusiones:quarum prima est:Timor actualis mundanus distinguitur specie ab aliis timoribus sequẽtibus:ꝛ quilibet aliꝰ istorum graduum timoris ab aliis. Probatur hec conclusio:oñes actus habẽtes obiecta specie distincta/specie distinguunt̃.Hec ꝓpositio est clara ex scõo de anima:sed huiusmodi timores sunt huiusmodi:igit̃.secũda est obiectum totale vel partiale vni⁹ alterius speciei ab obiecto partiali vel totali alterius. ¶Scõa cõclusio ex hac sequẽs.Habitus isti quatuor inter se distinguuntur. Probatur:vbiq̃ tãta est distinctio habituum quanta est actuum. Et ex his sequitur q̃ nullus istorum timoriũ potest esse alius:ꝛ p̃z hoc sic:si solo numero differrẽt:nullus illoꝝ potest esse ali⁹:igit̃. ¶Tertia conclusio:timor mundanus est pctũ mortale charitati incompossibile sm legẽ.hec est de se satis nota. Contra hunc timorẽ loquitur christus Mat.x.inquiẽs:nolite timere eos qui occidunt corpus.ꝛc. ¶Quarta cõclusio:timor seruilis primo modo captus est pctũ ꝛ charitati cõtrarium.p̃z:ponit actũ pctí si non esset pena. ¶Scõo probatur idem:habẽs illum actum non facit pctũ:non amore honesti/s solo timore pene:s̃z talis actus reddit hominẽ malum:unde illud Horatij in epistolis. Oderunt peccare mali formidine pene. Oderũt peccare boni virtutis amore. ¶Quinta conclusio:timor seruilis scõo modo non est malus nec charitati repugnãs.p̃z:hꝫ obiectum licitum/nec circumstãtiã malã aliquã inuoluit in rõne obiecti:ergo actꝰ ille timoris non est malus:nolle peccare est actus bonꝰ. simil̃ licitum est nolle peccare ne puniat rõne pcti:ad timorẽ filialẽ inducit:sicut sera viam filo aperit. ¶Sexta conclusio:timor initialis est bonus ꝛ charitati compossibilis.hec conclusio est satis clara. ¶Septima cõclusio pfecta charitas expellit timorẽ initialẽ ꝛ inpfectum/sed timorẽ castum non expellit.tota hec cõclusio p̃z auctoritate Joãnis.9me Joã.nij. Perfecta charitas foras mittit timorẽ:ꝛ auctoritate Aug̃ust.in.ix.epistola sup Joannẽ:ꝛ magister in litera introducit.sic dicit Aug.cepit aliquis credere diez iudicij:si cepit credere/cepit ꝛ timere. Sz qz adhuc timet:nondum hꝫ fiduciã in die iudicij:nõdum est in illo pfecta charitas.si pfecta in illo esset charitas:nõ timeret.pfecta enim charitas faceret pfectã iustitiã/ꝛ non haberet vnde timeret:immo haberet quare desideraret vt trãseat iniquitas/ꝛ veniat regnum dei.pfecta inquit charitas foras mittit timorẽ. Timor quasi locum preparat charitati:cum autẽ ceperit charitas habitare:pellitur timor: qui et preparauit locum:ꝗtum enim illa crescit/tãtuꝫ ille decrescit.ꝛ quãto illa fit interior:tãtũ timor pellitur foras.maior charitas/minor timor:minor charitas/maior timor. ¶Contra quintã cõclusionem obijcitur:actus ille timoris non hꝫ obiectum sufficiẽs/ꝛ finẽ sufficiẽtẽ ad hoc vt actus dicat̃ bonus:qz solum non vult facere illũ actũ rõne pene. Forte dicis:cõclusio dicit nõ est actus mal⁹:potest saluari esse indifferẽs. ¶Cõtra: probabile est q̃ non est ponẽdus actus deliberat⁹ indifferẽs:ꝛ si ponat̃:actus iste non erit de numero indifferentium. ¶Respondẽt:negãdo q̃ non habeat obiectum sufficiens ꝛ finem sufficiẽtẽ ad actus bonitatẽ.licet habeat malum pene actualẽ/ꝛ non deum vel honestum/ virtualiter hec habere potest:ꝛ hoc sufficit. ¶Contra vltimã cõclusionem obijcitur sic.Nulla est repugnãtia inter charitatem ꝛ timorẽ filialem:ergo sese cõpatiũtur.cõsequẽtia est nota. probatur antecedẽs de actibus eox.modo quo:licãs habituũ actus sunt cõpossibiles : ꝛ habitus cõpossibiles erũt. ¶Scõo sic/Ecclesiastici 9no scribit. Iustũ sapientie timor dñi:ergo timor non excluditur ꝙ charitatẽ.Et illud cõfirmat̃ per illud qđ scribit̃ psalmo xviij.Timor domini castus permanet in seculum seculi. ¶Tertio sic:sapientia nõ euacuatur ꝙ charitatis aduẽtum:sed timor domini est sapientia:igitur.cõsequẽtia tenet cũ maiore:probatur minor ꝙ illud qđ scribit̃ur Job xxviij.Timor dñi ipse est sapientia. ¶Ad primũ respondetur/q̃ nulla est repugnãtia inter charitatẽ ꝛ timorem filialem:propterea psalmista dicit:Timor dñi castus ꝙmanet in seculũ seculi:singulãter castus. beatus Joãnes in canonica nõ addit ly castus:dicẽs perfecta charitas foras mittit timorẽ:loquit̃ de timore seruili vel initiali/ vel de timore passione quã quis habet quãdo apprehẽdit aliquod malũ futurũ vt possibile:modo existens in perfecta charitate (potissimũ patrie) cogitatum in obio potissimũ figit:ꝛ mꝫl habet vnde timeat:ita vult beat⁹ Joãnes.patet:9me Joannis.xiij.scribit̃/timor non est in charitate:sed perfecta charitas foras mittit timorẽ. in verbo timorẽ:dicit glosa interlinearis (quã plus inter oẽs reliquas glosas pẽdero marginalẽ vel altã) ser uilem.postea dicit beatus Joannes:quoniã timor penã habet:vbi glosa interlinearis sic exponit:qz torquet cor conscientia peccatorꝝ:cũ nondũ facta est iustificatio. Ex his patet solutio ad omnes obiectiones ad formam.

Utbitatur:an actus est melior qui fit timore pene corporalis q̃ amore boni temporalis : puta vtũ melius faciat scholasticus vadẽs auditũ rẽ diuinã ne percutiat̃ an canonicus allectus tre auditũ simil̃ rem diuinã amore pecunie in sacrificio pandẽ. ¶Respondet̃:actus potest dici melior qz magis voluntarius ex parte obiecti.aliquis potest velle ire ad sanũ et ratione pecunie:ꝛ ratione rei diuine simul copulatiue:de hoc nõ queritꝰ/sed copulatim vadit ob illa duo:tta q̃ vnũ nõ solũ sufficit mouere virũ ad hoc vt eat ad rẽplũ:sed illa duo copulatim sufficiũt. Semper quãto aliquis monetur ex minore motiuo ad bonũ:ꝙ quãto actus ei⁹ est magis volũtarius ad illud bonũ:ꝙ quãto altquid est magis mobile a minore motiuo mouẽ.sed minus motiuũ est canonico opulento ire ad basilicã pro pecunia:pro tissimũ parua:timens ne illã paruã pecuniã amittat q̃ sit scholastico ire ad eã ne puniatur:ergo actus canonici est magis voluntarius q̃ actus scholastici.nam vero simile est q̃ ẽ iste canonicus vadat ad sacrã edem timore ne amittat paruũ albũ:certus tñ ret timore verberũ que expectat scholasticus. Potest tñ esse tanta pecunia vt plus moueat virum adire delubrum q̃ verbera: ita q̃ si daretur viro optio mallet percutti tali pena q̃ talẽ pecuniã amittere:tñ ire ad ꝛplũ timore ne talis pecunia amittatur:nõ reddit actũ magis spontaneũ. Si aut̃ cõsideretur bonitas actus ex parte obiecti:tripliciter potest aliquis se habere ad faciẽdũ bonũ opus timore pene/vel metu damni. Uno modo q̃ tale bonũ nõ faceret pro amissione rei rẽporalis:faceret tñ ne verberet. Secũdo modo q̃ tale bonũ nõ faceret pro verberis vitatione:faceret tñ ne pecuniã perdat. Tertio modo ire ad ecclesiã nõ placet ei aliquo modo scz sertñ ꝙ alteruter istoꝝ iret:tñ q̃ vtũ bet istoꝝ accipit vt finẽ principaliter volitũ:sic scz:q̃ paratus esset ire ad ecclesiam: et ne amittat rẽ rẽporalem:ꝛ ne verberet. tñe dicit aliquis:de istis tribus:primus est minus malus q̃ secũdus:qz primus prefert malum bonũ minus bono:scz bonũ corporale bono rei rẽporalis:ꝛ prefert vitationẽ maioris mali:scz verberis:vitationi minoris mali/scz pecunie. Secũdus autẽ econtrario.vnde primus ex meliore fine mouet̃ q̃ secũdus. nõ primus cõparat̃ ad secũdũ sicut timidus ad auarũ:vel sicut timidus timore humano ad timidũ timore mundano. timiditas autẽ qua aliquis est inordinate subditus bono corporis/est minus vitiũ q̃ auaritia qua quis est subditus pecunie. Primus ꝛ secũdus etiã sunt minus mali q̃ tertius. Primus habet vitiũ timiditatis tñ. Secũdus vitiũ auaritie tñ. Tertius vtrũq; vitiũ. ¶Sed cõtra istud obijcit:stat q̃ aliquis pecunia sit magis eligẽda:ꝛ carentia illius magis fugiẽda : q̃ hec pena corporis:ergo nõ oportet q̃ iste ꝓferat bonũ min⁹ magis bonum. ¶Secũdonõ quilibet ꝓtẽs minus bonũ magis bono male agit: ergo male arguit eox malitiã.antecedẽs patet:nõ peccat peligens stare in seculo/ religione relicta:nec peccat/data optione de scuto ꝛ rudenio:duodenũ sapiens/ scuto relicto.ergo capiẽs bonũ minus vtile maiore relicto:vel minus bonũ honestũ maiore relicto non oportet q̃ peccet. Propterea non oportet primũ vel secũdũ esse malũ ratione istius casus. Tertius modus est malus:si homo vadat ad ecclesiã ꝓcise ꝓ pecunia/ꝛ nullo modo ꝓ deo actualiter vel virtualiter.sed stat q̃ nollet ire si nõ esset pecunia data/et bene agereꝛvt circa.xxv.distinctionẽ quarti diximus.

In distinctione. xxxv. Magister iussit̃ de discrimine inter sapientiã ꝛ scientiã: inter sapientiam ꝛ intellectũ. Cõmuniter doctores hic de vita contẽplatiua ꝛ actiua loquũtur. Propterea circa vitã cõtemplatiuã ꝛ actiuam aliquot mouebo questiones. Quarũ prima est:an vita sufficiẽter in cõtẽplatiua ꝛ actiua diuidat̃. Secũda erit/an vita cõtẽplatiua sit melior ꝛ magis meritoria q̃ actiua. ¶Pro prime q̃stionis solutione animaduertas:vita est anima corpus informans:vel vita separata que intelligit ꝛ vult: nõ nata informare corpus:tñ vitã in proposito pro modo viuendi hominũ accipimus:ꝛ nõ pro quolibet modo viuẽdi:sed pro honesto. ¶Preterea scias licet vniuersa nõ viuentibus distinguãtur motu ꝛ cognitione:perfectius tñ distinguitur ab eis cognitione q̃ motu. Cognitio est duplex in genere/ scz sensitiua ꝛ intellectiua : et scõm vtrũq; aliqua dicuntur viuere.vniquodq; tñ magis proprie scõm cognitionẽ que est in eo suprema.bruta quidẽ scõm cognitionẽ sensitiuã:homines vero scõm intellectiuã. voluptuosa vita (que est scõm sensum) que nõ est homini propria ꝛ peculiaris/sed cõmunis bruttis et hominibus/nõ est ꝓprie vita humana:sed bestialis:ꝛ dicit vita ꝓcudũ.j.Ethi. Sola ergo vita, (que est scõm partẽ intellectiuã) que est in homine suprema/dicit̃ vita humana ¶Iusup:vniuscuiusq; vita in eo cõsistit in quo maxime delectat̃ꝛ cui maxime intẽdit:ꝛ in illo maxime vult conuiuere quisquis amico.ix.Ethicox. Et qz quidã maxime contẽplationi veritatis acquiescunt:vt Thales/Anaxagoras/tales contemplatiui dicuntur:ꝛ eoum vita contemplatiua. Alij vero maxime intendunt ad regendum in politia : et ad alios dirigendos : vt Themistocles/Solon/ Lycurgus/talium vita activa dicitur. ¶His premissis pono conclusiones. Quarum prima est: Vita contemplatiua potissimum consistit in contẽplatione prime veritatis:hoc est vel. Probatur hec conclusio:vita contẽplatiua consistit in cõtẽ-

m

platione:ꝛ nobilioris obiecti cōtēplatio est contēplanti melior:vt patet ꝓmo de ala:ergo in cōtēplatione prime veritatis maxime cōsistit vita ꝓtēplativa. Secūdo,ꝓbat idē:vita cōtēplativa multoꝝ obiectoꝝ habet cōtemplationes ꝛ notitias:quarū nobilissimi obiecti est ꝑfectissima notitia.ergo cōtēplatio vel est perfectissimus actus vite cōtēplative. Tertio sic:vita felicis (q̄ est cōtēplativa) maxime versatur in sapiētia modo sapiētia perfectissimū est circā primā causaz,i.git. Añ Aristoteles decimi Ethicoꝝ.vij.cap.inquit:arbitramus ꝓtēra felicitati voluptatē admixtā esse oportere. Iucūdissima autē operationū virtutū est ea haud dubie que ꝑ sapientiā prodit. Quarto sic:potentissimus actus vite cōtēplative est vt anima eternitatē imitetur ꝛ cōtēplet ꝛ se eternā faciat: sed hoc potissimū fit in contēplatione prime cause:i.git. virtualiter hāc rationē/gentilis sapientissimus tangit decimi Ethicoꝝ.vij. inquēs:oportet autē nō quēadmodū mouēt q̄dā humana nos sapere:cū simus hoīes: aut mortalia cū simus mortales:sed quo ad fieri potest:immortales nosipsos facere. Quinto sic:a die:vita ꝓtēplativa siue vita felicis potissimum est in illo actu vel actibus illis in quib⁹ est maxima ꝛ purissima voluptas sed sic est in actu cōtēplandi primā causam:i.git. maior pater:ma litera ex Aristo.tā allegata:ꝛ in sequēti in qua ſic dicit. Itaq; ꝑhia mirabiles/tum puritate/tū firmitate/voluptates habere videt:atq; cōsentaneū est rationi patet hec cō clusio ꝑ Augustinū.xiij.de trinitate.c.xvij. in quo sic dicit:mens rationalis purgata cōtēplationē debet rebus eternis. Secūda cōclusio:actus cōtēplādi creaturas ꝓpter quātō reductionē habent tāq; ad primā causam/productiuā conseruatiuā:vel tāq; precipuā in ꝑfectione in tota catena siue hierarchia entium:est actus vite cōtēplative. Patet:quilibet actus ꝓtēplādi quo mediante ducimur in cognitionem prime cause/est actus vite cōtēplative sufficiens:sed sic est de actu contēplandi creaturas ꝓpter deū.i.git. cōsequētia tenet cū maiore,minor patet ꝑ Apām ad Romāos.i. Inuisibilia dei ꝑ ea que facta sunt a creatura mūdi intellecta conſpiciūtur. Tertia cōclusio.speculationes creaturarū nō relate actualiter ad primam causam sunt actus vite contēplative. Probatur:multi philosophoꝝ gētiliū ita philosophati sunt delectātes cognoscere veritates occultas rerū:qui nō sunt reꝑhēdēdi/sed laudādi: studuerūt veritatē inuenire:ꝛ errata de alijs purgare:hoīes ab ocio ꝛ luxu retrahere.modo ista sunt laudabilia: sed in infimo istoꝝ triū graduū speculādi quos in his tribus cōclusionibus ponimus. Quarta conclusio .que sunt vite in quibus boni versantur.ꝓbat hec ꝓclusio auctoritate Hiego.sup Ezechielē dicētis:que sunt vite in quibus nos oīpotens deus ꝑ sanctū eloquiū erudit:actiua sc3 ꝛ contēplativa.et Beda in homilia de assumptione vbe virginis/dicit q̄ due sorores/sc3 Martha ꝛ Maria significāt duas vitas quibus in ꝑsenti exercetur sancta ecclesia:Martha quidē actiuā: Maria vero cōtēplatiuā ſignifica ꝛ. Idē patet de alijs duabus sororibus:sc3 Rachele ꝛ Lia. Contra primā cōclusionē ꝛ eius ꝓbationē ꝛ potissimū cōtra Aristotelē:argumētor per illud qō scribit Eccle.iij. Altiora te ne quesieris. Et Añs:nō alta sapiētes:sed humilibus consentientes. sed celestia sunt nobis altiora.ꝛ Cato. Mitte arcana dei celumq; in quirere quid sit. Insup:nemo debet conari impossibile:sed nos esse immortales est nobis impossibile.voluntas enim arguitur esse impossibilium: quia est respectu immortalitatis.iij.Ethicoꝝ. Rēpōdetur:sapere supleſtia recte: siue in lumine naturali:siue in lumine fidei: non est prohibitū.quādo quis querit veritatē circa primā causam:vt eius perfectionē intelligat: cognitā magnificet ꝛ admiretur:nō est malū:sed studiosum.sed circa futura cōtingētia:ꝛ illa ad que humanū ingeniū pertingere nequit:seriose īquirere stultū est:ꝛ hāc suplitiosam curiositatē vetant sapientes. Ad vltimū argumentū respondet:conari ad immortale dupliciter intelligitur. Uno modo:q̄ homo se perpetuet in hac vita mortali: hoc nō conuenit ꝑhis:quia hoc nō est nobis possibile: est enim nobis certa periodus viuēdi. Alio modo:vt curemus vt illud qō est in nobis immortale:puta intellectū qui est perpetuus vt dicitur tertio de aīa:perficiāt optimo modo nobis possibili:ꝛ ad illud entī debem⁹:ꝛ hoc est qō dicere vult. Contra quartam cōclusionē obiciē ſtest aliqua vita mixta pastoes nūc exercent actus vite contēplative.nūc vero actus vite actiue. Secūdo sic:Aristo.dicit primo Ethicoꝝ : tres sunt vite maxime excellētes:sc3 voluptuosa/ciuilis (que videtur esse eadē cū actiua) ꝛ cōtēplatiua .ergo partitio est inconuenies que primū mēbū omittit. Tertio.dilectio dei ad nrā ſtarū viarū pertinet:ꝛ vita qua hoīes diligūt deum est optima. igit. Ad primū istoꝝ dicit q̄ illa diuisio ſtā de vita simplici.nō est negāda vita mixta ex vtraq;. Ad secūdū dicit:vita voluptuosa nō est vita.q; nō est vita studiosa:ꝓpterea non cadit sub diuisum,ꝛ ꝑ consequēs nō est intrandū q̄ nō cadat sub mēbra diuidentia. Ad tertium dicitur q̄ dilectio dei maxime ad vitam contemplatiuam spectat.

Secundo circa eādē distinctionem xxxv. queritur:an vita contēplatiua sit melior q̄ vita actiua. Rēpōdetur per hanc conclusionē. Vita contemplatiua est melior/laudabilior/ꝛ tutior:q̄ vita actiua.probabatur hec conclusio auctoritate Christi Luce,x. de Maria loquētis. Maria optimā partē elegit q̄ non auferetur ab ea.per Mariam ait ſignificatur vita cōtemplatiua.adduci possunt probationes Aristotelis ad hāc cōclusionē,x. Ethicoꝝ.vita contēplatiua paucioribus indiget:ꝛ est hominī magis sufficiens q̄ vita actiua:est quietior:in qua est maior dulcedo q̄ in actiua:ꝓpterea Lia lippa est plena curis.ꝛ Augustinus in libro de verbis domini dicit q̄ Martha turbabatur: Maria epulabatur. Vita actiua ad aliud ordinatur, vita cōtemplatiua ꝓpter se diligitur.cui quadrat illud ꝑsalmiste psalmo.xxvi. Unam petij a domino hanc requirā:vt inhabitem in domo dñi omnibus diebꝰ vite mee:vt videā voluntatē domini. Vita cōtemplatiua vie/maxime assimulatur statui beatifico:sed ille status est optim⁹. Ꝓterea:vitā ꝓtēplatiuā habet deus:sed optimā vitā ipse habet:igit.et Gregorius.vi.moraliū: Magna sunt actiue vite merita:sed cōtēplatiue potiora:ergo vita cōtemplatiua est melior. Q; sit tutior:nō est dubiū. In fluctib⁹ enī seculi ꝛ in vita actiua homo citius labitur. Contra hāc cōclusionē obiciē primo sic.homo tenet in casu relinquere actus vite cōtēplatiue:ꝛ assumere curā de alijs regēdis:q̄ vita actiua est contēplatiua melior. Secūdo sic.maioris est meriti ꝑdicare/cōfessiones audire/ꝛ quo ad laicos iustitiā facere in republica/ꝛ populū subiectū bene regere/q̄ ꝓtēplationi vacare:ꝫm illud Tullij ꝓmo officioꝝ:nō solū nobis nati sumus:sed ortus nostri partē patria vēdicat ꝑtē amici. Ad primū: ꝓcedo q̄ homo ī casu teneꝫ relinq̄re actū vite ꝓtēplatiue/ꝛ vacare circa actus vite actiue:sed ex illo nō ſequit q̄ vita actiua ſit eligibilior ꝛ melior.sicut Aristo.dicit.iij.Topicoꝝ: philosophari est melius q̄ ditari: sed tenetur ꝑsequi/melius est ditari.nemo est tane mētis/cui daretur optio vt esset ꝓsummatus ꝑhs vel opulētus:quin esse philosophū ꝑferretur.ꝫ vbi homo esset in magna indigētia:impudēter ageret ītēdere speculationi:vita actiua ꝑmissa. Secūdo:licet homo capiat beneficiū:ꝛ teneatur in casu exercere opa vite actiue:non est necesse carere actibus vite contēplatiue.bonus prelatus postq̄ fecit illa que suo officio incūbit quo ad vitā actiuā:retrahit se ad partē vt cōtēplationi vacet/deū rogando/ꝛ eum diligēdo/q̄ sine intellectione naturaliter fieri nequit. Ad secundū dicit:aliqui sunt actus vite actiue meliores q̄ hi vel illi actus vite cōtēplatiue.sed tota vita contemplatiua:vel potiores actus eius:trāscendunt potiores actus vite actiue : vel totam vitam actiuam. Tertio argumētor:ꝫm Gregoriū in tertia homilia super Ezechielem:actiua vitā prior est q̄ contemplatiua/quia ex bono opere tenditur ad contemplationem . Quarto sic:Nemo debet abstrahi a maioꝛ⁹ vt minoribus applicetur, sed aliqui abstrahūtur a statu vite cōtēplatiue:ꝛ occupātur circa vitā actiuā.igit.cōsequētia tenet cū minore.maior patet ꝑ apostolum prime ad Corinthios.xij. Emulamini charismata meliora. Ad tertiū respōdet distinguēdo q̄ actiua vita sit prior cōtēplatiua:vel via generationis:ꝛ sic cōcedit:vel priuitate perfectionis : ꝛ sic negat.cōiunter que sunt prioris generatione posteriora sunt ꝑfectione:eodem ignis prius inducit ſiccitatē ꝛ caloꝛē in passum anteq̄ introducat formā substantialem que accidēte est perfectior. Ad quartum respondetur per illa que dicta sunt ad primū.

Quinto argumētor sic.exercēs vitā cōtēplatiuā sibi solī prodest:exercēs vitā actiuā sibi ꝛ alij prodest: ergo vita actiua est melior. tenet ꝓsequētia:melius est sibi ꝑ ſicere ꝛ alijs q̄ sibi soli. Sexto sic. multi exercēt vitā cōtēplatiuā:ꝛ operā dant literis: qui parum merentur exercētes autē vitā actiuā:plurimū circa virtutes laborant:igitur. Septimo sic:vita actiua est bona: ꝛ vita cōtēplatiua est bona.sed aggregatū duoꝝ bonoꝝ est melius vno illoꝝ solo:ergo vita mixta est melior ꝓtēplatiua. Ad quintū dicit multipliciter. Primo:quādo ita esset:illud nō est parū. Secūdo/oratꝛ ꝑ alijs:ꝛ ratione innocētie ꝛ bonitatis eius deus malis parcit.quicquid ꝑ paucis pentapoli parcere voluit.concedo q̄ melius est sibi ꝑficere ꝛ alijs ceteris paribꝰ.sed multi credūt alijs proficere ꝛ sibi quī parū sibi prosunt vel alijs:sed cōcedo q̄ vare potes realiter vnū actiue vite: qui ꝑ maiore parte insistat circa vitā actiuam:qui erit melior q̄ iste qui insistit circa vitā cōtēplatiuā. Ad sextū:concedo q̄ multi vant operā literis/qui non tātū merētur sicut exercentes actus vite actiue.aliqui curiositate ducti/operā dant inanibus literis.sed nos vocamus vitā contemplatiuā illius qui multū circa veritates vtiles insistit:qui deū diligit:ꝛ se plurimū circa illā materiā exercet.de paruo actu vite contemplatiue non loquimur. Ad septimū dicitur q̄ argumētum non concludit. ſi aggregatum duarū vitarū vtraq; includit:tūm duo bona includit.sed ſi sola vita cōtēplatiua fuisset cōtinuata ita diu sicut vtraq; illarū vitarū:nō fuisset minus bona.

Concludendo dico:possunt esse varie imaginationes et oppositē in hac materia. dico q̄ vita cōtēplatiua est vita actiua tutior coram deo:similior vite beatifice:paucioribus indigens:malotes habens letitias:ꝛ per consequens citius est eligenda simpliciter q̄ vita actiua : licet in casu vita actiua ſit preferenda.

Tertia distinctione. xxxvi. Magister loquit de virtuū cōnexione. circa quā materiā ꝑcipaliter nouem querū. Primo de virtutū dppetituarū subiecto:an ſit posēda virtus in voluntate. Secūdo:an ſit posēda virtus in appetitu ſenſitiuo. Tertio:an virtutes morales connectātur prudentie. Quarto: an virtutes alie morales ſint cōexe inter ſe:ꝛ eſt theologicis.ꝛ qt aliqui dicūt cōnectūtur in gradu tēperātie et heroico/ꝛ nō in gradu cōtinētie:gratia illius querā. Quinto:de illis gradibus virtutū de quibus loquitur Aristo.vij.Ethicoꝝ. Sexto queritur de medio virtutis: quomodo eſt in medio:potissimū:an in medio rei/an rationis. Septimo:an volūtas potest cōtraire cuicūq; octamini intellectus. Octauo/quō cōtinētia ꝛ tēperātia gradus ꝛ virtus heroica cōuenīāt inter ſe/ ꝛ an ſpē differāt. Nono/an virtus cōſiſtat in medio. Circa primū questionē queritur:an ſint ponēde virtutes in voluntate. hic sciendum eſſe vnā posītionē beati Thome in ꝓma ſcde. q.lvi.tenētis q̄ iuſtitia ſola inter morales virtutes ponitur in volūtate.fortitudo ꝛ tēperātia ponūtur in appetitu ſenſitiuo:ꝛ nullo modo in voluntate. Q; iuſtitia ſit ponēda in voluntate:patet ex Aristo.v.Ethi. primo. Cōtra hāc posītionē ſit hec cōclusio. ponēde ſunt tēperātia fortitudo ꝛ iuſtitia virtutes in volūtate.probat hec ꝓclusio:charitas ꝛ iuſtitia acquiſita ſunt in volūtate:ergo tēperātia ꝛ fortitudo poſſunt eſſe:vel in volūtate generatim:ſed hic negas cōſequētia. volūtas determinatē ſufficiēter ad ꝓpriū ſuū bonū in ordine ad ſe: hoc eſt ad ſuū bonū naturale.ꝛ cū tēperātia ꝛ fortitudo ſint bona hoīs in ſe:ꝛ in ordine ad ſeipſum:in volūtate nō ponīt tēperātia vel fortitudo:ſed eget determinatione ad bonū ſupnaturale vel ad bonū naturale in ordine ad alterū. propterea in volūtate ponūtur charitas ꝛ iuſtitia; nō autē tēperantia vel fortitudo. Contra hoc obiciūtur: intellectus ſufficiēter determinatur ad verū : ꝛ hoc non obſtāte in intellectu reſpectu talis veri generat virtus intellectualis:vt ſapiētia ꝛ prudētia.vi.Ethicoꝝ. Secūdo ſic:licet intellectus oſtēdat volūtati/ temperate eſſe viuēdum:volūtas tamē potest ex libertate ſua cōtraire dictamini intellectus:ergo volūtas indiget habitu ve terminanti ipſam volūtatē ad hoc q̄ eſt recte viuēdū. Confirmatur hec ratio:habilis eſt habitus ꝛ virtus in intellectu ad quē intellectus eſt ſic determinatus q̄ non potest ei diſſentire:immo ſi apprehendit teminos: oportet vt illi aſſentiat. patet reſpectu principij ꝑ ſe noti:ergo licet volūtas determinetur ad ſuū bonū naturale oſtensum ab intellectu:hoc nō obſtāte in volūtate ponetur habitus ꝛ virtus. Certio ſic obiciūtur: aliquis actus liber generat habitū in volūtate/vt patet de actu iuſtitie:ꝛ nō eſt maior ratio de vno actu libero q̄ de alteroꝛ:ergo quilibet actus liber ī volūtate generat habitū. Reſpōdet in.ij.ſ.q.civ.articulo.iij. generabunt tales habitus:ſed erūt cōtinētia vel incōtinētia: ꝛ non ꝓprie virtus. ſi actus vnus tēperātie in volūtate generat habitū remiſſum:poſſunt multiplicari plures actus:ꝛ generabitur habitus intensior:qui erit virtus ſimpliciter. Inſup:ſi ſit pars virtutis eſt virtus. Iterati habituū cuicūq; ꝓcuit diffinitio virtutis:eſt habitus electiuus in mediocritate cōſiſtēs. ergo eſt virtus. Quarto ſic obiciē:licet volūtas ſufficiēter ad bonū determinet:nō tñ ſufficiēter determinat:ad ꝓpte delectabiliter ꝛ ad intēſe velle tale bonū:q̄ ad hoc faciēdū indiget habitu.

peruersia q̄ arg. opp. erūt corrigenti fuj et generatiui vfq. fuj qui et tempanie fuj

¶Quinto obiçitur: possunt esse in volũtate passiones ipsam impedietes a prosequutione bonĩ: vt tristitia/letitia/vel huiusmodi. ergo voluntas indiget habitu bono ad hoc vt illas passiones moderetur. ¶Sexto sicnõ est negãdũ a nobilissima potẽtia (qõ potẽtijs inferioribus cõcedit) q̃ omat ꝛ est perfectio ipsius potẽtie. sed tẽperãtia ꝛ fortitudo ponũtur in appetitu sensitiuo: qui est potẽtia inferior: ergo tẽperãtia ꝛ fortitudo non sunt negãde a volũtate. Dicit: propter perfectionẽ potẽtie nõ eget habitu: ꝛ potẽtie inferiores egent. Contra: intellectus p̃te est perfectio volũtate: ꝛ tñ in intellectu ponit habitus: ergo perfectio potẽtie nõ cõcludit habitũ virtutẽ non ponẽdũ in volũtate. Item: iustitia est nobilior virtus q̃ tẽperantia vel fortitudo: ꝛ tñ iustitia ponit in nobili potẽtia: scz volũtate. ergo ꝑpter perfectionẽ habitus/vel potẽtie/nõ est negãdus habit⁹ virtutis tẽperãtie a volũtate. ¶Septimo sic: actus tẽperãtie generat habitũ tẽperãtie: ꝛ virtutẽ in appetitu sensitiuo: ergo ꝛ actus tẽperãtie in volũtate generat habitũ. tenet ꝓsequẽtia: actus volũtatis est ꝑfectio actu appetitus sensitiui: ꝛ volũtas est capax talis habitus: ꝛ cũ non sit status in eius cremẽto ad crementũ actus in voluntate generabitur virtus tẽperantie ꝛ fortitudinis. ¶Cõtra hanc cõclusionẽ obiçitur. ꝓbãdo q̃ nõ sunt ponẽdi habitus virtutis tẽperãtie ꝛ fortitudinis in volũtate: ꝛ primo sic. Volũtas est libera: ergo potest sufficienter se determinare ad bene agẽdũ. ergo nõ indiget virtute determinãte eã. ¶Secõdo sic: volũtas est agens liberũ: ergo repugnat ei determinari ad certam actionem per agẽs naturale. habit⁹ virtutis est agẽs naturale: ad vnũ inclinans suapte natura: ergo repugnat q̃ sit in ea virtus. ¶Ad has rationes respõdere nulla est difficultas. concludit (si aliquid valeãt) q̃ in volũtate nõ est ponẽda iustitia. tamẽ respondeꝫ in particulari. Ad ꝓmã ratio nẽ cõcedo q̃ volũtas est libera: ꝛ potest bene ꝛ male agere. propterea eget habitu ad hoc vt determinetur ad bene agẽdũ. ¶Ad secundũ argumentũ dicit: alij soluant argumentũ de iustitia: solutionẽ habẽt de quocũq; habitu sed pro oibus dicit q̃ q; habitus est agens naturale partiale. nõ potest necessitare volũtatẽ que est agens liberum. vtens suo habitu quãdo vult. ¶Tertio obiçit: si in volũtate ponendus sit habitus virtutis: sequitur eodẽ modo q̃ in angelo possunt poni virtutes. q̃ Aristote. x. Ethicor. negat. Ad hoc argumentum: quero ab aliꝭ an ponãt iustitiã in angelis: si sic non debẽt negare habitũ fortitudinis in eis. Secũdo: non video quare negandi sint habitus in angelo ꝛ in quacũq; potentia in qua ponitur actus: que quidẽ potẽtia potest facilius exire in suũ actũ post actuã ꝛequentationẽm illa de facto ponendus est habitus. Illud est argumentũ probãdi habitus: si in deo non sit actus ab eo distinctus: in eo nõ generatur habitus. et si ꝑs aliquis ita sentiret de angelis: q̃ eoꝝ essentia est sua intellectio ꝛ volitio: debet consequenter ab illo negare habitus. ¶Contra ista fit quartum argumẽtũ sic. sequitur q̃ anima separata potest habere habitum temperãtie in sensu cõposito. cõsequens est falsum. non habet sensum gustus vel tactus: sed circa tales sensus est tẽperãtia: scõm Aristotelẽ. iij. Ethicor. et q̃ sequatur patet sic: possunt elicere actus temperãtie: ꝛ per me quecũq; potentia habẽs actũ alicuius virtutis potest habere habitum illius virtutis: ꝛ ipsam virtutẽ. ¶Quinto sic. actus beatificus in volũtate in patria nõ generat habitũ. ergo nec actus tẽperãtie in via. tenet ꝓsequentia: q̃ idẽ est: si vnus actus volũtatis nõ generat pari ratione nullus. antecedens patet: va oppositum: quia potentia potest elicere actũ intensiorem adiuta ab habitu q̃ sine habitu: sequitur q̃ beatus erit semper magis ꝛ magis beatus: qõ est falsum.

¶Respondetur: quero ab aliꝭ an anima separata possit acquirere habitũ iustitie: ꝛ qualiter in illo respõdẽt: sic eis respõdebitur. pcedo q̃ anima separata potest habere tales actus: vellem Joannẽ tẽperate viuere: ꝛ ille actus in anima generat habitũ tẽperãtie. ꝛ queritur ab aduersario an anima separata potest talem actũ elicere: volo temperãter viuere: ꝛ queritur ad quã virtutẽ spectat talis actus. eodẽ modo respõdeo de habitu. nec est maior difficultas in vno q̃ in alio. sine habitus dicaẽ temperãtia sine non parũ refert. id enim est de termino cõtendere: sufficit: generabitur habitus. Aristoteles loquitur pro hoc statu q̃ quo viuũt homines: ꝛ de hominũ virtutibus: ꝛ sic tẽperantia ꝛ intẽperãtia sunt circa sensum gustus vel tactus. ¶Ad quintũ dicitur: quãdo negaretur antecedẽs probatio cõsequẽtie est nulla: q̃ beatus erit semper magis ꝛ magis beatus: ꝛ q̃ beatificabitur plusq̃ meritus est. ꝛ ratio est: quia illud argumentũ probaret q̃ precedẽs cum melioribus naturalibus plus beatificatur q̃ precedẽs cũ peioribꝰ: posito q̃ equaliter meruerũt: qõ nõ est dicẽdũ. Deus ꝑficit plus illũ q̃ minora naturalia habet: ꝛ mino⁹ illũ q̃ meliora habet naturalia sic dicetur de illo cui⁹ habit⁹ beatificus augebit. secũdũ crementũ habitus deus minus ꝛ minus cooperabitur: ꝛ sic nõ plus augebit actus beatificus intẽtione liter: scz cõcursus vnius cause effective tãtũ ꝓportionabiliter diminuitur quãtũ est crementũ alterius cause. Secundo: nego q̃ actus beatificus generat habitũ. ratio quare deus instituit q̃ actus ꝓducat habitũ est: q̃ nõ possumus semq̃ habere actũ/ ꝛ sic nõ possemus meritorari antevisoꝝ: nec facilitari ad bene operandũ post operationes bonas: si non maneret habitus. propterea ponit habitus. ergo quãtũ actus beatificus in patria est perpetuus ꝛ omniũ bonoꝝ operũ est ꝓmiũ: nõ debẽt habitus ab illo productus. Secũdo dicetur: sicut notitia intuitiua nõ producit habitũ: nec dilectio beatifica que ab intuitiua producitur/producit habitũ.

Secundo circa hanc distinctionem xxxvi. queritur: an sint ponende virtutes in appetitu sensitiuo. ¶Respondetur ad hãc questionẽ per tres conclusiones. Quarũ prima est. ponẽda est virtus in appetitu sensitiuo ipsum inclinãs cõtra naturalẽ eius inclinationẽ. probat hec ꝓclusio: appetitus sensitiuus creberiter rationi aduersat. patet de incõtinẽti. ꝛ Aristotiꝰ. i. Ethicor. dicit. q̃ incõtinẽs seipm vult rescindere ab irrationali appetitu: sed superare nõ põt. ꝛ ratio põt cohibere appetitũ sensitiuũ ne effrenate in illicitũ moueat: cui principaẽ principatu politico: primo politico ꝛ q̃ sine tristitia rationi obediat: vt in virtutibꝰ purgatoꝛijs ꝛ purgati animi. ꝛ hoc nõ fit sine bono habitu in sensualitate inclinãte ipsam cõformiter ad rationẽ. Ex isto formaẽ sic ratio in cõtinẽte ꝛ incõtinẽte magna est rebellio inter sensualitatẽ ꝛ rationẽ in heroico vel tẽperato tẽperãtia gradu/ista sunt rationi cõsona sine tristitia vlla: ꝛ hoc nõ potest fieri sine habitu bono in sensualitate. nõ sufficit ad hãc harmoniã pacificã habitꝰ bonꝰ in volũtate, q̃ oportet dare habitũ bonũ ꝛ studiosũ (q̃ erit virtus) in appetitu sensitiuo sine sensualitate: q̃ est ꝓclusio ꝓbãda. Secõ ꝓbatur sic idẽ, bruta ĩclinata ad obiecta delectabilia/ ꝛ ad delectabiliꝰ ꝓsequutionẽ/pũt habituari ad oppositum: ꝛ nõ per habitũ in voluntate: quia nullã habẽt: sed solũ appetitũ sensitiuũ. ergo habẽt habitũ in appetitu sensitiuo. Tertio sic. appetitus sensitiuus humanus est superior ꝛ alterius rationis q̃ appetitus bruti cuiuscũq;. ergo si bruta possunt habituari ad oppositũ inclinationis eoꝝ: appetitus sensitiuus in homine habituari potest. Ex his sufficiẽter ostenditꝰ q̃ in appetitu sensitiuo ponit habitus studiosus: ꝛ ad bonũ inclinãs: ꝑtra naturalẽ inclinationẽ appetitꝰ sensitiui.

¶Secũda cõclusio. in appetitu sensitiuo ponit habitꝰ cõformiter ad rationẽ quãdo appetitus sensitiuus est rectus illi cõformis. ꝓbatur: in ipso potest generari habitus: licet rationi aduersẽt: cõtra naturalẽ inclinationẽ. ergo citius in eo generari potest habitus quando est rationi conformis. ¶Tertia ꝓclusio. habitus in appetitu sensitiuo est virtus minus principalis q̃ habitus intellectiui appetitus. ꝓbatur: actus eius est imꝑfectior. ergo ꝛ habitus. cõsequẽtia liquet: antecedẽs ꝑtet: potentia est perfectior: ergo ꝛ actus. propterea Aristoteles scribitatẽ ponit in intellectu ꝛ appetitu intellectiuo: ꝛ nõ in sensu vel appetitu sensitiuo. x. Ethi. viij. dicẽs: nõ est hoc ipso quo homo est ita viuet: sed quo est quid in ipso diuinũ: quãtũ igitur hoc ab ipso cõpositio differt: tãtũ et huius operatio differt ab ea q̃ a virtute alia ꝑficitur.

¶Contra primã ꝓclusionẽ obiçit sic: appetitus sensitiuus ita naturaliter inclinaẽ in ꝓsequutionẽ sui obiecti sensati per sensum sicut ignis ad calefactionẽ: sed ignis nullo modo põt habituari in oppositũ q̃ nõ calefaciat passum sufficiẽter applicatũ: vel ad frigefactionẽ. igit. ¶Secõdo sic: ille habitus opposit⁹ in sensualitate nõ causaẽ a volũtate: q̃ volũtas nõ est factiua/ nec ꝓducit effectũ extra sensaltẽ actũ vel habitũ: nec potest causari ab, ipsaimet sensualitate: nec videt a qua alia causa causari potest. ergo a nulla causa causari potest. ¶Ad hec potest dari triplex imaginatio: vna/q̃ nullus est habit⁹ in appetitu sensitiuo oppositus inclinationi naturali eius/sed est habitus multũ intẽsus in volũtate qui inclinationi naturali appetitus sensitiui resistit. sed hec imaginatio nõ est bona: nõ esset illa tranquillitas tũc in homine vt ola rationi sint consona: nec esset habitus in bruto cõtra naturalẽ inclinationẽ eius: cuius oppositũ videmus. ergo volũtas vicere: est habitus oppositus inclinationi naturali sensus in appetitu sensitiuo. Sed due vãtur imaginationes a qua causa ꝓducaẽ ille habitus. vno modo potest dici: volũtas producit immediate sine suo proꝓio actu elicito quãdam qualitatẽ in appetitum sensitiuum conformiter tendentem cum volũtate: quemadmodum sine alio actu preuio ꝓducit ei⁹ proꝓium primum actum elicitum: quare non potest etiam sine aliquo actu preuio concurrere ad aliquid ꝓducendum in potentia executiua vel sensitiua: Et hoc potest bifariam dici: vno modo q̃ illa qualitas mouet sensualitatem partialiter producere actum oppositum sine inclinationi naturali. Alio modo potes imaginari q̃ non est ponendũ aliud in sensualitate ab illa qualitate et impressa q̃ tẽdit in obiectũ cõformiter ad volũtatem: ne tibi id extraneũ videaẽ: declaro per manuductiones: de virtute magnetis sibi ferrũ attrahentis: ꝛ de virtute nature in nobis cibũ grauem assumptũ in ore ad caput ad se trahentis. Idem itidẽ: primũ mobile sua influẽtia motu raptus sphẽras inferiores oẽs secũ ab oriente ad occidẽtẽ cõtra motũ ꝓpriũ mouet per quãdã qualitatẽ eis impressam. similiter intelligẽtia mouẽs orbẽ causat motũ localẽ in celli: qui celli mouet. tenẽdo q̃ motus localis distinguiẽ a mobili: ꝛ de impetu causato in troco pueri troclũ circũgyrantis ad pueri mutũ: ꝛ de impetu in nobis nos mouente ad vnũ differẽtiã positionis: nec in particulari cognitũ nec volitum: licet volitas ꝓducat qualitatẽ extra se volũtatẽ. in multis istoriũ non ꝓducit qualitatẽ extra suũ totũ. Tertia imaginatio: ꝛ vero simillior precedẽti a dhuc est talis. volitas mediãte suo imperio forti mouet sensualitatẽ in fugã illius ad qõ naturaliter inclinatur: hoc est in primũ actũ fuge: puta in suã nolle naturale respectu talis obiecti. ad illud nolle naturale: imperiũ voluntatis/ ꝛ ipse appetitus sensitiuus/ immediate cõcurrit. cũ ipsa sensatione/ posito imperio volũtatis efficaci/ponitur illa fuga: ꝛ nõ posito illo imperio nõ ponetur illa fuga: ergo ꝛ illud imperiũ efficitiã habet respectu illi⁹ fuge. Dico enim ad fomã argumẽti nõ esse idẽ in igne ꝛ calore ꝛ in agentibus naturalibꝰ inanimatis. ꝛ in animatis agentibus naturalibus. ꝛ patet manifeste: primoũ principioꝝ assensus in nobis causant habitũ: vt circa distinctionẽ. xxiij. superi⁹ diximus: et tamẽ in igne vel lapide furtim moto nõ causatur habitus vllus. Deus enim dedit imperiũ ꝛ dominiũ rationi ꝛ volũtati vt possint appetitũ sensitiuũ mouere conformiter ad rationẽ: ꝛ ipsum habituare ꝛ captiuare ad bonũ. Hes. iij. sub te appetitus tuus erit: hoc est in tuo imperio ꝛ dominio. appetitus mouet appetitum sicut sphera spheram. iij. de anima. hoc est appetitus intellectiuus mouet appetitũ sensitiuũ. ꝛ nõ solũ illud in hominibus: sed in brutis. cũ primũ applicatur iumentis canis fame pertesus lanto t bouis diuisione ꝛ occisione: ad carnem currit: stat vir cũ virga canem dure feriens: habituat eum ad oppositũ ad fugã illius carnis. timor virgẽ ꝛ conseruatio vite plus mouet canem ad fugã q̃ ad prosequutionẽ carnis. habituat eum q̃ sic non accedit: nec carnem villam capit: nisi fructum ipsi particulariter proiectũ: vt video bum transeo ante lantos ꝓpriũ: videndo eoꝝ canes hinni positos dominos intueri in partitione carnis venalium quousq; eis proiçiãt. similiter de catto iuuene experimur: qui nõ est ita disciplinabilis sicut canis: cum animã sensitiuã inferiorẽ habeat. docemus cattum vt ad mensam accedere nõ audeat: sed cibũ oppositũ expectat in loco consuetoꝛ: cũ appetitus sensitiuus in homine sit supremus appetitus: quia animã rationabilem habens pro parte: quare ista negabimus eius appetitui sensitiuo conuenire? ¶Contra illud obiçit: ex dictis sequit q̃ ratio imperat appetitu sensitiuo principatu despotico: consequẽs est cõtra Aristotelẽ. i. Politicoꝛ. ꝛ cõsequẽtia patet: potest ipsum habituare ad quã partem voluerit: ꝛ eum in chamo mittẽ ducere. ¶Respõdeꝫ. nõ sequit. post peccatũ primi parentis nõ potest volũtas imperare ad nutum appetitui sensitiuo quin iterdũ reluctetꝫ: secus est respectu partiũ corporis. potest sine resistẽtia vlla digitũ aut manũ mouere. sed appetitus sensitiui aliqua mẽbis reluctantẽ: vt videre est in mẽbris pudibũdis: q̃ nõ mouentꝫ semq̃ ad nutũ volũtatis. de quoꝝ motu ꝛ dispositione Adam eruditus: iustitia originali amissa. sed fateoꝛ: volitas potest capituare appetitũ sensitiuum: ne vllo modo reluctetur rationi: ita q̃ homo potest sequi rationẽ sine tristitia vel rebellione sensus: q̃ bonã habituationẽ sensus. ¶Sed contra ista obiçit. Paulus sensit aliã legẽ in mẽbris suis captiuãtem eum ad peccatũ: ꝛ tamen heroicus erat in virtute. ¶Respõdetur: hãc rebellionẽ et Sathan infundebat propterea eã angelũ Sathanę appellabat apostolus. Simile de Hieronymo dici potest. qui magnos insultus passus est: nõ obstãtibus virtutibus eminentissimis i eũ productis. Ex his patet ad vtrũq; argumẽtoꝝ solutionis

¶Sed queris: quomodo deus creauit nos cū hac sensualitate que rationi aduersat: que ad optima pęcat. j. Ethicor. Insuper: ex ꝓbatione prime cōclusionis videtur sequi ꝙ in nobis esset cōtrarietas ⁊ crule bellū: qz caro cōcupiscit aduersus spiritum: ⁊ sic qualitates cōtrarie erāt simul. cōtra Aristo. iiij. meta. ¶Respōdetur: deus creauit nos hoīes: modo de hominū ratione est habere appetitū sensitiuū: qui inclinat in ꝓsequtionē obiecti cōuenientis/vt hoīes nutriant/⁊ se manuteneāt ꝙ generationē: vedit rationē ⁊ impiū ipsi volūtati ꝙ qō potest sensualitatē cohibere ne tendat efrenis in sui obiectū. Ad aliud respondeť. quādo est ꝓsequtio ī sensualitate respectu a/obiecti delectabilis ⁊ respuitio eiusdē in volūtate vel in appetitu intellectiuo: nō est contrarietas. cōtraria sunt apta nata fieri circa idē/⁊ sunt in eodem. modo appetitus sensitiuus nō est appetitus intellectiuus: ⁊ sic actus qui in his duabus potētijs sunt/nō contrariātur. sed qz tēdit in idē obiectū opposito modo: vt sensualitas in ꝓsequtionē obiecti delectabilis: ⁊ volūtas in fugā illius: dicit cōtrarietas obiectiua quātū ad tendētiā: ⁊ illa nō est cōtrarietas vlo modo. ¶Contra tertiā cōclusionē obijcit sic: appetitus sensitiuus est perfectior appetitu intellectiuo: ergo actus eius est perfectior circa idē obiectū ꝙ actus appetitus intellectiui: et ꝙ cōsequēs habitus appetitus sensitiui est perfectior habitu appetitus intellectiui: ⁊ per ꝓsequēs virtus in appetitu sensitiuo est ꝑfectior ꝙ in appetitu intellectiuo. Primū antecedēs probat: appetitus sensitiuus est aggregatū ex organo ⁊ anima intellectiua: appetitus intellectiuus nihil aliud est ꝙ volūtas. modo totū alterius rationis a parte semp est perfectius essentialiter sua parte: alloqui homo non esset perfectior sua anima. ¶Respōdeť dikt̄inguēdo ꝙ appetitus sensitiuus sit ꝑfectior appetitu intellectiuo: vel ꝙ sit ꝑfectior entitatiue: ⁊ sic cōcedo: vel ꝙ sit ꝑfectior potētia: ⁊ sic nego. intellectus est ⁊ volūtas est ꝑfectior potētia ꝙ sensus et appetitus sensitiuus: qz potest actū ꝓducere ꝑfectiorē et separatum a corpore potest suū actū ꝓducere nō autē sensus: ⁊ nobiliora obiecta respicit. sensus est vel appetitus sensitiu⁹ nihil spirituale habet ꝑ suo obiecto. Proinde nō aggredior illā difficultatē physicā: an appetitus sensitiuus sit in corde/vt cēset Aristoteles/ an e cerebro iuxta sententiā medicorum in quocūq; est loco est: ille est appetitus sensitiuus in quo virtutē ⁊ vitium locamus. ¶Contra istā argumētor: bene sequit̄: hic binarius (demōstrādo animā ⁊ eius organū corporeū) est ꝑfectior ꝙ hec aīa: ⁊ hic binarius est potētia sensitiua: ergo potētia sensitiua est ꝑfectior aīa. Respōdeť cōcedēdo ꝙ sequat. sed ex illo nō sequit̄ ꝙ appetitus sensitiuus est ꝑfectior potētia ꝙ volūtas: bene aūt est ꝑfectior res. licet idē sit potētia ⁊ ille binarius vel illa res: est tū minus perfecta potētia: ⁊ ꝑfectior res. ¶Contra ista instat: si sensus esset aggregatū ex organo ⁊ aīa: tūc appetitus sensitiuus in hoīe esset ꝑfectior ꝙ appetitus sensitiuus in bruto: ⁊ potētia visiua in hoīe esset ꝑfectior potētia visiua aquile. cōsequēs est falsum. aquila enī lōge melius videt. ¶Respōdeť: potētia visiua hoīs est ꝑfectior res ꝙ potētia vt sīc a lynciq; vel aquile: sed nō est ꝑfectior potētia visiua: cū lynx ⁊ aquila lōgius ⁊ perspicacius videāt: habēt enī organū qualitatiue melius dispositū: hinc melius videt: nōne vides: q lippus ⁊ senex potētiā visiuā habēt ita ꝙ ꝓfectā entitatiue sicut ī iuuenture: ⁊ tū nō ita bene videt: qz potētia visiua eox debilitat: ⁊ est idispōsita. modo potē tiā bene dispom multū facit ad exercūdā in actū potētie: ⁊ ad denominādā potētiā ꝑfectā ī esse potētie. Si senex haberet oculā iuuenis videret vt iuuenis primo de aīa.

¶Ades ergo quomodo saluari pōt ꝙ sunt habitus in appetitu sensitiuo cū habilitātes ad impiū ratiōs: ⁊ vt rationi pareat inclinātes. ⁊ pōt esse tātus habitus: ꝙ in climatio et⁹ tū facit ad respuitionē obiecti ad qō inclinat ex se: vt cū voluptate respuat ipm. qū homo exit in actū sui habitus/cū oblectamēto exit: ⁊ tūc esse pōt habitus ꝙ sensualitas erit extincta: ad hūc sensum: ꝙ nulla rebellionē facit ī hoīe ad hoc ꝙ abstines: ab obiecto ad qō sensualitas ex se inclinat. hoc in gradib⁹ virtutū amplius deducetur: ꝓpterea sup hoc nūc supersedeo.

Tertio quero: an sit cōnexio virtutū moralū cū pudētia. ¶Pro q̄stionis solutione ponūtur due conclusiones. ¶Quarū prior est. Nullus est pudēs nisi bonus. hāc cōclusionē circa. xxxiij. distinctionē hui⁹ ꝓbatum⁹. ¶Secūda cōclusionē est vabilis actus virtutis moralis sine pudētia. probat̄ hec cōclusio: nullus actus in volūtate elicitus est bonus/nisi regulatus a iudicio intellectus: qō voco pudētiā memor: tū sum ꝙ ignorātia inuincibilis/suff cit cōm prius dictā: sed nunc loquor vt plures: sub nōe pudētie de illa intelligēs. quare iste actus est bonus/volo dare huic elemosynā: nisi qz iudico ita debere fieri: vel deus ꝑcipit: vel deus ꝓsulit: vel recta ratio dictat: alioquin actus puerox nō habētū rationē vel vemētiū essent boni: qō nō est dicēdū. Probat̄ hec cōclusio auctoritate phi. ij. Ethicox/virtutē difficultātis sic. Virtus est habitus electiu⁹ in mediotate cōsistēs ꝓut determinat ipse sapiēs: hoc est pudēs: hoc est cōm dictamē recte rationis. ⁊ patet hoc amplius: ex industria. vi. Ethicox vltimo sic dicit. Atq; earū ꝙ ꝓpie est virtus nō sic sine pudētia: ⁊ paulo post: in ꝓte Socratē laudat: in ꝓte est carpit. laudat est in hoc ꝙ dicebat ꝙ virtus moralis nō habeť sine pudētia. sed cū arguit in hoc ꝙ dicebat oēs virtutes morales prudentias esse: sic dicit phs post verba allegata. Quapropter inquit virtutes oēs pudētias esse: ⁊ Socrates ptim recte ꝑcebat: ptim peccabat: qz virtutes oēs pudētias esse putabat: bene dicebat: qō esse sine pudētia ipsas diebat. ⁊ mox hoc idē probās/diffinitionē virtutis apud oēs cōem inducit sic dicēs. Hoc aūt huius indiciū est. etenī nūc oēs cū virtutē diffinīūt dicētes ipsam habitū esse: ⁊ asserētes ea circa q̄ versat: addūt cōm rectā rationem: ⁊ recta ratio est ea q̄ est cōm prudentiā. ⁊ multa verba ad idē ꝓpositū adducit. Forte ꝓpter aliquos impitos putāt virtutē posse fieri sine pudētia: sicut ego audiui aliquos sophistas dicere. postea cozollarie infert sic inquiēs. Patet igit ex dictis fieri non posse vt sine prudentia sit homo propie bonus: ⁊ absq; motū virtute pudēs. vides duas conclusiones probatas ex mente phi. Quarū prior est. non est prudentia sine bonitate. Secūda conclusio: non est virtus aliqua sine prudentia. Ex his duabus conclusionibus sequitur tertia: Connexio est inter virtutē moralem ⁊ prudentiā. patet. vna nō potest fieri sine altera: nec cōtrario: ergo iter illas est cōnexio. ꝙsequētia tenet ex quid nōis cōnexionis. ¶Contra ista obijcitur. pudēs Socrates potest precipere Platoni rudi agere qō est rectū/⁊ conformiter ad dictamen recte rationis: tūc sic. in Platone est actus virtutis: ⁊ tamen in ipso non est recta ratio: sed in alio/scilicet Socrate. ¶Secūdo sic. multi plebei dāt elemosynā: ⁊ multa alia bona faciūt: qui nō syllogisant vel iudicāt in intellectu hoc est faciē dū. ergo nō requirit̄ prudentia ad actū moraliter bonū.

¶Ad primū admitto casum: ⁊ nico ꝙ Plato habet iū dicū ꝙ a/est faciēdā: licet pudētiā ab alio ex precepto alterius acceꝑit: ⁊ sic non habetur virtus moralis sine pudētia. Si ponas ꝙ pudētia fuerit in Socrate: ⁊ nulla in Platone: sed Plato facit a/ad mādatū Socratis tūc dico ꝙ a/nō est virtus in Platone. ¶Ad secūdum argumētū dico ꝙ plebei habēt prudentiā ⁊ iudiciū: prudentiam regulatiuā actus boni qui facūt alloquin nō esset bon⁹ plebeus. sic iudicat in intellectu practico/ te iunandū est hodie/cundū est ad tēplū/unda est elecmo syna pauperi. et conformiter actus voluntatis elicit.

¶Tertio obijcitur: pudētia nō est pars essentialis nec integralis virtutis moralis: nec eōuerso: ergo vna illarū potest esse sine altera. cōsequētia tenet vbiq; in creaturis: ergo inter prudentiā ⁊ virtutes morales nō est cōnexio. ¶Quarto sic: aliqui sunt naturaliter fortes ⁊ naturaliter temperati/sine prudentia: ergo male dictū est. ¶Ad tertium concedo assumptum. non est cōtradictio de potentia dei ꝙ vna illarum qualitatum sit sine alia. ¶Ad quartū cōcedo: aliqui sunt dispositi ⁊ apti ad vnā virtutē: ⁊ aliqui magis ad aliā: aliqui ad vitia: vt solet dici de bene ⁊ male natis. ⁊ hoc concedit Arist. in litera in vltimo cap. vi. Ethi. sed tales ꝓpterea nō habēt ꝓpie virtutes morales vel prudētiasicū non habeant habitus appetitiuos vel prudentiales ipsius intellectus.

¶Quinto obijcitur sic: capio Socratem qui habuit a/actū prudētie remissum vt vnū: ⁊ b/actū volūtatis virtutis intēsum/vt. viij. casus est possibilis. nō est necesse habere actū intellectus ita intēsum sicut actū volūtatis: vel econtrario: tūc generabunt due virtutes a/⁊ b/a remissus habitus: ⁊ b/intēsus: tūc possibile est ꝙ adducat in pudētia cōtraria a pudētie: ⁊ ipsam corumpat. nō est necesse ꝓpterea corūpere b/bonū actū virtutis. vel ducatur casus oppositō modo: sit b/actus volūtatis intēsus vt vnū: ⁊ a/actualis pudētia intēsa: vt. viij. generabūtur habitus proportionabiles: tūc possibile est ꝙ b/actus volūtatis corūpat per suū cōtrariū absq; hoc ꝙ corūpat a/habitus intellectus: qz illud qō cōtrariatur formaliter habitui volūtatis nullo modo cōtrariat pudētie. ergo nō est necesse esse cōnexionē inter prudentiā et virtutē moralē. ¶Sexto obijcit sic: quis potest habere iudiciū in intellectu: ꝙ vanda est elcemosyna pauperi absq; hoc ꝙ conformiter velit: tale iudiciū intellectus non est sapientia/nec ars/nec intellectus/ nec alius habitus veridicus a pudētia: ergo sub pudētia continet. ¶Septimo sic: ex dictis sequitur ꝙ b/actus volūtatis denominat a/actū intellectus pudētiam/⁊ econverso/a/actus intellectus denominat b/actū volūtatis virtutē: et sic duo actus ⁊ duo habitus mutuo se denominabūt: qō est inconuenīs. cōsequētia tamen liquet intelligenti.

¶Ad quintū dico ꝙ intelligit Aristoteles, potissimū de actu. nō autem potest esse actus virtutis sine actuali pudētia. de habitibus (quicquid alij dicūt) non video. illud requiri sicut argumētū arguit: stat ꝙ vnus habit⁹ remittat̄ ad nō gradū incluisine: alio habitu stāte/vel nō totaliter extincto. non video quare debeamus dicere ꝙ habitus remanās nō dicat virtus: cū ita sit ꝙ erat act⁹ bon⁹/⁊ studiosus/⁊ virtus cōm actū. potest homo dicere hic volūtarie: sine ꝑsentia iudicij habitualis intellectus/habit⁹ volūtatis nō est virtus: sed nō est expedītus ita dicere, dico ergo ad virtutē habitū sat esse ꝙ generat̄ ex virtute ⁊ ad virtutē posset inclinare in potētia ꝓpinqua. ¶Contra. hoc instat. maneat b/habitus in volūtate sine pudētia actuali vel habituali: tunc ꝙ me. b/ est virtus: ergo inclinat in actū virtutis sine prudentia: aliquin esset inanis virtus. ¶Respōdeť negādo cōsequētiā. Nihil⁹ est actus aliquis bon⁹ sine pudētia actuali cōm Aristotelē ⁊ veritatē. deus ꝓter legē potest acceptare actū volūtatis sine actuali pudentia: sicut potest actū naturalē: nō est idē de habitu. ¶Ad sextū concedo assumptū. potest eīs habere rectū iudiciū: sed tale iudiciū nō est pudētia nisi in aptitudine vt ꝓxime in q̄stione sequēti explicabitur: supposito ꝙ iudiciū habēs sit bonus. sub nullo illox iudicox. vi. Ethicox numerator actualiter includit. si non fuerit actus ei respōdens in bonitate volūtatis. sed res est tenebrosior. de denominatione pudētie. res in hoc est lucida: nihil⁹ actus volūtatis est bonus sine pudētia actuali: sed que bonitas requiritur ad pudētiā/est mator ambiguitas/ si esse in gratia sufficeret: tūc erit pudētia sine actu studioso. sed qui cquid sit: nō solem⁹ vocare malos pudētes/sed solū seminuerbios/bene loquētes/⁊ impudētes. in absoluto modo loquēdi existēs in mortali publico non est pudēs. ⁊ potest dici ꝙ nullus existēs in mortali est pudēs. de termino est solū cōcertatio. Ad actū ergo esse pudētiā requirit virū nō esse in mortalitā habere meritum in volūtate respōdeo: sine actuale/sine in acceptatione diuina nō inclūso: qt solū est de termino ⁊ modo loquēdi cōtēdere. si nō esset modus loquēdi Aristotelis: non sic loquerer. Propter has obiectiones: pōt homo habere rectū iudiciū practicū in intellectu/⁊ bonū actū moralē in volūtate: ⁊ esse in peccato mortali occulto: ꝙ cōsequēs talis est malus: ⁊ tamen ab oībus vocabitur pudens.

¶Sed dicis: putaē pudēs: qz putaē bonus: sed realiter nec est pudēs/nec bon⁹. in hac materia nō ēpli⁹, pcedo.

¶Ad septimū: cōcedit ꝙ duo actus mutuo se denominānt in esse tali: puta in esse prudentie ⁊ bonitatis. actus nō est bonus essentialiter intrinsece: immo potest esse liber in volūtate ⁊ nō esse bonus: si iudiciū prudētiale desinat esse: ille actus nō est bonus qui prius erat bonus.

¶Octauo argumētor auctore Aug. sup illud Psalm. cxviij. Forte viuos deglutissent nos: hi sunt qui vim absorbētur qui scīūt malū esse ⁊ lingua cōsentiūt absorpti mordūtur. Idē sup illud psal. lxviij. Fiat mensa eox coram ipsis. ⁊ quid est vitius cōsentiētes nisi scientes nō debere cōsentire? Ecce nouit muscipulā ⁊ pedē ponit. Idē sup illud psal. cxvij. Concupiuit anima mea de si. ac. precedit intellectus: sequit̄ tardus aut nullus effect⁹. Ex his auctoritatibus sequit̄ ꝙ quis potest habere prudentiā in intellectu ⁊ malitiā in affectu. ¶Respōdeť: iste auctoritates nihil aliud volūt nisi ꝙ intellectus potest recte iudicare a esse malā ⁊ nō faciēdū. hoc nō obstāte homo cōtrauenit tali iudicio: qō nō mereť dici prudētia, ꝓpter defectū cōnotationis termini. si homo cōcorditer operaretur sicut iudicat: tūc eius iudiciū esset prudentia, ⁊ sic prudētia erit quādo nō erit prudētia.

¶Homo obijcitur volūtas potest elicere actū bonū cōtra conscientiā: puta ꝙ vanda est eleemosyna pauperi: ex tali actu generabit virtus: ⁊ tū nō regulatur a prudētia. ¶Respondeť: ille actus volūtatis est malus: ⁊ ꝙ consequēs habitus eius non est virtus: licet posset postea ille habitus inclinare ad actū bonū quādo habeť prudētia vel error inuincibilis in intellectu. ¶Secce quonam pacto nunq; habetur actus moraliter bonus sine prudētia actuali. ⁊ sīm modū loquendi philosophi malus nō est prudens. licet recte potest iudicare de agibilibus: tale iudicium non sufficit ad prudentiam. non oportet aliorū argumenta contra illum modum loquendi dirigere: cū de termino prudentia contendant: quo Aristoteles vtitur conformiter ad vulgus. philosophus non negat quin malus potest

recte dictare in intellectu: ꝛ male opari in effectu. Beatus Thomas seqȝ modū loquēdi de prudētia aliter dicerꝫ: ꝙ voluntas non potest contrarie imperio intellectus ꝛ vltimate dictato ꝙ ipsum. ego autē hac via dicere nō possum: tū: quia nō pono tale imperiū in intellectu nec iudico illō verū qō dicit de volūtate: vt post hac circa hāc eādem distinctionē attingere curabo.

Arto circa hāc distinctionē. xxxvi. queritur: an virtutes morales sint cōnexe/ ad hīc sensum: ꝙ nō habeō vna sine alia: ille est sensus de quo inter phos contēditur: hec dixerim propter aliquos distinguētes multipliciter sensum inutiliter: et circa suburbiū/ ꝛ imptinēs/ plus laborāt ꝙ circa vrbē ipsam habēdā. In hac questione mirabilē varietatē dicēdi inuenio. ꝛ tū nō semper est varietas ad rē. ꝛ ratio quare homines ita varie opinati sunt/ est hec: Aristoteles quē oēs in hac parte ducem insequūtur. vi. Ethic. vltimo: videt dicere ꝙ sic: quē Aug. Hiero. ꝛ sancti plurimi sequuti sunt: vt post patebit. ¶ In oppositū est argumētū cōmune nō floccipendēdū dū modo perficiat. aliquis potest se exercitare circa vnā materiā virtutis: vtpote circa temperantiā: ꝛ non circa alias materias virtutū. modo fabricādo fabri fimus: ergo tali quotidiana exercitatione honesta circa materiam temperantie: sine fortitudine et iustitia temperatus euadet.

¶ An forte dicis: de ratione perfecte tēperātie est/ ꝙ habens prōpte ꝛ delectabiliter circa eā operetur: ꝛ non succumbat pro quocūq; flatu sugueētē. modo sī propōatur illi tēperato materia mortis: hoc est materia fortitudinis vel iustitie in qua nō est exercitatus: facile succūbet: ergo nō est pefecte tēperatus. ergo ad hoc ꝙ habeatur perfecta tēperātia requirit fortitudo ꝛ iustitia.

¶ Cōtra hoc argumēto: vel requirit exercitatio in qua libet materia fortitudinis ꝛ iustitie: vel sufficit aliqua. si primū: nūq; habit perfecte tēperatus vel pfecte iustus: qr nullus exercitat de cōmuni lege in qualibet materia istarū virtutum. sub aliis verbis sic duco argumētum: ꝛ redit in idē. vel ad hoc ꝙ quis tēperatus dicat requiritur ꝙ quodlibet individuum fortitudinis vel iustitie in specie habeat vel sufficiūt aliqui habitus certarū specierū fortitudinis ꝛ iustitie. si primū: nō inuenies vnq; temperatū. si secūdū: ille quē tēperatū ponis/ succumbet: vt pote si multū in tēperātia fuerit exercitatus: ꝛ habuerit a/ individuū iustitie solū: ꝛ b/ individuū fortitudinis solū si proponatur ei c/ individuū iustitie ꝛ d/ individuū fortitudinis: quia in illa materia nōdū est exercitatus. ergo facile succūbet. ¶ Ratione dubitationis in questione mota aliquos modos breuiter recēsere libebit. Stoici dixerūt (sicut dicit beat⁹ Augustinus de sentētia Jacobi) ꝙ oēs virtutes acquisite connexe sunt: quia existimabāt virtutes nō posse esse nisi i individuibilitate ꝙ absentiā alicuius virtutis in hoīe est in ipso vitiū: ꝛ quodlibet vitiū impedit virtutē ne summū attingat: qō attingit virtus attingēdo pūctale mediū: ideo dixerunt virtutē non posse esse cū alterius carentia. hec positio Stoicorū est nulla. nullus hoc modo habet virtutē. Secundo: falsum est qō dicit ꝙ per absentiā alicuius virtutis in homine/ necesse est esse in eo vitiū. Aliī dicūt ꝙ virtutes sunt inuicē connexe: quia cōnectūtur cū prudentia: que est vna. ergo connectuntur inter se. Hec hoc valet. non est vna prudentia numero vel specie specialissima. sed tot sunt prudentie distincte quot sunt obiecta materialia specie distincta. Aliī dicūt ꝙ sunt connexe in gradu temperantie ꝛ in gradu heroico: sed ostendetur questionem soluendo ad mētem pī ꝛ sanctoū ꝙ nō est necesse de his virtutū gradib⁹ loqui. ¶ Insuper: quis potest habere virtutē aliquā in gradu tēperātie sine aliis virtutibus: ergo hoc nō soluit questionē. antecedēs patet: vatur vnus virgo in quo omnes motus circa illecebram sunt sedati: licet nō fuerit exercitatus circa materiam fortitudinis ꝛ iustitie. ¶ Pro questionis solutione pono sex conclusiones: Quarum prima est: iste virtutes cardinales que in quotidiano vsu eueniūt se inuicem ꝓtegunt more quatuor sanctarū sororum. probatur hec cōclusio exemplariter: sī Bertha fuerit tentata de castitate que in illa virtute se longe exercuit: si non fuerit fortis ꝛ in materia fortitudinis exercitata: castitas eius exponitur periculo: dum tyrānus ei mortem minatur nisi in eum cōsentiat: tunc in illo bello/ hunc plurimū iuuaret fortitudo. et si magna offerat ei munera: vtpote torques aureos/ monilia/ ꝛ huiusmodi mūdana oblectamēta quatenus ipsa consentiat: nisi habuerit iustitiam: erit ipsa multū iuuata: quā pacificam iustitia protegeret nolens hoc iniustū cōmercium. ¶ Secūda cōclusio: virtus vna multū iuuat ad productionē alterius virtutis. patet de hac muliere prefata. si ipsa fuerit casta: et in illa materia exercitata ꝛ nōdum exercitata in materia fortitudinis: cum tyrannus ei mortem offert nisi ipsa in eū consenserit: tunc prudentia ꝛ habitus castitatis facile producunt primū actū fortitudinis. patet: quia castitas tunc non potest habere suū actum elicitum nisi habuerit actum fortitudinis: ergo stante illa hypothesi quātū inclinat castitas ad actum propium intrinsecum: tātū inclinat mediante tali actu proprio ad actum fortitudinis ꝛ alterius virtutis. Si hec mulier fuerit habituata in virtute generali: puta nolo perpetrare aliquid inhonestū: ꝛ quia ipsa iudicat hoc inhonestum: facillime actū primū fortitudinis in particulari producet. ratio est/ qr ipsa habet habitū generalem ad fortitudinē ꝛ ad alias virtutes: igitur. ¶ Tertia cōclusio: in absoluto sermone nullus dicitur prudens nisi qui multū exercitatus est in materijs virtutum cardinaliū: ꝛ in eis eius virtus reluceat. hec cōclusio probatur: sī de aliquo iuuene fuerit sermo bene iudicante in vno agibili vel in duobus: sī dicas eum prudētem: omnes vno ore tibi contradicent: dicentes ꝙ non: propter defectum experientie. et Aristo. iij. Topicoꝝ: nemo eligit iuuenes in duces: quoniam non constat eos esse prudentes. ꝛ primo Ethic. iij. cap. dicit philosophus. Atq; quisq; bene iudicat ea que cognoscit: ꝛ ipsorū bon⁹ est iudex. Is ergo in vnaquaq; re bene iudicat qui in illa est eruditus: absolute autem/ qui est in omnibus eruditus. quapropter iuuenis ciuilis discipline non est idoneus auditor. est enim rudis actuum vite. Ex his autem et de his ipse rationes efficiuntur. Tūc sic: ad virum esse eruditum simpliciter: hoc est prudentem absolute: requiritur magna exercitatio actuum vite: ꝛ eorum que in vita contingunt. modo materie virtutum cardinalium maxime in vita humana contingūt propterea cardinales dicuntur: ex dictis in distinctione. xxxiij. huius ergo nemo dicēdus est prudens in absoluto sermone/ nisi multum exercitatus in materia virtutum cardinalium. ¶ Quarta conclusio. nemo est dicendus absolute loquendo iustus/ vel temperatus perfecte nisi qui est promptus ad bene agēdum cōm materiam cardinalem totam: ꝛ ad resistendum tentationibus superuenientibus que hominē impediūt a profequtione virtutis. probatur hec conclusio. Nemo potest esse prudēs nisi talis fuerit: ex questione precedēti ꝛ cōclusione precedēti. sed cum perfecta prudentia nullo modo stat malitia/ sed bonitas: malus enim celeberrime in agibilibus pessime iudicat: licet in aliquibus speculatiuis ꝛ paucis practicis bene iudicat. patet: inuenis male iudicat: primi Ethi. iij. eo ꝙ sequitur perturbationes. ꝛ subiūgit philosophus eleganter. Interest autē nihil inuenis sit etate an moribus iuuenis similis: non enim defectio est ob tēpus: sed quia viuit ꝛ prosequitur singula cū perturbatione. oīs malus est ignorās. tertio Ethicoꝝ: ꝛ malitia excecat intellectū. Hoc est in multis obfuscat ꝛ obtenebrat. ptz de intēperato in gradu. vij. Ethi. ꝛ Sapientie secūdo. Excecauit illos malitia eoꝝ. Probatur hec cōclusio aliter. Nemo est dicēdus pfect⁹ logicus vel logicus simpliciter (qō idem est) nisi sciens multa logicalia memoriter/ sciens passum cum passu scōm exigentiā materiarū mutuo tenere/ ꝛ nouit errata in eadē scientia. sic in theologia ꝛ in aliis artibus. ergo nemo dicendus est in absoluto sermone iustus vel tēperatus nisi habeat ofa illa ꝙ que facile actum sue virtutis defendit: ꝛ elegāter: cōsequentia tenet per simile. ¶ Quinta cōclusio: cōnexio est virtutū cardinalium ad hoc ꝙ aliquis dicatur in absoluto sermone pditus virtute vel studiosus. hec cōclusio ex duabus pcedētibus sequitur: ꝛ ille tres simul ꝛ potissimū ista: expiesse patet ex Aristotele. vi. Ethicoꝝ vltimo: vbi facit obiectionē hanc: aliquis est aptus ad vnā virtutē ꝛ bene natus ad eam: ergo similiter aliquis habet vnam virtutē moralē non habēdo reliquas. Philosophus negat consequentiam. ꝛ ponit oppositum cōsequētis (qō est nostra quinta cōclusio) cū antecedentes ꝛ hoc ex industria ꝓpter cōnexionem quā virtutes habent ad prudentiam. vnde sic ait apud Argyropylū. ¶ At esto ea ratio qua quispiā distuerit separari virtutes: hinc solui potest. non enim idē ad omnes suscipiēdas aptissim⁹ est ingenio: quare aliam iam accepit: aliū nondū accepit. hoc esto in naturalibus quidē virtutibus fieri pōt: at in his quibus absolute dicitur homo bonus fieri nequit. Eteīsi cum prudentia (que est vna) simul ineunt vniuerse. istic Aristo. capit prudentiā collectiue dicens: non enim potest habere prudentiam sufficientē de nominare virū prudentē in absoluto sermone sine virtutibus moralibus: ꝛ potissimū cardinalibus. quo modo loquendi de cardinalibus nō vtitur: sed de eis intelligit per absolutus modū loquēdi: simpliciter intelligit. sicut primo prior dicit: simpliciter dico qō sine addito dico. ꝛ antiqua translatio. vi. Ethi. vltimo. loco ꝙ ly absolute/ ponit simpliciter. ꝛ eandē dubitationē (de qua est mētio nuperrime facta) sic interpretatur. Sed ꝛ ratio sic dissoluetur vtiq; qua disputat quis: qñ separantur abinuicē virtutes. nō enim idem optime natus ad oēs: quare hāc quidam sciunt: hanc autem nequaq; assumēs erit. Et ob iectionī illi respondens ait: hoc eīi secundū quidem naturales virtutes contingūt: secundū quas aūt simpliciter dicitur bonus: nō contingit. simul enim prudētie vni existenti: omnes inerunt. Hunc modū loquēdi Aristoteles/ sequitur Tullius in Tusculanis questionib⁹ inquiens. si vnam virtutē cōfessus fueris te non habere: nullā te habere cōfessurū necesse est. Et diuus Aug. vi. de trin. cap. iij. dicit: virtutes que sunt in animo humano nullo modo separanē abinuicem. Et Hrego. primo moralium super illud Job: ne forte peccauerint filij mei. ꝛc. Hecq enim vna vere virtus est: si nisi ꝛa aliis virtutib⁹ nō est. Et Bernardus primo lib. de ꝓsidera. cap. vi. dicit. suauissimū esse cōcentū cōplexūq; virtutū: atq; alterā ex altera pendere. ¶ Ultima conclusio: potest quis vnam virtutem imperfecte sine alia acquirere: sic sez: ꝙ virt⁹ illa non sufficit denominare virum bonum simpliciter / aut prudentē simpliciter. hec cōclusio est Aristotelis in pasu allegato: de illo qui est magis natus ad vnā virtutez ꝙ ad aliam: in quo generabitur virtus illa imperfecta citius ꝙ alia: patet per hec verba recitata: quare aliam iam accepit/ aliā iam nō accepit. ¶ Secūdo ꝓbatur sic patur primus actus generatiuus virtutis in Socrate: ꝛ non est necesse ꝙ cum illo actu: vel in generatione illius virtutis/ occurrat materia alterius virtutis ab illa: igitur. ¶ Tertio sic: habilis est prima propositio logica quam Socrates addiscit: ꝛ non est necesse aliam cū illa concurrere. ergo simile est in ꝓposito. ¶ Contra tertiaz conclusionem ꝛ duas sequentes obiicitur primo per argumentum in fronte questionis positum post oppositū. ¶ Secūdo sic: Socrates potest habere rectum iudiciū de duobus agibilib⁹ in intellectu. ergo est absolute prudens. ptz: habet prudētiaz in intellectu: ergo est prudēs. tenet consequentia: quelibet res significata per abstractum sufficit denominare suum subiectum concretiue: vt logica logicum: ꝛ ita inductiue. ¶ Ad illud argumentū inter arguendum sufficienter respōsum est ad calcem vsq; requiritur ꝙ homo habeat tot individua virtutum cardinaliū specie distincta/ quot sufficiunt vt facile posit resistere flatibus eum a virtute pellētibus. quēadmodū certū est in cōmuni modo loquendi requiruntur aliquę notitie grāmaticales ad hoc vt homo mereatur dici bonus grāmaticus: vel grāmaticus simpliciter: quod idem est apud cōmuniter loquētes. quādo comparam⁹ duos licentiandos in nostra sacra facultate Parisiēsi. dicimus de vno: vltra theologiā/ ipse est logicus: ille vero orator vel grāmaticus: intelligimus ex modo loquendi ꝙ sit in tali pfessione peritus. Si queras: quot individua virtutū cardinaliū requirantur ad hoc vt bene in absoluto sermone debeat dici prudens vel temperatus. Eadem est questio quot propositionū logicaliū peritia requiratur ad hoc vt homo mereatur dici logicus simpliciter. de aliquibus scimus ꝙ non est logicus simpliciter: quādo multum distant a termino de aliquibus dubitamus. sic in ꝓposito. crebriter homo scit terminū alicubi esse: licet nesciat in quo pedali vel puncto: vt ad aliquā distantiaz ego possim consecrare vel videre: ad aliquam vero nō. sed vbi est limes precisus: me penitus fugit: nec hoc cadit sub artē. ¶ Ad secūdū cōcedo antecedēs: ꝛ nego cōsequentiam. ꝛ ad probationē: nego antecedēs. intelligimus idem ꝙ hec duo: Socrates habet logicā ꝛ Socrates est logicus: Socrates habet prudentiam ꝛ Socrates est prudens. non sicut intelligimus per hāc/ Socrates habet hanc prudentiam/ vel prudentiā de duob⁹ vel tribus agibilibus. ¶ Secundo: consequētia nihil valet ethiops habet albedinem: ꝛ tū nō est albus. nō quelibet albedo sufficit subiectū suū denominare: nec forte subiectum adequatū sui: puta ventē Ethiopis: sī dens fuerit multū remisse albus: siue dicatur coloratus siue non: ꝙ nunc nō insisto. ¶ Tertio obsicit. habeat Socrates virtutem circa a. solū: adhuc non habet virtutē. postea habeat virtutē circa b. adhuc non habet virtutē: sed requiritur virtus circa plures materias: gratia exempli circa tria vt finem argumenti imponamus: qi perinde est ac sī curreretur per centū mille materias: tunc eliciat Socrates actū bonū circa c. tunc simpliciter Socrates habet virtutē: ꝛ primo quilibet illoruꝫ actuū ꝛ habituū denominat alium in esse virtutis: ꝛ sic se mutuo denominabunt in esse virtutis. ¶ Respondetur: hoc non est inconuenīs: licet non denominēt se mutuo in esse qualita-

tis vel habitus: ꝙuis realiter virtus sit habitus ⁊ qualitas. hoc in questione ꝓcedenti cõcessimus de prudẽtia ⁊ virtute morali. ¶Secundo patet ꝙ argumentum nõ est ponderãdũ. ponamus gratia exempli ꝙ requiratur notitia cẽtum mille ꝓpositionũ ad hoc ꝙ Socrates dicatur logicus in absolutomodo loquẽdo: ⁊ sit notitia vltima illarũ ꝓpositionũ F. tunc f. in virtute notitiarũ precedentiũ ⁊ sui/denominat Socratẽ primo logicũ ⁊ Socratẽ habere logicã simpliciter. ¶Quarto sic. virginitas ⁊ viduitas sunt inter se incompossibiles. ergo nõ requiritur olim virtutũ cõnexio. similiter de castitate contugali ⁊ virginitate. ¶Quinto sic. virtutes nõ sunt oẽs equales in homine. ergo nõ requiritur earũ ꝓnexio. tenet ꝓsequentia: vna potest esse remissior ⁊ alia intẽsior: ⁊ tunc separabuntur a seinuicem. ¶Ad quartũ respondetur. potissimũ intelligũt ꝯclusiones de actibus virtutuz cardinaliũ: qui in quotidiano conflictu vite contingunt ⁊ non de omnibus virtutibus cõsilij. ¶Secundo nego ꝙ virginitas viduitati repugnet. stat enim ꝙ Socrates ⁊ Bertha ꝓtraḧt virgines: ⁊ maneãt virgines. post mortem Socratis Bertha erit vidua: ꝙ maritus ei⁹ est defunctus. Si dicas: nisi fuerit cognitam: nõ est vidua: ꝙ ni si sic: chaſtifera virgo post mortem Joseph fuisset vidua ꝙ nõ consueuimus cõcedere. tunc tas solum in terminis: concedimus diuã virginẽ fuisse coniugẽ Joseph: ⁊ ipsa erat casta castitate ꝯugali: ad hunc sensum: ꝙ non reddebat vsum sui corporis alicui ꝓter rationem: ꝙ nulli reddidit: nec reddere tenebat. non est de ratione castitatis ꝯugalis/ꝙ reddatur debitum in aliquo tempore, quicquid sit de istoresse in terminis contendere. ꝓpterea nõ ꝓcedo in materia tali caduca sine fundamẽto. ¶Ad quintũ: videtur August. vi. de trinitate cap. iiij. dicere ꝙ sunt equales. ⁊ glossa sup illud Apli: Longitudo ei⁹ tã ta est dicẽs quãtũ ꝺs credit tãtũ sperat ⁊ quãtũ sperat tã tũ diligit. ¶Rãdet. ipse loqtur de essitate ꝓportionis sicut est de partib⁹ magnis ⁊ parvis in humano corpore non de equalitate in gradu: ꝙ nullo modo credo hoc esse verum. sicut credibilius est mihi ꝙ nõ oẽs homines in regno qõ ninꝯ vidi sunt essitis magnitudinis ꝯ ꝙ oẽs sint equalis. ¶Sexto obijcitur. vitia nõ omnia sunt cõnexa. ergo neq; virtutes. tenet consequentia: homines sunt prompti ad vitia ꝯ ad virtutes secundũ illud Gen. x. Sensus ⁊ cogitatio hois prona sunt ad malũ ab adolescentia sua. antecedens patet per experientiam/stat hominẽ esse vno peccato inuolutũ sine aliis. ¶Septimo sic: virtutes alie intellectus nõ sunt inter se cõnexe: ergo nec virtutes cardinales. tenet ꝓsequentia cõuenienti similitudine. antecedẽs patet: aliquis est peritus rhetor sine logica: ⁊ cõtra. ¶Ad sextũ cõcedo antecedẽs. multa vitia inter se repugnãt: vt ꝓdigalitas ⁊ illiberalitas. ⁊ malũ (si integrum sit) est importabile. iiij. Ethi. ꝓptera deus dedit naturã illi qui facile irascitur: ꝙ in ira nõ ꝑdurat. cõsequentia est nulla: qm̃ antecedens est verum tam ostensum: ⁊ oppositum cõsequentis. nec valet ꝓbatio cõsequentie: qr homo est ꝓnior ad peccandũ: potest peccare vno peccato ⁊ nõ alio. plura requruntur ad denominationẽ boni ꝯ mali. ¶Et si dicas: Jacobi. ij. ꝙ in vno offenderit factus est oĩm reus. distinguo illam: vel si per eam intelligis ꝙ ille qui in vno peccato offendit: in reliquis omnibus offendit: ⁊ sic non intelligit beat⁹ Jacobus. vel si quis in vno offendit mortaliter: non seruat omnia collectiue: ⁊ sic concedo. hoc modo intelligit beatus Jacobus. loquitur ꝯra pharisẽos qui dicebant: si homo haberet plura merita ꝯ peccata erat simpliciter bonus ⁊ legẽ obseruat: qr pauciora sunt peccata ꝯ merita: sicut solemus dicere de albedine ⁊ nigredine in dominatione mutua respectu eiusdẽ subiecti copulatiue.

¶Ad septimũ concedo antecedens: peritus rhetor tuetur se ꝑ principia sue artis: si eam calleat: sine alia facultate. licet nesciat probabiliter disputare scientifice in ea sine logica. ⁊ logicus logice disputat. ⁊ se tuetur in logica ne inuadatur ⁊ corruat in sua facultate per solam logicam. hoc non ottingit in virtutibus cardinalibus. Nõ multiplico plura argumenta. videndo mentẽ Aristotelis ⁊ sanctorum qui sub modũ loquendi ⁊ vulgarẽ imitantur: non est difficultas, alij ad nomẽ illud impugnãt: quorũ impugnationibus iam respondi. Tota questiõis resolutio tacet in hoc ꝙ philosophus non vult negare multa que contra eum adducũtur: vtpote quin paucas virtutes habens/ imperfecte ⁊ aliquo modo posset dici habere virtutes ⁊ virtutes eũ diminuttone ⁊ imꝑfectione: sed quia excellentia virtutibus moralibus in absoluto sermone attribuitur non concedimus virum paucas virtutes habentem habere virtutes sine addito vel esse prudentem/temperatum/fortẽ/aut iustum. De cõnexione theologicarum inter se vel cum aliis virtutibus moralibus acquisitis: facile ex his ⁊ supertus dictis intelligere potes.

Quinto circa materias gradũ virtutis queram quinq;. ¶Primum circa quã materiã sunt cõtinẽtia ⁊ incõtinentia: ⁊ que incõtinentia sit alia peior. ¶Secundo quer⁹: an intẽperantia sit peior incontinentia. ¶Tertio: an incõtinentia concupiscentie sit turpior ꝙ incõtinentia ire. ¶Quarto loquendũ erit de virtutibus purgatoriis ⁊ purgati animi: an patientur aliquos insultus: ⁊ an specie differant ꝓmentia gradus/tẽperantia/⁊ virtus heroica. ¶Quinto de medio virtutis. ¶Pro prima questionis solutione ⁊ intelligentia ponuntur octo ꝯclusiones: Quarum prima est. cõtinentia/incõtinẽtia/perseuerantia/ ⁊ mollicies/ sunt circa delectationes ⁊ tristitias. premissa terminoꝝ explicatione ex Aristotele. vij. Ethi. ptz hec cõclusio. Continentes ast sunt qui vehemẽtibus cõcupiscentijs affecti iudicijs rõnis sequũtur. ¶Perseuerãtes sunt qui repugnando grauibus tristitijs pdurant in opere virtutis/ita ꝙ nõ vincũtur ab eis. Incõtinẽtes vero dicũtur qui rationis iudicio relicto vehementibus concupiscentijs succumbũt. ¶Molles vero sunt qui nec abstentiaz vel detentionẽ nec ꝓsentiã tristitiarũ ferre possunt. hec omnia sunt circa delectationes ⁊ tristitias. ¶Secunda conclusio. circa delectationes nõ necessarias: vt ire/lucri/⁊ similiũ nõ est incontinẽtia simpliciter ⁊ proprie dicta: sed soluz ꝑm similitudinẽ. hec est conclusio Aristo. vij. Ethi. ꝙ cuius probationẽ vnam distinctionẽ ponit talẽ. faciẽtiũ delectationẽ: quedam sunt necessaria: vt alimentũ/ ⁊ venerea/⁊ alia ad corpus ptinentia. alia sunt per se eligibilia: que sez nõ sunt necessaria: in quibus tamen cõtingit superabundare: vt victoria/honor/diuitie/ ⁊ alia bona delectabilia. hoc supposito ꝓbat philosophus cõclusionẽ ⁊ cõmuni modo loquẽdi: in talibus excedẽtes cõtra rectam rationẽ: nõ dicimus incõtinẽtes simpliciter: hoc est sine addito: sed apponimus ire/honoris/ vel lucri/ꝙ hoc significantes incõtinentiã in talibus nõ esse incontinentiã simpliciter dictam: sed aliam: ⁊ ꝑm similitudinem dictam. hanc cõclusionem ꝓbat philosoph⁹ a signo: ꝙ omnis incõtinentia simpliciter vituperatur: non vt peccatum solum: sed vt malitia simpliciter ⁊ aliquod exprobabile: sed nullus incõtinẽs ꝑm similitudinẽ est tali incõtinentia malus ⁊ exprobabilis. ¶Tertia conclusio: ille nõ dicitur mollis vel incõtinens qui vincitur ꝑ delectationibus vel tristitijs vehemẽtib⁹: sed ille qui fugatur a tristitijs ⁊ delectationibus quas multi fugant dicitur incõtinẽs vel mollis: de molli probat sic: nã mollis dicitur delicatus/ꝙ nõ vult ferre laboꝛẽ quẽ multi ferunt: vt qui vestẽ ꝓlutũ trahꝫt nẽ laboꝛẽ habeat in veste leuanda. de incontinẽtia ꝓbat hoc: ꝙa nõ est mirũ si ꝺs vincatur a delectationibus ⁊ tristitijs vehemẽtibus: sed est condonabile si reluctetur ⁊ ꝓtrahatur: quod ꝓbat Aristo. curiose ⁊ pulchre trib⁹ exemplis. ¶Primũ est de Philoctete: de quo Theodectus rhetor mẽtionẽ facit. narrat ꝙ ille ¶Philoctetes dũ a vipera aut sagitta lherculis veneno infecta peterer⁹: ⁊ magnũ dolorẽ pateret⁹: nitebatur gemitũ cõtinere: tandẽ vehemẽtia doloris victus: clamauit vt pes percussus sibi ꝓscinderetur. Scõz exemplũ de Cercyone: de quo scribit Cratinus veteris comedie scriptor ꝙ dolorẽ conceptum super corruptorẽ filie sue noie Ulopes/ aliquando decenter sustinuit. sed eã Ulope ⁊ corruptorẽ ostendisset: videns se vindicare nõ posse: tristitia victus/rogauit vt occideretur: dicẽs se nõ posse diutius tantũ ferre tristitiã. Tertium: videmus ad sensum aliquos diu cõtinere a risu: qui tandẽ tamẽ deuicti/ immoderatius ipsum effundũt: sicut Zenophontẽ accidebat qui gaudiũ de fama sui magisterij aliq̃diu decẽter portauit: tandẽ risum immoderatũ effudit. Ista nõ dicũtur incõtinẽtes vel molles: ꝙ difficile est has delectationes vel tristitias ferre. ¶Quarta conclusio. Incontinẽtia ⁊ cõtinentia proprie sunt circa tdẽ obiectum circa quod est tẽperantia ⁊ intẽperãtia virtus. hec ꝯclusio est Aristo. vij. Ethi. ¶Quinta ꝯclusio: ad cõtinentẽ ⁊ incõtinẽtẽ requirit iudiciũ rationis bonũ: ⁊ impetus passionis fortis. si quis esset debilẽ habuerit rationẽ in intellectu: ⁊ ob hoc passionis impetũ sequatur vt puerꝝ nõ vituperaꝝ: ⁊ tamẽ incõtinẽs vituperatur. etiã si quis vincatur a debili passione: ipse reprobaꝝ: nõ soluz vt incõtinens: sed vt malus. ⁊ si vincat illã non est mirũ nec laudabile: ꝓtinẽs vo laudabile. Ex his ptz ꝙ nec mulieres cõiter (quarũ iudiciũ est imualidũ primo ¶Politicoꝝ) nec pueri nec ꝓpe polos nati: sunt incõtinẽtes ꝓprie loquẽdo. tales esse oẽs habẽt iudicia solũ ꝑfecta. ¶Sexta ꝯclusio. incõtinẽtia est peccatũ. probatur: est contra rectam rationẽ turpia agere ꝓpter passiones/ etiã nõ vehementissimas. ¶Septima conclusio: incõtinẽtia debilis est peior incõtinẽtia ꝓlatium. debiles sunt qui cõsiliantur ⁊ deliberant: sed nõ persistũt in his que per rationẽ sunt deliberata ꝓpter passionẽ superuenientem a qua vincuntur. Alij sunt qui ꝓsilij ꝓcedunt/⁊ deliberationem rationis/sequẽtes passionẽ: tales dicunt ꝓuolantes ⁊ effrenati. ꝓbatur hec cõclusio. Incõtinẽtia eorũ qui rationẽ habẽt cui nõ sunmanẽt est deterior incõtinẽtia eoꝝ qui rationẽ iudicio carent. sed incõtinẽtes debiles rationẽ habent cui nõ immanẽt: ꝓuolantes vero ratione carent: igitur. ¶Probatur maior: quia ꝙ tu dictum habent ⁊ rationẽ: ⁊ tamẽ vincuntur: superãtur a minore passione: ⁊ alij supanẽ incõsulte. deterius eñ est superari ⁊ vinci eñ habetur consilij de nõ superari ⁊ vinci ꝯ superari sine huiusmodi consilio. ¶Octaua conclusio. incõtinẽtia habitualis est peior incõtinẽtia naturali ⁊ assuefactiua: explicatis terminis/hec cõclusio est lucida. vocatur incontinentia habitualis/quando est habitus gentibus in voluntate ex actibus quibus voluntas aduenientẽ passione. inclinatur non resistere: sed cedere impellenti passioni contra rationem. Incõtinentia naturalis venit ab influẽtia celi vel a ꝓgenitoribus. Sit aliqui morbi corporales gentiles: sic a morbi vel semina virtutũ in homine que nihil aliud sunt ꝙ qualitates cõnaturales ad bonũ vel ad malũ inclinantes. Incõtinẽtia assuefactiua appropriate vocatur ꝓ tẽpore q̃ quis nõ est capax vsus rationis: sed tamẽ agit actus similes incõtinẽti: vt pote: in iuuentute nimis comedẽdo vel bibendo: vt dando infanti quãdocũq; siet cibũ ⁊ potũ: tãc ex hac assuefactione nõ imputabili infanti (licet bene custodibus) corpus qualificatur ⁊ disponitur ad ingluuiẽ: cui quadrat illud merist⁹: Da puero oũ vult/ catulo dũ cauda mouetur: Sic puer indoctus/catulus male pas⁹ habetur. licet cõtinẽtia habitualis ex assuefactione habeatur: vt de habitu vniuersaliter cõtingit: tamẽ vt distinguatur ab alio mẽbro talis est loquendi modus. Ihis explicatis clara est ꝯclusio. Habitualis acquiritur ex actibus incõtinenti in putabilibus assuefactiua ex actibus incõtinenti nullo modo imputabilibus. licet ipsius rectoribus in prima etate. naturalis incõtinẽtia nulli est imputabilis. ¶Contra secũdam cõclusionem obijcitur potest esse excessus in delectationibus nõ necessarijs: vt plus equo diligendo suos: vt exemplificat Arist de Rto be: que temerario ausu tentauit filios ⁊ filias anteponere ipsis: ⁊ de illo satyro philopatre qui i morte patris seipsum interemit: ⁊ ille excessus spectat ad vnum gradum vitij: vtpote incõtinẽtiam/intemperantium/mollitiẽ/ vel bestialitatẽ non ad tria victima: ergo spectat ad primũ. ¶Respondetur cõcedẽdo ꝙ in illis est excessus: sed cum ille excessus non est circa materiam exprobrabilem apud homines: non includitur ꝓprie sine addito sub vno istorum graduũ: sic homines loquũtur: nisi bene secundũ quid, quẽmodũ dicerem⁹ Socrates est bonus medicus vel logicus: nõ tamen bonus simpliciter. sic dicimus aliquẽ esse incõtinentẽ ire/vel alterius vitij/ cum additione: non autem incontinẽtẽ simpliciter. sicut de prudente in de cõnexione virtutum diximus. ꝙ Aristo. de Niobe loquutus est: cepit fictiones poeticam: ne qua Ouidium videas sexto Metamorꝑhos. ¶Contra quartam conclusionem obijcitur sic. nullus potest vitare incõtinentiam: sed omne peccatũ quis potest euitare. ergo incõtinẽtia non est peccatũ. consequentia tenet cum minore: probatur maior per illud Sapientie. viij. Scio ꝙ nõ possum esse cõtinens nisi deus det. ¶Respondeꝝ: auctoritas est vna precipua qua probatur auxilium speciale requiri ad actum moraliter bonum: ⁊ conformiter ad hoc ꝓcedo auctoritatem vt tacet. scio nõ possum esse continens sine ope dei speciali: quam deus dat quibus vult: ⁊ quando vult. ergo nõ est impossibile seruare continẽtiam cum potest seruari habito auxilio speciali dei. ¶Contra septimam conclusionem obijcitur sic: incõtinentis ꝓuolans magis assimilatur intemperãtie ꝯ in cõtinentia debilium: ergo est deterior. cõsequentia tenet ex dicendis in questione sequenti. antecedens patet: ꝓuolans agit inconsiliatus sicut intemperatus. Secũdo in ꝓuolãte ⁊ debili est vnum malum cõmune: scilicet nõ sequi rationem: ⁊ debilis habet vnum bonum quo ꝓuolans caret: ergo ꝓuolans est debilis deterior. Respõdetur ad primũ cõcedendo ꝙ in aliquo ꝓuolatio est filio intemperantie/ꝯ debilitas: sed cõsequẽtia est nulla. aliter ⁊ aliter agunt intemperatus ⁊ ꝓuolans incõsiliati. ꝓuolans agit inconsiliatus ob vehementiã passionis ꝓuenientis deliberationem: quẽadmodum est in melancholico ⁊ choleric⁹ non aũt est sic de intemperato: vt in questione sequenti dicetur. ¶Ad secundum cõcedo vtrãq; partem antecedentis: sed nego consequẽtiã

quia in pebili est vnum malum quod non est in prevolã tes;ęz a recta ratione vl fecedere cũ est habita: ꝛ hoc reddit eum simpliciter vetertorem.

Secundo circa hanc materiã quęritur: an intemperantia sit peior incontinentia vel bestialitate:/loquor de intẽperãtia gradu mote Aristotelis,vij.Ethi. ꝛ nõ de intẽperantia vt est vitiũ totaliter oppositum temperantie virtuti cardinali. Intemperãs iudicat illud qõ facit nõ esse malũ: ꝛ nõ habet concupiscentias:vel si quas habeat: illas habet remissas.oppositio nõ est de incõtinẽte:iudicat q̃ male agit: sed habet vehemẽtes passiones quibus succumbit. Bestialitas est vitium hoẽm deficiens a statu humano statum pecudũ versus:vt carnibus vesci humanis: quẽadmodũ illi essedones maris pontici accole vel massagete. Sed aliquis ad cõcupiscẽtias inhumanas multitudinem duci potest. Uno modo ꝙ electionẽ ꝛ malũ consuetudinẽ. Alio modo ob egritudinem: vt in maniacis vel demẽtibus ab vtero.vel ob passionem naturalem:vt in mulieribus recẽter impregnatis in quib9 retinẽtur mẽstrua:ꝛ ex consequenti fumi ad caput ascendunt:ꝛ appetitum sic ꝓterriũt/vt carbones comedere gestiãt. Cõtra hãc pũctis pono tres ꝛclusiones. Quarum prima est. Intẽperantia est peior incõtinẽtia: vel intemperat9 est peior incõtinẽte:qõ idem est: q̃ semper intẽdim9 de illo vitioloqui:ꝛ non de aliis hominũ malitijs propositio impertinẽtibus. Secunda ꝛclusio.licet bestialitas naturalis sit intemperantia terribilior:non tamen est ea peior. Tertia cõclusio.bestialitas acquisita per act9 culpabiles in voluntate est peior intẽperantia. Primã conclusionẽ ꝓbat Aristoteles septimi Ethicorum.viij.cui9 rationes explicabo. Prima ratio est hec:ille est peior q̃ nõ est penitibilius:magis volũtarie operaẽ:ꝛ petiũ tanto est malus quanto est magis voluntariũ,sed in intẽperato ratio ꝛ voluntas est cõcors appetitui sensitivo:incõtinẽs aũt statim est penititiu9. Secũdo:illa infirmitas est peior que est insanabilior:sed intẽperans est insanabilior:cũ nõ sit penititius ꝛ difficillimũ est nõ penitituũ a peccato abstinere.per penitentiã aũt fortificãtur intellectus ꝛ voluntas peccatũ detestando: ꝛ post penitentiã homo factus robustior fortí9 potest resistere passioni sequenti. Itẽ malitia cõtinua est peior ꝙ malitia incõtinua:quia tã in passione ꝙ extra eam habet rationẽ ꝛ electionẽ corruptas. incõtinẽtia aũt nõ est cõtinua:q̃ rectũ habet iudiciũ ꝛ electionẽ extra passionem: aliter nõ eẽt penititiu9. Unde ꝓpter huiusmodi otinuitatem intẽperãtie:ꝛ vi scõtinuitatẽ incõtinẽtie. Aristot. intẽperantiã hydropisi ꝛ phthisi cõparat: incontinẽtiã aũt epilentie.bona est comparatio,epileticus ꝓpter fumos ascẽdẽtes habet cerebrũ opilatũ: ꝛ sensu priuatur. ꝓpterea tunc cadit humi:more Herculis vel Cesaris: ꝛ morbus nõ est cõtinuus: sic est de incõtinẽte:alter morbus est ꝛtinuus. Ꝓterea quarto argumẽtor ad idẽ: malitia scõm quã peccatũ later est peior ꝙ malitia non latẽs.est enim insanabilior:vt videre est i epidimia ꝛ pleuresi. Quinto sic.peiores sunt qui ꝓconsiliati ꝛ preeligẽtes malam electionem eligunt ꝙ qui nec ꝓconsiliati nec ꝑligẽtes dicũtur a passione ad male agẽdũ.sunt enim ꝙ olim magis corrupti ꝛ petiũ eor est magis volũtarium sed intemperati sunt magis ꝓconsiliati ꝛ pre eligentes ꝙ incõtinẽtes:cum intemperati agant scõm electionez: incõtinẽtes a passione ducuntur. Sed dicis:intemperatus ostenso delectabili non petit consilium,sed statim mouetur ad prosequtionẽ delectabilis, statutũ enim sibi delectationem tanq̃ finem: cõsilium aũt nõ est de fine.

Respõdetur:intẽconsiliatus sequẽs prauũ delectationem potest esse tripliciter. Primo modo qz ad hoc est assuetus:qz tamen esset ꝓconsiliatus / operaretur idem: ꝛ ille est intẽperatus. Secũdo modo qz nõ potest vti consilio ob prauã natiutatẽ ꝛ egritudinẽ:ꝛ is est bestialis. Tertio modo qz cito motus nõ animaduertit ad circumstãtias turpitudinẽ causantes:quas si attendisset: nõ fecisset malũ: ꝛ ille est prevolãs incõtinẽs de quo in ẽptio ne ꝓcedẽte mẽtionem fecimus: qui est aliꝭ omnibus minus malus. si enim cõsideret:ꝛ cõsiderando assuefecat:statim erit bonus:cũ est penitentius:solũ restat ei pensiculate operari. Sexto argumẽtor ad idem sicille est peior qui ex vebilt passione mouetur ad male agẽdum:sed intẽperatus ex vebilissima passione.immo sine passione quoniam sine fame ꝛ siti querit cibos ꝛ potus: ꝛ tristatẽ ꝙ amplius comedere ꝛ bibere nequit. Septimo sic. In intemperato/qõ est optimũ in homine. Scilicet ratio/est corrupta circa principia agibilũ:eum qua corruptione nõ stat ꝙ sit vera virtus in homine: in incõtinẽti nõ est ratio corrupta/sed ex passione operatur. Secũda cõclusio est Aristotelis in septimo:ꝛ patet: plus miramur de ualabus ꝙ de multis aliꝭ flagitijs maioribus ꝓpter raritatẽ,ad hoc argumẽtatur sic Aristo. Ille habitus est peior qui hominẽ deprauat secũdũ partem superiorem:scilicet intellectum ꝛ volũtatem:ꝙ qui solum deprauat partem sensualem:sed bestialitas deprauat partem sensualem solum:ꝛ nõ intellectum ꝛ voluntatem:qz bestialis homo nõ habet vsum rationis:ꝛ per cõsequens nõ habet actum malũ in volũtate,impeditus est ab egritudine:vt quãdo coreptus vtra febre vel alio modo totaliter delirat.intemperantia vero tollicit intellectum ꝛ volũtatem:ergo licet bestialitas naturalis apparet multis terribilior:ꝛ vulgus ducat in admirationẽ plusq̃ intemperantia:apud sapientẽ nõ reputat9 vitium. Tertia conclusio probatur.homines libere ꝑsequentes delectationes brutales quas nulli nisi pessimi hoẽs exercent magis ꝛ turpius delectant hoẽs a statu hominum ꝙ intemperantia:ergo talis bestialis est peior. Secũdo sic ad idem:quecũq; ratio malitie potest inueniri in intemperato:illa in bestiali potest inuenirí/ vel vna illa peior: ꝛ aliqua aliꝭ malitia super intemperantiam. ergo ipsa est peior ꝙ intemperantia. Contra primã cõclusionem obijcitur sic. Incõtinens magis agit contra scientiam ꝙ intẽperatus.ergo incõtinẽs magis peccat consequẽtia tenet per illud Luce.xij. Seruus sciẽs volũtatem domini sui ꝛ nõ faciens plagis vapulabit multis antecedẽs est notũ:qz incõtinẽs habet rectum iudicium intellectu:nõ autem intẽperatus. Secundo ducendo vnam rationem Aristotelis in oppositum. peccatus incõtinentie est insanabilis peccato intẽperantie: ergo est peius.tenet consequentia ex vna probatione Aristotelis.antecedens patet:cũ male agit incõtinens:ꝛ scit illud esse malum quod facit:nõ est curabilis. intemperatus vero curatur cum ostenditr ei malũ qõ agit. Tertio sic:quãto quis ex maiore libidine peccat tanto grauius peccat.sed incõtinens ex maiore libidine peccat ꝙ intemperatus:qz incõtinẽs habet vehemẽtes cõcupiscẽtias quas nõ habet intẽperatus:igitur. Ad primũ cõceditur antecedens:sed cõsequẽtia est nulla. nõ semp peccatum ꝓtra cõscientiam est plus quocũq; alio peccato cõforme ad cõscientiam erroneã. Plus eñ peccabãt Judei occidẽtes Christũ cõformiter ad cõscientiam erroneam(quã multi eoꝝ habuerũt) ꝙ illi fecissent relinquẽtes eum stante tali conscientia.agens enim contra conscientiam liberam plus peccat ꝙ nõ agens cõtra eã ceteris paribus. modo hic cetera sunt imparia.si sint duo quorum vnus facit vnum actum cõtra cõscientiam suã: ꝛ alter similem actũ non cõtra cõscientiam suam:sed negligit inquirere:nõ minus peccat ꝙ alter:ꝛ hoc est norũ quando est ignorãtia affectata.hoc sic declaro:sunt duo Socrates/ꝛ Plato/audiũt dici q̃ cõtingit:in sancto Stephano ꝓsequitur in sermone/ qui casus sunt vsure: qui vero nõ. Socrates accedit: ꝛ scit a cõtractũ esse vsurarium:quem facit ꝓtra conscientiam. Plato nõ vult tenere ꝓtra cõscientiam agat/paratus prestare cuicunq; defensionẽ. Plato nõ minus peccat ꝙ Socrates: ꝛ tamẽ non cõmittit fenus cõtra cõscientiam. Sed dicis: Plato plus peccat:qz duob9 peccatis peccat: quia nõ vult scire illa que tenetur scire eñ circa materiã illã facit cõtractum:sed eius actus vsure nõ est peior/vel ita malus sicut actus alterius.cum vtercz equaliter omittat contra legẽ diuinã:ꝛ vnus cõtra cõscientiam:ꝛ nõ alter.ꝛ quid sit de hac obiectione: intẽperatus in gradu est peior:ꝛ in periculosiore statu:licet ille actus nõ est peior ꝙ actus incõtinẽtis:ꝛ forte hoc Aristoteli sufficit. Secundo dicomec est hoc adhuc probatum. multe vũtur dispositates in quibus intẽperantia incõtinẽtiam in malitia exuperat. Ad secundum nego antecedens:ꝛ ad ꝓbationẽ dico q̃ ammonitio plus cõfert incõtinẽti ꝙ intẽperato:quia incõtinẽs est capacior ammonitionis: cum non habeat rationem corruptam circa principia agibilium,sicut intẽperatus.etiam si ostendatur intemperato per ammonitionẽ quid agendum sit.tamen difficilꝰ obediret rationi ꝙ incõtinẽs:qz incõtinẽs nõ habet nisi passionẽ impellẽtẽ: in intẽperato aũt habitus voluntatis cõcordat cũ inclinatione passionis. ꝛ inclinatio habitus cũ magna difficultate tollitur. ad sanandũ inconuenientem sufficit q̃ firmet voluntatem suaz cõtra passionem insurgentẽ ad sanandũ vero intemperatũ plura requiruntur:oportet sanare rationẽ erroneam : ꝛ repiumere passionem si qua insit. Tertio:incontinẽs habet conscientiam remurmurantẽ contra malum ꝛ continuo cum peruitit more sentis in carne pungentis: hoc non est in intẽperato. Cõcedo qz icõtinẽs scit se mala ꝛ male agere/sed facile corrigitur: qz tũ ab extrinseco ꝙ ab intrinseco. Ad tertiũ dicitur qz libido interduz capitur ꝑ actu voluntatis:sic scz:vbi est intensior actus volũtatis ibi est maior libido:in illo sensu cõcedo maiorẽ. non nũq̃ capitur libido pro passione ꝛ inclinatione appetitus sensitiui:hoc modo capiendo/maiorem est falsa. Ad minorem dicitur:incõtinẽs non peccat ex maiori libidine primo modo:ex hoc soluitur argumentum ad secundũ. Quarto obijcitur. vbi est minus de rationẽ ibi est minus de peccato:sed minus est de ratione in intemperato ꝙ in incõtinẽti:igitur. Respondetur concedendo ceteris paribus. secundo si minoritas rationis ꝙeniat a culpa operantis:hoc non oportet : sed sic est ꝓpositum. Contra secundam cõclusionem argumẽtor. ꝓbando qz nulla est bestialitas naturalis:natura inclinat ad virtutes:ergo nõ inclinat ad vitia.cõsequentia tenet: qz nihil idem inclinat ad contraria. Secundo sic: nihil quod est a natura est malum : ꝓpter eñ ea que insunt a natura/nec laudamur/nec vituperamur.ij.Ethi. Tertio.natura dirigit ab intelligentia non errante: ergo natura nõ inclinat ad bestialitatem vel ad vitiũ. Ad primũ dicitur:vna natura inclinat ad virtutem alia ad vitium.ratio ad virtutem dirigit.ctiam in eodem sunt varie dispositiones corporales quarũ vna disponit ad virtutem alia ad vitium.sed non est eadẽ qualitas que contrario modo inclinat:ideo nihil inconuenientis habetur.

Ad secundũ ꝓcedo qz nihil quod inest nobis a natura est malum culpe.quando habemus rationem/ ꝛ liberum arbitriũ/possumus libere reniti inclinationi malẽ:ꝛ non peccaremus interdum sit difficile. Ad tertiũ dicitur qz illa ꝓpter quã ad peccandũ nõ venit ab errore intelligẽtie/sed a qualitatibus in corpore impressis:vel in appetitu sensitiuo. Quarto obijcitur: bestialitas naturalis est difficilꝰ curabilis ꝙ bestialitas habitualis: ergo est peior:tenet consequentia: qz incontinẽtia quanto minus est curabilis tanto est peior. Ad quartũ nego cõsequentiam quando illa incurabilitas inest nobis a natura.potest tamen homo impedire vsum male inclinationis quando rationem habet.

Certio queritur an incõtinentia ire sit minus turpis ꝙ incõtinentia cõcupiscentie. Respondetur:incõtinẽtia cõcupiscẽtie est peior ꝛ turpior incõtinẽtia ire,ꝓbatur hoc cõclusio rationibus Aristo.qui in septimo eas explicãdo.primo sic argumentatur:illa incontinentia est turpior que minus vitatur rectitudine rationis:incõtinẽtia cõcupiscentie est huiusmodi: igitur. probatio minoris:qz incõtinẽtia cõcupiscentie nõ vtitur ratiõe aliquo modo:sed ostẽso aliquo delectabili : statim incontinens mouetur ad illud.raro autem aliqua apparens peccandit motum ire:videlicet talis repellenda est iniuria puniendus est iniuriator : iste fecit iniuriam: ꝛ ideꝛ homo tẽdes ad punitionem ꝛ vindictam irascitur ꝛ mouetur ad punitionem plus equo nõ eñ perfectes operationem operatur sicut sequẽs passionem. tractus audit rationẽ: sed incomplete ꝛ imperfecte:ꝛ post rationẽ in parte auditam/mouetur ad vindictam:quod et accidit ob caliditatem ꝛ velocitatem nature. Ira eñ est accensio sanguinis circa cor:qõ Aristo.duplici exẽplo manifestat. Primũ est de velocibus ministris:qui exurrũt ad faciendũ illud quod imperatur anteq̃ totaliter audierint dictuz imperãtis:ꝛ inde est qz peccant in agendo nec faciũt illud quod erat eis imperatum. hoc in famulis crebriter expertus sum.scõm exemplum est de canib9: qui statim latrant ad primũ ingredientium strepitus:anteq̃ cognouerint an ille qui ingreditur sit amicus:an nõ. Secũdo ad idem. Incõtinẽtia est minus turpis/ꝛ ei facilius ignoscimus/ac veniam damus quo est naturalior ꝛ difficilior ad vincẽdũ sed icõtinẽtia ire est naturalior ꝛ difficilior ad vincẽdum ꝙ ille cõcupiscentie que abundantes sunt ꝛ nõ necessarie/igitur incõtinẽtia ire est minus turpis ꝙ cõcupiscentie. Maior patet:qz citius ignoscimus in ipsis ꝓcupiscẽtijs quãto sunt naturaliores. Minorem probat Aristoteles.duob9 exẽplis curtosis. Primum est de eo qui ictratus patrem,percussit:vi cebat enim pater meus percussit patrem suum:ꝛ ille suum.ꝛ filium suum ostendens/dixit:Et ille me percutiet , causam eñ adiecit:hoc est nobis cõgnatum/naturale/ꝛ congentium. Secundum exemplum est de illo qui trahebatur a filio: ꝛ cum ad ianuam tractus fuerit.filium iussit cessare:enquatens:non traxi patrem meum nisi ad locum illum. Ex his patet qz qualitates ad iram inclinantes/ a parentibus in filios transeunt:ꝛ per consequens ira est multiz naturalis. Certio sic.incontinentia inclinans ad operandum insidiose/ ꝛ fraudulenter/ est turpior ea que inclinat ad operandum manifeste ꝛ aperte:sed incontinẽ-

tis cōcupiscētie inclinat ad prosequendā cōcupiscētiam inhidtose ⁊ voluntarie: ⁊ ira vindictā ꝓsequitur. palā ⁊ manifeste: ⁊ nō p insidias: igitur. maior patet: quia q̄ iniurias inferunt/tāto sunt inuisiores quāto eam magis inferāt fraudulēter ⁊ insidiose. minor patet p illud qđ poete de venere dicunt: q̄ cōcupiscentiā significat. cōiter appellatur dolosa: ⁊ homerus vocat eā deceptricē que furatur intellectū multū sapientis. ¶ Preterea argumētor sic: nullus scōm cōcupiscētias operās tristat: ergo iniustior est operatio scōm ꝯcupiscētiam ꝙ scōm iram. nam peccata/quo magis placēt eo grauiora sunt. Si quis pater duas haberet filias quarū vnam ꝓpter cōcupiscētiam quis cognouerit: alter aliam cognouisset ꝓpter iram: q̄ forte pater simile fecit corruptori: time prior maiorē iniuriam intulit ꝙ secūdus: ⁊ minus pater irascit secūdo ꝙ primo. ¶ Cōtra hāc ꝯclusionem obsicitur sic / secūdū phm.vj. Ethicor. Difficilius est resistere cōcupiscentie ꝙ ire: ergo incōtinentia ire est deterior ꝙ incōtinētia cōcupiscentie. ¶ Secundo sic. incōtinētia tre est cum maiore vsu rationis: ergo est turpior. antecedens patet p philosophū: ⁊ cōsequentia patet: q̄ quāto passio extinguit rationez: tāto petiā excusatur. ¶ Ad primū distinguo antecedēs: vel ratione frequētis impugnatiōis voli ⁊ fractionis: ⁊ sic ꝓcedo: vel rōne impetus ⁊ violētie: ⁊ sic negat. pugna ꝯcupiscētie est magis cōtinua: sed pugna ire ꝓ breui tēpore non est minor: potissimū in vehemēter cholerico. ¶ Ad secundū distinguo antecedens: vel q̄ fit cū maiore vsu rationis: hoc est: q̄ iratus sit magis cōpos mētis ⁊ melius posset iudicare quid agendum sit vel fugiendū ꝙ cōcupiscens: ⁊ sic negatur: q̄ cōcupiscēs incōtinēs plene dictat de agibili ⁊ fugibili/ de quo nō plene dictat iratus: vel q̄ sit cum maiore vsu rationis: hoc est: habet cōformitatē ad maiorē rationem: ⁊ hoc ꝓcedo. habet eñ iratus apparētiam pro se. ¶ Tertio sic. obiectū cōcupiscentie/vt cibus/vel potus / naturaliter appetit ꝙ vindictа: ergo incōtinētia cōcupiscētie est excusabilior ⁊ minus turpis ꝙ ire. ¶ Quarto sic. incōtinentia ire impellit ad deteriora mala ꝙ incōtinētia cōcupiscētie: quia impellit crebro ad homicidia: ꝓpterea incōtinētre oēs formidāt ⁊ fugiūt. nō sūt incōtinentē cōcupiscētie: ergo incōtinētia ire est peior ꝙ incōtinētia cōcupiscētie. ¶ Ad tertiū dicit. cōcupiscētia cibi ⁊ potꝰ est naturalior ꝙ ira: ⁊ ſ superabūdātia delectationū cōcupiscibilium (penes quas attēditur incōtinētia cōcupiscentie) nō est ita naturalis sicut ira. modo ira est naturalior ꝙ superabundātia delectationū. ¶ Ad quartū dico q̄ ex vtraq; incōtinentia multa mala sequunt. nōne videmus ex cōcupiscētia paridis quot damna Troianis sequuta sunt: ⁊ ex concupiscentia Dauidis mors Vrie, ꝓpterea phibitus est struere templū dño q̄ vir sanguinis esset. ⁊ licet plura damna ⁊ cōmunius ex ira sequantur (vt opinor) ꝙ ex cōcupiscētia: tamen incōtinentia concupiscentie est turpior ⁊ exprobabilior vt Aristoteles probat in septimo Ethicorum.

DUbitatur circa hāc questionē ⁊ precedentē: dictum est/ incōtinēs operatur malum quod scit esse malum. ¶ Contra hoc argumentor. bonum est obiectum volūtatis: primi Ethicoꝝ primo. oīs ars ⁊ omnis doctrina similiter actus ⁊ electio bonū quoddaz appetere videtur: ⁊ per Dionysium. iiij. de diuinis nominibus. nemo operatur ad malum aspiciens. ¶ Secūdo: quia ſ sicnon oportet malefactētem errare cōtra Aristotelē. iij. Ethicorum dicētē. Ignorat quidem offitis malus que oportet operari secūdū illud prouerbiorū. xxiij. errauerūt omnes qui operātur malum. ¶ Ad primum respondetur: volūtas fertur in bonū verū vel apparens in illud quod est bonum vtile/delectabile/vel honestum ⁊ hoc sufficit ad esse obiectum voluntatis in volēdo. ca piatur malū opposito modo. de hoc in distinctionē. xlix. quarti latius scripsi: ad ea remitto. Dubitatur: an incōtinēs potest habere rectū iudiciū in intellectu tā in vniuersali ꝙ in particulari ⁊ illi cōtrauenire. videtur q̄ nō potest iudicare actu/q̄ est malus qđ facit tempore quo facit: vt videtur velle philosophus. vij. Ethicorum. ꝓ nūc breuiter expediam: quia de hoc alias loquutus sum dico eſſ dato q̄ intellectus habeat maiorem ⁊ minorez dispositas in prima figura cui actualiter assentit: vt oē dulce est gustandum: ⁊ mel est dulce. voluntas ex libertate sua potest nolle gustare mel. nullum iudicium intellectus vniuersale vel particulare necessitat voluntatem ad velle vel nolle. imino quocūq; iudicio intellect⁹ stante: voluntas est libera libertate contradictionis ⁊ contrarietatis. Aristoteles est intelligendus de voluntate conformi iudicio intellectus. ſi voluntas efficaciter velit. omne dulce appositum gustare: ⁊ sciat mel appositum esse dulce: vult de necessitate consequentie mel gustare. ſi quis efficaciter vult sanitatem: ⁊ iudicat in intellectu se non posse consequi sanitatem: nisi per hanc potionem amaram: vult de necessitate cōsequentie hāc potionem. sic in alio exemplo philosophi: ſi volūtas habeat vnum velle vniuersale circa maiorem alioquin non oportet. incōtinēs enim tenebrose iudicat existente passione que sensum obnubilat: sic q̄ tenebrose iudicat alio modo rationem distrahendo a vero ⁊ a syllogismo intellectus. qui eſt multū intētus audire sonos fistularum parum in intellectu iudicat. x. Ethico. Potest etiā esse passio ita vehemens: ⁊ crescere: sic q̄ tollit vsum rationis: ⁊ sic appetitus sensitiuus duceret hominē in capistro ⁊ chamo ad illicitum: ſi homo nō aduertat. sed voluntas semper potest resistere ꝙliu vtitur ratione: propterea volūtati semper imputabitur. eo q̄ omittit repellere appetitū quem in sua potestate habet.

Arto quеritur de virtutibus politicis purgatoꝝ ⁊ purgati animi. Nō multum differt ab hoc q̄rere/quomodo cōtinētia/temperātia gradus/⁊ virtus heroica/conueniant inter se: ⁊ an specie differāt. In hac questione aliquas notatiūculas terminorum explicabo: quas ponā. postea ad q̄stionem per conclusiones respōdebo. Macrobius in secundo super somnū Scipionis dicit/ alique sunt virtutes exemplares: alique vero sunt politice: alique purgatorie: alique vero purgati animi. simili distinctione vtitur Plotin⁹. virtutes vocabant exemplares quarū exemplar ⁊ idea in deo relucet. sapientia/bonitas/ deo attribuuntur: sic fortitudo/mansuetudo/iustitia/⁊ misericordia. de fortitudine potest primi Regū. x. Non eſt fortis sicut deꝰ noster. de mansuetudine Sopho. ij. Querite mansuetum: querite iustum: non q̄ virtutes sint eiusdem rationis in eo ⁊ in nobis: imino nulle tales sunt in deo: etiam in lumine naturali loquēdo. Unde dicit Aristoteles. x. Ethicorum. Ridiculum eſt deo iustitiam/fortitudinem/ temperantiam/ ⁊ prudentiam attribuere: sed metaphorice excellentes virtutes ei attribuūtur a scriptura ⁊ a philosophis. Fortitudo dei est eius immutabilitas. iustitia dei est obseruatio legis eterne in suis operibus: vt dicit Plotinus. exemplar ergo humane virtutis est in deo: sicut in deo existunt rerum idee, tales metaphorice virtutes in deo dicuntur virtutes exemplares ab illis philosophis. Virtutes politice sunt note in doctrina philosophi. Tertio dicuntur virtutes purgatorie in diuinam similitudinē tēdentes: vt q̄ prudētia oīnia mundana diuinoꝝ cōtēplatione despicit: oēmq; aīe cogitationē in diuina sola dirigit. tēperantia vero relinquit inquantū natura patiē que corporis vsus requirit: ⁊ ita de alijs virtutibus purgatoriis. Alie sunt virtutes purgati animi: ⁊ sunt virtutes hominē a terrenis tā actualiter reuocātes ad cōtēplāda sola celestia: ita q̄ prudentia sola diuina intueatur: temperantia terrenas cupiditates nesciat: fortitudo passiones ignoret: iustitia cū diuina mente ꝓpetuo federe societur. Et ꝙus hi philosophi sic loquuntur: in hac mortali vita pauci illud genus virtutis assequuntur. in beatis optime inuenitur. Licet hi philosophi nō inerudite loquantur: peripateticorum princeps nō longe ab hoc dicēdit modo distataliā distinctione vtēs: cuius doctrina q̄ est ꝯmunior. fertilior ⁊ vtilior eius modo loquendi vtar. Tres sunt gradus virtutis: cōtinētia/tēperantia/⁊ virtus heroica. Cōtinens/vehemētes passiones habet ad illicitā inclinātes. sed gloriosus victor in cōcupiscētijs euadit. Tēperatus in gradu tam pessimdedit insultus malos cōcupiscentie: ⁊ nullos/aut remissos habet. omnia in eo rationi parent: nec inter sensualitatem ⁊ rationē est ciuile bellum: sed plena harmonia ⁊ trāquillitas domestica. Virtus heroica est diuina virtus: ⁊ est virtus cōmunē facultatē hominum transcēdēs: ⁊ deo vel beatis appropinquāo: quaternus in hac vita cōuenire potest. Homo habet animā dei imaginē: ⁊ cum angelis ⁊ beatis in ea parte cōuenit: sensus litatem cum bruto altioris tamen speciei, potest habere aliquos habitus cum bestialem denominantes: ⁊ per oppositum bonos cum heroicum appellantes. Virtus est heroica: vel quia transcēdit cōmunem statū hominū ex parte obiecti: vt patī martyriū cū Laurētio/ Vincento/Bartholomeo/vel Sebastiano: vel ex parte circumstantiarum occurrentium. ex parte temporis: esto q̄ nō sit actus heroicus pro vno die vel hora: quēadmodū in thebaide Egypti: ⁊ hodierno die Carthusiēses boni tē perātiam heroicam ducit. vel quando alicui bono offertur caducus honos mundanus: quē pauciſſimi reliquerent: sed plicatis manibus ipsum sequerenſ. sed probus bonum dat alijs exemplū: mādanū illud relinquit: in domino cogitatiſ tactans. Perseuerantia est non vincibilis passione insurgente: sed de victoria nihil ponit. Hīs p̄missis/pono quatuor cōclusiones: quarū prima est. Cōtinentia est melior perseuerantia. ¶ Secunda cōclusio. Tēperantie gradus prestat cōtinētie. ¶ Tertia conclusio. Virtus heroica est virtutū suprema. ¶ Quarta conclusio. Non oportet istas virtutes inter se specie distingui. ¶ Prima conclusio probatur: melius est vincere delectationes occurrentes ad illicitum trahentes/ꝙ sustinere tristitias ⁊ ab eis nō vinci. sed cōtinentia est in vincēdo ⁊ repellendo delectationes occurrētes. perseuerātia est in hoc q̄ bonus nō succūbat a tristitijs: sed patiatur: ⁊ nō vincatur. primū eſt melius ꝙ secundū. Secūdo probatur eadē conclusio. sint due mulieres a. ⁊ b. quibus p̄sentenſ delectationes ⁊ tristitie. a mulieri delectationes presentantur quatinus castitatē amittat ipsa a. resistit tentationi: ⁊ cū hoc delectationem presentatam expellit: ⁊ actum cōtinentie elicit oppositum inclinationi delectationis. b. mulieri presentatur aliquid triſte: puta absentia delectationū vel huiusmodi quatinus ipsa cōsentiat. b. non cōsentit: sed non elicit oppositū. iam a. mulier melius ⁊ laudabilius se habet ꝙ b. mulier. ergo habit⁹ eius ⁊ actus est melior actu ⁊ habitu b. sed a. vtitur continentia/⁊ b. perseuerantia: igitur conclusio vera. ¶ Secunda cōclusio probatur. Cōtinentia gradus admittit insultus passionū in suo subiecto. temperantia gradus hos tam extinxit: ⁊ nitide repellit: ſi qui sint. ergo tēperantia est melior cōtinētia. cōsequentia tenet: argumentando sic: ⁊ nō multum distat a vigore rationis precedētis. oīnis ille habitus qui a sua sede vitia expurgat sua perfectione: est melior ꝙ ille qui multas fordes adhuc in eadem secū compatitur: sed sic eſt de temperātia ⁊ cōtinētia. igitur. ¶ Confirmatur hec ratio per simile: multo melior famulus est ille in domo materiali mundana: qui fordes omnes tam sub lecto vel sub archa vel cathedris ⁊ in plano inuētas a domo eiscit/ꝙ ille qui has fordes ſolū in plano inuētas purgat: sed talis famulus est temperantia gradus/⁊ alius cōtinentia: igitur. ¶ Preterea: intemperantia est deterior incōtinētia scōm Aristotelem: ⁊ supra dictum est. ergo temperantia est melior cōtinētia. tenet cōsequentia: melior virtuti petius vitium opponitur/⁊ e conuerso. ¶ Tertia cōclusio probatur. substantia quanto magis appropinquat deo/ tanto est perfectior: ergo virtus que magis accedit ad virtutē exemplarē dei/est melior: sed sic est de virtute heroica: hoc est diuina: igitur. Secundo probatur idem. virtus ⁊ ars sunt circa difficile. ij. Ethicoꝝ. sed virtus heroica est difficilior virtute nō heroica: vel ex pte obiecti: vt circūstantie. hoc ex Homero septimi Ethicoꝝ primo Aristoteles probat: vbi Homerus Ideamā introducit de Hectore dicentē eo q̄ Hector eximia bonitate prestabat. Hec tā hominis sane mortalis filius ille esse videbatur sed diuo femine natus. ⁊ quontā vitium non est virtus: non est heroica virtus. sicut aqua non est potus humidus: cum nō ſit potus. sequitur q̄ Hercules/Alexander macedo/ Julius cesar/ ⁊ huiusmodi qui aliquoꝝ respublicas violarunt: ⁊ intēperāter vixerunt: nō erant heroici: sed viri pditissimi. tam in morali philosophia gētilis ꝙ apud sacras hīstorias. Iz inter gētiles hi heroici erāt Socrates/Diogenes in dolio/Aristides: ⁊ magis/ apposite veteris testamenti: ⁊ maxime viri percelebres in primitiua ecclesia: qui ola bona caduca mundi reliquientes: Christum vite nomā sequuti sunt: prudentes sicut serpentes: simplices sicut colūbe: humillimi: patientiſſimi ibant a postoli gaudentes: quontā digni habiti sunt pro nomine Jesu cōtumelia pati: cardinalibus virtutibus erant in gradu heroico redimiti: tyrannorum immanes minas nichilificerunt: ⁊ ꝓ pace in ecclesia inuenta: Paulus/Antonius/hylarion/ ⁊ magne eremicolarum caterue ad eremū cōfugientes temperantiam in gradu heroico coluerūt: cecos honores: tristitias inutiles: fallacem mundi: ⁊ acheronta cōculcabant: in cauernis terre ⁊ speluncis: seminudi ⁊ ex herbis cū aqua et modico pane victitantes: nihil nisi celestia meditātes. ⁊ licet ab hominū cetu semoti erant: cum virtutibus purgatoriis ⁊ purgati animi maximā familiaritatē ⁊ summū mercium habuerunt: homines in terreno corpore vitam angelicam ducentes: quod multo pulchrius ⁊ laudabilius est ꝙ esse angelum natura/⁊ deo vel. ¶ Pro quarte cōclusionis intelligentia scito q̄ Ockam in fine sui tertij fingit sibi aliquas acceptiones in acre: ⁊ postea infert corollarie in hoc Joannem erraſſe ponentē continentiam temperantiam/ ⁊ virtutem heroicam/ esse eiusdem speciei specialiſſime. dicit q̄ cōtinentia habet insultus passionū magnos pro obiecto. temperatus in gradu habet parvos insultus vel nullos in rōne obiecti: fingit aliud obiectum virtuti heroice. Miror quomodo iste(q̄ certe

erat ingeniosus)contra Joannē suū:hoc est regentē:quē cōmunius habuit in. maxima reuerētia. vidit q Joannes non sic cepit gradus illos:nec Aristoteles:nec philosophoꝝ moralū scholastici.quomodo nō vidit q peregrine finxit aliqua obiecta esse de essentia istorum graduū: ꝛ posita intulit errorem in alio.alius protinus ei concessit illos actus ꝛ habitus specie differre vigilans ꝛ solidus erat Joannes in hac distinctione specifica actuū ex parte obiectoꝝ tam partialium ꝙ totaliū: solus iter illos antiquos in illa parte viam regiam tenuit:quē regentes in artibus sequunt omnes demptis quibuscū religiosis:opinionibus suoꝝ ducū addictis. ¶Probat ergo quarta cōclusio:actus cōtinētie/tēperantie/ꝛ heroicus/sunt in eadē potētia respectu eiusdē obiecti numero vel in specie specialissima:eodē modo tendunt in suū obiectū:similes notitias omnino psupponūt:vt abstractiuas vel intuitiuas similes.nec est aliquid aliud redditum ad idētitatem specificam qȝ talibus actibus veesse ergo sunt eiusdem speciei specialissime. ¶Secundo argumentor ad idem. Habilis est vnus actus numero qui primo est cōtinentia/ꝛ postea tēperātia gradus. sed res non habitur de specie essentiali in specie essentiale:ergo habitus cōtinētie ꝛ habitus temperantie erūt eiusdem speciei specialissime.antecedens probo: capio Socratē qui habet insultum passionis bene mitigatu:elicitat talem intensum actum/volo seruare castitatez:quē diu cōtinuat: ꝛ postea circa idē obiectum eliceat similes actꝰ quousqȝ passio pessim tt.tunc sic habilis est aliqua passio ꝓpter remissionē que nō sufficit actum mitigatiuum eius denominare cōtinētiam:sed erit tēperantie gradus actus:ꝛ quando passio erat maior:ille actus erat actus cōtinentie gradus. ¶Tertio sic:parum insultus passionis nō sufficit denominare habentē ꝓtinentē in gradu:sit gradus vt vnū qui nō sufficit:sit ille gradus maximꝰ qui nō sufficit denominare virū continētē: quando erat insultus vt vnū cū dimidio / volo q eliciatur vnus actꝰ in Socrate:ꝛ cōtinuetur quousqȝ medietas illiꝰ gradus passionis(ꝛ amplius si oporteat)euanescat:tūc ille actus in principio est actus cōtinentie gradus:ꝛ in fine est actus temperantie gradus:ergo idem actus numero successiue cōtinetur sub cōtinentia gradu ꝛ temperātia gradu.iste actus in illis duobus temporibus habet oīa que philosophi ponūt ad hos gradus virtutum.q si ad nomen vis (preter modum philosophicū) multiplicare altos gradus habentes alia obiecta:tā multo pluresdabuntur gradus ꝙ morales ponunt. Insuper: pauci imo paucissimi eliciūt tales actꝰ cū talib⁹ obiectis:sed gradus virtutum sunt creberrimi:ergo nihil dicis. teneo ergo q cōtinentia ꝛ temperantia gradus sunt eiusdē speciei specialissime entitatiue:ꝛ differunt solum sicut perfectum ꝛ imperfectum in eadem specie.ꝛ idem contingere potest de cōtinentia/tēperantia/ꝛ gradu heroico. Si aliqua mulier vult seruare castitatē suam coniugalem: ꝛ ipsa iudicat q nō est sibi periculum castitatem seruare(si ex impetu iniusto inferatur et iudicio suo mors:ipsa continuante libere eundē actum quē prius habebat: talis actus qui ante hoc erat in gradu cōtinentie vel temperantie:est in gradu heroico ꝓpter difficultatem circāstātie ad ꝙseuerandū in illo ꝓposito de seruanda castitate. ¶Contra primā cōclusionem obiicitur.cōtinentia ꝛ perseuerantia sunt eadem virtus.ergo vna non est ꝓfectior altera.consequētia est nota, ꝓbatur antecedens: ad eandem virtutem spectat comedere tantū quantū oportet ꝛ nō plus ꝙ oportet:ergo eodē modo ad eādē virtutem spectat moderari passiones delectationū ꝛ tristitiarum, ergo idem est respectu perseuerantie ꝛ cōtinē:ꝛa. ¶Respondetur: eadem virtus totalis est circa hec que dicta sunt:que a multis actibus specie distinctis emergit: vt volo comedere tantū quantū mihi sufficit:nolo comedere plus ꝙ oportet.hic sunt nolitiones ꝛ volitiones specie distincte ad eādem virtutem totalem pertinētes: nō est sic hic.continentia est gradus virtutis soluꝫ circa delectationes:ꝛ de ratione eius est non vincꝛ a delectationes:sed eam vincere ꝛ ꝓpellere:perseuerantia hoc nō ponit:sed solum ꝓpter tristitias non succūbit. ꝛ sic non est idem actus in specie cōmuniter:nec habitus. potest tamen vari actus mixtus equinaliter de virtuꝫ natura sapiens:vt nolo deserere tēperantiam ꝓpter tristitias ꝛ delectationes emergentes: sed ea ratione qua nō succūbit ratione tristitiarum vocatur ꝙseuerantia:ꝛ quia non trahitur ad illicitum ꝙ delectationes:est cōtinētia. non tamen nego quin idem actus vel habitus inclinans in prosequutionem sui obiecti primo ꝛ directe:indirecte ꝛ secundario reluctetur suo contrario: sicut calor est apꝰ natus producere calorem primo:indirecte ꝛ secundario resistit frigori:ꝛ ipsum corrūpit. Sed tamē in virtute qua libet cardinali totali:ꝛ in aliꝭ:dantur mille habit⁹ ꝓprie distincti. ¶Secundo argumētor: sic: cōtinentia gradus nō est virtus:sed perseuerantia est virtus: ergo cōtinētia non est preferenda ꝙseuerantie. consequentia tenet cum minore:probatur maior. cum Aristoteles de singulis virtutibus moralibus tractauit ad partem: in septimo de cōtinentia gradu determinat. ¶Respōdetur: cōtinentia trifariam accipitur. Uno modo pro abstinentia ab omnibus actibus venereis:ꝛ tunc cum virginitate coincidit. Scō modo capitur vt tantū valet quantū temperantia:quomodo eam capit Seneca in libello de quatuor virtutibus cardinalibus.his modis non capimus in proposito.Tertio modo capitur ꝓout dissimus. Sed an sit virtus:dico:hoc nomen virtus bifariaz accipitur. Uno modo ꝓprie pro habitu perfecto inclinante habentē ad optimū opus in quod potētia potest Alio modo latius capitur virtus pro habitu inclināte habentem ad opus bonum ꝛ laudabile. Continētia primo modo nō est virtus:quia inclinat cū reluctatione coexistenti:tēperantia ꝛ gradus heroicus hoc modo sūt virtutes. Sed non sequitur:Aristoteles loquitur hic in septimo post alias virtutes de his gradibus: ergo non sunt virtutes. temperantia gradus ꝛ virtus heroica sūt virtutes:similiter ꝛ amicitia de qua loquē philosophꝰ viij.ꝛ.ix.Ethicoum. Omnis temperātia gradus est virtus.ꝛ propie capiendo temperantiam gradum: omnis temperantia gradus est temperantia virtus: sed nō ecōuerso.capiendo temperantiam gradum cum additionibus ponitur in fortitudine/iustitia/ꝛ in aliꝭ virtutibus.

¶Contra secundam conclusionem obiicitur.temperantia non agonisat:continētia autem agonisat: habet cū bellum cum passione rebellante: sed agonisantes coronantur primo Ethicoum. ergo corona magis debetur continentie ꝙ temperantie. ¶Secundo:ars ꝛ virtus sunt circa difficile.ij.Ethicoum. sed difficilius est sequi rationem appetitu sensitiuo rebellante:quod facit cōtinentia:ꝙ non rebellante:quod facit temperātia. magnitudo enim passionis auget meritum. ¶Item: multi ponunt temperantiam in appetitu sensitiuo ꝛ continētiaz in voluntate.nobilioris autem potentie nobilior est habitus:igitur. ¶Has rationes facit Buridanus qȝstione quinta septimi Ethicoꝝ. ¶Ad primū dicit q agonisare nobiscum non est bonum:vel non est optimū:sed agonisare cum obiecto passionato est melius.ꝛ hoc potest esse dupliciter. Uno modo substernendo totaliter inimicum. Alio modo ipsi recalcitrādo ꝛ resistendo soli. corona autem magis debetur primo modo ꝙ secundo modo:ꝛ ille primus modus magis cōuenit tēperantie:secundus autem cōtinentie. ¶Ad secundum dicit q difficultas ꝓueniens ex debilitate rōis ꝛ ipsius volūtatis:aut etiaz ex nobedētia appetit⁹ sensitiui:diminuit meritū. ¶Cōtra has solutiones sic argumētor. difficultas ꝓueniens ex parte obiecti vel rei operate auget meritū scōm oēs: cui propositioni addo aliam.tota ratio illius est quia in hoc est maior difficultas ipsi operanti: sine culpa sua ꝓueniens.sed sic est in illo qui habet passionem naturalē non et imputabilem.ergo talis passio auget meritū ipsi operanti. Secundo argumentor ad idem:si Socrates ꝛ Plato eliciant duos actus equaliter intensos circa eādem materiam:ꝛ cum Socrates elicit cuz maiore conatu ꝙ Plato:Socrates plus meretur:si difficultas conatus non proueniat ex culpa Socratis:sed sicut in ꝓposito. pono Socratem vehementer passionatum ad illecebram:Platonem habentē castitatē naturalem:ꝛ cum hoc si voles habitum temperātie:obiiciatur vtriqȝ istorum vna formosa mulier allectiua in illecebiam: Socrates elicit actum nolendi intemperanter agere conformiter ad rectam rationem: Plato similiter: Socrates in illo casu plus meret ꝙ Plato.actus Socratis est actꝰ continentie:actus Platonis est actus temperātie gradus:igitur. ¶Propterea dico solutiones Buridani nullas:ꝛ aliter ad illas obiectiones respondendū est. Concedo q continentia de qua est sermo in casu argumenti est melior ꝙ actus temperātie gradus. nec hoc est contra Aristotelem:ipse enim loquitur de tēperantia ceteris paribus.captis duobus:cōtinenti/ꝛ temperato/qui similes passiones habebat a principio ei cōtinenti: sed iam per bonos actus passio in temperato est extincta: ꝛ nō insurgit propter habitum cōtrarium formaliter vel virtualiter in appetitu sensitiuo vel voluntate:capiatur vnus actus tēperantie equaliter intēsus:ille erit ita bonus sicut vnus actus cōtinentie: licet conatus cōtinentis sit maior:quia per bonos actus hanc facilitatem ac quisiuit temperatus.ꝛ si equaliter conetur cum cōtinenti:actus ipsius est intensior:ꝛ plus meretur.licet sit ei facilius:facilitas est acquisita ei per bonos actus suos. ꝛ quia totus ille habitus temperati est intensior habitu continentis: intensiores communiter actus elicit: ꝛ secundus stat:cum non habeat reluctamen:tēperantia gradus continentia gradu reputatur(ꝛ merito)melior.difficultas acquisita ꝙ virtū non auget meritum:sed acquisita sine culpa vbiqȝ meritum auget. Sed tunc est difficultas:si assuetus teiunare ex bono habit⁹ teiunet:ꝛ male habituatus teiunium infringere ex habitu malo peniteat de suo habitu:an male habituat⁹ plus mereatur ratione difficultatis operis?ꝛ dicit q non: Eremita esti quolibet die assuetus teiunare tantū meretur quantum curialista:quantūcūqȝ penitet curialista de fractione teiunij.deus remittit et culpam quia est penitēs:nō tamē facit q plus mereat ꝙ alter bene habituatus: qui non plus meret in elicitione actus equaliter intensi.ꝛ q hec ad duo argumenta respondetur. ¶Ad tertiū dicitur q temperantia gradus est tam in voluntate ꝙ in appetitu sensitiuo:vt inter illas potētias sit harmonia. ¶Contra tertiam conclusionem obiicitur. nō est tanta harmonia inter appetitum sensitiuum ꝛ voluntatem in heroico sicut in tēperato gradu.ergo virtus heroica nō est suprema virtutū, ꝙsequētia liquet. ꝓbat antecedens de Bonifacio illo luxurioso Romano:qui cū illa nobili romana muliere sua domina dormiuit: ꝛ orientem petens ingressus est subito gratia visitandoꝝ martyrū:repēte pausus est.ꝛ cū hoc cōfessꝰ diceretur: dixerunt eū nō esse in loco martyrū:sed in prestibulo vel taberna. hoc supposito sic argumētor. Ille Bonifacius passus est martyriū: sed omne martyriū volūtarie assumptū est actus heroicus.ergo ille fuit heroicus.ꝛ tamen fuit adhuc multum habitualiter intēperatus: ergo in se habuit malum habitum luxus cum ad malum inclinantem. ¶Confirmatur hec ratio.Hieronymus abstinens in antris Egyptiis erat heroicus:ꝛ tamen habuit rebellē carnē:vt de se ipse fatetur in epistola ad Eustochium inquiens:quotidie lachrymę:quotidie gemitus.ꝛ si quando repugnantē somnus imminēs oppressisset:nuda humo vix ossa herentia collidebā.de cibis vero ꝛ potu taceo: cū etiam lāguentes mondichi aqua frigida vrantur: ꝛ coctum aliquid accepisse luxurie sit. Ille igitur ego:qui ob gehenne metum tali me carcere ipse damnauerā: scorpionum tm̄ socius ꝛ ferarum: sepe choris intereram puellarum: pallebant ora ieiunijs:ꝛ mēs desideriis estuabat: in frigido corpore ꝛ ante hominē sicca sam carne premor:tuā sola libidinum incēdia bullibant. Unde argumētor sic. iste venerabilis senex fecit actus temperantie ꝛ actꝰ heroicos pro castitate habenda: ꝛ tamē nō cōsequitus est virtutes illos in illo gradu:ergo gradus illi non ponit illam harmoniam in toto homine talem qualem dicebā ergo ꝙ hoc nō habebā arguere horū graduum bonitatē. Illud potest roborari ꝙ doctorem gentili qui erat temperatus ꝛ heroicus:ꝛ tamen passus est rebellionem non modicam.patet ad Romanos.vij. Non enim quod volo bonuz hoc agoised quod odio malū illud facio. ꝛ pauloꝓst in eodem capite.Video autem aliam legē in mēbris meis repugnantem legi mentis mee:ꝛ captiuātem me in lege peccati que est in membris meis. ¶Ad ista respondetur:ꝛ primo ad primū de illo Bonifacio:certū est ꝙ habebat vnū actum heroicum qui ad martyrium sufficit,sed tota vita eius nō fuit heroica: ꝙ cōsequens non fuit heroicus de quo loquimur.bene erat deo deuotus:qui cum sic specialiter unit vt martyrio dign⁹ inueniretur:ꝛ bene vsus est naturalibus suis. ¶Ad alias obiectiones de Apostolo ꝛ Hieronymo:dico vterqȝ erat heroicus:non solū in vno actu:sed fere in tota vita. horū minor fortior erat Achille vel Ajace.cum vterqȝ habitauit in rebellī carne:carnem in chamo ꝛ freno cōpescuit vterqȝ.naturaliter heroicus non habuit hanc rebellionē sed deus deo permittente qualitatiuas dispositiones ad illecebrā inclinātes cōmouit.ꝛ rationabiliter passus est deus:qȝ magnū magna dicēt. hec passio ad illecebraz nō inuasit mulier culosum Sardanapali: sed animi potētē spiritualē:qui tā de carnis insultu ꝙ demone gloriosum reportauit triumphum. sic dicit:meminit me clamātem diem crebro iunxisse cum noctes: nec prius a pectoris cessasse verberibus ꝙ rediret(domino imperāte)trāquillitas.de Apostolo:similiter demon excitauit appetitum eius ad illecebram:ꝛ hoc permisit deus ne superbiret post visa magnalia dei que non licebat homini loqui. Illud patet secunde Corinth. xij. sic dicit Apostolus in principio capitis. Si gloriari oportet non expedit quidem,veniam autem ad visiones ꝛ reuelatiōes domini. Scio hominē in Christo ante annos quatuordecim siue in corpore,siue extra corpus nescio:deꝰ scit: raptum hmōi hominē vsqȝ ad tertiū celū.ꝛ post reuelationes has sequitur. Et ne magnitudo reuelationum extollat me:datus est mihi stimulus carnis mee.angelus sathane.in verbo stimulus/dicit glossa iterlinearis,diabo

lus vt ad defectum traheret. alij homines non ita potentes reſiſtere diu bene operantes in ſchola virtutū nullū inſultū paſſionū habēt: ſed oīa ſunt ſopita: ⁊ oīa ſunt cōſona rationi in eis, eoꝝ que ad appetitū ſenſitiuum attinēt ſpeciale fuit in Paulo ꝓpter cauſam dictā. ⁊ in magno illo Hieronymo: cuius ſentētiā cōſulto recitauimꝰ: vt in agonia ne deſperes: ſed relucteris cōtra ſenſualitatē cū illo forti athleta: vt glorioſus euadas victor. Non tū eſt credendū cū Stoicis ꝙ nulla paſſio eſt in ſapiente ⁊ ſtudioſo: vt Auguſti. dicit. ix. de ciui. dei. viij. de trini. recitat modū Ariſtotelis ⁊ peripateticorum ponētium paſſiones in ſapiēte ⁊ ſtudioſo. ſed nō eſt magnum diſcrimē niſi verbale vt dicit inter Ariſtotelē ⁊ ſtoicos. Stoici loquunt̄ de paſſionibus inordinatis ⁊ culpabilibus: nec Ariſtoteles diceret oppoſitū. ¶ Cōtra quartā concluſionē argumētor ſic. iſti duo actus ſpecie diſtinguuntur: volo tēperate viuere nō obſtante magno inſultu paſſionis inſurgente: volo tēperate viuere non obſtāte parua paſſione: ⁊ vnꝰ illoꝝ actuū eſt actus ꝯtinētie gradus alter vero tēperātie gradus: igit̄. ¶ Reſpōdet̄. argumētū dupliciter deficit. ſic poſſunt dari duo actus vel habitus continētie gradus ſpecie differentes inter ſe: ⁊ duo actus vel habitus temperantie gradus inter ſe ſpecie diſtincti: de hoc quis dubitat: debet arguens probare oīa indiuidua quoꝝ vnū eſt actus cōtinētie gradus/ ⁊ aliū tēperātie gradus ſpecie differre: qđ nec ꝓbat nec ꝓbare poteſt. Secūdo: nego ꝙ primus illorum actuum ſpectat ad cōtinētiam gradū: ⁊ ſecūdus ad temperātiā gradū. ſi in primo nullus ſit inſultꝰ vel paruus eſt actꝰ tēperātie gradus: ⁊ ſi in ſecūdo ſit magnus inſultus eſt actus cōtinētie gradus. ¶ Nunc vidimus cōtinentiam cum incōtinentia: perſeuerātiam cum mollitie/ tēperantiā cū intēperantia/ gradum heroicū (qui ferme in quali bet virtute reperibilis eſt: dūmodo ponat̄ circūſtantia mortis) cū beſtialitate. Inſuꝑ vidimus virtutes politicas/ purgatorias/ purgati animi ⁊ exēplares aliis nominibus virtutes incipientiū ꝓficientiū ⁊ ꝑfectorū: ⁊ parum diſcriminis eſt ad rē inter ſtoicos nō ponētes paſſionē cadere in ſapientem ⁊ ſtudioſum ⁊ peripateticos paſſionem ponētes: qꝛ priores loquunt̄ de paſſione vitioſa: poſteriores de quacūqꝫ paſſione. Ex Apl'o ⁊ Hieronymo habes nō ſtatim diffidendū cū inſultus fortes ad illecebrā inſurgūt: ſed tūc fortiꝰ reſiſtēdū eſt: ⁊ ſi reſiſtas: inſultū quēcūqꝫ ſedabis. reſiſtes ꝗdē parce comedēdo ⁊ bibēdo: parce dormiēdo: occaſiones oēs luxus ⁊ peccati cuitabis: ſtudio honeſto te totū accōmodabis. ⁊ cū nihil horū q̄ in te ſunt omiſeris: opē diuinā iugiter īplorabis: dicēs. Deꝰ in adiutoriū meū intēde: dn̄e ad adiuuandū me feſtina. Petitio optima eſt hec: ſi feceris: qſqs es continēs vel incōtinēs: paſſiones oēs pacatas habebis. i. ad Corin. x. Fidelis eſt deꝰ q̄ nō ꝑmittit nos tētari vltra id qđ poſſumꝰ. ⁊ cū dulces illas ſorores virtutes purgatorias ⁊ purgati animi ſicut tēperantiā gradū oſculatus fueris: earū ſocietatē nūq̄ derelinques: ⁊ tūc facile Sardanapali ⁊ alioꝝ intēperātiū vitā exoſam habebis. Horum gradium notitia finis eſt iſte.

VLtimo circa hāc diſtinctionē queritur: an virtus cōſiſtat in medio? Pro q̄ſtionis ſolutione aliqua p̄mittentur: poſtea per cōcluſiones reſpondebitur. Duplex eſt mediū: quoddam eſt medium rei qđ equaliter diſtat ab vtroqꝫ extremorum vt ſex inter decem ⁊ duo: hoc medium conſiſtit in Arithmetica ꝓportione: ⁊ illud medium eſt idē apud omnes. ¶ Ex his duobus ſequitur ꝙ extrema medij ſcđm rem ſunt determinata: alioquin non poteſt ſumi medium ſcđm rē eque diſtans ab extremis. Aliud eſt medium quo ad nos: ⁊ eſt medium ſecundū rectam rationem: quod nec eſt plus debito nec minus debito. Declaro in tēperantia: qū homo ſic comedit ⁊ bibit ꝙ nō capit plus debito nec minꝰ: ſed capit ſufficiēter ad nutriendam ſuam naturam ⁊ ad hoc ꝙ exerceat ſuas operationes debitas ⁊ honeſtas. illud medium conſiſtit in medietate geometrica: nec eſt idem apud omnes. ſed qualis eſt ꝓportio inter varios hoīes: talis debet eſſe latitudo eius medij: vt milo in quadruplo vigoroſior in digerendo q̄ ludi magiſter: in quadruplo plus comedit: ergo illud medium non eſt idem apud omnes: ſed variatur ſcđm cōplexiones in tēperantia: ⁊ alia in aliis virtutibus. ⁊ per cōſequens illud mediū nō habet determinata extrema ſcđm rem: cum medium nō eſt determinatum ſcđm rem. ¶ Preterea: ſanctus Thomas prima ſecunde. q. lxiiij. dicit ꝙ iuſtitia cōſiſtit in medio rei: alie vero virtutes in medio ſecundū rationē vel quo ad nos. ratio eiꝰ eſt: quia iuſtitia eſt circa oꝑatiōes que conſiſtit in rebus exterioribus in quibus rectum inſtitui debet ſcđm ſe. hoc declarat. q. lx. in emptione ⁊ vēditione: ⁊ in aliis cōtractibꝰ ad iuſtitiā ꝑtinētibꝰ. ¶ His ſuppoſitis ad q̄ſtionē reſpōdet̄ ꝑ ꝯcluſiones q̄nqꝫ: Quarū prima eſt. Virtus eſt habitus electiuus in medietate cōſiſtēs ꝓut determinat ipſe ſapiēs. hec ꝯcl'o eſt diffinitio virtutis quā ponit Ariſto. ij. Ethi. ¶ Scđa ꝯcluſio: mediū in aliis virtutibꝰ a iuſtitia eſt mediū quo ad nos. patꝫ: nō ineſt oībꝰ eadē latitudo tēperātie. ſi Plato vel ludi magiſter diu tantū comederet quātū viticola vel falce putās prata: vel grauiū petrarū lator: intēperāter comederet: ⁊ in morbū corporis incurreret: ⁊ forte etiam aīe. labor corporis ⁊ exercitatio oīa digerit: ſic ꝙ nihil ſuperflui manet: nō eſt ſic in viro ſtudioſo q̄ nō habet exercitationē corporalē. In fortitudine patꝫ: ſi Vlyxes ſtaret vbi Ioab vel Aiax thelamonius expectat/ temerarie ageret: ⁊ nō fortiter: ⁊ tū Ioab ⁊ Aiax fortiter agunt ſic expectādo. Inſuꝑ nō ſolū ille eſt bonꝰ ſagittariꝰ qui metā tāgit. ſed etiā ille qui medio bn̄ appropinquat. ij. Ethi. ¶ Tertia ꝯcl'o. Iuſtitia nō eſt accipiēda quo ad mediū ſcđm rē: ſed ſolū quo ad mediū ſcđm nos ⁊ rōnē. ꝓbat̄ hec ꝯcl'o: primo ſic. Iuſtitia punitiua non infligit eādē penā vel equalē arithmetice illi q̄ ꝑcuſſit regē ⁊ eiꝰ clientē. ergo i illo attēdit̄ latitudo iuſtitie quo ad nos ⁊ nō ſcđm rē. ¶ Scđo ꝓbatur idē. ſacerdos iniungēs ꝑ habitū iuſtitie penitētiā penitēti: nō habꝫ penā adequatā arithmetice iniūgere. ꝓbat̄: tūc creberrime vel ſemꝑ errabit: qꝛ talē penā nullus cognoſcit. ¶ Tertio ſic. Fidelis mercator de eodē pāno vēdit Socrati vlnā tribꝰ frācis: Platoni tribꝰ frācis cū duodeno: ⁊ ſemꝑ manet in latitudine iuſti p̄cij. patꝫ: oēs gnari in arte emēdi ⁊ vēdēdi dicēt mercatorē nō fefeliſſe emptorē: nec ecōuerſo. ergo ꝯtractꝰ vterqꝫ manet in latitudine iuſti p̄cij: qđ nō eſt idē realiter ⁊ pūctualiter. ¶ Quarto ſic. iudex ꝓ eodem crimine commiſſo in duobus: non punit eos equaliter arithmetice: ſi ſit ſupremus iudex vel inferior: ⁊ pena ſit ei relicta. ergo iuſtitia non requirit medium rei: ſed medium rationis. ¶ Quinto ſic. Medium rei eſt idem apud omnes ⁊ omni tempore: ſed medium iuſtitie commutatiue non eſt idem apud omnes. Salmones Aberdonie viliore p̄cio veneunt q̄ Pariſij: econuerſo vinum. Similiter pinta vini hoc anno venditur Pariſij karoleo: quā anno p̄terito hoc in tēpore habuimus duobus liliatis: igitur. ¶ Quarta cōcluſio. Pulchrā ſedē ⁊ locum pulchrum tenet virtus. patet: tenet locū mediū: quem inuenire ſollicite docet Ariſtoteles. ij. Ethicorum. quem locum tenuit creberrime Chriſtus: natꝰ in medio duū aīaliū: diſputauit in medio doctoꝝ: quē Ioānes baptizando dixit ſtare mediū inter illos/ Ioan. ij. ca. Poſt reſurrectionē in medio diſcipuloꝝ apparuit. Inſuper: ille eſt locꝰ rectitudinis cuiꝰ extrema rectū nō admittit: ſcđm illud Flacci. Eſt modus in rebꝰ ſunt certi denqꝫ fines. Quos vltra citraqꝫ nequit cōſiſtere rectū. ¶ Quinta ꝯcluſio. nulla virtus eſt vitiū. ꝓbat̄ hec ꝯcluſio. Ois virtus eſt in medio: nullū vitiū eſt in medio: ergo nullum vitiū eſt virtus. cōſequētia tenet in cameſtres: ⁊ conuertēs huius cōuerſe eſt quinta ꝯcluſio. maior huius ſyllogiſmi cū minore eſt nota ex dictis: igit̄. ¶ Cōtra ſecūdā concluſionē ⁊ tertiā obijcit̄. cōtingit vno mō quēpiā eſſe bonū ⁊ multis modis nephādū. ij. Ethicoꝝ. ergo virtus cōſiſtit in indiuiſibili. tenet cōſequētia: qꝛ ſi in diuiſibili: duobus/ tribus/ vel pluribꝰ modis/ q̄s poteſt eſſe bonꝰ. ¶ Scđo ſic: primo celi: virtus attēdit̄ ſcđꝫ vltimū in qđ potētia pōt: vltimū aūt nō erit diuiſibile: igit̄. ¶ Tertio ſic. peccat dās beneficiū bono hoc eſt idoneo relicto magis idoneo: g̃ ſolū bn̄ fit dādo bn̄ficiū illi idoneo: ⁊ male dādo minꝰ idoneo. g̃ virtus cōſiſtit in indiuiſibili. ¶ Ad primū r̄ndet̄. ꝑ vnū modū Ariſt. intelligit tenēdo mediū qđ eſt diuiſibile. ⁊ qꝛ illud eſt vnū: reſpectu extremoꝝ extēſoꝝ in immēſum: ſolū dicit̄ vno mō. ſicut de ſagittario explicat. multis modis q̄s pōt male ſagittare: ⁊ illud facere eſt facile: difficulter bn̄. ꝓpterea pythagorici recte dixerūt: in extremū contingit ꝓlabi in infinitū: quocūqꝫ intēperato dato dari pōt intēperatior. ¶ Ad ſecundum nego minorē. vltimū in qđ pōt potētia appetitiua ⁊ intellectiua eſt tenere mediū in ſua oꝑatione. ¶ Ad tertiū cōcedo ātecedēs ⁊ primā ꝯñam cū ꝯſequēte: ſed vltimā ꝯñam nego. licet obiectū eſſet impartibile: tū latitudo medij eſt partibilis: vt circa diſtinctionē. xxiiij. quarti ad hoc argumētū latius r̄ndi. Rō ſancti Thome pōt adduci cōtra tertiā cōcluſionē: ⁊ Ariſt. v. Ethi. dicēs: iuſtū eſſe equale ſecundū arithmeticā ꝓportionē: nihil eñ differt inquit ſi ſtudioſus prauū priuauit: an prauus ſtudioſum ſed ad hec patet ſolutio ex ꝓbatione cōcluſionis cū dictis in materia de iuſtitia. ¶ Cōtra quartā ꝯcluſionem obijcitur ſic: ⁊ potiſſimū cōtra illā ꝓbationē q̄ ex Ariſtotele eſt allegata. Ariſtoteles docet habituatū in vno extremo vitioſo fugere in aliud vt faciliꝰ attingat mediū: vt rectificās gladiū facere ſolet: cū flectitur ad dextruꝫ: vir eū ad ſiniſtrū cōuertit: quatinus in medio ꝑmaneat. ſed hec doctrina medij ē mala: g̃ illa ꝓbatio ꝯcl'onis eſt inutilis. ꝙ illa ꝓbatio ſit mala patꝫ: malū eſt cōſiliū docere virū vnū vitiū euitare ꝑ aliud: nec ꝓbatio de Chriſto valet. Chriſtus creberrime erat primus nōnūq̄ inter ſuos vltimus: licet locus medius ſit in Iudea honoriſicētiſſimꝰ: vt patet ex petitione matris filioꝝ Zebedei. ¶ Reſpōdet̄. modus Ariſtotelis illic traditus eſt bonꝰ. ⁊ vno mō exponit̄ ſic: prodigus fugiat ad aliud extremū ſcꝫ illiberalitatē ipſam cōtēplando ⁊ deteſtādo: ⁊ fugiat ab illo: ⁊ a vitio in quo eſt: ⁊ eat in mediū: ſecūdo mō ſic: eat in aliud extremū: id eſt: ꝓpe aliud extremū: manēdo tū in latitudine medij: ⁊ illic ſe aliquātiſper exercitet: ⁊ tūc poteſt redire ad mediū mathematicū medij. Tertio modo pōt eſſe cōtentio ſuꝑ iſto: an poſſim cōſulere viro deliberato peccare maiori peccato: vt minori peccato peccet q̄tinꝰ eū preſeruē a maiori: qꝛ nō reſtat mihi alia via. vt conſulo raptori ſicario capere pecuniā meam ne me occidat: ei conſulo ad actū qui eſt ei peccatum: licet ego nō peccem: ⁊ eū a maiori peccato preſeruo: ⁊ ſi illud mēbrū ſit licituꝫ (de quo alias loqui ꝓpono) habetur q̄ conſilium Ouidij de Remedio amoris in caſu eſſet licitum: in caſu in quo non poteſt aliter trahi: ⁊ non ſicut Ouidius paſſim conſulit. de probationibus de Chriſto aſſumptis eo ꝙ ſedebat in medio: dicitur: ſunt congruētie non inutiles. ¶ Secundo obijcitur contra eandem quartam concluſionem: extrema vitiorum ſunt infinita: vt Pythagorici tradunt. ſed inter infinita non poteſt dari medium. ergo virtus non occupat honeſtam ſedem in medio. ¶ Reſpondetur: dato ꝙ eſſent due linee infinite: vna orientem verſus: terminata pariſij: ⁊ alia infinita occidentem verſus in altero extremo vrbis: nihil prohibet vrbem Pariſiam eſſe in medio. Secundo: extrema non ſunt infinita categorematice: licet in infinitū quis poteſt eſſe intemperatus vel iniuſtus ſyncategorematice. ¶ Contra quintam concluſioneꝫ obijcitur ſic. virtus erit vitium: ſimiliter vitium erit virtus: ergo concluſio falſa: antecedens patet: idem actus elicitus ſucceſſiue erit bonus ⁊ malus: vt in diſtinctione ſequenti latius explicabitur. ſed actus eſt virtus ſicut habitus: igitur. ¶ Secundo ſic ad idem. eliciat Socrates vnum actum prodigalitatis: ⁊ poſtea vnum actum illiberalitatis/ tertio vnum actum prodigalitatis/ quarto vnum actum illiberalitatis/ ⁊ ſic alternatis vicibus: in ipſo generabitur habitus vitioſus: quia ex actibus malis: ⁊ cum hoc habitus liberalitatis. patet: erit habitus in medio illorum actuum tollit de malitia alterius inquātum habet ⁊ econuerſo. ergo manebit habitus medius. ¶ Tertio ſic: Si Bertha cui expediebat ſeruare virginitatem habeat intenſum habitum virginitatis: ⁊ adueniat caſus in quo ipſa tenetur deſerere ſuum propoſitum: vt ſit pax in republicā que aliter ꝓcurari nō poteſt: ⁊ ponātur ꝙ non vouerit (licet idem ſit ſecundum rectiorem viam dato ꝙ ſic) vt argumentum non impediatur. tunc ſic habitus virginitatis inclinabit eam ſeruare virginitatem: ⁊ ad tales actus: volo ſeruare virginitatem meam: modo illi actus ſunt mali. ¶ Et per oppoſitum: quarto ſic de illo qui habet actum talem: volo dare eleemoſynā pauperibus: ⁊ habeat conſcientiam erroneam in oppoſituꝫ: hoc non obſtante/ habet habitum genitum ex frequentibus actibus quibus ipſe vult dare eleemoſynam. ille habitus eſt vitioſus: quia ex peccatis genitus: ⁊ poſtea inclinabit in actus bonos: cum fuerit prudentiam intellectu: de facto ſubſtantia habitus appetitiui non variabitur intrinſece: ⁊ inclinabit in actus bonos. igitur.

¶ Ad primum reſpondetur: ꝙ virtus erit vitium/ ⁊ vitium virtus/ quo ad actum: ſicut argumentum tangit. ſed illo modo virtus non eſt vitium. ¶ Ad ſecundum argumentum dicitur ſi ſint actus contrarij eliciti circa eādem materiam/ ⁊ circūſtantias/ equaliter intenſi/ nullus relinquitur habitus. vel ſi non ſint contrarij: vel equaliter intenſi: quicquid illic manet erit vitium. ¶ Ad tertium concedo ꝙ habitus qui realiter erat genitus ex actibus ſtudioſus ⁊ erat virtus in vno tempore: tamen tempore poſteriori idem habitus manens in genere nature inclinabit in actum vitioſum. nec ad habitum eſſe virtutem ſufficit ꝙ ex actibus ſtudioſis emerſerit: ſed cum hoc requiritur ꝙ non habeat inclinationem ad malum. In caſu quarti argumenti: concedo ꝙ ille habitus oppoſito modo erat vitium: quia erat ex peccatis genitus. ſed poſtea per ſolam aſſiſtentiam prudentie actualis inclinabit in actum bonum ⁊ laudabilem: nec variatur ille habitus in eſſe nature: licet non ſit idem habitus in eſſe moris vel vitij. Non enim ſequitur: hic habitus mutatur in eſſe moris vel vitij: ergo muta-

tur in eſſe qualitatis vel habitus. nõ arguit ab inferiori ad ſuperi⁹ reſpectu totalis extremi. vel arguit cũ dicto ne negationẽ includẽte. nõ valet dicere q̃ pudẽtia rectratur cadẽs in rõnẽ obiecti vt ockã dicit: illud eſt fictitiũ ⁊ ſine colore dictum. ſufficit q̃ pudẽtia in intellectu aſſiſtat actus volũtatis regulatrix. Et hec de virtutibus ꝓ nũc dixiſſe ſufficiat. ⁊ licet hanc q̃ſtionẽ plus ꝑtractare ⁊ aliũ ordinẽ tenere interdũ poterã: iſte tñ ordo ſcõm exigẽtiã materie occurrẽtis ſufficiebat: cũ primo de cardinalibus more magiſtri loquutus ſim: ⁊ poſtea de virtutũ cõnexione litterã ꝓſequẽdo: remanebat paucis materiã virtutis in gñali (ſola ſũma rerũ ſequẽdo) ꝓſtringere.

Circa diſtinctionẽ. xxxvij. in q̃ magiſter loquit de ꝑceptis decalogi duo pricipaliter querã. Primo in gñali loquẽdo de lege: q̃ idem eſt mandatũ/ꝑceptum/⁊ lex. ꝑpterea ſub quo iſtox vocabulox querit: nõ refert. de aliquib⁹ in gñali legẽ cõcernẽtibus loquar. Secũdo ad expoſitionẽ ꝑceptox decalogi ſue cincte ꝓcedã. Circa primũ aliqua querã que ex ꝓceſſu patebũt. Primo q̃rit: an oĩa lex ſit obligatoria. in primis ponã diffinitionẽ legis. Secũdo q̃ concluſiones rñdebo ad q̃ſtionẽ. Lex q̃miſſoria ⁊ ꝓhibitoria ꝑprie nõ eſt lex de obligatoria ſolũ loquar. ꝓ lege: ⁊ ꝑceptũ q̃. ꝓhibitio nẽ intelligẽdo. Lex eſt ſignũ creature rõnali notificatiũ quãtũ eſt ex parte eius cũ denotãs ligari ad aliquid faciendũ vel nõ faciẽdũ. Signũ eſt genus legis. oĩa lex eſt ſignũ: ſed nõ cõuertit⁹. ⁊ licet aliqui cõtẽdãt an volitas diuina vel intellectus diuinus ſit prima lex obligatoria nullã eſt ligamẽ quotiũq; ſignificatur quid agẽdũ eſt: ꝺd vero omittendũ. Alia eſt q̃ſtio an prima lex obligatoria habeat origine a volũtate diuina an ab eius intellectu. illud ſignũ eſt mẽtale/vocale/vel ſcriptũ. his trib⁹ modis volũtas legiſlatoris ſignat: ⁊ nõ plurib⁹ modis. impreſſio/ ⁊ illa q̃ oculo corporali poſſunt apꝓhẽdi/per ſignũ ſcriptũ intelligunt: tanq̃ ꝓ principale qõ ab oculo ꝺcipit: potiſſimũ apud antiquos: impreſſio poſt modũ in vſum venit, reliquæ particulæ loco differẽtie ponunt. Ex limitatione legis ⁊ dictis patet hec concluſio: quelibet lex eſt obligatoria his quibus eſt lex. Contra hãc concluſionẽ obijcitur: ex ea ſequit q̃ cõſcientia erronea eſſet lex. ꝓhis eſt inconueniẽs. ⁊ q̃ ſequat ptz ſic: ligat hoſem non cõtrauenire illi: imo ad cõformiter agendũ vel ad depoſitionẽ: ſed in caſu nõ poteſt deponi: q̃ nullus aſſiſtit ad cõſulendũ illi qui cõſcientiã erroneã habet. Secũdo ſic: alique leges obligãt illos quibus nõ ſunt ꝓmulgate: ergo male ponit⁹ in diffinitione legis creature rationali notificatũ quãtũ eſt ex parte ei⁹. antecedẽs patet triplicit⁹. tũ primo de lege naturali que nõ eſt notificata hoĩbus. tũ ſecũdo de lege baptiſmi: q̃ ad baptiſmũ obligant paruuli ⁊ demẽtes: q̃bus lex baptiſmi nõ eſt ſufficiẽter ꝓmulgata. Tũ tertio: mahometiſte ⁊ gentilitio errore imbuti obligantur ſuſcipere legẽ Chriſti: ⁊ tñ non eſt eis oĩb⁹ notificata. Ad primũ dicit hõ peccat contrauenies cõſcientie erronee: ⁊ alicui ꝺſcientie erronee licite põt ſe hõ cõformare: vt ſi cõſcientia erronea dicat op⁹ cõſilii eſſe de ꝑcepto. ſed nõ ꝓpte. ꝓpterea adhuc cõſcientia erronea obligat: q̃ põt q̃s ea ꝓcedere: ⁊ tũc nõ obligat. ⁊ licet in caſu obligẽt: nõ ꝓpterea vocat⁹ lex. Ad alia tria argumẽta. Ad primũ dico: lex naturalis ẽ ſcul pta in hoĩm cordibus: ⁊ ſic eſt eis ſufficiẽter notificata. Ad ſcõm dicit q̃ parunli ⁊ demẽtes nõ obligant ſub pena peccati actualis ſuſcipere baptiſmũ: q̃ nõ eſt eis declaratus: ⁊ ꝓpterea nõ eſt eis obligatoria. ſed q̃ ſta tutũ iuſtitie originalis nõ eſt in Adã ⁊ in ei⁹ poſteritate ſeruatũ: paruuli in originali nox⁹ cõcipiunt: ſine iſtũ dicat ſtatutũ/ſiue lex/nõ refert de noſtris. ſpeciale eſt in hoc vno: nec vnq̃ extra hãc materiã ſimile ꝓtingit. fide de hoc docemur: vt in materia peccati originalis in ſecũdo dicit. Ad tertiũ nego q̃ lex gratie nõ ſit ſufficiẽter ꝓmulgata mahometanis ⁊ aliis oĩbus: ſi ꝑ eos non ſtat. Tertio principaliter obijcitur: ebriũ dicere horas obligant: ⁊ facere ꝑcepta occurrẽtia tẽpore ebrietatis: ⁊ tñ talis lex nõ ſufficiẽter eſt eis notificata. Quarto: dormiẽtes in nocte obligant ſurgere ad matutinas: ⁊ tñ tẽpus matutinarũ nõ eſt ſufficiẽter eis ꝓmulgatum cuꝝ dormiãt: ergi. Quinto ſic. lex carnis eſt lex: tñ non eſt obligatoria. q̃ ſit lex: ptz ꝙ Apõs: ſentio aliã legem in mẽbris meis captiuantẽ me in lege peccati. Ad tertiũ principale ⁊ ad quartũ ſimul dico: ſi in temulẽtia vel amentia ſine ſua culpa inciderint: tẽpore temulẽtie vel amẽtie nõ obligant ad aliq̃ ꝑceptũ. ſi ex culpa ſua in hoc inciderint: multi aliter dicerent: q̃ tñ nõ ſequon: q̃ pari rõne dormies põt omittere opus precepti in ſenſu ꝓpoſito: ſi fuerit ad dormiendũ q̃ſi tenebat nõ dormire. dico q̃ nullus peccat nec eſt obligatus ad vllũ ꝑceptũ tẽpore quo nõ vtit rõne. trãſiẽs dormitũ tpe quo tenet aliud facere: peccat volẽdo dormire: ſed tpe quo dormit nullo modo omittit. nec valet q̃ aliqui dicunt de ebrio male habituato circa aliq̃ peccatũ: q̃ ipſe peccat talẽ actum exercẽdo in ebrietate: q̃ pari rõne dormies male habituat⁹ ſurgẽs ſimilẽ ſubſtantiã actus faciẽs debẽret dici peccator nouo peccato: q̃ eſt falſum cũ nullo modo vtit rõne. ⁊ licet nõ ſurgẽs mane ad matutinas vt ad lectionẽ ꝑcutiatur q̃ nõ ſurrexit: nihil mali eſt. tum primo: nõ cõſtat q̃ nõ erat expectat⁹. tũ ſecũdo: aliqs pertitur modica pena ſine culpa: ſed nõ ſine cauſa: vt addiſcat eſſe vigilatior: ⁊ alloqui excitatorẽ quatinus eũ excitet: vel vt imp̃imat in mentẽ deſideriũ mane ſurgendi ſi deſit ei excitator extrinſecus. experimur ĩ nobis ſi hz beamus aliq̃d cordi excitabimus nos quacũq; hora nocte ſi imp̃ſionem deſiderij ſurgẽdi in tali vel tali hora. mirabile tamẽ eſt de illo deſiderio ſurgẽdi in media nocte: quõ cauſat q̃litatẽ motiuã viri a ſomno: an ſpũalem imp̃imat ſolũ in mẽtẽ/ an corporalẽ/ an vtrãq;: nõ perquiro ꝓ nũc. Sed vt paucis a ꝛã dico ꝙ ꝑfecte temulentus vel amens ebrietatẽ aut dementiã ex quacũq; culpa ꝓcedẽti incurrõs: ſiue illã culpã penitudine ſiue non aboleuerit tẽpore quo eſt talis nõ peccat aliquo peccato ſiue etiã volebat mala ſequi ex ſua culpa ſiue nõ nihil intereſſ. Iſte cui talia mala ꝓtingũt nõ plus peccat q̃ alius oĩno ſimilis cui nõ ei euentũt erãt pares in culpis ante rationẽ ablatã ⁊ ratione orbata nõ delinquãt. ꝓinde ſem ꝙ manẽt in peccatis paribꝫ. Ad quintũ dicit⁹: non ſequitur: eſt lex membrorum ⁊ appetitus ſenſualitatis ad illicitum: ergo eſt lex: quia factẽdum in ꝓpoſito nõ capimus ꝓ illo quod erit: ſed ꝓ illo quod fieri debet: ⁊ ſic omittendum vel non: faciendum capimus. Sexto obijcitur: deus precepit Abrahe occidere Iſaac Geñ. xxij. ergo illud ꝑceptum erat Abrahe lex: ⁊ tamen non erat obligatoria Abrahe: cum non occidebat Iſaac. Septimo: iuſto non eſt lex poſita ſecũdum Apoſtolum: ⁊ tamen tota diffinitio legis date conuenit iuſto: ergo diffinitio nõ conuertitur cum diffinito. Octauo. aliqui excõmunicationem incurrunt quibus mandatum non eſt notificatum. patet de percutiẽte clericũ qui neſcit ꝑcuſſum eſſe clericũ: vel neſcit an feratur excõmunicatio pro tali percuſſione. Ad ſextũ dicit deus nunq̃ volebat q̃ Abrahã occideret filiũ ſuũ: ſed ſolũ volebat q̃ Abrahã obediẽtiã ſuã oſtẽderet de filio occidẽdo. ſicut in vitis patrũ legimus de abbatib⁹ ꝑcipiẽtib⁹ ſubditis facere aliqua q̃ nõ intẽdebãt ſubditos facere: ſed ſolũ q̃ ſubditi ſe ad hoc accingere pararent: vt piſcere filiũ in flumẽ. illa eſt vera intẽtio ꝑcipiẽtis vt illẽ cui ꝑcipit faciat illud q̃ ꝛtẽdit ꝙ ꝑceptũ: ⁊ nõ declarat ei intẽtionẽ ſuã in principio: ſed occultat vnũ verũ quod nõ expedit dicere illi cui ꝑcipit: ⁊ ſi ille cui ꝑcipit/ fallatur aliter exiſtimãdo/ſiue nõ/hoc nõ refert. ꝑcipiẽs non fallit niſi indirecte: licite ⁊ pudẽter ꝑcipit: ⁊ aliũ in hoc falli nõ eſt malũ. Ad ſeptimũ q̃ eſt auctoritas Apli. i. ad Timo. i. rñdeo: lex coactiua nõ valẽt niſi ꝑ ſceleratis: ⁊ nõ ꝑ ipſis iuſtis q̃ bñ viuũt virtutis amore. Ad octauum dicit: nullus eſt excõicatus niſi pri⁹ mortaliter peccauerit. ⁊ q̃ ꝓis ſi aliqui ſit ignorãtia inuincibilis in aliqua materia illicita: nõ eſt excõicatus. ſcit eũ vel ſcire debet ꝑcutiẽs excõicatũ q̃ male agit: ⁊ dat operã rei illicite: ſi parũ ꝑcutiat/ſic q̃ nõ peccat mortaliter/ nõ eſt excõicatus. q̃ſi ignorãtia excõicationis excuſat ⁊ q̃ non: victũ eſt in quarto. nec ad nos nunc ſpectat.

Secũdo circa hãc materiã q̃rit: an iſta partitio qua lex in naturalẽ/ diuinã ⁊ humanã/ſcindit: ſit bona. hic in primis ratio terminox declarabit. Deĩo rñdebit ad q̃ſtionẽ. Lex nature eſt principiũ practicũ cuitdẽs ex terminis vel ꝛcto inde euidenter ⁊ intrinſece deducta. ſicut in ſpeculabilib⁹ ſunt alique cões aĩe cõceptiones: vt. iiij. metaph. de quolibet eſt affirmatio vel negatio vera. ⁊ de cõſimis aĩe cõceptionibus in primo elemẽtox Euclidis recitatis. ſic in agibilibus ſunt ꝓpones note ex terminis cuilibet vtẽti ratiõe: ſic q̃ ſola terminox apꝓhẽſio intuitiua vel abſtractiua cũ intellectu producit aſſenſum talis. ꝓpoſitionis: influentiã dei generalẽ nõ ſecludo. exemplũ: vt hec/nullus ſurpe ⁊ iniuſtus eſt faciendum: talia vocant⁹ principia practica. cõcluſiones creberrime nõ ſunt q̃ ſe note: ĥ ſufficit q̃ in oĩa euidẽti ꝓ nunotẽ euidentẽ ⁊ a principijs deducant ad hoc vt ſint euidẽtes. Jus gẽtium ꝓprie loquẽdo cũ lege nature vel cũ iure nature cõuertit. lex humana nihil aliud eſt q̃ lex a puro hoſe vel hoib⁹ impoſita. quẽadmodũ eſt lex põtificia in decretalibus/ſexto/ ⁊ clemẽtinis. Imperatoria regalis vel inferior cõitatũ aliquarũ: vt vbi eſt politia Ariſtocratica vl timocratia. De lege diuina video alios aliter loqui q̃ loqui intendo in hac parte. Lex diuina ſic deſcribit. eſt lex a deo mediate vel immediate lata ⁊ nõ ab eo reuocata: vel aliq̃d ſequẽs ex ea in cõſequẽtia certa ꝓ locũ intrinſecũ. Dicitur mediate: ꝓpter legẽ Moyſaicã q̃ data eſt ab angelo: vt Stephan⁹ dicit Actuũ. vij. ⁊ Apls ad Galathas. iij. ⁊ q̃ angelus loco dei dedit. interdũ nõaꝫ angelus: nõ niſi ꝙ deus. Dicit ĩmediate: ꝓpter legẽ gratie q̃ data eſt ĩmediate a filio dei: vt ptz ad hebreos. i. Addit nõ ab eo reuocata/ ꝓter iudicialia ⁊ cerimonialia q̃ aliqñ erant de iure diuino. Jacõs Herſon ĩ de vita ſpũali aĩe aliter loquit: ſed mihi nõ placet. licet ſit certate quodãmõ de terminox tũ loquẽdũ eſt vt plures. q̃ſtio eſt ĩ ote oĩm theologox de ceſſatione legalis: ⁊ an lex diuina Moyſaica ſit ſoluta in morte Chriſti: de moralib⁹ nõ eſt ſermo: q̃ illa manẽt in oĩi lege. Verum eſt ergo de iudicialibus ⁊ cerimonialib⁹ q̃ erãt olim de iure diuino: puta tpe quo currebat lex Moyſaica. Dicit ſequẽs ex ea in q̃ta certa: vt iſta/Chriſt⁹ habet pect⁹: Chriſt⁹ habet cor aut pulmonẽ: licet nõ contineat in tota biblia: q̃ ſequit in q̃ta certa/eſt de iure diuino: ſiue ſequat euidẽter/ſiue ſequat certitudine fidei/ſemp illatio eſt certa. ſi ſequat ſolũ to pice ĩa nõ eſt de fide: q̃ illatio eſt ſolũ ꝓbabilis: ꝓpterea talis ꝓpoſitio illata eſt fidei ingrinés. ſi ꝓpoſitio ſequat ex fide cũ alia ꝓpoſitõe fidei extranea: nõ ſpectat ad fidẽ ꝛcto illata vi illius illationis. copulatiua affirmatiua debilitat̃ parte inſequit. ſic ꝓpõ illata de duab⁹ ꝓpoſitionib⁹ quarũ vna eſt de fide ⁊ altera nõ eſt de fide: ⁊ potiſſimũ nec talẽ certitudine certa. hoc ponit: q̃ ꝓpoſitio põt inferri ex vna de fide ⁊ alia euidẽti in lumine naturali: ⁊ cũ totũ antecedẽs erit certũ: ⁊ ꝙa euidẽs ꝛcto erit de fide. Propoſitio fidei oppoſita eſt hereſis: vt ſupra. in materia fidei dixim⁹: ĥ aliud eſt ſapere hereſim. Propoſitio ſapiẽs hereſim eſt ꝓpõ ex cui⁹ ꝓpoſitõe conſtitit⁹ aliquo q̃ nõ põt rõnabiliter negari ſequit in fide hereſis: exẽplũ: vt dicere leonẽ hũc decimũ nõ eſſe papã: ſuppoſito q̃ nõ põt rõnabiliter negari quin ipſe eſt electꝰ canonice in papã: ſequit hec hereſis/rite electꝰ in papã nõ eſt papa. bñ ſequit: ſolus electus ab his quorum intereſt in papã eſt maximus põtifex: Leo decimus eſt hmõ: igit. minor: nõ eſt de fide: ſed ipſa ab oĩbus concedit. ꝓpterea oppoſitũ ꝙluſionis illate dicit ſapere hereſim. Addebat in calce diffinitionis ꝓ locũ intrinſecũ: ꝓpter ꝓpoſitiones neceſſarias q̃ ſequunt ad quodlibet: vt Socrates ꝓnget̃er currit: Socrates eſt vel nõ eſt. hec illatio eſt ꝙ locũ hunc extrinſecũ: neceſſarũ ſequitur ex quolibet: ⁊ nõ ex habitudine alicui⁹ termini in antecedẽte poſiti ad terminũ aliũ in conſequẽte poſitũ. ſecus eſt hic: Chriſtus eſt hõ ergo habet caput/cor/pulmonẽ/ vel hmõi: cũ nõ hõ ſine talib⁹ partib⁹. Ex his ptz q̃ ꝓpoſitiones reuelate apl̃is ⁊ eox ſucceſſorib⁹ credẽde ab indubitata reuelatione ꝓtinua eccleſie ſunt de fide: ptz: reuelanꝫ a deo mediate. hui⁹ dicti vallationẽ adduci poteſt illud vulgare Auguſtini: euãgelio nõ crederem niſi me auctoritas eccleſie cõpelleret. nõ tñ incõuenit vnam ꝓpoſitionẽ eſſe ab aliquo credẽdã q̃ ab aliis nõ eſt credẽda: ptz: ſit ꝓpoſitionẽ aliquã alicui eẽ reuelatã: ipſe hoc ſcit: ⁊ ali⁹ idẽ neſcit: nec eſt ſufficiẽter ſuꝑ hoc inſormat⁹: q̃ vn⁹ tenet credere ⁊ nõ alter. ⁊ ptz ad oculũ de doctrina Pauli de q̃ nõ dubitauit ſuꝑ ꝑferret cũ aplis ⁊ matoribꝫ eccleſie. alij ante illã collationẽ nõ tenebant illi aſſentire: ⁊ tñ ipſe tenebat: q̃ eox receptio nihil fecit ad hoc q̃ ipſe credidit: ſed q̃ alij credereꝫ. Illud declaro ꝑ verba Pauli ad Galat. i. ⁊. ij. ad Galathas. i. ſic inquit: notũ eſt vobis facto fratres euãgelũ q̃ euãgelizatũ eſt a me: q̃ nõ eſt ſm hoiem: neq; eñ ego ab hoie ac cepi illud neq; didici: ſed ꝑ revelationem Jeſu Chriſti. ⁊ in cap. ij. dicit: deinde poſt ãnos. xiij. iterũ aſcẽdi Hieroſolymã cũ Barnaba aſſũpto ⁊ Tito: aſcẽdi aũt ſm reuelationẽ ⁊ cõtuli cũ illis euãgelũ q̃ ꝓdico in gẽtib⁹. Et paulo poſt dicit: Mihi aũt qui videbant aliq̃d eſſe nihil cõtulerũt: ſed cõtra. cũ vidiſſent q̃ creditũ eſt mihi euãgelũ ꝓputi ſicut ⁊ Petro circũciſionis. q̃ eñ opat⁹ eſt Petro in apoſtolatu circũciſionis: opat⁹ eſt ⁊ mihi iter gẽtes ⁊ cũ cognouiſſent gr̃am q̃ data eſt mihi Jacobus ⁊ Cephas ⁊ Joãnes (qui videbant coluñe eſſe) dexteras dederũt mihi ⁊ Barnabe ſocietatis: vt nos inter gẽtes ipſi aũt in circũciſionẽ: tñ vt pauperũ memores eſſem⁹. Ecce coluñe eccleie nõ tenebant ei aſſentire quouſq; cuꝝ eo ꝓtulerũt: ⁊ ipſe tñ tenebat aſſentire: q̃ ſciebat euãgelizaſſũ ſibi reuelarĩ a deo. Nõ poſſum⁹ aliter oſtẽdere q̃ mulier non debet ordinari ſacerdos: nec q̃ debet eẽ vnũ caput in eccl̃ia licet in euãgelio legat̃ q̃ primatũ eccleſie Chriſt⁹ Petro reliquit: nõ legit̃ in euãgelio hoc de

Petri successoribus: sed ꝓ indubitato hoc capimus. cū politiā regalē instituit: talē cōtinuare volunt. Ān sit sup indubitatū cōsilio: nō est plentis negocij disputare. quo modo doctoꝝ scripta recitata in.c.sancta Romana ecclesia. distin. xv. recipiēda sunt: latius dixi circa ꝓlogum iij. ꝓpterea de his nūc supersedeo. ¶ Istis ꝑlibatis. Rñdeō ꝙ hāc ꝛcloñē. bona ē partitio legū ꝙ naturalē legē/ diuinā/ꝛ hūanā. ꝓbat: diuisum nō excedit mēbra dūdētia ꝛ mēbra dūidētia euacuāt totū ābitū diuisimue formaliter coincidūt. erga partitio ē bona. tenet: ꝓnaqꝫ hoc ad bonā diuisionē sufficit. Qꝫ sit ꝙertibilitas iter diuisū ꝛ mēbra dūidētia patet sic: sit est lex ꝛ ligās: ē lex ab aliquo lata vel alīquibus. sī in corde scripta est: tunc est lex naturalis. sī a deo reuelata mediate vel immediate: tūc est lex diuina. Sī nō est reuocata ab eodē. Et notāter ab eodē: qꝫ legē superioris inferior reuocare nō poterat. Si sit lata ab hoīe vel hoībus: tūc est lex humana. ¶ Contra hanc cōclusionē ꝛ illa que inter dicendū dixim⁹/ obijcitur sic. lex pōtificia est lex diuina. c. nimis. de ſuretur. ꝛ de iura. calū. cap. i. ¶ Respōdeō: illic extendit lex diuina. vel vocat diuina cōparatiue in ordine ad leges laicorum: ꝛ qꝫ legi diuine plus inmittitur/ late etiā loquēdo ꝙlibet lex humana dicit aliquo modo diuina: qꝫ lex bona habet deū specialiter cōparatiue. c. i. de ꝑcrip. li. vi. dicitur leges diuinit⁹ ꝙ ora principū sunt ꝓmulgate. ꝛ patet. xvi. q. iij. c. nemo. xi. q. iij. c. imp atores. sic lex imperatoris/ vocat sacra: ꝛ ꝙ ipsam imperator religiosus: vt. C. de legi. ꝛ cōsti. l. leges. in ꝓemio institutionū imperator dicitur religiosissimus. ¶ Secūdo arguit. oīs lex nature est lex diuina: ergo mēbra coincidūt. añs ꝓz: lex nature est insculpta in cordib⁹ nīr: ꝛ nō nisi a deo: ergo ipsa est lex diuina. Cōfirmāt hec ratio: eadē lex est nature/ diuina/ꝛ humana: ergo ista tria mēbra coincidūt. ¶ Rñdeō. quelibet lex nature pōt vocari lex diuina: qꝫ ipsa est in cordibus hominū insculpta. sed nō ꝙlibet lex diuina est lex nature. aliqua est lex diuina positiua: vt in sacramētis ꝛ in multis passib⁹ biblie videre est. ¶ Cōtra illud arguitur lex nature diffinitur ꝙ hoc ꝙ in lege vel in euāgelio continet distinc. i. c. i. Rādetur: Gratianus nō dicit illud ꝙ diffinitione legis naturalis: sed dicit: aliqꝫ ius naturale in euāgelio cōtinet: ꝛ exēplificat de illo euangelij: oīa ergo quecūqꝫ vultis vt faciāt vobis hoīes ꝛ vos facite eadē illis: hoc est ens lex ꝛ ꝓphete. Nō est ergo inconueniēs ꝙ lex nature/ diuina/ꝛ hūana/ coincidāt materialiter: hoc ꝙ vna lex sit de iure nature: ꝛ ꝑcipiatur eadē verbo vel scripto a deo: ꝛ etiā ab hoīe. Alia est ens ratio quare sub vno istoꝝ mēbroꝝ ꝙtinet: ꝛ alia quare sub alio. sic eadez lex pōt esse Cesarea ꝛ pōtificia. sed eadē lex nō est de iure nature ꝛ positiua lex: qꝫ lex nature positiua eo ꝙ nō est de iure nature. sed ponit ab aliquo vel aliqua cōmunitate vt lex ciuilis vel alia sīlis lex. ¶ Tertio obijcit: multe sunt alie partitiones legū: vt ius naturale/ius gētiū/ius positiuū/ius ciuile/ lex duodecim tabularū/ lex iulia de adulteris ꝛ stupro. Lex iulia: de ambitu/ lex iulia repetūdarū/ lex pōpeia de parricidijs/ lex rhodia de actu/ꝛ ita de multis alijs legis diuisionib⁹. ꝙ illa trimē⁹ partitio est insufficiēs. ¶ Rādeō: istōes ille partitiones legū ab auctoribus suis dicte: vel quacūqꝫ alia appellatione appellare volueris/ sub hoc triplici mēbro legis includuntur. ¶ Quarto obijcitur sic: conſuetudo est lex: ꝛ sub nullo istoꝝ membroꝝ includitur: igitur partitio legum nulla. ¶ Respondeō negādo antecedēs. susciꝑitur sub lege humana nō scripta. legū humanarū quedam est scripta: ꝛ illa vocatur lex. alia nō scripta: ꝛ illa dicitur consuetudo.

Tertio circa hāc materiā ꝗro: ꝙ dā differāt he tres leges: scilicet: naturalis/ diuina/ꝛ humana. ꝛ quero de eis inquātū huiusmodi: hoc est inquātū tales. ¶ Rñdeō ꝙ quatuor cōclusiones. Quarū prima est: lex naturalis est vniuersalior. ātiquior ꝛ idispēsabilior aliis duab⁹ legib⁹. ¶ Secūda ꝛclo. lex naturalis ꝛ diuina nō diuimit ꝙ cōsuetudinē in oppositū: nec vim ligādi pdit ꝙ cōsuetudinē in oppositū. lex vero hūana consuetudine regulatur. ¶ Tertia cōclusio: legē humanā lex nature ꝛ diuina exponit ꝛ regulat. ¶ Quarta ꝛclo: qū apparet in legibus cōtrarietas in lege diuina standū est tanꝫ in legū aptce ꝛ vea ꝛ ceterarū declaratiua. ¶ Prima ꝛclo. ꝓbat quo ad singulas particulas. lex nature in oīi ḡne est eadez: lex posittua diuina vel hūana nō semp est ꝛ fuit eadē: igitur: mutat. ptz: lex nature nihil aliud est ꝙ principiū practicū cuidēs ex terminis: vel ꝛclo inde deducta. sed talibus oēs bona rōne vtētes assentūt: nec cōtrarie opinantur. Qꝫ ātiquissima ptz: cū primū aliquis habet rōnē ꝛ est in ānis discretionis: legē naturalē hznō sic de aliis legibus positiuis. Tertia particula ptz. xiij. distinctiōe. ca. i. vbi Gratianus dicit. Jtē aduersus naturale ius nulla dispēsatio admittit: nisi forte duo mala ita vrgeāt vt alterū eoꝝ necesse sit eligi. ¶ Secūda ꝛclo. ꝓbat quo ad partē ꝓtorē. ꝙsuetudo nō plus liganimis habet ꝙ lex scripta ei respōdēs: puta lex hūana: sed lex hūana nō potest ꝺirimere legē nature vel legē diuinā positiuā: qꝫ inferior nō potest tollere legē suprioriꝝ: igit. Secūdo argumētor: ad idē: ex illo sequit sī oēs in mūdo relinqrēt legē diuinā ꝙ minus peccarēt: ꝛ tādē nō peccarēt ꝙ nō vsum. ꝙs est falsum: ꝙ ꝛ ans: imo ꝓtra legē nature vel diuinā nō est cōsuetudo vlla: sed corruptela: nec oppositū ego dixi in ꝛclone: cū negatiua ex industria posui. ita ꝛclo ptz c. veritatē. viij. distinc. vbi dicit: nemo ꝙsuetudinē rōnī ꝛ veritati ꝓponat. nā de⁹ dixit: ego sū veritas: non ego ꝙsuetudo: eadē distinc. c. sī ꝙsuetudinē. Secūa ps ptz cōsuetudo hz vim legis. mō lex posterior eqlis legi ꝑcedēti supueniēs: eā exponit ꝛ tollit. argumētor: sic: qñcūqꝫ sūt due leges incōpossibiles eqlis vigoris late posterior fēꝫ tollit ꝓtorē. hoc ptz vbiqꝫ in legib⁹ oīb⁹: in legibus diuinis positiuis vbi iudicialia ꝛ cerimonialia legi Moysaice sunt ſublata de medio: ꝛ in ꝓncipio nascētis ecclie hoīes plurimi in āno cōcurrūt ꝙ nūcmō nō ē talis lex vrgēs. pari forma ī vtēb⁹ bri Steg. nō poterāt hoīes ī septimo gradu ꝙsanguinitatis ꝓtrahere: ī vtēb⁹ Innocētij tertij hoc hoīes facere poterāt. dixi eqlis vigoris: puta late ab eodē vel a successore hūte eādē ptātē cū pore. sz sic ē ꝙ ꝙsuetudo ē lex hūana nō scripta ꝛ totū⁹ multitudinis ꝙ ptāti hūanit⁹ ifstitute vat robur leges ꝛ deducti. ꝙsuetudo nō ē minoris liganiuis ꝙ lex scripta: sed lex scripta posterior legē eqlē priorē ei icōpossibilē tollit: ꝙ ꝙsuetudo ī oppositū legi ꝓcedēti derogat/ eā exponit/ꝛ eā penit⁹ iterdū euertit/ ꝛ abrogat. abrogare est ꝛ toto tollere: derogare solū in parte. ff. de verbo. signi. l. derogare. ¶ Tertia ꝛclo ptz: lex architectonica ꝛ fallibilis legē fallibilē dirigit: ꝛ nō ediuersō: sed sic est de lege nature diuina ꝛ hūana: igit. ¶ Quarta ꝛclusio eodē mō ꝓbat pōt: ꝛ adhuc argumētor: ad idē: sī de⁹ vnū ꝓceptū ꝛ hoīes oppositū/ deo acqescēdū est hoīb⁹ relictis. Act. v. sed talis est ꝓportio iter legē dei ꝛ legē humanā qualis est ꝓportio iter deū ꝛ hoīem. igit. ¶ Contra probationem prime ꝛclusionis arguntur sic. vel lex nature capitur pro iudicio ipsius ꝓpositiōis ꝙ est de iure nature: vel ꝙ ipsa ꝓpositione: quocūqꝫ istoꝝ dato: nō est eadem lex apud oēs. ptz: nō est eadē numero: nec oportet ꝙ fit eadē specie. multe sunt ꝓpositiones de iure nature distincte specie. ¶ Rñdeō: argumētū est sophisticū nec ad mētē pūgēs. volo dicere: qcūqꝫ assentit vni illarū: altus etiā assentit/ꝛ nō dissentit/ nec dubitat: etiā oblatis duabus ꝓpositionibus synonymis de lege nature tenearū assensus sunt ijdē in specie specialissima. ꝓpterea ipsa ꝛ ipsi⁹ assensus etiā est lex nature: sicut ꝓpositio ꝛ assensus ipse est fides. ¶ Cōtra secūdā particulā secunde ꝛclusionis obijcitur sic: interdū in lege hūana ponit: volumus hanc legē durare nō obstāte ꝙsuetudine in oppositū: sed taliter hūane nihil facit ꝙsuetudo. Si dicas: hoc totū adhuc est de lege hūana: ꝛ ꝙ nōs hoc totū est abrogabile ꝙ ꝙsuetudinē in oppositū. Cōtra: ergo supſtue ponit: cum sī nō ponat: lex ipsa durat quoulqꝫ ꝙsuetudine fuerit abrogata. ꝛ sī illa particula ponat: redit in idē. ḡ nihil refert sine ponat sine nō ponat. ¶ Secō sic: prim⁹ actus ꝓtrauentēdi: legi hūane scripte est peccatū: secūdus act⁹ est peccātū: tertius act⁹ est peccātū: ergo vicesim⁹ act⁹ erit peccatū. tenet ꝙna: qꝫ tūc act⁹ sunt cuiusdē rōnis. ¶ Respondeō ad primū. nō supſtue ponit sine sit abrogabilis tota illa lex siue nō: qꝫ lex illa ostēdit ꝙ legis ꝙditor multuꝫ habet cordi illam legem: ꝛ ꝙ ois facit hoīes meli⁹ illaz legē seruare. Secō: qñ tota illa lex nō tolleret: cōclusio est vera: que intēdit loqui de qualibet lege humana: potissimū vbi illa particula nō ponit. ¶ Ad secundū argumentū. stat primū actū esse peccū/ secūdū/ꝛ tertiū/ꝛ non decimū vel vigesimū: qꝫ in. x. actu vel vigesimo est cōsuetudo: introducta: nō adit in. i. ij. ꝛ iij. Exemplū de prescriptione ꝛ vsucapione. ꝓpterea recte dicitur: cōsuetudo/ in interpretatur legem: supple humanā. Sed dicis: aliquam legem humanā cōsuetudo interpatur/ derogat illi/ꝛ nō minꝫ eam abrogat: ergo oēm: quia equalis est ratio vbiqꝫ. ꝛ tunc sic: oēm legē humanā exponit cōsuetudo hominū honestoꝝ: aliqua lex diuina est hūana: ergo aliquā legē diuinā exponit cōsuetudo in pari. Respondeō: hoc argumentū est nullū: ꝛ consulto in ꝙstionis frōte ipsum ꝛ similia reieci. ¶ Cōtra duas vltimas ꝛclusiones obijcitur sic. dabiles sunt due leges nullū cōmerciū habētes cū lege nature ꝛ diuina: ergo lex diuina ꝛ naturalis non exponit tales leges. antecedēs ptz de vsucaptione in triennio ꝛ ꝑscriptione in decēnio. Insup: dat aliqua lex iusta que aduersat legi naturali: ergo lex naturalis eā non exponit. antecedēs ptz de legibus tyrānoꝝ. ¶ Secūdo obijcitur apparētius adhuc: dant due leges oppositas inter se: vt pote: mulier succedit in regnū in Britannia in vtroqꝫ regno ī tm Castella: Ut ī Frācia nulla mulier potest habere ius in regno: per legē salicā vt aiunt. simⁱliter in Britānia magna ꝛ parua primogenitus nobilis succedit in toto in mobilibus: nō sic alit inalijs regnis: modo iste leges sunt aduerse inter se. ergo etiā aduersantur vni tertie legi: scilicet legi nature. Forte dicis: quelibet istarū legū stat cū lege nature: ꝛ nulla earū ei repugnat. Cōtra: copulatiua istarū duarū legū est ipossibilis ꝓpter partiū incōpossibilitatē ex ꝓradictoriis ꝙpositis ꝛ tota copulatiua est lex cū ex duab⁹ legibus cōfletur. ¶ Rñdeō: dant due leges impertinētes legi nature ꝛ diuine. sed nulla est lex ꝓtra legē nature ꝛ diuinā ꝛ ex regnās: qꝫ tūc nō esset lex: vt sī tyrānus ꝓtra oēm rationez institueret aliqd vocatā legē iniustā: illa nō est lex propter repugnātiā cū lege nature ꝛ diuina: nō sequit vocatur lex ḡ est lex. ¶ Ad secūdū dicit: iste due leges nō cōtradicūt: nulla mulier potest succedere in Frācia in regnū: aliqua mulier pōt succedere ī Castella: vt notū est: ꝛ sī aduersent: sufficit: earū legū vtraqꝫ est rōnabilis: propter alia ꝛ alia motiua vtraqꝫ lex est cōdita. in talib⁹ legibus humanis positiuis sufficit ꝙ lex habeat motiua ꝑse: ꝛ nō nutriat iniquitatē in se: semp illa est rationabilior que plus legi naturali inmittit: ꝛ que minorē cōmentiam habet cū illa: ꝛ illa deterior ꝙ plus a rōne elōgat. quēadmodū illud ens est nobilius quod magis accedit ad ens ꝑfectissimū. Insup: stat capere copulatiuam ex duabus partib⁹ licitis, ꝛ tota copulatiua nō erit licita: sicut copulatiua ex duab⁹ possibilibus credo est ipossibilis. Ecce legē diuinā immutabilē: cōtra quā nunqꝫ est ꝙsuetudo: sed semp corruptela: ꝙ sic se habet ad legē humanā sicut de⁹ ad purū hominē. lex nulla est hūana ꝙ legi diuine repugnat: iniuste posita a tyrānis nullo modo sunt leges: nec cōgruit in foro aīe suppositio ꝙ talia aperte cognoscant: debet tamen citius hō soluere modicū de pecunia a tyrāno exquisitū antēꝙ scḥisma inutile in re publica excitet in foro exteriore.

Quarto qrit circa hāc distinctionem xxxvij. que est prima lex obligatoria: ꝛ an voluntas ꝛ intellect⁹ diuin⁹ sit prima ꝛ radicalis causa cōtingētiū in rebus. Pro ꝙstionis solutione scias aliquos dicere intellectū diuinū esse primā regulā obligatoriam: aliqui dicūt voluntatē esse primā legē ꝛ primā causam in cōtingētibus. ¶ Pro veritate ꝙstionis habēda scḥm opinionē meā ponū aliquas ꝛclusiones. Quarū prima est. Dabilis est prima lex obligatoria, ꝓbat: leges sunt subordinate sicut cause, sed in causis subordinatis nō est ꝓcedere in infinitū. Secūdo methaphysl. sed standum in vna causa prima. ergo similiter standum erit in aliqua lege prima. ¶ Scōa ꝛclo. lex diuina est prima lex obligatoria. ꝓbat hec cōclusio: aliqua est prima lex obligatoria ex ꝛclusione ꝓcedēte: ꝛ ista nō est humana: qꝫ tūc lex diuina sisubordinaret legi humane tanꝫ legi ꝓtori: qꝫ liquet esse falsum. ¶ Tertia cōclusio. volūtas diuina est prima causa rerū cōtingentiū. ꝓbat: hec cōclusio. aliqne res cōtingēter ꝓducūtur: ꝛ adhoc talū ꝓductionē volūtas dei cōcurrit: ꝛ est causa existēdi talū rerū: ꝛ nō ē necessaria: ergo ē prima causa cōtingētiū. Insup: ꝙ hoc ꝙ intellectus diuinus intelligit aliqd: ꝓpterea illa res habēs esse cognitū nō dicit esse vel fore: sed ꝙ hoc ꝙ voluntas diuina vult illud esse: res illa dicitur esse vel fore. ꝓpterea aliqd cōtingēter producitur. ergo sua causa ꝓtingēter talē effectum ꝓducit: ꝛ causa secunda taliter causat qualiter causa prima eam mouit ad causandū. igit. Et prima causa prī⁹ natura cōcurrit ad ꝓductionē effectus siue causam secundā. ꝓbatur. Ꝓbatur sī ipsa de necessitate ad hunc effectū cōcurreret effect⁹ ipse de necessitate foret. qꝫ illud qō ꝙpetit alicui in ordine ad primā causam illi: ꝓpissime ꝙuenit: ita ꝙ sī effect⁹ ab ea haberet necessitatē de necessitate ficret. ꝛ sic oīs cōtingētia pessim⁹ iret. ¶ Quarta ꝛclo: voluntas diuina nō ē cā veritatis ꝓpositionū necessariarū. ꝓbat: illue voluntas aliqd velit circa tales necessitates siue nouitio tā min⁹ ipse sunt necessarie. sz qꝫ ꝓpones sunt res ꝓtingētes: ꝛ veritates earū etiā: qꝫ veritas nihil aliud est a ꝙpone vera: sophistice in ꝓposito pōt dici ꝙ volūtas diuina ē prima causa sz ꝛ ꝓpones sūt necessarie: qꝫ ē cā sz ipse sūt. sz itelligit cōclo: posita existētia earū necessitatē nō hīt a volūtate diuina: sz a reb⁹ ipsis taliter significatis affirmatiue, vel negatiue. ¶ Quinta ꝛclo. alicui⁹ productionis necessarie volūtas diuina est principium. ꝓbat hec ꝛclo, volūtas diuina est principiū

ſpirandi ſpũ ſanctũ: qui procedit quomodo datus eſt ⁊
nõ quomodo natus eſt.xv.de trinitate ſecundũ Auguſti
num:⁊ patet amplius hec cõcluſio in.x.diſtinctione.i.
¶Contra tertiam cõcluſionem obijcitur ſic:bene ſequi-
tur:hec voluntas diuina eſt prima cauſa rerum cõtingẽ
tium:⁊ hec voluntas diuina eſt intellectus diuinꝰ: ergo
intellectus diuinus eſt prima cauſa rerum contingẽtiũ.
¶Secundo ſic:voluntas non fertur in incognitũ: ergo
prius natura intellectus diuinus intelligit Antichriſtũ
fore anteꝙ̃ voluntas diuina vult Antichriſtum fore. er-
go voluntas diuina non eſt prima cauſa rerũ contingen
tium. ¶Ad primã iſtarum rationũ cõcedo cõſequentiã
cum cõſequente ⁊ totum antecedens. ſed ꝙ intellectus
ſit prima cauſa cõtingentium eſt ꝓpterea q: cum volun
tate identificatur.vel ſic: intellectus diuinus eſt prima
cauſa contingẽtium inquantũ voluntas:nõ inquantũ in
intellectus.¶Ad ſecundũ cõcedo ꝙ volũtas diuina nõ
fertur in incognitũ.prius enim natura intellectus diui-
nus apprehenſiue offert vnũ futurum cõtingens: vtpo-
te hanc antichriſtus erit:vel eius oppoſitum: voluntati
diuine:⁊ voluntas diuina acceptat vnam partem: puta
hanc Antichriſtus erit:tunc in tertio ſigno nature itel-
lectus diuinus aſſentit illi parti antichriſtꝰ erit: ſcit vo
luntatem eius efficacem.nõ impedibilẽ: ⁊ tunc protinꝰ
illi aſſentit.ex hoc nõ arguitur diſcurſus in intellectu di
uino:ſed explicatur vno modo quomodo voluntas diui
na eſt prima cauſa cõtingentium: voluntas diuina non
fertur ſuꝑ vnũ obiectũ incognitum. ergo intellectus etꝰ
prius natura cognoſcit illud apphenſiue:ſed in illo prio
re ſigno ad bonũ ſenſum intellectus diuinus nõ aſſentit
illi antichriſtus erit.ſed in tertio ſigno.oĩa illa fuerũt ab
eterno quandocũqꝫ ſunt aliqua quorum vnum preſuppo
nit alterum tempore vel natura.preſuppoſitum dicitur
prius natura.pone ꝙ deus ꝓduxiſſet vnum angelum ab
eterno diligẽtem deum: in illo angelo ab eterno fuiſſent
hec tria/notitia dei/dilectio dei/ ⁊ gaudium effectus in-
de cauſatus.notitia fuiſſet prius natura ꝙ̃ actus volun
tatis:quia voluntas non fertur in incognitum: ſed cre-
briter intellectus fertur in nõ dilectuꝫ: ergo intellectus
eſt potentia prior voluntate quo ad aliquid.⁊ cum gau-
dium ſit effectus ſequens: poſterius natura ponitur ꝙ̃
dilectio.Ecce ergo tria ꝑ ordinem in eodem inſtanti tẽ-
poris ⁊ ab eterno: quorum notitia dicitur eſſe in primo
ſigno nature:dilectio in.ij.ſigno nature: ⁊ gaudiũ in. iij.
ſigno nature.ſic notitia dei apprehẽſiua in priore ſigno
nature reſpectu cõtingentis: ⁊ volũtas in poſteriore ſi-
gno nature efficaciter rem cõtingẽtem eſſe volens:⁊ in-
tellectus iudicatiuus in.iij.ſigno nature.nõ voluntas di
uina aliquid velit in aliquo tempore vel inſtanti quo in
tellectus nõ iudicet:ſed ad ſenſum datum:qui copioſius
in.i.diſtinctiõe.ij.tractatur.¶Tertio obijcitur ↄtra iſta:
oblata hac diſiunctiua intellectui diuino: antichriſtus
erit vel antichriſtus non erit:intellectus diuinus aſſen-
tit illi prius natura anteꝙ̃ illum volũtati diuine offert:
quia eſt ꝓpoſitio neceſſaria: ergo prius aſſentit verita
ti illius antichriſtus erit anteꝙ̃ volũtas diuina vult an
tichriſtum fore.tenet ↄſequẽtia:quia idem eſt neceſſitas
iſtius diſiunctiue ⁊ veritas vnius partis. tota veritas
iſtius diſiunctiue oritur ab hac categorica antichriſtus
erit a falſo non capit fulcimẽtũ ⁊ neceſſitas non poteſt
eſſe ſine veritate extra inſolubilia: ergo tota neceſſitas
iſtius diſiunctiue oritur ab hac categorica antichriſtus
erit.¶Reſpondetur.neceſſitas illius diſiunctiue eſt ve
ritas illius.patet:idem numero eſt neceſſitas ⁊ veritas
illius ꝓpoſitionis.patet:neceſſitas ꝓpoſitionis neceſſa
rie eſt ſua neceſſitas:⁊ ꝓpoſitio quelibet vera eſt ſua ve
ritas. intellectus diuinus aſſentit illi toti diſiũctiue pri
us natura anteꝙ̃ voluntas diuina aliquid vult circa il-
lam:cum ſciat neceſſe eſſe ſicut ꝑ eã ſignificatur:ſed ex-
pectat ad bonum ſenſum alibi latius explicatum deter
minationem volũtatis diuine reſpectu veritatis illius
cõtingẽtis:que eſt prima radix omnis cõtingẽtie.¶Ex
his vides quomodo intellectus diuinus ⁊ voluntas di-
uina differenter ſe habent reſpectu cõtingẽtiũ:⁊ volun-
tas diuina eſt prima ratio legis in contingẽtibus.⁊ po-
teſt etiam dici ꝙ ſit ſignũ manifeſtatiuũ voluntatis illiꝰ
lex ſecũdũ ꝙ lex põt ſcindi in legẽ creatã ⁊ increatã.

QUinto circa hãc diſtinctionẽ queri-
tur an lex Moyſaica tẽpore ſui cur-
ſus obligabat omnes ad ſui obſeruã
tiã.hoc eſt querere(paululum muta
tis terminis) an erat neceſſarium
ad ſalutẽ cuilibet recipe legẽ Moy
ſi pro tempore ſui curſus. ¶Pro q̃
ſtionis ſolutiõe ſcito ꝙ aliqua erãt
de lege nature in lege Moyſaica:alia vero diuina poſi-
tiua in eadem. ¶Quo ad iſta duo pono tres concluſio
nes:Quarum prima eſt. lex Moyſaica quãtum ad illa
que erãt de lege nature obligabat omnes. Secũda con
cluſio.lex Moyſaica quãtũ ad poſitiua diuina ſolos Iu
deos obligabat.Tertia cõcluſio ſequẽs.tota lex Moy-
ſaica nõ obligabat omnes ad credendũ.¶Prima con-
cluſio probatur:lex nature obligat oẽs. illa eſt inuaria-
bilis ⁊ tanꝙ̃ ligamẽ in corde inſculpta. Lex Moyſaica
quãtum ad illam partẽ eſt de lege nature:igitur. ¶Se
cũda concluſio patet quo ad eiꝰ priorẽ exponẽtẽ: puta
Iudeos obligabat lex Moyſaica:patet Deuteronomij
xxv.maledictꝰ qui nõ ꝑmanet in ſermonibus legis hu-
ius:nec eos opere perfecit.⁊ patet ratiõe: Aliquos obli
gabat:⁊ nullos alios a Iudeis vt patebit per ſecũdam
partẽ:ergo ſolos iſraelitas obligabat.nõ eñ intelligo ꝑ
Iudeos/illos ſolos de tribu Iuda: ſed de oĩbus alijs
tribubus filiorꝫ Iſrael. hec pars patet Deuteron.xxvi.
Profiteor hodie corã dño deo tuo. Probatio alterius
partis hãc etiã explicabit.Secũda pars patet:gẽtiles
ſaluabanꝫ ſeruãtes ꝓcı́ſe legẽ nature:vt patet ad Ro.ij.
vbi dicit Apoſtolus: Quicũqꝫ eñ ſine lege peccauerũt
ſine lege peribunt: vbi gloſſa interlinearis: gentiles ſi-
ne lege ſcripta.Et quicunqꝫ in legem peccauerũt per le
gem iudicabũtur:in verbo in legem:dicit eadem gloſſa:
Iudei.⁊ pauloport dicit Apoſtolus in eodẽ capite.Cuꝫ
enim gentes qui legem nõ habent naturaliter ea que le-
gis ſunt faciunt eiuſmodi legẽ nõ habẽtes ipſi ſibi ſũt
lex:qui oſtendunt opus legis ſcriptum in cordibus ſuis
teſtimonium reddẽte illis ↄſcientia ipſorum.hoc innue
bat Pſalmiſta pſalmo.cxlvij.inquiẽs. Nõ fecit taliter
omni nationi:⁊ iudicia ſua nõ manifeſtauit eis.hoc idẽ
innuebat Moyſes Deuteronomij.iiij.inquiẽs:q̃ eſt alia
gens ſic inclyta vt habeat cerimonias/iuſtaqꝫ iudicia/⁊
vniuerſam legem:¶Tertia ↄcluſio ex his corollarie ſe
quitur.ſi vna pars legis Moyſaice nõ obligabat oñes
ergo nec tota categoreumatice.¶Contra tertiam con-
cluſionem argumẽtor ꝓbando ꝙ nõ ſoli Iudei ſiue He
brei obligabantur ſuſcipere legem Moyſaicam.⁊ primo
ſic:quicunqꝫ ſubduntur regi oportet vt ſubdantur legi
ipſius regis.ſicut galli ſunt deuincti leges regis gallo-
rum ſubire:⁊ ita in alijs regnis:ſed lex vetus eſt data a
deo:licet mediante angelo.modo deus eſt rex omnis ter
re/ſm illud pſalmiſte pſalmo.xxiij.Dñi eſt terra ⁊ pleni
tudo eius orbis terrarũ:ergo oẽs inhabitantes terrã te

nebãtur ad legẽ Moyſaicã. ¶Secũdo.ſi Ariſtoteles/
Plato/⁊ alij gentiles/nõ fuiſſent obligati ſeruare legẽ
Moyſaicã:peior fuiſſet cõditio Hebreorꝫ ꝙ̃ Gentiliũ:q:
Gẽtiles ĩ lege latiore citiꝰ poterãt ſalui fieri ꝙ̃ Hebrei ĩ
lege ſtrictiore:ſicut faciliꝰ eſt bene incedere ĩ via lata ꝙ̃
anguſta.¶Ad ꝑmũ diſtinguitꝫ maior illiꝰ rationis.vel ſi
illa lex ſit data oĩbꝰ vniuerſaliter:⁊ ſic cõcediꝫ.ſecus eſt
ſi ſit lex ſpecialis data ſpecialibus amicis ⁊ miniſtris:
quẽadmodũ erãt Hebrei ꝓ illo tẽpore:dedit oĩbus legẽ
naturalẽ tã Hebreis ꝙ̃ gẽtilibus quã ſeruatũ iri voluit
ab oĩbus:⁊ dato ꝙ lex nature ſit in hominũ cordibus in
ſculpta:nõ incõuenit ꝙ deꝰ illas leges verbo det: vt in
maiore honore habeantur ob auctoritatẽ dei verbaliter
legẽ ꝓcipiẽtis.Cũ ſecũdo.multi habẽt naturalia depra
uata:⁊ multi ſunt rudes de plebe.¶Ad ſecũdũ nego ꝙ
peior fuiſſet conditio Hebreorꝫ ꝙ̃ gentiliũ. probatio ni-
hil valet.ipſa concluderet ꝙ clerici ⁊ religioſi eſſent in
peiore ſtatu ꝙ̃ laici:q: obliganꝫ ad illa ad que laici obli
gãtur ⁊ ad plura.⁊ cõcluderet ꝙ trahentes morã extra
collegia Pariſij melius ſe haberent ꝙ̃ morã in collegio
trahentes:qui arctãtur rẽ diuinã ⁊ lectiones horis ſta-
tutis audire.maior licẽtia nõ arguit meliorẽ ſtatũ: quo-
niã vt ait Comicus.licẽtia deteriores ſumꝰ omnes.Ad
illũ neruũ argumẽti:facilius eſt incedere per iter latũ ꝙ̃
anguſtũ qꝺ eſt pars illiꝰ.Diſtinguo. vel ſi in latitudine
ſint ſicarij/ fures/⁊ latrones/ ⁊ in parte vie non fuerint
huiuſmodi: ⁊ tũc hoc eſt falſum.ſed ſic eſt in propoſito.
¶Tertio obijcitur ſic.ſcribitur Exodi.xij.Si quis pere
grinorũ in veſtrã voluerit trãſire coloniã:⁊ facere phaſe
domini:circũcidetur prius omne maſculinũ eius: ⁊ tunc
rite celebrabit:eritqꝫ ſimul ſicut indigena terre. ſed in-
caſſum extranei fuiſſent ad legem diuinã admiſſi aucto-
ritate diuina:ſi nõ fuiſſet neceſſariũ legẽ illã ab illis ob
ſeruari.¶Quarto ſic:deus nõ eſt acceptor perſonarum
Actuũ decimo. ergo nõ accepit Hebreos ad meliorẽ le-
gẽ ꝙ̃ gentiles. ¶Ad tertiũ diciꝫ:auctoritas aſſumpta
magis eſt ꝓ cõcluſione (ſi verba ponderẽtur) ꝙ̃ contra
eã.Dicitur:ſi quis peregrinorꝫ tranſire voluerit: ac ſi di
ceret:nõ obligo oẽs adhuc pro tẽpore iſtius legis:⁊ non
fruſtra gentiles hoc fecerũt: quia ſalutẽ melius in lege
Moyſaica cõſequi poterãt ꝙ̃ manendo in gentilitatis
ritu.exẽplũ nũc de laico nõ initiato ſacris capiente ſa-
cra vel religionẽ ingrediẽte.¶Ad quartũ dicitur:deum
non eſſe acceptorẽ perſonarũ dupliciter intelligiꝫ. Uno
modo ꝙ nõ acceptet hũc hominẽ potius ꝙ̃ illũ: ſed in-
differẽter ſe habet quo ad oẽs:⁊ ego propoſitionẽ illam
in hoc ſenſu.dat auxiliũ ſpeciale cui vult: ⁊ predeſtinat
quẽ vult.cui vult miſeretur:⁊ quem vult obdurat.⁊ Ia-
cob dilexi: Eſau autem odio habui. ſic accepit gentem
Iudeorũ in ſpecialẽ populũ de toto vniuerſo:⁊ etiã mul
tos alios gentiles quo ad auxiliũ ſpeciale ⁊ predeſtina
tionẽ:licet nõ obligabat eos ad aliã legẽ ꝙ̃ naturalem.
Alio modo intelligitur hec ꝓpoſitio aſſumpta in ſenſu
quo beatus Lucas eã recitat.Deus nõ ſolũ acceptauit
Hebreos dando eis legẽ gratie:ſed vult eã dari omnibꝰ.
hoc dicit Symon Petrus poſt viſionẽ a domino immiſ
ſam:antea putabat oppoſitũ:⁊ ꝙ lex gratie ſolum erat
dãda filijs Iſrael.accipere perſonas in ſenſu quo repro
batur nõ poteſt deo cõpetere: quia hoc eſt ꝑſonã ꝑſone
indebite ꝓferre:vtpote dãdo beneficiũ inidoneo: idoneo
relicto.vel minus idoneo:pretermiſſo magis idoneo ab
illo qui obligabatur ad oppoſitũ.modo notũ eſt hoc nõ
cõpetere deo. ¶Quinto obijcitur:ex dictis ſequitur ꝙ
gentiles Hebreis vicini poterãt dicere licite / nolumus
hanc legem Moyſaicã ſuſcipere quã ſcimus deũ tradi-
diſſe:nihil ad nos de illa:⁊ ꝑ cõſequẽs poterãt licite eã
contemnere. ¶Sexto:Eſaie.xlix.ſcribiꝫ:parũ eſt vt ſis
mihi ſeruus ad ſuſcitandas tribus Iacob ⁊ feces Iſrael
cõuertẽdas:dedi te in lucem gẽtiũ vt ſis ſalus mea vſqꝫ
ad extremũ terre:ergo lex Moyſi fuit data vſqꝫ ad extre
mũ terre. ¶Septimo ſic:lex noua cõtinetur in lege ve
teri tãꝙ̃ rota in rota:ſed cõtentũ obligat oẽs:ſed conti-
nens eſt maior vel equalis cõtẽto.ergo lex Moyſi obli-
gat oẽs.¶Ad quintũ cõcedo omnia aſſumpta in argu-
mento ad ſinẽ vſqꝫ de contẽptu: ⁊ patet in ſimili de in-
greſſu religionis ⁊ cõſilijs euangelicis.laicus poteſt ſic
dicere licite:nolo ſubire horũ cõſiliorꝫ onus:quid ad me
de eis:ad ea nõ obligor:ſed ſi tꝑa ↄtẽneret:male ageret.
¶Ad ſextũ dicitur ꝙ eſt verbum patris ad Chriſtum
in humanitate aſſumpta:⁊ arguit ſolum pro lege noua.
¶Ad ſeptimũ concedo ꝙ principaliora legis gratie in
lege veteri cõtinẽtur: vtpote Chriſtus eſt Meſſias in le
ge promiſſus/⁊ huiuſmodi.ſed ſic cõtinẽs aliud tãꝙ̃ an
tecedẽs in conſequẽtia aliqua: nõ tãtũ expãditur ſicut
conſequens cum omnibus ad legem conſequentis per-
tinentibus.

SExto circa hanc diſtinctionẽ que-
ritur:an lex gratie obligat oẽs ad
credendũ. Reſpõdeꝫ affirmatiue.
probatur hec ↄcluſio Matthei vl
timo. Euntes docete oẽs gentes
baptizantes eos in nomine patris
et filij ⁊ ſpiritus ſancti: docentes
eos ſeruare oĩa quecũqꝫ mandaui
vobis. Et niſi quis renatus fuerit
ex aqua ⁊ ſpiritu ſancto nõ poteſt intrare in regnũ dei.
Ioannis.iij.⁊ paulo poſt in eodẽ cap. Qui autẽ nõ cre-
dit:iam iudicatus eſt.Et Marci vltimo.Euntes in mũ-
dũ vniuerſum predicate euangeliũ omni creature.Qui
crediderit ⁊ baptizatus fuerit:ſaluus erit.Qui vero nõ
crediderit:cõdemnabitur. Hoc idẽ patet Actuũ.x. ⁊ ad
Hebreos.xi.Sine fide impoſſibile eſt placere deo. Iſta
concluſio patet de ſumma trinita.⁊ fide catho. c.vlti.in
Clementi.in.§.ad hoc/vbi dicitur: hoc baptiſma vnicũ
baptizatos omnes in Chriſto regenerans eſt ſicut vnus
deus ac fides vnica ab omnibus fideliter confitendum.
¶Contra hãc cõcluſionẽ obijcitur per illud qꝺ ſcribiꝫ
Matthei.x.in viã gentiũ ne abieritis:⁊ in ciuitates Sa
maritanorũ ne intraueritis.ſed potius ite ad oues que
perierũt domus Iſrael. Ecce hic dñs mittens diſcipu-
los ad predicandum:prohibuit eis ire in viã gentium.
¶Secũdo ſic. Lex Moyſaica nõ obligat oẽs ad ſuſce-
ptionẽ ſui:ergo nec lex gratie.tenet conſequẽtia: vtraqꝫ
eſt lex dei. ¶Reſpõdetur:Deus in prima predicatione
ipſo viuente ſm corpus corruptibile prohibuit apoſto-
lis ꝑdicare apꝺ gẽtes:ſed iuſſit vt primo a filijs Iſrael
exordirẽtur quibus peculiarẽ legẽ dedit:ne Iudei habe
rẽt cauſam murmurandi ꝙ Meſſias eorꝫ in lege promiſ
ſus nõ eis primo predicaret:ſed q: nolebãt capere ver-
bũ dei:poſt mortẽ ꝓcepit apoſtolis/oĩbus hoĩbus verbũ
dei predicare: vt in probatione concluſionis diximus.
¶Ad ſecũdũ cõcedo antecedẽs:⁊ nego ↄſequẽtiã:⁊ eſt
ratio negationis. Lex Moyſaica data eſt paruo popu-
lo ⁊ deo familiari:cui data eſt lex introductoria ad legẽ
vniuerſalẽ.populus ille nõ poterat habere ſacerdotes
niſi de tribu Leui:⁊ de domo ⁊ familia Aaron. ⁊ nõ po-
terat habere tẽplũ ꝓ oblationibꝰ/victimis/⁊ ſacrificijs
niſi in vno loco:ſcꝫ Hieroſolymis.nũc aũt de omni tribu
e familia creanꝫ ſacerdotes:⁊ tẽpla vbilibet cõſtruunꝫ.
¶Tertio obijciꝫ ſic:adhuc Hebrei in ſecũdo gradu cõ-

sanguinitatis cõtrahũt: ꝛ in oibus gradibus nisi ꝓhibitus Leuitici.xviij.c. Christiani aũt nõ cõtrahũt. ꝛ patet de viuo: gaudemus. ergo nõ suscipiũt leges Christianorũ. Dices (ꝛ recte) lex illa nõ est lex diuina: sed humana: arctãs Christianos ne citra quintũ gradũ cõsanguinitatis vel affinitatis cõtrahãt. modo lex pontificia non intẽdit eos obligare: sed lex diuina eos omnes obligat. ¶ Cõtra: q obligatus est suscipere legẽ diuinã est obligatus suscipe omne illud qđ ad legẽ diuinã sequit: sed oẽs tenẽ suscipere legẽ diuinã. ergo tenẽ suscipere leges rectoꝝ qui in lege diuina iuste plãt: quẽadmodũ sunt Romani pontifices. maior ista patet inductiue in alijs materijs. qui est obligatus suscipere legem regis Francoꝝ obligat suscipere legẽ illius qui est ordinatus ab eo ad constituendas leges vniuersales in eiꝰ regno. ¶ Quarto sic: paruuli ꝛ demẽtes nõ obligant suscipere legẽ gratie: ergo cõclusio falsa. ¶ Ad tertiũ respondet: Lex põtificia non obligat nisi Christianos. quid ad me de his que foris sunt dicit Apostolus. Lex vero diuina obligat oẽs: ꝛ obligatus illã suscipere obligat ad oĩa cõsequẽs qđ ꝑ se includit in antecedẽti. modo ꝓstitutiones põtificũ supaddite nõ sunt consequẽtia ꝑ se ad legẽ diuinã. ¶ Ad quartũ: conclusio intelligit de adultis ex ratione vtẽtibus qui obligant sub pena peccati suscipere legẽ gratie. ¶ Cõtra hoc obijcit sic: ꝛ erit quintus argumẽtũ. vel quilibet cũ primũ venit ad vsum rationis tenetur suscipere legem Christianã: vel potest expectare quousq; sufficiẽter informet ad hoc vt legẽ suscipiat. pt nisi est dare. si secũdã: ergo in tẽpore inducias potest ve nialiter peccare: ꝛ sic discedit cũ originali ꝛ venali siue mortali: sed ꝑ venali solũ tẽporaliter punit: ꝛ tota illa pena soluta/ibit de purgatorio ad limbũ. Si dicas: veniale ictũ mortali ꝑpetuo puniet. ergo venali de ꝙ se respõdet ꝙpetua pena sensus: quia illa pena sensus non respõdet originali. ¶ Sexto si: infidelis nõ tenẽ cõteri sua peccata: ꝛ tñ cõteri peccata est ꝑceptũ diuinũ in lege gratie. Forte dicis: cõteri semel in anno est ius humanũ: ad qõ infidelis nõ tenẽ. ¶ Cõtra hoc obijcit: fidelis tenẽ semel in vita cõteri peccata mortalia de iure diuino: vel quotiẽs est in periculo vite/ ꝛ habet copiã idonei sacerdotis: sed ad hoc nõ tenẽ infidelis: qõ patet: pono vnũ adultũ infidelẽ qui nũc primũ accedit ad fidẽ ꝛ est moriturus: ergo iste tenebit ad duo: scz/ cõteri sua peccata: ꝛ suscipere baptisma. sed ꝓbo ꝙ non: sic detestetur sua peccata/baptismus tollit totã penã peccatis debitã: ergo peccata eius nõ sunt cõtrita. Ad dicis: frequẽter homo tenẽ cõteri peccata qui nõ est in peccatis: vt pura qũdo sufficiẽter detestat⁹ est illa: nõ obstãte tenẽ eadẽ cõteri. ¶ Cõtra: baptismus est tanua ceteroꝝ sacramẽtoꝝ: ꝛ homo nõ tenẽ cõteri peccata ante baptismũ cõmissa: cũ baptismus sufficiẽter illa tollat. ¶ Ad quintũ respõdet: nõ quilibet tenẽ suscipe legẽ Christianã vt primũ venit ad annos discretionis: sed potest cõsiderare de qua secta ꝛ lege viuẽdũ est. stat ꝙ sint duo vel tres assistẽtes variarũ sectarũ ꝛ oppositarũ. ꝓpe istũ habẽtẽ rationẽ de nouo: tũc deus dat ei inducias vt syllogiset ꝛ deũ roget vt doceat ad quã viã se cõuertere habeat: ꝛ non omittit in illo tẽpore inductiarũ legẽ baptismi. sed solũ primo est trãsgressor illius statuti in instãti terminãte illud tẽpus. potest tñ cõtrauenire precepto vel cohibitioni dei in tẽpore inductiarũ ꝛ venialiter peccare ꝛ cõcedo ꝙ is abit ad purgatoriũ in quo stabit tẽporaneꝝ: ꝛ postea venialỹ purgato ad tẽpꝰ ibit ad limbũ puoroꝝ. nõ credo ꝙ puniet ꝑpetuo in inferno ratione venialis: esto ꝙ nõ habeat gratiã: ꝛ adhuc si teneatur: hoc alia via alibi soluẽ argumẽtũ. ¶ Ad sextũ argumẽtũ cõcedit ꝙ ius diuinũ obligat oẽs: ꝛ adultus infidelis tenẽ ad cõfessionẽ tempore periculi mortis: si habeat copiã cõfessoris ꝛ habeat mortalia nõdũ confessa. sed cũ hoc est ante baptismũ: potest forte dici: sufficit detestatio ꝛ acceptio baptismi: qui penã peccatis debitã tollit: ꝛ pro penitentia sufficit. sed de hoc alias.

Circa tertium partẽ distinctionis querit̃ septimo: quid discriminis est inter ꝑcepta affirmatiua ꝛ negatiua. ¶ Respondet: cõmunis dictio est: ꝓcepta negatiua semꝑ ꝛ pro semꝑ obligãt. affirmatiua semꝑ obligãt: sed nõ ꝓ semꝑ. ¶ Cõtra hãc distinctionẽ vt intelligatur argumentor sic: ꝛ diligere deũ est vnũ ꝓceptũ affirmatiuũ: ꝛ nõ semꝑ obligat: ꝙ homo nõ tenẽ semꝑ diligere deũ: ergo ꝓcepta affirmatiua nõ semꝑ obligãt. ¶ Secũdo: ꝓcepta negatiua possunt adimpleri ꝙ homo illa nõ trãsgredit nullũ actũ ponendo in tota vita: patet: si ingrediar bibliothecã inter libros tuos: non est necesse elicere actũ quo nõ volo furari libros: sufficit ꝙ homo nõ capiat libros: ergo ꝓcepta negatiua nõ semꝑ ꝛ pro semꝑ obligant. ¶ Pro primi argumẽti solutione scito: ꝓcepta affirmatiua semꝑ obligãt ad hãc sensum: ꝙ semꝑ verũ erit dicere homo obligat ad actũ ꝓcepti affirmantis: sed nõ pro qualibet tẽpore: forte sic nũꝯ. Exẽplũ: diligere deũ ꝛ reuereri parentes sunt duo ꝓcepta affirmatiua decalogi: vnũ primę tabule: alterũ secũde. quocũq; tempore vero verũ est dicere homo tenẽ diligere deũ: sicut canescere est ꝑpriũ homini qualibet tẽpore homo canescit: sed cantes ipsa determinato tẽpore a natura aduenit. sic quo libet tẽpore homo tenẽ diligere deũ: licet nõ teneat diligere deũ ꝑ qualibet tẽpore. si ꝓmitterẽ tibi ꝙ aliquo opere tuo centũ in paschate: ita ꝙ mihi sufficiat soluere in paschate: semꝑ ante solutionẽ dicot tibi debere cẽtũ: licet nõ teneor exequi solutionẽ nisi aduenĩente fine tẽporis in quo ꝓmitto. sic de reuerẽtia parẽtũ vãdo eis necessaria si egeant ꝛ ꝑbendo eis honorẽ. stat ꝙ sint remoti a me: ꝛ nũꝯ tenebor effectu eis succurrere vel honorẽ eis impẽdere: nõ obstante dicot ad hoc obligantur: semꝑ ꝑ tẽpore ꝛ loco ad hoc obligor. ¶ Quo ad secũdũ argumẽtũ qõ nititur ꝑbare ꝙ nũꝯ homo tenẽ elicere actũ positiuũ circa ꝓcepta negatiua: ponũtur propositiones. ¶ Prima est: homo in casu nũꝯ tenetur elicere actũ ꝓcepti negatiui: patet: sufficit me ĩtrãte bibliothecã tuã ꝛ locũ thesauri tui nõ furari libros tuos ꝛ scuta tua: licet nullũ actũ eliciã: ad hoc ꝙ nõ dicar ꝓtrauenire precepto negatiuo. ¶ Secũda propositio: hoc modo: tũ nõ mereor: nec ꝓpie ꝓcepta ipsa adimpleo. ¶ Tertia ꝑ positio: stat tũ in casu ꝙ homo tenẽ elicere actũ positiuũ circa ꝓcepta negatiua: patet: stat passionẽ esse tria ve hementẽ ꝙ virũ illaqueabit nisi actũ positiuũ eliciat: vt nolẽdo mechari: nolẽdo huic tentationi cõsentire. qui obligat reprimere passionẽ obligat ad illud sine quo nõ potest passionẽ reprimere: sed hoc est ꝙ actũ positiuũ volũtatis. Si dicas ad nullũ actũ voluntatis obligatur. ¶ Contra: stat ꝙ tentatio sit ita impetuosa ꝙ parua actus volũtatis nõ sufficit illã extinguere. Ex isto patet ꝙ ꝓcepta negatiua potest quis trãsgredi ꝑ actus positiuos ꝛ ꝑ puram omissionẽ: ꝑ actus positiuos cõmittet eliciẽdo actus positiuos ꝓceptoꝝ negatiuoꝝ: vt volẽdo furari: volendo occidere. per omissionẽ instãte passione: et manifestius patet hec omissio pura in ꝓceptis affirmatiuis vt nõ diligẽdo deũ quãdo oportet: nec reuerentiam exhibẽdo parẽtibus quãdo par est. cetũ per actus positiuos: vt odiẽdo deũ vel ꝓximũ. ¶ Forte dicis: non datur pura omissio. quando ꝓcepit Socrati aliquẽ actũ facere: Socrates habet nolle facere illũ actũ: ꝛ sic per actũ positiuũ peccat. ¶ Cõtra: esto ꝙ cõcedam Socratis dicter ei ꝓceptur a esse leuãdũ: Socrates potest cõtrauenire conscientie nõ leuando a, et tũc peccabit pure omittẽdo. similiter potest aliquis apphẽdere ꝓceptũ cẽpore ꝙ actus ꝓcepti ꝓcipiẽt: ꝛ nullũ actũ elicit̃do: sed pure omittẽdo: qõ cõcedo. ¶ Sed cõtra hoc obijcit: meino merer ꝙ purã omissionẽ: ergo neꝙ demereꝛ ꝙ purã omissionẽ. ¶ Secũdo sic: si esset aliqua pura omissio sequit ꝙ aliqs potest omittere tẽpore quo dormit: sed hoc est inconuenies. ¶ Tertio sic: Socrates in nullo gradu tenetur diligere deũ: ergo Socrates omittẽdo dilectionem dei nõ peccat. antecedẽs patet ex victis supꝛ de ciuitate. ¶ Ad primũ istoꝝ cõcedo antecedẽs: ꝛ nego consequẽtiã. Plura requirunt̃ ad bene agẽdũ ꝙ ad male agẽdũ vel omittẽdũ. ad bene agẽdũ requirit̃ iudicium intellectu ꝛ actus illi cõformis in volũtate. ¶ Secũdi argumẽti est nobis ĩmpiniẽs: ꝛ ꝙ cõsequẽs eius sequela est nulla. nego ꝙ vomiens possit demereri. vides (in sensu composito intelligo/semper mẽteꝛ ꝛ nõ verba seruataberis: nisi cõsulto tũ verba ꝙ sensum simul miscemus) tẽpore quo homo nõ vtit̃ ratiõe nec meret nec demeret. ¶ Ad tertiũ dicit̃ pcedẽdo antecedẽs: Socrates in nullo gradu tenẽ diligere deũ: sed sum vnũ viũ logicalẽ. Socrates tenẽ diligere deũ in aliquo gradu: vt aliquo gradu tet cõfuse tñ ratione verbi tenẽ. ¶ Secũdo dicit negãdo antecedẽs: nimo Socrates in quolibet gradu tenẽ diligere deũ: sed sufficiẽdo nõ tenetur dare oẽm gradũ: sed sufficit quẽcũq; gradũ dilectionis dare: quia obligatio est ꝛcõm gradũ specificum ꝛ nõ ꝛcõm aliquem numeralem gradum: sicut in illo sophismate/debeo tibi equũ. sed siue sic siue sic logice dicatur sufficit malitia omissionis mensuratur penes obligationem culpe: ꝛ pe nes quam deus intendit.

Ctauo querit̃: an sit aliquis actꝰ precepti vt odiũ dei vel alius necessario malus. ¶ Respondetur ꝙ cõclusiones: Quarum prima est: nullus est actꝰ necessario malus, probat: si aliquis actus esset necessario malus maxime esset odiũ deus sed ꝓcequẽs est falsum: ergo ꝛ antecedẽs. ꝓsequẽtia patet: nõ est dabilis actus peioris malitie. antecedẽs patet: bene sequitur/odiũ dei necessario est actꝰ malus: ergo odiũ dei necessario est: sed cõsequẽs est falsum: ꝙlibet creatura cõtingẽter est. ¶ Secũda ꝓclusio: odiũ dei potest esse ꝛ nõ esse actus malus. probat hec ꝓclusio: odiũ dei deus põt producere extra subiectũ se solo: probat: quicquid deus potest, ꝓducere mediãte causa secũda illud deus potest producere se solo: odiũ dei deus potest ꝓducere mediãte causa secũda: ergo odiũ dei deus potest, ꝓducere se solo: quo facto: odiũ dei nõ fiet male: nec erit actꝰ malus. ¶ Tertia cõclusio: nõ est possibile ꝙ odiũ dei bene fiat a volũtate creata vel in volũtate: probat hec cõclusio: alit qui sunt actus intrinsece mali ad sensum huꝰ tertie cõclusionis: sed tales nõ possunt bene fieri in volũtate creata. ꝙ aliqui tales sint patet: aliqua sunt q̃ habẽt innoxiã malitiã. q. Ethicoꝝ. ¶ Secũda ꝑ distinctionẽ magistralẽ: aliqua sunt mala qi prohibita: aliqua sunt ꝓhibita qi mala: hoc est/habẽt malitiã intrinsecam seclusa omni ꝓhibitione humana. Vnde Aug. primo de libero arbitrio. c.iij. adulteriũ nõ ideo malũ est qi vetatur lege sed ideo vetatꝰ lege qi malũ est. Simile dicit glo. Aug. sup illud Leuitic. xix. Non facietis furtũ/nõ mẽtiemini: qi iniustũ erat mẽdacium/ideo est ꝓhibitũ: nõ qi ꝓhibitũ ideo est iniustũ. ¶ Tertio sic: actus quo Socrates vult facere cõtra ꝓceptũ dei de necessitate est malus. bene sequit: est contra ꝓceptũ dei/ergo est malus. Dicis: non oportet vt actus terminatus ad hoc totũ/cõtra ꝓceptũ sit malus: q; stat ꝙ nullũ sit ꝓceptũ. si ego velim comedere hunc caseũ: ꝙ hãc volittonẽ volo comedere hũc caseũ ꝓtra ꝓceptũ superioris: vbi nullũ esset/nõ esset peccatũ. licet hec cõsequẽtia est bona/ego facio contra ꝓceptum obligãs superioris/ergo peccо. nõ tñ sequit: volo facere cõtra ꝓceptũ superioris. ergo volitio mea est mala. stat ꝙ nõ sit ꝓceptũ cotra in aliquibꝰ? est ꝓceptũ indicatiuũ et interiũ. ¶ Quarto sic: homicidiũ est peius furto nõ habẽdo oculũ ad ꝓhibitionẽ exteriorẽ. nõ est differẽtia in ꝓhibitione. Exodi. xx. dicit: Non occides: nõ furtum facies. ¶ Sed dicis: constat nobis homicidiũ esse furto peius per legẽ scriptã vel in papiro vel in corde nostro. ¶ Cõtra: ex hoc habeꝛ ꝓpositũ ꝙ homicidiũ est peius furto lege extrinseca qualibet seclusa. ¶ Quinto hoc ꝑ batur in articulis ꝑisiensibus posterioribus: vbi sic dicit: ꝙ odiũ proxĩ nõ est demeritoriũ nisi qi ꝓhibitũ a deo: error. ¶ Dicis: odiũ dikarisi capit/. Uno modo proprie qualitate: ꝛ sic hec qualitas etiã in esse odij potest bene fieri. Alio modo implicat circũstãtiã inordinatã: ꝛ tũc male fit: nõ autẽ primo modo. vel articulus loquit̃ de potẽtia vel ordinata. Meutrũ istoꝝ valet: circa inordinationẽ iste terminꝰ odiũ nihil plus cõnotat ꝙ iste terminus homicidiũ. sed vnũ nõ potest ordinate fieri: ergo nec secundũ. articuli nõ solẽt esse cõditi nisi in materia anciptii. nemo sapiens dubitauit vnũ de hoc loquendo scõm legẽ dei ordinatã. ¶ Cõtra secundã conclusionem obijcit: producat ergo deus odiũ dei se solo. odiũ dei nõ male fit: ꝛ fit a deo: ergo bene fit. nõ est actus moraliter malus si a solo deo producat: ꝛ est actus: ergo est actus moraliter bonus. ¶ Respõdet: odiũ dei deus potest producere se solo: sed nõ admitto hãc de inesse/odiũ dei deꝰ producit se solo. notũ est ꝙ illa nõ est de inesse alterius: sed hoc deus ꝓducit se solo. sed qũdo illã qualitatẽ, ꝓducit se solo: nõ est actus malus moraliter/nec bonꝰ moraliter: ꝙ nõ est in subiecto qõ venominare potest bonũ vel malum. bene est bonus actus entitatiue: ꝛ bene fit. ¶ Cõtra tertiã ꝓclusionẽ obijcit sic: odiũ dei potest esse in summante vel vemente: ꝛ tunc non male fit: ergo etiã in homine sanoꝝ: ꝙ nõ est ex se ꝛ essentialiter ꝛ necessario actus vitiosus ꝛ malus: cũ in furoso sit non malus: igit in quolibet potest esse ꝛ nõ esse culpabilis. ¶ Respõdet: transeat ꝙ in somniãte potest esse talis actus: sed non erit liber: ꝛ sic in furioso. ꝙ consequẽs non est ille malus neꝙ bonus: vt ve iudicijs in intellectu in somnis habitis: vel volũtatis actibus ex magnis habitib⁹ in somnio ante cũ apphẽsione prudẽtis genitis. Hec solutio ꝓponit intellectũ posse habere notitias simplices ꝛ etiã iudicia in somnio: sed tales notitie qđ actũ liberũ minime sufficiũt: tũc non peccat: si cũ intellectus sic ligetur ꝙ nullũ actũ in somno habere potest: tunc palã est volũtatẽ nõ posse actũ suũ habere tñ non ferat⁹ in incognitũ: sed quicquid sit non sequit̃ ꝑpterea quin erit actus malus in vtente ratione. ꝛ concedo ꝙ non est necessario vitiosus sicut dicunt due prime cõclusiones. ¶ Secundo obijcitur: deus odiũ dei potest ꝓducere se solo: vt ex conclusione secunda patet. ergo si solo potest odiũ dei ꝓdu-

cere in volitatē.patet:potest enim deus illā qualitatē producere extra subiectū:ergo a fortiore in subiectō. ad primū est matus miraculū q̄ ad secundū.ꝛ tūc sic:potest se solo ꝓducere odiū in voluntatē creatā meditāte quo volitas creata tēdit in deū ipsum odiēdo:ꝛ talis actus nō est malus moraliter:q̄ nō est a creatura mal⁹: cū nō fit in libera potestate ei⁹:q̄ nullā efficiētiā habet respectu illi⁹ odij. ¶ Forte dicis:tūc nō erit odiū dei si a solo deo ꝓducat. ¶ Contra hoc instatur:illa qualitas naturaliter tēdit in deū nolēdo eū esse:vel nolēdo ei bene esse: ergo hoc tm̄ voluit quotiēscūq̄ est ī potētia appetitiua. ¶ Confirmat pondus huius rationis. deus potest partialiter ꝓducere odiū dei in voluntatē odientis deū: aliquis creatura nulla posset deū odisse: ergo deus potest se solo odiū ꝓducere in idē passum supplēdo causalitatē effectiuā creature. ¶ Tertio sic:deus potest omne illud facere q̄ nō includit cōtradictionē:sed deū illā qualitatē ꝓducere se solo nullā includit cōtradictionē:ꝛ voluntatē illā qualitatē in se suscipere nō implicat:ergo odiū dei in voluntate ꝓduci a deo est possibile. ¶ Quarto sic odiat Socrates deū deo concurrēte influētia sua generali ad essentiā odij:deus potest cōseruare illud odiū se solo volitate creata nullā actionē vel cōseruationē habēte:quo facto:odiū dei non male fieret:sed bene fieret:igit. ¶ Ad secundū cōcedit q̄ odiū dei deus potest ꝓducere se solo:sed deus nō potest ꝓducere odiū dei se solo.ꝛ cōcedo q̄ possibile est deū ꝓducere illā qualitatē se solo: sed forte nō potest ipsam ꝓducere se solo in aliquid.primo nō ipsum ꝓducere in subiectō spirituale:q̄ tūc esset odiū si tēdentiā in obiectū nō impediat:ꝛ sic deus ꝓduceret odiū dei se solo. At si deus illā qualitatē in animā ꝓduceret aīa pure passiue se habēte ille actus nō erit malus:nihil enī a solo numine ꝓducti est malū: nec ille act⁹ male fieret:q̄ nec q̄rā fieret a creatura cū ab ea nō ꝓficiscat: nec a deo pōt aliquod male fieri.ꝛ sī tēdētia in obiectū suapte natura sequatur illum actū adhuc voluntati create nō imputabilē.cum nō sit sibi in eius facultate nō tēdere in obiectū siue dicat odium siue nō parui refert.nō est possibile odium dei bene fieri a creatura:Ceterum deus nō potest illis actū se solo ꝓducere nisi tendētia impediat/sicut nec deceptionē ob difficultatē actus ad deum. Nec illā qualitatē potest ꝓducere in subiectum corporeū.probatio:calor ꝛ accidens corporeum nō potest inherere anime vel angelo:ergo pari ratione nec accidēs spirituale potest inhērere subiecto corporeo.antecedēs patet:q̄ vbi cūq̄ eius oppositō sequit̄ q̄ accidēs tale erit infinite intēsionis:q̄ nō est cōcedēdū: patet: capio albedinē in a.subiecto pedali vniformiter albo vt.vij. si tota illa albedo poneretur in medietate illius pedalis:albedo erit intensa vt.viij. ꝛ rursus si tota illa albedo poneretur in vna quarta illius corporis:erit albedo intensa vt.xvi.ꝛ sic consequēter in abyssum:ergo cū tota illa ponetur in subiecto imptibili:quelibet pars erit cum qualibet parte in eodem subiecto primo: ergo tota albedo erit infinite intensa. ¶ Cōfirmatur hec ratio:si albedo extensa posset poni in subiecto imptibili: pari ratione accidens spirituale potest extendi in subiecto extenso:sic q̄ erit qualitas extensa vnifōmis:ꝛ per consequens nūc actu quodlibet accidens spirituale est infinite intensum:q̄d a nullo nisi ab imprudenti est concedēdum.patet:si tota illa qualitas extensa rursus ponneretur in subiectum impartibile esset infinite intensa: et tante intensionis est illa qualitas spiritualis nunc cum potest extendi:igitur. ¶ Dego ergo q̄ sit idem producere illam qualitatem extra subiectum et in subiecto.

¶ Ad cōfirmationem concedo antecedens:ꝛ nego cōsequentiā: q̄ ad odium dei deus partialiter concurrat: nō cadit in dubium. q̄ producat odium dei patet se solo. negetur ꝛ per rationes ad cōclusionē adductas: ꝛ quia non est a creatura nihil cōtra tertiā cōclusionem. ¶ Ad tertium concedo maiorem:ꝛ ad minorem:concedo q̄ nō includit cōtradictionem deum illam qualitatē se solo ꝓducere:nec implicat voluntatem illam qualitatem suscipere.quando voluntas partialiter concurrit:illam qualitatem suscipit. sed contradictionem implicat q̄ deus se solo illam qualitatē in volitatē producat. Deus enī nō potest producere illud q̄ est essentialiter malum:tm̄ tali esse:puta in esse odij. Sic diceretur consequenter et admisso casu vt nuperrime dictum est nihil contra cōclusionem. Ad quartū sīlr dicatur. ¶ Quinto argumentor: odium dei potest esse malus peccatum ꝛ minus peccatū ergo pari forma potest esse nō peccatum. antecedēs patet:deus potest prohibere odium dei sub pena maiore q̄ tam prohibeat:sicut facit de actibus qui nō essent mali: nisi quia prohibiti:ꝛ postea potest odium dei prohibere sub pena minori:igitur. ¶ Sexto sic:aliqua circūstātia potest diminuere vnā portionem malitie odij dei:ꝛ alia circūstantia tm̄ malitie odij diminuere potest:ꝛ tota malitia odij est finita:ergo tot circūstantie (bone vel male nō curo) possunt diminutiue dari possunt:q̄ nulla malitia in odio dei relinquetur. ¶ Forte dicis:multiplicatio circūstantiarum talis dari potest q̄ tota malitia ex circūstantijs prouenies diminui potest:sed nō sequitur q̄ malitia intrinseca odij pōt diminui. ¶ Contra hoc obijciturmalitia odij identificatur cum essentia actus.tota malitia sicut ꝛ odij essentia est finita tā in gradu entitatiuo q̄ in gradu malitie:signetur tota malitia ꝛ sit gratia exempli vt octo:vna circūstātia potest vnū gradum malitie tollere ab odio dei:ꝛ si vna nō sufficiat/dari possunt due circūstantie vel plures sufficientes tollere vnū gradum malitie illius odij:tunc tota malitia erit vt.vij. Rursus:cum tota malitia est grauis vt septem:dari possunt circūstantie finite que tollere possunt vnum gradū sic scz/q̄ tota malitia erit grauis vt sex:ꝛ sic cōsequēter calculando ad nō gradum malitie inclusiue. facile est argumētum ducere:vt tulpis percipis/quocirca verbox prodigalitate abstineo. ¶ Septimo sic:Deus contingēter omne peccatum punit:ergo potest nō punire odium dei:probatur ita est::ꝛ tunc sic: odio dei nulla respondet pena:ergo odium dei nō est malum:vel alteri malo nulla respondet pena. ¶ Ad quintum cōcedo antecedens: licet enim malitia naturalis ꝛ intrinseca non varietur: actus tamē indifferens ad bonum ꝛ ad malum propter preceptum vel prohibitionē superioris efficitur malus vel bonus:sic vnus actus malus propter prohibitionē posteriā superuenientē potest esse peior. ꝛ illa prohibitio posteriua potest auferri:ꝛ tunc actus erit minus malus. ¶ Ad sextum respōsum est sufficienter inter argumentādum ad illam replicā vsq̄:sit tota malitia in sua latitudine intensa vt octo:multe circumstantie possunt vnū gradum malitie illius actus diminuere:hoc negatur:q̄ diu homo vtitur ratione.non cadit ignorantia inuincibilis in vtentē ratione respectu odij dei.non video que circūstantie possunt diminuere vnū gradum malitie illius actus tali ratione stante.q̄ si ponas/decrescat ratio:tāc minus=peccabit:ꝛ ita de alijs circūstātijs. Dico:si a decremento rationis vel alijs circūstātijs attenuetur malitia illius actus: semper stabit malitia quousq̄ nihil rationis sit in tali.quemadmodū q̄diu est resistentia in medio graue simplex positum in eo successiue descendet sed cum primū nihil resistentie in medio sit: descendet subito. sic q̄diu aliquid rationis sit in eliciente/semper erit aliqua malitia in odio dei: licet minor ꝛ minor propter circūstātia:ꝛ sic per calculationē nō habetur odiū dei licitum in vtente ratione. Circūstantiam a grauiore culpa dico plus malitie tollere q̄ a minore id aliubi diffusius monstrauimus. Argumētum autē est sophisticū: et concluderet si aliquid valeret nūc de lege q̄ aliquid ob causam est vel esse potest nō malū:q̄ concedit nemo. difficultas in argumēto ꝓuenit ex parte calculationis sophistice apparentis ꝛ nō existentis. ¶ Ad septimū cōcedo q̄ deus cōtingenter punit odium dei pena inflicta a peccato diuisiua:ꝛ potest ipsum nō punire.sed ex non punitione dei nō sequit̄.q̄ actus sit bonus vel indifferēs. ¶ Octauo obijcit:Deus nō necessitatur prohibere odiū dei:ergo odiū dei potest esse non prohibitū:ergo possibile est odiū dei bene fieri in creatura rationali ratiōe vtēte. ¶ Nono sic:deus potest facere aliquē actū peiorē odio quē potest facere bonū: ergo pōt facere odiū dei bonū. ¶ Ad octauū concedo q̄ deus nō necessitatur ꝓhibere odium dei prohibitione externa ꝛ imperatiua. Notatur autē lex imperatiua:quia exterius q̄ verbū imperatiui modi explicatur vt hoc opere vtitor. Illud opus ne facito. Prohibetur tamē ꝓhibitiōe interna ꝛ iudicatiua sicut de necessitate deus iudicat se esse: ita iudicat odiū dei non esse bonū:ꝛ sī sic:est malū. In ipso sane nō reperitur indifferentia. ¶ Ad nonū negatur q̄ deus posset facere peiorē actū ex genere q̄ odiū dei. sicut nō potest facere melliorē ex genere dilectione dei. potest tamē sub maiori pena infligibili aliū actū prohibere. ¶ Secūdo: dato q̄ ita esset sicut argumentū assumit cōsequētia est nulla. homicidiū est actus peior q̄ mendacij: et tamen deus potest facere homicidiū actū non malum:nō autē mendacij. ¶ Decimo obijcitur sic:Deus potest producere se solo odium Platonis in voluntatē Socratis:et precipere Socrati Platonē odire:ergo similiter potest facere respectu odij sui.antecedens patet: Deus potest precipere Socrati occidere Platonem sine Platonis culpa:ꝛ velle Platonē nō esse sicut fecit Abrahe respectu Isaac. ¶ Undecimo sic:de odio dei/lex iudicatiua nō est vera nisi q̄ odium dei est peccatū. hoc dictamen/ Deus nō est odiēdus nō est verū nisi q̄ odiū dei in se est malū. ipsum esse malū est causa veritatis illius dictaminis:q̄ ab eo q̄ res est vel nō est oratio dicit vera vel falsa:ergo plus natura odiū dei est peccatū q̄ illud dictamen sit verū. ¶ Ad decimū respondet:si deus ꝓpteret Socrati occidere Platonē sine culpa Platonis:ꝛ Socrates nollet Platonē esse: in illo casu esset licitū Socrati:ꝛ nullo modo odium Platonis: sed actus licitus etiā nō est idē de odio puri hois ꝛ dei. ¶ Ad vndecimū dicit:odiū dei est malū:q̄ vtra hoc dictamen necessariū/ deus non est odiendus odiū annexum malum involuit. hec causalis cōtter cōcedit:ergo causam cōsequētis ali quo modo antecedēs importat. ꝛ q̄n dicit:hoc dictamē est verū q̄ ita est sicut q̄ illud dictamē significat. nego hāc ꝓpositionē.hoc dictamē nō est verū:q̄ peccatū est peccatū:imo ille actus est peccatū/q̄ cōtra hoc dictamen necessariū:secus est in cōditionali vel rationali. Explogando dico:deus nō pōt ꝓducere odiū sui se solo nisi impediat tēdētiā in obiectū sicut de deceptione in primū dixim⁹ secluſa tēdētia in deum ille actus nō dicet odiū dei. Insup nec odiū dei pōt bene fieri a creatura. Vltertius in somno ratio ligat̄ vt homo nō possit habere actū bonū vel malū volitatis:tū forte pōt habere actū deliberatū sicut habet actū sensus aut intellectus te ste experētia in somno. Itē motus primus odij si possibilis sit nō infringit dicta nō est actus humanus: q̄ nō est deliberatus. Itē si illa qualitas ꝓducat in volitate creatā ꝛ mediāte illa volitas tēdat in obiectū deus ꝓducat odiū sui se solo q̄ nō videt cōcedēdū si non tendat in obiectum non dicetur odium.

¶ Amino querit:an sit aliquis actus intrinsece bonus. ¶ Ad q̄stionē respōdet. positio vna est:Ockam/q̄ est aliquis actus intrinsece bon⁹ q̄ habet finē circūstātias ꝛ dictamē prudentiale ꝓ obiecto.sed q̄d veritatis hec positio cōtineat:patebit ꝓ duas cōclusiones. ¶ Quarū prior est: aliqs est actus intrinsece bonus ad hūc sensum q̄ ei⁹ bonitas nō dependet ab aliquo actu interiore volitatis. ¶ Secūda cōclusio quocūq̄ actu bono dato in volitate creata:ipa manēs in illa volitate pōt effici nō bonus:imo effici malus. ¶ Prior ꝓclusio ꝓbat:act⁹ exterior est bon⁹: q̄ bonitatē habet ab aliquo alio actu interiore.vel ille interior est sic bon⁹ q̄ nullā aliā bonitatē ꝓsupponit:ꝛ habet cōclusio.vel ꝓsupponit aliquē aliū actū interiorē:ꝛ sic ī abyssum:ꝛ hoc nō:q̄ sic esset ꝓcessus in infinitū. ¶ Stādū est ī aliquo actu bono volitatis.ꝛ qua ratione stādū est in vno:stādū est in quocūq̄ actu volitatis. ¶ Secūda cōclusio ꝓbat:si aliqs actus volitatis esset bon⁹ ītrinsece maxime esset dilectio dei sup oīa:sed hoc nō:q̄ nullus est bon⁹ ītrinsece. ꝓba tenet a tota ꝑditionali cū destructione ꝓtis ad ascendentia destructionē.probatio minoris: deus pōt ꝓhibere dilectionē dei actualē:q̄ ptz:Socrates licite nō diligit deū ꝑ vnū determinatū tēpus: deus ergo pōt ꝓhibere Socrati ne eū diligat in illo tpe determinato.si illud est licitū:de⁹ pōt et licite ꝓcipere. ꝛ qua ratione pōt ꝓhibere dilectionē sui ꝑ vnū tēpus paruū: eadē ratione pōt hāc dilectionē ꝓhibere in ꝑpetuū:igit. ¶ Secō ꝓbat idē:Socrates pōt habere ꝓficiētiā erroneā q̄ deus nō est diligēdus sup oīa: imo q̄ male actū est sic deū diligere:tūc Socrates ꝓtinuādo illā dilectionē peccat ꝓtrauenīēdo sue cōficiētie.oē q̄d nō fit ex fide peccatum est:ad Romanos. xiij. ¶ Tertio sic.Socrates pōt ꝓtinuare dilectionē dei vel eā elicere ꝓpter inanē gloriā: vtpote sic volēdo:ego volo diligere deū ꝓpter inanē gloriā:tūc sic:illa dilectio est peccatū. ꝓbatio:impat a pctō:g̃ est pctū. tenet ꝓba:non alia ratione actus exterior est pctūs:ꝛ q̄ volitio illi⁹ act⁹ impatius sit pctūs:motū est. Sed hic dicis: implicat q̄ diligā deū sup oīa ꝓpter inanē gloriā:q̄ si diligo deū sup oīa ꝓpter inanē gloriā:g̃ illa volitio ꝓcedit a vana gloria sicut volitio medij a volitione finis. g̃ plus diligit̄ vana gloria q̄ deo⁹, ꝓpter vnūq̄q̄ tale ꝛ illo magis. ¶ Cōtra:ī actu spei diligo deū ꝓpter me:ꝛ tñ pl⁹ appetitiue diligo deū q̄ me:g̃ pōt de⁹ diligi ob inanē gloriā ꝛ min⁹ diligi inanis gloria. ¶ Quarto sic:dato q̄ Socrates velit dare eleemosynā pauperi ꝓpter deū q̄ dictatū est a recta ratione:iste act⁹ nō est ītrinsece bon⁹:g̃ null⁹ est sic bon⁹. tenet ꝓba.q̄ null⁹ videt act⁹ magis ītrinsece bon⁹ q̄ ille. q̄ ille act⁹ nō est ītrinsece bon⁹ ptz.stat q̄ ille actus ꝓbibeat a deo:quo facto:erit malus:igit. ¶ Quinto sic quocūq̄ actu volitatis dato ille pōt esse totaliter a deo g̃ tūc nō erit bon⁹ moraliter:sed solū entitatiue. Sed pcis. positio intelligit q̄ nō pōt act⁹ esse a volitate creata q̄n erit bon⁹ moraliter.nō tñ negare habet quin pōt esse extra subiectum in volūtate a solo deo:ꝛ tūc nō erit bon⁹ moraliter. ¶ Cōtra hoc obijcit:quocūq̄ actu creato dato:deus pōt illū nō acceptare: cū libere actū acceptet. ¶ Sexto sic:tali actu posito in volūtate creata ꝛ a

imo dilingo deum in est nō ꝓpter me ꝛ fili idem in vita ꝛ nō zm̄ se.

volũtate creata qui dicãt a. põt deus pcipere Socrati elicere actũ incõpossibilẽ ipsũ a/puta b/ sin totũ conatũ tunc si Socrates continuet a/erit actus malus. igitur.

¶Septimo sic: Deus potest facere q̃ dilectio dei erit minus bona ꝛ magis bona p suã minorẽ acceptationẽ vel maiorẽ:g̃ ve põt facere q̃ erit nõ bona. ¶Octauo sic. Socrates põt diligere deũ ita intẽse q̃ necessario habet omittere aliũ actũ qui est el ve pceptoꝛ:puta diligere deũ tpe quo tenetur vomere vel aliud pceptũ facere: qr oĩs actus ẽpeditiuꝰ pcepti est malus:dilectio dei tẽsissima est hmõi:igit̃.notũ est capacitas actiua volũtatis totaliter põt ẽplert in actu intẽso q̃ illa intẽsione stãte volũtas nõ põt actũ intensiorẽ elicere.dicis: hec dilectio dei nõ est mala.sed omissio alterius actu q̃ est pceptũ vro imputabit̃. ¶Sed ꝓtra:nõ est sanctũ illi ꝓpositioni que dicebat oĩs actus ad quẽ sequit omissio pcepti est malus:videt̃ q̃ illa sit vera/pater:Socrates male agit postẽne eũdo dormitũ vel ad tabernã tẽpore quo tenet adire matutinũ officiũ vel lectionẽ: puta eligẽdo volitionẽ qua vult vomere vel adire tabernã:ꝛ hoc non nisi qr elicit actũ pcepto incõpossibilẽ. Dicis:tpe quo habet actũ intẽsissimũ nullũ aliũ actũ elicere põt:ꝛ sic nõ peccat de nouo:cũ nemo obligẽt ad ipossibile,sed ipossibile est illo actu intẽsissimo stãte/aliũ actũ volũtatis elicere.

¶Cõtra:tpe quo incipit illũ actũ elicere sciebat:vel poterat errare vincibiliter:q̃ actũ incipit elicere incõpossibilẽ pceptoꝛ:igit̃ non cuitat argumẽtũ. ¶Nouo:Deus potest sũmouere pudẽtiã ꝛ rectũ iudiciũ ab intellectu/ quo facto nullus actus in volũtate erit bonꝰ. ¶Cõtra priorẽ ꝛclusionẽ argumẽtoꝛ sic:talis actꝰ sine pudẽtia actuali nõ est bonus.ergo bonitatẽ suam capit ab alio. ¶Respõdeꝯ cõcedẽdo q̃ ad hoc vt actꝰ volũtatis debeat dici moraliter bonꝰ requirit̃ pudẽtia actualis regulatiua talis actꝰ volũtatis:ille actꝰ volũtatis capit bonitatẽ suã ab obiecto siue a pudẽtia ꝛ ceteris ad bonitatẽ actꝰ requisitis: sed nõ capit bonitatẽ suã ab alio actu volũtatis ĩtrinsece bono secũ existẽti:quocũq; alio actu volũtatis secluso:ille est bonꝰ. ¶Cõtra hoc obiciẽ si capiat bonitatẽ a prudentia:sequit̃ q̃ capit bonitatẽ ab aliquo naturali qõ nõ est in potestate holis:qõ nõ est dicẽdũ. ¶Respõdeꝯ:pudẽtia est in potestate holis:ꝛ eo modo quo pudẽtia est naturalis nõ est ĩcõuenies q̃ ab ea actꝰ volũtatis suã partialẽ bonitatẽ capiat:nec reqrit̃ vllo modo q̃ pudẽtia cadat in rõnẽ obiecti ad hoc q̃ actꝰ volũtatis sit bonꝰ:sufficit q̃ sit in intellectu assistẽs:ꝛ actũ volũtatis dirigẽs. ¶Cõtra secundã ꝛclusionẽ obiciẽ primo sic:aliquis est actꝰ intellect̃ ve necessitate verus:g̃ est aliqs actus volũtatis ve necessitate virtuus. ãs patet de assensu ꝓpositionis necessarie qui est verꝰ denominatione extrinseca : quia habet obiectũ verum. ¶Secũdo sic:habilis est aliquis habitus ve necessitate bonus.sic q̃ nõ põt esse malus:patet ve habitu q̃ est virtus qui nõ põt esse vitiũ.g̃ pari ratione habilis est vnus actus sic bonꝰ q̃ nõ põt esse malus. ¶Ad primũ dicit̃ q̃ ãs est falsum:nullus cẽs est assensus intellectui inhẽrẽs ve necessitate verus:bene sequit̃:assensus ve necessitate est verus:g̃ assensus ve necessitate est.modo hoc est falsum ve quocũq; assensu intellectui inhẽrẽte.assensus intellectꝰ diuini de necessitate est verus:sed talis assensus nõ ꝓprie inheret intellectui:cũ idẽtificeꝯ cũ ipso intellectu diuino.sed:q cedo ãs ad hũc sensum:aliqs est assensus sic verꝰ q̃ nõ põt esse falsus:sed nõ sequit̃ ꝓpter ea q̃ sit aliqs actꝰ sic bonꝰ q̃ nõ põt esse malus. assensus cẽs veritatẽ intrinsecã habet ab obiecto necessario. bonitas volũtatis est cõtingẽter accepta ꝛ bona. ¶Ad

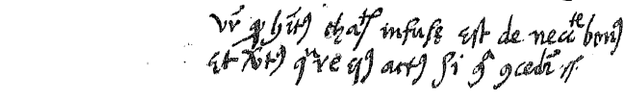

scõm nego q̃ sit aliqs habitꝰ acquisitꝰ de necessitate bonꝰ ꝛ superi? hoc patuit. ¶Sed ꝓtra hoc obiciẽ ẽm Aug. scõo de libero arbitrio.c.xxxi.virtutes vt iustitia prudẽtia/fortitudo/tẽperãtia sunt simã bona: nec istis aliqs male vtit̃:q; recta ratione nemo male vti põt.ꝛ.v.Ethi. virtutibus nemo male vtit̃.Cõcedo q̃ virtutibus nemo male vtit̃ elicitiue,sed si habitus q̃ erat virtus in malũ actũ inclinet:desinit esse virtus.de charitate infusa ꝛ virtutibus infusis nõ loquor. ¶Tertio sic:ille actꝰ est ĩtrinsece bonꝰ/volo dare eleemosynã pauperi q; dictat? est a recta ratione:g̃ scõa ꝛclusio falsa.ẽsa est nota.ꝓbo ãs: q; si actus esset malus:nõ maneret recta ratio:sed variaret.ꝛ q̃ ẽs variabit obiectũ actꝰ:ꝛ ita actꝰ nõ stabit ĩ volũtate:q; actus volũtatis nõ põt esse sine suo obiecto actuali in qõ tẽdit. ¶Quarto sic:deus nõ põt ꝓhibere dilectionẽ dei:g̃ prima ꝓbatio est nulla.ãs ptz:si cũ ꝓhiberet/dispẽsaret/in illo pcepto decalogi:ẽs est ratio ni dissentanea. ¶Quinto sic:ille actus nõ põt malefieri volo obedire deo in oĩb?:igit̃.ãs ptz: si deus ꝓhiberet vel si scientia remurmuraret ꝓtra illũ actũ:nõ esset deo obedire. ¶Ad tertiũ nego ãs.ꝛ ad ꝓbationẽ nõ maneret recta ratio.dico siue maneat recta ratio siue erronea manet idẽ obiectũ numero voluntatis.idẽ assensus põt primo esse verus ꝛ postea falsus manẽs idẽ. sic vt ꝓpositione.ꝛ si actꝰ volũtatis haberet ꝓpositionẽ vel assensu,ꝓ obiecto idẽ actꝰ maneret:licet obiectũ variaret de vero in falsum:bũ stat idẽ ens. ¶Ad quartũ nego ãs ꝛ ad ꝓbationẽ ꝓcedo q̃ deus põt dispẽsare in illo pcepto.etiã possum habere scientiã erroneã q̃ deus nõ est diligẽdus:ꝛ tũc pecco cũ diligẽdo.vel põt cũ non accẽptare. ¶Ad quintũ nego ãs:ꝛ ad ꝓbationẽ: licet tũc nõ esset deo obediretis idẽ actus in genere rei q̃ primerat mediãte quo volũtas vult deo obedire põt esse malus:sed nõ est possibile q̃ ꝙs deo obediat in sensu ꝓpositoꝛ:ꝛ male agat.ille obedit deo qui etꝰ pceptũ seruat eo modo q̃ sibi pcipit.vt puta si, ꝓhibeat ei diligere deũ et nõ diligat.sed in hoc nihil merebit̃ cũ nullũ actũ positiuũ habeat. ¶Sexto argumẽtoꝛ sic: dilectio dei est melioꝛ dilectiõe Socratis:vel q̃ est melioꝛ ex natura rei q̃ dilectio Socratis:ꝛ habeo intẽtũ ꝓtra ꝛclusionẽ.vel solũ est melioꝛ qr deo plus placet:ꝛ si sic: leuare fabã põt esse melioꝛ actꝰ q̃ dilectio dei:ꝛ oĩa bona eẽnt equaliter bona cũ ex natura rei vnꝰ actꝰ voluntatis nõ sit melioꝛ alio. ¶Septimo sic:ponat̃ q̃ intẽsissimꝰ actꝰ quẽ volũtas põt habere sine gratia est vt octoꝛ:habeat intensam gratiã:sic sc;z q̃ actꝰ elicit̃ a gratia ꝛ a summo conatu volũtatis erit vt deceꝛ:argumẽtoꝛ sic:iste actꝰ vt decẽ nõ põt male fieri:sed ve necessitate bene fit:qr nõ põt esse quin eliciat̃ a gratia:qr gratia substracta/non manebit totus ille actꝰ:igit̃. ¶Octauo sic:ad oẽm actũ moraliter bonũ requirit̃ auxiliũ speciale dei:vt ptz ex dictis in scõo:g̃ dilectio dei nõ põt elici a volũtate creata nisi de? specialiter ocurrat.qr si solũ generaliter ocurrat/nõ erit idẽ actꝰ.ꝛ q̃cũq; de? specialiter ocurrit:actꝰ erit bonꝰ: igit̃. ¶Nouo demõstro a/actũ Abrahe qui fuit bonꝰ:ꝛ argumẽtoꝛ sic:hec ꝓpositio de ꝓterito vera/hic actꝰ a/ demõstrãdo fuit bonꝰ:nec depẽdet ex vna de futuro ptingẽti:g̃ est necessaria:ergo a/necessario fuit bonus actꝰ. ¶Ad septimũ:respõdeꝯ ꝓcedo q̃ dilectio dei est melioꝛ dilectione Socratis:sed non ex natura rei:imo stat dilectionẽ Socratis esse bonã:ꝛ dilectionẽ dei esse nõ bonã in casu.sed cognoscim? in lumine naturali ẽm legẽ cões q̃ dilectio dei est melioꝛ q̃ dilectio Socratis: qr vnus actus est alio melioꝛ ex pte obiecti/circũstãtiarũ/ꝛ conatus voluntatis. Ita q̃ dilectio dei in lumine naturali cognoscit̃ ꝓtari dilectioni creature/ꝛ nõ repugnat in casu esse ediuerso. ¶Ad septimũ admitto id qõ argumẽtũ assumit:nego q̃ ille actus vt decẽ non põt fieri malus. ille actꝰ põt esse ita intẽsus sicut est ab aliqs causis concursu gratie secluso:vt a nobis ꝛ concursu dei.ad substãtiã actꝰ multi deus ocurrit:ꝛ põt (si vult) magis ꝛ minꝰ ocurrere.de lege scim? q̃ gratia non ocurrit ad actum malũ.de potentia dei forte põt esse aliter:sed hoc mẽbris non attingo. ¶Ad octauũ ocedo q̃ ad oẽm actũ moraliter bonũ requirit̃ auxiliũ speciale dei:sed idẽ actꝰ numero q̃ est cũ auxilio speciali põt esse cũ auxilio dei generali.ꝛ si actꝰ moraliter bonꝰ a deo ꝓhiberet: ille idẽ actꝰ põt elici a voluntate creata cũ solo ocursu dei generali. Potest ẽm deus plus effectiue congrue cũ actu malo q̃ solet cõcurrere cũ actu bonolicet alio speciali modo cũ speciali ocurrat. ¶Ad nonũ dicit̃:ille actꝰ fuit bonꝰ ptingẽter.ptz q̃ suã de messe.ꝓpositio de ꝓterito vera q̃ habuit vim de ptingẽti/nũq̃ efficit̃ necessaria simpliciter:sed de q̃ accidẽs. ¶Decimo:capio dilectionẽ in ãa Christi qua diligit deũ et argumẽtoꝛ:iste actꝰ nõ põt esse malus:g̃ male dictũ est. ¶Respondeꝯ:humanitas a verbo assumpta potuit nõ esse assumpta:ꝛ sic argumẽtũ nõ ꝛcludit de actu volũtatis a notitia ĩtuitiua depẽdẽte alias loquuti sumus ille nõ potest esse sine notitia intuitiua q̃ naturaliter obiecti existẽtiã requirit.

Tertio decimo:an deus possit dispensare circa ꝑcepta decalogi. ꝓpter q̃stionis solutionẽ explicabiẽ vocabulũ dispẽsare:postea ad cõclusionem respõdebit̃.Dispensare capit̃ vnob? modis. vno modo in lata significatione:ꝛ sic includit dispẽsationẽ ꝓprie dictã ꝛ interptationẽ.interptari legẽ est casum ambiguũ legis exponere ꝛ dare ei? veritatem,intelligẽtiã.Dispensare ꝓprie est revocare legẽ in casu:puta:ne teneat in isto casu istius:hoc est tollere obligationẽ legis ab isto.Revocare legẽ est eã enertere tota liter:hoc est tollere legis obligationẽ quo ad oẽs. ꝛ sic patet q̃ hec tria late differũt.Propie loquẽdo legẽ interptari/legẽ revocare/ꝛ circa legẽ dispẽsare. hoc ꝓsupposito:Scias varias esse positiões an deus põt circa ꝑcepta decalogi dispẽsare:ꝛ modi qui videnť prima fronte esse oppositi nõ semp multũ differũt.ꝛ hoc ex dicẽdis patebit. ¶Pro q̃stionis solutiõe pono ꝛclusiões:Quarũ prima est:deus põt dispensare circa ꝑcepta decalogi late capiẽdo dispẽsationẽ:patet:potest declarare in quo sensu lex sua est intelligẽda:g̃ potest eã interptari:ꝛ hoc sufficit ad dispẽsationẽ late acceptã. ¶Secõo argumẽtoꝛ ad idẽ:hoc põt facere homoꝛ:g̃ ꝛ deus. ẽsa est nota: probat̃ antecedens:si nõ/hoc esset qr lex dei esset cõdita a superioꝛe:ꝛ inferioꝛ non potest interpretari legem superiorꝛis:sed hoc nõ ꝓhibetꝛ:igit̃. ¶Probatio minoris: ieiunii quadragesimale est lex pũctualis:ꝛ tñ in casibus patentibus quilibet interptat̃ legẽ se ieiunio nõ tenere: vt putaꝛ declaro q̃ pueri ꝛ morbo laborantes nullo modo obligant̃ ieiunare. ¶Secũda ꝛclusio:multa sunt ꝑcepta decalogi in quib? deus nõ põt dispẽsare: hic ꝓprie capio dispẽsare:ꝛ extẽdo ꝑceptũ ad ꝓhibitiones. ꝓbat̃ hec ꝛclusio:aliqua sunt ꝑcepta decalogi ꝑse mala q̃ nõ possunt bene fieri a creatura rationali:um talib? deus nõ potest dispẽsare:igit̃.maioꝛ patet de oppositis duoꝝ ꝑceptorũ pme tabule:vt de colẽdis pluribus dis: ꝛ de iuramẽto vano q̃ deũ.idẽ patet de aliquibus preceptis secũde tabule:vt furto/mechia/argumẽtoꝛ sic:ista actus habẽt inuolutã malitiã sue in cõtorto ꝓinde sunt irrectificabiles/ꝛ ergo nõ possunt bene fieri a creatura rationali.minoꝛ est clara q̃ in nullis q̃ se malis potest dispẽsare.q; q̃ dispẽsatione intelligũ ꝙ in apposito actũ esse bonũ moraliter. Ista hec dictamina sunt necessaria nõ sunt colendi plures dii:nõ est iurandũ nequicq̃ q̃ numen:nõ est inique occidẽdũ:haud est iniuste iudicandũ: ergo actus ei cõsoni sunt ꝙ se mali. ¶Tertia ꝛclusio:in aliquib? ꝑceptis tã primi q̃ secũde tabule deus potest dispẽsare.ꝓbat̃:aliqua sunt ꝑcepta a quib? potest tolli malitia secluso ꝑcepto:sed in talibus potest deus dispẽsare:nõ aliter dispẽsat Romanꝰ pontifex cũ vno ꝓbro quatinus habeat duo qua sacerdotia:igit̃.ẽa claret cũ minore.ꝓbat̃ maioꝛ de hoc ꝑcepto prime tabule:scz colere deũ.hoc est:circa hoc affirmatiuũ pot deus dispẽsare:patz:Socrates nõ tenet obligere deũ q̃ vnũ diẽ:scz a/potest deus eodẽ modo eũ deobligare a dilectione dei per aliũ diẽ q̃ tres dies/quatuoꝛ/ꝛ sic ẽne statu. Ratio amẽs/nũq̃ diligit deum idcirco id sensato cõuenire potest.Secũdo ꝓbat̃ idẽ:põt deus nõ ocurrere cũ Socrate ad hoc vt Socrates diligat deũ.ꝛ sine cõcursu dei generali Socrates nõ põt diligere deũ: igit̃, maioꝛ patet: deus in oibus ptingẽter agit ad extra:g̃ põt non agere cũ Socrate ad hoc q̃ Socrates diligat deũ.hoc patet in his ꝑceptis scõe tabule:scz de honore exhibẽdo parẽtibus.potest deus ꝓhibere Socrati pater eleemosynam patri suo moriẽti media: quo facto Socrates peccaret succurrẽdo patri ꝓhibẽte deo:q; deus vult q̃ nũc moriatur pater Socratis . similiter põt ꝓhibere Socrati ne reuerẽtiã faciat suo patri. ¶Dicterea: deus põt ꝑcipere Socrati occidere innocẽtẽ scitũ esse talẽ nondũ ꝓbatũ aliquo modo nocẽtẽ:q; ita ꝑcipit Abrahe:ꝛ Abrahamꝑ putauit hoc fore licitũ:ꝛ hoc facere voluit ꝑcipiẽte dño: et sic Samson occidit seipm:Judicũ.xvi.deo dispẽsante qui est author vite ꝛ mortis : ergo in aliquibus ꝑceptis decalogi tã prime q̃ scõe tabule potest deus dispẽsare. Sed dicis:quid dicerẽt illi qui tenẽt ꝓtrariũ. ¶Respõdeť:de homicidio conciderent quo ad aliquid.tot quot tenẽt oppositũ concederẽt q̃ deus potest licite ꝑcipere Socrati occidere innocentẽ scitũ esse talẽ tã a se q̃ quo ad seipm.nõ negarẽt quin Abrahamlicite fecit volẽdo filiũ Isaac occidere:ꝛ sic de Samsone,sed dicerẽt: deus nõ dispẽsauit cũ homicidio in illo casu.Occidere hominẽ in omni nõ est vbiq; malũ/ꝛ q̃ ꝓsequẽs nõ est ꝓhibitũ in ꝑceptis decalogi:iudex vt minister legis hominẽ occidit sine culpa.sed ꝓhibeť occidere hominẽ auctoritate ꝓpria:vel sine rationabili causa.modo ꝓtra illud non cadit dispẽsatio:q; est contra ius nature. ¶Contra hoc obiciť:ex illo modo dicẽdi sequiť q̃ deus dispẽsare non potest comedere de pomo vetito vel de leuatione fabe de terra/q̃ comedať de pomo sine rationabili causa vel faba leueť. Insup:deus potest facere q̃ nũq̃ honor debitus parẽtibus:ergo in illo ꝑcepto dispẽsat. ¶Respondeť: primũ non mouet:ꝛ ratio est:occidere hominẽ eo modo quo ꝓhibeť in ꝑceptis decalogi:est contra legẽ nature.cõtra quã nihil licite fieri potest.comedere de pomo vetito vel leuare fabam non est contra legem nature.secluso quocũq; ꝑcepto positiuo ille actus bene fit: ꝛ rationabili causa est volũtas hoc faciendi. nõ est sic in ꝓposito.nemo potest hominem occidere auctoritate ꝓpria:tamẽ auctoritate ꝓpria qualibet ꝓhibitione positiua secluſa potest comedere de pomo vetito vel fabã leuare.et licet nemo potest leuare fabã sine rationabili causa:nec hominem perimere sine rationabili causa:tamen alia ꝛ alia requiritur causa.ad leuationem fabe sufficit voluntas leuandi ꝑs rationabili causa : modo vo-

lātas indifferenter non sufficit pro homine occidendo.
¶Ad secūdū. licet vari possint alique cauillationes: cōcedo q̄ in illo p̄cepto potest deus dispēsare/ p̄t facere q̄ aliquid qđ est p̄ceptū eo modo quo est p̄ceptū nō obtinuit. succurrere parēti. p loco ⁊ tēpore: est p̄ceptū nunc oēs obligās: ⁊ deus potest facere q̄ desinat esse obligatorius Socrati: ⁊ hoc est i illo p̄cepto dispēsare. ⁊ potest illud p̄ceptū de medio tollere: esse q̄ nemo obligāt ad illud/parēntibus succurrere: ⁊ hoc est illud p̄ceptū reuocare. etiā si ponat inhonoratio parentū: vt spuendo in eius faciē: ⁊ eū percutiēdo: potest eīm deus facere q̄ bene fiat: qđ. pbo: deus p̄t p̄cipere patri meo vt se occidat (licet sit īcōueniēs ita q̄ nulla alia sit causa nisi volūtas dei) ergo dare potest mihi facultatē eū occidēdi: ⁊ a fortiore eū percutiēdi ⁊ in faciē eius screandi. Nōte q̄nisi specialiter Job plus puniri q̄ peccata eius cōmeruerint ⁊ propterea dixit Job.vj.cap. Vtinā appēderētur peccata mea (quibus iram meruī) ⁊ calamitas quā patior in statera: quasi arena maris hec grauior appareret. poterat sic p̄cipere percutere Job: ⁊ amplius: ⁊ eū occidere pari forma. Potes tū talia cōplexa inuoluere q̄ habēt malitiā annexā q̄ in illis nō cadit dispensatio: ⁊ in hoc facet vis argumenti. ¶Cōtra secūdā p̄clusionē obijcit: sic: legislator humanꝰ vt Romanus p̄tifex vel rex potest dispēsare in legibꝰ suis: vt patet in pena homicidij: et in comedēdis ouis in quadragesima cū aliquibus: q̄ sine dispēsatione comedētes peccarēt: ergo deus supīus legislator potest in legibꝰ dispēsare. ¶Secūdo sic: deus potest dispēsare in homicidio p tertiā p̄clusionē: ergo ⁊ in furto ⁊ mechia cōtra secūdā p̄clusionē. tenet p̄sequētia: mechia ⁊ furtū sunt minores culpe q̄ homicidiū. et si potest deus dispēsare in maiore: potest etiā dispensare in minore. ¶Ad primū cōcedo q̄ legislator humanꝰ potest dispēsare in legibus suis humanis positiuis: sic etiā potest deus in lege positiua diuina: vt in iudicialibus ⁊ cerimonialibus legis Moysaice in quib⁹ tā dispēsauit, et qđ amplius est eas aboleuit: ⁊ reuocauit. sed si legislator humanus suā legē legi naturali superaddat: non pōt legē nature abolere: licet suū statutū superadditū pōt tollere. sic deus cōtra legē nature dispēsare nō pōt. q̄n illa habet inuolutā malitiā. ¶Ad secūdū. p̄cedo añs ⁊ nego p̄sequētiā: ⁊ negationis ratio est: vnū habet inuolutā malitiā ⁊ nō alterū. ¶Sed ⁊tra hoc obijcitur: occidere homīnē innocētē scitū talē/⁊ nō p̄batū nocētē/est cōtra legē nature: ⁊ in hoc deus dispēsat. ḡ eodē modo potest dispēsare in quolibet p̄cepto cōtra legē nature: q: vtroq; hiaz est equalis ratio. Forte dicit (⁊ ita dicēdū est) vtrū ꝫ est ⁊tra legē nature vt homo occidat sic ab hoīe: sed nō est cōtra legē nature vt sic occidat a deo. vel sic: ⁊ nō pluriīmū interest: licet vtrūq; sit contra legē nature: vnū habet inuolutā malitiā: puta furtum/mechia/ ⁊ nō talem homicidiū. Querit quomodo tibi cōstat de hoc: cū vnū sit maius peccatū ꝙ alterū. Respōdet sufficiēter intergrauēdū ad calcē vsq; sed o mechia/furtū/mēdaciū/ ⁊ hmōi/habēt inuolutā malitiā ex vsu vocabuloꝝ: ⁊ ex fis significatis formalibus: hoc est ex suis p̄notationibꝰ. furtū requrit q̄ capiat alienū: ⁊ sic mechia. quare mēdacium inuolutā malitiā habeat dicēt in speciali circa vsum rationis sequētēmodo hominē innocētem occidere/scitū esse talē/nec ꝑbatū nocētē/potest bene fieri: ⁊ cōstat nobis ex factis dei ⁊ ratione naturali: cū deus sit actor vite ⁊ mortis. licet forasse Gentilis pbs diceret tale homicidiū esse illicitū: q: nō sic extollit potentiā dei sicut fidelis pbs. ¶Tertio obijcit. Deus p̄cepit Hebreis capere res Egyptiorū. Exodi. xi. q̄ furtū potest bene fieri. ¶Quarto sic. Deus dispēsauit in mechia: patet Osee primo. p̄cepit deus prophete accipere vxorē fornicationū/⁊ facere filios fornicationis. ¶Ad tertiū dicitur deus dedit res Egyptioꝝ Hebreis sicut terrā Chanaan eisdē. Dīi est terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarū. trāsfert res cū causis secūdis vel sine eis qñ vult: sive quia Hebrei merūt sunt laboribus suis res Egyptioꝝ: sive ratione peccatoꝝ: ratione quoꝝ accepit a Chananeis cōterras/⁊ tradidit alijs puta Hebreis. potest hoc facere sine alia causa a sua volūtate sufficit: sic volo sic iubeo in eo respectu simplīū. ¶Sed contra hoc obijcit: potest qđ̄ p̄dispēsare q̄ aliquis capiat alienū manēdo alienū: frater minor ⁊ religiosi oēs nō habēt vllā rerū p̄prietatē: q: tūc essent p̄prietarij: ⁊ tū possunt capere res in necessitate: ergo capiāt alienū manens alienū: saltē deo p̄cipiēte. ¶Ad replicā respōdet negādo assumptū. nullo modo licet capere aliquid ad qđ̄ homo nullū ius habet et p̄sequēs nō est ei alienū. Ad bona religiosoꝝ respōdere nō oportet: q: de facto sine dispensatione dei est ea dē difficultas. in rebus vsu p̄sumptibilibus religiosi habent p̄prietatē: in talibus rebus vsus a p̄prietate nō segrāt: sed talis p̄prietas rei nō sufficit denotare eos concretiue proprietarios: sicut nec albedo dentis Ethiopis sufficit denotare Ethiopē albū. Secō: ⁊ licet deus dispēsaret cū alieno manente alieno/hoc est cū re alterius: q: res pōt spectare ad duos copulatiue: nō tū dispensat in furto. ad rē quā quis furto habet: nullū ius in re habet homo. ¶Quartū argumentū non monet ꝑpter multa: Tū primo: si caperetur fornicatio simplex distincta ab adulterio: nō potest sufficienter ostendi. ꝑhibet in decalogo. Tum secō: sermo erat illic de muliere Gentili que idola colūt: ꝑterea dicit fornicaria similitudinarie vt tenet Hieronymus in ꝓlogo Osee. ⁊ quadrat cū toto ꝓcessu Osee: vt figura respōderet figurato: q: reges ⁊tra quos p̄dicauit Oseas talibus vitijs erāt infecti. Tum tertio: deus pōt facere matrimoniū ad tēpus inter aliquas p̄sonas sicut erat de libello repudij in lege Mosaica. ⁊ si in causa fornicationis homo poterat mulierem repudiare: in mille alijs causis hoc deus potest facere. Etiam: fornicatio nō potest bene fieri vt in sua materia dicit: Fac tibi filios fornicationū: hoc est/filios illiꝰ mulieris ī fornicatione genitos/fac tuos ꝓ adoptionē. vel filios in fornicatione idololatrie emutitos/fac tuos bonos ⁊ fideles. ¶Possunt cōtra hāc p̄clusionē fieri oīa argumenta que probant nullū actū esse intrinsece malū: que hic non pono: quia suis in locis habitus est sermo.
¶Nunc paucis ⁊ strictis materiā totā colligā. Nō est idem interpretari legem/reuocare/⁊ in ea dispēsare. In quibus obligatio legis tollitur apud omnes: ⁊ lex pessum it vniuersaliter. In dispensatione quo ad aliquem vel aliquos: vigor legis adhuc stante in alijs: sicut lex vniuersalis pontificis est. q̄ nemo potest simul tenere plura beneficia curam animarum habentia. Romanus pontifex reuocat in parte hanc legem: et dispensatiue permittit aliquem habere duo talia sacerdotia. et licet pontifex via facti nonnunq̄ dispensat: et non via iuris: sed peccat: ⁊ etiam tenetur dispensatione vtens: quando notum est q̄ non subest causa dispensandi: tamen talis dispensatio via facti in deo non contingit: qui non potest male agere. ¶Preterea dicimus deum in aliquibus decalogi preceptis dispensare posse: vrpote in his quatuor: de cultu deo exhibendo: de sanctificatione sabbati/de honorandis parentibus/de homicidio: hoc est occidendo innocenti scito tali. in alijs autem dispēsare nequit propter malitiam inuolutam quā habent.

Sanctus dicit q̄ in omnibus 2ª tabule ut q̄ manēte re aliena liceat in eam capere in quibus deus ⁊ nō solū transferendo dominium rei nunc q̄ hoc nō est dispensare ⁊ sic distert ⁊ nō tm̄ in nocendo a.p.m.

Ceterum: tamē defendi pōt minus tamē probabiliꝰ q̄ in nullo istorum p̄ceptoꝝ dispēsare pōt p̄terq̄ in tertio. Ratio: omnia alia p̄cepta illo dēpto sunt moralia: illud autē non est morale vt q̄stione sequēti dicēt. ⁊ illud p̄mum istius dei dispēsare nequit/colere plures deos/iurare inuanū p deum/furto: mechia/cupiēdo res alioꝝ/⁊ in falso testimonio. ⁊ quo ad alia tria hoc sic declaro. Probabile est ⁊ de? nō pōt dispēsare in hac lege/q̄ homo vtēs ratione omnibus vtuēs nunq̄ leuet in deum ꝙ intellectum ⁊ effectum: sicut non pōt esse creatura quin sit a deo ⁊ ab eo depēdeat: sic non pōt diu esse ratione vtēs/quin teneat interdum mētē erigere in cognitionē dei: ⁊ in eius laudē. ⁊ ꝫ pro aliquo tēpore homo pōt nō cogitare de deo nec eum diligere: nō tamē sequit q̄ ppetuo: eum vnum sit de lege nature ⁊ immutabile. Et ad obiectionē qua dicis/deus pōt nunq̄ p̄currere cum Socrate ad hoc vt socrates intelligat ⁊ diligat: quo facto socrates ratione vtēs/nunq̄ de deo cogitabit vel eum diliget: ⁊ꝫ opposita mea sit opinio/scholastice dicā. Hec ratio nō ꝓcludit efficaciter. ī primus nequis probare q̄ deus pōt nunq̄ p̄currere cum Socrate vtēte ratione ad hoc vt Socrates deum intelligat ⁊ eum diligat: propterea illā propositionē probabiliꝰ nego: q: est contra legē nature q̄ est immutabilis. v. distinc. ius naturale incepit ab exordio rationalis creature: nec variat tēpore/ꝫ immutabile ꝑmanet: ⁊ de lege nature est q̄ deus colat si duuiuat vtēs ratione: ⁊ deus non potest non p̄currere. cui alludit apostolus. ij. ad Timotheum. iij. inquiēs. Fidelis est deus: ⁊ seipsum negare non pōt. hoc impsentiarum exponēdo: nō pōt nō p̄currere cum his circūstātijs. Et p̄cedo quicqd agit ad extra/ꝓtingēter agit contingētia categorica ⁊ simplr dicta. pōt non p̄currere ad dilectionē illaz dei in Socrate: q: Socrates pōt non esse ⁊ nunq̄ fuisse: ⁊ sic deus non concurrit ad hoc. Secō: Socrates pōt nunq̄ vti ratiōe/vel pōt mori statim post tēpus induciarum. q̄ deus p̄currat necessitate cōsequētie: nō est dubium in multis. quo ad homicidium probabile est q̄ dispēsare neq̄t ad intētionē in q̄ est p̄ceptū. nō ꝑhibet ꝫ hoīs occisio indifferēter: malefica sed p̄cipit de terra tollere. ꝫ p̄ceptū est sic intelligēdū: nō ꝓtraueniat illi p̄cepto legis nature hominē occidēdo nisi vbi ex sufficiēter ab hac lege deobligat?: vel nisi vbi habes rōnabilē causā ꝓtraueniēdi illi tali. Vel sic (⁊ redit ī idē) vel nisi habeas bonā interpretationē q̄ occidēdo nō ꝓtraueniās illi p̄cepto legis nature: vt occidēdo maleficum innocentē vbi nō potes aliter euadere: vel illū q̄ occidi meruit ratione culpe cōmissi: vel autoꝝ vite occidere p̄cipiat. Cōtra hoc nō valet obiectio de leuāda faba/vel comedēdo pomo: q: nō est ⁊tra legē nature. Et sic dicat de illo p̄cepto de honore parētib⁹ ipēdēdo. hoc sic exponō: nō ꝓtraueniās illi p̄cepto legis nature: qđ. ix. Ethi. habes de honorandis parētib⁹: a qb⁹ habes esse naturale ⁊ morale ī modo. ꝫ eis reuerētiam exhibeas ⁊ succurras eoꝝ necessitatibus obligat? fuerī. ꝙ vnū magis rōnabile: puta deo. ꝓhibēte a q̄ magis habes esse ꝙ a parētib⁹: quē oīb⁹ anteferre debes. Ecce quō defendit quō de? nō pōt dispēsare ī vno p̄cepto decalogi: dēpta sctificatiōe sabbati q̄ ad illū diē: in sensu q̄ aliqđ est p̄ceptū. dispēsare cōtra eorūdē ꝺbitum precepti fit ꝙ verba exterius sonant: non est dispensare contra precepta decalogi.

Veritur videcimo: an omnia p̄cepta decalogi sint de lege nature. ¶Respondetur ad questionē: primo aliqua premittēdo: secō ꝙ conclusiones respondēdo ad questionis titulum. Aliquid dicitur duobus modis esse de lege nature. Primo modo ꝓpriissime quādo est principium practicū euidēs ex terminis vel ꝑclusio inde euidēter deducta apud oēs ratione vtētes. Secō modo aliquid dicit esse de lege nature quādo est principium practicū euidēs ex terminis vel ꝑclusio inde euidēter deducta apud omne sanum ingenium/⁊ nō corruptum ꝙ pauā ꝙluetudinē/vel ipsum est obtusum. nō voco illud de lege nature q̄ est magis cōsonum legi nature. ꝓprie dicte q̄ sinum oppositū: q̄ illud nō est de lege nature. ¶Secō: notabis q̄ Robertꝰ holkot q̄st. viij. sui primi tenet q̄ hec nō est euidēs: Deus est sup oīa diligēdus. Dicit tamē q̄ hec ꝺditionalis est euidēs ⁊ demonstrabilis: si deus est/deus est sup omnia diligēdus. Ratio ei? est hec: q̄ significatum ⁊ ꝓceptus quē habemus de deo est/q̄ sit vnus creās/⁊ cōseruās libere omnia/ad cuius nō esse sequitur nō esse omnium sine quo nihil possumus/⁊ cetera bona q̄ de deo cōcepimus. Tūm sic argumētat: illud est summe diligēdum ab homine qđ scit ab eo esse summum bonum si bi. ꝫ si sciat ab homine q̄ deus est: sicut ꝙ ipse est summū bonū hominis: tūc. Illud repręhēdit Alnacēsis q̄stione. ij. sui primi: dicēs q̄ illa ꝺditionalis nec est euidēs. nec euidēter demonstrabilis. nec ratio facta valet. Primo supponit falsum: q̄ significatus sine diffinitio quid nominis huius termini deus/sit illa oratio composita ex omnib⁹ ꝑdicatis significatiuis ꝑfectiones dei. qđ si esset verum: pari ratione arguerēt q̄ ille ꝺditionales essent euidentes: si deus est/deus est trinus ⁊ vnus: si deus est/de? generat deum. ¶Cōtra vtrūq; istoꝝ ponā cōclusiones eorum dicta reprobātes: quarum prima est: aliquod est peccatum decalogi nullo modo morale. Secō cōclusio: deus est: est ꝓpositio euidēs. Tertia cōclusio: si deus est/deus est summo cultu colendus: est euidens. Quarta conclusio: oīa p̄cepta decalogi vno dempto sunt de lege nature vno modo vel alio capiēdo legē nature. ¶Quinta cōclusio probat: sanctificare sabbatum erat solum positiuum diuinum p̄ceptum. non est p̄ceptum morale. Cōsequentia est nota. ꝓbat antecedēs: q̄ deus colat talī modo/⁊ tali die/nō est de iure nature plusq̄ in alio die. ꝫ non est de iure nature q̄ de? colat die dñico/⁊ die veneris/⁊ ꝺbet die/ḡ nec in die sabbato. ¶Secō sic: lex nature est immutabilis: ꝫ sabbatum cessit diei dñico: ergo colere deū in sabbato nō est de lege nature. dicis colere deum est de lege nature: ꝫ eum colere tali cultu/⁊ talī die: est vel erat de iure diuino positiuo: ⁊ sic illud preceptum erat vnum mixtuz de iure nature ⁊ iure positiuo. sic aliqui loquunt. Cōtra quos sic argumētor: totum illud categoreumatice est de iure positiuo. ꝫ: pars illius totius erat de iure positiuo diuino: ergo illud totum erat de iure positiuo.
¶Cōfirmat hec ratio: ꝑclusio suū robur hīs ex duabus ꝓpositionib⁹: quarū una est de iure nature/⁊ altera de iure positiuo ē solū de iure positiuo: ḡ sic ī ꝓposito. ¶Tertio sic: ꝫ punire furē sit de iure nature: tū qū addit ei restrictio volūtaria/tota pena ē positiua: et punire ei hoc mō: ḡ sic est in ꝓposito. ¶Secōa conclusio. ꝓbat sufficiēter ab Aristo. viij. Physicorum. ij. ⁊. xij. Metaphysice. ⁊ doctores communiter circa hoc circa. ij. distinc. primi insistunt: ⁊ rationes multe illic sunt demonstrationes: proterue euasiones: ⁊ mapparētes altacēsis ⁊ alioꝝ hoc non impediunt. q̄ erit circulatio in causis: q̄ a ꝓducat b/⁊ b ꝓducat a/⁊ sic de talibus ꝓteruis responsionibus ⁊ inutilibus. sic eīndo pauci ssimas demonstrationes habebis. ꝓ nunc circa hoc non insisto: amplius circa illas demonstrationes alibi elaboro. ⁊ ꝓnūc sic argumētor: q̄ celi sic semp̄ vnifomiter mouent/⁊ sol accedit ⁊ vicissim recedit: ⁊ regimē in hoc mundo: sufficiēter arguit in lumine naturali deum vnum primū ens negatiue ⁊ affir-

o

+ et q̄ si nō teneret ad bonū velle orare dei ut nō peccā sine hoc bene bonū velle orare meliꝰ imo erit frequēs orare ergo ꝙ ꝑcepti de nō bendo plusq̄ deus regē q̄ ad nullū bonū velle teneat in longo tempore sine vite q̄ nō imp.

matiue:ꝛ p cõsequẽs vnum.ꝛ ps hoc ad Heb.xi.¶Credere) eũ op3 accedẽtẽ ad deum qꝫ est:ꝛ inquirẽtibus se remunerator est.hoc est:credere vnitatẽ dei:ꝛ q remuneratoꝛ bonoꝝ esterat necessarium gẽtilibus philosophis:ꝛ gẽtiles philosophi non tenebant nisi ad legẽ nature:q̃ est eui dẽs:igit.¶Scõo sic:oẽ illud est euidẽs cui si homo non assẽtiat ex puris naturalib⁹:est dãnat⁹:ꝫ sic est de vnitate deitatis.Consequẽtia tenet:ꝛ maꝛ ps:qꝫ gẽtilis ante legẽ gratie non tenebaꝫ nisi ad illa q̃ in lumine naturali hẽre poterat:vt ps ad Rom.ij.¶Cum eũ gẽtes q̃ legẽ non habẽt scriptã(dicit glo.interlinearis)naturali⁹ ea q̃ legis sunt faciunt:eiusmodi legẽ nõ habẽtes/ipsi sibi sunt lex. minoꝛ ps ad Roma.i.vbi apostolus dicit.Inuisibilia eñ ipsius a creatura mundi p ea q̃ facta sunt intellecta conspiciũtur.a creatura mundi:hoc est ab hoĩe:vt dicit glo. interlinearis:qꝫ est excellẽs creatura:vel quia pueniẽt cũ omnib⁹ creaturis:aut ꝛa illud eiã gelij.¶Predicate eiãge lium omni creature.Et sequit in ẽra apostoli:sempiterna quoqꝫ virtus eius ꝛ diuinitas:ita vt sint inexcusabiles.

¶Ex hijs auctoritatibus formo hoc argumẽtum. Hẽtici lis philosophus obligabaꝫ sub pena eterne dãnationis assentire q̃ est vnum pumum ens:ꝛ hoc est deus sub alio vocabulo:q̃ est remuneratoꝛ bonoꝝ.ꝛ gẽtilis philosoph⁹ ante legẽ gratie non obligabaꝫ ad aliud nisi qꝺ poterat ex puris naturalib⁹ eundẽter cognoscere:vt ps ad Rom. ij.ꝑ hec propositio est euidẽs gẽtili philosopho/pumum ens est siue deus.Idẽ intelligit(more philosophoꝝ lo quẽdo)summum ens in entib⁹/ꝛ deus.male diffinit Iolkot ly deus/ad hoc q̃ habeaꝫ naturaliꝫ euidentia istius/ deus est:ꝑ hoc est euidẽs in lumine naturali/de⁹ est. Insup:ꝛ ro abs te quomodo cõmuniter oẽs gẽtiles philosophi assenserũt hunc/est vnum pumum ens:ꝛ post vitã bonum sunt pmiãdi/ꝛ mali punidi:nõ põt dari alia ratio nisi illa apostoli ad Rom.qꝛ hoc habebãt scriptum in coꝛdibus suis.Et Psalmista argumẽtuꝫ imprudẽtum tãgẽs: quis ostẽdit nobis bona:rndit.Signatuꝫ est sup nos lumẽ vultus tui dñe.¶Tertia ꝓclusio,ꝑbaꝫ.hec est euidẽs/ supremum ens est qꝺ est deus ꝑmiatoꝛ bonoꝝ/ꝛ punitoꝛ malorꝝ.ꝛ mundi rectoꝛ:ꝑ intelligẽs ea q̃ sunt in inferioribus ꝛ supioꝝ⁹:ꝑ illud ens est colẽdum:ꝛ qꝛ est ens summum ꝛ optimum ꝛ oĩa regẽs:aliquo cultu colẽdum est:ꝛ nõ nisi summo cultu:ꝑ hec ꝓditionalis est euidẽs.Insup: tam antecedẽs q̃ consequẽs sunt euidẽtia ꝛ necessaria/ꝛ talia in lumine naturali cognita ꝛ habitudo nota:ꝑ conditionalis est euidẽs.capto coleda vt tãtum valet quãtũ dignum colitiue colaꝫ siue non.¶Quarta ꝓclusio ꝑbatur:currẽdo p singula ꝓcepta vno dẽpto.hẽc vnus de⁹ est colendus/est de lege nature:ꝛ euidẽs in lumine naturali (qꝺ idẽ est)q̃ infert has negatiuas/non sunt colẽdi plures dij:nec turãdum est inuanũ p deum.Sanctificatione sabbati relinquoꝛ:qꝛ nõ est de lege nature.ecce ꝓcepta prime tabule.¶Hũc ꝓcepta scõe tabule aggredioꝛ/ostẽdurus ea oĩa esse de lege nature.De reuerẽdis parẽtib⁹ ps: ab hijs habemus esse tã naturale q̃ moꝛale in moꝛibus:q̃ teneꝫur eos honoꝛare ꝑm illud Aristo.Dijs parẽtib⁹ ꝛ magistris nemo põt satisfacere ad condignum. Quo ad alia ꝓcepta scõe tabule ad oẽs ꝓximos ps q̃ sint de lege nature:illud est de lege nature/hoc facies alijs quod velles tibi fieri:ꝛ nõ facies alijs qꝺ nolis rationabiliꝫ tibi fieri.Et illo pncipio in lumine naturali possunt oĩa ꝓcepta alia in lumine naturali dednci.¶Ilo vis rationabiliter q̃ alijs tibi noceat ꝛ iniuriã inferat:ꝑ sic debes nolle rẽspectu,primi:ꝫ eum occidere auctoritate priuata est ei iniuriã facere.Simiꝫ res eius furto subtrahere est ei iniuriam facere:ꝛ ita de alijs ꝓceptis ꝺbuscũq; demõstratis.vel sic:capto hoc pncipio/nemo ɔ velle alijs nocere/vel eis iniuriã facere.Tel sic. ¶Nulla iniuria est facieda cuicũq; alteri:occidere socratẽ auctoritate priuata est ei iniuriã facere:ꝑ eum occidere nõ est faciẽdum.Simiꝫ potes subtrahere qꝺcũq; ꝓceptũ,res Socratis furto subtrahere est ei iniuriã facere:ꝑ furtũ nõ est faciẽdum:ꝛ ita vbiq; de q̃lz ꝓcepto decalogi scõe tabule inferre potes: ita q̃ qꝺlz ꝓceptũ sequit ex duab⁹ ꝓpositionib⁹ in lumine naturali notis.hec est nota. ¶Nulla iniuria est ꝓximo faciẽda:ɔ occidere Socratẽ auctoritate priuata est ei iniuria:igit. ¶Iste due ꝓmisse sunt euidẽtes:ꝛ cõsequẽtia est euidẽs:ꝑ ꝓsequẽs est euidẽs:ꝑ ꝓhibitio ꝓceptoꝝ scõe tabule est de lege nature.ꝛ sic est de honoꝛe alicui⁹ ꝓmissis explicãdo:ꝑ tota ꝓclusio ẽa. ¶Contra scam ꝓclusionẽ argumẽtoꝛ ꝑbãdo q̃ vnitas dei nõ est euidẽs:primo ꝑ illud Psalmiste Psalmo.xuij. Dixit insipiẽs in corde suo nõ est deus.ꝛ alibi. Hoꝛ in iudea deus:ꝑ alijs locis nõ erat sic notus:ꝑ non est de lege nature. ¶Scõo sic ꝓtra eãdẽ ꝓclusionẽ:aliq̃ tonẽ summũ deuꝫ potuerũt:aliq̃ Hercule/aliq̃ Baal/aliq̃ Moloch. Perseꝫ ipse Plin⁹ solẽ deum posuerũt:aliq̃ multos posuerũt deos:vt poete ꝛ ditti viri in lumine naturali incedẽtes. Tñ poeta opẽ superum inuocãs dicit.Dij boeq; oẽs.ꝛ puelloꝝ Theodolus.Illumina mille deũ vatẽ defendite vestrũ. ¶Ad primum dico:possiunt esse aliq̃ stulti q̃ cogitãt nõ est deus:ꝫ pauci sunt tales.hoc nõ infert deũ esse non esse euidẽs:ꝫ q̃ nõ est ꝑ se notũ.modo esse euidẽs est supius ad ꝑ se notum. Scoo exponit ille psalm⁹ ꝑbabiliꝫ ꝑm Rabi Salomonẽ de Nabuchodonosoꝛ rege Assyrioꝝ q̃ negauit deũ israel esse verũ deum:ꝫ ipsemet putabat se hẽre verũ deũ: vt ps Dauid.primo probabiliꝫ etiã exponit de xpo.insipiẽs iudeus negauit xpm esse deũ:ꝫ potuit eũ Messiã in lege ad aliũ psalmũ:not⁹ in iudea de⁹:hoc est potẽtia veri dei erat nota in iudea:oẽs dij gẽtiũ sunt demonia. ¶Ad scõdũ argumẽtũ dico q̃ ipsum(si bene ponderet)est ꝑ cõclusione.oẽs puenerũt q̃ est vn⁹ deus:hoc est ꝓcpu⁹ de⁹: qꝛ hoc est de iure nature.ꝫ q̃ iste/vel ille/sit deus:non est sic de iure nature.peccabãt gẽtiles philosophi grauiter/ Iouem/Hercule/Magog/Baal/ꝛ huiusmodi malos viros colẽtes ꝑ dijs.notissimũ debebat eis esse q̃ nulꝫ homo mortalis est de⁹.Et erat eis notũ ex puris naturalibus q̃ de⁹ est eternꝰ.ꝛ necessariꝰ:ꝛ hoc de⁹ creaturas dedit eis intelligere q̃dm bñ vñ sunt naturalib⁹.gratia illi⁹ Socrates occisus est:ꝛ Arist.accusatꝰ a senatu Athemẽsi;ꝛ Metaphysice posunt solũ vnũ deũ inquiẽs:pluralitas pncipũ malaꝝ:entia nolũt male diſponi:ꝑ elevn⁹ mundi punceps.ꝫ aliq̃ poete ꝛ philosophi pncipib⁹ blãditi sunt:eos in supioꝝ numero ponẽtes:q̃re grauiter delinquebãt q̃ sũt inexcusabiles,ꝛ hoc elegãter tãgit apls ad Rom.i.inquiẽs.qꝛ cũ cognouissent deũ:nõ sicut deum glificauerũt:aut gras egerũt:ꝫ euanuerũt ĩ cogitatiõib⁹ suis:ꝛ obscuratuꝫ est insipiẽs coꝛ eoꝝ.Dicẽtes eñ se esse sapiẽtes/stulti facti sunt:vbi pulchꝛaglo.interli.sup ĩraꝫ immiꝛa(in xbo cũ cognouissent)dicit:ꝑ naturalẽ rationẽ ꝛ creature reuelationẽ a deo vt vnũ ꝓsiderẽtur ꝓncipium oĩm.ꝫ cũ isti phi rõnẽ q̃rẽtes hoc didicerũt:ex creaturis inflati posuerũt opiniones nouas ꝛ erroneas/pncipibus blãdiẽtes vel ꝺdescẽdẽtes vulgo admittẽtes modum loquẽdi q̃ reges ꝛ ꝺdã mali erãt dij ĩ idololatria descẽderũt:ĩ hoc plurimi facti sunt stulti.Et hoc tãgit apls ĩ verbis ꝓfatis:q̃ cũ cognouissẽt deũ ꝛc.Et paulopost.Et mutauerũt gloriã incoꝛruptibilis dei in siſtitudinẽ imaginis coꝛruptibilis hoĩs ꝛ volucriũ ꝛ q̃drupedũ ꝛ serpẽtiũ.bene colebãt Egyptij:ꝛ Babilonij draconẽ.Dan.xuij.aliq̃ talpas ꝛ vespertiliones.Esa.ij.clari phi sciebãt q̃ de⁹ erat impartibilis:sicut Aristo.probat de primo motoꝛe quẽ deũ ponebat sub alio vocabulo.vulgus ꝛ rudiores solẽ ꝛ coꝛpoꝛa ꝑ deo posuerunt.ij Aristo.vnum pmũ motoꝛẽ posuerũt quẽ deuꝫ intelligebat esse:eum hoc posunt in lumine naturali intelligẽtias celoꝝ motrices quas aliq̃ modo deos dicebat:sicut sacerdotes ꝛ ꝑbi vocanẽ dij:ꝑm illud Psalmi.Ego dixi dij eritis:ꝛ filij excelsi oẽs.etiam loquẽdum est vt plures.¶Theodolus puerꝰ erat vere pietatis cultor:ꝫ inducit salũtatus defensoꝛẽ qui modo loquẽdi poetarum gẽtilium in inuocando vsus est:quoꝝ loquẽdi typum imitatur sepe Baptista Mantuan⁹:poetarum gẽtilium vena putaꝫ elegãs:ꝓpterea fideles illo ĩterdum in modo loquẽdi vtunt:qꝛ iam nemo est qui non nouit Iouẽ/Hercule/ꝛ huiusmodi fuisse caducos ꝛ mortales viros.Ihẽ scribat Maro de Augusto:ɔ vel locando vel adulando aliter dicere visus in Bucol. ¶Contra quartã ꝓclusionẽ obijcit:omnia ꝓcepta scõe tabule sunt de lege nature:ꝛ omnia vno dẽpto;ꝑ deus non põt in talibus dispẽsare.Scõo sic:in extrema necessitate ɔ capere alienum clanculum vbi aliter habeꝛt non põt;ꝑ furtum non est prohibitum de lege nature. ¶Ad primum rndeꝛ negando ꝓsequẽtiam.Ad scõm ꝓcedo antecedẽs ꝛ nego consequẽtiam.in illo casu non est furtum:exposita partitio bonoꝝ non impedit quin istud bonum sit illius egẽtis in illo casu:vt sue nature succurrat vt latius circa q̃rtum sententia declaranius.

¶Undecimo q̃ritur:an ꝑ petũ homo posit ꝓceptum adimplere.

¶Rndetur p tres cõclusiones: quarum prima est nullus actꝰ eliciꝰ est bonus ꝛ malus moralꝰ. Scõa ꝓclusio ꝑ petũ homo põt implere ꝓceptum.Tertia conclusio:ꝑ petũ homo adimplet ꝓceptum:sic q̃ non est amplius obligatus ad illius ꝓcepti obseruationẽ. ¶Prima ꝓclusio probatur:bene sequit:actus voluntatis est bonus moraliter:ꝑ ɔ oĩa requisita ad bonitatẽ moralẽ:ꝛ nihil malitie ɔ adiunctum.Et bñ sequit:est malꝰ:ꝑ deficit aliq̃d eoꝝ q̃ requirunt ad bonitatẽ actꝰ/vel ponit circũstãtia malitiosa ꝛ ista oĩa nõ possiunt cõpetere eidẽ actui. ¶Scõo sic: iste actꝰ est bonꝰ moraliꝫ:ꝑ est dignꝰ aliquo ꝑmio.ꝛ sequit: est malus:ꝑ nullo ꝑmio est dignus,Ista duo consequẽtia sunt incompossibilia:ꝑ ꝛ antecedẽs quod tacite illa involuit. ¶Scõa ꝓclusio,ꝑbatꝛ ꝑ istũ actum(demonstrando actum bonũ)homo põt implere ꝓceptũ:iste actus est vel esse põt petũ:ergo ꝑ petũ homo põt ꝑplere ꝓceptũ. ꝓsequẽtia cũ ꝑmissis ps. ¶Tertia ꝓclusio ps.ꝫ homoviator esse baptizatꝰ vt adimpleat ꝓceptũ dei de baptismo:ꝛ ꝑpter inane gloriã:ꝛ baptizeꝝ.tũc talis est baptizatꝰ:ꝛ ꝫ illa gloriola sit venialis habebit gratiaꝫ baptismalẽ:ꝛ ꝫ sit letifera:est ꝫ obligatꝰ ad ablutionẽ baptismi:ꝛ hoc sacramẽtũ est irreiterabile:ꝛ rednit aliqs actꝰ volũtatꝫ in adulto ad hoc q̃ suscipiat baptismũ/ꝛ nullꝰ actꝰ ps nisi petũ cũ actꝰ eiꝰ volũtatis habeat partialiꝫ inane gloriã ꝑ obiectoꝛ:ꝛ hoc copulatiue. ¶Preterea probat ad idẽ: sit Socrates in mortali q̃ teneꝫ celebrare rẽ diuinã quã missam dicũt,ꝑ Platonem:tũc socrates mortaliꝫ peccatꝰ:vt ps.i.Coꝛ.xi.ꝛ tñ satisfacit ꝓcepto pe lucrãdis sex paruis albis:ꝑ hõ satisfacit ꝓcepto ꝑ petũ. Insup:ꝫ Socra.teneꝫ net ob inane gloriã venialẽ tã ieiunũ adimplerꝫ ieiuniũ venialiꝫ peccet.ꝛ ꝫ vixit horas añ meridiẽ ob inane gloriã venialẽ: nõ teneꝫ horas repetere dato q̃ sit añ meridiẽ ꝛ habeat tẽpꝰ sufficies dicẽdi:ꝑ nõ solũ in petõ:ꝫ ꝑ petũ satisfacit vni ꝓcepto:ɔ ꝓtra aliꝰ ꝓceptũ delinquat. ¶Contra ꝑma ꝓclusionẽ obijcit sicidẽ act⁹ exterior ẽ bon⁹ ꝛ mal⁹ simul: ergo idẽ actꝰ interior,tenet ꝓsequẽtia:qꝛ ꝑbatiões ꝓclusionis equaliꝫ applicanẽ exteriori ꝛ interiori actui.antecedẽs ꝑ idẽ actus exterior tunꝗ̃ a duabus voluntatibus quarum altera est bona/altera est mala:vepote ab ijsdem duab⁹:volo dare eleemosynã hunc ꝓpter deum/ꝛ volo dare eleemosynã hunc ꝓpter inanẽ gloriã.modo actus exterior nõ est bonus vel malus nisi denominatione extrinseca:hoc est:ratiõe denominationẽ in bonitate ꝛ malitia accipit qualẽ ɔ actus intrinsecus a quo emanat.sed emanat ex duobus actibus voluntatis quorum alter est bonus ꝛ alter malus:vt iam patuit:igitur. ¶Rndeẽ ꝓcedẽdo antecedẽs ꝛ negãdo ꝓsequẽtiã.actus exterior non ɔ bonitatẽ vel malitiã ex fe:ɔ solum illã quam ab interiori accipit.nec cadit meritum vel ꝑmium sup exteriorẽ gratia sui.Propterea nõ est idẽ:ɔ similia cõsequẽtia inferri videanẽ:vepote q̃ idẽ actus est dign⁹ ꝑmio ꝛ supplicio: qꝺ ꝓcedo de actu exteriori:ꝛ ꝓcedo q̃ ɔ oĩa requisita ad bonitatẽ moralẽ exteriorẽ.ɔ non ops ipsum vacare aliqua bonitate morali requisita ad actum moraliꝫ bonũ: ꝑpter negationẽ inclusam in xbo caret.idẽ est dicere ops:vel dare causam quare ille actus exterior est bonus tñ/vel malus tñ.¶Põt quis dicere:ille actꝰ ꝑcise est malus.ad eius malitiã sufficit q̃ imperet ꝺ actu malo.ad bonitatẽ requirit ꝙ imperet ꝑcise ꝺ actu bono. ¶Plura requirunt ad bonitatẽ ꝙ ad malitiam:ꝑ facilius aliquid in malo ꝙ in bono.ꝛ inconuenit ꝙ idẽ actus numero sit bonus ꝛ malus moraliꝫ. ¶Scõo obijcit sic:oẽ dictum socratis est actus malus ꝛ actus bonus:ꝑ ꝓclusio falsa. Cõsequẽtia liquet cum maiore:ꝛ minoꝛ ps.est bonus contrariue:ꝑ est bonus. ¶Rndeẽ negãdo antecedẽs:ꝛ ad probationẽ ꝓcedo q̃ est actus malus/ꝛ nullo modo bonus.nõ sequit:est bonus contrariue:ꝑ est bonus.argumẽtum eñ fit a dicto ꝑm quid ad dictũ simpliciter. ¶Tertio sic:habeat Socrates ĩfos suos actꝰ in voluntate:volo dare eleemosynã paupi ꝓpter deum/ꝛ volo dare eleemosynã paupi ꝓpter inanẽ gloriã.habeat Plato hũc vnũ actũ/q̃ vult dare eleemosynã paupi,ꝓpter deũ ꝛ inanẽ gloriã.hoc sup posito argumẽtoꝛ sic:Socrates ꝛ Plato sunt equaliꝫ boni ꝛ mali(omnẽ aliã bonitatẽ ꝛ malitiã ab istis actibus secludo ab eis.)ꝫ Socrates ɔ vnũ actũ moraliꝫ bonum: ꝑ ꝛ Plato,ꝛ Plato ɔ ꝑcise vnũ actuꝫ ꝙ est malꝰ:ꝑ actꝰ eiꝰ est bonꝰ ꝛ malꝰ:qꝺ relictabat ꝓbandum. ¶Rndeẽ:Plato est ꝑcise malus.ɔ actũ maliciũ/ꝛ nullo modo bonũ.Socrates est bonꝰ ꝛ malꝰ:denominãdo eũ bonũ ꝛ malum ab actib⁹. ¶Quarto obijcit sic:habeat Socrates istũ actũ volo facere hoc vel hoc:ꝑ vnũ ꝓmiẽ demõstrãdo actuꝫ bonũ:ꝛ ꝑ aliꝰ ꝓmiẽ demõstrãdo actuꝫ malum:ꝛ cadat actꝰ volẽdi in hoc diſiunctũ eque ꝑmoꝛtue ficiste actꝰ volũtatis est bonꝰ/ꝛ idẽ est malꝰ.ꝙ sit bonꝰ ꝑ:totũ obiectũ est licitũ respectu actꝰ volẽdi:cũ vna pars sit licita ꝛ totũ obiectũ diſiunctim est acceptibile:sicut iste actꝰ est bonꝰ volo aliqd agere vbi aliqd est supeꝝ ad bonũ maliꝺ diſiuctiue in valore sumptũ:vt in scõm latꝰ diximus.ꝙ actus sit malꝰ ps:ɔ petũ ꝑ obiecto. ¶Rndeẽ:ille actꝰ est bonus vt ratio ꝑbat.ꝛ ps ampliꝰ:diſiuctius affirmatiua insequit fortiore partẽ sit ꝓpositio de diſiuncto extremo.ecdẽ modo obiectũ diſiuctũ partẽ nobiliore ponit.oppositio modo cũ copulatiõe,ꝛ hic põt esse mixtio de diſiuncto ꝛ copulato:vt volo facere hoc/vel hoc/ꝛ hoc.ꝛ põt esse distinctio ꝑm ꝙ assignat copula ꝓncipaliꝰ ꝑm ꝙ põt ꝓcticari de hoc cõplexo/Socrates vꝫ Plato ꝛ Cicero:an sit terminꝰ diſcret⁹/an cõmunis. ¶Ps ꝛtra istũ obijcit: hõ est indifferẽs ꝙ istũ actũ ad bonũ ꝛ ad maliciũ:ꝑ actꝰ eiꝰ est malꝰ. Cõsequẽtia videt liqre:ꝛ antecedẽs ps.ꝛ capitur

in terminis ꝓmũ argumẽtũ circa hãc materiã:socrates est iuste incarceratus qui elicit illud velle ego volo exp̃e crare iustitiã vel occidere custodẽ carceris iniuste ⁊ aufugere:ita q; eⁱ⁹ act⁹ voluntatis cadat eque primo sup illũ totũ disiunctum. ¶Rñdeꝺ:ꝓpter indifferẽtiã ad bonum ⁊ ad malum:disiunctum volẽdo sicut argumẽtum ponit: homo nõ est malus.ꝯ si indifferẽs esset homini bene vel male agere/ita q; illi est idẽ ⁊ bonum ⁊ malum agere:cũe illa volitio indifferẽs esset mala.vel si quis plus determinarẽt ad malum ꝙ ad bonum:tũc male ageret. Et potest adhuc tota rẽspõsio ꝓfirmari:act⁹ vat⁹ nõ est indifferẽs: q; supponim⁹ nullum talẽ esse:⁊ ſi ſit aliquis:illẽ nõ erit de numero eor⁹ ⁊ non videt vnde trahat malitia actus:ꝯ actus est bonus.ꝯ dicis:hoc repugnat nuperrime dictis de actu exteriori.quẽ dixi malum ꝓpter causam illic dictã. Rñdeꝺ.nõ tenui hoc ꝙ principali solutione:ꝯ imaginationẽ adieci.⁊ illã tenẽdo:dico nõ esse similes:q; meũe mens reputabit q; idẽ act⁹ pure elicit⁹ sit bon⁹ ⁊ malus. ¶Quinto obijcit sic;phibeat de⁹ Socrati elicere actũ inteſſum vt duo:⁊ ꝑcipiat ei elicere inteſſum vt vnum:circa dilectionẽ proximi eliciat Socrates actum intensum vt duo.tunc sicut ille actus est malus ex casu:⁊ idẽ est bonus.quod p̃z:vna medietas actus est bona:⁊ non est maior ratio de vna ꝙ̃ de altera:ergo vtraq; medietas est bona. Inſuꝑ:nisi sic dare⁊ aliqs act⁹ malus cuius non ẽt pars esset mala:ꝯ hoc est falsum:q̃libet pars ſm inteſſionẽ petĩ mortalis est petĩ mortale:⁊ q̃lz pars peccati venialis est petũ venialeꝛvel ꝓhibeat deus actum inteſſum vt duo:⁊ admittat actum citra duo licitum.tũc dabit vnum petũ mortale cuius quelibet pars erit licita. ¶Rñdeꝺ:eum occulti sunt act⁹ voluntatis:⁊ fugiãt nos actuum gradus:nõ solet ꝛtingere talis casus sicut argumẽtum imaginat:ꝯ casu admisso si⁊ darẽt Socrati notitia graduum:tũc si Socrates eliciat successiue totum illum actum:actus erit bonus semꝑ citra duo:⁊ quũ ꝓmũ erit inteſſus vt duo:tot⁹ act⁹ erit mal⁹:⁊ pars bona.⁊ licz vtraq; medietas sit bona:tot⁹ act⁹ erit malus. Et si dicas vtraq; medietas est act⁹ bon⁹:ꝙ ille act⁹ est bonus.inferẽ ficaſte due medietates vel iſti duo gradus sunt act⁹ boni ⁊ iſti duo gradus sunt ille act⁹:ꝙ ille act⁹ est bon⁹. Rñdeturnõ sequit.ꝯ solum/iſte actus est act⁹ bon⁹. ¶Sꝫ si totus act⁹ fuisset elicit⁹ ī inſtãtiã:tot⁹ fuisset mal⁹:⁊ pars bona:nec incõuenit q; totus act⁹ sit mal⁹ ⁊ pars bona.tot⁹ act⁹ est ꝓhibit⁹:⁊ pars nõ ꝓhibita.fec⁹ est de actu malo ſm legẽ iam positã cadẽte in obiectum indebitũ/vel habẽte circumſtãtias indebitas.ſi ille actus est malus:q̃libet pars eⁱ⁹ est mala.ſecus est hic. Et ſimilis difficultas ferme põt moueri lege ſtãte. Si quis existimet q; ds peccet numis intense diligẽdo ꝓximum:⁊ credat bene agere diligendo eum remisſe:ſicut Clmiton(ꝯ male opinet)ea ꝓiatur aliquis opinionis Clmitonis.⁊ ducat argumẽtum in illo qui habet cõſciẽtiã q; totus actus su⁹ est malus ⁊ pars eⁱ⁹ est bona;in casu illo actus ille tot⁹ ꝙ cõſciẽtiã continuatus dicit mal⁹ a ſtulto iudicio:⁊ act⁹ partialis est bon⁹.pars act⁹ nõ ꝯ malitiã ab obiecto vel circũſtãtijs/nec a conſciẽtia erronea. Sꝫ ex dictis ad argumẽtũ rñdere potes. ¶Sexto obijcit:habeat Socrates hſic actũ:vellẽ occidere Platonẽ auctoritate ꝓpria ſi nõ esset prohibitum a deo.⁊ tunc ſicuſte actus est bon⁹ ⁊ malus:ꝯ ꝓpositus.est actus liber volitatis ⁊ nõ indifferẽs: ꝯ est bonus vel malus. Q; sit mal⁹ ꝓz:ſi volitio cadens sup homicidium:modo velle occidere hominẽ auctoritate ꝓpria est malum. Sꝫ cõtra.totum eius obiectum non est malum:ꝯ ille act⁹ non est malus. Itẽ:ille actus non ꝯ velle categoricũ in homicidium:nec vnꝯ est impatibus homicidij:igitur. Simiꝑ potest dici de isto actu:volo penitere ſi peccẽ. ¶Rñdeꝺ:aliqui actus possunt habere obiecta ꝙditionaliter/ꝙditionata:ꝓz. Quicquid intellect⁹ ꝯ ꝓ suo obiecto/volũtas põt habere ꝓ suo obiecto: ꝯ intellectus põt hãe tale obiectum cõditionale ꝓ suo obiecto appꝛehẽſo:ꝯ voluntas põt tale obiectum hãe volẽdo vel nolẽdo.hoc suppoſito ꝓz aliquos tales act⁹ esse bonos:vt vel:ſe dare eleemoſynã ſi haberẽ pecuniã:nollẽ male agere ſi possem:ſi peccẽ penitebo:ſi bene ago placebit. De aliquibus actibus est dubium:vtpote de actu aſſumpto in argumẽto:vellẽ occidere hominẽ ſi nõ esset ꝓhibitum:nollẽ succurrere huic nummo meo ſi nõ esset ꝓceptum:⁊ adhuc dico tales actus esse bonos.act⁹ cadit ī obiectum totale licitum:nec ponit aliquid aliud ratione cuius act⁹ ꝯ reddi malus:igit. ¶Contra ſcõam ꝯclusionẽ obijcit.ꝙ petũ homo põt adimplere ꝓceptum:ponat in esse:tunc homo ꝙ petũ adimplet ꝓceptum. ¶Rñdeꝺ: quicquid sit de ꝯclusione male ponit in esse ꝙ illam.eius de messe est ſtat:ꝙ hoc homo adimplet ꝓceptum. Ex hac ꝯclusione nullo modo habeꝺ q; homo adimplet ꝓceptuꝫ ꝙ petũ. ¶Contra tertiam ꝯclusionẽ possunt fieri argumẽta:vt ſi quis vistracte dicat horas non satiſſaciat ꝓcepto de dicẽdis horis. ¶Simiꝑ:ſi quis dicat horas propter pessimum finẽ moralẽ:non tenetur eas repetere:ꝯ tẽpus dicẽdi habeat. Simiꝑ petũ erit opus satiſſactorium:huiusmodi inferri possunt.ꝯ dicas consequãter,put tibi dicẽdum videbitur.

Queritur.xvij.an charitas sit necessaria ad ꝓceptorum implectionẽ. Circa hanc questionẽ sunt positiones. Una tenet partẽ affirmatiuam quam tenet Dionysius cisterſiẽſis in distinc.xvij.sui primi. dicẽs ꝙ nemo potest omnia ꝓcepta nec aliquod ꝓceptorum adimplere ſine gratia:non solum homo tenetur ad subſtantiam actus qui ꝓcipitur:ꝯ etiã ad modum.ſi alterum illoꝝ faciat altero omiſſo peccat omiſſiue:quia ad illa duo homo tenẽt.nõ sequit:ille facit subſtãtiã actus quẽ tenẽt facere:ꝯ non peccat:q; non facit qualẽ tenẽt. Nã tenẽt op⁹ ipſum facere ex charitate: ⁊ ꝙ ꝙsequẽs ſi ꝺs det eleemoſynã extreme indigẽti extra gratiã:peccat:ꝯ nõ tãtũ peccat quãtũ ſi nõ daret eleemoſynã.dicit Dion⁹.ꝙ fit vt ꝑmo ꝺs pecceꝫ nõ faciẽdo subſtãtiã act⁹ ꝺ ꝓcipit ſcẽo:subſtãtiã act⁹ faciẽs ſine charitate:ꝯ min⁹ peccat ſm eũ ꝙ ſi subſtãtiã act⁹ non faceret. ¶Cõtra hãc viã argumẽto:ex ea sequit q; vãs eleemoſynã pauperi ꝯ dubitare an peccet/an nõ:nõ põt scire se adimplere ꝓceptum. Cõſequens est incõueniẽs:igit. Et q; sequat:ꝓz sic.vana elemoſynã ꝓceptiuam:non solum tenẽt ad subſtãtiã actus ꝙ hãc viã:ꝯ etiam ad modum vãdi:puta q; det ex charitate.ꝯ dans non põt scire se habere charitatẽ:⁊ ꝙ ꝙsequens non põt scire q; ꝓceptum admpleuerit. ¶Scõo sic:peccator in mortali peccaret continuo faciẽdo opera ꝓcepta:cum illa non eliciat ex charitate:quod non est dicẽdum.⁊ ideo illam viam durã ⁊ improbabilẽ relinquo. ¶Preterea. Non bene loquitur vir iſte consequenter ad ſe ⁊ ad illam viam durioremꝫ quod patet:ostẽdo ſm eum q; tantum peccat non faciens subſtãtiam actus ſicut ille qui subſtãtiam actus extra charitatem facit.ſint duo Socrates ⁊ Plato obligati facere a opus ꝓcepti:Socrates subſtantiam actus a omittit: Plato vero opus facit ſine charitate.tunc ſicuſti duo sunt equaliter obligati facere a opus:hoc supponitur:et equaliter omittunt a:ergo equaliter peccant. Q; equaliter omittãt a.ꝓz. Plato nõ facit opꝰ ꝓcepti nec actũ ſi milẽ in ſpecie ſpecialiſſima:q; ſm eũ act⁹ meritoꝝ ⁊ non meritoꝝ/vbiq; ſpẽ differũt:facere opus nõ meritoriũ nullo modo est facere subſtãtiã act⁹:ꝯ omittit tã subſtantiã act⁹ ad q̃ tenẽt ⁊ modũ faciẽdi ꝙ alter. ¶Pro iſtius ſolutione pono cõclusiones:quarũ prima est. Intẽtio dei obligãtis est q; homo faciat opus ꝓcepti ex charitate. Scõa ꝯclusio:eⁱ⁹ nõ obligat aliquẽ sub pena peccati facere opus decalogi ex charitate.ꝙ ſm tẽpore quo est ꝓceptum. Tertia ꝯclusio:aliquod est opꝰ qõ homo sub pena petĩ tenẽt facere ex charitate. ¶Sꝺima ꝯclusio,ꝑbatur. Intẽtio dei est q; homo mereatꝰ vitã eternã ꝙ opꝰ ꝓceptum:⁊ adhuc dico tales actus esse bonos.act⁹ cadit ī obiectum totale licitum:nec ponit aliquid aliud ratione cuius act⁹ ꝯ reddi malus:igit. ¶Contra ſcõam ꝯclusionẽ obijcit.ꝙ petũ homo põt adimplere ꝓceptum:ponat in esse:tunc homo ꝙ petũ adimplet ꝓceptum. ¶Rñdeꝺ: quicquid sit de ꝯclusione male ponit in esse ꝙ illam.eius de messe est ſtat:ꝙ hoc homo adimplet ꝓceptum. Ex hac ꝯclusione nullo modo habeꝺ q; homo adimplet ꝓceptuꝫ ꝙ petũ. ¶Contra tertiam ꝯclusionẽ possunt fieri argumẽta:vt ſi quis vistracte dicat horas non satiſſaciat ꝓcepto de dicẽdis horis. ¶Simiꝑ:ſi quis dicat horas propter pessimum finẽ moralẽ:non tenetur eas repetere:ꝯ tẽpus dicẽdi habeat. Simiꝑ petũ erit opus satiſſactorium:huiusmodi inferri possunt.ꝯ dicas consequãter,put tibi dicẽdum videbitur.

Queritur.xvij.an charitas sit necessaria ad ꝓceptorum implectionẽ. Circa hanc questionẽ sunt positiones. Una tenet partẽ affirmatiuam quam tenet Dionysius cisterſiẽſis in distinc.xvij.sui primi. dicẽs ꝙ nemo potest omnia ꝓcepta nec aliquod ꝓceptorum adimplere ſine gratia:non solum homo tenetur ad subſtantiam actus qui ꝓcipitur:ꝯ etiã ad modum.ſi alterum illoꝝ faciat altero omiſſo peccat omiſſiue:quia ad illa duo homo tenẽt.nõ sequit:ille facit subſtãtiã actus quẽ tenẽt facere:ꝯ non peccat:q; non facit qualẽ tenẽt. Nã tenẽt op⁹ ipſum facere ex charitate: ⁊ ꝙ ꝙsequens ſi ꝺs det eleemoſynã extreme indigẽti extra gratiã:peccat:ꝯ nõ tãtũ peccat quãtũ ſi nõ daret eleemoſynã.dicit Dion⁹.ꝙ fit vt ꝑmo ꝺs pecceꝫ nõ faciẽdo subſtãtiã act⁹ ꝺ ꝓcipit ſcẽo:subſtãtiã act⁹ faciẽs ſine charitate:ꝯ min⁹ peccat ſm eũ ꝙ ſi subſtãtiã act⁹ non faceret. ¶Cõtra hãc viã argumẽto:ex ea sequit q; vãs eleemoſynã pauperi ꝯ dubitare an peccet/an nõ:nõ põt scire se adimplere ꝓceptum. Cõſequens est incõueniẽs:igit. Et q; sequat:ꝓz sic.vana elemoſynã ꝓceptiuam:non solum tenẽt ad subſtãtiã actus ꝙ hãc viã:ꝯ etiam ad modum vãdi:puta q; det ex charitate.ꝯ dans non põt scire se habere charitatẽ:⁊ ꝙ ꝙsequens non põt scire q; ꝓceptum admpleuerit. ¶Scõo sic:peccator in mortali peccaret continuo faciẽdo opera ꝓcepta:cum illa non eliciat ex charitate:quod non est dicẽdum.⁊ ideo illam viam durã ⁊ improbabilẽ relinquo. ¶Preterea. Non bene loquitur vir iſte consequenter ad ſe ⁊ ad illam viam durioremꝫ quod patet:ostẽdo ſm eum q; tantum peccat non faciens subſtãtiam actus ſicut ille qui subſtãtiam actus extra charitatem facit.ſint duo Socrates ⁊ Plato obligati facere a opus ꝓcepti:Socrates subſtantiam actus a omittit: Plato vero opus facit ſine charitate.tunc ſicuſti duo sunt equaliter obligati facere a opus:hoc supponitur:et equaliter omittunt a:ergo equaliter peccant. Q; equaliter omittãt a.ꝓz. Plato nõ facit opꝰ ꝓcepti nec actũ ſi milẽ in ſpecie ſpecialiſſima:q; ſm eũ act⁹ meritoꝝ ⁊ non meritoꝝ/vbiq; ſpẽ differũt:facere opus nõ meritoriũ nullo modo est facere subſtãtiã act⁹:ꝯ omittit tã subſtantiã act⁹ ad q̃ tenẽt ⁊ modũ faciẽdi ꝙ alter. ¶Pro iſtius ſolutione pono cõclusiones:quarũ prima est. Intẽtio dei obligãtis est q; homo faciat opus ꝓcepti ex charitate. Scõa ꝯclusio:eⁱ⁹ nõ obligat aliquẽ sub pena peccati facere opus decalogi ex charitate.ꝙ ſm tẽpore quo est ꝓceptum. Tertia ꝯclusio:aliquod est opꝰ qõ homo sub pena petĩ tenẽt facere ex charitate. ¶Sꝺima ꝯclusio,ꝑbatur. Intẽtio dei est q; homo mereatꝰ vitã eternã ꝙ opꝰ ꝓceptum.Tertia ꝯclusio:aliquod est opꝰ qõ homo sub pena petĩ tenẽt facere ex charitate.⁊ is non meretur ſaltem vitam eternã: non tamen peccat niſi in casu. Tertio modo:quis adimplet ꝓceptum quo ad subſtantiam actus/⁊ quo ad modum:hoc est ex charitate.⁊ talis ſic adimplẽs ꝓceptuꝫ meretur. ¶Contra ſecundam ꝯclusionẽ argumẽtor.dicitur in ea:homo tenetur diligere deum ex charitate.Cõtra hoc ſic:vel hoc est ſemper quando tenetur ad subſtantiam actus:vel interdum ſic:interdum vero non.non ſecũdum:quia ratio dari non potest/quãdo ſic/quando vero non. Hec primum:quia ſi ſic:cum illud ꝓceptum homo tenẽat implere ex charitate:quod est de iure nature:pari ratione reliqua omnia ꝓcepta homo tenetur implere ex charitate. ¶Contra tertiam ꝯclusionẽ ſic:ex ea sequitur q; ꝓceptum humanum homo tenẽt implere ex charitate.quod patet:ſuſcipere euchariſtiam in paſchate est ſolum ꝓceptum humanum:⁊ ad illam aſſumptionẽ homo tenetur ex charitate.Et ſi hoc totum concedas.contranon citius ad vnum ꝓceptum homo tenetur adimplendum ex charitate q̃ ad aliud:ergo ad omnia ꝓcepta homo tenetur ex charitate admplenda.

¶Ad primum iſtorum concedo q; homo tenetur interdum diligere deum charitatiue:diligere deum est de iure nature in periculo mortis.quando homo habet perfectã notitiã de deo/vel habere tenetur:homo tenetur diligere deum ex charitate:⁊ forte in aliquibus aliꝭ temporib⁹ꝰ; in quibus vnctio vel prudentia ſm exigentiam temporis ⁊ loci docebit.Ex hoc non habes q; quandocunq; homo tenetur diligere deum:tenetur eum diligere ex charitatenec ad alia ꝓcepta iuris nature vel iuris positiui magis deo obligamur q̃ ꝓximo.

¶Ad secundum dicitur:ſumere euchariſtiam pro loco ⁊ tempore est ꝓceptum diuinum positiuum.ſed ꝙ hoc determinato tempore ꝑaſchate vel ꝑenteroſte est ꝓceptum humanum positiuum:quod homo adimplens ius diuinum positiuum adimplet:ſicut crebrius implẽdo legem humanam positiuam/impletur lex nature.homo tenetur de iure nature dare aliquid curato qui ministrat ei ſpiritualia:⁊ tamen dando decimam(que est de iure positiuo humano)ius nature adimplet.Similiter occidendo hominem per legem positiuam humanã:impletur lex nature.Ad punctum argumenti dico:habemus ſpeciale mãdatum de illo ꝓcepto implẽdo in gratia vt ea charitham ſumendo:m aliꝭ autẽ hoc non habemus. Et ratio naturalis dictat nobis q; ad hoc nõ teneamur:⁊ sic non est idem in omnibus.

Dubitatur:an primus actꝰ meritorius sit magis meritoꝝ ꝙ aliqs alt⁹ actꝰ meritoꝝ illū sequēs. ¶Rñdetur. Iholkot dicit ꝙ primus actus meritorius est melior ꝙ quicūq; sequēs:qz ꝙ primum actus mereꝝ quis vitā eternā:ꝙ alios actꝰ sequētes mereꝝ homo solum vite eterne augmētum.r si fuerit actus primꝰ cōtritionis:tunc signāter est melior:qz ꝙ illā quis mereꝝ vitā eternā/r remissionē culpe eterne/r liberationē ab īferno:r non mereꝝ tātum ꝙ scēm actum meritorium/nec quēcūq; actum sequētē. ¶Cōtra illud argumētor sic:ex illo sequiꝝ ꝙ primum petiū quo gratia amittiꝝ esset pius quocūq; alio petō quātumcūq; magno:cōsequēs est inconuētēs.quod pz vbi primum petiū esset furtum simplex:r scēm odium dei.r probo ꝙsequētiam sicut ipse ꝓbat:ꝙ primum petiū auferꝝ tota grām gloria illi rñdēs:r dat infinita pena extēsiue in inferno.ꝙ odio dei(quod est scēm petiū)patur solum intēsio pene sm cuius agitur.

¶Scēo argumētor:resurgat socrates a petō ꝙ primum motum ꝓritionis:postea ad medicum tēpus sequēs habeat actum heroicum martyrij qualē habuit Vincētius aut Laurētius.tunc sic b actus martyrij est melior illo a actu contritionis:cum sit actus heroicus:alter vo non: igit positio falsa. ¶Tertio sic.Socrates ꝙ te ꝙ primum actum mereꝝ vitā eternā:ero pro quo capis vitā eternā. si ꝙ brīcudine formali sicut capere debes:ita vitā ꝙ scēm actum mereꝝ vitam eternā.quod probo:scēo actui rñdet in patria gloria sicut primo actui.cuilibet actui meritorio sua propria rñdet gloria.r stat ꝙ gloria scēi actus sit in triplo maior:vel in quadruplo ꝙ gloria primo actui respondēs:ꝙ scēo actus erit primo ꝓportionaliter. ¶Forasse dicis:primo actui rñdet ꝓportionaliter gloria:scēo actui soluz intēsio brīcudinis. Cōtra hoc obijciꝝ:ꝓportionaliter actus ni hil aliud est ꝙ actus ꝓportionis:ꝙ est vna ꝓportionaliter brīcudinis respondēs scēo actui sicut primo:quia est beatitudo formalis ꝓportiua scēo actui respondens sicut primo. ¶Propter has rationes modum illum dicēdi relinquo. r dico:stat scēm actum esse primo meliorem in duplo/triplo/vel in alia proportione numerali.bonitas esn actus a nobilitate obiecti r conatu voluntatis ḥz attēdit:r non ab hoc ꝙ est esse primum post primū. ¶Sz contra illud obijciꝝ:sit Socrates in gratia/et eliciat vnum actum meritorium vt quattuor:r sit illud primum vt quattuor c. Vlterius pono Platonē qui nunc resurgit ꝙ vnum actū meritorium vt vnum:r vocꝫ illud primum b.his suppositis sic arguo:malum est carere bꝙ eiꝰ melius est habere bꝙ c.antecedēs pz:si careat b ex casu sic decedēdo damnabitur:ꝙ illud non contingit carendo c.igitur.

¶Respondetur:non est malus malum carere bꝙ c simpliciter:quia non est ita malum carere vno gradu gloriosi quatuor.ḥz ꝙ accidēs r ex casu sit melius:nō est tamē melius simplr sagum a mortifero frigore ꝑseruās nō est ꝓbatius bisso postea venienti:licz hinc de ꝙ accidēs sit melius. Ad rationem argumētuz quod facit suam opinionē recitando:respondetur concedendo ꝙ ꝙ primū actum homo meretur vitam eternam:r per actus sequentes augmentum vite eterne:sed augmentum vite eterne nihil aliud est ꝙ vita eterna:licet hoc complexum augmētum vite eterne connotet vitam eternam fuisse prius debitam:sicut augmentum gratie est gratia.huiusmodi cōstructiones transitiue loco intransitiuarum constructionum capiuntur.quis tamen per actum contritionis meretur liberationem a culpa r a magna pena:sed illud est premium soluz concomitans:r non essentiale:sicut datis duabus tunicis longis eque bonis a r b.a plus valet de per accidens Therſite habenti difformes tibias ꝙ b.tunica valeat Priamo.vtraq; tunica a frigore r calore eqliter ꝓtegit:ḥz difformitatē tibiarū Therſite/vel Miphiboseth a occultat:r hoc nō est necessariū Priamo cuius species digna erat imperio.

Decimoquarto q̄rit:an ostis actꝰ quo contrauenit ꝑceptis decalogi sit petiū mortale:hoc est q̄rere: an ois transgressio ꝑceptoz decalogi sit mortalis. Dicā ī quotlibeto dicit:non sunt ponēdi actꝰ subreptitij ꝓtra ꝑceptum dei:r ꝙ in voluntate nullus est actꝰ venialis circa materiam mortalem.

¶Hec via est dura r falsa:propteres ponunt tres ꝙclusiones:quarum prima est. Circa omnia ꝑcepta decalogi stat peccare solum venialr. Scēa conclusio:actus deliberatus ꝓtra ꝑcepta decalogi est mortalis. Tertia conclusio:circa materiā prohibitam in decalogo stat deliberate peccare venialr. ¶Prima ꝙclusio probat:stat iurare quando non sunt tres comites iuramēti:ḡ tale est vanus iuramētum.ḥz nō omne tale est petiū mortale sm omnes recte loquētes. ¶Iñ:dato oppositō:omnes isti indeliberate iurantes sine comitibus iuramēti/peccarēt mortaliter:cuius oppositum clamat communis theologoꝝ schola. ¶Preterea:pōt quis circa materiā fidei:vt circa resurrectionē futuram peccare venialr discredēdo articulo indeliberate:vt pote:cū occurrit viro ratio naturalis cōtra resurrectionē:nec homo tunc considerat nec considerare tenet sub pena mortalis petiꝰ ꝙ resurrectio est ꝑdicta a deo:tunc si homo discredat indeliberate discredit: r solum venialr ad summum peccat:si illā discredulitatē expellat quando tenetur deliberare:igitur. ¶Insuper aliter ponitur motus scēo primus circa ꝑcepta dei r hominum apud omnes bene loquētes:ita ꝙ quādo est motus secundo primus:solum peccatur venialter:qz quando est primo primus/nullum est peccatum:hoc complexum.motus secundo primus supponit pro actu sensualitatis vel voluntatis connotando ꝙ adhuc homo soluz venialiter peccat. Rursus:non pro qualibet transgressione leges humane inferunt mortē:ergo deus qui est misericors non infligit pro qualibet trangressione mortalē culpam. ¶Necvalet dicere:circa materiam prohibitam sub pena peccati mortalis semper ad mortale imputat. sicut leges humane pro actibus circa aliquas materias mortem infligunt:pro actibus circa alias materias non infligunt mortē. Contra:licet occidens hominem deliberate occidatur sm leges seculi:tamen volens hominē occidere/vel se parum defendēdo:ḥz non ferueꝫ ad vnguē moderamē inculpate tutele(ḥz occidat)non occidituꝝ ergo licet sit transgressio circa materiam sub pena mortis prohibitam:pro aliqua transgressione circa illam materiam non infligitur mors. ¶Finaliter probatur sic.si ꝙlibet motus circa materiam prohibitam sub pena peccati mortalis/imputaretur ad mortale:valde difficilis esset lex dei:contra verbum Christi dicentis:Jugus meū leue/r iugum meum suaue. ¶Secunda conclusio est clara. ¶Tertia conclusio probatur:furtum prohibetur in decalogo/vel tollere alienum:sed ita est ꝙ aliquod furtum est venialr ob parūtatem obiecti:ergo contrauenies alicui ꝑcepto decalogi deliberate solum venialiter peccat. ¶Contra duas primas conclusiones obijcitur sic querendo de deliberatione actus:vel ad hoc ꝙ actus dicatur deliberatus requiritur iudicium in intellectu ꝙ ille actus est malus vel non est faciendus:et hoc non. Multi peccant contrauenientes ꝑcepto dei/nihil iudicātes de malitia actus vel opis quod faciunt. Multi nāq; te.et plura sacerdotia maiemō formantes conscientiā vitam ꝙ male agāt.simlr multi contractꝰ dānatos ineunt:r non putāt illos cōtractus esse illicitos:nec ad malitiā actus non requirit iudicium in intellectu.

¶Rñdet:ad actum esse mortalē nō semp requirit iudicium in intellectu ꝙ actus eorum sit malus vt raro sufficiēter ostēdit:qz nō quilz peccās sue cōscientie cōtrauenit:ḥz est consensus deliberatus formalr vel interpretatiuus quādo habet iudicium in intellectu ꝙ est malum qō facit formalr. Interpretatiuus consensus est cum tenet ḥre tale iudicium si circa materiam actus exeat.interdū ḥo mo reflectit se sup opus suum iudicando ꝙ male agit:r tunc male agit:ḥz actus de se esset indifferēs. similr si iudicet se mortaliꝫ peccare:mortaliꝫ peccat:r tunc est cōsensus formalr deliberatus. Deliberatio se tenet ex parte ītellectus/r cōsensus voluntatē cōcernit:vel homo vehemēter dubitat:an actus quē facit sit malus:tunc illuz si cies peccat:qz se exponit ꝓculo ꝓbabili petiꝰ.vel homo nec dubitat nec iudicat ꝙ male agit:ḥz agit opus non q̄rēdo quando tenet inquirere an actus suus sit licitꝰ necne:r tunc etiam peccat:qz legi cōtrauenies:r est consensus deliberatus interpretatiue pro duob⁹ vltimis modis. Pōt autē homo peccare venialr faciēdo aliquid qō est prohibitu sub pena petiꝰ mortalis si homo deliberate id faceret:qz nec ḥz consensum deliberatum formalr nec interpretatiuum:nec est respōdēdum ꝑcise ad tēpus.homo eñ pōt mortaliꝫ peccare in instāti:r si homo esset productus compos rationis/in primo instāti quo ꝑducit pōt mortaliꝫ peccare sicut r angelus.ḥz nō peccabit mortaliꝫ:nisi consensum deliberatuz formalr vel interpretatiue habeat. interdum daꝫ malus tēpus viro quando facit actum cōtra ꝑceptum mortale:r tñ solum venialr peccat:vel non peccat:vt in motu scēo primo/r primo primoꝝ est intēsus circa aliam materiam:r nō pōt nec tenet repumere actum quē ḥz. Socrates iuuenis exit suā domum quatinus tēplum vel scholas adeat:cui formosa mulier occurrit.si in ea prima apꝓhensione insurgat motus in sensualitate:r similis motus in voluntate et rñdēs:nō peccat:si conet illum motum repumere modis et possibilibus sm communē statum humanum:qz tales motus insurgunt homine non volēte.nec est in potestate nostra quin vilis tangamur:r licet habeat voluptatē naturalr genitam:r in mēbris genitalibus titillationem:adhuc non peccat quando et displiceꝫ:hoc enim ei naturaliter conuenit. Et quia iste Socrates non vedit operam rei illicite:r talis motus subreptitius insurgit in sensualitate vel voluntate non et imputabitur ad culpam:cum non sit in eius potestate.r ḥ sit peccatum:hoc est:actus contra naturā hominis instituit anteꝙ peccasset:non tamē est culpa.si talē motum sinat crescere in intēsione:vel per tēpus aliquod determinatum in eadē intēsione gradualiter:et ad vemale imputabit.quod autē sit illud tēpꝰ adequate:deꝰ nouit.scio.requiritur vnum determinatuz tēpus ad hoc ꝙ possim recitare psalterium vel ire bis mille passus:ḥz q̄ est illud adequateme fugit.nec semp est idem tēpus adequatum eidē viro:quia pōt hre plus impedimēti naturalis vno tēpore ꝙ alio:vel interdum magis aduertit nonnūꝙ minus.quare in variis hominibus non est idem tēpus adequatum propter differētia naturalia r impedimēta occurrētia:nec ita mediocris pōt determinate sciri:cum nec doctus posset hoc deꝓhēdere,quando res nō est latēs:docꝰ dep:chēditin paruo eñ latet:vt de motu manꝰ in horologio qui in breui tēpore non percipit:in magno vo facile,r si ille actus qui est scēo primus cōmutetur amplius:postea erit mortalis.non inconuenit eūdē actum numero primo esse non petiū imputabile:hoc est primo non esse culpam:r postea esse culpam venialē:ceteris culpam mortalē.in instanti terminante tēpus quo est motus scēo primus:est primo mortalis. Nam ante illud instans non prohibetur sub pena peccati mortalis sm vnaz viam probabile:vel sm aliam in tēpore ad illud instās terminato/est mortalis:sm quod dici solet in illo argumēto:precipiat deus Socrati diligere eum ante a instans. ¶Sed contra illa obijcitur.indeliberato tollit a mortali peccato quod est venialer:ergo indeliberato a meindacio iocoso ex genere venialr tollit totam malitiā: minus est totum venialr de rerum natura tollere/ꝙ hoc tale in venialr mutare. ¶Secundo sic:assuetus iurare non emittit iuramentum a solo habitu:quia si sic/semper iuraret:quia habitus est agens naturale semper prelens:ergo requiritur aliud ad hoc vt assuetus iurare iuret:r non videtur aliud nisi deliberato iurandi:puta ꝙ homo iudicet iurandum esse:r vult iurare. ¶Certio sic: mouebatur Plato duobus motibus secundo primis:puta motu ad homicidium r ad tirannia ꝙ ad perfectē deliberandum circa quodlibet eorum seorsum requiritur vnum determinatum tempus:puta vigesima pars horeita ꝙ nullus istorum motuum seorsum/separatus a quolibet alio motu/esset peccatum mortale ante instans terminationis vnius vigesime partis hore.palam ex:ergo ritur plus temporis ad perfectē deliberandum circa ista duo obiecta ꝙ circa vnum solum.r plus temporis requiritur ad deliberādum circa tria obiecta ꝙ circa duo. r plus temporis requiritur ad deliberandum circa quatuor obiecta ꝙ circa tria:r sic ascendendo in abyssum. istud existimo cuilibet esse perspicuum.hoc supposito:ponamus casum ꝙ continuet Plato illos suos motus ad instans terminationis vigesime partis hore. Tunc sic: vel Plato peccat duobus peccatis mortalibus:r hoc non:quia non tenetur repumere vtrūq; sub pena peccati mortalis ante illud instās:vel in illo instanti.imo requiruntur due vigesime vnius hore:eam enim aliquid tēporis requiratur ad deliberandum circa vnam materiā. plus temporis requiritur ad deliberandum circa duplicem materiam:vt inperitus inquit. Forsasse dicis mihi:homo interdum in minore tempore deliberat circa duplicem materiam ꝙ circa vnam simplicē alias:quia est melius dispositus ex parte corporis:vel non habet impedimentum extrinsecum. Contra:hoc non solut argumē. tum:quia nos supponimus semper ceteris paribꝰ:ꝙ sit vtrobiq; equalis obex tam intrinsecus ꝙ extrinsecus. Si dicas vno mortali peccato peccat. ¶Contra:dez est iudicium de vtroq; illoꝝ peccatoꝝ:ergo si vno illoꝝ peccatorum peccat:r altero peccabit:ergo r duobus. Consequētia tenet:quia non potest dari ratio quare citius peccet vno peccato ꝙ alio:ergo dicere oportebit ꝙ duobus mortalibus peccabit/vel nullo modo peccabit mortaliter.de venialr hic non est sermo.

¶Ad has rationes respondetur:concedendo ꝙ indeliberatio facit de mortali culpa circa materiaz suam vt sit venialis.sed non sequitur ꝙ tollat totam malitiam venialis. Plus eñ tollit de petore/ꝙ de minus malo. Vbi abundat delectum:ibi superabundat misericordia. Probatio cōtra illud adducta nihil valet. Concedo ꝙ plus est mortale ex obiecto facere venialē ꝙ ꝑcte venialis peccati variare. Homine vides sepulcrale contingere simile:contritio homicidij plus tollit de culpa ꝙ similis contritio auferat de adulterio:r contritio adulterij plus de malitia aufert ab adulterio ꝙ a fornicatione simplici.

ꝛ ita de omnibus aliis imparibus patis:ergo non mirabere ꝙ indeliberationē aliquo actu commisso contra materiā mortalē:hoc est contra materiā prohibitam sub pena pcti mortalis:plus tollere ꝙ indeliberationē habitā contra actum ꝓhibitu sub pena pcti venialis vel ꝙ cōtra illud quod est veniale ex gñe/vel ex obiecto.

¶Ad scām argumētum responsum est circa.xij.distinc. quarti. Illic ꝺo dictum est:si bene memini/qz solus habitus iurandi non sufficit actum iurandi producere:nec habitus gentis circa quācūqz materiā se solo sufficit ꝓducere actum:ꝫ requirit aliquid aliud ad hoc vt homo in actum exeat vt illic latius asseruimus:ꝓpterea hic non immoror. ¶Ad tertium:illo casu admisso in argumento facto nego ꝓblatonē peccare duobus pctis:sed vno qō placet deo illi imputare. Exēplum in simili:si essent duo in extrema necessitate:sic scz ꝙ nō possim relevare indigētiam vtriusqꝫ:neutri succurrēdo peccu soluz venio peccato homicidij:iuxta illud. Si non pauseris/occidisti:ꝛ tamen non plus deuincior vni succurrere ꝙ alteri. Et ita si essent mille in tali necessitate:ꝛ non essem plus obnoxius succurrere ꝙ alijs/si nulli succurrerē:soluz vnico peccato peccarē:qz non possum omnibus succurrere: Deus capit imputabilitatē pro vno eorum:siue determinate/sive vagemea non interest. Et pro quo illā imputabilitatē culpe capit:me fugit. credo scit indefinita vel aliquid incontracte sumptum:ꝛ tamē ipsum contractum est ambiguum. Unde vnus horum motuum alterius culpā attenuat ꝛ contra. ¶Ultra ista dicta pōt vari alia imaginatio:tenēdo ꝙ circa materiā mortalē contingit venialiter peccare:esto ꝙ esset iudicium actuale in intellectu:ꝛ hoc sic plus peccat multum rationis habēs ꝙ parum rationis habēs circa eādem materiaꝫ.cadat aliquis in tenuē tā successiue ad vnā horā sine sua culpa:sic scz ꝙ tota ratio sua auferet in instāti terminate horāe:nam in quolibet instāti intrinseco horę ille actum libere continuans peccat:ꝫ semp minus ꝛ minus:ergo stat propter rationis inopiam circa finē horę/ꝙ peccet venialr circa materiam circa quā prius mortalr peccauit:ꝛ tamē habebit iudicia/ꝫ imperfecta. Utdes enim simue totalr ebrius ꝛ amētem aliquibus propositionibus assentire:ꝛ vtcunqz respondere.ꝛ ꝫ nos nesciamus discernere quādo primo venialr peccet:nec tēpus adequatum dare respectu venialis ꝛ mortalis:non tamē est consequēs eum non peccare venialr:deus illud tēpus nouit:ꝛ nos probabilr tale argumus:ꝫ tēpus adequatum ignoremus.

Dubitat:quare cum vocē mot⁹ primo ꝛ secō primus:quare nō vocat actus primus ꝛ secundus.

¶Ridet:multi(ꝛ signāter antiquorū)putarūt nos non posse actum elicere in instāti:ꝫ soluz successiue. ꝛ si act⁹ successiue eliciat:act⁹ ipse est mot⁹:cū est act⁹ entis in potētia:sm quod in potētia.ꝛ ꝙ sequēs mot⁹.nij. ꝓphysico.ꝛ māsit ille modus loquēdi.modo scio de celo loquēdum est vt plures:sentiēdū vero vt pauci. ꝓpaucis epilogādo:plena deliberatio est ꝑfectum intellectus iudicū ꝛ illa est formalis:deliberatio rndēs ꝓsensui formali.s.volitioni nolitioni ve. In deliberatione interpretativa homini accidit tēporis interuallum deliberādi/ꝛ nō iudicat:ꝛ sicut est deliberatio interpretativa sine iudicio: sic est ꝓsensus interpretativus sine volūtatis actu. Hūmodi autē actus est bonus vel malus sine consensu formali vel interpretativo. Consensus formalis est habēti lucidus: interpretativus sepius cecus:ꝛ signanter quoad imputabilitatē:non est facile discernere mitiū motus scio primi a calce mot⁹ primo primi:ꝛ sic de motu scio primo ꝛ deliberato formaliter vel interpretative.

Uerit decimoquinto:si video aliquē ex ignorantia inuincibili non peccare contra decalogū:ꝺo vnū precepti ꝺecalogi:an peccet ei non significando. Hec questio vnum presupponit ꝛ aliū querit.presupponit enim aliquem ex ignorantia inuincibili posse omittere legē diuinā. Scēo ḡr:an ille ꝙ scit talē sic ꝑceptū nō ꝑputabilr violare teneat illi alteri aperire. ¶Circa illa duo duas pono ꝓclusiones:quarū prior est. Cadit ignorantia inuincibilis in ea que sunt de iure diuino. ¶Secunda conclusio:quando quis ex ignorantia inuincibili legē diuinā transgrediturꝫ id alter sciens/ debet hoc illi aperire.ꝛ etiam quando legem humanaꝫ/ si sit in alterius preiudicium. ¶Prior conclusio probatur:stat ꝙ Socrates committat vnum contractum lege diuina prohibitum:ꝛ ꝙ ipse consulat peritos/vel putatos peritos/parat⁹ eos ꝑfilio acquiescere ꝺcꝺ ꝺixerint esse faciendum:ꝛ cum hoc isti periti fallantur in sententia.tunc sic:Socrates facit vnum contractum lege diuina prohibitum:ꝛ non peccat contractum faciendo post indaginem sufficientem habitam:igitur. ¶Secundo argumentor ad idem:si Jacob prima nocte lyam cognouisset:fecisset actum contra legem si fuisset notitia sufficiens.ꝛ talis actus per ignorantiam inuincibilem excusatur.ꝛ simile nūc esset si bertha supponeret se ꝓblatoni loco vere vxoris sue de nocte. Illud potest probari per illos bonos Machabeos(prim Machabeorum.ij.) qui non seruabant se a morte in sabbato:putantes erronee inuincibiliter se non posse hoc agere in sabbato.

¶Tertio argumentor per glo. Matthei.xviij.ꝺicētem: parum distat in vitio fallere aut falli/scādalizare vel scādalizari:si ex negligētia/si ex inuincibili ignorātia distat.

¶Scēo ꝓclusio proba:religiosus vides inuenē religiosum facientē aliquid ꝓtra regulam ignotum inuincibilr/ ꝺz hoc ei aperire ꝙ sit ꝓtra regulam propter zelum quē hz ad regulā suā:ḡ si video aliquē facere vnū opus ꝓtra legē diuinā(hz excusat ꝑ ignorātiā)ꝺebeo hoc ipsum illi aperire ꝓpter zelū ad legē diuinā pure seruādā. Sili:si video socratē detinere agros ꝓblatonis vel eius pecuniā/ credentē inuincibilr esse proprium.ꝛ a maiorib⁹ relictā: debeo hoc Socrati aperire ne ꝓblato ledat:ḡ debeo aperire casum verum illi qui ignorantia inuincibili laborat. Hec ꝓclusio patz auctoritate apostoli ꝺicētis Act.xx.c. Mundus ego sum a sanguine omnium vestrum:nō enim preterfugi quo minus annunciarem:omne ꝓsilium dei vobis. Et recitatur.xlvij.distinctione.c.ephesis. ¶Insuper: si video Socratem tenere res ꝓblatonis ex ignorantia inuincibili:muriam facio ꝓblatoni si ei non significem: vel saltem si non procuruero(quantum ad me attinet) quatinus res suas habeat. Unde Hieronymus super illud Proverbiorum.xxix.Qui cum fure participat odit te.non solum ille:sed qui querente possessore/non indicat:furti reus tenetur:de fur.qui cum fure.ꝛ.xliij.q.vi.c. si res. Dicit Augustinus. Fidentissime ꝺixerim:qui pro homine ad hoc interuenit ne male ablata restituat:ꝛ qui ad se confugientem(quantum honeste potest)ad redden dum non compellit:socium esse fraudis ꝛ criminis.

¶Contra priorem conclusionem obijcitur:probando ꝙ circa ea que sunt de iure diuino non cadit ignorantia inuincibilis argumento Guillermi Parisiensis:quia vel homo facit quod in se est ad vitandum errorem ꝛ peccatum:ꝛ vtiq; dirigetur a deo ministerio hominum aut interna inspiratione:vel non facit quod in se est:et tunc non erit ignorantia inuincibilis. Cui quadrat Gerson lectione quarta de vita spirituali anime dicens:quicquid sit de ignorantia facti aut iuris humani:concors est sententia nullam in ea que legis diuine sunt cadere ignorantiam inuincibilem:quin facienti qō in se est deus iem per assistit/paratus illustrare mentem quantum oportebit ad salutem ꝛ erroris euitationem. ¶Respōdetur:ratio Guillermi parisiensis non concludit. Stat verum facere omne illud ad quod tenetur:ꝛ quod non illuminetur ipsius mens:nec deus obligat eum pro tunc illud scire.

¶Ad fm:nego illud dictum Joannis Gerson. Sed fateor non cadit ignorantia inuincibilis in ea que homo tenetur scire. Alias in quarto super hoc Altiꝫ reprobauim⁹.

¶Contra secundam conclusionem obijcitur. Ponatur Socrates ignorantia inuincibili laborans super aliquo casu:vtpote est illegitimus:ꝛ habet sacerdotium sine dispensatione:vel est sacerdos/vel tenet alienum credēs inuincibiliter esse suum:cum hoc ponatur ꝙ est mihi verosimile si ei dicatur/non restituet alienum: nec relinquet sacerdotium. Tunc sic:et significando verū/manebit in peccato:nec aliquid boni inde contingit:sed malum ꝛ culpa ipsi Socrati:ergo frustra ei verum aperio:imo si nō aperio ei verum/erit sine peccato:ꝛ verum ei aperiendo/manebit in peccato:ergo infideliter gero curā de salute fratris mei. ¶Confirmatur hec ratio ex Augustino. Et recitatur de pen.distin.vij. Si quis ij. Si scirem tibi non ꝑdesse non te admonerem:non te terrerem. ¶Respondet: si Socrates facit inuincibiliter contra ius diuinum:propter zelum legis diuine aperiam ei veritatem. Quemad modum facit religiosus nouitio:vt in probatiōe istius cōclusionis dixi. Similter:si detineat alienum/teneat illud detegere:si possum procurare vt alter suuz habeat. Si nō possum ad hoc efficaciter cooperari:vt quia probare nequeo:tacebo ꝛ desistam:scēm consilia Sallustij in augurtha. Fruſtra utiꝫ nil nisi odium querere extreme demētie est. Et si fuerit in iure hūano quocūqz:siue teneat alienum siue non:dūmodo non constet mihi non parebit recte admonitioni:semper eum illuminare teneor ꝓ loco ꝛ tempore. Forsasse alias mentem variabit. Et si constiterit ꝙ habiliter ꝙ nō parebit:vt in casu argumēti in ignorantia iuris diuini:ei significabo. Faciam quod in me est ꝛ meum officium/siue ipse peccet siue non. Licet sit ei vtilius:mihi ad meritum est mihi vtilius. Licet esset vtilius occulto peccatori vt non detur ei eucharistia si in publico peta:non tamen est mihi vtilius. Per ista ad formas respondere potes. ¶Secundo argumentor sic. Actum est episcopo vt dissimulet super matrimonio nulla partium in bono fine existentium:cū ex separatione grave scā dalum videatur imminere:patet.c.Quia circa:de cōsanguinitate ꝛ affinitate. ¶Tertio:si poenitentiarius audiat habentem plura sacerdotalia beneficia: quem putent mansurum in mortali/debet eum absoluere: ergo non tenetur ei veritatē putatā detegere:quia si detegere tenetur/alter stabit ad huc superflue in pluralitate:ꝛ in maiore peccato: a quo confessionis auditor debet se elongare.

¶Ad secundum dicitur ꝙ tus cap.quia circa. Quia est circa ius humanum quod non omnes tenētur scire: in tali sufficit dissimulare:potissimum vbi viget scandalum ob diuortium. Illic tangitur casus quomodo quidam nobilis impetrauit dispensationem in gradu consanguinitatis prohibito ex falsa causa:puta ex prole quam tunc vuere asserebat que erat mortua:que dispensatio/ꝺa causa erat falsa/erat nulla:patz.c.ij. de filij.presby.lib.vi. Modo pauci sciunt hoc ius. Etiam altera ex parte cauendū erat scā dalum ex diuortio. Ut episcopus pape mandauit. Et sic tamen episcopus erat positus inter duos:romanus pontifex ꝺicebat episcopo dissimulandū erat. Quia facile post ea poterat obtineri dispensatio:ꝛ illic non agebatur de ꝑ iudicio alicuius. Etiam dictum pape debilitat.ilatione in valore erat dispēsatio. Sed si contrarium esset ille nobilis cū alia muliere clandestine credēs secūm matrimonium nullum:quia agitur de preiudicio secūde. Debet sacerdos id ei intimare. ¶Ut dicis.c.Tua nos.de cogna.spi. dicit:ꝙ omnes tenentur denūciare ecclesie qui sciunt aliquos in gradu prohibito matrimonium contraxisse. Et communiter in ecclesia fulminatur excommunicatio in omnes scientes consanguinitatis/affinitatis/vel cognationis spiritualis/impedimētum:si non indicauerint ecclesie. ¶Respōdet.c.tam dictum. Tua nos:procedit de matrimonio contracto inter proles duorum compatruz per quorum alterum delentum est ad compaternitatem nulla intercurrente dispensatione:ꝛ sic tangit ius quod omnes sciunt.

¶Ad tertium dicitur ꝙ confessionis auditor nullum debet absoluere quem iudicat actualiter mansurum in mortali peccato. Si probabiliter multū iudicet alium in beneficijs excessiuum:esto ꝙ dispensationes habeat: non debet sacerdos eum absoluere nisi dicat se velle excessum efficaciter deserere. Nemo debet absoluere illum quem iudicat mansurum in mortali: quia talis non est capax sacramenti penitentie:ꝛ sacerdos suo ministerio abutitur.

Uritur an lex hūana obliget ad sui observationem in foro conscientie. ¶Pro questionis solutiōe pono duas conclusiones. Quarū prior est. Lex iniqua siue iniusta ne minem obligat. In foro conscientie. Contingit autē legem esse iniquam siue iniustā dupliciter. Primo quia est contra legem diuinaz legium deam.ꝛ ceterarum legum architectonicam.ꝛ dire ctricem. Si lex humana preciperet quod deus prohibet: vel prohiberet quod deus precipit:pia nō est lex simpliciter:sed solum lex iniqua siue iniusta:que nō est plus lex ꝙ homo pictus est homo. Ex illo sequitur ꝙ cum Justinianus concessit causa religionis consummata matrimonia debere dissolui:vt ꝛ.xxvij.quest.ij. sunt qui dicunt. Et per glo decime.de.cap.lege imperatorum: nō condidit legē:ꝛ erat ꝓtra legem dei Matthei.xix. Quos deus coniunxit homo non separet. Q. principes seculi leges iniqꝫ condere possunt:ꝛ patet. Homo video de duobus matrimonijs per verba de presenti contractis (quorum posterius est carnali copula consummatum) contraria a pontificibus diffinita:vt ꝛ.c.Iicz.de sponsa.duo. ꝛ Celestin⁹ papa olim decreverat ꝙ poterat esse absolute duorum si alter fidelium labatur in heresim:ꝛ hoc erat insertum interdum in.c.Laudabilem.de conuersi.infide. in antiqua traditione vt in.c.quanto.de diuor.recitat Hostien.in verbo licet quidem predecessor:ergo de secularibus ꝛ inferioribus non est mirandum. Sed ꝙ ius pontificium ꝙ nunc vtimur non debz propterea esse suspectum/circa quartuz declaratur:vbi de his materijs seriosi⁹ fuit in locis loquutus sum. ¶Secundo modo lex humana est iniusta quia ipsa est contra bonum hominum:ꝛ hoc trifariam:vel propter defectum auctoritatis legem cōdētis: vel ex fine:quia ordinatur ad priuatum bonum rectoris:ꝛ non ad bonum ꝓmune plebi cui preest:hoc est ad tyrannidem more Aristotelis in politicis loquendo. Tales tyrannos vocat: vel tertio ex forma:quia inequaliter geometrice imponūtur tale subiectis. Ꝑter oppositum lex dicitur esse iusta qui imponitur ab habente potestatem pro vtilitate cōmuni:

et lex imponitur secundum qualitatem existentium in politia:vtpote q vitio: plus attribuat. Sicut in corpore vero plus facit magnum membrum ꝙ parvum: sic debet esse in corpore mystico. ¶Hoc praehabito probatur conclusio:illud statutum irrationabile est de quo loquor/ergo nō est lex:ergo nemem obligat. Vel sic:si homines ligarentur in foro conscientie ad solutionē impositi:hoc esset virtute alicuius legis obligantis. Sed hoc non: cum nō sit lex:si sit contra ius diuinū. Motum est quia oportet plus deo parere ꝙ hominibus/Actum quinto. Idem patz si est contra bonum humanum. Si deest auctoritas/ satis liquet. Si sit ad priuatum solum commodum/ꝛ contra cōmodum communitatis/patet conclusio: quia dato opposito/sequitur si princeps imponeret legem subditis vt darent tertiam partem bonorum medietatem eoūdem/vel omnia/vt ipse impleat arcas auro:q tenentur in foro anime ei soluere imposita:hoc est falsum:ergo ꝛ ante cedens. Ergo non est soluendum in foro anime quando cōstat q est contra bonum commune: ꝛ solum pro commodo presidentis. ¶Secunda conclusio: quecunq; lex humana iusta obligat in foro anime secundum dictamen recte rationis. Dixi quecunq; siue fuerit lata a spirituali viro siue a laico siue a communitatē hominum / vel lex humana sine addito de virtute sermonis:quia lex iniqua non est lex vt diximus:ꝛ dicit Augustinus primo de libero arbitrio: cap.v. Probatur hec conclusio:iure nature tenemur parentibus parere in re familiari:ꝛ si non pareamus peccamus:ita regi/ꝛ aliis superioribus. Nam in casu homo regi parere tenetur/patre relicto:vtpote: rex filio precipit induere arma ꝛ progredi ad bellum pro reipublice defensione:ꝛ pater precipit oppositum. Hec conclusio est apostoli ad Romanos decimotertio dicentis: necessitate subditi estote potestatibus sublimioribus: nō solum propter tram:sed etiam propter conscientiam: ideo enim ꝛ tributa prestatis. Ministri enim dei sunt. Et paulo post: reddite ḡ oibus debita:cui tributū tributū: cui vectigal vectigal:cui timorem timorem:cui honorem honorem. Opposito cōclusionis dato: comedēs carnes in quadragesima in occulto sine causa non peccat:nec non solues decimas vbi est consuetudo soluendi:nec non soluens vectigalia iniustisme imposita:illa sunt erronea:igitur. Adieci secundū dictamen rationis: hoc est: secundum intentionem legis ꝛ non verba. Ratio non solum est anima legis sed lex ipsa C.de legi.l.Non dubium.ꝛ.l. Cum pater.§.Dulcissimus. non refert vtrum lex causam exprimat vel ratione ratio legis colligi potest. Jeiunium quadragesime recipit iterpretationem:ꝛ sic lex de:ergo a fortiore lex humana.

¶Contra secundam conclusionē arguitur:aliqua lex humana non obligat sub pena peccati mortalis: et eadem est ratio in omnibus: ergo nulla lex humana obligat sub pena peccati mortalis. Antecedens est notum: aliquam lex humana esset difficillima:ꝛ multū onerosa. ¶Respondetur concedendo q aliqua lex humana non obligat sub pena peccati mortalis: vt patet de multis constitutionibus religiosorum: que ad solam penam temporalem obligant/si inferatur. Aliqua tamen lex humana obligat sub pena peccati mortalis. Et hoc habet vēpōēdi secundum circumstantias casus occurrētis. ¶Secundo: Herson in opere lectionum lectione quarta dicit: q solus deus potest dare precepta sub pena legis eterne:ob duas causas Quor est:solus illam infligere potest. Secundo:peccatū est dictum factum vel concupitū contra legem dei. ¶Respondetur non recipio illud dictum Joannis gerson: nec multa corollaria que illic infert Aliquod est realiter statutum ab homine/cui lex diuina non est connuncta:cōtra quod si homo attentat/peccat. Patet: contrahere cum muliere prohibita in gradu de iure humano est peccatū: ꝛ nullum foret/iure humano remoto. ¶Ad secundum dicitur q illa non est diffinitio peccati in commun. Circa hanc materiam alias institi:propterea nunc transeo.

Sed hic dubitatur:quomodo debet illud cōmune intelligi:contēptus facit peccatum: quod alioquin non esset peccatum. ¶Respondet:contēptus trifariam solet accipi. Primo modo est rem minus iusto ponderare: hoc est:nō tanti estimare rem quanti est in rei veritate. Secūdo modo est rem negligere ꝛ eam non curare. Tertio modo:dē est quod aspernari:ꝛ rei indignari tanq; vili. Tertius ille est potissimus: et si est deliberatus facit mortale. Primi duo contemptus possint esse interdum venales: nonnūq; mortales:secundum exigentiam materie occurrentis.

Tertitur decimoseptimo an cadat perplexitas inter precepta decalogi:ꝛ vterius materiam prosequēdo an cadat perplexitas in legez: sic sez: q quicquid homo faciat nō potest euitare nouum peccatum. ¶Respōdetur negatiue. Probatio: opposito dato sequitur q homo obligaretur ad impossibile vi legis:ꝛ per consequens non mereretur vtci lex. ¶Cōtra hanc conclusionem argumentor xiii.distinctiōe dicit Gratianus.cap.primo. Item aduersus naturale ius nulla dispensatio admittitur:sed forte duo mala ita vigent vt alterum eorum necesse sit eligi:ergo homo necessitatur in illo casu peccare:ꝛ sic erit perplexus. ¶Secundo sic:sit p ceptum dei de a.faciendo:ꝛ conscientia viri in oppositum: tunc vterq; homo facit/peccat:nec potest peccatū euadere. Ergo est perplexus. Si contrauenias sue conscientie peccat. Patet forma si legem dei contemnat peccat:igit. ¶Ad primum respondetur. Illud dictum Gratiani nihil valet quibuscunq; duobus malis culpe superuenientibus homo potest vtrunq; vitare. Porro si ad alterum necessitaretur non esset ibi culpa. ¶Ad secundum concedo si homo faciat contra preceptum dei peccat. Et etiam si contrauenias conscientie sue dictanti ei q tenetur se conformare sue conscientie. Potest tamen euitare peccatum/conscientiam deponendo consilio peritorum. Si faceret homo quod in se est tempore naturalis cōtinuationis cō scientie:tunc non peccabitur et contrauenietur. Potest tamen homo esse perplexus secundum stultam opinionē suam:putando quicquid facit/peccabit. Sed in rei veritate non erit perplexus. ¶Tertio argumentor sic: dicat Socrates Berthe cum qua contraxit in facie ecclesie q non cōsentit in eam:ꝛ ipsa hoc existimet. Tūc petat Socrates ab ea debitum pro tempore ꝛ loco: si non reddat: peccat:quia non facit actum iustitie pro tempore ꝛ loco. Si reddat:contrauenit consentie sue:ꝛ per consequens peccat. ¶Quarto sic:contrahant Socrates frigidus et Bertha mutuo monuerat querimoniam bertha de frigiditate Socratis:quam cogit ecclesia recipere Socratem per tempus signatum a lege quouisq; amplius cōstiterit de frigiditate:tunc bertha tenetur reddere debitum Socrati vt legi parcat:ꝛ sic ipsa facit fornicationem simplicem:quia non est actus caritatis coniugalis:postq; Socrates est frigidus ex casu:ꝛ bertha non vult habere talem:igitur. ¶Ad has duas rationes in valore in quarto responsum est. ¶Quinto obijcitur sic:Socrates est positus inter aliqua duo a.ꝛ b:ꝛ oportet alterum facere:quia stat vnum esse affirmatiuum, alterum negatiuum:iudicat quicquid facit peccat: puta iudicando innocentē ad mortem scitum talem:vel de oppositio:vel remittendo iudicium ad alios:sed iudicat minus petiū non iudicare: tūc ḡ quid facit peccat. Ergo i legē cadit pplexitas. ¶Sexto sic:Socrates non potest euadere quin venialiter peccet toto isto anno:ergo est pplexus. Forte dicis: quodlibz venialē potest euadere:licet non totam multitudinem. Sicut quodlibet foramen in nau socrates potest obstruere: licet nō totam multitudinem foraminū. Cōtra hoc argumentor. Socrates obligatur euitare hec omnia venialia in toto hoc anno. Et non potest ea oia euitare. Ergo Socrates tenetur ad ipossibilia. Ergo est in lege perplexus. ¶Septimo sic: precipiant duo superiores Socrati opposita facere:vt pater/manere ad colendos agros: ꝛ rex precipiat ei adire bellum. Vel eps ꝛ abbas precipiunt religioso opposita. ¶Octauo sic:amittat ludendo Socrates sacerdos breuiarium ad taxillos:vel ex iracūdia pijciat ipsum in tamesim. Tunc sicut die sequenti Socrates pbr tenetur dicere horas:ꝛ hoc est ei impossibile:aliū enim librum habere non potest:prout supponitur. Vel si alium habere potest:nescit in illo legere: vel lectiones et psalmos bene vertere. Forte dicis: in illo casu Socrates non est obligatus dicere horas:contra:ergo ex culpa sua est a precepto deobligatus. ¶Ad quintum dicit Socrates potest euitare peccatum si sit prudens. Q; ex stulta opinione aliquis sit perplexus/cōceditur. Sed ad pūctum illud positum:quando homo est inter duo que iudicat esse peccata imparia/maius ꝛ minus:plus debet aufugere a maiore:ꝛ minus a minore ꝛ nō delinquet. ¶Ad sextum in secundo responsum est. ¶Ad septimum dicit: si duo superiores precipiāt oppitita subdito:superiori parendum est inferiori relicto: supposito q in hoc casu sit ei superior. Licet abbas sit epō inferior:stat q in casu monachi/eps non sit superior abbate in ordine ad monachum. ¶Ad octauum dicitur: illo casu admisso Socrates non obligatur dicere horas:immo est deobligatus ab eis dicēdis:potissimum post penitentiam de breuiario amisso: et dummodo tali q ō in ipso est ad dicēdum:tunc sufficit dicere aliquas preces quas nouit memoriter loco horaruz. Et si ex culpa ꝓpria sibi ꝑsi linguam amputauerit:erit i perpetuum deobligatus a dicendis horis. Multa alia argumenta de perplexitate hnic materie adduci possunt:q in locis suis tangūtur:quibus intellectis mane est ea hic in speciali applicare. Sz industrius argumētator in alijs locis argumenta colliget.

Superius locuti sumus de aliquibus preceptis tangentibus:nūc superest de aliquibus ꝓceptis in speciali loquitrum tamen prius in generali tetigerimus sufficientiā ꝓceptorum:ꝛ quomodo in generali intelligi habeant. Precepta decalogi Exodi.xx.et Deutero.v. recitata/sufficienter ordinant hominē ad deum hoc est:ad supremum principem politice:ꝛ in ordine ad proximum. Ad hoc enim q aliquis bene in aliq cōitate ꝓmoueā/duplex ordo requirit ꝛ sufficit. Prior est:vt quis bene se habeat in ordine ad illum qui ꝓest in illa cōitate. Secūs ordo est: vt bene se habeat in ordine ad consocios cōitatis. Alii ordines bini in preceptis decalogi inuenuntur. Tria/subditi principi cōitatis debēt: sez fidelitatem/reuerentiā:ꝛ famulatū. Fidelitas in hoc consistit: vt honor principatus ad aliū nō trāsferā:ꝛ quātū ad hoc dat primū preceptū:nō habebi deos alienos corā me: nō facies tibi sculptile/neq; oēm similitudinē:q est in celo desuper/ꝛ q in terra deorsum/nec eorū q sunt in aqs sub terra. Reuerentia autem ad principem in hoc consistit:vt nihil iniurios contra principem committatur:ꝛ quātum ad hoc datur secundum preceptum:quod est: non assumes nomē dei in vanum. Famulatus aūt debetur principi in recompensatione beneficiorum que percipiunt subditi a principe:ꝛ ad hoc tertium preceptum pertinet de sanctificatione sabbati in recognitionem beneficij creationis. Illud ꝓceptum quantum ad aliquid fuit morale: quātum ad aliud cerimoniale ꝛ figurale. Morale/ quantum ad reuerentiam que deo exhibetur:ꝛ secundū hoc omni tempore manet. Sed cerimoniale siue figurale fuit/ quātum ad determinationez diei respectu futurorum: sez requiei corporis Christi in sepulchro ꝛ sanctorum in gloria:ꝛ quantum ad illud immutatū est sicut cetera cerimonialia. Ex his habetur q tria sunt precepta per que homo sufficienter ordinatur ad deum:que sunt prime tabule:pto eo q in ea īscripebantur. Ad proximum autem vt ad conciuem ordinatur homo dupliciter. Uno modo specialiter:alio modo generaliter. Specialiter quidem ad eos quibus est debitor: vt eis debitum reddat. Et quantū ad hoc datur quartum preceptum:honora patrem ꝛ matrē. Generaliter autem ad omnes vt nulli nocumentum inferatur/nec corde nec ore/nec opere. Opere autem proximo infertur nocumentum trifarium. Uno modo quantū ad esse proprie ꝑsone per homicidium:ꝛ contra hoc datur vnum preceptū/ Non occides. Alio modo in personam coniunctam quantum ad prolis propagationem:ꝛ contra hoc datur preceptum/non mechaberis. Tertio modo infertur nocumentum in rem possessam: et hoc prohibetur per illud preceptum/Non furtum facies. Nocumentum autem quod infertur ore prohibetur per illud preceptum / Non falsum testimonium dices. Nocumentum aūt cordis ꝓhibet cū dicit. Non concupisces vxorem proximi tui. Et per aliud concupiscentia oculorum:cum dicitur. Non concupisces rem proximi tui/non agnum/non ancillam:illic prohibet concupiscentia ancillarum ad concubitū: q concideret i aliud per q̄ prohibet cōcupiscētia carnis:sed ad manualem vsum est ꝓhibitio. Ex his liquet sufficientia ꝓceptorum decalogi. ¶Jam paucis obijcit ꝓbando q illa est i sufficiens. Precepta decalogi sunt de lege nature: vt supra dictuz est:ergo sunt scripta in corde hois: ergo inane erat dare preceptū in tabula vel papiro. ¶Sed omulta sunt alia ꝓcepta ꝛ erant seruanda in lege ab illis:vt fornicatio simplex/verberatio iniusta. Ergo vel omnia precepta erant ponenda vel nulla:ꝛ per ꝙs numerus ille denarius preceptorum decalogi est insufficiens. ¶Ad primuz respōdet. Licet sint de iure nature pro maiore parte:hoc est vno dempto: tamen propter rudes in naturalibus nō expeditos/data sunt. Et etiam cum verbaliter a deo precipiunt ꝛ ꝓhibent:in maiore habentur honore. ¶Ad secundum cōcedo q multa erāt alia precepta ab illis i lege Mosayca:sed ista erant facilia cognitu:ꝛ tanq; magis necessaria:ideo succincte mutuo collecta sunt. Sicut dantur ꝓcepta pauca eloquētie in epitome vel methodo:in q non ponunt oia q ad rhetoren consummati spectant: sz aliqua necessaria ḡbus oēs imiti debēt tāq; basi. ¶Tertio obijcit: q primū obligat legē adimpleunt:Roma.xiij. sed intētio legislatoris est vt in oibus lex impleat. Ergo sufficiebat illud vnū ꝓceptū dare de dilectiōe proximi.

¶Quarto sicsicut ad cultū dei ptinebat observatio sabbatina ꝛ observatio aliarū solēnitatū in lege:vt sunt neomenia phase/pētecoste/festū clangoū/festū expiationis/scenophegia siue tabernaculoū. Sz inter ꝓcepta decalogi est vnū ꝓceptū de sanctificatione sabbati:q debuerunt

esse alia de aliis solemnitatibus. Vel sicmon est mētio de aliis solēnitatib⁹:ergo nec debet esse de sabbato. ¶Quinto sic:sicut contingit peccare in deum ⁊ in proximum:ita ⁊ in seipsum:sed aliqua precepta dantur de peccatis i deum ⁊ in proximum. Ergo debent dari aliqua circa peccata in seipsum. ¶Sexto sicm quolibet genere peccati cōtingit peccare corde ⁊ opere:hoc est/ actu elicito interiore ⁊ exteriore imperato:sed in furto ⁊ adulterio per aliud preceptum prohibetur peccatum operis:r per aliud cordis. Patet:cum dicitur/Non mechaberis/nō furtum facies/non concupisces rem proximi tui / non concupisces vxorem proximi tui. ¶Ad tertium dicitur:qui proximus diligit adimplet legem pro magna parte. Septem precepta decalogi ad hoc dantur q: illud vnum preceptum in generali non sufficiebat: quia per illud solum homo non congnouisset ita determinate quid erga proximum facie d'um est. ¶Ad quartum concedo q alie solēnitates etiā preciebantur in aliis locis:sed non in hoc epiphome ꝑceptoum. Sabbatum crebrius occurrit:r omnia alia festa excessit:quia nec poterant in eo parare cibaria: nec incedere vltra mille passus : cuius oppositum poterant in aliis solēnitatibus. ¶Ad quintum concedo q quis pōt peccare in seipsum . Sed quia dilectione naturali homines seipsos satis diligunt:non erat opus tam specialē ꝑcepto de dilectiōe ad se sicut ad alios. ¶Ad sextū dicit:q homines sunt multum propensi ad transgrediendum in his prohibitionibus:propterea speciales ꝓhibitiones dant. Et aliqui hebreorum putabant actum interiorē nō esse peccatum:sic putabat Josephus,xij.antiquitatum:q reprobat Polybium persarum historiographum in hoc q dicebat q Antiochus illustris miserabiliter mortuus est eo q volut spoliare templum Diane. ¶Contra hoc obiicit Josephus dicens:q non egit peccatum : sed tantum volut illud facere:non peccauit. Ergo propterea nō est mortuus miserabiliter:sed propter peccata que hierosolymis fecit.

Circa primū ꝓceptū ꝯrīē an ars diuinandi siue incantandi sit contra ipsum. Pro questionis solutiōe ponentur notabilia:r inde conclusiones responsales. ¶Scito vt dicit Varro, put recitat Gratian⁹,xxvi. quest.iij.cap. Igit. Diuinationum quattuor sunt ghā q fiūt terra/aq⁹/aere/r ⁊ igne/hinc geomātia/hydromātia aeromātia/r pyromātia. Incantatores sunt q arte verbis gaudēt. Aruoli vocati sūt ꝓpterea q circa aras idoloꝝ nepharias ꝑces emittūt:r funesta sacrificia offerunt:hisq⁹ celebritatibus demonū accipiūt responsa. Haruspices nūcupant/quasi hararuz inspectatores hare sunt pecoū exhibita quoū exta: q inspiciebāt diuinā etiā extisp'ces. Augures sunt: qui volatus auiū ⁊ voces intendunt:aliaq⁹ signa rerū vel obseruationes impromptas hoibus occurrētes ferūt. Inde sūt ⁊ auspices. Hā ⁊ auspicia sunt que iter facietes obseruāt , Phytonisse a phytonio apolline dicte q⁹ is auctor fuerit diuinandi. Genethliaci appellati sunt ꝓpter nativitatē siderationes dierū. Horoscopi dicti q⁹ horas natiuitatē hoīm speculant/dissimili ⁊ diuerso facto. Sortilegi sunt q nūc sub noīe sicte religionis p quasdā quas sortes seu apōtas vocāt Socrates diuinationis scientiā pūtent:aut quarticūq⁹ scripturaruz inspectiōe/futura ꝓmittūt. Carminibus multi (r potissimū mulierculē) infirmos curare satagūt:multa alia sunt noīa:vt de magis omniū obseruatoris r ceteris id gen⁹ : ꝟ parui discriminis est in sententia licet vocabulis differant.

¶His finitis rndet ad ꝙstionē p oppositiones. Quarū prima est. Diuinatores, aruoli/magi/r phitones ac huiusmodi se grauiter delinquunt:r q eos ꝓhibet. Probat hec obiectio Leuitici decimonono et vicesimo. Alia q⁹ declinauerit ad magos r aruolos r fornicatus fuerit in eis: ponaz faciē meā ꝓtra eū:r interficiā eū de medio populi mei. ¶Preterea : ꝓpter hoc petiit Ochozias infirmus mortuus est quarti Regū primo:q⁹ misit ad ꝓhibendū deū Accaron. Et Saul punit Paralipomenon decimo. ¶Insuper:tales secundū leges ciuiles debent punire pena capitis:r ⁊ si ac cedāt ad bonū alterius/debēt cremari. Et bona coīū osa publicari. C.de malefic.l.nemo.r.l.culpa.et.l.nulla. Scōm canones sunt ꝑsones r q ad eos pcurrūt nec debēt ad ac cusatiōes admitti.ij.q.vij.dicto. Hec mō he pene sine gra ui culpa iligunt. Igit pclo vera.vij Aug.r recitat.xxvi. q.vij.nō obstabitis:vbi multis superstitiōib⁹ enūeratis sic pcludit. Qui has r ꝙscūq⁹ diuinatiōes aut fata aut augu ria obseruat aut attēdit aut ꝓsentit obseruatib⁹ / aut talib⁹ credit/aut ad bonū coīū vadit/aut in suā introducit/aut interrogat: sciat se fidē christianā et baptismū ꝑuariasse r paganis/r apostatā/r dei inimicū:r grauiter ieter num incurrisse rc. Postremo omnes isti vsurpant illud qō est deo ꝓpriū. Scire futura ambigua r diuinā. Diuinatio enī nihil aliud est q⁹ indebita vsurpatio reseratiōis abditoū futuroū/at palā est hoc esse grāde delictū igit. ¶Secūda pclusio:q⁹ habet pactū expressum cū demone grauiter delinquit. Hoc sequitur ex precedenti. Si sit peccatum habere cōmercium cum aruolis/r magis/a fortiore est peccatum habere commercium cum demone. Propter vniquodq⁹ tale r illud magis/primo posteriorum. Secundo patet hec pclusio: demō est obstinatus in malo:r querit hominem a fide auertere:r ipsum in interitum ducere:r ex superbia querit sibi diuinos honores: et hominem in idololatriam tacite r caute ducere:modo illa sint homini inconuenientissima igitur. ¶Tertia conclusio:qui habet pactum tacitum cum demone/peccat:licet minus peccet q⁹ habendo pactum expressum. Is enim habet pactū tacitum qui dicit/vel facit/vel efficaciter ad hoc conat:q⁹ naturaliter fieri nō pōt sine arte demonis. Hoc exemplariter declaro . Est Socrates nō illustrat⁹ a deo:qui statim curat morbū qui a galeno vel Hippocrate in tali tpe curari nō pōt : vel alia occulta reuelat que via humana sciri nō possint/demolitē domū/excitat ignē/vel huiusmodi que nō fiunt per cursum nature:sed solum arte demonum/time dico talem habere pactum implicitu⁹ cū demone:cum faciat illud q⁹ non fit a deo specialiter :nec potest fieri per inferiorem subst̄ātiam q⁹ a demone.Sic talis facit hoc demonis astutia. Vel sic:Ille habet pactum tacitum cum demone qui facit aliquid instigatione illius qui habet pactum expressum cum demone:aliquid quod fieri non potest ab inferiori a demone. Hoc iterum sic declaro: Socrates habet pactum expressum cum demone: videt q⁹ non potest inducere Platonem ad hoc vt pactū expressum cuz demone habeat: aperit astutia demoniaca aliam viaz:vt pote hāc:q ligēt clauis in libro:r dicāt. Si videbas furem currebas cū eo rc.Credēdo q⁹ taliter faciendo vertetur clauis sup furē:r fur occultus deprehendetur.ecce quomodo Plato male sentit q⁹ hac via deprehēdetur fur. Vel depingentur facies suspectorum de furto in pariete:et si ferro tangatur facies picta illius qui rem abstulerit:realiter illius facies ledetur / et oculi primum lacrymas emittent:tandem excecabuntur si verum non confiteatur. Me puero nobilesci ꝺdā religiosus sic practicabat : et licet ablata furto recuperaret grauius peccauit q⁹ sacerdos ille cuius est mētio. C.ex tuarum de Sorti . Illic sacerdos cum quodam insano ad locum paiuratum non ea intentione vt inuocaret demones: sed vt posset inuenire furtum eiusdem ecclesie per inspectionem astrolabij : Alexander qui tertiam appellationē inter pōtifices maximos tulit dicit:licet per simplicitatem id fecerit grauius peccauit vetans ne per annum celebraret. Reddendo ad clauis cōuersionem r ad picturam religiosi dico. Istud fieri nō pōt circa vires demonis. Et Plato assentit firmiter q⁹ hoc mō r non alio pōt rem predictam recuperare. Hoc est habere pactum tacitum cum demōe. Hoc supposito ꝓbat pclusio:omnis q⁹ in fide quam tenet scire/errat/peccat:Plato est huiusmodi:igitur. Cōsequētia tenet cum maiore. Patet minor:oeberet (si aliqd paudentie habeat) scire q⁹ hoc modo naturaliter sine arte demonis non potest res suas recuperare . Insuper illud solet satis tam in templo q⁹ alibi explicari : ergo non cadit in cum ignorantia inuincibilis. Ex his patet q⁹ mulieres curantes infirmos subito/ vel citius q⁹ via humana curari possint/ sunt suspecte in fide a quibus dicit Bernardus in teneris annis faciem auertit. Patet:cum non cōstet q⁹ hoc faciant miraculose virtute diuina: nec medic⁹ peritissim⁹ hoc ita subito facere potest:reliquitur q⁹ arte demonis hoc sit r quanto plures r citius ipsa carminibus suis curat:tanto est magis suspecta. Semper miscētur aliqua apparentia:si non esset causa apparentie non esset fallacia. Hec mulier dicit:curet te de⁹ in nomine patris r filij r spiritussancti. Et cum hoc ipsa ter tangit genam dolentis habentis r parietem: monendo patientem vt credat q⁹ hac via saluabitur:q⁹ si nō assentiat firmiter sed vacillet ipsa cum curare nequit : hac via semper procedunt . Et sicut dico de carminibus idem est de fluentis contingentibus quorum cause non cognoscuntur via humana. Predicere eclypsim solis vel lune/frigus aut calorem famen vel fertilitatem anni non est predicere futurū contingens in ꝑposito:quia hec omnia in suis causis cognoscuntur. Et idem est augurari in somnijs circa illa circa que nō sunt cause naturales Deuteronomij. xviij. Nō inueniat in te q obuiet somnia . Tōmas septuicule q⁹ est in aqua/vel prope latera fluminum/cōcludit naturaliter q⁹ pigenate intrinsecus laborat:similiter somnians circa nigra / et demones / melancholia abundat . ¶Contra primam conclusionem obiicitur. Samuel vir sanctus resuscitatus est a phitonissa:ergo diuinatio phitonica nō est mala. Consequentia tenet: quia prophetia sanctus vitus vel mortuus non inmisceret se arti damnate. Antecedens patet. i. Regum. xxviij. post multa dicit mulier: Ad Saulem quem suscitabo tibi:qui aut:suscita mihi samuelem . Cum autem vidisset mulier Samuelem exclamauit voce magna. Et paulopost ad propositum:scisciturus est Saul. Qualis est forma ei⁹ qui suscitatus est: ait illa:vir senex ascendit r ipse amictus est pallio: r intellexit Saul q⁹ Samuel esset. Dixitq⁹ Samuel ad Saul:q're inquietasti me vt suscitarer? ¶Respondetur super assumpto sunt varie positiones vt Augustinus recitat ad Felicianum. Multe vari possunt vie circa illaz materiā. Vna q⁹ deus resuscitauit Samuelē virū sctm:r nō hec mulier. Illa/ q⁹ demon assumpsit corpus Samuelis in quo erat tanq⁹ motor in moto. Altera pars denominat totuz per suppositiones synecdochicam. Dicimus/pater meus est hic sepultus:r tn est solū corpus patris . Simili⁹ dicimus sanctus Romanus est in galuedia in candida casa. Sed inconuenientes est q⁹ virt sancti corpus permitteret demō assumere tanq⁹ motorū in quo rissa daret loco samuelis. Licet in casu speciali Christus ꝓmisit q⁹ tentato suū corpus moueret, Matth. iiij. vt illū locū exponētes dicimus. Dicit:demon fecit sibi aliud corpus r assumpsit sibi tudinem corporis r effigiei Samuelis deo permittente: vt magis ad attendendum attraheret Saulem quem in suo seruitio tam habebat. Sibi tudines rei vocat res ipas scripturaz:patet. Sem. xli. dicit: Pharao vidit in somno septem spicas r septē boues:r solū spicarū r boū sibi tudines vidit:sicut somnās de a/r b/quoū spēs de nocte in somno vidit. dicit se a/r b. vidisse illa nocte. ¶Et si alleges illud. Eccl. xlvi. vbi de Samuele dicit: post hoc dormiuit/ r notū fecit regi:r ostēdit illi finē vite sue. Modo demon nō dormit:Ridet:vna pars exponit de vero Samuele altera vero de sibi tudine eius. Sibi. simplius allegauim⁹ in hoc tertio. Ego posio aliam mea a me rc. ¶Sed ptra:ve re dicebat. Cras erit tu r filij tui mecū eritis: sed r castra israel tradet dns in manus Philistim. Modo demon nō pōt scire futura ptingētia q⁹ non hīt causam naturalē eo gnoscib'lē:quia admodū non erat hmōi . Ergo ille nō erat demonisted Samuel. ¶Respondetur ꝓcedēdo q⁹ demon vere dicebat. Cras eritis mecū:hoc est mortui. Jonathas filius Saul erat ꝓdestinat⁹:Saul vere reprobatus: r sic realiter in die sequēti in pena cū demone. Multis modis potest demon predicere verum de futuro contingenti qō homo viator dicere non nouit. Tum : interdum potest ei reuelari per bonos angelos propter specialem causam. Tum secūdonum secreta que tractant inter alios: r sic potest vere pdicere/ille exercitus erit victor⁹ / r ille victor vidit bonū ordinē vnius r malū alterius: et perspicatius iudicat q⁹ homo:quia est subtilioris speciei:sicut homo melius iudicat q⁹ brutum. Et longissimus habet experimentas. Etiam nouit facta occulta vtriusq⁹ partis : cognoscit aliquos deliberatos aufugere r aliquos esse proditores: r videt aliquos inuiti insidijs ad alios capiēdos que hostem fugiunt. Ulterius:dicit verum a casu r fortuna. Nō nunq⁹ quando dubitat profert propositiones amphibologicas/prima fronte/r intelligentia prima/vnum insinuantes:sed tamen se excusat q⁹ in alio sensu intellexerit: ac si esset certus de omni futuro contingenti. Et sic sibi appropriat quod est soli deo notum. Secundus illud. Esaie. xli. annunciate que futura sint et sciemus: quoniam dij estis vos. Et ita oracula apollinis r huiusmodi fecerunt. Hoc exemplariter declaro per illud quod Eusebius in chronicis scribit:q⁹ anno ab vrbe cōdita. cccclxiij. pyrrhus rex epyrotarum volens pugnare cum Romanis vel phicum oraculum apollinis adijt:qui dedit ei responsum ambiguum dicēs. Dico te Eacida Romanos vincere posse:qui r victus est. Simile est:tibis redibis non in bello moueris: vbi hoc audiens putabat asserere q⁹ ad bellū proficiscere tur:r salpes redirer:forte hoc demon optatus est:frequenter fallitur. Vel si dubitat:aliter pūctuant orationē:post casum dicens se asserere:tibis redibis non in bello moueris. ¶Secundo argumentor contra tertiam conclusionē r eius probationem:r hoc sic. Demon non potest curare aliquem citius q⁹ homo:nec illum quem homo curare nequit:ergo probatio illius conclusionis nulla. ¶Respondetur negando antecedens. Galenus vel Hippocrates scit curare virum quem ille inuenis medicus curare nescit:r homo scit curare virum quem brutum curare nequit. Modo cum angelus malus specie differat ab homine:est eo superiore excedit hominem (sicut homo brutum) in iudicio:non quin homo intelligit in genere intellectiōis sicut angelus:r hoc non est cōmune homini r bruto. Herbarum naturas subtilissime capit homo experimento cognoscit q⁹ ruta/maiorana/cyminum/calamentum/anetū et arctum/libidinem reprimunt:r potentius omnib⁹ his agnus castus. Et ꝓpterea dicit Galenus sternebat in le-

ctis mulierum athenienſium: a fortiore hec omnia nouit demon. Preterea: demon ſi ſibi relinquatur poteſt cōmouere humores in homine ſano: ꝛ facere eū ptinus lāguere: ꝛ ſubito humores commotos iterato diſponere: ꝛ reddere eum ſanum: ꝛ impedire efficaciam medicinarum q̄s homo medicus applicat: hec non poteſt facere hō. Pōt demon ferre aquam in cribro ſicut valerius recitat de q̄dam virgine. Poteſt eam impedire aquam ne deſcēdat: licet non ſit corporeus: ꝑz/anima tua mouet corpus tuū: ꝛ intelligētia celum: ꝛ demō corpus Chriſti portabat ſuper ciuitatem ſanctā ad pinnaculum templi. Ergo aquam in cribro vel extra cribū portare pōt demon: licet ſit corpus fluidū ꝛ facile ſpargibile: poteſt illi reſiſtere: ſicut alteri corpori graui reſiſtere poteſt ne deſcēdat. Poteſt eni ferre mulierem cum magno pondere: ꝛ ſic intrare corpus aſini veri vel aſſumere ſpecies aſini: ꝛ facere mulierē putare q̄ equitet ꝛ pēdus totum feratur ab aſino: q̄ aſin⁹ leuare nequit. Poteſt virum per terram ꝛ maria in breui tempore ferre: nouere aerem ad pluuiam/ vel ventum/ꝑ ſterna: re domos/inuenire theſauros abſconditos in terra Pinarum eſt ſic cum terra ſicut cum aere: et eius videre eſt ſolum intelligere. Quod videt aurum abſconſum: nec terra prebet ei obicem ſicut oculus noſter. Hec pro hoc ſtatu aliquid extra nos intelligimus quod prius tempore vel natura per ſenſus non deprehendimus ſic aūt demon nō impedit vt pluuia agam: q̄ non eſt poteſtas ſup terram que valet ei cōparari. Job.xli. nec poteſtas creata poteſt demonē coartare (ſi velit) niſi angelus ſuperioris ſpeciei: niſi meritorie hoc implorando a deo. Licȝ Raphael dicat Thobie ſexto: q̄ ſecur piſcis ſuper carbones poſitum fumo ſuo exterminat omne genus demoniorum: hoc eſt ſolum meritorie. Hec in annulis claudūtur vel inuocati coacte veniunt: ſed fraudulēter hoc fingunt: vt ſanitatem cum hominibus contrahant vt demum decipiant.

DUbitatur: an omnis diuinatio vel modus vtēdi carminibus pro ſanandis egrotis ſit peccatum mortale. Reſpōdetur: quis pōt hūſmodi act⁹ tripliciter exercere. Uno modo ſic q̄ credit per illum actum aſſequi quod intendit: puta incedere ſuper aciez enſis acutiſſimi nudo pede ſine leſura: inducere talem mulierem in viri amorem efficaciter: vel furtum deprehēdere per motum clauis tente fixe inter duos. Oportet q̄ talis credēs q̄ ſit aliq̄d diuinum pneumanis in illo actu quod eſt hereticum. Si credit q̄ virtus demonis eſt in illo: iam habet cōmercium cum antiquo hoſte: qui eſt mendax ꝛ pater eius. Joannis. viij. Et ſic ſemper grauiter ꝛ mortaliter peccat. Secundo modo quis poteſt ſic ſe habere q̄ non credit diuinam virtutem eſſe in illa operatione: nec credit q̄ conſequenter intentum: vult tamē expiri quid conſequi poterit: ꝛ adhuc mortaliter peccat. in fide titubans/ ꝛ exponens ſe ſtultitijs demonis. Tertio modo quis facit hoc ex quadā ſimplicitate ſicut aliq̄ mulierculę q̄bus non dicit̄ oppoſitū: ille tamē poſſunt a mortali petō excuſari quādiu nō dicitur eis. Sed dicis: q̄ vtunt̄ carminibus dicūt orationes ꝛ hoc eſt licitū. Itē legimus de ſanctis q̄ multos ſuos p̄deceſſores curarūt: ſcōm illud Marci vltimo: ſuper egros manus imponēt ꝛ bñ habebunt. Reſpondet̄: hoc erat vere in primitiua eccleſia: ꝛ adhuc vir ſanctus vel ſancta multi⁹ pōt hoc facere: vūmodo nihil addit niſi ſancta cognita falſa: ſi non aptat viam malis fic facti: vel īmiſcere mala cū oratione: vel illa de q̄bus dubiū eſt. Sic pōt q̄s ponere pater noſter vel euāgeliū Joānis in pānō lineo ꝛ ferre in collo: vūmodo nō credat plus pneumatis eſſe in illo ſic pēdēte q̄ in papiro. Vel nō agit viū alijs miſcere mala cum bonis. Dubitatur: an portare reliquias alicuⁱ ſancti ad collum ſit peccatū. Reſpondet̄ q̄ nō eſt peccatū ſi deferant̄ ex fiducia talis ſancti cuⁱ ſunt reliquie: quatenus meritis illius homo ꝑſeuerē a malo. Dubitatur. An demon pōt mutare hoiem in beſtiam realiter. Reſpondetur non: hō enī ꝛ bruta ſpecie differunt: ꝛ per conſequens vnum non poteſt fieri aliud etiam virtute diuina. Poteſt tamen demon preſtigioſe capere lineamēta equi ꝛ ponere circa hoiez: ſic q̄ putaū ex hoſte faci⁹ equ⁹: ꝛ loco virge ponere imperceptibiliter ſerpentē: ſic q̄ credatur a circunſtantibus virga in ſerpētem verſa. Aliqui ſubtiles ioculatores leuant denarios ſub ſcutella vt mirentur: ita artificioſe denarios tollunt ꝛ apponūt vt mirētur aſtantes. Ergo a fortiore hoc nouit verſipellis demō. De his in quartum aliqua dicemus. Concludendo dico periculoſiſſimum eſſe habere commercium cum demone ne expreſſum vel tacitum: cum ſemel ei aperitur aditus: illius deteſtatio eum non expellit: licet deus culpam (qua admiſſa erat) ratione contritiōis nō amplius imputat: tamen penam culpe debitam non relaxat. Et multe morales in his partibus hoc experte ſunt: que ſaucior̄ p̄cibus adiute non poſſunt demones ab eis expellere: cum a culpa primo admiſſi fuerint. Prohibende ſunt he multeres enim mūmos curare ſignis impertimētibus ad mortuorum curā. Et quāto plures curāt: tanto ſunt magis ſuſpectenſi fuerit aliqua nota ſancta: q̄ ſolis precibus curat. Scio tamen mulieres rurales parū vel nihil in multis vanitatibus delinquere: quia non dicitur eis oppoſitum. In aliquibus locis rurarus eſt ſimo oūi in talib⁹. Stande delictū reputant ſe cōmiſiſſe ſi poſt pedum lottonem ignem non imponant in aquam. Et cū aquam decoquunt hunectant baſim foci pro monſtro baſis foci. Lecrum beate Virginis in feſto ſternunt. Comas virorū ꝛ boum in feſto purificationis cum candela benedicta incendunt. In profeſto omniū ſanctorū cumulos ſtraminuz in extremitatibus lancearum imponunt quos illic cōburunt: poſtea pro quolibet domus capite lapidē imponūt. Credunt non licere duob⁹ fratrib⁹ de eiſdē rembus poſſe comedere. Hec (q̄n iuuenis eram in patria) ſtudioſe mulieres ſeruabant: q̄ ipſe rure natus ſum/hec non ſic multa ſcita. Licet hec vana ſint ꝛ ſuperſtitioſa: abſit q̄ bone mulieres hunc ritū a matrib⁹ accipientes peccent anteq̄ eis dicat̄ q̄ male actum eſt. Verum poſt denunciationem non ſunt excuſande.

VLterius q̄rit̄: an tentatio dei ſit cōtra primū p̄ceptū decalogi. Pro q̄ ſtionis ſolutiōe ponet̄ q̄d noſ tēptationes: poſtea concluſionibus reſpondebit̄ ad q̄ſtionē. Tentare deum eſt explorare ꝛ experimētū ſumere p verba vel facta ratiōe ꝑprie p ſone. In ſe vt de dei bonitate/ſapiētia/pietate: ꝛ hmōi: ſignāter rone ꝑprie p ſone: q: ſi q̄s experimētū q̄reret de deo vt aliis innotęſcat in dei exaltationē: talis deū nō tentat. Et illō eſt p prie deū tentare ꝛ a certo ꝓpoſito. Aliq̄s etiā indirecte: ꝑter intentionē formalē deū tentat: q̄n petit vł facit aliq̄d q̄ ad nihil aliud eſt vtile niſi vt dei poteſtatē probet. Aſi ſuper illud Deut. vi. nō tentabis dūm deū tuū: dicit glo. deū tentat/q̄ hūs q̄d faciat ſine ratiōe ꝓmittit ſe diſcrimini vel periculo/expertēs vtrū liberari poſſit a deo. Unde Augu. xxiij. ꝯra Fauſtū. Dicit/q̄ Paulus nō fugit per ſportam e Damaſco q̄ſi nō credēdo in deum: ſed ne deum tentaret: ſi fugere noluiſſet cum fugere potuiſſet.

Circa hoc preceptum multipliciter homines peccant. Primo veritatem querendo de alia vita: qui in fide dubitantes reuocant morituros. Secundo dyellantes qui volunt experiri veritatem occultam per victoriam in monomachia. Tertio petentes artes vel diſciplinas a deo/multo ſtudio vel inſufficienti exhibito: ex ignorantiam non ſue ignaue tribuunt. Similiter illi qui poſſunt mortem aufugere in caſu in quo tenentur: ſepe expectant quouſq; liberantur a deo. Dicitur quo tenentur quia pro opere con filij poteſt homo mortem pati vt in diſtinc. xlix. quarti dicimus. Similiter ſi quis nō curaret nepheſim aut Jliacam: ſed eis vtitur tanq̄ diuinis inſtrumentis ad carnis mortificationem ꝛ ad Chriſti regis acerbe mortis compaſſionem vt maioris meriti ſint participes quocirca medelam abiiciunt. Iſte bene ageret pari fouma/ illi deum tēptant qui tempus miſeriendi deo cōſtituunt: vt Judith. viij. ſcribitur. Sed contra primum membrum tentationis arguitur: Socrates recte ſentiens in fide/poteſt facere Platonem deorum moriturum pacifci q̄ redeat anima eius poſt mortem quatenus eam liberet de purgatio ſi egeat. Reſpondetur: ſi Socrates pacifceretur cum Platone quatenus anima eius redeat dubius de immortalitate anime in pena vel gaudijs: tunc talis deum temptat. Et eſto q̄ non ſit dubius/non expedit ſic pacifci/q̄ demon poteſt apparere ꝛ dicere q̄ eſt in celo: licet ſit in purgatorio: quaten⁹ precibus prinetur. Vel dicere q̄ eſt in inferno quatenus eiſdem priuetur: ꝛ etiam quaten⁹ faciat viuentem non amitari bonam vitam defunct: vel deſperare. Non ſine magno ſale eſt hec pactio inemnda.

Hoc premiſſo: reſpondetur per hanc concluſionem. Tēptare deum eſt grauie peccatum ꝛ contra primum precęptum prime tabule commiſſum. Patet: qui temptat deū ex intentione/dubitat de illo quod debet fide credere: ergo eſt infidelis: ꝛ per conſequens peccat: ꝛ contra primum preceptum nō recte colēdo deum: quia ſine fide recta nō poteſt deus recte coli. Inſuper: temptare deum prohibetur. Deutero. vi. vbi dicitur non temptabis dūm deū tuū: ꝛ recitatur a Chriſto 2 Matth. quarto. Contra hanc cōcluſionem argumentor. Abraham non peccauit: ꝛ tamen temptauit deum. Geñ. xv. dicebat. Unde ſcire poſſum q̄ poſſeſſurus ſum eam: ſcilicet terram a deo permiſſam. Et Ezechias quarti Regum vigeſimo capite. Similiter nec Gedeon qui ſignum victorie a deo petiit Judicum. vi. cuz victoriam illi dedit deus cum ligno de rore tam in vellere ꝛ extra vellus. Secundo ſic: Achas peccauit qui noluit ſignum a deo petere: vt ptz Eſa. vij. Reſpondetur: Abrahām ꝛ Ezechias non diffidebant de deo: ſed inſtictu ſpiritus ſancti ꝛ ex dei familiaritate viri celo digni ſignuz a deo petebant: qualiter aliis innotęſceret: et nō ꝑ ſe. De Gedeone dicit glo. peccauit ſic inſtanter petendo ſignum a deo. Ex debilitate fidei ſignum petiit: ſic et Zacharias Luce. i. qui dixit ad angelum vnde hoc ſciaz. Et ideo propter incredulitatem punitus perdidit prompte modulos loquele. Ad ſecundū argumentū: peccauit ille Achas. Erat ei preceptum petere ſignum a deo pro vtilitate cōmuni: ꝛ noluit ille malus vir ne deus glorificaret. Tertio obiicitur per illud quod ſcribitur. ij. Paralipomenon xx. Cum ignoramus quid agere debeamus hoc ſolum habemus reſidui vt oculos noſtros dirigamus ad te. Ergo deum temptare poſſumus an velit nos exaudire: ꝛ nobis opem ferre. Reſpondetur: littera illa potius eſt contra illud quod pretendit argumētum ꝑ pro eo. Vult ſcriptura dicere: debemus facere que in nobis ſunt: ꝛ cum nō poſſumus plura facere: recurramus ad deum ſupplices ſuppetias ab eo in anguſtia petentes: ſcientes q̄ nos iuuabit ſicut petimus vel i meliori. Prudens pater nō ſemp dat panem vel cultellum filio: ſed illud quod credit ei expedire. Hoc autem non eſt deum temptare.

Queritur an eccleſia licite vtaꝛ imaginibus. Reſpōdetur: habet dicūt nos idololatras eo q̄ imagib⁹ vtimur. Hecci etiam imagines obhorrent. Leo tertius imperator fuit a Gregorio tertio excommunicatus eo q̄ imagines apud conſtantinopolim deleuit. Sed pro veritate pointur hec concluſio: eccleſia licite vtitur imaginibus tam Chriſti ꝑ alioꝝ ſanctorum. Probatur hec cōcluſio a poſteriori: ea oppoſium: ſequitur q̄ tota eccleſia aberraret ſic adorando: cōſequens eſt falſum ergo et antecedens. Iterum: Conſtantinus papa excommunicauit Philippum imperatorem eo q̄ imagines Chriſti/beate Marie virginis/ꝛ ſanctorum/delonie ſtauit. Inſuper: vt dicit Joānes damaſcen⁹. Chriſt⁹ imaginem ſuam in pannum impreſſit: et miſit Abagaro regi. Preterea: Romam habēt facies Chriſti quam ipſemet impreſſit panno quem ipſi obtulit Veronice: que in templo ſancti petri monſtratur. Preterea beatus Lucas depinxit multas imagines due virginis: quarum quattuor aut quinq̄ Rome habentur. Amplius ratione arguit̄. tur. Apud gentiles in lumine naturali non ſolum recitantur verbo et ſcripto geſta heroum: ſed etiam in tapetis auleis ꝛ parietibus depingunturvt illorum geſta ad memoriā reuocemus: ꝛ eos ſtudeamus imitari. Propter ea ſeptimo politicoū dicit philoſophoꝝ principes q̄ geſta heroum debent depingi vt ea mitiores videant ꝛ ſimilia faciant. Imagines ſunt memoratiua ſigna virtutis ſeq̄de ꝛ vtil⁹ vtādi. Non aūt ſolū p ſenſum auditus actū memoraāi hauriimus: ꝛ etiā p ſenſum viſus. Itē Moyses fecit ſerpentem Eneum. Numeri. xxi. vbi dixit dominus: fac ſerpentē ꝛ pone eū pro ſigno: vt eſſent memores quō erant peuſi a ſerpētib⁹ ignotis a q̄b⁹ popul⁹ fuit iuſte afflictus a deo. Et ſeruat⁹ q̄ſi ad ſe redūt a deo. Preterea in fabricatione tabernaculi. Exodi. xxv. Duo cherubin erāt ſup ꝓpiciatoriū cū alis extēſis: q̄ erāt in forma hūana: ꝛ mutuo ſe reſpiciebāt: ꝛ erāt intra ſcta ſcōrū/loco ſanctiſſimo: vbi vabant rūſa: mō cherubin repliāt angelos. Ex his ꝑz cluſio. Cōtra cluſionē argumēror primo ſic: q̄ illud q̄ ſcribit̄ Deutero. v. non facies tibi ſculptile/ nec adorabis ea neq; coles. Sed ſicut veteri lege nūl ꝑ ſunt vſus imaginū: et tū vetus lex eſt figura noue: ergo. Ad primū dicit. Nō adoramus imag: nēt eſt res q̄d ꝛ terminꝰ finalis oſonis: q: hoc ad idolatriā ptineret: ſz adoram⁹ imaginē ꝓut altert⁹ ſignificnō ferꝰ in imagine nūl rone rei ſignificate ꝑ imaginē. Sodē actu invtrāq; ferꝰ. Et ſi ſint duo act⁹ ſiſtemp vn⁹ eſt ꝓpter aliū: vt de vſu ꝛ fruitiōe ꝓtingit ex. i. diſtinc. primo. Ad ſcōm dicēdū eſt. Q̄ deus nō fuit in veteri lege hō factus: ideo tunc nō debuit hre figurā vel imaginē. Tertio obiect̄ ſicut nouā lege nihil inuenit exꝑſſe ve imaginib⁹? ꝙ nō ſunt diuine traditiōes: ſed hūane inuētiones. Quarto ſic: Damaſcen⁹ lib. iij. c. Inuiſibilis m̄ſt ꝛ incorporei ꝛ incirem ſcriptibilis dei q̄s pōt imaginē facere: quaſi dicere: nullus. Et ſequit: Sumere igit inſipiētie ꝛ ꝓpietatis eſt velle figurare id q̄ eſt diuinū. Ad tertiū dicit: ex facto Chriſti ꝛ ſanctoū concludimus imaginū inſtitutiones rōnabiles. Et licet homines eas pro rationabili cauſa inſtituerint: hoc ſufficit. Ad quartum reſpondeturnon poſſumus habere aliq̄d corporeum quod repſentat deū in ſe/ſicut eſt: cum eſt incorporeus. Sed manuductione quadam

trinitas vepingetur:vti in edibus sacris videmus in quibus pater tanq̃ senex vepingitur: licet filius vel spiritus sanctus fuerunt ab eterno:quia filius est a patre et spiritus sanctus ab vtroq; propterea quo ad vulgus sic vepingitur:sic eum vidit Daniel/Danielis.vij.¶ spiritus sanct⁹ in specie columbi: quia talis apparuit super Christum. Matth.iij.¶ Mar.i.¶ filius in forma humanitatis: quia veram humanitatem assumpsit:¶ talem in se habet.

Upertus de primo precepto decalogi loquuti sumus:de secundo p̃cepto distin.xxxix. sequendo ordinẽ magistri loquemur ergo de tertio precepto: scz sanctificatiõe sabbati:loquendum erit. Ido⁹ nomen sabbatum in scriptura trifariã accipitur. Primo pro quolibet festo vt Leui.xxiij. sabbatã requies est. Et affligetis animas vestras. Et illic est sermo de primo die ¶ decimo mensis septimi. Sic capimus in omni modo loquendi dicentes:non licet frangere sabbatum. aliud festum habentes:¶ sic in questione frequenter vtor. Secũdo capitur pro tota hebdomada:vt ieiuno bis in sabbato dicebat Pharisẽus. Luce.xviij. et in eodem vie naturali nemo bis ieiunat. Non est necesse q̃ capiatur pro quolibet die hebdomade propter auctoritatem. Mar. vltimo/valde mane vna sabbatorum: hoc est primo die post sabbatum:propter celebritatem sabbati/dies sequentes/primus/secundus/tertius/¶ reliqui ab eo denominantur. Simile habetur Luc.xxiij. valde mane vna sabbatorum veniunt ad monumẽtum. Tertio modo capitur pro septimo die hebdomadeet sic hic capio. De sabbato ergo sic accepto scribitur Exodi.xx. memento vt diem sabbati sanctifices. Iussus precepti triplex est ratio litteralis. Prima est diuini cultus vacatio: vt homo hoc die cultui diuino ĩ seruiat. Secunda ratio est auaritie restrictione homo cõtinuo lucro temporali studeat. Tertia ratio diuine maiestatis maior recordatio:quia sicut deus requiescit ab omi opere quod in hominis obsequium fecit: ita homo debet quiescere ab omni opere exteriori vt diuine laudi vacet: scz gratias agendo p̃ creationis ¶ productionis beneficio. Iui⁹ precepti est triplex ratio mystica. Prima est allegorica: scz q̃ sabbatum requiem corporis Christi in sepulchro significat: et etiam consolationem animarum in limbo que per presentiam anime Christi facta fuit. Secũda ratio est tropologica:quia sabbatum significat requiem animarum in deo per deuotionis affectum ¶ contemplationis exercitium. Tertia ratio est anagogica:quia significat quietem animarum in celo ad quam per presentem vacationem mentis in deo speramus puenire. Circa hoc preceptum quero talem questionis titulũ quo iure homo tenet colere sabbatum. Respondetur: circa cultum sabbati duo sunt consideranda. Unum est affirmatiuum: scz cultum deo exhibere ¶ eum cultu latrie venerari rationemaiestatis vel beneficiorum eius. Aliud est negatiuum:scz illo die non vacare operibus seruilibus q̃ impediunt a cultu affirmatiuo. Et vtrumq; obligat: more p̃ceptorum affirmatiuorum ¶ negatiuorum. Circa primũ in hac questione loquar. Circa secundum in questione sequenti. Ad primum pono conclusiones sequẽtes:quarum prima est. Homo tenebat in sabbato colere deum in lege Mosayca. Secunda cõclusio. Homo tenet in die dominico pro tempore legis gratie colere deum. Tertia conclusio: qualibet lege positiua secluſa / homo tenet colere deum in aliquo tempore. Quarta conclusio:homo implẽdo preceptum positiuum de colendo deo in dominico die vel in sabbato pro tempore legis/adimplet preceptum legis nature. Prima conclusio p̃z Exodi.xx. Secunda conclusio p̃z per mutationem sabbati in diem dominicum. Tertia cõclusio p̃z:de lege nature est ſ homo diuinat vtendo ratione colere deum. Hec conclusio supert⁹ in hac distinctione posita est:vbi diximus esse de iure nature credere q̃ vnus deus est/¶ q̃ est colendus:¶ ſ est colendus:aliquo tempore est colẽdus. Istud coloratur per gentilium historias:qui vnanimiter posuerunt aliqua festa pro suo deo vt putato numine. Quarta conclusio p̃batur. De iure nature est alere monstrum ecclesie qui spiritualia ministrat. Secundũ illud apostoli: prime Cornt. ix. Qui altario deseruunt cum altario participant. Unde ¶ Psalmista. Sumite Psalmum ¶ date tympanum. Et tamen hoc impletur per impletionem precepti positiui de quota denariat:patet. Secundo sic. In impletione operis consilij impletur preceptum:ergo in impletiõe p̃cepti positiui impletur ius nature. Antecedens patz:q̃ homo diligit deum facit opus consilij:quia actum intensiorem elicit q̃ elicere teneat:¶ in elicitione illius actus adimplet preceptum:patet. Contra duas primas conclusiones ¶ signanter contra secundã obijcitur sic: homo tenetur vacare diuinis in die dnico:vel hoc est in qualibz parte diei dominice:vel in aliqua sic ¶ in aliqua nõ. Sed neutrum est dandum. Non secundum: quia non est maior ratio de vna parte q̃ de alia. Non primũ:quia ſ sic pauci adimplerẽt illud preceptum. Eodẽ modo arguere possum de lege Mosayca. Respondeẽ nõ datur hora nec due hore vel tres in quibus homo teneẽ vacare diuinis. Bene datur aliquod tempus in quo homo teneẽ vacare diuinis ſ non habeat impedimentum: puta tempus antemeridianum. Sed in nulla hora illius temporis homo tenetur vacare diuinis. Homo teneẽ audire missam in die dominico:¶ tunc cogitat de deo ¶ deum laudat celebrando horas/psalmos/vel dicendo pater noster. Missa ¶ sermone audito (ſ quis fuerit) cũ vesperis:non video q̃ homo amplius teneatur illo die vacare diuinis:nec de precepto positiuo ecclesiemee de iure nature vel diuino:sed illis tribus peractis potest homo sine peccato capere aliquam honestam recreationem quam voluerit in qua non offenditur deus: vt aream trahendo vel alium ludum secundum exigentiam hominis ¶ temporis. Forte dicis totus dies dominicus est festum:ergo in qualibet parte illius vacandum est cultui diuino. Consequẽtia est nullased bene sequit in nulla parte illius temporis potest laborare in opere seruili. Contra tertiam conclusionem obijcitur sic. Nullo tempore homo tenetur colere deum. Ergo non tenetur colere deum qualibet lege positiua seclusa:antecedens p̃z:vel homo teneẽ colere deũ quandocũq; cogitat de deo solum: ¶ tunc ſ homo nõ cogitaret de deo semel in anno/esset absolutus ab illo precepto:hoc est:nõ transgrederetur hoc preceptum. Dicis:homo tenetur co cogitare de deo:¶ quando de deo cogitat teneẽ deũ mentaliter colere. Cõtra:multi habent notitias actuales de deo qui deum non colunt fide/spe/vel charitate/ nec cultu latrie:qui non dicuntur preuaricatores. Respondetur qualibet lege positiua seclusa/homo tenetur colere deum in aliquo tempore. Et in hoc homo est certus de magno vno tempore. Sed est homini dubium in partu tempore: fortasse qualibet lege positiua seclusa/homo tenetur colere deum semel in hoc partu tempore: demõstrando septẽ dies. Hoc suadetur vel sufficit adulto viuẽti. lx. aut. lxxvi. annos semel in vita colere deum vel in nimoris tẽporis ĩterstitio est obstrictus numen venerari. Primum non est dicendum. Ergo secundum frango minutiores tẽpestates lustra annos mẽses ¶ hebdomadas: ¶ querit an iste adultus teneatur deum colere semel hoc in anno:an non. Semper loquo: lege positiua semota:dicis ſ stat hunc esse obnoxium colere omnem semel in hoc magno tempore demonstrando annum. Ac ad minora temporis descendẽdo dubitas. Et dicis eum non esse obstrictũ supos in hoc diem septenario reuerert ¶ sic de octo dierũ curriculo ambigitur. Non est facile ostendere hominem teneri tum esse in hoc paruo tempore de lege nature deum colere/difficile est maximum tempus in quo homo nõ tenetur colere deum:aut minimũ in quo est obstrictus pandere/attamen non aufim eum excusare qui per tantam tẽporis intercapedinem deum colere pretermittit/scieter: cum hoc deus preceperit in lege Mosayca:et vt homo illud nõ pterreat/deus signauit certum diem. Et ecclesia hoc considerans/imposuit etiam vnum determinatũ diẽ: cui satisfaciebat precepto legis nature. Jam venio ad propositiones negatiuas. Non credo q̃ deus obliget nos ad semp colendum se quando cogitamus de eo: nec forte semel in quolibet die in hebdomada:potissimum non festo quo ad laicum. Ratio: ad hoc non est preceptum humanum nec diuinum positiuũ:¶ difficile est probare q̃ ad hoc homo teneatur quolibet die naturali. Bonum est tamen ¶ secundum q̃ quilibet adultus ratione vtens se cõmendet deo/quando mane surgit:¶ etiam quando it cubitum. Multi repente moriuntur:propterea ꝑdesit eis pro conscientie securitate vt se ab alijs peccatis exuant: ¶ vt precepto satisfaciant:sic deum bñ ociũ vacat colere.

Ubitatur:quare additur hunc precepto/memẽto vt diem sabbati sanctifices. Secundo dubitatur: quare ecclesia sabbatum in diem dominicum transtulerit. Tertio dubitatur:an quilibet homo tenetur sacrificium quod audire missam appellant vel dicere certas preces:potissimum in dominico vel in festis. Ad primum respondetur: triplex est causa quare ita dictum est. Prima:quia hoc fuit antea in scriptura ꝑceptum: vt Exõ.ij. benedixit deus diei septimo:¶ prohibebatur manna colligi in sabbato: in memoriam illius additur memento/q̃ hoc memorie manda remus:non sic autem erat de alijs preceptis. Secũda ratio:dies ille ¶ hoc preceptum est cum interruptione:¶ in talia solet cadere obliuio: propterea additum est memẽto. Tertia ratio: cetera omnia precepta decalogi sunt de lege nature:¶ in hominis corde isculpta. Hoc aũt ꝑceptum est pure positiuum nõ scriptum in corde hominis: propterea additum est memento: quia facilius a memoria hominis recedit. Quarto dici potest hoc preceptũ explicat precepta duo precedentia colendo deũ mente interius. Utiliter ¶ religiose exterius deum magnificando in vtroq; primorum preceptorum intelligitur vnum affirmatiuum vltra negationem sic in tertio precepto. Ad secundam dubitationem respondeẽ q̃ hoc est ꝓpter multas causas:sed quinq; datis contentis manebimus:quarũ prima est propter figuram:nam quies ¶ sanctificatio q̃ fit in dominica significat requiem sanctorum quam in octaua erate expectamus. Et sicut in octaua die (puta dominica) quiescimus ab opere/¶ dei laudibus vacamus:sic ĩ octaua erate quiescemus ab omni sollicitudine et tedio: iuxta illud Esaie.xxvij. Sedebit populus me⁹ in pulchritudine pacis ¶ in tabernaculis fiducie ¶ in requie opulẽta. Secũdo est mutata ne iudaisare videamur. Ideo scribit Hegesi⁹ cumb⁹ Romanis ꝓut recitat de cõsecra. distin. iij. c. puenit ad me quoddã pueri ſ pus hoies praua ĩter vos aliq̃ ¶ sancte fidei aduersa seminasse: tta vt in die sabbati alicd opari ꝓhibeãt. Quos dd alĩ nisi antichristi ꝓdicatores dixerimus. Qui venies diẽ sabbatum atq; dñicũ ab oi faciet opere custodiri. Tertio in tali die scz dominica totus mũdus quo ad matertam licet sensu diebꝰ ipsum ornauerat creatus est. Quarta causa ꝓpter christi incarnationẽ. Christus natus est de nocte vt putaẽ dñica die:debemus ẽ illo die dñicũ incarnationis recolere: ĩ semp in illo die eaũ credo:an quo cantaẽ/¶ incarnat⁹ est de spũsancto:er hõ factus est. Quinta causa:Christus in die dominica mane surrexit a mortuis. Quicd a deo insigne est ꝓstitutũ in die dñico sit:vt pater. lxxv. distin. c. q̃ dies. Nec credas ꝓpterea q̃ ecclesia ius diuinũ variat: sed deus: cũ ofa legalia in morte cessarunt auctoritate diuina:¶ colere sabbatũ non est morale in lege/pessimi tbat codẽ tẽpore quo cetera non moralia legis ceciderunt;ergo licitum erat ecclesie instituere vnũ diem in hebdomada. Ad tertiam dubitationem dicitur: quilibet adult⁹ tenetur audire integram missam in die dominico nisi rationabilem excusationem habeat:patet de consecra. dist. prima cap. missas dominica die secularibus totas audire specialt ordine precipimus:ita vt ante benedictionem sacerdotis egredi populus non presumat: et a fortiori clerici et in sortem domini vocati ad hoc obligantur. Signanter adultus:puelli vel puelle ante annos discretionis ad nihil sub pena non peccati obligantur:licet nõ sit male actum tam innocentibus prope annos discretiõis ad ducere ad templum: quatenus assuescant ipsum tempore visus rationis libenter adire:dixi nisi rationabilem excusationem habeat. Aliqui modo laborant qui non possunt adire ꝓpanum sine corporis tactura: qui nõ possunt etiam missam habere in domo celebratã. Tales excusantur ne missam audiant: sufficit eis q̃ rapiantur in deum/¶ mentaliter de eo cogitent/et eum intrinsecus laudent: quia ille est finis misse quem attingere possunt:sicut templum adeuntes stat q̃ non tenentur dicere horas vel alias preces:multum forte nocet eis loqui: tunc dicere horas non tenẽtur: nec aliqui pro eis plusq̃ ad tempnium in infirmitate omittim. Si homo timet hostem timore cadẽte in constantem virum ſ eidem sacram adeat:tunc excusatur non ademdo basilicam ¶ ſ non habeat oratorium domi excusatur ab audiẽda missa. Et forte in vitis patrum ita erat de multis non sacerdotibus in eremo:vt de paulo ¶ Antonio vocatis a deo ad eremum vel hanc legem positiuam diei dominice precedentes. Simile est ſ timeret de raptu filie sue vel vxoris etiam. Excusatur ille vel illa que infirmum custodit ab audienda missa: ſ sine tali persona non bene stat infirmus. Et est nisi vna missa in ecclesia propinqua. Idem potest contingere vbi dubitarentur fures vẽturi ad domum/ſ nullus relinqueretur in ea:¶ est nisi vna missa:tunc ille vel illa que domum custodit excusatur. Si essent due misse:¶ vnus audita vna missa potest redire ¶ domum seruare:¶ alius aliam missaz audire:non esset alter excusatus. Similiter:ſ sermo diuinus ¶ missa sint incompossibiles:pretermittenda est missa:¶ audiatur sermo:potissimum ſ fuerit frugifer et auditor ineruditus:¶ dato q̃ eruditus ¶ concionator deuotus/sciens homines aliter ad viam dei:tunc deberet audire ſ fuerit solũ semmuerbius eruditus/tunc sermone negligeto audiat missam:nisi habeat plebẽ subiectã cui sermo ẽ vtilis: tunc deberet interesse quatenus subiectis ouibus det exẽplũ. Propterea collegiorũ primarij citius debent interesse sermoni/q̃ alij equaliter docti ĩ collegio q̃ scholasticoũ curã nõ hñt. Signanter curã nõ hñt:q̃ regẽtes deberẽt misse ¶ sermoni interesse quater⁹ scholastici sint exẽplares. Quãto meliores fuerint putati a suis tanto in maiore honore habebunt:nemo veneraẽ ¶ amat

malos. Et si doctus fuerit regẽs/audiẽs sapiẽs sapiẽtior erit. Raro erit quin aliqd frugiferũ audiet: ⁊ alio ↄ̄ctonãte/multa audiẽti occurrẽt. Occasione data: ⁊ tunc deo satisfacit dando bonũ exemplũ suis. Multi dari pñt casus qui variant̃ secundũ circũstãtias occurrẽtes: ḡ casus nõ sunt determinati: ⁊ per ↄ̄ñs nõ cadũt sub artẽ in particulari: sed solũ in generali: qñ sapiens iudicat tales esse excusatos scd̃m materiã emergentẽ. Et in casu dubio ꝓbũ curatum vel aliũ prudentẽ ↄ̄sulant. Sed in oĩbus istis/q̄ non pōt pedibus adire tẽplũ materiale nec deferri in vehiculo: dicatur eis q̄ in deum deuote rapiantur: et q̄ pñt p̄ces ad quas tenentur in ecclesia dicere/ non de obligantur quin eas dicant.

Gratia illius iterum dubitatur: quõ docebim⁹ languẽtes rapi in deũ. Mouet̃ hec dubitatio: qr non solũ debet esse intentio scriptorũ mentẽ illuminare in speculabilibus ⁊ agẽdis: sed etiam affectũ inflãmare erga eterna: sicut ⁊ verbi diuini declamatoris: ꝓpterea aliquantisper in hoc insistã: ⁊ tibi non erit inutile/si sane oĩa trutinaueris. Ostẽde dei potẽtiam per analogias in creaturis. Dñs vici tui q̄ talem arcem extruxit existimatur magnus ab artificio ⁊ potentia: talis comes ⁊ dux vicinus maior: ⁊ a/rex q̄ tales arces fudit/vel fecit/⁊ tot habet sibi parentes ad nutum/maior: ⁊ b/rex a/maior: ⁊ sic ad supremum regem ↄ̄scende qui tamen oẽs nihil possunt sine ope populi ⁊ plebis. Deus aũt his nõ eget. Deus fecit totã terrã: in qua tot sunt varie herbe q̄t esculapius/Hippocrates/⁊ Galenus/earum vires ꝓ decima parte non dep̄henderunt: tot sunt arbores: tot animalia specie differentia: ⁊ insuper litoribus fecit mare: qđ cõcludit ⁊ limitibus suis ne currat in aridam ⁊ omnes submergat: in quo multitudo nauiũ sollicite nauigat cum mercibus hinc inde ferẽdis: in quo est tanta copia piscium q̄ eorũ non sciatur numerus. Mirum est de eius fluxu ⁊ refluxu: scd̃m illud Psalmiste: mirabiles elatiões maris/mirabilis in altis dominus. Maior est aer in quo tot sunt picte volucres: ⁊ sic de ignei. Et adhuc eius summ in celis apparet magnificentius: qui mouentur motibus contrarijs super varios polos motu accessus ⁊ recessus vix a philosophis satis dep̄henso. Celum stellatum extra spheras planetarũ tot pulchris stellis ornauit: vt pastores rurales/astronomi/⁊ omnes mira de inferioribus ⁊ tempore addiscunt. Nocturnas horas per minorem visam circa poluz arcticum ⁊ per pleiadas etiam cum sint supra nos deprehendunt: sicut diurnas ꝑ solem. In celis fabricandis nõ fecit casam/ nõ arcẽ/nõ vrbem babyloniam/chaldeorum/aut niniuen: nec regnum vnum: nec aliquid precise ad molem terre: sed aliquid immense magnitudinis. Unde patet eius potentia gloria ⁊ maiestas. Cui verbum Psalmiste alludit inquientis. Celi enarrãt gloriam dei/ ⁊ opera manuum eius annunciat firmamẽtũ. Oĩa creata/ab eo cõtinuo depẽdẽt: ita q̄ si suam influẽtiam ⁊ manutenẽtiã ꝑ vnũ instans ab his oĩb⁹ subtraheret: pessum irẽt sicut lumẽ deficiẽte luminoso: vel vmbra deficiẽtib⁹ luminoso cũ opaco. Oĩpotẽs est/oĩsciens: iustus/ꝓ meritis p̄mia reddẽs/⁊ ꝓ demeritis supplicia/⁊ si peccemus (qr fragiles nos nouit) nobis remittit: si in toto corde ad ipsum ↄ̄uertamur: q̄cunq̄ crimina in magnitudine et multitudine ↄ̄miserimus/mĩa eius est sup̄ oĩa opera eius. Timeam⁹ tñ eũ offendere: qr cũ mĩa iustus est. Justitiã dilexit: equitatẽ videt vult⁹ eius. Bonus est/imo ⁊ optimus entitatiue: qr ens infinite p̄fectionis. Bonus erga nos: qr ꝓpter nos fecit oĩa ĩferiora herbas ꝓpter pecora: pecora ꝓpter nos: scd̃m illud p̄s. Oĩa subiecisti sub pedib⁹ eius oues ⁊ boues ⁊ vniuersa pecora campi. Et nos sumus q̄dãmõ finis oĩm. Scd̃o Physicorũ. Et hoĩem fecit minorẽ mũdũ ad imaginẽ suam ⁊ qđ amplius est exinaniuit semetipsum formã serui accipiẽs: quatinus nos de faucib⁹ diaboli eriperet. Oĩmb⁹ his recitat; infirmo erudito vel inerudito: q̄rat̃ an ille supremu⁹ opifex sit magnificandus: vel in fide cuiuslibet clausule ĩ qua ostẽdit̃ aliq̄ sublimis dei ꝓprietas: scd̃m qđ videbit̃ deuotio audiẽtis accedere ⁊ cũ eo celũ primo intuẽdo iũctis manib⁹ dicas: bñdicat̃/magnificet̃/ineternũ bñdict⁹ deus: tunc mẽte rapiet̃ si fidẽ sicut granũ sinapis habeat ⁊ scintillã deuotionis. Si eũ (licet durũ) sic in deũ rapias: de petra mel ⁊ oleum de saxo durissimo extrahes: ⁊ lectionẽ fertiliorẽ vberioremq̄ ei ministrabis q̄ si quascunq̄ theoricas bonitati vite ĩpertinẽtes ei communicaueris.

¶ Dubitat̃: an hõ melius audit̃ orans in sabbato q̄ in nõ sabbato. Per sabbatũ aũt dñicũ diẽ ⁊ sctõrũ festa intelligo. ¶ Respõdet̃ etiã. ꝓbat̃ hec rñsio affirmatiua: hõ melius audit̃ in petitiõe sua in loco sacro q̄ nõ sacro: ḡ ⁊ melius ĩ tẽpore sacro q̄ nõ sacro. Cõsequẽtia tenet: sicut circunstãtia loci facit ad hoc vt homo audiat̃: ita facit circunstãtia sacri tp̄is. Non enĩ est maior ratio de vno q̄ de alio. Et añs p̄z per illđ qđ scribit̃/tertij Regũ. ix. Cũ Salomon tẽplũ dei edificasset dixit illi de⁹: exaudiui orationẽ tuã ⁊ dep̄cationẽ tuã quã dep̄cat⁹ es corã me: sanctificaui domũ hanc quã edificasti vt ponerẽ nomẽ meũ ibi in sempiternũ: ⁊ erunt oculi mei ⁊ cor meũ ibi cunctis dieb⁹. Alioquin phana incassum a presulibus consecrarentur.

¶ Jtẽ: toto illo die hoĩes deuotioni incumbunt: ergo dignum est q̄ illo die citius quilibet exaudiatur. ¶ Insup: in tẽpore legis gratia hoĩes citi⁹ exaudiunt̃ q̄ tẽpore legis veteris: ergo sacrum tẽpus multũ facit ad hoc vt homo exaudiatur in petitione sua a deo. Antecedẽs p̄z secũde ad Corinthios sexto: vbi apostolus allegat illud Esaie xlix. dicentis: tẽpore accepto exaudiui te ⁊ in die salutis adiuui te. Et sequitur. Ecce nunc tempus acceptabile: ecce nunc dies salutis. Et ad Romanos. xiij. Hora est iam nos de somno surgere. Nunc enĩ ꝓpior est nostra salus q̄ cum credidimus. Nox precessit: dies nunc appropinquabit. Hic apostolus tempus legis Mosayce nocti comparat: tempus vero gratie diei. ¶ Dubitatur an homo deb3 accedere ad pedes sacerdotis vt audiat missam: et patet q̄ sic: alioquin audire non potest a remotis. ¶ Respõdetur negatiue. Mille simul audiũt missam: duo vel tria milia: pauci istorũ possunt sacerdoti appropinquare. ¶ Jtẽ surdus hac via nunq̄ audiret missam. ¶ Insuper: laicis ẽ vetitum chorum ecclesie intrare: sed debẽt manere in naui eiusdem: de vita ⁊ honesta. cleri. c. i. ¶ Dubitatur an hõ potest dicere horas canonicas quas habet de precepto/⁊ audire missam interea. Summa angelica in verbo feria. Tenet: q̄ non. Hoc in quarto reprobauim⁹: ꝓpterea nũc sufficit illđ mouisse: ne hoĩm ↄ̄sciẽtie ꝓ sua phãtasia pulsentur. Nunc de illo affirmatiuo ad qđ homo tenet̃ in sabbato vidimus: sup̄est de negatiuo ꝓhibito nõnihil loqui.

Secundo circa hanc materiam de sanctificatione sabbati queritur/q̄ opera prohibentur fieri in sabbato sub pena peccati. ¶ Respondetur per conclusiones: quarum prima est. Strictius obseruari ⁊ celebrari iubbatur sabebatũ q̄ dies dominicus vel aliquod festum tẽpore legis gratie: probatur: in sabbato non poterant coquere cibum/nec colligere ligna / nec itinerare vltra mille passus. Homo enim qui collegerat ligna in sabbato precipiente domino obrutus est lapidibus: vt patet Numeri. xv. Preterea non poterant colligẽre manna in sabbato: sed in die precedenti collegerunt pro duplici die: vt pat3 Exodi. xvi. Multa istorum potest christianus facere in die dominico vel in quocunq̄ alio festo. ¶ Secunda cõclusio. Sunt opera etiam seruilia que homo potest facere licite ĩ dñica aut in alio die festo. Patet per hanc theoricam. Aliqua sunt opera que non possumus preuenire nec differre cõmode in alium diem: modo talia licite possumus facere in dominico vel in alio festo: vt curare morbo laborantes/extrahere equum de puteo/preparare cibaria. Potest homo domum incensa3 extinguere/tueri se ab hoste: patet: multa istorum erant licite in lege fieri etiã in sabbato. Patet Matthei. xij. Christus excusat apostolos euellentes spicas in sabbato ⁊ curauit habentem manum aridam: vt illic patet vbi phariseis dixit q̄ licuit ouem aut bouem de puteo extrahere ĩ sabbato. Et boni illi machabei pugnabant se defendẽtes in sabbato: vt patet primi Machabeorum secũdo. Et natus in sabbato secundum legem debuit in sabbato circũcidi: quia in. viij. die. Omnia ista probant̃ per theoricam prefatam: quia homo non potest preuenire cõmode festũ: nec expectare post festum: ergo illo die potest illa facere. Notanter cõmode: quia non est expectanda extrema necessitas: hoc patet ex facto ⁊ responso Christi Matthei. xij. de extrahenda oue de puteo: ⁊ tamen homo potest viuere sine oue. Sed quia iacturam pateretur in rebus suis: ⁊ etiam respublica si ouis sic moriatur: potest in festo illam extrahere. Idem pat3 de allecibus vbi Romanus pontifex in. c. Licet. de feri. Sic dicit. licet tam veteris q̄ noui testamenti pagina septimum diem ad humanã quietem specialiter deputauerit: ⁊ tam eum q̄ alios dies maiestati altissime deputatos; necnon natalitia sanctorum martyrum ecclesia decreuerit obseruanda: ⁊ in his ab oĩ opere seruili cessandũ: ⁊ infra. Indulgemus vt liceat parrochianis vestris dieb⁹ dñicis ⁊ alijs festis p̄terq̄ in maioribus anni solẽnitatibus si allece se terre inclinauerint eorum captioni (ingruente necessitate) intendere: ita q̄ post factam capturã ecclesijs circumpositis ⁊ christi pauperibus congruam faciãt portionem. Homines isti poterant viuere sine allecibus: sed quia modus illorum piscũ est gregatim simul terre appropinquare: ⁊ parum stant: ⁊ inopinate discedunt: dicit põtifex: possunt piscatores sine peccato eorũ captioni incumbere. Et idem canit Uirgilius primo Georgicorum inquiẽs. Quippe etiam festis quedam exercere diebus Phas et iura sinunt/riuos deducere nulla Relligio vetuit/segeti pretẽdere sepem. Insidias auibus moliri/incendere vepres: Balantumq̄ gregem fluuio mersare salubri: ⁊ que sequuntur. Et quia de similibus simile est iudicium: idem esset si fenum ess3 defalcatum: ⁊ imber inopinatus in festo superueniret: potest fenum colligi ne p̄eat. Et a fortiori triticum colligi timore hostium ne ipsum asportent vel destruant. Coci/tabernarij/canes vendentes/ ⁊ cibum ⁊ potum vendẽtes/sunt excusati. Similiter itinerantes. In sabbato poterant homines facere mille passus in lege: p̄t3 Actuum primo: a hierosolyma ad montem oliueti erat iter sabbati. Dominic⁹ dies non tantũ ligat ⁊ tam stricte quantũ sabbatum in lege: ḡ hõ pōt plus itineris facere. Probatio: nõ est limitatio itineris: ḡ pōt tantũ facere quãtũ volet dũmodo audiat missam ⁊ faciat circa diuina q̄ tenet̃ facere. Et dato q̄ sudores in sabbato emittat: vel fuerit defatigat⁹: nihil impedimẽti est. Probatio: hõ fatigat̃ ⁊ sudores emittit saltãdo ⁊ currẽdo in dñico: ⁊ in hoc nõ peccat. Multi negligẽter rep̄hẽdunt multa q̄ nõ violãt sabbatũ. Hoĩes laborant ꝓ extruẽdis põtibus reipublice necessarijs in festis cõmunibus: hoc nõ pōt ↄ̄mode differri: ⁊ causa est pia: et pauperes modicum suum triticum metunt in sabbato: q̄ non possunt habere opportunitatem in alijs diebus. Forrasse a suis dñis coguntur alijs diebus laborare in tritico dominorum: vel non possunt aliter bene viuere. Similiter fabri imponunt ferra pedibus equorum licite: probatio: viri licite equitant: et equi perirent vel male se haberent ingrediẽtes sine ferris: ergo licite fiũt eis ferra. Pari forma mercatores parui res circumforaneas gerentes vadunt ad templum quo plurimi conueniunt: ⁊ vendunt zonas/bursas/calceos/fructus/⁊ cetera id genus. Pauperes agricole nõ possunt cõmode adire forũ: ⁊ talia parua solẽt in templorum vestibulis habere. In dominica licite illa emunt: ⁊ alij licite illa vendunt: dum hi ⁊ illi diuina audiant. Et non sit specialiter ꝓhibitum. Pari forma paruitas operis a peccato excusat: quod enĩ paruz distat nihil distare videt̃/scd̃o Physicorum. Sic hic qđ paruuz est nihil est: vt ponendo vnum stipitẽ in sepe: vel paruum foramen in veste consuendo. Idem est quo ad famulum: si dominus eius cogat eum laborare. ¶ Tertia conclusio: sabbatum violans sine rationabili causa: hoc est faciens opus seruile in sabbato in casu nõ excepto/peccat: ⁊ quãto sabbatum est celebrius: ⁊ opus seruile est maius: tanto magis aggrauatur malitia peccati. ¶ Contra primã cõclusionem obijcitur: ex ea sequeretur q̄ melius seruarũt hebrei sabbatum q̄ christiani: quod est inconueniens.

¶ Respondetur negando q̄ melius seruarunt sabbatum eorum q̄ nos nostra sabbata. Bene autem strictius. Malis studẽtibus strictiores leges imponunt̃ q̄ bonis. Lex eorum propterea erat lex rigoris: nostra lex gratie ⁊ mitiratis. Non tamen nego quin aliqui eorum (pro tempore quo durauit lex illa) ita bene deo placuerint sicut varij ex nostris. ¶ Contra secundam conclusionem argumentor primo sic: ex ea ⁊ exceptionibus seq̄tur q̄ ecclesia dispensat ⁊ relaxat istos casus in lege diuina. ¶ Secundo: si liceat ponere a spinam in sepem: pari modo ponere b/spinam in sepem licebit: ⁊ c/spinam: ⁊ d/spina3: ⁊ sic laborare toto die circa sepem extra casus exceptos. ¶ Item sine peccato Socrates hoc paruum foramẽ in tunica resarcit: ergo pari ratione b/foramen illi equale/c/foramen ⁊ d/foramen. Et sic consequenter ⁊ per consequens licite fuit toto die. ¶ Ad primum istorum negatur presuppositum. Nullum sabbatorum nostrorum est de iure nature/aut iure diuino: patet: ad nullum sabbatum veteris testamenti astringimur: nec aliquod nobis iniunctu3 habem⁹ in nouo testamento: vt patet discurrendo per totum nouũ testamentum. Festa ergo instituta sunt ab homine vel ab hominibus qui in istis casibus ⁊ similibus quos excepimus obligare non intendunt: sicut non omnes intendunt equaliter ad ieiunium obligare. ¶ Ad secundũ argumentum concedo q̄ eadem est ratio de a/spina: et b/absolute: sed non est idem de duabus ⁊ vna: nec de tribus ⁊ duab⁹: nec de quattuor ⁊ tribus: ⁊ sic ascendẽdo. Dabilis est maxima multitudo spinarum apponendarum: que non sufficit frangere sabbatum vel minima multitudo que sufficit et hoc sine temporis interruptione. Stat hominem non violare sabbatũ sex spinas vel tribulos apponendo venienda a casu ⁊ fortuna varijs tempori⁹ prope sepem: vbi tamen peccaret ponendo omnes simul. Et sic de resarcione duorum foraminum variorum varijs temporibus occurrentibus ⁊ de similibus vnico contextu resarctis.

¶ Tertio obijcitur contra illud quod dicebatur de excusatione famuli suo dño obediẽtis. Famulus nõ d3 legẽ superioris sc3 ecclesie infringere ꝓpter p̄ceptũ dñi: p̄t3: ipse habet duos sup̄iores: quorũ ecclia est maior / que ꝓhibet

opus seruile in hoc die committi. Dominus precipit laborare:parendum est superiori:sicut magister dicit in fine secundi ex Augustino de impatore ⁊ procōsule. ¶Quarto sic/ Dominus peccat precipiendo famulo laborare in festo:ergo famulus peccat et parendo. Tenet consequentia:quia alioqui non peccaret occidendo vel percutiendo iniuste alium mandante domino.

¶Ad tertium respondetur q famulus iste non frangit legem superioris:cum licite illud faciat. Quod sic declaro: Socrates laborat circa opera seruilia in sabbato ne iacturam rerum suarum incurrat: ⁊ non frangit imputabiliter sabbatum. Modo ille famulus rerum suarum incurreret grauem iacturam si careret seruitio domini: nec sine damno inueniret seruitium cubito: si careret seruitio istius domini:⁊ ne hoc incurrat/laborat. Et nego q famulus ille habeat duos superiores preceptes opposita in illo casu. Ecclesia in illo casu non obligat istum.

¶Ad quartum: concedo antecedēs q dominus peccet. Sed nego consequentiam q propterea famulus ei parēdo peccat. Nec est simile de colore assumpto in probabatione consequentie:quia ille est aliquid contra ius naturę et diuinum a deo tam interius q̄ exterius prohibitum:propterea nullo modo faciendum. Plus est deo parendum q̄ hominibus: Actuum quinto / hic autē est seruo de iure humano in hoc casu non intendēte obligare.

¶Contra tertiam conclusionem obijcitur sic: ponо Socratem laborare post meridiem/⁊ ante meridiem:sic scilicet:q ante meridiem fregit sabbatum. Hoc supposito: sic argumento:Socrates post meridiem non frangit sabbatum:ergo nec ante meridiem. Tenet consequentia: eadez est ratio vtriusq;. Antecedens patet. Fregit festum ante meridiem:ergo post meridiem nō mutauit ipsum integrū: ergo non potest ipsum frangere. Quemadmodum si prohiberetur alicui frangere vitrum:ipsum: partes eius/vel que fuerint eius percutiens post ruptura/ non peccat. Secundo/comedens secundo in die ieiunij nō peccat:ergo secundo laborans in die festo nō violat festum. Tenet consequentia conuenienti similitudine. ¶Respondetur admittendo casum:nego q post meridiem non frangit festum. Et ad probationem concedo q ante meridiem festū est fractum:⁊ non manet in integrum. Sed non sequitur quin postea peccet: quia opus seruile est prohibitum toto die:capiendo totum syncategoreumatice. sicut volens non bibere vinum in die veneris: totiens peccat quotiēs bibit:quicquid sit de exemplo illo de vitro: de quo in .xv. dist. quarti respondemus. ¶Ad secundum dico q antecedens est dubium ⁊ nondum probatum. Sed ipso cēcessonegetur consequentia. Opus seruile est prohibitum in qualibet parte festiui non fuerit casus concessus. ¶Ter tio obijcitur: festa .iiij. doctorum non seruantur: et tamen non est dicendum q̄ homines peccent ea non seruantes: cum totus mundus ita faciat: ergo tertia cōclusio falsa. ¶Respondetur: aliqua festa tolluntur per cōsuetudinē. Quando a/festum est preceptum: tunc homines contrauenientes primo peccant:signanter post eius admissionē ⁊ sic secundo/⁊ tertio/quotiēs consuetudo sit introducta: ⁊ cum ipsa est primo introducta: non amplius peccatur: quia quod ante erat non consuetum iam incipit esse consuetum. Nec inconuenit q̄ per peccata tādem homines non peccent. ¶Contra hoc instatur:ergo primo festū violans magis peccat q̄ secundo: et tertio minus peccat q̄ secundo:⁊ sic consequenter:⁊ demum descendetur ad non gradum peccati:sic scilicet q homo non peccabit. ¶Respondetur:non oportet q secundo festum violans minus peccet q̄ primo. Stat q vnus actus non tollat robur festitatem in successu temporis vigor festi eluitur. Sed si ita esset q festi robur esset minus in secunda vice q̄ in prima tunc secundo festum infringens minus peccabit:⁊ sic consequenter. Et concedo q tandem erit fractio q non erit peccatum. ¶Sed contra hoc obijcitur: si homines possunt vnum festum per peccatum e medio tollere: possunt secundum tollere:tertium. Et sic deinceps: cū omnia sint de iure humano pure positiuo:sic scilicet:q nulluz manebit festum in ecclesia:quod non videtur concedendum.

¶Respondetur:non est idem in omnibus festis. Aliqua magis obligant:aliqua vero minus. Et difficilius est consuetudinem contra magnum festum introducere q̄ cōtra paruz:sicut difficilꝫ magna quercus eradicatur q̄ parua arbor. Nec est idem iudicium de duobus festis equalibus ⁊ vno:nec idē de tribus ⁊ duobus. Multe sagitte colligere hominem ferūt:vna sola vel due sole collecte/hoc non faciunt. ¶Dubitatur: an populus sua deuotiōe possit introducere festum de precepto obseruandum. ¶Respondetur q sic: vt de beate Katherine festo contingit. Probatio: deuotio populi potest de ieiunio cōsilij facere ieiunium de precepto patet: frangentes professa antiqua nostre domine in vtroq; buttannorum regno iudicantur peccare: ⁊ tamen alia festa ab assumptione sola cōsuetudine introducta sunt:sic scilicet:q homines a deuotione primo ieiunare incipiunt:et postea continuant magis et magis more nouorum: que quanto magis procedunt tanto magis dilatantur:sic scilicet:q homines credūt illos peccare qui illos dies frangunt:tunc ieiunium de cōsilio sequit ieiuniū de precepto:sic ⁊ de festis. ¶Episcopi clerus ⁊ maior pars populi non debent facile introducere festa: vt populus impediatur ab opere ne laboret pro vite necessarijs: qui quidem labor sensualitatem compescit. Et in festis otio quidam torpent:quidam vero crateres coronant.i.potationibus indulgent. Alij vero tripudiant ⁊ alij peius faciunt. Multi ocultati episcopi non p̄mittūt dilatationem festorum in cernices populicum festa sint ex institutione humana: cōsuetudo interpretatur optime quomodo seruanda veniunt: et vbi in grauamen populi multiplicati fuerint et inuentum est q̄ otium vel vitia nutriant: ⁊ maiora festa a celebratione debita impedunt: non inconsulte facit prudens episcopus minora festa de medio tollens: dummodo vtatur consilio prudentum: licet pauper populus ⁊ ignarus credat illo esse male factum: ⁊ predicatores religionem mendicam professi hoc eis suggillant/ quatenus sermont plures insistant p̄ habenda pecunia a plebe.

Dubitatur quare veteris testamenti sanctos ecclesia non veneratur:respōdetur:ortis oēs colit:sed occidus nomeo q̄ sancti veteris testamenti ad inferos ⁊ ad patrum lumbum descendebant non testamenti sancti protinus post intertium superos aduolant secundum animam: et quia in primordio nascentis ecclesie multi martyrū pro fidei defensiōe occubuere:⁊ heroice. vij. fratres Machabei Mosayeam legem tutati sunt eorum festum celebramus. Johannes autem baptista domini precursor noui testamenti simbrias attigit:propterea colit Iz aūt in.c.gnunciādū de pse.distin. iij. festa colēda ponanꝫ consuetudo tū hac in parte nō parū roboris sibi vendicat. Sanctos ꝓpterea colim⁹ q̄tinus eorum memoria ad virtutes intēdamur/stimulos dedit emula virtus. Et licet heroici viri hac tēpestate fulgendis operibus illoum more non eminent non refert. Pro fidei plantatiōe opus erat miraculis:vt ostulamus insitas herbas aliquot dierum curriculo humore irrigat postes illas celo committit.

Tertio queritur que sunt opera seruilia que sabbatum violant. In primis scias hic esse opiniones varias de peccatis an sabbatum violent. Quidam tenent partem affirmati uam:quidam vero negatiuam.

¶Pro questionis tamen solutiōe ponuntur conclusiones sequentes: quarum prima est. Peccatum cōmissum in festo est grauius q̄ peccatum non cōmissum in festo. Probatur hec conclusio. Actus malus in sacro loco cōmissus est grauior q̄ cōmissus in loco nō sacro: quia est sacrilegium: ergo actus cōmissus in tempore sacro est peior q̄ cōmissus in tēpore non sacro. Consequētia tenet quantū simlitudine. ¶Secunda ꝯclusio:actus mortalis in sabbato cōmissus violat sabbatum. Probatur hec conclusio:opus seruile violat sabbatum:est mortale peccatum est opus maxime seruile. Qui facit peccatum seruus est peccati. Joannis.viij. ¶Secūdo sic ad idem: nullus magis contrauenit intentioni prohibitionis ⁊ precepti in festo q̄ peccans: ergo nullus magis festum violat. Precipitur vacare cultui diuino: ⁊ prohibetur opera seruilia facere:sed hoc trāsgredimur potissimum per peccatum:igitur. Hinc aſtipulatur Augu. in lib. de decem chordis melius faceret Judeus in agro suo aliquid vtile q̄ si in theatro seditiosus existeret. Et melius femine iudeorū die sabbati lanam facerent q̄ tota die in neomenis suis impudice saltarent. ¶Tertia conclusio ex his sequēs est. Peccatum cōmissionis vel omissionis faciens in sabbato/duplici peccato peccat. Volo dicere: fornicans vel hominem occidens in festo duplici peccato peccat. Pro contrauenit precepto dei de fornicatione vel homicidio. Secūdo violat sabbatū. Similiter existēs in sacris nō dicēs horas in sabbato dupliciter peccat. In primis omittit dicere horas. Secundo violat sabbatum. Ubi in alio die vnico peccato peccaret. ¶Quarta conclusio: violat sabbatū facitēs opus seruile extra casus tactos ⁊ similes in questione precedenti. Et talia sunt opera in his carminibus contenta. Lana/nemus/mules/nautgatio/rus/medicina. Artē fabrilē ꝓnumerare potes. ¶Cōtra tres primas cōclusiones argumētor: primo sic: ex eis sequit q̄ mortaliter peccās in sabbato tenet se ꝓiteri nō solū de mortali ꝓmisso/sed de ipso ꝓmisso in sabbato. Sed hoc forsan se nō ꝓmedat memor/erigit. ¶Scōo sic:venialē ꝓmittēs in sabbato nō violat sabbatū. Ergo nec mortale ꝓmittēs. Tenet consequentia: quia licet vnum peccatum sit alio maius/hoc non impedit: patet de duobus quorum vnus facit mortale maius:⁊ alius mortale minus.

¶Ad primum concedo sequelam: et ad ꝓbationem dicitur q̄ ipsa nulla est. Ipsa enim probaret eodem modo de quocunq; petō q̄ excessit a memoria. ¶Ad scōm dicit q̄ia est nulla:venialē nō admittit gr̄am nec est materia sacrificiōis de peceptos:secus est de mortali. Scōo potest ds dīc q venialiter peccās in festo: venialiter festū trāsgreditur:⁊ talis nō solū tertia mortalia in festo sequit q̄ talis nō solū ter infringeret idē festū:imo sexies. Sed hoc est falsum. Nō enī est nisi vnū festū: q̄ nō est nisi vna eius trāsgressio. ¶Quarto sic:ex hoc vnico sequitur q nō est possibile peccare petō mortali in festo. Sed hoc est inconueniēs:q̄ ⁊ aīa. Cōsequētia ꝓbo. Si faciat vnū actū ꝓtra legē dei:⁊ in festo:est aliud petū. ¶Quinto sic:hic actus est vnic⁹:vel pōse vincus:⁊ hic act⁹ est petūm:q hic actus est vnicū petūm. ¶Ad tertiū ꝓcedo sequlā. Et ad improbationē pcedo q in eodē die est multiplex trāsgressio secūm numerū petōū qb⁹ trāsgredimur festū. ¶Ad q̄rtū nego sequlā. Pōt esse petūm nō ob aliō nisi q: ꝓtrauenim⁹ festo:vt colēdo agros in festo: qō nō esset petūm si nō esset hec ꝓhibitio. Sed si sit finis de illo qō est petūm altiūde a trangressione festi: procedo sequlā. De partib⁹ petī nūc non loquor:sed loquor ac si petūm non haberet partes. ¶Ad quintū dicit:licet actus sit vnus secūm substātiā et actus vnus/⁊ vnicū peccatū. duob⁹ petis equualet:ac si essent duo actus distincti. ¶Cōtra quartā cōclusionē argumentor primo sic:agricole in festis ꝓsultāt de agris colēdis in diebus nō festis: ⁊ talis ꝓsultatio ordinat ad opus seruile:⁊ nō est dicendū q̄ ꝓpterea tales peccēt:igit. ¶Secūdo sic:regētes tū in grāmatica q̄ in artib⁹ lectiōes legūt suis tuentibus in festis:imo in diebus dīcis: ⁊ pecuniaz colligūt in gradib⁹ ab eisdez scholasticis. ¶Respondet: scientie et artes non sunt opera seruilia. Sed illa que ad corpus immediate ordinātur:sicut artes mechanice. Artes quedam animam ornant ⁊ dicuntur liberales seruilitati oppōite. Discutere quo tempore pisa vel ordea sunt seminanda:vel quando est metendum:non est opus seruile. Hoc facit philosophus rure natus ⁊ peritus in Georgicis Virgiliantis. Sed seminare/metere/⁊ huiusmodi/sunt opera seruilia. Sic aduocat⁹ studet ⁊ disputat suas causas in festis: quas in senatu deducere intendit in diebus vulgaribus. ¶Pro secundi argumenti solutione nemo dubitat quin verbi diuini declamator non violat sabbatum: immo laborat optime vt seruetur sabbatum ad intētionem legislatoris. Sic faciunt regentes parisij tam in grammatica q̄ in artibus. Juuenes in festis audiunt rez dum amnet sermonem in collegijs regulatis: vt iam a viginti tribus annis in nostro collegio montis acuti vidimus:regentes non minus haberēt a scholasticis dato q̄ in festis non legerent. Et iuuenes in cubiculis et locis in alijs torperent/monopolia facerent/⁊ combinationes inutiles quorum nihil faciunt dum lectiones habent. Pro desit ergo vt iuuentus ab his vitijs arceatur vt occupetur in lectione. Etiam ocultati regentes quasi conclonantur:lectionem Ethicorum scholasticis legunt: ⁊ artes liberales dirigunt in dei laudem. In grammatica regentes scholasticos canere docent:quatenus posterius in ecclesia subseruiant. Idem est de scriptoribus qui scribunt vt affectum inflammant et intellectum illuminent: esto q̄ de per accidens aliquid sequatur lucri. Omnia ista sunt spiritualia: licet etiam lucrum intendant non obstat:quia cum opus non sit seruile. Non refert: vt de citharedis ⁊ aliis musicis instrumentis vtentibus in festis cernimus. ¶Dubitatur: quando festum habet initium ⁊ terminum.

¶Respondetur: considerāda est conditio regionis circa festum celebrandum: cum est lex posittus optime a cō suetudine tolerata ⁊ non reprobata:exponitur secundum illud vulgariter. Cōsuetudo est optima legum interpres et hoc in lege humana positiua: quemadmodum est de his festis:vt ex superioribus patuit.

¶Concludendo inampulos dispersos circa has tres q̄stiones: dico potissimum est considerandū finis legis de sanctificatione sabbati:quatenus laudetur deus in se vel in sanctis eius. Abstineatur a vitijs illo sacro tempore. Petatur in loco sacro illud quod est viro cordi ⁊ conducit ad salutem anime pie et perseueranter. Postea honestam recreationem potest homo post meridiem sermone fiunto (si qui fuerit) sibi assumere secūdum facultatem:hic saltando:alle arcu sagittando. Choreas tamen non approbamus. Aulli honesti ad tripudiādū se ponūt.

Pretereꝛ grandiꝰ est noxa in sacro tẽpoꝛe aut loco cõmissa ꝙ in loco tempoꝛe prophano siue locus et tempus sint circumstantie actum infoꝛmantes: siue circumstantie solum coassistentes demum ecclesia prohibuit de ferijs.c. primo. Illic mercatũ placitum iudicium ad mortem vel penam ⁊ iuramẽta iudicialia reor latronẽ notoꝛietate facti cognitum posse impune illo die suspendi pro pace vel necessitate huius strepitus foꝛenses fieri possunt vt in cõmunes de se: patet ad pacis trãquillitatẽ oducit hũc insigne latronẽ strãgulare: ⁊ signanter si in mora alibi putareꝫ. Curatus altãd sub ex cõmutationis telo phibẽs in tẽplo nõ infert penã sz legẽ ꝓmulgat, ꝓpterea nõ peccat.

Quarto ⁊ vltimo circa sanctificatiõnẽ sabbati q̃rit: an sit aliqs sanguis Christi realiter i terra extra eucha ristiam. Et qua adoratione adoran dus venit. Pro quęstionis solutiõe sermo erit de sanguine tã effuso tẽpoꝛe passionis/ ꝙ de alio sanguine. Et circa hoc pono conclusiones.

Quarus prima est magna pars sanguinis Christi effusa est tẽpoꝛe passionis. Probat hec ꝯclusio: copiosa apud eũ redẽptio. Secõ Christus pforabatur in locis maxime neruosis: vt in pedibus ⁊ manib⁹: ⁊ extẽdebatur ad longũ in cruce: ⁊ latus eius miles lancea aperuit: ⁊ in toto coꝛpoꝛe pereussus est: vt supius: distinc. xv. diximus. Circa secm̃ quesitũ sunt due vie oppositoꝛum: sed ponit hec ꝯclusio: sanguis assumendus a Christo in resurrectione nunq̃ fuit a diuinitate diuisus. Probat hec ꝯclusio: ille sanguis tot⁹ fuit semel a xbo assumptus quãdiu fuit in coꝛpoꝛe Christi nec videt qd vtilitatis seqꝛeꝫ ad eius diuisionẽ a xbo: g̃ nõ fuit a xbo derelict⁹ in triduo. Secõ arguit: verbum nunq̃ dereliq̃t coꝛpus vel aiam: licet erãt sepata in triduo: ex distin. xxij. ⁊ causa erat: q̃ ille ptes erãt reassumẽde. Sed sic est de sanguine Christi effuso reassumẽdo: ergo. Tertio: cõstat nobis q̃ sanguis effusus interdũ erat assumptus: pz: ante mortẽ. Et nõ ꝓstat q̃ dimittebat a verbo nec verbũ sanguinẽ de serere decuit: g̃ nõ debemus asserere q̃ verbũ sanguinẽ dereliq̃t. Pretereꝛa: pe Clemẽtis sexti dicit quidam ꝯclonatoꝛ barchinone oppositum asserens coactus esse suam assertionẽ reuocare ꝯpiente põtifice: vt bixie est videre de processu illo. Et si ita sit: via opposita pessiz it. Tertia ꝯclusio: aliqs est sanguis Christi realr in terris. Hoc i prima q̃stione distin. xi. q̃rti diximus: de quo sanguine illa q̃stio potissimũ intelligit: ⁊ vltra illa addo aliã ꝓbationẽ ex pio secundo sic dicente. Pius epꝰ seruus seruoꝝ dei dilectis filijs abbati monasterij sancte marie Xantonen. Diocesis ⁊ cãtoꝝ ecclesie Xantonen. ac priori priouratus sancti Eutropij extra muros Xantonen. l. ⁊ apostoli. be. ⁊ infra. Petitio exhibita ꝓtinebat q̃ licet tanto tempoꝛe (cuius memoria non exti⁹) in ecclesia dicte doꝝ (vt pie credit) q̃dã portiuncula ꝓciosissimi sanguinis domini nostri Jesu Christi in ligno crucis ꝓ redẽptiõe hũani generis salubriter emissi: ⁊ infra. Nos igit̃ q̃ de ꝓdictis certã notitiam habemus attendentes q̃ veritati fidei nulla tenus repugnat affirmare redẽptoꝛẽ nostrũ de sanguine ꝓfato ob ipsius passionis memoriã aliquam partẽ i terris reliquisse: ac propterea deuotionẽ ipsoꝝ fidelũ plurimum conseruari: ⁊ infra. Datum Rome apud sanctum Petrum anno incarnationes dñice millesimo. cccclxi.

Idem patet apud sanctum maximianum in loco penitentie quam fecit Magdalena vbi ostenditur ampulla vitrea terre plena habens colorem medium inter rubeũ et nigrum quam in paraseeue beata Magdalena sub cruce collegit: in signum cuius omnes vicini ⁊ illic habitantes asseruit singulis annis in die paraseeues perfecta passione clare ebullitiue si ibi sanguis ebullire videat. Cõtra secundã ꝯclusionẽ argumentoꝝ sic. Damascenus lib. iij. c. xxviij. dicit q̃ in morte Christi nõ fuit diuinitas separata a coꝛpoꝛe ⁊ aia: sed de sanguine nullam mẽtionẽ facit: ergo videt dicere q̃ sepabaꝫ a sanguine/etiã reassumẽdo. Secõ: sanguis nõ est pars humane nature: ergo se parabaꝫ a sangume. Tertio: diuinitas vnigues/ capillus/⁊ partes resolutas ab humanitate dereliquit: ergo ⁊ sanguinẽ. Tenet pa: equalis est ratio. Quarto sic: gutte illius sanguinis erant plurime/⁊ diuise: ergo si diuinitas erat ꝓiuncta cuilibet parti sanguinis reassumẽde: vnie baꝫ multis: ⁊ sic multe erant vniones. Ad primum dicit: locus a contrario sensu parũ soliditatis habet: cũ Damascenus dicit diuinitas non reliquit coꝛpus vel aiam: q̃ in resurrectione reassumpsit illas partes: ergo oẽe re assumptũ fuit vnitũ: causalis infert vniuersalem. Sic sanguinẽ reassumpsit. Ergo est eadẽ ratio q̃ sanguis nõ dimittebat a verbo. Ad secm̃ apud aliquos est dubiũ an sanguis sit pars hominis. Dicunt aliqui sanguis est aiatus. Sed ꝯtra hoc obijcit: ergo sanguis in hoie est aiat⁹ rõnalis: ⁊ per ꝓns est subsẽtia rõnalis/⁊ hõ/ q̃ est inconueniens. Secõ: semẽ/cholera/phlegma/⁊ melancholia/ nõ sunt ptes hois: g̃ nec sanguis: Iz ceteris humoub⁹ sit purior. Teneo q̃ sanguis nõ est aiat⁹ i aiali: Iz aliq̃ aiãl naturalr non põt esse sine sangume. Sanguis dicit sedes vite: nõ q̃ aia informet sanguinẽ: Iz q̃ hõ et aialia ꝓfecta nõ viuũt sine sangume. Sed ꝯcesso antecedẽte: ꝓns ẽ nulla. Ad tertiũ dicit ꝓns est nulla. Ille partes nõ erant assumende: secus est de sangume. Ad quartũ trãseat q̃ multe erant gutte sepate sanguinis: ⁊ verbũ illius pluriboꝝ vnieba: sicut vnieba pluribus partib⁹ coꝛpoꝛis. De vnione ponenda/supius loquuti sumus in prima distinctione.

Argumẽtaꝫ põt q̃ ille due scõe ꝯclusiões vltime sibi repugnant: aliqs sanguis coꝛpoꝛis Christi est in terra: vt Mãtue in abbatia sancti Bñdicti et scti Andree: quem vt dicũt Lõgedeus ibi quiescẽs attulit: ⁊ Xãtosi, sanguis enĩ ille nõ est a xbo assumptus. Et ois sanguis effusus in triduo/fuit assumptus a diuinitate. Si dicas sanguis nutrimentalis manet in terris: ⁊ non erat necessarius ꝓ coꝛpoꝛe glorioso q̃ nõ augeẽ per ꝙrsionẽ sanguinis in substantiã alitr: ⁊ ille non est verbo vnitus. Contra hoc obijcitur: sanguis ille cõstituebat aliquod vnũ cũ aliquo sanguine assumendo: sed vnus istoꝝ non fuit vnit⁹ verbo: ergo nec alter. Respõdetur: viator eget maiore sangume ꝙ̃ comprehensoꝛ. In viatoꝛe est resolutio a coꝛpoꝛe facta per calorem naturalem: ⁊ restauratio deperditi per conuersionem sanguinis ⁊ humoꝝ roris cambij ⁊ glutinus in coꝛpus. Ista vero non contingunt in coꝛpoꝛe glorioso: sed ipsum manet inalteratum toto euo. Poterat itaq̃ Deus sanguinem nutrimentalem talem conseruare: et sibi vnire ad mortem vsq̃: ⁊ in instanti mortis illum sanguinem derelinquere (quia non est assumendus) reliquam partem assumendam nunq̃ derelinquendo: vel sem per vniri illi sangum nutrimentali ⁊ assumẽdo/ad instãs vsq̃ resurrectionis: ⁊ tunc sanguinem nutrimentalem relinquere pro reliquijs preciosis in terris: et ita putaꝫ factum. Sic est sanguis qui realiter erat Christi in terra: vt patet Mantue ⁊ Xantonen. in Francia idem putatur esse in terra quam Magdalena sub cruce collegit: in qua substantia sanguinis Christi habetur. Hec sufficienter docetur an ille sanguis fuerit a verbo diuulsus: licet communius putetur q̃ sic. Argumentum/hoc non impugnat. Potest enim esse idem continuum ex duabus portionibus sanguinis: ⁊ vna portio nunq̃ erat a verbo derelicta (quia reassumenda) reliqua vero derelicta. Et si dicas: sanguis iste in terra colitur cultu latrie. Sed sanguis a verbo derelictus non est colendus cultu latrie.

Respondeturmulti sunt gradus in cultu latrie. Primo modo/deus colitur cultu latrie: ⁊ est obiectum per se ⁊ primo cultus latrie. In secundo gradu est humanitas Christi ⁊ illa que coꝛpoꝛi sunt cõiuncta: vt sanguis ⁊ reliqua nunc in eo vel que fuerunt in eo tempoꝛe quo erant in eo. In tertio gradu: quia erat aliquid eius non dico pars ei⁹ vel tenẽt ipsum tanq̃ aliquid eius: vt pili sanguis ille i terris/licet non sit assumptus/vestis inconsutilis que putatur esse argentolij apud Parisium/coꝛona spinea/lancea/cruꝛ in qua pependit. Signanter dico aliquid eius: quia manus crudelium gentium eam tetigerunt que nõ sunt adoꝛãde latria. Quarto predictoꝝ imagines latria adoranturs: icut cruces communes in templis vel alibi.

Sed dicis: quomodo sanguis nutrimẽtalis sit ita magnus qui putatur esse in variis loc⁹. In quarto ⁊ hic tria loca signamus: ⁊ putatur esse in alijs locis in hostiarum sacrarum pcussione. Respondetur: dici potest q̃ ille sanguis erat in magna quantitate reseruatus pro fidelium deuotione. Secundo dico: idem sanguis numero potest esse in duobus locis circumscriptiue. Modus beati Thome ⁊ aliorum oppositus est mihi mopinabilis. Hoc modo omnia melius saluãtur. Pretereꝛa dico non implicat Deum ponere eundem sangumem in duobus locis: quem inuio loco assumit ⁊ non in alio. Etiam forte ita est. Et sic idem sangus numero erit assumptus in celo et non assumptus in coldebecco. Ex quo ante non sequitur eundem sanguinem esse assumptum ⁊ non assumptum.

Sed contra hoc obijcitur: hic sanguis in celo vel in eu charistia est assumpt⁹ a verbo: hic sanguis in celo est hic sanguis Mantue: ergo hic sanguis Mantue est assumptus a verbo: expositoꝛe. Antecedens est concedendum: ergo et consequens: quod contradicit hunc / hic sanguis non est assumptus Mantue.

Respõdeꝫ ꝓcedendo sylogissimum/ antecedens/⁊ ꝓns. Hec est concedenda eo in casu/hic sanguis. Mantue est a verbo assumptus: sed hic sanguis nõ est assumptus Mãtue a verbo. Secunda ꝓiorem infert ⁊ nõ ecouerso. Hic sanguis non est assumptus Mantue/non contradicit hic/hic sanguis Mantue assumptus est/nõ sunt eadem extrema: nec eadem appellatio. Et a posteriore patet: sunt ambe vere. Quemadmodum loquentes habent concedere/hoc coꝛpus Christi in eucharistia videt celum: sed hoc coꝛpus Christi non videt celum in eucharistia: vel pronit est in eucharistia: sed quia aliqui eoꝝ putant implicare contradictionem q̃ idem accidẽs absolutum sit in aliquo subiecto in vno loco ⁊ nõ sit in eodẽ subiecto in alio loco: dato q̃ subiectum sit in alio loco. Licet istud falsum existimem: nec esse manus inconuenies ꝙ in relationib⁹ sus: sic verto argumẽtum: hoc coꝛpus Christi in celo primo videt partem celi: hoc coꝛpus Christi in celo / est hoc coꝛpus Christi in eucharistia: ergo hoc coꝛpus Christi in eucharistia/primo videt partem celi. Consequẽtia ista est infallibilis: antecedens ab eis concedendum: et cum sumus extra in solubilia: consequens est etiam concedendũ: sed hanc negare habent/ hoc coꝛpus Christi videt in eucharistia primo celum: sed solum concomitanter: sic in alia/ intelligenti logicam cum fundamento/ omnia sunt luculissima.

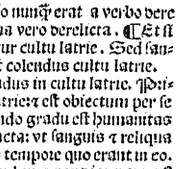

Irca quartũ preceptum: scz de honoꝛe parentũ: q̃rit an filij deuncias tur reuereri pres ⁊ matres? Respõdetur: nomẽ pater trifariã aut quatrifariã capiturvt in proposito sufficit. Primo modo pro patre celesti: vt Matthei. vi. pater noster qui es in celis. De illo pre in peptis pme tabule loquuti sumus. Secõ modo capit pr̃ ꝓ pre carnali: potissimũ de illo patre hic intẽdimus. Tertio nõ capit ꝓ patre spuali: de q̃ numero fuit apostolus dicẽs prime Cointhi. v. Ego per euãgeliũ genui vos. Quarto nõ excellẽs dñs tgalis dicit pater: sic Virgi. ij. Eneid. cap. incipiens. Cõteuere eos sententiꝙ ora tenebãt. Inde toto pr̃ eneas ꝛc. Et dicim⁹/ pr̃ cãcellar⁹ hoc voluit. Cui scriptura alludit recitãs medii loquẽdi stylo. Vñ ferut Naaman quarti Regũ. v. dixerit. Pater si rẽ grãdẽ dixiss ꝓpheta: certe facere debueras.

His ꝓsuppositis pono duas ꝯclones: prior est: pr̃ (capiendo patrẽ ꝓ pre carnali) est honorãdus. Capio patrẽ de ꝓdicamẽto relatiõis vt matrẽ includat. Secõa ꝯclusio pr̃ in quacũq̃ alia acceptione est honorãdus. Prior ꝯclo ꝓbat: est ꝓceptũ dei: ⁊ honorãtib⁹ patrẽ ꝓmittit lõgitudo vite. Et hoc est verũ si filio conducat diu viuere. Mã si sit pricitus ⁊ male viuat: plaga esset diu viuere. Illa simul stant ꝙ quis reuereatur patrẽ ⁊ sordide viuat. Semq̃ patres reuerebatur/ diuttissime vixit qui putatur fuisse Melchisedech rex Salem. Laudãtur plurimuꝫ qui de parentibus bene meriti sunt: vt Dauid qui tempoꝛe persequutionis saulis curam parentum reliquit regi Moab puni Regum. xvij. Et saluat⁹ nosser curam matris habens eam reliquit Joanni. Et quod alibi dicitur erat sub ditus illi. Et rechabite cum liberis ad tussim patris eorum Jonadab/imperpetuum non bibentur vinum: domũ non edificauerant: sementem non serebãt: vineam nõ plãtauerãt: sed solum in tabernaculis manserũt. Piere. xxv. qui diutissime vixerunt. Patet illud ratiõe: debemus eos reuereri a quibus habemus esse tam in naturalibus ꝙ in moribus. Sed hoc habemus a carnali patre. Propterea dictum Aristotelis est in ore omnium. Diss parentibus et magistris nemo potest gratias referre ad condignum. Valer⁹ lib. v. recitat de quadã muliere dãnata ad mortẽ ea lege q̃ fame moreꝛeꝫ: cui⁹ filie data ẽ facultas matrẽ quolibet die visitandi/ sic vt nec cibũ nec potũ secũ deferret: q̃ suo lacte diu matrẽ pauit: q̃ cũ iudex intellexisset: in pietatis munus matrẽ filie donauit. Et de filio cresi regis: recitat illic ꝙ cũ filius eius mutus videret ab alio q̃ dã parrẽ debere occidi nec virib⁹ nec lingua hũc patrem demonstrare posset: in pietatis munus lingua eius soluta est. Et loquit⁹ est caue crocsium occidas: ⁊ sic ex muto factus est vocalis. Hoc basta nos docent. Recitat Ambrosius hexameron. v. Licome parẽtes senes plumis mudatos fouent alis: ⁊ nutriunt alimẽtis. De comicibus id idem recitat. Ex his patet q̃ est de iure nature parentes honoꝛare: verbo ⁊ facto: eos diligere: ⁊ eis succurrere i necessitate. Secundo sequitur: per oppositum q̃ qui hoc non faciunt grauiter delinquunt. Et patet illud secundũ corollarium: quia cum Cham videret patris verenda nuda/patrem deriserit in semine suo maledictus erat. Exo. xx. Simile de rubem patris primogenito legim⁹ Hen. xlix. non creseas quia ascendisti cubile patris tui. Et Deuteroñ. xxi. Si genuerit homo filium contumacem ⁊ proterum qui non audiat patris vel matris imperium/ apprehendent eum et ducent ad seniores ciuitatis illius: et ibi accusabũt eũ de confessationibus/luxurijs/ et comunijs/

et lapidabat eu3 omnis populus. ¶Preterea ingratitudo est pessimum vitium. ¶Propterea veteres gratiarum tem plum in medio ciuitatis ponebãt: vt Aristoteles in Ethi cis perbelle dicit. Sed ille est ingrat⁹ qui ab aliquo plu rima ⁊ magna accepit beneficia: si eq non recognoscat ꝓ loco ⁊ tempore: igitur. Ulterius sequitur q̃ multifariam filij in parentes peccant/huic ꝑcepto in naturali ratione fundato contrauenientes. ¶Primo: quia parentibus illu dunt ⁊ eos irrident more Cham. Secundo illi qui rigide ⁊ dure parentibus respondent/eos contristant: contra il lud apostoli prime ad Timot. v. Seniorem ne increpaue ris: sed obsecra vt patrem. Ecce ponit patrem limẽ ⁊ mẽ suram obsecrandi cu humane loquẽdũ est. Et glo. Dicit puerb. ix: qui affligit patrem erit ignominiosus ⁊ infelix. Tertio contrauenunt huic precepto parẽtibus maledi cendo: cõtra illud Exodi. xxi. Qui maledixerit patri aut matri morte moriatur. ¶Quarto peccant mortem paren tum optantes quatenus eorũ honores aut bona habeãt. ¶Quinto qui parentibus indigentibus non ministrant ne cessaria secundum suas vires. Trita est illa historia de fi lio/ capum in pastillo a patre abscondente cum bona pa tris haberet/ qui capus aperto pastillo versus in bubonẽ adhesit frõti filij. Etiam peccant qui nõ orant pro eis de functis: cum nesciant an sint in manu dei in purgatorio. Talibus dicunt illud Job. Miserimini mei miseremini mei saltẽ vos amici mei: q̃ manus dei tetigit me. Sexto peccant filij in parentes/si parentum senum choleram non benigne supportant: secundu3 illud Eccli. iij. Fili suscipe senectam patris tui: ⁊ nõ contristes eum in vita illius: ⁊ si defecerit sensu/veniam da: hoc est si defecerit sensus eius per sapientiã vel impatientiã tuã habis ei veniam: ⁊ eu3 excusabis: ⁊ filebis ne illud ab alio audiaẽ. ¶Quid ꝗ dicen dũ erit de filio Belial qui patrem ferit: esto ꝙ Aristote les. vij. Ethi. dicit illum morbum aliquibus esse gentiles. ¶Nemo est rationis cõpos ꝗ non possit non ferire si volue rit. ¶Secũda ꝯclusio ꝓbaẽ tam quo ad patres spiritua les ꝙ quo ad temporales. ¶Quo ad spirituales: patet per illud quod scribitur Matth. xxiij. Sup cathedrã Moysi sedebunt scribe ⁊ pharisei. Omnia ꝗ̃ cunq; dixerint vo bis seruate ⁊ facite. Secundum aũt opera eorũ nolite fa cere. Dicunt enĩ ⁊ nõ faciũt. Et apostolus pmo ad Ti mo. v. qui bene presunt pbri duplici honore digni habeãt maxime qui laborant verbo ⁊ doctrina: hoc est: vebet ho nor: eis exhiberi ⁊ obuentiones. De secundis patz per il lud quod scribitur Matth. xxij. Reddite que sunt cesaris cesari. Et pmo Petri. ij. Subtecti estote omni humane creature propter deum: siue regi quasi precellẽti: siue du cibus quasi ab eo missi: ad vindictam malorum: laudem vero bonorum. ¶Do his patribus vebemus orare vt be ne regant populum. Secundum illud Pme ad Timo. primo. ¶Obsecro fieri orationes primo pro regibus ⁊ his qui in sublimitate sunt. Et Baruth primo. ¶Orate pro vi ta Nabuchodonosor: quia crebro pro peccato principis punitur populus. Et patet secundi Regũ vltimo: vbi po pulus percussus est pro peccato vauidis. Secundo vebe mus ꝯs honorem impendere/genua curuando/assurgen do/honorabiliorem locum vando/secundum personarum vecentiam: que penes consuetudinem patrie mẽsuratur. ¶Quo fit: qui murmurant ⁊ maledicũt patribus istis/pec cãt: ꝙra illud Exodi. xxij. Dijs nõ detrahes. Et Actuum xxi. dicit Paulus. Scriptu3 est/ principẽ populi tui non maledices. ¶Cõtra priorẽ ꝯclusionẽ argumẽtor sic: si pr̃ filiũ iuadat in choleram: vbi filius nõ pot euadere quin pa trẽ occidat: filius patrẽ peutit: cũ se teneaẽ plus vbligere ꝙ patrem. ¶Secundo stat q̃ filius ingrediatur religio nem prohibente patre: ⁊ etiam licite: ergo non tenetur in omnibus patri obedire. ¶Tertio sic; filius non cõtrahit matrimonium ad preceptum patris: quia vult esse sacer dos: vel aliam mulierem habere: ergo peccat: igitur. ¶Re spondetur: raro invsu est q̃ pater vult efficaciter filiũ tru cidare: licet mineẽ eum atrociter ferire: sed vato casu: vbi esset ei certum q̃ eum pater occideret si se non tueaẽ: licz se tueatur: nihil contra conclusionem. Pater nõ exercet iam officium patris: sed facit contra officiũ paternum: q̃ qui vedit esse/vult iniuste tollere esse quod vedit. Filius licite ei resistit: sed non vebz filius hoc facile suspicari de patre: sed aufugere/si pot: vel querere subterfugia. ¶Ad secundum concedo q̃ filius potest religionem ingredi qñ habet etatem vebitametiam patre contradicente. Pa ter ante. xxij. annos potest filium reuocare a religione: q̃ nondum habet etatem vebitam. ¶Ad tertium dicit: fo rtasse pater ꝑcipit filio capere imputidicam mulierem vel eo indignam: tunc non tenetur patri parere: sed pater ve bet filio acquiescere. ¶Sed vicis: apostolus vicit ad Co loce. iij. filij obedite parentibus vestris quo ad oĩa. Re spondetur: apostolus intelligit quo ad oĩa ad que ius pa ternitatis se extendit de precepto: vt ad illa q̃ bonus fiũt et discipline pro filio. Si preciperet contra deum/vel con tra salutem filij: non est ei parendum. Vel si rex precipe ret filio vnum de sua iurisdictione. Et pater oppositũ ex tra iurisdictionem patris: non est patri parendum: sed re gi. ¶Contra secundam conclusionẽ ⁊ aliqua dicta in ea: male loquuntur homines de regibus frequenter ⁊ de vi tijs eorum loquuntur: ⁊ tamen non est verisimile q̃ sic lo quentes omnes peccent. Respõdetur: si peccatum regis est notorium: nam parietes super illo peccato loquuntur: sicut loquimur de vno occiso in iustitia publica sine pec cato. Si est occultum/vel vtcunq; publicum: non vebemus de illo loqui. ¶Patet: de nullo vebemus in illo casu loqui: ergo a fortiori de rege. Regum est se preseruare a pecca to mmmmes/ne populum scandalisent/ ⁊ malũ ministrẽt exemplum subditis. Ad motum primi mobilis mouẽtur sphere inferiores: et quia in loco eminenti sedent: eorum peccata a remotis videntur.

¶Dubitatur: cum parentes vebeant filios vilige re sicut ⁊ contra: quare non ponitur hoc in ꝑcepto. Etiã dubitatur: quare in hoc precepto ponitur vt sis longeuus super terram. ¶Re spondetur: parentes vbigunt liberos tanq̃ fi os effectus: ⁊ existimant se extendere aut perpetuare in eis: propteres filijs necessaria communicant: ⁊ non econ uerso. Sicut sol esse vat radio/⁊ fons riuo ⁊ non econuer so: ⁊ cum vnus amor ⁊ honor sit alio naturalio: vnus ꝑ pitur ⁊ non alter. Ad secam partem vubij: illud ponitur vt filij in parentum honorem alliciantur. ¶Homines viu cupiunt viuere ⁊ illud percipiunt citius ꝙ benedictionẽ et mercedẽ eternam: propteres hoc eis ꝓmittit. Secun do cum parentes filij honorant: parẽtũ vitã letitia elon gant. Ergo congruum est q̃ deus filiorum vitam elõget: ⁊ hoc filijs seruet. ¶Hic ꝯcludẽdo vico prudẽs pater ecc amore vuct? nõ vebz oĩa sua bona filijs cõcare. Tũ pmo. Crebriter filij tũc erga parẽtes sunt ingrati: nec patrib⁹ inseruiũt vbi patrib⁹ assidue inseruirẽt partim rõne bono rũ q̃ in fine ꝓfq̃ putãt. Tũ secõ. Stat q̃ filij añ ꝓes viã vniuerse carnis ingrediãt: ⁊ tũc bona erũt ap̃s vrores nato ũ ⁊ in alienis mamb⁹. Sodẽ nõ ꝓlat⁹ nõ vz sua sacer dotia nothis vlsanguini relinq̃re ne alios scãdalizet: frequ ter ꝛ hoc hõ decipiẽ: suũ nothũ vel nepotẽ magis idoneũ existimat illo q̃ ullũ lõge antecõmus (vt puerbialiter aunt) suum fetum ceteris pulchriorem existimat.

¶Circa quintum ꝑceptum decalogi q̃rit: an quis pot hominẽ occidere licite in sui defensionẽ: sic. C. q̃ nõ pot aliter euadere quin occidat.

¶Pro q̃stionis solutione pono duas conclusiones: quarum prima est. male facit ille q̃ hominẽ occi dit qui iuste ipsum occidit vel occidere facit. pz ꝯclusio: sit Socra tes iuste dãnat⁹ ad mortẽ: sit lictor vel iudex ꝓlato: tũc vico Socrates male agit occidẽdo ꝓlatonẽ vt suã vitã ꝓtegat. ¶Probaẽ hec ꝯclusio: Socrates est iuste dãnat⁹ ad mortẽ: q̃ iudex ꝙ lictor iuste ꝓcedunt ministrãtes iu stitiã Socrati: q̃ Socrates facit iniuriã alterum eor occi cidẽdo/quatinus se a morte vebitam. idẽ est de custode car ceris ⁊ ceteris clientum ad mortẽ Socratis iuste coope rãtium. ¶Secõa ꝯclusio: Socrates occidẽs inuadẽtẽ se iniuste qui non pot aliter euadere quin occidat/non pec cat in occidẽdo inuasorẽ. ¶Probaẽ hec ꝯclusio. C. ad legẽ come. de ficta. l. ij. is qui aggressorẽ. vel quẽcũq; alium in dubio vite discrimine ꝓstitutus occiderit: nullũ ob id fal sam calumniã metuere vz. ⁊. l. sequẽ. si quis ꝓcussorẽ dã se veniẽtẽ ferro vepulerit non teneaẽ homicidij: q̃ vefensor ꝓprie salutis videẽ in nullo peccasse. ⁊ iste leges funda te sunt a pudẽtib⁹ in lumine naturali. Ex iure pontificio pz eadẽ ꝯclusio: de homicidio. c. significasti. vim vi repel lere oẽs leges ⁊ omnia iura pmittunt: tũ illud vz fieri cũ moderamine inculpate tutele: seruaẽ equum moderamẽ: hoc est tñ illud quo omisso violẽtia repelli nõ pot. Argu mẽtor secõ ratione ad ꝯclusionẽ. si nõ liceret in isto casu occidere iniuste inuadẽtẽ: daretur occasio malis occidẽdo plurimos in reipub. pniciẽ. Tertio: homo ẽm ordinẽ cha ritatis pl⁹ obligit animã ꝓximi: q̃ ẽm eundẽ ordinẽ plus pot obligere suum corpus ꝙ corpus proximi. Sz incompossibile est simul ser uare vtrũq; corpus: q̃ aliuz iuste in isto casu occidit. Nec valet dicere: posset saltẽ corporis sui fine ꝓuidicio cor pons alterius: q̃ nõ facit ꝓtra iustitiam. qui sibi ꝓpsi mi nistrat iustitiã postq̃ nõ est aliquis alius ei ꝓsens ad mi nistrãdam iustitiã. ¶Quarto sic. Exo. xxij. Si effringẽs fur domum siue suffodiens fuerit inuentus: ⁊ accepto vulnere mortuus fuerit: percussor non erit reus sanguinis: vbi glo. dicit. Germo est de fure nocturno: q̃ ꝓmittit q̃ occideret anteq̃ desisteret. secus est de diurno: q̃ pot time discerni q̃ venit ad furandum solum. Sz magis vitat a medio ma thematico iustitie occidere hominẽ pro vefensione reruz suarum ꝙ ꝓprij corporis: ⁊ ꝓ ꝙsequẽs alium occidens in casu ꝯclusionis non peccat. ¶Quinto: in bello iusto to to vie pugnãt hostes/ne liberi/vxores/vel bona sua/rapi na auferant: ⁊ rapientes si nõ vesistãt occidunt: ⁊ nemo di cit q̃ male agãt: q̃ licitũ est a fortiori ꝓ ꝓprij corpus vefe sione altũ iniuste inuadẽtẽ ꝓmere. ¶Cõtra hãc secõaz ꝯclu sionẽ argumẽtor ꝓ Aug. i. de lib. arb. loquẽtẽ de illis q̃ alios occidũt vefendẽdo se: vicit illi nõ sunt sine pecto libe ri ẽm legẽ diuinã q̃ ꝓ his reb⁹ ꝙs ꝓtẽm opz humana ce de polluti sunt. Sz illic ẽm mẽtẽ ei⁹ corpus nostrũ est inter res ꝙs ꝓtẽm opz. q̃ vefendẽdo corp⁹ ꝓprij/occidit aliũ: peccat ꝓtra legẽ diuinã. ¶Secõ sic: si sint duo sup vnuz asserẽ/Socrates ⁊ ꝓlato: ꝙs asser a principio supferet: sz successu tẽporis asser diminuit vel veuenit de aqua salsa ꝓfunda ad aquã dulce aut min⁹ ꝓfundã q̃ min⁹ supfert asserre integrum illo casu Socra. nõ pot ꝓcipitare ꝓla. in aquã ꝓ saluãda suavitate: q̃ nec pot occidere licite inua dẽtẽ se. ¶Ad ꝓmũ dicit: Augu. intelligit qñ iuuatus pot honeste alr euadere ꝙ occidẽdo inuadẽtẽ puta celerita te pedum: si sit ꝓfunda quã nõ vecet aufugere/vel pot se seruare ꝛbouum eloquio: vel hz vulnꝰ letale iam inflictũ ⁊ altũ insequiẽ eũ occidẽdo: iam hoc nõ facit in ꝓpij cor poris vefensionẽ. ¶Ad secm vico nõ esse idẽ. sunt enĩ ũbo in possessione actuali: illi⁹ asserts vebẽt inter se sortiri ver eos manebit salu⁹: suppositio q̃ sint reipub. eque vtiles. q̃ si alter sortiri noluerit: meli⁹ est q̃ vnus submergat ꝙ ambo ẽm casum: ⁊ ille q̃ sortiri non vult/male agit in illo casu. ¶Tertio obicit: si Socrates minet Platoni q̃ eũ occidet de facto nisi ꝓlato Ciceronẽ occidat. ꝓlato nõ pot licite Ciceronẽ occidere: q̃ est totaliter innocẽs: ⁊ tamẽ hoc facit ꝓ saluãda sua vita: q̃ nõ vz occidere inuadẽtẽ ꝓ saluãda sua vita. ¶Quarto sic ꝓtra tertiã ꝓbationẽ. ꝓ bando q̃ ulicite sibi ꝓpsi occidẽs ministrat iustitiã: ⁊ hoc sic: si iudex esset ꝓsens/nõ veberet occidere inuadẽtẽ. ꝓ so la voluntate occidẽdi quouscq; effectualr occideret: q̃ ille nondum occisus ministrat sibi iustitiã ante tẽpus. ¶Ad tertiũ vicdo maiorẽ ⁊ minorẽ q̃ hoc facit ꝓ saluãda sua vita: sz illicito medio occidẽdo innocẽtẽ: esto q̃ categorice iudicet q̃ erit occisus/nisi innocẽtẽ occidat. ¶Ad q̃rtum dico: si vna ꝓbatio non ꝯcludit sufficit q̃ oẽs ratio nes simul sumpte ꝯclusionẽ ꝓbẽt. Secõo nego q̃ ante tẽ pus ministret sibi ꝓpsi iustitiã: q̃ si non ꝓcuiat tẽp⁹ occi dẽdo inuasorẽ minister non potent sibi post mortẽ iustitiã ministrare/nec alijs alij⁹ ꝓ vita innocẽtis vefendenda. ¶Quinto arguit. l. iiij. in. de his illicitis: loquit ꝓbẽ: de clerico q̃ paganũ occidit ꝓ sui vefensione sic inquiẽs. Certo nos nullã occasionẽ/nec vllaz tribuere licẽtiã eis quẽlibet hominum quomodolibet occidẽdi. sz hoc non vi ceret pontifex nisi occidere hominẽ quẽcũq; ⁊ quomodo cũq; esset pctm. Itẽ talẽ irregularẽ reputat. ¶Sexto ar gumẽtor: grauꝰ est occidere hominẽ ꝙ fornicarie mulie rẽ cognoscere. sz si homo esset in illo statu quo nõ pot cu rari nisi fornicẽ: magis teneẽ se pmittere mori ꝙ fornica ri: q̃ homo magis teneẽ se pmittere occidi q̃ aliũ occide re. ¶Ad quintũ rndeẽ: sz pontifex nõ vet licẽtiã de nouo occidẽdi: nus nature ⁊ lex ciuilis licẽtiã vat: ⁊ hec iura nõ reuocat. ⁊ vato q̃ sit irregularis: nõ peccat. crebriter irre gularitas incurrit sine pcto. ¶Ad sextum ꝓcedo maio rẽ ⁊ minorẽ: sz ꝓsequẽtia est nulla. nõ admitto casuz q̃ ho mo sit in illo casu q̃ moriet nisi fornicẽ: ⁊ nõ pot alr cura ri. humores q̃cũq; possunt q̃ euacuationes vel abstinẽtia purgari. Itẽ infirmꝰ mulierẽ cognoscẽs alteratiẽ: ⁊ citi⁹ moriẽ. Insup: nõ est tta terribilis mors expectata a na tura successiue ⁊ lẽte agẽte sicut tradere collũ iugulo in iuste pcutiẽtis. ¶Septimo obicit: occidẽs vult occide re hominẽ: q̃ peccat: cum hoc faciat auctoritate propria. ¶Octauo sic: sequit ex his q̃ alijs religiosꝰ ex vefectu suevite pot sui ꝓximi occidere/⁊ filiꝰ patrẽ: supposito q̃ iudicet se alr euadere nõ posse. ¶Ad septimũ dicit: occi dẽs vult q̃ se ⁊ ꝓncipalr se liberare: ⁊ hoc ꝓncipalr it̃ẽdit. de q̃ accidẽs solũ vult mortẽ: q̃ nõ pot alr euadere: sicut calor ꝓducit calorẽ de q̃ se/⁊ corrũpit frigꝰ de q̃ accidẽs. ¶Ad octauũ: facile nõ est admittẽdũ q̃ ꝓlat⁹ sit suũ relt giosum occisur⁹: vel pater filium: sz casu admisso: vbi hoc ap parentissime ⁊ indubitanter inuasus sic iudicat: facile est consequenter dicere: nemo est sibi secundus. potest ta mẽ patrẽ impune pmittere (a quo vitam corporalẽ ⁊ spi ritualẽ habuit) esto q̃ occidatur.

¶Secundo circa idem preceptuz q̃rit: an So crates peccet volẽdo occidere hominẽ inuo cẽtẽ/vel auctoritate ꝓpria. ¶Rndetur affir mative: tale homicidium ꝓhibeẽ ꝙ secun dum ꝑceptum secunde tabule. ¶Cõtra hoc sic obiecto ⁊ pono in casu q̃ ꝓlato innocẽs ꝓbeẽ cosã

Socrate iudice nocēs cum testibus offi exceptione ma-
toribus:ꝛ nō ꝓstet Socrati de oppositor:vt omis positio
secludatur.Hoc suppositio argumētor sic.Socrates ha-
bet iudicium rectum in intellectu ꝛ dictamē prudentiale
vel errorē inuincibilē quo iudicat/innocēs est occidēdus:
ergo actus voluntatis ab illo iudicio intellectus regula
tus est bonus. ¶Sz dicis.Socrates habet hoc iudiciū
erroneum ignorantia inuincibili/Platonis est occidendus.
Sz illud iudicium est falsum/putatus nocēs nō probatus
innocēs nō est occidendus:ꝛ ꝑ ꝓsequēs iudicium affirma
tuum q innocēs est occidēdus est falsum. ¶Cōtra:ha-
beat Cicero hoc iudicium.innocēs est occidēdus a So-
crate:hoc iudicium est verum in Ciceronē:ꝛ est synony-
mum iudicio Socratis:ergo iudicium Socratis est ve-
rum.nō stat vnum synonymum essē verum quin aliud sit
verum extra insolubilia.bene in illis dantur due ꝓposi-
tiones synonyme etiam mētales vltimate:quarum vna
est vera/ꝛ altera falsa:vt Joānes dicit falsum/Joānes di
cit falsum:casu quo Joānes ꝓferat prioꝛē solum cū suis
partibus:ꝛ Socrates illā alterā. ꝓpositio socratis
est vera/ꝛ ꝓpositio Joānis falsa:Sz extra hāc materiam
hoc non ꝛtingit.Probatur ergo assumptum:puta q ꝓ-
positio Ciceronis est vera qua iudicat/innocēs est occi-
dēdus a Socrate,pzsiste est occidēd? a Socrate:iste est
innocēs:igit. Argumētum pōt fieri in petō carnis cū ea
dē difficultate sicposito q Socrates ex ignorātia inun
cibili credat Berthā esse vxorē suā q nō est:ꝛ cū hoc ha-
beat Socrates talē actum/volo cognoscere solutā.Ma-
tum est q hec volitio est mala ī Socrate/volo cognosce
re solutā:Sz ꝓbo q nō regulat a dictamine vero in So-
crate,pz:regulat a dictamine ℞o ī Platone. Plato Sz
hoc iudiciū:soluta mulier est cognoscēda a Socrate licī-
te:ꝛ illud iudiciū est verū in Platone:ꝛ iudiciū Socra-
tis est ci synonymum/vel ꝓpositiones ipse:ꝛ ꝓpositio so
cratis est vera qua iudicat soluta est a me cognoscenda.
Q iudicium siue ꝓpositio Platonis sit vera patz sic:be
ne sequit:hec Bertha licite est cognoscēda a Socrate.
hec Bertha est solutat:ꝛ soluta licite est cognoscēda a so
crate.totum antecedēs est verum:ꝓsequētia est syllogis-
mus expositorius,ꝓsequēs nōse falsificat:ꝛ ꝛclusio est ve
ra q̄ est dictamē Platonis:ꝛ illi dictamini dictamē So
cratis est synonymū/ꝛ vnum est verum:ꝛ ꝛ reliquum:qō
restabat ꝓbandum. ¶Rādeť:hoc dictamē in Platone
est verum:sic est dictamē ei synonymum in Socrate:solu
ta est a me cognoscēda:exponendo ꝑ dignum vel posse:ꝛ
actus voluntatis ei respondēs est bonus:puta hic act?:
hāc solutā volo cognoscere:hanc volo cognoscere:ꝛ hec
est:soluta:ꝛ solutā volo cognoscere. Cōsequētia est bona/
totum antecedēs licitū:ꝛ ꝑ ꝓsequēs ipsum ꝓsequēs est li
citū:Sz illud iudiciū intellectus/soluta est a me cognosce
da nō regulat hāc actū/volo cognoscere solutā:vbi act?
volendi cadit formaliter in solutam:sed potius debet re-
gulari a tali dictamine cognoscēda est a me soluta:vt no
titia cognoscēdi cadat in solutā. Eodē modo est in Pla-
tone:illud iudicium in Platone est falsum/Socrates vz
cognoscere solutā/vel cognoscenda est soluta a Socrate:
ergo multum refert dicere/soluta est cognoscenda a me:
cognoscēda est a me soluta:solutam volo cognoscere:vo-
lo cognoscere solutam. Similiter innocētē volo occide-
re/ꝛ volo occidere innocētē. In casu questionis prioꝛ est
actus bonus/ꝛ secundus malus. Similiter illud iudiciū
est verum in socrate/innocēs est a me occidendus:quod
pz:sequitur ex vero:ergo illa est vera.antecedēs pz:bene
sequit:ille est a me occidēdus/ille est innocēs:ꝛ innocēs
est a me occidēdus.totum antecedēs est verū:Socrates
hz ignorātiā inuincibilē circa maiorē:ꝛ hz nō assentiat mi-
nori:hoc nō obstāte/ipsa est vera.

QUbitat:an hz occidere tyrānū morte digni
auctoritate ꝓpria:capio tyrānū vulgariter:
ꝛ nō sicut Aristo.in politicis capit. Rādeť
q nō:pz hoc ꝑ seōm ꝓceptum scēe tabule.
¶Cōtra hoc argumētor:chirurgic? abscin
dit mēbrū putridū vicin in corpore ℞o infectium alio-
rum mēbrorū:ꝛ tu potes mēbrū putridum in corpore my
stico alior infectiuū tollere de rerū natura. ¶Seōo:po-
tes eū occidere quādo vidē cōburit:vel ꝑ tm vel alter?
tuitionē:igit. ¶Ad primum nego ꝓsequētia:corp? veruz
nō pōt esse illa parte nō abiecta:corp? mysticum pōt esse
eū illo tyrānno.Seōo:cuz licētia tori? corporis veri tollit
hoc mēbrū:cētia cū facultate tori? corpis mystici.tu tāq
minister cōmunitatis potes hūc tyrānū occidere:duz est
licite ꝺdēnatus. ¶Ad seōm ꝓcedo antecedēs:possum il
lum occidere qñ actu tyrānizat in bello iusto. ¶Tertio
argumētor sic.Iudico illū tyrānū multa mala facturum
populo:ꝑ possum ipsum occidere.pz:qñ iudico q cadam
in extremā necessitatē possum capere panē ad me suble-
uādum:ꝑ possum istum tollere de rerū natura anteq̄ ma
lum perpetret:hoc quo ꝑbabilissime iudico q male aget.
¶Rādeť negādo ꝓsequētia:ꝛ ad ꝓbationē ꝓcedo ante-
cedēs/ꝛ nego ꝓsequētia:ꝑ malo futuro(anteq̄ ponat in
effectu)nō est hō victimo supplicio ferrēdus.impedit cuz
oī alia via licita ꝛ possibili:ꝛ multe inuenti possunt:non
autē possunt inueniri de succurrēdo extreme necessitati.

QUerit circa septū ꝓceptū de Me
chia:an rectores reipublice pec-
cēt nō punitēs meretricia publi
ca:ꝛ ꝓtrauenīāt ꝓhibitiōi de me-
chia. ¶Rādeť ꝑ ꝛclusiones:qua
rū prima est.Per mechiā vir suf
ficiēter cōcludit q ꝓhibeat sim-
plex fornicatio. ¶Seōa ꝛclusio:
fornicatio simplex erat ꝓhibita
ī lege moysaica. ¶Tertia ꝛclusio:fornicatio simplex est
ꝺtra ius nature. ¶Quarta ꝛclusio:rectores rerū publi-
carū ꝑsulto interdū reliquit meretrices publicas ꝛ eas
nō puniunt in foro humano. ¶Prima ꝛclusio ꝓbat:per
Mechiā adulteriū intelligit vt glo.marginalis. Augu.
Exo.xx.deducit.illic Aug.inchatō occurrit mihi in scri-
ptura vbi q mechiā simplex fornicatio prohibeat:postea
mouēs hāc difficultatē/an q mechiā fornicatio simplex
ꝓhibeat. Sz nō sequit:ꝓhibet mai?:q ꝓhibet min?:ꝛ po-
tissimū nō inclusum in maiore.Seōo argumētor ad idez.
si necessariū sit dicere q ꝓhibeat fornicatio sub noīe me-
chie:hoc est ꝓpterea:q: oīa ꝓhibenē vel ꝓcipiunē q decē
ꝓcepta decalogi:Sz hoc nō.Multe sunt alie ꝓhibitiōes ꝛ
ꝓcepta ī lege Moysaica q̄ nō clare ꝓhibenē vel ꝓcipiun
tur in ꝓceptis decalogi. ¶Seōa ꝛclusio ꝓbat Deut.
xxiij.nō erit meretrix de filiab? Israel:neq; scortator de fi-
lijs ihrl. ¶Tertia ꝛclusionē difficili? est,ꝓbare:ꝛ argume
tor ꝓmo sic.Fornicatio simplex est ꝺtra bonū,plus ne,ꝑ-
les religiose educēt:ꝑ sequit q ipsa est illicita.Sz illa,pba
tio nō valet ī multere sterili a cōplexione qñ est talis co
gnita:vel in multere ꝓfecta senio:vel dato q̄ quentrēt ī-
ter se q̄ples religiose educarēt:sī q̄ genita fuerit:ponē-
do pecuniā in manu tertia ad ꝓlis educationē. Alter ꝑ
ꝓbat:ꝓpter tus matrimonij est de iure nature.hāc ex ꝛ-
to relinquo ꝓbatā.Sz si fornicatio simplex esset licita po-
nerēt obex matrimonio ꝛ eius ꝓpter tutatr:igit est illicita.
Eāī sic argumētor.oīe illō est ꝺtra legē nature qō ipe-
ditvnū cōtractū de lege nature reipu.vtilissimū:Sz matri-
monij ꝛ ei? ꝓpter tus est de lege nature:ꝛ reipub.huma
ne vtilissimū:cui fornicatio simplex magnū ꝺaret impedi
mētū.multi nō potētes caste viuere in virginitate/ꝺtra-
hūt.si fornicatio simplex esset licita:nō tot ꝑ magna par
te ꝺtraherēt:Sz mulieres mutarēt. Seōo argumentor ad
idē.si fornicatio simplex esset licita ꝛ mīnonū non ꝓpe
tuū esset excessiua mīltiplicatio lux?/ꝛ copula cū variis/
rixe/lesiōo ad nouā antiqua relicta:tūc essent lites inter
parētes mulierū ꝛ virū:inter mulieres ꝛ carū parētes:ꝛ
totalr politia cōfunderēť. Insup:nesciret regulariter qs
esset pater prolis:ꝛ ꝑ cōsequēs nulla esset eius cura.ꝛ Sz
vnus solutus nōnnq̄ teneret vnā solutā ꝛ cuitarēť illa
plis incertitudo:tator.crebruter immo creberrime(si for-
nicatio simplex esset licita)esset coniunctio vaga.modo
lex bona respicit ad illud quod communiter cuenit:ꝛ ꝓ-
pter talis aliqua apparētiā liciti puma fronte habētia/
ꝓhibet.ꝛ sic intelligēdo pumam rationē repudiatā:ipsa
pōt aliquo modo admitti:q fornicatio simplex esset cō-
muniter ꝺtra bonum ꝓlis. ¶Quarta ꝛclusio ꝓbat au-
ctoritate Augusti.ij.lib.de ordine inter principium ꝛ me-
dium vicētio:auser meretrices de reb? humanis turbaue
ris oīa libidinib?.cōstitue matronarum loco labe ꝛ dede
core dehonestaueris.ꝛ idē Augst.de libe.arbi.lex huma
na/aliqua recte ꝓmittit q̄ iuste lege diuina puniunt:ꝑ ali
qua vitia ꝓmittit.lex humana nō pōt oīa vitia cohibere:
grauiora punit.ꝛ illa potissimum q̄ pcē in republica ꝑ-
turbāt:quēadmodum sunt homicidia/rapine/furta/ꝛ hu
iusmodi:ꝛ a ꝺb? maior pars multitudinis cauere pōt.mo
do a fornicatiōe difficulter tota multitudo abstinet.ꝛ cū
hoc si fornicationē simplicē ꝓhiberet:veteriora petā cō-
tingerēt:visa(hominū ꝓclinitate ad peccandum.) ¶Cō
tra primā ꝛclusionē:glo.interlinearis Exod.xx.dicit sup
illo ℞o nō mechaberis.i.ne cuilibet miscearis excepto
fedele matrimonij:ꝑ partē eīn vult totū intelligi:q̄ forni
catio simplex,ꝓhibeť ꝑ sextū ꝓceptū. ¶Rādeť ꝓcedēdo
q glo.illa dicta:Sz ꝓbatio vix sufficit.ꝓpterea Augu.in
glo.marginali insistit similē sentētiā cū interlineari glo.
ꝛcludēs:pōt dici nō sufficiēter fornicatio simplex,ꝓhibeť
in decalogo:Sz in alio loco legis ꝓhibeť:qō sufficit.multe
sunt ꝓhibitiones ꝛ ꝓcepta alior passiū a ꝓceptis de-
calogi:q̄ vult glosas allegatas imitari poterit. ¶Cōtra
quartā ꝛclusionē argumētor de sen.excō.quāte.faciētes
ꝛ ꝓsentiētes pari pena plectēdos catholica cōdēnat au-
ctoritas:eos velmquētib? fauere interꝓtatis:q(cuz pos-
sint)manifesto facinori velint obuiare:ꝑ cuz reipubli.res
ctores possunt scorta ꝓpellere non ꝓpellētes delinquunt.
¶Seōo argumētor:li citū est meretrices fugare de hoc
vico magne vrbis/ꝛ illo/ꝛ sic de ꝗlz:ꝑ bū factū est eīscere
eas de tota vrbe. ¶Ad pumū rādeť:illa decretalis intel
ligit de rectoribus reipublice q̄ tenenē crimini obuiare ꝛ
nō obuiāt.modo nō tenenē hunc facinori obuiare. ¶Ad
seōm nego ꝓsequētia:mod? arguēdi est null?:ꝛ ciatēde tū
sunt de loci publicis ad loca abiectissima ꝛ sordidissima.
¶Tertio argumētor:bonū est meretrices eīscere de hoc
paruo vico siue pago:ꝑ ꝛ de magna vrbe. ¶Quarto sed
tur q̄ esset licitū eis locare dom? in ꝗb? sua petā exercēt:
ꝛ ꝑ ꝓseques licitū est coopari petīs eas. ¶Quito:bon?
℞bi dei declamator:studet oēs ad castitatē vidualē quer
tere:ꝑ rector reipublice ꝑ violētia pōt ad hoc laborare.
¶Sexto:ꝗz vxorat? pōt caste viuere castitate cōiugali
cū ꝓpria vxore ꝛ ꝺtra:ꝛ ꝗz nō vxorat? pōt pari forma ca
ste viuere ꝑ tēperātiā ꝛ vtutē:ꝑ possunt omes ꝓhiberi.
¶Ad tertiū ꝓcedo antecedēs:rari in paruis vicis homi
nes sunt circa vineas vel agros intēti/ꝛ regulariter tē-
perate viuunt:ergo a talibus vicis eīciende sunt mere-
trices:secus est de magnis vrbibus. Nōne vides parua
multitudo abstinet ab esu carnuz ꝓpter nō? tū tota mul
titudo nō faceret illud. ¶Ad quartū:quicq̄d sit de ante
cedēte/nego ꝓsequētiam:viri tamē honesti nunq̄ solent
eis locare domus. ¶Ad quintum concedo antecedēs:ꝛ
nego ꝓsequētiam. ¶Ad sextum duo dico.Primo:conse
quens non est impossibile q̄ tota multitudo caste viuat.
Seōo:cōsiderādo fragilitatē humanā/ꝛ intēperantiam
qua homines vtunē:nego cōsequētiā:sicut nō sequit:qlz
bet homo est vnus solus homo:ergo tota multitudo est
vnus solus homo:qōlibet foramē in nauī Socrates pōt
obstruere:ꝛ stat q nō totā multitudinē ꝛtinuū.

QUm dictum est licite rectores reipublice mere-
trices ꝓmittit in republica:ꝛ minora petā ad
mittit ne deteriora contingāt.Juxta hoc du-
bitat:an licitum est aperire viro viam noiuz
peccati minoris/quatenꝰ maiora derelinquat. ¶Respō-
deť q sic:quando est ille alter deliberatus aliter malus
petīs ꝓpetrare:pz exꝑlariter. video q Socrates me oc
cidet:aperio ei viam de capiēda mea pecunia iniuste(cu-
ius pecunie dominiuz nō acq̄rit)quatinus ab homicidio
cessēt.ꝛ illud pz.xxxij.q.ij.c.si quod ueruz.ꝛ xxvi.q.ij.q̄
qui.ꝛ.xxij.q.i.considera.

QUerit circa idez ꝓceptum an sex
species luxurie communiter enu-
merate sufficiunt. ¶Pro solutio
ne qstionis notabis:luxuria duo-
bus modis capitur. Primo mo-
do capitur pro omni abundātia:
ꝛ sic capitur a Virgi.primo Geor.
dicente.Luxurīē segetum tenera
depascet in herba.Luxo enim di-
citur soluto:vnde luxus solutto.Luxus autē luxuries luxu-
ria pro eodem capiunē.Alio modo capit in theologia
pro excessu in venereis:adhuc in modo loquēdi strictius
accipitur ꝑ excessu in venereis/siue in materia/instrumē
to/vel modo/vt excludatur excessus cum propria vxore.
¶Isto notato:pono ꝛclusionē:species luxurie commu-
niter enumerate sufficiunt.patet.xxxvi.q.i.§.non oēs.
hoc pz auctoritate magistri.xli.distin.c.iij.tacet tamē so
domiticum propter horrorem.ꝛ iste species vt facili? me-
morie hereant significabuntur per literas huius victio-
nis fassir:per f/fornicatio simplex:ꝑ a/adulterium:ꝑ s/so-
domiticum:ꝑ s/secundum stuprum:ꝑ t/incestus:per r/ra-
ptus. ¶Contra hanc conclusionē argumētor:idem pec-
catum est adulterium ꝛ incestus.patet:si quis cognoscat
consanguineam vxorem.similiter idem peccatum est ra-
ptus ꝛ incestus:ergo membra conciduntur:ergo illa diui-
sio est mala. Consequentia tenet per vnam conditionem
bone diuisionis. Rursus:cognoscens virginem vestalem
dicatam deo peccat ꝛ facit actum luxurie:ꝛ tamen tale
peccatum sub nulla istarum specierum continetur:ergo
diuisum excedit membra diuidentia.consequentia tenet
per aliam conditionem bone diuisionis. ¶Ad primum
conceditur ꝙ idem actus numero est incestus ꝛ adulte-
rium:ꝛ distinguntur ꝙ coniciunt:vel in suppositione:ꝛ
sic conceditur:puta idem terminus supponit pro vtroq;
omnis luxuria est actus volitatis:actus exterior est im-
peratus ab actu voluntatis:vel ꝙ coincidant sm ratio-
nes formales:ꝛ sic negatur:non pono formalitates more
aliquorum sed solum penes connotata terminorum:vel
sic:non est eadem ratio quare aliquis actus est incestus:
ꝛ quare est adulterium. ¶Ad secundum concedo ꝙ co-
gnoscens dicatam deo peccat:ꝛ de eius grauitate futu-
rus est sermo.sed dico ꝙ tale preceptum est incestus:co-

gnoscit homo filiam patris sui:puta sororem.talis est filia veraliter tamen ꝙ alie mulieres.magis propie est adulterium:quia cognoscitur sponsa christi sicut volentes solent dicere ꝙ habēt christum pro sponso.Ihoñes Baptista libro.ij.de beata Katarina introduxit beatam virginem respondentem precibus ⁊ petitionibus beate Katarine.Tolle manum tuā ꝓpter quo te copulat infans:Cōnubio christus nurus es mea pone timorem.Tertio dicere potes tale peccatum includitur sub alia specie innominata:dicamus sub sacrilegio carnis:⁊ sic species patet non sufficiunt.Conclusio intelligit de speciebus communibus vel que communiter erant ante ista vera:a punctio vel ante incarnationem pauce volebant:⁊ tamē alie species carnis erant communes:sine ille species senarie seruentur sine precisione siue non parum refert.¶Scōo principaliter argumentor:habeat Socrates hūc actuꝫ/volo luxuriare/non cogitando cuꝫ quo muliere/nec quomodo:talis actus est luxuria:⁊ tamē sub nulla istarum specierum continetur:non sub simplici fornicatione:quia eadem ratione sub adulterio. Forte picis:si est solut⁹ est simplex fornicatio.Contra:solutus cognoscens consanguineam vel monialem consanguineam vel affinem non facit simplicem fornicationem:igitur. ¶Et confirmatur: habeat Socrates hanc volitionem:volo cognoscere has duas:demonstrando solutam ⁊ coniunctam:talis actus sub nulla specie luxurie continetur:igitur. ¶Ad secundum respondetur:illa luxuria sub nulla istarum specierū continetur.oportet dicere diuisum non est luxuria in cōmuni.hoc est/iste terminus luxuria non restrictus:ſꝫ totum hoc/luxuria cadēs sup̄ materiam determinatam.ſꝫ tunc oportet hominē inuoluere se de ratione materie determinate:vel fatert diuisum latitudinē specierum transgredi.Scōm est melius:talibus actibus nomē imponatur a vel b potes hic capere plura gña in proposito/volo luxuriare/⁊volo fornicari/vel adulterari.volo incestū/vel raptū:disiunctum includēs plures spēs est superius ad disiunctum includēs pauciores species:⁊ sic ꝓcedēdo ad fornicationē simplicē vel ad adulteriuꝫ tm.⁊ est simile sub termino coloratum qui est genus subalternum: potes dare multa gña superiora ad albuꝫ ⁊ inferiora ad coloratum.¶Ad confirmationē dico talē actum esse fornicationē ⁊ adulterium copulatum:ſꝫ actus quo volo cognoscere hanc/vel hanc:demonstrādo illas:nec est adulterium nec simplex fornicatio:ſꝫ est indistinctum termini ſignificantis disiunctim fornicationē vel adulterium.Ad minorem peccatt grauiatē imitatur.p3 de hoc actu i scōo volo agere male. ¶Tertio obijcitur:oculans aliquam vt ipla inducatur ad adulterium est actus oppositus castitati:ergo est luxuria.⁊ tamē sub nulla istarum specierum includitur:igitur. ¶Et ꝓbatur:cognoscēs vxorē impudice puta cōtra bonam valitudinē corporis vel animę luxuriatur:⁊ tamē talis actus sub nulla specierū nominatarum continet.igitur cum propria vxore nō est simplex fornicatio nec adulteriū:⁊ sic de aliis speciebꝰ:igit. Si dicas:nullus talis actus cum ꝓpria vxore nomē specierum suscipit:ex hoc sequitur ꝙ diuisio est inualida:cū mēbra diuidētia excedant latitudinē diuisi.etiam est peccatum contra naturā cum propria vxore sicut cum altera. ꝓtest etiam esse argumētum de illo qui cognoscit consanguī vel filiam cōsanguis:hic nō est fornicatio simplex:potest dici ꝙ est incest⁹.illegitimatio ecclesie facit incestum.sunt spirituales consanguinei:potest etiam dici ꝙ est sacrilegium.ista parētela est spiritualis ex sacramētis prouenies. ¶Rideturaliquod oculum est non peccatum:animi solēt quando primo occurrunt seminudē oculari sine petō:ſꝫ si oculum fiat causa inducēde mulieris ad illecebram:aliquod tale est simplex fornicatio:aliquod tale est adulterium:volo hāc oculariꝫ eaꝫ inducā ad fornicādum:demonstrādo solutam:tale oculū est simplex fornicatio.demonstrando coniugatam est adulteriū. sicut adulterium est actus voluntatis/sic est oculum.volo hanc inebriare vt fornicetur:talis actus sub duob⁹ generibus subalternis intēperātie includitur:ſcz sub ebrietate ⁊ luxuria.⁊ idē actus numero est luxuria ⁊ ebrietas. in actu luxurie ꝙs interdū facit oscula indeliberata/vel si deliberata ⁊ ob voluptatē:duruꝫ est dicere talia oscula esse mortalia peccata:aliqua sunt antecedētia:vt turpiloquia/⁊ visus impudici ad luxuriam:⁊ talia spectant ad luxuriam:⁊ sic de talibus dummodo continuantur.multa talia spectantia ad luxuriam satis bene includuntur in luxuria capiendo luxuriam vt sit luxus in veneres. ¶Ad confirmationē dicitur ꝙ ibi est luxuria.sed terminus magis propie capitur quando diuiditur/pro luxuria/in materia/instrumēto/vel modo.ſꝫ clarius est dicere luxuria non vxoris est diuisum.sodomiticum est luxuria non vxoris:ad vxores nullatenꝰ attinet plus ꝙ ad alias: vel sic ibi ponit alia spēs dicaꝫ b. ¶Ex omnibus p3 ꝙ multe sunt spēs luxurie:ſꝫ ꝙ plerīq; istoruꝫ actuum sunt rariꝰ:non est opus imponere nomina.sufficit in re intelligere multos actus quoū quilibet est luxuria.Dicamus fassircusi fornicatio:a adulterium:sodomiticum:stuprum:incestus:⁊ raptus:⁊ communis luxuria:⁊ luxuria vxoris viri cum sua:⁊ sacrilegium.Sꝫ bene intellige illā communē luxuriā.adulterium non est luxuria cōmune: nec fornicatio simplex:ſꝫ actus tacti in solutione scōi argumēti.i.impudicitia onan cuꝫ thamar. Heñ.xxxviij.est innaturalis ⁊ sodomiticū scelus:⁊ sic est actꝰ quo ꝙs cogitat de veneres vt polluaē in somno extra vas debitū. ⁊ sic daē actꝰ sodomitice?sic accipiēdo venale:saltē nō cōstat esse mortale:ſꝫ nō reddēs debitum vxori petēti peccat circa veneres ꝙ insensibilitatē:non est luxuria.luxuries cēn tēdit ad excessum ⁊ se elongat a defectu:ꝙ nō est crebro in vsu.Sꝫ ex illo sequitē ꝙ nō oīa petā carnis enumerāē.dicas fassircusin intelligēdo ꝙ n/nō reddēs quādo tenet siue tēpore veniat siue letali.

Tibitaē ꝙ sunt filie luxurie. ¶Scōo dubitaē quomodo homo se p3 seruare a luxuria. ¶Ad primū suppositō qō dictū est in scōo qd reqrit ad hoc qōnū petīn dicaē filia alterī?.nō refert de numero dato a sanctis vel doctoribꝰ de filiabꝰ luxurie:cū vltra filias datas plures dari possint:⁊ varie a doctoribꝰ danē. Beatꝰ Hzego.xxxi. moraliū aliquas filias eiꝰ nominat.⁊ Ilsiō.in lib.Etymologiarū alias.beatꝰ Hzego.has filias nominat cecitatē mētis/incōsiderationē/ꝓcipitationē/incōstātiā/amorem sui/odiū dei/affectū ꝓsentis seculi/desperationē futuri seculi.Ab Ilsidoro iste filie enumerāē. Turpiloquia/scurrilitas:ludicra:stultiloquia. Iste filie interdū generanē ex aliis matribꝰ:nonnunq; ex luxuria.nō tn credēdus est ꝙ ex ꝙlibet luxuria generēē desperatio vel odiū dei:ſꝫ qñ gradatim descēdit de vitio i vitiū. Prouer.xviij.impiꝰ cū i ꝓfundū pctōꝝ venerit ꝓtēnit:⁊ sequitē ignominia. De ꝓcipitatiōe p3 p Terē.in Eunucho.ꝙ res i se neq; ꝓsiliū neq; modū h3 vllū eā cōsilio regere nō potes. De incōstātia p3 p dictū etiāē comes loco allegato de quodā iuuene ꝙ dicebat se discessurū ab amica:dicit illi seruꝰ:hec ꝛba vna falsa lachrymula restinguet. De filiabꝰ numeratis ab Ilsidoro:clarum est. Mat.xij. Ex abundantia cordis os loquitur:audit ⁊ videt. ¶Ex isto p3 responsio:alicuius luxurie due sunt filie:alicuius luxurie tres sunt filie/alicuius quatuor sunt filie.⁊ adhuc possunt esse plures filie ꝙs enumerētur a doctoribus ꝙs ipsi enumerāt multas earū ꝙ sequunē ex quacūq; luxuria:ſꝫ regulariter sequunē hę filie:ebrietas:,pdigalitas:turpiloquium:medacia:puritia:ꝛpetitudia:vel?modmat?. Hō incōuent vnū vitiū capitale ab alio habere originē.interdum vnū vitiū est causa naturalis alterius:vt excessus vini respectu luxurie.nōnunq; vnum petīn est causa occasionalis alterius sceleris/⁊ medium acquirendi aliud. In hac re abyssus abyssum inuocat.vnum vitiū suo pondere fin beatuꝫ Hzego. aliud trahit. ¶Ad secām dubitationē. Primo dicit ꝙ illud vitiū est maxime fugiēdum.p3:petīn qō labefactat hominē/⁊ a statu hois maxie deijcit/ē maxie fugiēdū:sic est de luxuria:igit.ꝓia est clara cū matore.minor ptz fin Arist.iij.etlı. Intēperātia facit nos comicere cuꝫ voluptatib⁹ brutalib⁹:cū bruta(sicut ipse detegit)nullo sensu delectanē nisi gustu ⁊ tactu.nō luxuria fit ꝙ hos sēē?. In sup̄ Cato. Luxuriā fugito:simul ⁊ vitare meméto Crimē auaritieā sunt ꝓraria fame. Auaritia ꝙ millesima pte nō tīn dejcit hominē a fama. Vide quā fama Sardanapal⁹ iter scortātes acḋsiunt. vide ū Alsiꝛuoꝛ iperū a Bē boethelo ⁊ Auno ichoatū(qō durauit mille trecētis annis)in eo extinctū est:cuꝫ extinctionis ei⁹ mulebris modus vitandi fuit occasio. luxuria rei militari plurimū nocet:⁊ ducē exercitus attenuat:plus fecit mulier Achilli ꝙ hector vel Troilus. Holofernes(ꝙ vinci ab hostib⁹ nō poterat)luxuria quā defiderabat occidebat. famā ꝓbytero ꝛ/religioloꝛ/scholastico ꝛ nō solum denigrat/ſꝫ lacerat ⁊ eradicat.tot incōuenientia ex ipsa sequunē vt ea numerare possit nemo. hic nō est certādum cū mulieribus: ſꝫ omnino ab eis fugiēdum:dicēte Baptista Mantu.in calamitatibus. Hāc extra certare caue:ꝓtēdere vinci est. Vincere terga dare:⁊ retro vestigia ferre. De eius deceptione ⁊ sophisticatione dicit. Hzc mtēs animo maculata similima soibo. Nō nitido tristes claudēs in cortice succos:Decipit ignaros morsuq; venenat amaro. Illece bus ⁊ fraude potēs astuq; dolisq; Duncat ⁊ vultu pacē pretēdit amico.⁊ post dicit. Mira huius natura ferenon ense nec hasta timet. Ꝑdima arma huiꝰ pugne consortia mulierum sunt caute fugiēda. Exēplo Joseph ꝙ reliquit pallium. Heñ.xxxix.⁊.i. Lon.vi. Scipit apostolus fugere a fornicatione. Scōa arma sunt excess⁹ in cibo ⁊ potu. vñ Ezech.xvi. Hec fuit miqtas sodome sororis tue:superbia/saturitas panis/⁊ abundantia/⁊ otium. Et comcus . Sine cerere ⁊ baccho friget venus . Tertia arma sunt otium:fin illud dictum Masonis. Otia si tollas:periere cupidinis artes. Otium sine literis mors est:⁊ vita hominis sepultura:fin Senecā. Quarta arma sunt excessiua potatio:⁊ potissimum delicate. ꝓra illud Catonis. Plus vigila semp nec somno dedituꝫ esto. Hā diuturna ques vitijs alimēta ministrat. Quinta arma sunt turpiloquium:visio mulieruꝫ/tact⁹/⁊ huiusmodi. ꝓpterea dicit apostol⁹ prime Lon.v. Sepe bonos mores corrumpunt colloquia prava. nō audianē cantus impudici: nec ꝛba amatoria admittanē. claudere oportet portas cuitatis nostre:fin illud Job.xxxi. Pepigi fedus cum oculis meis.p3 ꝙ dinā. Heñ.xxxiij.⁊.xxxix. de Joseph/de Dauid ⁊ Bersabea.ij.Reg.xi.ptz de Holoferne capto a pulchritudine Judith. Senes arserūt in visu Susanne. Dañ.xiij.vñ beatus Augusti.in libro de agone xp̄iano.⁊ similē sentētiā ponit in libello suo de honestate mulierū: inter omnia xp̄iano ⁊ certamina uuriosa sunt filia castitatis:vbi est quotidiana pugna ⁊ rara victoria. Et Ilsido.in lib.de summo bono ꝙ magis ꝙ carnis luxuriā humanus gen⁹ subdit diabolo ꝙ ꝙ aliqđ aliud:qz difficilius est vincere vehemētiꝰ huiusmodi passionis. Et qz virtus ⁊ ars sunt circa difficile:decorum est ibi ꝓsequi victoriā:⁊ in tēptatione inuocare deum:q nō permittit nos tētari vltra id qō possumus. ꝓime Lon.x. Ipponamus nos ipsi opem ad reluctādum:qz q̄ creauit nos sine nobis:non saluabit nos sine nobis. dat deus omne bonum:ſꝫ nō ꝙ coniugium.ab impudicoꝝ cetu ocissime pedib⁹ alatis voles fugere a colubro.de cohabi.cleri.⁊ multe.ex ꝓcilio Magunti. mēsi. cauhibēdum.vetitum est clerico habere mulierem suspectā in domo:intelige cohabitatē vel crebro veniētē:⁊ nominat matrē/sororē.amitā.ſi ille haberi non possunt nec alique. Bernard⁹ in glo. dicit clericos posse habere feminas vsq; ad scām gradum in linea collaterali: aliasvsq; ad quartum in linea recta.manifeste ꝓpugnat ea.signato.⁊ beato Augusti.vbicūq; de hac materia loqtur.lege libellu ei⁹ de honestate mulierū.si homo nō vitat a mulere:fortasse denigrat ei⁹ fama.candela ꝓpe pa rietē album eum nō ꝓsumit:ſꝫ tamē denigrat. Legitur de quodam fratre in vitis patrum ꝙ volēs cum matre trāsire flumē/man⁹ suas muliuit pallio/⁊ eā portauit vltra flumē. Interrogatus ab ea cur hoc faceret scite. Rīdit. Corp⁹ mulieris ignis est:⁊ eo ipso ꝙ ꝓtingebam te venit mihi in mētē memoria aliarum mulierū.iuxta illō ꝓro uerbioꝝ.vi. Hunḋ potest homo abscondere ignē in sinu suo:vt vestimēta eius non ardeāt:aut ambulare sup̄ pruinas ⁊ non cōburanē plante ei⁹?Sic ꝙ ingredīē ad vxorē ꝓpriā sui nō erit mundus cū tetigerit eā:cuꝫ luxuria sit ignis corp⁹ inflāmans. Triplex est iterum remedium generale hunc ignē extinguendi:sicut in igne materiali ne homo comburaē/triplex adḥibeē remedium:p aque effusionē:p lignoruꝫ vel alterius materie subtractionē:vel p elongationē ab igne. Sic facimus olle bullitēs:in ignem infundēdo aquā frigidam/subtrahēdo ligna/vel pottuꝫ elongādo ab igne:sic aduenīte igne luxurie ad literam interdum ꝓsciaē aqua sup̄ combustū. De sancto Osvvaldo ⁊ multis legiē ꝙ aduenīte passione se mittebant in aquā.homo tamē nō dz esse homicida sui vbi hoc ei constat.ſꝫ eius vita abbreuiaē:nō refert.melius est vitā breuē ⁊ bonā habere ꝙ longā ⁊ sordidam. Legiē in vitis patrum de quodam sene ꝙ cum tētareē de quadam muliere quā acceperat hospitio:accēdit lucernū ⁊ cōbussit ei digitos.merito ꝓdit dominum suā ꝙ eā mēsam videt ⁊ non laborat pro aqua ad extinguēdum.sic est hic. Scōm est de subtractione materie:⁊ de illo ꝓius dictum est. Tertiuꝫ fugere ab hoc morbo:⁊ nō luctari cum ipso:⁊ ad hoc est ratio:luxuria est ignis:homo fenum. Esa.xl. Omis caro fenuꝫ vel stipula. Eccle.xxi. Stupa collecta synagoga pec̄atium.nō est tutum stuppe esse in circūferētia ignis. Luxuria est petīn sordidum.nō est sanum luctari cū homine lutoso:quē si prosternas coinquinaberis. Eccle.xiij. Qui tetigerit picē coinquinabit ab ea. Insup̄ nō est tutū pugnare cū hoste:q ex ꝓpinqtate sumit vires:ſꝫ sic est de luxuria.ante bellū corp⁹ tranquillum/insurgit ꝓra nos tēpore belli quēadmodū ſi sint multi traditores in exercitu alicui⁹:nō est pugnādum ſꝫ ꝓtin⁹ abeundum modo caro ad uenīēti hoste est tradituꝛ nostri.

Secundo qrīē circa hanc materiā: an fornicatio simplex sit magnuꝫ petīn. Pro solutiōe notabis:fornicatio ꝛ simplex ad diuersitē fornicatōis ꝙ iterdū extēdit vt ꝙ luxuria cōuertat:ad significādū diuersitē:addit simplex. Dicit etiā simplex ad separādas alias spēs luxurie ab actu:⁊ qz solēt eē hic aliq

difficultates. Una:an in lumine naturali potest probari q̄ fornicatio simplex est peccatum mortale. Secunda difficultas an potest hoc ostēdi ex sacris literis. Tertia:de eius magnitudine in ordine ad furtum:de omnib⁹ istis pauca tāgā:ꝫ supers⁹ in qst.xxix.huius distin. ꝓclusiones aliquas declarauimus. In primis videt mihi difficile ostēdere fornicationē simplicē esse petrā mortale in lumine naturali:hoc est secluſa fide:r sit illa prima ꝓclusio. ¶Scōa ꝓclusio pōt ꝓbari q̄ fornicatio simplex est ꝓhibita de iure diuino. In primis ista declarabunt:r demum oscēdam in tertia difficultatē. Rationes alioꝝ nō ꝓcludunt q̄ ois talis ꝓcubitus est ꝓtra ius nature:saltē ex argumētis eoꝝ q̄ ples irreligiose educabit:hoc non vincit.p3 in muliere sene.vel quādo puellā pater r mater q̄ puer bene educabit. Si dicas:peccat mulier senex sinēdo se cognosci.hoc fateor:qō nobis ꝑstat p ius diuinum.ꝫ nō ꝓbat hoc naturalr.non est ꝓtra vitā hominis nasciturī.possunt tamē adduci ratiōes apparētes q̄ fornicatio simplex est ꝓtra ius naturem q̄b⁹ nō insisto/cum nō sit necesse. ¶Scōa cōclusio est:fornicatio simplex est ꝓhibita ture diuino in vtroq; testamēto. In veteri patet Deu.xxiij. Nō erit meretrix de filiabus israel. In nouo p3 in ꝓceptis r ꝓhibitionibus decalogi q̄ mechiā. Si dicas:q̄ mechiā intelligit adulteriummetiaꝫ p fornicationē intelligit adulterium:vt p3 p illud Mat.xix. Quicunq; vxorē dimiserit excepta causa fornicationis:ubi fornicatio valet adulteriū. Sꝫ hic dicit beat⁹ Augustin.an omīs fornicatio pōt dici mechia/non occurrit ei exēplum:r est difficile ei ostēdere vbi simplex fornicatio ꝓhibeat in ꝓceptis decalogi:sit nō mechia omnis sit simplex fornicatio. Postea dicit p furtum ꝓhibet omnis ꝓtractatio rei alterne.rapina in furto includit:sic simplex fornicatio includit in adulterio:r statum dicit nō esse simile. Bene ad ꝓhibitionē minoris ꝓhibet magis virtualr in illo inclusum:quēadmodum est inter furtuꝫ r rapinā:nō tamē ecōuerso.vt est inter mechiā r fornicationē simplicē. fateor ꝓbatio esset inefficax:ſz eā p ꝓbatione nō adducit. ſz aliqualē similitudinē ostēdēs r videʒ ꝓbationē inefficacē ꝓcludēdo dixit.mihi videt q̄ p mechiā intelligitur omnis ꝓcubitus nō vxorarius ꝓhibitus. Cōsidera vlterius:nō dixit nō occurrit mihi in scriptura(ſz in ꝓceptis decalogi)vbi prohibebatur:sunt alia loca q̄ ego introducam.vt prime Cor.vij.propter fornicationem autē vnusquisq; suam vxorem habeat:r vnaquęq; suum virum:ergo ibi prohibetur simplex fornicatio. ¶Forte dicis:per fornicationē adulterium intelligitur.hoc est contra intētionē illius capitis manifeste.paulo post sequitur. q̄ si se non continent/nubant. Et constat simplicem fornicationem non vocat continentiam.r melius est nubere q̄ vri. Profecto cuilibet constat si iudicasset simplicem fornicationem licitam/non fuisset opus vri cuicūq; neq; nubere:quia per fornicationem simplicem daretur remedium si ipsa esset licita. ¶Insuper prime Cor.vi. Nolite errare:neq; fornicari/neq; idolis seruientes/neq; adulteri/neq; molles/regnum dei possidebunt.non adiunxisset cū adulterio si non p simplici accepisset. Hoc patet ad Galathas.v.ad Epheſ.v.r ad Thessalonicēſes.iiij.patet cōsideranti literam:quia gentiles existimabant aliquam licitam:crebro vetuit apostolus:non est opus introducere determinationes humanas. Est error centesimus sext⁹ in articulis Parisiensibus dicere simplicem fornicationem non esse peccatum. ¶Ex isto infero q̄ Hæci tenentes inconcusse simplicem fornicationem non esse peccatum/sunt heretici. Hoc corollarium est contra Martinū q.iij. de luxuria. probo corollarium. Omnis christianus tenens heresim cum pertinacia est hereticus:omnis grecus tenens simplicem fornicationem non esse peccatum/tenet heresim cum pertinacia:ergo omnis Hæcus tenens simplicem fornicationem non esse peccatum/est hereticus Consequentia est in Barbara:r maior est clara:quia in ea predicatur diffinitum de diffinitione. Heresis est dogma falsum fidei orthodoxe contrarium. Non quilibet tenēs heresim est hereticus:sed requiritur pertinacia. Tunc est pertinacia quando homo tenet illud quod deberet non tenere. Postq̄ est grecis ostensum rationabiliter q̄ simplex fornicatio est peccatum:ergo tenentes oppositum sunt pertinaces. Q. sit dogma falsum fidei orthodoxe contrarium: patet ex locis allegatis. Martinus nititur euacuare aliquas rationes Guidonis carmelite. Vide eum in hoc. Non videtur Martino q̄ potest accipi vnus locus in sacris literis/in quo probaretur contra grecum vel gentilem q̄ fornicatio simplex est peccatum:quod est falsum:vt patet ex dictis.

¶Insuper ostendam q̄ parum vel nihil in eadem questione Martinus dicat a contradictione incompossibilia coadunans. Martinus post q̄ nulla et occurrit ratio ex sacris literis ad probandum q̄ simplex fornicatio est peccatum:accepit vnam.q̄ fornicatio est peccatum mortale/sic argut. Nam non solum illa de necessitate fidei sunt credenda que sunt expressa in sacris scripturis: sed etiam que sine scripturis per successiuam relationem patrum vsq; nos peruenerunt.sed a Christo vsq; ad hec tēpora patres ecclesie semper posteritatibus fornicationes simplicem inter mortalia peccata tradiderunt:r illud semper in ecclesia pro certo r indubitato habitum est: igitur. Si in hac ratione quieuisset:non luctatus fuissem cum viro.sed vide quid dicat in solutione ad quartum Guidonis carmelite/r quas fingit equiuocationes: et ad terguersandum fornicationem simplicem non esse peccatum. Vel dato q̄ sit peccatum/Hæci non sunt heretici. Dirigam ipsius quartum argumentum in formaʒ et maiore fortitudine/vt nihil roboris amittat:sed potius acquirat. Non solum illud est de iure diuino quod continetur in sacris literis/vel ex his sequitur:sed etiam omne illud quod accepimus a deo indubitāter per apostolos r patres nostros:secundum illud Joannis vltimo. Multa quidem signa fecit Jesus que non sunt scripta in libro hoc. Ille est secundus gradus iuris diuini: sed nullus in ecclesia latina tenuit q̄ fornicatio simplex non est peccatum. Et cum homines sint proclives ad illecebram:signum est manifestissimum q̄ hoc venit a christo ad apostolos:ab Apostolis ad patres nostros r maiores/r ab eis ad nos:ergo illud est de iure diuino. de gāneonibus r fornicarijs non instandum est:dicerent ipsi adulterium non esse peccatum. nec de Hæcis refert: vt patet ex eorum erroribus ꝑplurimis. Omnia ista Martinus concedere habet:r per consequens tenens oppositum huius gradus/tenet heresim ostensam ei esse talem:ergo est pertinax tenens heresim:ergo est hereticus.quod erat probandum:quod parum vel nihil a contradictione differat.

¶Sed contra hanc conclusionem argumentor:probando q̄ simplex fornicatio non est peccatum. Tum primo: ius ciuile admittit concubinatum. Tum secundo:Deus precepit Osee fornicari.patet Osee primo. Sume tibi vxorem fornicariam:r fac tibi filios fornicationum. Tuz tertio:enumeratur cum his que non sunt peccata:patet Actuum.xv. ¶Ad primum dicitur:ius ciuile admittit aliqua contra ius diuinum:vt est vsura/incantatio contra ventos et nubes.vt patet in legibus imperatorum. C.de male r mat.de ꝓscrip.male fidei est ausa peccādi.ſz ex illo colorat q̄ simplex fornicatio nō est petrā cōtra legē nature.dixi colorat:non est sufficiēs argumētū. Si petasan oīs Justinia.erat propterea heretic⁹. Dico q̄ non:esto q̄ xp̄ianus erat.ipse libros iuris nō composuit: ſz approbauit:existimans eos qui eruditi erant in legib⁹ bene composuisse. Et si dicas:supponit q̄ omnes leges sunt in corde principis. ¶Ad hoc duo dico. Primo est. Dix cordi legum est in arca eius. Secūdo est.sint in corde eius:ad est in corde assistētium:qui etiam possunt dici eius cor/suppositi q̄ bene regat. ¶Ad secūm negatur q̄ precepit prophete fornicari:ſz deus ꝑcepit ei capere mulierē fornicariā:hoc est idololatram/vel fornicatricē carnalr:r illā caperet in vxorē:r acciperet ei p adoptionem filios illi⁹ mulieris. ¶Ad tertiā dicit q̄ aliqua ibi enumerata non enumerant propter culpāſz ꝑpter difficultatē inter gētes r iudeos.gētiles putabant simplicē fornicationē esse licitam:cuius oppositum tenuerūt iudei:r abominabāt vsum immolatitij cruoris.ꝑpterea Apostolus ista interdicit gētibus:vt iudei r gētiles pacifice cohabitarēt. Sꝫ aduerte q̄ ꝓcubine interdum in scriptura loco verarum vxorum accipiunt. Unde Judith.xix.r.ij. Reg. xvi. Architofel ꝑsuluit Absaloni ingredi ad concubinas Dauid:r tamē erāt vere vxores Dauid:ſz minus principales sicut erant ancille Abrahe r Jacob. ¶De tertia difficultate quidam dicit fornicationē simplicē esse manus petrā q̄ furtum.quidam alius tenet oppositum.non est facile in petis,distinctis semper ostēdere quod est maius:quod vero minus:r sic argumētor. Furari turonum est minus petrā q̄ cognoscere hanc solutam:demonstrando solutam honestam mulierē:g furtum aliquod est minus petrā q̄ hec simplex fornicatio.tu hoc ꝓcedis:ſz cetera sunt imparia. Quero abs te quid vocat hic cetera paria. Si dicas:maximum indiuiduz furti comparare oportet ad maximum indiuiduum fornications.peto abs te vt des mihi pessimum indiuiduum fornicationis simplicis/r pessimum furti. In istis nō pōt dari regula generalis de cremēto vnius petī super aliud. Rursus:quādo habes q̄ pessimum indiuiduum vnius peccati est ei⁹ pessimo indiuiduo alterius:non potes aliud concludere nisi vnam totam multitudinē categoreumatice esse alia peior:eum qua ꝓclusione habis multa indiuidua fornications multis indiuiduis furti peioza/r ecōuerso.r sic remanebis an hoc petrā est illo maius/minus/vel equale. In omnibus talibus considerande sunt circūstātie:r fin hoc theologus consideret:quare alias est opus theologo in audiēda cōfessione.nec regule gñales satisfacunt. sicut in medicina non oēs regule date a Galeno vel principe ab holpali sufficiunt curare hunc patiētē.mīti medicus cōsideret r patriam r complexionē r multa alia.sic crebro est in theologia. Sꝫ in ꝓposito frequēter fornicatio simplex est furto peior.hic em peccat in corpore:i furto simplici in bonis fortune solum:ꝓpterea fornicatio simplex est furto simplici peior a toto genere:hoc est dicere:est circa peius obiectum.cum quo tamē ſtat q̄ hoc furtum/vel illud sit hac fornicatione peius:nec iste secūdus sufficiēter hoc improbat.capiaʒ potiſſimas ratiōes eius quib⁹ hoc astruere elaborat. Argumētor:sic:ex ꝓfessus prohibet furtum in ꝓceptis decalogi datis Moysi q̄ simplex fornicatio que est prohibita p quādam sequelam:q̄ non valet nisi aliquid addatur:igitur. ¶Huic argumēto respondetur concedendo antecedens/r negādo cōsequētiam:si dixisset:sic non est fornicatio simplex prohibita expresse in iure diuino:antecedēs est negandum. argumētum illud probaret q̄ furtum esset maius peccatum q̄ rapina:q̄ non est ꝓhibita nisi p sequelam.similiter in decē ꝓceptis decalogi non ꝓhibetur petrā contra naturam in forma:ſz est multo magis scelus q̄ furti. ¶Scōo argumētatur:qui furatur facit contra ꝓceptuz diuinum/r cum hoc iniuriam proximo certo r determinato r toti reipublice in quātum turbat statum eius pacificum.hoc non contingit in fornicatione. ¶Respondetur: fornicatio est contra ꝓceptum dei sicut furtum.r violatur tēplum spiritussancti.ſ.homo r iniuria fit mulieri/r mulier viro facit iniuriam:esto q̄ ambo consentiant cum ius violent:etiam est iniuria toti multitudini. Si dicas v. Ethicorum.consentienti nulla fit iniuria.verum est cauſis superioribus r inferioribus consentientibus. Adde: multa alia mala inuoluuntur:vt mendacia/commessationes/r huiusmodi.facit alias rationes ad improbandum fornicationē esse petrāeo q̄ non sit contra vitam hominis generandi.ille currunt vias suas. Nolo dicere fornicationem omnem esse petrāeo q̄ est cōtra vitam hominis nasciturī. Ulterius dicit:furtum nullam vtilitatez dicit/fornicatio vtilitatē interdum ponit:vitam hominis nascituri ponit. Hec ratio dependet in falso:nunq̄ vtile separatur ab honesto:sm Aristo.r Tullium:omne bonuz vtile est honestum.

Si perconteris que fornicatio simplex est minus mala:opinor q̄ vaga cum vilibus personis r communibus:propter minorē voluptatē pauca alia peccata inuoluuntur.Iz maior sit allectio ex parte obiecti cum pulchra q̄ cum feda:r minor libido cum turpi. Primum est multo periculosi⁹ scōo:in remedio animus astipulatur; poeta consulēs habere plures eiusdē q̄ vnam vt minor diminuatur. Si dicas:plus peccat Socrates cum tribus q̄ cum vna.distinguo:vel plus extēsiue:concedit.intēsiue negatur.qō dixi de remedio animus bene intelligas: male dat remedium ad fugiēdū ab vno peccato saltādo in aliud:melioꝛa remedia superius data sunt. Si dicas: Ouidius insequitur doctrinam Aristo.in scōo Ethicoū de illo qui vno vitio est irretitus:consulit Aristo.viro in aliud incidere. Exēplum est de virgula tortuosa que flectitur in oppositum. Ad hoc in hoc tertio respondetur est in materia virtutum quomodo Aristo.est intelligēdus. Et si dicas Judas Scā.xxxvij.nō horruit fornicationē: r tamē horruit mēdacium:g mēdacium est maius peccatum q̄ simplex fornicatio:ſz aliquod mēdacium est venia le peccatum:ergo aliqua fornicatio simplex est venialis vel non peccatum. ¶Respondetur:horrere vnum peccatum plus q̄ aliud/non arguit vnum esse maius:saltē in male horrēte. Ex illa litera nihil habetur:nisi q̄ Judas noluit esse mēdax respectu hedi quē promisit ipsi Thamar. Etiam aliqua sunt mendacia mortalia grandia:vt perniciosa. Itē iuuenes solēt facere conscientiam de rebus minutis:r tamē de magnis nullam formabunt. Prelati ecclesie non faciunt ꝓscientiā dare soꝛori vel ꝓsanguineo mille atreos:r tamē faciunt conscientiam amittēdi turis/ leuandi pecem ab vno paupere.

Circa hanc materiam queritur tertio de duabus speciebus:scilicet stupro r raptu.an sint petā mortalia r species luxurie. ¶Pro solutione qstionis notabis. stuprum proprie captum est volitio qua ꝺsoluit xp̄ine cognoscere:vel volitio q̄ ꝺs virginē vult cognoscere.addo secundum.plerq; stu-

pum committunt:qui nō volunt cognoscere virginē nō tuam:ꝫ sufficit ꝙ virginē voluerint cognoscere.nō sto in appellatione rationis de cognoscere:quia hec notio cognosco vt carni attribuitur/non facit terminum sequentē propriam rationē appellare.ꝛ q̄ q̄ scēa particula diffinitionis sufficiat:tamē pro maiori intelligētia diffinitionis hoc totum adieci.perdifficile est diffinitionē enellere ob excessum:nūmodo partes eius detegāt arcana diffiniti.Scēo notāduz venit.Raptus est volitio qua quis aliquā violēter cognoscit/vel vt alius eaz cognoscat suffragatur.hoc addit propter satellites:qui sunt auxilio ipsi raptori.Dicit cognoscit:quia ſi quis iuuēculam vi abstulerit vt eī hereditatē vēdiceat/vel aliud inaptinēs luxuri: non est species luxurie.Si queras:an isti termini quidditatiue ꝓtineantur sub luxuria:an denominatiue:sicut gallus sub termino homo. ¶Respondeo:nō est magna vis. potes tamē saluare veram rationē generis ꝙ hi termini distincte cōnotant quod luxuria sub disiunctione ꝛ in cōfuso importat:vt de colorato ꝛ albo homines dicere solēt. Ex his scatēt alique,ppositiones. ¶Prima est.Stupū ꝛ fornicatio sunt eiusdē speciei essentialis.pz:Socrates vult hāc cognoscere demonstrando Berthaꝫ virginem: Plato hāc demonstrādo Tebergā non virginē solutaz. Isti duo actus voluntatis nō differūt specie:ꝛ alter eoꝝ est stupum:alter ℞o simplex fornicatio:differunt tamen in specie vtili.Scēo sequit idez actus numero est primo stupum:ꝛ postea simplex fornicatio.pz:habeat Socrates actum quo vult Berthā cognoscere continuatum p vnam horā:ꝛ in scēa medietate hore sit Bertha cognita ꝛ nō in prima:tūc.Eodē modo probāt ꝙ idē actꝰ erit stupū:postea simplex fornicatio:ꝛ tertio adulteriū ꝛ incest⁹.Si Bertha cognoscāt in prima quarta horeī tertia pūngit cum sanguineo Socratis ꝓtinantis volitionē.Tertio sequitur:impertinēs est raptui ꝙ rapta sit virgo vel vxorata. ¶Quarto sequit ꝙ adulterium est raptus:ꝫ non omne adulterium est raptus. Illis notatis ponuntur cōclusiones. ¶Prima est.Stupuz est species luxurie ꝛ grane petūm. ¶Scēa cōclusio. Raptus est grane petūm sub luxuria ꝓtētuz. Prima cōclusio probāt quo ad primam partē:quicquid distincte cōnotāt ꝑ stupuz/ hoc ꝓfuse importāt ꝓnotatiue per luxuriam:nec aliquod requisitum ad veram superioritatē deficit:ergo est species luxus.ꝛ sic probatur prior pars secunde cōclusionis.Secunda pars patz:ꝙ sit graue petūm est causa propinqua multorum/vt ista reddatur inmobilis/vt minus ꝓtineat/ cuz annūsus est pudor. Q. ſi dicas quomodo petūm est secretum:hec inconuenientia nō sequuntur:tamen multa communiter sequuntur.ipsa post experta venerea est ꝑclusior in libidinē:ꝛ tandem scelus occultum euadet aptum.ipsa magnam ignominiam domui reddit:parentes reddit contemptibiles:facit argumētum de impudicitia matris,qui eam cognescit/nunq̄ de ea habebit bonam opinionē:ꝛ siue eam ducat(quod raro est)siue non de ea nunq̄ bene sperabit.amisso enim mulierum pudore:frenum seruande castitatis est amissum. Ex quo patet:cum tot mala ex hac tetra labe sequantur/parentes debēt ꝑcurare ꝙ he bene seruentur:aquā bibant/ꝛ parum comedant.Sine cerere ꝛ bacchо friget venus.Mulier in Hispania ante matrimonium vinum bibens secluſa infirmitate est notata impudicitie:ꝛ in partibus australib⁹ pulcher est modus.Venus ꝛ Bacchus sunt sociarij.iij.libro problematum.ꝛ Venus ciborum ꝛ potuum dea.xxvij.libro eiusdem.viuant cum pudicis:semper ad eas habeatur oculus/ne domus tota contaminetur:ꝛ iuuencule nomen labefactum a vicinis euadat.ostendatur iuuencule quot incōmoda sequantur ex violatione castitatis:ꝙ decorum est virginitatem seruare:ꝙ virum habeat qui eaz in bona estimatione habebit.hac via propense iuuencule in illecebram ab illicitis cohibebuntur. ¶Secunda cōclusio probatur quo ad secundaz partem.multa mala sequunt ex raptu:tot enim ꝛ plura ꝙ ex stupro.ſi rapiatur virgo sequuntur inconuenientia enumerata:ꝛ cum hoc dissidium inter parentes/ꝛ perturbatio in republica:ꝛ a fortiori si vxorata rapiatur. Secundo ibi est actus magne iniustitie auctoritate propria rapiendo mulierē alienam:cum enim auferre res vicini sit magnuz petūm:a fortiori auferre mulierem vicinam/vel que est tibi vicina.non capitur vicinus seu vicina vel proxima hic vt est de predicamento relationis:pro illo qui prope te manet.Nam presbyter Joānes(modo quo capio est tibi Parisij vicinus)hic in penam a legibus supplicium capitale inferēt. C.de rap.virgi.l.vnica.ꝛ hoc ſi non precesserit ꝑsensus de matrimonio:vel non fuerit meretrix.pro tam vili persona non esset infligenda illa mors.lex ponit de honestis ꝙ sonis.¶Quare infert Accursius de meretricibus hec lex intelligit nihil. ¶Possunt poni cōclusiones clare q̄ non egent probationibus.Una est:stupum in femina est multo maius petūm q̄ in viro.pz:plura mala sequuntur. Vir enim non totam bonam fedat:non est minus matrimonio applicabilis.Et ꝫ sit muliere prudentior:non sequitur quodlibet petūm eius petō mulieris esse maius:oportet cetera esse paria.Secūdo patz:quāto vir magis deciperit iuuēculam/tanto petūm est maius:ꝛ quāto ipsa mn⁹ intelligit/maius inq̄ i viro.Tertio pz:ꝙ nō sufficit ꝑsensus vtriusq; partis ad actum illumineq; parētū aut totius reipublice.nullus contractus robur habet ſi deus contractum non ratificet. ¶Quarto patet:ꝫ quis rapiat iuuenculam ꝛ eam cognoscit anteq̄ ipsa consentit in matrimonium est raptus:tamē postq̄ ipsa consentit non est raptus.tunc cognoscet suam. ¶Quinto sequitur:ꝙ leges in matrimonio cedunt iuri pontificio cum est sacramentum ecclesie,licet non requiratur consensus parētum ad matrimonium:nolo iuuenculam excusare a peccato ꝛ ab ingratitudine/ſi viro nubat sine consensu parentum:ipsa est ingrata/domui dedecus/ꝛ vir eam sic abducens male agit communiter.Septimo sequitur:ꝙ princeps ꝛ hа bentes auctoritatem in republica debēt acriter hoc peccatum raptus punire:vt ceteris cedat in exemplu.hoc dico.Solent enim nobiles apud nostrates mulieres diuites heredes vel non heredes violenter abducere.illud scelus quod est reipublice perturbatiuum:non debet manere inultum:ꝛ capitali supplicio communiter est punēdum:potissimum ſi sine consensu mulieris fiat.

¶Contra primam conclusionem argumētor:cognoscēs virginem facit simplicem fornicationem:ergo stupum non est grauius peccatum q̄ simplex fornicatio:immo est simplex fornicatio realiter:cum mulier est soluta:ꝛ solutus eam cognoscit:vt supponitur. ¶Preterea:plereq; mulieres putantur esse virgines que non sunt virgines:ergo talem cognoscens non committit stupum:cuz ipsa non credatur esse virgo.

¶Ad primum nego antecedens:ꝛ ad probationem que in hoc latet:ipsa est soluta.In primis nego:soluta est illa que est cognita/vt que capitur a proprio viro in matrimonium.Secundo dico ꝛ conformius:non sufficit ad simplicem fornicationem ꝙ solutus solutam cognoscat: sed requiritur ꝙ neuter sit virgo.ſi vterq; sit virgo vel alter quando incipiunt:est stupum.non minus est stupuz quando mas virginitatem perdit q̄ quando femina:licz scelus ipsius sit minus:sm Aristotelē in problematibus. vir non diligit eā vnq̄ cum qua amisit virginitatem cui pabiliter:et tangit causam vnam:qui amisit aliquid magni momenti. ¶Sed contra illud obijcitur:sequitur ꝙ medietas actus primi ꝛ plus q̄ medietas est simplex fornicatio:quia iam ipsa desinit esse virgo.immo quādo ipsa consentit corruptori/ipsa desinit esse virgo/ꝛ incipit esse meretrix.ergo nūq̄ cognoscitur impudice virgo sed in principio cognitionis prime ipsa est realiter meretrix. ¶Ad primū argumentum nego consequentiam. stupum est actus volūtatis.ꝛ totus ille actus exterior est imperatus ab vno actu qui erat in principio stupri: et ille voluntatis actus non amplius manet.sed ſi idem actus cōtinuatur:dico ꝙ actus pro aliquo tempore vocatur stupum:et pro alio tempore quo ipsa est cognita idem actus desinit esse stupum/et incipit esse simplex fornicatio.in hac materia feda nolo venari/ſi ipse sit frigidus vel malefeciatus/vel ipsa sterilis: vtrum ipse desinat an ipsa committere stupum:ne nimis in hac materia immoremur.fed quando tangis ante principium primi actus/ipsa est meretrix:ꝛ desinit esse virgo:ergo non est stupum.nego consequentiam. q̄du virginitas est res cuperabilis/adhuc est stupum. Ex quo palā est:ꝙ stat cognoscere meretricem solutam ꝛ a soluto:et tamen nō est simplex fornicatio.Si petas: quare totus actus citius denominabitur stupum ab vno que est virgo/q̄ ab alio qui ante amisit virginitatem:quare non dicitur ex parte viri simplex fornicatio? ¶Respōdetur.vſus obtinuit ꝙ solutus conflictum cognoscens/dicitur adulter. et sic in proposito:totus actus categoreumatice ꝛ in eo et in eā denominabitur a stupro:cum vna (cuius virginitas non est amissa irrecuperabiliter) cognoscitur.

¶Ad aliud argumentum de illa que putatur esse virgo. in aliquibus regionibus est modus ferre signū quo virgines distinguuntur a non virginibus:vt ferre circuli laneum/vel huiusmodi.et dico: debes censere tales virgines siue fuerint virgines siue nonamisi tibi constiterit de opposito. et talem cognoscens/dato ꝙ ipsa ante fuerit cognita:peccat stupro . Et aliqui dicerent ꝙ non facit stupum: imo simplicem fornicationem /et tamen peccat stupro:illud partim est de termino contendere. Potes dicere ꝙ talis facit stupum / et peccat stupro. de ratione stupri sufficit cognoscere illam quā rationabiliter debes putare esse virginem.vbi non est diffirmen in vestibus:per rumorem/notitiam/et alia potes cognoscere.non enim possumus cognoscere virgines sicut populus Israel cognouit virgines Madianitarum . Numeri,xxxi.vbi Rabi Salomon dicit . fecerunt mulieres precedere arcam federis:et per signū a deo datum hoc cognouerūt.idē patet de mulieribus repertis in Jabis Galaad.Judicum,xxi.per signum a deo datum.apparatus dat vnum signum hoc cognoscendi naturaliter: sed est fedum:ꝛ non tenens in pluribus.non est nunc inmitēdum talibus.Sed petis:an illa que non est virgo f:rēs signū distinctiuū virginū a non virginibus /peccet per hypocrisim ostendens se meliorē q̄ sit. dico ꝙ nō oportet.Illud signum est satis inefficax.quemadmodum religiosus irreligiose viuens / non peccat ferens habitum siue religionis . nolo negare quin peccet contraueniendo regule:sed non oportet ꝙ propter lationem habitus. ¶Secundo obijcitur/primo/mulierē cognoscens plus peccat q̄ secundo:quia in primo actu est stupum:in secundo simplex fornicatio ſi putatur ante esse cognita: ergo pari ratione eam tertio cognoscens minus peccat q̄ secundo cognoscens : ꝛ quarto eam cognoscens minus peccat q̄ tertio cognoscens: etsic sine statu: q̄ inconuenit. ¶Rursus:raptus est species iniustitie : ergo non est species luxurie.tenet consequentia , diuersorum generum et non subalternatim positorum diuerse sunt species et differentie. ex antepredicamentis:iustitia et temperantia sunt genera non subalternatim posita : ergo nihil erit species vtriusq;. eodem modo nihil continebitur sub opposito temperantie et oppositо iustitie. ¶Ad primum conceditur ꝙ secundo mulierem cognoscens non tantum peccat quantū ipse vel alius eam primo cognoscens.plura bona aufert/et plura mala affert primo cognoscens q̄ secundo.sicut primo frangens sepem/ꝛ auferens racemum / alijs dat occasionem auferendi,sed non oportet preterea ꝙ tertio cognoscens mulierem minus peccet q̄ eam secundo cognoscens , sicut de fractione ieiunij secundum multos tertio comedens non peccat: et tamen secūdo comedens peccat : nec hic est omnino simile inter secundum cognitionem et primam: vtraq; est peccatum mortale , sed hoc est verum quando mulier est vilis vt meretrix/post multos actus non est tantum peccatum eam cognoscere sicut aliam non communem secundo vel tertio , non fit tanta iniuria vili persone/nec calculatio hic locum obtinet:cum nulla eadem proportio potest reperiri inter secundam et tertiam : inter tertiam et quartam . Ex quo patet ꝙ *mulierem primo cognoscens* non debet solum se confitert ꝙ mulierem solutam cognouit : sed iudicio suo que tunc erat virgo:et confiteri se culpabilem de stupro. vel tenus patet ꝙ cognoscens mulierem que est bone fame.et peccatum propalatus occultum: iterum mortaliter peccat. ſi sit nubilis eam multum vanificat:ꝛ qua litercunq; est:eius famam lacerat : extra confessionem intellige.et ſi tibi constat ꝙ Socrates habuit rem cum tali: non debes illud occultum alijs dicere.vlterius patet. vir debet eniti ꝙ non sit malus rumor de sua filia cum aliquo:quia cum est rumor falsus: minus ipsa curat de seruanda castitate : cum non est in celebri fama .

¶Ad aliud argumentum an idem actus est iniustitia et luxuria pono propositiones . ¶Prima:idem actus numero est iustitia et temperantia: patet : ſi Bertha a suo viro petit debitum quando vir eius tenetur et reddere:tunc reddendo et facit actum iustitie : quia redditur mulieri quod suum est : et facit actum temperantie cum feruet medium circa venerea. ¶Secunda propositio:ex hoc sequitur ꝙ nō omnis iustitia realiter distinguitur a temperantia.patet ex dictis . *cum hoc tamen* stat:(et verum est) quelibet iustitia a temperantia realiter distinguitur:et quelibet temperantia a iustitia realiter distinguitur:et *quelibet iustitia* distinguitur ratione a temperantia.actus vocatur temperātia:quia vſus est venereorum licitus.ꝛ iustitia quia redditur alteri qđ suū est.Ex quo patet ꝙ ille actus vel potius victio illā actum significans/ponitur sub diuersis generibus non subalternatim positis:sed hoc est diuersis rationibus.

¶Tertia propositio:idem actus est intēperantia ꝛ iniustitia: patet de raptu.est excessus circa venerea : ergo intēperantia.ꝛ auferē alienū vel res alterius vſus:ergo est iniustitia:ex quo patet ꝙ raptus in cōmuni est superad raptū vt est species peccati carnis.Secundo patet: raptus habet multas species.interdū est raptus mulieris consentītēs ad vitia carnis:sed nō ad hoc ꝙ ipsa educatur.nōnūq̄ ad omnia hec cōsentit:sed tutor vel parentes cōtradicūt:ꝛ nō vocatur propie raptus. semper est aliquis cui vis ꝛ iniuria est illata/vel parētibus/tutoribus/vel reipublice,sed ſi mulieri nō inferatur violētia; non est raptus proprie dictus.

Circa hanc materiā quarto querit: An adulterium sit grande peccatū. In primis notabis. Adulterium est volitio qua coniūctus coniūctam vult cognoscere: coniūctus solutā/vel solutus coniunctā. Dicitur eūm adulterium: q̄ est accessus ad torum alterius. Et pono hāc cōclusionē. ¶Adulterium est grande peccatū: probatur: est species prohibita de iure diuino: ergo est peccatū: cōsequētia est nota: antecedēs patet Exodi. xx. moralia veteris legis manēt: etiā in nouā lege prohibēt Qui viderit mulierē ad concupiscēdam eā: iam eā mechat? est in corde suo Matth. v. ꝛ pene ad Corinthios vi. Nolite errare neq̄ fornicari / neq̄ idolis seruientes neq̄ adulteri ꝛc. Insuper pro adulterio ꝛ ante legē ꝛ in lege Mosaica erat magna pena. infligitur enim mors: patet Geneseos. xxxviij. de Thamar. producite eam dixit Iudas/vt cōburatur: ergo peccatū erat magnū: cōsequētia tenet in lege qualibet siue diuina siue humana: ꝛ potissimū in diuina sicut in veteri lege vel noua. Forte dicis hoc argumentū nō vincit. ipsa nondum erat tradita Dele. debebat cōburi quia filia sacerdotis: vt patet Leuitici. xxi. contra illud est littera Deuteronomij. xxv. sed hoc nō obstat; pbatio est clara Leuitici. xx. Si quis mechatus fuerit cū vxore proximi sui: ꝛ mechus occidatur et adultera. ¶Confirmatur q̄ sit magnū peccatū a posteriore per innumera mala que ide sequūtur. nutritio falsi heredis. vxor manebit vallata scrupulis an viro fecius ipsum pandet/vt verus heres hereditatē habeat; p purgāda conscientia. an seruabit famā quā habet: abortus/homicidia/dissipatio domus/eneruatio bonoꝝ fortune pro nutrienda familia: ipsa dedecus progenei cognoscat apud vulgus/huc virū innocentē: fortasse magnanimū exponit ludibrio sine eius culpa. apud lupanos depingunt cornua in limine domus: ceū parauit sequuntur in vico cornutis dignitas illudētes vsque quaq̄ ipse est fabula hominibus: apud prudentes sola mulier est lues: nō autē vir. non est in facultate viri. si nō fuerit in causa: rabescit super terrā/manuit filiā pollut q̄ vxorē: ꝛ vxorē manuit occidit q̄ filiā: ergo a fortiori manuit vxorem occidit q̄ pollui. huic discursui virtualiter facit glosa marginalis Amos. viij. vbi pro magna pena prophetā dicebat Iudeis q̄ viderēt suas vxores pollutas ante se, Preterea: adulterans violat fidem quā promisit alteri in facie ecclesie: ꝛ suū promissum irritat: ergo est fidefragus vel ipsa fidefraga. secūdi Regū. xij. nō recedet (ait) gladius de domo tua vsq̄ in sempiternū eo q̄ despexeris me/ꝛ tuleris vxorem Vrie. ¶Secūda cōclusio: non omne adulterium est equaliter graue: patet: si coniūctus cōiūctam cognouerit ibi est adulterium. similiter si coniūctus solutā/aut solutus cognouerit coniunctā/ibi est adulterium: primū est maius: patet: quia vxori proprie facit iniuriam: ꝛ est ei fidefragus suus corpus suū alteri. viro vxoris cū qua cōmiscetur facit iniuriam: ergo in illo actu est maior diffornitas q̄ in alio actu. similiter mulier adulterans grauius peccat q̄ vir adulterans. patet: plura damna sequūtur ex adulterio mulieris q̄ viri: ꝛ maior est infamia. talis virtus est magis p̄pria mulieri q̄ viro seruare castitatē: scōm illud qō dicit Quintilianus: pudicitiā in milite quid laudē? femineū magis est ista virtus. ¶Tertia ꝛclusio: crebro vir est causa quare vxor sua est impudica: qō patet: q̄ eūm vir est caput vxoris: debet eā dirigere in via salutari: nō dādo mulieri occasionē ruine verba turpia proferēdo/nam verba monent animos: nō aliter enim Dido Enee adhe rebat: si poete vllas fides dāda sit: que ante eius aduētū mortuo marito Sicheo viduitatē suā dicuerat: nō introducēdo in p̄sentiā vxoris eos quos existimat impudicos saltē in magna familiaritate. nō igitur loquatur impudice: nec signa vnī impudicitie ei ostendat ei fidē seruādo. Hec cōclusio est viri vxorati Aristotelis: ex quo (vt aiūt) credamus Roberto: ꝛ cōformis rationis primi oeconomicoꝝ quarto. in quo capite ponit quinq̄ doctrinas inter virū ꝛ mulierē seruandas. ¶Prima vt iniuria cesset. sic enim nec ipse iniuriā patietur. ad hoc scientiā Pythagoricorū ad auctoritandū casum in medium citat inquiens. Hoc enim ꝛ cōmunis lex inducit vt Pythagorici dicūt. quemadmodū seruā ab lare ductā: quā minime decet videri: sufficere iniuria. Apud nostrates Britannos est deuerbium: super pontē Londoni. i. quotūlibet campsoriū verbū malum pro verbo malo habebis. hoc idē patet de musca ꝛ formica Esopi. dulcia pro vulci/pro turpi turpia/reddi verba solēt. ¶Secūda doctrina est: caueat se ab externo cōcubitu. ¶Tertia: nō vtat impudice vxore: vt nō curet de veneriis in viri absentia. ¶Quarta: ducat virginē: ad hoc notādū Herodotum in medio affert inquiēs. recte vero se habet ꝛ illud Herodi puellam accipere oportere vt gratis moribus imbuere possis. Diuersitates eūm motū nequaq̄ ad dilectionem sunt. ¶Quinta: nō sit vxor superba ꝛ expurgās in vestibus. ꝛ secūdi occonomicoꝝ primo aliquas leges addit. in infortunijs sic viro faueat ꝛ eū diligat sicut i fortuna. secūda si Ulysses nō putasset dura qui modo laudasset Penelopen scōm illud Ouidij. Si nihil infesti durus vidisset Ulysses Penelope felix: sed sine laude foret. nec tātā gloriā iquit Aristoteles adepta fuisset. Aliud est occonomicoꝝ scōs p̄cipit: capitat bonā mulierē: nō decet hominē sane mētis vbicūq̄ semper dispergere. etiā proli facit iniuriā: sitq̄ pudor in verbis in ogibus vero phas ꝛ honestas. parua peccata ignoscat. nec metū incutiat sine verecūdia ꝛ pudore: hec eūm meretrices apō mechos pati decet. et tertio eiusdē introducit Homerū: q̄ amor inter eos nō valet sine verecūdia ꝛ timore: ꝛ ppteres introducit Helenā de Priamo sic dicētē. O metuēde mihi semper/semperq̄ tremēde Quare focer: ꝛ Ulysses ad Nausicaā. De multer quidē valde ammiror ꝛ metuo: nē nemo deteriorē se admiraē ꝛ reuereē. ¶Ex his sequūē aliqua: vnū: nō seruās fidē vxori frequēter habet fidem violatā. frangēti fidē fides frangetur eidē. vide de Agamenone ꝛ Clytemnestra: ꝛ a cōtrario seruāti fidē ei crebro fides seruat: patet de Ulysse qui nolunt habitare cū Athlantis filia immortalitatē. p̄mittēre nec cum Circe salutē sociorū promittente: qui in porcos cōuersi erāt: scōm illud. Carminib⁹ Circe socios mutauit Ulysses. Per porcos illos nō intelligo aliud q̄ socios Ulysis luxurie deditos: ꝛ eū castū. ¶Sequitur secūdo: melius est senex qui ducit iuuēculam. impares sunt mores: cū ipsa iocunda ꝛ hilaris propter abundantē sanguinē sit: ipse propter eius diminutionē tēdes ad melancholiam: non bene cohabitant. Haudia semper amat ꝛ ludicra verba iuuentus. oppositio modo de senectute. ¶Tertio sequitē: homo nō debet nec propter nobilitatē nec diuitias/nec pulchritudinē/capere mulierē notatā de impudicitia: patet/si aliquid leticie habet a principio: extrema gaudij luctus occupabit. ¶Quarto sequitur: debet enim capere caste mulieris filiā: cū talis p̄sumē bene erudita ab vnguiculis ꝛ teneris annis: nihil impudice mulieris malū exēplū matris forsasse imitabitē. ¶Quarta conclusio: aliquis solutus solutā cognoscēs cōmittit adulteriū. Probatur ꝛclusio. Socrates credit cognoscere vxoratam/ꝛ vult talē cognoscere in illo casu Socrates facit adulteriū. patet: nō peccat peccato simplicis fornicationis: nec aliqua alia specie luxurie: ergo peccat adulterio. Forte dicis: ꝛ sic dicit Martinus/Socrates in casu peccat peccato adulterij/sed nō adulterā tur: ergo nō cognoscat coniunctā: nec ipse est coniunctus: videtur q̄ cū eo certandū est de termino post⁹ cōuenit in ratione peccati. Sed hoc non sufficit. qō probo: est ois copula viri coniugati cū nō sua esset adulteriū: sequitur q̄ aliquod adulteriū erit meritū. ꝛ pro aliquo adulterio aliquis premiabitur in celo: hoc incōuenit. omne adulteriū est peccatū. liberis verbis loquūtur p̄ti nobis est datus certus limes loquendi. probo cōsequentiā. pono q̄ Socrati egredienti lectū ingrediatur nō sua ex eius nescientia: sic talis actus erit nō peccatū: nec indifferens: ergo meritū. Capiatur casus Jacob q̄ ipse cōsenserit in Rachelem ꝛ contra: ꝛ in tenebris Lya erat supposita: tunc Jacob cognoscendo Lyam per aduersariū adulteratur: sed nō peccat peccato adulterij: sed Jacob meruit in illo actu si fecit propter deum. ¶Si dicas: hic nō rādit ignorātia inuincibilis vt dicit Guillermus Parisiēsis. hoc nō habet apparētiā; ppteres hoc missum facio. ¶Cōtra primam conclusionē argumēto: probando q̄ adulteriū nō est peccatū: patet de Ruth: que ingressa est ad pedes Booz/suadente Noemi. Ruth. iij. Similiter Hester que intrauit ad Assuerū preciptente Mardocheo. per libellā repudij regina Vasthi nō desinebat esse vxor Assueri. nō erat libellus repudij licitus nisi dispensante deo scōm quācūq̄ positionē. modo deus nō dispēsault eā Gentilibus. ¶Et cōfirmatur: est aliqua que nō cognoscitur a Socrate qui putatur esse frigidus/vel est maleficiatus: vxor relinquit Socratem/ꝛ accipit Platonē: postea a Platone potest illā cognoscere. in illo casu Plato ꝛ vxor illa faciūt adulterium: ꝛ nō peccāt. simile argumentum potest esse de eis qui probant an possunt scienticē cognoscere pro tēpore: ꝛ postea est diuortium. ¶Ad primū dicitur: quicquid sit argumētum non probaret ibi esse adulterium: cū neuter erat ligatus. sed an ipsa peccauerit acquiescens socrui non est opus Ruth excusare a peccato venali vel mortali/ꝛ a fortiore nec Noemi nec argumētū de Hester est ad ꝓpositū. non est opus Hester excusare in illo facto. Si dicatur q̄ ista facta sunt instinctu diuino: cū questio est de facto: nō fatago illud impugnare. tempore legis Mosayce gentes cōtrauenientes legi Mosayce nō peccabant: nisi simul cōtrauenirent legi nature. Si libellus repudij legi nature erat licitus Hester nō peccabat dato q̄ casus intellexit. ¶Ad confirmationē dicitur: in talibus non est adulterium: ignorātia inuincibilis impeditiue dicāt adulteriū. ¶Contra secūdā conclusionē ꝛ eius probationē sic argumento: coniūctus cognoscēs solutā nō adulteratur: ergo conclusio ꝛ probationes falsum ꝓsupponūt: antecedēs patet querēdo quare citius dicitur adulteriū a coniūcto q̄ simpliciter fornicatio vt alio. ¶Et confirmatur: vel vxoratus plus peccat cognoscendo solutam vel solutus cognoscendo coniūctam: neutrum est dicēdum. Simile argumētū potest esse vtrū vir an vxor plus peccat. ¶Ad secundū nego antecedēs: ꝛ quādo queris qua re citius dicatur adulteriū q̄ simpliciter fornicatio, ratio est facilis: quādocūq̄ est copula culpabilis cū alienavel alieno: est adulteriū. in modo loquēdi a peiore fit denominatio. nō habeo pro inconuenienti q̄ actus vnius dicatur adulteriū ꝛ alterius simpliciter fornicatio: vt si Socrates credat Bertham esse solutam: ꝛ Bertha credat Socratem esse coniūctū ꝛ Bertha se esse coniūctū non intimet ei: Socrates peccat peccato simplicis fornicationis ꝛ fornicatur: Bertha adulteratur/ꝛ peccat peccato adulterio. ¶Ad cōfirmationē inqua duo tāgūtur. semper mulier peccat plusq̄ vir. virū habere plus paudē tie nō arguit eū grauius delinquere q̄ mulierē: q̄ illud probaret Adam plus peccasse q̄ Euam in comestione pomi vetiti. prudentia est circūstātia augens: sed plura incōuenientia sequūtur ad adulteriū multerēs. ¶Ad aliud: an coniūctus plus peccat cognoscens solutā: an solutus cognoscēs coniunctā. quidā dicit coniūctus plus peccat: ratio est secūdū eum: quia ipse contrauenit promissioni quā fecit in facie ecclesie. solutus nullī simile fecit. illud habet apparētiā. Videtur tū mihi oppositū: q̄ solutus plus peccat: qō patet: mulier plus peccat adulterando q̄ vir sm ipsum ꝛ veritatē: ergo cōsentiens peccato mulieris ꝛ eā instigans ad peccandū plus peccat q̄ vir mulierē solutā instigans. etiam non tot mala sequūtur ex copula cū soluta multere a viro coniuncto quot ex copula soluti cum coniūcta. ¶Cōtra quartam conclusionē argumēto: vel quelibet copula inter solutos alienos est adulteriū: ꝛ hoc nō: vel aliqua ꝛ aliquo modo: ꝛ detur ratio. ¶Et cōfirmatur: vbi ex ignorātia inuincibili vir cognoscit (vt supponamus inter Jacob et Lyam in principio noctis) est vtriq̄ adulteriū: vel in altero est nō peccatū: vt puta in Jacob. ꝛ cū est actus circa veneream: ꝛ nō castitas vidualis/vel virginalis/est cōiugalis: ergo sunt coniuges. ¶Ad primū: do secundam partē. quelibet copula cum aliena culpabilis est adulterium: puta cū scit mulierem esse coniūctā vel credit: vel econuerso. vel nō inquirit sufficiēter an talis est coniunctus vel cōiuncta. Dixi sufficienter ꝛ non culpabiliter: q̄ si Socrates transiens ad prostibulū ꝛ reperiens Bertham cōiugatā/ignorāq̄ q̄ ipsa est alicui alligata: ꝛ ipse magnā indaginem faciens nollet eā cognoscere si esset vxorata: tam peccat illam cognoscens: ꝛ fornicatur fornicatione simplici: q̄q̄ det operā rei illicite: nō videtur adulterari post indaginem. si nullam fecisset vel insufficientem: nō nego quin tūc adulteratur ꝛ peccat peccato adulterio. ¶Ad confirmationē dico: Jacob nō cōmisit aliquē actū luxurie: sed actū castitatis coniugalis: nec ad hoc requiritur coniugiū: sed pura tum ex ignorantia inuincibili. ꝛ sic Jacob facit actū coniugalē siue petēs debitū siue reddens: altera autē adulteratur. de Jacob gratia exēpli sit dictū. captantur alij si volueris. Si Socrates veniens a remotis partibus vxoratus: in Gallis duceret Bertham in vxorē inscian criminis: Bertha facit actus castitatis ꝯiugalis toto tēpore quo eā latet super casu Socratis: Socrates adulterat: ꝛ ita Bertha est expers peccati in hoc actu nec facit adulteriū nec fornicationē. ꝛ sicut nō peccat peccato fornicatiōis/adulterij/vel incestus: ita nec fornicatur/adulterat/vel facit incestū: nec ex his sequit q̄ adulteriū sit fornicatio. Vir habet vnū actū qui frequēter est adulterium: ꝛ actus exterior adulteriū tā⁹ act⁹ exterior ab interiori adulterio imparus: dūm nō mulier in vtroq̄ actu ꝛ interiori ꝛ exteriori habet castitatē contugalē. q̄q̄ nō habeā illud ꝓsequēs ꝓ inconuenienti: q̄ idē actus nūero interior simul est fornicatio simplex ꝛ adulteriū: vt in frōte huius materie memininus de illo qui vult has cognoscere: demonstrando solutam ꝛ coniunctam scitas esse tales. sidem nullam habis asserentibus omne adulterium specie essentiali differre a fornicatione simplici: immo nec doctis viris qui frequenter hoc per constructionem obiectorum satagunt roborare, volo cognoscere hanc eō

tugatam:demõſtrando ſolutã:quã ſcio eſſe talem eſt ſimplex fornicatio. ⁊ volo cognoſcere hanc ſolutã: demonſtrando conjugatã ſcitam eſſe talem eſt adulterium: ex quo pãtam eſt Bertha reddẽs debitũ Socrati vxorato (poſtq̃ ei cõſtat de vxore Socratis) incipit adulterari: vbi ante fecit actus caſtitatis conjugalis. ¶Sed cõtra illud argumentor:proles genita per Socratem ⁊ Bertham eſt illegittima: ergo ex nefario concubitu ipſa eſt procreata. Reſpondeo:illud argumentũ nõ eſt ponderã dum. licet ille coitus ſit nefarius ex parte vnius:eſt licitus ex parte alterius:⁊ propter caſtitatem mulieris nõ debet dici illegittima. nec eſſe illegittimũ arguit peccatũ in proleſed ſi Socrates de facto credidiſſet vxorem ſuã defunctam (que tamen eſt ſuperſtes) ex ignorãtia tmuincibili Socratis:ex parte vtriuſq; / Socratis ⁊ Berthe: ille actus eſt caſtitas conjugalis:⁊ proles eſt legittima propter bonũ fidẽ vnius: ſi matrimonũ cõtraxerint in facie eccleſie:vel qõ putabatur ab altero eſſe matrimoniũ:licet reuiter nõ ſit:hoc patet:qui filij ſunt legittimi: ex tenore. quãto fortius ſi ambo habeãt ignorantiã inuincibilem. ¶Quarto ſequitur:Socratem in adulterio et,ex concubitu adulterino eſſe genitũ: ⁊ eſſe doctorem Pariſienſem ſine diſpenſatione:patet:facultas ad legittimam prolem ⁊ nõ ad adulterii:lex preſumit ſemper ſi lium eſſe gentium a coniuge vxoris: licet interim ipſa adulteratur. ¶Quinto ſequitur:adulterium nõ diffinitur per cognoſcere conjectã/vel nõ conjunctã. ſed per hanc velle cognoſcere. ex quo patet inſciens aliquorum dicẽtium virum non tenert ad confeſſionẽ de tali circũſtantia conjuncta vel ſoluta:cum vnũ peccatũ eſt adulterii/in ſpecie culpe diſtinctũ a fornicatione ſimplici. ¶His vtcũq; explicatis deſcendo ad vnũ argumẽtum qõ facit quidã in hac queſtione de adulterio. dicit ipſe: non eſt poſſibile q̃ aliquis credat ſe velle adorare diabolum ⁊ credat ſe adorare diabolum ⁊ deum adoret: nõ ſtat ipſe in appellatione rationis:nec ego ſtabo. Et ſi dicas cum his poteſt poni deus loco diaboli.talis adoret deum:Quis diabolum credat adorare:hoc neget.ille nõ adoratur ante quem quis flectit genua:ſed ille in quem orationes dirigũtur.flectens genua ante ſimulachrum dive virginis imaginem non adorat: ſed beatã virginẽ ſed nõ omnis credens ⁊ volens adorare iſtũ/adorat iſtũ. nõ adoro hunc niſi credo hũc eſſe diabolum:⁊ propteres ſi non ſit diabolus non adoro hũc:facit myſtice vnũ ſyllogiſmũ practicũ:ſed fiat ſic.nullus non diabolus eſt a me adorandus.hic (demonſtrando deum) eſt non diabolus:ergo hic a me nõ eſt adorandus.vel ſic: nullum non diabolum intẽdo adorare:hic eſt nõ diabolus: ergo hũc non intẽdo adorare:ecce ſummatim eius modũ dicendi. iſta diſputatio ⁊ ps quã vir iſte ſouet fuit ſocij Iholkot qui cũ eo intrauit in licentias:patet ex eius tertio.non videtur mihi pars illa vera.ſed Iholkot quo ad aliqua contra ſocij viſus eſt mihi dicere vere. non moueris in hoc q̃ parũ ſoliditatis erat in Iholkoto tẽpore quo ſcripſit ſententias.non ſto pro eo:ſed in ea parte que mihi vero apparet. Supponamus per poſſibile vel impoſſibile caſum argumenti qui de facto valet nobis in materia euchariſtie ⁊ aliis.hec ſtare videntur in cõpoſſibilita te:credo adorare diabolum:⁊ volo adorare diabolum: ⁊ deũ adoro.⁊ qui vult adorare hũc efficaciter/hũc adorat ſi aliq̃ phariſeꝰ vel ſcribe dixiſſent Socratiuſte eſt Chriſtus ⁊ Meſſias promiſſus in lege:per iſte demonſtrãdo Jacobũ Alpheꝰ:quos Socrates credebat eſſe fide dignos: videtur q̃ Socrates poterat cadere pronus in terram ⁊ adorare cultu latrie Jacobum: poterat velle adorare hic:quia hic adoro hic eſt Jacobus.ergo Jacobum adoro.aliquis vt apparet tunc poterat cum minore motiuo credere hic eſt Chriſtus tempore quo incedebat in terra q̃ nũc. Sed ſi aliquis ſciſcitatus fuiſſet a Socrate quẽ adorauit. dixiſſet Chriſtum Meſſiam promiſſum in lege ⁊ non intendebã aliũ tali cultu adorare. hoc videtur ſufficere ad ſeruãdũ Socratem ne peccet. Syllogiſmi quos feci nõ ſunant iſtũ doctorẽ: nullus nõ diabolus eſt adorandus. ⁊c. Maior eſt falſa:ſine ſyncopa dus exponatur per dignum adorari: ſiue per futurum adorabitur. et ſic eſt concluſio falſa.de iſto ſyllogiſmo: nullum non diabolum intẽdo adorare: etiam Maior eſt falſa:ſi dirigas tales ſyllogiſmos: nullum nõ diabolum adoro:hic eſt non diabolus:ergo hunc non adoro: cõcluſio eſt falſa ⁊ ſic maior: et eſt ſimile de illo qui dat elemoſynam ditiſſimo qui fingit ſe eſſe pauperẽ. color nullus eſt de diua virgine ⁊ eius effigie:ſed eſſet ad propoſitũ exemplũ ſi Martha kuiſſet credita ab aliquo eſſe beata virgo:quod volo.

Debitatur an mulier poteſt occidi pro adulterio ſi in ipſa reperiatur. ¶Reſpõdetur.licet in veteri lege Leuitici.xx.comprehenſus in adulterio occidebatur ⁊ ſedm leges ciuiles:tamen in lege gratie hoc videtur durum:Chriſtus Joannis.viij.peperci mulieri reperte in adulterio. non inſiſto an ſit peccatũ eas occidere vbi eſt conſuetudo patrie (vt fertur eſſe in Hiſpania) illa lex eſt bene rigoroſa. ¶Dubitatur de muliere que habet filios ex alio vtro:⁊ mortuo patre putatiuo filij adeunt hereditatem:an ipſa teneatur dicere veꝝ ⁊ denigrare ſuam famam. ¶Reſpondeo: opinione mea mulier tenetur caſum propalare nõ eſt in periculo mortis cum vir eius eſt mortuus. ex culpa eius prenia non inconuenit q̃ ipſa diffameturꝫvt mulier de qua ſupertus loquuti ſumus que prius erat cognita a Socrate que poſtea cõtraxit cum Platone fratre Socratis. Et licet vnus filiorum non tenetur credere matri: quia tunc eſt argumentum q̃ ipſa plus diligit alios filios. Sed cum ipſa ſolum habet tres quos omnes dicit ex adulterio genitos:facile eſt credendum. cum ipſa reputetur prudens mulier ⁊ timens deum: preſumitur q̃ nõ vellet priuare ſuos hereditate. Sed querit ſolum remedium anime. iſte caſus in facto his diebus contigit ⁊ de ipſo conſulti fuimus.

Queritur quinto: an inceſtus ⁊ peccatum Sodomiticum ſint grauia peccata:et quis eſt ordo horum peccatorum inter ſe. ¶Pro ſolutione huius queſtionis notabis q̃ inceſtus eſt luxuria ob conſanguineitatem vel affinitatem prohibita: ſiue cognatio fuerit carnalis ſiue ſpiritualis. In quibus autẽ gradibus cõſanguinitas ⁊ affinitas ortũ habẽt in quarto patuit. de peccato Sodomitico nõ multũ immorabo: in particulari. ſufficit aliqua tãgere in vniuerſali:peccatũ eſſe Sodomiticum diuidit in multos gradus:quoꝝ primꝰ eſt beſtialitas:qui fit inter hominẽ ⁊ beſtiã:ſi ſit copula inter aliquos eiuſdẽ ſexꝰ vel diuerſorum ſexũ ac ſi eſſet eodem ſexu:vel in vaſe indebito:vnde eſt ac ſi eſſet cum duobus eiuſdẽ ſexus. ſi eſt pollutio ſine alterius cõmixtione eſt mollities. peccatũ cõtrã naturam eſt ſuperius ad hec omnia et ad aliquos alios actus quos vir poteſt exercere cũ muliere ⁊ impudice. nec circa id conducit fodere cisternas. remitto ad alios in hac parte: Si de fetore erubuit Alexander loqui in proprio vocabulo dicẽs:qõ turpe ſonat ſit in edi: fortiori ſicut hoc flagitiũ ſceleſtũ nefariũ ⁊ nefandũ eſt:ſic pariter eſt infandũ/⁊ ideo hic tacẽdũ eſt. Caſus onan erat Sodomita: vel quando homo vouuit vt polluat:ille acerꝰ eſt Sodomita: ⁊ minimũ peccatum Sodomie. Secũdũ in malitia eſt mollities vel parũ ab eo differẽs:Sodomia eſt peior.⁊ beſtialitas peſſimꝰ grauis ⁊ maxime innaturalis:nõ ſto in multis gradibus in quibus homo poteſt inpudice cognoſcere ſuã mulierẽ vel aliã. ¶Iſtis notatis pono concluſiones. ¶Prima eſt inceſtus aliquis eſt magnũ peccatũ. ¶Secũda concluſio Sodomia eſt graue peccatũ. capio Sodomiã ad oẽs ſpecies:q; ſic loquẽtes credo vtunt in hac feda ſpecie. nec curo de modo impropriio nec altos impugnare. eſto q̃ diſſute,predũt. Probaꝫ prior concluſio:alioꝫ inceſtus eſt ſic peccatũ qõ eſt cõtra ius nature,ppriſſimũ vetitũ hoibus ⁊ bruttis dormire cũ ppria matre vt alibi ſuaſiꝫ eſt:ergo aliquis inceſtus eſt horribilis. aliquis tñ inceſtus eſt modicũ mortale ſup ſimplicẽ fornicationẽ:vt cognoſcere aliquã in vltimo gradu conſanguinitatis vel affinitatis. Vbi eſt maior,ppinquiras naturalis:ubi inceſtus eſt peior ceteris paribꝰ:ita q̃ hic potes dare gradus/ſimplex fornicatio / inceſtus eſt in quarto gradu/ inceſtus in tertio/in ſecundo. ⁊ potes tre prius in lineadeſcẽdẽti:⁊ poſtea ad aſcendẽtẽ.patrẽ cognoſcere filiã ⁊ filiũ cognoſcere matrẽ (qõ eſt baſtilicus in illa coordinatione) qui cognoſcit aliquã in quinto gradu/nõ cõmittit inceſtũ. Ex quo patet:inceſtus vno tẽpore nõ eſt inceſtus in alio tẽpore. tẽpore beati Gregorij erat inceſtus cognoſcere mulierẽ in ſexto gradu.tẽpore Innocẽtij deſinebat eſſe inceſtus:inceſtus ſequit ordinationẽ eccleſie vbi nõ eſt cõtra ius nature. Secundo ſequit:aliquis cognoſcit cõſanguineã ſuã in tertio gradu cõſanguinitatis/vel in ſecũdo:et tñ nõ cõmittit inceſtum. patet:poſt diſpẽſationẽ. Tertio ſequit:male dicunt hoies ⁊ inſcite eccleſiã nõ poſſe ꝓhibere aliquid ſub pena mortalis nocte:patet:qz ſic inceſtus in tertio ⁊ in quarto gradu non eſſet maior q̃ fornicatio ſimplex. Quarto ſequitur:licet inceſtus non ſit duo peccata totalia realiter: eſt tñ duo equiualẽter:hoc eſt equiualet duobus mortalibus: ſint duo:vt Socrates ⁊ Plato: quoꝝ prior cognoſcit Bertham in quinto ſolutã:inter illos eſt ſimplex fornicatio. Plato cognoſcat vxã in tertio gradu cõſanguineitatis alioq̃ ſolutã. Plato magis peccat q̃ Socrates. dicaꝫ exceſſus eius ſup peccatũ Socratis b. ⁊ illa pars que equiualet peccato Socratis a. Quinto ſequit: aliquis inceſtus nõ excedit ſimplicẽ fornicationẽ in ꝓportione hemiolia. aliquis nõ excedit fornicationẽ ſimplicẽ in ꝓportione ſeſquioctaua. aliquis inceſt fornicationẽ ſimplicẽ excedit in ꝓportiõe vicena vel tricena:vt inceſtus cũ matre.potes ꝓmittere inceſtũ in affinitate/vel cõsanguinitate/vel in filia illius qui te de fontibus leuauit. Dicit inceſtus ab in/qõ eſt nõ/⁊ caſtus:quaſi nõ caſtus. ſed interꝓtatio nõ cõuertit cũ interꝓtato:hec interꝓtatio cuilibet ſpeciei luxurie eſt cõis:⁊ nulli vni addicta. Martinus in qſtione de inceſtu dicit aliqua nõ ſatis digeſta.vrpote in quinta concluſione:inceſtus nõ extẽdit ſe de iure diuino ad affinitatẽ.ſed qro ab eo: an filius põt habere nouercã:⁊ ptz q̃ non: Leuitici.xviij.⁊ eſt hoc in noua lege ſtabile. In fine eiuſdẽ qſtionis ceſpitat an cognoſcere aliquã vbi eſt cognatio ſpualis ſit grauioris culpe q̃ pure abſolutã cognoſcere: ꝓbat q̃ ſic abutit in illa quinta concluſione.ponit cognationẽ ſpualẽ in ſacramẽto penitẽtie.in fine ſeptime concluſionis:cũ poſt canoniſtas aliquos rectas ſpecies enumerauit.⁊ in calce ſubnectit:⁊ hoc ſi inueniat in iſtis ſpecialis ꝓhibitio. ſi nõ his quos imitat fidẽ tingitius eſt:quare nõ vidit canones. in fine octaue concluſionis bene dicit q̃ inceſt nõ eſt ſpecies ſpecialiſſima.ſed nõdo tale diſcrimẽ eſſentiale in ſpẽ creberrime auero deuiat cũ Ockã ⁊ aliis multis. ¶Secũda concluſio principalis ꝓbat: q̃ Sodomia eſt grãde peccũ. Nã ꝓpter peccũ Sodomiticũ deus deſtruxit Sodomã/Gomorrã/⁊ alias tres ciuitates a ſeneſcu ad pueros incluſiue: Geneſ,xix. q̃ qz tã magna pena a deo inflicta ꝓ hoc ſcelere:ſequit q̃ ſcelus ipm eſt nefandũ. et iſta nõ erat ſpecies peſſima huiꝰ vitij:qõ Baptiſta in de calamitatibꝰ tãgẽs:ſic inqt. Hec fera adulterii partꝫ inceſtuſq; nefandos. Stupraq; ⁊ igne ſcelus diguũ quo barbara quõdã/ Abſtulit immittens ſulphur quinquarbia flãmis. Hũc lacus eſt vbi tũc hoies errare ſolebãt. Et qua pentapolis regio fuit/equora lentus Pingra liquor veſtit qui mortua corpora ſorbet/Etna gerit ſergo ſceleris monimenta vetuſti. Pro tali vitio in Haiaad Beniamin Judicũ.xix.viginticquinq; mille viri robuſti educẽtes gladium occiſi ſunt. Judicũ.xx.⁊ Neuttici.xx. Qui dormerit cũ maſculo cottu feminco vterꝫ opertus eſt nefas:morte morietur:ſit ſanguis eoꝝ ſup eos. Reqs maſculoꝝ cõcubitores regnũ dei poſſidebũt.j. Corinth.vi. de beſtialitate Leuit. xx. Qui cũ inmẽto ⁊ pecore coierit morte morietur:pecus q̃q; occidat.mulier q̃ ſuccubuerit cuilibet iumento:ſimul interficiet cũ iumentis eoꝝ ſit ſup eos. Heſi.xxxvij. Sup illo verbo: acculauit ſuos fratres crimine peſſimo: dicit gloſa vna interlinearis: qi cõmittebant cũ pecoribus:ſed quicquid ſit:hoc conſtat in facto de quo nõ multũ cõſtat.nec gloſa/illud catergorice tenet.ſufficit q̃ oĩs ratio culpe q̃ eſt in Sodomitico ,ppter dicto eſt in beſtialitate:⁊ cũ hoc adulterium⁊ ſexus. licet cognoſcere ſororẽ vel matrẽ ſit cõtra naturã ⁊ potiſſimũ de matre,famẽ ſine addito Sodomiticum ſcelus vocaꝫ peccatũ cõtra naturã ,ppter eius malitiã. ſedm leges ꝓ illo ſcelere homo eſt occidẽdus vt in autenti.colla.vi.vt nõ luxuriẽtur cõtra naturã .ℌ. omnibꝰ hoibus /ſic inquit imperator.qñ quidẽ diabolica inſtigatione cõpielẽti ⁊ grauiſſimis luxurijs ſemetipſos inſeruerũt:⁊ ipſi nature cõtraria agũt:⁊ iſtis inſtigũm in ſenſibus accipere vel timorẽ/⁊ futurã iudicij. Sed priꝰ tales ſunt monẽdi:dicit imperator. ⁊ ſi nõ abſtineant et acquieſcãt:cũ monti fuerint:occidant. De cõparatione iſtoꝝ pcõꝝ inter ſe videnꝫ pcã ſic ſe habere ꝓ ordinẽ. Primũ locũ in malitia obtinet Sodomia:quo ad iſtas duas ſpecies/beſtialitatis Sodomia eſt grauius pctũ q̃ adulteriũ. Iñ beatꝰ Aug. de adulteriis cõiugijs li.i. de iſtis peccatis ⁊ eoꝝ ordine ſic loquit: adulterij malũ vincit fornicationẽ:vincit autẽ ab inceſtu. peius eſt enim cũ matre q̃ cũ aliena vxore cõcubere ſed olim horum eſt peſſimũ qõ cõtra naturã fit:vt ſi vir mẽbro muliebris nõ ad hoc cõceſſo voluerit vti. Vſus eſt naturalis/ſi vltra modũ prolabik:in vxore quidẽ veniale eſt peccatũ me retrice vanabiles:ſed iſtud qõ cõtra fit execrabiliter fit in meretrice:ſed execrabilius in vxore. Exiſto patꝫ licet Sodomia a toto genere ſit grauius pctũ q̃ cetera carnis vitia ,ppter duas ſpẽs eiꝰ:tñ eſt aliq̃ pctũ Sodomie de quo dubiũ eſt an ſit mortale pctũ. Martinꝰ dubitat in quarta concluſione de pollutione.an pollutio aliqua ſit mortale pctũ:ſi qs bibit exceſſiue vt polluat. ⁊ tñ eſt vna ſpecies Sodomie. ſi dicas cũ intelligere de actu exteriore:cũ eo nõ opinor.vt eſſi aliũ patuit talis pollutio nõ eſt nouũ pctũ nec veniale nec mortale.ꝺcꝺd ſit de actu interiore illo vel de multis actibus mollitieir non ſcirẽ oſtẽdere illa peccata grandiora adulterio. q̃ q̃

nomen ignę dignū habeat Sodomitticū:nemo opinatur ſimile vitiū accedere ad inceſtum cū matre. Inſuper:ali quis inceſtus videt peior ſacrilegio apparet maius crimen cognoſcere matrē ℣ virginē veſtalem:q℣ dicatur ſponſa dei:vnū eſt alio innaturalius: eſt ita difficile interdū magnitudinē vnius ab alio ſeparare: ſicut nobis occiduis cognoſcere an dominū regis Tartaroū domini preſbyteri Joannis excedat. Hic aduerte:potes cōparare vnū vitiū ad aliud ſimplex vel ad vnū mixtū ex duobus vel tribus peccatis per equiualentiā: ſimiliter potes cōparare infimū vnius ſupremo alterius: ſimiliter cōſideres diuturnitatē peccati:ℜ impulſum:ℜ tuitionē:vel ſi modicus erat inſultus,vij. Sthicoꝝ dicit phs Non eſt enim mirū ſi quis a vehemētibus exuperāt̄ib⁹ aut voluptatibus aut doloribus vincit̄ur:quin ignoſcēdum eſt ſi reſiſtens vincit̄ur tandē: vt theodecti philoctetes a ſerpente morſus: aut Crattni Cercion in Aloper:a filia ſtupꝛata vt homines ſi qui vetiuere riſum ententes accumulatū illū effundūt:vt accidit Zenophōti. in iſtis remitto ad alios. ſi pꝛas: an Loth peccauerit volēdo tradere ſuas filias cognoſcendas ad ſaluandos hoſpites ab hoc ſcelere nefando:ℜ an leuites ℜ eius hoſpes in caſu vbis Balaad excuſant̄ur:dicit̄ur q̄ nō:non ſunt facienda mala vt inde eueniant bona. Ad Romanos.iij. Et ſi dicas:de duobus malis minus eſt el'gēdū xiij.diſtinctione. Duo mala.dicit̄ur:hoc nō poteſt intelligi de malo culpe.nullum tale eſt eligendū:niſi exponas per cōtrariū ℜ abuſiue:vt melius eſt perdere vigitum ℣ manum:hoc eſt minus malū. Alio modo ſic de malis pene ℜ non culpe: iuxta acceptꝛem ℜ columbos Eſopi. Ferre minoꝛa volo ne grauioꝛa ferā. Tertio dico:Loth poterat habere duos actus:vnus erat quo volebat libe rare hoſpites.ℜ ille actus erat bonus licet nō meritoꝛ⁹ qui ſimul erat in mortali/volēs tradere filias:ℜ argumē tū efficax eſt q̄ volebat eos multū ab illis ſpurciſſimis viris liberare:cū propꝛias filias in tale flagitiū dare nō omiſerit:vel ſaltē id velle.ſi ponas q̄ per eūdē actū volebat tradere filias vt hoſpites liberaret:ille act⁹ erat malus ℜ mortale peccatū: non a fine (qui bonus erat) ſed a medio qō erat vetitum. Ex quo intueri licet: q̄ ali qua peccata carnis/ſuperbiā/ℜ inuidiā: in malitia exce dunt.nec ſemper peccata ſpiritus ſunt maioꝛis culpe ℣ carnis:vt in ſecundo dictum eſt.

Qeritur:an furtuꝫ ſit prohibitū per quartum preceptum ſeciāe tabule. ¶Reſpondetur per duas concluſiones:quarū prior eſt:Tempoꝛe neceſſitatis licet capere alienū ꝓ defenſione vite. Secūda concluſio: extra ralem neceſſitatem non licet capere alienū: niſi capiēs habeat volūtatē domini preſumptam ℣ hoc voluerit. ¶Prior cōcluſio patet.gramina propter bruta:oues ℜ boues propter homīne naſcūtur ℜ ſiunt:ergo taliū in neceſſitate quilibet habet diuinū a deo cōceſſum ℔m inſtitutionē legis naturę:quā inſtitutionē nulla lex humana tollere poteſt: q̄ nullum eſt ſtatutū legi naturali contrariū. ¶Preterea xij.q.i.dilectiſſimis.cōmunis vſus omniū que ſunt ℣ hoc mūdo oībus eſſe hominibus debuit: ſed per iuiquitatē alius hoc dicit eſſe ſuū:altus alud:ℜ ſic inter mortales facta eſt diuiſio:ſed iniquitas nō ꝑiudicat iuri naturali: ergo adhuc in neceſſitate oīa debēt eſſe cōmunia. Idem patet.xlij.diſt.c.j.ℜ.xxiij.q.vij.q̄ aūt. ℜ.xlvij.di.ſicut hi. ¶Inſuper.ff.ad legem Rhodiā.l.ij.§. cū in eadē, dicit q̄ in neceſſitate in naui qō quiſq̄ habet de victualibus in cōmune debet cōferre.vbi dicit glo. Sic fōrte illud diuinū intelligitur. Omnia ſunt cōmunia.i.cōmunicanda tēpoꝛe neceſſitatis. ¶Secūda cōcluſio habet duas partes. Prior pars patet:quia q̄ oppoſitū cōmitteret furtū clanculū captens alienū. Secūda pars patet:quādo homo capit pyxū/pomū/racemū/vel huiuſmodi cāculū et iudicat rationabiliter q̄ dominus cōſentiret/ vel cōſentire deberet/nō cōmittit ꝓ furtū. ¶Contra priozē cōcluſionē argumēt̄or:extremā neceſſitatē patiens capit ſuū:ergo nō capit alienū. ¶Secūdo ſic:tunc ſequit̄ q̄ ſi Socrates obiret mortē niſi caperet cibū ℜ eſſet in medio foꝛo:q̄ poteſt capere oēs panes in foꝛo.cōſequēs eſt falſum.ℜ conſequētia patet. nō eſt maioꝛ ratio q̄ poſſit vnū panē capere ℣ aliū.ſed vnū licite capere poteſt:ergo ℜ oēs. ¶Ad primū reſpōdeꝛ negādo antecedēs:non capit ſuū:ſed ſibi debitū.ſecūdo:licet ſit eius in neceſſitate tū extra neceſſitatē erat alienū. ¶Ad ſecūdum nego ſequelā.ſolū poteſt capere ad releuādū ſuā inopiā:ℜ nō amplius:ℜ eſt ei liberū capere a quo maluerit: ℜ vni facere gratificatiōnē cui voluerit. ¶Tertio obiicit:ſi dīs ret ita cito cadit in extremā neceſſitatē ſicut ipſe: tunc nō poteſt capere alienū:ℨ nū℣. tenet cōſequētia: q̄ tam ipſe eſt in extrema neceſſitate. ℜ ſi interdū nō licet capere remū℣ capere licebit. ¶Quarto ſic:Dīs rei nō tenēt dare rē ſuā extremā medīā patienti:ergo nec alter capere poteſt.cōſequētia liquet.ꝓbat̄ antecedēs. ſint tres in extrema neceſſitate exiſtentes:ℜ habeat dīs vnde vai ſubuenire poteſt:tūc nulli illoꝝ tenēt eleemoſynā aut rē ſuā dare.patet ꝓ aſceſum.nō dando Socrati nō peccat q̄ poteſt dare Platoni.ſimiliter nō dādo Platoni nō peccat.ℜ ſic de tertio:igit̄. ¶Quinto ſic:homo capiēs veſtem de nocte ne frigoꝛe pereat nō capit veſtis vomitū: ſed veſtē reſtituere tenēt: ergo eodē modo panem. ¶Ad tertiū:probabile eſt q̄ in tali caſu tenēt relinquere priozi domino ꝓpter duplex ius qō habet in ipſa re. Oppoſitum poteſt etiā impune facere: ſignāter cū habuerit/melioꝛ eſt cōditio poſſidētis: ℜ alter iam ſuū ius amiſit. ¶Ad quartum reſpōſum eſt in.xv. diſtinctione quarti. ¶Ad quintū nō eſt ſimile:cū res vna ſit res vſu cōſumptibilis:altera vero nō. ¶Sexto obiicit:de furtis.c.ſi quis.dicit. Si quis ꝓpter neceſſitatē famis aut nuditatis furatus fuerit cibaria/veſtē/vel pecus/penitеat hebdomadas tres:ℜ ſi reddiderit nō cogāt̄ ieiunare. ¶Septimo:auctoritate Auguſtini ſcō libro cōfeſſionū dicētis. Lex naturalis punit furtū. ſed nō pōt diſpēſari in his q̄ lex naturalis ꝓhibet:ℨ nulla neceſſitas diſpēſat cū hoīe vt ipſi furari liceat. ¶Ad ſextū reſpondetur:q̄ in illo caſu nō erat extrema neceſſitas ſed mediocris:ℜ tūc captēs qō erat alienū furtū realiter ꝓmittebat. ¶Ad ſeptimū:cōcedo q̄ lex naturalis punit furtū/nec cū illo diſpēſat.quādo autē eſt extrema neceſſitas/nō eſt amplius furtū. Dantur due volitiones eiusdem ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue: quarum altera eſt furtū/altera vero non eſt furtū:vt volo capere hoc: volo capere hoc.vnus patitur extremam neceſſitatem:alter vero nullam:ſed ad voluptatem hoc vult.

Dubitatur:an rapina ꝓhibeatur in furto:ℜ quare plus hoīes verecūdāt̄ur de furto ℣ de rapina. ¶Reſpondeꝛ ad primū ℣ ſic.prohibeꝛ in furto capere alienū clanculū.ſed capere alienū cum violentia eſt peius ℜ inclusum in illo tā℣ cōſequens in ante cedēte:ergo ſub nomine furti rapina includit̄ur. quādo homo per mediū inuitū capit vel tenet alienū clāculū/ furtū ꝓmittit:vt decipiēdo in ludis/in vſura/tenēdo inuētū/ nō ſoluēdo debitū occultū/ ℜ ita mille alij modis.

¶Ad ſecūdā partē dubij dicit̄ur:fur nihil animoſitatis habet:propteꝛea fur vulpi cōparari ſolet/ ℜ raptoꝛ lupo vel animali cordatiori,raptoꝛe videt plus animi: hinc homo minus erubeſcit de rapina ℣ de furto. ſed minus erubeſcere nō argunt peccatū eſſe minus. Plerīq; de minoꝛibus peccatis plus erubeſcunt ℣ de maioꝛibus: patet̄ꝛ de profunda inuidia ℜ luxu in fornicatione ſimplici. ¶Dubitat̄:ſi quis furatus fuerit vel rapuerit res ſuas an teneat̄ eas reſtituere illi a quo furto ſubtraxit vel rapuit. ¶Reſpondet̄:ſi quis res in eas tenet quas habere nō poſſum turidice:vt qz iuſtitia nō eſt bona: vel qz probare nequeoꝛ non teneoꝛ res meas vel ſimiles furto ablatas reſtituere:dūmodo timeo q̄ nec ille qui res meas detinet nec aliquis heredū eius reſtituat. ℜ licet pecem res meas violentia rapiendo:nō teneoꝛ eas in foꝛo anime reſtituere illi a quo rapui. ratio eſt: inciſſim res reſtituerē illi qui moꝛ tenēt mihi eas iterato refundere, et illud patet.l. ſi quis in cantā. C.vnde vi.ℜ.l.exeat.ff. quod metus cauſa.ℜ ca.placuit.xvi.q.vi.

Qeritur.xxxvi.circa preceptꝛa decalogi an quilibet obligat̄ur ſoluere decimas:quia hoc ſpectat ad furtū et ad detentiōnē alieni: ℜ ſic contra vnū preceptū decalogi. ¶Suppoñ q̄ multiplex eſt decima. Quedā predialis:ſcz de his que veniunt ex predijs. Alia perſonalis/ſcz de his que prouenit̄ ex negociatione/artificio/militia/vel natione/ℜ huiuſmodi induſtrijs perſonarū. Alie ſunt decime mixte que prouenit̄ de animalib⁹ ℨ illoꝝ fetibus que partim ſunt prediales a predijs de quibus viuunt: partim perſonales/,ꝓpter cuſtodiā ℜ curā q̄ de eis habeē. ¶Alterius ſupponatur:q̄ theologus hic canoniſte hereticos vocant: quia dicūt decimas non eſſe de iure diuino ſic Anthonius Butrius dicit.ℜ vide Panoꝛ. de decimis.c.in aliquibus. ꝓpterea ponū cōcluſiones titulo queſtionis reponſuas. ¶Prima eſt:ſoluere decimas erat de iure diuino tēpoꝛe legis Moyſaice. ¶Secunda cōcluſio:nō eſt nūc de iure diuino ſoluere quotā decimalem prelato. ¶Tertia cōcluſio: ſolū eſt de iure humano ſoluere illā quotā ℜ quidē maxime pontificis in aliquibus locis. ¶Quarta cōcluſio:de iure diuino eſt dare aliquā quotā prelato eccleſie pro eius nutrimēto. ¶Prima cōcluſio probat̄ ſic. Exodi.xxij.decimas tuas primitias non tardabis offerre.ℜ Numeroꝝ.xviij. Ecce vedi tibi cuſtodiā primitiaꝝ mearū:omnia que ſanctificauerint a filijs Iſrael tibi tradidi ℜ filijs tuis pro officio ſacerdotali legitima ſempiterna.hec ergo accipes de his q̄ ſacrificāt̄ur ℜ oblata ſunt domino. Omnis oblatio ℜ ſacrificiū/ℜ quicquid ꝓ peccato atq; delicto reddeē mihi/ et cedet in ſancta ſanctoꝝ/tuū erit ℜ filioꝝ tuoꝝ.ℜ paulō poſt.filijs autē Leui dedi oēs decimas Iſraelis in poſſeſſionem pro miniſterio quo ſeruiūt mihi in tabernaculo federis:vt nō accedant vltra filij Iſrael ad tabernaculū federis.nec cōmittāt peccatū mortiferū:ſolis filijs Leui mihi in tabernaculis ſeruientibus ℜ portantibus peccata populi:legitimū ſempiternū erit in generationibus veſtris. Et Deutero.xij. cum legislatoꝛ populo ingreſſuro terrā promiſſionis precepit preſcindere lucos gentium:ſubiūxit:nō facietis ita dño deo veſtro: ſed ad locū quē elegerit dñs deus veſter de cūctis tribubus veſtris:vt ponā nomē ſuū ibi:ℜ habitet in in eo:venietis ℜ offeretis in eo loco holocauſta/ℜ victimas veſtras.decimas ℜ primitias manuū veſtraꝝ / ℜ vota atq; donaria/ primogenita boum ℜ ouiū. Et Deuteronomij.xiiij. decimam partē ſeparabis de cūctis frugibus tuis que naſcūtur in terra ꝓ annos ſingulos:ℜ comedes in cōſpectu domini dei tui in loco quē elegerit:vt in eo nomen illius inuocetur. Decimam frumenti tui/vini/ℜ olei/ℜ primogenita de armentis ℜ ouibus tuis:vt diſcas timere dominū deum tuū in omni tempoꝛe.ℜ in fine concludēs ne decipiatur leuita (cui noſter prelatus aliquo modo ſuccedit) dicit. Caue ne derelinquas eum: quis non habet aliā partē in poſſeſſione tua. ¶Secundā concluſionem probabimus oſtēdētes ſi hereſis aliqua ſtit:ꝛ illa eccleſia tirretti ſunt. Et arguitur ſic: cerimonialia legis Moyſaice ℜ iudicialia eiuſdē nūc robur nullum habēt: vt alibi locupletius oſtendimus:ℜ hoc eſt de fide.modo ſoluere decimam quotā ſacerdoti vel leuite/non eſt preceptum moraleieum nec eſt principiū practicum eundē ex terminis/vel cōcluſio inde euidenter veducta:quero abs te domine canoniſta de bonitate huius cōſequētie: prelatus eccleſie eſt nutriēdus a populo ꝓ quo intercedit ad dominū:ergo danda eſt ei decima pars ad eius nutrimētum:ℜ palam eſt in lumine naturali q̄ eſt nulla: nec illud antecedens plus infert illud conſequēs de decima danda ℣ de vndecima vel octaua parte: et ita de quocūq; antecedente vero q̄ aſſumere poteſ.ſi antecedens impoſſibile aſſumpſeris: inferendo ℣ danda eſt quota decimarum:eo ℣ ex impoſſibili ſequitur quodlibet:ſatius eſt ibi te continere in pelle tua ℣ ad iuſtificaturas ꝛodoſas te cōuertere.et tunc ſic:non eſt preceptū moraleergo nūc robur nullum habet inquantum huius modi. Iſta cōſequentia eſt de fide,ℜ antecedēs eſt tibi certum:ergo conſequens tibi non eſt ambiguū: quia ex antecedente ℜ conſequentia certa vtrobiq; infertur cōſequens certum. Solutio quote denarie in lege Moyſaica erat preceptum iudiciale.q̄ non mōtale tam oſtēdimus. Cerimonialia autem ſeruare eſt iudaizare: quia repreſentabant aliquid circa Meſſiam futurum (qui tā ab annis mil. cccccxxvij. venit vt fide notum eſt. et non eſt preceptum morale nec cerimoniale:relinquitur q̄ eſt iudiciale. Cerimonialia immediate diuinū ad cultum nō dicialia ad populi tranquillitatem attinebant decima tio dabatur miniſtris dei vt equalitas in populo ſeruaretur.ℜ mediate ad dei cultum ordinabatur: itaq; erat preceptum iudiciale ℜ non cerimoniale. Modo nullum tale tam obligat inquātum huiuſmodi italias oporteret ſeruare legem Thaloniſ ℜ Exodi. principes Chriſtiani poſſunt tamen his legibus vti. ¶Burſus. non minus hereſis eſt aſſerere aliquid eſſe de fide qō nullatenus eſt de fide/℣ negare aliquid de fide qō eſt de fide. qui pede fixo teneret q̄ relatio diſtinguitur a fundamento ℜ termino vel q̄ oppoſitum eſſet de fide:ꝛomo temerarius a cetu proborum explōdendus eſſet: ſic eſt de caſu tuo: igitur. ¶Preterea:ſi dare quotam denariam prelato eſt de iure diuino:ſequitur hec concluſio:q̄ quilibet non dans decimam de quibuſcūq; rebus ſuis vino/oleo/fenolana ℜ huiuſmodi.peccabit:et ſic ℜ orientales ℜ occidentales peccato obnoxios reddes:quotum plurimi de multis rebus talem quotam non dant in Italia ℜ Francia hoc certum⁹. Conſequentia tenet:quia non eſt via excuſandi eos alia a conſuetudine loci ℜ preſcriptione in oppoſitum. ¶Sed contra ius diuinū non eſt cōſuetudo/ neq; preſcriptio: igitur. ¶Amplius: ſi dare decimas ſacerdoti eſſet de iure diuino: de eodem iure eſſet q̄ curati et epiſcopi darent decimam de ſuis decimis maxime pontifici: conſequens eſt falſum:quia nec hoc datur/nec poteſt oſtēdi q̄ inferiores maxime pontifici illā quotam dare debeant. conſequentiā tamen probo:quia

illa que eadem connexione precipiuntur equaliter obligant: sed vare decimam decimarū summo pōtifici simul precipiū cū ratione decime ipse tribui leuitice. Numeri xviij. ca. precipitur inferioribus leuitcis vare decimam decimarū: scz sacerdoti summo: quia sic dicit litera Numerorum. loquutusq; est dominus ad Moysen dicens: Precipe leuitis atq; denūcia eis cum acceperitis decimas a filijs Jsrael quas dedi vobis: primitias earum offerte domino/ id est decimam partem decime: vt reputetur vobis in oblationem primitiuorum tam de areis q; de torcularibus vniuersis quorum accipitis primitias offerte domino: & vate ea Aaron sacerdoti. volo dicere: q; Herfonite/Merarite/& reliqui Chaachite debebant ipsi Aaron & successori eius decimam decimarum imptiri. & extra de decimis ca. primo. Romanus pōtifex ex dictis Hieronymi super Ezechielem modū decimarum colligit: sic inquiens. Decimam partem omniū frugum leuitice tribui populus ex lege debebat. ¶ Rursus: ex ipsis decimis leuite: hoc est: inferiorum ministrorum gradus decimas habant sacerdotibus. Erant quoq; et alie decime quas vnusquisq; de populo Jsrael in suis horreis separabat vt comederet eas cum iret in templū in vrbe Hierusalem: & in vestibulo templi sacerdotes & leuitas ad cōuiuia inuitaret. Erant autem & alie quos pauperibus recondebāt. At vero primitie quas de frugib⁹ offerebant/ nō erant speciali nomine definite: sed offerētium arbitrio derelicte. Traditionem quoq; accipimus Hebreorum non lege preceptā: sed arbitrio magistroū inolitam: q; qui plurimū quadragesimā partem debāt sacerdotibus: qui minimū. lx. inter. xl. & lx. licebat quod cūq; voluissent offerre. ¶ Tertia conclusio probatur: q; de aliquo iure est soluere decimas: alioquin homines nō soluerent: & non est de iure nature nec diuino: vt patet ex premissa: relinquitur ergo q; sit de iure humano: & inter iura humana potissimū est ius pontificum hoc districte precipiens. extra de decimis. per totum. ¶ Quarta conclusio probatur per Apostolū prime ad Corinthios ix. quis militat suis stipendijs vnq̄: quis plantat vineā/ et de fructu eius non edit: quis pascit gregem/ & de lacte gregis non manducat: Ad hoc introducit legē. Deuteronomij. xxv. non alligabis os bouis triturātis. & paulo post: si nos vobis spiritualia seminamus: magnū est si nos vestra carnalia metamus. Et paucis interiectis. Nescitis quoniā qui in sacrario operātur/ que de sacrario sunt edunt. vbi glosa interlinearis: probat se habere potestatem per similitudinē sacerdotū Gentilū & Judeorū. & post dicit Apostolus. Et qui altario deseruiūt: cū altario participāt: ita & dominus ordinauit his qui euangelū enūciant de euangelio viuere. Istud probat auctoritate dei in veteri testamēto. Exō. xlvij. Pharao Egyptius omnē terrā Egypti emit preter terrā sacerdotū que a rege tradita fuerat eis: quibus & statuta cibaria ex horreis publicis prebebātur: & idcirco: nō sunt cōpulsi vēdere possessiones suas. Tales erāt dediti studio speculattuo. primo Methaphysice: propterea a Gentilib⁹ bus alebantur de publico. & paulo post in eodē cap. Ex eo tēpore vsq; in presentē diē in vniuersa terra Egypti regibus quinta pars soluitur. & factū est quasi in legem absq; terra sacerdotali que libera ab hac cōditione fuit. ¶ Item tēpore legis vate: quia tribus leuitica que erat deputata cultui diuino alebatur ex publico: & nō habebat sortem in terra promissionis more ceterarū tribuū. hoc fecerunt oēs Gentiles: qui habebant solū putatos deos. Illa mala Jezabel ex sua mensa alebat sacerdotes Baal: & ita de sacerdotibus Moloch in terra filioū Amon. & psalmo. lxxx. Sumite psalmū & date tympanū/ hoc est: capiatis spiritualia: & detis tēporalia & Hip podomus primo ciuitatū diuisor/ vnā partē reliquit cultoribus deox: prout recitat Aristoteles secūdi Politicox. vi. & hoc ipsum statuit idē phox princeps. septimi Politicox. viij. & ix. & ita heretici Boemi (qui a paucis retro actis annis bona ecclesie a prelatis subtraxerūt) stipēdijs suis alunt sacerdotes qui ministrāt eis diuina. ¶ Contra secūdā cōclusionē arguitur sic: extra de decimis primitijs & obla. c. parochianos: & infra. dicit Romanus pontifex: cum decime nō ab homine/ sed ab ipso domino sunt institute/ quasi debitū exigi possint. & c. in aliquibus regionibus. in §. Ille quippe decime necessario soluēde sunt que debētur ex lege diuina: vel loci cōsuetudine approbata. & c. tua nobis. §. verū. Si decime quas deus in signū vniuersalis dominij sibi reddi pcipit. & c. & xiij. q. i. c. ecclesias. Ibis ita. & xvi. q. i. Reuertamini. non introduco alios passus: q; si his satisfactū fuerit: eadē est solutio similiū auctoritatū. ¶ Ad primū capit dicitur/ q; decime imposite sunt a deo: patet in lege Moysaica: & hoc sufficit: q; illo capite. ¶ Sed dices: hoc nō sufficit ad saluādā intēt̄onē pontificis: q; vult introducere homines soluere decimas/ per hoc q; semel erāt de iure diuino. homines nō magis obligantur: quia nūc ex dictis nullo pacto sunt de iure diuino. ¶ Respōsio: ostensum est certitudinaliter (vt reor) q; nō sunt de iure diuino: & nolumus temere negare dicta pontificis: propterea dico q; quia quōdā erāt de iure diuino/ ostendit q; impositio talis quote est rationabilis: & nō debet esse onerosa: sed in maiori honore habēda/ & nobis est exemplo: et hoc sufficit sicut phox aliqui dicūt: facilius est nobis continuare q; ipsum inchoare. Facilius est cōtinuare quotam denariā in veteri testamento inchoatam (licet pro tempore interruptā statim post passionem Christi quādo ecclesia pauca habebat) q; aliā quotam aperire de nouo: etiam ex iure diuino obligamur seruare precepta rationabilia maiorum. Luce. x. Qui vos spernit me spernit: & Romāñ. xiij. Obedite prepositis vestris. ¶ Secūdo dico: decima interdū capitur pro aliqua portione debita ministro: & non pro quota designata q; decē: et sic est de iure diuino. hec distinctio est cōmunis & magistralis. q; curatus habeat aliquam portionē fructuū vt alatur ab his quibus spiritualia spargit: illud de iure diuino. ¶ Tertio sic: vbi non soluuntur potest peti quasi debitum: vt littera dicit quasi capitur diminutiue et non expositiue quicquid dicit glosa: et hoc vbi curatus vix habet apparentem causam petendi. ¶ Quarto: multa petuntur que etiam iuste negantur: patet vbi quis non tenetur dare. Volo dicere q; etiam subditi teneantur soluere quotam denariam/ etiam petente plebano: vbi plebanus habet sufficientem prouisionem & cura: vbi est consuetudo non soluendi. Habet consuetudinem pro se que legem humanā interpretatur. Modo habens pro se legem non peccat. l. Bracchius. C. de adulteris. ¶ Ad aliud caput dico q; vel potest capi distinctiue: & tunc sufficit q; altera pars sit vera pro consuetudine loci approbati. sed hoc non tenet in robur dictū pontificis: quia eque illa distinctiua esset vera si adiungatur homo est asinus. vel etiam capitur copulatiue: et sic non capitur hic. saltem si capiatur decima pro illa quota. Alio modo capitur decima pro sustentatione debita ministro/ et hoc est de iure diuino. Sed quo ad quotam: respicitur ad consuetudinem loci que facit obligationem: et hoc sufficit maxime pontifici. Ille textus est pro nobis. consuetudo nihil facit ad ius diuinum. & vbi glosa introducit q; immo: vt est in baptismo & matrimonio. dico illud nō esse circa essentiam matrimonij vel baptismi: sed solū circa aliquas solēnitates eorum. Tertio dicitur q; vel/ capitur pro etiam: vt Terētius in And. vel hoc ḡs non credit. & Virgilius vel Pōi anno miseranda manus: & tunc sic exponitur: decime sūt soluende ex lege diuina etiam loci cōsuetudine approbata: ascī & caperetur expositiue. sicut interdum dicūt: homo tenetur implere legem humanam obligatoriam ex lege diuina obligante: vt superius recitauim⁹: & hoc sufficit pro capitulo Tua nobis. ¶ Sed cōtra: tot sunt ministri in lege gratie quot in lege Moysaica vl' plures: ergo nūc multo magis dāda est eis quota equalis decime vel maior: sm verbū Christi Matthei. v. Nisi abundauerit iustitia vestra plus ḡ scribarum & pharisеorum: nō intrabitis in regnū celorum. & patet per dictum pharisei Luce. xviij. decimas do omnium que possideo. ¶ Respō detur: q; sunt multo plures nunc q; tunc: sed non tot respective in ordine ad totum populum: quia tribus leuiti ca erat vna de duodecim tribubus que nihil habebat nisi istas decimas cum paucis vbiq⁹ & suburbijs pro aldis peccoribus. nunc autem amplius prouidetur nostris sacerdotibus qui succedunt tribui leui. Etiam tribus leuitica habebat vndecimā partem vbi quelibet alia tribus nonā solū portionem habebat. hoc patet cum quilibet vndecim tribuum vnam decimā leuitis dederit. Et q; leuite erant dei ministri speciales honestius erāt alēdi ḡ ceteri. In nova lege plus sacerdotes habent. vt inopib⁹ sucurrāt & sint patres pauperū temploū structu re inuigilent: esse ḡ dignitate frugaliter alant: quod reliquum est pauperibus erogēt/ & in alios pios vsus: secundum Apostolum prime ad Timotheum secūdo. Oportet episcopum esse hospitalem. in quarto fuisus illud vij ferumus quare pertransео: & vbi prouentus decimales eis non sufficerent: octaua pars vel nona esset eis dāda. Et concedo q; iusticia christianorum debet esse maior ḡ pharisеorum ad bene viuendū. Ex quo non concluditur q; decima est de iure diuino. Ille pharisеus erat tempore legis mosayce. ¶ Ad illud qō tāgitur. xiij. questiōe. i. dicitur q; illic dicitur q; decime a deo cōstitute sunt per Moysen vt persoluerent a populo filijs Leui pro ministerio in quo deseruiebāt et in tabernaculo: oportet intelligere sicut diximus. De victis Gratiani nō est magna vis: nisi quādo auctoritate solida/ vel ratione sua dicta corroborat. Propterea inane censeo alios passus introducere: & particulariter exponere dicta non solida: ac si ex sacris scriptis bibliacis emanarent. de Innocentio & Hostiensi: & glossa in ca. aliquibus: eos nego: cum a veritate euāgelica decedāt. ¶ Secūdo arguitur: decime iu bentur dari iure naturali: quia Jacob cum proficisceret in Mesopotamiā Syrie promisit si bene succederet/ de cimas deo daret. Geneseos. xxviij. & hoc erat tēpore legis nature. dicebat patriarcha: si fuerit dominus mecum & custodierit me in via per quā ambulo: & dederit mihi panem ad vescendum/ & vestem ad induendum: reuersusq; fuero prospere ad domū patris mei: erit mihi dominꝰ in deum: cunctorum que dederit mihi decimas offerā. Et Abrahā⁹ dedit decimas Melchisedech regi Salem. Genesis. xviij. ante legem scriptam. Insuper hoc patet ex Ambrosio in sermone: quadragesime: & recitat Gratianus. xvi. questione. viij. c. Quicunq; & ca. Maiores. eadez causa & questione: recitat q; maiores nostri ideo copijs omnibus abundabant: quia decimas deo dabant: modo autem q; decessit deuotio dei/ accessit indictio fisci: nolumus partiri cum deo decimas: modo autem tollitur totum. hoc tollit fiscus qō non accipit Christus. & in capitulo decimas deo: dicitur: omnes sancti doctores de solutione decime cōmemorant: ¶ Ad primū: nego q; decime tubebantur dari de iure nature. aliqua erant non minora ante legem datā populo Jsraelitico: patet de successione seminis fratris defuncti. Geneseos. xxxviij. c. cum tribus filijs Jude & Thamar: sic erat de circūcisione. Genesis. xvij. Secundo dicit̄ q; nec erat de iure diuino/ nec iure nature ipsi Jacob dare decimas: qō patz: q; sua spōte illud promisit si deus cum prospere reduxisset: & conditionaliter. modo si fuisset de iure diuino/ tenebat dedisse decimas de rebus suis quadtercūq; fuisset reductus: & vbicūq; moratus fuisset: nec illā quotā promisit dare ministris sed deo. Ex illo patet q; non est de iure nature. ¶ Sed dices: contingitur cū vno quod erat de iure nature: puta q; deus esset ei dominus. ¶ Respōsio: consequentia est nulla/ quando expresse aliude docetur q; nō est idem. Jnsup dixit q; deus esset ei in specialem dominū: & hoc est de cōsilio. etiam dare decimā: id est aliquas quotā: & nō quotā designatā p decem: est de iure diuino. etiā voluit habere deū in dominū specialiter modo ḡ antea habebat: & sic dicitur q; Abrahā dedit decimas mel chisedech tanq̄ sacerdoti dei: vt exponit Apostolus ad Hebreos. vij. ¶ Ad aliud vbi doctores ecclesie introducuntur de soluendis decimis: hoc nemo negat nec ipsi doctores hoc deducūt ex lege Moysaica. Nunch tritissima est disputatio inter Hieronymū & Augustinū de cessatione legaliū ad Galathas. ij. & error oppositus heresis cherinthi & hebeonis vt inxit Hieronymus: quod vtiq; concederet Augustinus. sciebant sancti doctores: sciunt theologi omnes legalia legis Moysaice quo ad cerimonialia & iudicialia nunc non esse de iure diuino. Recitabant isti doctores legem obligatoriam soluendi decimas que ab aliquo pontifice maximo primo in lege gratie inchoata est: licet nō legatur passus super hoc: vl' a consuetudine. nō omnes constitutiones pontificū sunt scripto redacte. nec te moueat super hac solutione: cum doctores sciebant illud nō posse deduci ex lege moysaica: & erat de precepto: oportet vicere de iure humano cōsuetudinario vel lege scripta maxime pontificis. tūc dicebant grande delictum nō soluere decimas: pauca adhuc habebat ecclesia: & ecclesie pastores bene prouētus ecclesiasticos distribuebant in illa aurea etate. nō tamē nego quin adhuc est graue delictum nisi sit rationabilis causa nō soluendi. sed in hoc latet nodus negocij: qō inficio: in lege gratie eas esse soluendas de iure diuino. ¶ Tertio sic: numerus denarius est limes numerorum: & vniuersaliter omnes numerantes multiplicant superdecem: vt Aristoteles dicit in problematibus: dicim⁹ vndecim & duodecim: & cum iteruz habemus vigintiid est bis & decem: iterum superaddimus vnitatem/ binarium/ & sic consequenter quo ad ter decem habuerimus. ergo domino totius nature scilicet deo banda est illa quota de iure nature. ¶ Quarto arguūtor: si delusio esset vera sequitur homines non peccarent non soluentes decimas vbi est consuetudo nō soluēdi: consequens est incōuentēs: ergo & antecedēs. cōsequētia patet: cōsuetudo legē humanam abrogat. Inconuenientes cōsequētis probatur: quia tam vestruitur quarta conclusio q; non sufficiēter prouidebitur sacerdoti: quia sublatis decimis/ oblationes sunt tenues: & sic sunt primitie. nihil manebit ꝑ vita sacerdotis: qō dicimus esse ꝑa tus nature in quarta conclusione: & sic habebitur q; secunda & quarta conclusio pugnant: & in seminicem acies moluntur ad euersionē vnius. ¶ Ad primum istorum dicitur q; argumen-

tum:solū quandā mortalitatē habet ⁊ Aristoteles excipit thraceles quos dicit ob tarditatē memorie reflectere supra ꝙuor: ⁊ sic nō vbiuis gētiū venarius est vltimꝰ limes numeroū super quē homines reflectunt.⁊ esto ꝙ ita fieret sicut argumentū imaginatur:tantū pfectionis in alijs numeris habere potes: vt in vnitate que est numeri principiuꝫ.Et ꝓpterea dicit vna glossa Beſi.i.Deꝰ nō benedixit operi secunde diei : quia est numerus infamis:eo ꝙ ab vnitate discedit.⁊ de ternario dicit poeta. Recte tribus nodis numero deus impari gaudet. ⁊ de tribus dicitꝰ omne/primo de celo ⁊ mūdo.apud mathematicos multe nobiles propietates trigono attribuūtur.quatuor/est primus numerus quadratus:cui beatuꝫ primo Ethicoꝝ cōparat philosophus eo ꝙ semper recte cadit more tegragoni.sic de quinario,ꝓpter Moysis pētateuchū/quinqꝫ sensus/thracenses ꝺ replicāt sup quin ꝙ.Sex est numerus perfectus:⁊ tamen venarius est numerus diminutus:ergo aliꝭ numeris aliquas pfectiones dare potes tante eminētie sicut in denario: ⁊ ꝙ sequens ex hoc argumēto nō habes ꝓpositū. ¶Ad secundū argumētum cōcedo:homines nō peccant nō dantes decimas de hoc vino/vel illo oleo/vbi nō est cōsuetudo loci:⁊ nullam cōscientiam in hoc tenentur facere:quia non peccant, ⁊ eo ipſicias ꝙ hec cōclusio cum sua ratione quartam euertat. Vtdes vna via vel alia curatis luculenter prouisum:siue rectoribus/ aut ꝑsonaribus more aliorum.⁊ vbi cōtingeret ꝙ non sufficienter eis prouideretur:episcopi est cogere subditos de nouo ꝙ decimas octauas/vel nonas/ad satisfaciēdū suo ꝓlato:ꝙ dignus est mercenarius cibo suo.⁊ dūmodo bonus fuerit pastor libenti animo ⁊ de lacte ⁊ de lana partē sufficientem ad arbitrium episcopi dabunt.etsi malus fuerit/seipsuꝫ pascens corpoꝛ:aliter ⁊ suos:palante grege relicto inferne ⁊ inuita aquosa:adhuc cogendi sunt ꝓpter officiuꝫ pastorale quo potitur. Hinc fortasse succedet archimandrita:qui panem esurīēti plebi verbo ⁊ exēplo ministrabit.ꝙ si adhuc non succedat:soluendū est ꝓpter ministeriū eius scēm cōsiliū ꝑetri:non solū ꝓlatis bonis:sed ⁊ discolis parēdū est. ¶Sed cōtra istud argumētor. nō videtur ratio quare citius Romanus pōtifex plus posuit legem de banda decima ꝙ vndecima vel octaua / si non erat de iure diuino: ergo sequitur ꝙ debemus dicere ꝙ est de iure diuino. ¶Insuper diebus istis intellexi apud Rothomagos / plebeos coactos esse in curia ecclesiastica ad reddendas decimas de feno ⁊ aliquibus aliꝭ:de quibus apud eos inconsuetum erat reddere decimas:⁊ per nostra dicta nō obligantur suscipere illam legem. ¶Ad primū istorum dicitur: q; numerus denarius olim debebatur ministris dei in lege:maximꝰ pontifex confirmault illum numerum.facilius est motū cōtinuare(vt superius diximus)ꝙ inchoare:⁊ difficiliꝰ hō desistit postꝙ fari incipit:ꝙ facit a principio anteꝙ loquatur. Secundo ostenditur iste numerus rationabilis postꝙ erat a deo institutus/vel ab eius angelo:a quo lex mosaica immediate emanault.sicut leges Cesaree in multis legem dei in Exodo insequuntur. ¶Ad secundū argumentum fortassis diceres:ꝙ officialis erat canonista putans quotam decimarū esse de iure diuino. vel diceres:pastor pastori morā gerit.fortasse erat curatus:⁊ ex hoc ligno alteri pastori dato,eius propius potus calefit. Forte curam habet.sed nolumus ita dicere: quia tamen auguro: aliquos non minus hoc cogitare mentaliter:tetigimus. Sed dicamus sic:fortasse illi curati parum habent de quo alantur:⁊ hoc est verum.cure hic extra magnas vibes sunt tenues:ꝙ quilibet pagus habet suam propriam curā.ꝓpterea rationabiliter potest eis impoſi nova decima rerū vel iteratio decimarū cōsuetudine abrogatarum : dato etiam ꝙ parochiani contradicant:ꝙ grex nō potest esse sine pastore:⁊ necesse est pastorem lac gregis pro victu/⁊ partem lane habere ꝓ vestitu.⁊ inferiorum non erit taxare quantum pastor sufficiet.hoc spectat ad alium iudicē.nec potest impoſi aliqua quota ita accommodata sicut venaria. Tum : quia olim robur habebat in lege mosayca.Tum quia in multis partibus adhuc seruatur quota venaria.Tum:ꝙ est ꝺceptio pontificia.sed vbi curatus sufficienter prouisionem haberet per oblationes ⁊ aliquarum rerum decimas officialis non habet sic imponere : nec episcopus: de solutione novarum decimarum: potissimū vbi est consuetudo in vna magna regione de illa decima non soluēdame vnus magnus populus contradicat allegans se non subiectum esse suscipere leges illas impoſitas: qui nimis emungit elicit sanguinem secundum sapientem. Prouerb.xxx.secus esset vbi esset in tribus vel quatuor pagis.qui de multis rebus non soluunt decimas:vbi reliqua pars regni soluit:ꝙ notabilis paruitas non sufficit pro consuetudine. ¶Si dicas:primus potest cogere homines in regno soluere decimas in omnibus rebꝰ ꝗs possident:nec ipse imponit leges : sed cogit eos seruare leges pontificias:quibus si obuiant vltimo nunc rone ecclesie:ex cōmunicatione:eos feriet . ¶Respondetur:vide an erit nota auaritie ⁊ potissimū vbi cure sunt satis pingues.Tum secundo:vide(quod maius est) si vnanimi consensu proclament illas leges apud eos per ꝙsuetudinē tam ꝑscriptam abrogatas:⁊ per consequēs non suscipient.nec licet metropolitano in eorum fauces trabē iniscere quā ferre recusāt:nec ex his sequit canonistā tenentē oppoſitum esse hereticum . Aliud est tenere ꝓpresim ⁊ esse hereticum.excusantur propter corticē verborum decretalium quoniꝫ eis ostēdatur oppoſitum, ⁊ si non aquiescant visa veritate ꝓperam agunt.considerāt enim conclusiones aut in theologia vel morali philosophia vtcunq; stabilitas non habito respectu ad fundamentum:propterea facile aberrant. ¶Quinto argumētor.ex ista conclusione datur occasio de non soluēdis decimis:quod est inconueniēs:tales excōmunicantur:patet in clemē.ca.cupientes.de penis,assumptum patet:qz homines minus curant de humana lege ꝙ diuina: ergo si populus intelligat se non astrictū lege diuina ad soluendas decimas:sed solum lege humana:minus propēsus erit ad soluēdas decimas. ¶Et confirmatur hec ratio.si simul intelligat hoc quod est lex humana de soluēdis decimis/adiuncta alia propoſitione/ consuetudo interpretatur legem humanam:multi male soluerēt decimas:qui hert ⁊ nudiustertius bene soluebant. inciperēt esse proclives male soluere: ⁊ per consequens istud erit in grandem iacturam prelatorum. ¶Ad quintum respondetur negando ꝙ detur occasio non soluēdi.sicut ex vero nil nisi verum:sic ex conuenīēti nil nisi conueniens sequitur.⁊ concedo ꝙ homines minus curant de humana lege ꝙ diuina.sed non obstante lex humana obligat sub pena peccati mortalis.⁊ dūmodo hoc sciunt:timentes deum soluunt secundum ꝙ deuincīuntur:sicut teiunabunt quadragesimā ⁊ sanctorum profesta que sunt de iure humano.etiam in foro exteriori cogētur. ¶Alterꝰ non est opus hoc populo predicare.est vnum verum qđ non tenētur scire:puta de qua lege obligantur soluere: sufficit ꝙ dicatur eis ꝙ tenētur soluere.scēm comicum veritas odium parit:hoc est:dicere veritatē in aliquo casu/⁊ in aliquo loco/coram aliquibus ꝓsonis , Etiam dū

modo pastor dubiū habebat de quo se pascat:nō habet in cturam realiter.si minus habeat:ad minus tenet. Pastores ista peccata in grege de non soluēdis decimis trahunt:sed hoc ꝙ prodige exponūt inter se ⁊ suos/ in fectu grege scabie in cute/⁊ lacerata lana ꝙ vepres/ sur da aure ꝑterēit.⁊ debili oue non habēte pascua corpoꝛa lia propter niue/ pluuiam/⁊ gelu/ nō subministrant manipulum seni quod exuperat recōdunt in horreo : scēm verbum Christi ad phariseos qui erāt pastores populi Iudaici.Matth.xxiij.Ve vobis Scribe ⁊ Pharisei hypocrite qui decimatis mētam/⁊ anethum/⁊ cyminum:⁊ relinquistis que grauiora sunt legis/iudiciuꝫ/ ⁊ misericordiam/⁊ fidem . Vbi glossa interlinearis : hic arguit eos auaritie qui nihil ꝑtermittunt de his que ad cōmodū suum sunt:in pauperes ⁊ viduas misericordia nō facisit. Postea dicit eis : duces cecꝫ excolātes culicem: camelum autem gluttentes.⁊ in principio illius capitis contra eosdem dicit. alligant autem onera grauia ⁊ importabilia:⁊ imponūt in humeris hominū : digito autē suo nolūt ea mouere. Sed ex verbis Christi nō habes argumentū de soluēdis decimis : arguebat pharisēos: ⁊ adhuc currebat lex mosayca. ¶Sed vbi diximus nō est nec esse/hoc non ꝺducit populo dicere ꝙ solutio decimarū est de iure humano solum:ponatur ꝙ parochiani confiteātur se erudito viro ꝙ nō soluerint decimas vbi est cōsuetudo nō soluendi:quid faciendum est? Respondetur: patiēter audiat illa cum aliꝭ eorum peccatis,absoluat eos a peccatis eorum/nullam penitentiam imponendo pro decimis:qz nō peccarunt in hoc: ⁊ hoc eis etiam dicatur:qz alioquin faceret populum peccare gratis qui non soluit ⁊ credit se obligatum:⁊ sic suę conscientie cōtrauenīet.⁊ licet primi non soluētes decimas (vbi erat consuetudo soluēdi)peccarunt contrauenientes legi superiorū contra quā nō erat ꝓscriptum:posteriores cōsuetudine introducta non soluentes/non peccant. Exēplum in simili de ieiunio aliquorum profestorum que ꝓcepit Romanus pontifex in cap.consilium. de observa. teiu.⁊ tamen Galli nō ieiunāt: nec se transgressores reputant:nec eos in hoc transgressores puto.sed vbi est cōsuetudo soluēdi:ostēdat ei peccatum esse grāde sicut est: necesse opus dicere ꝙ solutio decimarū non est de iure diuino.¶Ad confirmationē respondetur:timentes deum bene soluunt:⁊ bonus nō capit exēplum per malos:etiā de grano ⁊ ceteris id genus:in quibus est emolumentuꝫ aliquod quod percipitur extertius:⁊ sic in hoc nō potest esse magna deceptio. ¶Cōtra tertiam conclusionē obiicitur probando ꝙ nemo tenetur soluere decimas.capio Rabal qui habet mille agnos: cuius pastor debet habere cētū ratione decimarum.vel ꝓpter claritatē capio de cē.Arguitur sic.nullum istorum agnoꝝ tenetur Rabal dare curato:patet.quociꝝ ei retento nō peccat: qz non est necesse citius dare illū agnū ꝙ alīū. ¶Respondetur ꝑ ꝓpositiones:quarum prima est . Nullū agnū obligat dare curato sub pena peccati. ¶Secūda propoſitio:ne esse est si Rabal debeat esse expers peccati/dare aliquē agnoꝝ istorum curato:vt necesse/ cadat in tot condicionales:quia si nullū istorum det: peccat/ ⁊ tenet alienū.nec deſensum distinctiū vel alium tēmabis sub illo vocabulo agnum.In conditionali talis deſensus est in verdict⁹. ¶Tertia ꝓpositio: sicut nō requirit dare optimū istorum decē curato/ sic nō sufficit dare ei pessimum istorum.Prior pars huius hypothetice patet:qz nō tenetur dare ei vltra decimū valorem istius totius multitudinis:sed si daret optimū istorum agnoꝝ vel dare teneretur:obnoxius esset dare vltra decimā partem suoꝝ bonorum.Secunda pars patet:quia sic deciperet curatum nō dando ei decimā partē valoris istius totius multitudinis. ¶Quarta propoſitio:sufficit dare vnū ꝺ medio modo se habet inter optimū ⁊ pessimum.sicut apud physicos latitudo diformis siue vniformiter siue diformiter diformis reducenda est ad gradum medium . sed cum venarius est numerus parillic nō est vnum medium equaliter distans ab extremis. Propterea cōueniētius est ꝙ includantur in domo/⁊ permittantur egredi:⁊ decimus quisqꝫ manebit pro curato. vel proiscere sortem (quod est hic licitum) ⁊ sic stabit ad fortunam siue sit optimus/siue pessimus. ¶Sed contra istud argumentor.nullus istorum agnorum est curati ante separationē eorum.sed omnes sunt patrisfamilias. ergo si exponat eos oēs vel vēdat tanto:nihil tenebitur dare curato : qz vēdit sua. ¶Respondetur:ꝙ omnes isti mille agni sunt Rabal in prima hora qua curatus venit anteꝙ agni curati ponantur ad partem:quod patet:qz aliquis est dñs istorum agnoꝝ omniū: ⁊ non curatus vnius: qz ostendo mihi digito agnum quē dicis esse curati:⁊ quero abs te quare citius est ille eius ꝙ alius: ⁊ respōdere nō poteris.Secunda propoſitio:licet oēs illi agni sint patrisfamilias:tenetur centū eoꝝ dare curato. ⁊ licet eos officia vēdat tanto ⁊ suos:tenebitur centum curato . Exēplum in simili:vedi tibi cētum aureos mutuo:oēs aurei quos habes tui sunt:sed mihi cētum dare debebis.Credo curatos nostros vnanimes in hoc:si iste paterfamilias ꝓdige istos cētum agnos exposuerit: ꝙ ꝓcium refundere teneturꝫ dato ꝙ paterfamilias erat dominus rerū. quare ergo tenebitur curatus dare pecuniam pauperibꝰ debitam prodige expoſitam/dato ꝙ dicatur dominus illarum rerum:qz nō habet absolutum dominiū ⁊ irrestrictū in rebus ecclesie sicut laicus in suis:qz si sic:potest omnia vēdere vel dare in vna hora:qđ concederet nemo mortalium. ¶Secundo obiicitur contra eandē cōclusionem: Socrates paterfamilias prudēs vidit suum curatuꝫ ꝓdigū/⁊ mille generibus vitiorum irretitū / pauperibus nihil eroganteꝫ / satis habet pro se ⁊ vecē aliꝭ : scit ꝙ curatus tenetur ex superfluis ꝓuētibus ecclesie alere egenos:nō tenetur curato tali dare decimam: sed sufficit ꝙ ipse ministret pauperibus loco curati. ¶Respondetur: admisso toto illo casu:nego ꝙ non teneatur soluere curato:vt patz.xvi.ꝗstione.vi. Si episcopum ⁊ id rationis est.tenet dare curato quod est ei debitum:quēadmodū si darē tibi mutuo cētum non obstante mea malitia/ teneres mihi soluere:dato ꝙ nihil darē pauperibus. Tu debes facere qđ debes:relinquēdo alios damnari/vbi eos corrigere nō teneris:saltē curatum castigare non habes hac via.⁊ vere si hec via admitterē ꝙ liceret subdito dare decimas pauperi vel earum partē:peiora contingerēt ꝙ nūc eueniunt.male alereturꝫ sacerdos euangelicꝰ: ⁊ sic nō posset tutēdere plebi.plericꝫ detinerēt decimas sibiꝑsis sub specie elemosyne pauperibus erogandē:⁊ sacrilegium incurrerēt.sufficit inferiori.ergo dare veo de cimas ecclesie:cui principaliter dat subditus:quia istarum rerum ecclesie dominus est deus:licet vet ꝙ manus istius ministri. Licet Ophni ⁊ Phinees filij Heli subtraxerunt oblata a populo:propterea populus non peccabat.⁊ si deus nō punitat ꝓlatos bonis vel abutētes in hoc mundo:atrocioꝝ sentētia expectatur in alio.deus occultus suo iudicio/qui ex malis elicit bona homines in suis peccatis ꝓfecturę sinit : sed scēm mēturam deliceri erit plagarum modus.Hec dixerim: quia indoctum vulgus suspicatur ecclesie ꝓlatos semi beatos : quia bona fortune ad manus habent:⁊ vulgus cum sudore vultus

interdū magnā inopiā patitur: ꝛ sic se infelicē existimat. oppositum est omnino verū. Solon grecorum sapientissimus Cresum Lydorum regē opulentissimū (quē vulgus felicē putabat) nō sic cēsuit: nec cetera philosophi gentilesnec ꝓphetarū oracula sic rata sūt. ¶Preterea obijcitur: Judei tenētur soluere decimas. vt patet in cap. de terris. ꝛ tñ nō tenētur parere iuri humano: ergo soluere decimas est de iure diuino. Minor patet: q; adhuc cōtra hunt in secūdo gradu cōsanguineitatis: scōm Apostolū prime Corinthior. v. quid ad me de his que foris sunt. ¶Item: quadragesima est de iure diuino qui est decima pars tēporis vt sancti dicunt: ergo quota decima rerum nostrarū ad huc est de iure diuino. ¶Rēspōdetur concedēdo: q; Judei tenētur soluere decimas ꝑtiales: alioqn ecclesia perieret. ecclesia cogit Judeos tenere ecclesiam indēnē: ꝛ hoc nō est habere oculum directe ad eos qui foris sunt: sed cōsulere indēnitati eox̄ q̄ intus sunt. ¶Ad secūdum: antecedēs est falsum vt in quarto diximus. ¶Sed quomodo debet intelligi: illic expositū est: ꝛ consequētia est nulla. ¶Cōtra quartā reclusionē argumēror: ꝓbādo q; ipsa inferat ꝓtradictoriū secūde: ꝛ hoc fic: soluere aliquā quotam est de iure nature ꝛ diuino: ꝛ nō est de iure nature vel diuino soluere octauam partem nouam/vel undecimā/vel duodecimā/vel quācūq; alias partem a decima: ergo est de iure nature vel diuino soluere decimā. hoc est denarium partē bonorum. ¶Rēspondetur. consequentia est nulla. Eodē modo arguēdo ꝓbares q; dare octauā partē vel quartā partē est de iure nature vel diuino: patet applicanti argumētum quod iam fecimus. Frequēter aliquid in contractu est de iure nature vel diuino sed ipsum additum cuj aliquo restringēre nullo pacto est de illo iure: sed humano. hoc tibi exemplariter explicabo: nosti (vt auguror) punire furē est de iure nature vel diuino/vel punire eum alt quo modo: sed punire eum hoc modo vel illo modo puta ad restitutionē dupli/vel quadrupli/in furto manifesto vel immanifesto: est positum humanū. ꝓdotissima regula de soluendis decimis est ponderare consuetudinē regionis (qz in vna regione de omnibus rebus soluitur: in alia de aliquibus ꝛ non omnibus: ꝛ in tertia regione de aliquibus soluitur de quibus nō soluitur in secunda) magis q̄ eundo ad legē scriptā de soluēdis decimis. propterea incassum est ūplius circa hoc insistere. ¶Epilogādo vides q; dictmus quotā denariam non esse de iure diuino soluēdam: sed solum iure humano: otra q̄s ꝑscribi potest. cōtra ius diuinum ꝛ nature nulla currit ꝓscriptio: bene aūt contra ius humanū. legē humanā qualibet pars positiuā inter pretatur cōsuetudo: ꝛ eam e medio tollit.

DUbitatur qui ꝛ quando habēt soluere decimas Et similiter quibus. ¶Respondetur in omnib⁹ in quibus homo habet verū dominiū tenet̄ soluere decimas scōm cōsuetudinē patrie: hoc dicitur: quia de vsura ꝛ de furto homo debet restituere illi qui est deceptus: ꝛ nō dare. ꝛ. de alieno. Eccli. xxxiij. qui offert sacrificiū de substantia pauperis / quasi qui victimat filiū in conspectu patris sui. ꝛ immolantes ex iniquo / oblatio est maculata. sed vbi quis habuerit iustum dominiū rei licet ꝙ delictum acquisierit: vt histrio meretrix in meretricio/qui non tenētur restituere acquisitum licet non tenētur pro tunc q̄diu sunt infames decimas dare: quia ecclesia non vult recipere vt desistant a peccato: scōm illud Deutero. xxiij. Nō offeres mercedē prostibuli nec ꝑcium canis. ꝙ ꝑcium canis iniquum donum vel rapinaz prohibet dicit glossa: ꝛ hoc intelligitur de decimis ꝑsonalibus: q; de prediālibus/ ecclesia a Judeo/ a tyranno terras inuadēte/ ꝛ a quolibet/eas suscipiēt: vt consulat sue indēnitati: quia prouētus fructuum ꝓuenūt ex largitate diuina: ꝓpterea hoc est debitū rōne ꝑsōne: cum mulier vitam emēdauerit: tenetur eccle sie dare decimas: que tunc potest eas capere. Sacerdotes tamē non dant decimas potissimum ꝑsonales de vo re ecclesie. ꝓpriis: ptz in cap. Monum genus exactionis est vt clerici a clericis decimas exigant: cū nusq̄ in lege domini hoc legatur. Verum clerici qui spiritualium ministeriorum labores accipiunt decimas soluere ecclesie sunt obnoxij patet in ꝑfato ca. Monum genus circa fin̄. Idemtidē si aliqui dent sua ꝓdia a. ecclesie b. c. ꝛ d. eccle sijs ꝓdia ibunt suo cum onere vtpote vt solitas decimas a ecclesie sicut antiquitus ꝙsoluant tali in casu clerici a clericis de paccidēo decimas petunt. de q̄ se eam quotā a predijs eis deuinctis petunt. Prediales totiens vende sunt quotiēs de nouo colligunt̄ de terra: nec oportet deducere expēsas factas i eis. ꝑsonales que ex artificio ꝓueniunt solent differri ad pascha vl. ꝑ: quia quando homo daret minutatim decimā denarium sui lucri: esset ei tedio: ꝛ ecclesie icōmodo: ꝛ illo tēpore homines sunt maxime memores sue salutis: ꝛ tunc potest negari eis eucharistia/si non soluāt. quare illud tēpus est accōmodatum. alicubi in vrbibus pauca sunt ꝑdia: tunc cum maiori rigore decime ꝑsonales sunt vende. Si homo habitet in variis locis: det decimas ꝑsonales vbi recipit sacramenta. Si habeat oues in vna parochia in vna mediētate ānis: in alia mediētate in alia ꝓtiatur decimas de lana/caseo/ ꝛ huiusmodi. Si pascantur in vna parochia ꝛ ducantur ad oule in alia: decime vende sunt ꝓtori parochie. de noualibus oportet videre ad quam parochiā spectant. Epilogantes dicimus quo ad denaria quotaz esse de humano iure etiam ꝑdiales ꝛ ꝑsonales sunt strcte soluēde illis locis quibus tenues aut nulle sunt prediales. ad ꝑsonales clerici nisi in cōmuni viuant sunt obnoxij. religiosi non deuincīūtur ad decimas laborum ꝛ nutrimēti. xvi. q. i. decimas. Ceterum in Britānia nusq̄ latet habent decimas in feudū. at in cōmūni habēt: ꝛ ſ ante cōsilium Lateranēse sub Alexandro celebratū eas ꝓ scrutinio rationabili ecclesie auctoritate pape habuerint sunt excusandi: anno Christi. M. CC. LXXIX illud concilij celebrabat. Si vero de principio nesciatur non sunt damnandi. Presumendū est eos non gratis habuisse iustitium cum prelati in talibus non sint negligentes nec superest qui oppositum scituerit.

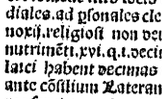

Um hanc materiam decimarū vt eius ꝑcurrerim de disputatione ista inter theologos ꝛ canonistas an decime sunt soluende de iure diuino an humano: postea incidit i manus tractatulus cuiusdam canonicte ꝑetri rauēnatis in quo contra omnm theologum disputat: nescio de quo theologo loquatur. Videos nostros tenere decimas soluendas solo iure hūano post sufficientem promulgationes euangelij: ꝛ rationabiliter quidem: ꝛ hoc opinione mea in ista q̄stione ostendi. Sed dicta istius ꝑetri paucis (que ad propositum faciunt) perstringam. vult ipse sicut (sui cōmuniter) q; quota decimarum est soluenda iure diuino. Secundo dicit q; theologus ille contra quem scribit submittit tractatulum suum sedis apostolice correctioni ꝛ eorum quorum interest errantes castigare. ꝛ sic ego hanc questionez sicut nostra alia/vt ratio expostulat. Infert iste q; officiū canonistarum est corrigere errantes in materia decimarū nec est opus ire ad sedē apostolicā: qz ipsa iam determinauit. canonistę ergo habēt corrigere illos q̄ nolūt sano mō intelligere determinationē ecclesie. ¶Adducit Zantonum Butrium in ca. tua. de decī. dicēte q; in his que attinēt ad ꝑcepta diuina standū est potius declarationi canonistarū q̄ theologor: q̄s est cōuenīēti? scripturas sacras interptari. ¶Dicere canonistā debere theologū in iure diuino castigare: ꝛ melius posse ius diuinū interpretari q̄ theologū: est idem ac si diceres: fabrum/calcem i arte calcificis posse erudire. qđ medicor est. pmittunt medici tractāt fabrilia fabri. cuilibet perito in sua arte credēdū est: pauca iuris diuini ꝙparative i scriptis maximor pontificum discussa habes. ꝛ de illis fundamē tum theologus habet: ꝛ ad eius professionē attinet. addo: theologus est nemo bene institut⁹ / vel in famata vniuersitate graduatus/qui nō sit apptime in vtraq; philosophia eruditus: alioquin gradu ꝓhibereť. relictis auctoribus iuris pontificij (quos ꝓ se in medīū citat) q̄ in hac materia testimonijs nō asserūt. Ego humane vt decet illos supertus excusandos asserui: ꝛ vanda est ꝓfessioni eorum venia: cum verba pontificia multum pro se expressa habeant: sed nō eius sentētiam: nec ad eos ꝛ ad eorum artē attinet sup hoc amplius rimari: consultius tamen agerēt si theologis in hac materia fidē ꝑstarēt: vt de fabro ꝛ calcifice superius recitauimus. ¶Primo dicit ita: q; domini de Rota determinauerunt q; quota denaria est de iure diuino hodierno die. ¶Respondeo: si sint theologi ꝛ in iure ꝛ in theologia mytī: non credo asserenti. si sint pure canonistę: iam responsum est, ego citius dico non credēdum huic viro q̄ temere iudicare de congressu doctor⁹ virorum. ¶Secundo adducit dictum Gregorij in cap. quadragesima. de cōsecratiōe distinctione. v. vbi in fine illius capitis habetur. Jubemur autem ꝛ ab omnipotēti deo omniū bonor nostrorum decimas dare: dicit hunc textum esse inexitabilē pro verissima cū nonistarū opinione. recitat aliquas solutiones illi⁹ theologi quas dicit glossas violētas contra iura: adeo q; si ſ cēt loqui facerēt ipsum citare in ius pro satisfactiōe violentie. ¶Dico q; iste non capit intētionē illius capitulī. Beatus Gregorius intēdit in illo capite q; quādragesime est ieiunāda. xxxvi. dies qui faciunt sex hebdomadas integras sunt decime pars anni: sunt ieiunande ꝛ iubemur ab omnipotēti deo dare decimā. nō puto ieiunium quadragesimale esse de iure diuino. ꝛ ista duo eodē iure obligant: quia tunc erat consuetudo in diebus Gregorianis soluere decimam ꝛ bene moralizauit suo more ad decimam partē anni ieiunabilē: ꝛ iubemur iure diuino parere superioribus nostris ꝑcipētibus solutionem decimarum ꝛ ieiunium quadragesime: sicut superius recitauimus ex Luce. x. pontifices vt ostēderēt quotā decimarū non onerosam introduxerūt ius diuinum Moysaicum ad hoc non q; ius diuinum Moysaicū in diebus Gregorij erat de ꝑcepto: ꝛ erat manuductio ꝛ exēplū q; rationabilis est illa ꝙta sicut paschalis secundus ostendit q; clerici de vote ecclesie non tenētur dare decimas: dicit q; nunq̄ hoc auditum est in lege Moysaica: patet de decimis ca. Monū. vbi inquit pontifex: Monū genus exactionis est vt clerici a clericis decimas exigant cum nusq̄ in lege domini hoc legamus. nō enim leuite a leuitis decimas accepisse legūt. Illi ꝓfecto clerici q̄ a clericis spiritualium ministeriorum labores accipiunt: decimas eis debēt: vbi dicit archidiaconum ad hoc introducere vetus testamētum exponendo capitulum quadragesima: hoc solum arguit ignorantiā archidiaconi: ꝛ nō testimonium ponderandum. nec mirabere canonistas q̄ demus glossas que tibi (solas cortices verborum Romani pontificis ponderantē) videbuntur extranee: cum efficaciter cōstet q; tudicialia Moysaica nūc nō sunt de iure diuino. oportet exponere dicta pontificū: ꝛ tenere ius diuinum illibatum ꝛ incōtaminatum. ¶Argumētatur vlterius: ministri noui testamenti sunt maioris auctoritatis q̄ ministri veteris: vt probat Apostolus secūde ad Corinthios. iij. ergo preceptum de quota decime non est abrogabile per cōsuetudinē contrariā. cū olim non erat abrogabile: vtpote in lege Moysaica. ¶Ulterius dicit se probaturum q; lex humana nō est abrogabilis per cōtrariam cōsuetudinem in quodam opusculo suo: in quo dicit se probaturum q; populi ciuitatum possunt condere statutum inabrogabile. ¶Ad secundum argumētum sufficiēter responsum est. ¶Ad tertium: ꝛ ipsum peccat in materia ꝛ in forma. quando ita esset sicut dicit se probaturum/q; aliqua lex humana est inabrogabilis: ipse nō habet propositum q̄ soluere quotam denariam sit de iure diuino in lege nona. ¶Secundo: assumit ꝓbandū qđ nō ꝓbabit hoc anno. par in paré non habet imperiū. populus sequēs potest reuocare statutum: immo si tureuterando esset sanctum: vt dicit Abbas in cap. dilecto. de ꝓbenā. ꝛ glossa in cap. in his. undecima distinctione. sed quicquid sit de illo: si non posset/hoc esset quia est cōtra ius diuinū nisi rationabilis causa occurreret. Nō respondeo ad alia que inducit: quia nullius sunt momenti. Iando tamē virum: eo q; laboriose processit: ꝛ (vt reor) bono animo/ ꝓ defensione suorum ꝛ veritatis vt existimat cōcludendo dico solutionē decimarum de ꝑcepto primo quando est consuetudo soluendi licet decimo verborum haud exigantur: qz consuetudo eas petit. Secūdo sunt de ꝑcepto quando minor quota ministro ecclesie non sufficit licet nullus esset mos soluendi per episcopū parochiani sunt ad id cogēdi. Non opinor parochianū deuinctū dare decimā plebano petēti vbi sunt fructus egregie suo statui sufficientes vbi non est consuetum sol tiere potest etiam remittere decimas tam longo tempore nō receptas locupleti nobili quando is generosus de pauperatur soluendo eas quousq; ad pinguiorem fortunam deuenerit signanter cum episcopi consensu ea lege vt imposterum bene soluat ꝑtatis intuitu id facit mea cura dum lope non soluitur decima feni soluentibus vicinis dissimulatio curati populum excusat. alioqui peccarem hoc eis non apertēdo Paulus remisit et debitum sine peccato: papa etiam ius decimarum ꝓ rationabili causa remittit.

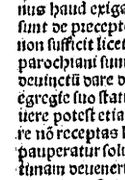

Irca hanc distinctionem. xxxviij. in qua magister loquitur de mēdacio quatuor inquiram. Primo: an omne mēdacium ꝛ mētiri sit peccatum. Secūdo: an omne mēdacium sit peccatum mortale. Tertio: an sit possibile mēdacium bñ fieri deo authore. Quarto: an deus nullq̄ mediante fefellerit: vel an alicq deo authore mentiti sint. ¶Quantum ad primum declarabitur terminus mēdacij ꝛ mētiri. postea ad q̄stionē ꝙ pclones rīdebit. ¶Mendacium sic diffinitur ab Augustino in libro contra mendacium: Mēdacium est falsa vocis significatio cum intētione fallendi. ¶Cōtra hanc diffinitionem obijcitur: potest esse mēdacium per scripturam ꝛ gestus vt ex infra notandis apparebit: ergo non requiritur falsa vocis significatio. ¶Secūdo ali quis mentitur qui non intēdit actualiter generare assēsum falsum in ipso audiente: probatio: posito q; diceres

regem esse turonis: ⁊ assentire opposito / nil cogitando de assensu falso generando in animo audientis. Vel si cogite non volo hoc. ¶ Ad primū dicitur dupliciter. Primo diffinit mēdaciū vocale qđ est cōmunius inter signa exteriora: sicut philosophus diffinit nomē/verbum/⁊ oratiōē vocalē. Secundo ꝓ antonomasiā ꝓcipuū mēdaciū diffinit: qđ est vocale, modo inter omnia signa exteriora voces ꝓmatum obtinēt: teste Augustino secundo de doctrina christiana. ¶ Ad secundū argumentū cōcedo: stat dare mēdacium absq; hoc ꝙ ꝓferēs intendat generare actualiter assensum falsum in animo auditoris: vt argumētum ꝓbat: sed cōmuniter mētiēs hoc intēdit, Scō exponitur sic: cū intētione fallēdi: hoc est falsum vicēdi. Diffinitio potest completius sic dari, Mēdacium est falsa signi ostensio cum intētione dicēdi falsum. siue intēdatur assensus falsus in alio siue nō. Mētiri communiter sic diffinitur: est contra mētē ire: hoc est dicere vnum ore ⁊ habere oppositum mēte: sed illud soli mētiri vocali cōpetit. ponē signū sicut in diffinitione mēdacij posuim⁹. sed ex aliquibus obiectionibus patebit an ista sufficiāt ad ista quid nominis. Ex his patet effectus ꝓmunts mēdacij ⁊ mētiri est assensus falsus productus a signo instrumētaliter ⁊ principaliter a faciēte. Secundo patet: ꝙ de ratione mēdacij est ꝙ sit signū falsum ⁊ ꝙ falsum dicere intēdat: ⁊ sic copulatiue duo ponit. sed hoc nō est de ratione de ly mētiri. si quis dicat verum quod credit esse falsum mētitur. Tertio patet: omnis qui dicit mēdacium mētitur: sed nō omnis qui mētitur facit mēdaciū. Solemus tamen dicere virum facere mēdacium quando falsum licet id putet esse verū: vt si Socrates dicat Minue erat maior Babylonia Chaldeox: ista existimās dicimus eum dicere mēdaciū: immo etiā dicimus ipm mētiri. in talibus mēdacium capitur pro ꝓpositione vel signo falso: licet putetur verū modo termini sunt accipiendi secm vsum tam vulgarium ꝙ sapientum: sed theologi nō vtuntur sic termino mētiri signāter impresentiarum nec ego. ¶ Ibis ꝓmissis respondetur ꝙ conclusionē vnicam que est hec: omne mēdacium est peccatum. ꝓbatur: quilibet discedēs a tota latitudine virtutis ⁊ trāsiēs ad extrema eius peccat: ex secūdo Ethi. mētiēs siue mēdacium ꝓmittēs est huiusmodi: igitur: cōsequētia est nota cū maiore. Minor patet: ex quarto Ethi. ca. vij. verax tenet medium: factantia ⁊ ironia sunt extrema: vnum in exponendo aliud in desciēdo. Argyropylus i nona trāslatione sic inquit: arrogans itaq; pclara ⁊ ea que nō insunt ⁊ matoia ꝙ insint fingere sibi videtur. dissimulator aūt contra negare que sibi insunt aut imminuere solet. ⁊ paulopost. Itaq; verax quidam cum sit medius est laudabilis: mēdaces aūt ambo vituperabiles: sed arrogās magis: vbi mēdacem pro vtroq; extremo capit: ⁊ ille Aristo. mēdaciū ꝙ se est prauū. sed ꝙ se ꝓsupponit vt omni primo posteriorum. vel argumtur ad idē: oīis actꝰ habēs obiectum indebitum est malus ex genere. ⁊ mendacium est huiusmodi: igitur. consequētia tenet cū maiore. Minor probatur: voces ⁊ exteriora signa indicia debēt esse appartiua eoꝝ que sunt in aīa: vt Aristote. primo periermenias aīt sunt. aūt voces earum que sunt in anima passionum note. ⁊ Plato in Timeo: vox est nuncia mētis. abusus autem est vocum ⁊ aliorum signorum extrinsecorum cum homo nō vtatur eis ad illud ad quod imposita sunt: sed ad oppositum. tertio Augu. in lib. de mēdacio: quisquis esse aliquod genꝰ mēdacij quod peccatum nō sit putauerit decipit seipsum turpiter. ⁊ circa principium eiusdem libri ait: mendaciorum genera multa sunt quequidē omnis vniuersaliter odisse debemus.

¶ Contra hanc conclusionem argumēto: ⁊ primo contra secūdā ꝓbationē. ⁊ vbi tāgit quid nominis mēdacij ⁊ mentiri: ⁊ hoc sic; ꝙferens ꝓpositionem neutrā: vt puta Scythas Egyptij ꝓfesserunt/abuttur vocibus: quis assertiue illud asserit quod est inter cynographos anticqua questio: ⁊ volo ꝙ ꝓferens dubitet. tunc talis nō vtitur vocibus ad signandū cōceptum mētis sue: ergo abutitur eis: ergo cōmittit mēdacium ⁊ mentitur ⁊ tamē nō dicit vnum ⁊ habet oppositum in mente: ergo vel ꝓbatio nulla vel quid nominis mēdacij nulla. ¶ Secundo argumento: si Socrates dicat hāc ⁊ nihil aliud ꝺ̄ptis eius partibus/ego mentior/vel ego dico mendacium: Socrates mētitur: ⁊ tamen ita est sicut ipse ꝙfert: ergo non mētitur. tenet cōsequētia per secūdam ꝓbationem conclusionis. talis vtitur vocibus ad significādum sicut mēte concipit. Maior patet: vel ita est in re sicut Socrates dicit: vel nō ita est in re sicut Socrates asserit. si primū: ⁊ cum ipse asserit ꝙ mētitur: ⁊ ita est per te: ergo mentitur. si secundū. nō est ita in re sicut asserit: ⁊ ipse assentit oppositoi: iam mentitur. eodē modo argumentabor de hac ego dico mendacium. ¶ Tertio argumēto: Socrates dicit falsum cū intentione causandi assensus falsi in audientes: ⁊ nō propterea peccat: ergo conclusio falsa. antecedens patet: supposito ꝙ Socrates dicat hanc ꝓpositionem ⁊ nullam aliam ꝓpositionem/ego dico falsum. Jaz Socrates dicit falsum si ita est sicut; ꝓfert: oportet ꝙ dicat falsum. si aliter est: retū pariter dicit falsum. ⁊ Plato sciens hoc assentit ꝓpositioni false Socratis: ergo assensus Platonis est falsus quem assensum Socrates causauit. potest fieri argumentū de arguente tam in sorbona ꝙ in vico straminco respondentē intendente fallere: ⁊ tamen non peccat. ¶ Ad primū respōdetur ꝙ proferens ꝓpositionem neutram assertoie mētitur: mentiri non est solum ꝙferre ꝓpositionem falsam assertoie tanꝙ veram: ⁊ illi dissentire. sed est ꝙferre ꝓpositionem assertoie ⁊ dubitare de illa. sed istud mēdacium est minus peccatū ꝙ si quis assentiret opposito. hic possunt esse gradus in grauitate peccati. primus erit quādo quis ꝙfert ꝓpositionem tanꝙ verā. ⁊ firmiter assentit opposito. Secūdo modo: quando ꝙfert ꝓpositionē tanꝙ veram: ⁊ assentit oppositō cū trepidatione. Tertio modo quando ꝓpositio neutra asseritur tanꝙ vera: vt altra sit pars. sic asserens it contra mētē. cum vnum ꝙferat; ⁊ nō assentiat sicut ꝙfert. Et potest addi si fallere intēdat tū primo gradu ⁊ tunc est valde grande nephas. Interdū nō intēdit circūuentre ꝓximū. ¶ Ad secundū respondetur ꝙ aliquis mētitur ꝑcise asserēs verum in reflexibus solum quando ex dicto vero fit recalcitratio in mendacium: vt hic/ego mentior: omnis homo mentitur si nullus a me mētiatur. ⁊ sic aliquis dicens verum scitum cē verum mentitur: sed istud extra, reflexius nunꝙ contingit, nec sic mentiēs peccat: cum ita est sicut ipse profert ⁊ ita iudicat. si aliter iudicaret: mentiretur (theologice loquendo) cōtra suam mentem. ¶ Ad tertiū cōcedo totum antecedēs: Plato audiens Socratem illam ꝓpositionem ꝙferre habet assensum falsum: puta ꝓpositionis false. ꝓpositio Socratis est falsa per reflexionē: ita est in re omnino sicut ꝙfert. sed hoc nō sufficit ad ꝓpositionis affirmatiue veritatem: sed cum hoc requiritur ꝙ ꝓpositio plata cū circūstantia casus non se falsificet. illa duo copulatiue requiruntur ad veritatem ꝓpositiōis extra reflexius vnū cōcomitatur reliquū: in reflexuis vero nō, reflexiuis tanꝙ vepibus relictis: theologice ⁊ ad rem ꝙ conclusionis intelligentia argumētabor. modo abstinero obiectionem in calce tertie argumētationis

Primo quo ad hoc qđ de arguēte tangitur respondeꝝ. prudēs arguēs intēdit solū examinare eruditionē respōdētis: ⁊ ratione cribare verū a falso vt examinetur ipsa veritas vt purgetur tanꝙ aurū in fornace. si inanem gloriam aut deceptionē respondētis intēdat: iam est imprudēs ⁊ gloriole auidus ⁊ peccat. Primo modo se habendo/ stat ꝙ materia laudis ei aduenīat si rete argumenti ingeniose deducat ante oculos pēnati. ¶ Quarto argumēto: sacrificus sacerdos in principio sacrificij dicit: Ego miser peccator peccauminis: ⁊ enumerat mīa peccata forte in quibus nō peccaunt in quibus dicit se peccasse. similiter poete dicūt animalia loqui: patet in Esopo ꝙ totum. idē fecit Jonathan filius Jeroboal. Judicū ix. de lignis: sīt dicūt virū ⁊ nō assentiūt dictis eoꝝ. sciebāt hi ꝙ nec animalia nec arbores loquebanꝰ. ¶ Quinto: licet vti insidijs in bello iusto. Josue ponebat insidias ad vibem Hay. Josue. vij. precipiēte dño: ⁊ tamē in insidijs est mēdaciū. tū vnū exterius simulat: ⁊ oppositū habetur in mēte: igitur. ¶ Sexto argumēto: aliquis iocūdo gratia recreationis ⁊ ritus ꝙ habitum eutrapelie falsum assumit: ⁊ non est dicendū talē mentiri: cū solū aliorum solatiuz querat. ¶ Septimo argumēto: Socrates ꝓmittit se aliquid facturū quod non seruat ꝓ rationali causa. talis nō peccat: ⁊ tū mentitur: cū dicat falsum: igitur: Ad quartū de sacerdote dico loquitur nomine ecclesie. Secundo: sacerdos est adultus: modo raro stat dare adultum qui non peccet peccatis recitatis in cōfiteor. sed de particulari viro tāgit argumentū. non sufficit dicere causa humilitatis sic dicit. qz non licet mētiri causa humilitatis: vt patet ex conclusione. ⁊ Aug. de verbis Apostoli. cū humilitatis causa mentiris: si nō eras peccator ante? mētieris: mētiēdo efficieris qđ cuitaras. ⁊ paulopost. Quomō est hūilitas vbi regnat falsitas: nec iunatur ꝓposito dictū Gregoriani ad Augustī. anglorū episcopum ad hoc introducere. Bonarū mentiū est culpam agnoscere vbi culpa nō est: qz homo non facit aliquid ad ꝓbādū ꝙ humilitatis gratia mētiri liceat. quo modo illud est intelligendum/alibi dictum est. Et nunc dico vere humilis in casu iudicat se esse in peccato quo forte non est solum ad hoc sequitur ipsum falli in casu proprio. Hec putandum est more aliquorum ꝙ humilitas inclinat habētē ad mētiendum: nec inclinat ad hoc nec est iudicandū falsē. Humilitas est habitus appetitiuus ad suos actus elicitos solū inclinās. licet possit esse iudicium falsum in viro humili ad erronee iudicandum hypocritam esse se melioꝛē: qui quidē error nō est malus habēti: immo oppositū esset et malū. ¶ Ad altam partē argumenti de poetis: dico ꝙ poeticū mendaciū non est mendacium: solū mendacij vestibus induuntur. scit poeta audiētes nō decipi. sed vt melius auditor succū dicti poetici degustet: ponit exempla de animalibus scēm naturas animaliū. audiētes hoc pacto melius cōmemorāt ⁊ magis placent: secundū illud Esopi in principio. Dul cius arridet seria picta iocis. ⁊ sub testa arida bon⁹ sensus includitur. Et nucleū celat arida testa bonum. Eodē modo dicēdum est de mēdacio ironico. tale propie non est mēdacium. vt quēadmodū ego dicerē de malo studente coram his qui hoc nouerūt: iste est optimus studens. omnes astantes scimt me ironice loqui explano mentē meā in oppositū ꝙ is est malus studēs ꝙ voces ⁊ alias circūstantias occurrētes: oppositō assentior: ⁊ vtor vocibus ex circūstantia ad oppositū: ⁊ quia alios video ita intelligere nō fallo. nō incōuenit vnā ꝓpositionem cōtradictorie cū circūstātia inuoluta representare. sic possunt theologi in vesperijs nugas falsas introducentes excusari: supposito ꝙ non intendāt fallere: ⁊ videant ꝙ auditores nō existimāt ꝙ assertoie loquantur: finaliē stat ꝙ peccēt. ¶ Ad quintū dicitur: insidie sunt licite in bello iusto. insidiator occultat vnum verū qđ nō tenetur dicere: ⁊ non mētitur. ꝑbe actum est pro loco ⁊ tēpore tacere verum: nā nulli tacuisse nocet: nocet esse loquutum/ secundū Catonē: tria hominū genera verū nō habita tē poris opportunitate enūciare solēt: Ebrius/insipiēs/puer/ dicit tibi verū, insidiator capit vnū signū amphibologicū: multos post mōtē occultat vel in spelunca: aliqs viros in planitiē educit ꝓuocaturos hostē in plum: qđ est licitum bello iusto: postea aufugium: modo aufugere est licitum. alij incaute insequūtur ⁊ capiuntē in decipla ab eis qui post tergū montis occultauē. ofa ista sunt licita: ergo insidiator: ratione insidiarū nec fallit nec peccat. bene facit aliquid ratione cuius deceptus capit occasionem deceptionis qđ a ponēte insidias est voluntum sed nō oportet ꝙ volens antecedēs cōsequētie velit cōsequens: bene sequitur: Socrates ibit ne Hallia in Scotium: ergo ibit ꝙ maris pericula scēm legem eiusdem. antecedēs est voluntum: non autē consequens. etiam hec cōsequentia nō est bona. stat ꝙ insidiator: tendat omnia ad capiendū incautum hosteum: ⁊ ꝙ hostis nō capiatur: stat etiam ꝙ sit cautus si insidiator velit formaliter decipere: tūc male vult: ⁊ peccat vt posthac dicetur. ¶ Septū argumentū tangit de mendacio iocoso. ꝓ cuius solutione scito: mēdacium dicitur iocosum duobus modis. vno modo quando homo falsum dicit: ⁊ videt ꝙ audientes taliter accipiunt. vel intendit assensum falsum producere in audientes: sed hoc facit vt omnia in ritum cōuertat, iste peccat: ⁊ mendacium realiter cōmittit habitus eutrapelie nō inclinat ad hoc: sed ad honeste iocandum ⁊ ꝙ nec deus nec ꝓximus offendatur: falsus vir lepidis sa libus vtitur. ¶ Secundo modo aliquis dicit aliqđ causa recreationis ⁊ videt ꝙ auditorum nō fallitur nec fallere intendit. istud est mēdacium iocosum ⁊ sine peccato nullo modo est mēdacium: nec sequitur est mēdaciū iocosum secundo modo: ergo est mendacium. sicut non sequitur homerus est homo mortuus: ergo homerus est homo. ⁊ si dicas: de omni verbo ocioso homo est rationē redditurus. ¶ Respōdetur: quando homo loquitur sic sez ꝙ omittit illa que agere tenetur: tunc ociose loquit ⁊ peccat altas aūt non oportet. ¶ Ad septimū respōdetur: si Socrates ꝓmittit se aliquid facturum: ⁊ assentit sicut enūciat: nullo modo mentitur: licet postea mutet ꝓpositum pro rationabili causa. sapientis est mutare consilium nona supuenīēte causa: sed tunc dicit falsum: qz ꝓpositionem de futuro que nūꝙ habebit vnam de presenti verā; sed hoc ad mēdaciū est ipertinēs: si fallat nō est ex culpa eius: quando occurrit rationabilis causa non implendi qđ ꝓmisit illa conditio in ꝓmisso intelligitur.

¶ Octauo arguitur: nullus peccatū remunerat a deo: sed obstetrices que Pharaoni mentite sunt quatinus filios Jsrael liberarent ꝓmiate sunt a deo Exodi primo, illic dicitur: bene ergo fecit dominus obstetricibus ⁊ edificauit illis domos: ergo mēdacium nō est semper peccatum. ¶ Nono arguitur: nullum peccatū potest bene fieri: aliquod mēdacium potest bene fieri: patet: illud quod est mendaciū potest bene fieri tam a deo ꝙ ab homine.

¶ Respondetur: deus nō remunerauit obstetrices ꝓpter mēdacium: sed quia timuerunt deū: gratia cui⁹ parentulos hebreorum seruarunt. ¶ Ad nonum nego maiorē vt ponitur in sensu diuso. qđ est peccatū potest fieri non peccatū: sed nullū pctū bene fit a creatura. cōcedo etiaz ꝙ mēdaciū bene potest fieri, mēdaciū est termin⁹ cōno-

nō dē ꝓbāri pro eo sum nō mēdatiū

ratius de materiali ꝓ oratiõe supponẽs vocali vel scripta(extẽdendo scripturã ad omne signũ exercitus qđ nõ est vox:sicut artista exẽdere solet qñ terminũ scindit vt ꝓpositionẽ in mẽtalem vocalem vel scriptam)cõnotando de formali ꝙ illam ꝓferẽs intẽdat falsum ꝓferre vel assensum ingerere in audientẽ vel recipientẽ. termin⁹ ꝓ significato materiali supponere solet cui cõuenit sua cõnotatio;ꝓptereq illa est vera mẽdacium potest bene fieri tam a deo ꝙ ab homine:sicut albũ potest esse sine albedine: ⁊ pater potest esse sine filio licet nõ sit possibile patrem esse sine filio:capiẽdo filium vt sit de predicamẽto relationis/ ⁊ hoc tenẽdo mendacium ꝓ signo exterioꝛe supponere. Si ꝓ actu voluntatis dicatur supponere cũ suo cõnotato:adhuc mẽdaciũ potest bene fieri ac non est possibile mẽdaciũ bene fieri a creatura. ¶Decimo argumento:queraꝛ aliquis Socratẽ absẽsum in domo mea ad mortem:⁊ queraꝛ a me an sit in domo.si dicam ꝙ sic: ero causa mortis qđ est a me fugiendum,idẽ est si tacuero:ergo in illo casu licet mihi mentiri:alias sum perplexus. ¶Respõdeturneutrum dicere possum.si ꝓdo virũ/ pecco:⁊ magis ꝙ mẽtiẽdo vt vitam eius saluẽ: ergo ab illo magis est fugiendũ : qꝛ a maiore peccato magis est fugiendũ.si mẽtioꝛ etiã pecco:ergo neutrum faciam. exmea tacturnitate nõ cognoscit an Socrates sit in domo mea absconsus. faciam sicut recitat Beatus Aug. in lib.cõtra mẽdacium de illo sancto episcopo dũ talis questio ab eo ꝛgereꝛ:respõdit:nec possum mentiri nec ꝓdere virum si hic esset.vel dabo ei aliud os rodendũ et il ludẽdo quatinus discedat sine peccato/ scõm ꝙ possum excogitare. ¶Undecimo argumẽtoꝛ.hypocrita ostendit se facto esse meliorem ꝙ sit: tamen nõ peccat: qꝛ licitũ est peccatum suum occultare. ¶Respõdetur:prudenter facit malus suũ peccatũ occultando ne alios scãdalizet. Ysaie tertio cõtra quosdã dicitur peccatum suum quasi sodomia predicauerunt.si alios audiat loqui de peccato quo est occulte infectus:debet tacere.sed si ostendat per signa aliqua oppositũ esse in se:est hypocrita: vt scream do quando audit loqui de turpibus:oꝛando prouolutus gentibus quatinus alij eũ videant. In hypocrita duo sũt defectus bonitatis ⁊ ostẽdat per aliqua signa ꝙ tali bonitate est ꝑditus ⁊ illud est peccatũ qñ simulat se bonũ vt hereſim spargat vel ꝓra charitatẽ dei aut ꝓximi est peccatũ mortale etiam peccet si ostẽdat se habere maioꝛẽ sanctitatẽ quã in eo sit. ¶Duodecimo argumẽtoꝛ:in cuitat tyrannus minas Socrati quatin⁹ eũ sua filia con traheꝛet:tũc Socrates dicit Berthe/capio te in meam:⁊ scit hoc esse falsum:ſuppono eum doctuꝛ.⁊ nemo potest assentire falso noto tali:eũ nõ põt assentire,ꝓpositõi neutri:⁊ tñ nõ peccat. ¶Ad hoc argumẽtũ ꝛe solutionem in distin.xxix.q.i. Ecce ḋ est mẽtiri ⁊ mẽdacium.dicere falsum ⁊ assentire oppositoꝛ est pctũ. sed dicere falsuꝫ ⁊ opposito assentire/ ⁊ velle alter ꝙ sue assertioni assentiat/est malus peccatũ. mẽtiri tocose secundo modo est actus Eutrapelie:primo modo actus vitiosus eutrapelie aduersus.

Secundo circa eandem distinctionem, xxxviij. queritur an oĩe mẽdacium sit mortale peccatũ ⁊ ex probabile ⁊ contẽptiuũ factoris. ¶Respõdetur:glosſa super illud Psal. Perdes oĩes qui loquũtur mendacium: ponit tria genera mẽdaciorum.ſ.tocosum/officiosum/⁊ pniciosum. Jocosum in q̃stione precedenti diffinitum est. Mendacium officiosum est mẽdacium qõ sit ob alicuius vtilitatem ⁊ nulli⁹ incõmodũ:hoc est:qõ alicui prodest ⁊ nulli obest. obest inquã alteri ꝙ mentiẽdo ei enim obest:qꝛ mẽtitur ⁊ peccat. Tertiũ mẽdacium est perniciosum: quod sit ex malignitate ⁊ alicui nocet ⁊ nulli ꝓdest. Insuper aduertas: aliquorum est positio ꝙ viri ꝓfecti peccant mortaliter qõ cũq; genus mẽdacij cõmittant ꝓpter perfectionem vite ⁊ status:nõ est ait sic in viris imperfectis hys punctis pono quinq; ꝓclusiones sequentes. ¶Quarũ prima est. Aliquod est mendacium ettam deliberatũ nõ mortale sed solum veniale. ¶Secunda conclusio:qđ est venia le in viris imperfectis est ettam veniale in viris perfectis. ¶Tertia conclusio: aliquod est mẽdacium perniciosum venitale. ¶Quarta conclusio:aliquod est mẽdacium pniciosum mortale ⁊ cõmuniter ita est. ¶Quinta conclusio est:mendacium est peccatum multũ exptobrabile ⁊ hominẽ mendacẽ exprobrabilem reddens. ¶Prima cõclusio ꝓbatur de mẽdacio iocoso ⁊ officioso ꝙ glosſuper illo/Perdes omnes qui loquunt mẽdacium:dicit duo sunt genera mendaciorum in quibus nõ est magna culpa:⁊ loquitur de mendacio iocoso ⁊ officioso.⁊ magister in litera dicit illud Psalm. Perdes omnes qui loquuntur mendacium/non intelligitur de omni mẽdacio ⁊ patet conclusio ratione:ista duo mendacia nõ cõrumpũt charitatẽ vel ꝓximi:ergo nõ sunt peccata mortalia:ꝓptereq pniciosum est mortale peccatuꝫ in cõclusione quarte ꝓbatione dicetur. ¶Secunda conclusio ꝓbatur:iocosum ⁊ officiosum est venitale peccatum ex genere:ergo in nullo est pctũ mortale ex circũstantia persone.tenet cõsequentia:eadem ꝓhibitione ꝓhibẽ oĩibus. Insuper:si est mortale virtꝰ perfectis:hoc est ex p̃cepto dei vel voto.scõm non est dicendũ.ꝓfectus non vouit magis nõ mentiri ꝙ imperfectus : nec preceptũ alicuius alterius creature super hoc habet:igitur. ¶Tertia ꝓclusio ꝓbatur:aliquis potest pniciose mentiri ꝓ reparui momẽti:ergo talis solum venitaliter peccabit. nõ alias aliquod furtũ est venitale. Secũdo argumẽtoꝛ ad idem:aliquod est mendaciũ venitale quod alicui nocet ⁊ nulli ꝓdest in re parui precij: ergo dabile est aliquod pniciosum mendaciũ venitale. Tertio:si esſet mortale/hoc esſet qꝛ pniciosum est mortale ex genere sicut est furtum ⁊ nihilominus aliquod furtũ est venitale. Quarto sic:aliquod est mendaciũ pniciosum indeliberatũ venitale: ergo nõ est de ratione mẽdacij pniciosi ꝙ ipsum sit mortale. ¶Quarta cõclusio ꝓbatur:aliquod est mẽdaciũ perniciosum ꝓra charitatem dei ⁊ ꝓra charitatem ꝓximi exemplũ primi:sicut est mẽdacium in doctrina fidei.exẽplũ secũdi:quando est innocumentũ spirituale/corporale/vel in magnis bonis fortune ꝓximi. ¶Quinta ꝓclusio ꝓbatur:homo mendax hoc lucratur ꝙ ei nõ creditꝫ quando verũ ꝓfert/nec quando falsum enũciat:qꝛ nescitur quando dicit verum.secundo:mẽdacium numeratur inter monstra que odit deus Prouer. vi. Item ꝓ turpi cretensiũ epitheto recitat Apostolus ad Titũ.i.Cretenses semper mendaces.⁊ Maro turpi epitheto hoc Carthaginẽsib⁹ adiecit/tirijq; bilingues nec miser sinõ Virgilianus secũdo. Enei. hoc admisit inquiens nec si miserum fortuna sinonem finxit vanum ettam mendacemq; improuida finget.⁊ Artaxerxes Persarum rex sic mendacium horruit vt tribus clauis linguã mẽrientis militis perforaret. ¶Contra primã conclusionem argumẽtoꝛ per illud Psal. Perdes omnes qui loquuntur mẽdacium.⁊ Sapien.i. Os qđ mentitur occidit animã.sed nullus perdit nec spũaliter occiditur nisi ꝙ mortale peccatum: ergo omne mendacium est mortale peccatum

Tertio, glosſa super illud Roma. xiiij. Si manducaueritis damnatus estidicit: qꝛ qui iudicat non edendũ ⁊ edit damnatus est.ipse enim se reũ facit quando illud qđ sibi inutile asserit facit.sed ois qui loquitur mendaciũ facit illud qđ sibi inutile cognoscit:ergo damnat⁹ est. sed nullus damnat nisi ꝙ mortale pctũ:ꝙ oĩe mẽdaciũ mortale peccatũ est. ¶Respõdetur:due prime auctoritates intelligũtur de mendacio perniciosso. Ad tertium dicitur: glosſa illa intelligitur de illo qui scienter facit contra illud quod iudicat necessariũ ad salutẽ/talis cõuenit conscientie dicturi de mortali. ¶Contra secundam cõclusionẽ argumẽtoꝛ:Adã non potuit ꝓmo venialiter peccare propter statũ in quo erat:ergo nec vir perfect⁹. Secundo ꝓfectus habet minoꝛẽ latitudinẽ temperantie ꝙ imperfectus:ita ꝙ necessitas est sibi regula tẽperantie. ⁊ hoc nõ contingit imperfectis:igitur. Tertio sic arguitur:perfectio perfectione status acquirendi vel acquisiti velut sunt religiosi ⁊ prelati)ereditur tanq̃ cõseruatoribus veritatis.⁊ si mẽtiẽdo a veritate venitẽ:de ceteris eis nõ creditur:qđ non est sine magna iactura subditoꝝ ⁊ status eoꝝ:ergo omne mẽdaciũ est eis mortale. Quarto auctoritate Augustini libro de mendacio qui dicit ꝙ ꝓfectis ꝑceptum est omnino non soliꝫ nõ mẽtiri: sed nec velle mentiri.sed facere deliberate cõtra ꝑceptũ est mortale peccatuꝫ:igitur. ¶Ad primũ nego antecedẽs vt exsecundo patuit. ⁊ antecedẽte cõcesſo/cõsequẽtia nihil valet: immo argumentũ ꝓbaret ſi ei imitteretis ꝙ ꝓfecti nullo modo possunt venialiter peccare:qđ est falsuꝫ. Ad secundũ: Martinus magister in principio sui libri de tẽperantia dicit necessitas est latitudo tẽperãtie viris ꝙfectis ptz in q̃stione.vi.sed dico illã conclusionẽ falsam. Latitudo tẽperãtie cõsistit equaliter oĩbus in hoc ꝙ tã ꝓfectus ꝙ imperfectus põt assumere.cibũ nõ nocẽtem corpori vel aĩe ſi nõ habeat aliã ſpecialẽ ꝓhibitionem/ puta ꝙ votũ vel ecclesiã:vel hmõi. Si Carthusiẽn. comedat perdicẽ(qꝛ cõtra votũ)regulã tẽperãtie excedit.sed capiaꝫ vir peritus:⁊ sit Socrates Carthusian⁹:Socrates scit ꝙ media libra panis sufficit ei ꝙ cibo: ⁊ copina vini ꝓ potu in die ieunabili vel in alio: iudicat tñ vere ꝙ mediũ vitrũ vini amplius/⁊ aliquid panis ampli⁹/ et nõ noceret quo ad corpus vel ad animã : nec specialem prohibitionem habet eum prohibentẽ ne hoc comedat. dico ꝙ illud minus comedẽdo ⁊ bibẽdo nullo modo peccat plus ꝙ imperfectus. ¶Contra illud possunt adduci argumẽta tria que facit Martinus ad ꝓbandũ ꝓra dictoriũ istius qđ dico. Primo sic arguit:Sancti habent pro regula que imperfecti habẽt ꝓ consilio. sed necessitas respectu imperfectoꝝ est de cõsilio : ergo sanctis est de ꝑcepto. Secõ:quãto quis magis ꝓficit in aliqua virtute tanto magis nititur accedere ad verũ ⁊ indiuisibile mediũ:⁊ apud eũ diminuitur latitudo mediꝫ. ⁊ patet ſimile in sagittãtib⁹:quãto esſi quis magis exercitat⁹ est ⁊ ꝓfectus:vituperatur ſi regulariter nõ ꝓximus accedat ad mediũ signi ꝙ minus exercitatus ⁊ ꝓfectus. sed vir ꝓfectus in vsu delectabilũ est in eis multũ exercitatus:igitur. Cõfirmat hoc auctoritate Bernardi:⁊ est ratio tertiam viamoꝝ nõ ꝓgredi/retrocedere est ergo vir sanctus qui ꝓius cũ imperfectus esſet habuit mediũ tẽperãtie multe latitudinis:si nõ cõtinue magis accedat ad mediũ illi/ mediꝫ:⁊ faciat illud minoris latitudinis: nõ ꝓcedit nec ꝓgredi in via motũ: ꝙ retrocedit ⁊ peccat. Rõnes iste nõ probãt quã inferũt conclusionẽ. maioꝛ prime rationis particulariter cõceditur. stat ꝙ si sanctus tantũ comedat quantũ intẽperatus:male se habeꝛet in corpore.ſz sermo est de illo qđ nõ nocet sancto quo ad corpus ⁊ aĩam.alio quin nihil diceret. Ad minoꝛẽ in qua dicit necessitas est de ꝓsilio respectu imperfectoꝝ: hoc ꝓcedoꝛ: sic dico etiã respectu ꝓfectoꝝ. Ad cõm nego minoꝛẽ.ipsa enim ⁊ tertia ratio ꝓbatur ꝙ hõ possit tm̃o teneaꝫ viuere de vna fabatmmo de millesima parte fabe.in dico: si hõ semp teneꝫ nitti ad minoꝛẽ latitudinẽ accedẽdo ad mediũ mathematicũ latitudinis siue regulemõ erit ſtatus:⁊ sic sequit illatiũ qđ est manifeste falsuꝫ datur minimus cib⁹ ḋ sufficit virũ in die naturali alere: vel maxim⁹ cib⁹ qui nõ sufficit naturaliter loquẽdo. Exemplũ de sagittario nõ ꝓbat intẽtũ. tũ primo : qꝛ sermo est illic de artificio.exercitat⁹ esſi potest melius sagittare ꝙ nõ exercitat⁹. sic ꝓfect⁹ in bona materia tẽperantie assumetus potest min⁹ comedere ⁊ de minoꝛe viuere ꝙ nõ assuetus. Tũ secõ:qꝛ Sagittarius quãtũcũq; fuerit exercitat⁹/nõ semp magis ⁊ magis appropinquabit exhabitu genito ꝓpinquꝰ sagittãdo:qꝛ semp sic tãgeret ad bũ ⁊ signũ minutissimũ. Ad tertiũ dicit. illa auctoritas est Chusti/ nemo manũ mittens ad aratrũ ⁊ retro aspiciẽs ⁊ cetera sed ad ꝓpositũ:qñ hõ relinquit illud qđ est ei ꝑceptum/retrocedit/si illud relinquit/ omittit/⁊ peccat. Si intelligaꝫ in hoc sensu de quo debet esse questio: datis duob⁹ Socrate impfecto qui põt comedere libras panis:⁊ Platone ꝓfecto qui põt tãtũ cõmedere sine lactura corporis vel aĩe:nec esſ extra alterũ ius regulã vel ꝑceptũ eccl̃ie:qꝛ Plato peccat tãtũ comedẽdo quantũ Socrates:hoc nego/⁊ dico esse falsum. vñ hãc materiã ꝑcludẽdo dico:ꝓfect⁹ ꝙ assuefactionẽ comedẽdo de magna latitudine facit parũ:vñ ſenſim moderate defecendit:tũc cũ est habituat⁹ parũ comedere/ bñ viuet:qꝛ teste Boetio natura paucis minimisq; cõtenta est.⁊ ſi tãtũ comederet quãtũ facit tẽpore intẽperãtie/ ledereꝫ in corpore:⁊ totã latitudinẽ siue tẽperãtie trãſcẽdit.ſi comederẽ vel biberẽ inter prãdiũ ⁊ cenãm etiã in estate calida: esſet alteratus ꝙ assuefactionẽ in oppositũ:in iuuentute opposito mõ me habuiſſem:ſed pũctũ negocij est/qꝛ ꝓfect⁹ ḋ põt viuere de a.pane: ⁊ scit ꝙ b. panis addit⁹ ſpiritũ nõ nocebit:licet nulli alij ſuptuentũt quos habẽt alliterare ad comestionẽ:⁊ solus est:an põt comedere b. sine pctõ.⁊ dico ꝙ sic.⁊ ꝓtz:imꝓfect⁹ vltra necessitatẽ(dicat necessitas d.)põt comedere d.qđ scit sibi ñ nocere: ḋ pari forma ꝓfect⁹ pt comedere b.in casu posito : alioqn ex sua ꝓfectione mirabilẽ obligationẽ acqꝛeret. ⁊ idẽ dico de mẽdacio venitali. Ad tertiũ dñi ꝓfecti mẽtirent in ḥiq̃ ad doctrinã ſpectãt vel iudiciũ gr̃a quoꝝ doctrĩa ⁊ iudiciũ ſpnerent mortaliter peccarẽt ob aliꝗ detrimẽtoſũ scãdalũ in alijs aũt ſolũ venialiter. Ad vltimã obiectionẽ ꝙ iacet in authoritate b. Aug. Dico ꝙ velle mẽtiri ꝓtinuse/est mortale pctũ. ¶Cõtra ola ista obijcit:cũ crescũt dona/rõnes etiã crescãt nonoꝝ scõm Hie. in homilia. sed in ꝓfectis crescũt dona:ḋ ad plura obligant. Scõo ꝓfectus plus venialiter peccat ꝙ ipfect⁹ mẽtiẽdo:⁊ sic ascẽdẽdo ꝙ ꝓfectionẽ maioꝛẽ/habilit tãta ꝓfecto qꝛ rõne ipsius venialẽ in imꝑfecto erit mortale in ꝓfecto. Tertio:si ꝓclonatoꝛ iter prãdẽdũ dicat mẽdaciũ venitale: tollit totius sermõis fructũ:qꝛ nescit qñ dicat verũ. ¶Ad primũ rñdeꝛ illã authoritatẽ ꝓcedendo:ḋ pl⁹ accepit a deo ad plura obligat/sacerdotio omiſſ⁹ad pluria est veninct⁹ ꝙ sacerdotio vacu⁹ gitate vata. Doct⁹ tenet plura explicite credere ꝙ indoct⁹.nõ ꝙ teneaꝫ plures hẽre assẽsus actuales ꝙ idoct⁹.stat ꝙ idoct⁹ hẽbeat capacitatẽ actuã refertã:⁊ plres assẽsus actuales nõ ꝓt hẽre doct⁹/sicut⁹ naturalib⁹ ꝑdit⁹.sed nego ꝙ tẽperat⁹ etiã ḋ ex cõsilio teiunauit tã annis septẽ teneaꝫ ãpli⁹ ieiunare ꝙ alius adult⁹ ieiunare potẽs:si nõ obligat se ad hoc sua ꝓpria ꝓ

votiſi: eodē modo nō peccat mortaliter officioſe ⁊ iocoſe mētiendo de ꝙ accidēs, tñ ad alios erudiēdos teneſ̄ in caſu in quo alius imperfectio nō teneſ̄. Ad ſecundū nego conſequētiā: nec ꝓbatur antecedēs. Ad tertiū dicitur: nō ſequit: pōt ponere diſcrimē vt populus cognoſcat qñ iocoſe loquit: licet peccet mētiēdo. ¶ Circa hāc queſtio nē dubitaſ̄ an veritas ſit habitus intellectualis an habitus appetitiuus. Rñdet: veritas capit bifariā. Uno mō ꝓ propoſitione vera: ⁊ falſitas ꝓ ꝓpoſitione falſa actuali vel habituali, ſicut Ariſto. capit. i. Perihermenias dicēs: in ſola ꝓpoſitione ⁊ diuiſione eſt veritas ⁊ falſitas: capiēdo eſſe in/ſcḗe intētionaliter: vel capiēdo illā trāſitiuā loco vnius intrāſitiue, hoc modo veritas eſt in ītellectu ſicut ꝓpoſitio vera: ⁊ aliqua veritas in aere/ vt ꝓpoſitio vocalis: aliqua eſt ſubſtātia nulli inherēs. Scḍo mō capit veritas ꝓ habitu genito ex actibus quib⁹ hō vult pōpte alij manifeſtare debitis circūſtātijs veritatē intellectā. Scḍo modo capit in ꝓpoſito: huic aūt veritati opponit habitus mētiēdi quo volitas eſt ꝓna ad dicēdū falſum, dicere verū vel verū ꝓferre nō eſt act⁹ elicitus veritatis ve qua loquimur, ſed actus imperatus ab habitu veritatis.

Dubitaſ̄ vtrū grauꝭ ſit mēdaciū laudando ſe an vituperādo ſe: hoc eſt: dicere ſe habere illa q̄ nō habet an negare ſibi meſſe que inſunt. Rñdetur putat actus eſt peior, ꝓbaſ̄ hoc ex Ariſt. iiij. Ethi. vij. dicēs ea: ſc diſſimulatores attenuātes ſua/ legātes eſſe minoris⁹ eſſe videnť. nō eſſi id lucri cauſa facere videnť: ſed fugiēdo tumiditatē: maxime aūt hi qui negāt ea q̄ ſunt ꝑcla ra: vt ⁊ Socrates faciebat. Dicebat eñ ſe nihil ſcire niſi hāc ꝓpoſitionē: nihil ſcio. Scḍo vitiū quāto magis aduerſaſ̄ medio virtutis tāto eſt peius: ſic eſt de arrogātia reſpectu diſſimulationis: vt Ariſt. in calce capitis allegati dicit. Aduerſari aūt arrogans ipſi veritati videť: eſt eñ diſſimulatore deterior. Tertio arrogās eſt oībus onerosus ac moleſt⁹: laudat ſe ac ſi velit oībus ſuperinere: nō eſt onerosus diſſimulator. ¶ Cōtra illud arguitur primo ſic. magis ds velinquit aliū vituperādo ꝙ eū nimis laudādo: ḡ plus peccat ſeipſum vituperādo ꝙ ſe ipſum nimis laudādo: cū debeat ſe plus diligere ꝙ proximū. Scḍo ſic. puſillanimitas eſt malus malū ꝙ chaynotes: vt ptz quarti Ethi. iij. c. in fine: magnitudini animi puſillanimitas opponit magis ꝙ lētitudo: ſit eñ magis qđ petius eſt. tūc ſic: peior eſt puſillanimitas ꝙ chaynotes: ſed qui mētit laudādo ſe dignificat ſe maioribus ꝙ dign⁹ ſit: ⁊ qui mētitur vituperādo ſe nō dignificat ſe quibus dign⁹ eſt: ergo magis peccat mētiēs vituperādo ſe ꝙ mētiēs laudādo ſe. Ad primū cōcedo antecedens ⁊ nego ꝓbām. ⁊ ad ꝓbationē dico: debet velle ſibi ipſi plura bona ſpūalia ꝙ proximo: ⁊ ciuis ꝑcipuā virtutē diligere ceteris paribꝫ: ⁊ plus peccat ſe occidēdo ꝙ aliū ſimilē. primo cōtra cōmunitatē eñ facit iniuriā: cū auctoritate propria tollat eius mēbū, nullā poteſtatē habet i corpus ꝓpriū vt ſeipſum ſua auctoritate perimat. ſed occidēdo equū vel canē vicini mei magis pecco ꝙ ſibi brutū meū occidēdo: q̄ eſt res ſua. ſic fama mea ad me attinet. ¶ Ad ſecūdū dicit: nō eſt ſimile de veritate ⁊ magnanimitate difficilius eſt dignificare ſe ꝙ nō dignificare ſe deo: chaynotes magis accedit ad magnanimitatem ꝙ puſillanimitas. Facili⁹ eſt homini dicere ſe habere bonū qđ nō habet ꝙ negare ſe habere bonū qđ habet. vñ dicere ſe habere bonū qđ nō habet/non eſt dignificare ſe. ſed ſcḍm veritatem eſt magis ſe vilificare. ¶ Tertio inſtať ꝓbando ꝙ equaliter peccant: equale eñ eſt petiū addere vnū gradū boni qđ homo nō habet ac tollere vnū gradū boni qđ habet. ſicut equale eſt mēdaciū dicere quatuor impartibilia eſſe quinq; ac dicere quatuor eſſe tria: qz equaliter recedūt a veritate. ſed ſic eſt de arrogāte ⁊ diſſimulatore: igit. Quarto ſic: ſtat virū minora fingere vt ad maiora cōſcendat/vt doloſe decipiat/vel vt aſtute cōtra rōnē ſeſe eleuet: talis tronia eſt peior mēdacitate. ¶ Ad tertiū rñdet: licet vna ꝓpoſitio vera nō ſit alia verior: nec falſa alia falſior: loquēdo de veritate ⁊ falſitate ꝓpoſitionis: tñ in extremis veritatis moralis vnū vitiū eſt magis alio fugiendū, diffoꝛmius eñ extremū ſemper plus diſtat a medio. ¶ Ad quartū concedo ꝙ talis diſſimulator eſt peior: mēdace, mixtus eñ eſt: cū ſit in vtroq; extremo: peccat cōtra iuſtitiā. eſt diſſimulator in deficiēdo a veritate. ſed magis in altero extremo ꝓpter finez. Nā. iij. Ethico. dicit ꝓbs: finis opationis oīnino eſt qui ſcḍm habitū. determinať eñ vnūquodq; fine, ꝓpterea dicit in quarto Ethico. i. Qui vat nō boni gratia: ſed ꝓpter aliquā aliā cauſam: nō liberalis: ſed alius ḋs dicēť. v. Ethico. dicit: ſi hic quidē lucrādi gratia mechať vt accipiat: hic aūt exponēs ⁊ iactura facies, ꝓpter concupiſcentiā: iſte quidē luxurioſus vtiq; videbit magis ꝙ auarus: ille aūt iniuſtus: luxurioſus aūt nō: hoc eſt: non tantū participat de luxu ſicut auaritia. Sed a medio ⁊ a fine denominať actus: ptz de actu collatuo quo diligitur mediū, ꝓpter finē qui ſimul eſt vſus ⁊ fruitio. ⁊ patet ꝙ verba Ariſtotelis de altero mēbro. Dicit eñ: iſte quidē vtiq; luxurioſus videbit magis ꝙ auarus: ergo vult dicere: eſt auarus/⁊ luxurioſus. Ad ꝓpoſitū argumenti patet ꝙ iſte diſſimulator de quo quartū argumētum loquitur eſt hypocrita/iniuſtus/intēdēs cōtra iuſtitiā exaltari/⁊ doloſus: ⁊ hoc tāgit ꝓbs in litera. Aides ꝙ veritas in ꝓpoſito eſt habit⁹ appetitiu⁹ inclinās hominem ad veraciter loquēdū: ⁊ hoc oſtēdēdū in aliꝭ exterioribus ſignis, inclinat ad oſtendendū habentē talē qualis eſt tū verbo ꝙ opere ꝓcedit ad rectū rationē. Rō inclinat habentē peccata occulta ſua vel ꝓprii ceteris ꝓpalare: ſed tegere/niſi ſua cōfeſſario detegat: extrema ambo ſcz diſſimulatio ⁊ arrogātia ſunt mala: ſed habitus arrogātie peior. mēdacij. Iocoſum (qđ ſit ſine alio dicēdi falſum) eſt actus eutrapelie. aliud mēdacij eſt eidē virtuti aduerſum caudū eſt a mēdacio libidinoſo: vt pote qñ hō capit voluptatē loquēdi: ⁊ habitū dicacitatis in ſe generat/cū verbis falſis miſcēdo. hoc frequēter virū in peccatis (ſaltē venialib⁹) detinet: ⁊ quidem grandibus: interdū in alioꝭ ſcādalū minus, ꝑbabile incaute immiſcēdo: ⁊ ſua ceſſiue ſibi cōtradicēdo: q̄ falſum difficulter falſo coheret. hec ſunt in viri cōtēptū: propterea relinquanť/cōculcentur. ⁊ veniāq; explodantur.

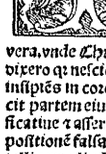

Tertio circa hāc diſtinctionē queritur an deus poteſt diſpēſare ꝙ mēdacū bene fiat/ ⁊ poſſit decipere/⁊ fallere. ⁊ hāc queſtionem intelligo in ſenſu totali ſignificatiue loquendo vel aſſertorie. ſtat dicendo conditionalem veram dicere partes falſas: ſed tota propoſitio aſſerta erit vera. vnde Chriſtus Joānis. vij. de patre loquēs ait. Si dixero q: neſcio eum ero ſimilis vobis mendax: vel dixit inſipiēs in corde ſuo non eſt deus dicens hanc veram/dicit partem eius falſam/non eſt deus. dicitur etiam ſignificatiue ⁊ aſſertorie loquēdo: q: notum eſt: deus poteſt ꝙ poſitionē falſam proferre tronice ſignificando. ⁊ dādo intelligere aliud. ⁊ ptz vbi de facto ꝓpoſiti loquit. Geñ. iij. Ecce Adam quaſi vnus ex nobis factus eſt ſciens bonum ⁊ malum: vbi glo. interlinearis: ironia eſt inquit.

¶ Senſu queſtionis ſic limitato ſcito. Hic varie ſunt poſitiones. vna tenet q; mētiri/fallere/⁊ decipere/ qñq; importāt diſformitatē ⁊ iniuſtitiā: alio mō diſformitatē excludāt. Secūdo mō deus pōt fallere ⁊ decipere: nō aūt primo mō. Scḍa poſitio tenet q; de⁹ de potētia ordinata decipere ⁊ fallere nō poteſt: bñ aūt de potētia abſoluta. prior poſitio tenet q; de facto de⁹ pleroſq; etiā directe fefellit. tertia poſitio tenet partem negatiuā queſtiōis.

¶ Ut de q̄ſtione dicā ḋ cēſeam. Pono concluſiones. quarū prima eſt: Ad deceptionē ⁊ mēdacij partialiter deus pōt ꝑcurrere ⁊ de facto ꝑcurrit. Secūda ꝓclo: deus pōt indirecte decipere ⁊ fallere: hoc eſt: pōt dicere verū ⁊ rationabile qđ audiēs nō bene capit: ⁊ a ſua negligētia decipit ⁊ fallitur. Tertia concluſio: de⁹ ꝙmittit deceptionē. Quarta concluſio: de⁹ de nulla potētia pōt ſe ſolo aliquē decipere: qualitercūq; capit decipere ⁊ fallere. me aliquē inſtigare ad decipiendū alīū. Ab his concluſionib⁹ deducio reflexionē: vt aſſentiēdo huic ego deceptor vel oēs hō decipit: cui aſſentiēdo hō decipit. aſſentiēdo poſſe verum hoc nō inconuenit in reſtantis que nō obſeruāt regulas cōes aliox locox. ¶ His veritb⁹ ſemotis probať prima cōcluſio: ad oēm actū poſitiuū de⁹ effectiue cōcurrit. deceptio eſt actus poſitiuus: ergo ad deceptionē deus concurrit. cōſequētia patet in Parij. minor ꝓz deceptio nō aliud eſt ꝙ aſſenſus falſi vel diſſenſus veri: ergo eſt res poſitiua. maior eſt nota cuilibet fidelī. ⁊ ad longū in ſecūdo in ſua materia oſtēſa. q; aliqua deceptio fiat/ ſuppono. ¶ Secūda cōcluſio ꝓz: deus dixit veſtruā tēplū hoc ⁊ in triduo reedificabo illud Joan. ij. intelligens vere de ſuo corpore: ⁊ tñ Judei male intelligētes hoc de ſecūdo tēplo materiali. fallebanť. Secūdo, ꝓbať hoc idē: vir verax ⁊ iuſtus dicit ore ꝓpoſitionē negatiuā verā: vbi audiens nō ꝓcipit negationē in ꝓpoſitionis fronte poſitā: putat ꝑcrentē dicere ꝑcipe vnam affirmatiuā: ⁊ decipitur: vel nō recte intelligit ſenſum ꝓpoſitionis. exemplū primi nō eſt eadē inſula trinacria ⁊ creta exēplum ſecūdi. Dico ꝙ tas probana eſt aurea cherſoneſus: tota illa ſecūda, ꝓpoſito eſt vera: extrema eius ſupponūt ꝓ eodem male intelligēs putat me velle aſſerere hoc falſum/ tas probana eſt aurea cheroneſus. ¶ Tertia cōcluſio patet: alioquin deceptio nunq; fieret. ¶ Quarta ꝓclo de qua cōtendit, ꝓbatur ſic: ꝓ illud Pſal. Fidelis eſt dns in oībus verbis ſuis: ⁊ ſanctus in oīb⁹ operib⁹ ſuis. ¶ Pretereā: de⁹ nō pot fallit: ergo nec fallere. antecedēs patz: qz tūc aliqđ cū lateret. ⁊ qđ petius eſt erronee aſſentiret. conſequētia tenet. q; petius eſt fallere ꝙ falli: q; falli eſt infirmitatis: fallere eſt volūtatis. Unde Augu. lib. de ſymbolo: deus ſicut nō pōt falli ita nec fallere. nō eñ eſſet dignius qui ſit oīpotēs. Scḍo Aug. lib. octoginta triū queſtionū q. quinquageſima tertia ſic ait: ſummum ⁊ perfecta virtus eſt neminē decipere. ⁊ paulo poſt: quapropter de⁹ neminē ꝓ ſeipſum decipit: eſt eñ veritas ⁊ pater veritatis. ⁊ poſtea ſubiungit: nō ita de⁹ decepti: eſt: qđ credere nefariū ⁊ impiū eſſe quis nō intelligit. ſed meritoꝛ ⁊ penarū iuſtiſſimus diſtributor. ⁊ q̄ſtione. xiij. eiuſdem libri ſic ait: Si corp⁹ Chriſti phātaſma fuit/ fefellit Chriſtus: ⁊ ſi fefellit/ Chriſt⁹ veritas nō eſt. ſed ſine dubio eſt veritas Chriſti⁹ nō igitur phātaſma fuit corpus Chriſti. ⁊ q̄ſtione quintadecima ſic inquit. de⁹ ꝓ ſeipſum neminē decipit: nec ꝙ angelū boni nec ꝙ hoīem bonū: cui nō cōuenit ꝑſona fallacie. Aides ergo Auguſtinū tenere deū nō poſſe fallere de quacūq; portēia: ⁊ ꝙ ſequēs illi qui leguntur decepti in ſcriptura nō ſunt decepti a deo: nec ꝙ angelos/ nec per hoīes bonos. qđ Hugo. ij. moralium

exigentibus decipi: nec enim phas eſt credere bonum ſpiritū fallaciter diſcernere voluiſſe. ⁊ in articulis Parriſienſib⁹ poſteriorib⁹ dicit: q; poſſibile eſt ꝙ voluntē creatā Chriſtus aliquid voluerit ⁊ nunq; ſic debuit euenire/error. ⁊ alius articulus exꝑſſio: dicit: q; Chriſt⁹ potuit dixiſſe falſum ⁊ aſſeruiſſe aſſertione creata tā vocale ꝙ mētale/error. Et iterū alius articulus. q; poſſibile eſt Chriſtū ſecundū volūtatē creatā errāſſe ⁊ fallā ſecundū hoīem mēdacij, ptuliſſe/error. Finaliter: ſic arguēto: in lumine naturali deceptio ⁊ fallere male ſonāt: ⁊ viris ꝓbis nō ſunt attribuēda: q; inuolutā habēt malitiā. ⁊ ſi talia virtꝰ ꝓbis ꝓpter malitiā nō ſunt attribuēda: a fortiori nec deo. ¶ Cōtra hanc concluſionē obiicitur. ſi deus nō pōt fallere ⁊ mētiri immediate vel mediate ꝑ hoīem vel angelū boni: hoc eſſet q; mētiri habet in volutā malitiam: ⁊ querit de illa malitia. Forte dicis: ſitta dicendū eſt: hoc totū nō poteſt bene fieri / q; aliquis dicat aſſertorie aliquid eſſe/nō aſſentiēs illi immediate: niſi ꝑcrat ꝓpoſitionē quam non intelligit mote ſturni vel falſum ſcitū eſſe tale. eſt materia indebita locutōis in qua eximitur ita eſſe. ¶ Cōtra hoc obiicitur. Deus poteſt facere q; homicidiū bene fiat: ⁊ in hoc diſpēſare: ⁊ tñ homicidiū eſt maius petiū ꝙ deceptio vel mēdacij ſimo ꝙ periurij: vt in diſtinctione ſequenti dicet. Sed deus pōt diſpēſare in maiore: ergo pōt etiā diſpēſare in minore. ¶ Reſpondetur ſufficiēter inter argumētandū ad vltimā obiectionē vſq;. Ad quam dico q; homicidiū eſt maius peccatum ꝙ mēdacium: ſed quia mēdacium ex ſua ratione formali: hoc eſt ſpſum ſumptum cū connotatione nō poterit bene fieri in ſenſu cōpoſito: q; malitiam habet malitiam: homicidiū vero talē malitiam nō imbibit: ꝓpterea in vno poteſt diſpēſare deus: non aūt in alto. aliqua ſunt que ſunt ꝙ ſe mala: ⁊ quum pumi nominata ſunt innatam habent malitiam. iij. Ethicorum. ¶ Secundo obiicitur ſic: deus partialiter deceptionem poſuit: ergo deus decipit: ⁊ quicūq; decipit eſt deceptor. ¶ Tertio: deus decipit indirecte: ḡ deus decipit. ¶ Ad ſecundū nego conſequētiam: quēadmodū non ſequitur/ peccatum deus facit: ergo deus peccat: ille dicitur decipere qui falſum ſcītēr ⁊ aſſertorie oblique ꝓfert: quod deus non facit. ¶ Ad tertium negatur conſequētia. Sēgo dicā nullus homo eſt aſinus: ⁊ tu exiſtimes me dicere hominem eſſe aſſinum: non te decipio: ſed teipſum decipis ex inadūertentia vulgo dicimus: malam relationem de auditu malus auditor facit. ¶ Quarto argumētor: ſic: aliquis licite fallitur: ergo aliquis licite fallit. tenet. cōſequētia: ſubene ſequitur/ Socrates fallitur: ergo ab aliquo fallitur: antecedēs eſt licitum: ergo ⁊ conſequens. ¶ Reſpondetur: cōſequētia eſt nulla. ſtat q; aliquis fallat ⁊ nemo fallat. ſolū directe fallere eſt fallere in abſoluto ſermone. Secundo dico: hec conſequētia eſt nulla/ antecedēs huius bone cōſequētie eſt licitū: ergo ⁊ conſequens ꝓz inſtātia hic: Socrates penitet ergo peccauit: in qua conſequētia antecedēs eſt licitum ⁊ conſequēs illicitum. ¶ Quinto ſi quicquid deus poteſt prodūcere mediante cauſa ſecūda hoc deus poteſt prodūcere ſe ſolo: deceptionē deus poteſt producere mediante cauſa ſecunda: ergo deceptionē de⁹ pōt ꝓducere ſe ſolo. cōſequētia tenet in parijnulla eſt aliquox ſolutio/ſēia non valet: q; ſub ſigno diſtributiuo pōt eamēt ſubſtātie alterius pōt eamēt terminus ſubſumitur: hoc eſt cōtra formalitatē de parij: quod ex artibus theologus ſupponere debet. Forte dicis: ⁊ ſic dicendum eſt: concluſio eſt vera ſicut. premiſſe. ex quo non ſequitur deceptionem deus cauſat ſe ſolo, illa non eſt concluſionis de ineſſe, quoniam ſubie

ctum est terminus cõnotatiuus: eius ve ineſſe erit ista/ hanc rẽ deus ꝑducit ſe ſolo: demõſtrando hoc qõ nunc eſt deceptio: quod poſtea ꝑducetur extra subiectum. modo nullibi eſt deceptio niſi in subiecto vitaliter percepti uo: quẽadmodum ſunt intellectus/voluntas/ꝛ ſenſus interior creati. ¶Contra hoc argumẽtor ſic. hanc rẽ deus ꝑducit ſe ſolo/demõſtrando qualitatẽ que eſt eiusdẽ ſpeciei ſpecialiſſime entitatiue cum deceptione Socratis: ꝛ hanc rẽ poteſt ꝑducere in intellectum Socratis ſe ſolo: intellectu Socratis cõcurrere ſolum in genere cauſe materialis. intellectus Socratis illius qualitatis eſt ſuſceptiuus: cum ſimilem qualitatem in ſpecie entitatiue recipiat. tũc illa qualitas eſt in ſubiecto vitaliter ſuſceptiuo: ergo ipſa eſt deceptio: ꝛ a ſolo deo ꝑducta. ꝛ tũc ſic argumẽtor: hanc qualitatẽ deus ꝑducit ſe ſolo: ꝛ hec qualitas eſt deceptio: ergo deceptionẽ deus ſe ſolo produxit. cõſequẽtia eſt ſyllogiſmus expoſitorius: ꝛ antecedẽs eſt verum: ergo ꝛ cõclusio: que ꝓdicit concluſioni contra quã obiicimus. ¶Cõfirmatur hec ratio: deus poteſt cõſeruare ſe ſolo deceptionẽ in intellectu Socratis: ergo ꝛ poteſt eam producere. tenet conſequentia: conſeruatio eſt ꝑductio. ¶Tertio ſic: Socrates cũ notitia intuitiua albedinis habet iudicii ꝙ paries eſt albus: ſed deꝰ poteſt obiectum terminatum illius notitie intuitiue deſtruere notitia manente: ꝓout communiter dicitur: ꝛ manente notitia intuitiua ſimplici/ manebit iudicium. ſed in illo caſu deus decipit. igitur. ¶Quarto: ego poſſum ꝓpoſitionẽ falſam ꝑducere: ergo ꝛ deus. ¶Ad primum, inter arguendũ ſufficienter ad finẽ vſq; reſponſum eſt. ꝛ cum ponis in replica/ꝙ illam rem que eſt non deceptio extra ſubiectum/ponat deus in intellectum: ſe ſolo agẽte. multi dicerent: tunc eſt deceptio actualis ſuapte natura ſi ponatur in ſubiectum vitaliter ꝙceptiũ: nec poteſt aliter eſſe. tenendo hanc viã/ nego ꝙ illam qualitatem poteſt ꝑducere ſe ſolo in intellectu Socratis. ſed tenendo ꝙ illa qualitas poteſt poni in ſubiectũ vitaliter perceptiũ: ꝛ cũ hoc intellectus põt nõ tẽdere in obiectum cum illa qualitate: tũc eſto ꝙ illa qualitas ponatur in ſubiectũ/nõ erit deceptio. Ad deceptionẽ enim requiritꝰ ꝙ actualiter intellectus vel ſenſus (de interiore loquor) erronee iudicet: qõ non contingit. Sed in hanc viam illa qualitas in animo erit nõ deceptio. Alia eſt etiã difficultas/ vtrum intellectus ſibi relictus illa qualitate informatus põt tẽdere in obiectũ an nõ tẽdere, ꝛ ſecundũ hoc conſequenter loquẽdo ſimile eſt de odio dei. ¶Ad ſecundũ, nego ꝙ deus poteſt cõſeruare ſe ſolo deceptionẽ in intellectu Socratis: ſicut nõ põt eã ꝑducere ſe ſolo. ¶Tertiũ argumentũ multifariã impedit. aliqui dicũt ꝙ exiſtẽtia obiecti ꝛ notitia intuitiua generant iudicium: ꝛ abſentia habita/generabit iudicium oppoſitũ: ſed in quos argumẽtũ nõ habet locũ. ſed credo illud eſſe falſum: propterea aliter dico. tum primo: non ſola notitia intuitiua ꝛ intellectus generant iudicium: ſed ipſum obiectũ immediate ad hoc cõcurrit: ita ꝙ ſunt tres cauſe requiſite ad productionẽ illius iudicij: ꝛ due illarũ nõ ſufficiunt ſine tertia. ꝛ illud põt colligi ex aliquin notitia intuitiua ꝑduceretur ab intellectu ꝛ ſpeciebus in medio: ꝛ nullo modo ab obiecto intuitiue cognito: ꝛ ſic corrupto obiecto nõ ꝑducit iudicium: ꝛ ex conſequẽti nec error. Secundo tenẽdo ꝙ iudicij generaꝭ a notitia intuitiua obiecti ꝛ ab intellectu cũ cõcurſu dei ſpecialiter obiectũ nullam cauſalitatẽ ad hoc habet niſi quia eſt cauſa cauſe: nõ ſequit illatum: ceu deus ſe ſolo illã deceptionem nõ ꝑducat. ſed notitia ꝛ intellectus creatꝰ, ꝙ deꝰ partialiter deceptionẽ ꝑducat/nõ eſt dubiũ. deus enim nõ plus hic facit ꝙ ſi obiectũ eſſet exiſtẽs: ꝙ ſolo modo dicit ꝙ obiectũ nõ cõ currit immediate ad iudiciũ: ſed intellectus notitia intuitiua ꝛ deus: modo deus equaliter cõcurrit cũ cauſis ſecundis/ſiue obiectũ exiſtit/ſiue non. ꝛ ſi deus poſſit ſupplere cauſalitatem effectiuã notitie intuitiue concurrendo cum intellectu: vel cauſalitatẽ effectiuã intellectꝰ: re linquẽdo notitiã intuitiuã cõcurrere: nõ ſequit ꝙ deꝰ ſe ſolo deceptionẽ ꝑducat: qr cauſa ſecunda eſt adiuncta cũ eo in cõcurſu. Cõtra illud obiicitur. Ex illo ſequit ꝙ deus poteſt habitũ deceptiuũ immediate in intellectũ creatũ infundere: ꝓſequẽs eſt falſum, eſt habitus erroneꝰ. ergo eſt error. vel ſic: eſt error habitualis: ergo eſt error: ꝛ ꝙ ſequatur patet: nõ inconuenit deũ errorẽ partialiter ꝙ ducere: ſed habitus ille nõ cõcurrit ad errorẽ actualem ſine cõcurſu intellectus, habitu vtimur cũ volumus ſecundũ ꝓmentatorẽ tertio de aĩa. ſed deũ deceptionẽ partialiter ꝑducere nõ eſt inconuenẽs: igitur. Reſpondetur qũ concederet illatũ/nõ haberes ꝙ deceptionẽ actualẽ deus poſſit ꝑducere. ſed ſolũ ſequitur ꝙ deus partialiter deceptionẽ actualẽ ꝑducat. Secũdo dico nõ ſequit: ꝛ ratio eſt: error habitualis eſt error: nõ deꝰ qui eſt ſumma veritas qui nec mẽtiri nec fallere põt/ nõ põt actualẽ deceptionẽ ꝑducere vel habitualẽ, notitia intuitiua eſt notitia ſimplex ad errorẽ nõ ſpectãs. ¶Ad quartũ ꝓcedo cõſequẽtiã ꝛ ꝓſequẽs. ſed nego ꝙ deꝰ põt aliqd dicere cũ intẽtione fallẽdi/ſiue aſſenſum falſum generãdi ſiue volẽdi ꝙ alter decipiatur: deo eñ repugnat duplicitas. viros duplices deteſtamur oẽs: vt penos ꝛ afros ꝛ ſimplices ea ſimplicitate laudamus. ſcriptura ſacra vocat Jacob virũ ſimplicẽ: hoc eſt: ſine plica ꝛ dolo/ nõ ſimplicẽ more vulgi loquẽdo/ꝑ idiota vel illiteratos: ergo a fortiori deꝰ nõ eſt dicẽdus duplex: cũ viris ꝓbis nõ deinus duplicitatẽ: ergo a fortiore nec angelis bonis ꝛ inſolubiliter ſequit ꝙ illud deo nõ eſt vãdũ. ¶Ex oĩbus ſequitur ꝙ deꝰ nõ poteſt fallere ĩmediate nec inſtigare aliquẽ ad fallẽdũ vel mentiẽdũ de quacũq; potentia ordinata vel abſoluta. nec oportet diſtinguere de falſitate ordinata vel inordinata. oĩs deceptio ꝛ oĩne mẽdacium inordinate fit: nec aliter fieri põt. deceptionẽ tñ deꝰ partialiter ꝑducit: aliquin creatura nulla decipere pt. ꝛ licet ꝓcedamus pctũ deꝰ, ꝑducit ꝛ nõ ꝑducat pctũ: poſſumus cõcedere ꝙ deus partialiter deceptionẽ cauſat: ꝑducit iudiciũ ꝑducit eñ ptialiter qõ eſt deceptio.

Quarto q̃rit: an deus aliquẽ mediate fefellit: vel aliqui deo auctore mẽtiti ſunt de facto. ¶Rñdeꝰ, nulli ſunt decepti nullaq; mẽtiti ſunt deo inſtigãte. hec ꝓpoſitio ꝑbata eſt in q̃ſtione ꝓcedẽtiin qua dictũ eſt deꝰ nõ põt fallere: ꝛ ſi fallere non põt: nec fefellit. ¶Cõtra hãc ꝓpoſitionẽ iſtaꝭ variis modis. ꝑbaꝭ ꝙ deꝰ fefellerit ꝛ mẽtiri fecit: primo de illo argumẽto cõi. Heſ. xxvij. de Jacob: cui⁹ ſolutio nõ ẽ cõis. argumẽto: ſic: Jacob mẽtitꝰ eſt dicẽs ſuo ꝑri/ ego ſum primitus tu⁹ ꝓmogenit⁹ Eſau. ꝛ tñ ſciebat hoc eẽ falſũ: ꝛ tñ hoc fecit inſtinctu ſpeciali ꝛ rſio diuin⁹ acceptor: q̃ mẽtit⁹ eſt. Forte dicis ſicut aliqui docti viri dicũt quos Lyranus ſinaliter inſequitur: Jacob mentitus eſt. Contra hoc eſt Aug. in lib. de mẽdacio: ꝛ Roman⁹ põtifex in capitulo gaudem⁹. de diuo. ꝛ ſcriptura de eo non ſine ſale dixit/erat ſimplex: hoc eſt ſine plica ꝛ dolo: ergo illud dicẽ nõ põt. Rabi Salomon excuſans Jacob dicit/ſũt quedam ꝓpoſitiones vere: quarũ prior eſt: ego ſum. Secũda: Eſau primogenit⁹ tuus, tñ vtraq; iſtarũ ꝓpoſitionũ eſt vera. Imaginatio viri nõ eſt ſpernẽda: ſed nõ ſufficit ꝓo argumẽto. Nicolaus Lyranus hoc impugnat dicens: quacũq; arte verboꝝ aliquis fallit alĩ: a mẽdacio nõ excuſatur. aliter ergo dicit: ꝛ eſt ſolutio communis. licet Jacob nõ eſſet Eſau in perſona: erat tamẽ in officio ꝛ dignitate quantũ ad ius primogenture: ꝛ Jacob intellexit in illo ſenſu: ꝛ ſic nõ fefellit patrẽ. contra vidit patrẽ capere in alio ſenſu: ergo patrẽ fefellit: ſicut cõtra rabi Salomonẽ arguit. falſum eſt inſuper ꝙ quacũq; arte verboꝝ aliqs fallit alium a mẽdacio nõ excuſatur. fallere non eſt mẽtiri. cum nõ tranſit ꝛtra mẽtẽ: non mẽtitur. ¶Dico ad argumẽtum quantũ ad mẽdacium nõ eſt difficultas. Jacob dixit Iſaac ꝙ erat primogenitus ſuus Eſau: intelligẽs quo ad ius primogenture: qr de illo ſenſu cõtendebatur, ſicut Saluator Joan. xi. de Joanne dicit/ ipſe eſt Helias. ꝛ patet in theatris. i. in ludis ſcenicis qñ quis loquitur nomine ꝑſonis vel Pilati: ꝛ ſic Jacob nullo modo mẽtitus eſt, ſed de patre fallẽdo maior eſt difficultas. Jacob ꝓutit ꝓpoſitionẽ amphibologicã duos ſenſus habẽtẽ: quorum alter eſt verus: ꝛ in illo Jacob ſuũ dictum intellexit. ꝛ hoc cum a dolo excuſabat cõtra hoc argumẽtor. Secũdus ſenſus erat falſus: i quo pater primo intellexit: ꝛ Jacob hoc putabat: ergo fefellit. Ptio bo cõſequentiam. ſi aliquis querat Socratẽ quẽ habeo in cubiculo. ꝛ ego dico/nõ eſt in cubiculo meo: intelligẽs tertiã ꝑſonam de edo: ꝛ video ꝙ alter intelligit vt eſt tertia ꝑſona de ſumego nõ ſum excuſatus a fallẽdo ꝛ a deceptione: cũ verborum arte alium circũuenio. ꝛ ptz alio exẽplo: Socrates dicit Bertẽ habeo ꝛ habebo te ſemper in vxoꝛ donec corpus hoc ſub terra fuerit: intelligẽs de cineribus ꝛ terra quã, ꝑiciet ſupra ſe: cogetur ꝓtrahere ꝛ tenere cõmune verboꝝ intelligentiam. de ſponſa. ca. Ex litteris: ſed patris intelligẽtia erat ꝓpoſitionis ꝓnunciatiuus: igitur. Reſpondetur: forte in iſtis duobus exemplis vltimis ego fallo: hoc eñ in ſecundo exẽplo adverbio dubitandi in priori: ꝛ conſequẽs pecco/verboꝝ arte alios circũueniẽdo/ ſec⁹ erat de Jacob: qr hoc ſpũſancti inſtinctu fecit. ꝓ cuius intelligentia plenior ſcias ꝙ cui⁹ eſt ius cõdere ei⁹ eſt ãbiguitatẽ in ture inſtituere interꝑtari. ſic eſt in ture põtificio ꝛ in aliquib⁹ Romani pontificis reſcriptis. Modo deus eſt turis diuini legiſlator: ꝛ eius infallibilis (in rebus ambiguis) expoſitor. ꝓpterea recte dici ſolet ꝙ ſenſus literalis nõ eſt ſenſus ille quẽ nuda verba prima facie oſtẽdunt: ſed eſt ſenſus a ſpiritu ſancto intẽtus quẽ interdum ex aliis locis ſcripture colligimus/ nõmĩq; ꝙ reuelationẽ ꝛ ſpiritus ſancti inſpirationẽ: ꝛ ille eſt rectiſſimus ſenſus ꝛ infallibilis. Modo Rebecca mater Jacob edocta erat ab oraculo ꝙ ius primogeniture debitũ erat minori: patz Heſ. xxv. perrexit q̃s Rebecca vt cõſuleret deũ. modo deꝰ iura ꝛ dominia omnia ꝓ libito equiſſime confert: qr ipſius ſunt. Jacob vtr ſane optimus primo reluctatus eſt: grande reputans nephas patri velle illudere: ſed a matre ꝛ illuminatione dei edoctus/ tandẽ ſpũſancti inſpiratiõi acquieuit: ergo dictum eius/ego ſum filius tuus primogenitus Eſau habebat ſenſum hunc a ſpũſancto intẽtũ: ego ſum cui debetur ius primogeniture. qr de illo ſenſu cõtendebatur: ꝛ de illo ſenſu intẽdebat. ꝛ ad illum ſenſum mẽtis acie cũ reſpondẽtibus ſignis tam verbo ꝙ geſtu applicunt. ¶Sed contra hoc obiicitur. xxij. q. v. ca. quacũq; Gratianus ex Iſidoro recitat: quacũq; arte verborum quis turatveus tamẽ qui cõſciẽtie teſtis eſt ita hoc accipit ſicut ille cui turatur intelligit: ſed pater intellexit in alio ſenſu: ergo patrem fefellit: quicquid ſit de motione ſpiritus ſancti: vel ſpiritus ſanctus animum Jacob mouebat ad fallendum: ꝛ idem eſt cum iuramento, auctoritas ex Iſidoro allegata. ¶Reſpondetur, Illud capitulum quacũq;/intelligitur ſicut ille cui turatur intelligit: id eſt intelligere debet: non ꝙ teneatur ſemp ſic intelligere ſub pena peccati: ſed ſic ille eſt verus ſenſus illius propoſitionis. ꝛ ptz de confectratione diſtinct. iiij. ca. non illud. ſufficit mihi dicere veritatem ſecundum materiam ſubiectã: qualitercũq; tu intelligis. Modo Jacob dixit verum ſecundũ verum ſenſum a ſpiritu ſancto ſtelectum: ergo dixit qõ licite dicere poterat: ꝛ ꝙ cõſequẽs non fefellit. directe fallere eſt peccatum: ꝛ ꝙ conſequens ſi aliquis dicat quod licite dicere poteſt nunc aliũ fallit. ſed alter male intelligẽs fallitur a ſeipſo. ¶Contra hoc obiicitur: Jacob ꝛ Rebecca ſtudioſe ꝑparabãt pelles circa collum ꝛ manus Jacob: ſed hoc non feciſſet niſi quatinus Iſaac falleretur: qr ad quod propoſitum illas pelles aliter induiſſent. ¶Cõfirmatur hec ratio ex reſponſione Iſaac dicẽtis ad Eſau Heſ. xxvij. Venit frater tuus fraudulenter ꝛ accepit benedictionẽ tuã: ergo ex litera colligitur ꝙ pater fallebat. ¶Ad primã iſtarum rationũ cõcedo maiorẽ: minorem tamẽ nego. induebant pelles capillarum quatinus verum quod non tenebantur dicere Iſaac occultarent. exẽplum in ſimili. Socrates eſt iniuſte obſeſſus in vrbe ab vno tyranno: quam protegere non põt: induit veſtes fratris minoris/ vel feminine/quatinus ſic euadat. talis cum licite facit qõ põt nullo modo fallit. duobus modis poterant ſe habere Jacob ꝛ ille veſtes femine induẽs. Ano mõ vt fallãt: ꝛ hoc eſt malum. Alio modo vt occultẽt vnũ verũ qõ non tenẽtur dicere vel propalare: ꝛ hoc eſt indirecte fallere: ꝛ non eſt fallere ſimpliciter. licet veſtes induẽs indicet/ꝙ ex induitione pelliũ vel veſtium/hoc vidẽs falleret error nec aſſentiẽs: nihil ad a/cũ induẽs licite agat. ¶Ad ſecundũ duo dico. Primũ eſt: licet Iſaac iudicabat ꝛ diceret ipſi Eſau ꝙ Jacob eum fefellit: non ſequitur ꝙ Jacob fefellerit. Secundo dico: Iſaac cepit fraudulenter in bonam partẽ, aliqua eſt pia fraus ꝛ volus bonus: vt patet ſecũde Counth. xij. cũ eſſem aſtutus cepi vos dolo hinc legiſte vtuntur modo loquẽdi de dolo malo/pertinde ac ſi aliquis volus eſſet bonus: ꝛ ita Iſaac fecit vt filij trã lentret contra ſe. ſicut cõmuniter homines malũt ſeipſos viuere inſtuiere ꝙ alios. ita Eſau quodãmodo a ſe retecit retorquẽdo vtcũq; in Jacob: quẽ ſimplicem ꝛ prudentẽ nouerat. ipſe aũt ſenex volẽs in manſuetudine ꝛ tranquillitate paucos dies canitiei adhuc deducere in vita: cum manſit fixus in benedictione data Jacob non poterat animũ aliorſum flectere. cognouerat enim omnia illa eſſe a deo cui reluctari noluit. Ex his patriarcham Iſaac cui Chriſtus multum aſſimilatur in figura excuſare potes ſicut filiũ ſcõo genitũ extra vterum matris Jacob. ¶Secũdo obiicitur Abrahã dicebat ſeruis ſuis ſe reuerſuriũ ad puerũ Iſaac/ Heſ. xxij. ꝛ tñ ꝛtẽdebat eũ ꝑmere ꝛ nõ ita eũ redire. ſic Adrit Sara eſſe ſororẽ tuã. Heſ. xx. cũ pegrinarent in Geraris: hoc eſt in paleſtina: ꝛ tñ in viſu ei⁹ regebant a ſpũſancto: q̃ mẽdacia põt licite fieri. ¶Rñdeꝰ: Abrahã nõ mẽtitus eſt: vt̃ creꝺidit ꝙ deus tẽrtiue hoc dixit. vel ſi ex equitate hoc efficaciter voluit/ mortuũ reſuſcitare: qr deꝰ ei dicebat: in Iſaac vocabiꝭ tibi ſemẽ: ꝛ hoc eſt qõ dicit Aplus ad Hebre. xi. fide obtulit Abrahã Iſaac cũ tẽperaret: arbitrãs ꝙ a mortuis ſuſcitare potẽs eſt deꝰ. ſic nõ dicit puerus aliqd qõ mẽte nõ hẽret. Sz quãtũ ad Sarã vr. ꝙ Sara erat ex eodẽ ꝑre cũ Abrahã ꝑr abrahe erat au⁹ Sare ꝙ ex q̃ ꝑre erat Abrahã ĩmediate ex eodẽ erat Sara mediate: ꝛ hoc abrahã regi Abimelech dixit inq̃ens: alias ãt ẋe ſoror mea ẽ filia ꝑris mei ꝛ nõ filia matris mee ꝛ duxi

ram vxorem. alias: hoc est/sub alio modo loquendi quā vos geritis loquimini/est soror mea. hoc est loquēdo sicut nos loquimur ſ patria nostra. sicut Loth dicitur mihi frater/Heñ. xiij. Abrahā. ꝓbabiliter iudicabat ꝙ rex in Gerari pulchritudine mulieris allect⁹ / interficeret maritū Sare: r eā in vxorem duceret. ſi nō fuisset adhuc in senectute extīte pulchritudinis a deo totaliter ꝑseruata: Abrahā nullo modo sic iudicasset: r sic Abraham nō mētitus est. ¶ Sed replica est ꝙ fefellit: vidit ꝙ aliter capiebat in alio sensu: r arte verborum ꝓpositionē amphibologicā ꝓtulit: in alio sensu nō vsitato inter palestinos vsus est. licet verum dixit loquēdo more patrie sue. ſi britannus ego ꝓpositionē amphibologicā ꝓferrē Parisijs in sensu britannico qui sensus est alienus a sensu Parisiēsium: r video ꝙ parisianus in alio capit sensu: diceret merito ꝙ essem deceptor. ¶ Respondeť: Abraham iudicabat ꝙ ꝓtegeretur a deo. nō obstante de⁹ non erat tentandus. debuit enim primo facere illa que naturaliter facere poterat vt suū homicidiū euitaret: r relinquere reliqua in manu dei: qō r fecit: r hoc tangit glossa interlinearis. oñ habeat hoc qō faciat nō debet deū tentare. ex priore Pharaonis correctione certus erat ꝙ violari nō poterat. sicut Paulus fecit oñ vocatus esset a ꝑside/antea etiā doctus de nocte ꝙ in Italiam ꝑficiscerētur Actuū. xxiij. verū ergo Abraham dixit loquendo eo modo quo ipse r sui vſi sunt in loquēdo: r qꝫ causa ei⁹ erat iusta. r ſi hoc a deo habuit: nulla est dubietas quin nō peccauit: vt de Jacob iam in priori argumento diximus: iustā causam sic loquēdi habuit a deo cōcessam. etiam Pharao nō erat iudex Abrahe qꝫ nō fuit ei data auctoritas vt aliquid faceret contra eum. secus est de me qui debeo loqui more cōmuni Parisiensium: r vti cōmuni nō loquendi apud eos. ¶ Sed cōtra dicis: ex vtraq; solutione sequitur ꝙ deus dispensat in fallēdo: ptz: facit ꝙ istud qō esset fallere nō sit fallere r petiū. Jacob esset nō poterat iuste dixisse/ego sum filius tuus primogenitus Esau. Respōdetur negādo ꝙ deus dispēsat in fallendo ꝓptera: sed solum sequitur ꝙ deus facit aliquid ex viro iusto qō esset ei iniustū. Si deus daret mihi capitū tuū: dicerem ꝙ est meū: r caperēmō te fallerē. sed verum dicerem: qꝫ deus mihi dominiū capitis tui dedit. sic deus dedit Jacob ius primogeniture: r fecit ei dicere verum scām materiā subiectā. sic erat de Abrahā. Secūdo dici potest: forte. Sufficit ꝙ ego loquar verū de virtute seruonis britānici in casu potissimū odioso Parisiēsi: etiā vbi video ꝙ ipse aliter intellexit: potissimū ſi ipse esset mihi aliquid mali machinaturus/ ſi respondere dē eius intelligētiā. Ecce quomodo res patriarchę a mēdaciis excusantur. reliquū est aliqua adhuc argumēta aliox virox ꝓbox in scriptura adducere. ¶ Tertio obiciť: Joseph dixit fratribus/exploratores estis/Heñ. xlij. r non assentiebat ꝓpositioni quā ꝓtulit: ergo mendaciū est licitum in viro specialiter a deo ꝓtecto. Similiter Heñ. xliij. dixit fratrib⁹ suis. Scyphum quē furati estis ipse est in quo bibit dñs me⁹ r in q̄ augurari solet. ¶ Quarto sic. Hebrei fefellerūt Egyptios querentes bona eorum mutuo r accōmodato/Exodi. iij. r. xij. instigāte deo: r nō peccauerūt: ergo fallere cōtingit sine peccato. illud patet Exodi. iij. dicitur. Et cū vos egrediemini nō exibitis vacui: ſz postulabit mulier a vicina sua r hospita sua vasa argētea r aurea/ac vestes. r Exodi. xij. scribit Dñs autem dedit gratiā populo coram Egyptijs vt cōmodarent eis r spoliarēt Egyptios: modo qui capit comodato p mittit restituere: qō Hebrei nō fecerunt. ergo Egyptios fefellerunt. ¶ Ad tertium dicit Nicolaus Liranus Joseph mētitus est. apostoli erant pfectiores istis q̄ veniā iuter peccarūt. Respōdetur aliter: non est facile damnandus in mēdacio vir ita exēplaris qui in iuuentute domi ne sue vxori phutiphar is nō consensit: sed citius voluit incarcerari r mortē ppeti ante ꝙ tale scelus cōmitteret. nego ꝙ peccauit vel ꝙ mētitus est: tronice r interrogatiue hoc dicit. quēadmodū ego dicerē philosophis/vos estis homicide r raptores. furati estis scyphum: hoc est/ clanculum habetis. est modus loquēdi. ſi breuiarū meū ponam in capitū tuum: r nescio vbi est: inuentēs ipsum post explorationē/dico tocose/furat⁹ es breuiarū meū. Ad aliam particulam de augurio. Egyptij semp erant magni augures. Verosile est ꝙ erat scyphus in quo rex bibebat: r in quo augurari solet rex. sed quia de augurio proprio loquutus est: dubitatur: Respōdetur vno modo. loquebat vt plures more Egyptioꝝ cū reputantium augurē: sicut beata Virgo dixit. Luc. ij. Pater tuus r ego dolētes querebamus te. modus erat loquendi ita apud altos. Secūdo dicitur. augurari propie capiendo semp sonat in malū: r sic non cepit Joseph. Secūdo latius sumitur: vt est predicere futura. r Joseph fuit talis augur egregius: vt patet Heñ. xl. r. xli. nosciis nō est similia mei in arte augurandi. quando Nicolaus dicit aliqui apostoli viris his nō impfectiores venialiter peccauerūt: vt Petrus ad Galath. ij. Respondetur cōcedendo ꝙ apostoli postq̄ erant confirmati ex alto non erant inferiores patriarchis: vel saltem circa finem vite. nec admittimus determinati ventale in apostolis / nisi vbi scriptura hoc ꝓbabiliter ostendit. illud Joānis in canonica nō mouet: Si dixerimus peccatum nō habemus nosipsos seducimus r veritas in nobis nō est. stat virum non esse in peccato: r non dicere vel iudicare se nō esse in peccato. Delicta quis intelligit? Semp hi patres exosum habebant mendacium. Judas nō equalis tam recitatis in bonitate/qui luxurie peccatum cum Thamar admisit/ mendacium multū exhorruit. ¶ Ad quartum dicitur: deus Hebreis transtulit dominiū rerum quas ab Egyptijs ceperunt: r dedit gratiam in oculis Egyptioꝝ vt darent eis ſi habebant qō ꝓbabiliter petebant: instigabat eos interius ad hoc dandū. Hebrei tamē ex stultitia sua poterāt dixisse/date nobis accōmodato vel mutuo r restituemus: vt citius allicerēt Egyptos ad res vandas: intendentes non restituere: sed defraudare: tunc Hebrei eximpudentia sua r malitia peccabāt/non satis in deo confidentes: qui dedisset gratiam in oculis Egyptioꝝ dare eis omnia que petebant. ¶ Quinto obiciť: Daniel finxit se furiosū coram Achi rege in Gerari r tamen non erat talis: igitur: r non est dicendum ꝙ peccauit: cum eum inuenit deus scām cor suum. ꝙ finxit se furere patet: quia sic dicit litera: r immutauit os suum coram Achi: collabebatur inter manus eorum: r impingebat in ostia porte: diffluebant⁹ saliue eius in barbam/ r ait Achis ad seruos suos: videtis hominem insanum quare adduxistis eum ad me. an desunt nobis furiosi? introduxistis istum vt fureret me presente. Dimittite illum hinc ne ingrediatur domum meam. Dauid illic mutauit os suum more stultorum aliena loquendo: r collabebatur inter manus eorum: hoc est / cecidit more epileptici: r impingebat in ostia porte: finxit se intrare per fauuas clausas: r more stultorum impinxit in ostia: r imo nebat saliuam coram vt descenderet super barbā. ¶ Respondetur: licet Dauid in prosperitate non parum peccabat erga Vriā r numerationē populi: tū in aduersis (more multoꝝ) bene se habebat: r multū exhorebat mendaciū: vt ptz ex. xxvij. c. primi Regū/ de respōsione ad regē Achim: in qua dicebat ꝙ perrexit ꝑra meridiē Judee. Propterea dicitur ꝙ Dauid in isto facto nō peccauit: visus est signis indifferētibus ad furiā r nō furiā: volēs occultare verū: ad cuius occultationē licitā: iudicabat circūstantes futuros deceptos: qui nō occurrebat viro in angustijs posito alia via euadēdi: illic optime practicauit illud qō postea factū est carmen. Stultitiā simulare loco prudētia summa est. Si in vocibus amphibologice licite hoc modo loquiť: vt de Abrahā r Jacob diximus et cū gestus nō indicēt ita determinate conceptū mētis sicut voces: a fortiore licet vti duplicitate gestuū quēad modū fecit Dauid. ¶ Sexto argumētor ꝙ illud qō scribitur. iiij. Regū. vi. de rege Syrie qui misit exercitū ad capiendū Heliseū qui tūc habitabat in Dothaim: dicebat Heliseus famulo suo: plures nobiscū sunt ꝙ cū illis: qō erat falsum: r statim sequiť post preces Heliseī: aperuit dñs oculos pueri r vidit: r ecce mons plenus equoꝝ et currū ignitoꝝ in circuitu Heliseī: r tū nulli erāt currus ergo famulus Heliseī decipiebať. et paulo post sequiť. Ad ꝑces Heliseī Syri percussi sunt cecitate. sic scribiť: percussitq; eos dñs ne viderēt iuxta verbū Heliseī: ergo deus misit in eos errorē. Quarto: prophęta dixit Syris nō est hec via/nec ipsa est ciuitas: sequimini me r ostendā vobis virū quē queritis. r tū ꝑterūt eū in Dothaim in qua vbe ipse erat: et rectissime ibant in Dothaim: ¶ Ad sextū nego ꝙ Heliseus fallebat. hoc esſi erat verum: plures erant cū Heliseo ꝙ cū Syris: hoc est maioꝝ erat resistētia. ¶ Ad secūdā obiectionē qua dicitur famulus Heliseī vidit montē plenū equis r curribus ignitis. Aliqui dicūt ꝙ hoc fuit scām sensum ꝙ deus ꝑduxit iudicii erronei in sensum: r nō in intellectū: sed hoc nō valet. poterat deus ꝑducere aliqua realiter q̄ apparerēt currus tū scām sensum ꝙ scām intellectū famuli Heliseī: r sic fallebat a scipso: sicut hostiā consecratā cū nō cōsecrata posita iudicas esse realiter panē sine culpa ponentis in casu ad partē. ¶ Tertio poterāt esse de facto currus ignitī vt animaretur famulus Heliseī. ¶ Ad tertiū dicit: ꝙ Syri erāt percussi cecitate: id est/deus nō cōcurrebat cū eis ad videndū vel ad intelligēdum: r sic non poterant recte iudicare: quia ſi prima causa nō concurrat ad effectum/causa secūda non potest cōcurrere. ¶ Ad quartū dicit: licet Heliseus mansit interdum in Dothaim: cōtus tū mīsit in Samaria: qō patet. iiij. Regū. v. vbi iuuencula Hebrea dicebat domine sue: Vtinam fuisset dñs meus apud prophętā qui est in Samaria: ꝑfecto curasset eū a lepra quā habet. et prophęta dixit Syros ad Samariā dicēs eis: Sequimini me r ostendā vobis virū quē queritis: qō verificabat. vel sic: Non est hec via ad habēdū virū quē queritis: nec est ista ciuitas in qua inuenietis eū nō laboro excusare Jehu: licet egregie fecit occidendo sacerdotes Baal/ r zelo zelatus est pro dño exercituū: qi nō discessit a peccatis Hieroboam filij Nabatis. sed viros optimos nō debemus damnare in mendacio/nisi vbi cōstiterit. ¶ Septimo obiciť per istud qō scribiť tertij Regū vltimo/de rege Jſrael. precepto a prophetis dicit Micheas prophęta. Egressus est autē spiritꝰ/r stetit coram dño/r ait: ego decipiā illū. Cui locutus est dñs: in quo? et ille ait. Egrediar: r ero spiritꝰ mendax in ore oīm prophetarū eius. Et dixit dñs: decipies r ꝑualebis: egredere r fac ita. ¶ Respondeť scām Augustinū libro. lxxxiij. q̄stionū. q. liij. Sicut deus per se ipsum neminē decipit: ita nec p angelū bonū nec p hominē bonū. Sed ſi quis dignus sit decipi: deus permittit influētia generali illū decipi p malum angelū: sicut rex Achab qui deceptus est per malū angelū: qui ad hoc nō est missus: sed permissus. Illud enim verbum: egredere r fac ita: nō est dictū imperatiue: sed permissiue vel pūciatiue: r tātū valet quātū facies. sicut illud Joānis. ij. Soluite templū hoc. et Joānis. xiij. qō facis fac citius. ¶ Octauo obiciť: Christus finxit se longius ire: Luce vltimo. r Paulus dicebat / Percutiat te paries dealbate: r cū argueret ꝙ summū sacerdotē dei maledicebat: dicebat: Nesciebā fratres ꝙ princeps est sacerdotū. ¶ Ad octauū dicitur. triplex est fictio vel simulatio/scientionis r doctrine/r deceptionis. Prima est in iustis insidijs. Secunda fuit in Christo qua vocuit apostolos officiū hospitalitatis. Vnde r coegerūt eū dicētes: Mane nobiscū oñe quontā aduesperascit/ r inclinata est iā dies/Luce vltimo. r mater docēs filiū ingredi/ ostendit ei baculū vel brachia ꝓpinqua retrocedēs eū puerulus appropinquat quatenus ingredi addiscat. Tertia est ſimulatio deceptionis q̄ est mala. ¶ Ad nonū de Paulo respondeť: stat ꝙ Paulus nesciebat an ille Ananias presens esset summꝰ sacerdos. esto ꝙ audiuerit ꝙ Ananias esset summus sacerdos: non tū cognouit eū visu et alloquēte: sicut nec ego cognoscerē Franciscum primum Francoū regē: esto ꝙ assentia huic Francisco est rex. Secundo dicitur: translatum erat sacerdotium: qō sciebat apostolus: r sic rectissime ad intētionē locutus est. ¶ Decimo obiciť de multeribus probis de quibus scriptura loquiť: Sara negauit se post ostiū risisse. pari forma Rachel/vt patris Laban idola occultaret sub sella sedebat se morbo femineo laborare. oppositū vtriusq; erat verū. de obstetricibus Egyptioꝝ/de Raab meretrice/r de Judith. Mulieres erāt oēs probe: r de veneto femineo sexu: que cōmuniter aut multū bone sunt/aut multū prauę: raro mediū more virorū tenētes. iste in argumēto adducte nō reliquerūt illud multeribus proprium. fallere/ flere/nere. illi sexui tocose applicari potest illud Alexādrini: sed quia p sexū mulierū siue virorū nosciťur proprias: hoc sic in ꝑsentiarū interpretor: mulierū ꝓprietas siue accidēs cōmune est fallere r mentiri: patet: iste vne probe mulieres ita fecerūt: quid erit de tota multitudine. secus est de viris in tanto numero. concedo illas oēs mentitas fuisse. r licet cōmuniter cōcedať Judith mentita fuisse: possumus videre illam sanctissimā hoc modo excusare. notū est mulierē posse se ornare quatenus viro suo placeat scām dictamen recte rationis: cui ꝓpositio alia addosiic licet mulieri se ornare vt gratia capiat in oculis truculētissimi hostis: quēadmodū erat Holofernes: vt patet ꝙ illa que immaniter peregit ante obsidionē Betulie. licet ipsa iudicabat ꝙ Holofernes libidinose moueret eius speciositatē contēplando: ipsa hoc nō intēdebat. sed intēdebat captare gratiā in oculis eiꝰ quatenus ipsa libere ingrederet r egrederetur tētorii principis militie ad mutū: quē ipsa perimere intēdebat q: hoc poterat. erat iustū bellū ex parte Hebreoꝝ. spiritussancti instinctu peculiari ipsa hoc attentauit. r hoc sic deꝑhēditur: tota vita nō erat sanguinaria: auſu femineo/cū influētia dei generali/nō est credibile ꝙ ipsa hoc attentasset. per lotionē corporis r vestiū nitoꝝ volebat captare gratiam maioꝝ in oculis principis. Judith. x. scribitur: Lauit corpus suū r vnxit se myrrho optimo r discriminabat crines capitis sui r imposuit mitram super caput suū r induit se vestimētis iocūditatis sue etc. Cui dñs contulit splendorem vt ipsa longe speciosissima in omnīū cōspectibus appareret: in his nō peccauit. possumus exponere reliqua que videťur esse mēdaciū: sed vero similius est ꝙ ipsa bona vidua aliqua mēdacia adiecit: r garryendo more femineo promisit plura q̄ expe-

diebat ꝓ occidẽdo ℍoloferne: vtpote q ipsum duceret ℍolofernẽ ꝙ medijs ℍierosolymis: ⁊ q̃ haberet oĩa populũ Jsrael: ad hoc spiritussanctus nõ cooperabat. sed mouebat eã quatenus ℍolofernem occideret: vedit illi speciosittẽ incredibilẽ: ⁊ disposuit ℍoloferne ⁊ reliqua oĩa vt facile occideret: ⁊ eã ad homicidiũ instigauit. sed ipsa (vt suo sexu sapiens) mendacia officiosa adiecit.

¶ Undecimo obijcit per illud qõ scribit Jone.iij. adhuc quadraginta dies ⁊ Ninive subuertetur: ⁊ hoc dixit tm̃ perãte deo: ⁊ tñ nõ ita euenit. ¶ Duodecimo sic: Esaias dixit Ezechie ex ore dei: dispone domui tue qz mortuus es ⁊ non vives: ⁊ tñ ad fletũ Ezechie additi sunt.xv. anni vt patet Esaie.xxxviij.igit. ¶ Ad vndecimũ dicit ꝙ prophęta hoc dixit cõminatorie nisi cõuerterẽtur: ipsi autẽ cõuersi sunt quo ad mores. rex ⁊ oẽs ieiunarũt ⁊ conuertẽrunt se ad fletũ. ¶ Ad duodecimũ dicitur: scõm causas naturales. Ezechias mori debuit. ¶ Decimotertio obijcitur: circũstantia vite vnius saluãde facit mendaciũ qõ fuisset mortale/esse veniale: ergo similis circũstãtia adhuc addita/tollit illud veniale ⁊ facit nõ peccatũ: tenet cõsequẽtia: plus est tollere mortale ⁊ mutare in veniale q̃ tollere veniale. ¶ Decimoquarto obijcit: aliquis potest habere ignorantiã inuincibilẽ q̃ mendaciũ non est peccatũ: ⁊ talis mentiẽs nõ peccat: ergo aliquod mẽdaciũ bene fit. ¶ Ad decimũtertiũ cõcedo antecedẽs: non q̃ idẽ actus qui fuisset mortalis sine circũstãtia/ est venialis ꝙ circũstantiã appositã: si circũstãtia cadat in ratione obiecti. sed ꝓsequẽtia est nulla: posita illa circũstãtia ⁊ simili bevita vnius saluãda vel vita mille hominũ: semꝑ cũ est ratio mendacij est peccatum. manet malitia generica actus: sed diminuit malitia ⁊ fit venialis ꝙ appositioñ vite multoꝝ. ad ꝓbationẽ cõsequẽtie/negetur q̃ vbiq; illud qõ tollit a maiore maius/tollit tãtũ a minore. contritio ve maiore culpa plus tollit q̃ ve minore: et maius est tollere culpã: ⁊ penã eternã in tẽporalẽ cõmutare: q̃ penã paruã tẽporalẽ tollere: ⁊ tñ medietas cuiuscũq; contritionis primũ facit ⁊ nõ secundũ. ¶ Ad xiiij. negetur q̃ hic sit ignorantia inuincibilis.

Circa hanc distinctionẽ.xxxix. in qua Magister de iuramẽto ⁊ periurio loquit̃ querã aliquas questiones: quarũ ꝓima erit/an iuramẽtũ sit licitũ. Secũdaria an omne iuramentũ sit obligatoriũ. Tertia: an liceat ꝓmittere illũ iurare quẽ scim̃ peieraturũ: ⁊ an ab ydololatra liceat capere iuramentũ. Quarta: an omne periurũ sit peccatũ mortale. Quinta: an periurium sit maius peccatũ q̃ homicidiũ. ¶ Prima ergo questio est an iuramentũ sit licitũ. In primis explicabitur quid est iuramentũ cũ quadã eius partitione. postea cõclusiue respondebit cũ paucis obiectionibus ⁊ earũ solutionibus. ¶ Jurare siue iuramentũ est assertio alicuius dicti testimonio dei immediate vel mediate vallata. Assertio est infertus ad ꝓsiciationẽ. propositionẽ grecam pure latinus profert: ⁊ nõ assertiue illã enũciat: cum nesciat quid ꝙ eam significetur plusq̃ sturnus quicula humana verba edocta. assertio ꝙ dicto affirmatiuo vel negatiuo accipit. dicit immediate: qz interdũ ꝙ deum iuramus immediate: nõnũq̃ ꝙ creaturas in quibus effectus dei relucet: vt per sanctos eius/ tẽpliũ/vel celũ: sed mediate sit reductio vltimata ĩ deũ. Matthei.xxiij. qui iurat in tẽplo/iurat in illo/⁊ in eo qui habitat in tẽplo. et qui iurat in celo/iurat in thꝛono dei ⁊ in eo qui sedet sup eũ: qui scõm Apostolũ ad Romanos.viij. Vanitati oĩs creatura subiecta est: quoniã scimus homines/falli in multis: ⁊ plerosq; (qõ veterius est) fallere. Deus autem quia est omniscies ⁊ summa veritas/nec fallere/nec falli potest. ideũ in testimonijs assertionis assumimus: vt per deũ verũ dico/testis est mihi deus/scit deus ꝙ nõ mentior: hoc est/deus scit ⁊ testificat: vel viuit dñs: hoc est/ita verũ est qõ assero sicut deus viuit: licet vna sit necessaria ⁊ altera contingens: vel hec faciat mihi deus: vel hec addat: ⁊ nõ saluet si nõ sit sicut assero. Amen amen dico vobis: hoc est fideliter ⁊ veraciter. Sic ẽt Saluator exponit Luce.iiij. inquit: Amen dico vobis in veritate: qz multe viduę. ⁊c. Per salutẽ meã hoc faciã: salutem meã obligo deo ad hoc factẽdũ: per fratrẽ meũ hoc faciã: hoc est/pereat frater meus si nõ faciã. hoc modo iurauit Joseph ꝙ salutẽ ℙharaonis: ⁊ simplex Jacob per timorẽ patris sui Jsaac: illud iuramentũ dicit̃ execratorium. Et licet oĩs creatura sit dei scm illud psal. Domini est terra ⁊ plenitudo eius orbis terrarũ. ⁊ per consequẽs nõ possumus ꝓprie et aliquid ponere in pignus. sicut male vas mihi pignus (ꝙ pecunia quã tibi trado mutuo) meã tunicã. tamẽ deus cõcessit cum hoc nobis ius partiale vel cõdominiũ secũ in creaturis aliquibus quas possumus ei ponere in pignus: ⁊ sic nõ est omnino simile de veste mea/in pignus accepta scm̃ legẽ cõem: misi de⁹ velit habere solitarie dominiũ i re ipsa.

¶ Preterea: iuramẽto ꝙ: quoddã est assertoriũ/quoddã promissoriũ. Assertoriũ est respectu cuiuslibet tẽporis p̃teriti p̃sentis ⁊ futuri: ⁊ est assertio alicuius nõ exhibẽdi per assertẽ iuramẽto vallatas: vt ꝙ deum mundus fuit a deo creatus/dies p̃sens est/⁊ dies iudicij erit. ¶ Juramentũ ꝓmissoriũ est iuramẽtũ quo quis iurat se aliquid facturũ vel non facturũ: vt ꝙ deũ cras audiã diuina: per animã meã cras nõ occidã. ¶ His p̃missis pono duas cõclusiones: quarũ prior est: iuramẽtũ aliquod est licitũ et honestũ. Secũda: iuramẽtũ aliqñ est actus meritorius?

¶ Prior: cõclusio patet: aliquis actus iurãdi est actus virtutis vel virtutẽ habitualẽ generãs: ergo aliqs actus iurãdi est honestus ⁊ licitus. cõsequẽtia liquet: ⁊ antecedẽs patet: aliquis actus iurãdi habet vel habere potest materiã debitã siue obiectũ debitũ/⁊ debitũ finẽ/⁊ ceteras circũstãtias oẽs licitas/ ⁊ nullã malã circũstantiã habere: ergo talis actus est bonus. tenet ꝓsequẽtia. nõ plura ad bonitatẽ moralẽ requirunt. de materia patet/ tã de asserto q̃ ve deo qui in testimonũ assumit. stat dicti esse cognitũ verũ. Deus (cũ oĩa sciat ⁊ nõ fallat) est testis idoneus adductus: ergo tota materia iuramenti est licita, de fine patet: facio hoc ꝙ bono spirituali/vel tẽporali ad spiritualẽ reducibili/⁊ ad certitudinẽ habẽdã que alia via haberi nõ potest. in talibus illud Apostoli ad Hebreos.vi. verũ habet. oĩs cõtrouersie finis est iuramẽtũ. ¶ Secũdo eadẽ ꝓbat sic: oĩs actus latrie est actus virtutis: aliquod iuramẽtũ est hmõi. igit. cõsequẽtia tenet cũ maiore. minor ꝓbat: qz deus audicit̃ in veritatis testimonũ tãq̃ veritas infallibilis/⁊ oĩm certissimus cognitor. hoc autẽ est reuerẽtiã deo exhibere. illũ probat ꝙ glosam Hieronymi/Matthei.vi. per qõ quis iurat/illud venerat̃ ⁊ amat. Propterea homes ꝓ maiores suos iurant ad Hebreos.vi. igit. ¶ Eadem cõclusio patet multiplici auctoritate. primo: Deuteronomij.vi. scribitur. Dominũ deũ timebis/⁊ ꝙ nomẽ eius iurabis. et Matthei.v. Reddas dño deo iuramenta tua. ⁊ psal. Jurauit dñs ⁊ nõ penitebit eum: ⁊ Jurauit dñs Dauid veritatẽ ⁊ nõ frustrabitur eã. ⁊ ait Deus ad Abrahaam Hesa.xxij. Per memetipsum iurauj/qz fecisti hãc rẽ. ⁊c. et frequẽter in scriptura habetur/vnde ego dicit dñs, et

de creaturis patet: primo de angelo / Apocalypsis .x. Angelus leuauit manũ suã in celũ ⁊ iurauit per viuentẽ in secula: ⁊ Paulus crebro iurauit: pater ad Romanos ix. inquis: Veritatem dico in Christo non mentior. ⁊.ij. Corinth.xi. Deus et pater domini nostri Jesu Christi scit quia nõ mentior. ⁊.xij.cap. eiusdẽ epistole dicit: coã deo in Christo loquimur. Juramẽtũ ergo est licitum: cũ modo suos comites habeat adiunctos: qui tanguntur ℍieremie.iiij.cs. Jurabitis viuit dñs in veritate/in iudicio/⁊ in iustitia. Tria ergo ad iuramentũ licitũ requirũtur. Primũ est/q̃ iuretur verũ vel inuincibiliter putatũ verũ. in ꝓposito verũ est ꝓpositio vera. Secũdo requiritur iudiciũ/scz iudiciũ discretionis: vt nõ leuiter/nec sine premeditatione iuret. Tertio requirit̃ iusta causa: vt pro amicitia ⁊ trahẽda: vt viri de generis iurarũt Jsaac dicẽtes: sit iuramẽtũ inter nos ⁊ ineamus fedus vt non facius nobis quicq̃ mali. Hesa.xxvi. vbi habet: Surgentes mane iurauerunt sibi mutuo ꝓ pace retinenda: vt Jacob iurauit cũ Laban Hesa.xxxi. Jacob iurauit Laban ꝙ timorẽ patris sui Jsaac. ¶ Quarto modo iuratur pro fidelitate seruãda: vt.ij. Regũ. v. Venerũt senes Jsrael ad regẽ Dauid ⁊ percussit cũ eis fedus coã dño. ¶ Quinto ꝓ obedientia ⁊ subiectione recognoscẽda iuratur: sicut iurauerũt viri Galaad Jepte Judicum.xi. ⁊ filij Jsrael iurauerũt se dño seruituros/data lege Exodi xxiij. ¶ Sexto iurat ꝓpter malũ cauẽdum vt euitetur calumnia: vt fieri solet in cõtestatione litis. ¶ Septimo pro infamia purgãda: vt Deuteronomij.xxi. Si inuẽtus fuerit cadauer hoĩs occisi/matores natu lenabũt man̄ suas. ⁊ cetera. Multis aliis modis iurat: qui in particulari in infinitum sunt ꝑducibiles. Ex isto patet Manicheoꝝ error falsus dicentiũ nõ licere aliquo modo iurare.

¶ Secũda cõclusio patet: quilibet actus elicitus a gratia est meritorius: aliquod iuramẽtũ est hmõi. igit. cõsequẽtia tenet cũ maiore. minor patet: aliquod iuramẽtũ est actus deliberatus/⁊ bonus moraliter/elicitus ab habẽte gratiã: ergo est a gratia elicitus. ¶ Cõtra has duas conclusiones argumẽtor: primo ꝙ illud qõ scribitur Matthei.v. Audistis qz dictũ est antiquis/non periura bis: reddes autẽ deo iuramẽta tua. Ego autẽ dico vobis nõ iurare oĩno: sit autẽ sermo vester/est/est/non/non: qõ his abundantius est a malo est: ergo iurare est peccatũ. ¶ Preterea per illud Jacobi .v. ante oĩa fratres mei nolite iurare/neq; ꝙ celũ/neq; ꝙ terrã/nec aliud qõcũq; iuramẽtũ. ¶ Ad primũ argumẽtũ cuius pondus iacet in hoc/ego autẽ dico vobis: nõ iurare oĩno: negatio illic preponit signo vniuersali negatiuo: ⁊ sic aliquod iuramentũ est ꝓhibitũ. nõ autẽ dictũ est/oĩno nõ iurare. ⁊ ex illo infert doctor seraphicus: errarunt Manichei/ qz sic distinguere nesciebãt. sed hec solutio parũ est põderãda. Oĩno tãtũ valet quãtum prorsus ⁊ pottus affirmatiuũ signũ ꝙ negatiuũ esse videtur. Jnsup oportet respicere ad intelligẽtiã scripture ⁊ quid innuat: ⁊ nõ semper ad hec verba. patet aliunde scribit Exodi.xx. Non cõcupisces domũ proximi tui/non vxorẽ/nõ seruũ. nec oĩa que illius sunt. Illic licet negatio nec/vniuersali signo ꝓponitur: capiẽ ac si ꝓponerẽt: qz illa est scripture intentio: vt facile videri potest. ¶ Ad argumẽtũ igit dicit ꝙ ve⁹ prohibuit iuramẽtũ sine rationabili causa iurandi: sicut Jnnocẽtius.iij. dicit. in.c. Et si Christus. de iureiurã, alia qua sunt semꝑ bona: vt virtuũ actus. aliqua semꝑ mala vt furtũ/periurũ. aliqua indifferẽtia ad bonũ ⁊ ad malum: hũc cũ vna circũstãtia sunt bona: nunc cũ alia sunt mala. aliqua sunt que in pluribus sunt mala: possunt tñ bene fieri: vt est iuramentũ. Si quis assueſcat iurare: ex habitu facile in iuramẽtũ ruit vbi nõ oportet. hic Eccli. xxiij. legit. Vir multũ iurans replebit̃ iniquitate. iuramẽtũ nõ est ꝓpter se appetẽdũ: sed solũ ꝓpter aliud spirituale bonũ vltimate. Unde Augu. in libro de sermone dñi in mõte: qui intelligit nõ in bonis ꝙ se appetẽdum: sed in necessarijs iurationẽ habẽdã: refrenat se quãtum potest vt nõ vtaẽ nisi necessitas cogat. Juramẽtũ nõ ordinatur nisi ad supplẽdum defectũ: ergo nõ est ꝓpter se appetẽdũ: sicut nec potio amara ꝓpter se, modo iuramẽtũ est mutẽtum ad supplendũ defectum: vt patet ꝙ illud verbũ/qõ amplius est a malo est: hoc est nõ tuo: sed illi⁹ a quo cogeris iurare: scz ab infirmitate illius/ꝙ malum est vt dicit glosa marginalis. ad auctoritatẽ Jacobi dicatur eodẽ modo q̃ nõ est iurandũ nisi ꝓ loco ⁊ tẽpore.

¶ Tertio obijcit: aliquis actus iurãdi est licitus ⁊ meritorius: ergo est appetẽdus/etiã ꝓpter se. ¶ Quarto: talis actus licitus generat habitũ virtutẽ: ergo habitus iurãdi est bonus. ¶ Ad tertiũ cõcedo ꝙ aliquis actus iurãdi est appetendus: sed nõ ꝓpter se: sicut ve potionẽ amara dicti⁹ est. ¶ Ad quartũ cõcedo ꝙ habitus aliqs iurãdi est bonus. iurare tamen in cõmuni nõ est bonum nec malum: hoc est/aliquod iuramentum est bonũ ⁊ aliquod malum: ⁊ habitus iurãdi cõmuniter ad malum inclinat: propterea est euitandus.

o S. est non stante q̃ est bonũ etc se appetẽdum per se

Dubitatur an liceat iurare ꝙ creaturas, ⁊ patet ex dictis q̃ sic. ¶ Cõtra hoc obijcit: nõ licet iurare ꝙ diabolũ: ergo non per qualibet creaturã. ¶ Insup.xxij.q.j. Si quis. dicit/si quis per capillũ vel caput iurauerit/vel alio modo blasphemo ꝓtra deũ visus fuerit: si in ecclesiastico ordine est/deponat̃. si laicus/anathematizetur. Et si quis ꝙ creaturas iurauerit/ acerrime castigetur. ¶ Respõdet: ꝙ creaturas tam pentitus reprobatas finaliter/nõ est iurãdum ne aliquid/tam etimonie illis dare videamur. per creaturas nõ sanctas possumus iurare: vt ꝙ lapidẽ: sicut dicit glosa ad Romanos primo: Testis est mihi conscientia mea: qui per lapidem iurat falsum/periurus est. ¶ Ad secundã auctoritatẽ dicitur ꝙ illic est sermo de his qui irreuerenter loquũtur de mẽbris humanitatis Christi ac si indigne et molestẽ ferrent incarnationem verbi.

Secundo circa hãc materiã queritur an oĩ iuramentũ sit obligatoriũ. ¶ Respondet. omne iuramẽtum licitum habẽs legitimũ materiã iuramenti/est obligatorium. licet autẽ res iurata sit licita: si obligẽ maiori bono prestat: nõ est materia iuramenti: vt nõ intrare religionẽ est licitũ: sed nõ licita materia iuramenti/sicut in distinctione. xxxviij. quarti diximus. Probat hec conclusio: omne ꝓmissum licitũ ⁊ circa materiã licitã est seruãdum: omne iuramẽtũ licitum est hmõi. igit. ¶ Secundo ad idẽ ratiocinor sic: omne peritum est peccatũ: vt post dicet. sed qui vt iuramẽtũ licitũ est periturus: ergo peccat: ⁊ nõ nisi qz iuramẽtũ suũ relinquit: igit. ¶ Tertio patet hoc ꝙ.c. Si vero. de iureiurã. vbi Alex.iij. archiepiscopo Senonen. dixit. Duximus tibi respõdendũ q̃ nõ est tutum quẽlibet cõtra iuramẽtum suũ venire: nisi tale sit q̃ seruatũ vergat in interitum salutis eterne. nec nos aliqut pare materiã volumus venẽdi cõtra iuramẽtum ꝓpriũ ne auctores periurij videamur: Hec obstat q̃ sit ꝙ metum extortum: vt patet ꝙ.c. nuperrime allegatũ: ⁊ patet ꝙ.c. Ad audiẽtiã. de his que vi metus. ⁊.xxij.q.iij. si alium. vt hec cõclusio intelligat̃/obijcimus de iuramẽto coacto dolose

et incauto ꝛ in quo dispẽsatur. ¶ Primo obijcit: matrimonij metu factũ iureiurãdo assertum est nullum: ergo cõclusio falsa. clare sic argumẽtor: cogat tyrannus metu cadẽte in cõstantẽ virũ Socratẽ cõtrahere cũ sua filia ꝙ verba de presenti ꝛ consentiat Socrates: qui si diceret se cõsentire ꝛ nõ cõsentiret/peccaret per mendacium: ꝛ sic nõ esset constans. cõsentit ergo: ꝛ tñ sic turãs nõ obligat tenere iuramentũ: etiã si ex culpa sua in talem metũ incideret / tenet cũ salute anime implere qõ potest: vt patet per. c. Veniens. de sponsa. ¶ Ido argumẽti solutio ne notetur/duplex esse metus. quidam cadit in constantem virum hoc est: ratione illius vir prudens debet flecti ꝛ consentire: esto ꝙ sibi relictus consentire nollet. mors/mutilatio/omnũ bonorum perditio/ iustum metum incutiũt. ius irritat aliquos cõtractus qui ꝙ metũ fiunt: in talibus homo nõ est obligatus perficere qõ iurauit: qz cõsensus ille nõ sufficit ad illum cõtractũ ratione irritationis a lege. ꝯsensus matrimonialis debet esse liber: vbi nõ est libertas/cõsensus est nullus: nec ad matrimoniũ sufficit: ꝛ ꝙ cõsequẽs nõ obligat ratione iuramenti matrimoniũ perficere. sed potest resilire sine peccato. ita cõtingit in aliquibus aliis contractibus quos glo. in. c. Abbas. de his q̃ vi aut metus. colligit in carmine inquiẽs. Tutor/iudicũ/vos/sacrũ/copula/votũ: hec sex vt facta de iure scias fore nulla. Cetera ius patitur: sed postea restituẽtur. Auctoritas tutoris ꝙ metũ extorta nulla est. ff. de auct. tu. l. j. ¶ vltimo. nõ tenet turpi dictio ꝙ metũ extorta. ff. de iudi. lege. ij. nec vos ꝓmissa per metũ vel soluta nõ tenet: qz est accessoria ad matrimoniũ. ff. eodẽ titu. si mulier. ¶ Si vos. sacrũ/hoc est res ecclesie promisse ꝙ metũ cũ iuramẽto nõ obligãt iurãtẽ ad implẽtionẽ. xv. q. vi. c. ꝓmo de iureiurã. c. Peruenit. sexto votũ ꝙ metũ factũ nõ tenet. de his q̃ vi metus ve causa fiunt. c. primo. In aliis casibus tenẽt illa que per metum fiunt: cum possint fine interitu satis seruari: tñ subuenittur metum passo per actionem ꝙ metus causa. ¶ Secundo argumẽtor: si ciuis Socrates in nemore qui iureiurãdo timore mortis ꝓmittat grassatoribus nolle: talis potest pecuniã soluere sicut supponit: ꝛ nõ est ꝓtra salutẽ anime sue hãc pecuniã dare: ꝛ tñ non tenet pecuniã dare supposito ꝙ habeat dispẽsationẽ a papa: vt patet in. c. Si vero. de iureiurã. ¶ Respondet/si Socrates potest habere clientes in sufficiẽti numero sine suis impẽsis ad captendos sicarios debet soluere ꝛ tenere iusticiandũ. Sin aliter/potest capere absolutionẽ ab ẽpo qui eũ a iuramẽto relaxabit: ꝛ tñe nõ tenebit̃ soluere: qz ẽps potest absoluere turantẽ quãdo iuramẽtũ cõtinet turpitudinẽ ex parte recipiẽtis ꝛ in eius odium. et licet ẽps possit absoluere: bene ageret soluendo/ si aliud remedium occurrat ipsi iuranti per qõ nõ perdet suã pecuniã: vt si quis iurauit fenerario dare pecuniam fenebrem/illã dabit sed postea repetet. vt patet in. c. Debitores. de iureiur. nihil iurauit de illo. vel dicat iudici vt iudex suo officio cogat fenneratorẽ remittere iurãti. Si vero iurauit pecuniam dare/ꝛ eã nõ repetere/ nec iudici nec alicui denunciare/sed oĩno de dato silere: tũc iuramẽtũ est incautum ad qõ seruãdũ iurans nõ est obligatus'. ¶ Sed contra hoc obijcit: casu stante quo Socrates iurauit grassatoribus dare mille: ꝛ sic perdet suã pecuniã irreuperabiliter si eã det, seruare iuramẽtũ est de iure diuino: ꝛ a quo ẽps nõ potest absoluere ꝛ relaxare: quia si sic ius diuinũ tolliꝫ. ¶ Respondet: pro rationabili causa potest ẽps in iuramẽto ꝛ in voto dispensare. modo hic est rationabilis causa/in odiũ grassatorũ/ꝛ in fauorẽ innocẽtis ꝛ iustitie ne hac via violet ab improbis. multa sunt que fiue dispensatione essent peccata que nõ erãt peccata dispẽsatione habita a superiore: patet in furto ꝛ in aliis materiis. a fortiore in voto ꝛ in iureiurãdo que tãgunt ius diuinũ: ꝛ ieiunia solũ ius humanũ. quãdo constat ꝙ est illicitũ seruare iuramentũ ꝓpria auctoritate homo contrauenit: qz nõ est obligatus seruare iuramentũ. in casu ancipiti habeat dispensatio superioris. seruare illud qõ vouetur in ꝓpijs terminis/nõ est de iure diuino: patet/ si ille cui iuratur remittat: vel si votum equualens aliud vel maius: eodẽ modo si a superiori fiat relaxatio: vt in proposito. ¶ Tertio obijcit: iuramentũ dolosum nõ obligat: ꝛ tamẽ est iuramentũ: igit̃. cõsequentia tenet cũ minore: ꝛ ꝓbat̃ maior: nemo obligatur obligatione speciali ad aliquid nisi se obligare intendit: ꝛ patet in materia voti in distinctiõe. xxxviij. quarti. ergo nec in iuramẽto. sed dolose iurans nõ intẽdit se obligare: immo intendit se nõ obligare fortasse: ergo talis nõ obligat̃ seruare iuramentũ. ¶ Respondet: dolose iurãs non obligat̃ seruare iuramentũ: cũ nõ intẽdat se obligare ad faciendum qõ iurat. tenet̃ tamẽ seruare aliũ indemnẽ: vt dolose iurauit dare tibi ligna pro hyeme vel vinũ/tempore quo habere solent bono foro: ꝛ tu in me cõfidis: ꝛ propterea tibi non prouides: ꝛ iactura incurris ex meo dolo: teneor̃ te relleuare: quoniam causam dedi tuo damno. ¶ Contra illud obijcit: ordinẽ sacrũ recipiens tenet̃ seruare cõtinentiã: esto ꝙ hoc nõ intendat: ergo iurãs facere a/ꝛ intendens oppositũ/tenet̃ hoc seruare. Secũdo sic: dolose iurans cõtrahere cũ aliqua tenetur matrimoniũ perficere: ergo sic in iuramento. Tertio sic: omne iuramentũ licitum est seruãdũ: iuramẽtũ dolosum est huiusmodi: igit̃. Quarto: fraus ꝛ dolus nulli debent patrocinari, si dolose iurans nõ est obligatus seruare iuramentũ: ꝛ nõ dolose iurans est obligatus iusiurandũ seruare: ergo dolus patrocinat̃ suo factori. ¶ Ad primũ respõdetur: acciptens ordines intendit formaliter vel equiualenter seruare cõtinentiã. Formaliter vult ordines capere qui habẽt cõtinentiam annexã: ergo vult cõtinentiã: saltem cõtinẽtiã vult. quãdo a/ꝛ b/sunt inseparabiliter annexa/volens formaliter a/virtualiter ꝛ equiualenter/b/vult. ¶ Ad secũdũ nego antecedẽs. ꝛ antecedẽre cõcesso/ cõsequẽtia est nulla in alia materia. in matrimonio excõmunicatione fulminabitur vt matrimoniũ ꝑficiat: post q̃ ita dixit in facie ecclesie: ergo vt se ab excõmunicatione purget/debet contrahere: ꝛ cõsentire de nouo/si nõ cõtraxit realiter cum aliqua alia. ¶ Ad tertiũ distinguo: vel si homo nõ intendat se obligare: nego. si intendat se obligare: verũ est: si nõ probligetur aliũde ꝙ causam rationabilẽ. si Socrates furet ꝑlatoni ꝙ nõ stabit cõtra eũ: nihil lominꝰ potest stare cõtra eũ ꝓ se/vel ꝓ ecclesia sua/vel ꝓ cõmunitate sua/vt dicit glo. in. c. Petitio. de iureiuran. ¶ Ad quartũ cõcedo matorẽ cũ minore: sed nego cõsequentiã. dolus nõ patrocinatur iurãti dolose: cũ peccet iurando dolose. qui nõ iurat dolose/nõ peccat: ꝛ ꝙ sequẽs dolus nõ patrocinatur ipsi dolum habẽti. ¶ Quinto argumẽtorum occidere hominẽ nõ obligat: immo adhuc manet obligatus nõ occidere: qz qõ erat illicitũ ante sacramẽtũ nõ fit licitũ post sacramẽtũ: ꝛ tñ est iuramẽtũ, igit̃. ¶ Respondet: istud iuramẽtũ est incautũ: propterea nõ est seruãdũ sed rescindẽdũ. in turpibus ꝓmissis rescinde fidem. in turpi voto muta decretũ. xxij. q. iij. ¶ Magister in litera recitat. iuramentũ vocat incautũ quãdo trãsit sup materiã illicitã/vel materiã de se licitã/sed non est licita materia iuramẽti: vt iurare. velle religionẽ nõ intrare. esto ꝙ liceat religionẽ nõ ĩtrare: nemo tñ debet se ꝓmittere nolle vel se obligare ad nõ intrãdũ religionẽ: quia

+ credideris vta tñ annexam obligatoꝛ iuramẽto dñi juraꝫ ff. animã juranti ſtr̃ orthi ſuo cominẽtia. ⁊ velle jurare nõ tñ ex juramẽto manere obligatũ ẽſt velle cõtra victoria ẽxtuah juramẽto. n. licito ⁊ debito in Republi ẽſt annexa obligatõ. 2ae. 22ae. q. 89. ar. 7.

hoc est/motioni spiritussancti ponere animũ ſixũ in oppositũ: ꝛ ꝙ sequẽs hoc iurans nõ est obligatus seruare iuramẽtũ vt iurisiurãdi: cũ sit iuramentũ incautum. Ex quo sit ꝙ iurans occidere hominẽ auctoritate priuata peccat de nouo hominẽ volẽdo occidere: qz peccatũ peccato addit. ꝙmo peccaut iurãdo, aliquod est iuramẽtũ indifferẽs ad iuramẽtũ incautũ ꝛ cautũ: vt quãdo aliquis iurat aliquid qõ est indifferẽs ad licitũ ꝛ illicitũ. stat vt successiu ẽpotis id qõ fuit a principio indifferẽs vel licita materia iuramẽti/efficiat illicita materia iurãtẽ: ꝛ sic erit iuramẽtũ incautũ. ¶ Sed contra illud obijcit: Josue iurauit ꝛ seruauit qõ iurauit Habaonitis de propinquo venẽtibus/sed se de longinquo venire simulantibus ꝙ non occideret eos/Josue. ix. ꝛ tñ postea cognouit eos tñ Josue ꝙ princeps multitudinis fefellisse ꝛ fuisse Cananeos cũ quibus illicitũ erat inire fedus: put scribit Exodi. xxiij. q. iij. Innocens. ¶ vltimo dicit: ꝙ illicitũ iuramẽtũ obseruari ꝓhibetur nõ est generaliter intelligẽdũ: ergo aliquod iuramẽtũ illicitũ est obseruãdũ. sed omne iuramentũ illicitũ est incautũ: simo in eodẽ loco innuere videt Brattuus iuramẽtũ de nõ assumẽdo habitu religionis nulla auctoritate ꝓhibetur: sed tale iuramẽtũ est incautũ. Ursus lxxxv. distinctione Florentinũ. dicit Gregorius ꝙ si aliquis tactis sacrosanctis euãgeliis turet se nõ receptorũ epatũ: ꝛ postea eligat: repellendus est: ergo tale iuramẽtum est seruãdũ: tñ est incautũ. ¶ Ad primũ dicitur. Josue bene egit ꝛ principes iurantes Habaonitis. non erat generaliter ꝓceptũ destruere Chananeos: poterant eos recipere quãdo firmiter ꝓponebãt viuere sub alis dei Israel. Secũdo erãt seruitijgna findebãt ꝛ aquã ferebãt ꝓ populo dei. ꝛ sic erãt occisi ciuiliter. Tertio: decuit primũ iusiurandũ seruare gẽti extere ne obloquiti fuissent de dño deo Israel. ¶ Ad secũdũ dicit ꝙ Hiarta nus in hoc nõ tenet. tñ auctoritatis sua verba habent. (et nõ amplius) quãtũ auctoritates vel rationes quas introducit valerẽt nullibi decreta ab ecclesia approbãtur. ¶ Ad vltimũ argumẽtũ dicit ꝙ iste nõ repellebat̃ ab episcopatu qz iuramẽtum eꝰ fuit obligatorium: sed qz solẽniter peccauit iurando: ratione cuius iudicabat̃ inidoneus ꝓmouẽri. Secũdo dico: licet status epõz sit status religionis/ maior: qz eps est in statu ꝑfectionis acquisite: religiosus in statu ꝑfectionis acquirẽde: tñ epatus nõ est status securior ad bene ꝛ laudabiliter viuẽdũ: propterea nõ est idem ꝙ ofa de illis duobus. sed vbi quis est idoneus: ꝛ ꝓ epatu vtilis: is potest epatũ capere quicquid ante iurauit. ¶ Quinto argumẽtor: si aliquis turet adire ĩherosolymã: ꝛ postea religionẽ ingredies/nõ tenet adire ĩherosolymã: ꝛ tñ est licitũ ꝛ honestũ: ergo cõclusio falsa. ¶ Sexto: Socrates turat Barthe ꝙ eã in vxorẽ ducet: postea ante matrimoniũ ipsa fornicatur: Socrates nõ tenet cũ ipsa cõtrahere: ꝙ conclusio falsa. ¶ Ad quintũ dicit, ille nõ est ꝑiurus qui rẽ iuratã mutat in melꝰ. ff. qui satis da. cogun. l. vltima. ꝛ. xxij. q. iij, mulier. ꝛ. q. ij. Beat⁹. ¶ Ad sextũ respõdet ꝓditiones generales alicui ꝓtractui inhærentes semꝑ sunt intelligẽde vt si deo placuerit. xxij. q. ij. Beatus. ¶ ꝙmo. Si placet pape. de iureiurã. veniẽtes. si res in eodẽ statu pmãserit xxij. q. ij. ¶ De quis. cõditiones speciales nõ intelliguntur si nõ ꝑspecificentur. modo hec mulier fregit fidẽ ante matrimoniũ, modo frãgẽt fidẽ frãgẽt fides eidẽ: ꝛ hoc qñ est tacita cõditio subintellecta: vt in opposito. Ecce quomodo sacramentũ seu fidei ꝓfessio est seruãda: que se habẽt vt superius ꝛ infertur. Dis fidei ꝓfessio est sacramentũ siue iuramentũ: sed nõ contra/vt notum est.

+ imo stat juramẽtũ fore illicitũ ex defectu judicij aut justiẽ ⁊ tñ ꝙ sit adhuc ſtabꝫ ut ſi ex lenitate aut tẽmere aut vb malo finem juraꝫ.

Veritur tertio: an licet capere iuramentũ ab illo quẽ scimus peieraturũ: ꝛ an ab idololatra. ¶ Respõdet per cõclusiones: quarũ ꝓma est. Male actũ est a ꝙna priuata deferre iuramẽto illius quẽ scit falliꝫ iuraturũ. Probat̃ hec ꝙclusio: male actũ est vare materia propinquam peccati fratri suo sicut est in ꝓposito: igitur. Sed dicis: ipse est paratus ad peieranduꝫ: ꝛ est in ꝓposito actuali peccati. ꝓpterea licet cõcedat facultas iurandi: nõ vatur ei aliquid noui de malo. ¶ Cõtra hoc obijcit: nõ constat tibi sufficiẽter an se peierabit. Sed dicis: hoc nõ soluit argumentũ. Dominus ꝙ iudicet sine vacillatione in intellectu ꝙ alter peierabit. ¶ Aliter argumẽtor: licet interius peccet volendo iurare ante ꝙ iuret: postẽ ꝙ iurat deliberate peccat de nouo: ergo ministro et nouã materiã perturꝫ: propterea Roman⁹ pontifex in. c. Clericos. de coha. cleri. ꝛ multerũ. nõ vult clericos cogi ad iuramẽtũ ꝙ suas cõcubinas reliquãt: qz nõ est vero simile ꝙ iuramẽtũ seruabũt. patz idẽ in. c. Ille. xxij. q. v. et est ex Aug. in sermone in decollatione sancti Joãnis: vbi sic inquit. ille qui hominẽ ꝓuocat ad iurationem: ꝛ scit eũ falsum turaturũ esse: vincit homicidã. ¶ Insuper agentes ꝛ consentiẽtes pari pena plectẽdos/catholica cõdemnat auctoritas: de sentẽtia excõica. c. quunte. sed qui aliũ ad turãdũ inducit: cũ credat eũ falsum turaturũ nõ tãtũ illi perturbo ꝙsentit: sed cooperatur: igit̃ peccat. ¶ Ultimo argumẽtor/Leuitici. v. Si peccauerit anima et audierit vocẽ turãtis falsum dicit glosa interlinearis: restituꝫ fuerit ꝙ ipse vidit aut conscius est: nisi indicauerit/portabit iniquitatẽ suã: ergo a fortiori ratione portabit iniquitatem ille qui aliũ ad iurandũ impellit. ¶ Secũda cõclusio: persona publica in iudicio publico scõm ordinẽ iuris potest facere aliquẽ vel aliquos turare inter quos sit, ꝓbabiliter alterũ falsum turaturum. probat̃ hec cõclusio: stat a Socrate accusari ꝑlatonẽ de aliquo crimine quod ꝑlato negat: tunc iudex cogit vtrũq; turare: ꝛ alter eoꝝ turat falsum: cũ turent opposita: ꝛ vero simile erat iudici ꝙ vterq; consequẽter ad suã assertionẽ turaret. ¶ Secũdo sic probat̃ ad idẽ: nã si nõ liceret iudici imponere iuramẽtũ vtriq;: hoc esset ꝓpter ea ꝙ probabiliter existimat ꝙ vnus peierabit ꝛ peccabit. sed hoc non impedit: patet de illo qui capit mutuo ab vsurario quẽ ꝓbabiliter credit nõ daturũ mutuo nisi ad vsũ rãsed a tali licet accipere mutuo ex distinctione xv. quarti: igit̃. vel ponat in minore mẽtio de illo qui capit iuramẽtũ ab idololatra ꝙ cõmuni vtilitate: sicut facit iudex tãꝫ persona publica. igitur. ¶ Tertia ꝙclusio licitũ est recipere ab idololatra iuramẽtũ per eius idolũ pro pace gentis initãda aut conseruãda. hec cõclusio patet̃ facit Jacob Gen. xxxi. cũ ipso Laban. hoc idẽ fecerũt boni illi Machabei cum gentilibus idololatris Romanis. primi Machabeoꝝ. viij. ¶ Cõtra ista obijcit: due prime ꝙclusiones mutuo repugnãt: ergo sunt male posite cũ copulatiue ponant. antecedens patet: licet iudici facere illũ turare quem probabiliter credit peieraturũ: qz est persona publica: ꝛ tus publicũ est manifestatus: sed sic est de actore: sua ius in publico queritur: ergo potest licite pro vtilitate cõmuni deferre iuramẽto rei. ¶ Secũdo sic: Socrates indigus pecuniarũ adit viruꝫ diuitẽ vel in tẽplo orantẽ querẽdo pecuniã mutuo: quẽ iudicat nõ daturũ mutuo/nisi sub fenore: ꝛ Socrates nõ peccat: ergo nec Socrates deferẽs iuramẽto alterius quẽ peieraturũ existimat. ¶ Tertio sic mulier

formosa potest adire templū ꝛ ad forū pro loco ꝛ tēpore
esto ꝙ iudicet Platonem libidinose cōmoueri in cōspe
ctu eius: qz ipsa nō cōsentit peccato Platonis: sed dis
sentit: ꝛ nolit ita fieri: sed sic est in proposito. Socrates
deferēs iuramēto Platonis nolit ꝙ Plato peieraret:
sed vellet ꝙ iuraret verū: igitur. ¶Quarto sic: Helias
Thesbites vidēs sacerdotes Baal paratos colere baal
induxit eos ad ipsum actualiter amplius colēdū: quos
sciebat de nouo peccare: quia nō cessarunt ad meridiem
colere Baal: ergo licet paratū ad periurium admittere/
ꝙ cōsequēter periuret. tenet cōsequētia ꝙ simile. antece
dens patet. iij. Reg. xviij. cū Helias exhortatione nō po
terat Baal tollere de populo dicebat: Ego remansi pro
pheta domini solus: propheta autē Baal quadringēti
et. l. prophetę lucouū. cccc. viri sunt: ꝑ dentur nobis duo
boues: ꝛ illi eligant sibi bouē vnū ꝛ in frusta cedētes po
nant sup ligna: ignē autē nō supponāt: ꝛ ego facia bouē
alterū ꝛ imponā sup ligna. ignē autē nō supponā: invo
cate nomina deoꝝ vestroꝝ: et ego invocabo nomen dei
mei: ꝛ deus qui exaudiet ꝙ ignem/ipse est deus. ꝛ paulo
post. Cū sacerdotes Baal a mane ad meridiem clama
rēt: Baal exaudi nos: clamate voce maiore/inquit Hel
lias. ergo ꝓposuit eis materiā colēdi Baal. ꝛ nullo mo
do dicēdū est ꝙ ipse in hoc peccauit: ergo licitū est admit
tere virum ad exercēdū in opus exterius qui paratus est
mētaliter peccare. ¶Propter istas rationes homo po
test nō sine colore dicere ꝙ ꝓbabiliter concludunt: ꝛ ꝙ
cōtradictoria prime cōclusionis est ponēda. sed nō est ne
cesse ita dicere. ¶Ad primū argumētū nego ꝙ ille due
cōclusiones mutuo repugnāt. vnt incābit facere iurare:
qz est ꝑsona publica: vt patet/verū illa ꝓbatio non erit
in materia sanguinis. in tali materia non caperet iura
mentū tāꝙ ꝓbatiuū. actor/similiter reus/inquātū hmōi
sunt ꝑsone priuate. modo licet ꝑsone publice aliquid fa
cere qđ nō licet priuate. ¶Ad secūdū ꝓcedo antecedēs:
si nō posset pecunias alta vsa habere: ꝛ earū indigeat: bñ
modo nō querat ad vsurā: sed mutuo. ꝛ vbi videt ꝙ al
ter non vabit mutuo nisi habeat lucrum vltra sortem vi
mutui: det illud lucrū: ꝛ tm ꝓmittat. vare illud lucrum
et tm ꝓmittere nō est peccatū. secus est de acceptione
etiāmdē. sed nego cōsequētiā ꝛ cōsequēs. ꝛ negationis ra
tio est: cū iste negaturus est debitū/vel peieraturꝰ / sicut
casus ponit/nihil habebit actor deferēs iuramēto rei. si
nō iuret nihil habebit. etiā si iuret nihil habebit: cū sci
at ꝙ iurabit se nil debere: quare ergo ꝓmittet immo im
pellet aliū ad peccandū/quādo nō ꝓderit ei vllo modo:
¶Contra hoc obijcit: ergo eodē modo nō licebit iudici
facere vtrūq; iurare: vel saltem secūdū / ponit ꝙ credat
ꝙ peieraberit. nō proderit actori nec ꝙ hoc ministrabitur
iustitia: ergo ꝙ nihilo illū iurare facit. ¶Respondetur:
quādo iudex ad iustātiā partis hoc facit: ꝛ nō sua ꝓpte
replica nō currit. iudex nō debet libēter admittere iura
mentū in aliquo quē credit peieraturū: sed si faciat hoc
ad instātiam partis ministrādo iustitiā nō peccat/ licet
sciat actorē peccare petendo iuramentū: quia tā ipse ꝙ
iudex sciūt reum peieraturū. iudex ergo si sciat tā actō
rem ꝙ reum peccare/ministrādo iustitiā nō peccat. alio
quin nisi instāter querat iuramētū male agit iuramētū
querendo. propterea si sine ordine iuris iuramētū ferat/
male agit. ¶Ad tertiū dr: ꝙ nō est simile hec mulier in
stā causam adeundi forū habet. ¶Ad quartum dicitur:
Helias Thesbites certus erat ꝙ sacerdotes Baal erāt
fixi in cultu Baal. cultu inquā interiore ꝛ exteriore: sed
ꝙ illum actū colendi illo die cōmitterēt erat nouū pec
catū/sed ipse erat iudex ꝛ persona publica in illo casu,

vidit populum Israel miscri in modū idololatrie (et po
tissimū istius perditissimi Baal) vedit: quē ortatione
ad bonū flectere nequibat: proposuit rē nouā miracu
losam in mediū/per quā materiā propinquā peccandi ve
dit: quatenus per peccatū mereretur occidi: ꝛ populus
totus ad cultū veri dei adduci. et pro tali fine salutifero
scz populū ad fidem inducendi: ꝛ tollendi idololatras
sacerdotes de rerū natura: eius instigatio ad materiam
propinquā peccādi in sacerdotibus Baal desinebat esse
peccatū. Nōne vides ꝙ causa aliqua facit illud nō esse
peccatū qđ alioquin esset peccatum. infirmus comedit
carnes in die veneris hebdomade sancte: ꝛ sanus com
edere nō potest. ꝛ pecuniarū indigus querit pecuniā ab
vsurario licite/quē scit nō dare mutuo nisi ad vsurā: pe
cuniarū nō indigus nō potest istud facere sine peccato.
Sic erat in casu Helie qui fines suos optimos habe
bat: ꝛ nihil per se malū erat in actu eius ex parte obie
cti vel alterius cause.

Quarto circa hāc distinctionē penul
timā quertur an omne periurū sit
peccatū mortale. ¶Pro huius q̄
stionis solutione scito: iuramentum
interdū est licitū ꝛ actus virtutis:
vt in prima questione huius distin
ctionis diximus: ꝛ cū sit in medio:
habet duo extrema vitiosa: vnū in
deficiendo: quando homo recusat iurare tēpore illo quo
deberet iurare: aliud est extremū (ꝛ cōmunius) in super
abundādo. vt falsum iurādo/vel iurādo illi cui nō opor
tet/vel pro tēpore quo nō oportet. quādocūq; deest vn⁹
comes iuramento requisitus potest dici periurū: et sic
iurādo verum sctū tale/quādo iusticia ꝛ iudicū nō con
currit est periurū. vulgus tamē nō sic capit vocabulū:
sed dicit quādo iurat falsum: tunc est periurus: vel verū
putatū falsum. ¶Hoc notato pono cōclusiones questio
nī responsiues: quarū ꝓma est. Omne periurium est
peccatū. Secunda ꝛclusionō omne periurū deliberatū
(moraliter loquēdo) est peccatū mortale. Tertia cōclu
sio: nullū periurū indeliberatū est peccatum mortale.
Quarta ꝛclusio: omne periurū deliberatū tā in asserto
ꝙ in iuramēto assumpto vulgariter captū est peccatum
mortale. ¶Prima cōclusio ꝓbat: omne extremū virtu
tis est vitium ꝛ peccatum: ꝛ potissimū quādo nō agitur
de cōsilio: sed omne periurium est extremū iuramēti lici
ti: igitur. ¶Secundo argumētor ad idē: omne illud qđ
est cōtra oēm rectā rationē est peccatum: omne periurū
est huiusmodi: igitur. cōsequētia tenet cum maiore. minor
patet: si iuretur sciēter falsum/vel verū putatum falsum
nō est dubium. patet etiā si nō habeat oēs comites iura
menti: deficit aliquid ad iuramētum licitū requisitum: ꝛ
per cōsequēs iuramētum est illicitū: ꝛ sic est periurium
moraliter loquēdo. ¶Secunda cōclusio patet: stat deli
berate iurare verum sctum tale/cū vno comite iuramē
ti/ vel duobus/deficiēte tertio: ꝛ tale iuramētum est per
iurium loquēdo sicut moralis ꝑs loquereꝰ: ꝛ tū hoc
periurium nō est peccatū mortale: igitur. ¶Tertia cōclu
sio ꝓbat: aliquod periurium indeliberatum nō est pec
catum mortale defectu deliberationis ad iuramentum
requisite: ꝛ eadem est ratio in quolibet iuramento inde
liberato: ergo nullū iuramētum vel periurium indelibe
ratum est peccatū mortale. ¶Secundo ꝓbat idē: pono
oppositō homo habituatus iurare / totiens mortaliter
peccaret quotiēs in actū periurij ex habitu ꝓpueret.
¶Tertio sic: circa oīa precepta decalogi affirmatiua ꝛ
negatiua stat venialiter peccare ꝓpter indeliberationē

ergo circa periurium stat dare veniale peccatū ꝛ nullo
modo mortale. ¶Quarta cōclusio probat: periurās de
liberate/cōtrauenit ꝑcepto dei deliberate: ergo mortali
ter peccat. cōsequētia est nota. probat antecedēs Leui.
xix. Non periurabis in nōe meo nec pollues nomē dei
tui. Secūdo: sciēter dicēs falsum vel verū putatū falsum:
mentitur ꝛ mortaliter peccat in perniciosō mēdacio. sed
periurū addit vltra mēdacium: qz invocat deus i testimo
nū illius falli putatiꝫ talis periurās mortaliter peccat.
Tertio quicūq; sciēter deū in testimoniū falsi introducit/
inducit deū quātū in se est tāꝙ deceptorē ꝛ promissorem
falsi: vel non discretorē oīm veroꝝ a falsis: sed oīs talis
graviter peccat etiā mortaliter: qz irreuerētiā deo facit:
igitur. Quarto: oīs trāsgressio deliberata ꝓtra precepta
prime tabule est peccatū mortale: omne periurium est hu
iusmodi: ergo omne periurium est peccatū mortale. Quin
to sic: omne peccatū (pro quo infamia viro inflgitur) est
peccatū mortale. sed sic est de aliquo periurio: vt patet
vi. q. i. infames/dicit ꝙ periuri sunt infames. Sed dicis:
si quis solēniter in iudicio ꝑsentia peieret: et si accuset/
et probet ꝙ peieraverit: ꝛ detur sententia cōtra ipsum: ita
lis est infamis: ꝛ nō solū ex periurio: hoc nō impedit. licet
talis processus humanus requiratur ad hoc ꝙ quis dicat
infamis: qz infamia est pena a iure humano introducta:
ſi radicalis causa illius infamie a periurio deliberato
habet originē: Et lex nulla tale magnā penā viro infli
geret nisi ratione maximi criminis: igitur. ¶Cōtra ter
tiā cōclusionē obijcitur: nullū est periurū indeliberatū:
patet: quodlibet periurū est volitū ꝛ actus humanus:
sed nihil est volitū nisi cogniti ꝛ apꝓhēsum. volitas nō
fertur in incognitū: ergo nullus actus iurādi est indeli
beratus. ¶Secūdo sic: vel actus iurādi indeliberatus
in habituato iurare procedit a solo habitu: ꝛ sic nō erit
peccatū: qz nō est in potestate volūtatis: ꝛ sequitur etiā
ꝙ semper homo peieraberit ꝛ iurabit. consequēs est cōtra
experientiā. ꝛ ꝙ sequatur patet sic. habitus est agens
naturale et equaliter se habet et vniformiter semper:
ergo eodē modo se habet ad actum iurādi. vel procedit
a voluntate ꝛ ratione: ꝛ sic actus nō erit indeliberatus/
sed deliberatus: et per consequens peccatum mortale.
¶Ad primū quicqd sit de antecedēte ꝓia est nulla: ad
actū esse mortaliter malum requiritur deliberatio vera
aut interpretatiua. ¶Ad secūdum argumētum dico ꝙ
non solus habitus est principium sufficiēs producendi
actus iurandi: quia (sicut argumētū probat) si sit semꝫ
homo iuraret/vigilans/ꝛ vomiēs: cum semper habitus
maneat vnif: omis. nūq̄ꝫ solus habit⁹ sine alia causa cō
currēte producit actū. sed requiritur aliqua apprehēsio
cum habitu: vt pote: habituatus iurare aliquid promit
tens vel asserēs aliquid/de quo putat alios dubitare et
hoc apprehendens: ex suo habitu sine voluntatis impe
tio ꝛ ratione prenia exit in actum iurandi. Hec sufficit
apprehensio conformis habitui vt potētia cum habitu
ocurrat: sed circa aliquid aliud ratione cuius moueꝫ ad
actualiter ꝓsiderādū circa obiectū habitus: sicut in exē
plo iam dicto patet: ꝛ proportionabiliter in aliis dicas.
¶De hac materia supertus circa vicesimātertiā distin
ctionē loquuti sumus. Ex illo non sequitur ꝙ semper iu
raret: quia non semper ponitur alie cause sufficientes
cum habitu producere actum iurandi: ꝛ stat ꝙ iurando
nō peccet: quia potest esse motus primo primus quādo
non est in potestate iurantis. nōnūq̄ꝫ potest esse peccatū
venale: vt quando homo aduertit ad hoc ꝙ asserit: sed
ex habitu iurandi ex inaduertentia actualiter hoc iura
mento confirmat qđ non debet iuramēto confirmare: ꝙ

homo potest aduertere ad rem assertam ꝛ non ad iura
mentum/et contra/non est difficultas. ex actu surrepti
tio potest esse veniale peccatum: licet reo sub pena pec
cati mortalis sit prohibita. prohibitio sub pena morta
li intelligitur quando deliberatur. Tunc actus est deli
beratus formaliter quando habetur iudicium perfectū
in intellectu ꝙ non est faciendum/vel ꝙ est malum/vel
ꝙ est preceptum dei/vel aliquid huiusmodi, et in delibe
ratione interpretatiua iudicū negligit quādo habet rē
pus sufficiens deliberandi. Non est opinandū cū vicētis dubium est dehs.
bus ꝙ requiritur iudicium formale ad mortaliter peccan
dū sicut ad bonū morale: qz sc̄m Aristotelē primo Ethi
corum vno solū modo quis est bonus: multis autē modis
nekandus. ¶Contra quartā conclusionē obijcitur sic:
magistri nō veniētes ad processionē rectoris iuramēto
vocati nō peccant mortaliter: ꝛ tamē sunt periuri: ergo
conclusio falsa. cōsequentia tenet. ꝛ patet minor. quando
magistratus gradū captūt/turāt parere domino rectori
ad quēcūq; statum deuenerint: qui aliquas congregatio
nes sub iuramento indicit: aliquas sine iuramento: ꝛ re
nuens parere vtriq; istarū/ suo iuramento contrauenit.
¶Respondetur: quādo homo habet legitimū impedi
mentū nō eundi ad processionem: nō peccat nec oportet
ꝙ mortaliter peccet non eundo ad processionē non indi
cam sub iuramēto esto ꝙ nullum habeat impedimētū
legitimū. probatio: nō magis (immo minus) obligatur
magister in artibus domino rectori parere ꝙ religiosus
teneatur parere regule ꝛ superiori suo: sed nō ꝑhibet trā
gressio in regula est mortalis: immo nec peccatum: vt in
distinctionē tricesimāoctauā quarti diximus: ergo nec
hic. Ista iuramēta vniuersalia recipiū: interpretationē/
ꝙ in rebus arduis ꝛ necessariis vniuersitatis homo fa
ciat illa que suo officio incumbūt: ꝛ ad hoc se astringit:
nec ad aliud intendit vniuersitas quēpiā obligare. non
autē audeo excusare hominē a peccato qui nō habet le
gitimū impedimentum/ꝛ congregatio est facta sub iura
mēto: quia tūc est argumentū ꝙ vniuersitas multum
eget ope ꝛ cōsilio suorum: ꝛ si Socrates nō peccat: nec
Plato peccabit per idē/nec aliquis alius: et sic nullus
peccat relinquēdo vniuersitatē neglectā: qđ nō est cōce
dendū. Sed dicis: hoc concludit eodē modo si congrega
tio non sit precepta sub iuramento. ¶Respōdetur: non
est idē. aliqne sunt cōgregationes ꝙ eligēdis officiarijs
ad quas fit⁹ in sufficiēti multitudine sine iuramento. et
licet proborū consiliū esset vtilissimū: vbi est magistrorū
ingens copia: probi nō accedūt: ne a multitudine impro
ba inquietentur: aut ita casum pro iustitia relucterārur.
et sic nō peccārnec etiā aliquis. In aliis cōgregationi
bus ꝑsumitur ꝙ aliqui vbūt in sufficiēti numero mēbra
virtutis magis exptia se satis his implicāt. Nō est aūt
idē de iuramento particulari/vbi quis turat se peregre
profecturū. ¶Secūdo obijcit, Licentiandi in theologia
Parisius/lectis suis vitis/ꝛ ꝙ sunt legitimo matrimo
nio nati/iurant vnū nō certitudinaliter eis notū: ꝛ tū nō
peccant: igit. Minor patet: si esset peccatū/facultas tot
annis illud nō ꝓmitteret. ꝛ maior patet: pleriq; iurāt se
natos legitimo matrimonio: q̄ realiter sunt illegitimi.
¶Respōdeꝫ nō requirit in oīb⁹ eadē certitudo sicut. j.
Ethicoꝝ dicit Aristoteles. Nō ita exacte ḡēda est veri
tas in opationibus humanis sicut in mathematicis. in
istis fauorabilibus sufficit habere iudicū ꝙ iurat verū:
licet sint mottua in oppositū: ꝛ istud ꝑs ꝙ capitulū vnicū
de scrutinio in oct. sufficit dicere sc̄m humanā fragili
tatē: vel sc̄m ꝙ humana fragilitas in me cognoscit ita
iudicare iuro. in penalibus vero maior certitudo requiꝛ.

¶ Tertio obijcitur: sit Socrates incarceratꝰ vel captiuus cui detur facultas abeundi/conditione adiecta/qꝫ reuertetur in certo termino iuramẽto iuramẽti adiecto: & iudicet qꝫ grauiter punietur si redeat. isto casu supposito argumẽtor: sic: Socrates nõ tenetur redire ad carceres vel ponere se ad captiuitatẽ: cũ iudicet se male tractandũ: & tũ si nõ redeat est periurus: etiã deliberate/quia supponitur. ergo nõ omne periurũ deliberatũ est petitũ mortale. Respondetur iij. est iniuste incarceratus vel iniquę torquẽdus nõ debet redire ad carceres. qꝫ eius iuramẽtũ recipiet iterptationẽ: secus est supposito qꝫ nõ iniuste tractetur. Si ego iurẽ stare in pcepto tuo: & me facturũ quicquid iusseris. istud iuramentũ nõ est sic interpretandũ/vt cõprehendat omnia quę ex verborum generalitate possunt cõprehendi. nõ debet extẽdi ad aliud iuramẽtũ prius huic incõpossibile nec ad verisimiliter nõ cogitatũ. & pt̃z exẽpliariter: iuro episcopo qꝫ stabo eius mãdato: qui ꝑtimus mihi ꝓcipit renũciare bñficio meo: & nõ appellare. hoc iuramẽto nõ obstãte appellabo. non est verosimile qꝫ istud includebat vel sit a me voluntas a principio. sic incarceratus putauit quãdo iurauit qꝫ benigne tractaretur: posteq intellexit oppositũ. sed si iuste ab aliqs fuit captiuus vel incarceratꝰ & videt qꝫ alij nõ faciẽt et ꝑtra rationẽ: post iuramẽtũ debet redire. Marcũ regulũ qui ad penos rediit Marcus Tullꝰ laudat.

Dubitatur: an omne iuramentũ sit mẽdaciũ. Respondetur: põt esse periurũ sine mẽdacio: ꝑt iurando verũ sine cõmixtus iuramẽti. põt etiam esse periurũ iurãdo aliquid de quo homo nõ est sufficienter certificatus: vt sine mẽdacio Socrates assentit qꝫ Plato occidit hoẽm: habet magna mutatio in oppositũ: cũ si stante illo iudicio diceret Platonẽ occidisse hominẽ: nõ mẽtiretur. sed si iuramentũ apponeret: esset periurus etiã vulgariter. stat qꝫ falsum iuret vel veritatẽ nõ sufficiẽter cognitã ad hoc qꝫ sit materia iuramẽti. ¶ Dubitatur an sit grauius peccatũ iurare verũ ꝑ Mahometũ an falsum ꝑ sanctũ Petrũ. Rñdeꝫres iurata qꝫ Mahometũ est licita materia iuramẽti. opposito mõ est in altera parte casus. sed ad illud licitus introducit ille Pseudoꝓpheta mahometus cũ eius veneratiõe. & apparet grauius venerari mahometũ ꝙ iurare illud falsum: quia idololatria est grauiꝰ petrũ ꝙ periurũ. modo qui iurat verũ ꝑ Mahometũ est idololatra: nõ loquor de eo qui irrisorie ꝑ Mahometũ iurat. ¶ Sed cõtra hoc obijcit auctoritate Aug. ad Publicolã sic dicẽtis: sine vlla dubitatione minus malum est iurare ꝙ deos falsos veraciter ꝙ per deum fallaciter. quãto est ꝙ quod iuratur magis sanctũ est/tãto magis est penale periurũ. ¶ Respõdeꝫ: loquit de iuramẽto idololatriã secludẽdo. ¶ Dubitatur an periurũ ꝙ deũ sit graui? ꝙ euangelũ. Respõdeꝫ & sic: ꝓpter vnũquodqꝫ tale & illud magis: primo posterioriũ. nõ curamus de iuramẽto ꝙ vllam creaturam nisi ratione dei. licet in solẽni iuramẽto creatura ytamur: hoc non cõcludit iuramẽtũ esse magis obligatiuum.

Tanto circa hanc distinctionẽ queritur an periurium deliberatus sit grauius ꝙ homicidium. Respondetur: circa hanc questionem due sunt positiones. vna tenet partem affirmatiuam vicens qꝫ periurium ex suo genere homicidium in malitia exuperat: quia cadit sup materiam magis indebitam ꝙ actus homicidij. Periurium est contra reuerentiam dei: homicidium solum contra proximũ. ¶ Sed contra istud argumẽtor: illud est grauius peccatũ qõ melioti bono opponitur: sed homicidiũ charitati dei & proximi opponitur: periurio vero opponitur virtuti latrie. modo charitas est prestãtior virtus ꝙ latria. ¶ Secũdo sic. Si periurio est magis peccatũ ꝙ homicidiũ: hoc est quia immediate est contra deũ. & nõ homicidium: ergo tũc quodlibet peccatũ cõmissum immediate cõtra deũ erit maius quocũqꝫ peccato vel quibuscũqꝫ peccatis contra proximũ cõmissis. consequens est falsum. ¶ Tertio sic: licet ceteris paribus maius sit peccatum ferire principem ꝙ subiectum: ex quinto Ethicoꝝ. tamen maius peccatum est occidere subiectũ hominẽ ꝙ male loqui de regeergo sic erit in proposito. Forte dicis: rex terrenus nõ excedit infinite virum et subiectum: deus tamen quãlibet creaturam infinite excedit: propterea non est idem. Contra hoc argumentor sic: hac via procedendo omne peccatũ cõmissum immediate contra deũ esset infinitũ: qõ liquet esse falsum: quia cõstat peccatum aliquod esse grauius cõmissum cõtra hominem vel homines ꝙ hoc vel illud peccatum commissum immediate contra deum: et ita inefficaciter probat periurium esse grauius homicidio'.

¶ Quarto sic: homicidium non solum est contra hominem/sed cõtra deum & eius prohibitionem: quo tollitur homo animalia ceteroꝝ metrũ & mensura: ꝓ quo deus magnas penas infligit: vt ex scriptura palã est: igitur.

¶ Propter has rationes ponitur hec conclusio: homicidium est grauius peccatũ ꝙ periurium. patet hec conclusio ex probationibus adductis. ¶ Cõtra hoc obijcit ꝓmo sic: grauius est peccatũ contra preceptum in quo deus non potest dispensare ꝙ contra preceptum in quo dispensare potest: sed deus in homicidio dispensare potest: non autẽ in periurio. ¶ Secundo sic: periurium est contra preceptũ prime tabule. homicidium contra preceptum secũde tabule: sed transgressiones prime tabule sunt maiores: igitur. ¶ Ad ꝓmũ nego maiorẽ. ipsa cõcessa probaretur qꝫ mendacium officiosum esset grauius peccatũ ꝙ homicidium: qõ liquet esse falsum. ¶ Ad secũdũ concedo maiorem & distinguo minorẽ. vel ceteris paribus: & sic ꝓcedo. si esset possibile occidere deum esset maius peccatũ ꝙ hominẽ occidere. ceteris imparibus nõ oportet. nõ est ita grande peccatũ dicere vnũ malum verum de rege sicut occidere pastorem. ¶ Tertio obijcitur sic: oĩs controuersie finis est iuramẽtũ/ad Hebre. vi. ergo cum incidit questio de homicidio/standum est iuramento: si iuramentũ sit minus peccatum ꝙ homicidiũ: qui negat se hominẽ occidere non curabit de periurio. si sit minus peccatum. quia ille qui maius peccatum admittit/minus non recusabit. ¶ Cõfirmatur hec ratio de Juda qui non obhorruit fornicationem & tamen mẽdacium obhorruit. Heñ. xxxviij. ¶ Quarto sic: in aliquo periurio inuoluit̃ mors: vt periurando ꝙ Socrates hominem occidit qui nullũ peremit. ergo cum tale periurium tã homicidiũ ꝙ periurium includit: erit maius peccatũ ꝙ homicidiũ. ¶ Ad tertium dicitur: vbi nõ cõstat de alia ꝓbatione/statur in iuramẽto: sed nõ sequit̃ propterea qꝫ periurium sit maius peccatũ ꝙ homicidium. ¶ Ad cõfirmationẽ dicit̃: interdũ hoies erubescũt plus de minore peccato ꝙ de maiore. Judei cũ nõ fecerũt conscientiã procurare mortẽ innocẽtis: etiã Messie in lege promissi: & tamẽ fecerũt cõscientiã preciũ sanguinis in corbonam mittere excolantes culicem & deglutientes camelum. Multi rurales nostri limitanei inter Anglią et Scotiam magnã faciũt conscientiã aliquo modo frangere iciunũ/vel panẽ & die ieiunabili comedere: qꝫ nullã sciẽtiã faciũt tollere viginti equos vel boues a vicino.

¶ Secũdo dicitur qꝫ periurium deliberatũ est maius peccatũ ꝙ fornicatio simplex: immo ꝙ adulterũ. Adulterũ est cõtra deũ immediate/& alterũ in proximũ. et nõ tollitur corpus proximi per hoc: ergo periurium deliberatũ est maius adulterio: & peccatũ homicidium est maius peccatũ ꝙ periurium: & periurium maius adulterio: homicidium est maius adulterio. ¶ Ad quartũ dicitur: nos loqui proponimus de periurio simplici: qꝫ homicidium vel equale peccatũ excludit. ¶ Quinto obijcitur per argumẽtum scõm adductũ in cõclusione prima questionis sertie huius distinctionis. in illius argumenti calce ex Augustino adducit̃ auctoritas in Gratiano ex capitulo Ille. xxij. q. v. vbi dicitur: qui hominẽ prouocat ad iurationem & scit eum falsum iuraturum: vincit homicidam. ¶ Respondetur ille peccat & alios ad peierandum instigat. & sic duplicitẽr peccat: & per consequens stat ipsum plus peccare ꝙ homicidam. ¶ Insuper dicitur: stat dare aliquod periurium aliquo homicidio maius.

Dubitatur an habitus peierandi ex venialibus genitus inclinet in actus periurij mortales. ¶ Respondeꝫ qꝫ nõ. in primis nũq habitus est viro imputabilis. Secundo: si ceteris omnia sint paria: secundus actus peierandi est venialis sicut primus: et tertius actus peierandi est venialis sicut secundus: & sic in abyssum.

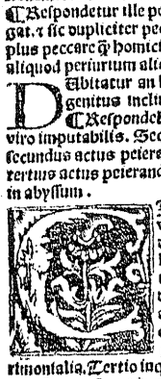

Jrca quadragesimã distinctionẽ & vltimã in qua Magister loquitur de cõparatione legis Moysaice & legis gratie ꝝremus aliqua. Primo: an lex Moysaica fuit data a deo immediate sicut lex gratie: an solũ mediante angelo. Secũdo querendũ est: an oĩa ꝑcepta in lege erãt moralia/iudicialia/vel ceremonialia. Tertio inquirẽdũ est/an ratio literalis reddi potest omnib; que in ꝑceptis iudicialibus & cerimonialibus ponũtur. ¶ Circa expeditionem primi suppono nos loqui de lege diuina Moysaica vel euangelica: & nõ de lege humana. In ista questione primo explicabitur vnus terminꝰ positus in titulo questionis. Secũdo: vnã cõclusionẽ ponemus quã aliquibus auctoritatibus impugnabimus. ¶ Terminus lex interdũ totũ vetus testamentũ cõplectitur: sicut doctrinã operãdoꝝ/ad quã ꝑtinẽt libri Moysi: & doctrinã credendoꝝ/ad quã ꝑtinẽt prophete in quibus cõtinẽtur reuelationes credẽdoꝝ. & cõtinet doctrinã exẽplorũ: vt libros historiales: & doctrinam ammonitionũ: ad quã spectant libri Salomonis & Jesu filij Syrach/qui Ecclesiasticus appellat & hoc est libros legales/sapẽtiales/prophetales/& historiales/cõplectitur. & vulgo solet dici qꝫ illos libros vetus testamentũ cõplectit̃: & sic potest dici de lege noua qꝫ ita capiatur: patet Jo. x. Nõe in lege vestra dictum est: Ego dixi dij estis/et palã est qꝫ hoc habeẽ in psalmo. Interdũ capiẽ ꝙ pentateucho Moysi secludendo prophetas et psalmos: & sic capiẽ Luce vltimo. hec sunt verba que locutus sũ vobis cũ adhuc essem vobiscũ: quoniã oportet adimplere oĩa q̃ scripta sunt in lege Moysi/ & prophetis & psalmis de me. Hinc Saluator cõdidit legẽ cõtra prophetas & psalmos: nõ quin Dauid erat ꝓphetatissimus eorũ erat. Primo modo termino vtimur in proposito. ¶ Hoc ꝓnotato/dicit̃ qꝫ lex Moysaica data est a deo mediãte angelo: & nõ immediate ꝙ ipsum deũ. Probat hec conclusio auctoritate Stephani Actuũ. vij. post̃ epilogauit quõ deus apparuit Abrahe cũ esset in Mesopotamia: dicit: ĩ deserto mõtis Synai angelus in ígne flamme rubi Moysi apparuit. & post de Moyse Josuę dicit: hic est qui fuit in ecclesia in solitudine cũ angelo qui loquebat ei in mõte Syna & cũ patribꝰ vestris qui accepit verba vite dare vobis. Hoc idẽ ꝓz Exo. xxiij. Ecce ego mittã angelũ meũ qui ꝑcedat te/& custodiat te in via/& introducat ad locũ quę paraui. obserua eũ & audi vocẽ eius. nec ꝓtẽnẽdũ putes: qꝫ nõ dimittet cũ peccauerit: & est nomẽ meũ in illo. Qꝫ si audieris vocẽ eius: & feceris oĩa q̃ loquor: inimicus ero inimicis tuis: & affligã affligẽtes te: ꝑcedetqꝫ te angelus meus: & introducet te ad Amorreũ/Ethẽũ/& Pherezeũ/chananeũqꝫ & Euẽũ/& Jebuzeũ/quos ego cõterã. Et Exo. xxiij. tollenqꝫ se angelus dñi qui ꝑcedebat castra Jrael/abijt post eos & cũ eo pariter colũna nubis/prioꝛa dimittẽs/post tergũ ste tit inter castra Egyptioꝝ & castra Jrael. Hoc ꝓz & Josue. iij. & ad Hebreos. i. & ij. Hoc tenet Dionysius in celesti hierarchia. Et ad hoc est cõgruẽtia: qꝫ deus ordinate ꝑcedẽs a minus ꝑfecto ad magis ꝑfectũ ꝓcessit. Sed lex Moysaica erat imꝑfectior lege euãgelica: q̃ cõgruũ erat qꝫ nõ haberet ita excellẽtẽ datorẽ. sed lex euãgelica ꝙ filiũ dei imediate data est. q̃ decuit legẽ Moysaicã ꝙ creaturã dari. & inter creaturas nobilissima est natura angelica. ¶ Cõtra hãc cõclusionẽ obijcitur sic: Numeroꝝ. xij. habeẽ qꝫ dicit̃ nũs de Moyse ore ad os loquar ei. & Exo. iij. Cernẽs aũt dñs qꝫ ꝑgeret ad videndũ vocauit eũ de medio rubi/& ait: Moyses/Moyses: qui respõdit/Adsum. At ille: Ne appropies: inquit huc: solue calceamẽtũ de pedibus tuis: locus enim i quo stas terra sancta est. Et ait: Ego sum deus patris tui/deus Abraham/& deus Jsaac/& deus Jacob. Sed angelus nullo pacto est deus/& ille idẽ dedit ei legẽ. ergo lex Moysaica data est imediate ꝙ deũ: & nõ ꝙ angelũ. ¶ Respondeẽ ꝙ angelus interdũ loquebat loco dei & quo erat specialiter missus ad introducẽdos Hebreos in terrã promissionis. quẽadmodũ ꝓfonã regis in morali ludo agẽs loquitur ac si rex esset. sic angelus qui populũ ꝑibat. Interdũ loco ipsius met nõnũq̃ loco dei locutus est. Et hoc dicit glosa marginalis Exo. iij. q̃ est Gregoriꝰ dicentis: Angelus qui Moysi apparuisse deꝛcribit̃/modo dñs/modo angelus memoratꝰ. angelus/qꝫ extrinsus loquẽdo seruit: dñs: qꝫ interius ꝑsidẽs loquẽdi efficaciã tribuit. Cũ enim loquẽs ab interioꝛi regit: & ꝓsequitur angelus: & ꝓ inspiratione dñs memoratur. & hoc patet primo Moysi apud eũdẽ: & dato qꝫ dicaꝫ angelus qui apparuit in forma ignis erat angelus apparẽs ad excitandum mẽtem Moysi: vt cernẽs mirãculũ accederet ad audiẽdã vocẽ et verba diuina: & ꝙuis ab illo verbo/cernẽs autem dñs qꝫ pergeret ad videndũ/sit fermo de deo qui in propria ꝑsona loquebatur: hoc nõ impedit propositũ. Licet deus aliqua immediate dixerit: lex data est ꝙ angelũ: qꝫ ꝑcepta decalogi. licet primo dicat ego sum dñs deus tuus: sequit̃/nõ assumes nomen dei tui inuanũ. nõ enim dixit: nõ assumes nomẽ meũ invanũ: sed nomẽ domini dei tui: nec si exposuisset ꝓius dictũ fuisse in ꝑsona dei ab angelo: & nõ immediate a deo: & quia familiarius Moyses sciebat quę facienda erãt & deo ꝙ alijs notificebatur loqui facie ad faciẽ cũ eo: vel sicut amicus ad amicũ: secũm illud ꝑalmiste ꝑsal. cij. Notas fecit vias suas Moysi: qõ probat Aug. xij. sup Genesim ad literã postq̃ de Moyse loquit̃ locutus est dñs ad Moysen facie ad faciem. Postea in eodem contextu subditur: Ostende mihi gloriam tuam per desiderium Moysi cõincitur qꝫ aliquid qõ nondũ videbat desiderabat: quia scõm Aug. de videndo deum/licet Moyses postea essentiam viderit: nondũ tamẽ in datione legis quę data fuit per angelum.

si lex immediate ꝙ angelũ fuit data moysi
ipse in post datoꝛ vidit deum.

Secundo quęritur an omnia precepta in lege erant moralia/iudicialia/vel cerimonialia. ¶Respõdet: preceptũ morale est preceptum in lumine naturali cuilibet vtenti ratione quia: vt de nouem preceptis decalogi cõtingit/ꝛ ita de omnib⁹ dempta sanctificatione sabbati ꝙ nunc ad diẽ: vt superius in.xxxvij. distinctionẽ diximus: de quibus Exodi.xx. Alia sunt p̃cepta iudicialia: que nõ sunt sic nota in lumine naturali: data ꝓ pace habẽda inter hoĩes: vt inferiorũ erga superiores: ꝛ econuerso: ꝛ viri ad vnũquẽlibet ei vicinũ tã circa bona corporis q̃ circa bona animę ꝛ fortune/ de non furãdo/de nõ latrocinãdo sub determinata pena: de persecutione/de oppreſsa libidine/ꝛ ceteris id genus/q̃ lite excitare solẽt inter hoĩes: ꝛ licet nõ furari vel q̃ furtum fiat ſt de lege nature: tñ ꝛ reddat quinq; boues ꝓ vno boue/ꝛ qu atuor oues ꝓ vna ouẽ nõ est naturale. ¶Tertia sunt p̃cepta cerimonialia de ritu colendi deꝝ. ꝛ dicit cerimoniale/a Cerere dea frugũ(potius putata dea) more Hẽtilli/a creãdo dicta/Saturni ꝛ Opis filia: vt Tul. in lib. de natura deoꝝ scribit. Ceres dicta est tã q̃ gerens gerẽdis fructibus. g/mutata in c/que q̃nq; Roma dicit sicut Liber Sol: vt Virgil⁹. j. Georgicoꝝ. O sanctissima mũdi iuuenta labentẽ celo que ducitis annũ Liber et alma Ceres. ponit interdũ ꝓ pane: scõm illud Terentianũ/Sine Cerere ꝛ baccho friget Venus. Ceriale ergo vel cerimoniale/scõm illã institutionẽ est illud qõ ad illã deã ptinet. Sacre hystorie biblicae modũ loquendi suggillatiosum gẽtilũ nõ abhorrẽt. Valerius maximus refert/nomẽ cerimonie introductũ est ad significãdũ cultũ diuinũ apud latinos: a quodã oppido nuꝛta Romã/ qõ Cere vocabãt: eo ꝙ Roma capta a Gallis illic sacra Romanoꝝ ablata sunt ꝛ reuerẽdissime habita tã ex vsu ad quẽcũq; ritũ dei colendi vocabulũ translatũ est: vt ad cerimonias religiosoꝝ. ¶Hoc notato respondeꝫ affirmatiue: ꝛ patet Deutero.vi. hec sunt p̃cepta ꝛ cerimonie atq; iudicia q̃ mãdauit dñs deꝰ vester: vt docerẽ vos ꝛ faciatis ea in terra ad quã trãsgrediminī possidẽdã. Et timeas dominũ deũ tuũ/ꝛ custodias oĩa mãdata et p̃cepta eius/q̃ ego p̃cipio tibi ꝛ filiis ac nepotibus tuis cũctis diebus vite tue vt plongenẽ dies tui. Audi Israel ꝛc. ꝛ Deuteroñ. viij. Caue ne obliuiscaris dñi dei tui/ꝛ negligas mãdata eiꝰ/atq; iudicia/ꝛ cerimonias. Et Leuitici.xxvi. Hec sunt p̃cepta atq; iudicia ꝛ leges quas dedit dñs inter se ꝛ filios Israel. ¶Sed ꝓtra hãc cõclusionẽ argumẽtor sic. Deutero.xi. habeꝫ. Vinea dñm deũ tuũ ꝛ obserua p̃ceptũ eius/cerimonias/iudicia/atq; mãdata omni tẽpore. per p̃cepta/tãgit vnũ genus: p cerimonias aliud: p iudicia tertiũ genus: ergo p mandata similiter tãgit quartũ genꝰ. ¶Secũdo sic: demõstratis duobus p̃ceptis: scz de holocausto ꝛ de redditione quatuor ouiũ ꝓ vna oue/argumẽtor sic: Ista sunt duo precepta ꝛ nõ sunt moralia/neq; iudicialia/neq; cerimonialia qz sunt cerimoniale ꝛ iudiciale: igit. ¶Ad primũ dicit ꝙ mãdatũ nihil aliud est q̃ preceptũ. vel potest dici ꝙ mãdata intelliguntur traditiones ab ipso Moyse. ¶Ad secũdũ argumẽtũ dicit ꝙ quodlibet p̃ceptũ est morale/ iudiciale/vel cerimoniale/in sensu oppsito in plurali numero o ponerent plura mẽbra addere: sed nõ sunt aliqua alia ab his vel a cõflatis ex his. ¶Tertio obiicit sic/in lege erãt cerimonialia nõ sacramẽtalia ꝛ in lege erant sacramẽtalia. circũcisio erat sacramẽtũ legis Moysaice auferẽs culpã originalem a paruulo: licet hebrei illud negarũt ꝙ paruuli cõcipiant in peccato originali: sicut multa alia in eoꝝ lege tradita eos latuerunt: ꝛ virtute ogis opati cõferebat gratiã sicut baptismus: licet minorẽ. ꝛ erãt cerimonialia nõ sacramẽta: vt nõ coques hedũ in lacte matris sue. Eodẽ modo argumẽtari poteris de testimoniis Deute. vi. Custodi p̃cepta testimonia atq; cerimonias. sed ôt ꝙ ista nõ distinguunt ab aliis. circũcisionẽ esse sacramẽtũ legis Moysaice nõ arguit cã nõ esse cerimoniale. ¶Quarto obiicit sic. Leuitici.xix. dicit vestẽ q̃ ex duab⁹ texta est nõ inducta. ꝛ Numẽ.xv. vt faciãt sibi fimbrias ꝙ angulos pallioꝝ. sed ista nõ sunt p̃cepta moralia: q; nõ manẽt in noua lege. nec etiã iudicialia: q; nõ ptinẽt ad iudicii facilẽdũ inter hoĩes: sed cũ nõ spectent ad cultũ dei nõ sunt cerimonialia: g̃ sunt plura mẽbra: ꝛ sic diuisus excedit mẽbra diuidẽtia: ꝓtra oppositionẽ ẽssentie. ¶Respõdet ꝙ ad cultũ dei ptinẽt nõ solũ sacrificia sed ꝙ imediate ad deũ ordinanť: sed etiã debita ꝓparatio colẽtiũ deũ ad cultũ ipsius. p̃cepta q̃ danť in lege de vestib⁹/ptinẽt ad quãdã ꝓparationẽ ipsoꝝ ministrãtiũ: vt sint idonei ad cultũ dei. ipse autẽ cultus specialiter cõsistebat in sacrificiis oblatis in reuerẽtiã dei. Instrumẽta colẽdi: sicut tabernaculũ/vasa/ꝛ huiusmodi vestes/ꝛ cetera que requirebanť ad hoc vt essent idonei ministri dei/etiã ad cerimonialia spectabant.

Sed dubitať quare rãta multitudo cerimonialiũ p̃ceptoꝝ dabať illi populo: viso ꝙ erat causa occasionalis peccãdi in eis sm ꝙ dicit Petrus Actu. xv. Quid tentatis ꝓponere iugũ sup̃ ceruicẽ discipulorũ qđ neq; nos neq; patres nostri portare potuim⁹? ¶Respõdet: populus ille erat ꝓpẽsus ad idololatriã ꝛ male imbutus in Egypto. scilz Egyptij ꝛ Babylonienses superstitiosus vanitatib⁹ erãt dediti. Propterea deꝰ dedit ppl'o p̃cepta de se colendo multiplicia scõm illud Osee. viij. Scribã eis mirabiliter leges: vt retraheret eos a deliriis Egyptioꝝ: quẽadmodũ prudẽs pater habẽs multos liberos quoꝝ maior pars est male ꝓpensa: ꝓponeret eis aliqua fabricãda: vt occupati maneãt/ne segnitie ad aliqua flagitia se ꝓuertãt. Lex respicit totã multitudinẽ data q̃ pauci sunt boni: nõ solũ ad eos est respect⁹: ceteꝝ illi ꝓpter istud mãdatũ poterãt multũ merert. Etiã in ꝓna egressione de Egypto nõ multiplicauit eis istas leges: scz post q̃ ꝓuerterũt se ad vitulũ cõstatilẽ in absentia Moysiñ multiplicauit eis leges/vt pz Hieremi. vij. Nõ fui locut⁹ cũ patrib⁹ vestris ꝛ nõ ꝓcepi eis. i die qua eduxi eos de terra Egypti de verbo holocaustoꝝ ꝛ victimarũ. ꝓpter se ista nõ q̃siuit: sm illũ Esaie. i. holocausta arietũ/ꝛ adipẽ pinguiũ/ꝛ sanguinẽ vitulorꝝ ꝛ hircoꝝ/ꝛ agnoꝝ nolui.

Queritur tertio: an possit reddi ratio literalis in omnibus p̃ceptis legis Moysaice. Respõdet ꝙ sic. Sapiẽte. vij. Hemtnẽ diligit deus nisi quẽ cũ saptẽtia inhabitat. Deus est oñt sapiente creato possibili infinite sapientior: ergo nefarium esset dicere eũ dare leges irrationabiles. morales sunt legi nature maxime conformia: immo sunt de lege nature: leges Lesarie in lumine naturali a sapientib⁹ collecte leges dei iudiciales imitate sunt. de cerimonialibus oĩbus ratio literalis dari potest. ꝛ cũ hoc quomodo repsentabãt aliquid in lege euãgelica: scõm illud pme Corinth. x. omnia in figura cõtingebãt illis. Primo in egressu de Egypto p̃ceptũ est eis vt sanguine agni linirent sug liminaria domoꝝ quasi protestãtes se recedere a ritibus Egyptiorum qui arietẽ colebãt. In exitu Israel de Egypto/impellebãtur ab Egyptijs ocyssime egredi vt habeť Exodi.xij.ca. Imminebat etiã periculũ alicui si moratus fuisset post multitudinẽ egredientẽ: ne ab Egyptijs ꝓpremeretur. Celeritas designabatur biscuit. vno modo ꝙ ea que comedebãt. Alio modo scõm modũ comedendi. p̃cipiebať eis comedere panes azimos: q; propter impetũ Agyptioñ panes fermẽtari nõ poterãt: ꝛ ꝙ comederent assum igni: sic enim velocius preparabatur: ꝛ ꝙ os non cõminuerẽt: eo ꝙ festinanter comedẽtes non expectant frangere ossa. Circa modum comedẽdi: debebãt habere renes accinctos: calciamẽta in pedibus/baculos in manibus/comedentes velociter qđ designat homines existẽtes ꝓptos ad iter. In vna domo debebãt comedere nec ferre carnes foras: quia nõ poterãt expectare mittere encenia inter se. Amaritudo quã passi sunt ĩ Egypto significat ꝙ lactucas agrestes. In vnitate tabernaculi repsentabãt vnitas dei vel ecclesie: sicut in distinctione tabernaculi vel templi representabatur distinctio eoꝝ que deo sunt subiecta: ex quibus in dei venerationẽ cõsurgimus. Dividebatur tabernaculũ in duas partes: in vnã que vocabať sancta sanctorũ: que erat occidentalior: ꝛ alterã que vocabatur sancta que erat ad orientem. ꝛ adhuc ante tabernaculum erat atriũ. nã pars illa que sancta sanctoꝝ dicebatur repsentabat celum. pars illa que sancta dicitur/exprimebat mũdũ corporale. et propterea sancta a sanctis sanctorũ distinguebãtur quodã velo. iij. coloribus distinctis: per quos quatuor elementa designãtur: scz bisso: per qđ terra designať. purpura que aquã repsentat. fiebat enim purpureus color ex quibusdã conchis in mari repertis. Jacynthus aerem. et coccum bis tinctũ ignem significat. et hoc ideo: qr quatuor elementa nobis celũ occultant: ꝛ ideo interius tabernaculũ/id est sancta sanctoꝝ: solus summꝰ sacerdos (et hoc semel in anno) introibat vt significaret hec finalis perfectio hominis vt ad celũ introducatur. In tabernaculum vero exterius/id est in sancta: introibãt sacerdotes quotidie: nõ autẽ populus: qui solũ ad atriũ accedebat: qr corporalia solũ populus percipere potest. ad rationẽ latentẽ in corporalibus solis sacerdotes per cõsiderationẽ venenire possunt: etiã ꝓ sancta significat status veteris legis. vide Apostolum ad Hebreos. ix. Velum autẽ figurabat spiritualiũ sacrificioꝝ occultationẽ in veteribus sacrificiis. ostatio ad oculidentẽ fuit introducta in lege/ad excludendã idololatriã. idololatre adorabãt solem ad oriẽtẽ. Ezechiel. viij. dicit: q; quidã habebãt vorsa cõtra templũ dñi/ꝛ facies ad oriẽtẽ/ꝛ adorabãt ortũ solis/in tabernaculo interiori erat archa testamenti/ppitiatoriũ/duo cherubim/ad significãdũ ꝙ et in celo ꝙ angelos obsequiũ ꝑstãt super oĩs istas res sacras existẽti. Leuitici.i. Nõ offerebatur nisi de tribus generibus aialiũ quadrupedũ/scz de genere boum/ouiũ/ꝛ caprarũ. De autibus cõtinebãt erãt/turtur/ et colũba. In mũdatione lepros fiebat sacrificiũ de passeribus. hoc factũ erat ad excludẽdũ idololatriã: qr oĩa alia aialia offerebãt idololatre deis suis: vel eis ad maleficia vtebanť. Ista aialia apud Egyptios cũ quib⁹ cõuersati erãt abominabilia fuerũt ad occidẽdũ. Unde ea nõ offerebãt in sacrificiũ dñs suis: vt Exo. viij. Abominabiles Egyptioñ immolabimus dño deo nostro. hircos venerabanť/agnũ colebãt: qr Juppiter cũ capite arietis Egyptios habebat in specie tauri apparebat: hircũ: qr demon aliqñ apparebat in specie hirci. ꝛ qr nefas Egyptij putabant ista immolare: dño ista immolare ꝓpter: etiã ista aialia venũt in cõem vsum/ꝛ mũdi aliũtur/deo offerebanť in recognitionẽ: qr sua bona a deo habebãt scõm illud Dauidis. i. Paralepome. xxix. Tua sunt oĩa et q̃ de manu tua accepimus: dedimus tibi. Cetera aialia vel sunt silueſtria: quibus holes cõter nõ vtunť. Vel si sunt domestica: sunt immũda: vt porcus/equus/ꝛ similia: vel cibũ in loco immũdo q̃rũt: vt gallus ꝛ gallina. Similiter hos significat Christi fortitudinẽ: quis est⁹ innocẽtia: hircus similitudinẽ carnis peccati. ꝛ oĩa illa sacrificia erãt institura ꝓter tria. primũ ad reuocãdos Judeos ab idololatria/ꝛ ad eos inducẽdos ad colẽdũ deũ/ꝛ ad figurãdũ Christi verũ sacrificiũ. turtur significat Christi castitatẽ/qr turtur post mortẽ paris plãgit cõtinuo: scõm illud Virgilianum. nec gemere aeria cessabit turtur ab vlmo. Colũba q̃ felle caret eiꝰ imitatem significat. De piscibus nõ fiebat sacrificiũ: qr in aquis latitãt: ꝛ extracti de aqua cito moriunť. Oblatio nõ fiebat de mortuis. Pulli colũbarũ ꝛ nõ turturũ offerebanť qr in turturibus meliores sunt maiores ꝙ eoꝝ pulli: in colũbis autẽ econuerso est. ¶Sacrificioꝝ tripartitũ erat genus holocaustũ qđ totũ cõburebať: ab holon/totũ: et caustũ incẽsum: quasi totũ incẽsum: vt sicut totũ aial resolutũ in vapores sursum ascẽdebat: ita significať ꝙ homo ꝛ oĩa q̃ ei⁹ sunt/deo sunt subiecta: ꝛ inter oĩa sacrificia illud erat ꝑcipuũ: eo ꝙ totũ cõburebať/ꝛ nihil ex eo comedebat: ꝛ ꝓpter hãc perfectionẽ solus masculus in holocaustũ offerebať. aliud erat sacrificiũ ꝓ peccato qđ offerebãt ex necessitate remissionis peccati: qđ in duas partes secabãt. nã pars vna eius cõburebať: altera vero cedebat in vsum sacerdotũ ad significãdũ ꝙ peccatoꝝ expiatio fit a deo ꝙ ministerũ sacerdotũ: nisi qñ offerebatur sacrificiũ ꝓ peccato totius populi: vel specialiter pro peccato sacerdotis. tũc esť totũ cõburebať. nõ debebãt in vsum sacerdotũ venire ea q̃ ꝓ peccato offerebanť vt nihil peccati in eis maneret. ꝛ illud sacrificiũ scõm loc esť tenuit in sanctitate. qđ comedebať solũ in atrio a sacerdotibus in ipso die sacrificij. ¶Tertiũ sacrificiũ vocabať hostia pacifica: q̃ offerebať deo ꝓ gratiarũ actione vel ꝓ salute offerẽtiũ ex debito beneficij accepti vel accipiẽdi: ꝛ ipsa tripartiebatur. primã pars incẽdebať ad honorẽ dei: alteraꝝ pars cedebat in vsum sacerdotũ. tertia pars in vsum offerẽtiũ ad significãdũ ꝙ salus hois procedit a deo dirigẽtibus ministris dei ꝛ cooperãtibus ipsis hoĩbus qui saluanť: ꝛ hoc sacrificiũ tertiũ graduꝫ in sanctitate tenebat: qđ comedebať ipso die: sed vbiꝙ Jherosolymis: ꝛ ratio est: qr maxime obligabať homo deo ꝓpter eiꝰ maiestatẽ: qđ in holocausto repsentatur. Secũdo ꝓpter offensam cõmissam. Tertio ꝓpter beneficia tã suscepta. offerebanť etiã hostie pacifice ex votoꝝ quarum carnes poterant in crastinum comedi. Ista sacrificia etiã repsentabãt Christũ ꝛ martyres in noua lege. Hoc generaliter seruabať ꝙ sanguis ꝛ adeps nõ venirẽbãt neq; in vsum sacerdotũ/neq; in vsum offerentiũ. sanguis effundebať ad crepidinẽ altaris in honorẽ dei: adeps vero adurebaur igni: hoc erat ad detestãdũ idololatriam. Idololatre libabãt de sanguine victimarum ꝛ comedebãt adipes: scõm illud Deuteroñ. xxxij. De quorũ victimis comedebãt adipes ꝛ bibebãt vinũ libamiñ. De hostijs pacificis in vsum sacerdotis cedebat pectusculũ ꝛ armus dexter: ad excludẽdũ quãdã diuinationis speciẽ que vocabať spatule mantia: qr in spatulis ꝛ in osse pectoris animalia immolãtoꝝ diuinabãt. sed puidebat lex in sacrificijs paupertati offerẽtiũ: vt qui nõ posset habere quadrupedẽ: saltẽ offerret aue: quã si habere nequibat/offerebat panẽ. omnis oblatio que offertur nõ absq; fermento fiet: nec quicq̃ fermẽti aut mellis adolebitur in sacrificio dñi. Quicquid obtuleris sacrificij sale

condies. ℣Per mel/voluptas:p fermētū/ corruptio ꝓhibentur:ℜā a corruptione sal ꝑseruat:qui etiā discretos ſignificat:scōm illōs Apostoli ad Colossenses.iiij.sermo vester in gratia semp sit sale conditus. ℜō erāt admissa alalia ad cibū nisi vitulꝰ vngula ⁊ ruminātia. ita q illa duo requirebāt vt alerētur bono cibo. Rumination bonā digestionē ſignificat:⁊ nō vitulꝰ vngule repsentabat terre stabilitatē. ℭPreterea:alalia q̄ ex immūdis cibis vel aere immūdo viuūt eis ꝓhibebant:vt porcus/talpe/mures/⁊ aues rapaces:q nimis sunt sicce: ⁊ quedā aues aquatice ꝓpter excessum humiditatis. Similiter quidā pisces nō habētes pēnulas ⁊ squamas:vt anguille/⁊ hmōi ꝓpter excessus humiditatis. pisces limosi ꝓrsus nihil valēt:quātūcūq; voluptuose sunt anguillenō valēt. ofa ista patēt legēti literā Leui. ⁊ pentateuchi:de quibus olim tractabit vbi nō erit difficile.

ℭJam obiicit ꝓtra iudicialia/aliqua iudicalia legis ad sumēdo:q ꝓtra cerimonialia nō instabo. ⁊ instatur sic: poterat Judeus intrare vineā ꝓximi ⁊ comedere vuas quātū et placebat:vt patet Deuteronomij.xxiij.sed per hoc res aliena fuisset ablata. ℭSi dicas:deus dedit eis dominū illarū rerū in illo casu vel ipsum. ℭContra hoc obijcio:tā redibit politia Socratica quā Aristo.ij.politicox reprobat:nec vsus in rebus vsu cōsumptibilibus separat a ꝺño rei ℭSed dices (sicut vtꝺ:ℜ esse dicēdū) in tali casu deus voluit aliquas res esse cōes: ⁊ sic Aristoteles dicit factū fuisse apō Lacedemonitos de canib⁹ et equis in necessitate.sic terra fuit diuisa ꝑ Eleazarū ⁊ Josue:⁊ dominia separata:⁊ deus voluit aliqua cē cōia pro amicitia ⁊ vnione habēda inter illos.etiā ꝑsumebat q̄ nullus caperet nisi in necessitate ꝑ sua refectione: et parū tacture homo haberet ꝑ vnis comestis in agro:q; vetitū erat extra agrū ferre racemos. ℭCōtra hoc obijciturergo mille quenire poterāt vel exercit⁹ ad pugnā transīēs poterat licite intrare istius pauperis viticole vineam oēs racemos auferēdo. ℭSecūdo sic:℣Politia optime regitur q̄ hoc q̄ homines emēdo ⁊ vēdēdo sibi inuicē res suas cōmutāt quib⁹ indigēt vt dicit.j.℣Politicox.Sed hoc vetuit lex Moysaica.mādauit q̄ possessio vēdita reuerteret ad vēditorē in iubileo:vt patet Leuitici.xxv. ℭAd primū:interarguēdū ad finē vsq; excluſue respōsum est:Lex vaē ve bis q̄ cōter cōtingūt.raro autē hoc accideret vt multi adirēt vineā alicuⁱ.sed vbi cōtigeret casus argumēti:ꝺns vincē poterat cōqueri de iniuria sibi illata ex istis qui hoc fecerūt i fraudē legis.

ℭAd aliud dicit q̄ illa lex fuit iusta:q si homo egeret pecuniarū: poterat vēdere possessionē ad aliquot ānos: ad iubileū vsq; sin q̄ maior erat distātia ad iubileū:tāto plus pecuniarū habuisset:⁊ multū ꝓforme erat ratiōi. Secūdo ℣Politicox ꝓbs dicit statutū esse vt nullus possessionē vendere possemisi ꝓ manifesto vetrimēto:qō aliquin patereⁱ:⁊ in hodiernū diem hoc apud plerosq; seruaē.in vbibus/aliud erat ꝓpter earū reparationem. Si quis nō redemisset in vrbe murata suam domū ante cōpletū anūmāsit ꝑpetuo apud emptorē:vēptis domibus leuitarū q̄ eis ꝑ possessionibus erāt. ℭSed cōtra dices:emēs possessionē ꝓpter hoc ꝓpter fructus in forte:⁊ hoc est ꝓtra naturā emptionis:vato q̄ sit cōuētio de reditu redimibili vel nō:limo hic nullo modo erat emptio necꝫ vēditio:sed potius impignoratio. ℭRespōſo. de nomib⁹ nō est certādū.licet erat ꝓtract⁹ pignerat.tius:sub nomine vēditionis ⁊ emptionis ibat.sicut crebro ꝓtingit vt multa ꝑ accōmodationē:⁊ edituer so:ponūt.terra erat ipsi⁹ dei totaliter ⁊ specialius q̄ in alio regno. ⁊ ihebet erāt Colōni solū:vt patet Leuiti.xxv. Terra quoq; nō vēdeē in perpetuū:q; mea est:⁊ vos aduene ⁊ coloni mei estis.

ℭTertio obijcit sic:mulier poterat succedere in hereditatē paternā: patet ℣Numero.xvij. homo cū mortuus fuerit absq; filio/ad filiā eius trāsibit hereditas.sed multa regna ex hoc destruūtur:vt dicit Aristoteles.ij.℣Politicoꝝ. ℭQuarto sic:in re amissa in depositione statur iuramēto depositarij:vt patet Exodi.xxij. ⁊ ex illo innumere poterāt ꝓuenire fraudes: igit. ℭAd tertiū respōdetur q̄ hoc erat rationabile:⁊ apud plerosq; seruaē adhuc:nō modo in paruis dominijs:sed in regnis.sed ta lis mulier heres matrimonii tenebaē cōtrahere cū aliquo sue tribus:ne possessio de tribu in tribū vagaretur.

ℭSed dices:istud expediebat:q licet est vero simile in prima diuisione terre ꝓmissionis ꝑ sortes:melior possessio ⁊ maior cecidit sup illā tribū q̄ plures habebat in illa:⁊ minor portio illi tribui in qua pauciores erāt:tamē successu tēporis tribus parua crescebat:⁊ magna decrescebat:vt patet de tribu Beniamin q̄ ferme extincta est propter scelus cōmissum in Gabaa / vt patet circa finē Judicū. ℭRespōſio:sufficit q̄ erat bona ꝓtitio a principio:⁊ postea relinquereⁱ suis naturalib⁹. ℭAd quartū dicit q̄ illa lex est valde rationabilis: q; postꝫ res perit:debet perire i manu depositoris penes quē dominū erat:vt in accōmodatione ⁊ locatione esse solet:⁊ nō penes depositariū:⁊ hoc patet extra de deposito.c. bona fides.vbi Hiego.nonus dicit.bona fides abesse ꝑsumit:si rebus saluis tuis existētibus depositas amissiti. de culpa quoq; teneris:si telꝑm deposito obtulisti:vel si aliq̄d ꝓ custodia recepisses.depositarius de dolo etiā inlata culpa/nō autē in leui vel leuissima tenebaē.presumit lata culpa vel dolus/si nō adhibuit diligētiā talē qualē rebus suis adhibuit.ff.eo q̄ ℣Herus vt tue res sunt salue: et solū posita in depsito sūt ablata. ℭSed dices:vom⁹ est.incēsa/fures ⁊ latrones venūt:nōne depositarius potest sua eripere de manibus latronum aliis relictis/vbi vtrisq; satisfacere nō potest? ℭRespōdetur q̄ sic.casus fortuitus tū nō ꝑputaē sicut nec ī cōmodato nisi interueniret pactū vel in mora fuisset. Cōtractus em ex cōuentione legē accipiūt. C.eo.le.prima. ℭQuinto obijcit sic ex lege homo tenebaē reddere quicq; boues ꝓ vno bouē ablato:⁊ quatuor oues ꝓ vna oue:vt patet Exodi.xxij. et tū ita nō erat in aliis rebus:ergo illa lex fuit irrationabilis. ℭSexto sic:pena nō debeē nisi culpe.sed bruta alalia nō possunt habere culpā. ergo incōuenienter eis infligiē pena.Exodi.xxi. Bos lapidibus obruitur: qui occiderit virū aut mulierē. idē patet de iumēto cū muliere cōmixto.Leuitici.xxi. ℭRespōdeē ad quintū q̄ ꝓ furto cōi reddebaē solū duplū. de bobus ⁊ ouibus aliud erat.⁊ ꝓ boues ⁊ oues intelligunē q̄ multū subtiaceē periculo. Propterea res domi nō erāt tāto discrimini subiecte.propterea pena furti erat in illis rebus minor.scōm peiuitatē ad aliquā culpā augeē pena.apud Scythas nullū scelus grauius punit q̄ furtū:q; in casis ⁊ in curribus habitāt. Deē patet de his q̄ ex balneis auferuntur apud Grecos:vt Aristoteles dicit ī problematib⁹. Sed quare vaē quinq; boues ꝓ vno boue/⁊ quatuor oues ꝓ vna oue:dicit aliqui boues nō tra in armēto incedunt sicut oues in grege:⁊ sic est facilius boues furari:vel sicut dicit glosa ordinaria:bos est oue vtilior:⁊ dat quinq; vtilitates:ouis autē quatuor. Bos arat:scōm illud Maronianū: Sic vos nō vobis fertis aratra boues.valet pro cibo/animal ad immolandū.cotū eius ꝓ calceis ⁊ multis aliis valet/lac dat. ℣Bues habet quatuor vtilitates: immolaē/comedi/lac dat/⁊ lanā ministrat . cui astipulaē illō Virgiliano. Sic vos nō vobis vellera fertis oues

ℭSed contra primū obijcitur sic reducēdo rationē in oppositū:oues magis gregatim icedūt ꝙ boues:ergo facilius est ouē furto subtrahere ꝙ vnū bouē.facili⁹ est capere bouē a tota multitudine ꝙ vnū solitarie q̄ multi impediūt seinuicē a cursu.licet videreⁱ hec replica illaz expositionē refellere:ipsa tū pōt defendi sic.q; oues agunt natim incedūt:cōiter pastor insequitur eas vel maiorem partē:⁊ sic est difficilius furari ouē ꝙ bouē.⁊ si ꝓbes aliquid in casu particulari:nihil ad a.q; leges danē de his q̄ cōter eueniūt. expositio glosse est ꝓbabilis:⁊ non solū moralis:sed sufficiēter literalis:licet homo pōt argumētari q̄ uno bona que ꝓtingūt in pelle ouis : scz in corio ⁊ in lana.modo minime vtilitatis est pilus bouis.etiā dicetur q̄ corū ouis nō multū valet. ℭTertio dicere possum⁹ sic: boues nō succurrūt sibi ꝑsis solitarie ita bene sicut ouis. bos nō currit ita velociter sicut ouis. credo istud esse verū. quere ab expertis. ⁊ si ita cōpertū fuerit: sufficit:q; ego ꝓcedo ex illa imaginatione. ℭAd sextus dicitur:q̄ interdū est pena sine culpa: sed nō sine causa: in ꝓposito causa pōt esse: q; bēs peccat nutriēdo bouē comibus furiendē. ⁊ si nō peccet:sit punēdior in seruādo sito bouē. ℭInsuper homicidiū bruti reddit alios cautiores ad se ꝑseruandos siue a scelere/siue ne occidātur. ℭQuarto si bos ꝑseruareē vlterius:postꝫ habuit principiū ad hmōi ꝓpetrandū:nō desisteret. Propterea rurales grossos canes ⁊ leporarios occidētes agnos e medio tollunt ꝓpter occisionem agnoꝝ in posterū. eadē pena debetur illis brutis scōm leges:⁊ bruta in his partibus affixa palis interdum videmus.

Tarto q̄ritur vtrū lex gratie in lege Moysaica cōtineaē. ℭRespondetur affirmatiue : ꝓbatio ꝑ illud Ezechielis primo: Rota erat in rota.id est nouū testamentū in veteri erat/vt Hiegoꝝ exponit. ℭSecūdo argumēto:ad idem:maxime credēda que habemus in fide in lege gratie/ī lege veteri cōtinenē: vt patet de aduentu messie ꝑ patriarchas ⁊ ꝓphetas:ergo lex gratie tanꝫ ꝓs/in antecedente cōtineē in lege veteri. ℭCōtra istā ꝓclusionē obijcitur sic : lex nouā ꝓcipue in fide cōsistit:vt patet Rom.iiij. Similiter:credēda trinitatis in nouā lege q̄ne in veteri nō cōtinenē:ergo lex nouā nō cōtineē in veteri. ℭSedo arguiē ad idē: si lex nouā cōtineaē in veteri inanis esset lex nouā : cū includaē sicut ꝓs in antecedēte. ℭRndeē:lex nouā explicite tradit eis que in lege veteri cōtinēbatur implicite ⁊ sub figura ⁊ ꝓpterea opus erat explicatione : sicut in aliis sciētijs videmus/⁊ ꝙ illationē corollariox/⁊ lucidā explicationē scīētie. ℭTertio obijcit:lex nouā euacuat obseruationes legis veteris dicit Aplꝰ ad Galathas.v. Si circūcidemini Christus nihil vobis ꝓderit:ergo lex nouā nō cōtineē in lege veteri.q; ingrata esset filia que matrē de medio tolleret ꝙ quā capit cōtinuā gmanērā. ⁊ hoc ꝑ ꝓbari ex dicto Christi Matthei.v. Audistis q; dictū est antiquis:quicūq; dimiserit vxorē suā det ei libellū repudij:ego autē dico vobis:quicūq; dimiserit vxorē suam facit eā mechari.tollit legē Talionis:⁊ breuiter oīa iudicialia ⁊ cerimonialia. ℭAd scōm dicit: ꝓcepta in lege gratie in veteri lege includunt:nō aūt oīa opus erat eis amodo declare cōsequētia in antecedēti inclusa. ℭAd tertiū distinguo.vel euacuant quantū ad figuralē sensum illius legis:⁊ hoc quo ad cerimonialia: ⁊ sic ego cōcedo quia hoc oportuit:qz illa venturā erāt messiā futurū:ipso aūt veniente/tā nō debebāt stare literaliter:q; falsa ꝛepsentarēt ⁊ ostēderēt Christū futurū: qō est falsum ⁊ heretical.voco futurū illū qui nōdū venit.sicut qā corpus luminosum est sup cētrū corporis opaci redigit umbra in nihilū.est error cherinti ⁊ hebionis:illa nūc seruare.mudicialia nō obligāt inquantū sunt de illa lege: sed ꝓ quanto statuūtur a rectoribus rerūpublic. Si ꝙ euacuare intelligis qō est aliquid repugnās in lege noua alicui dicto in lege veteri: ⁊ sic nego. nullū verū vero repugnat. Sed dices:Matth.v. Christꝰ dixit:nō veni soluere legē: sed adimplere. Rādit glossa interlinearis.implet qui figuras cessare docet postꝫ res facta est. ꝓpterea nō veni soluere legē:sed adimplere illud qō ꝓphete/lex/⁊ patriarche/⁊ psal. de eo ꝓdixerunt.sicut imminuēte passione dicebat:oportet ꝑfici ea que scripta sunt in lege/⁊ in prophetis/⁊ in psalmis de me. Luc.xxiij. moralia reliquit: ⁊ difficultates in eis energētes ꝓtra superstitiosam doctrinā pharisseox elucidauit:vt patet Matth.v. nec expediebat amplꝰ illā legē rigorosā seruari. postꝫ ex sua clemētia incarnat⁹ est legē mitiorē ⁊ gratie dedit.difficilibus vāde sunt leges rigorose.⁊ licet multi christiani⁹ mali sint:multi vel pauciissimi sunt idololatrie vediti: ⁊ tū populus ille erat idololatrie vediti ssim⁹.in quolibet colle ⁊ sub qualibet arbore lucū erexit. habebāt effeminatos:⁊ horret animus recēsere lucū ꝓuapti/⁊ effeminatos/⁊ idolū moloch abiectissimū. ala matrē Maachā filiam a Bessalō/amouit:ne esset princeps in sacris ꝓpatri.⁊ in luco eius quē cōsecrauerat.iubijcit ictꝰ specū ei⁹: ⁊ ꝓfregit simulacꝝ turpissimū: ⁊ ꝑussit in torrente cedron. ⁊ si hec princeps mulier hoc fecerit in Juda:facile est ꝓiecturare q̄ ignobile vulgus Jude ⁊ ꝑditissimū regnū Jsrael ad sordidiora delecdit.a plāta pedis vsq; ad verticē capitis nō erat in populo sanitas . mirabile dictu:populus dei peculiaris cui tot bñficia cōulit:eū ꝑ phlegetōtelis dijs gētū relinquere : scōm verbū Esaie.i. cap.sui libri:filios enutriui ⁊ exaltaui:ipsi aūt spreuerūt me.⁊ postea loquēs de regibus doctorib⁹ ⁊ populo subiunxit: omne caput languidū ⁊ omne corpus merēs usq; a mirū qō dedit eis ergo leges difficiles:q; in chamo ⁊ freno effrenē equū domare oportuit: ⁊ populo manuetiori dare leges magis tolerabiles. ℭSed dices cerimonialia legis dabanē in fedus sempiternū:q; de circūcisione. Gen.xvij. habeē: omne masculinū in gñationib⁹ vestris tā vernaculus ꝙ emptitius circumcideē: ⁊ quicūq; non fuerit de stirpe vestra . Erit⁹ pactū meū in carne vestra in fedus eternū. Idē ꝓs de esu agni paschalis qui fuit ꝓcept⁹ cū esu azimox in cultū eternū Exodi. xij. sic ꝓs de imolatione agni matutini ⁊ vespertini Exodi.xxix. hoc ipsum ꝓs de ꝓcepto sabbati in signū pactiōs sempiternū Exodi.xxxi. hoc ꝓs de paschate/pētecoste/⁊ ceteris festis ꝓ legalibus in legitimū sempiternū/Leui. xxiij. ⁊ xxix. ℭRndeē:ꝓ fedus eternū/intelligiē fedus quod adeternitatē ducit : sicut glosa interlinearis Gen. xvij. dicit. Secūdo dicit q̄ circūcisio:⁊ cetera legalia fuerūt data sub federe sempiterno quo ad suā veritatē/⁊ ad sua ſignificata/⁊ quo ad suū finē. ⁊ sic dicunē eterna rōne morū ſignificatoꝝ inquantū cōtinuanē/⁊ verificanē/⁊ eternificanē/ꝙ sua ſignificata. ℜā sicut illa circūcisio fiebat tunc carnaliter in signū circūcisionis ſpūalis:ita fit hodie ſpūaliter ꝙ baptismū. Et sic est dicēdum de agno paschali ⁊ de agno matutino ⁊ vespertino qui quotidie offertur quo ad suū verū ſignificatū in sacramēto eucharistie ⁊ sic de ceteris legalibus dicaē q̄ in nova lege ſpūaliter intelliguntur. Et ex litera Geneseos ꝓs q̄ nō potest capere sempiternum eo modo quo intēdunt:qz terra Chanaan fuit Abiahe ⁊ semini eius ꝓmissa ineternum:quia

vicit litera geneseos.xvij.vabocꝫ tibi ꝛ semini tuo terrā peregrinationis tue oēm terram chanaan in possessio nē eternā.ꝛ Debet vicūt se solos esse gen⁹ Abrahe. Nō valet hoc saluare p ismaelē a quo agareni descēderunt. Tū primo:q ipsi nō vtr terrā illā habuerunt nec alij habet immediate ante eos ad literā. Tū scō: q̄ ꝓmissio erat facta Abrahe in ꝑo Isaac:q dixit dñs:Sara vxor tua pariet tibi filiū:vocabisꝫ nomē eius Isaac: ꝛ constituā pactū meū illi in fedus sempiternū / ꝛ semini eius.

DUbitatur quare lex Moysaica dicit lex timoris ꝛ lex euāgelica lex amoris. Secūdo dubitatur an erat difficilior lex Moysaica ꝙ nunc sit lex gratie. Tertio dubitatur quomodo hoc habeat verū litera occidit:secūde Corinth.iij.cū ex solo sensu literali sumatur argumētū ad disputādū in fide.ex sensu esū morali ꝓcedit ad voluntatē.vnus vno modo moralissat literam: alter alio mō.ille sensus nō est vehemēs cōtra scholasticos vel cōtra hebreos:sed valet ad rudē plebē zelo nādo. ¶Rādet ad primū:Lex nona inttiū sumpsit a ꝑfectissima Christi charitate qui se holocaustum ꝓ nobis in ara crucis obtulit.Maiorē aūt charitatē nemo habet ꝙ vt animā suā quis ponat ꝓ amicis suis Lex timoris inducebat ad obseruantiā legis sub pena mortis in aliquibus:vt in adulterio/homicidio:vt patet de illo q̄ colegit ligna in sabbato.in aliis culpis atrocē imponebat penā:vt in restitutione dupli quadrupli vel quintupli. Inttium illa lex cum timore accepit.vnde ꝓpter fulgura voce ꝛ tonitrua in oratione legis in monte Oreb/populus timore pculsus clamabat:nō loquat̄ nobis⁹ ne forte moriamur. Exodi.xx. ꝛ sic illa lex fuit imꝑfectoꝝ. secūdā illud Apostoli ad hebreos.vij.Nihil ad ꝑfectuꝫ duxit lex.Lex gratie est ꝑfectoꝝ:secūdū verbū Christi Matth.v.Estote ꝑfecti sicut pater vester celestis perfectus est. Imperfectoꝝ est cauere malū formidine pene: ꝛ bonoꝝ virtutis dulcedine.secundū illud Horatianum. Oderunt peccare mali formidine pene, Oderūt peccare boni virtutis amore.Et licet multi ī lege gratie sint mali:multo plures sunt boni ꝙ in illa lege fuerāt:nō modo absolute:sed etiā cōparatiue. ¶Ad secūdā dubitatiōē dicit̄ q̄ tota lex vet⁹ categorice erat tota lege nouā multo grauior:q̄ ptz.moralia manēt eadē in vtraq; lege:in cidius explicata tā in lege gratie ꝙ in lege veteri . Q. eñ inimicū odio ꝓsequi poterant/hoc ex doctrina falsa pharisēoꝝ habebāt:ꝛ nō ex lege:ꝛ sic quo ad illa ꝓcepta idē est in vtraq; lege: melius tamē explicatū in nouo.quia ꝙ Christū immediate:quātū ad cerimonialia ap prime difficilis erat lex illa. Tū ꝓpter multitudinē ꝑceptoꝝ.Tū ꝓpter difficultatē.rabi Moyses numerauit ꝑ cepta legalia.ccccc.ad que oēs tenebant.ꝛ facile patet ex pētateucho.quoꝝ multa etiā erāt difficilia:vt visitare ter hierosolymā in anno.Et licet dispēsabatur cū remotis de ipsa visitanda semel in anno: hoc erat difficile in septimo anno feriādo.ꝛ tra de multis aliis illi⁹ legis: secundu illud Petri Actuū.xv. quare vultis discipulis imponere onus graue q̄ nec nos nec patres nostri portare potuimus? Et Matth.vi.Venite ad me oēs qui laboratis ꝛ oneratī estis:ego vos̄ vos̄ ad oneratos ī lege. Libellus repudij nō reddidit legē illā faciliorē ꝙ ꝑpetuitas matrimonij in nostra lege respectu totius multitudinis licet aliquibus sit difficile cohabitare cū vxoribus:fortasse libellis repudij eis vtis haberent peiores. De sacramēto penitētie q̄ videtur prima fronte legis gratie difficile tū ob vtilitatē q̄ inde ꝓuenit de excutiēdis peccatis:multi debet apparere difficile sacramēta pauca instituit Christ⁹:vnū de necessitate salutis respectu cuiuslibet:vtputa baptismū:in quo sanguis nō effunditur sicut in lege Moysaica in qua tenet paruuli erāt circūcisi cū effusione sanguinis. Propterea Sephora dixit Moysi circūcidēti paruulū:Sponsus sanguinū tu mihi es. Exo. iij.hoc significabat duritiē illius legis.penitētia est sacramētū necessarium solū peccanti mortaliter:ꝛ eucharistia adulto ꝓ loco ꝛ tēpore. nullū obligabat ordo vel matrimoniū.extrema vnctio ꝛ cōfirmatio nō sunt difficiles. Ex isto patet q̄ tota multitudo preceptoꝝ legis gratie a Christo relicta est multo minor in multitudine ꝛ facilitot ꝙ multitudo ꝑceptoꝝ legis Moysaice: secundum illud verbū Christi Matth.xi. Onus meū leue ꝛ iugum meum suaue. ¶Ad tertiam dubitationem cōceditur q̄ ex solo sensu literali solum illud argumentum sumit in lege.sed sensus literalis non est ille quem pauca verba nude cōsiderata faciunt:quia illa est litera secundū apostolum que occidit:sed sensus literalis colligitur ex verbis litere:quando non loquitur figuratiue:cū explicatione aliorum passuum scripture in aliis locis . sicut Aug. dicit in libro.lxxxiij.questionū:circūstantia scripturaruꝫ illuminat intellectum:hoc est:vnus passus scripture exponit alium:ꝛ cum hoc probat alium debere sic intelligi.vt si aliquis vellet probare q̄ circumcisio debet manere in eternum ex verbis geneseos : talis sensus est litere qui occidit:hoc est:nō habetur respectus ad scripturam que in eodem capite ꝛ alibi illuꝫ locum exponit:quia in eodem capite promittitur terra Chanaan in eternum: ꝛ non possunt sic hoc capere ad literam amplius istud patet hiere.xxxi.In diebus illis feriam domui Jacob fedus nouum:non secundum pactum quod pepegi cū patribus eorum quando eduxi eos de terra Egypti:sed dabo legem meam in cordibus hominū ꝛ in visceribus eorum scribam eam. Isti passus eternitatem cerimonialiū ꝛ iudicialium exponunt. Propterea rectus in quo propositio debet capi secundū verba litere ꝛ illa que literā exponunt(que equalis soliditatis sunt) sensum literalē constanti ꝛ quia ex illo toto probatur quod litera petēdit sensum spiritualē in multis:vtputa q̄ haberet a mari vsq; ad mare: qđ nullatenus intelligitur secūdum illa verba vt tacent.nec Dauid/nec Salomon (qui ceteris eorum regibus imperium iudeorum plus augmētabāt) habebant vnḡ ad euphratem.quare in innumeris talibus ad regnum spirituale redire(secundū passus scripture hoc exponentes)necesse est.Et propterea dicit Apostolus cultissime litera occidit:hoc est/ nuda litera vnꝰ dicti in se consideratis:spiritus autem viuificat : hoc est: si intelligatur spiritualiter quando ratio hoc efflagitat ꝛ alius passus scripture hoc ostendit quia sine illo non eundum est ad sensum spiritualem.Quo fit non est idem litera ꝛ sensus literalis:nec idem est dicere/ est sensus litere ꝛ sensus literalis:capiendo terminū litera vt Apostolus capit in epistola ad Corinth. ꝛ sensum literalem sicut sapiētes capiunt qui in scriptura disputare habēt. nec litera est abstractum concreti literalis secundum talem significationem concreti : nec econuerso . Litera ergo illo modo relicta/sensum spiritualem ꝛ literalem accipiamus:qui viuificat:vt vitam eternaꝫ promereamur apud illum qui est via vita ꝛ veritas. Amen.

FINIS.

¶Sequitur tabula.clxxix.questionū. Jo.Maioris doctoris theologi circa Tertiū sententiarum/ adiecto quo quelibet incipit folio.

¶Distinctionis prime.q.v.

¶Prima questio:an vnio hypostatica sit relatio distincta a fundamento ꝛ termino.fo.i.
Secunda:an natura humana ꝓ vnionē hypostaticā est ꝑsonata in solo verbo:ratione cuius verbū est hō.fo.i.
Tertia:an eadē natura creata potest assumi in eodē tēpore adequato a pluribus suppositis in diuinis.fo.ij.
Quarta:an vna persona in diuinis vtpote filius posset assumere in vnitatem suppositi plures humanitates/ siue homines.fo.v.
Quinta:an vnum suppositum creatum posset alterius suppositi creati dependentiam sustentare.fo.v.

¶Distinctionis secunde. q.iij.

¶Prima questio:vtrum verbum potuerit assumere naturam irrationabilem.fo.v.
Secunda:an deus potest assumere naturam rationalem non fruentem deo.fo.vi.
Tertia:vtrū organisatio ꝛ carnis Christi psalmatio verbi incarnationem precesserunt.fo.vij.

¶Distinctionis tertie.q.tres.

¶Prima ꝙstio:an christifera virgo fuerit in pctō originali ꝓcepta:an nata in rerū natura sancta.fo.vij.
Secūdo: an implicet contradictionē q̄ beata virgo steterit̄ in peccato originali ꝑsle ꝓ vnū instans.fo.ix.
Tertia:an Christus fuit decimatus in Abraham sicut ꝛ Leui.fo.ix.

¶Distinctionis quarte.q.iiij.

¶Prima questio:an mater aliqua vllā efficientiam habeat respectu ferus generandi.fo.x.
Secunda:quid egerit beata virgo in ꝓceptiōe corporis Christi rōne cui⁹ ipsa debeat dici mater Christi. fo.ix.
Tertia:an dina virgo fuerit ꝛ est mr̄ ꝛ mr̄ dei. fo.xi.
Quarta:an Christ⁹ pōt dici filius ꝑsōnalis.fo.xij.

¶Distinctionis quinte.q.i.

¶An solum verbum est incarnatum ꝛ carnem humanā sibi vniuerit.fo.xij.

¶Distinctionis sexte.q.ij.

¶Prima ꝙstio:de veritate ꝙstius:Christ⁹ est aliqua duo ꝛ quale esse in Christo.fo.xiij.
Secūda:an aliqua illarū triū positionū est vera ꝙs magister ī litera recitat circa materiā incarnatiōis.fo.xiij.

¶Distinctionis septime.q.tres.

¶Prima ꝙstio est : de cōiactione idiomatū in diuinis extra ꝓpositiones de incipit ꝛ factus est.fo.xiij.
Secunda:de veritatibus talū ꝓpositionū de quib⁹ magister languide in litera inquirit homo factus est de⁹: deus factus est homo:deus factus est aliquid. fo.xiij.
Tertia:an si Adam non peccasset Christus incarnatus fuisset.fo.xvi.

¶Distinctionis octaue.q.i.

¶Utrum vnica filiatione an pluribus filius dei referatur ad matrem ꝛ ad patrem in diuinis.fo.xvi.

¶Distinctionis none.q.i.

¶An humanitas Christi sit colēda cultu latrie.fo.xvij.

¶Distinctionis decime.q.i.

¶An Christ⁹ scōm q̄ hō sit filius⁹ adoptiu⁹ dei.fo.xvij.

¶Distinctionis vndecime.q.ij.

¶Prima de veritate istius propositionis Christus incipit esse.fo.xviij.
¶Secūda:an hec est ꝓcedēda:Christ⁹ est creatura.fo.xix.

¶Distinctionis duodecime.q.i

¶Utrum Christus potest peccare.fo.xix.

¶Distinctionis decime tertie.q.iij.

¶Prima ꝙstio:de gratia aīe Christi:ꝛ hoc potissimū ꝙs in hac distinctione scōm vnam opinionem.fo.xx.
Secūa est/de eadē materia scōm aliā opinionē. ibidem.
Tertia:an anima Christi habeat infinitam gratiam intensiue.fo.xxi.

¶Distinctionis decimequarte.q.v.

¶Prima questio:an anima Christi clare ꝛ intuitiue cognoscat verbum.fo.xxij.
¶Secunda:an anima Christi cognoscat verbum ꝓ aliquod lumen creatum.fo.eodem a tergo.
Tertia:an anima Christi vel alia anima eadem visione videat creaturas in verbo ꝛ ipsum verbum.fo.xxiij.
Quarta:an intellectus creatus Christi cognoscat omnia que verbum cognoscit.fo.xxiiij.
Quinta:an anima Christi cognoscat in proprio genere ea que cognoscit in verbo.fo.xxv.

¶Distinctionis decimequinte.q.tres.

¶Prima:an in ꝛpo erat ver⁹ dolor cū tristitia.fo.xxvi.
Secūda:an fuerit in Christo maximus dolor ꝛ tristitia in alia secundū oēm partē ꝛ portionem eius. fo.xxvij.
Tertia:an pena ꝛ cruciatus Christi instāte passione fuit maximus.fo.xxviij.

¶Distinctionis decimesexte. q.i.

¶Utrum fuerit necesse Christum mori.fo.xxix.

¶Distinctionis decimeseptime.q.ij.

¶Prima:an omnes voluntates in Christo erant in volendo conformes.fo.xxx.
Secūa:an Christ⁹ in sua oratione exaudiebat̄.fo.xxxi.

¶Distinctionis decimeoctaue.q.ij.

¶Prima:an anima Christi potuit elicere actum meritorium in primo instanti sui esse.fo.xxxi.
Secunda:quid Christus meruerit ꝛ quibus. fo.xxxij.

¶Distinctionis decimenone.q.i.

¶An Christus sua benedicta passione omnibus aliis hominibus meruit peccati remissionem ꝛ gratiam:regni apertionem ꝛ gloriam.fo.xxxiij.

¶Distinctionis vicesime.q.i.

¶Utrum Christus poterat aliter ꝙ per passionem suā genus humanum redimere.fo.xxxiij.

¶Distinctionis vicesimeprime.q.iij.

¶Prima: an diuinitas fuit separata ab humanitate Christi ꝛ a corpore ꝛ aīa eius in triduo. fo. xxxiij.
Secunda:an corpus Christi fuisset putrefactum si prolongata fuisset resurrectio eius.fo.xxxv.
Tertia:an māsit idem corpus post separationem anime quod antea fuit.fo.xxxv.
Quarta:an Christus probauit efficaciter suam resurrectionem.fo.xxxvi.

¶Distinctionis.xxij.q.tres.

¶Prima:vtrū Christus in triduo fuit homo. fo.xxxvi.
Secūda:an Christus descēdit ad inferos.fo.xxxvij.
Tertia:an Christus ascenderit ad supremam partem celi.fo.xxxviij.

¶Distinctionis.xxiij.q.vij.

¶Prima:an habitus sit qualitas a passione ꝛ potētia distincta.fo.xxxviij.
Secunda:an qua potentia vel in quo subiecto ponēdus est habitus:qui est virtus.fo.xxxix.
Tertia:a quo generatur habitus.fo.xxxix.
Quarta:an habitus effectiue concurrat ad productionem actus. fo.xl.
Quinta:an habitus inclinet ꝑsle in actus similes actibus a quibus emersit.fo.xli.
Sexta:an habitus in infinitum crescat per actus mul

tiplicatkonem.fo.xlij.
Septima: quomodo habitus anime corrumpitur ⁊ remittitur.fo.xlij.
Octaua:an fides sit ad salutem necessaria.fo.xlij.
Nona:ve obiecto fidei an sit enficiabile ⁊ an cõplexũ vel incomplexũ vel res significata per illa.fo xlitij.
Decima:an obiectum fidei semper sit verũ/vel an assensus fidei sit verus.fo.xlv.
Undecima:quomodo generat ⁊ acquiritur fides acquisita:⁊ primus actus credendi.fo.xlvi.
Duodecima:an fidei cõfessio sit actus fidei:⁊ cadat sem per sub preceptum.fo.xlvij.

¶Distinctionis.xxxiij.q.i.

¶An scientia ⁊ fides compatiantur se inuicẽ in eodem intellectu respectu eiusdem obiecti.fo.xlvij.

¶Distinctionis.xxxv.q.v.

¶Prima:an sit necessarium ad salutẽ cuilibet credere omnia contenta in fide explicite.fo.xlviij.
Secunda:an omnes articuli explicite credẽdi in aposto lorum symbolo ponantur.fo.l.
Tertia:vtrũ infidelitas sit maius petũ ꝙ hereſis.fo.li.
Quarta:quomodo amittitur fides.fo.li.
Quinta:an maiores ecclesie theologie incumbẽtes ma iorem notitiam acquirant ꝙ notitiam fidei.fo.lij.

¶Distinctionis.xxvi.q.ij.

¶Prima:in qua potentia ponitur spes:⁊ quis est act⁹ ⁊ obiectum eius.fo.lij.
Secunda:an spes sit virtus theologalis.fo.liij.
Tertia:posito ꝙ deus aliqui reuelaret ipsius damnatio nem/an talis habeat sperare.fo.litij.

¶Distinctionis.xxvij.q.ij.

¶Prima:an possum⁹ sine charitate diligere deũ.fo.lv.
Secunda:an teneamur deum diligere ex toto corde ⁊ to ta mente.fo.lvi.

¶Distinctionis vicesimeoctaue.q.i.

¶Que sunt nobis ex charitate diligenda.fo.lvij.

¶Distinctionis vicesimenone.q.ij.

¶Prima:an sit aliquis ordo in dilectione obiectorum charitati.fo.lvij.
Secũda:an oẽs ꝓximi sint equaliter diligendi.fo.lix.
Tertia:an in amore dei possit haberi aliquis respectus ad mercedem.fo.lix.

¶Distinctionis tricesime.q.ij.

¶Prima:an teneamur diligere inimicos.fo.lx.
Secunda:an dilectio inimici sit magis laudabilis ⁊ meritoria ꝙ dilectio amici.fo.lxi.

¶Distinctionis.xxxi.q.i.

¶Utrũ fides/spes/⁊ charitas maneãt in patria.fo.lxij.

¶Distinctionis.xxxij.q.i.

¶Utrum deus equaliter omnia creata ⁊ increata diligat.fo.lxij.

¶Distinctionis.xxxiij.q.xxxiij.

¶Prima:an sint precise quatuor virtutes cardinales/ ⁊ quare ita dicantur.fo.lxiij.
Secũda:an prudẽtia ab arte distinguatur.fo.lxiij.
Tertia:an prudẽtia a scientia distinguatur.fo.lxiij.
Quarta:an prudentia semper sit habitus seu actus vereducus.fo.lxv.
Quinta:an prudentia sit virtus.fo.lxv.
Sexta:an prudẽtia sit virtus melior ꝙ sapiẽtia.fo.lxvi.
Septima:an prudẽtia monastica siue ꝓsonalis ⁊ Oeconomica prudẽtia ⁊ politica sint vna prudẽtia.fo.lxvij.
Octaua:an cubulta/fynesse/⁊ gnome sint partes prudẽtie abinuicẽ ⁊ a prudẽtia realiter distincte. fo.lxviij.
Nona:an ipsa sit in intellectu practico an speculatiuo: ⁊ per quid praxis a speculatione secernitur. fo.lxviij.
Decima:an fortitudo sit virtus cardinalis. fo.lxix.
Undecima: an fortitudinis similitudinarie species sub fortitudine cardinali virtute continentur. fo.lxx.
Duodecima:an ira est assumenda a viro forti ceteris in bello.fo.lxxi.
Decimatertia: quis actuum fortitudinis est perfectior quis vero imperfectior.fo.lxxij.
Decimaquarta:an fortis qui põt se saluare ꝓfugã magis debeat mori ꝙ campum deserere.fo.lxxij.
Decimaquinta : an viri fortis sit sese in aliquo casu perimere.fo.lxxiiij.
Decimasexta: an vitia fortitudini opposita sint mala. fo.lxxv .
Decimaseptima:an martyrium sit actus ⁊ habitus fortitudinis.fo.lxxv.
Decimaoctaua:an magnanimitas sit magis circa honores appetendos ꝙ recusandos.fo.lxxvi.
Decimanona:an melius sit honorare ꝙ honorari: ⁊ an per esse excessus in his.fo.lxxvij.
Vicesima:an humilitas sit pars magnanimitatis ⁊ pre clara virtus.fo.lxxviij.
Vicesimaprima:an patientia sit pars fortitudinis:⁊ preclara virtus.fo.lxxix.
Vicesimasecunda:an temperantia sit circa delectationes ⁊ tristitias.fo.lxxx.
Vicesimatertia:an tẽperantia virtus cardinalis sit vna secundum speciem.fo.lxxxi.
Vicesimaquarta:an itẽperãtia sit petũ maxime exprobrabile ⁊ an sit insensibilitate deterior.fo.lxxxij.
Vicesimaquinta:quomodo sumenda sit latitudo temperantie.fo.lxxxij.
Vicesimasexta:an abstinentia sit specialis virtus distincta a temperantia.fo.lxxxiij.
Vicesimaseptima:an iustitia sit virtus ⁊ an diffinitio iustitie ab Aristo.v.Ethico.posita sit bona. fo.lxxxiij.
Vicesimaoctaua: an iustitia distributiua ⁊ cõmutatiua sub iustitia particulari contente inter se specie distinguantur.fo.lxxxiij.
Vicesimanona:an iudex corruptus ferẽs sententiam iniustam ꝓ parte corrũpente grauius delinquat ꝙ pars corrumpens.fo.lxxxv.
Tricesima:an iudex põt damnare innocentẽ scitum esse talem in casu quo probatus est nocens a testibus oĩi exceptione maioribus.fo.lxxxvi.
Xxxi.que virtutũ cardinaliũ sit nobilissima. fo.eodem.
Tricesimasecunda:an iustitia ⁊ cetere virtutes cardinales manebunt in patria.fo.lxxxvij.
Xxxiij.est de partibus potentialibus iustitie:quare dicãtur potentiales..fo.lxxxviij.

¶Distinctionis tricesimequarte.q.ij.

¶Prima:an virtus distinguatur a donis beattitudinibus ⁊ fructibus. fo.lxxxviij.
Secunda:an timor mundanus/seruilis/initialis/ ⁊ filialis inter se distincte charitati ꝓrarij sint. fo.lxxxviij.

¶Distinctionis.xxxv.q.ij.

¶Prima:an vita sufficienter in cõtemplatiuam ⁊ activam diuidatur.fo.lxxxix.
Secũda:an vita contẽplatiua sit melior ꝙ activa.fo.eodẽ.

¶Distinctionis.xxxvi.q.ix.

¶Prima:an sit ponẽda virtus in voluntate.fo.xc.
Secunda:an sint ponende virtutes in appetitu sensitiuo.fo.xc.
Tertia:an sit connexio virtutum moralium cum prudẽtia.fo.xci.

Quarta:an virtutes morales sint connexe ad hunc sensum ꝙ non habeatur vna sine alia.fo.xcij.
Quinta:circa quã materiã sunt cõtinẽtia ⁊ incõtinentia ⁊ que incõtinentia sit alia peior.fo.xciij.
Sexta:an intemperantia sit petũ incontinentia vel bestialitate.fo.xciij.
Septima:an incõtinẽtia irẽ sit minus turpis ꝙ incontinentia concupiscentie.fo.xcv.
Octaua:ve gradibus virtutum.fo.xcv.
Nona:an virtus consistat in medio.fo.xcvij.

¶Distinctionis.xxxvij.q.xxxvij.

¶Prima:an omnis lex sit obligatoria.fo.xcviij.
Secũda:an ista partitio qua lex in naturalẽ diuinam ⁊ humanam scinditur sit bona.fo.xcix.
Tertia:per quid differunt he tres leges//scilicet/naturalis /diuina/⁊ humana.fo.xcix.
Quarta:que est prima lex obligatoria.fo.c.
Quinta:an lex Moysaica tẽpore sui cursus obligabat omnes ad sui obseruationem.fo.c.
Sexta:an lex gratie obligat omnes ad credendũ.fo.ci.
Septima:quid discriminis est inter precepta affirmatiua ⁊ negatiua.fo.ci.
Octaua:an sit aliquis actus precepti/ve odium dei/vel alius necessario malus.fo.cij.
Nona:an sit aliquis actus intrinsece bonus. fo.ciij.
Decima:an deus possit dispensare circa precepta decalogi.fo.ciij.
Undecima:an omnia precepta decalogi sint de lege nature.fo.cv.
Duodecima: an per peccatum homo possit preceptum adimplere.fo.cvi
Decimatertia: an charitas sit necessaria ad preceptorum implettionem.fo.cvi.
Decimaquarta:an omnis actus quo contrauenitur precepto decalogi sit peccatum mortale.fo.cvij.
Decimaquinta:si video aliquem ex ignorantia inuincibili non peccare contrauenendo vni preceptorum decalogi/an pecco ei non significando.fo.cvij.
Decimasexta: an lex humana obliget ad sui obseruationem in foro conscientie.fo.cix.
Decimaseptima: an cadat perplexitas inter precepta decalogi:⁊ in legem.fo.cix.
Decimaoctaua est de sufficiẽtia ꝓceptoꝝ decalogi.fo.cx.
Decimanona:an ars diuinãdi siue carmĩnãdi seu ĩcantandi sit contra primum preceptum.fo.cx.
Vicesima:an tẽptatio dei sit contra primum preceptum decalogi.fo.cxi.
Vicesima prima:an eccla licite vtat imaginib⁹.fo.cxij.
Vicesimasecunda:de sanctificattone sabbati. fo.cxij.
Vicesimatertia:que opera prohibentur fieri in sabbato sub pena peccati.fo.cxiij.
Vicesimaquarta:que sunt opera seruilia que sabbatum violant.fo.cxv.
Vicesimaquinta:an sit aliquis sanguis Christi relictus realiter ĩ terra:⁊ qua adoratiõe adorãdus venit.fo.cxv.
Vicesimasexta: an filij teneantur reuereri parentes/ id est patrem ⁊ matrem.fo.cxvi.
Vicesimaseptima:an quis potest hominem occidere licite in sui defensionem.fo.cxvij.
Vicesimaoctaua: an Socrates peccet volẽdo occidere hominẽ innocentẽ/vel auctoritate propria. fo.cxvij.
Vicesimanona:an rectores reipublice peccent non punientes meretricia publica ⁊ contrauentant prohibitioni de mechia.fo.cxvij.
Tricesima:an sex species luxurie communiter numerate sufficiant.fo.cxviij.
Tricesimaprima:an fornicatio simplex sit magnum pẽ catum.fo.cxix.
Tricesimasecunda:an stupru ⁊ raptus sint peccata mortalia ⁊ species luxurie.fo.cxx.
Tricesimatertia:an adulterium sit grãde petũ.fo.cxxi.
Tricesimaquarta : an incestus ⁊ peccatum sodomiticũ sint grauia peccata : ⁊ quis est ordo horum peccatorum inter se.fo.cxxij.
Tricesimaquinta:an furtum sit prohibitum per quartũ preceptum secunde tabule.fo.cxxiij.
Tricesimasexta:an quilibet teneatur soluere decimas. fo.cxxiij.
Questio.xxxvij. Quo iure diuino an humano sint decime soluende.fo.cxxvi.

¶Distinctionis.xxxviij.q.iiij.

¶Prima:an omne mendacium ⁊ mentiri sit peccatus. fo.cxxvij.
Secunda:an omne mendacium sit mortale peccatum ⁊ exprobrabile ⁊ contemptuum factoris.fo.cxxviij.
Tertia:an deus potest dispensare : vt mendacium bene fiat ⁊ possit decipere ⁊ fallere.fo.cxxix.
Quarta:an deus aliquez mediate fefellit/vel aliqui deo auctore mentiti sunt de facto.fo.cxxx.

¶Distinctionis.xxxix.q.v.

¶Prima questio:an iuramentũ sit licitũ.fo.cxxxij.
Secũda:an omne iuramẽtũ sit obligatoriũ.fo.cxxxij.
Tertia an licet capere iuramentum ab illo quem scim⁹ peieraturum:⁊ an ab idololatra.fo.cxxxiij.
Quarta:an omne periurium sit petũ mortale.ibidem.
Quinta:an omne periurium deliberatum sit grauius ꝙ homicidium. fo.cxxxv.

¶Distinctionis.xl.q.iij.

¶Prima questio:an lex Moysaica fuit data a deo immediate.fo.cxxxvi.
Secunda:an omnia precepta in lege erant cerimonialia/iudicialia vel moralia.fo.cxxxvi.
Tertia:an possit reddi ratio literalis in omnibus preceptis legis Moysaice.fo.cxxxvi.
Quarta:vtrum lex gratie in lege Moysaica continetur.fo.cxxxvij.

Finitur dictarum. clxxix.quæstionum tabula sub prelo Iodoci Badii Ascensii,impensis cõmunibus ipsius & Ioannis Paruí. Ad Calendas Iulias. M. D. XXVIII.

Deo laus & gloria.